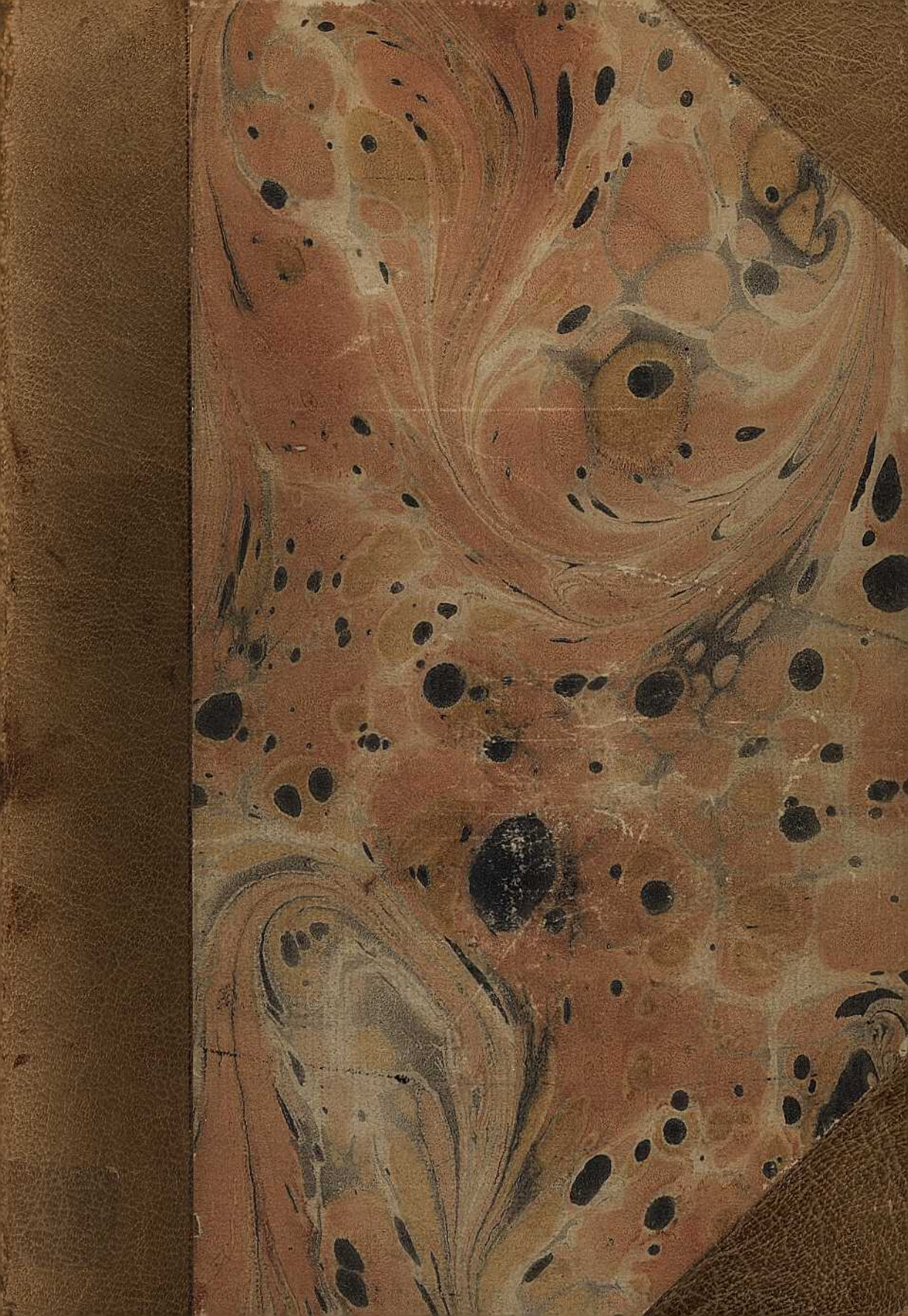

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Ref.
Cb

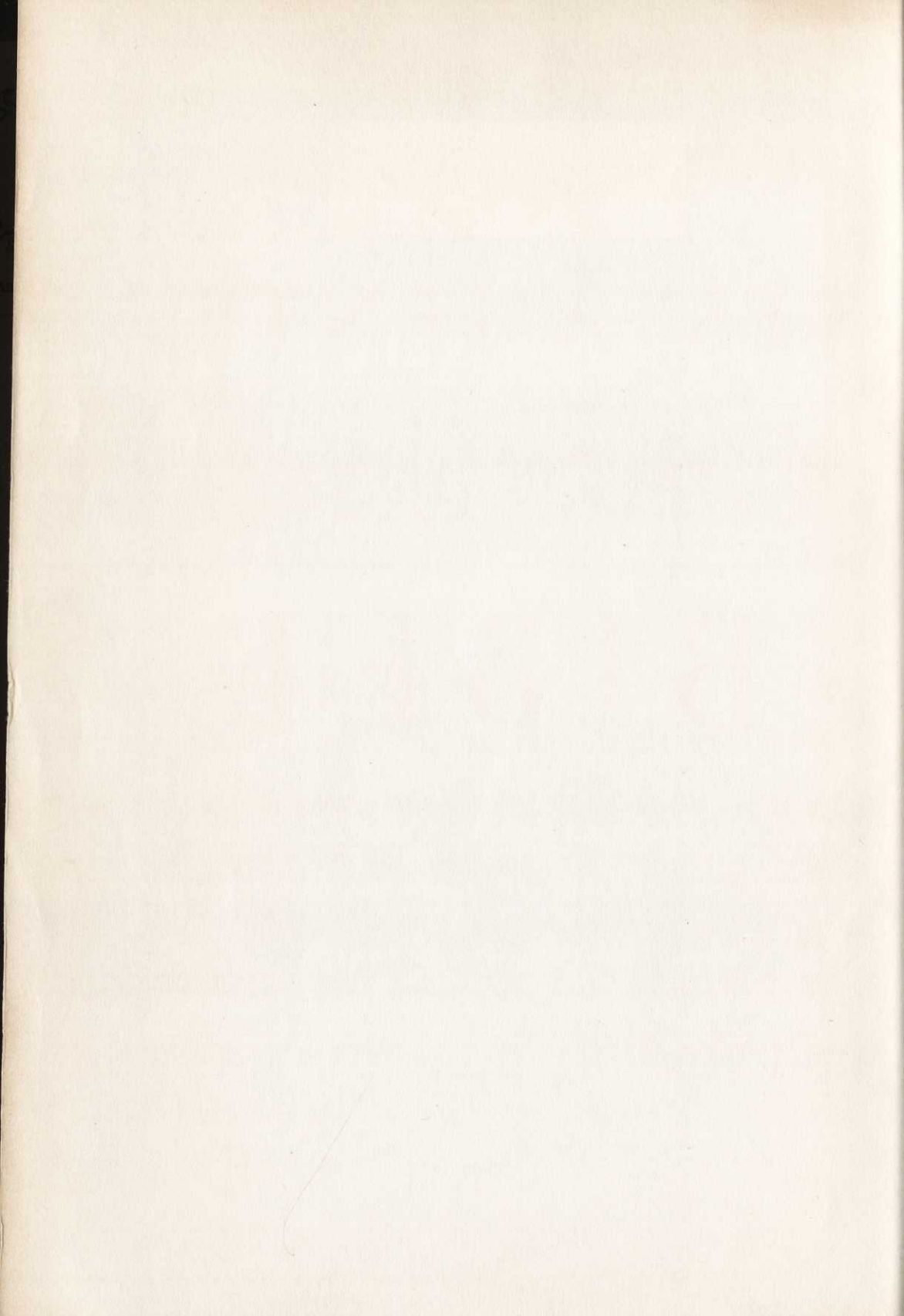

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

V

100183 1133

NYA
TESTAMENTET
I
Gustaf Vasas
BIBEL

STOCKHOLM

MCMXLI

Sr. 52/43

NYA TESTAMENTET

i Gustaf Vasas bibel

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT

PHILOSOPHY 101: INTRODUCTION TO PHILOSOPHY

LECTURE 1: THE PHENOMENON OF CONSCIOUSNESS

LECTURE 2: THE PHENOMENON OF FREEDOM

LECTURE 3: THE PHENOMENON OF TRUTH

LECTURE 4: THE PHENOMENON OF ETHICS

LECTURE 5: THE PHENOMENON OF POLITICS

LECTURE 6: THE PHENOMENON OF AESTHETICS

LECTURE 7: THE PHENOMENON OF SCIENCE

LECTURE 8: THE PHENOMENON OF RELIGION

LECTURE 9: THE PHENOMENON OF LANGUAGE

LECTURE 10: THE PHENOMENON OF TIME

LECTURE 11: THE PHENOMENON OF SPACE

LECTURE 12: THE PHENOMENON OF IDENTITY

LECTURE 13: THE PHENOMENON OF CAUSALITY

LECTURE 14: THE PHENOMENON OF POSSIBILITY

LECTURE 15: THE PHENOMENON OF ACTUALITY

LECTURE 16: THE PHENOMENON OF Necessity

LECTURE 17: THE PHENOMENON OF Contingency

LECTURE 18: THE PHENOMENON OF Freedom

LECTURE 19: THE PHENOMENON OF Fate

Rep.

NYA
TESTAMENTET
i
GUSTAF VASAS BIBEL

under jämförelse med

texten av år 1526

utgivet av

NATAN LINDQVIST

STOCKHOLM

Svenska Kyrkans Diakonistyrelses Bokförlag

*Detta arbete, utgivet på
Svenska Kyrkans Diakonistyrelses Bokförlag
med stöd av Svenska Bibelsällskapet,
är tryckt år 1941 i Uppsala av
Almqvist & Wiksells Boktryckeri-A.-B.
på papper från Grycksbo Bruk.
Omslaget är tecknat av
Akke Kumlien*

T I L L Ä G N A S V Ö R D S A M T

T E O L O G I S K A

F A K U L T E T E N

V I D U P P S A L A U N I V E R S I T E T

19 $\frac{31}{10}$ 41

THE
LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF
TORONTO

Inledning.

I förspråket till Thet Nyia Testamentit på Swensko 1526 förklaras, att Nya Testamentet »nw j förstonne» är »vthsatt på swensko, thet gamla kan medh gudz hielp wäl snarligha effterkomma». Tydligen hade man tänkt sig, att Gamla Testamentet skulle utges tämligen snart därefter. Så blev emellertid icke fallet. Det kom att dröja hela 15 år, innan detta trycktes, och då tillsammans med en fullständigt ny översättning av Nya Testamentet. Denna helbibel har blivit kallad än Bibeln 1541 efter sitt tryckår och än Gustaf Vasas Bibel efter den konung, på vars befallning verket utgavs.¹ Källorna rörande översättningens tillkomst äro mycket knapphändiga, varför endast några spridda upplysningar från olika skeden i arbetets tillblivelse kunna lämnas.

Förberedelserna till bibelns tryckning torde ha tagit sin början senast år 1534.² Den 1 mars detta år hade Gustaf Vasa utfärdat »litteras Collationis» på ärkedjäknedommet i Uppsala »till prentett epter thet gamla Testamentit skall wtsettias på Swensko». För bibeltrycket synas bl. a. inkomsterna från ärkedjäkneprebendet vid Uppsala domkyrka ha varit anslagna åtminstone under åren 1534—1542. Tidigare har hävdats att även den »hielpeskatt aff Clerkerijt», som omnämnes bl. a. i brev från Laurentius Petri till Georg Norman daterat den 12 nov. 1540, utgått för samma ändamål. En senare forskning har dock gjort troligt, att denna hjälpskatt icke har något att skaffa med bibelns tryckning.³ Däremot utfärdade konungen, som redan nämnts, 1534

¹ I det följande användas följande förkortningar: GVB och B. för Bibeln 1541, GT för Gamla Testamentet samt NT för Nya Testamentet 1526.

² Se vidare Isak Collijn Gustav Vasas bibel 1540—1541, efterskrift i faksimileupplagan av Gustav Vasas Bibel, Malmö 1938, och Sven Kjällerström, Tillkomsten av 1541 års Bibel (i Lunds univ:s årsskrift. N. F. Avd. 1 Bd 37. Nr 4. 1941), från vilka arbeten det huvudsakliga av denna historik är hämtat.

³ Se Kjällerström, anført arbete.

Inledning

»litas Collationis» på ärkedjäknedommet i Uppsala för tryckningen av Gamla Testamentet, och även de andra domkyrkorna synas med eller utan dylika kungliga brev ha givit sina bidrag till det planerade bibelverket, trots att endast i ett par fall uppgifter härom finnas bevarade. I ett kvitto daterat den 9 maj 1538 erkänner Olavus Petri, att han av biskop Botvid i Strängnäs uppburit 500 mark örtugar för »thet papers behooff, som til thet gamla testamētitt bestellas skulle». Den 20 aug. och 8 sept. 1539 erhöi biskop Henrik i Västerås ett sammanlagt belopp av 250 danska mark, som enligt kvittot skulle »til prenteriidh paa domkirkiones wegna j skara». I Strängnäs stift har, som framgår av en skrivelse från biskop Botvid i Strängnäs den 5 mars 1542, en förhandssubskription på bibelverket ägt rum, och förmodligen har så skett även i de övriga stiftēn. Förskotteringen har tydligen mottagits och kvitterats av ärkebiskopen. Vidare synes konungen själv, på en begäran från ärkebiskopen den 12 nov. 1540, ha försträckt bibelkommissionen ett belopp på 1000 örtugar, vilket sedan återbetalats, när likviden för biblarna influtit.

Den drivande kraften vid tillkomsten av 1541 års bibelöversättning har säkerligen ärkebiskop Laurentius Petri varit. Härför talar bl. a. — utom de språkliga skäl som nedan anföras — det kungliga tryckeriets förflyttning från Stockholm till Uppsala år 1539. Ärkebiskopen hade även åtagit sig att ansvara inför konungen, att inga oriktigheter eller villfarelser skulle insmyga sig i översättningen. Emellertid fann sig konungen föranlåten att också själv utöva kontroll över bibelöversättningsarbetet, och därom torde ett formligt beslut ha fattats någon gång i slutet av år 1539. Redan tidigare hade konungen i ett brev till ärkebiskopen daterat den 24 april 1539 meddelat, att han hädanefter ämnade utöva censur över trycket: »Jcke heller, ath någet prent . . . skall almenneligen, her effter wtgå, med minne wij thet tilforenne öffuerseedt och beslutid haffue.»

Vid sin sida i arbetet på bibelöversättningen hade Laurentius Petri, som han själv skriver i brev till Norman den

Inledning

12 nov. 1540, »flere the ther äro j thetta arbete». Den främste av dessa medarbetare har med säkerhet varit brodern Olavus Petri, vilken utan tvivel haft andel såväl i översättningens utförande som i förberedelserna för bibelarbetet. Visserligen blev hans verksamhet kringskuren genom den rättegång, som vid nyåret 1540 väcktes mot honom och Laurentius Andreae vid mötet i Örebro, där de som bekant dömdes till döden, men man får väl antaga, att Olavus Petri redan dessförinnan medhunnit en väsentlig del av sin uppgift, ty arbetet torde vid denna tid redan ha varit så långt hunnet, att större delen av översättningen förelegat färdig.

Livligt intresserad av bibelarbetet var också utan tvivel tysken Georg Norman, vilken av konung Gustaf i dec. 1539 utnämns till superintendent för den svenska kyrkan. Av språkliga skäl har han naturligtvis ej kunnat deltaga i själva översättningsarbetet, men av ett brev från ärkebiskopen till Norman, daterat den 22 nov. 1540, framgår det, att han ställt en hel del litteratur till översättarnas förfogande, av vilken man haft »stort welkoo och rettelse». Troligen är det han, som först fäst Laurentius Petris uppmärksamhet på den nya Lutherbibeln av år 1539, vilken i vissa avseenden blev slutgiltigt bestämmande för 1541 års bibelöversättning (se nedan).

Redan år 1536 utkommo på det kungliga tryckeriet i Stockholm några av Gamla Testamentets böcker i svensk översättning nämligen Psaltaren, Salomos ordspråk, Salomos vishet (Höga visan) och Jesu Syraks bok. Tidigare ha dessa betraktats som provöversättningar till den kommande bibelupplagan. Senare forskning har emellertid satt detta i tvivelsmål, och i stället har med visst fog den meningen framställts, att dessa översättningar utgivits för kultiskt bruk som ett led i gudstjänstens försvenskning.¹ Att översättningarna gjorts just för detta ändamål, framgår tydligt av den nya upplagan av Olavus Petris Then svenska messan, vilken utkom år 1537. De där avtryckta exemplen på texter lämpliga för mässans introituspsalmer och gradualer äro nämligen hämtade ur

¹ Se Kjellerström, anført arbete.

Inledning

1536 års översättning av Psaltaren, och på tal om epistel- och evangelietexterna heter det där: »Så äre ock nw Salomos ordspråk, Ecclesiasticus. och Wijshetenes book på Swensko vtgongne aff prentet, kan man wel vnderstundom tagha ther något vth for Epistlen, såsom ock samma böcker haffua ther til vthi the Latineska messonne mykit brukade warit.»

Den svenska översättningen stöder sig huvudsakligen på Luthers bibelöversättning. I förspråket till den svenska bibeln säger utgivaren: »Så haffuer man ock här vthinnan icke så mykit effterfolgdt then¹ Latinska Biblien, som then¹ Tydska D. Mart. Luth. så wel j Förspråk, Gloser, Notuler, Concordantier och Ordning, som i sielffua Texten. Therfore at samma Tydska Biblia icke allenast mykit liusare och förståndelighare är än then Latinska, vthan at hon ock så dragher närmer in til then Ebreiska Texten . . .» Det är särskilt Lutherupplagan av år 1534 med de däri av Luther själv företagna förbättringarna och texträttelserna, som varit förlaga för den svenska översättningen, men av flera ställen framgår, att även den äldre versionen från 1523 och följande år använts, och detta synes tyda på att översättningsarbetet börjat redan innan 1534 års helbibel varit tillgänglig i Sverige. Som ovan nämnts, har även Lutherbibeln av år 1539 haft åtskilligt att betyda för översättningens slutredigering. Joh. Lindblom har nyligen med stöd av studier i några av GT:s böcker i 1541 års översättning hävdad, att det varit denna Lutherupplaga, som slutgiltigt bestämt både text, förord, parallellhänvisningar, marginalrubriker, randglossor m. m. i Vasabibeln 1541.² De bevis, som Lindblom framlagt för att även 1539 års upplaga använts som förlaga vid översättningsarbetet, synas i stort sett vara bindande, men det av Lindblom framlagda materialet ger icke fullt övertygande skäl för att själva *texten* i den svenska översättningen följer 1539 års helbibel och ej, som tidigare ansetts,

¹ Förkortad form men här fullt utskriven i enl. med nedan angivna principer.

² Joh. Lindblom, Till frågan om förlagorna för 1541 års översättning av Gamla testamentet (i Lunds univ:s årsskrift. N. F. Avd. 1 Bd 37. Nr 3. 1941).

Inledning

den av 1534. De flesta av de citat, varmed Lindblom stöder sin teori, visa nämligen endast, att den svenska översättningen överensstämmer både med 1539 och 1534 års Lutherbiblar.¹ Lindblom påpekar också själv, att den svenska bibeltexten i stort sett fått sin gestalt redan före 1539 på grundval av Luthers första helbibel av 1534. Däremot torde det vara otvivelaktigt, att som Lindblom uppvisar, 1539 års upplaga gör sig gällande i förord, marginalier, randglossor m. m., vilka troligen redigerats, då den egentliga texten förelåg färdig.

Att förberedelserna för bibelns tryckning börjat rätt tidigt, finner man också av några notiser om anskaffande av papper för bibeltrycket. Utom det papper, för vars inköp Olavus Petri redan den 9 maj 1538 utkvitterade 500 mark örtugar, importerades också under förra hälften av år 1539 stora partier av bl. a. ärkebiskopen, och hela denna import synes ha varit avsedd för bibeltrycket.

Samtidigt har den tyske boktryckaren Jürgen Richolff d. y., vilken i Sverige var väl känd framför allt genom tryckningen av Nya Testamentet år 1526, ånyo inkallats i lan-

¹ Lindblom har visserligen i några fall visat, att texten i GVB följer 1539 års Lutherupplaga, där denna avviker från upplagan av år 1534, men exemplen härfå äro dels för få, dels ock föga vägande. De inskränka sig till ett par namnformer nämligen *Jerubbaal* i Domarboken 7 vers 1 och *Zipor* i Domarboken 11 vers 25, vilkas stavning i GVB överensstämmer med Lutherbibeln 1539 mot de äldre upplagorna, där dessa ord stavas *Jerubaal* resp. *Ziphor*, vidare ett fall (*vnd meiner vbertretung*), där den äldre tyska helbibeln har överhoppat några ord (*vnd meiner vbertretung*), men där GVB i likhet med 1539 har fullständig text, något som dock kan förklaras med att översättaren här följt Versio Vulgata eller den hebreiska bibeln, och slutligen den svenska översättningens *Israels barn* i Domarboken 2 vers 11, där 1539 års upplaga har *die kinder Israel* medan 1534 har blott *die kinder*. Detta GVB:s *Israels barn* kan emellertid mycket väl förklaras som ett resultat av de uniformitetssträvanden, som äro så påtagliga i Vasabibeln. Däremot kunna citat anföras, som peka i rakt motsatt riktning. Så överensstämmer Bibeln 1541 med Lutherbibeln 1534 mot 1539 i Domarboken 19 vers 7, där de båda förstnämnda ha en huvudsats (1534: *aber der man stund auf vnd wolt zihen. B: Men mannen stooth vp och wille ferdas.*), vilken i den senare upplagan 1539 motsvaras av bisats (*Da aber der Man auffstund, vnd wolt ziehen.*). Likaledes är det tydligt, att i Genesis 25 vers 18 den svenska översättningen *han boodde* utgår från *er wonet* i 1534 års upplaga och ej från den senare Lutherbibeln, som här har *sie wohneten*.

Inledning

det. År 1539 torde Richolff ha anlämt till Uppsala, och själva sättningen av Gustaf Vasas Bibel har säkerligen börjat redan detta år. Bibelns första del, omfattande Moseböckerna, har i början intet tryckår men i slutet årtalet 1540. De båda följande delarna, Josua—Ester och Job—Salomos Höga visa, bära både i början och slutet årtalet 1540. I nov. samma år meddelade ärkebiskopen i brev till Norman, att Psaltaren var under tryckning. Under år 1540 har man också påbörjat tryckningen av fjärde delen, Profeterna. Denna del bär nämligen på första sidan årtalet 1540 men saknar årtal i slutet. Femte delen, Apokryferna, och sjätte, Nya Testamentet, äro liksom titelbladet och förspråket tryckta år 1541. Detta år var tryckningen alltså avslutad. Den 10 aug. 1541 fick boktryckaren Jürgen Richolff sitt pass och lämnade Sverige.

Gustaf Vasas Bibel är en foliant om 762 blad, rikt illustrerad med träsnitt och anfanger av skilda slag. Innehållet fördelar sig på sex avdelningar, före vilka ett gemensamt titelblad och ett förspråk ha placerats. Titelbladet är prytt med en ståtlig träsnittsram, som upptager hela sidans utrymme. Detta träsnitt är utfört av den sachsiske konstnären Georg Lemberger och hade tidigare använts på titelbladet till det i Leipzig 1522 tryckta Missale Pragense och på titelbladet till Luthers översättning av GT:s första del tryckt i Wittenberg år 1523.

De stilar, som kommit till användning i GVB, äro helt nya för svenskt boktryck. De ha av Richolff anskaffats i Lübeck. Texttypen är en vanlig schwaback, och på titelbladen, i rubriker, sido- och kapitelöverskrifter användas en större och en mindre, rikt utsirad frakturstil. Marginalnoterna äro till största delen satta med en mindre schwaback-typ.

Gustaf Vasas Bibel får sin ståtliga typografiska prägel förnämligast genom de vackra anfanger, som smycka densamma och som utgöras dels av fraktur- dels av renässansanfanger.

Likaså bidraga de talrika träsnitten till att göra den svenska

Inledning

bibelupplagan till ett typografiskt mästerverk. Utom sextio egentliga träsnittsillustrationer finnes ett vapenträsnitt, ett kanonträsnitt (korsfästelsebild) och den ovan omtalade titelramen av Georg Lemberger, vilken utom på det gemensamma titelbladet också förekommer på titelbladet till Nya Testamentet. Alla dessa träsnitt, möjligen med undantag för två, äro importerade från Tyskland, de flesta från Wittenberg, där bibelillustrationen vid denna tid blomstrade genom konstnärer som Lukas Cranach d. ä. och Georg Lemberger samt deras skolor. Eftersom i föreliggande nytryck av Nya Testamentet i Gustaf Vasas Bibel träsnitten i NT 1541 återgives i reproduktion, kan det vara lämpligt att något utförligare dröja vid dessa. Titelbladet prydes, som redan nämnts, av Lembergers stora träsnittsram. På samma blads versosida finnes den korsfästelsebild i hel sidas storlek, som förekommer i NT 1526 och som är en kopia på ett träsnitt av monogrammisten DS i Basel, vilket bl. a. finnes i den senare upplagan av Missale Upsalense, som år 1513 trycktes i Basel. Evangelierna och epistlarna illustreras med bilder av de fyra evangelisterna och av apostlarna Paulus och Petrus. Dessa träsnitt äro emellertid kopior dels av monogrammisten MB på träsnitt av Lukas Cranach d. ä. (evangelisterna Markus, Lukas och Johannes) dels på monogrammisten AW (Paulus), dels slutligen på Erhard Altdorffer (Petrus). Uppenbarelseboken är illustrerad med en serie apokalypsbilder i mindre format (102 × 79 mm), vilka voro avsedda att illustrera de små oktavupplagor av NT, som snart började undantränga folioupplagorna. Serien bestod ursprungligen av 21 träsnitt, vilka torde ha utförts i Wittenberg av monogrammisten MB som kopior på en serie, som Georg Lemberger utförde för den första Wittenbergiska oktavupplagan av Das Neue Testament av år 1524. De förekomma för första gången i två år 1526 tryckta tyska upplagor av Nya Testamentet. Av de ursprungliga 21 träsnitten saknas i vår bibel det sjunde, som i stället blivit ersatt med tre andra framställningar, kopierade på Erhard Altdorffer av mästaren AW.

Inledning

För bibelns spridning sörjdes på så sätt, att varje kyrka ålades att anskaffa ett exemplar. Priset hade satts ganska högt, tio mark penningar för exemplar. Enligt räkenskaper för Dalarna år 1542 fingo kyrkorna i detta landskap inlösa biblar till ett sådant belopp.

Bland orsakerna till utgivandet av Nya Testamentet 1526 på svenska framhålles i förspråket särskilt den, att prästernas kunskaper i latin voro bristfälliga, vilket hade till följd, att de icke själva kunde förstå bibeltextens innehåll, än mindre lära den menige man Guds ord. Tolken fortsätter: »För thenna saak skul är nw j förstonne thet Nyia Testamentit här vthsatt på swensko, . . . ath fatighe eenfäldughe prester som fögo latina kunna, och oförfarne äro j scrifftenne, och teslikes andra christna meniskior som j book läsa kunna, mågha här åt minsto haffua enfalleligha texten, såsom han vthaff euangelisterna och apostlana scriffuen är.» Även ur andra källor veta vi, att prästernas utbildning var så dålig, att endast en liten del kunde läsa och förstå den heliga skrift och predika guds ord för folket.¹ Det första och viktigaste syftemålet med översättningen var således att sätta evangeliet i prästernas händer på det språk, som de bäst förstodo, deras eget modersmål, så att de blevo i stånd att för sina åhörare framlägga de heliga skrifterna klara och ohöjda. Det har framhållits, att Nya Testamentet 1526 är en för kultiskt bruk avsedd kyrkobibel. »Både formatet, den tydliga stilen och interpunktionen» skulle tyda härpå.² Dessa tekniska faktorer lämna dock intet avgörande bevis härför, då de i stort sett äro övertagna från Lutherbiblarna, men omdömet får sitt

¹ Ärkebiskop Johannes Magnus' cirkulärskrivelse till de svenska domkapitlen och vissa munkordnar 11 juni 1525 angående översättningen av Nya Testamentet. Skrivelsen är utsänd på uppdrag av konung Gustaf I och säkerligen inspirerad av kungens kansler Laurentius Andreae. Skrivelsen är utgiven i Handlingar rörande Skandinaviens historia 18 (Sth 1833). Se närmare senast Arthur Adell, Nya Testamentet på svenska 1526, s. 8 f. och där citerad litteratur.

² Adell, a. a. s. 95 och 196.

Inledning

stöd av andra förhållanden — det i bokens slut införda perikopregistret, åläggandet för prästerna att inköpa ett exemplar för varje kyrkas räkning, uppmaningar till dem att efter predikan läsa något kapitel ur evangelierna etc.¹

Emellertid var detta icke översättningens enda uppgift. Av de ovan citerade orden i Förspråket framgår tydligt och klart, att den svenska tolkningen även var avsedd för den läskunnige lekmannen såväl för att ge honom en möjlighet till direkt uppbyggelse som ett medel att granska den nya lärans trossatser i ljuset av Guds eget ord. Programmet var således att ställa till var mans förfogande »enfalleligha texten, såsom han vthaff euangelisterna och apostlana scriffuen är». Härmed avses tydligen, att man skulle lämna en översättning, som så nära som möjligt anslöt sig till grundtexten men samtidigt framträdde i en enkel och välbekant svensk språkdräkt. Tre huvuddrag kunna här urskiljas: så vitt som möjligt *ordagrann*, *svensk* och *folklig*. Att med ett sådant program nå ett enhetligt språkligt resultat, var givetvis en orimlig uppgift. Vi skola i det följande försöka urskilja, hur dessa strävanden korsa varandra som inslag och ränning i Nya Testamentets språkliga vävnad.

Översättningen har säkerligen skett på grundval av den av Erasmus utgivna grundtexten, särskilt upplagan av 1522, där den latinska översättningen är tryckt parallellt med den grekiska. Från exegetisk synpunkt, d. v. s. i fråga om själva tolkningen, har man enligt E. Stave² ungefär i lika utsträckning följt Erasmus' latinska och Luthers tyska översättning. Endast mera sällan har Versio Vulgata lagts till grund, och då i sådana fall, där denna text haft en enklare och ordagrannare översättning än de övriga källorna. I några få fall synes man ha följt den grekiska grundtexten gentemot samtliga de andra. Över huvud taget har man använt ett för sin tid enastående kritiskt förfaringssätt,

¹ a. a. s. 70 och 91. Sven Kjällerström, Tillkomsten av 1541 års bibel. Lunds universitets årsskrift N F., avd. 1. Bd 37, nr 4, s. 3 f.

² Erik Stave, Om källorna till 1526 års öfversättning af Nya Testamentet, i Skr. utg. af Hum. Vetensk. samf. i Upsala III. 1 (1893).

Inledning

vilket icke sällan drabbat Luther, där denne har oriktigheter, onödiga tillägg och mindre lyckade omskrivningar. Att trots detta en hel del fel och onöjaktigheter icke kunnat undgås, är en förklarlig sak i betraktande av översättarnas begränsade kunskaper i grekiska och deras beroende av den fornsvenska religiösa litteraturens vedertagna ordval och uttryckssätt på vissa punkter. Självständigheten gentemot de använda källorna är emellertid omisskännlig. Men icke blott i fråga om innehållet utan även beträffande den språkliga formuleringen — konstruktioner, satsbyggnad och ordställning — har man mycket nära anslutit sig till Erasmus' latinska text, detta i större utsträckning än som framgår av Staves undersökning. Följden har blivit ett svenskt språk, som i ganska stor utsträckning är präglad av det latinska med dess speciella kännemärken, dess syntaktiska konstruktioner, satsförkortningar och hypotaktiskt uppbyggda perioder.

Strävandet att ge Nya Testamentets språk en *svensk* prägel framträder på ett område, där det främmande inflytandet var lättast märkbart och mest störande, nämligen ortografiens. Här gör NT 1526 sin stora insats i svensk språkutveckling. I slutet av medeltiden, icke minst under 1500-talets två första decennier, gick vårt svenska skriftspråk mot en allt starkare upplösning. Kontakten med det fasta språkbruk, som uppbyggts i Vadstena birgittinerkloster och kännetecknade dess religiösa handskrivna litteratur, hade förlorats. Skrivkunnigheten även utanför klostermurarna började öka, särskilt i städerna, och där var det icke klosterspråket utan förvaltningens skriftspråk, som blev förebildligt. Detta hade uppstått i unionstidens kungliga kanslier med deras starka inslag av danska och tyska kansliskrivare, varav följde, att det i stor utsträckning kom att präglas av dansk och tysk ortografi. Senare, när svenska skrivare började användas, kommo även svenska talspråksformer att vinna insteg. Resultatet blev ett avskräckande regellöst och osvenskt blandspråk, som spred sig i allt vidare kretsar inom den svenska förvaltningen och slutligen även till kyr-

Inledning

kans män utanför klostren. Till och med sådana män som Hemming Gad, Hans Brask och Olavus Petri voro mer eller mindre påverkade därav. Som exempel på kanslispråksformer kunna anföras *stadt*, stad, *rige*, rike, *reginskap*, räken-skap, *arbede*, arbete, *mich*, mig, *schal*, skall, *udi*, uti, *udinnen*, utinnan, *schynade* (av lågtyska *schynede*), sken, *ludinde*, lydande etc. Samtliga gamla svenska ändelsevokaler som *a*, *o* och *u* tenderade att liksom i danskan reduceras till *e*, t. ex. *bygie*, bygga, *gate*, gata, gatu-, *äre*, äro, *sidhe*, sida, *sido-*, *uthen*, utan etc. Regellösheten i stavningen framgår av att ett ord av en och samma person eller i samma text kunde stavas på 5 à 6 olika sätt, t. ex. *makt*, *mact*, *macht*, *magt*, *maght* etc., *mig*, *migh*, *mik*, *mic*, *mich*, *mych*, *mech* etc. Det sista exemplet är hämtat från en katolsk andaktsbok, den s. k. Svenska tideboken, vilken år 1525 utgavs av Uppsala domkapitel och trycktes av samme man, Jürgen Richolff, som året efter tryckte Nya Testamentet. Den omständigheten, att rikets främsta domkapitel kunde till trycket befordra ett språkligt missfoster av detta slag, avsett att läsas i vida kretsar, visar mer än väl, i vilken ödesdiger situation det svenska skriftspråket befann sig vid tiden för vår första bibels utkommande.

Men i och med denna tilldragelse kastades hela utvecklingen om. Ett starkt bålverk mot främmande inflytelse och inre upplösning i språket restes, och den första fasta hörnstenen lades till den sinnrika byggnad, som kallas det svenska riksspråket. Liksom den avgörande striden för politiskt oberoende riktades mot danskarna, drabbade det första slaget för språkets frigörelse danskan. Detta skedde så grundligt, att man i Nya Testamentet knappast kan upptäcka en enda ortografisk danism. Ej blott former som *arbede*, *rige* uteslötos, utan även kanslispråkets *e*-former av typen *ware*, *wore* etc. ersattes praktiskt taget genomgående med de gamla svenska formerna *wara*, *woro*¹ etc. Här har man gått fram med en för sin tid förbluffande

¹ Undantag förekomma nästan endast i urkundens början och då i ord, där ändelserna kunde försvagas till *e* även i stora delar av svenskt språkområde.

Inledning

systematisk noggrannhet. Därmed avlägsnades det hotande anslaget mot ett av vårt språks vackraste särmerken, de klangfulla ändelsevokalerna. Risken var så mycket större, som motståndskraften mot den danska invasionen på denna punkt var undergrävd genom en likartad språklig utveckling i vissa centrala svenska dialektområden (t. ex. *tale, talä, kaste, kastä*).

Regellösheten var svårare att komma till rätta med, men även i reaktionen mot denna nådde man aktningsvärda resultat, särskilt mot urkundens slut i det s. k. normalspråksområdet. Från och med Galaterbrevet och i allmänna förspråket, som skrivits sist, framträder nämligen ett för sin tid sällsynt följdriktigt språk, som anger huvudkonturerna för hela den kommande språkutvecklingen. Detta enastående resultat nådde man, intressant nog, genom en återgång i stor utsträckning till det halvt bortglömda vadstenaspråkets ortografi. Detta var i och för sig icke så märkligt, om man betänker, att översättningens ledande man och huvudredaktör, kanslern Laurentius Andreae¹ i sin egen ortografi, till skillnad från många andra, i stort sett upprätthållit vadstenaspråkets traditioner². På vissa punkter var emellertid även han påverkad av kanslispråket, särskilt i fråga om enstaka svenska talspråksformer, som vunnit insteg i detta, och vilka också slå igenom i Nya Testamentet, särskilt i normalspråksområdet. Bland sådana former märkas flera av språkets vanligaste ord, såsom *woro, hadhe, migh, tigh, sigh, itt*, ett, m. fl., i stället för vadstenaspråkets *waro* (senare *wåro*), *haffdhe, mik, tik, sik, et (eet)*. Men att märka är, att det här var frågan om *svenska* former, av vilka flertalet fått stor utbredning i svenskt talspråk. Att bakom Nya Testamentets ortografi ligger en medveten

¹ Se bl. a. Natan Lindqvist, *Reformationstidens Bibelsvenska*, 1918, Arthur Adell, a. a. passim, J. Palmér, *Undersökningar i Olaus Petris språk III*, s. 148 f. (1929). Annorlunda E. Neuman i *Arkiv för nord. filologi* 44 s. 1 f., och i *Nysv. Studier* 1936, s. 17.

² Natan Lindqvist, a. a. och *Bibelsvenskans medeltida ursprung i Nysvenska Studier* 8, s. 165 f.

Inledning

och för sin tid förvånansvärt väl genomförd strävan att efter äldre mönster uppbygga ett *enhetligt svenskt* skriftspråk, är utom allt tvivel.

På ordförrådets område lyckades man icke lika väl. Under tvenne århundraden hade vårt språk mottagit starka inslag av främmande språkgods först och främst från lågtyskan och senare även från danskan. Detta ordförråd hade icke blott fått insteg i städerna, härdarna för den främmande invasionen, utan spritt sig från dessa till vida trakter av landsbygden. Även en del av litteraturen, såväl den världsliga som den religiösa, hade nått oss i lågtyska översättningar. Det var därför icke så lätt för dåtidens lärde att säkert urskilja, om ett ord var ursprungligen svenskt eller inlånat, och för många kulturföreteelser och abstrakta begrepp voro de inlånade orden de enda tillgängliga eller adekvata. Det är därför endast vad man kan vänta sig, när Nya Testamentet innehåller ett ganska stort antal lågtyska eller danska lånord. Att dessa skulle vara direkt övertagna från lågtyska eller danska bibelöversättningar, behöver man således icke räkna med. Visserligen är det väl sannolikt, att förlutherska översättningar på lågtyska varit reformatorerna bekanta, men några säkra bevis för att NT 1526 påverkats av någon sådan vare sig vid tolkningen eller den språkliga utformningen föreligga icke. När man velat göra gällande, att en dylik påverkan skulle finnas från den lågtyska bibel, som trycktes i Halberstadt 1522¹, förbiser man, att överensstämmelsen i enstaka tolkningar beror på gemensamma förlagor (vanligen Vulgata), och att överensstämmelsen i fråga om enstaka ord förklaras av redan tidigare inlånade lågtyska ord i svenska språket. De äldre av dessa voro redan naturaliserade, och åtskilliga av de yngre voro välbekanta för att icke säga »folkliga» i de samhällsskikt, där läskunnigheten — utanför de lärdas krets — var störst, nämligen bland ämbetsmännen och borgarna i städerna. Detta språkliga inslag strider således icke emot

¹ Se Nat. Fransén, Nya Testamentet på svenska 1526—1541. En källundersökning, s. 121 f. särsk. s. 124 f.

Inledning

utan låter sig gott förlika med det tredje syftemålet i översättningens ovan anförda program: ett lättfattligt och »folkligt» språkbruk.

Denna strävan tar sig emellertid främst uttryck på det inhemska språkmaterialet och yttrar sig inom de mest skilda språkliga kategorier. Inom ljudsystemet kan man iakttaga ett starkt inslag av uppsvenska dialekt- och talspråksformer. Bland sådana märkas dels speciella dialektformer med begränsad förekomst, dels allmänna talspråksformer med större utbredning inom det uppsvenska språkområdet. Bland de senare finnas åtskilliga former, som på grund av nämnda dialekters starka inflytande på riksspråket senare blivit allmänt vedertagna, men som vid denna tidpunkt måste betraktas som dialektala. Till den förra kategorien kunna räknas imperfektum av verbet *warda*: *wort*, *vart*, och former som *stuppa*, *stoppa*, *sompn*, *sömn*, *konna*, *kona*, *konnung*, *konung*, och *sonnen*, *sonen*. Till den senare och större kategorien höra formerna *budh*, *huffuudh*, adjektiv på *-ugh*, *-ogh*, t. ex. *nyttugh*, *ewogh*, vokalen *u* i ändelser hos kortstaviga ord, t. ex. *gatu*, *-ur*, *stighu*, *stego* (sporadiskt) och ändelserna *-in* i *eghin*, *hwilkin* m. fl., *-it* i *eghit*, *intit*, *liffuit*, *kommit* m. fl. samt *-ilse* i *åminnilse* m. fl. Bland talspråksformer i NT med allmänt svensk utbredning kan anföras *åff*, *av*, *vthåff*, *utav*, och *öffuer*¹, *geffua* (jfr nusvenska *ge*, *ger*), *fredh*, *frid*, *fred*, och *wedh*, vid. Götiska dialektformer äro mindre vanliga. De mest påfallande äro *å*-former i ord som *bånd*, *band*, *hånd*, *hand* och adj. *åndeligh*, *andlig*, mera sällan i *ånde*, 2 gr. (men aldrig i förbindelsen *then helghe ånde*) samt i *kåll*, *kall*, Upp. 3 kap. (s. 769, r. 44, 2 gr. och r. 45).

I normalspråksområdet märkes eljest en tydlig tendens att avlägsna en del talspråksformer. Sålunda utmönstras där *wedh* och *öffuer* (till förmån för *widh* och *offuer*) jämte en hel del här icke nämnda sporadiska dialektformer, som uppträda i urkundens början. Men flertalet av de ovan uppräknade äro allmänna i normalspråksområdet.

¹ Gentemot den från lågtyskan lånade allmänna skriftformen *offuer*.

Inledning

Gustaf Vasas bibel avlägsnar samtliga nämnda dialekt- och talspråksformer och inför i stället äldre skriftspråksformer, av vilka de flesta överensstämma med bröderna Petris ortografi och mera västligt orienterade dialekter.¹

Böjningssystemet i NT 1526 ansluter sig i stora drag till den yngre fornsvenskans, men har ett starkt inslag av nyare former som överensstämma med dåtidens talspråk. Härvid kan hänvisas till min framställning i Bibelsvenskans medeltida ursprung (i Nysvenska Studier 8, s. 181 f.). Särskilt anmärkningsvärda äro följande företeelser: avlägsnandet av kongruensen mellan substantivet och dess bestämningar, adjektiv och pronomina, t. ex. *then helghe andes, en dödth mandz* gentemot fornsvenskans och GVB:s *thens helgha andas, ens dödth mandz*, vidare införandet av pluraländelser hos neutrala starka adjektiv och particip, t. ex. NT: Jdhor klädhe äro vpätne aff maal, Jak. 5 kap. (s. 756, r. 4), GVB: Jdhor klädher äro vpäten aff maal, NT: all ting ... äro skapte, Upp. 4 kap. (s. 771, r. 41 f.), B: all ting ... äro skapt, samt utjämningen av verbböjningen i singularis till förmån för 2 och 3 personens former, t. ex. (*tu*) *skall, will, är* i stället för GVB:s *skalt, wilt, äst*.

Av intresse äro också en del från uppsvenskt talspråk hämtade böjningsformer såsom plur. obest. form *riken*, t. ex. *all riken*, Matt. 4 kap. (s. 18, r. 19), där B. har *all Rike* i överensstämmelse med fornsvenskan och nutida götadialekter, samt verbformer av andra svaga verbklassen, såsom *sette, sett* för *satte, satt*, t. ex. *sett*, Hebr. förspr. (s. 714, r. 22), *hölgede, hölgd*, t. ex. *ohölgd*, 1 Kor. 11 kap. (s. 524, r. 24), *fördölde, fördöld(t)*, t. ex. Matt. 13 kap. (s. 51, r. 96, 97), Apg. 26 kap. (s. 424, r. 65). Även verbet *fölghia*, som under yngre fornsvensk tid anknutit sig till denna verbklass, har i NT oftast *fölgede, fölgt*. I samtliga dessa fall har GVB bibehållit de yngre fornsvenska formerna *satte, satt, holde, holdt, fördolde, fördoldt, folgde, folgt*. Som vi se har riksspråket kompromissat och bibehållit de fornsvenska *satte*

¹ Se härom Natan Lindqvist i Några huvuddrag i Gustav Vasas Bibels språk i Teologiska fakultetens minneskrift, Uppsala universitets årsskrift 1941, s. 4 f.

Inledning

och *dolde*, men accepterat de uppsvenska dialektformerna *höljde* och *följde*. Samma företeelse möter även hos en del starka verb, där uppsvenska dialekter analogiskt infört vokalen från infinitiv och presens till övriga tempus, t. ex. *siunga*, *siungo* i stället för äldre *sungo*. NT använder även här dessa nyare former, medan GVB konsekvent bibehåller de gamla. Bibeln står således här på en äldre ståndpunkt, samtidigt som den ansluter sig till språkbruket i götadialekterna, som ännu kunna uppvisa en del av de äldre formerna.

På syntaxens område uppträda en mängd olika företeelser, som ha sin grund i folkligt språkbruk. Här kan endast ett mindre urval göras. I samtliga motsvarande fall har Bibeln mera korrekta skriftspråkliga formuleringar. Vi kunna först beröra ett fall, som tangerar böjningsläran och är aktuellt i våra dagar, nämligen inkongruensen mellan subjekt och predikat. NT har ej sällan singularart predikat efter pluralt verb, dock huvudsakligen vid verbet *vara* och helst vid pluralis av neutrala substantiv, t. ex. *ther som gudz lagh och budhoord vthi scriffuen är*, Allm. förspråket s. 1, r. 3—4, gentemot B: *ther vthi Gudz Lagh och bodh scriffuin äro* (Luther: *geschrieben sind*¹), NT: här är *tw swärdh*, Luk. 22 kap. (s. 252, r. 75), B: här äro *tw swerd* (Luther: *hie sind zwey schwerd*). NT: ibland idher är någhra trättor, 1 Kor. 1 kap. (s. 502, r. 26), Bibeln har pluralis: *jbland idher äro trättor*, i likhet med samtliga förlagor. NT använder också ofta tredje personens verbform till första personens subjekt i pluralis, t. ex. *wij äro*, *komma*, *warda*, *predica*, medan B. alltid har första personens verbform *wij äre*, *warde*, *komme* etc. eller mindre ofta *komom*, *wardom* etc.

Vid bruket av pronomina framträder NT:s anslutning till folkspråket på många ställen. Så t. ex. heter det i Matt. 5: 22 *thin däre*, medan B. har *Tu däre* (s. 22, r. 46) i likhet med 1917 års översättning. Det vardagliga *thet* förekommer ofta i stället för det skriftspråkliga *hwadh*, t. ex. *Thet iach sägher*; *thet som huiskas*, gentemot B:s *Hwadh iagh sägher*;

¹ Citaten ur Septemberbibeln 1522.

Inledning

hwadh som sägs, Matt. 10 kap. (s. 38 r. 61—63). Nominativformen *the* användes som ackusativ, t. ex. NT: frälsa *the* som troo, 1 Kor. 1 kap. (s. 502, r. 47), B: frelsa them som troo, NT: Såå haffuer och tu *the* som hålla, Upp. 2 kap. (s. 766, r. 40), B: ... them som hålla. Pluralis *the* kan liksom i talspråket syfta på ett singulart kollektivum, t. ex. *the* (lärjungarna) skulle fly honom en båt för folkit skull, ath *the* icke skulle trängia honom, Mark. 3 kap. (s. 112 r. 22 f.); *the* syftar på *folket*, och B. har också: at thet icke skulle trengia honom.

En talspråklig företeelse, som är mycket vanlig i NT 1526 men praktiskt taget okänd på motsvarande ställen i B. 1541, är upprepning av subjektet medelst ett anaforskt pronomen, antingen omedelbart efter det förra eller skilt från detta genom en bisats, t. ex. NT: ty anden han grund-söker all ting, 1 Kor. 2 kap. (s. 504, r. 24), B: Ty Anden vthranszakar all ting, NT: så som ormen han förswEEK Euam, 2 Kor. 11: 3 (s. 564, r. 6), B: såsom Ormen besweek Euam, NT: diefflanar *the* troo och, och bäffua, Jak. 2 kap. (s. 753, r. 41—42), B: Diefflanar troo thet ock, och bäffua. Även där en upprepning på grund av en mellanstående sats eller vid emfas skulle kunna synas motiverad, gör GVB:s konsekventa och behärskade stil icke denna eftergift åt det ledigare talspråket, t. ex. NT: Och thet swacht war för werldenne, thet haffuer gudh vthwaldt, 1 Kor. 1 kap. (s. 503, r. 58), B: Och thet swagt war för werldenne, haffuer Gudh vthwaldt. 1917 års översättning däremot närmar sig i detta, som i åtskilliga andra fall, mera NT 1526, t. ex. Och det som i världen var svagt det utvalde Gud.

Typiskt dialektal och folkspråklig är den vanliga användningen i NT av det demonstrativa pronominet *thenne här*, vilket sannolikt utvecklats på uppsvensk botten. Det förekommer huvudsakligen självständigt, t. ex. NT: Geff *thenne här* rwm, Luk. 14 kap. (s. 224, r. 19), B: Giff *thenna* rwm, NT: Kan någhor förbiwdha ath *thenne här* icke döpes j watn, Apg. 10 (s. 371, r. 106 f.), B: ... at these icke döpas

Inledning

j watn, NT: och hwilkin icke haffuer thenne här (syftande på »Jesu Christi kuntschap»), 2 Petri 1 kap. (s. 690, r. 22), B: Men huilken thenna icke haffuer.

De relativa adverbena *ther . . aff*, *ther . . vthi*, *ther . . medh* etc. särskrivs alltid i NT, medan GVB ofta sammanskriver dem i satsens början, t. ex. NT: ther som gudz lagh och budhoord vthi scriffuen är, Allm. förspr. (s. 1, r. 3 f.), B: ther vthi Gudz Lagh och bodh scriffuin äro (Luther: *darinnen*), NT: ther man aff sägher och siwnger, Allm. förspr. (s. 2, r. 13), B: ther aff man sägher och siunger (Luther: *dauon*), NT: ther the gudh medh hädha, Mark. 3 kap. (s. 113 r. 59), B: ther medh the försmädha (Luther: *damit*). Som vi se har sammanskrivningen, vilken är typisk för skriftspråket, gjorts i anslutning till Luther.

Ett annat skriftspråkligt särdrag i GVB av liknande ursprung är substantiveringen av adjektiv i obestämd form, i vilka fall NT vanligtvis har adjektivet i sin normala funktion, t. ex. NT: och the hafde fram för honom en borttaghen man, Mark. 2: 3 (s. 109, r. 5 f.), B: Och the hadhe fram för honom en Borttagnan (Luther: *einen gichtbrüchtigen*), NT: Jngen kan infalla vthi en starckmandz hws, Mark. 3: 27 (s. 113, r. 55), GVB: Jngen kan infalla vthi eens starcks hws (Luther: *eynem starcken ynn seyn haus*). GVB:s språkbruk på denna punkt har fortsatt ända fram till vår tid, t. ex. i 1878 års översättning, Mark. 2: 3, *en lam* (men däremot genitiven *den starkes* i Mark. 3: 27). 1917 års översättning har däremot återgått till den med naturligt talspråk mera förenliga formuleringen av år 1526: *en lam man, en stark mans*.

På satsbildningens område kunna vi särskilt iakttaga ett drag i NT 1526, som är typiskt för det vardagliga språkbruket, nämligen utelämnandet av konjunktionen i vanliga *att*-bisatser. I detta fall inför GVB genomgående *att*. Exempel: NT: När Herodes sågh han war beswiken, Matt. 2 kap. (s. 15, r. 42), B: När Herodes nu sågh, at han war beswiken, NT: Huilken wilien j iach skal giffua edher lösan, Matt. 27 kap. (s. 99, r. 36), B: Hwilken wilien j, at iagh

Inledning

skal giffua idher löös, NT: och förhope han wardher oss . . . friyandes, 2 Kor. 1 kap. (s. 545, r. 32 f.), B: Och förhoppes, at han skal oss . . . friya.

Det är möjligt, att även en annan av talspråkets egenomligheter, inledande *att* framför direkt anföring kan beläggas i NT 1526. Därpå skulle följande exempel kunna tyda: NT: Sannerligha sägher iach idher ath the haffwa redho theres lön, Matt. 6 kap. (s. 26, r. 39), B: Sannerligha sägher iagh idher, the haffua redho sijn löön. Här kan det dock vara fråga om en vanlig *att*-bisats med rak ordföljd. I varje fall kan man lägga märke till, att NT i stor utsträckning har indirekt anföring, där GVB har direkt, t. ex. NT: Säyen ath hans läryungar kommo . . . och stålo honom bort mädhan j soffuen, Matt. 28 kap. (s. 103 f., r. 30 f.), B: Sägher, hans Läriungar komo . . . och stålo honom bort, mädhan wij soffuo, NT: Thå gick thet talet vth j bland brödherna, ath then läriungen skulle icke döo, Joh. 21 kap. (s. 334 f., r. 57 f.), B: Tå gick itt taal vth jbland brödhernar, Thenne Läriungen döör icke. NT följer här Erasmus, som har *att*-sats med imperfektum konjunktiv, medan GVB följer Luther, som har direkt anföring. Även på andra ställen, där denna motsättning i språkbruket framträder, torde den bero på anslutning till olika förlagor.

Detsamma kan vara förhållandet med ett par andra till synes folkliga drag i NT:s språk, den utbredda användningen av bestämd i stället för obestämd form hos substantiven och s. k. *utbrytning av subjektet i en sats*. Den bestämda substantivformen föredrages nämligen av talspråket, som hellre rör sig med det åskådliga och individuella än med det generella, vilket fordrar en abstraktion. Följande exempel kunna anföras. NT: och tu kastas så j hektelsen, Matt. 5 kap. (s. 22, r. 56), B: och tu kastas så j hechtelse, NT: iach haffuer förrådt thet meenlösa blodhet, Matt. 27 (s. 98, r. 9 f.), B: iagh haffuer förrådt meenlöst blodh, NT: till thes thet åtskilier siälen och andan, och ledherna, och merghen, Hebr. 4 kap. (s. 722, r. 27 f.), B: til tess thet åtskilier

Inledning

siäl och anda, ock¹ mergh och been, NT: så är och troon vtan gerningana dödh, Jak. 2 kap. (s. 753, r. 55), B: så är ock troon vthan gerningar dödh. Om man skall tänka sig några förlagor, som kunde ha legat till grund för detta språkbruk, skulle det vara den grekiska grundtexten och Luther. Den förra har verkligen best. artikel i en del fall på samma ställen som NT 1526, men det tycks vara jämförelsevis sällan. I ovanstående exempel förekommer artikel i grekiskan blott i det sista. Hos Luther tycks ett dylikt sammanfall vara ännu ovanligare.² Man kan alltså icke helt utesluta påverkan från grundtexten, men i betraktande av dennas ringa inflytande i övrigt på NT är ett dylikt antagande i hög grad tvivelaktigt. Även om impulsen kommit därifrån, har sannolikt den spontana talspråkstendensen i NT drivit utvecklingen vidare.

Den s. k. utbrytningen eller anteciperingen av en satsdel, t. ex. subjektet i en bisats, har sin grund i det mera affektbetonade talspråkets behov att snabbt framhäva den i medvetandet dominerande föreställningen. I Nya Testamentet 1526 är företeelsen ingalunda ovanlig. Den förekommer mest i bisatser men någon gång även i huvudsatser. Här meddelas blott några få exempel: NT: Abraham wår fadher wort han icke . . . rettferdughat, Jak. 2 kap. (s. 753, r. 44 f.), B: Wardt icke Abraham wår Fadher . . . retferdighat, NT: Men Jesus strax thå han hörde thetta taal, sadhe han, Mark. 5 kap. (s. 120, r. 73 f.), B: Men strax Jesus hörde talet som sadhes, sadhe han, NT: Men the som wactade swinen, när the sågho huad ther skedde, flydde the, Luk. 8 kap. (s. 198, r. 83 f.), B: Men när the som wach-tadhe swijnen, sågho hwadh ther skeedde, flydde the, NT: och först thenne epistlen till the Hebreer, ath hon icke är sancti Pauli eller någhor annars apostels, thet bewisas ther medh, Hebr. Förspr. (s. 714, r. 5 f.), B: Och först, at thenna

¹ *ock* är här en direkt översättning av Luthers *auch*.

² Undersökningen har i båda fallen endast skett genom stickprov på skilda ställen i urkunderna.

Inledning

Epistlen til the Ebreer, icke är S. Pauli eller någhors annars Apostels, bewisas ther medh.

I det första exemplet ha grundtexten och de latinska förlagorna samma ordställning som NT. Här kan alltså en direkt påverkan föreligga. I det andra exemplet börja samtliga klassiska editioner med namnet Jesus, varefter följer satsförkortning och så det finita verbet.¹ Även om formuleringarna i de båda översättningarna icke äro helt likartade, kan den latinska förlagan lätt ge anledning till placeringen av subjektet framför den nybildade temporalbisatsen. I de två sista exemplen har utbrytningen ingen motsvarighet i förlagorna. Luther har icke konstruktionen i fråga i något av fallen, och GVB följer honom. Då det sista exemplet direkt avviker från formuleringen i Luthers förspråk, måste man draga den slutsatsen, att det är den svenske översättarens eget språkbruk, som här kommer fram.

Vi kunna således konstatera, att utbrytningen i Nya Testamentets språk kan vara en självständig företeelse, oberoende av de klassiska förlagorna. Lika tydligt är, att översättarna av Bibeln 1541 direkt reagerat mot formuleringar av detta slag och sökt utrensa dem ur bibelsvenskan.

Ett i NT 1526 mycket utbrett stildrag, som också är karakteristiskt för talspråket, är omskrivningen. Då det skulle föra för långt att här anföra flera beläggställen på olika kategorier och företeelsen är lätt att anträffa i urkunden, meddelas här endast några typexempel jämte motsvarande avfattningar i Bibeln. Oftast förekommande äro ingresser som *är thet så ath* och *om så är ath*, *om så wore ath* etc., t. ex. NT: *är thet så ath* titt ögha är enfäldugt, Matt. 6 kap. (s. 26, r. 50), B: *Är titt ögha enfäldigt*, NT: *Therföre om så är ath* tu offerar, Matt. 5 kap. (s. 22, r. 48), B: *Therföre om tu offerar*, NT: *Om så är j haffuen bittert nijt och trätto*, Jak. 3 kap. (s. 754, r. 29), B: *Om j haffuen bittert nijt och trätto*, NT: *om så wåre ath iach kome till idher*, 1 Kor. 14 kap. (s. 531, r. 14), B: *Om iagh komo til idher*, NT: *Om*

¹ Så t. ex. i Vulgata, som av innehållet att döma närmast legat till grund för NT:s text: *Jesus autem audito verbo, quod dicebatur, ait.*

Inledning

så wore ath någhor menniskia worde becräctat vthaff någhro misgerning, Gal. 6 kap. (s. 586, r. 4 f.), B: Om een menniskia råkadhē falla j någhon synd. Av intresse är att 1917 års översättning här har omskrivning i likhet med Nya Testamentet 1526: Om så händer, att någon ertappas med att begå en försyndelse.

Som exempel på andra typer kunna anföras: NT: Och sy thet skall skeep ath tw bliffuer måällöös, Luk. 1: 20 (s. 166, r. 50 f.), B: Och sij, tu skalt warda måällös¹, NT: men iach trädher fast ther effter, om så kunde skeep ath iach thet och fatta må, Filipp. 3 kap. (s. 610, r. 28 f.), B: Men iagh faar fast ther effter, om iagh thet ock fatta må.²

Omskrivande former av presens konjunktiv och imperativ äro mycket vanliga. NT: Then sådana är, han må tenkia, ath, 2 Kor. 10 kap. (s. 563, r. 24), B: Then sådana är, han tencke. Jämför härmed 1917 års översättning: Den som säger sådant, han må emellertid göra sig beredd. NT: Sådant må tu biwdha och lära, 1 Tim. 4 kap. (s. 650, r. 23), B: Sådant biudh och lär, 1917 års översättning: Så skall du bjuda och undervisa, NT: J skolen elska edhra owener, Matt. 5 kap. (s. 23 f., r. 94 f.), B: Elsker idhra owener, 1917 års översättning: Älsken edra ovänner, NT: Så latom nw winleggia oss, ath wij måghom inkomma, Hebr. 4 kap. (s. 722, r. 23), B: Så winleggiom oss nu, at wij måghom inkomma. 1917 års översättning har: Så låtom oss nu med all flit sträva efter att få komma in.

Av ovan anförda exempel är det endast det från Luk. 1: 20, Och sy thet skall skeep ath etc., som har direkt motsvarighet i någon av förlagorna. Formuleringen söker tydligen återge Erasmus' *futurum est, ut*. I detta fall har även det Nya Testamentet på danska, 1524, en liknande omskrivning: oc see thet skal tilkomme, at thu skalst were stwm.

Beträffande användningen av typen *Om så är att* etc.

¹ Erasmus: Et ecce futurum est, ut sis tacitus, Vulgata: Et ecce eris tacens.

² Erasmus: si etiam apprehendam, Vulgata: si quomodo comprehendam, Luther: ob ich auch dasselb ergreyffen mocht.

Inledning

skulle man kunna tänka sig den föranledd av vissa företeelser i de klassiska versionerna. Så t. ex. tycks omskrivningen ofta förekomma i villkorliga bisatser, som i de latinska förlagorna inledas av *quod si, etiam si, ergo si*. Den skulle i så fall söka återge betydelsenyansen hos den inledande partikeln. Men omskrivningen kan även uppträda i andra fall, och nämnda formuleringar återges långt ifrån regelbundet med omskrivning. En annan möjlighet är, att man velat ge ett slags uttryck åt latinets konjunktiv, särskilt i satser, där den svenska texten använder presens, som i dylika fall icke har något flexiviskt uttryck i svenskan. Båda förklaringarna äro ovissa, och sannolikt är därför, att företeelsen i första hand bör förklaras som utslag av folkligt språkbruk.

Av intresse är, att Nya Testamentet på danska sporadiskt uppvisar omskrivningar av ovan anført slag. Så t. ex. förekommer samma konstruktion i båda urkunderna Luk. 1: 71, NT 1526: ath skee skulle thet wij frelsas skulle, frå wora fiender (s. 169, r. 147), NT 1524: Thet skulle skee, at wij skulle løsses aff wore vuenner. Jämför även det ovan återgivna citatet från Luk. 1: 20. I övriga ovan angivna exempel finnas dock inga motsvarande omskrivningar i den danska urkunden. Däremot kan man påträffa just i Lukas' evangelium andra närstående likheter, omskrivningar för att beteckna vissa verbala aktionsarter, t. ex. uttryck för ett skeendes inträdande, som *begynna att* eller synonymmer. Således har NT 1526 och NT 1524 gentemot grundtexten och andra översättningar likartade formuleringar i Luk. 1: 29, NT 1526: wort hon förfärat... och begynte betenkia hurudana helsning thetta war (s. 166, r. 71 f.), NT 1524: bleff hun forferder... oc tog til attencke huordan thend hielsen war, och i Luk 2: 44, NT 1526: och begynthe sökia honom jbland theres frender, (s. 174 r. 92), NT 1524: oc toge til at atspøre hannom eblant slectene. Det är möjligt att dessa påfallande likheter gentemot övriga urkunder ha ett visst samband, men detta återstår att utreda på grundval av ett större material än som varit möjligt att hopbringa i detta sammanhang.

Inledning

Ett annat exempel på Nya Testamentets strävan att i omskrivande form få fram nyanser av sistnämnt slag finna vi i Mark. 2: 18: Och Joannis läryungar och the phariseer plägadhe fasta (s. 110, r. 41), B: Och Johannis Läriungar och the Phariseer fastadhe mykit. Något stöd i förlagorna för NT:s formulering finnes icke, och det danska testamnet har icke heller någon motsvarighet därtill.

Som framgår av exempelsamlingen, har GVB strängt avhållit sig från alla omskrivningar. De stredo allt för mycket mot två av dess mest framträdande tendenser: inställningen *mot* folkliga drag i skriftspråket och *för* koncentration i uttrycksättet. Gustaf V:s bibel av år 1917 står däremot mera i släkt med Nya Testamentet 1526, och den har även som vi se — om ock i mera begränsad utsträckning — återinfört vissa stildrag av ovan anförda slag.

Nya Testamentets rakt motsatta inslag, de från klassiskt skriftspråk övertagna företeelserna, äro å andra sidan starkt framträdande, dock icke så att de göra språket — utom i enstaka undantagsfall — osvenskt eller svårförståeligt. Långa stycken av texten äro — med eller utan smärre ändringar — övertagna av Gustaf Vasas Bibel och hava därifrån gått in i nutida bibelsvenska. Genom det klassiska inflytandet har också en friare ordställning befordrats, t. ex. för ty en gladhan geffuare elsker gudh, 2 Kor. 9: 7 (s. 561, r. 19 f.) med objektet placerat först i satsen i överensstämmelse med samtliga klassiska versioner¹, en ordställning som även Luther och GVB i stor utsträckning tillämpa². Nya Testamentets ytterst vanliga sätt att uttrycka futurum med *wardha* och presens particip, t. ex. *han wardher kommande*, vilket sannolikt är ett försök att återge latinets perifrastiska futurum³, har onekligen en ståtlig och högtidlig klang och borde från den synpunkten sett kunnat passa bra i GVB:s språk, men konstruktionen har varit för lång och i

¹ Grek: ἵλαρόν γὰρ θότην ἀγαπᾷ ὁ θεός, Erasmus: Nam hilarem datorem diligigit deus, Vulgata: hilarem enim datorem diligigit deus.

² GVB: Ty en gladhan giffuare elsker Gudh, 1917: Gud älskar en glad givare.

³ Och troligen ej återgår på någon tysk konstruktion, som vanligen antages.

Inledning

många fall för tung för bibelns koncentrerade stil, varför typen i fråga utbytt mot talspråkets *han skall komma*.

I en del andra fall är NT:s beroende av latinet mera störande, dels på grund av allt för stark bundenhet av förlagan¹, dels till följd av den invecklade satsbyggnaden.

Bibelns strävan för korthet och koncentration i framställningen märks även på ordförrådet. Av tvenne synonymer väljer man helst det kortare, man borttager vissa ändelser eller suffix etc. Av största betydelse är, att detta operativa ingrepp inriktats på några av språkets vanligaste ord, partiklarna. En mängd sådana förkortas, samtidigt som urvalet minskas. Prepositionerna *vppå, vthaff, vthi, vthoffuer* bli *på, aff, j* och *offuer*. NT:s fyra varianter *ty, för ty, för ty ath* och *ty ath* reduceras praktiskt taget till en, den kortaste, *ty*. Variationen i uttrycksättet, vilken NT 1526 ofta direkt synes eftersträva, minskas visserligen, men vinsten i fråga om enhet och koncentration är så stor, att den väl uppväger nämnda förlust. I några enstaka fall går förkortningen så långt, att den synes göra våld på det naturliga språkbruket, t. ex. vid det vanliga uteslutandet av infinitivmärket *att*, och det genomgående bruket av *på thet* i stället för *på thet at*.² En del andra exempel på förkortningar kunde anföras, men jag nöjer mig med att hänvisa till ovan anförda arbete, Några huvuddrag i Gustav Vasas Bibels språk, s. 13 f. Uppenbart är, att här föreligger en åtgärd av genomgripande betydelse för riksspråkets utveckling mot en smidigare, mera lätthanterlig form.

Bibelns främsta insats för utvecklingen av en klar och fri idiomatisk prosastil ligger emellertid på satsbildningens och ordföljdens områden och består främst i förenklingen av satsbyggnaden, upplösningen av från latinet ärvda satsförkortningar och participialkonstruktioner samt införan-

¹ T. ex. huad är thet ath han äter och dricker medh publicaner och syndare, Mark. 2 kap. (s. 110, r. 36 f.) efter Erasmus: Quid est quod cum publicanis et peccatoribus edit. GVB däremot: Hwj äter och dricker han medh Publicaner och syndare.

² Det sistnämnda möjligen genom inflytande från Luther.

Inledning

det av en naturlig ordföljd.¹ I sistnämnda fall ingriper den även mot en del i Nya Testamentet förekommande ålderdomliga ordföljdstyper och inför andra med nysvensk språkkänsla mera överensstämmande. Således ändras Nya Testamentets omvända ordföljd efter *och* i satser som »Och gingo the vth», »Och sadhe han till them» till rak ordföljd: »Och the gingo vth», »Och han sadhe till them». Likaså avlägsnas den emellanåt uppdykande bisatsordföljden i huvudsatser efter *och*, t. ex. NT 1526: »Och han icke tilstodde dieflana.»

Betydelsen av den nyare ordföljdsprincipens genomförande kan knappast överskattas. Möjligt är, att den skett i anslutning till Luthers språkbruk, vilket utan tvivel varit förebildligt även på detta område. Men i många fall går Bibeln tydligt emot Luther. Den fullföljer här en tradition som på ett lysande sätt påbörjats av Olavus Petri, men när ibland längre än denne genom stilens förmåga att kombinera en ledig rytm med en stram och koncentrerad form.

Ett tekniskt hjälpmedel av stor vikt såväl för innehållets tillägnelse som för en naturlig uppläsning är den förbättrade interpunktion, som GVB genomför. I motsats till föregående bruk införes nu i regel punkt och stor bokstav efter en menings slut, något som tidigare förekom blott efter större avsnitt i framställningen. Strävan att interpunktera i enlighet med uppläsningens krav är omisskännlig. Systemet är i stort sett övertaget från vissa Lutherbiblar, men någon slavisk efterbildning är det icke fråga om.

Bibels ovan påpekade starka tendens för ett ålderdomligt språkbruk framträder icke minst på ordförrådets område. En stor del ord, som knappast tillhöra den tidens skriftspråk men återfinnas i äldre fornsvenska och isländska källor eller i svenska dialekter, upptagas i bibeln. Som exempel på sådana kunna anföras (med yngre stavning) *dagatal*, antal dagar, *fotbjälle* (fotabjäll), fotsula, *handaverk*, händers verk, *hovdagärd*, huvudgärd, *skördeand*, *veteand* m. fl., av

¹ Beträffande det följande hänvisas till Naatan Lindqvist, Gustav Vasas Bibel och det svenska riksspråket i Julhälsning till församlingarna i ärkestiftet 1940.

Inledning

vilka en del även träffas i våra dialekter. I fråga om ord-förrådet har man icke tagit lika bestämt avstånd från det dialektala inslaget som i andra fall, särskilt när det gällt ord, som samtidigt varit av ålderdomligt skaplyne.

Många ord av detta slag, som det skulle föra för långt att här uppräknas, ha fått burskap i vårt religiösa språk ända fram till den senaste bibelöversättningen, då de utmönstrades och därmed fingo sin dödsdom.

I korta drag kan Gustaf Vasas Bibels språk karakteriseras på följande sätt. I ortografiskt avseende fortsätter Bibeln Nya Testamentets program att genomföra en äldre svensk ortografi. Härvid når den i fråga om konsekvens betydligt längre än NT lyckats nå. I sin strävan för uniformitet kan den dock på vissa punkter bryta mot äldre språkbruk, om formerna icke passa in i det ortografiska systemet (t. ex. *wardt* till *warda* gentemot de äldre *wart*, *wort*). Men den kan också avvika från uniformiteten, om klarheten fordrar det, t. ex. *tu* = du, men *tw* = *två* (neutr.), *wara*, hjälpverb, men *waara* = förbliva. I fråga om formsystemet är Bibeln mera konsekvent arkaistisk än NT 1526, men visar här även konstruktiva drag. Av äldre former väljer den inte alltid den ålderdomligaste eller den mest brukliga utan den som passar bäst in i böjningssystemet.¹ Undantag från principerna kunna även göras i tydlighetens intresse. En i urkundens språk utpräglad strävan är att åstadkomma ett värdigt, högtidligt språk. Detta söker man nå genom att dels utesluta vardagens språkbruk dels upptaga sådana språkelement som hade ålderns helgd över sig. Bibels språk är således icke principiellt byggt på talspråket. Det är ett konstruktivt, litterärt språk, som skapats för att på ett värdigt men på samma gång enkelt sätt fylla sitt höga ändamål.

Givetvis är detta språk till vissa huvuddrag grundat på dåtida lokalt riksspråk, och detta är utan tvivel bröderna Petris. Som vi sett ovan avlägsnas en del uppsvenska språk-

¹ Se om detta och följande Natan Lindqvist, Några huvuddrag i Gustav Vasas Bibels språk, s. 10.

Inledning

drag till förmån för götiska eller mera västligt orienterade, och detta torde ha sin grund i närkesdialektens starka påverkan av västligt götiska folkmål. I vissa fall sammanfalla Närkesformerna med de fornsvenska, varför det ibland kan vara svårt att bestämt ange ursprunget.

Av bröderna Petri är det Laurentius, som måste tillskrivas den största andelen i tillkomsten av vårt första stora bibelverk. Detta framgår icke blott av historiken ovan utan betygas även av språket.

Den språkliga undersökningen ger otvivelaktigt vid handen, att ärkebiskop Lars måste ha varit den ledande, såväl i egenskap av huvudredaktör som översättare. Om vi först betrakta ortografien, så visar det sig, att hans stavning, sådan den framträder i egenhändiga brev närmast före 1541 på ett slående sätt överensstämmer med Bibelns. Men vad som är ännu viktigare är, att ordförrådet ger ett bestämt utslag till förmån för Laurentius. Alla dessa ålderdomliga och dialektala ord, som träffas i Bibeln, och många andra, återfinnas samtliga i dennes skrifter före eller efter 1541. Det är en förvånansvärd mängd ord av detta slag, vilka med säkerhet icke tillhörde den tidens allmänna språkbruk, som Laurentius upptar i sin produktion. Man kan här märka en medveten, starkt utpräglad strävan för det svenska språkets berikande ur egna bortglömda källor. Laurentius Petri var den språkliga romantikern, som intresserade sig för språket för dess egen skull. Brodern Olavus var däremot realisten, för vilken språket var ett meddelelse- och kampmedel, smidigt och träffande, där varje ord snabbt och lätt skulle nå åhörarens medvetande. I en sådan framställning fanns ingen plats för de ålderdomliga ordens stil- och stämningvärden.

Även i fråga om det vanliga ordförrådet, särskilt bruket av en hel del partiklar, stämmer GVB:s språkbruk bättre med Laurentius' än med Olavus' språk. Sådana ord och former äro t. ex., *effter*, konjunktion, *eftersom*, *ändoch*, *fastän*, *thes*, *desto*, *vthu*, utur, böjda former av pron. *sådan*, (-a, -t), *enkannerligha*, *höll(o)*, *föll(o)* [i st. för *hull(o)*, *full(o)*] och ett

Inledning

flertal andra, vilka samtliga avvika från Olavus' språkbruk.¹ Det är möjligt, att man vid en närmare undersökning skall kunna finna färre avvikelser från Olavus' språk, särskilt i vissa partier av Gamla Testamentet, men därom är det ännu för tidigt att yttra sig. Att Olavus medarbetat i översättningen torde dock vara tämligen säkert. Framför allt har man svårt att tänka sig stilens utformning utan bidrag från hans mästarhand. På denna punkt torde en kommande forskning vinna en viss klarhet.

Genom alla de faktorer, som ovan berörts, och många andra här förbigångna ha översättarna av Gustaf Vasas Bibel skapat ett för sin tid nytt skriftspråk, som till alla sina huvuddrag är grundläggande för vårt nusvenska riksspråk. »Att bibelns inverkan på vårt modersmåls utveckling kom att taga så stora mått berodde på tvenne faktorer. Intet annat verk kunde få en sådan spridning över hela vårt land och i alla samhällsklasser. Ofta utgjorde bibeln hemmets enda litterära verk. Om många voro oförmögna att läsa texterna själva, hörde de dem dock läsas i kyrkor och hem, och prästerna förde bibelns språkbruk in i sina predikningar. Den andra faktorn var denna bibelöversättnings långa livslängd. Verket utkom i alltjämt nya upplagor ända till 1800-talets slut. De större upplagor därav, som under namn av Gustav Adolfs bibel (1618) och Karl XII:s bibel (1703) utkommo, ändrade praktiskt taget intet av det väsentliga i formulering och ordförråd, och även i fråga om ortografien gick man mycket försiktigt fram. Ännu så sent som under förra århundradet verkade Bibelns högstämde koncentrerade och kärnfulla språk befruktande på den högre prosastilen långt utanför de kyrkliga råmärkena.»²

Som tidigare påpekats, är texten i Gustaf Vasas Bibel ej fullt enhetlig utan varierar i viss utsträckning i olika exem-

¹ Se Natan Lindqvist, Reformationstidens bibelsvenska m. fl. arbeten samt senast och utförligt Johan Palmér, Undersökningar i Olavus Petri språk III, passim.

² Gustav Vasas Bibel och det svenska riksspråket 1940, s. 21.

Inledning

plar. Avvikelserna mellan de olika exemplaren omfatta i regel endast enstaka ord samt interpunktionen, medan sättningen i övrigt överensstämmer. Då ett nytryck av Nya Testamentet i GVB nu skulle utgivas, visade det sig nödvändigt att göra en jämförande undersökning av ett antal exemplar av GVB för att utröna, vilken av de föreliggande texterna som vore lämplig att lägga till grund för nytrycket. För ändamålet ha vissa partier av Matteus, Markus och Lukas evangelier undersökts. Vid denna jämförelse ha följande exemplar begagnats: Uppsala Universitetsbiblioteks trenne exemplar sign. 10: 13, 10: 13 a och W 140 a (här betecknade UUB 10: 13, UUB 10: 13 a och UUB: W 140 a), Kungliga Bibliotekets tvenne exemplar B och C (här betecknade KB ex. B, KB ex. C), ett av Lunds Universitetsbiblioteks exemplar (här betecknat LUB), Svenska Akademiens Ordboks tvenne exemplar (här betecknade SAOB ex. 1, SAOB ex. 2), Betelseminariets, Stockholm, tvenne exemplar (här betecknade BS ex. 1, BS ex. 2), professorerna J. Sahlgrens, O. Östergrens och N. Lindqvists exemplar (här betecknade JS resp. OÖ och NL) samt faksimileupplagan, se s. vij, not 2 ovan (här betecknad F).

Jämförelsen gav omedelbart vid handen, att faksimileupplagan intar en särställning i förhållande till övriga exemplar. Denna upplaga avviker i flera fall från samtliga övriga exemplar, och avvikelserna synas bero på att vissa smärre skrifttecken, som i grundtexten varit mindre tydliga, helt bortfallit vid reproduktionen. I synnerhet gäller detta det diakritiska *e*-et i *ā* och förkortningstecknet för nasaler, vilket framgår av följande jämförelse:

				Faksimileupplagan	Övriga upplagor
Mark.	1,	rad 23 ¹	(B. bl. XXIII a,	rad 29)	graszhopper
»	5	» 8	» XXV b	» 23	spakia
»	6	» 51	» XXVI b	» 30	Höffuitzman
»	8	» 31	» XXVIII a	» 25	sayandes
Luk.	15	» 67	» XLVIII a	» 24	āghodelar
Matt.	4	» 30	» V b	» 28	fulkōpnas
Luk.	5	» 35	» XXXIX a	» 21	thm

¹ Siffrorna ange kapitel och rad i föreliggande utgåva.

Inledning

I de två första orden gräszhopper och späkia är ä-typen mycket otydlig i flera av exemplaren, troligen beroende på att dessa ord stå omedelbart under träsnitt, men någon tvekan om att det verkligen är *ä* och ej *a* föreligger likväl ej. Ovanstående visar emellertid, att faksimileupplagan ej är fullt tillförlitlig i återgivandet av B:s text och att den alltså ej kunde komma i fråga som grundtext för nytrycket.

Av annan art äro de varianter i olika exemplar av B., vilka tillkommit därigenom, att förändringar vidtagits i texten under tryckningens gång. I dessa förändringar kan en utveckling från ett äldre språkskick till ett nyare skönjas, liksom också en tendens till utrensning av dialektala och talspråkliga ord och böjningsformer ur bibelspråket. Med ledning av dessa varianter är det därför möjligt att draga vissa slutsatser angående de olika exemplarens ålder.

Då varianter förekomma i B:s text, finner man bland dessa vanligen en, som överensstämmer med texten i NT 1526. Det är tydligt, att de exemplar av B., som innehålla flera sådana överensstämmelser med NT, måste vara tidigare än de exemplar, som på motsvarande ställen ha från NT avvikande former. Därvid äro särskilt vissa ord i NT:s text upplysande. Till dessa hör det poss. pron. *theres, the-ras* med syftning på ett satssubjekt i tredje pers. pl. (t. ex. NT blad IIII a, rad 30: ty the mena ath the skola wardha hördhe för theres monga oordh skull). I B. märkes en bestämd strävan att utrensa detta *theras* och ersätta det med former av *sijn*, men i enstaka, sällsynta fall finnes här jämte *sijn* också varianten *theras*. Till denna grupp kan man också räkna det dem. pron. *thenne her* (t. ex. NT blad XLII b, rad 20: Hoo må thenne her wara?)¹, vilket på grund av sin talspråkliga karaktär utmönstrats ur B. och där ersatts med *thenne*. Enstaka exemplar av B. ha emellertid som en reminiscens från NT även varianten *thenne här*. Intressanta i detta hänseende äro också prep. *vthaff* och adv. *vthöffuer*. Dessa motsvaras i B. i regel av *aff* resp. *vthöffuer*, men som

¹ Förkortade former ha här fullt utskrivits utan kursivering av de supplerade partierna.

Inledning

varianter till dessa finner man i några fall de från NT kvarstående formerna *vthaff* och *vthöffuer*.

Genom att undersöka de rader i B., som innehålla dylika varianter, kan man i vissa fall direkt konstatera, vilken av varianterna, som är den äldre. I Luk. 6, rad 99 (B. blad XL a, rad 41), där det i de undersökta exemplaren finnes en växling mellan *vthaff* (JS, OÖ, NL och F) och *aff* (alla övriga), kan man lägga märke till att i de sistnämnda exemplaren textraderna är betydligt kortare än kringstående rader, trots att ingen som helst motivering för detta finnes. Tydligt har denna rad ursprungligen satts med *vthaff*, och tomrummet i radens slut har uppkommit, då detta *vthaff* senare utbyts mot det kortare *aff*. I Luk. 8, rad 60—61 (B. blad XLI b, rad 44: Hoo må thenne wara?) ha två exemplar (NL och F) *thenne här* mot övriga exemplars *thenne*, och om man undersöker de senare exemplaren, finner man av de onormalt stora mellanrummen mellan orden och ord och skiljetecken på denna rad, att också i detta fall den längre texten tydligt är den äldre. På samma sätt kan man konstatera, att i Matt. 6, rad 28—29 (B. blad VII a, rad 5—6: såsom ock wij förlätom them oss skyldighe äro.) textvarianten *them som oss* (SAOB ex. 1 och JS) är äldre än de övriga exemplarens *thm̄ oss* (UUB 10: 13, 10: 13 a och W 140 a, KB ex. B och C, BS ex. 1, OÖ) och *them oss* (LUB, SAOB ex. 2, F).

Därmed har man fått några viktiga hållpunkter för en bedömning av de olika exemplarens ålder. Denna bedömning försvåras emellertid av att exemplar, som i ett fall ha ålderdomligare former, i andra fall kunna ha tydligt sena former. Med den relativt begränsade undersökning av textvarianterna, som har kunnat göras för denna utgåva av Nya Testamentet i GVB, har det därför ej varit möjligt att avgöra den exakta inbördes ordningsföljden mellan de olika exemplaren. Tre större grupper av olika ålderdomlighet ha dock kunnat urskiljas i de undersökta exemplaren.

Till den äldsta gruppen höra SAOB ex. 1, JS, OÖ, NL

) xxxviiij (

Inledning

och troligen ett av de exemplar, som lagts till grund för faksimileupplagan. Dessa innehålla bl. a. följande ålderdomliga varianter (yngre varianter utsätts i översikten inom parentes):

	Matt. 6, r. 28	Mark. 4, r. 70	Matt. 6, r. 22	Luk. 6, r. 99	Luk. 8, r. 60
B. blad:	VII b, r. 5-6	XXV b, r. 4	VI b, r. 51	XL a, r. 41	XLI b, r. 44
SAOB ex. 1	<i>them som oss</i>	<i>vthöffuer</i>	(sijn)	(aff)	(thenne)
JS	» <i>thm som oss</i>	(vthoffuer)	<i>theras</i>	<i>vthaff</i>	(thenne)
OÖ	» (thm oss)	<i>vthöffuer</i>	<i>theras</i>	<i>vthaff</i>	(thenne)
F	» (them oss)	(vthoffuer)	<i>theras</i>	<i>vthaff</i>	<i>thenne här</i>
NL	» (defekt)	(vthoffuer)	(defekt)	<i>vthaff</i>	<i>thenne här</i>

Ytterligare två varianter, som endast finnas i SAOB ex. 1 och JS torde tillhöra den tidigaste versionen av B:s text, nämligen den med NT överensstämmande stavningen *stiäla* i Matt 6, r. 48 (B. blad VII a, r. 20) — övriga exemplar ha här *stiela* — och tryckfelet *idhar* för *idhor* i Luk. 12, r. 17 (B. bl. XLV a, r. 51): Ja, idhar hoffuudhåär äro ock all reknat. Ännu några varianter i SAOB ex. 1 synas tyda på att detta hör till de allra tidigaste bland de undersökta exemplaren. SAOB ex. 1 har nämligen i likhet med NT verbet *förhöyer* i Luk. 18, r. 31 (B. blad XLIX b, r. 25), där övriga exemplar — utom BS ex. 1, som i detta fall överensstämmer med SAOB ex. 1 — ha varianten *vphöyer*. Vidare har SAOB ex. 1, också här överensstämmande med BS ex. 1, i Luk. 18, r. 54 (B. blad XLIX b, r. 44) särskrivning av prep. *j genom*, där övriga exemplar ha sammanskrivning alltså *jgenom*. Särskrivning av sådana ord som *jgenom*, *jfrå* och *jhiäl* är vanlig i NT, under det att i B. dessa ord i regel sammanskrivas. Särskrivningen tillhör alltså ett äldre språkbruk. I Luk 19, r. 43 (B. blad L a, r. 51) slutligen har SAOB ex. 1, liksom också SAOB ex. 2, verbformen *såadt*, medan övriga exemplar här ha *såadt* eller *sätt* (LUB, F).¹ Detta *såadt* är av allt att döma

¹ Givetvis kan en enstaka form *såadt* betraktas som tryckfel för *såadt*, men då samma form återkommer i två för övrigt olika ex., förlorar ett sådant antagande i sannolikhet. Formen kan förklaras som hypersvecism för *sädet*, jfr *såghet* NT Mark 4: 32 (s. 117, r. 62) av *säwet* < *sädet*.

Inledning

en dialektal biform till *såadt*, och eftersom i B. en tydlig tendens finnes att utrensa dylika dialektala former ur språket (se s. xxj ovan), är det sannolikare, att den dialektala böjningsformen tillhört den tidigaste versionen av texten än att den efteråt införts däri.

En yngre grupp bilda de exemplar, som endast ha en eller ett par av dessa äldre varianter. Till denna grupp höra KB ex. C, UUB: W 140 a, SAOB ex. 2 och BS ex. 1. Av ovannämnda varianter finnas i dessa exemplar följande: KB ex. C och UUB: W 140 a *vthöffuer*, SAOB ex. 2 *theras* och *såadt*, BS ex. 1 *förhöyer* och *j genom*.

Den tredje och yngsta gruppen bilda de exemplar, i vilka samtliga dessa äldre varianter utmönstrats. Hit höra UUB 10: 13 och 10: 13 a, KB ex. B, LUB och BS ex. 2. Det är i hög grad anmärkningsvärt, att bland dessa fem strängast korrigerade exemplar icke mindre än fyra finnas vid rikets tre främsta bibliotek.

Då nu ett nytryck av Nya Testamentet i Gustaf Vasas Bibel skulle utgivas, ansågs det lämpligast att till grund för denna utgåva lägga ett av de senare exemplaren av B., i vilket reminiscenserna från Nya Testamentet 1526 utplånats och språket blivit representativt för Gustaf Vasas Bibel. När det därtill visade sig, att texten i två av dessa yngre exemplar, nämligen KB ex. B och UUB 10: 13 i allt väsentligt överensstämmer, låg det nära till hands att välja just ett av dessa exemplar. Av dessa skäl har Uppsala Univ. Biblioteks exemplar sign. 10: 13 begagnats som originaltext för nytrycket.

Undersökningen har icke berört Gamla Testamentet, men det lilla material, som redan föreligger därifrån, stämmer med den ovan gjorda iakttagelsen rörande åldersgrupperna och deras förhållande till det språkbruk, som förekommer i NT 1526. E. Wessén, som jämfört 13 olika ex. av GVB, anför hos Otto v. Friesen, Jesus Syrachs bok, s. xxxvii f., bl. a. följande avvikelser, som O. Östergrens exemplar, vilket lagts till grund för nytrycket i anf. arbete, ensamt eller tillsammans med andra ex. uppvisar gentemot flertalet övriga.

Inledning

OÖ ensamt	<i>boorde</i> , övriga <i>borde</i>
OÖ och ett till	<i>gestabudhet</i> , övriga <i>gestabodhet</i>
OÖ m. fl.	<i>arffuodeel</i> , andra <i>arffuedeel</i>
» »	<i>vpbörd</i> , andra <i>vpbyrd</i> .

Samtliga senare former äro GVB:s normalformer, medan de förra tillhöra NT:s språkbruk.¹

De olika exemplaren av NT 1526 variera ej tillnärmelsevis i samma utsträckning som exemplaren av B. 1541. En del avvikelser finnas dock, och beträffande dessa hänvisas till A. Anderssons översikt över de olika exemplarens varianter i hans bokstavstrogn utgåva av Nya Testamentet 1526 från år 1893. Då mera betydande avvikelser egentligen endast finnas i det Lidénska exemplaret i Uppsala Univ. Bibliotek (sign. 10:23 a), medan samtliga övriga i stort sett överensstämna, har det ansetts lämpligt att lägga ett av dessa senare exemplar till grund för jämförelsen, och härtill valdes då det andra exemplaret i Uppsala Univ. Bibliotek, sign. 10:23 under jämförelse med Kungl. Bibliotekets ex. Sv. B. I: 333.

Vid jämförelsen mellan texterna i Gustaf Vasas Bibel 1541 och Nya Testamentet 1526 hade det givetvis varit enklast och entydigast att i en notapparat successivt ställa varje form, ord och mening i NT 1526, som avviker från B:s text, vid sidan av deras respektive motsvarigheter i B. Detta skulle emellertid ha lett till, att notapparaten kommit att svälla ut troligen över halva sidoutrymmet och att det redan mycket omfångsrika verket betydligt utökats. Det har därför ansetts nödvändigt att i möjligaste mån förkorta noterna, utan att tydligheten blir lidande därpå. Detta har skett dels genom att vissa ord uteslutits ur notapparaten,

¹ Dubbelskrivning av *o* i *boord(h)e* är regel, *u*-formen *budh* är normalspråkets form och bindevokalen *o* i *arffuodeel* är ej sällsynt. Vok. *ö* i *börd* träffas åtminstone i urkundens början.

Inledning

dels genom att B:s text endast utsatts, där annars tvekan kunnat uppstå. De principer, som därvid följts, fordra en närmare utredning, vilken härmed följer.

I noterna upptagas olikheter i stavning, böjningsformer, ordval, ordföljd, satskonstruktion m. m. Däremot ha av utrymmeskäl avvikelserna i fråga om interpunktionen ej kunnat anföras och ej heller de många fall, där stor bokstav i B. motsvaras av liten i NT (se därom nedan).

Radsiffrorna gälla alltid B:s text. Varje kapitel där, liksom också de olika förspråken, utgör en enhet i fråga om radräkningen. Denna börjar med kapitelrubriken resp. överskriften. Ett ord, som avstavas på två rader, anges med endast den första radsiffran. Då ett ord förekommer två eller flera gånger på samma rad, särskiljas orden, om så behöves, genom angivande av efterföljande ord i B. t. ex. ofuer (frfr. the), (B. aff frfr. honom) vthaff.

Ett B. före ett ord eller uttryck i noterna betecknar texten i B. 1541. Denna utskrivs inom parentes framför motsvarande ord eller uttryck i NT endast när tydligheten så fordrar, d. v. s. i regel när NT har avvikelser i fråga om ordval, tempusformer och satskonstruktion. Om ett längre sammanhang av B:s text måste medtagas, d. v. s. mer än 3 à 5 ord, utskrivs av detta i regel endast första och sista ordet med mellanliggande del ersatt av tre punkter. Skulle detta medföra otydlighet, medtages dock två eller flera ord i satsens början eller slut eller eventuellt hela sammanhanget.

Ortografi. När ett ord i B. motsvaras av samma ord i NT men med olika stavning, upptages i noterna i regel endast NT:s form. För undvikande av otydlighet utsattes dock, när så erfordras, även B:s form inom parentes före motsvarande NT-form. Om ett ord förekommer två eller flera gånger med lika form och stavning på samma rad i B. och motsvaras av samma avvikelse i NT, upptages denna endast en gång, men före den utsattes då (2 g.) resp. (3 g.) eller (4 g.). Överensstämma icke formerna i NT, anges vilket av orden i B., som avses, genom att, om ordformerna eller stavsättet i B. sinsemellan äro olika, motsvarande form i B. utsattes, eller om ordformerna och stavsättet i B. sinsemellan överensstämma, genom att efterföljande ord i B. anges.

Inledning

Orden *till* och *skall* ha fått en särskild behandling. I regel har B. formerna *til* och *skal*, medan NT oftast har *till* och *skall*. Då dessa ord förekomma synnerligen allmänt, har det ansetts lämpligt att sammanföra samtliga avvikelser i varje kapitels text till det första ställe, där *til* eller *skal* i B. förekomma motsvarande *till* resp. *skall* i NT. Om dessa ord förekomma flera gånger på en rad i B. med olika stavning, särskiljas de genom angivande av efterföljande ord. I detta fall kvarstå emellertid *till* och *skall* i noterna också på den rad, dit de höra, trots att radsiffran även anges i den i början av kapitlet upptagna statistiken. I statistiken över *till* ha också upptagits de *till* i NT, som motsvara förstavelsen *til* i vissa sammansättningar i B., vilka i NT ej sammanskrivas, av typen NT *till sammans* — B. *tilsammans*, NT *till hopa* — B. *tilhopa*. Även i förspråken har samma sammanföring gjorts, varvid varje förspråk behandlats som en enhet. I det långa förspråket till Rom. har dock av praktiska skäl endast *till* sammanförts på detta sätt, medan däremot *skall* behandlats som övriga avvikelser, d. v. s. varje gång utskrivits i noterna på den rad, där det förekommer. Märkas bör, att denna sammanföring överallt gäller endast den egentliga texten; de *till* och *skall*, som förekomma i glossorna, upptagas alltså icke i statistiken, utan återfinnas i noterna till resp. glossor.

Ett fåtal allmänt förekommande ord har i NT genomgående en stavning, som avviker från B:s. Dessa ord ha uteslutits ur notapparatens, varigenom en avsevärd förkortning kunnat åstadkommas. Orden äro följande (siffrorna ange kapitel och rad i nytrycket av B.):

- B. *at* — NT *ath*. Mot regeln förekommer dock i NT stavningen *at* i Matt. 21: 8, 22: 2, Mark. 5: 60, 6: 87 (saknas i B.), Apg. 5: 72, 8: 38, Rom. 11: 26, I Tim. Förspråk 21, I Tim. 2: 7.
- B. *iagh* — NT *iach*. NT har, med ett enda undantag nämligen *ŷagh* Matt. 26: 134, genomgående stavning med *ch*. Däremot förekommer en växling mellan *ŷ* och *i* i ordets början sålunda, att om ordet skrives med stor bokstav, denna nästan alltid är *ŷ* (doch *IAch* II Kor. 13: 2), men om det skrives med liten bokstav, denna i regel är *i*. De få fall, där NT har *jach*, ha upptagits i noterna.
- B. *intet* — NT *intii*. Mot regeln förekommer dock i NT stavningen *intet* i Mark. 13: 27, Apg. 7: 126, I Kor. 8: 19 samt *inthe*

Inledning

i Joh. 4: 63. Även här återfinnes samma växling mellan *ŷ* och *i*, som omnämnts i fråga om *iagh*.

- B. *nu* — NT *nw*. Mot regeln förekommer dock i NT stavningen *nu* i Mark. 6: 50 (i kustoden), Rom. Förspråk 69, Rom. 5: 22, 14: 18.
- B. *ock* — NT *och* (i betydelsen också, även).
- B. *sagdt* — NT *sagt*. Mot regeln förekommer dock i NT stavningen *sagdt* i Joh. 4: 106, 13: 60, 21: 50 samt i Luk. 1: 100, där den likväl motsvarar ett *sagd* i B.
- B. *sij* — NT *sy*.
- B. *tin* och dess böjningsformer — NT *thin* och dess böjningsformer. I regel har NT här stavning med *th* (utom i den neutrala formen *titt*); undantag utgöra den feminina ackusativformen *tina* i Mark. 2: 19, 2: 22 och Luk. 2: 63 samt pluralformen *tina* Mark. 2: 11, 2: 18 och 9: 37. Om *thin* och dess böjningsformer i NT förete någon annan avvikelse än detta *th*, upptages ordet i noterna.
- B. *tå* — NT *thå*. Mot regeln förekommer i NT stavningen *Tå* i Joh. 21: 14, *tå* i I Kor. 10: 37, 53, 59.

Avvikelserna gälla såväl text som glossor. Alla dessa ord stavas naturligtvis stundom även med stor bokstav beroende på satsställningen. De ha uteslutits ur notapparaten endast då de följa ovanstående huvudregler, men däremot upptagits, om de förete andra avvikelser. Sålunda anföras i noterna avvikelser som t. ex. *tha*, *tho*, *thå*, *Då* i NT för *tå* i B., *saght* för *sagdt*, *oc* för *ock* samt tryckfel som *uw* för *nu*.

Ännu en stor grupp ord, vilka förete avvikande stavning i NT mot i B., har på grund av det begränsade utrymmet måst uteslutas ur notapparaten, nämligen alla de subst. och adj., som i B. ha stor begynnelsebokstav men liten i NT, medan stavningen i övrigt överensstämmer. I B. är stavning med stor begynnelsebokstav vanligast i substantiv, som kunna sammanföras i följande grupper:

1. beteckningar för Gud och Kristus t. ex. Gudh, Fadher, Herre, (menniskionnes) Son, Frelsare.
2. beteckningar för andeväsen t. ex. Ande, Ängel, Satan.
3. beteckningar för bibeln och delar därav t. ex. Scriftt, Testament, Euangelium, Lagh, Psalm.
4. beteckningar för helgedomen och vad som hör samman därmed t. ex. Synagoga, Tabernakel, (Gudz) Hws, Altare.

Inledning

5. yrkesbeteckningar o. dyl. på personer t. ex. Keysare, Konung, Biscop, Prest, Höffuitzman, Prophet, Apostel, Läriunge samt även (the) Scrifftlärde, (the) Phariseer.
6. nationalitetsbeteckningar t. ex. Greker, Romare.
7. »höga» ord t. ex. Himmelriket, Rike, Predican, Domedagh, Nådhostol, Församling.

För övrigt skrivs åtskilliga andra subst. stundom med stor begynnelsebokstav för att få en starkare betoning i vissa »höga» eller särskilt märkliga sammanhang t. ex. Cameel (Matt. 19:53), Skatt (Matt. 13:96), Hyddor (Matt. 17:9). En del adj., som höra samman med några av ovannämnda subst., ha också stundom stor begynnelsebokstav i B. så t. ex. Euangelisk, Apostolisk, Andeligh, Christeligh, Christen samt nationalitetsadj. som Cananeesk, Galileeska. Med stor bokstav stavas också the Tolff, the Elloffua som beteckning för Jesu lärjungar. I NT ha alla dessa ord i regel liten begynnelsebokstav. Dock förekommer sporadiskt även stor bokstav särskilt i grupperna 2 (t. ex. Dieffwul, Satanas), 3 (t. ex. Epistelen, Capitel, Euangelium), 4 (t. ex. Synagogan, thet Helga), 5 (t. ex. Phariseer, Presterna, Apostlers, Leghodrengen) och 7 (t. ex. Retferdugheet). På sammanhanget beror stavningen med stor bokstav i Joh. 19:4 Purpur klädhe och Joh. 19:9 Purpur mantel. Subst. och adj., som beteckna nationalitet ha däremot jämförelsevis ofta stor bokstav även i NT t. ex. Judhe, Greker, Barbarsker, Galate, Soder, Gomorrer, Hebreisch, Galileeske, Barbarsk, Scitisk, Siriske. I de fall där B. har liten begynnelsebokstav men NT stor, upptages ordet i noterna. Likaså upptagas alltid de personnamn och ortnamn, som i NT stavas med liten bokstav.

I begynnelseordet i varje kapitel är såväl i B. som i NT även den andra bokstaven i regel versal. I nytrycket ha dock av praktiska skäl dessa B:s versaler utbytts mot gemena.

Ordval. Då NT avviker från B. genom skiljaktigheter i ordvalet, utsättes i noterna, som nämnts, B:s text före motsvarande ord eller uttryck enligt NT. Då t. ex. uttrycket *jfrå the dödh*a i B. motsvaras av *aff dödh*a i NT, utsättes alltså i noterna (B. jfrå the) aff. I några få fall, där ingen tvekan kan uppstå, har dock B:s text utelämnats. Så t. ex. utskrivs denna icke, då *Judeska landet* i B. motsvaras av *Judee land* i NT eller *Sabbathen* av *Sabbatz daghen*.

Inledning

Böjningsformer. När avvikelser i böjningsformerna av ett och samma ord i B. och NT förekomma, upptages B:s text i noterna, om tydligheten så kräver. Vid växlande tempusformer i verb, medtages i regel även B:s form.

Inskjutna eller uteslutna ord. Då i NT ett eller flera ord inskjutits, vilka sakna motsvarighet i B., upptages i noterna detta eller dessa + följande ord enl. NT. Har B. t. ex. ett *ty* som motsvaras av ett *för ty* i NT, anföres endast NT:s form. I stället för närmast efterföljande ord medtages stundom, då sammanhanget så kräver, närmast föregående ord. Även här utskrivs B:s text endast, om otydlighet annars uppstår.

Då i B. ett eller flera ord inskjutits, vilka sakna motsvarighet i NT, omtalas detta i noterna, där B:s text därvid kursiveras.

Ordföljd och satsbyggnad. Ordföljden i NT företer ofta avvikelser från B. Är därvid ordvalet detsamma i NT som i B., så att enda skillnaden dem emellan består i ordens inbördes följdordning, upptagas av NT:s text i regel endast de ord, som där ha en annan följd än i B. Motsvaras t. ex. *ther aff man sägher* i B. av *ther man aff sägher* i NT, medtages i noterna endast *ther man aff*. Om detta kan medföra otydlighet, anföres något mer av sammanhanget eller utskrivs B:s motsvarande text.

I de fall där NT har annan satskonstruktion än B., återges i noterna vederbörande sats eller satser i ett sammanhang, så långt olikheten sträcker sig.

Förkortningar. Förkortningar förekomma talrikt såväl i B. som i NT, dock oftast i det senare. Vanligast är förkortningen för nasallerna *m* och *n* t. ex. i *honō*, *theñe*. Den inskränker sig ej till vissa ord, men är ej heller genomförd i något ord. Förkortningar av annan art förekomma sporadiskt endast i vissa ord och vissa ändelser nämligen:

förkortningarna *thz* för *thet*, *mz* för *medh*.

förkortningen *m̄* för *em*. Ex. *thm̄*.

förkortningen *n̄* för *en*. Ex. *thñ*; *glädhñ*, *dödhñ*; *troghñ*.

förkortningen *ī* för *er*. Ex. *thī* för *ther*; *fadhī*, *wādī*, *sedī*, *städhīna*; *dödhī*; *idhī*; *sāghī*, *lydhī*, *taghī*, *wardhī*, *födhī*, *draghī*, *bedhī*, *sörghī*, *rādī*; *ellī*; *wedhī* (-foors), *nedhī* (-gången).

) xlvj (

Inledning

förkortningen δ för $d+er$. Ex. $s\delta n\delta$, $wi\delta qwickt$.

förkortningen ρ för ändelsen us (finnes endast på några få ställen i glossor i B.). Ex. $Christ\rho$, $Paul\rho$.

Då föreliggande nytryck av Nya Testamentet i Gustaf Vasas Bibel avser att vara icke endast ett språkligt dokument utan även en andaktsbok, har det ansetts störande att här återgiva dessa förkortningar eller att suppleras dem genom kursiv utskrivning. Orden ha därför utskrivits med antiqua. Då förkortningarna huvudsakligen ha typografiskt intresse men rent språkligt knappast äro av större betydelse, har det ansetts lämpligt att ej heller i noterna upptaga dem, så mycket mer som anförandet av alla olikheter i detta avseende mellan B. och NT skulle ha avsevärt utökadt notapparatusens omfång. Förkortningarna i NT ha alltså även upplösts. Den ganska sällsynta förkortningen för $d+er$ har dock upptagits i noterna och därvid markerats genom kursivering av *er*.

I några få fall ha emellertid NT:s förkortningar måst bibehållas. Då förkortningstecken förekomma i samband med tryckfel blir en upplösning orimlig. Därför måste t. ex. $\bar{o}ch$ (tryckfel för *och*), $\bar{h}\bar{a}u$ (tryckfel för *han*) kvarstå ouplösta. Vidare har förkortningen *Gen.* (för *Genesis*) bibehållits, då det är osäkert, om förkortningstecknet här ersätter hela återstoden av ordet eller endast närmast följande *e*, och detsamma är fallet med $\bar{A}m.$ (för *Amen*).

Interpunktion. I såväl NT som B. betecknas komma med ett långt snedstreck. I nytrycket återges detta med vanligt komma. Avvikelser i fråga om i texten förekommande parentestecken an-givas i noterna på samma sätt som övriga avvikelser.

Tryckfel m. m. Tryckfel i NT utmärkas i noterna med (!) omedelbart efter det ord, som innehåller tryckfelet. Tryckfelen i B. (t. ex. sitta jmörkret s. 170 r. 162) ha ej markerats i texten, då det ansetts alltför störande. I stället har en förteckning över dem införts i bokens slut sid. 840 f.

I NT förekomma liksom i B. flera olika hänvisningstecken till glossorna. När sammanhang ur NT innehållande sådana hänvisningstecken ha upptagits i noterna, ha samtliga dessa tecken återgivits med *.

Inledning

Glossor och hänvisningar. Glossorna betecknas med siffrorna för de rader i nytrycket av B. där de i glossorna förklarade orden förekomma.

I noterna till glossorna ha i huvudsak samma principer följts som i textnoterna. Beträffande glossnoterna må dock ytterligare följande beaktas: Överskrifterna till glossorna i NT utskrivs alltid fullständigt. I NT avslutas överskriften vanligen men ej alltid med enkelt parentes-tecken, och i detta hänseende följa noterna noggrant NT:s text. För att ytterligare markera NT:s överskrift utsättes en stjärna framför dess första ord; saknas sådan stjärna i noterna till en glossa, innebär detta alltså, att glossan i NT saknar överskrift. Om stora avvikelser förekomma mellan överskriften till en glossa i B. och motsvarande glossa i NT, utsättes B:s överskrift inom parentes före NT:s. Efter överskriften följa sedan i vanlig ordning övriga avvikelser inom glossan. Radsiffrorna inom glossan utsätts i regel ej. När samma ord förekommer två eller flera gånger i en glossa i B., angives dock radsiffran inom parentes efter motsvarande ord i NT, om det upptages i noterna. Då ett ord, som förekommer två eller flera gånger med samma form och stavning i en glossa i B., motsvaras av sinsemellan lika avvikelser i NT, upptages i noterna NT:s form av ordet endast en gång, men efter denna utsättes då inom parentes alla siffrorna för de rader, där samma avvikelse förekommer. Radräkningen i glossorna börjar med första textraden. Eventuellt hänvisningstecken medräknas alltså ej.

I B. 1541, liksom också i NT 1526, äro glossorna försedda med hänvisningstecken, då de ej placerats mitt för det eller de ord, de skola förklara. I föreliggande nytryck av B. ha glossorna tyvärr ej kunnat passas in så att samma glossor, som i B. ha hänvisningstecken, fått det även här. Principen har dock följts: hänvisningstecken har alltså utsatts för varje glossa, som ej kunnat placeras mitt för den rad, dit den hör. Då det här ej är fråga om en faksimileupplaga, ha de praktiska synpunkterna för bokens användbarhet måst sättas i första rummet.

De i innermarginalen angivna hänvisningarna till parallellställen ha icke behandlats i noterna, då i så fall ännu en grupp noter skulle ha tillkommit i den redan förut omfångsrika notapparaten. I stort sett överensstämma dessa hänvisningar i B. och NT utom beträffande stavningen av vissa namn. Dock förekomma i B. en del hänvisningar, som saknas i NT, och någon gång även tvärtom.

Inledning

Speciella fall. I NT står ordet Jesus tryckt med rubrikstil ovanför titeln på titelbladet, ovanför överskriften till det allmänna förspråket ävensom ovanför den senare del av detta, vilken uteslutits ur B., likaså ovanför överskrifterna till breven och deras förspråk (utom förspråket till I Tim.) samt till Upp. och dess förspråk. B. har ingen motsvarighet till detta.

Senare delen (6 sidor) av det allmänna förspråket i NT, vilken uteslutits i B. 1541, återfinnes å sid. 815 f. NT:s förspråk till Uppenbarelseboken, som i B. saknar förspråk, återfinnes å sid. 824 f. NT:s perikoperegister å sid. 826 f. och NT:s tryckfelsförteckning å sid. 839 f.

NT:s kapitelindelning överensstämmer i de flesta fall med B:s. Några avvikelser finnas dock nämligen:

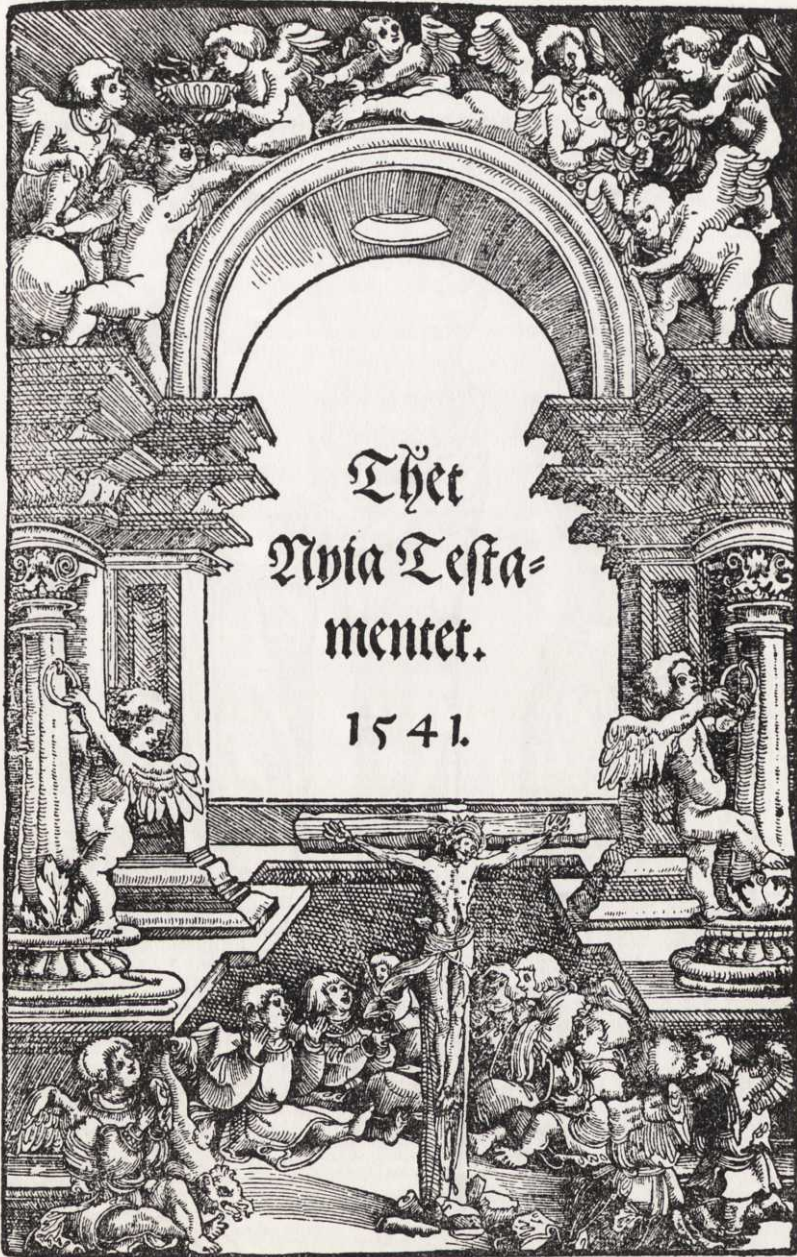
- B. Mark. 8 rad 81—84 (Och han sadhe . . . krafft.) ingår i NT i kapitel 9, som inledes därmed.
- B. I Kor. 10 rad 64—65 (Warer mine effterföliare, såsom ock iagh Christi.) ingår i NT i kapitel 11, som inledes därmed.
- B. II Kor. 2 rad 2—6 (Iagh kallar . . . j troonne.) ingår i NT i kapitel 1, som avslutas därmed.
- B. Gal. 6 rad 2—4 (Om wij . . . inbyrdes.) ingår i NT i kapitel 5, som avslutas därmed.
- B. Upp. 10 rad 33—38 (Och migh wardt . . . månadher.) ingår i NT i kapitel 11, som inledes därmed.

I NT avviker överskriften till Luk. ev. från de övriga evangeliernas rubriker. Dessa ha den fullständiga överskriften *Sancti Matthei* resp. *Marci*, *Johannis*, *Euangelium*. I Luk. ev. står däremot över första sidan, som är en vänstersida, endast *Sancti Luce* och först överst på följande sida följer *Euangelium*. Här saknas alltså egentlig överskrift till evangeliet, och denna har ersatts med den vanliga sidoöverskriften, som anger bibelboken.

Såsom överskrifter över sidouppslagen användes oftast i NT, liksom i B., respektive bibelböckers överskrifter, vilka därvid delas upp på vänster- och högersidorna på samma sätt som i B. En del sidoöverskrifter i NT förete dock vissa avvikelser från respektive bibelböckers överskrifter, och det har därför ansetts lämpligt att här meddela en fullständig översikt. Sidorna i NT betecknas därvid med NT:s bladnummer samt a för höger, b för vänstersida.

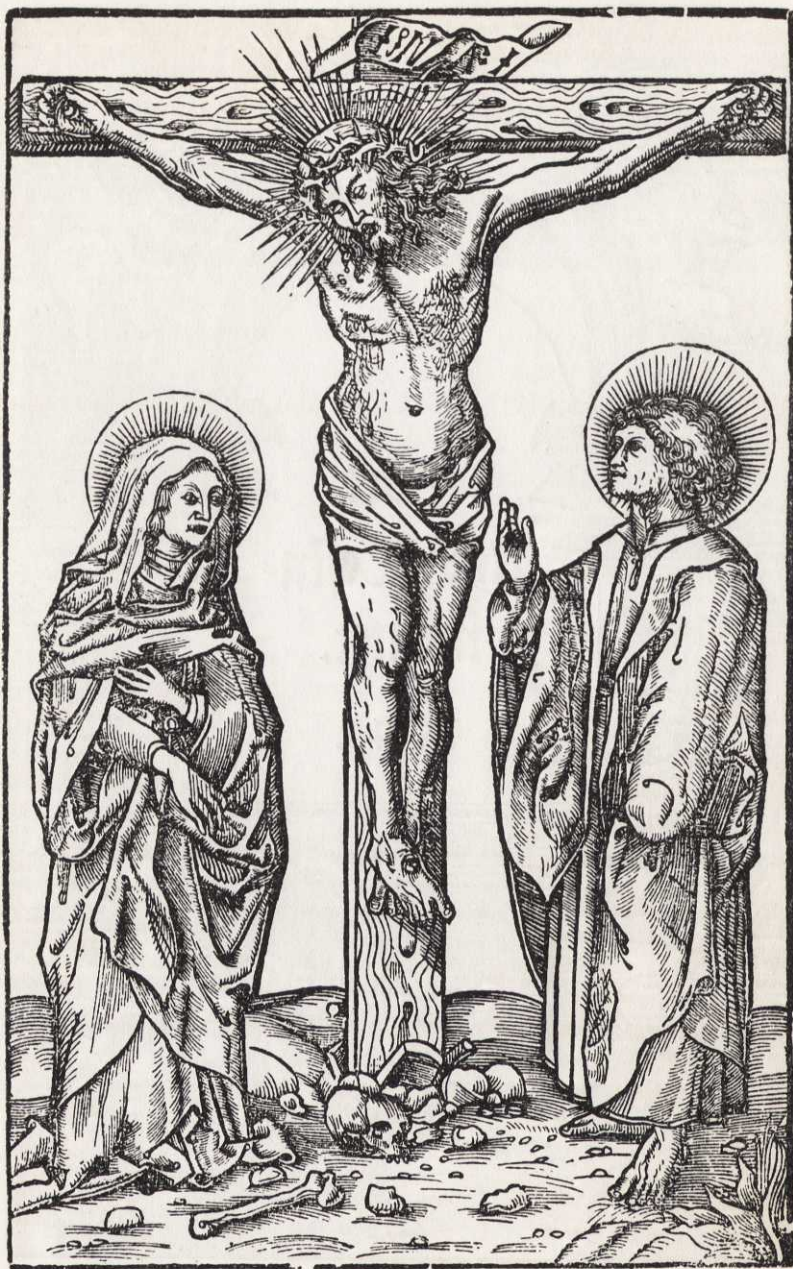
THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

Het
Nijia Testa-
mentet.

1541.

Förspråk på thet Nyia Testamentet.

Såsom thet Gamla Testamentet är een Book, ther vthi
5 Gudz Lagh och bodh scriffuin äro, och sedhan hwadh
skeeedt är, bådhe medh them, som samma Gudz Lagh hållet,
så ock medh them, som them icke hållet haffua. Altså är
ock thet Nyia Testamentet een Book, j hwilko Euangelium
och Gudz löffte äro scriffuin, samt medh thet som skeedt
110 icke troodt haffua.

Ty Euangelium är itt Grekeskt ord, och lydher så mykit
som gott bodhskap, godh nymäre, godh nyy tidhende, gott

Text rad: Inledningsrad Jesus (saknas i B.). 1 Jt almennelighit förspråk; (B. på) till; Testamentit; (Före r. 3 kommer i N. T. följande:) THet wore wäll rett och tilbörlighit ath thenne book vtan alt förespråk eller fremmande namn vthginge, och hölle allenast sitt eghit namn och taal, Men efter thet christeligha sinnet medh mångahanda oförnufftugha vthlegninga och förespråk är nw så förkommit, ath man här näst icke weet huadh Euangelium eller laghen, huadh nyia eller gamla testamentit kallas, cräffuer nödhén ath man här säter een vnderwisning eller förespråk, medh huilko en enfällugh menniskia må komma vthaff sin gamla wana på retta wäghen igen, huadh han j thenne book sökia och finna skall, såå ath man her vtinnan icke söker laghen eller budhoorden, ther man Euangelium och gudz lyffte eller tilsäyelse sökia skall.

Therfore skall man medh thet första weta, ath then wanen är afleggiandes ath fyra äro Euangelia, och icke mera än fyra Euangelister, sammalunda och thet, ath somlighe skiffa nyia testamentit vthi legales, historiales, prophetales, och sapienciales, menandes ther medh (som them synes) göra thet nyia testamentit lika medh thet gamla, Uthan man skall stadheligha hålla, ath; 3 så som; gamla testamentit; en. 3-4 ther som gudz lagh och budhoord vthi scriffuen är. 4 *sedhan* saknas; huadh. 5 (B. hållet) höllo. 6 (B. hållet haffua) höllo; (B. altså) Så. 7 *thet* saknas; nyia testamentit; en; huilko. 8 (B. löffte äro scriffuin) lyffte eller tilsäyelse scriffuit är; (B. samt) och ther; (B. thet som) huadh. 9 (B. troodt) troodde; och såå medh them. 10 (B. troodt haffua) troodde. (Efter rad 10 är i N. T. följande infogat:) Så ath man må ther wara wiss vppå, ath icke är meer än itt Euangelium, lika som thet nyia testamentit icke är vthan en book, och icke vthan en troo, och icke vthan en gudh som lyfftet gjorde. 11 (B. Ty Euangelium är) Och är Euangelium; it; grekiskt; oord; (B. och lydher) lydhandes. 12 it gott; budhscap; ny.

Förspråk

anskrij, ther aff man sägher och siunger, och är gladh. Såsom tå Daudid offuerwan then stora Goliath, kom itt gott
 115
 anskrij och trösteligh nyy tidhende jbland then Judeska
 almoghån, At theeras gruffuelighe fiende war slaghen, och
 the friyadhe och frelste woro, och komo til fridh och rolig-
 heet, Ther aff the sungo och sprungo, och woro gladhe.
 Altså är ock nu thetta Gudz Euangelium och Nyia Testa-
 200
 ment, itt gott nymäre och anskrij, som vthropat är j alla
 werldena, aff Apostlanar, om en rett och sanskylligh Daudid,
 then medh syndenne, dödhen och dieffuulen strijdt, och
 them offuerwunnet haffuer, Och ther medh alla them, som
 j syndenne fångne, dödhenom tilegnadhe, och vnder dieffuul-
 225
 sens wold woro, vthan all förtienst förlossat haffuer, giordt
 them rettferdigha, leffuande och saligha, och lätit them
 komma til fridh, och heem igen til Gudh, Hwarföre the ock
 wel måghe siunga, loffua Gudh och glädhias, Om the ellies
 thet fulkomligha troo, och j troonne beständighe bliffua
 330
 kunna.

Sådana anskrij och trösteligh nymäre, eller Euangelisk
 och Gudheligh nyy tidhende, kallas ock itt Nytt Testament,
 Therföre, at såsom thet är itt Testament, när een dödhsiwk
 menniskia beskickar om sina äghodelar, at the effter hennes
 dödhen benemdom arffuingom vthdelas skola. Så haffuer ock
 335

Text rad: 13 ther man aff; siwnger. 14 så som; thå skedde när Daudid; Goliat; (B. kom) thå wort. 15 ny; j bland; Judiska. 17 (B. woro) wordo; kommo; 17, 51, 56, 72, 80, 126 till. 17 roliggeet(!). 18 (B. Ther aff) aff huilko. 19 (B. Altså) Så; (B. thetta . . . Testament) gudz Euangelium och nyia testamentit. 20 it; nymära; (B. och) eller; (B. anskrij) godh skrij. 21 werldenne; *rett och saknas*; sanskyllugh. 22 dödhenom; dieffuulenen(!). 23 offuerwunnit. 23—26 (B. Och . . . lätit them) och ther medh vthan all vår förtienst giordt oss frij, retferdigha, leffuande och salugh, wij som vthi syndenne fångne dödhenom tilplictadhe, och j dieffuulsens wäld wårom, och latit oss. 27 till (frfr. fridh); (B. fridh) fridhsamheet; (B. Hwarföre) aff huilko; (B. the) wij; *ock saknas*. 28 wäll; mågha; siwnga. 28—30 (B. Om . . . kunna) om wij annars medh en fast cristeligh troo förlata oss ther vppå. 31 Sådant anskrij; (B. trösteligh) hughneligha. 32 gudheligha; ny; it; nyt testament. 33 ther före; så som; it; (B. när) thå. 33—34 (B. een dödhsiwk menniskia) en siwk man som döo skall. 34 (B. beskickar) skickar. 34—35 (B. sina äghodelar . . . skola) sitt godz ath thet vthdelas skall någhrom benempdom erffuingom effter hans dödhen.

Förspråk

Christus, förr än han leedh dödhen, beskickat och befalt
 vthropa sådana Euangelium j hela werldena. Och ther medh
 allom them, som ther vppå troo, tilegnat alt sitt godz och
 äghodelar, Thet är, Sitt lijff, medh hwilko han dödhen vp-
 40 swolget haffuer, Sina rettferdigheet, med hwilka han syn-
 dena affskrapat haffuer, och sina saligheet, medh hwilka
 han then ewigha fördömsen offuerwunnet haffuer. Så
 kan jw nu een fattigh menniskia, som medh syndenne,
 dödhen och heluetet bekayat är, intet tröstelighare någhon
 45 tijdh få höra, än sådana dyrbar, och liufflighit bodhskap om
 Christo, Ty moste ock hennes hierta stoorligha frögghdas och
 glädhias ther offuer, om hon ellies troor, at så j sanning är.

Och haffuer Gudh til at styrckia sådana troo, thetta sitt
 Euangelium och Testament, tijdt och offta genom Pro-
 50 pheterna j thet Gamla Testamentet vthloffuat, Såsom Pau-
 lus sägher Rom. j. Jagh är affskild til at predica Gudz
 Euangelium, hwilket han tilförenna vthloffuat haffuer genom
 sina Propheter j then heligha Scrifft, om sin Son, then honom
 född är aff Daidz sädh.

55 Och at wij någhot om somligh the tilsäyelse eller löffte
 röre, War thet thet första, tå Gudh sadhe til Ormen Gene.
 iij. Jagh skal settia en fiendskap emellan tigh och quinnona,

---

Text rad: 36 förra än; *beskickat och saknas*; befalit. 37 (B. hela) alla; (B. Och) ath han. 38 ther troo vppå; tillegnar. 38-39 och *äghodelar* saknas. 39 (B. Sitt) hans; huilko. 39-40 (B. han dödhen vpswolget haffuer) han hafuer vpswolghit dödhen. 40 (B. Sina) hans; rettferdigheet; medh huilko. 41 (B. sina) hans; salughett; huilko. 42 ewogha; fördömsen; offuerwunnet; (B. Så) Nw. 43 iw; (B. een fattigh menniskia) fattigha menniskian. 44 dödhenom; helnete(!); (B. bekayat) betytlat; trösteligharen. 44-45 *någhon tijdh få* saknas. 45 *dyrbar, och* saknas; liufflighit. 46 Christum. 46-47 (B. Ty . . . offuer) och må för then skull aff hiertans grund frögghdas ther aff. 47 (B. om) thå; *ellies* saknas; sanningen. 48 (B. til at styrckia sådana troo) troonne til styrckilse; (B. thetta) sådana. 49 *tijdt och offta* saknas. 49-50 (B. genom . . . vthloffuat) föresagt genom propheterna j gamla testamentit. 50 så som. 51 (B. sägher Rom. j.) scriffuar till the Romerska j.; (B. affskild) vthsyndrat; 52 huilkit; (B. vthloffuat) loffuat. 53 helghe; (B. sin) hans. 54 födder. 55-56 (B. Och at . . . röre) Och wilie wij nw röra om somligh aff the föresäyelse och lyffte. 56 (B. War thet thet första) Then första war; sagde; Gen. 57 (B. skal) wil; setia; *en* saknas; fiendskap; emellantigh(!).

Förspråk

och emellan tina Sädh och hennes Sädh, Then samme skal
 söndertrampa titt hoffuudh, och tu skalt stinga honom j
 hans hääl. Christus är thenna quinnones Sädh eller aff- 60
 födha, hwilken Ormens, thet är, dieffuulens hoffuudh, som
 är synden, dödhen, heluetet och all hans krafft söndertram-
 pat haffuer. Ty vthan thenna Sädhen, kan ingen menniskia
 vndkomma dödhen eller heluetet.

Jtem, wardt thet ock Abraham tilsagdt Gene. xxij. Vthi 65
 tinne Sädh skola all folck på jordenne welsignat warda,
 Christus är then samma Abrahams Sädh, som S. Paulus
 sägher Galat. iij. Han haffuer welsignat hela werldena
 genom Euangelium. Ty ther Christus icke är, ther är än
 nu förmaledielse, som kom offuer Adam och all hans barn, 70
 tå han syndat hadhe, at the allesamman skulle wara sake
 til dödhen och heluetet. Emoot then förmaledielse, wel-
 signar nu Euangelium hela werldena, ther medh, at thet
 vthropar och vppenbarligha förkunnar, at hwilken som 75
 troor vppå thenna Abrahams Sädh, han skal wara welsignat,
 thet är, han skal wara löös jfrå syndenne, dödhen och hel-
 uetet, och bliffua rettferdigh, leffuande och saligh til ewigh
 tijdh. Såsom Christus sielffuer sägher Johan. xj. Hwilken
 som troor vppå migh, han skal aldrih döo.

Text rad: 58 och (frfr. emellan) saknas; thin; hennas; samma. 59 (B. sönder-
 trampa) sönderträdha; huffuudh; (B. skalt) skal; (B. stinga honom j) fara effter ath
 bita. 60 (B. är) ät (!); thenne; quinnonnas. 61 huilkin. 61-63 (B. Ormens... haffuer.)
 dieffuulenom hans huffuudh, thet är, syndena dödhen och helwite söndercrossat
 haffuer. 63 för vthan; thenne. 64 (B. vndkomma) vndslippa; syndena dödhen
 eller helwite. 65 Jtem saknas; Wort; thet saknas; sagt til Abraham; Gen; Uthi.
 66 thine; al; (B. folck) slecte; iordhenne. 67-69 (B. som... Euangelium.) huilkin
 genom Euangelium haffuer alla werldena welsignat, som S. Paulus sägher Gala.
 iij. 69 (B. Ty) therfore; (B. ther frfr. Christus) huar; (B. Christus icke är) icke än
 nw Christus kommen är. 70 then maledielsen; (B. kom) föll; all saknas. 71 alle
 sammans. 72 helwite; förmaledielsen. 73 (B. hela) alla. 74 (B. vthropar...
 förkunnar) ropar oppenbarligha; at saknas; Huilkin; (B. som) ther. 75 (B. vppå)
 påå; thenne; (B. wara) warda; wilsignat. 76, 79, 81, 90, 92, 120 skall. 76 (B.
 jfrå) frå; dödhenom; helwite. 77 (B. bliffua) warda; retferdugh; (B. leffuande)
 lijffactugh; salugh. 77-78 (B. til ewigh tijdh) ewinnerligha. 78 så som; Jo.;
 (B. Hwilken) Then. 79 (B. vppå) på.

Förspråk

80 Wardt thet ock så Daudid tilsagdt ij. Reg. vij. ther Gudh sadhe, Jagh skal vpweckia tina Sädh effter tigh, Han skal byggia mino nampne itt Hws, Och iagh skal stadhfesta hans Rike ewinnerligha. Jagh skal wara hans fadher, och han skal wara min son, etc. Thet är Christi Rike, ther om
 85 Euangelium lydher, itt ewigt Rike, lijffzens, salighetennes och rettferdighetennes Rike, vthi hwilko alle the som troo, bliffua aff medh syndennes och dödhzens fängelse.

Mong sådana Euangelisk löffte och tilsäyelse, finnas ock j the andra Propheterna, Såsom Michee v. Och tu Bethlehem
 90 Ephrata, som liten äst j bland Juda tusende, Vthu tigh skal migh komma then, som j Jsrael en Herre wara skal.

Jtem, Osee xiiij. Jagh skal lösa them vthu heluete, och hielpa them jfrå dödhen.

Så see wij nu, at Euangelium icke annat är, än een Pre-
 95 dican och förkunnig om Christo, Gudz och Daudz Son, sann Gudh och menniskia, hwilken medh sin dödh och vpståndelse alla menniskiors, som på honom troo, synd, dödh och heluete offuerwunnet och borttaghit haffuer. At Euangelium altså itt stackot och itt longt taal är, och then ene
 100 må thet bescriffua steckre, then andre lengre. Then be-

Text rad: 80 Wort; *thet* saknas; (B. Daudid tilsagdt) ther om sagt till Daudid; Re.; (B. vij.) xvij. 80-81 *ther Gudh sadhe* saknas. 81 skall (frfr. byggia). 82 (B. mino nampne) migh; it. 84-85 ther Euangelium om lydher. 85 it; ewogt; lifsens; salighetennes. 86 *och* saknas; retferdighetennes; (B. vthi) j; huilko; alla; troo ther vppå. 87 (B. bliffua aff medh) komma vthur; syndennas, dödhzens, och helwites fengilse. 88 Mång; (B. Euangelisk) Euangelij; lyffte; (B. tilsäyelse) föresäyelse. 89 så som; Bethlehem. 90 *Ephrata* saknas; (B. som liten äst) tu äst liten; j bland; the tusende Juda; vthur. 91 (B. migh . . . skal.) komma höffuitmannen offuer mitt folk Jsrael. 92 vthwr; (B. heluete) dödhzens hand. 92-93 (B. och . . . dödhen) frå dödhen skall iach hielpa them. 94 (B. at Euangelium icke annat är) ath icke är meer än it Euangelium, så som och icke är meer än en Christus, effter thet Euangelium icke annet är eller wara kan; (B. än) vtan; en; 95 (B. och frfr. förkunning) eller. 96 sannom; menniskio; (B. hwilken) then; för oss medh; (B. sin) hans. 97 (B. alla) alalla (!). 97-98 (B. menniskiors . . . haffuer.) manniskiors (!) synd, dödhen och helwetet offuerwunnet haffuer the ther troo vppå honom. 98-99 (B. At . . . är) så ath Euangelium må wara it stackot taal, och it långt taal. 100 må bescriffua thet; (B. steckre) stackot; och then andre.

Förspråk

scriffuar thet lengre, som monga Christi gerningar och ord
bescriffuar, Såsom the fyre Euangelister göra. Men then
bescriffuar thet steckre, som intet scriffuar om Christi ger-
ningar, vthan korteligha föregiffuer, hurulunda han genom
sin helgha död och vpståndelse, syndena, dödhen och 105
heluetet offuerwunnet haffuer, för them som på honom
troo, Såsom S. Petrus och Paulus göra. ✓

Therföre må tu see til, at tu icke gör aff Christo Mosen,
eller een Laghbook aff Euangelio, Såsom här til dags skeedt
är. För ty Euangelium faar icke enkom effter våra gerningar, 110
at wij ther medh frome och salighe warda skola, Ja, thet
fördömer sådana gerningar, Vthan thet faar allenast effter
troon på Christum, At han haffuer för oss offuerwunnet,
syndena, dödhen och heluetet, och altså giordt oss froma,
leffuande och saligha, icke genom våra gerningar, vthan 115
genom sina eghna gerningar, död och pino, at wij oss
måghe tiltagha och eghna hans död och segher, likawist
som wij thet sielffue giordt hadhe.

Men thet Christus vthi Euangelio, jbland annat lærer
ock teslikes Laghen, och giffuer mong bodh, skal icke 120
reknas för hans yppersta och retta werff, som han hadhe
hijt til werldena, Vthan thet skal reknas såsom alla andra
hans welgerningar, ther medh han våra skropligheet tiente.

Text rad: 101 många; gerninga; oord. 102 så som; fyra; Euangelisterna.
103 (B. steckre) stackot; gerninga. 104 vthan; (B. korteligha) strax; (B. före-
giffuer) bär här före; (B. hurulunda) huruledhes. 105 (B. sin . . . vpståndelse)
dödhen och vpståndilsen. 105-106 haffuer offuerwunnet syndena dödhen
och helwite. 106-107 troo på honom. 107 så som; S. saknas. 108 (B. må
tu) mostu; tu gör icke Mosen vthaff Christum. 109 (B. eller) icke heller; en.
109-110 (B. Såsom . . . är.) såsom aff somlighom giordt är. 110 gerninga.
111 salughe. 112 gerninga; (B. Vthan) men. 113 för oss haffuer; offuerwunnet.
114 helwitet; (B. och altså) så ath han haffuer. 115 (B. leffuande) liffactugha;
salugha; gerninga. 116 (B. sina) hans; *eghna* saknas; gerninga; pino och död.
116-117 måghom oss. 117 och *eghna* saknas; likerwist. 119 (B. thet) ath; j bland.
120 (B. giffuer mong bodh) vthtydher them. 120-121 (B. icke reknas) man icke
räkna thet. 121 och *retta* saknas. 121-122 hijt til werldena hadhe. 122 vthan;
(B. thet skal reknas) räkna thet. 123 (B. hans) Christi; welgerninga; ther han
wår skropligheet(!) medh tiente.

Förspråk

1225 Och lijka som när man weet hwadh hans gerningar och
bedreff war, weet man än tå icke ther medh thet retta Euangelium, Ty ther medh weest tu än nu icke, at han tigh til godho, syndena, dödhen och heluetet offuerwunnet haffuer. Altså är ock icke thet weta Euangelium, när tu än sådana läro och bodh weest, Vthan tå then rösten kommer, som säg-
1330 gher, Christus är tin eghen, medh leffuerne, läro, gerningom, dödih, vpståndelse, och alt thet han är, haffuer, gör och förmå.

Altså see wij ock, at han icke nödhgar eller twingar, vthan wenligha lockar, säyandes, Salighe äro the fattighe,
1335 etc. Och Apostlanar bruka ock teslikes sådana ord, Jagh förmanar, Jagh bedher, etc. Så at man allestädz jw seer, huru Euangelium icke är een Laghbook, vthan retzligha är een predican eller förkunning om Christi welgerningar, som han oss bewijsat och tilegnat haffuer, om wij troo.

1440 Men Moses j sina Böker driffuer, twingar, trughar, slåår och straffar gruffueligha, Ty han är en Laghscriffuare och driffuare. Ther aff kommer, at enom Christnom är ingen Lagh satt, Som S. Paulus sägher j. Timo. j. För then skul, at han genom trona rettferdigh, leffuande och saligh är,
1445 Och behöffuer nu intet meer, än at han sådana troo medh godha gerningar bewijsar.

Ja, hwar troon är, kan hon icke annat än bewijsa sigh, lära och bekenna sådana Euangelium för andra menniskior,

Text rad: 124 like; (B. när) thå; huadh; gerninga. 125 *tå* saknas. 126 weestu; icke än nw; han ther medh. 127 helwetet; offuerwunnit. 128 (B. Altså) Så; *än* saknas. 129 (B. bodh) bodhoord; west; (B. tå) thå(!). 130 eghin; leffuerna. 131 dödhenom; vpständilsen; medh alt. 133 (B. Altså) Så; nödgär; eller twingar saknas. 134 vtan; (B. säyandes) och sägher; Saloghe; fattigha. 135 Apostlana; ock teslikes saknas; (B. sådana ord) thet oordhet. 136 (B. man . . . seer) wy allestedz see. 137 (B. huru) ath; (B. icke är een) är ingen; vtan; (B. retzligha) allena. 138 *är* saknas; en. 139 bewisat; troom. 140 (B. twingar) nödgär; trughas. 142 (B. Christnom) cristroghnom. 143 (B. Som) så som; Ti. 144 retferdugh; (B. leffuande) lijffactugh; salugh. 145-146 (B. Och . . . bewijsar.) och bewisar sedhan sådana troo medh godha gerninga. 147 huar. 147-148 (B. kan . . . bekenna) kan hon icke hålla sigh, vtan brister vth och bewisar sigh, bekenner och lærer.

Förspråk

och wåghar sitt lijff ther före. Och alt thet man leffuer
och gör, thet skickar han sin nästa til nytto och hielp. Jcke 150
allenast, at han til sådana nådh ock komma må, Vthan tienar
honom ock medh lijff, godz och alt thet han åstadh kommer,
såsom han seer, at Christus giordt haffuer, och fölier altså
Christi Exempel effter.

Thet meente ock Christus, tå han på sidstonne intet annat 155
bodh gaff, än om kärleken, På hwilkom man kenna skulle
hans Läriungar och the retta Christna. Ty hwar kärleken
och gerningandar icke vtthbrista och effterfölia, ther är icke
then sanskylligha troon, ther haffuer Euangelium än nu
icke rett fattat, och Christus är ther icke retteligha kender. 160
Sij, thetta är nu thet retta settet til at läsa thet Nyia Testa-
mentet, och hela then helgha Scriftt. Therföre winlegge
sigh hwar och en from Christen thet hålla, at han icke
menger Laghen och Euangelium tilhopa medh hwart annat.

Text rad: 149 (B. man) han. 150 (B. skickar . . . hielp) besteller til sin
nestes nytto, honom til ath hielpa; (B. Jcke) ey. 151 han och til sådana nådhe
må komma; vtan. 151-152 *tienar honom* saknas. 152 (B. alt thet han åstadh
kommer) äro. 153 så som; *at* saknas; honom giordt; fölyer; (B. altså) så. 155
(B. sidstonne) thet sijsta. 156 (B. än om) vtan; kerleken; (B. På hwilkom) ther
man på; (B. skulle) motte. 157 (B. hans . . . Christna) huar hans läriunga
och sanskylligha christroghne woro; huar; kerleken. 158 gerningana; *och*
effterfölia saknas. 159 *then* saknas; sanskylligha. 159-160 icke än nw Euan-
gelium fattat. 160 och ther är Christus. 161-164 (B. thetta är nu . . . hwart
annat.) retta tigh nw här effter, ath tu weet wedh thet settit läsa j thet nyia
testamentzens böker. (Efter r. 164 kommer i N. T. följande stycke som saknar
motsv. i B.) NYia testamentzens book delas vthi flere små böker, och kan tu wäl
vthaff thet förschrift är göra godh åtskilnat emellan them huilka the ädhlesta äro,
för ty S. Joannis Euangelium och S. Pauli Epistler, besynnerligha then till the
Romerska, och S. Petri första Epistola äro then retta kernen och mergen j bland
alla böckerna, och wore wäl tilbörlichit ath the wore the fremmesta, och huarior
och enom christnom rådheligit, ath han them aldra först och aldramest läse, ath
the worde honom så meenlighe som hans daghligha brödh, ty tu finner icke mykit
j them vthaff wårs herras vndersamma gerninga beschrift, men tu finner ganzca
mesterligha vthlagt, huruledhes troon på Christum offuerwinner syndena dödhen
och helwitet, och geffuer lijff retferdugheet och salugheet, huilkit retta arten är
aff Euangelio som tu hört hafuer, huar nw it thera skulle tilbaka bliffua, Christi
gerninga eller hans lärdom, så skulle man heller vmbära hans gerninga än hans
lärdom, för ty hans gerninga kunde allena intit hielpa, men hans oord the geffua

Förspråk

lijff som han sielffuer sägher, Effter nw Joannes ganzca fögho scriffuar vthaff wårs herras gerninga, vtan mest om hans lärdom, och the andre tre Euangelister scriffua mykit om hans gerninga, och litit vthaff hans oordom eller lärdom, är Joannis Euangelium retta huffundh(!) Euangelium, och mykit yppare hållandes än the andra try, Så som och S. Pauli och S. Petri Epistole wijt offuergå the try Euangelia Matthei Marci och Luce.

Thenne äro nyia testamentzens böker.

Sancti Matthei Euangelium. Sancti Marci Euangelium.

Sancti Luce Euangelium. Sancti Joannis Euangelium.

Apostla gerningar.

Sancti Pauli Epistel til the Romerska.

Sancti Pauli Epistel then första till the Corinther.

Sancti Pauli Epistel then andra till the Corinther.

Sancti Pauli Epistel till the Galater.

Sancti Pauli Epistel till the Epheser.

Sancti Pauli Epistel till the Philipper.

Sancti Pauli Epistel till the Colosser.

Sancti Pauli Epistel then första till the Thessalonicer.

Sancti Pauli Epistel then andra till the Thessalonicer.

Sancti Pauli Epistel then första till Timotheum.

Sancti Pauli Epistel then andra till Timotheum.

Sancti Pauli Epistel till Titum.

Sancti Pauli Epistel till Philemonem.

Sancti Petri Epistel then första.

Sancti Petri Epistel then andra.

Sancti Joannis then första Epistel.

Sancti Joannis then andra Epistel.

Sancti Joannis then tridhie Epistel.

Then Epistlan till the Hebreer. Sancti Jacobi Episte.

Sancti Jude Epistel. Sancti Joannis oppenbarilse.

Återstoden av förspråket i N. T., vilken uteslutits i Bibeln 1541, finnes återgiven å sid. 815 nedan.

Nyia Testamentzens Böker.

j.	Sancti Matthei Euangelium.	
ij.	Sancti Marci Euangelium.	
iiij.	Sancti Luce Euangelium.	
iiij.	Sancti Johannis Euangelium.	5
v.	Apostla gerningar, bescreffna aff S. Luca.	
vj.	S. Pauli Epistel til the Romare.	
vij.	S. Pauli Epistel then första til the Corinther.	
viiij.	S. Pauli Epistel then andra til the Corinther.	
ix.	S. Pauli Epistel til the Galater.	10
x.	S. Pauli Epistel til the Epheser.	
xj.	S. Pauli Epistel til the Philipper.	
xij.	S. Pauli Epistel til the Colosser.	
xiiij.	S. Pauli Epistel then första til the Thessalonicer.	
xiiij.	S. Pauli Epistel then andra til the Thessalonicer.	15
xv.	S. Pauli Epistel then första til Timotheum.	
xvj.	S. Pauli Epistel then andra til Timotheum.	
xvij.	S. Pauli Epistel til Titum.	
xviiij.	S. Pauli Epistel til Philemon.	
xix.	S. Petri Epistel then första.	20
xx.	S. Petri Epistel then andra.	
xxj.	S. Johannis Epistel then första.	
xxij.	S. Johannis Epistel then andra.	
xxiiij.	S. Johannis Epistel then tridie.	
	Then Epistel til the Ebreer.	25
	S. Jacobi Epistel.	
	S. Jude Epistel.	
	S. Johannis Vppenbarelse.	

Beträffande motsvarande parti i Nya Testamentet 1526 hänvisas till sid. 9.

S. Matthei Euangelium.

Första Capitel.

Luce 3.

5

10

15

Ruth 4.

20

2. Reg. 12.

25

Thetta är Boken aff Jesu Christi börd, hwilken som är Daidz son Abrahams sons.

Abraham fødde Jsaac.
Jsaac fødde Jacob.
Jacob fødde Juda och hans brödher.

Juda fødde Pharez och Saram, aff Thamar.

Pharez fødde Hezron.

Hezron fødde Ram.

Ram fødde Aminadab.

Aminadab fødde Nahasson.

Nahasson fødde Salma.

Salma fødde Boas, aff Rahab.

Boas fødde Obed, aff Ruth.
Obed fødde Jesse.

Jesse fødde Konung Daid.

Konung Daid fødde Salomon, aff henne som war Vrie hustru.

Salomon fødde Roboam.

Roboam fødde Abia.

Abia fødde Assa.

Assa fødde Josaphat.

(Daidz son)
Christus kallas här först och främst Abrahams och Daidz son, För ty them bådhem haffuer han warit besynnerligha loffuat.

S. Mattheus låter somliga ledher vthe, och förer Christi slecht jfrå Salomon effter Laghen, Men S. Lucas förer henne effter naturen jfrå Nathan Salomonis brodher, Ty Laghen kallar them ock barn, som aff brodrenom, och igenleeffda hustru fødde äro, Deute. 25.

Text rad: 1 Sancti. 4 bördh; hwilkin. 9 Judam. 11 Judas; Phares; Zaram. 13 Phares; Esrom. 14 Esrom; Aram. 15 Aram. 16 Naason. 17 Naason; Salmon. 18 Salmon; Booz. 20 Booz. 23 Salomonem; Urie. 27 Asa. 28 Asa.

Gloss. rad: 5 *Daidz son etc.; oc (r. 3); fremst; haffwer; loffuadher. 23 saknas.

S. Matthei

Josaphat födde Joram.	
Joram födde Osia.	30
Osia födde Jothan.	
Jothan födde Achas.	
Achas födde Ezechia.	
Ezechia födde Manasse.	
Manasse födde Amon.	35
Amon födde Josia.	
Josia födde Jechonia och hans brödher, vthi thet Babyloniska fängelset.	
Men effter thet Babyloniska fängelset, födde Jechonia Sealthiel.	4. Reg 25. 2. Par. 36.
Sealthiel födde Zorobabel.	1. Esra. 2.
Zorobabel födde Abiud.	
Abiud födde Eliachim.	
Eliachim födde Asor.	
Asor födde Zadoch.	45
Zadoch födde Achin.	
Achin födde Eliud.	
Eliud födde Eleazar.	
Eleazar födde Mathan.	
Mathan födde Jacob.	50
Jacob födde Joseph Marie man, Aff hwilko är födder Jesus, som kallas Christus.	
Så äro alle ledherna jfrå Abraham in til Daud, fiorton ledher. Jfrå Daud til thet Babyloniska fängelset, ock fiorton ledher. Jfrå thet Babyloniska fängelset in til Christum, ock fiorton ledher.	55
Jesu Christi födhelse gick så til. När Maria hans modher war troloffuat Joseph, förr än the komo samman,	Luce 1.

Text rad: 30 Oziam. 31 Ozias; Joatham. 32 Joatham; Achaz. 33 Achaz; Ezechiam. 34 Ezechias; Manassen. 35 Manasses. 36 Josiam. 37 Josias; Jechoniam; Babiloniska. 38 fengilset. 39 Babiloniska; fengilset; Jechonias. 40 Salatiel. 41 Salatiel. 44 Azor. 45 Azor; Sadoch. 46 Sadoch. 51 Maries; huilka. 53 (B. äro) äre; alla; j frå. 53, 54, 55, 64, 75 (2 g.) till. 53 fiortan. 54 j frå; Babiloniska; fengilset; fiortan. 55 j frå; Babiloniska; fengilset. 56 fiortan. 57 när som. 58 troloffwat; förra än; kommo.

Euangelium

fandz hon wara haffuandes aff them heligha Anda. Men
60 effter Joseph war en from man, och wille icke röya henne,
tenckte han heemligha offuergiffua henne. När han thetta
tenckte, Sij, tå vppenbaradhes honom j sömpnen HERRANS
Ängel, och sadhe, Joseph Daidz son, rädz icke tagha Ma-
riam tijn hustru til tigh, Ty thet som är afflat j henne, thet
65 är aff then heligha Anda. Och hon skal födha en Son, och
tu skalt kalla hans namn Jesus, Ty han skal frelsa sitt
folck jfrå theras synder.

Thetta är alt skeedt, på thet fulbordas skulle thet aff
HERRANOM sagdt är genom Propheten, som sadhe, Sij, Een
70 Jungfrw skal warda haffuandes, och födha en Son, och the
skola kalla hans namn EmanuEl, thet är så mykit sagdt,
Gudh medh oss.

När Joseph waknadhe vp aff sömpnen, giorde han som
Herrans Ängel hadhe honom befalt, och toogh sina hustru
75 til sigh, och τ kende henne intet, τ til tess hon födde sin
första Son, och kalladhe hans namn Jesus.

Annat Capitel.

När Jesus war födder j Bethlehem j Judeska landet, j Ko-
nung Herodis tijdh, sij, tå komo Wijse män aff öster-
landen til Jerusalem, och sadhe, Hwar är then nyfödde
5 Juda Konungen? Wij haffue seedt hans stierno j österlan-
den, och äre kompne at tilbidhia honom.

Text rad: 59 helgha. 60 fromer; (B. röya) berykta. 61 tänkte; offuergiffua.
62 tänkte; (B. tå) så; oppenbaradhes; sompnen; herrans (gemena). 63 engel.
64 thin; ty ath; afladh. 65 helgha; och (frfr. hon) saknas. 66 tw; (B. skalt) skal;
Jesum. 67 (B. jfrå) frå; thes. 68 skeet; på thet ath; fulbordhas. 69 herranom
(gemena); en. 70 iomfru; wardha. 71 Emanuel. 73 sompnen. 74 engel.
75 thess. 75-76 sin son första barn. 76 Jesum.

1 Annath. 2 Bethleem; Judee land. 3 kōmo; wise; men. 4, 6, 16, 18,
21, 27, 30, 35, 36, 39, 55, 57 till. 4 Hierusalem. 4-5 Judha konungen som ny-
födder är. 5 haffuom; seet; stierna. 6 ärom; tillbidhia.

Gloss. rad: 75 * kende etc.; samblending; sätt; wttryckia; ärendit; gamla; testa-
mentit. 75 * till tess etc.); Ecke; förstondandes vtan; jomfrw; oförkränckt; äff.
3 * wise etc.); cloke; naturlighe; och Prester saknas.

τ

(kende henne)

Thet är, han häffda-
dhe henne intet, eller
hadhe ingen kötzligh
samblending medh
henne, Medh sådant
sett pläghar Scrifften
vthtryckia thet ären-
det, som j gamla Tes-
tamentet mykit finnes.

τ

(til tess hon)

Jcke så förständandes,
at han kende henne
sedhan hon födt ha-
dhe, Vthan är me-
ningen, at hon födde
reen Jungfrw, okend
och oförkrenckt aff
Joseph.

(Wijse män)

Thet woro kloke mes-
tare j naturligha konst-
ter, sådana som man
nu kallar Philosophos
och Prester.

S. Matthei

När Konung Herodes thet hörde, wardt han bedröffuat och hele Jerusalems stadh medh honom. Och lät församla alla the öffuersta Presterna och Scrifftlärda jbland folcket, och fråghade them hwar Christus skulle födhas. Och the sadhe honom, J Bethlehem j Judeska landet. Ty thet är så scriffuit genom Propheten, Och tu Bethlehem j Judeska landet, äst ingalunda then minste jbland Juda Förstar, Ty vthaff tigh skal migh komma then Höffuitzman, som offuer mitt folck Jsrael en Herre wara skal.

Tå kalladhe Herodes lönligha the Wijsa männenar til sigh, och försporde grannerligha aff them, hwadh tijdh stiernan syntes. Och sende them så til Bethlehem, och sadhe, Farer tijt, och bespörier grannerligha effter barnet, och när j thet finne, så sägher migh thet igen, at iagh kan ock komma, och tilbidtha honom.

När the hadhe hördt Konungen, foro the åstadh. Och sij, stiernan som the seedt hadhe j österlanden, gick för them, så lenge hon kom och bleff beständandes offuer ther barnet war. När the sågho stiernona, wordo the ganska gladhe. Och gingo in j hwset, och funno barnet medh Maria thes modher, och föllo nedher, och tilbådho honom. Och vplåto sina håffuor, och skenckte honom gull, rökelse och mirram. Sedhan fingo the vppenbarelse j sömpnen, at the skulle icke komma igen til Herodem, och foro en annan wägh heem j sitt land igen.

När the woro bortfarne, sij, tå vppenbaradhes Herrans Ängel Joseph j sömpnen, säyandes, Statt vp, och tagh barnet och thes modher til tigh, och fly in vthi Egyptj land, och

---

Text rad: 7 hördhe; wart. 8 hela; Hierusalems; församla. 9 öffwersta; folkit. 11 Bethleem; Judiske landit. 12 scrifwit; tw; Bethleem. 12-13 Judiske landit. 13 tw äst; minsta; Judha; förster; thy. 14 mich; höffwitzman. 14-15 (B. som . . . skal) som skal regera mit folck Jsrael. 16 wisa; mennena. 17 förspordhe; granneligha; huad. 18 Bethleem; Faren. 19 förspörier; granneligha. 20 säyer; mich; ighen. 21 (B. tilbidtha) bedhia till. 22 aff stadh. 24 bleeff; stondandes; öffuer. 25 wordho; ganzka. 26 thess. 27 (B. tilbådho) bådho till; oploto. 28 (B. sina) theres; håffwor; (B. och skenckte honom) och ladhe honom gåffwor före; rökilse. 29 oppenbarilse; sompnen. 30 Herodes. 32 oppenbaradhes. 33 engel; sompnen; seyande. 34 tess; *til tigh* saknas; Egypti.

Euangelium

35 bliff ther så lenge iagh sägher tigh til. Ty thet kommer
ther til, at Herodes skal sökia effter barnet, til at förgöra
thet. Han stoodh vp, och toogh barnet och thes modher
om nattena til sigh, och flydde in vthi Egyptj land, Och
bleff ther in til Herodis död. På thet at fulbordas skulle,
40 thet som sagdt war aff HERRANOM genom Propheten, som
sadhe, Vthaff Egypten haffuer iagh kallat min Son.

Osee 11.
Nume. 23. När Herodes nu sågh, at han war beswiken aff the Wijsa
män, bleff han ganska wreedh. Och sende vth, och lät slå
jhiäl all swenbarn j Bethlehem, och j alla thes grenszor, the
45 som tweggia åra och ther förnedhan woro, effter then tij-
dhen, som han hadhe grannerligha bespoordt aff the Wijsa
män.

Jerem. 31. Tå bleff fulkompnat thet som Jeremia Propheten sagdt
hadhe, när han sadhe, J höghdenne wardt hörd een röst,
50 stoor klaghomål, grååt och mykit skrään. Rahel gråter sijn
barn, och wil icke låta hughswala sigh, ty thet war vthe
medh them.

Men när Herodes war död, sij, tå vppenbaradhes Her-
rans Ängel Joseph j sömpnen j Egyptj land, och sadhe,
55 Statt vp, och tagh barnet och thes modher til tigh, och faar
in j Jsraels land, Ty the åro dödhe som foro effter barnsens
lijff. Han stoodh vp, och toogh barnet och thes modher til
sigh, och foor in vthi Jsraels land. Men när han hörde, at
Archelaus war rådhandes j Judeska landet, j sin faders He-
60 rodis stadh, räddes han fara tijt, Och fick befallning aff Gudhi
j sömpnen, och foor in vthi Galilee landzendar, och kom och

Text rad: 35 blifff; tich. 36 (B. til at förgöra) och will förgöra. 37
vpp; thess. 38 *til sikh* saknas; *in* saknas; Egypti. 39 bleeff; fulboordas. 40
herranom (gemen). 41 Uthaff; Egypti land; haffwer. 42 *nu* saknas; *at*
saknas; wisa. 43 men; bleeff. 44 j hål; (B. swenbarn) barn; Bethleem, och j
alla grenszer ther om kring. 46 granneligha; wisa. 47 men. 48 bleeff; Hiere-
mias. 48-49 hadhe sagt. 49 wart; en. 50 claghamål; gråt; Rachel; sin. 51
will; (B. icke) ey; lata. 53 oppenbaradhes. 54 engel; sompnen; Egypti. 55 vpp;
thess; tich; far. 56 *in* saknas; (B. åro) åro. 57 stodh; vpp; toog; thess. 58 sich.
59 Judee landit. 60-61 (B. Och fick . . . och foor) vtan effter som honom j somp-
nen oppenbarat wart, foor. 61 (B. in vthi) j.

boodde j then stadhen, som heter Nazareth. At thet skulle Judic. 13.
fulkompnas, som war sagdt genom Propheterna, Han skal
kallas Nazareus.

Tridie Capitel.

I then tijdhen kom Johannes Baptista, och predicadhe j Luce 3.
öknenne j Judeska landet, och sadhe, Görer bätring, Himmel-
riket är kommet hardt när, Och han är then, som Esaias Johan. 1.
Propheten taladhe om, och sadhe, Een ropande röst är j Jsaie 40.
öknenne, beredher HERRANS wägh, görer hans stigar retta. Marci 1.

Men Johannes hadhe klädhe aff Camelahäär, och en lä-
dhergiording om sina lender, Hans maat war gräszhopper Sådana
och wilhannogh. Tå gick Jerusalems stadh vth til honom, gräszhop-
och hela Judeska landet, och all land som liggia vth medh por, plä-
Jordan, och läto döpa sigh aff honom j Jordan, och bekende ghar man
sina synder. j somligh
österlan-
den äta.

Tå han sågh monga vthaff the Phariseer och Saduceer
komma til sijn döpelse, sadhe han til them, J Huggormars
afffödha, hoo haffuer idher föregiffuit, at j skolen vndfly 15
then tilkommande wredhe? Görer för then skul sådana
frucht, som bätring tilhörer. Och tencker icke, at j welen
såya widh idher sielff, Wij haffuom Abraham til fadher. Ty
iagh sägher idher, at Gudh är mechtigh vpweckia aff these
stenar Abrahe barn. Nu är ock yxen satt til roten på trään, 20

(Huggormars)

Thenne Ormarnempnas j Latiniske texten Vipere, och äro nep-
ligha namnkunnighe på Swensko, Doch
effter the äro mykit eterfulle, och aff wer-
sta slechtet, wordo the här benemde Huggor-
mar, och haffua the then natur, at j födz-
lonne dräpa the modhrena, för hwilka
saak Phariseerna och här kallas sådana Or-
mars afffödha, För ty theas fädher plägade
dräpa Propheterna, som theas lärefädher
woro.

Text rad: 63 prophetener.

1 Tredhie. 2 predicade. 3 Judee land; Gören; himmelriket. 4 kommit;
hart; (B. Och han) Thenne. 5 (B. och sadhe) hwillkin som sadhe; en. 6
(B. beredher) redher till; herrans (gemena). 7 (B. Men) Och; clädher; Camele
häär. 8 länder. 9 wilhonogh; Hierusalems. 9, 14 (2 g.), 18, 23, 30 (2 g.), 33, 34
till. 10 Judee landit; landen. 11 (2 g.) Jordans floodh; läto; (B. och bekende)
wedherkennandes. 12 (B. sina) theres. 14 sin; hugormars. 15 affödha; hafuer;
föregiffwit. 16 tillkommande. 17 frucht; täncker. 18 seya; wedh. 19 mektogh;
vpwäckia. 19-20 thenne stenar. 20 (B. barn) söner; sett; rotenna.

Gloss. rad: 8 * gräszhopper etc.; somlighe. 14 * hugormars etc.; benempnas;
napligha; namkwunoghe; dogh; versta; slectit; wordho; benempde; hugorma;
haffwa; natwr; födzlenne; huilka; äffödha; for; (B. fädher) födhra (!); plägadhe;
theres (r. 20).

Euangelium

Therføre hwart och itt trää, som icke gör godha frucht, bliffuer affhugget och kastat j eelden.

Jagh döper idher j watn til bätring, men then effter migh kommer, är starckare än iagh, hwilkens skoor iagh icke är
25 werdigh at bära, Han skal döpa idher medh then heligha Anda, och medh eeld. Och han haffuer sina kastoskoffuel j sinne hand, och han skal rensa sin logha, och han skal församla sitt hwete j ladhona, Men aghnunar skal han vp-brenna j ewinnerligh eeld.

z
(retferdigheet)
Jagh vp-fyller all-rettferdigheet j thy at iagh wil döpas aff tigh, och tu, at tu begärer döpas aff migh.

Tå kom Jesus aff Galilea til Jordan til Johannem, at han skulle läta döpa sikh aff honom. Men Johannes förweghradhe honom, och sadhe, Migh behöffues at iagh worde döpt aff tigh, och tu kommer til migh? Tå swaradhe Jesus, och sadhe til honom, Lät thet nu så skee, så bör thet sikh wara medh oss, at wij vpfylle alla z rettferdigheet.

Johan. 1.
Matth. 12.

Tå tilstadde han honom thet. Och när Jesus war döpt, steegh han strax vp aff watnet. Och sij, tā wardt honom himmelen öpnat, och han sågh Gudz Anda nedherfarandes som een duffua, och kom offuer honom. Och sij, een röst aff himmelen sadhe, Thetta är min käre Son, j hwilkom iagh haffuer itt gott behagh.

Fierde Capitel.

Marci 1.
Luce 4.
Tå wardt Jesus förd aff Andanom j öknena, på thet han skulle försökias aff dieffuulen. Och när han hadhe fastat j fyratiyo daghar och fyratiyo nätter, så hungradhe honom.

Text rad: 21 (B. Therføre) Ty; huart; it; fruct. 22 bliffwer; kastas; eeldhen. 23 mich. 24 starkare; (B. hwilkens) hwars. 25 (B. werdigh) werdh; helgha. 26 kasto skoffuel (i kustoden). 27 sina (frfr. hand). 28 församla; (B. vpbrenna) brenna. 29 ewinnerlighen. 30 Galilea land; Jordans floodh. 31 (B. skulle) wille; lata; förweghrade. 32 Mich; wordhe; döpter. 33 tw; mich. 34 Läth. 35 rettferdugheet. 36 *thet* saknas; *Och* saknas. 37 vpp; watnit. 37-38 wordho honom himblana öpnadhe. 39 (2 g.) en; duffwa. 40 huilkom.

2 wart; fördh; (B. på) vppå. 3 dieffwulen. 4 (2 g.) fyratiyo.

Gloss. rad: 35 *rettferdugheet; al retferdugheet; will; tich; tw (r. 10, 11.); begärar; mich.

S. Matthei

Och frestaren gick fram til honom, och sadhe, Äst tu Gudz 5
 Son, så sägh, at thenne stentar warda brödh. Tå swaradhe
 han, och sadhe, Thet är scriffuit, Menniskian leffuer icke
 allenast widh brödh, vthan aff huart och itt ord, som gåår
 vthaff Gudz munn.

(Menniskian leffuer)
 Ey allenast vthaff then
 lekamligha maten skal
 menniskian leffua,
 vtan ther aff, at hon
 förseer sigh til Gud,
 som loffuat haffuer al-
 la them besöria som
 troo på honom, aff
 hwilka besörning
 then lekamlighe mat-
 ten ock efterföljer.

Tå toogh dieffuulen honom medh sigh til then heligha 10
 stadhen, och satte honom öffuerst på tinnanar aff Templet,
 och sadhe til honom, Äst tu Gudz Son, så giff tigh här
 vth före. Ty thet är scriffuit, Han skal giffua sinom Änglom psalm. 91.
 befalning om tigh, och the skola bära tigh på sina hender,
 at tu icke skalt stöta tin foot emoot stenen. Tå sadhe Jesus 15
 til honom, Thet är ock scriffuit, Tin HERRA Gudh skalt tu Deute. 6.
 icke fresta.

(icke fresta)

Thet hadhe skeedt,
 om han hade giffuit
 sigh vthföre otrendg,
 och sett ther vppå at
 Gudh skulle hielpa
 honom, tå han hade
 traponar, ther han
 ellies på nedher gå
 kunde.

Tå toogh åter dieffuulen honom medh sigh vppå itt
 ganska högt bergh, och wijste honom all Rike j werldenne, 20
 och theras herligheet, och sadhe til honom, Alt thetta wil
 iagh giffua tigh, om tu faller nedher och tilbidher migh.
 Tå sadhe Jesus til honom, Gack bortt Satan. Ty thet är Deute. 6.
 scriffuit, Tin HERRA Gudh skalt tu tilbidhia, och honom ⁊
 allena skalt tu tiena.

⁊

Tå offuergaff dieffuulen honom. Och sij, Änglanar gingo 25
 fram och tiente honom.

(allena) Ther som
 Scriffter finnas, at wij
 någhot creatur tiena
 skolom, är thet intet
 här emoot, För ty wij
 tiene än tå Gudhi al-
 lena, then som thet
 budhit haffuer, at wij
 så göra skole.

Tå nu Jesus hörde, at Johannes war fången, droogh han Luce 4.
 in j Galileam, och offuergaff Nazareth, och kom och boodde Johan. 3.
 j Capernaum, som ligger widh haffuet, på grenszon widh

Text rad: 5, 10, 12, 20, 21, 22, 23, 37, 42, 43, 52 till. 5 Est; tw. 6 stenanar;
 wardha. 7-8 (B. Menniskian . . . brödh) Ey allenast wedh brödh skal men-
 niskian leffua. 8 vtan; hwart; oordh; går. 9 mwn. 10 dieffwulen; helgha.
 11 tinnana. 12 Est; tw; geff; her. 13 geffua; englom. 14 befaling. 15 tw;
 (B. skalt) skal; (B. emoot) moot. 16 (B. Thet är ock) Aåther är thet; herra
 (gemena); (B. skalt) skal; tw. 17 ecke. 18 åther; dieffwulen. 19 höght; riken.
 20 theres; will. 21 geffua; tw; (B. tilbidher) bedher till; mich. 22 bort; sathan.
 23 herra (gemena); (B. skalt) skal; tw; (B. tilbidhia) bedhia till. 24 (B. skalt)
 skal; tw. 25 dieffwulen; englana. 27 hördhe; fånghen. 28 in saknas; Galilea
 land; Nazateth(!). 29 (2 g.) wedh; haffwet; grenszen.

Gloss. rad: 7 (B. Menniskian leffuer) * Ey allenast etc.; vtaff; lekamlighe
 (r. 3); skall; leffwa; till; gudh; besörya; huilka; epterföljer. 17 * ecke fresta etc.;
 hadhe (r. 3); set; trappana; elles. 24 * allena etc.); creatwr; tiena (r. 6); (B. tå
 thä(!); (B. skole) skolom.

Euangelium

30 Zabulon och Nephthalim, på thet at fulkompnas skulle, thet
 Jesaie 9. som sagdt war genom Jsaïam Propheten, som sadhe, Thet
 landet Zabulon, och thet landet Nephthalim widh haffzens
 wagh på hijnsidhon Jordan, och thet Hedhniska Galilea,
 Folcket som satt j mörkret, haffuer seedt itt stoort Liws,
 35 och them som boodde j dödzens egnd och skugga, är itt
 Liws vpgånget.

Marci 1. Jfrå then tijdhen begynte Jesus til at predica, och sadhe,
 Görer bätring, Himmelriket är kommet hardt när. När
 Jesus gick vth medh thet Galileeska haffuet, sågh han twå
 Luce 5. brödher, Simonem som kallas Petrus, och Andream hans
 brodher, the kastadhe sijn näät j haffuet, Ty the woro fiskare.
 Och han sadhe til them, Fölier migh, Jagh wil göra idher
 til menniskiors fiskare. The offuergåffuo strax näten, och
 folgde honom. Och när han gick fram båter, sågh han twå
 45 andra brödher, Jacob Zebedej son, och Johannem hans bro-
 dher j båten medh theras fadher Zebedeo, botandes sijn
 näät, och han kalladhe them. Strax offuergåffuo the båten
 och sin fadher, och folgde honom.

Och Jesus gick om kring alt Galileeska landet, och lärde
 50 j theras Synagogor, och predicadhe Euangelium om Riket,
 och botadhe allahanda siwkdom och kranckheet j folcket,
 och hans rychte gick offuer hela Syrien. Och the hadhe til
 honom, alla the ther krancke woro aff mongahanda siwkdom,
 och werckbrotna, och besatta, och månadherasanda, och

(hardt när)
 Ther är, Himmelriket
 är icke fierran, thet är
 nu för handen eller för
 dörenne, j ty at Chris-
 tus war kommen, som
 himmelriket vprette,
 och dieffuulsens rike
 nedhersloogh.

(Euangelium om Ri.)
 Thet är, thet godha
 bodhscap om Gudz
 Rike, aff hwilko S.
 Johannes Baptista til-
 förenna sagdt hadhe,
 at thet war hardt när.

Text rad: 30 Neptalim. 32 (2 g.) landit; Neptalim; wedh. 33 påå; (B. hijnsidhon) then andra sidhan; Jordans floodh; och saknas; (B. thet) the; hedniske. 34 Folkit; j mörkret och dödzens skugga; seet. 35 (B. egnd) landzendar. 36 vpgångit. 37 J frå. 38 Gören; himmelriket; kommit; hart. 39 Galileeske; haffwet. 41 (B. sijn) theres; wåro. 42 Fölyer; will. 43 menniskiers; öfuergåffuo. 44 fölgde. 45 Zebedei. 46 theres; (B. botandes) lappandes; (B. sijn) theres. 47 öffuergåffuo. 48 (B. sin) theres; fölgde. 49 Galileeske; landit; lårdhe. 50 theres; sinagogor; predicade; rikesens euangelium. 51 folkit. 52 rykte; (B. hela) alt; Syrie land. 53 kranke. 54 månadhrasande.

Gloss. rad: 38 * hart när etc.; Thet är; himmelriket; dörena; dieffuulsens; nedhersloogh. 50 * rikesens euange.; bodzscap; huilko; Jo. baptista; hart; (B. när) nrä(!).

S. Matthei

borttagghna. Och han gjorde them alla helbregda, och honom 55
folgde mykit folck vthaff Galilea, och vthaff the tiyo
städher, och vthaff Jerusalem, och vthaff Judea, och vthaff
the land på hijnsidhon widh Jordan.

Femte Capitel.

J thetta Capi. talar Christus icke om then werldzliga offuerhetennes embete eller Regemente, vthan lærer sina Christna itt rett leffuerne för Gudh j Andanom.

(fridhsamme)
Thet är, the som frid elska, och gerna göra fridh emellan andra, såsom Christus haffuer giordt emellan Gudh och oss.

När han sågh folcket, steegh han vp på itt bergh, och som Luce 6.
han hadhe satt sigh, gingo hans Läriungar fram til honom.
Tå öpnadhe han sin munn, lärde them, och sadhe. Salighe
äro the som äro andeligha fattighe, ty Himmelriket hörer 5
them til. Salighe äro the bedröffuadhe, ty the skola få hughswalelse.
Salighe äro the sachtmodighe, ty the skola besittia jordena.
Salighe äro the som hungra och törsta effter rettferdighetena,
ty the skola bliffua mättadhe. Salighe äro the barmhertighe,
ty them skal skee barmhertigheet. Salighe 10
äro the reenhiertadhe, ty the skola see Gudh. Salighe äro
the fridhsamme, ty the skola kallas Gudz barn. Salighe äro
the som lijdhä förfölielse för rettwison skul, ty them hörer
Himmelriket til. Salighe ären j, när menniskionar försmädha
och förfölia idher, och säya alt ondt emoot idher liwgandes, 15
för mina skul, Glädiens och frögghden idher, ty idhor löön är
stoor j himmelen. För ty the haffua sammalunda förfölgt
Propheternar, som haffua warit för idher.

Text rad: 55 *alla* saknas. 55-56 Och fölgde honom. 56 Galilee land; vthåff (frfr. the). 57 Hierusalem; Judeelandit; (B. vthaff frfr. the) aff. 58 landen; wedh; Jordans floodh.

2 folkit; vpp; berg. 3 läryungar. 3, 6, 14, 20, 28, 29 (2 g.), 30, 45, 47, 53, 58, 61, 63, 66, 67, 69, 73, 74, 87, 88 till. 4 mwn; och lårdhe. 5 ty ath; himmelriket. 6 bedröfuadhe. 7 besitia. 8 torsta; *effter* saknas; (B. rettferdighetena) rettwisona. 9 mettadhe. 10 barmhertoghe. 10, 35, 37, 42, 44, 71 skall. 10 barmherheet (!). 11 (B. the reenhiertadhe) the som äro reenhiertade. 12 fredsamme; (B. kallas) heta. 13 lidha; rettwisona. 14 himmelriket; försmäda. 15 (B. emoot) j moot; lywgandes. 16 glädhiens; frögghden. 17 för ty, ath; sammalund; förfölgt. 18 propheterna.

Gloss. 2 saknas. 12 * fredsamme etc.; fridh; (B. andra) alla; giordt fridh (r. 6).

Euangelium

Marci 9. J ären jordennes salt. Är thet så at saltet mister sijn sälto,
 Luce 14. hwar medh skal man tå salta? Til intet meer är thet nyttigt,
 vthan at man kastar thet vth, och låter thet trampas aff men-
 niskiomen. J ären werldennes liws. Jcke kan then stadhen
 dölias, som ligger på itt bergh. Jcke tender man heller liws
 och setter thet vnder ena skeppo, vthan på en liwsastaka at
 25 thet lyser allom them som j hwset äro. Så låter idhart liws
 lysa för menniskiomen, at the mågha see idhra godha ger-
 ningar, och prijsa idhar fadher som är j himmelen. J skolen
 icke mena, at iagh är kommen til at vplossa Laghen eller
 Propheternar, Jagh är icke kommen til at vplossa, vthan til
 30 at fulboorda. Ty iagh sägher idher för sant, til tess at himmel
 och jord förgåås, warder ey förgången then minste book-
 staffuen, icke heller en prick aff Laghen, förr än thet är alt
 skeedt.

Therföre hwilken som τ vplossar itt aff thessa minsta
 35 bodhen, och lærer så menniskionar, han skal kallas then τ
 minste j Himmelriket, Men hwilken som thet gör och lærer,
 han skal kallas stoor j Himmelriket.

Ty iagh sägher idher, At vthan idhor rettfærdigheet offuer-
 gåår the Scrifftlärdas och the Phariseers, tå skolen j
 40 icke komma j Himmelriket.

Exodi 20. J haffuen hört, at them Gamlom sagdt är, Tu skalt icke
 och 21. dräpa. Men hwilken som dräper, han skal wara skyldigh
 Leuit 24.

(jordennes salt)
 Saltet haffuer bitter-
 heet medh sigh, så
 skola ock Lärarenar
 haffua syndennes
 straff medh sigh, Hwar
 the thet icke haffua,
 äro the wårde bort-
 kastas.

τ

(vplossar)
 Thet är, hwilken som
 bryter thet minsta.

τ

(then minste)
 Thet är, han skal icke
 mykit achtas, vthan
 heller bortkastas.
 (Stoor) thet är, han
 skal warda mykit ach-
 tat.

(Phariseers)

Phariseers rettfærdig-
 heet stooth allena vthi
 vthwertes gerningar
 och skjijn, Men Chris-
 tus lærer oss, at wij
 skole wara rettfærdighe
 och frome aff hiertat.

Text rad: 19 saltit; sin. 20 huad kan man salta ther medh?; mera; nyttigt.
 22 werldhenes; (B. Jcke) Ey. 23 berg; (B. Jcke) Ey. 24 säter; vtan; liwsa
 staka. 27 himblenom. 29 propheterna; vtan. 30 fulboordha; thes; himmelen.
 31 jordhen; bokstaffuen. 32 (B. icke) ey; prik; förra än. 34 tess. 35 (B.
 kallas) heta. 36 himmelrikit; huilkin; som gör thet. 37 (B. kallas) heta; him-
 melrikit. 38-39 Förty sägher iach idher, ath vtan idhor retferdugheet går vth-
 ofuer the scriftlärdes och *phariseers retferdugheet. 40 himmelrikit. 41 huad
 them gambloom sagt war; (B. skalt) skall. 42 (B. Men) och ath; dräpar. 42-43
 han är skyldogh ath domen skall gå offuer honom.

Gloss. rad: 19 * salt etc.); Saltit; lärarena; syndenes; (B. äro) äre; (B. bort-
 kastas) bortkastas och nedertrampas. 34 * vplossar etc.); huilkin. 36 * minste
 etc.); skall; ecke; actas; vtan. 37 * stoor etc.); wardha. 39 * phariseers etc.; ret-
 ferdugheet; retferdughe.

S. Matthei

vnder Domen. Men iagh sägher idher, at hwilken som för-
 törnas på sin brodher, han skal wara skyldigh vnder Domen.
 Men hwilken som sägher Racha til sin brodher, han är 45
 skyldigh vnder Rådhet. Men hwilken som sägher, Tu däre,
 han är skyldigh til heluetes eeld.

(Racha)
 Medh thet ordet bety
 dhes all wreedz tekn.

Therfore om tu offrar tina gåffuo på Altaret, och kommer
 så jhogh, at tin brodher haffuer någhot emoot tigh, så legg
 ther tina gåffuo nedh för Altaret, och gack först bortt och 50
 förlijka tigh medh tin brodher, och kom sedhan och offra
 tina gåffuo.

Tu skalt wara tinom trättobrodher beneghen til wenskap
 snart, medhan tu än nu äst med honom på wäghen, at tin
 trättobrodher antwardar tigh icke Domarenom, och Doma- 55
 ren antwardar tigh tienarenom, och tu kastas så j hechtelse.
 Sannerligha sägher iagh tigh, Tu warder ther icke vthkom-
 mande, til tess tu haffuer betalat then ytersta skärffuen.

J haffuen hördt, at thet war sagdt them Gamlom, Tu skalt Exodi. 20.
 icke göra hoor. Men iagh sägher idher, Hwilken som seer 60
 på ena quinno til at begära henne, han haffuer allaredho
 giordt hoor medh henne j sitt hierta.

Om så är, at titt höghra ögha är tigh til förarghelse, så Matt. 18.
 rijff thet vth, och kastat jfrå tigh. Thet är tigh bättre, Marci. 9.
 at itt titt ledhamoot förderffuas, än at tin hele kropp skulle 65
 kastas til heluetes. Är thet ock så, at tijn höghra hand är
 tigh til förarghelse, så hugg henne aff, och kasta henne jfrå
 tigh. Thet är tigh bättre, at itt titt ledhamoot förderffuas, än
 at hele kroppen kastas til heluetes.

(rijff thet vth)
 Andeligh vthrijffuan-
 de är här budet, thet
 skeer när öghonens
 luste warder dödhat j
 hiertat.

Text rad: 43 edher. 44 han är skyldogh ath domen skall gå offuer honom.
 45 *Men* saknas. 45-46 han är skyldogh ath rådth skall haffuas om honom.
 46 (B. Tu) thin. 47 skyldogh; helwitis. 48 (B. om) om så är ath; (B. på) till.
 49 j hogh; haffuet(!); läg. 50 gåffuo; bort. 53 (B. skalt) skall; benäghen; ven-
 scap. 54 (B. än nu äst) äst än; medh. 56 hektelsen. 57 wardher; vthkomman-
 des. 58 thes. 59 gamblom; (B. skalt) skall. 60 ath huilken. 61 allo redho.
 63 höghre; förargilse. 64 kasta; j frå. 65 hela; krop. 66 helwitis; höghre. 67
 förarghelse; hwg; j frå. 68 it. 69 *at* saknas; hela; helwitis.

Gloss. rad: 45 * Racha etc.); oordhit; tekn. 64 * rijff etc.); vthriffuandhe;
 budhen; loste.

Euangelium

Deute. 24.
Matth. 19
Marci 10.
Luce 16.

Thet är ock sagdt, Hwilken som offuergiffuer sina hustru, han skal giffua henne itt Skiliobreff. Men iagh sägher idher, hwilken som helst offuergiffuer sina hustru, vthan för hoor skul, han kommer henne til at göra hoor, Och hwilken ena offuergiffna tagher til hustru, han gör hoor.

Leuit. 19.

Åter haffuen j hördt, at thet war sagdt them Gamlom, Tu skalt icke z swäria tigh meen, vthan skalt hålla HERRANOM tin eedh. Men iagh sägher idher, at j skolen alzintet swäria, hwarken om himmelen, ty han är Gudz stool. Eller om iordena, ty hon är hans fotapall. Ey heller om Jerusalem, ty

80 thet är en mechtigh Konungs stadh. Ey heller skalt tu swäria om titt hoffuudh, ty tu förmå icke göra itt håår hwitt eller swart. Men idhart taal skal wara, Ja, ja, Ney, ney, Hwadh ther offuer är, thet är aff ondo.

Exo. 21.
Leuit. 24.
Deute. 19.
Luce 6.

J haffuen hördt, at thet är sagdt, Ögha för ögha, Tand för tand. Men iagh sägher idher, at j skolen icke stå thet onda emoot, Vthan är thet så, at någhor slår tigh widh thet höghra kindbenet, så wendt honom ock thet andra til. Och om någhor wil gå til retta medh tigh, och tagha tin kiortel jfrå tigh, lät honom ock haffua kåpona medh. Och om någhor nödhgar tigh ena milo, så gack två medh honom. Giff honom som aff tigh bedhes, och wendt tigh icke jfrå honom, som någhot wil läna aff tigh.

90

Leuit. 19.
och 26.
Luce 6.

J haffuen hördt, at thet är sagdt, Tu skalt elska tin nästa, och hata tin fienda. Men iagh sägher idher, Elsker idhra

z

(swäria tigh)

Alt swäriande och eedher är här förbudhit, thet menniskian gör aff sigh sielff, Men ther kärleken, nöödh, wår nästes nytta, eller Gudz hedher thet kräffuer, står thet wel til görandes, lijka-wijst som ock wredhe är förbudhen, och är doch loffligh, tå the vtaff kärleek, och til Gudz hedher skeer.

(onda emoot)

Thet är, ingen skal hempnas sigh sielff, eller sökia hemd för retten, och ingen hemd begära. Men Offuerheten, som swerdet j werio haffuer, skal sådant göra vthaff sigh sielff, eller kraffdt ther til aff hans nästa vtaff kärleek.

Text rad: 70 offuergeffuer. 71 geffua; åthskilielse breff. 72 (B. hwilken) ath hoo; hälst; offuergeffuer; vtan. 74 offuergeffna. 75 Aåter; gambloom. 76 (2 g.) (B. skalt) skall; sweria; vtan tu; holla; herranom (gemena). 77 alzintit; sweria. 78 jordhena. 79 (B. hans) gudz; Hierusalem. 80 mektogh; konungs; (B. skalt) skall. 81 sweria; tit; hufwudh; it; hwit. 82 Vtan idher oordh skola wara Ja ia. 83 huad som ther. 84 och tand. 85 (B. at j) athi; (B. icke) ey. 86 vtan; at saknas; någhon; slår; wedh. 87 kinbenet. 88 will. 89 j frå; läth; kåpana. 91 Geff; (B. icke) ey; j frå. 92 will. 93 (B. skalt) skall. 94 fiende; (B. Elsker) J skolen elska; edhra.

Gloss. rad: 76 *sweria etc.); sweriande; kräffner(!); står; till (r. 10, 14) liker-wijs; wrede; förbodhen; loffig; vthaff. 86 *emoot etc.); hempnas offuer sigh; swerdhit; vtaff; kraffdt; kärleek.

S. Matthei

owener. Welsigner them som idher banna. Görer wel emoot 95
them som idher hata. Bedher för them som göra idher
skadha och förfölia idher. På thet j skolen wara idhar fadhers
barn som är j himmelen. Ty han låter sina sool vpgå offuer
onda och godha, och låter regna offuer rettferdigha och
orettferdigha. För ty om j elsen them som idher elska, 100
hwadh få j för löön? Göra ock icke the Publicaner thet
samma? Om j haffuen idher wenligha emoot idhra brödher
allenast, hwadh besynnerlighit gören j? Göra icke ock så
the Publicaner? Warer för then skul fulkomlighe, såsom
idhar himmelske fadher fulkomligh är. 105

(Publicaner)

Woro Tollanärer, som
the Romares Toll och
annor rento förestodho,
och woro som mest ogudhachtighe
Hedhningar tijt satte
aff the Romare.

Siette Capitel.

Haffuer acht vppå idhra almoso, at j icke giffue henne för Jnfra 23.
menniskiomen, på thet j skolen warda seedde aff them, an-
nars haffuen j ingen löön när idhar fadher, som är j him-
melen. När tu nu giffuer almoso, lät icke stöta j baswn för 5
tigh, som the skrymtare göra j Synagogorna och vppå ga-
torna, at the skola warda prijsadhe aff menniskiomen, San-
nerligha sägher iagh idher, the haffua fått sijn löön. Men
när tu wilt giffua almoso, så lät tina wenstra hand icke weta,
hwadh then höghra gör. På thet tijn almosa bliffuer lönligh, 10
och tin fadher som j löndom seer, wedhergeller tigh thet
vppenbarligha.

Text rad: 95 Wälsighner; (B. banna) förmalediya; wäll; (B. emoot) moot.
97 (B. på) vppå; (B. idhar) idher. 98 (B. barn) söner; himblomen; (B. vpgå) gå
vpp. 99 och han låter; reghna; the rettferdigha. 100 orettferdigha. 101 hwadh;
(B. få) haffuen; löön. 102 haffwen. 103 alleenest; hwadh; j thå? 103-104 (B.
ock så the Publicaner) hedningenar och så. 104 För then skull skolen j wara;
(B. såsom) likerwist som. 105 (B. idhar) idher; fulkomlighen.

2 HAffwer; akt; (B. almoso) welgerninga; (B. giffue henne) gören them.
3 på thet ath; (B. warda) wara. 4 inghen; löön; himblomen. 5 Therföre när
tw geffwer; läth; (B. icke) ey. 6 (B. j Synagogorna) j thes församblingar; gatwnar.
7 wardha. 8 haffwa; (B. sijn) theres; löön. 9 tw; (B. wilt) will; geffwa; läth. 10
höghre; (B. På) vppå; thin. 11 (B. j löndom) thet lönligha; (B. wedhergeller)
wedherlägger. 12 vppenbarligha saknas.

Gloss. rad: 101 saknas.

Euangelium

Luce 11. Och när tu bedher, skalt tu icke wara som the skrymtare.
15 För ty the stå gerna j Synagogorna, och j gatohörnen och
bidhia, at the skola bliffua seedde aff menniskiomen, Sanner-
ligha sägher iagh idher, the haffua fått sijn löön. Men när
tu bedher, så gack in j tin kamar, och slå dörena til, och bedh
tin fadher hemligha, Och tin fadher som j löndom seer, skal
tigh thet wedhergella vppenbarligha.

20 Och när j bidhien, skolen j icke wara mongtaloghe såsom
Hedhningar, Ty the mena, at the skola warda hörde för
sijn monga ord skul. Warer för then skul them icke lijke.

Luce 11. Jdhar Fadher weet wel hwadh idher görs behooff, förr än
j bidhien honom. Therföre skolen j bidhia altså.

25 Fadher vår som äst j himmelen. Helghat warde titt
nampn. Tilkomme titt Rike. Skee tin wilie så på jordenne
som j himmelen. Giff oss jdagh wårt daghligha brödh. Och
förlåt oss våra skulder, såsom ock wij förlätom them oss
skyldighe äro. Och inleedh oss icke j frestelse. Vthan frels
30 oss jfrå ondo. Ty Riket är titt, och machten och herligheten
j ewigheet. Amen.

Jnfra. 118. Ty om j förlåten menniskiomen theas brott, så förlåter
Marci 111. ok idhar himmelske Fadher idher. Men om j icke förlåten
menniskiomen theas brott, så skal idhar Fadher icke heller
35 förlåta idher idhor brott.

När som j fasten, skolen j icke wara som j woren be-
dröffuadhe, såsom the skrymtare, Ty the förwandla sijn an-
sichte, at the skola synas för menniskiomen medh sijn fasto.

Text rad: 13 (B. skalt) skall; (B. icke) ey. 14 (B. Synagogorna) församb-
lingen; gatwhörnen. 15 bedia; bliffwa. 16 ath the haffwa; (B. sijn) theres;
löön. 17 tw; kammar; dörena. 17, 55, 65, 78 till. 18 heemligha; (B. löndom)
lönligh rwm. 18, 34 (B. skal) skall. 19 vppenbarligha saknas. 20 när som;
bedhen; (B. icke) ey. 21 hedningena; wardha; hördhe. 22 (B. sijn) theres;
oordh; (2 g.) skull. 23 wäl; hwad; jdher; förra än. 24 bedhen; (B. bidhia
altså) så bedhia. 25 (B. äst) är; jhimblomen; wardhe. 26 Tillkomme; (B. Skee)
Wardhe; iordhenne. 27 Geff; j dagh; daghelighit. 28 (B. skulder) skuld.
29 skyldoghe; frestelse; Utan. 30 (B. jfrå) från; ondo; riket; macten. 32 För
ty; förlåthen; theres. 33 (B. Men om j) Men är thet så, ath j. 34 theres; (B. så)
thå. 35 förlåtha. 36 wären; bedröffwadhe. 37 (B. såsom) som skrymtare göra;
(B. sijn) theres. 38 (B. synas . . . fasto) synas för menniskiomen fasta.

z

(är öghat)

Thet är, såsom the andra ledhamoten haffna aff sigh sielff intet liws, vthan lita på öghat, när thet är wel vplyst och seer wel, må all ledhamoten ther wel aff, Så är ock medh alla våra gerningar, är wårt hierta gott och vplyst medh Gudz rettferdigheet, bliffua ock alla våra gerningar goda, som ther vthaff gå, är thet ock mörkt, thet är, om thet är icke vplyst medh Gudz rettferdigheet, bliffua alla gerningar onda, som ther aff gå.

v

(Mammon)

Mammon kallas rikedomar på Syriske målit, som Hieronymus sägher.

Sannerligha sägher iagh idher, the haffua redho sijn löön. Men när tu fastar, så smör titt hoffuudh och två titt ansichte, at tu icke synes för menniskiomen med tinne fasto, vthan för tin Fadher som lönligen är, Och tin Fadher som seer j löndom, wedergeller tigh thet vppenbarliga. 40

J skolen icke församla idher äghodelar på jordenne, ther rost och maal förderffuar them, och ther som tiwffuar graffua och stiela. Vthan församler idher äghodelar j himmelen, ther huarken rost eller maal förderffuar them, och ther tiwffuar icke graffua eller stiela. Ty ther idhre äghodelar äro, ther är ock idhart hierta. 45

Kropsens liws z är öghat, Är titt ögha enfäldigt, så warder tin hele krop liws, Men är titt ögha argt, så warder tin hele krop mörk. Är thet nu så, at liwset som är j tigh, är mörker, huru stoort bliffuer tå mörkret sielfft? Luce 9. 50

Jngen kan tiena två Herrar, ty at han antingen skal hata then ena, och then andra elska, Eller han håller sigh in til then ena, och then andra förachtar han. J kunnen icke tiena Gudhi och v Mammon, Therföre sägher iagh idher, Sörrier icke för idhart lijff, hwadh j skolen äta och dricka, och icke för idhar krop, hwadh j skolen klädha idher medh. Är icke lijffuet meer än maten, och kroppen meer än klädhen? Seer vppå foghlanar vnder himmelen, the såå intet, och intet skära the heller vp, och församla intet j ladhonar, och idhar him- 55 60

Text rad: 39 ath the haffwa; (B. sijn) theres; löön. 40 tw; huffwudh. 41 (at tu . . . fasto) ath tu synes icke för menniskiomen fasta. 42 (B. som lönligen är) som är j heemlighetenne. 43 (B. löndom) heemlighit rwm; wedherlegger; openbarligha-(!). 44 försambla; iordhenne; ther som. 45 förderffwar; tiwffwana; graffwa. 46 stiäla; vtan; försambler; ther som. 47 hwarken; förderffwar; ther som; tiwffwana. 48 (B. eller) heller; stiäla; Ty ath ther som idhra. 50 Cropsens; (B. Är titt ögha) är thet så ath titt ögha är; enfäldugt; wardher. 51 (2 g.) hela; kropper; liwser; (B. är titt ögha) är thet så ath öghat är; wardher. 52 kropper; (B. mörk) mörker; (B. mörker) mörkt. 53 hwrw; bliffwer. 54 antighen. 56 föractar. 57 mammon; (B. Therföre) Förty. 58 dricka. 59 kropp; (B. klädha) skyla. 60 lijffwet; klädhen. 61 foghlanar; så. 62 försambla.

Gloss. rad: 50 * öghat etc.); haffua; vtan; wäl; (B. aff) vthaff; wort; retferdigheet (r. 13); gerninga; godha; rettferdigheet (r. 19); gerningana; onda. 57 * mammon etc.); Mammona (r. 2); rikedomar; Siriske; (B. Hieronymus) Hiero.

Euangelium

melske Fadher födher them. Ären j icke mykit meer än the?
Hwilken jbland idher är, som medh sijn vmsorgh förmå
65 settia een alen til sina lengd?

Och för hwar skul sörien j för klädhen? Skodher Lilionar
på markenne huru the wexa, the arbeta intet, ey heller
spinna. Doch sägher iagh idher, at icke Salomon j all sijn
herligheet war så klädd som een aff them. Klädher nu Gudh
70 så gräset på markenne, hwilket doch jdagh ståår, och j
morghon kastas j vgnen, skulle han icke mykit meer göra
thet idher, o j kleentroghe?

Så skolen j nu icke haffua vmsorgh, säyandes, Hwadh skole
wij äta, eller hwad skole wij dricka, eller hwad skole wij
75 klädha oss med? Ty alt sådant sökia Hedhninganar. Jdhar
himmelske Fadher weet wel, at alt thetta görs idher behooff.
Söker först effter Gudz Rike och hans rettferdigheet, så
faller idher alt thetta til, Sörier icke för then skul för mor-
ghondaghen, Ty morghondaghen haffuer sielff sina vmsorgh
80 medh sigh. Thet är noogh, at huar dagh haffuer sijn τ eghen
plågho.

τ

(eghen plågho)
Thet är, sitt daghligha
arbete. Och wil säya,
Thet är noogh, at wij
daghligha arbete, och
ingen meer omsorgh
haffue.

VII. Capitel.

Luce 6. Dömer icke, på thet j icke skolen warda dömde. Ty medh
Marci 4. then doom som j dömde, skolen j dömde warda. Och medh
Roma. 2. thet mått som j mäte, skal idher mätet warda. Huru seer
5 tu itt grand j tins brodhers ögha, och warder icke warse en
bielcka j titt ögha? Eller huru sägher tu tinom brodher,

Domen hörer Gudhi
til, Therföre then som
dömer vthan Gudz
befalning, han tagher
Gudhi hans äro jfrå.

Text rad: 63 mera. 64 j bland; sin. 65 sätia; ena; längd. 66 skwll; söryen;
for; clädhen; lilienar. 67 påå; hwrw. 68 (B. all sijn) allo sinne. 69 clädder;
Clädher. 70 gräsit; påå; hwilkit; j dagh; står. 71 vnghnen; skwll; mera. 72
(B. kleentroghe) twiffwalactoghe. 73 haffwa; seyandes; skolom. 74 (2 g) huad;
(2 g.) skolom; wy (frfr. klädha). 75 clädha; ty ath alt; hedningana. 76 wäl.
77 retferdugheet. 78 skwll. 80 hwar. 80-81 (B. sijn eghen plågho) sitt eghit
bekymber.

1 Siwnde. 2 DOömer; wardha. 3 then domen; dömen; j och wardha dömde
4 mätet; mäten; skall idher och medh mätet wardha; Hwrw. 5 wardher. 6 (B.
bielcka) balk; tit eghit ögha; hwrw.

Gloss. rad: 80-81 saknas. 2 saknas.

S. Matthei

Hålt, iagh wil tagha vth grandet aff titt ögha, och sij, en bielcke är j titt ögha? Tu skrymtare, kasta först vth bielckan aff titt ögha, Sedhan see til, huru tu kant vttagha grandet aff tins brodthers ögha.

10

(thet heligt är)

Thetta helgha är Gudz ord, genom huilket all ting helghat warda. Hundana äro the som förfölia Gudz ord. Swinen, äro the, som fördrunckna j theraskötzliga lusta, så at the intet kunna achta ordet.

J skolen icke giffua hundomen thet heligt är, och idhra perlor skolen j icke kasta för swijn, At the icke trampa them medh sina fötter, och wenda sigh om emoot idher, och riffua idher.

Bedher, och idher skal warda giffuit. Söker, och j skolen finna, Klapper, och idher skal vplätas. Ty then som bedher, han får, och then som söker, han finner, och honom som klappar, warder vplätet. Eller huilken är then menniskia j bland idher, at om hans son bedhes brödh aff honom, som biwdher honom en steen? Eller om han bedhes fisk, mon han tå reckia honom en Orm? Är thet nu så, at j som onde ären, kunnen likwel giffua idhor barn godha gåffuor, Huru mykit meer warder idhar Fadher som är j himmelen, giffuandes them gott som bedhas aff honom?

Luce 11.
Jacobi 1.

20

Alt thet j nu wilien menniskionar skola göra idher, thet görer j ock them. Ty thetta är Laghen och Propheterna.

Luce 6.

Gåår j genom then trånga porten, Ty then porten är wijdh, och then wäghen är breedh, som dragher til fördömelse, och the äro monge som gå på honom. Och then porten är trång, och then wäghen smaal, som dragher til lijffuet, och få äro the som finna honom.

Luce 13.

30

Wachter idher för the falska Propheter, som komma til idher j fåraklädher, men inwertes äro the glupande vlffuar.

Text rad: 7 will. 8 (B. bielcke) balkar; (B. bielckan) balken. 9 kandt. 11 geffua; huudomen (!). 13 (B. sina) theres; föter. 15 Bedhen; wardha. 17 får. 18 clappar; wardher; vplätit; huilken. 19 (B. j bland) aff. 19-20 (B. som biwder honom) icke mon han geffwa honom. 20 en fisk. 20-21 (B. mon han tå reckia honom) icke räcker han honom. 22 likawel; geffwa; idher; gåffwor. 23-24 (B. warder . . . giffuandes) idhar fadher som är j himblomen wardher geffwandes. 25 Så alt. 26 pröpheterna (!). 27 Går; j genom; (2 g) poorten. 28, 30, 32, 42, 44 till. 28 fördömlisen. 29 the saknas; (B. på) fram ååt; poorten; trånger. 30 är smaal; lijffwit; få. 32 Uachter. 33 fåra clädher; inwertes.

Gloss. rad: 11 * heligt är etc.); (B. Thetta helgha är) Thenne helghedom ära; oord (r. 3, 7); huilkit; Hundana; förfölia; fördrwnckna; theres; kwnna; acta; oordhit.

Euangelium

- Luce 6. Vthaff theras frucht, skolen j kenna them. Jcke hemtar man wijndruffuor aff törne? Ey heller fijkon aff tistel? Så bäär hwart och itt gott trää godha frucht, Men itt ondt trää, bäär onda frucht. Jtt gott trää kan icke bära onda frucht, Jcke kan heller itt ondt trää bära godha frucht. Hwart och itt trää, som icke bäär godha frucht, skal affhuggas, och kastas
40 j eelden. Therföre skolen j kenna them på theras frucht.
- Luce 13. Jcke warder hwar och en kommande in j Himmelriket, som sägher til migh, Herre, Herre, Vthan then som gör min Fadhers wilia, som är j himmelen. På then daghen warda monge säyandes til migh, Herre, Herre, haffue wij icke
45 propheterat vthi titt namn, och j titt namn vthdriffuit diefflar, och j titt namn monga krafftigha gerningar giordt? Tå skal iagh bekenna them, Jagh kende idher aldrigh, Gåår jfrå migh j ogerningsmän.
- Psal. 6. Therföre, hwar och en som hörer these mijn ord, och
50 ¶ gör ther effter, honom lijknar iagh widh en wijs man, som sitt hws bygde på itt hellebergh. Så föll slaghregn, och kom floodh, och wädhret bläste och stötte på hwset, och föll doch icke om kull, Ty thet war grundat på helleberghet. Och hwar och en som hörer aff migh these ord, och gör
55 icke ther effter, han lijknas widh en fåwitsk man, som bygde

τ

(propheterat)

Thenne haffua hafft krafftigha gerningar, doch haffua the icke hafft hiertat gott, Therföre warder Gudh säyandes, at han icke kenne them för sina.

¶

(gör ther effter)

Här kräffuer Christus trona, Ty ther troon icke är, gör man intet bodhen, Roma. 3. Och alla gerningar vtan trona giorda, ehuru godha the synas, äro synd. Twert emoot, Ther troon är, ther moste retta godha gerningar fölia, Thet kallar Christus (göra) aff reno hierta göra, Men troon gör hiertat reent, Acto 15. Och thenna fromheten stäär fasta emoot allahanda wädher, thet är, emoot all heluetes macht, Ty hon är bygd på en fast grund Christum, genom trona. Godha gerningar vthan trona, äro the fåwitska iungfrwrs lampor.

Text rad: 34 theres; frucht; Ecke. 35 wijndruffwer; (B. törne) törnebuskom; (B. aff) vthaff; tistelen. 36 it; got; trä; frucht; oondt. 37 (2 g.) oonda; (2 g.) frucht. 37-38 Jcke heller itt oondt trää kan. 38 frucht. 39 (B. bäär) gör; frucht; (B. skal affhuggas) wardher affhuggit; kastat. 40 (B. Therföre) Ty; theres; frucht. 41 (B. Jcke) Ey; wardher; himmelrike. 42 mich; vtan. 43 himblana; wardha. 44 seyandes; mich; haffuom; ecke. 45 vt hi; (B. j) medh; driffwit vth; dieflana. 46 (B. j) medh; *monga* saknas; crafftigha. 47 Går. 48 j frå; mich; ogerninges men. 49 thessen; min; oordh. 50 (B. honom lijknar iagh widh) han lijknas wedh. 51 helleberg; (B. slaghregn) reghn. 52 bläste. 52-53 (B. och föll . . . kull) och thet bleeff likawel icke kulslaghit. 53 helleberghit. 54 mich; thessen; oordh. 55 wedh; fåwitzkan.

Gloss. rad: 45 * propheterat etc.; Thenne här; hafua (r. 2); haft (r. 2); krafftigha; ecke (r. 4, 8); wardher; gudh; scyandes; 50 * gör etc.); (B. Här kräffuer . . . jungfrwrs lampor.) Jngen gör ther effter, vtan then som gör vtaff itt reent och reterdugt hierta, huilkit ingen hafuer vtan aff troona, Act. XV. Then annerlunda menar göra ther effter, han bigger ecke på fast grund vtan på sanden.

S. Matthei

sitt hws på sanden. Och föll slaghregn och kom floodh, och wädhret blåste och stötte på hwset, och thet föll om kull, och thes fall war stoort.

Och thet begaff sigh, när Jesus lyctadhe thetta talet, Wardt folcket förskreckt offuer hans lärdom, Ty han predi- 60
cadhe welleligha, och icke som the Scrifftlärde.

VIII. Capitel.

När han nu gick nedher aff berghet, folgte honom mykit
folck. Och sij, ther kom en spitelsk man, och tilbadh ho- Marci 1.
nom, och sadhe, Herre, wilt tu, så kant tu göra migh renan. Luce 5.
Tå reckte Jesus vth sina hand, och toogh på honom, säyan- 5
des, Jagh wil, War reen. Och strax wardt han reen vthaff
sijn spitelsko. Och Jesus sadhe til honom, See til, at tu sä-
gher thet för ingom, vthan gack bortt, och lät Presten see
tigh, och offra then gåffuo, som Moses budhit haffuer, til
itt witnesbyrd offuer them.

(offuer them)
Moses kallar Laghen
itt witnesbyrd offuer
folcket, Deut. 31. Ty
Laghen beklagar oss,
och är itt witnesbyrd
offuer våra synde,
Sammalunda ock här,
Om Presterna witna,
at Christus haffuer
thenna reenan giordt,
och troo doch icke,
witna the emoot sigh
sielffua.

Men när Jesus gick in vthi Capernaum, kom en Höffwitz- 10
man til honom, och badh honom, säyandes, Herre, min tie- Luce 7.
nare ligger hema borttagghen, och haffuer stoor wedhermödo.
Tå sadhe Jesus til honom, Jagh wil komma och bota honom.
Tå swaradhe Höffwitzmannen, och sadhe, Herre, iagh är 15
icke werdigh, at tu skalt gå vnder mitt taak, Vthan sägh
allenast itt ord, så bliffuer min tienare helbregda. Ty iagh

Text rad: 56 sit; (B. slaghregn) reghn. 57 blåste; om kwl; 58 thess. 59 sich.
60 wart; folkit; förskräckt; öffuer; predicade. 61 (B. welleligha) medh welligheet;
ecke; scrifftlärdhe.

1 Ottonde. 2 nu saknas; berghit; fölgde. 3 folk; kom fram; spetälsk; (B.
tilbadh) badh till. 3, 7 (2 g.), 9, 12, 14, 19, 20, 21, 23, 36, 44, 45, 48 (2 g.), 55,
56, 66 till. 4 (B. wilt) will; (2 g.) tw.; (B. så) thå; (B. kant) kan; mich; reenan.
5 räfte; seiandes. 6 will; Uar; wort. 7 (B. sijn) hans; spetälsko; tw. 8 vtan;
bort; läth. 9 (B. then) thina; gafwo. 9-10 (B. til . . . them) them till itt witnes-
bördh. 11 Men saknas; höffwitzman. 12 seyandes. 13 wedhermödh. 14 will.
15 höffwitzmannen. 16 (B. icke) ey; tw; (B. skalt) skal; vnder; vtan. 17 medh
itt oordh; bliffwer; helbröghda.

Gloss. rad: 10 (B. offuer them) * witnesbörd etc.; (B. Moses . . . sielffua.) Så
ath the ecke skulle kunna vnd wijka, ath ierteeknet war jw giordt.

Euangelium

är ock een menniskia vnder annars manz wold, och haffuer krijgsknechtar vnder migh. Och iagh sägher til then ena,
 20 Gack, och han går. Och til then andra, Kom, och han kommer. Och til min dreng, Gör thet, och han gör så.

(iagh sägher)
 Thet är, äro mijn ord så mechtigh, så mykit meer äro tijñ ord mechtigh.

När Jesus thetta hörde, förundradhe han sigh, och sadhe til them som honom fölgde, Sannerligha sägher iagh idher, Jagh haffuer icke funnet sådana troo j Jsrael. Men iagh
 25 sägher idher, at monge warda kommande aff τ östan och westan, och skola sittaa medh Abraham, Jsaac och Jacob j Himmelriket. Men Rikesens barn skola warda vthkastat j thet ytersta mörkret, Ther skal wara gråat och tandagnislan. Och Jesus sadhe til Höffuitzmannen, Gack, och som tu troor,
 30 så skee tigh. Och j samma stundenne bleff hans tienare helbregda.

(j Jsrael)
 Thet är, han fan icke sådana troo när Judanar, som när thenna Hedningen.

Och när Jesus kom j Petri hws, och sågh, at hans swära lågh och hadhe skälffuosott. Tå toogh han på hennes hand, och skälffuosotten offuergaff henne. Och hon stoodh vp,
 35 och tiente them.

τ
 (östan och westan)
 Thet är, Hedhninganar warda anammadhe, Therföre at the skola troo, Men Judanar och the Werckhelghon förkastadhe.

Marci 11.
 Luce 4..

Och när afftonen kom, hadhe the til honom monga som woro besatte, och han dreff vth Andanar med ord, och alla them som ondt hadhe, botade han. På thet fulbordas skulle, thet som sagdt war genom Jsaiam Propheten, som sägher, Han haffuer taghit på sigh våra skröpligheet, och våra siwkdomear haffuer han burit.

Jesaie 53.

Och när Jesus sågh mykit folck om kring sigh, bödh han, at man skulle fara vthoffuer på hijnsidon haffuet. Och kom

Text rad: 18 en; mandz; wäld; haffwer. 19 krigxmen; mich. 20 går. 21 (B. dreng) tienare; så gör. 22 hördhe; forwndradhe. 23 fölgde. 24 haffwer; funnit. 25 monga; wardha. 26 sitia till bordz medh. 27 hemmelriket; wardha. 28 tanna gnislan. 29 höffwitzmannen; (B. som) såsom. 30 then samma; bleff; helbregda. 33 skälffuosott. 34 skälffuosotten; öffwergaff; vpp. 37 wåro; medh oordh dreeff andanar vth. 38 them botadhe han; på thet ath; fulbordhas. 40 på sigh saknas. 41 bwrit. 42 folk. 42-43 (B. bödh . . . haffuet) bödh han läryngomen ath the skulle fara vthoffuer på then andra stranden.

Gloss. rad: 19 * Jach sägher etc.; (B. äro) ära (r. 2, 4); min; oord (r. 2, 4); mektugh (r. 3, 5); thin. 24 * j Jsrael etc.; ath han; ecke; Judhana; thenne; heedningen. 25-26 saknas.

S. Matthei

(ehwart)

Somlighe wilia icke fölia Christum, vthan the äro wisse hwart, Therföre förkastar Christus thenna Scrifftlärda, såsom then ther icke troodde, vthan wille tilförena wara wiss på sakenne.

z

(begraffua)

Somlighe bära godha gerningar före, at the icke fölia eller troo wilia, Men Christus tydher sådana för dödha och förtapadha godha gerningar.

en Scrifftlärd til honom, och sade til honom, Mester, iagh wil fölia tigh ehwart tu gåår. Tå sade Jesus til honom, Råffuanar haffua kulor, och foglanar vnder himmelen neste, Men menniskionnes Son haffuer intet, ther han må luta sitt hoffuudh til. Och en annar aff hans Läriungar sadhe til honom, Herre, giff migh loff, at iagh gåår först bortt och begraffuer min fadher. Tå sadhe Jesus til honom, Fölgh tu migh, och lät the dödha z begraffua sina dödha.

Och han steegh j skepet, och hans Läriungar folgde honom. Och sij, en stoor storm wexte vp j haffuet, så at wågghen sloogh vthoffuer skepet, och han soff. Tå gingo Läriunganar til, och weckte honom vp, säyandes, Herre, frelsa oss, wij förgåås. Tå sadhe han til them, J kleentrogghne, hwj rådhens j? Och stoodh vp, och nepste wådhet och haffuet. Och thet wardt stilla lughnet. Men menniskionar förundradhe sigh, och sadhe, Hwadh är thenne för en, at wådhet och haffuet äro honom lydigh?

Och när han kom på hijnsidhon haffuet, vthi the Gergeseners landzendar, komo två besatte medh dieffuulen emoot honom löpande, vthgångne aff griffter, och woro ganska gräselighe, så at ingen kunde reesa then wågghen fram. Och sij, the ropadhe, och sadhe, Ah Jesu Gudz Son, hwadh haffue wij medh tigh göra? Ästu kommen til at plåggha oss förr än tijdh är? Så gick ther longt jfrå en stoor swijnahjord j beet.

45

(kulor)
Thet är,
Söker tu
effter nå-
got werdz-
lighit, thet
finner tu
intet när
migh.
Marci 4.
Luce 9.

60

Marci 5.
Luce 8.

65

Text rad: 43-44 (B. Och kom . . . sade til honom) Och thå kom en scrifftlärdh fram till honom och sadhe. 44 Mestar. 45 will; e hwart; tw. 46 Reffwanar; haffwa; kwlor; foghlana; haffua näste. 47 menniskionas; lwta. 48 hwffwudh; läryungar. 49 mich; bort. 50 tw. 51 mich; läth; (B. sina) theres. 52 Och thå han. 52-53 (B. hans . . . honom) fölgde hans läryungar honom. 53 vpp; haffwet. 54 vthoffwer; läryungana. 55 wäkte; vpp; seyandes. 56 förgåsz; cleentrogghne; hwi. 57 vpp; (B. nepste) bödh. 58 wart; förvndradhe. 59 Hwad. 60 haffwet; lydogh. 61 (B. på hijnsidhon haffuet) på the andra strandenna. 62 landzenda; kommo; besätte; dieffwulen. 63 vthgongne; (B. aff) vthaff; waro. 65 (B. Ah) Ach; huad; haffwe. 66 (B. Ästu) Est tw; (B. plåggha) pina; (B. förr) för. 67 Såå; långt; j frå; hiordh medh swijn; (B. j beet) och födde sigh.

Gloss rad: 45 saknas. 46 * kwlor etc.); (B. Thet är) Thet är så mykit sagt; tw (r. 3, 7); effter; någhot; mich. 51 saknas.

Euangelium

Tå bådho honom diefflanar och sadhe, Är thet så, at tu
driffuer oss vth, så loffua oss, at wij farom vthi then swijna-
70 hiorden. Tå sadhe han them, Faren. Tå foro the vth, och
foro in j swijnahiorden. Och sij, hele swijnahiorden lopp
och brådhstörte sigh j haffuet, och druncknadhe j watnet.
Men Heerdanar flydde bortt, och gingo in j stadhen, och
förkunnadhe altsammans, och huru thet war tilgånget medh
75 them som besatte woro. Och sij, tå gick hele stadhen vth
emoot Jesum. Och tå the sågho honom, bådo the, at han
wille gå bortt vthu thetas landzendar.

IX. Capitel.

Marci 2. Tå steegh han j skepet, och foor vthoffuer igen, och kom
Luce 5. vthi sin stadh. Och sij, the hadhe in för honom en Bort-
tagghan, som lågh vthi eenne säng. När nu Jesus sågh thetas
5 troo, sadhe han til then Borttagghna, War widh itt gott moodh
min son, tina synder förlåtas tigh. Och sij, somlighe vthaff
the Scrifflärda sadhe widh sigh sielffua, Thenne hädher
Gudh. Men när Jesus sågh thetas tanckar, sadhe han, Hwj
tencken j ondt j idhor hierta? Hwilket är lättare säya? Tina
10 synder förlåtas tigh, eller säya, Statt vp och gack? Men
vppå thet j skolen weta, at menniskionnes Son haffuer macht
på jordenne til at förlåta synder, sadhe han til then Bort-
tagghna, Statt vp, tagh tina säng, och gack j titt hws. Och han
stoodh vp, och gick heem. När folcket thet sågh, förundra-

(sin stadh)
Capernaum.

Text rad: 68 diefflana; tw. 69 swina hiordhen. 71 foro saknas; swina hior-
den (frfr. Och); hela; swina hiordhen (frfr. lopp). 72 haffwet; wathnet. 73
bort; in saknas. 74 förkunnadhe(!); alt sammans; tillgât. 75 wåro; hela; stadhen.
76 (B. emoot) moot; (B. tå) tha; bådho. 77 ville; bort; vthwr; theres; landzenda.
1 Niyonde. 2 igen saknas. 3-4 (B. en Borttagghan) en som borttagghen war.
4 (B. som lågh) liggiandes; (B. eenne) en; theres. 5 borttagghna; Uar; wedh; it; got.
6 (B. tina synder) synderna. 7 scrifflärdhe; wedh; sielffue. 8 theres; Hwi. 9
täncken; oondt; edhor; Huilkit. 9-10 (B. Tina synder) Synderna. 11 vppå thet
ath; menniskiones; makt. 12 påå; iordhenne. 12 (2 g.), 18, 21, 23, 25, 28 (2 g.),
30, 32, 41, 42, 53, 60, 61, 65, 78 till. 12 förlata; borttagghna. 13 vpp; och tagh;
heem j titt hws. 14 vpp; folkit; förwndradhe.

Gloss. rad: 3 saknas.

S. Matthei

dhe the sigh och prijsadhe Gudh, som sådana macht hadhe 15
giffuit menniskiom.

Och när Jesus gick tädhan, sågh han en man sittandes 15
widh Tollen, som heet Mattheus, och han sadhe til honom, Marci 2.
Fölgh migh. Tå stooth han vp, och fölgde honom. Och Luce 5.
thet begaff sigh, at när han satt widh bord j hans hws, Sij, 20
ther komo monge Publicaner och syndare, och såto til bordz
medh Jesu och hans Läriungar. När the Phariseer thet sågho,
sadhe the til hans Läriungar, Hwj åter idhar mestare medh
Publicaner och syndare? När Jesus thet hörde, sadhe han 25
til them, The helbregde behöffua icke läkiare, vthan the
krancke. Men går och lærer hwadh thet är, Jagh haffuer
lust til barmhertigheet, och icke til 2 offer, Jagh är icke 25
kommen til at kalla the 7 rettferdigha, vthan syndare til
bättring. Osee 6.

Tå komo til honom Johannis Läriungar, och sadhe, Hwj 30
faste wij och Phariseerne så mykit, och tine Läriungar fasta
intet? Tå sadhe Jesus til them, Huru kan bröllops folcket
söria, så lenge Brudhgummen är när them? Men the daghar
skola komma, at Brudhgummen skal taghas jfrå them, och
tå skola the fasta. Jngen lappar itt gammalt klädhe med 35
en nyy klwt, ty han riffuer likwel kluten aff klädhena igen,
och holet bliffuer werre. Ey heller låter man nytt wijn j
gamla flaskor, annars gå flaskonar sönder, och wijnet spilles

Text rad: 15 makt. 16 giffwit. 17 sitiandes. 18 wedh; (B. Tollen) tolboden.
19 Fölg; mich; vpp; fölgde. 20 sich; (B. han) Jesus; wedh; boordh. 21 kommo;
monga; boordz. 22 läryungar. 23 läryungar; Hwi; edhar. 24 hördhe. 25-27
Them som helbregdha äro görs ecke läkiare behooff, vtan them som krancke äro,
men går heller och lærer (!) weta huad thet är, Jach will barmhertogheet och ecke
offer. 27 ecke (frfr. kommen). 28 retferdugha; vtan. 30 läryungar; hwi. 31 fastom;
Phariseerner; (B. mykit) offta; thina; läryungar. 32-33 (B. Huru . . . söria)
Ecke kunna brwdhgummans barn tagha sigh twäng vppå. 33 brwdhgummen;
Men saknas. 34 brwdgummen; j frå. 35-36 (B. Jngen lappar . . . igen.) Jngen
insömar någhon klwt aff nyt och owalkat clädhe, in vthi gammalt clädhe, ty han
riffwer dogh sedhan thet insömadha stycket vthwr clädhit igen. 37 wärre; nyt.
38 gambla; sönder; wineth.

Gloss. rad: 27 * offer etc.); geffuer; göra; offra. 28 * retferdugha etc.; retfer-
dugheet (r. 3); will; (B. skole) skolom; retferdugheet (r. 6); huilka; j. Timo. j.;
salugha. 35 saknas.

2

(til offer)

Här giffuer Christus
tilkenna, at Gudhi är
täckare, at wij göre
hwar annan gott, än
at wij offre.

7

(rettferdigha)

Christus bortkastar
alla menniskligha ret-
ferdigheet, och wil, at
wij allena byggia skole
på hans rettferdigheet,
för hwilka saak han
ock här sägher, at han
kallar allena synda-
rena, Teslikes 1 Tim.
1. sägher Paulus, at
Christus war kommen
j werldena, til at göra
syndare saliga.

(Jngen lappar)

Medh thenna orden
wijsar han them jfrå
sigh, såsom the ther
intet förstodho hans
läro om sådana frij-
heet, Och sägher, at
man kan icke lappa
gammul klädher,
medh nyya klutar, ty
the hålla icke sömen,
thet är, man kan icke
begripa thenna nyya
lärona medh gammul
och kötzligh hierta,
Och om man predicar
henne kötzlighom
menniskiom, warder
thet jw arghare medh
them, såsom man seer,

Euangelium

vth, och flaskonar förderffwas, Vthan man läter nytt wijn j
40 nya flaskor, så bliffuer bådhe förwarat.

Marci 5. Widh han thetta taladhe til them, sij, tå kom en offuerste
Luce 8. och tilbadh honom, och sadhe, Herre, mijn dotter är nu strax
bliffuen dödh, Men kom och legg tina hand på henne, så
bliffuer hon leffuandes. Jesus stoodh vp, och folgde honom,
45 och hans Läriungar. Och sij, een quinna som hadhe lidhit
blodhgång j tolff år, gick baak effter honom, och kom widh
hans klädhafäll, Ty hon sadhe widh sigh sielff, Måtte iagh
allenast komma widh hans klädhe, så bliffue iagh helbregda.
Tå wende Jesus sigh om, och som han sågh henne, sadhe
50 han, War widh godha tröst dotter, tijn troo haffuer holpet
tigh. Och quinnan wardt helbregda j samma stund.

(pipare-
nar)
Thenne
pipare
plägadhe
man bru-
ka ther
lijk var.
Och när Jesus kom j offuerstans hws, och sågh piparenar,
och folcket sorlande, sadhe han til them, Går idhra ferde,
pijghan är icke dödh, men hon soffuer. Och the giorde spee
aff honom. När folcket war vthdriffuit, gick han in, och
toogh henne j handen, och pijghan stoodh vp. Och thetta
rychtet gick offuer thet hela landet.

Och när Jesus gick tädhan, folgde honom två blinde, the
ropadhe och sadhe, O Daudz Son, förbarma tigh offuer oss.
60 Och när han kom j huset, stigho the blinde fram til honom.
Och Jesus sadhe til them, Troon j at iagh kan thetta göra
idher? Tå sadhe the honom, Ja Herre. Tå toogh han på
theras öghon, och sade, Skee idher effter idhra troo. Och
theras öghon wordo öpnat. Och Jesus hotadhe them, säyan-
65 des, Seer til at ingen fåar thetta weta. Men the gingo vth,
och beryctadhe honom j thet hela landet.

Text rad: 39 förderffwas; vtan. 41 Uedh; öffuerste. 42 (B. tilbadh) badh till;
min. 43 bliffwen; läg. 44 bliffwer; leffwandes; fölgde. 45 läryungar; en; qwinna.
46 blodhgong; wedh. 47 clädhes foll; wedh; Motte. 48 wedh; clädhe; (B. så) thå;
helbrögda. 50 Uar; wedh; thin. 50-51 (B. holpet tigh) giordt tigh helbröghda.
51 qwinnan; wort; helbröghda. 52 öffwerstens; piparena. 53 folkit; sorlandes;
Går; ferde. 54 pighan; soffwer. 55 folkit; vthdriffwit. 56 (B. henne j handen)
på hennes hand; pighan. 57 ryctet; landit. 58 fölgde; (B. the) och. 60 hwset.
61 (B. thetta) sådana. 62 toog. 63 theres; sadhe; idhre. 64 theres; wordho;
(B. öpnat) open; Och hotadhe Jesus; seyandes. 65 får. 66 beryctadhe; landit.

Gloss. rad: 52 * piparena etc.); pläghade.

tå man lærer Andeli-
gha frijheet, tagher
kötet sigh then frij-
hetena til, såsom een
frijheet til sitt sielffs
wold.

S. Matthei

När thesse woro vthgångne, sij, tå hadhe the ena menniskio fram för honom som war en dumbe, och besatt. Och när dieffuulen war vthdriffuin, taladhe dumben. Och folcket förundradhe sigh, och sadhe, Sådant haffuer aldrigh warit seedt j Jsrael. Men the Phariseer sadhe, Medh then offuersta dieffuulen driffuer han diefflar vth. Marci 7. 70

Och Jesus gick om kring j alla städher och byiar, lärde j theras Synagogor, och predicadhe Euangelium om Riket, och heladhe allahanda siwko, och allahanda kranckheet j bland folcket. Och när han sågh folcket, ömkadhe han sigh offuer them, at the woro förlåtne och förskingradhe, som the fåår som ingen Heerdan hadhe. Tå sadhe han til sina Läriungar, Sådhen är mykin, och arbetarenar äro fåå, Bedher för then skul sädhenes Herra, at han sen der arbetare j sina sädh. Luce 13. Marci 6. 75 Luce 10. 80

X. Capitel.

Och han kalladhe sina tolf Läriungar til sigh, och gaff them macht offuer the orena Andar, at the skulle driffua them vth, och bota allahanda siwckdom, och allahanda kranckheet. Marc 3. 6.

Men thessa äro the tolf Apostlars namn. Then förste Simon, som kallas Petrus, och Andreas hans brodher, Jacobus Zebedej son, och Johannes hans brodher, Philippus och Bartholomeus, Thomas och Mattheus, som hadhe warit en Publican, Jacobus Alphej son, och Lebbeus medh the wdhernampnet Thaddeus, Simon aff Cana, och Judas Jscharioth, then ock förrådde honom. Luce 6. 10

Thessa tolf sende Jesus vth, och bödh them, och sadhe, Gåår icke på Hedhninganars wägh, och gåår icke j the Sama- Marci 6. Luce 9.

Text rad: 67 vthgongne; (B. tå) tha. 68 fram saknas; besatt medh dieffwulen. 69 dieffwulen; vthdriffwen; folkit. 71 öffwerste. 72 dieffwulen; dieflana. 73 och lårdhe. 74 theres; synagogor; predicade; riket. 76 önkadhe. 78 heerdhan; läryungar. 79 arbetarena. 80 sädhenes; sender arbetara.

1 Tiyonde. 2 kalladhe han; läryungar. 2, 14, 27, 39, 46, 51, 76, 77, 78 till. 3 makt; (B. orena) fwla; driffwa. 4 alla handa (frfr. siwckdom). 5 Men saknas; Thesse; Apostlenes. 7 Zebedei. 8 Bartolomeus. 9 Alpei. 10 Jschariot. 12 Thesse. 13 Går; (2 g.) ecke; hedninganas; går; Samaritaners.

Euangelium

15 riters städher, vthan går heller til the borttappadha får aff
Jsraels hws. Men går och prediker, och sägher, Himmel-
riket är kommet hardt när. Görer the siwka helbregda, the
spetälska rena. Reser vp the dödha. Vthdriffuer diefflar.
J haffuen fått förgeffues, så skolen j ock giffua förgeffues.

20 z Haffuen icke guld, icke heller silffuer, icke heller penningar
j idhra pungar, och inga wägshkräppo, och icke två kiortlar,
icke skoor, och ingen staaff, Ty arbetaren är werd sin maat.
Men hwar j gåån in vthi en stadh eller by, så besporier, om
ther någhor inne är som thes werdigh är, och bliffuer ther,
til tess j draghen tädhan.

Luce 10. Men när j gåån in j itt hws, så helser thet. Och är thet så,
at thet hwset är werdigt, så kommer idhar fridh offuer thet.
Är thet ock icke werdigt, så kommer idhar fridh til idher
igen.

30 Och ther som ingen anammar idher, eller hörer idhor ord,
så går vthaff thet hwset eller stadhen, och skudder
stofftet vthaff idhra fötter. Sannerterligha sägher iagh idher,
Sodome och Gomorre land warder dräghelighare på Dome-
dagh än them stadhenom.

Luce 10. Sij, iagh sender idher såsom får jbland vlffuar. Warer
35 för then skul snelle såsom Ormar, och enfällighe som duff-
uor. Men wachter idher för menniskiomen, Ty the skola
offuerantwarda idher på sijn Rådhs, och vthi thes Syna-
gogor skola the hudflengia idher. Och j skolen warda fram-

z

(Haffuen icke)

Thet haffuandet me-
nar han, såsom the
grighe haffua sin
Mammon, hwilke
medh hiertana hengia
ther in til, och söria,
Sådant förhindrar pre-
dicoemetet Men til
nödhthorft och rett
brukning, hadhe
Christus sielf pen-
ningar, pung och
brödh.

(skudder stofftet)

Så alztinges intet sko-
len j tagha vthaff them,
at j ock thes stofft
skudden vthaff idhra
fötter, at the mågha
besinna thet j icke
söken efter idhor nyt-
to, vthan efter thes
saligheet.

Text rad: 14 går; borttappadh; (B. aff) vthaff. 15 Himmelriket. 16 kom-
mit; hart; helbröghda, och. 17 reena; Reeser; vpp; vthdriffwer; diefflar. 18
haffwen. 19 haffwen; gull; sölfuer. 20 (B. idhra pungar) idhar giording. 21 Ty
ath; werdh. 22 gån; (B. in vthi) j; by. 23 hoo ther är werdigh; bliffwer. 24
(B. til tess j draghen tädhan) så lenge j gån ther vth. 25 gån; (B. itt) någhot.
26 fredh. 27 ecke; fredh. 29 oordh. 30 går. 31 föter; Sannerligha. 32 wardher.
34 sendher; vlffwar; Uarer. 35 enfäldighe; duffwor. 36 (B. Men . . . menniskio-
men) Förwarer idher frö(!) sådana menniskior. 37 öffwerantwarda; (B. på . . .
Synagogor) in på theres rådhs, j theres församlingar. 38 wardha; framdraghne.

Gloss. rad: 18 (saknas i B.) * förgeffwes etc.) Thet är iach haffuer intit taghit
ther före aff idher, så skoleu(!) och j intit tagha therföre. 19 saknas. 30—31
* skudder etc.; alstiuges(!); (B. at j) athi; ock saknas; theres (r. 4, 9); stufft; föter;
ecke; sökien; (B. idhor) idhar; vtan; salughect(!).

S. Matthei

dragne för Förstar och Konungar för mina skul, til witness-
byrd offuer them, och offuer Hedhninganar. 40

Och när som the nu offuerantwarda idher, så warer icke
bekymradhe, huru, eller hwadh j skolen tala, Ty thet skal
idher giffuas j samma stundenne, hwadh j tala skolen, För
ty thet ären icke j som talen, vthan thet är idhar Fadhers
Ande, som talar j idher. 45

Then ene brodhren skal offuerantwarda then andra til
dödhen, och fadhren sonen, och barnen skola settia sigh vp
emoot föräldranar, och dräpa them. Och j skolen warda
hatadhe aff allom för mitt nampn skul. Men huilken som
står fast vthi endan, han skal bliffua saligh. 50

När the förfölia idher j then ena stadhen, så flyyr til then
andra. Sannerligha sägher iagher idher, J skolen icke haffua
orkat fara om kring alla Jsraels städher, förr än menniskion-
nes Son kommer. Läriungen är icke offuer Mestaren, och
icke heller tienaren offuer sin Herra. Thet är Läriunganom 55
noogh, at han är såsom hans Mestare, och tienarenom, at
han är såsom hans Herre. Haffua the kallat Hwszbondan
Beelzebub, huru mykit meer skola the så kalla hans hwsz-
folck? Rädhens för then skul intet för them.

Ty thet är intet fördoldt, som icke skal warda vppenbarat, 60
och intet lönlighit, som icke skal bliffua witterlighit. Hwadh
iagher sägher idher j mörkret, thet sägher j liwset, Och hwadh
som sägs idher j örat, thet prediker på taken.

Och rädhens icke för them som dräpa kroppen, och haffua
doch icke macht at dräpa siälena, Vthan rädhens meer ho- 65
nom, som kan förderffua, bådhe siäl och kropp j heluete.

Text rad: 39-40 (B. til . . . Hedhninganar) them och hedningomen till witness-
byrd. 41 öfwerantwarda; ecke. 42 bekymradhe; hwad; (B. tala) säya; för ty.
43 geffwas; huad; (B. tala) säya. 44 vtan; *thet är* saknas; idhers. 46 öfwer-
antwarda. 46-47 tilldödhen(!). 47 (B. settia) geffua; vpp. 48 förelldrana;
wardha. 49 hnilken(!). 50 står. 51 När som; flyer. 52 ecke. 53 förra än;
menniskiones. 54 Läryungen; ecke; 55 ecke; ofuer; läryunganom. 57 husbondan.
58 Belzebub; mera; *så* saknas; hwszfolk. 60 Ty ath; (B. fördoldt) dolt; ecke;
(B. warda) bliffua; oppenbarat. 61 ecke; (B. Hwadh) Thet. 62 mörkreth; (B.
hwadh) thet. 63 (B. sägs) huiskas; örath. 64 ecke; croppen. 65 ecke; makt;
vtan; mera. 66 siel; cropp; helwite.

Euangelium

Salias icke två sperffuer för en skärff? Och en aff them faller icke på jordena idhar Fadher föruthan. Äro ock idhor hoffuudhäär all reknat, Therföre skolen j icke rädhas, J ären
70 jw meer werde än monga sperffuer.

Therföre, hwar och en som migh bekenner för menniskiom, honom wil iagh ock bekenna för min Fadher, som är j himmelen. Men then som migh wedhersakar för menniskiom, honom skal ock iagh wedhersaka för min Fadher,
75 som är j himmelen.

Luce 13. J skolen icke mena, at iagh är kommen til at senda τ fridh på jordena, Jagh är icke kommen til at senda fridh, vthan swerdet. Ty iagh är kommen til at göra människiona skilachtigha emoot sin fadher, och dottrena emoot sina modher, och sonahustruna emoot sina swäro. Och människion-
80 nes eghit hwszfolck, warda hennes fiendar.

Luce 14. Hwilken som elsker fadher och modher meer än migh, han är migh icke werd. Och huilken som elsker son eller dotter meer än migh, han är migh icke werd. Och hwilken
85 som icke tagher sitt kors på sigh, och fölier migh, han är migh icke werd. Hwilken som finner sitt lijff, han skal borttapa thet, Och hwilken som borttappar sitt lijff för mina skul, han skal finna thet.

Marci 9. Hwilken som idher anammar, han anammar migh, Och
Luce 10. 90 hwilken som migh anammar, han anammar honom, som migh sendt haffuer.

τ

(fridh på jordena)
Thenne ofridhen kommer ther aff, at somlighe anamma Euangelium, och hålla sigh ther hårdt widh, ehwadh thet är fadher eller modher, syster eller brodher emoot, etc. Och the som icke anamma Euangelium, styggias ther så widh, at the för then skul förhata och dräpa fadher modher, syster, brodher etc.

(sitt kors)

Tagha korset på sigh, är wara redhoboghen til at lidha motegång för Gudz ord skul.

Text rad: 67 Selyas; ecke; sperfuer. 68 (B. icke) ey; iordhena; förvtan. 68-69 (B. idhor hoffuudhäär) håren på idhert huffwudh. 69 (B. all reknat) alle räknadhe; (B. Therföre) ty; ecke. 70 mera; wärde (i kustoden) wärde; sperffwar. 71 Therför; mich; menniskiomen. 72 will; minom. 73 himblomen; mich; menniskiomen. 75 himblomen. 76 ecke. 77 (2 g.) fredh; (B. på) på(!); iordhena. 78 vtan heller swerdet. 79 skelactogha; dotterna. 80 människiones. 81 hwszfolk; wardha; fiender. 82 Huilkin; mera; mich. 83 mich; werdigh; huilkin; sonen. 84 dotterna; mera; (2 g.) mich; werdigh; huilkin. 85 påå; fölyer; mich. 86 mich; werdigh; huilken. 87 (B. borttapa thet) tappa thet bort; huilkin; borttappar. 89 Huilkin; mich. 90 huilkin; mich. 91 mich; vthsendt.

Gloss. rad: 77 * frid etc.); ofredhen; holla; hart; wedh (r. 6, 12); ee hwat; etc. emoot; ecke. 85 * kors etc.); korsit; redhabogen; till; lidha; (B. motegång) pino och motegong; oord.

S. Matthei

Hwilken som anammar en Prophet j eens Prophetes nampn, han skal få eens Prophetes löön. Och hwilken som anammar en rettfærdigh j eens rettfærdigs nampn, han skal få eens rettfærdigs löön. Och hwilken som giffuer enom aff 95 thenna minsta en beghare kalt watn dricka allenast j eens Läriungas nampn, Sannerligha sägher iagh idher, Thet skal icke bliffua honom olönt.

XI. Capitel.

Och thet begaff sigh, när Jesus sådana bodh til sina tollf Läriungar fulkompnat hadhe, gick han tädhan frambäter, vppå thet han skulle lära och predica j theras städher.

När Johannes, som tå war j fångelsen, hörde Christi gerningar, sende han twå sina Läriungar, och lät säya honom, Ästu then som komma skal, eller skolom wij förbjidha någhon annan? Tå swaradhe Jesus, och sadhe til them, Gåår, och sägher Johanni igen, hwadh j haffuen hördt och seedt. 10 The blinde see, the halte gå, the spetälske göras rene, och the döffue höra, the dödhe resas vp, och them fattighom warder predicat Euangelium, Och saligh är then, som icke warder förarghat j migh. 10

(förarghat)

Saligh är then, som aff mijn ord och gerningar icke förwerras, vtan förbättras.

När som the gingo bortt, begynte Jesus tala til folcket om Johannem, Hwadh gingen j vth j öknena til at see? Willen j 15 see een röö som drijffs hijt och tijt aff wädhret? Eller hwadh gingen j vth til at see? Willen j see ena menniskio j len klädher? Sij, the som dragha len klädher, äro j Konunga

---

Text rad: 92 Huilkin; en prophete j prophetans. 93 (B. skal få) får; lön; huilkin. 94 retferdoghan; retferdogs. 94-95 (B. skal få) får. 95 en retferdogs lön; huilkin; geffuer. 96 thenne; *dricka* saknas; *eens* saknas. 97 läryungans; sanneligha. 97-98 (B. Thet . . . olönt) han skal ecke vmbära sin lön.

1 Ellofte. 2, 8, 14, 15, 17, 19, 28, 29, 30, 31, 34, 36, 43, 50, 51, 66 till. 3 läryungar; *frambäter* saknas. 5 fengelsen. 6 läryungar; läth. 7 (B. Ästu) Est tw; förbidha. 8 Går. 9 huad; seet. 10 reena. 11 reesas; vpp; fatighom. 12 wardher. 13 wardher; mich. 14 bort; (B. Jesus) han; folkit. 15 huadh; Uillen. 16 (B. een) ena; driffs; huad. 17 Uillen. 17-18 lenn clädhe. 18 lenn clädhe; the äro j.

Gloss. rad: 13 * förarghat etc.); Salugh; min; oord; ecke.

Euangelium

hwsen. Eller hwadh gingen j vth til at see? Willen j see
 20 en Prophet, Ja, iagh sägher idher, meer än en Prophet, Ty
 han är then samme, om hwilken scriffuit är, Sij, iagh sender
 min Ängel för titt ansichte, hwilken som skal tilredha tin

Malach. 3 wägh för tigh.

Luce 16. Sannerligha sägher iagh idher, Jbland them som äro födde
 25 aff quinnor, är ingen vpkommen som är större än Johannes
 Baptista. Doch likwel then som är minst j Himmelriket, han
 är större än han. Men jfrå Johannis Baptiste daghar, och
 til thenna daghen, lidher Himmelriket wold, och the wel-
 lighe rijffua thet til sigh. Ty alle Propheterna, och Laghen
 haffua spåt in til Johannem. Och om j wilien anammat, han
 är Elias som komma skulle. Then som haffuer öron til at
 höra, han höre.

Jnfra 17.
 Marci 9.
 Mala. 4.
 Luce 7.

Men widh hwem skal iagh likna thetta slechtet? Thet
 är likt barnom, som vppå torghet sittia, och ropa til sina
 35 stalbrödher, och säya, Wij haffue pipat för idher, och j willen
 intet dantza, Wij haffue sunget sorghasång til idher, och j
 willen intet gråta. Johannes är kommen och hwarken åat
 eller drack, och the säya, Han haffuer dieffuulskap. Men-
 niskionnes Son är kommen, äter och dricker, och the säya,
 40 Sij, hwilken frätzare och wijndrinckare är then mannen,
 Publicaners och syndares wen? Och wijsdomenom warder
 rett giffuit vthaff sinom barnom.

Luce 10. Tå begynte han til at förwijta the städher, j hwilkom han

(wold)
 Samwetet tå thet för-
 nimmer Euangelium,
 söker thet ther så
 hårdt til, at ingen kan
 thy thet förtagha.

(wijsdomenom)
 Thet är, then Euan-
 geliska sanning, som
 Christus och Johan-
 nes predicade wardt
 anammat, och henne
 rett giffuit vtaff sijn
 barn, thet är, aff them
 som troo, huilke Gudz
 wijsdoms barn äro,
 The andre som äro
 lögnennes barn för-
 achta Gudz sanning,
 sådana woro thenne
 Phariseer och Lagh-
 kloke.

Text rad: 19 huad; Uillen. 20 (2 g.) prophete. 21 (B. om hwilken) som om. 22 engel; ansikte; huilkin; tillredha. 25 qwinnor. 26 likawel; minsster; himmelriket. 27 (B. jfrå) från. 28 thenne; lidher; himmelriket; (B. wold) offuerwold; wälloghe. 29 riffua; Ty ath; alla; prophetena (i kustoden); och teslikes laghen. 31 Helias; (B. komma skulle) war tilkommandes. 33 Men saknas; Vedh; släctit. 34 barnon (!); torgiet; sitia; (B. sina) theres. 35 haffuom. 36 dansza; haffuom; sungit; sorghosång. 38 dieffuulscap; Menniskione. 39 (B. äter och dricker) och bådhe åat och drack. 40 (B. Sij . . . mannen) Sy then frászaren, och then wijndrinckaren. 41 ven; wijsdomenom; wardher. 43 förwita; huilkom.

Gloss. rad: 26 (saknas i B.) * minsster etc. Medh then minssta meente Christus sigh sielf. 28 * offuerwold etc.; Samwetit; föruemer (!); enangelium (!); (B. så) sä (!); hardt; till; ty. 41 * wijsdomenom etc.; wort; rät; gifuit; vthaff; sin; lögnenes; föracta; pharisei; lagkloke.

S. Matthei

hadhe giordt sina mesta kraffter, och the hadhe likwel intet
 bätrat sigh. Wee tigh Chorazin, Wee tigh Bethsaida. Ty 45
 hadhe sådana kraffter warit giorda j Tyro och Sidon, som j
 idher giorda äro, the hadhe longo vthi säck och asko giordt
 synda bätring. Doch sägher iagh idher, at Tyro och Sidoni
 skal dräghelighare warda på Domadagh än idher. Och tu
 Capernaum som äst vphögd alt in til himmelen, tu skalt 50
 bliffua nedherstött alt in til heluete. För ty hadhe sådana
 kraffter skeedt j Sodoma, som j tigh skeedda äro, han hadhe
 stått än j dagh. Doch sägher iagh idher, The Sodomers
 lande skal dräghelighare warda på Domadagh, än tigh.

J then tijdhen swaradhe Jesus, och sadhe, Jagh prijsar Johan. 17.
 tigh Fadher, himmelens och jordennes HERRE, at tu haffuer
 thetta doldt för the Wijsa och förnumstigha, och haffuer
 thet vppenbarat för the fäkunnigha, Ja Fadher, så haffuer
 warit behaghelighit för tigh. All ting äro giffuin migh j
wold aff minom Fadher, Och ingen kener Sonen vthan 60
 Fadhren, och ingen heller kener Fadhren vthan Sonen, Johan. 1
 och then som Sonen wil thet vppenbara.

KOMMER TJL MJGH J ALLE, som arbeten och ären betunga-
 dhe, och iagh wil wedherquekia idher. Tagher på idher mitt
 ook, och lærer aff migh, Ty iagh är mild och ödmiwk aff 65
 hiertat, och j skolen finna roo til idhra siälar. Ty mitt ook
 är lustigt, och mijn börda är lett.

(mitt ook)

Laghen och bodhor-
 den äro swår och
 odräghelighen, Men
 Christus som giffuer
 then helgha Anda,
 gör them lett genom
 trona.

Text rad: 44 mästa; crafter; likawel. 45 bätradh; sich; (2 g.) Uee; (2 g.) tich;
 ty ath. 46 crafter; giordha. 47 giorde; (B. säck) härclädhe. 48 Doch lika-
 wel. 49 drägheligharen; wardha; tw. 50 est; vphögdh; (B. alt in til) till;
 tw; (B. skalt) skal. 51 (B. alt in til) till; heluite. 52 crafter; skeet; skedde.
 53 Doch likwel. 53-54 (B. The Sodomers lande) Sodome. 54 drägheligharen;
 wardha. 56 tich; iordhennes; herre (gemena); tw. 57 wisa; förnumstogha.
 58 oppenbarat; (B. fäkunnigha) oförståndugha. 59 giffwin; mich. 60 wäld;
 vtan. 61 vtan. 62 will; oppenbara. 63 Kommen till mich j alle (gemena).
 64 will; wedherquäkia; mit. 65 mich; (B. Ty) ath; miller; ödhmiwk. 67
 lustugt; min; börda.

Gloss. rad: 66 * mitt ook etc.); bodhoorden; geffuer; troona.

Euangelium

XII. Capitel.

Marci 2. I then tijdhen gick Jesus genom sädh på Sabbathen. Och
Luce 6. hans Läriungar woro hungroghe, och begynte vpryckia ax,
och äta. När the Phariseer thet sågho, sadhe the til honom,
5 Sij, tine Läriungar göra thet som icke lofflighit är göra på
Sabbathen.

i. Reg. 2. Men han sadhe til them, Haffuen j icke läsit hwadh Da-
uid gjorde, när han och the som medh honom woro, hung-
radhe? Huru han gick in j Gudz Hws, och åat Skodho-
10 brödhen, som honom icke war lofflighit äta, icke heller them
som medh honom woro, vthan allenast Prestomen. Eller
haffuen j icke läsit j Laghen, at på Sabbathen bryta Presterna
Sabbathen j Templet, och äro likwel vthan skul? Men iagh
sägher idher, at här är then som är meer än Templet. Men
wiste j hwadh thet wore, Jagh haffuer lust til barmhertig-
heet, och icke til offer, tå dömden j icke the oskyldigha. Ty
Osee 6. menniskionnes Son är en Herre, teslikes ock offuer Sabba-
then.

Tå gick han tädhan frambäter, och kom j theras Syna-
gogo. Och sij, ther war en man, som hadhe ena bortwis-
Marci 3. nadha hand. Och the spoorde honom, säyandes, Må man
Luce 6. ock hela om Sabbathen? På thet the måtte beklagha honom.
Tå sadhe han til them, Hwilken är then menniskia j bland
idher, som haffuer itt fåår, och om thet faller j gropena om
25 Sabbathen, gåår han icke och fattar vthi thet, och dragher
thet vp? Huru mykit bättre är nu een menniskia än itt fåår?

(offuer Sabbathen)
Så platt ståår all bodh-
ordz förstånd vthi kär-
lekenom, at ock Gudz
bodh offta intet bin-
der, ther kärleken och
nödhen kräffuer.

Text rad: 1 Tolfte. 2 säadh; Sabbatz daghen. 3 läryungar; wåro. 4, 7, 23,
28, 42 (2 g.), 44, 51, 61, 96, 103, 107, 109, 111 till. 5 thina; läryungar; lofflighit;
ath göra; påå. 6 Sabbatz daghen. 7 (B. Men han sadhe) Thå sadhe han; huad. 8
giorde. 9 gndz (!); (B. Skodhobrödhen) the framlaghda brödhen. 10 lofflighit; (B.
icke frfr. heller) och ey. 11 vtan. 12 sabbatz dagharna. 13 sabbatz daghen; lika-
wel; vtan; skuld. 14 mera. 15 hwad. 15-16 (B. Jagh . . . offer) Barmhertogheet
will iach och icke offer. 16 oskyldigha. 17 menniskione; sabbatz daghen. 19
theres; synagogor. 20 waren (!) (i kustoden); (B. man) menniskia; bortwesnadha.
21 spordhe; seyandes. 22 heela; sabbatz daghanar; (B. På) vppå; motte; beclagha.
23 Huilkin; menniskian. 24 it; gropen. 25 sabbatz daghanar; går. 26 vpp; en; it.
Gloss. 17 saknas.

S. Matthei

Therföre må man jw göra wel på Sabbathen. Och sadhe han til mannen, Reck vth tina hand. Och han vthreckte henne. Och hon wardt ferdigh igen såsom then andra.

Tå gingo the Phariseer vth, och ladhe rådth emoot honom, 30
 huru the måtte förgöra honom. Men när Jesus thet förnam, gick han tädhan. Och honom folgde mykit folck. Och han giorde them alla helbregda, och hotadhe them, at the icke skulle vppenbara honom. På thet fulkompnas skulle, thet som sagdt war genom Propheten Jsaïam, som sadhe, 30
 Sij, min tienare then iagh vthwaldt haffuer, min käreste, j hwilkom mïjn siäl haffuer itt gott behagh. Jagh skal settia min Anda på honom, och han skal förkunna Hedhningomen Domen. Han skal icke kijffua eller ropa, och hans röst skal man icke höra på gatomen. Then röö som krossat är, skal 40
 han icke sönderbryta, och wekan som ryker, skal han icke vthsleckia, til tess han vthförer Domen til en segher. Och j hans nampn skola Hedhninganar hoppas.

Tå hadhes fram til honom en som war besatt medh dieffuulen, han war blind och dumbe, then giorde han helbregda, så at samme blinde och dumbe bådhe taladhe och sågh. Och alt folcket bleff förskreckt, och sadhe, Är thenne icke Daudiz son? Men när the Phariseer thet hörde, sadhe the, Han vthdriffuer icke diefflar, vthan medh Beelzebubz diefflanars Förstas macht. 50

Tå nu Jesus förstoodh theras tanckar, sadhe han til them, Hwart och itt Rike som är twedregtigt emoot sigh sielfft, thet bliffuer ödhe. Och huar och en stadh eller hws, som är

---

Text rad: 27 wäl; sabbatz daghanar. 28 (B. mannen) menniskiona; Räk; vth-räkte; *henne* saknas. 29 wort; ferdog; *igen* saknas. 31 motte. 32 fölgde; folk. 33 giordhe. 34 skulle icke; oppenbara; på thet ath. 36 (B. then) som; (B. vthwaldt haffuer) vthwalde. 37 huilkom; min; siel; it; setia. 38 (B. på) offuer; hedningomen. 39 kijffua; (B. röst) skrij. 40 (B. icke) ey; gatumen. 41 (2 g.) (B. icke) ey; (B. sönderbryta) bryta sönder; (B. wekan) linet; skall. 42 vthsläckia; thess. 43 hedningana. 44 (B. hadhes fram) leeddes; dieffwulen. 45 och han war; giordhe; helbrögda. 46 samma. 47 folkit; bleeff; förskräkt. 47-48 (B. Är thenne icke) är icke thetta. 48 hördhe. 49-50 (B. Han . . . macht) Han driffwer icke diefflar vth, vthan medh Belzebubz thens öffwerstes dieffwulsens makt. 51 theres. 52 it; twedrektigt. 53 bliffwer; hwar.

Euangelium

twedregtigt emoot sigh sielfft, bliffuer icke ståndandes. Ä
 55 thet nu så, at Satan driffuer Satan vth, tå är han twedregtigh
 emoot sigh sielff, Huru bliffuer tå hans Rike beståndandes?
 Och är thet så, at iagh driffuer diefflar vth medh Beelzebubz
 macht, med hwars macht driffua tå idhor barn them vth?
 60 Therföre skola the wara idhra Domare. Men är thet så iagh
 driffuer diefflar vth medh Gudz Anda, tå är jw Gudz Rike
 kommet til idher.

Eller huru kan någhor gå j eens mechtigs manz hws, och
 beröffua honom hans booting bortt, vthan han först binder
 then mechtigha, och så sedhan skinnar hans hws? Hwilken
 65 som icke är medh migh, han är emoot migh. Och hwilken
 som icke församlar medh migh, han förskingrar. För then
 skul sägher iagh idher, All synd och försmädhelse bliffuer
 menniskiomen förlåten, Men försmädhelse emoot Andan,
 skal icke bliffua menniskiomen förlåten. Och hwilken som
 sägher någhot emoot menniskionnes Son, thet warder honom
 förlåtet. Men hwilken som sägher någhot emoot then helgha
 Anda, thet warder honom icke förlåtet, hwarken j thenna
 eller j then tilkommande werld.

Marci 3.
 Luce 12.

(emoot Andan)
 Synd emoot then hel
 gha Anda, är Euan-
 gelij förachtelse, Så
 lenge then på ferde
 är, är ingom syndom
 råd, Ty hon strij-
 dher rett emoot troon-
 ne, vthan huilko ingen
 förlåtelse skeer, Men
 när then bortlegs, kan
 troon inkomma, och
 alla synder affplånas.

Text rad: 54 twedrektigt; bliffwer; (B. icke) ey. 55 (B. Satan . . . vth) then
 ene dieffwulen driffwer then andra vth; twedrektig. 56 bliffwer; ståndandes. 57
 drifwer; dieffwulen; Belzebubz. 58 (2 g.) makt; medh; driffwa; idher. 60
 driffwer; dieflana; iw. 61 kommit. 62 (B. mechtigs manz) mektighes. 63 be-
 röffwa; bort; vtan. 64 mektigha; huilkin. 65 (2 g.) mich; huilkin. 66 för-
 samblar; mich. 67 (B. försmädhelse) hädhelse; bliffwer. 68 försmädhilsen. 69
 (B. icke) ey; huilkin. 70 menniskione; wardher. 71 förlåtit; huilkin; noghot;
 helghia. 72 wardher; (B. icke) ey; förlåtit; thenne.

Gloss. rad: 59 (saknas i B.) *domare etc.) Jdher barn alle the ther diefla
 vthdriffua weta och bekenna och j sielfue teslikes, ath thet ecke skeer vtan medh
 gudz makt, likewel säyen j om mich, ath iach gör thet medh dieffwulens makt,
 therföre skola the döma idher, atbi(!) mosten fördömpde warda, för idhra otroo
 och hädhilse skul. 65 (saknas i B.) *medh mich etc. Dieffwulen förskingrar frå
 Christum, och är honom emoot, therföre war ecke lijkt ath han skulle bruka hans
 makt. 68 *emoot andan. (B. Synd . . . affplånas) Chet(!) skeer när meuniskian(!)
 oppenbarligha weet någhon deel skeedd wara aff gudz makt, doch faller hon
 ther emoot vtaff rätta ondzsko, som nw här skedde, huilkit huarken här eller j
 tilkommande werld förlates, thet Marcus sägher medh tessom oordhom, han är
 skyllugh til ewog fordömilse.

S. Matthei

Görer antingen trädh gott, så warder fruchten godh, Eller Luce 6.
 ock görer trädh ondt, så warder fruchten ond. Ty aff fruchte 75
 tenne kenne man trädh. J Huggormars affödha, huru
 kunnen j tala någhot gott, medhan j ären sielffue onde?
 Ty ther hiertat medh fult är, ther aff talar munnen. Een
 godh menniskia bäär gott fram aff hiertans godha fatabwr. 80
 Och een ond menniskia bäär ondt fram aff en ond fatabwr.
 Men iagh sägher idher, At för hwart och itt fåfengt ord som
 mennskionar tala, skola the göra rekenskap på Domadagh.
 Ty aff tijn ord skalt tu bliffua rettferdigh hällen, och aff tijn
 ord skalt tu warda fördömd.

Tå swaradhe någhre vthaff the Scrifftlärda och the Phari- Marci 8.
 seer, och sadhe, Mester, wij wilie see tekn aff tigh. Swaradhe Luce 11.
 han, och sadhe til them, Thetta wrånga och horiska slechtet
 söker effter tekn, och thy skal intet tekn giffuas, annat än
 Jone Prophetes tekn. Ty såsom Jonas war j tree daghar och Jone 2.
 j tree nätter j hwalfiskens bwk, så skal menniskionnes Son 90
 wara j tree daghar och j tree nätter j jordenne. The Ni-
 niuitiske män skola stå vp på Domen medh thetta slechtet,
 och fördöma thet, Ty the bätradhe sigh effter Jone predican.
 Och sij, här är meer än Jonas. Drotningen aff södherlanden 95
 skal stå vp på Domen medh thetta slechtet, och fördöma thet,
 Ty hon kom jfrå jordennes enda, til at höra Salomons wijs- 3. Reg. 10.
 dom, Och sij, här är meer än Salomon.

När then orene Anden är vthfaren aff menniskionne, så
 wandrar han genom the rwm som torr äro, söker effter hwilo, Luce 11.

Text rad: 74 antighen; träädh; wardher; fructen. 75 träädh; oondt; wardher;
 fructen; oond; ty ath; fructenne. 76 träädh; hugormars; affödha. 77 noghot; got;
 mädhan; oonde. 78 (B. fult) vpfylt. 79 bär; aff en godh hiertans fatabwr. 80
 (2 g.) oond; bär; oondt. 81 huart; it; oordh. 82 räkenescap; doma dagh. 83
 ty ath; (2 g.) thin; oordh; (B. skalt) skal; tw; retferdugh; hollen. 84 oordh; (B.
 skalt) skal; tw; wardha. 85 (B. swaradhe) fråghade honom; noghra; scrifftlärdhe.
 86 Meyster; wiliom; teekn; tich. 87 *til them* saknas; (B. horiska) eebräkirska
 slectit. 88 (2 g.) teekn; geffuas. 89 teekn; ty ath; (B. såsom) likawist som. 90
 menniskiones. 91 iordhenne. 92 men; vpp; slectit. 93 Jones. 94 (B. meer) then
 som mera är. 95 vpp; slectit. 96 (B. jfrå) frå; (B. jordennes enda) ytersta landz-
 skapen; Salomonis; wijsdoom. 97 (B. meer) then som är mera. 98 (B. orene)
 fwle; menniskione.

Euangelium

100 och finner ingen. Så sägher han, Jagh wil komma igen j
mitt hws ther iagh vthgick. Och när han kommer, finner
han thet toomt, och reent sopat och prydt. Så går han
bortt, och tagher siw andra Andar til sigh, the som wärre
105 äro än han sielffuer, Och tå the ther inkomma, boo the ther,
Så bliffuer then menniskionnes sidsta wärre än thet första.

Marci 3. Widh han än nu taladhe til folcket, Sij, hans modher och
Luce 8. brödher stodho vthan före, och wille tala medh honom. Tå
sadhe en til honom, Sij, tijn modher och tine brödher stå
110 vthe, och wilia tala medh tigh. Tå swaradhe han, och sadhe
til then som honom bodhadhe, Hwilken är mijn modher,
och hwilke äro mine brödher? Och reckte vth handena åt
sina Läriungar, och sadhe, Sij, mijn modher och mine brö-
dher. Ty hwar och en som gör min Fadhers wilia, som är
115 j himmelen, han är min brodher, och syster och modher.

XIII. Capitel.

Luce 8. På then daghen gick Jesus vthaff hwset, och satte sigh vth
Marci 4. medh haffuet. Och ther församladhes mykit folck til honom,
så at han steegh vthi itt skep, och satte sigh, och alt folcket
5 stoodh på strandenne. Och han taladhe medh them monga-
handa j lijkelse, säyandes, Sij, en Sädhesman gick vth och
skulle såå, och när han sådde, föll somt widh wäghen, och
komo foglanar och åto thet vp. Somt föll på steenören ther
thet hadhe icke mykin jord, och gick snart vp, ty thet hadhe

Text rad: 100 will. 101 mit. 102 går. 104 (B. Och tå . . . ther) och går så
ther in och boor ther. 105 menniskiones; sizta. 106 wardher; tillgångandes;
wronga; slectit. 107 Vedh; folkit. 108 brödhra; vtan. 109 thin; thina. 110
vte. 111 Huilkin; min. 112 huilka; mina; rakte. 113 läryungar; min; mina;
brödhra. 114 Ty ath. 115 himblomen.

1 Trättonde. 2 PAå; vth aff; (B. satte sigh) sat. 3 försambladhes; folk. 3,
15, 16, 17, 22, 44, 57, 59, 60, 65, 76, 84, 95, 105, 110, 111, 112, 123 till. 4 it; skip;
folkit. 5 stodh; strandena; (B. taladhe medh) sadhe; (B. mongahanda) mong ting.
6 (B. j) medh; lijknilse; seyandes; sädhisman. 7 när som; sompt; wedh. 8 fogh-
lana; vpp; Sompt; stenöören. 9 iordh; vpp.

S. Matthei

icke diupa jord, Men när solen gick vp, förwisdadhe thet, 10
 och effter thet hadhe inga röter, torkadhes thet bort. Och
 somt föll jbland törne, och törnebuskanar vpwexte och för-
 quaffde thet. Och somt föll j godha jord och giorde frucht,
 somt hundradhefalt, sompt sextiyofalt, och somt tretiyofalt.
 Hwilken som haffuer öron til at höra, han höre. 15

Tå stigho Läriunganar fram, och sadhe til honom, Hwj
 talar tu til them medh lijkelse? Tå swaradhe han them,
 och sadhe, Jdher är giffuit at weta Himmelrikes lönlighet,
 Men them är thet icke giffuit. Ty hwilken som haffuer,
 honom skal giffuas, at han skal noogh haffua. Men then 20
 som icke haffuer, aff honom skal ock warda taghit thet han
 haffuer. För then skul talar iagh them til medh lijkelse.
 Ty medh seendes öghon see the intet, och medh hörandes
 öron höra the intet, ty the förstååt icke. Och på them war-
 der fulkompnat Jsaie prophetia, som sägher, Medh öronen
 skolen j höra och skolen icke förstååt, och medh seende
 öghon skolen j see, och skolen icke förnimmat. Ty thetta
 folcks hierta är förstockat, och theras öron höra illa, och
 theras öghon haffua the igenlyckt. På thet the icke eens
 skulle see medh öghonen, och höra medh öronen, och för- 30
 stååt medh hiertat, och vmwenda sigh, at iagh måtte hela
 them.

Men saligh äro idhor öghon, at the see, och idhor öron,

Text rad: 10 diupa; iordh; vpp; (B. förwisdadhe) förbrände. 12 sompt; ibland; törnebuskana; vpwäxte; förqueffde. 13 sompt; iordh; giorde; frnct (!). 14 sompt (frfr. hundradhefalt); hundradhe falt; sompt (frfr. tretiyofalt); trätiyofalt. 15 huilkin. 16 stighw; hans läryungar; Hwi. 17 tw them till; lijknilse. 19 hiulkin; hafuer. 20 gefuas; (B. at . . . haffua) och han skal wardha nooch haffuandes. 21 wardha; thet som. 22 lijknilse. 23 ty ath. 24 (B. ty the förstååt icke) och ey heller förstå; (B. på) vthi; wardher. 26 (B. skolen j höra) skolen j wardha hörande; och j skolen; (B. icke) intit; förståt. 27 öghomen; (B. see) wardha seende; och j skolen; (B. icke) intit; förnemat; Ty ath. 27-28 (B. thetta folcks) these folksens. 28 och (frfr. theras) saknas; theres; (B. höra illa) haffua the giordt lomhördh. 29 theres; igen lukt. 30 öghomen; öromen; förstådh. 31 motte; heela. 33 idher (frfr. öghon); ty ath; idher (frfr. öron).

Gloss. rad: 19 * som haffuer etc.; oordh; anammat och förstondit (r. 2); wardher (r. 3, 8); förkofrar; ecke; anammat eller förstondit (r. 7).

(som haffuer)
 Ther Gudz ord för-
 ständit warder, ther
 förkoffwar thet sigh,
 och förbättrar men-
 niskiona, Men ther
 thet icke förständit
 warder, ther förarghas
 menniskian.

Jsaie 6.
 Johan. 12.

Euangelium

at the höra. Sannerligha sägher iagh idher, at monge Pro-
 35 pheter och rettferdighe haffua begärat see thet j seen, och
 fingo doch icke seet, och höra thet j hören, och fingo doch
 icke hört.

Luce 10. Så hörer nu j thenna lijknelsen om Sädesmannen. Hwar
 någhor hörer ordet om Riket, och förstår thet icke, så kom-
 40 mer then Onde, och riffuer thet bortt, som sådt är j hans
 hierta. Thet är then som widh wäghen sådder war. Men
 then som war sådder på steenören, är then som hörer ordet,
 och tagher thet strax gladheligha. Men han haffuer ingen
 root j sigh sielff, vthan står til en tijdh, och när bedröffuel-
 45 sen och förfölielsen påkomma för ordet skul, strax förarghas
 han. Men then som war sådder jbland törne, är then som
 hörer ordet, och these werldennes bekymmer och rikedom-
 sens swek förquäffuer ordet, och han bliffuer vthan frucht.
 Men then som war sådder j godha jord, är then som hörer
 50 ordet och förstår thet, och bäär ock så frucht, så at somt
 gör hundradhefalt, somt sextiyofalt, och somt tretiyofalt.

Een annor lijknelse satte han them före, och sadhe. Him-
 melriket är lijkt eenne menniskio, som sådde godha sädh j
 sin åker. Men tå folcket soff, kom hans owen, och sådde
 55 ogräas mitt jbland hwetet, och gick sin wägh. Tå nu sädhen
 wexte och baar frucht, syntes ock ogräset. Tå gingo hwsz-
 bondans tienare fram, och sadhe til honom, Herre, sådde tu
 icke godha sädh j tin åker, hwadhan haffuer han tå ogräas?
 Tå sadhe han til them, Thet haffuer owenen giordt. Sadhe

Text rad: 34 (B. at frfr. the) ty ath. 35 rettferdighe; ath see. 36 seedh.
 38 *thenna* saknas; lijknelsen; sädhismannen. 39 ordhit; rikit; förstår. 40 oonde;
 bort; såät; (B. är) war. 41 wedh. 42 steenören; oordhit. 43 gladeligha. 44
 vtan; står. 45 på komma; oordhet. 46 (B. war) är; (B. jbland törne) j törne-
 buskan; thet är. 47 (B. ordet) gudz oord; tesse; werldenes; bekymber; rikedo-
 menes. 48 sweek; oordhit; vtan; frucht. 49 iordh; thet är. 50 oordhit; för-
 står; (B. bäär ock så) geffuer teslikes; frucht; sompt. 51 hundradhefalt; (2 g.)
 sompt; sextiyofält; trätiyo fält. 52 En; lijknise. 53 ene. 54 (B. folcket soff)
 menniskionar soffuo. 55 ogräsz; mit; ibland; hwetit; gick så sin. 55-56 (B.
 Tå . . . ogräset) thå som brudden gich vp och skulle göra frucht, thå syntes och
 ogräszit. 56 hosbondans. 57 tw. 58 huadban (!); ogräszit. 59 (B. owenen)
 fienden.

S. Matthei

tienarenar til honom, Wilt tu, at wij gå och hemte thet bortt. 60
 Tå sadhe han, Ney, på thet, at när j vprycken ogräset, icke
 skolen ock ther medh vpryckia hwetet. Låter bådhe wexa
 in til skördetijdhen. Och j skördetijdhen wil iagh säya skör-
 demannomen, Hemter först ogräset samman, och binder
 thet j knippor til at vpbrennas, Men hwetet församler j 65
 mina ladho.

Een annor lijknelse satte han them före, och sadhe. Him- Marci 4.
 melriket är lijkt itt Sinaps korn, som en man toogh, och Luce 13.
 sådde j sin åker, hwilket minst är aff all fröö. Men när thet
 warder vpwext, är thet störst j bland krydder, och bliffuer itt 70
 trää, Så at foghlanar vnder himmelen komma och göra sijn
 neste på thes quistar.

(Sinaps korn)
 Jntet ord synes wara
 meer förachtelighet el-
 ler ringare än Euan-
 gelium, doch intet
 krafftighare än thet,
 ty thet gör them rett-
 ferdigha som troo ther
 vppå.

Een annor lijknelse sadhe han them. Himmelriket är lijkt Gene 18
 enom swrdeegh, hwilken een quinna toogh, och blandadhe surdeegh)
 j tree skäppor miöl, til tess thet bleff altsammans swrt. Thet är
 ock ordet,
 som men-
 niskiona
 förwand-
 lar och
 förnyiar.

Thetta alt taladhe Jesus j lijknelse til folcket, och vthan
 lijknelse taladhe han intet til them. At thet skulle fulkomp-
 nas, som sagdt war genom Propheten, som sadhe, Jagh skal
 öppna min munn j lijknelse, och skal vthtala thet hemlighit
 warit haffuer jfrå werldennes begynnelse.

Tå skilde Jesus folcket jfrå sigh, och kom heem. Och hans
 Låriungar stigho fram til honom, och sadhe, Vthtydh oss

Psalm. 78.

Text rad: 60 tienarena; (B. Wilt) Uill; tw; gån bort; hemtom; (B. bortt)
 vpp. 61 ogräszit. 62 huetet; vexe. 63 (2 g.) skördha tidhen; will; skördhes man-
 nommen. 64 ogräszit; (B. samman) vpp. 65 tillhopa j knippor; vpbrenna;
 huetet; försambler. 66 ladhu. 67 En; lijknelse; Himmelriket. 68 it; sinaps.
 69 huilkit som är minst. 70 wardher; vppwäxt; ibland; (B. krydder) all annor
 käälkrydde; it. 71 foghlanar; (B. komma och) kunna; (B. sijn) theres. 72 näste;
 thess; quista. 73 En; lijknelse; Himmelriket. 74 huilkin; en. 74-75 (B. blan-
 dadhe j) ladhe in vthi. 75 myöol(!); (B. til tess) så lenge; alt sammans. 76 (B.
 taladhe) sadhe; lijknelse; folkit; vthan. 77 lijknelse; (B. taladhe) sadhe; (B. intet
 til them) them intit. 79 mwn; lijknelse; (B. och) iach; (B. vthtala) vthtryckia;
 heemlighit. 80 j frå; begynnelse. 81 (B. Tå... sigh) Thä(!) offuergaff Jesus folkit.
 82 läryungar; stighw; Tydh oss vth.

Gloss. rad: 68 * sinaps korn etc.; oordh; (B. meer) mera; förachtelighet; krafft-
 ghare; retferdigha; vppa. 74 * swrdeegh etc.); ock saknas; (B. ordet) thet oordh.
 78 saknas.

Euangelium

thenna lijknelser om åkrens ogräas. Tå swaradhe han, och sadhe til them, Menniskionnes Son är then, som then godha
 85 sädhena såår. Åkren är werlden. Then godha sädhen, äro Rikesens barn. Ogräset äro hijns Onda barn. Owenen som sådde, är dieffuulen. Skördetijdhen är werldennes ende. Skördemänner äro Änglar. Såsom nu ogräset hemtes samman och brennes vp medh eeld, så skal thet skee på
 90 thenna werldennes enda. Menniskionnes Son skal senda sina Änglar, och the skola församla all förarghelse vthaff hans Rike, och them som illa göra. Och skola kasta them vthi en brinnande vgn, Ther skal wara gråat och tandagnislan. Tå skola the rettferdighe skjina såsom solen j theras
 95 Fadhers Rike. Hwilken öron haffuer til at höra, han höre.

Åter är Himmelriket likt enom Skatt som fördold war vthi en åker, hwilken en man fann, och fördolde honom. Och aff retto glädhe som han haffuer ther aff, går han bortt och sälter alt thet han haffuer, och köper then åkren.

100 Åter är Himmelriket likt enom köpman, som sökte effter godha perlor, och när han hadhe funnet ena kosteligha perlo, gick han bortt, och sålde alt thet han åtte, och köpte henne.

Åter är Himmelriket likt eenne noot som kastadhes j haffuet, och församladhe allahanda fiskar, och när hon wardt
 105 full, drogho the henne til landz, och såto så, och hemte vth the godha j sijn käril, men the onda kastadhe the bortt. Så

(Skatt)

Medh thenna lijknelser om skatten, perlon och noten, forståås Euangelium, thet här kallas Himmelriket.

Text rad: 83 thenne; liknilsen; ogräsz. 84 Menniskione; (B. then frfr. godha) the. 85 Aåkren; (B. Then) The; (B. äro) äro the som äro. 86 rikesins; Ogräszit; (B. äro) äro the som äro; hins; oonda; (B. Owenen) Fienden. 87 sådde them; dieffwulen; Skördha tijdhen; werldenes. 88 Skördhamennena; englanar; ogräszit; hemptes. 89 vpp; *medh eeld* saknas. 90 thenne; werldenes; Menniskione. 91 englar; församla; förarghelse. 93 brennande; gråt; tannagnislan. 94 refferdugha; skina; (B. såsom) som; (B. solen) en sool; theres. 95 huilkin som haffuer öron. 96 Aåter; himmelriket; (B. enom) en; fördöld. 97 huilkin; fan; fördölde. 98 retta; glädhi; går; bort. 99 selier; åkten (!). 100 Aåter; himmelriket; (B. enom) en. 101 funnit. 102 bort. 103 Aåter; himmelriket; ene; (B. kastadhes) kastas. 104 haffuidh; (B. församladhe) församblar; alla handa; när som; wort. 105 (B. landz) landhit; (B. så) så wedh strandena. 106 (B. sijn) theres; oonda; bort.

Gloss. rad: 96 * skatt etc.); thenne; lijknilse; (B. forståås) forståendes; himmelrike.

S. Matthei

skal thet ock skee på werldennes enda. Änglanar skola vthgå, och skilia the onda jfrå the rettwijsa, och kasta them j en brinnande vgn, ther skal wara grååt och tandagnislan.

Tå sadhe Jesus til them, Förstodhen j thetta alt? Sadhe the til honom, Ja Herre. Tå sadhe han til them, Therföre hwar och en Scrifftlärd, som til Himmelriket lärd är, han är lijck en Hwszbonda som aff sin fatabwr bäär fram nytt och gammalt. 110

(nytt och gammalt)
Thet gamla, är La-
ghen, thet nyia, är
Euangelium.

Och thet begaff sigh, när Jesus hadhe lyctat thenna lijknelsen, gick han tädhan och kom j sitt fädhernes land, och lärde j theras Synagogo, så at the ock förundradhe sigh stoorligha, och sadhe, Hwadhan kommer thessom sådana wijsdom och kraffter? Är han icke en Timbermanz son, heter icke hans modher Maria, och hans brödher Jacob och Joses, och Simon, och Judas, och hans systrar, äro the icke alla när oss? Hwadhan kommer honom tå alt thetta? Och the förargadhes offuer honom. Men Jesus sadhe til them, En Prophet är icke förachtat, vthan j sitt fädhernes land, och j sitt hws. Och han giorde ther icke mong tekn, för theras otroo skul. 115

Marci 6.
Luce 4.

Johan. 4.
125

XIII. Capitel.

(Tetrarcha)
Judea medh sijn til-
höring war delat j
fyra Herskap, Ther
aff kalladhes hwar
Herren Tetrarcha, thet
är, Quarteersförste.

I then tijdhen, hörde Herodes Tetrarcha Jesu rychte. Och sadhe til sina tienare, Thenne är Johannes Baptista, han är vpstånden jfrå the dödha, therföre gör han sådana kraffter. Ty Herodes hadhe gripit Johannem, bundet, och lagdt ho-

Luce 3. 9.
Marci 6.

Text rad: 107 *thet ock* saknas; Englana. 108 oonda; j frå; retwisa. 109 brennande; gråt; tannagnislan. 111 *til* (frfr. honom) saknas; till (frfr. them). 112 himmelriket. 113 hwszbonda; bär. 115 lyctat. 115-116 (B. thenna lijknelsen) thetta taal. 117 lärdhe; theres; *ock* saknas. 118 Huadhan. 119 crafter; timbermansz. 121 Symon. 122 (B. när) när; Huadhan; *tå* saknas. 123 förarghades; öffuer. 124 prophete; föractat; vtan. 125 giordhe; (B. icke mong tekn) inga crafter. 126 theres.

1 Fiortonde. 2 hördhe; rycte. 3 *til sina tienare* saknas. 4 vpstånden; (B. jfrå the) aff; (B. gör han sådana krafter) äro hans gerningar så crafftigha. 5 och bundit; lagt.

Gloss. 113 * nytt etc.); gamla. 2 saknas.

Euangelium

nom j hechtelse, för Herodias sins brodthers Philippi hustru skul. För ty Johannes hadhe sagdt til honom, Tigh är icke lofflighit haffua henne. Och han hadhe gerna dräpít honom. Men han räddes för folcket, Ty the höllo honom för en

10 Prophet.

När tå Herodes begick sin födhelse dagh, dantzadhe Herodias dotter för them. Och thet behagadhe Herodi. Therföre loffuadhe han henne widh en eedh, at han wille giffua henne, hwadh hon begäradhe. Tå sadhe hon, såsom hennes

15 modher hadhe lärdt henne tilförenna, Giff migh här på itt faat Johannis Baptiste hoffuudh. Och Konungen bleff bedröffuat. Doch för eedhen skul, och för theras skul som såto offuer boord med honom, bödh han, at thet skulle giffuas henne. Och sende bortt och lät affhugga Johannis hoffuudh

20 j hechtelsen. Och hans hoffuudh wardt framburit på itt faat, och giffuit pijghonne. Och hon baar thet til sina modher. Och hans Läriungar komo och togho hans lekamen och begroffuo honom. Och gingo sedhan bortt, och förkunnadhe thet Jesu.

25 När Jesus thet hörde, foor han tädhan medh skeep affsidhes bortt vthi een ödhemark. När folcket thet hörde, komo the effter honom til foot jfrå städherna. Och Jesus gick vth, och sågh thet mykla folcket, och warkunnadhe sigh offuer them, och gjorde theras krancka helbregda. Och när thet

30 leedh åt afftonen, gingo hans Läriungar til honom, och

Text rad: 6 hechtelse. 6-7 (B. för . . . skul) för Herodiadem skul, som war Philippi hans brodthers hustru. 7, 21, 27, 30, 33, 34, 47, 51, 54, 59, 63, 66, 70 till. 8 lofflighit; ath haffua; (B. hadhe gerna) wille gerna haffua. 9 för-folkít (!) 10 prophete. 11 När thå Herodis födhelses årsdagh begicks; danszadhe; Herodiadis. 12 (B. för them) fram före honom; behagade; (B. Therföre) och. 13 *han* (frfr. henne) saknas; wedh. 14 huad; begärade; så som. 15 mich; it. 16 huffwudh; bleff. 17 doch likwel; (B. för eedhen skul) för ty han hadhe swurit; så och; theres. 18 bordh; medh. 19 bort; huffwudh. 20 hechtilszen; huffwudh; wart; it. 21 pijghonne; bar. 22 (B. Och . . . komo) Och Johannis läryungar gingo till. 23 (B. honom) thet; bort. 25 hördhe thet; skyp. 26 bort; en; ödhes mark; folkít; hördhe. 27 j frå. 28 folkít; (B. warkunnadhe) ynkadhe. 29 (B. och gjorde . . . helbregda) och the siwka som ther ibland woro giordhe han helbröghda; Och när som. 30 läryungar.

S. Matthei

sadhe, Här är een ödhemark, och tijdhen är förledhen, lät
 folcket gå jfrå tigh, at the må gå borttj byianar, och köpa sikh Marci 6.
 maat. Tå sadhe Jesus til them, Thet görs icke behooff, at Luce 9.
 the borttgå, Giffuer j them äta. Tå sadhe the til honom, Johan. 6.
 Wij haffue här icke meer än fem brödh och två fiskar. Sadhe 35
 han, Tagher migh them hijt. Och han bödh folcket settia
 sikh nedh på gräset. Och toogh the fem brödh och the två
 fiskar, sågh vp j himmelen, och tackadhe, bröt thet, och gaff
 Läriungomen brödhen, och Läriunganar gaffuo så folckena,
 Och the åto alle, och wordo mätte. Och the togho vp thet 40
 offuer war j styckiom, tolff korghar fulla. Och the som ätit
 hadhe, woro widh fem tusend män, föruthan quinnor och
 barn.

Och strax dreff Jesus sina Läriungar, at the skulle stigha
 j skepet, och fara fram före vthöffuer, så lenge han skilde 45
 folcket jfrå sikh. Och när han hade skildt folcket jfrå sikh,
 gick han vp på itt bergh allena, til at bidhia. Och när affto-
 nen kom, war han ther allena. Men skepet war tå allaredho
 mitt på haffuet, och leedh platz j wåghenne, För ty wädhret Marci 6.
 war emoot. Men j then fierde wechtenne om natten, kom Johan. 6.
 Jesus til them gångandes på haffuet. Och när Läriunganar
 sågho honom gå på haffuet, wordo the förfäradhe, och sadhe,
 Thet är itt spökelse, och ropadhe aff reddhogha. Men Jesus
 taladhe them strax til, och sadhe, Warer widh itt gott moodh,
 Thet är iagh, warer icke förfäradhe. 55

Tå swaradhe honom Petrus, och sadhe, Herre, äret tu,
 Så biwdh migh komma til tigh vppå watnet. Tå sadhe han,

Text rad: 31 en; förlidhen; läth. 32 folkit; (B. jfrå) frå; bort. 34 (B. borttgå)
 skola gå hädhan; geffuen. 35 haffuom; fäm; fiska. 36 mich; *han* (frfr. bödh)
 saknas; folkit; setia. 37 nidh; på gräszit til ath äta; fäm. 38 fiska; vpp; (B. och
 tackadhe) loffuadhe gudh; (B. bröt thet) bröt sönder; gaff-(!). 39 läryungomen;
 läryungana; gaffuo; folkena. 40 wordho; vpp. 41-42 (B. ätit hadhe) åto. 42
 wedh; fämtusend; men; förvtan. 44 dreeff; läryungar. 45 skepit; vtöffuer in på
 thet andra landit. 46 folkit; j från; (B. skildt folcket jfrå sikh) offuergiffuit folkit.
 47 (B. gick han vp) steeg han; it. 48 *allaredho* saknas. 49 (B. på) vppå; plasz.
 50 vectenne. 51 haffuedh. 52 hafuedh; wordho. 53 it; reddogha. 54 varer;
 wedh; it. 56 (B. äret) är thet; tw. 57 biwd; mich; (B. vppå) på.

Gloss. rad: 50 *wektenne etc.); wekter; (B. tre) iij.; timar.

(wechtenne)
 Nattena skiffte man j
 förtijdhen j fyra wech-
 ter, och hwar thera
 hadhe tre tijmar.

Euangelium

Kom. När Petrus tå steegh vthaff skepet, begynte han gå på watnet, at han skulle komma til Jesum. Men när han
60 sågh, at wädhret war starckt, wardt han förfärat. Och som han begynte siwnka, ropadhe han, och sadhe, Herre, hielp migh. Och strax reckte Jesus vth handena och fattadhe vthi honom, och sadhe til honom, O tu kleentrogne, Hwj twiffladhe tu? Och när the woro inkompne j skepet, stilladhe
65 wädhret sigh. Men the som woro j skepet, gingo fram och tilbådho honom, och sadhe, Wisseligha ästu Gudz Son. Och när the woro offuerfarne, komo the vthi thet landet Genesareth. Och när folcket ther sammastädz förnummo honom, sende the bodh vth j hela landet ther om kring, och hadhe
70 alla siwka til honom, Och bådho honom, at the måtte allenast tagha på hans klädafäll. Och the som togho ther vppå, bleffuo alle helbregda.

XV. Capitel.

Marci 7. Tå komo til Jesum the Scrifflärde och the Phariseer aff Jerusalem, och sadhe, Hwj bryta tine Läriungar the Äldstas stadgar? För ty the två intet sina hender, när the skola äta
5 brödh. Han swaradhe och sadhe til them, Hwj bryten ock j Exodi 20. Gudz bodh för idhra stadgar skul? Ty Gudh haffuer budhit Deute. 5. och sagdt, Tu skalt ära fadher och modher. Och hwilken Leuit. 19. som bannar fadher eller modher, han skal dödhen döö. Men j säyen, Hwar och en må säya til fadher eller modher, Thet

---

Text rad: 58 skepit. 59 athhan(!). 60 starkt; wort. 62 mich; recte. 63 tw; cleentrogne; Hwi. 64 twiffladhe; tw; skepit. 65 skepit. 66 (B. tilbådho) bådho till; Uisseligha; (B. ästu) est tw. 67 the j Genesaret land. 68 folkit; samma stadz. 69 (B. hela landet) allan ländzendan. 70 (B. Och bådho honom) och the bådho; motte. 71 clädhes fäll. 72 bliffuo; helbrögda.

1 Femtonde. 2 kommo. 2, 5, 9, 10, 12, 23, 29, 41, 46, 52, 55, 57, 63, 67, 69, 77 till. 2 scrifflärdhe. 3 Hierusalem; Hwi; thina; läryunga; (B. the Äldstas) fädhernes. 4 stadhga; (B. sina) theres. 5 brödhit; Hwi. 6 idhar; stadhga; hafuer. 7 tw; (B. skalt) skal; huilkin. 8 (B. dödhen döö) dräpas medh dödhen.

S. Matthei

(Gudhi giffuit)
 Jagh kan icke giffua
 tigh thet, Thet är ach-
 tat kyrkionne, Jagh
 moste giffuat til Gudz-
 tienst.

är alt Gudhi giffuit, som tu skulle få aff migh, tigh til nytto. 10
 Ther med skeer tå, at ingen hedhrar sin fadher eller sina
 modher, och haffuen ther medh giordt Gudz bodh til intet, 10
 för idhar stadhgar skul. J skrymtare, Jsaias haffuer rett Jsaie 29.
 spått om idher, säyandes, Thetta folcket nalkas migh medh
 sin munn, och hedhrar migh medh sina leppar, Men theras 15
 hierta är longt jfrå migh. Men the tiena migh fåfengt, lä-
 rande then lärdom, som är menniskio bodh.

Och han kalladhe til sigh folcket, och sadhe til them, Hö-
 rer och förståår. Thet besmittar icke menniskiona, som in-
 går genom munnen, Vthan thet som vthgår aff munnen, 20
 thet besmittar menniskiona.

Tå stigho hans Läriungar fram, och sadhe til honom,
 Weest tu, at Phariseerna förargadhes, när the hörde thetta
 ordet? Han swaradhe, och sadhe, Hwar och een planter-
 ning som min himmelske Fadher icke planterat haffuer, skal
 vpryckias medh röter. Läter wara them, the äro blinde och Luce 6.
 blindas ledhare. Hwar nu en blinder ledher en blindan, så
 falla the bådhe j gropena.

Tå swaradhe Petrus, och sadhe til honom, Vthtydh oss Marci 7.
 thenna lijknelsen. Tå sadhe Jesus, Ären j än nu oförstån- 30
 dighe? Förstå j icke än nu? At alt thet som ingår genom
 munnen, thet går j bwken, och haffuer sin naturligha vth-
 gång. Men thet som går vthaff munnen, thet kommer jfrå

Text rad: 10 tw; mich. 11-12 (B. Ther med . . . modher) och hedhrar så
 intit sin fadher eller modher. 13 stadhga; hafuer. 14 spåt; seyandes; folkit;
 mich. 15 mwn; mich; läppar; theres. 16 j frå; (2 g.) mich. 18 Och kal-
 ladhe han; folkit; Hören. 19 förstån; ingår. 20 vtan; vthgår. 22 stighw; lär-
 yungar. 23 tw; phariseener; förarghades; hördhe. 24 oordhit; en. 26-27 (B.
 och blindas ledhare) och theras ledhare som blinde äro. 27 en (frfr. blinder)
 saknas. 29 Tydh oss vth. 30 tesse lijknisen (!); (B. än nu) en nw; oförstån-
 dughe. 31 *än nu* saknas; ingår. 32 går; natwrligha; vthgang. 33 går; vth
 aff; j frå.

Gloss. rad: 10 *gudhi giffuit (B. Jagh kan . . . Gudztienst) Som the wille
 säya, thet är tigh nyttnghare (!), en tw fingit, ath iach offrar thet eller stiktar ther
 någghot medh. 25 (B. All lära . . . förmå) *planterning etc. Thet är, all men-
 niskies lärdom, sådaua (!) som then ther nw aff sagt är skal om intit warda, såsom
 Hilarius Theophilactus och Remigius wttydha.

Euangelium

hiertat, och thet besmittar menniskiona. Ty aff hiertat vth-
 35 går onda tanckar, moord, hoor, skörleffnat, tiuffuerij, falsk
 Marci 7. witne, hädhelse. Thet äro the stycke som besmitta menni-
 skiona. Men äta medh otwaghna hender, besmittar icke
 menniskiona.

Och Jesus gick tädhan, och kom j Tyrj och Sidons landz-
 Marci 7. endar. Och sij, een Cananeesk quinna kom aff the landz-
 endar, och ropadhe til honom, och sadhe, O Herre, Daudiz
 Son, förbarma tigh offuer migh, Mijn dotter quääls jemmer-
 ligha aff dieffuulen. Och han swaradhe henne icke itt ord.
 Tå stigho hans Läriungar fram, och bådho honom, och sadhe,
 45 Skil henne jfrå tigh, ty hon ropar effter oss. Men han swa-
 radhe, och sadhe, Jagh är icke vthsend, vthan til the bort-
 tapadha fåår aff Jsraels hws. Men hon kom, och tilbadh
 honom, säyandes, Herre, hielp migh. Tå swaradhe han, och
 sadhe, Thet är icke höffuelighit, at tagha brödhet jfrå barnen,
 50 och kasta thet för hundanar. Swaradhe hon, Ja Herre.
 Doch likwel äta hundanar aff the smolor, som falla vthaff
 theras Herrars boord. Tå swaradhe Jesus, och sadhe til
 henne, O quinna, tijn troo är stoor, skee tigh som tu wilt.
 Och hennes dotter bleff helbregda j samma stund.

55 Och Jesus gick tädhan lenger fram, och kom til thet Gali-
 leeska haffuet, och gick vp på itt bergh, och satte sigh ther.
 Och til honom kom mykit folck, och hadhe medh sigh halta,
 blinda, dumbar, lemmalösa, och monga andra, och kastadhe
 them för Jesu fötter. Och han giorde them helbregda, så
 60 at folcket förundradhe sigh, när the sågho the dumbar tala,

---

Text rad: 34 vthgår. 35 skörliffnat; tiwffuerij. 36 witue(!); hädhilse. 39
 Och gick Jesus; j the landzendar Tyri och Sidonis. 40 qwinna. 40-41 (B. the
 landzendar) then landzendan. 42 mich; Min; quäälsz; jemmerligha. 43 dieffwulen;
 it; oordh. 44 stighw; läryungar. 45 Skill; (B. jfrå) frå; *Men* saknas; Swaradhe
 han. 46 vtan; borttappadhe. 47 fär; (B. tilbadh) badh. 48 mich. 49 (B. höff-
 uelighit) got; *at* saknas; (B. jfrå) frå. 50 hundana; (B. Ja) Ach ia. 51 (B.
 Doch likwel äta) äta doch; hundana; smwlor. 52 theres; (B. Herrars) herres;
 bordh. 53 thin; tw; (B. wilt) will. 54 bleeff; helbröghda. 55 Galileeske. 56
 (B. gick) steegh; vpp; bärg. 57 folk. 58 (B. dumbar) döfua. 59 föter; giordhe;
 helbröghda. 60 folkit.

S. Matthei

the lemmalösa ferdigha, the halta gå, the blinda see, och prijsadhe Jsraels Gudh.

Och Jesus kalladhe sina Läriungar til sigh, och sadhe, Marci 8.
Jagh ömkar migh offuer folcket, Ty the haffua nu j tree
daghar töffuat när migh, och haffua intet äta, och iagh wil 65
icke läta them jfrå migh fastande, at the icke skola giffuas
vp j wäghen. Tå sadhe hans Läriungar til honom, Hwar
skole wij få här j öknene så mykit brödh, ther wij kunne
mätta så mykit folck medh? Sadhe Jesus til them, Huru
mong brödh haffuen j? The sadhe, Siw, och någhra fåå 70
fiskar. Tå bödh han folcket settia sigh nedh på jordena. Och
toogh the siw brödh, och fiskanar, tackadhe, brööt, och gaff
sina Läriungar, och Läriunganar gaffuo folckena. Och the
åto alle, och wordo mätte. Och vptogho thet offuer war, j
styckiom, siw korghar fulla. Och the som åto, woro fyra 75
tusend män, föruthan quinnor och barn. Och när han hadhe
skildt folcket jfrå sigh, steegh han til skeps, och kom vthi
then grenszon widh Magdala.

XVI. Capitel.

Tå stigho the Phariseer och Saduceer fram, och frestadhe Marci 8.
honom, begärandes, at han wille läta them see tekn aff him- Luce 11.
melen. Men han swaradhe, och sadhe til them, Om afftonen
såyen j, Thet bliffuer klart wädher, för ty, himmelen är rödh. 5
Och om morghonen, Thet bliffuer owädher jdagh, ty him-
melen är rödh och olustigh. J skrymtare, Om himmelens

Text rad: 61 ferdogha. 63 Och kalladhe Jesus; läryungar. 64 ynkar; mich; folkit; (B. Ty) ath. 65 mich; och will iach. 66 j frå; mich; geffuas. 67 (B. j) på; läryungar. 68 skolom; her; öknene; (B. kunne) kunde. 69 folk; Jesns (!). 70 (B. The sadhe) Thå sadhe the; noghra; få. 71 fiska; folkit; setia; nidh; iordhena, till ath äta. 72 (B. tackadhe) och welsignadhe gudh; brööt sönder. 73 läryungar; läryungana; folkena. 74 wordho. 75-76 fyratusend. 76 men; förvtan. 77 skilt; folkit; j frå; skips. 78 grenszen; wedh.

1 Sextonde. 2 stighu. 3 lata; teekn. 4 (B. Men han swaradhe) Thå swaradhe han. 4, 14 (2 g.), 17, 23, 47, 52, 53, 56, 62, 67 till. 5 clart; för ty ath. 6 j dagh; ty ath. 7 olustigh.

Euangelium

skepelse kunnen j döma, Kunnen j ock icke döma om tids-
zens tekn? Thet wrånga och horeska slechtet söker effter
Luce 12.. tekn, och tekn skal icke giffuas them, vthan Jone Prophetes
tekn. Och så offuergaff han them, och gick sin wågh.

(tidzens tekn)
Christus straffar them,
at the icke kunde be-
sinna, at han war
kommen, vthaff the
tekn och krafttigha
gerningar, som han
giorde, hwilken tekn
Propheterna sagdt ha-
dhe at skee skulle j
hans tilkommelse,
Jsaie 35.

Mar. 8. Och när hans Läriungar woro kompne vthoffuer på then
Luce 12.. andra stranden, hadhe the förgätit tagha brödh medh sigh.
Tå sadhe Jesus til them, Seer til, och förwarer idher för the
15 Phariseers och Saduceers swrdeegh. Tå tenckte the widh
sigh sielffua, och sadhe, Wij haffue intet brödh taghit medh
oss. När Jesus thet förnam, sadhe han til them, J kleen-
troghne, hwadh bekymrar thet doch idher, at j icke haffuen
taghit brödh medh idher? Förstå j icke än nu, eller minnens
20 om the fem brödh, emellan the fem tusend män, ock huru
monga korghar j vptoghen? Jcke heller om the siw brödh,
emellan the fyra tusend män, och huru monga korghar j tå
vptoghen? Huru kommer thet tå til, at j icke kunnen förstå,
at iagh icke sadhe idher om brödh (tå iagh sadhe, J skolen
25 förwara idher för the Phariseers och Saduceers swrdeegh?)
Så förstodho the tå, at han hadhe icke budit them tagha sigh
wara för brödz swrdeegh, vthan för the Phariseers och Sadu-
ceers lärdom.

Marci 83. Tå kom Jesus j then egnden Cesaree Philippi, och frå-
Luce 9.. gadhe sina Läriungar, och sadhe, Hwem sägher folcket migh
menniskionnes Son wara? Tå sadhe the. Somlighe Johan-
nem Baptistam. Somlighe Eliam. Somlighe Jeremiam, eller

Text rad: 8 (B. skepelse) ansikte; tidzens. 9 teekn; (B. horeska) eebräkirska; släctit. 10 (2 g.) teekn; gefuas; vtan. 11 teekn; öffuergaff. 12 läryungar; vthöffuer. 15 *Tå* saknas; wedh. 16 sielffue. 17 O j cleentroghe. 18 (B. hwadh . . . idher) huad bekymber haffuen j emellan idher; hafuen icke. 20 *om* saknas; (2 g.) fäm; brödhen; (B. emellan) och; twsend; (B. män) menniskior; *ock* saknas. 21 *om* saknas; brödhen. 22 (B. emellan) och; fyratusend; (B. män) menniskior. 23 *thet* saknas. 24 (B. at) thet. 24-25 parentestecken saknas. 26 budhit. 27 brödzens; vtan. 29 (B. egnden) landzendan; (B. Cesaree Philippi) wedh then stadhen Cesarea, som kallas Philippi; fråghade. 30 läyungar; (B. sägher folcket) säya menniskionar; mich. 31 menniskiones; somligha. 32 Heliam.

Gloss. rad: 8-9 *tidzens teekn etc.; Straffar christus; ecke; teekn (r. 6, 8); krafttigha; giordhe; huilken; (B. Jsaie 35) Jsa. lxj.

S. Matthei

en aff Propheterna. Sadhe han til them, Hwem säyen j migh
 tå wara? Tå swaradhe Simon Petrus, och sadhe, Tu äst
 Christus leffuandes Gudz Son. Tå swaradhe Jesus, och
 sadhe til honom, Saligh ästu Simon Jona son, Ty kött och
 blodh haffuer tigh thet icke vppenbarat, vthan min fadher
 som är j himmelen. Och iagh sägher tigh igen, At tu äst
 Petrus, och vppå thetta helleberget skal iagh byggia mina
 Församling, och heluetes portar skola icke warda henne
 offuermechtighe. Och iagh skal giffua tigh Himmelrikes
 nyklar, Alt thet tu binder på jordenne, thet skal wara
 bundet j himmelen, Och alt thet tu löser på jordenne, thet skal wara
 löst j himmelen.

(tu äst Petrus)
 Cepha på Syrisko, Pe-
 tros på Grekisko, be-
 tydher itt hellebergh,
 och alla the som
 samma bekenelsen
 haffua, som Petrus här
 hadhe, the mågha ock
 wel heta Petri, och äro
 medh then samma
 bekenelsen bygde på
 en fast grund, så at
 heluetes portar, thet
 är, synden, dödhen,
 heluete, werldzlig
 wijsdom, wold etc.
 kunna them icke för-
 mechtighe wara.

Tå bödh han sina Läriungar, at the skulle för ingen säya,
 at han war Jesus Christus. Jfrå then tijdhen begynte Jesus
 förkunna sina Läriungar, huru han moste gå til Jerusalem,
 och lijdh mykit aff the Äldsta, och aff the offuersta Presterna,
 och aff the Scrifftlärda, och dräpas, och tridie daghen vpstå
 igen. Och Petrus toogh honom affsidhes, och begynte straffa
 honom, och sadhe, Herre, skona tigh sielff, thetta widher-
 fares tigh icke. Tå wende han sigh om, och sadhe til Petrum,
 Gack bortt jfrå migh, tu Satan, Tu äst migh til hinders, Ty
 tu besinnar icke thet Gudhi tilhör, vthan thet menniskiom
 tilhör.

Tå sadhe Jesus til sina Läriungar, Hwilken som wil fölia

Text rad: 33 mich. 34 *Tå* saknas; petrus; Tw; est. 35 swarade. 36 *til* sak-
 nas; (B. ästu) est tw (i kustoden), äst tw; Jonas; för ty; köth. 37 bloodh; oppen-
 barat; vtan. 38 himblomen; tw. 39 helleberghit. 40 (B. Församling) kyrkio;
 helwitis; poortar. 41 offuermectoghe; geffua; himmelrikis. 42 nyclar; och alt;
 tw; iordhenne; bundit. 43 himblomen; tw; iordhenne. 45 läryunga. 46 J frå.
 47 läryungar; Hierusalem. 48 lidha; (B. Äldsta) åldersmen; öffuerste. 49 scriff-
 lårdhe; tridhie. 49-50 igen vpstå. 50 straffa (!). 51-52 (B. thetta . . . icke)
 thetta skal icke wedherfaras tigh. 53 bort; (B. jfrå) effter; (2 g.) mich; *tu*
 (frfr. Satan) saknas; tw (frfr. äst); (B. hinders) förhinder; för ty. 54 tw; icke
 besinnar. 54-55 (B. thet Gudhi . . . tilhör) the ting, som gudhi tilhöra, vtan
 the ting, som menniskiom tillhöra. 56 läryungar; huilkin; will; fölya.

Gloss. rad: 38-39 * tw äst Petrus; Syrisk; Grekisk; it; helleberg; hafua; *wel*
 saknas; *then* saknas; bekenuelsen (!) (r. 11); helwites; helwite; werldzlig; wijsdoom;
 wåld; ecke; förmechtighe. 39-40 (saknas i B.) * mina kyrkio etc. Thet är min
 församliug (!) eller christenheet.

Euangelium

migh, han wedhersake sigh sielff, och taghe sitt kors vppå
sigh, och fölie migh. Ty hwilken som wil behålla sitt lijff,
han skal mista thet. Och hwilken som mister sitt lijff för
60 mina skul, han skal finna thet. Hwadh hielper nu thet men-
niskionne, om hon förwerffuer hela werldena, och fåar doch
skadha til sitt lijff? Eller hwadh kan menniskian giffua, ther
hon kan igenlösa sitt lijff medh? För ty thet skal skee, at
65 medh sina Änglar, Och tå skal han löna hwarior och enom
effter hans gerningar. Sannerligha sägher iagh idher, Här
äro någhre ståndandes, som icke skola smaka dödhen, til tess
the få see menniskionnes Son komma j sitt Rike.

(dödhen)

Thet är, Then som
troor vppå migh, han
skal icke see dödhen,
Johan. 8. 11. 12.

XVII. Capitel.

Mar. 9. Och sex daghar ther effter toogh Jesus Petrum och Jacobum
Lucee 9. och Johannem hans brodher til sigh, och hadhe them aff-
sidhes vppå itt högt bergh, och wardt förklarad för them.
5 Och hans ansichte skeen som solen, och hans klädher wordo
hwijt som itt liws. Och sij, them syntes Moses och Elias,
talandes medh honom. Tå swaradhe Petrus, och sadhe til
Jesum, Herre, här är oss gott wara, Wilt tu, så wilie wij här
göra tree Hyddor, tigh ena, och Mosi ena, och Elie ena.
10 Widh han än nu taladhe, sij, en liws skyy vmskygde them.
Och sij, een röst vthu skyy sadhe, THENNE är min käre Son,
j hwilkom iagh haffuer itt gott behagh, HONOM hörer. Och

Text rad: 57 mich. 58 fölye; mich; Ty ath; huilkin; vill; beholla. 59 (B. skal mista thet) wardher thet mistandes; huilkin. 60 skuld; (B. skal finna thet) wardher thet finnandes; huad; menniskione. 61 förwerffuar; får. 62 huad; geffua. 63 (B. igenlösa) lösa igen. 64 menniskione. 65 englar. 66 (B. hans) sina; gerninga; her. 67 noghre; thess. 68 menniskione; (B. komma) kommande.

1 Sywttonde. 3, 14, 18, 22, 38, 39, 41, 45, 50, 51, 56, 57, 58 till. 3 aff sidhes. 4 it; berg; (B. wardt förklarad) förclaradhe sigh. 5 ansikte; (B. solen) een sool; clädhe; wordho. 6 Helias. 8 got; ath wara; Uilt; tw; wiliom; wijhär(!). 9 (B. tree . . . Elie ena) try tabernacula, tich it, och Mosi it, och Helie it. 10 Wedh; sky. 11 en; vthwr; skyn; (B. THENNE) Thetta. 12 huilkom; it; hörer honom (gemena).

Gloss. rad: 67 saknas.

S. Matthei

när Läriunganar thet hörde, föllo the på sitt ansichte, och wordo swärligha förfäradhe. Men Jesus gick til, och toogh på them, och sadhe, Ståår vp, och rädhens icke. Men tå the vplyffte sijn öghon, sågho the ingen vthan Jesum allena. 15

Och när the gingo nedh aff berghet, bödh Jesus them, och sadhe, Sägher för ingen thenna synena, til tess menniskionnes Son är vpstånden jfrå the dödha. Och frågadhe honom hans Läriungar, och sadhe, Hwj säya tå the Scrifft-lärde, at Elias moste komma tilförenna? Jesus swaradhe och sadhe til them, Elias skal jw komma först, och skicka all ting j lagh igen. Men iagh sägher idher, Elias är allaredho kommen, Och the kende honom intet, vthan giorde honom hwadh the wille. Sammalunda skal ock menniskionnes Son lijdha aff them. Tå förstodho Läriunganar, at han sadhe them om Johannem Baptistam. 20
Mala. 3. 4
Marci 4

Och när the komo til folcket, steegh en man fram, bödge för honom sijn knää, och sadhe, Herre, förbarma tigh offuer min son, Ty han är månadherasande, och lijdher stoor jemmer, Ty han faller ofta j eelden, och ofta j watnet. Och iagh hadhe honom fram för tina Läriungar, och the kunde intet hielpa honom. Tå swaradhe Jesus, och sadhe, O tu otrooghna och genwerdigha slechte, Huru lenge skal iagh wara medh idher? Huru lenge skal iagh lijdha idher? Haffuer honom hijs. Och Jesus hotadhe honom, och dieffuulen gick vthaff honom. Och drengen wardt helbregda j samma stund. 30
Marci 9.
Luce 9.

Tå gingo Läriunganar til Jesum affsidhes, och sadhe, Hwj kunde icke wij driffua honom vth? Sadhe Jesus til 35
Luce 17.

Text rad: 13 läryungana; hördhe; fullo; (B. sitt) theres; ansikte. 14 wordho. 15 Står; vpp; *Men* saknas. 16 (B. sijn) theres; vtan. 17 berghit; Jesus (!). 18 thenne; thess; menniskiones. 19 (B. jfrå the) aff. 19-20 (B. Och . . . Läriungar) Sedhan fråghade hans läryungar honom. 20 Hwi; scrifft-lärdhe. 21 Helias; (B. moste) motte; tillförenna. 22 Helias; iw; skikka. 23 tingh; Helias; alleredho. 24 vtan. 25 huad; menniskiones. 26 lidha; för stodho; läryungana. 28 (B. the komo) han kom; folkit; steeg; böghde. 29 sin; öffuer. 30 (B. Ty) för then skul; månadhrasande; lidher; jemmer. 31 ofta; eeldhen; watnit. 32 läryungar. 33 *tu* saknas. 34 genwordigha; slechte. 35 lidha. 36 dieffwulen; vth aff. 37 wort; helbröghda; (B. j samma stund) frå then tijdhen. 38 läryungana. 39 hwi.

Euangelium

40 them, För idhra otroo skul. Sannerligha sägher iagh idher, Om j haffuen trona som itt Sinaps korn, tå måghen j säya til thetta berghet, Gack hädhan tijt bortt, och thet skal gå. Och idher warder intet omöghelighit. Men thetta slaghet gåår icke vth, vthan medh böön och fasto.

45 Men tå the wistadhes j Galilea, sadhe Jesus til them, Thet skal skee, at menniskionnes Son warder offuerantwardat j menniskiors hender, och the skola dräpa honom, och tridie daghen skal han stå vp igen. Och the wordo stoorligha be-
dröffuadhe.

50 Och när the komo til Capernaum, gingo the som skatpenningen plägadhe vpbära, til Petrum, och sadhe, Pläghar icke idhar Mestare giffua skatpenning? Tå sadhe han, Ja. Och som han kom j hwset, förekom honom Jesus, och sadhe, Hwadh synes tigh Simon? Aff hwem tagha iorderikes Ko-

55 nungar toll eller skatt? Aff sijn barn eller aff the fremmande?

Marci 9. Sadhe Petrus til honom, Aff the fremmande. Tå sadhe Jesus
Luce 9. til honom, Så äro jw barnen frij. Men på thet wij icke skole

förargha them, så gack til haffuet, och kasta vth kroken, och then första fisk tu fåår, tagh. Och när tu läter vp hans munn, 60 warder tu finnandes en penning, then tagh, och få honom vth för migh och tigh.

(barnen frij)

Ändoch Christus war frij, gaff han likwel skatt, sinom nästa til wilia. Så är ock en Christen om mong ting frij på sina wegna, Men han giffuer sigh doch welwiliogh sinom nästa til tienist.

XVIII. Capitel.

J then tijdhen, gingo Läriunganar til Jesum, och sadhe, Hwilken är then störste j Himmelriket? Tå kalladhe Jesus

Text rad: 41 it; sinaps. 42 berghit; (B. tijt bortt) och tijt. 43 wardher; går. 44 vtan; böön. 45 Men saknas; Galilea land. 46 menniskiones; wardher; öffuerantwardhat. 47 menniskies; tridhie. 48 vpp; wordho. 50 skatpenningen. 51 (B. plägadhe) plägha; vppbära. 52 geffua vth; skatpenningen. 53 hwsit; (B. förekom honom Jesus) war Jesus honom försnaar. 54 Huad; Symon; (B. iorderikes) werldenes. 55 (B. toll eller skatt) skatt; (B. sijn) theres. 57 äre; (B. på) vppå; skolom icke. 58 (B. förargha) förtörna; (B. kroken) thin crook. 59 (2 g.) tw; får; mwn. 60 wardher; tw; pening. 61 mich.

1 Adhertonde. 2 läryungana. 2, 16, 19, 23, 25, 49, 51, 62, 75, 76, 79 till. 3 Huilkin; himmelriket.

Gloss. rad: 57 saknas.

S. Matthei

fram itt barn, och stelte thet mitt jbland them, och sadhe, Sannerligha sägher iagh idher, Vthan j omwenden idher, och warden såsom barn, skolen j icke komma j Himmelriket. Hwilken nu sigh sielff så förnedhrar som thetta barnet, han är then störste j Himmelriket. Och hwilken som vndfåår itt sådana barn j mitt nampn, han vndfåår migh. Men hwilken som förarghar en aff thessa ringasta som troo på migh, honom wore bättre, at en quernsteen wore bunden widh hans halsz, och han senktes j haffzens diwp.

Luce 9.
Marci 9.

Marci 9.
Luce 17.

Wee werldenne för förarghelse skul. Ty förarghelse moste jw komma, Doch wee the menniskio, genom hwilka förarghelse kommer. Är thet så, at tijn hand eller tin foot är tigh til förarghelse, så hugg honom aff, och kastan jfrå tigh. Bättre är tigh ingå vthi lijffuet halt eller lemmalöös, än tu skulle haffua två hender och två fötter, och kastas j ewinnerlighen eeld. Och är thet så, at titt ögha är tigh til förarghelse, rijff thet vth och kastat jfrå tigh. Bättre är tigh, at tu ingåår j lijffuet eenögder, än tu skulle haffua tw öghon, och kastas j heluetes eeld.

15

20

Seer til, at j förachte ingen aff thessa små, Ty iagh sägher idher, at theras Änglar j himmelen see altijdh mins Fadhers ansichte j himmelen. Ty menniskionnes Son är kommen til at frelsa thet som förtapat war. Huru synes idher? om een menniskia hadhe hundradhe fåår, och itt aff them fore wildt? Offuergiffuer hon icke the niyo och niyotiyo på berghen, och gåår bortt och söker effter thet som foor wildt? Och hender thet så, at hon finner thet igen, Sannerligha sägher iagh

Luce 15.

30

Text rad: 4 mit. 5 ath vtan j bliffuen omwende. 6 wardhen; thå skolen; (B. j.) vthi; himmelriket. 7 Huilkin. 8 himmelriket; huilkin; vndhfår. 9 it; vndhfår; mich; huilkin(!). 10 tesse; mich. 11 quernasteen. 13 (2 g.) förarghelse. 14 menniskione; huilka; förarghilset. 15 thin (frfr. hand). 16 förarghelse; hugh; (B. kastan) kasta; j frå. 17 Bäter; liffuet; halter; lemmalös; tw. 18 föter. 19 eeldh; förarghelse. 20 j frå; bäter (i kustoden); tw; ingår. 21 liffuet; eenöghder; tw. 22 helwitis. 23 föracte; inghen; tesse. 24-25 (B. at... himmelen) ath theres englar see altijdh min fadhers ansykte, som är j himblomen. 25 Ty ath; menniskiones. 26 förtappad; en. 27 hundradha; it; wilt. 28 bärghen. 29 går; bort; wilt. 30 ighen.

Euangelium

idher, Hon glädz mera ther offuer, än offuer the niyo och niyotiyo som icke foro wild. Så är ock icke idhar himmelske Fadhers wilie, at någhor aff thessa små skal borttapat warda.

Luce 17. Men om tin brodher syndar tigh emoot, Så gack och straffa honom emellan tigh och honom allena. Hörer han tigh, Så haffuer tu förwerffuat tin brodher. Men hörer han tigh icke, så tagh än nu medh tigh en eller två, på thet all saak skal bestå widh tweggia eller triggia witnes munn. Hörer han them icke, så sägh thet Församlingenne. Hörer han icke Församlingena, så hålt honom såsom en Hedhning och Publican. Sannerligha sägher iagh idher, Alt thet j binden på jordenne, thet skal wara bundet j himmelen. Och alt thet j lösen på jordenne, thet skal wara löst j himmelen. Ytermersa sägher iagh idher, Ther två aff idher komma offuer eens på
45 jordenne, hwadh ting thet helst kan wara som the bidhia om, skal them thet wedherfaras aff minom Fadher, som är j himmelen. Ty hwar två eller tree äro församladhe j mitt namn, Ther är iagh mitt jbland them.

50 Tå steegh Petrus fram til honom, och sadhe, Herre, Huru ofta skal min brodher synda emoot migh, och iagh skal för-låta honom thet? Är siw resor noogh? Tå sadhe Jesus til honom, Jagh sägher tigh, Jcke siw resor, vthan siwtiyo sin-nom siw resor. För then skul är Himmelriket liknat widh en Konung, som wille hålla rekenskap medh sina tienare.

(j mitt namn)
Efter mijn befallning,
och migh til äro så
gåår thet ock wel alt j
godha måtto.

Text rad: 31 ofuer (frfr. the). 32 ock saknas. 33 thesse; (B. borttapat warda) borttappas. 34 (B. Men om) Men är thet så ath; gaak. 35 alleena. 35-36 (B. Hörer han tigh) är thet så han höre tigh. 36 haffver; tw. 37 vppå. 38 twäggia; treggia; (B. munn) oordh. 39 (B. Församlingenne) kyrkionne. 40 (B. Församlingena) kyrkiona; halt; så som. 41 (B. binden) bindandes wardhen. 42 iordhenne; bundit; himblenom. 43 (B. lösen) wardhen lösande; iordhenne; himblenom. 44 (B. Ther två) om så är ath två. 45 iordhenne; (B. hwadh) om huadh. 47 himblomen; Ty ath; försambladhe. 49 hurw. 50 syndha; mich. 51 noch. 52 icke till siw; vtan; sywtiyo. 53 himmelriket; wedh. 54 konung; holla; räken-scap.

Gloss. rad: 39 (saknas i B.) * kyrkione etc.) Thet är sägh cristne församlingenne, Men församlingen haffuer sedhan vthkorat noghra the som förståndughast haffua warit, them thet nw säyes på alles theres wegna, thet är kyrkennes formen. 47-48 saknas.

Och när han begynte rekna, kom en fram för honom, som 55
honom war skyldigh tiyo tusend pund. Och effter han hadde
icke ther han kunde betala medh, bödh Herren, at han skulle
sälias och hans hustru, och barn, och alt thet han åtte, och
betalas medh. Tå föll then tienaren nedh, och tilbadh honom,
och sadhe, Herre, haff tolamoodh medh migh, iagh wil alt 60
betala tigh. Tå warkunnadhe Herren sigh offuer then tie-
naren, och lät honom löös, och gaff honom til thet han war
skyldigh.

Tå gick then tienaren vth, och fann en aff sina medh-
tienare, som honom war skyldigh hundradhe penningar. Och 65
han toogh fatt på honom, och fick honom j halsen, droogh
honom, och sadhe, Betala thet tu äst skyldigh. Tå föll hans
medhtienare nedh, och badh honom, säyandes, Haff tala-
moodh medh migh, iagh wil alt betala tigh. Men han wille
icke, Vthan gick bortt, och kastadhe honom j fångelse, så 70
lenge han betaladhe thet han war skyldigh. Tå nu andre
hans medhtienare sågho thet som skeedde, tyckte them thet
ganska illa wara, och komo och kungiorde sinom Herra alt
thet skeedt war. Tå kalladhe hans Herre honom för sigh,
och sadhe til honom, Tu skalckachtighe tienare, alt thet tu 75
skyldigh wast, gaff iagh tigh til, ty tu badh migh. Skulle tu
ock icke haffua förbarmat tigh offuer tin medhtienare, såsom
iagh förbarmadhe migh offuer tigh? Och hans Herre wardt
wreedh, och antwardadhe honom bödhlanar j hender, til tess
thet war alt betalat, som han honom skyldigh war. Så skal 80
ock min himmelske Fadher göra idher, om j icke förlåten
aff idhor hierta, hwar och en sinom brodher thet the bryta.

Text rad: 55 räkn. 56 skyldogh; twsend. 58 hustrw. 59 nidh; (B. tilbadh)
badh. 60 tolamood; mich; will. 61 (B. warkunnadhe) önkadhe. 62 lösz. 63
skyldogher. 64 fan. 65 skyldogher; hundradha; peningar. 66 vppå; halszen;
och drogh. 67 tw; skyldogher. 68 nidh; tolamood. 69 mich. 70 vtan; fengelse.
71 lenghe; skyldogh. 72 skedde. 75 Tw; skalkactughe; tw. 76 skyldogh; ty
ath; (2 g.) tw; mich. 77 (B. såsom) som. 78 förbarmadhe(!); mich. 78-79
Och wart hans herre wreedh. 79 antwardade; bödhleener; tesz. 80 skyldogher.
81 förlåten icke. 82 idher.

Euangelium

XIX. Capitel.

Och thet begaff sigh, när Jesus hadhe fulkompnat thet talet, gick han vthaff Galilea, och kom in vthi Judee landzendar, på hijnsidhon Jordan. Och honom folgde mykit folck, och han gjorde them ther helbregda.

Marci 10 Tå gingo the Phariseer fram til honom, frestadhe honom, och sadhe til honom, Är thet ock rett, at man skil sigh widh sine hustru, för allahanda saker skul? Tå swaradhe han, och sadhe til them, Haffuen j icke läsit, At then som gjorde
Gene. 1. 2. 10 menniskiona aff begynnelsen, man och quinno gjorde han them. Och sadhe, För then skul skal man offuergiffua fadher och modher, och bliffua när sinne hustru, och the tw warda itt kött, Så äro the icke nu tw, vthan itt kött. Thet nu Gudh haffuer samman fögt, skal menniskian icke åtskilia.

Deute. 24. Tå sadhe the til honom, Hwj bödh tå Moses giffua Skilibreff, och offuergiffua henne? Sadhe han til them, För idhart
Supra 5. hiertas hårdheet skul, tilstadde Moses, at j måtten offuergiffua idhra hustrur. Men aff begynnelsen war thet icke så. Men iagh sägher idher, Hwar som skil sine hustru jfrå sigh
Marci 10 20 (vthan för hoor skul) och tagher ena andra, han gör hoor. Och then som tagher then offuergiffna, han gör hoor.

Tå sadhe hans Läriungar til honom, Haffuer manzens saak sigh så medh hustrunne, tå är icke gott giffua sigh j ecteskap. Tå sadhe han til them, Huar man tagher icke

---

Text rad: 1 Nittonde. 2 ath när; sulkompnat(!). 3 vth aff; Galilee land. 4 hyn sidhon; Jordans floodh; fölgde; folk. 5 helbröghda. 6 (B. gingo . . . til honom) komo til honom pharisej; (B. frestadhe) frestandes. 7, 9, 16, 22, 24, 30, 32, 33, 34, 36, 44, 46, 51, 56, 61 till. 7 (B. ock rett) lofflighit; en man; vedh. 8 hustrw. 9 giordhe. 10 begynnilsen; qwinno; giordhe. 11 offuergiffua. 12 sina; wardha. 13 it (frfr. kött, Så); (2 g.) köt; vtan. 14 åthskilia. 15 Hwi; (B. Skilibreff) åtskilielse breff. 16 öffuergiffua. 16-17 idher hiertes. 17 hordheet; skull; (B. at j); athi; motten; öffuergiffua. 18 hustrwr; första begynnilsen. 19 (B. Hwar) ath hwar och en; j frå. 20 parentestecken saknas; vtan. 21 (B. then offuergiffna) henne som offuergiffwin är. 22 läryungar. 22-23 (B. Haffuer . . . hustrunne) Haffuer saken sigh så emellan mannen och hustruna. 23 (B. icke) thet ey; (B. giffua sigh) wara. 24 ecteskap; Hwar.

S. Matthei

thetta ordet, vthan the huilkom thet bliffuer giffuit. Ty som- 25
 lighe snöpte äro, som så äro födde aff modherlijffuet. Och
 somlighe snöpte äro, som äro snöpte aff menniskiom. Och
 somlighe snöpte äro, som sikh sielffua haffua snöpt för
 Himmelriket skul. Huilken som kan taghat, han taghet.

(Sielffua) Jcke lekam-
 ligha, vthan ande-
 ligha.

Tå wordo barn burin til honom, at han skulle leggja hen-
 der på them och bidhia. Men Läriunganar nepste them.
 Tå sadhe Jesus til them, Låter betemma barnen, och förme-
 ner them icke komma til migh, ty sådana hörer Himmelriket
 til. Och när han hadhe lagdt hender på them, gick han
 tådhan.

Marci 10.
 Luce 18.

Och sij, en gick fram, och sadhe til honom, Godhe Mestar,
 Hwadh gott skal iagh göra, at iagh må få ewinnerlighit lijff?
 Tå sadhe han til honom, Hwj kallar tu migh godhan?
 Jngen är godh, vthan Gudh allena. Men wilt tu ingå til
 lijffuet, så hålt bodhorden. Sadhe han til honom, Hwilken? 40
 Sadhe Jesus, Tu skalt icke dräpa. Tu skalt icke bedriffua
 hoor. Tu skalt icke stiåla. Tu skalt icke bära falsk witne.
 Hedhra fadher och modher. Och tu skalt elska tin nästa
 såsom tigh sielff. Tå sadhe then vnge mannen til honom,
 Alt thetta haffuer iagh hållet aff min vngdom, Hwadh fattas 45
 migh än nu? Sadhe Jesus til honom, Wilt tu wara fulkom-
 ligh, så gack bortt, säl thet tu haffuer, och giff the fattigha,
 och tu skalt få en skatt j himmelen, och kom och fölgh migh.
 När then vnge mannen hörde thetta ordet, gick han be-
 dröffuat bortt, Ty han hadhe monga äghodelar. 50

Marci 10.
 Luce 18.

Text rad: 25 oordhit; vtan; (B. the) then; (B. huilkom) som; Ty saknas.
 26 äro snöpte; (B. modherlijffuet) theres modhers lijff. 27 äro snöpte (frfr. som);
 (B. snöpte frfr. aff) så giordhe. 28 äro snöpte; sielffue. 29 himmelriket; huilkin.
 30 wordho; bwren; sina hender. 31 bedhia; läryungana. 33 mich; ty ath; him-
 melriket. 34 lagt; sina hender. 36 mester. 37 huad; gott saknas; (B. må) kunde.
 38 til saknas; Hwi; tw; mich. 39 goodh; vtan; (B. wilt) will; tw; (B. til) vthi.
 40 lijffuet; halt; bodhoorden; til saknas; (B. Hwilken?) huilkin bodh?. 41 Tw;
 tw; (2 g.) (B. skalt) skal. 42 (2 g.) Tw; (2 g.) (B. skalt) skal; witue(!). 43
 tu skalt saknas. 44 (B. såsom) som; sielffuan; (B. then vnge mannen) vngemannen.
 45 hollit; Huad. 46 mich; (B. än nu) mera; Uill; tw; fulkomlighen. 47 gak;
 bort; och sääl; tw; hafuer. 48 tw; (B. skalt) skal; himblenom; och (frfr. fölgh) saknas;
 fölgh; mich. 49 (B. then vnge mannen) vngemannen; hördhe; oordhit. 50 bort.

Gloss. rad: 28 saknas.

Euangelium

Tå sadhe Jesus til sina Läriungar, Sannerligha sägher iagh idher, Them rjka är swårt gå in j Himmelriket. Och ytermera sägher iagh idher, Thet är lettare, at en Cameel går genom itt nåalszögga, än at en rijk kommer j Gudz Rike.

55 När Läriunganar thetta hörde, wordo the ganska förfäradhe och sadhe, Hoo kan tå warda saligh? Tå sågh Jesus til them, och sadhe til them, För menniskiom är thet omöghelighit, Men för Gudhi äro all ting mögheligh.

Marci 10.
Luce 18.

Tå swaradhe Petrus, och sadhe til honom, Sij, wij haffue offuergiffuit all ting, och folgdt tigh, Hwadh skole wij få therföre? Tå sadhe Jesus til them, Sannerligha sägher iagh idher, at j som migh haffuen effterfolgdt j the nya födhelsen, när menniskionnes Son warder sittandes på sins maiestetz säte, tå skolen ock j sittia på tolff säte, dömandes the tolff
65 Jsraels slechte. Och hwar och en som offuergiffuer hws, eller brödher, eller systrar, eller fadher, eller modher, eller hustru, eller barn, eller åkrar, för mitt nampn skul, han skal få hundradhefalt, och ärfhua ewinnerlighet lijff. Men monge the fremste bliffua the ytterste, och the ytterste the fremste.

XX. Capitel.

För ty Himmelriket är lijkt enom Hwszbonda, som gick vth bittjdhä om morghonen, til at leya sigh arbetare j sin wijngård. Och när han hadhe warit offuer eens medh arbetarena om en wiss dagspenning, sende han them j sin wijngård. Sedhan gick han vth widh tridie stunden, och sågh

---

Text rad: 51 läryungar. 52 rika; *in* saknas; himmelriket. 53-54 Thet är lettaren en cameel gå genom it nålszögga, än en rikan komma j gudz rike. 55 läryungana; hördhe; wordho; ganzka. 56 (B. Hoo) Hwar; wardha. 57 *til them* saknas; menniskiomien; omöghelighit. 58 möghligh. 59 *til* saknas; wi; haffuom. 60 fölgt. 60-61 (B. Hwadh skole wij få therföre) Hwadh bliffuer thå aff oss. 62 mich; effterfölgt. 63 menniskiones; wardher; sitiandes. 63-64 (B. på . . . säte) j sitt maiestatis säte. 64 sitia. 65 slechte. 67 hustrw; förmit(!); skull. 68 hundradhe fält; (B. ärfhua) haffua; ewinnerlighit; monga. 69 (2 g.) fremsta; (2 g.) yttersta.

1 Tiwghonde. 2 himmelriket; lijct; husbonda. 3 bittidha. 3, 7, 12, 13, 14, 16, 18, 34, 35, 38, 39, 42, 44, 49, 50, 53, 56, 63, 71 till. 3 arbetara. 4 wingårdh; arbetarener. 5 (B. en wiss dagspenning) dagspennigen; wingårdh. 6 wedh; tredhie.

S. Matthei

någhra andra ståndandes fåfenga på torghet, och sadhe til them, Går ock j vthi min wijngård, och hwadh skälighet är, wil iagh giffua idher. Och the gingo. Och åter gick han vth widh siette och niyonde stunden, och giorde samma- 10 ledhes. Men widh then elloffte stundena gick han vth, och fann någhra andra ståndandes fåfenga, och sadhe til them, Hwj stå j här hela daghen fåfenge? The sadhe til honom, Ty ingen haffuer leegdt oss. Tå sadhe han til them, Går ock j vthi min wijngård, och hwadh skälighet är, skolen j få. 15

Når afftonen kom, sadhe wijngårdzherren til sin Skaffare, Kalla fram arbetarenar, och giff them theras löön, begyn- nandes på the sijdsta, in til the första. Och när the komo fram, som widh elloffte stundena kompne woro, fick hwar thera dagspenningen. När the förste komo, meente the, at 20 the skulle fått meer. Och fingo ock hwar thera dagspen- ningen. Och när the så fingo, knorradhe the emoot Hwsz- bondan, och sadhe, Thesse sijdste haffua arbetat en tima, och tu giorde them lijka medh oss, som haffua burit dagsens tunga och hetan. 25

Tå swaradhe han enom aff them, och sadhe, Min wen, iagh gör tigh ingen orett, Wast tu icke offuer eens medh migh om en wiss dagspenning? Tagh thet tigh tilhörer, och gack tin wägh. Men iagh wil giffua thenna sijdsta så mykit som tigh. Eller må iagh icke göra vthi mijn ting hwadh iagh 30 wil? Seer tu för then skul illa vth, at iagh så godh är? Altså warda the ytterste the fremste, och the fremste the ytterste. Ty monge äro kalladhe, men fåå äro vthwalde.

Text rad: 7 noghra; stondandes. 8 Går; wingårdh; huadh; (B. är) kan wara. 9 (B. Och the gingo) Så gingo the. 10 wedh; siätte; nyonde; giordhe. 11 wedh. 12 fan; noghra; stondandes; och (!). 13 Hwi; fåfenge (!); Sadhe the; Ty ath. 14 hafuer; leegt; Går. 15 wingårdh; hwad. 16 wingårdzherren. 17 arbetarena; theres; lön. 18 sista; kommo. 19 wedh. 20 dagespenningen. 21 skulde; the hwar thera; dagspenningen. 22 husbondan. 23 Tesse; sijste; hafua. 24 tw; lika. 25 twnga; heta. 26 ven. 27 Vast; tw. 28 mich; dagspening. 29 gaak; *Men* saknas; will; thenne; (B. sijdsta) ytersta; mikit. 30 min. 31 (B. Seer tu . . . godh är) eller är titt ögha skalkactught ty iach är godh?; (B. Altså) Så. 32 wardha. 33 Ty ath; få.

Euangelium

Marci 10.
Luce 18.

Och så droogh Jesus vp til Jerusalem, och toogh sina tolf Läriungar ena til sigh på wäghen. Och sadhe til them, Sij, wij farom vp til Jerusalem, och menniskionnes Son skal offuerantwardas them offuersta Prestomen och them Scrifft-lärdom, och the skola döma honom til dödhnen, och the skola offuerantwarda honom Hedhningomen til at begabbas, och
40 hudhflengias, och korszfestas, Och tridie daghen skal han vpstå igen.

Tå steegh Zebedej söners modher fram til honom medh sina söner, tilbadh honom, och begäradhe någhot aff honom. Tå sadhe han til henne, Hwadh wilt tu? Sadhe hon til ho-
45 nom, Lät thessa två mina söner sittia j titt Rike, then ena på tina höghra hand, och then andra på tina wenstra. Tå swaradhe Jesus och sadhe, J weten icke hwadh j bidhien, Kunnen j dricka then kalcken, som iagh skal dricka, och döpas medh thet dopet, som iagh döpes medh? Tå sadhe the til
50 honom, Ja, wel. Sadhe han til them, Min kalck skolen j wist dricka, och döpas medh thet doop, som iagh döpes medh. Men sittia på mina höghra hand och wenstra, ståår icke migh til at giffua, Vthan them som thet tilreedt är aff
Minom Fadher.

Marci 10.
Luce 22.

55 När the tiyo thet hörde, wordo the mislynte på the två brödhernar. Tå kalladhe Jesus them til sigh, och sadhe, J weten, at werldzligha Förstar äro rådhandes, och the som

(then kalcken)
Thet är lijdh, Men kötet wil jw altijdh förra herlighit warda, än thet korszfest är, Förra vphögt, än thet förnedhrat warder.

Text rad: 34 Jhesus; vpp; Hierusalem. 35 läryungar; till (frfr. them). 36 wi; Hierusalem; menniskionne; skall. 37 offuerantwardhas; scrifft-lärdhom. 38 skolo (frfr. döma). 39 offuerantwardha; hedningomen. 40 tridhie. 41 vppstå; ighen. 42 Zebedei. 43 (B. tilbadh) tilbedhiandes; (B. begäradhe) begärandes. 44 till (frfr. henne); huadh; (B. wilt) wil; tw; *til* (frfr. honom) saknas. 45 tesse; sitia; tett; ene; (B. på) wedh. 46 höghre; andre; (B. på) wedh; wenstra. 47 huadh; bidien. 48 (B. then kalcken) the skälana. 49 (B. döpes) skal döpas. 50 (B. Min kalck) Mina skäl. 51 (B. doop) dopet; (B. döpes) skäl (!) döpas. 52 sitia; (B. på) wedh; höghre; (B. och) eller; står. 53 mich; vtan; tillreedt. 55 hördhe; wordho; mislunte. 56 brödherna. 56-58 (B. J weten . . . machtena) J weten ath försterna för folkit haffua sigh som herrar offuer them, och the som mectoghe ära, the brwka wäld offuer them.

Gloss. rad: 48 (B. then kalcken) *skalena etc.) (B. Thet är . . . warder.) Thet är kunnen j lidha pinona, Kötit thet är menniskian vth aff sitt eghit kynde will jw heiler (!) fara wäl, än pinat werdha, heller vphöyas än förnedras.

S. Matthei

Herrar äro, haffua machtena. Så skal thet icke wara jbland idher, Vthan then som wil wara mechtigh jbland idher, han ware idhar tienare. Och hwilken jbland idher wil wara then fremste, han ware idhar dreng. Såsom menniskionnes Son är icke kommen, på thet han wil läta tiena sigh, Vthan at han wil tiena, och giffua sitt lijff til återlösning för monga. 60

Och när the gingo vthaff Jericho, folgde honom mykit folck. Och sij, två blinde såto widh wäghen. Och när the hörde, at Jesus gick ther fram, ropadhe the, och sadhe, Ah Herre Daudz Son, förbarma tigh offuer oss. Men folcket nepste them, at the skulle tiya. Tå ropadhe the thes meer och sadhe, Ah Herre Daudz Son, förbarma tigh offuer oss. Tå stadhnadhe Jesus, och kalladhe them, och sadhe, Hwadh wilien j at iagh skal göra idher? The sadhe til honom, Herre, at wår öghon måtte öppnas. Tå warkunnadhe Jesus sigh offuer them, och toogh på theras öghon. Och strax fingo the sina syyn, och folgde honom. Marci 10 Luce 18. 70

XXI. Capitel.

Och när the nalkadhes Jerusalem, och komo til Bethphage widh Olioberghet, Sende Jesus två sina Läriungar, och sadhe til them, Går j byyn som ligger för idher, Och strax warden j finnandes ena åszninno bundna, och folan när henne, Löser them, och ledher til migh. Och om någhor talar idher til, så sägher, Herren behöffuer them, Och strax slepper han them. Thetta är alt skeedt, at thet skulle fulkompnas som Marci 11 Luce 19. Johan. 12 5 Sacha. 9.

Text rad: 59 vtan; (B. then) hwar och en; (B. mechtigh) yppast. 59-60 (B. han ware idhar) ware han idher. 60 huilken; jdher; will. 61 (B. han ware idhar) ware han idher; menniskionne. 62 (B. på) vppå; will; lata; vtan. 63 will; geffua; återlösning; manga. 64 vth aff; Hierico; fölgde. 65 folk; wedh. 66 hördhe; (B. Ah) O. 67 dauidz; förbarma(!); folkit. 68 thess; mera. 69 (B. Ah) O; dauidz. 70 stadnade; them till sigh; Huadh. 71 wilien; Sadhe the till. 72 motte; (B. warkunnadhe) önkadhe. 73 theres. 73-74 (B. fingo the sina syyn) wordho the seende. 74 fölgdhe.

1 Jt och tiwghonde. 2 när som; Hierusalem; kommo. 2, 4, 6 (2 g.), 9, 13, 25, 27, 33, 39, 40, 46, 51, 58, 61, 64, 67, 70, 72, 80, 92, 96, 108 till. 3 wedh; oliuoberghit; läryungar. 4 Går; byn; warden. 5 åszninno. 6 mich. 7 ath herren.

Euangelium

sagdt är genom Propheten, som sadhe, Sägher til dottrena
 10 Zion, Sij, tin Konung kommer til tigh sachtmodigh, rijdhandes på eenne åszninno, och på een arbetes åszninnos fola. Lăriunganar gingo bortt, och giorde som Jesus hadhe them befalt, och leedde til honom åszninnona och folan. Och ladhe sijn klädher på them, och satte honom ther vppå. Mykit
 15 folck breedde sijn klädher på wäghen. The andre skåro quistar aff trään, och strödde på wäghen. Men folcket som föregick, och the som effterfolgde, ropadhe och sadhe, Hosianna Daudiz Sone, Welsignat ware han som kommer j
 HERRANS nampn, Hosianna j högdenne.

Hosianna, Vthtydhes, Ah hielp, eller, Ah giff lycko och helso.

20 Och när han kom in j Jerusalem, vprörde sikh hele staden, och sadhe, Hoo är thenne? Tå sadhe folcket, Thet är Jesus then Propheten aff Nazareth j Galilea. Och gick Jesus in j Gudz Tempel, och dreff vth alla the ther köpte och sålde j Templet. Och vmstötte wezlare boorden, och duffuomongarenars säte, och sadhe til them, Thet är scriffuit, Mitt
 25 Hws skal kallas itt Bönehws, Men j haffuen giordt ena röffuare kulo ther aff. Och til honom komo blinde och halte j Templet, och han giorde them helbregda.

iesaië 56.

30 När the offuerste Presterna och the Scrifftlärde sågho the Vnder, som han giorde, och barnen som ropadhe j Templet säyandes, Hosianna Daudiz Sone, bleffuo the mislynte, och

Text rad: 9-10 (B. dottrena Zion) Syons dotter. 10 *til* saknas; (B. rijdhandes) sitiandes. 11 enne; åszninno; åszninnos. 12 Läryungana; bort; giordhe. 13 åszninnona. 14 (B. sijn) theres; klädher. 15 folk; breddhe; (B. sijn) theres; klädher. 16 quister; weggen; folkit; söm(!). 17 effter fölgde; Hosanna. 18 dauidz; (B. Welsignat) Benedijet; (B. han) then. 19 herrans (gemena); Hosanna; höghdene. 20 Hierusalem; (B. vprörde) berördhe; hela. 21 folkit. 22 Nazaret; (B. Galilea) Galileeland. 23 dreeff; alle. 24 *j* Templet saknas; bordhen; duffwomongarenas. 25 scriffuit. 26 hwsz; (B. kallas) heta; *itt* saknas; bönehwsz; giordh. 27 kwlo; kommo. 28 giordhe; helbröghda. 29 *och the Scrifftlärde* saknas. 30 (B. Vnder) vnderligha ting; giordhe. 31 seyandes; Hosanna. blifuo; mislunte.

Gloss. rad: 17 (B. Hosianna... helso) * hosanna etc.) Thet är sagdt, gudh giffue houom(!) lykko, eller annat sådana oord, ther man aff frögd onsker någhrom got. 31 (saknas i B.) * Hosanna etc.) Thet är sagdt, gudh giffue honom lykko, eller annat sådana oordh ther man aff frögd onskar någhrom.

S. Matthei

sadhe til honom, Hörer tu hwadh thesse säya? Tå sadhe Jesus til them, Hwj icke? Haffuen j aldrigh läset, Aff barnas och spenabarnas munn haffuer tu fulkompnat loffuet? Tå offuergaff han them, och gick vthu stadhen til Bethanien, och bleff ther. Psalm. 8.
35

Om morghonen när han gick in j stadhen igen, hungradhe honom. Och han fick see itt fikonaträä widh wäghen, och gick ther til, och fann intet ther vppå, vthan allenast löff. Och sadhe til thet, Wexe aldrigh här effter frucht på tigh. Och fikonaträdh bleff strax tortt. Och när Läriunganar sågho thet, förundradhe the sigh, och sadhe, Huru är thet fikonaträdh så snart torkat? Tå swaradhe Jesus, och sadhe til them, Sannerligha sägher iagh idher, Om j haffuen trona och twiffen intet, så warden j icke allenast görandes sådana som medh fikonaträdh skeedde, Vthan jemwel, om j säye til thetta berghet, Heff tigh vp, och kasta tigh j haffuet, tå skal thet skee. Och alt thet j bidien j bönenne troondes, thet skole j få. Marci 11.
45
Supra 7.

Och när han kom j Templet, gingo the offuerste Presterna och the Äldste j folcket til honom, ther han lärde, och sadhe, Aff hwadh macht gör tu thetta? Och hwar haffuer giffuit tigh thenna machten? Tå swaradhe Jesus, och sadhe til them, Jagh wil ock spöria idher itt ord, Om j säye migh thet, wil iagh ock säya idher, aff hwadh macht iagh thetta gör. Hwadhan war Johannis döpelse? aff himmelen, eller aff meniskiom? Tå tenckte the widh sigh sielffua, och sadhe, Säyom Marci 11.
Luce 20.
55

Text rad: 32 tw; huad; tesse. 33 Hwi; läsit. 33-34 (B. Aff . . . munn) Aff barnones mwn och theres som diya; hafuer; tw; lofuet. 35 offuergaff; vthur. 36 och bleff ther öfuer nattena. 37 *in* saknas; ighen. 38-39 (B. och han . . . til) Och när han fick see it fikona trää wedh wäghen, gick han ther till. 39 fan; vtan; (B. löff) löwen. 40 Uexe; her; fruct. 41 fikona trädh; bleeff; tort; läryungana. 42 Hurw; fikona trädh. 43 Jhesus; *til* saknas. 44 (B. Om) ath om så är; troona. 45 tuiffen; (B. så) thå; wardhen; (B. icke) ey. 46 *medh* saknas; fikona trädh; vtan; iemwål. 47 bergit; hafuet. 48 bedhien; bönenä; troandes. 49 (B. skole j få) fåå j. 50 (B. gingo) kommo; öfuerste; presterne. 51 (B. Äldste) åldersmen; folkit; lårdhe. 52 (B. hwadh) hwars; mact; tw. 53 (B. thenna machten) thenne welligheten; *til* saknas. 54 (2 g.) will; it; oordh; (B. Om) är thet så; säyen; mich. 55 (B. aff hwadh macht) medh huars makt; Huadhan. 57 wedh; sielffue; Seyom.

Euangelium

wij, Aff himmelen, tå sägher han til oss, Hwj troodden j tå
honom icke? Säyom wij ock, Aff menniskiom, så rädhes wij
60 folcket, Ty alle höllo Johannem för en Prophet. Tå swaradhe
the Jesu och sadhe, Wij wete thet icke. Sadhe han til them,
Jcke heller sägher iagh idher aff hwadh macht iagh thetta gör.

Men hwadh synes idher? En man hadhe två söner, och
gick til then första och sadhe, Son, gack och arbeta j dagh
65 j min wijngård. Han swaradhe och sadhe, Jagh wil icke.
Sedhan ångradhe honom thet, och gick åstadh. Och gick
han til then andra, och sadhe sammalunda. Tå swaradhe
han och sadhe, Ja, Herre, och gick intet. Hwilken aff the
två giorde thet fadhren wille? The sadhe til honom, Then
70 förste. Sadhe Jesus til them, Sannerligha sägher iagh idher,
at Publicaner och skökior skola gå j Himmelriket förr än j.
Johannes kom til idher, och lärde idher retta wäghen, och j
troodden honom intet, Men Publicaner och skökior troodde
honom. Och ändoch j thet såghen, haffuen j doch sedhan
75 ingen bätring giordt, at j måtten troodt honom.

Esaie 5.
Jere. 2.
Hörer een annor lijknelse. Thet war en hwszbonde, som
planteradhe en wijngård, och gierde ther gård om kring,
och grooff en press ther inne, och bygde itt torn, och vth-
leegde honom wijngårdzmannom, och foor vthländes. När
80 nu fruchtennes tijdh kom, sende han sina tienare til wijn-
gårdzmännemar, at the skulle vpbära hans frucht. Tå togho
wijngårdzmännemar fatt på hans tienare, then ena hudh-
flengde the, then andra slogho the jhiäl, then tridie stenadhe

---

Text rad: 58 Hwi. 59 (B. Aff) vthaff. 60 folkit; ty ath; prophete. 60-61
Så swaradhe the thå. 61 wetom; Sadhe och han. 62 (B. aff hwadh macht)
medh huars makt. 63 *Men* saknas; Huad. 64 gaak. 65 wingård; will. 66
Sidhan; affstadh. 67 (B. sammalunda) sammaledhes. 68 Ja gerna herre; huilken
69 giorde; (B. The sadhe til honom) Thå sadhe the. 71 (B. skökior) löskoner;
(B. j Himmelriket förr än j) för idher vthi gudz rike. 72 (B. och lärde idher
retta wäghen) j retferdughetenes wägh. 73 (B. skökior) löszkonor. 74 än
dogh; sidhan. 75 (B. at j) athi och; motten. 76 en; lijknelse; hwszbonde.
77 gårdh. 78 (B. press) wijngroop; byghde; it; vthleegde. 79 (B. vthländes)
bort j fremmande land. 79-80 (B. När nu fruchtennes tijdh kom) När tijdhen
kom ath fructen skulle taghas ther aff. 80 wijngårdzmannena. 81 fruct. 82
wijngårdzmannena; tienara; (B. then ena) en. 83 j hääl; tridie.

S. Matthei

the. Åter sende han andra tienare flere än the första. Och
 the giorde them sammaledhes. På thet sijdsta sende han sin 85
 Son til them, och sadhe, The haffua jw ena försyyn för min
 Son. Men när wijngårdsmänneren sågho Sonen, sadhe the
 emellan sigh, Thenne är arffuingen, kommer, låter oss slå
 honom jhiäl, och så få wij hans arffuedeel. Och the toggo
 fatt på honom, dreffuo honom vthaff wijngården, och sloggo 90
 honom jhiäl. När nu wijngårdzherren kommer, Hwadh
 skal han göra åt the wijngårdsmänneren? Sadhe the til
 honom, The onda skal han illa förgöra, och leya sin wijngård
 androm wijngårdzmannom, the som giffua honom fruchtena
 j rettom tijdh. 95

Tå sadhe Jesus til them, Haffuen j aldrih läsit j Scriff-
 tenne? Then stenen som bygningsmänneren bortkastadhe, Psalm. 118
 han är bliffuen en hörnsteen. Aff HERRANOM är thetta skeedt,
 och är vnderlighit för vår öghon. Therföre sägher iagh
 idher, At Gudz Rike skal taghas jfrå idher, och warda giffuit 100
 Hedhningomen, som göra thes frucht. Och hwilken som
 faller på thenna stenen, han warder krossat. Men vppå
 hwilken han faller, then slåår han sönder j stycker. Och när
 the offuerste Presternar och Phariseerna hörde hans lijknelse,
 förnummo the, at han taladhe om them. Och the wille haffua 105
 taghit fatt på honom, Men the räddes för folcket, Ty the

(som faller)

Alt moste stöta sigh
 på Christo, somlige
 til bätring, somlighe
 til förwerring.

Text rad: 84. Åter; tienara. 85 giordhe; sista. 86 *til them* saknas; (B. The haffua jw ena försyyn) The skona jw. 87 wijngårdzmennena. 88 emellom; arffwingen. 89 j häl; arffuadeel; *the* saknas. 90 (B. på) vppå; (B. dreffuo) skuffwo; vth aff; wijngårdhen. 91 j häl; När som; huad. 92 åth; wijngårdzmennena. 93 onda; (B. skal han illa förgöra) wardher han illa förgörandes. 93-94 (B. och . . . androm) och sin wijngårdh wardher han leiande androm. 94 (B. fruchtena) fruct. 95 rettan. 97 bygninges mennena; bort kastadhe. 98 (B. hörnsteen) huffwudhsteen j hörnet; herranom (gemena); (B. skeedt) giordt. 99 (B. vår) war. 100 j frå; wardha; gifuit. 101 (B. Hedhningomen, som göra) thy folke som gör; thess; fruct; huilken. 102 thenne; wardher. 102-103 Men huilkin som han faller vppå. 103 slår. 104 öffuerste; presterna; hördhe; lijknelse. 105 förnwmo; *the* (frfr. wille) saknas; hafua. 106 fat; folkit.

Gloss. rad: 101 (saknas i B.) * thy folke etc.) Thet är, thet skal taghas judhomen j frå, så ath the icke meer skola kallas gudz enkannelighit folk, vtan hedningana som wedh trona togbo (!). 102 * faller etc.); (B. moste) motte; till (r. 5); förwerring.

Euangelium

höllo honom för en Prophet. Och swaradhe Jesus, och taldhe them åter til genom liknelse, säyandes.

XXII. Capitel.

Luce 144.

Hjmmelriket är likt enom Konung, som gjorde bröllop åt sin son. Och sende vth sina tienare, at the skulle kalla them som bodhne woro til bröllopet. Och the wille icke komma.
5 Åter sende han andra tienare, säyandes, Sägher them som bodhne äro, Sij, iagh haffuer tilreedt mijn måltijdh, mine oxar och min gödheboskap äro slachtat, och all ting äro redho, kommer til bröllop. Men the försumadhe thet. Och gingo bortt, Then ene til sin affwelsgård, then andre til sin
10 köpenscap. Och somlighe togho fatt på hans tienare, hädde och dråpo them. När Konungen thet hörde, wardt han wreedh, och sende vth sina härar, och förgiorde the dråpare, och brende vp theras stadh.

Tå sadhe han til sina tienare, Bröllopet är tilreedt, men
15 the som woro bodhne, woro icke werdighe. Therföre går vth på wäghanar, och alla the j finnen, kaller til bröllopet. Och tienarenar gingo vth på wäghanar, och församladhe alla så monga the funno, bådhe onda och godha, Och boorden wordo all full sett. Tå gick Konungen in, at han skulle besee
20 gästerna. Och sågh ther en man som war icke klädd j bröllops klädher. Och sadhe til honom, Min wen, huru kom tu här in, och haffuer icke bröllops klädher? Och han tijgde.

(bröllops klädher)

Thet är troon, then henne icke haffuer, kan medh inga sina gerningar teckias Gudhi, Hebre. 11.

Text rad: 107 prophete; Och thå. 108 liknelse; seyande.

1 Annat och tiwghonde. 2 Hjmmelriket; (B. som) huilkin som. 5 Åäter; (B. sende) vthsende; seyandes. 6 hafuer; till reedt; min; mina. 7 slachtadhe; är (frfr. redho). 8, 9, 14, 16, 21, 23, 29, 36, 42, 45, 49, 64, 72, 76, 77 (2 g.) till. 8 bröllopet. 9 bort; till (frfr. sin affwelsgård); affwelsgårdh. 10 köpenscap; fat; vpå; hanstienare (!); hädde them. 11 hördhe; wort. 12 wreedh; (B. sina härar) sin häär. 13 theras. 14 bröllopet; tillreedt. 15 (B. icke) ey; verdughe; (B. Therföre) ty; går. 16 bröllopet. 17 tienarena; försambladhe. 18 som the; oonda. 18-19 (B. Och boorden wordo all full sett) och bröllops hwset wort fult medh gäster. 19 (B. besee) see. 20 gesterna; (B. klädd). 21 klädher; ven. 22 tw; klädher; tijgde.

Gloss. rad: 21 * bröllops klädher; troona; ecke; hafuer; med; gerninga; (B. Hebre. 11.) Heb. xj.

S. Matthei

Tå sadhe Konungen til tienarena, Binder honom hender och fötter, och kaster honom j thet yttersta mörkret, ther skal wara grååt och tandagnislan. Ty monge äro kalladhe, och fåå vthkoradhe. 25

Tå gingo the Phariseer bortt, och ladhe råd, huru the måtte beslå honom medh orden. Och sende sina Läriungar til honom medh the Herodianer, och sadhe, Mestar, wij wete at tu äst sanferdigh, och lærer Gudz wägh rett, och tu rädhes för ingen, Ty tu seer icke effter menniskiors person, Så sägh oss, Huru synes tigh? Är thet rett, at man giffuer Keysarenom skatt eller ey? När Jesus merckte theas skalckheet, sadhe han, Hwj fresten j migh j skrymtare? Läter migh see myntet på skatpenningen. Och the fingo honom penningen. Och han sadhe til them, Hwars belete och offuerschrift är thetta? The sadhe til honom, Keysarens. Tå sadhe han til them, Så giffuer Keysarenom thet Keysarenom tilhör, och Gudhi thet Gudhi tilhör. När the thet hörde, förundradhe the sigh, och offuergåffuo honom gångandes jfrå honom. 30 35 40

På then daghen gingo til honom the Saduceer, som säya, at ingen vpståndelse är, och frågadhe honom, säyandes, Mestar, Mose sadhe, Om någhor bliffuer dödh barnlöös, tå skal hans brodher tagha hans hustru til echta, och vpweckia sinom brodher sädh. När oss woro siw brödher, Then förste toogh sigh hustru och bleff dödh. Och effter han hadhe ingen sädh, leeffde han sina hustru sinom brodher. Sammalunda ock then andre, och then tridie, alt in til then siwnde. 45

Text rad: 23 (B. honom) hans. 24 föter; skall. 25 gråt; tannagnislan. 26 få. 27 bort. 28 motte; oordhen; läryungar. 30 wetom; (2 g.) tw; sanferdigh; (B. och lærer Gudz wägh rett) och j sanningenne lærer tw gudz wägh. 31 (B. rädhes för) skonar; ty ath; tw; (B. menniskiors person) menniskiones ansichte. 32 tigh synes; rät; geffuer. 33 merkte; theres; skalkheet. 34 Hwi; (2 g.) mich. 35 skatpenningen; penningen. 36 (B. han) Jesus; beläte. 37 Sadhe the; *til honom* saknas. 38 *til* saknas. 38-39 Så geffuer thet keysarenom som keysarenom tilhör. 39 hördhe. 40 gongandes. 41 j frå. 43 vpståndilse är aff dödh; fråghade; seyandes. 44 Moses; barnalöös. 45 äkta; (B. vpweckia) vpreesa. 46 (B. brödher) brodher(!). 47 bleff. 49 tridhie.

Euangelium

50 Sijdst aff allom bleff ock quinnan död. När nu vpståndelsen
skeer, hwilkens hustru aff the siw bliffuer hon? Ty the
haffua alle hafft henne.

Tå swaradhe Jesus, och sadhe til them, J faren wille,
och weten icke Scrifftena, ey heller Gudz krafft. Ty j vp-
55 ståndelsen, hwarken tagher man sigh hustru, eller quinna
giffs manne, Vthan the äro lijka som Gudz Änglar j him-
melen.

Men om the dödhas vpståndelse, haffuen j icke läsit hwadh
Exodi 3. idher sagdt är aff Gudhi, som sadhe, Jagh är Abrahams Gudh,
60 och Jsacs Gudh, och Jacobs Gudh? Gudh är icke the dö-
dhas Gudh, vthan thesas som leffuandes äro. Och när folcket
sådana hörde, förundradhe the sigh offuer hans lärdom.

När the Phariseer sågho, at han hadhe stoppat the Saduceer
munnen til, församladhe the sigh. Och en aff them som war
65 en Scrifftlär, frestadhe honom, säyandes, Mestar, hwilket
är thet yppersta bodhet j Laghen? Tå sadhe Jesus til honom,
Deute. 6. Tu skalt elska tin HERRA Gudh aff alt titt hierta, och aff
allo tinne siäl, och aff all tin hogh, Thetta är thet yppersta
och största bodhet. Thet andra är thesso lijkt, Tu skalt
70 elska tin nästa som tigh sielff. På thessa tw bodhen henger
all Laghen och Propheterna.

När nu the Phariseer woro tilhopa, frågadhe them Jesus,
och sadhe, Hwadh synes idher om Christum? Hwars Son
är han? Sadhe the til honom, Daidz. Tå sadhe han til them,
75 Hwj kallar tå Daid honom j Andanom Herra? säyandes,
Psal. 110. HERREN sadhe til min Herra, Sett tigh på mina höghra hand,

---

Text rad: 50 Sijst; (B. bleff ock quinnan död) doo och quinnan; (B. nu) som;
vpståndelsen aff dödha. 51 huilkens. 53 *til* saknas. 54 (B. weten) förstån;
scrifften; (B. ey) och icke; ty ath; (B. j) på; vpståndelsen aff dödha. 55 huarken.
56 geffues; vtan; *Gudz* saknas; englar. 58 vpståndelse; huad. 61 vtan; theres;
folk. 62 hördhe. 64 försambladhe. 65 (B. Scrifftlär) lagheloker; fråghade
och frestadhe; seyandes; huilkit. 66 bodhit; *til* saknas. 67 Tw; (B. skalt) skal;
herra (gemena). 68 (B. allo) alla; thina; (B. yppersta) första. 69 thet största;
tesso; Tw; (B. skalt) skal. 70 sielffuan; thessen. 71 propheterna. 72 (B. När...
woro) När the phariseer woro nw; till hoga; fråghade. 73 Huad; (B. Hwars)
hwes. 74 *til* (frfr. honom) saknas. 75 Hwi; seyandes. 76 Herren (gemena);
(B. Sett tigh) sitt; höghra.

S. Matthei

til tess iagh legger tina fiendar tigh til en fotapall. Effter nu Daudid kallar honom Herra, huru är han tå hans Son? Och ingen kunde swara honom itt ord. Och jfrå then daghen drijstadhe sigh ey heller någhor at frågha honom 80 någhot meer.

XXIII. Capitel.

Tå taladhe Jesus til folcket och til sina Läriungar, säyandes, På Mose stool sittaa the Scrifflärde och Phariseer. Alt thet the biwdha idher hålla, thet håller och görer, Men effter theras gerningar görer icke. Ty the säya, och göra intet. 5 The binda tunga och odrågheligha byrdor tilsamman, och leggja menniskiomen på hårdanar, Men the wilia icke sielffue röra them medh itt finger. Men alla sina gerningar göra the, på thet the skola warda seedde aff menniskiomen. The göra sina Tenckescriffter bredha, och fällanar på sijn klädher 10 stora. The sittaa gerna fremst widh bordet, och j Synagogorna, och wilia gerna warda helsadhe på Torghet, och heta aff menniskiomen, Rabbj. Mar. 12

Men j skolen icke läta kalla idher Rabbj, Ty en är idhar Mestare, Christus, och j ären alle brödher. Och j skolen 15

Text rad: 77 thess. 78 (B. nu) thet; sin herra. 79 oordh; (B. jfrå) frå. 80 (B. ey heller någhor) ingen; till ath.

1 Tridhie och tiwghonde. 2 (2 g.), 30, 56, 57, 69, 83 till. 2 folkit; läryungar; seyandes. 3 Moses; sitia; scrifflärde. 4 holla; holler. 5 theres. 6 tunga börder och odrågheligha; *tilsamman* saknas. 7 (B. icke) ey; sielfue. 8 (B. itt) sit; *Men* saknas; (B. sina) theres. 9 på thet ath; wardha. 9-11 (B. The göra... stora) the göra sigh stora *tenkescriffter, och stora fällar på theres clädher. 11 sitia; wedh; bordhet; (B. och j Synagogorna) och haffua gerna fremsta sätit j församblinganar. 12 wardha; (B. Torghet) gatone. 13 Rabi. 14 (B. läta kalla idher) heta; Rabi; ty ath; (B. idhar) idher. 15 *Christus* saknas.

Gloss. rad: 3 * på Moses stool; Moses (r. 2, 5); oordh (r. 3); (B. sägs) säghes; sitia; vtan; lära gudz ordh som Theophilactus sägher, (r. 6); plictugh (r. 8, 15); biudher; med; föractat; ecke; till; (B. 15.) xv. 10 (saknas i B.) * tenkescriffter etc. Thet är, the drogho scriftter på ärmenne och annarstadz vtan på clädhen j huilka gndz (!) bodhoordh scriffuen woro, ath the altijdh skulle hetas komma them j hogh, samma meningen war och med fällanar huadhan thetta hadhe sitt vrsprung finner man Exo. xvj. och Numm. xvj.

(På Mose stool)
Mose lärdom war
Gudz ord, Therföre
sägs ingen sittaa på
Mose stool, vthan the
som lära Gudz ord.
Och när the thet göra,
är man plichtigh at
lydha them, som
Christus här biwdher,
Hwar the någhot an-
nat lära, besynner-
ligha ther Gudz bodh
medh förachtat bliffua,
är man icke plichtigh
til at lydha them, så-
som förberördt är,
Matt. 15.

Euangelium

Luce 14. 18.

ingen fadher kalla idher på jordenne, Ty en är idhar Fadher, som är j himmelen. Och j skolen icke läta kalla idher Mestare, Ty en är idhar mestare, Christus. Then som är ypperst j bland idher, han skal wara idhar tienare, Ty then sigh vphöyer, han skal warda förnedrat, Och then sigh förnedrar, han skal warda vphögd.

Wee idher Scrifftlärde och Phariseer j skrymtare, som tilsluten Himmelryket för menniskiomen, J gåån icke ther sielffue in, och them som in wilia, tilstädhen j icke ingå.

25 Wee idher Scrifftlärde och Phariseer j skrymtare, som vpäten ånkior hws, förebärandes longa böner, För then skul skolen j få thes hårdare fördömelse.

Wee idher Scrifftlärde och Phariseer j skrymtare, som faren om kring watn och land, at j skolen göra en τ Proselit. Och när han giord är, gören j honom til heluetes barn, dobbelt 30 meer än j sielffue åren.

Wee idher blinde ledhare, ty j säyen, Hwilken som swär om Templet, thet är intet, Men then som swär om gullet j Templet, han är saker. J galne och blinde, hwilket är yppare, 35 gullet eller Templet som helghar gullet? Och hwilken som swär om Altaret, thet är intet, Men then ther swär om offret som ther vppå är, han är saker. J galne, och blinde, hwilket är yppare, offret eller Altaret som helghar offret? Therföre, then som swär om Altaret, han swär om thet sielfft, och om 40 alt thet ther på är. Och then som swär om Templet, han swär om thet sielfft, och om honom som ther vthi boor. Och

(tilsluten)

Thenne nöklar åro then macht, til at lära himmelryket, Thet lärde the icke, Vthan medh menniskio läro förhindradhe them, som then retta läron gernu lårdt hadde.

τ

(Proselit.

Proseliti kalladhes the, som vmwendes jfrå Hedhendomen til Gudz Lagh, som Judanar hadde.

Text rad: 16 iordhenne; tyath(!). 17 himblenom; 18 ty ath; (B. ypperst) störst. 19 ibland; (B. idhar) idher; Ty ath; (B. then sigh vphöyer) then som förhöyer sigh. 20 wardha; förnedhrat. 21 (B. vphögd) förhöghder. 22 Vee; scrifftlårdhe; j saknas. 22-23 (B. som tilsluten) ty ath j igensluten. 23 himmelryket; gån. 25 Vee; scrifftlårdhe; j saknas; (B. som) ty j. 27 (B. thes) teste; hårdhare; fördömelse. 28 Vee; scrifftlårdhe; j saknas; (B. som) ty j; (B. faren) fårdhens. 29 (B. at) vppå thet; proselitum. 30 giordh; heluitis. 32 Uee; (B. Hwilken) Hwar. 33 (B. then) huilkin; guldets. 33-34 (B. j Templet) som templet tillydher. 34 huilkit. 35 (2 g.) guldets; huilkin. 36 (B. then ther) huilkin som; offrit. 37 som saknas; huilkit. 41 (B. vthi) inne.

Gloss. rad: 23 saknas. 29 * proselitum etc.); vmuendes; (B. jfrå) frå; till; judhanar.

S. Matthei

then som swär om himmelen, han swär om Gudz stool, och om honom som ther vppå sitter.

Wee idher Scrifftlärde och Phariseer j skrymtare, som gören tiyend aff Mynto, Dill, och Kumin, och läten bestå thet som swårast är j Laghen, nemligha, domen, barmhertigheten och troon. Thetta skulle man göra, och thet andra icke låta. J blinde ledhare, som sijlen myggior, och vp-swälgen Camelen. Luce 11. 45

(som sijlen)
Thet är, J gören menniskiomen itt trångt samwet vthi the ringa stycken, och the stora achten j intet.

Wee idher Scrifftlärde och Phariseer j skrymtare, som gören drickekarer och fatet reent vthan til, Men innan til äro all ting full medh rooff och oreenligheet. Tu blinde Pharisee, gör först reent thet som är innan til j drickekarer och j fatet, at thet vthwertes är, må ock reent warda. 50

Wee idher Scrifftlärde och Phariseer j skrymtare, som ären lijke the graffuar, som vthan til äro hwijtmene, hwilka vthwertes synes degheliga, Men innan til äro the fulla medh the dödhas been, och all oreenligheet. Så synes ock j vthwertes för menniskiomen rettferdighe, Men inwertes ären j fulle medh skrymterij och odygd. Luce 11. 55 60

Wee idher Scrifftlärde och Phariseer j skrymtare, som vpbyggen Propheternars graffuar, och prydhen the rettferdighas gryffter, säyandes, Hadhe wij warit j våra fädhers tijdh, wij skullom icke haffua warit deelachtighe medh them j Propheternars blodh. Så betyghen j offuer idher sielffua, at j ären theras barn, som Propheterna dråpo. Nu wel, vp- 65

Text rad: 42 (B. swär frfr. om Gudz) swät(!). 43 som sitter ther vppå. 44 Vee; scrifftlärdhe; j saknas; (B. som) ty j. 45 tijende; kwmin. 46 (B. swårast) swårare; (B. nemligha) som är; och barmhertigheten. 47 troona. 48 (B. som) j; myggior; swälgen vp. 50 Uee; scrifftlärdhe; j saknas; (B. som) ty j. 51 dryckekarit; fatit; vtan; (B. äro) är. 52 Tw. 53 dryckekarit; fatit. 54 vthuertes. 55 Vee; j saknas; (B. som) ty j. 56 graffuer; vtan; hwitmenade. 57 huilka; vthuertes; dāgheligha. 58 dōdhes. 59 vthuertes; (B. rettferdighe) retwise; inuertes. 60 (B. odygd) wrongheet. 61 Uee; scrifftlärdhe; j saknas; (B. som) ty j. 62 vpbyggien; the prophets; graffuer; retferdighas. 63 griffiter; seyandes; wāre. 64 skuldome; hafua; deelactughe. 65 propheternes; sielfua. 66 (B. at j) athi; theres; propheterne; wāl.

Gloss. rad: 48 * j sijlen etc.); it; stoorā; acten.

Euangelium

fyller ock j idhra fädhers mått. J Ormar, j Huggormars affödha, huru skolen j vndfly heluetes fördömelse?

Luce 11. Therfore sij, iagh sender til idher Propheter, och Wijsa,
70 och Scrifftlärda, och somligha aff them skolen j dräpa och korszfasta, och somligha aff them skolen j hudhflendgia j idhra Sinagogor, och förfolia jfrå then ena stadhen til then andra. På thet offuer idher skal komma alt rettferdigt blodh, som är vthgutit på jordenne, jfrå thens rettferdigha
75 Abels blodh, in til Zacharie Barachie sons blodh, hwilken j dråpen emellan Templet och Altaret. Sannerligha sägher iagh idher, at alt thetta skal komma vppå thetta slechtet. Jerusalem, Jerusalem, tu som dräper Propheterna, och stenar them som äro sende til tigh, huru offta haffuer iagh welet
80 församla tijn barn, lijka som hönan församlar sina kyklingar vnder sina wingar, och j willen icke. Sij, idhart hws skal idher bliffua ödhe, Ty iagh sägher idher, Effter thenna tijdhen skolen j icke see migh, til tess j skolen säya, Wel-signat ware han, som kommer j HERRANS namn.

Thenne Barachias haffuer tw namn, Ty. 2. Par. 24. warder han kallat Joiada.

XXIII. Capitel.

Marci 13. Luce 21. Tå gick Jesus sin wägh vthaff Templet, och hans Läriungar gingo til honom, at the skulle låta honom see Templens bygning. Tå sadhe Jesus til them, See j icke alt thetta?

Text rad: 67 (B. idhra) idhres; fädhres; måt; hugormars. 68 affödha; heluitis; fördömelse. 69 sender; prophetar; wisa. 70 scrifftlärdhe. 70-71 (B. skolen . . . korszfasta) wardhen j dräpandes och korsfestandes. 71 (B. skolen j hudhflendgia) wardhen j hudhflendgiandes. 72 synagogor; förfölyandes; j frå. 73 på thet ath; (B. offuer) vppå; retferdugt. 74 bloodh; iordhenna; j frå; (B. thens rettferdigha) retferdigs. 75 (2 g.) bloodh; (B. in) och; Zacharies; Barachies; huilken. 76 dräpten. 77 vpå; slectit. 78 Hierusalem; hierusalem; tw. 79 ofta. 80 församla; thin; (B. lijka) likauist; församblar. 81 wilden; idhert. 82 ath effter; thenne. 83 mich; thess; (B. skolen säya) wardhen seyande; Uelsignat. 84 (B. han) then; herrans (gemena).

1 Fierde och tiwghonde; Cap. 2 vth aff; läryungar. 3 (B. til honom) fram; lata. 4, 10, 11, 13, 39, 43, 48, 62 till. 4 Seen.

Gloss. rad: 75 saknas.

S. Matthei

Sannerligha sägher iagh idher, Här skal icke lätas en steen 5
 på then andra, som icke bliffuer nedherbruten. Luce 19.

Och när han satt på Olio berghet, gingo hans Läriungar
 til honom affsidhes, och sadhe, Sägh oss när thetta skal skee?
 Och huadh warder för tekn til tijn tilkommelse, och werl-
 dennes enda? Tå swaradhe Jesus, och sadhe til them, Seer 10
 til at ingen förförer idher, Ty monge skola komma j mitt
 namn, och säya, Jagh är Christus, och skola förföra monga.

J skolen få höra örligh, och rychte aff örligh, Seer til at j
 bliffuen icke försoffadhe, Ty alt thetta moste skee, Men thet
 är icke strax enden. Thet ena folcket skal reesa sigh vp 15
 emoot thet andra, och thet ena Riket emoot thet andra.
 Och skola bliffua pestilentier och hunger, och jordbäffuing
 mongastadz. Tå skal nödhen allraförst begynnas.

Tå skola the offuerantwarda idher vthi twång, och dräpa
 idher, Och j skolen bliffua hatadhe aff all folck, för mitt 20
 namn skul. Och tå skola monge förarghas, och inbyrdes
 then ene förrådha then andra, och inbyrdes hata hwar annan.
 Och monge falske Propheter skola vpkomma, och förföra
 monga. Och effter thet ondskan får offuerhandena, warder
 kerleken j mångom förkolnat. Men then som bliffuer fast 25
 vthi endan, han warder saligh. Och thetta Euangelium om
 Riket, skal warda predicat j hela werldenne, til itt witnes-
 byrd offuer alt folck, och tå skal enden komma.

När j nu få see förödhelsens styggelse, aff hwilko sagdt är
 genom Daniel Propheten, ståndande j thet helgha rwmet Dani. 9.
 (Then som lääs thet, han giffue acht ther vppå) The som tå j

---

Text rad: 5 ath här; (B. icke) ey; latas; sten. 7 oliue berghit; läryungar. 8 (B. til honom affsidhes) lönligha til honom. 9 huad; wardher; teekn; (B. til) moot; thin; tilkommilse; werldenes. 11 (B. Ty) ty ath; (B. skola komma) wardha kommande; mit. 12 (B. och säya) seyande. 13 rycte. 14 för soffadhe (!). 15 folkit; ~~vp~~ saknas. 16 rikit. 17 pestilentie; (B. jordbäffuing) iordhdöön. 18 mongastadz; (B. Tå . . . begynnas) Alt thetta är begynnisen till bedröffuilsen. 19 öffuerantwardha. 20 (B. all folck) huariom manne; mit. 21 monga; (B. förarghas) förargha sigh. 22 huan. 24 (B. ondskan) wrongheten; får; wardher. 25 (B. kerleken j mångom) mongens mandz kärlik; blifuer. 26 (B. vthi) vth j; ändan; wardher. 27 rikit; wardha; werldene; it. 28 ofuer; folkit. 29 then förödhande styggilsen; huilka. 30 stöndande. 31 parentestecken saknas; läs; geffue; act; (B. tå) tha.

Euangelium

Judeska landet äro, fly the på berghen. Och then som är vppå taket, han stighe icke nedh, til at tagha någhot vthaff sitt hws. Och then som är vthe på markenne, gånge icke
 35 tillbaka effter sijn klädher. Wee them som haffuande äro, och them som diya giffua j then tijdhen. Men bidhier at idhor flycht skeer icke om wintren, eller om Sabbathen. Ty tå skal warda een stoor wedhermödha, så at hon haffuer icke warit sådana jfrå werldennes begynnelse, och til thenna
 40 tijdhen, ey heller warda skal. Och om the daghar icke worde försteckte, tå worde z intet kött saligt, Men för the vthwalda skul, skola the daghar warda försteckte.

Om någhor sägher tå til idher, Sij, här är Christus eller ther, så troor thet intet, Ty falske Christi och falske Propheter
 Marci 13. skola vpkomma, och skola göra stoor tekn och Vnder, så at
 Luce 17. (om möghelighit wore) skola ock the vthwalde förförde warda. Sij, iagh haffuer sagdt idher thet fram före åt. Therföre om the tå säya til idher, Sij, han är vthi öknenne, går icke vth, Sij, han är j kamaren, troor thet icke. Ty såsom
 50 liungeelden går vth aff öster och synes alt in til wester, Så warder ock menniskionnes Sons tilkommelse. Men ther som åtelen är, tijt församla sigh ock örnanar.

Men strax effter then tijdzens wedhermödho, skal solen bliffua mörk, och månen skal icke giffua sitt sken, och stier-

---

Text rad: 32 Judeeland; the fly på. 33 (B. til at) vppå thet han will. 34 sit. 35 till baka; sin; clädhe; Uee; them quinnom. 36 geffua; tidhen; *Men* saknas; Bedhien; idher. 37 flyct; sabbatz daghen; (B. Ty) ty ath. 38 wardha; en; (B. icke) ey. 39 j frå; begynnelse; thenne. 40 tidhen; wardha. 40-41 (B. Och om . . . försteckte) och wordho the daghanar icke förstäkte. 41 wordhe; kött; salight. 41-42 (B. för the vthwalda skul) för theres skul som vthwalde äro. 42 wardha; förstäkte. 45 teekn; (B. Vnder) vjdhunder. 46 parentestecken saknas; möghligit. 46-47 (B. skola . . . warda) skola the wardha förfördhe j willo som vthwalde äro. 47 fagt (!); ååt. 48 går. 49 camaren; Ty ath. 50 går; östan; (B. alt in til) strax j. 51 wardher; ock saknas; menniskiones. 52 församla; örnanar. 53 *Men* saknas; tidzens; vedhermödho. 54 (B. icke) ey; sken j frå sigh; stiernorna.

Gloss. rad: 37 *om wintren etc.; it; oordspråk; seyande; till; got; sabbatz; judhomen; förbodhen. 41 *intit kött etc.); oordhit; mougastadz (!). 52 *åtelen etc.); it; oordh språk; will; seya; wäl (r. 4, 8); bliffwen; örnanar; till sammans; behöffuer; leggia; besxnnelighit (x el. r?).

(om wintren)

Thet är på itt ordspråk säyande, Seer til, at j flyn j rettan tijdh, Ty om wintren är icke gott wandra, och Sabbaths wandrande, war Judomen förbudhit.

z

(intet kött)

Thet är, Jngen menniskia, Widh thet sätit brukar Scriften thet ordet mongastadz.

(åtelen etc.)

Thet är itt ordspråk, och wil säya så mykit, Wij finnom wel, Ther iagh är, ther bliffuen j ock, Såsom åtelen och örnanar finnes wel tilsammans, så at man icke behöffuer leggia them någhot besynnerlighit rwm före.

S. Matthei

nonar skola falla aff himmelen, och himlanars kraffter skola 55
 bäffua. Och tå skal synas menniskionnes Sons tekn j him-
 melen. Och tå skola all slechte på jordenne jemra sigh, och
 skola see menniskionnes Son komma j himmelens skyy,
 medh stora krafft och herligheet. Och han skal vthsenda
 sina Änglar medh högga baswna röst, och the skola församla 60
 hans vthwalda jfrå the fyra wädher, jfrå then ena himme-
 lens enda til then andra.

(fyra wädher)

Thet är, jfrå östan och
 westan, sönnan och
 nordan, och jfrå then
 ena werldennes enda
 til then andra.

Aff Fikonaträdh lærer een liknelse, När thes quistar knop- Mar. 13.
 pas, och löffuet begynnar springa vth, så weten j, at sommaren Luce 21.
 är hardt när. Så ock, när j seen alt thetta, så weter, at thet 65
 är hardt för dörenne. Sannerligha sägher iagh idher, Thetta
 slechtet skal icke förgåås, förr än alt thetta skeer. Himmel
 och jord skola förgåås, men mijn ord skola icke förgåås.
 Men om then daghen, och om then stundena weet ingen,
 icke Änglanar j himmelen, vthan min Fadher allena. 70

(thetta skeer)

Alt thetta skal be-
 gynna skee j thenna
 tijdhen medhan j än
 nu leffuen.

Men lijka som thet war j Noe tijdh, så skal ock menniskion- Luce 17.
 nes Sons tilkommelse wara. Ty såsom the woro j the daghar Gene. 7.
 för Flodhena, the åto och drucko, togho hustrur, och gåffues
 mannom, in til then daghen, tå Noe gick j Arcken, Och wiste
 intet aff, förr än Flodhen kom, och toogh them allasamman 75
 bortt. Så skal ock menniskionnes Sons tilkommelse wara.
 Tå skola twå wara vthe på markenne, then ene bliffuer
 vptaghen, then andre bliffuer quarr låten. Twå skola mala

Text rad: 55 himblenas; craffter. 56 bäffwa. 56, 59 skall. 56 menniskionas;
 tekn; (B. j) påå. 57 slechte; påå; iordhenne; iämbra. 57-58 och thå skola the see.
 58 menniskiones; sky. 59 crafft; (B. vthsenda) senda vth. 60 englar; församla.
 61 vthualda; (B. jfrå frfr. the) frå; *the* saknas. 61-62 (B. jfrå then . . . andra)
 öffuerst j frå himblana och till theres endar. 63 fikona trädh; en; lijknilse; thess;
 (B. knoppas) äro clene. 64 löffuen begynna; veten. 65 hart. 66 hart. 67
 slechtet; förgåsz; förra än. 68 iordh; (2 g.) förgåsz; min; oordh. 70 englana; vtan.
 71 (B. lijka) likawist; menniskiones. 72 tilkommilse; ty ath såsom j the daghar
 som woro. 73 flodhen; åto the. 73-74 (B. togho . . . mannom) mennena togho
 sigh hustrwr, och quinnonar gaffuo sigh mannom. 74 (B. tå) som; arken. 75
 förra än; togh; alla samman. 76 bort; menniskiones; tilkommilse. 78 quar.

Gloss. rad: 61 * fyra wädher; (B. jfrå) frå (r. 2, 4); sunnan; noordhan; ene;
 werldenes; ända. 67 saknas.

Euangelium

på eenne quern, then ena bliffuer vptaghen, then andra
80 bliffuer quarr läten.

Marci 13. Waker för then skul, Ty j weten icke hwadh stund idhar

Luce 12. Herre warder kommande. Men thet skolen j weta, At wiste
hwszbonden, hwadh stund tiwffuen skulle komma, för wisso
wakadhe han, och låte icke vpbyta sitt hws. Therföre warer
85 j ock redho, ty then stund j icke menen, warder menniskion-
nes Son kommande.

Hwilken är nu en troghen och snell tienare, som Herren
haffuer satt offuer sitt hwszfolck, at han skal giffua them
maat j rettom tijdh. Saligh är then tienaren, som hans Herre
90 finner så görande, när han kommer, Sannerligha sägher iagh
idher, Han skal settia honom offuer alla sina äghodelar. Men
om så är, at then onde tienaren sägher j sitt hierta, Min
Herre kommer icke än nu brått, och begynnar så slå sina
medhtienare, Ja, äta och dricka medh the druckna. Så
95 kommer thens tienarens Herre, then dagh han icke wenter
honom, och then stund han icke menar, och skal sönder-
hugga honom, och giffuer honom hans löön medh skrymtare.
Ther skal wara gråat och tandagnislan.

XXV. Capitel.

Tå warder Himmelriket likt tiyo Jungfrwr, som togho sina
lampor, och gingo vth emoot Brudhgumman. Men fem aff
them woro fåwitska, och fem wijsa. The fåwitska togho sina

Lampor vthan olio,
äro the godha ger-
ningar vthan trona,
The moste alla vth-
slockna. Men olioka-
ret, är troon j samwe-
tena vppå Gudz nådh,
hon gör godha ger-
ningar, som bestå kun-
na. Men såsom här
ingen giffuer them
andra olio, så moste
hwar och en för sigh
sielf troo.

Text rad: 79 enne. 80 quar; Twå vthi enue(!) säng, then ene wardher vpta-
ghen, then andre bliffuer quar läten. 81 (B. Waker för then skul) Uarer för
then skul waakne; huad; (B. stund) tijdh; idher. 82 wardher. 83 husbonden;
huad. 84 (B. Therföre) Så. 85 ty ath vppå; (B. stund) tijdh; j thet icke; wardher;
menniskione. 87 Huilkin; sniel. 88 öffuer; hwszfolk. 89 rettan; Salugh. 91
sätia. 92 oonde. 93 (B. kommer icke än nu brått) dröyer ath komma; ath slå.
95 daghen; wänte. 96 (B. stund . . . menar) stundena som han intit aff weet; (B.
sönderhugga) synderdela. 97 (B. giffuer honom hans löön) säter hans deel.
98 gråt; tannagnislan.

1 Femte och tiwghonde. 2 wardher; himmelriket; jomfrwr; (B. sina) theres.
3 (B. emoot) moot; brudhgumman; fäm. 4 (2 g.) fåwitska; fäm; wisa.

Gloss. rad: 3 saknas.

lampor, och togho inga olio medh sigh, Men the wijsa togho 5
 olio j sijn kärille samt medh lampomen. Tå nu Brudh-
 gummen drögde, bleffuo the alla sömpnigha, och soffuo.
 Men om midnatz tijdh wardt itt anskrij, Sij, Brudgummen
 kommer, Gåår vth emoot honom. Tå stodho alla the Jung-
 frurna vp, och reedde sina lampor til. Tå sadhe the fåwitska 10
 til the wijsa, Giffuer oss aff idhro olio, ty våra lampor slokna.
 Tå swaradhe the wijsa, säyandes, Jngalunda, på thet bådhe
 oss och idher icke skal fattas, Vthan gåår heller til them som
 sälia, och köper til idher sielffua. När the gingo och skulle
 köpa, kom Brudh-gummen. Och the som redho woro, gingo 15
 in medh honom j bröllopet, Och dören tilstengdes. På thet
 sijdsta komo ock the andra Jungfrurna, och sadhe, Herre,
 Herre, lät vp för oss. Tå swaradhe han och sadhe, Sanner-
 ligha sägher iagh idher, Jagh kenner idher intet. Waker
 för then skul, ty j weten hwarken dagh eller stund, när 20
 menniskionnes Son är kommandes.

Ty lijka som en man then vthländes foor, kalladhe sina Mar. 13.
 tienare, och fick them sina äghodelar j hender. Och fick Luce 19.
 enom fem pund, enom tw, och enom itt, hwariom effter
 hans macht, och foor strax bortt. Tå gick then bortt, som 25
 fem pund hadhe fått, och handladhe medh them, och wann
 annor fem pund. Sammaledhes ock then som tw hadhe fått,
 wann ock annor tw. Men then som itt hadhe fått, gick
 bortt, grooff j iordena, och bortgömde sins Herras penningar.

(fem pund)
 Thetta pundet är
 Gudz befaldna ord,
 Then thet wel driff-
 uer, han haffuer ther
 mykit aff, och lærer
 monga andra. Then
 som låter thet liggia,
 han haffuer litit aff
 thy, Ty j sigh sielffuo
 är thet enahanda ord,
 Men thet skaffar ge-
 nom somligha meer,
 än genom andra.
 Therföre är thet nu
 fem, nu tw pund
 kallat.

Text rad: 5 *Men* saknas; wisa. 6 (B. sijn) theres; kärill; *samt* saknas; *nu* sak-
 nas; brwdgummen. 7 bliffuo; sompnogha. 8 minnatz; wort; brwdhgummen.
 9 går; jomfrunar. 10 (B. sina) theres; fåwitzska. 11, 13, 14, 34, 40, 65, 71,
 77, 81 till. 11 wisa; ty ath. 12 *Tå* saknas; wisa; seyandes; på thet ath. 13
 idher och oss; skall; vtan; går. 16 tillstängdes. 17 sista; jomfrunar. 18 läth;
 vpp. 19 Uaker. 20 (B. ty) för ty; daghen; stundena. 21 menniskiones. 22
 (B. lijka) likawist; (B. man) menniskia; (B. then vthländes foor) farandes j frem-
 mande land; kalladhe til sigh. 23-24 och enom fick han. 24 fäm; it; huariom;
 efter. 25 (B. hans) sina; makt; (2 g.) bort. 26 fäm; (B. handladhe) hanteradhe;
 wan. 27 fäm; fät. 28 wan; it; fät. 29 bort; och grooff thet; iordhena; sin
 herras; peninga.

Gloss. rad: 24 saknas.

Euangelium

30 En long tijdh ther effter, kom the tienares Herre, och hölt rekenscap medh them. Tå steegh han fram som hadhe fått fem pund, och baar fram annor fem pund, och sadhe, Herre, tu fick migh fem pund, Sij, annor fem pund haffuer iagh wunnet medh them. Tå sadhe hans Herre til honom, Ah
 35 tu godhe och troghne tienare, offuer een ringa ting haffuer tu warit troghen, iagh skal settia tigh offuer mykit, gack in j tins Herras glädhe. Tå gick ock then fram som hadhe fått tw pund, och sadhe, Herre, tu fick migh tw pund, Sij, annor tw haffuer iagh wunnet ther medh. Tå sadhe hans Herre
 40 til honom, Ah tu godhe och troghne tienare, offuer een ringa ting haffuer tu warit troghen, iagh skal settia tigh offuer mykit, gack in j tins Herras glädhe.

Tå kom ock then fram, som hadhe fått itt pund, och sadhe, Herre, iagh wiste at tu äst en streng man, tu vpskär ther tu
 45 intet sådde, och vphemtar ther tu intet strödde, Och iagh fruchtadhe migh, gick bortt och gömde titt pund j jordenne, Sij, här haffuer tu thet tigh tilhörer. Tå swaradhe hans Herre, och sadhe til honom, Tu onde och late tienare, Wiste tu, at iagh vpskär ther iagh intet sådde, och vphemtar ther iagh
 50 intet strödde, Så skulle tu haffua fått weszlarenar mina penningar, Och när iagh hadhe kommet, hadhe iagh jw fått mitt med winning, Therföre tagher aff honom pundet, och giffuer honom som tiyo pund haffuer. Ty hwarior och enom som haffuer, skal warda giffuit, och han skal haffua noogh, Men then som icke haffuer, thet som han haffuer, skal ock taghas jfrå honom. Och then onyttigha tienaren kaster vthi thet ytersta mörkret. Ther skal wara gråat och tandagniszlan.

Sup. 13.
 Mar. 4.
 Luce 8.

Text rad: 30 longan. 31 rekenscap; fät. 32 (2 g.) fäm; bar. 33 tw; mich; (2 g.) fäm. 34 wunnit; (B. Ah) Ach. 35 tw; trooghne; öffuer; en. 36 tw; trooghen; setia. 37 herres; glädhi; fät. 38 (B. tu) tw; mich. 39 wunnit. 40 (B. Ah) Ach; tw; trooghne; öffuer; en. 41 hafuer; tw; trooghen; sätia. 42 gak; glädhi. 43 fät; it. 44 (3 g.) tw; strenger. 45 tw. 45-46 (B. Och iagh . . . bortt) och ty gick iach bort förfärat. 46 (B. gömde) bortgömde; tit; iordhena. 47 tw. 48 til saknas; Tw; oonde; tw wiste. 49 vphämtar. 50 tw; fät; weszlarene; peninga. 51 (B. Och) ath; kommit; iw; fät. 52 mit; medh; (B. Therföre) ty. 53 geffuer; Ty ath; hwarior. 54 wardha. 56 j frå; onyttigha. 57 gråt. 58 tannagniszlan.

S. Matthei

Men när menniskionnes Son kommer j sitt Maiestet, och alle helighe Änglar medh honom, tå skal han sittia på sins herligheetz stool, och för honom skola församlas all folck. Och han skal skilia them then ena jfrå then andra, såsom en Heerde skil fåren jfrå geterna, Och fåren skal han ställa på sina höghra sidho, och geterna på then wenstra. Tå skal Konungen säya til them som äro på hans höghra sidho, Kommer j mins Fadhers welsignadhe, och besitter thet Rike, som idher är tilreedt jfrå werldennes begynnelse. Ty iagh war hungrogh, och j gåffuen migh äta. Jagh war torstigh, och j gåffuen migh dricka. Jagh war hwswil, och j herbergadhen migh. Nakott, och j klädden migh. Siwk, och j sökten migh. Jagh war j hechtelse, och j komen til migh.

Tå skola the rettferdighe swara honom, och säya, Herre, När såghom wij tigh hungroghan, och spijsadhom tigh, eller torstighan, och gåffuom tigh dricka? När såghom wij tigh wara hwswillan, och herbergadhom tigh? Eller nakottan, och kläddom tigh? Eller när såghom wij tigh siwkan, eller j hechtelse, och komom til tigh? Tå skal Konungen swara, och säya til them, Sannerligha sägher iagh idher, Thet j haffuen giordt enom aff thessa minsta mina brödher, thet haffuen j giordt migh.

Tå skal han ock säya til them på wenstra sidhonne, Går bortt jfrå migh, j förbannadhe vthi ewinnerligh eeld, som diefflenom och hans Änglom tilreedd är. Ty iagh war hungrogh, och j gåffuen migh icke äta. Jagh war torstigh,

Text rad: 59 (B. Men när) När som; menniskiones; maiestet. 60 alla; helgha; englar; sitia. 61 församlas; folk. 62 (B. skal skilia them) wardher them åthskil- iandes; (B. jfrå) frå. 63 heerdhe; skelier; j frå; (B. skal han ställa) steller han. 64 (B. sina höghra sidho) the höghre sidhona; (B. then) the. 65 seya; höghre. 66 komen; welsigudhe(!). 67 tillreedt; j frå; werldenes; begynnelse. 68 hungrogher; gåffuen; mich; torstogher. 69 mich; huszwil; herberghaden. 70 (2 g.) mich; nakwdher; klädden; siwker. 71 sökthen; (2 g.) mich; hechtelse; kommin. 72 rettferdighe. 73 (B. spijsadhom) föddom. 74 torstoghan; gaffuom; fåghom(!). 75 hwswillan; herberghadom; nakwdhan. 76 kläddom. 77 hechtelse; kommin. 78 til saknas. 79 thesse. 80 mich. 81 wenstre; sidhonne; Går. 82 bortt; j frå; mich; (B. förbannadhe) förmalediedhe; (B. vthi) j; ewinnerlighen. 83 diefflenom; englom; är tilreedd. 84 hungrogher; gåffuen; mich; torstogher.

Euangelium

85 och j gåffuen migh icke dricka. Jagh war hwswil, och j herbergadhen migh icke. Nakott, och j kladden migh icke. Jagh war siwk, och j hechtelse, och j sökten migh icke.

Tå skola ock the swara honom, och säya, Herre, När såghe wij tigh hungrogan, eller torstighan, eller hwszwillan, eller
90 nakottan, eller siwkan, eller j hechtelse, och haffuom icke tient tigh? Tå skal han swara them, och säya, Sannerligha sägher iagh idher, Hwadh j icke haffuen giordt enom aff thessa minsta, thet haffuen j ock icke giordt migh. Och thesse skola tå gå vthi ewigha pino. Men the rettferdighe j
95 ewinnerlighit lijff.

XXVI. Capitel.

Marci 14. Och thet begaff sigh, när Jesus hadhe lyctat all thessa ord,
Luce 22. sadhe han til sina Läriungar, J weten, at twå daghar här effter warder Päscha, Och menniskionnes Son skal offuer-
5 antwardas til at korszfestas.

Tå församladhe sigh the offuerste Presterna, och the Scrifftlärde, och the Äldste j folcket, vthi then offuersta Prestens Palatz, som heet Caiphas, Och rådhslogho, huru the måtte få gripa Jesum medh list, och dräpa honom. Doch
10 sadhe the, Jcke på höghtijdhes daghen, at itt vplop icke warder j folckena.

Johan. 12. Tå nu Jesus war j Bethania, j then spitelska Simons hws,

---

Text rad: 85 mich; hwszwill. 86 herberghaden; (2 g.) mich; nakwdher; cladden. 87 siwker; hectilse; söchten; mich. 88 seya; såghom. 89 torstoghan. 90 nakwdhan; hectilse. 91 tiänt. 92 (B. Hwadh . . . giordt) All then stund j haffuen thet icke giordt. 93 thesse; (B. thet haffuen . . . migh) thå haffuen j icke heller giordt thet mich. 94 (B. thesse) thenne här; ewoga; rettferdugha.

1 Siette och tiwghonde. 2 lyctat; thessen; oordhen. 3, 5, 13, 19, 23, 26, 28 (2 g.), 32, 33, 34, 38, 39, 50, 56, 57, 60, 61, 67, 69, 73, 74, 76, 77, 81, 82, 91 (2 g.), 100, 102, 106, 107, 109, 112 (2 g.), 113, 119, 122, 131, 134, 136, 142, 146, 151, 154 till. 3 läryungar. 4 wardher; menniskiones; offuerantwardhas. 6 försambladhe; öffuerste. 7 scrifftlärdhe; (B. Äldste) åldersmen; folkit; öffuerstes. 8 (B. Palatz) förpalasz; Caipha. 9 motte; (B. Jesum) honom. 10 icke; höghtidhes; it; vplop; wardher. 11 (B. j) ibland; folkit. 12 spetålskes.

S. Matthei

steegh een quinna fram til honom, och hadhe itt glaas medh
 dyrr smörielse, och gööt thet på hans hoffuudh, ther han
 satt widh boord. Tå Läriunganar thet sågho, wordo the 15
 mislynte, och sadhe, Hwadh giordes thenna förspilning be-
 hooff? Thenna smörielse måtte man haffua wel dyrrt såldt,
 och giffuit the fattigha. När Jesus thet förnam, sadhe han
 til them, Hwj ären j illa til fridz medh thenna quinnonne?
 Ty hon haffuer giordt medh migh een godh gerning, J 20
 haffuen altijdh fattigha när idher, men altijdh haffuen j icke
 migh. Thet hon haffuer vthgutit thenna smörielsen på min
 lekamen, thet haffuer hon giordt migh til begraffning. San-
 nerligha sägher iagh idher, Hwar som helst j hela werldenne
 thetta Euangelium warder predicat, skal ock thetta som hon 25
 giorde, sagdt warda henne til åminnelse.

Tå gick en aff the tolff som heet Judas Jscharioth, bortt
 til the öffuersta Presterna, och sadhe til them, Hwadh wilien
 j giffua migh, at iagh förrådher idher honom? Och the wordo
 öffuer eens medh honom om tretiyo silffpenningar. Och jfrå 30
 then tijdhen, sökte han tilfelle, at han måtte förrådha honom.

Men på första Sötbröddzdagen gingo Läriunganar til Je-
 sum, och sadhe til honom, Hwar wilt tu, at wij skole tilredha
 tigh äta Påschalambet? Tå sadhe han, Gåår in j stadhen til
 en, och sägher honom, Mestaren låter säya tigh, Min tijdh 35
 är hardt när, när tigh wil iagh hålla Påscha medh mina
 Läriungar. Och Läriunganar giorde som Jesus befalte them,
 och tilreedde Påschalambet.

Text rad: 13 en; it. 14 dyra; huffwudh. 15 saat; wedh; bordh; läryungana;
 wordho. 16 Huad; giordhes; thenne; förspilling. 17 (B. Thenna) Thetta;
 smörielse; motte; wäl; dyrt; sålt. 18 fatigha. 19 *til* (frfr. them) saknas; Hwi;
 till (frfr. fridz); thenne. 20 mich; ena; godha. 21 fatigha. 22 mich; thetta
 smörielse. 23 mich. 24 werldene. 25 wardher. 26 giordhe; wardha; åmin-
 nelse. 27 (B. aff) vthaff; Jschariot; bort. 28 öffuerste; Huad. 29 mich; wordho.
 30 öffuer; trätiyo; sylffpeninga; *Och* saknas; J frå. 31 tidhen; motte. 32
 läryungana. 33 *til* saknas; Hwarest; (B. wilt) will; tw; skolom. 33-34 (B.
 tilredha tigh) redha tigh till ath. 34 ätha; Går; staden. 35 (B. sägher) säyen;
 låter. 36 hart; will; holla; påschana. 37 läryungar; läryungana; giordhe. 38
 (B. tilreedde) reedde till.

Gloss. rad: 20 saknas.

Euangelium

Och om afftonen satte han sigh til boordz medh the Tolff.
40 Och widh the åto, sadhe han, Sannerligha sägher iagh idher,
en aff idher skal förrådha migh. Tå wordo the swårligha
bedröffuadhe, och begynte hwar j sin stadh säya til honom,
Herre, icke är iagh then samme? Tå swaradhe han och
sadhe, Then som medh migh doppadhe handena j fatet, han
45 skal förrådha migh. Menniskionnes Son warder gåendes,
som scriffuit är om honom. Men wee then menniskio, aff
hwilko menniskionnes Son warder förrådd, Thet wore the
menniskionne bätre, at hon aldrigh hadhe född warit. Tå
swaradhe Judas, som förrådde honom, och sadhe, Mestar,
50 icke är iagh then samme? Sadhe han til honom, Tu sadhet.

Marci 14. Men när the åto, toogh Jesus brödhet, tackadhe, och
Luce 22. brööt, och gaff Läriungomen, och sadhe, Tagher, äter, thetta
1. Corin. 11. är min lekamen. Och han toogh kalcken, och tackadhe, gaff
55 thes nya Testamentzens, hwilken vthguten warder för
mongom, til syndernas förlåtelse. Jagh sägher idher, Här
effter skal iagh icke dricka aff thenna wijnträäs frucht, in til
then daghen iagh warder thet drickandes nytt medh idher
j mins Fadhers Rike. Och när the hadhe sagdt Loffsongen,
60 gingo the vth til Olioberghet.

Sacha. 13. Tå sadhe Jesus til them, J thenna nattenne skolen j alle
förargas j migh, Ty thet är scriffuit, Jagh skal slå Heerdan,
och fåren aff hiorden skola warda förskingrat. Men när iagh

Text rad: 39 *Och* saknas; bordz. 41 ath en; mich; wordho; the alle. 42 (B. begynte) böriadhe; *til honom* saknas. 44 mich; fatit. 45 mich; Menniskionnes; wardher. 46 the menniskionne. 47 huilko; menniskiones; wardher; förrådder. 47-48 (B. Thet wore . . . warit) bätre hadhe honom warit, ath then samma menniskian hadhe ey warit födt. 49 Mester. 50 jcke; Tw; sadheth. 51 *Men* saknas; toog; (B. tackadhe) loffuadhe gudh; *och* saknas. 52 laryungomen (!). 53 *han* saknas; calken; (B. och tackadhe) loffuadhe gudh. 54 her; bloodh. 55 (B. thes) som är tess; nyie; huilken; vthgutin; wardher. 56 syndernes; förlåtelse. 57 skall; (B. icke) ey; thenne; (B. wijnträäs) wijnbooms; frucht; *in* saknas. 58 när iach; wardher; nytt. 59 min. 60 oliue berghit. 61 thenne nattenne. 61-62 (B. skolen . . . migh) wardhen j alle förargadhe för mina skul. 62 scriffuit. 63 (B. skola) sknla (!); wardha; (B. Men när) Sidhan.

S. Matthei

är vpstånden igen, wil iagh gå fram för idher j Galileen. Tå swaradhe Petrus, och sadhe til honom, Om än alle förargadhes j tigh, så skal iagh doch likwel aldrigh förarghas. Sadhe Jesus til honom, Sannerligha sägher iagh tigh, at j thesso nattenne, förr än hanen gaal, skalt tu neka migh tree resor. Sadhe Petrus til honom, Om iagh skulle än döö medh tigh, wil iagh icke neka tigh. Sammaledhes sadhe ock alle Lär-
iunganar. 65 70

Tå kom Jesus medh them på then platzen som kallas Gethsemane, och sadhe til Lärunganar, Sitter här, så lenge iagh går tigt bortt och bedher. Och han toogh Petrum til sigh, och the två Zebedej söner, och begynte bedröffuas och ängslas. Tå sadhe Jesus til them, Mijn siäl är bedröffuat in til dödden, bliffuer här och waker medh migh. Och han gick litet jfrå them, föll nedh på sitt ansichte, badh, och sadhe, Min Fadher, är thet möghelighit, så gånge thenna kalcken jfrå migh. Doch icke som iagh wil, vthan som tu. Och han kom til Lärunganar, och fann them soffuande, Och sadhe til Petrum, Så förmätte j icke waka ena stund medh migh? Waker och bedher, at j fallen icke vthi frestelse, Anden är wiliogh, men kötet är swagt. 75 80

(kötet)

Som han wille säya, Wilien är wel godh, Men kropsens skröpligheet wil icke ther til.

Åter gick han bortt annan gång och badh, säyandes, Min Fadher, om thet är icke möghelighit, at thenne kalcken går jfrå migh, medh mindre iagh dricker honom, så skee tin wilie. Så kom han, och fann them åter soffuande, Ty theras 85

Text rad: 64 vpstonden; ighen; will; Galileam. 65 *til* saknas. 65-66 (B. Om... tigh) Wore thet än så, ath alle förarghades för thina skul. 66 likawel; förargas; Thå sadhe. 67 Jesns(!); thessa. 68 för än; (B. skalt) skal; tw; mich; reszor. 69 Thå sadhe. 70 will; läryungana. 73 Gethsemani; läryunganar; her. 74 går; bort; Och toogh han. 75 (B. the två) bådh; Zebedei. 76 Min. 77 mich. 78 litit; j från; nidh; ansykte; (B. badh, och sadhe) bedhianes och seyandes. 79 möghlighit; gonge; thenne; (B. kalcken) drycken. 80 j från; mich; doch likwel; will; vtan; tw; (B. Och) Thå. 80-81 kom han. 81 läryunganar; fan. 82 förmotten; vaka; mich. 83 Uaken; bedhien; frestelse. 84 weluiliogher; kotit(!); swagt. 85 Åter annan gongen gick han bort; seyandes. 86 möghlighit; (B. kalcken) drycken; går. 87 j från; mich. 88 fan; theres.

Gloss. rad: 84 * kötit etc.); Kötit står här för cropsens skröpligheet, som han wille seya; wilien; cropsens; skröpligheet; will; till.

Euangelium

öghon woro tung. Och han lät tå bliffua them, och gick åter
 90 bortt, och badh tridie gången, säyandes samma orden. Tå
 kom han til sina Läriungar, och sadhe til them, Ja, soffuer
 nu och hwiler idher, Sij, stunden är kommen, Och men-
 niskionnes Son skal antwardas j syndares hender. Ståår vp,
 läter oss gå, Sij, then är här, som migh förrådher.

95 Och widh han än taladhe, Sij, tå kom Judas en aff the
 tolff, och medh honom en stoor skare, medh swerd och
 medh staffwrar, vthsende aff the öffuersta Presternar, och
 aff the Äldsta j folcket. Men then som förrådde honom,
 hadhe giffuit them itt tekn, säyandes, Hwilken iagh kysser,
 100 then äret, tagher honom. Tå steegh han hastigt fram til
 Jesum, och sadhe, Heel Rabbi. Och kyste honom. Tå sadhe
 Jesus til honom, Min wen, hwar effter kommer tu? Tå stigho
 the fram, och bāro hender på Jesum, och gripo honom.

Och sij, en aff them som woro medh Jesu, reckte vth
 105 handena, droogh vth sitt swerd, och sloogh thens öffuersta
 Prestens tienare, och affhögg hans öra. Tå sadhe Jesus til
 honom, Stick titt swerd j sitt rwm, Ty alle the som tagha til
 swerd, the skola förgåås med swerd. Eller menar tu, iagh
 kunde icke bidhia min Fadher, at han skickadhe til migh
 110 meer än tolff Legioner Änglar? Huru bliffue tå Scrifften
 fulkompnat, at så skee skal?

(til swerd)
 Tagha til swerd, är
 bruka thet vthan retta
 befalning

(Legioner)
 Legio är itt taal folk
 widh sex tusend.

Marci 14. J samma stundenne sadhe Jesus til skaran, Lijka som til
 Luce 22. en röffuare ären j vthgångne medh swerd och staffwrar til
 Johan. 18. at tagha fatt på migh. Huar dagh haffuer iagh sittit när

Text rad: 89 twng; lät han. 90 bort; tridhie; seyandes; oordhen. 91 läryungar.
 92 menniskiones. 93 antwardhas; Står; vpp. 94 (B. then är här) han är här när;
 mich. 95 *tå* saknas. 96 (B. en stoor skare) mykit folk; swärdh. 97 staffrar;
 öffuerste; presterna. 98 (B. Äldsta) åldersmen; folkit. 99 it; teekn; Huilkin. 100
 (B. äret) är thet; hastught. 101 (B. Rabbi) mester. 102 ven; tw; stighw. 103 vppå.
 104 med; rekte. 105 swerdh; offuerstes. 106 affhög. 107 Stik; swärdh. 108 (2 g.)
 swärdh; förgåsz; tw. 109 kwnde; nw bidhia; skickadhe; mich. 110 mera. 111
 fulkomnat. 112 stundene; scaran; (B. Lijka) Likauist. 113 vth gogne; swerdh;
 staffrar. 114 (B. på) vppå; mich; Hwar; sitit.

Gloss. rad: 107—108 * swärdh. etc.); (B. Tagha . . . befalning) Laghen höllo
 ath then ther swärd brukadhe vtan befaling, han skulle straffas medh swärd Gene.
 jx., ther skiwter nw Chrstus(!) vppå. 110 * legioner. etc.); it; wedh; sextwsend.

S. Matthei

idher j Templet, lärandes, och j haffuen icke gripit migh. 115
 Men thetta är alt skeedt, på thet Propheternas scriffter
 skulle fulkompnas. Tå offuergåffuo alle Läriunganar ho-
 nom och flydde.

Men the som hadhe gripit Jesum, leedde honom til then
 öffuersta Presten Caipham, ther the Scrifftlärde och the 120
 Äldste församladhe woro. Men Petrus folgde honom longt
 effter, in til then öffuersta Prestens Palatz, och gick in, och
 satte sigh när tienarena, på thet han skulle see endan.

Men the öffuerste Presterna och the Äldste, och hela 125
 Rådhet, sökte falskt witnesbyrd emoot Jesum, at the måtte
 dräpa honom, och funno intet. Och ändoch mong falsk
 witne komo fram, funno the likwel intet. På thet sijdsta
 komo tw falsk witne, och sadhe, Thenne haffuer sagdt, Jagh
 kan bryta nedh Gudz Tempel, och byggia thet vp j tree 130
 daghar. Johan. 2.

Och then öffuerste Presten stoodh vp, och sadhe til ho-
 nom, Swarar tu intet til thet som thesse witna emoot tigh?
 Men Jesus tiggde. Och then öffuerste Presten swaradhe, och
 sadhe til honom, Jagh beswär tigh widh leffuandes Gudh,
 at tu sägher oss, om tu äst Christus Gudz Son. Sadhe Jesus 135
 til honom, Tu sadhe thet. Doch sägher iagh idher, Här
 effter skolen j få see menniskionnes Son sittia på krafftennes
 höghra hand, och komma j himmelens skyy.

Tå reeff then öffuerste Presten sijn klädher sönder, och
 sadhe, Han haffuer förhädhath Gudh, Hwadh görs oss nu 140
 meer witne behooff? Sij, nu hörden j hans hädhelse, Hwadh

Text rad: 115 mich. 116 (B. på thet) ath; propheternes. 117 offuergåffwo;
 alla; läryungana. 120 scrifftlördhe. 121 (B. Äldste) åldersmän; försambladhe;
 (B. Men) Och. 122 öffuerstes; (B. Palatz) förpalasz; gick. 123 (B. på) vppå;
 se. 124 (B. Äldste) åldersmen. 125 söcte; falsk; witnisbyrd; motte. 126 lata
 dräpa; (B. intet) ingen; än doch ath. 127 kommo; likawel; (B. intet) ingen;
 sijsta. 128 (B. Thenne) Thessen. 129 nidh; vpp igen; (B. j) på. 131 vpp.
 132 (B. Swarar . . . tigh) Swarar tw intit, Hwi witna tesse emoot tigh. 133
 tighde. 134 leffwandes. 135 (2 g.) tw; Cristus. 136 Tw; doch likwel; Her.
 137 menniskiones; (B. sittia) sitiandes; crafftenes. 138 hoghre; (B. hand) sidho;
 (B. komma) kommandes; himmelsens; sky. 139 sin; klädhe. 141 mera; hördden;
 hädilse; huadh.

Euangelium

synes idher? Tå swaradhe the och sadhe, Han är saak til dödhen. Tå spottadhe the j hans ansichte, och slogho honom medh näffuanar, somlighe kinpustadhe honom, och
145 sadhe, Spå oss Christe, Huilken är then som tigh sloogh?

Men Petrus satt vthan före j Palatzet. Och ther kom til
Marcii 14. honom een tienistequinna, och sadhe, Tu wast ock medh
Luce 22. Jesu aff Galilea. Men han nekadhe för allom, och sadhe,
Johan. 18. Jagh weet icke hwadh tu sägher. Och när han gick vth
150 genom dörena, sågh honom een annor tienistequinna, och
sadhe til them som ther woro, Thenne war ock medh Jesu
Nazareno. Åter nekadhe han och swoor, Jagh kenner icke
mannen. Och litet effter, stigho the fram som ther stodho,
och sadhe til Petrum, Wisseligha äst ock tu en aff them, Ty
155 titt tungomål röyer tigh. Tå begynte han förbanna sigh och
swäria, at han kende icke mannen. Och strax gool hanen.
Tå kom Petrus jhogh Jesu ord, som han hadhe sagdt ho-
Marcii 14. nom, Förr än hanen gaal, skalt tu neka migh tree resor. Och
Luce 22. gick vth, och greet bitterligha.

XXVII. Capitel.

Om morghonen höllo alle öffuerste Presterna, och the Äldste
j folcket, rådh emoot Jesum, at the måtte dräpa honom.
Och leedde honom bundnan, och offuerantwardadhen
5 Landzhöffdinganom Pontio Pilato.

När Judas som honom förrådde, sågh, at han war dömder,
ångradhe thet honom, och baar igen the tretiyo silffpenningar
til the öffuersta Presterna, och til the Äldsta, och sadhe,

Text rad: 142 (B. saak) szaker. 143 ansykte. 144 näffwaner; kinpwstadhe. 145 huilkin. 146 vtan; (B. Palatzet) förpalaszet. 147 tienistaquinna; Tw. 148 Jhesu. 149 tw. 150 tienistaquinna. 151 Jhesu. 152 Aåter. 153 litit; stighw. 154 Uisseligha; tw. 155 twngomål. 156 sweria. 157 (B. Tå kom Petrus) Och Petrus kom; j hogh; oordh. 158 förra än; (B. skalt) skal; tw; mich; (B. resor) gongor. 159 grät.

1 Siwnde och tiwghonde. 2 (B. alle) the; (B. Äldste) åldersmen. 3 folkit; motte; låta dräpa. 4 (B. och offuerantwardadhen) öffuerantwardandes. 5 Pylato. 7 thet saknas; ighen; tråtiyo; sylffpeninga. 8 (2 g.), 18, 28, 30, 39, 45, 47, 48, 60, 61, 70, 72 (2 g.), 73, 97, 122, 134, 138 till. 8 (B. Äldsta) åldersmen.

S. Matthei

Jagh haffuer illa giordt, at iagh haffuer förrådt meenlöst blodh. Tå sadhe the, Hwadh kommer thet oss widh? Ther må tu see tigh om. Och han kastadhe silffpenningar j Templet, och gick sin wägh, och gick bortt och hengde sigh sielff. 10

Men the öffuerste Presterna togho silffpenningar, och sadhe, Man må icke kasta them j Offerkistona, ty thet är blodz werd. Och när the hade hållet råd, köpte the ther medh en krukumakares åker, til fremmandas begraffning, aff hwilko then platzen heter Blodhplatz in til thenna dagh. Tå wardt fulkomnat thet som sagdt war genom Jeremiam Propheten, som sadhe, Och the haffua taghit tretiyo silffpenningar, ther then sålde medh betalat wardt, hwilken the köpte aff Jsraels barn, och haffua them giffuit för en krukumakares åker, som HERREN migh befalt hadhe. Zacha. 11. 15 20

Och Jesus stoodh för Landzhöffdinganom, Och Landzhöffdingen frågadhe honom, och sadhe. Ästu Juda Konung? Tå sadhe Jesus til honom, Tu sägher thet. Och när han beklagadhes aff the öffuersta Presterna och aff the Äldsta, swaradhe han intet. Tå sadhe Pilatus til honom, Hörer tu icke huru mykit the betygga emoot tigh? Och han swaradhe honom icke til itt ord, så at Landzhöffdingen förundradhe sigh stoorligha. 25 30

Men om höghtijdhes daghen plägadhe Landzhöffdingen giffua folckena en fånga löös, hwilken som the begäradhe. Och hadhe han på then tijdh en berychtat fånga som heet Barrabas. Och när the woro församladhe, sadhe Pilatus, Marci 15. Luce 23. Johan. 18. 35

Text rad: 9-10 (B. meenlöst blodh) thet meenlösa blodhet. 10 Huadh. 11 tw; sylffpeningana. 12 bort. 14 sylffpenningar. 16 bloodz; werd; hadhe; hollit; råd ther om. 17 crwkomakares; (B. til fremmandas begraffning) till ath fremmande folk skulle ther vthi begraffuas. 18 huilko; bloodhplatz; jn; thenne. 19 wart; fulkomnat(!); Hieremiam. 20 trätiyo; sylffpeninga. 21 (B. ther . . . wardt) ther han som såldes wart medh betalat; huilkin. 22 (B. barn) söner; gifuit; crwkomakares. 23 herren (gemena); mich; (B. hadhe) haffuer. 25 fråghade; och sadhe saknas; (B. Ästu) Est tw; judha. 26 Tw; beclaghades. 27 (B. Äldsta) åldersmen. 28 Pylatus; tw. 29 hwrw; betygga. 29-30 icke swaradhe honom. 30 it; oordh. 32 Men saknas; höghtides; plägade; landzhoffdingen. 33 folckena; löösz; huilken. 34 tydh; (B. berychtat) merkeligh. 35 försambladhe; Pylatus.

Euangelium

Hwilken wilien j, at iagh skal giffua idher löös, Barrabam eller Jesum som kallas Christus? Ty han wiste, at the hadhe offerantwardat honom för affwund skul.

Och när han satt på Domstolen, sende hans hustru til
40 honom, och lät säya honom, Befatta tigh intet medh thenna rettferdigha mannen, Jagh haffuer mykit lidhit jdagh j sömpnen för hans skul.

Men the öffuerste Presterna och the Äldste, gåffuo folckena in, at the skulle begära Barrabam, och förgöra Jesum.
45 Tå swaradhe Landzhöfdingen, och sadhe til them, Hwilken aff these två wilien j, at iagh skal giffua idher löös? The sadhe, Barrabam. Tå sadhe Pilatus til them, Hwadh skal iagh tå göra aff Jesum som kallas Christus? Sadhe the til honom alle, Lät korsz festa honom. Tå sadhe Landzhöfdingen, Hwadh haffuer han doch illa giordt? Tå skriyadhe
50 the än nu meer, och sadhe, Lät korsz festa honom.

Men när Pilatus sågh, at han kunde intet skaffa, vthan sorlet bleff jw meer, toogh han watn, och tvådde sina hender för folckena, och sadhe, Oskuldigh är iagh j thenna rettferdigha manzens blodh, j måghen see idher ther om. Tå swaradhe alt folcket och sadhe, Hans blodh komme offuer oss, och offuer vår barn. Tå gaff han them Barrabam löös, Men
55 Jesum lät han hwdhflengia, och offerantwardadhe honom, at han skulle korsz festas.

Marci 15. Tå togho Landzhöfdingans krigsknechtar Jesum til sigh
Luce 23. in på Rådhwset, och församladhe hela skaran til honom,
Johan. 19. Och affklädde honom, och klädde på honom en purpur mantel, och wredho samman ena törnekrono, och satte på hans

Text rad: 36 Hwilken; at saknas; edher; lösan. 38 offerantwardhat; awundz; skuld. 39 hustrw. 40 thenne. 41 (B. rettferdigha) vrskyllugha; j dagh. 42 skuld. 43 (B. Äldste) åldersmen; gåffwo; folkena. 44 jn. 45 Hwilkin. 46 tesse; at saknas; löösz. 46-47 Sadhe the. 47 Pylatus. 49 Låth; krosz festa (!). 51 *än nu* saknas. 52 *Men* saknas; Pylatus; vtan. 53 bleff; iw; tvådde. 54 folkena; Oskuldigh; thenne; (B. rettferdigha) meenlöse. 55 mandzens; bloodh; edher. 56 folkit; Hanss; bloodh. 57 löösz. 58 (B. och offerantwardadhe honom) och antwardadhe j frå sigh. 60 landzhöfdingens; (B. krigsknechtar) crygszmen. 61 *in* saknas; (B. Rådhwset) retthuset; förfambladhe (!); (B. skaran) rotan. 62 affclädde; clädde; mantil. 63 wridho; törnekrono.

S. Matthei

hoffuudh, och fingo honom een röö j sina höghra hand, och
 böge knää för honom, och begabbadhe honom, och sadhe, 65
 Heel Juda Konung. Och the spottadhe på honom, och togho
 röön, och slogho ther medh hans hoffuudh.

Och när the hadhe begabbat honom, klädde the mantelen
 aff honom, och klädde på honom hans klädher, och leedde
 honom bort til at korszfestan. Och när the gingo vth, funno 70
 the en man aff Cyrene, som heet Simon, honom twingadhe
 the til, at han skulle bära hans korsz. Och tå the komo til
 thet rwmet som kallas Golgatha, thet är, til Hoffuudskalla-
 platzen, gåffuo the honom ätickio dricka blandat medh galla.
 Och när han smakadhe thet, wille han icke drickat. 75

Men sedhan the hadhe korszfest honom, bytte the hans
 klädher, och kastadhe lott ther om, på thet fulbordas skulle,
 thet som sagdt war genom Propheten, The haffua bytt mijn
 klädher emellan sigh, och på min klädhnat haffua the kastat
 lott. Och såto ther, och togho wara på honom, Och satte 80
 hans saak scriffuin offuer hans hoffuudh, Thenne är Jesus
 Juda Konung. Och wordo två röffuare korszfeste medh
 honom, then ene på then höghro sidhon, och then andre på
 then wenstro. Men the som gingo ther fram, hädde honom
 och riste sijn hoffuudh, och sadhe, Tu som bryter nedh 85
 Gudz Tempel, och bygger thet j tree daghar vp, Hielp tigh
 sielff, Ästu Gudz Son, så stijgh nedh aff korszet. Samma-
 ledhes ock the öffuerste Presterna medh the Scrifftlärda och
 the Äldsta begabbadhe honom, och sadhe, Andra haffuer
 han holpet, sigh sielff kan han icke hielpa. Är han Jsraels 90
 Konung, så stighe nu nedh aff korszet, och wij wilie troo ho-

---

Text rad: 64 huffwudh; (B. een) ena; höghre. 65 böghde; sin knää. 66
 Judha. 66-67 (B. Och the . . . röön) Och när the hadhe spottat på honom,
 togho the rööna. 67 *ther medh* saknas; huffwudh. 68 clädde. 69 clädde; clädhe;
 leedde (!). 72 kors; *tå* saknas. 73 huffwudhskallaplatzen. 74 och the gåffuo;
 ätikio. 75 (B. smakadhe) hadhe smakat; drickath. 76 *Men* saknas. 77 clädher;
 på thet ath; fulboordhas. 78 min. 79 clädher; (B. på) vppå; clädhnat. 81 huf-
 wudh. 82 wordho. 83 höghre. 84 wenstre; *Men* saknas. 85 (B. sijn hoffuudh)
 huffwudhen; (B. Tu) Est tw then samme; nidh. 86 vpp igen. 87 (B. Ästu) Est
 tw; *så* saknas; nidh; korset. 88 *ock* saknas; scrifftlärde. 89 (B. Äldsta) åldersmen;
 hafuer. 90 hulpt; men sigh. 91 *nu* saknas; nidh; korset; wi; wiliom.

Euangelium

nom, Han haffuer tröst på Gudh, han frelse nu honom, om han är någhot om honom, Ty han haffuer sagdt, Jagh är Gudz Son. Thet samma kastadhe ock röffuarenar honom
95 före, som medh honom korszfeste woro.

Och jfrå siette timan wardt itt mörker offuer hela landet, in til niyonde timan. Och widh then niyonde timan, ropadhe

Psal. 22. Jesus medh högga röst och sadhe, Eli, Eli Lamaasabthanj, thet är, Min Gudh, min Gudh, Hwj haffuer tu offuergiffuit
100 migh?

Men någhre som ther stodho, när the thet hörde, sadhe the, Han åkallar Eliam. Och strax lop en aff them, och toogh en swamp, och fylte honom medh ätickio, och satte then på een röö, och gaff honom dricka. Men the andre sadhe, Hålt,
105 lät see om Elias kommer och hielper honom. Åter ropadhe Jesus medh högga röst, och gaff vp Andan.

Och sij, Förloten j Templet remnadhe j tw stycker, jfrå offuan och nedh jgenom. Och jorden skalff, Och helleberghen remnadhe. Och graffuenar öpnadhes. Och mong
110 the helighas lekamen som soffwet hadhe, stodho vp, och gingo vthaff sina graffuar, effter hans vpståndelse, och komo j then heligha stadhen, och vppenbaradhes mongom.

Men Höffuitzmannen och the som medh honom woro och wachtadhe på Jesum, när the sågho jordbäffuingen, och
115 the ting som skeedde, räddes the swårligha, och sadhe, Wisse- ligha war thenne Gudz Son. Och ther woro monga quinnor ståndandes longt jfrå, och sågho vppå, the som hadhe folgt Jesum aff Galilea, och tient honom. Jbland hwilka war Maria Magdalene, och Maria Jacobi och Jose moder, och
120 Zebedei söners modher.

Text rad: 92 frelsze. 94 röffuarena. 95 woro korszfeste. 96 j frå; wort; it; morker; landit. 98 Lamasabathani. 99 Hwi; tw. 100 mich. 101 Men saknas; Noghre; hördhe. 102 (B. åkallar) roopar; Heliam; lopp; togh. 103 ätickio. 104 (B. een) ena; Halt. 105 lät oss see; Helias; Ååter. 106 vpp. 107 (B. Förloten j Templet) tempeldwken; stycke. 107-108 (B. jfrå . . . jgenom) öffuerst j frå och nidh j genom. 108 iordhen. 110 (B. helighas) helghons; soffwit; vpp. 111 vth aff; (B. sina) theres; graffuer; vppstondilse; kommo. 112 helgha; oppenbaradhes. 113 som saknas. 114 (B. wachtadhe) waradhe; jordhbåwinghen. 115 Uisseligha. 117 ståndandes; j frå. 118 J bland. 119 modher.

S. Matthei

Men om afftonen kom en rijk man aff Arimathia, benemd Joseph, hwilken ock war Jesu Lärionge. Han gick til Pilatum och beeddes Jesu lekamen. Tå bödh Pilatus, at han skulle warda honom fången. Och när Joseph hadhe taghit lekamenen, swepte han honom j itt reent linklädhe, och ladhe honom j sina nya graff, som han vthugget hadhe vthi itt hellebergh, och welte en stoor steen för dörena åt graffuenne, och gick sina ferde. Tå woro ther Maria Magdalene, och then andra Maria sittianandes emoot graffuena.

Daghen effter tilredhelse daghen, komo tilsamman the öffuerste Presterna, och the Phariseer in för Pilatum, och sadhe, Herre, oss kommer jhogh, at then förföraren sadhe när han än leffde, Effter tree daghar wil iagh stå vp. Biwdh för then skul, at man förwarar graffuena in til tridie daghen, at hans Läriongar icke komma, och stiela honom bortt, och säya folckena, Han är vpstånden jfrå the dödha, Och bliffuer så then sijdsta willan werre än then första. Tå sadhe Pilatus til them, Ther haffue j wachtena, Gåår och förwaren som j kunnen. Tå gingo the bortt, och förwaradhe graffuena medh wachtare, och beseglde stenen.

z

(Sabbatz afftonen)

Scrifften begynnar daghen på then afftonen som framlidin är, och enden på samma affton, är morghonen ther effter. Så sägher ock här S. Mattheus, at Christus war vpstånden om morghonen, som war afftonens ende, och begynnelsen på första helghe daghen, Ty the rekadhe the sex daghar effter then högsta Päschadaghen alla heligha, och begynte then första på then nästa effter högsta Päschadagen.

XXVIII. Capitel.

Om z Sabbatz afftonen j gryningen på första Sabbathen, kom Maria Magdalene och then andra Maria til at bese

Text rad: 121 *Men* saknas; riker; Arimathia; benempd. 122 huilkin; läryunge; Pylatum. 123 Pylatus. 123-124 (B. han . . . fången) thet skulle wardha honom fongit. 125 it; linnet clädhe. 126 graaff; vthuggit. 127 it; helle berg; (B. welte) wältradhe; stooran; dörrana; (B. åt) på; graffuena. 128 ferdhe. 129 Marian; sitiandes. 130 tillreedhelse; kommo; till samman. 131 Pylatum. 132 j hogh. 133 vpp. 134 tridhie. 135 läryungar; komma icke; stiela; bort. 136 folckena; vpstonden; (B. jfrå the) aff. 137 sitzsta; wärre; Pylatus. 138 *Ther* saknas; J haffuen; vactena. 139 bort. 140 wäctare.

1 Ottende och tiwghonde. 2 (B. Om . . . Sabbathen) OM sabbatz afftonen som begynnadhe lysa om then ena sabbatz daghen. 3 (B. then) the. 3, 10, 19, 20, 23, 24, 35, 36, 44 till.

Gloss. rad: 2 *sabbatz afftonen; framledhen; endhen; afften; opstonden; begynnelsen; helgie; räknadhe; sexdaghar; högxsta (r. 16); päscha daghen (r. 16, 20); helligha; höxsta (r. 20).

Euangelium

- graffuena. Och sij, thet wardt een stoor jordbäffning, Ty
5 Herrans Ängel steegh nedh aff himmelen, och gick fram,
och welte stenen jfrå dörenne, och satte sigh på honom, Och
han war på seende som en liungeeld, och hans klädhe hwijt
som en sniö. Och wachtarenar bleffuo förskreckte aff redd-
hogha, och wordo som the hadhe warit dödhe.
10 Men Ängelen swaradhe, och sadhe til quinnonar, Rädhens
icke, ty iagh weet at j söken Jesum, som war korszfester.
Han är icke här, han är vpstånden, som han sagdt hadhe,
Kommer och seer rwmet, ther Herren war lagder vthi. Och
går snart, och sägher hans Läriungom, at han är vpstånden
15 jfrå the dödha. Och sij, han skal gå fram för idher vthi
Galileen, ther skolen j see honom, Sij, iagh haffuer sagdt
idher thet.

- Och the gingo snarligha jfrå graffuene, medh reddhogha
och stoor glädhe, löpandes til at kungörat hans Läriungom.
20 Och widh the gingo til at kungörat hans Läriungom. Sij,
tå mötte Jesus them, och sadhe, Heel idher. Tå gingo the
fram, och togho på hans fötter, och tilbådho honom. Tå
sadhe Jesus til them, Rädhens icke, går och kungörer thet
mina brödher, at the gå til Galileen, ther skola the få see
25 migh.

- När the gingo bortt, sij, någhre aff wachtarenar komo j
stadhen, och kungiorde them öffuersta Prestomen alt thet
som skeedt war. Och the församladhe sigh medh the Äldsta
och rådgiorde, och gaffuo krigsknechternar een stoor summo
30 penningar, och sadhe, Sägher, hans Läriungar komo om

Text rad: 4 wort; en; iordhbäffning; ty ath. 5 engil; nidh. 6 (B. welte) wältradhe; (B. jfrå) frå. 7 (B. en) eu(!); liwngeldh; clädhe. 8 snyö; wäctarena; bliffwo; förskræcte; reddogha. 9 wordho. 10 engelen. 11 icke, ty; söken effier(!). 12 vpstonden. 13 (B. ther) som; laghder. 14 läryungar; vpstonden. 15 (B. jfrå the) aff; (B. skal gå) går. 16 (B. Galileen) Galilee landit. 16-17 thet sagt idher. 18 (B. jfrå) frå; graffuena; reddogha. 19 (B. stoor) mykin; glädhi; kungöra; läryungar. 20 kungöra; läryungar. 21 *tå* saknas; Jesum(!). 22 togho; föter. 23 kungören; *thet* saknas. 24 Galileam. 25 mich. 26 bort; noghre; wäctarena; kommo. 27 kungiordhe; öffuerste. 28 försambladhe; (B. Äldsta) åldersmen. 29 rådhgiordhe; (B. krigsknechternar) crijgsmennemar; ena; stora. 30 penninga; (B. Sägher) Säyen ath; läryungar; kommo.

S. Matthei

nattena, och stålö honom bort, mädhan wij soffuo. Och om
thet kommer för Landzhöffdingan, wilie wij stilla honom,
och begå thet så, at j skolen wara vthan fara. Och the togho
penningar, och giorde som the woro lärde. Och thetta
talet är beryctat jbland Judanar, in til thenna dagh. 35

Men the elloffua Läriunganar gingo til Galileen vppå itt
bergh, som Jesus hadhe them förelagdt. Och när the sågho
honom, tilbådho the honom. Men somlighe twiffadhe. Och
Jesus gick fram, och taladhe medh them, och sadhe, Migh
är giffuin all macht j himmelen och på jordenne, Gåår för 40
then skul vth, och lærer all folck, och döper them, J nampn
Fadhers, och Sons, och thens helgha Andas. Och lærer them
hålla alt thet iagh haffuer idher befalt. Och sij, Jagh är
när idher alla daghar in til werldennes enda.

Enden på S. Matthei Euangelium.

Text rad: 31 (B. wij soffuo) j soffuen. 32 landzhoffdingan; thå wilie wil (!).
34 penningana; giordhe. 35 beryctat; Judhana; thenne. 36 läryunganar; Ga-
lileam. 37 bärgh. 38 (B. tilbådho the) bådho the till; twiffradhe (!). 39 Mich. 40
giffwin; mact; iordhenne. 41 (B. all) alt; folk. 42 then helghe andes; (B. Och
lärer) Lärandes. 43 holla. 44 werldenes. 45 sancti; euangelio.

S. Marci Euangelium.

Första Capitel.

Malach 3.
Jesaie 40.
Johan. 1.

10

Matt. 3.
Luce 3.

15

20 Jerusalem, och läto sigh alle döpa aff honom j Jordans flodh, och bekende sina synder.

Och Johannes war klädd medh Kamelahäär, och medh en lädhergiording om sina lender, och åat graszhoppor och wildhannogh. Och predicadhe och sadhe, En kommer effter
25 migh, som starkare är än iagh, hwilkens skootwenger iagh icke werdigh är at nedherfalla och vplösa. Jagh döper idher

Text rad: 1 Sancti. 3 begynnilsen. 7 engel. 8 huilkin. 9 tich. 10 En; öknén. 11 bereedher; herrans (gemena). 14-15 Joannes döpte i öknén och predicade. 15 bätringenes. 16, 17, 44, 59, 63, 71, 74, 83, 88, 95, 97, 101 till. 16 syndernes. 17 förlåtelse. 18 (B. gingo vth) vtgingo; (B. Judeska) Judhae. 19 landit; vtaff. 20 Hierusalem; (B. läto sigh alle döpa) döptes alle; floodh. 21 (B. och bekende); wedherkennandes; (B. sina) theres. 22 Joannes; klädder; camele häär. 23 lädergiording; (B. sina) hans; länder; gräszhoppor. 24 villhonnugh; sagde. 25 mich. 25-26 (B. hwilkens . . . vplösa) then iach icke wärdugh är, ath iach mich nedherböyer och vplöser hans skooremar.

S. Marci

medh watn, Men han skal döpa idher medh them helgha Johan 1.
Anda.

Och thet begaff sigh j the daghar, at Jesus kom vthaff Matt. 3.
Galileen jfrå Nazareth, och lät sigh döpa aff Johanne j Jordan. Luce 3.
Och strax steegh han vp vthu watnet, och sågh himlanar Johan. 1.
öpnas, och Andan såsom een duffuo nedherkomma offuer
honom. Och een röst kom aff himmelen. Tv äst min käre
Son, j hwilkom migh wel behaghar.

Och Anden dreeff honom strax vthi öknena, och han war 35
j öknene j fyratiyo daghar, och frestadhes aff Satana, och Matth 4.
war medh wildiuren. Och Änglanar tiende honom. Luce 4.

Men sedhan Johannes wardt fången, kom Jesus vthi Gali-
leen, och predicadhe Euangelium om Gudz Rike, säyandes,
Tijdhen är fulkompnat, och Gudz Rike är för handenne, 40
Bätren idher, och troor Euangelio.

När han gick vth medh thet Galileeska haffuet, sågh han
Simonem och Andream hans brodher kasta sijn näät j haff-
uet, ty the woro fiskare. Och Jesus sadhe til them, Fölier
migh, och iagh wil göra idher menniskiofiskare. Strax 45
gåffuo the sijn näät offuer, och folgde honom.

Och så han gick tädhan litet fram båter, sågh han Jacobum
Zebedej son, och Johannem hans brodher, at the j båtenom
bygde sijn näät, och strax kalladhe han them. Så offuer-
gåffuo the sin fadher Zebedeum vthi båten medh leggho- 50
drengerna, och folgde honom.

Text rad: 27 (2 g.) (B. medh) j; (B. skal döpa idher) warder idher
döpandes. 29 sich; vtaff. 30 Galileam; (B. jfrå) frå; Nazaret; (B. lät sigh
döpa) och wart döpt; Joanne; (B. j) vthi; Jordans floodh. 31 (B. steeg . . .
himlanar) thå han steegh vpp vthwr watnet, sågh han himblanar. 32 ypnas;
sååsom; ena; (B. nedherkomma) nedherkommandes; öffuer. 33 en; (B. aff)
vtaff; Tw äst (gemena); kära. 34 (B. j) vthi; huilkom; mich; wälbehaghar. 35
hono(!); öknen. 36 öknene; j (frfr fyratiyo) saknas. 37 englanar. 38 Joannes;
wort; fongen; Galileam. 39 rijke. 40 (B. fulkompnat) vpfylt; rijke; handen.
41 troon. 42 Galileeske. 43 Symonem; (B. kasta) kastandes; sin; nät. 44 sagde.
45 mich; will; menniskiors fiskare. 46 (B. sijn) theres; nät; (B. offuer) vtöffuer;
folgde. 47 lith. 48 Zebedei; Joannem. 48-49 (B. at the j båtenom bygde)
the och j båtenom till hopa lagde. 49 (B. sijn) theres; nät; öffuergåffuo. 50 (B.
sin) theres; vti; legodrångianar. 51 fölgde.

Euangelium

Matt. 7. Och the gingo til Capernaum, och strax om Sabbatherna
Luce 4. gick han in j Sinagogon, och lärde. Och the förundradhe
stoorligha på hans lärdom, För ty han lärde welleligha, och
55 icke såsom the Scrifftlärde.

(welleligha)

Thet är, All hans pre-
dican war såsom eens
then thet medh alffuar
meente, och hwad han
sadhe, thet hadhe een
welligheet, och war
leffuande.

Luce 4. Och j thetas Sinagogo war een menniskia besatt medh
then orena Andan, Och han ropadhe och sadhe, Ah, hwadh
haffue wij medh tigh bestella Jesu Nazarene? Ästu kommen
til at förderffua oss? Jagh weet hoo tu äst, nemligha, then
60 Gudz Helighe. Och Jesus nepste honom, säyandes, Tijgh
och gack vthaff menniskionne. Tå reeff then orene Anden
honom, och ropadhe högt, och foor vth aff honom. Och alle
förundradhe sigh swårligha, så at the sporde hwar annan til,
och sadhe, Hwadh är thetta? hwadh nyy lärdom är thetta?
65 Ty han biudher the orena Andar medh welligheet, och the
lydha honom. Och hans rychte gick strax alt om kring j
Galilee grenszor.

Matt. 8. Och the gingo strax vthu Sinagogon, och komo vthi Si-
Luce 4. monis och Andree hws, medh Jacobo och Johanne. Och
70 Simonis swära lågh siwk j skälffuo, Och strax sadhe the
honom om henne. Tå gick han til och reeste henne vp, och
toogh henne widh handena, Och j thet samma offuergaff
skälffuosiwkan henne, Och hon gick sedhan och tiente them.

75 Om afftonen tå solen nedhergången war, hadhe the til
honom allahanda siwka, och the som qualdes aff diäfflar, och

Text rad: 52 (B. til) in vthi; sabatz daghanar. 53 synagoganar. 54 (B. welleligha) såsom, then ther *wellugh war. 55 scrifftlärde. 56 theres; sinagoga; en. 57 (B. orena) fula; och sadhe saknas; huad. 58 äst tw. 59 förderffna (!). 59-60 Jach weeth ath tw äst then gudz helighe. 61 menniskione; (B. orene) fule. 62 och ropadhe högt, och foor vth aff honom saknas. 63 sich. 64 och sadhe saknas; (2 g.) huad; ny. 65 (B. biudher . . . welligheet) biwdher medh welligheet them fula andomen. 66 rykte. 66-67 (B. alt . . . grenszor) alle stedz kringom hela landith som grenzar in på Galileam. 68 Och gingo the vthwr synagogen och komo strax; Symonis. 69 Joanne. 70 Symonis. 71 (B. om) vthaff; vpp. 72 vidh; handen. 72-73 (B. offuergaff . . . henne) gaff skälffuosiwkan henne vthöffuer. 75 allahandra; siwkar; qwaldes; dieflar.

Gloss. rad: 54 *wellugh etc.) (B. Thet är . . . leffuande.) Så ath han icke alle-
nest lårdhe, vtan och iemwål bödh, så som then ther makt hadhe någhot förwandla
j laghen.

S. Marci

hele stadhen war församlat för dörena. Och han giorde monga helbregda som krancke woro aff allahanda siwkdom, och dreff vth monga diäfflar, och tilstodde icke diäfflanar tala, ty the kende honom.

Och om morghonen ganska bittidha för dagh, stoodh 80
han vp, och gick vth. Och Jesus gick bortt vthi itt ödhe rwm,
och ther badh han. Och Simon kom effter farandes, och the
medh honom woro. Och tå the funno honom, sadhe the til
honom, Alle sökia tigh. Sadhe han them, Låt oss gå vthi
nästa städherna, at iagh ock ther predicar, Ty för then skul 85
är iagh kommen. Och han predicadhe j theras Sinagogor,
offuer hela Galileen, och vthdreff diäfflar.

Och til honom kom en spitelsk man och badh honom, föll 89
på knää för honom, och sadhe til honom, Wilt tu, så kant
tu göra migh reen. Tå warkunnadhe sikh Jesus offuer ho-
nom, och vthreckte sina hand, och toogh vppå honom, och
sadhe, Jagh wil, war reen. Och när han thet sagdt hadhe,
gick strax spitelskan aff honom, och han wardt reen. Och
Jesus hotadhe honom, och senden strax jfrå sikh, och sadhe
honom, See til, at tu sägher ingom thetta, Vthan gack bortt 95
och wisa tigh Prestenom, och offra för tijn rening, thet
Moses budhit haffuer, til itt wittnesbyrd offuer them. Men
tå han vthgången war, begynte han förkunna och berychta
thet som skeedt war, Så at han icke nu meer kunde vppen-
barligha gå in vthi stadhen, Vthan bleff vthe j ödhe rwm. 100
Och the komo til honom aff alla endar.

Text rad: 76 hela; församblath; giordhe. 77 helbregdha; kranke; wåro. 78 diefflar; (B. tilstodde icke diäfflanar) han icke tilstodde diefflana. 79 för ty; kände. 80 morgonen; bittidha. 81 vpp; (B. och gick vth . . . bortt) och när han war vthgongen, gick han bort; it; ödherum. 82 Symon; effterfarandes. 83 wåro. 84 tich. 85 (B. städherna) byianar. 86 predicade; theres; synagogor. 87 (B. offuer) vtöffuer; Galilee landit; diefflanar. 88 spittälsk. 88-89 (B. föll på knää för honom) fallandes på sin knä. 89 sagde; Uill; tw; kan. 90 tw; mich; varkunnadhe; Jesus sich; öffuer. 91 vthräkte. 92 sagde; vill; hafde. 93 spittälskan; (B. aff) vthaff; han saknas; wart. 94 j frå; sich; sagde. 95 tw; segher; ingen; vtan; gaak; bort. 96 tich; (B. tijn rening) thina reenilse. 97 (B. til . . . them) them till itt wittnesbyrdh. 98 vthgongen. 99 (B. han) Jesus; openbarligha. 100 bleff; ödherummen.

Euangelium

Annat Capitel.

Matt. 9. Och effter någhra daghar, gick han åter in j Capernaum,
Luce. 5. Och thet spordes, at han war j huset. Och strax församla-
dhes ther monge, så at the icke rwm hadhe, icke heller vthan
5 för dörenne, Och han hadhe taal för them. Och the hadhe
fram för honom en Borttagnan, then ther framburin war aff
fyra. Och tå the icke kunde komma til honom för folcket
skul, reffuo the taket på huset ther han war, och giorde itt
holl på taket, och medh togh slepte nedher sängena, ther
10 then Borttagne vthi lågh. När Jesus sågh theras troo, sadhe
han til then Borttagna, Min son, tina synder ware tigh för-
låtna.

Så woro ther någhre vthaff the Scrifflärda, sittandes, som
tenckte j sijn hierta, Hwj talar thenne sådana hädhelse?
15 Hoo kan förlåta synder, vthan allenast Gudh? Och strax
Jesus förnam thet j sinom Anda, at the sådant tenckte widh
sigh sielffua, sadhe han til them, Hwj tencken j sådant j
idhor hierta? Hwilket är lettare säya til then Borttagna, Tina
synder ware tigh förlåtna, Eller säya, Statt vp, och tagh tina
20 säng och gack? Och på thet j skolen weta, at menniskionnes
Son haffuer macht på jordenne förlåta synder, sadhe han til
then Borttagna, Tigh sägher iagh, Statt vp, tagh tina säng,
och gack j titt hws. Och strax stoodh han vp, toogh sina
säng, och gick vth j allas theras åsyyn, så at alle vndradhe

Text rad: 2 Och sedhan effter. 3 spoordes; hwset; Och (frfr. strax) saknas; församblades. 4-5 (B. the icke . . . dörenne) rwm et som ther för dören war, rakte them icke heller til. 5 och hafde han; tall; hafde (frfr. fram). 6 (B. Borttagnan) borttagghen man; framburen; (B. aff) vthaff. 7 folkit. 8 refuo; hwset; it. 9 sengena. 10 (B. Borttagne) borttagghne mannen; theres; sagde. 11, 27 (2 g.), 32, 36, 38, 39, 40, 42, 44, 57, 59, 65 till. 11 borttagghna; tich. 13 wåro; noghre; scrifflärde; sitiandes; (B. som) och. 14 tenkte; (B. sijn) theres; Hwi; hädhilse. 15 synderna; vtan. 16 anda; tenkte; vidh. 17 sielffwa; sagde; til saknas; Hwi; tenken. 18 idher; huilkit; lättare; (B. til then Borttagna) them borttagghno (!) mannenom. 19 synder; wari; tich. 20 seng; (B. Och) doch; (B. på) vppå; menniskionne. 21 hafuer; makt; iordena; til ath förlåta; synderna; sagde. 22 (B. Borttagna) borttagghna mannen; Tich; stat; och tagh; seng. 23 tit; hus; stod; vpp; och toogh. 24 sengh; åsyn.

stoorligha och prijsadhe Gudh, säyandes, Sådant såghe wij 25
aldrigh.

Och han gick åter vth til haffuet, och alt folcket kom til
honom, Och han lärde them. Och tå Jesus gick ther fram, Matt. 9.
sågh han Leuj Alpei son sitiandes widh Tollen, och sadhe Luce 5.
til honom, Fölgh migh. Och han stoodh vp, och folgde ho- 30
nom. Och thet begaff sigh, tå han satt til boordz j hans hws,
Såto ock teslikes monge Publicaner och syndare til boordz
medh Jesu och hans Läriungar, Ty the woro monge som
hadhe folgt honom. Och tå the Scrifftlärde och Phariseer 35
sågho, at han åat medh the Publicaner och syndare, sadhe
the til hans Läriungar, Hwj äter och dricker han medh
Publicaner och syndare? När Jesus thet hörde, sadhe han
til them, The ther helbregda äro, behöffua icke läkiare, vthan
the som krancke äro. Jagh är icke kommen til at kalla the 1. Timo. 1.
rettferdigha, vthan syndare til bätring. 40

Och Johannis Läriungar och the Phariseer fastadhe my-
kit, Och the komo och sadhe til honom, Hwj fasta Johannis
Läriungar och the Phariseer, och tine Läriungar fasta intet?
Sadhe Jesus til them, Bröllops folcket kunna the fasta så
lenge Brudhgummen är medh them? Så lenge the haffua 45
Brudhgumman när sigh, kunna the icke fasta. Men the
daghar skola komma, at Brudhgummen skal warda jfrå them
taghen, och tå skola the fasta j the daghar. Och ingen sömar
en klwt aff nytt klädhe på gammalt klädhe, För ty han rijff-
uer doch thet nyia stycket jfrå thet gamla, och holet warder 50

Text rad: 25 seyandes; sågho. 27 folkit. 28 (B. gick ther fram) gick fram
öffuer. 29 såågh; Leui; sagde. 30 mich; vpp. 31 sich; ath thå; tilbordh;
hwse. 32 bordz. 33 läryungar; wåro. 34 haffde. 35 sagde. 36 läryungar; (B.
Hwj äter och dricker han) huad är thet ath han äter och dricker. 37 sagde. 38
helbryghda; läkiaren; vtan. 39 kranche. 40 retferdugha; vtan. 41 Joannis;
läryungar; (B. fastadhe mykit) plägadhe fasta. 42 kommo; sagde; Hwi; Joannis.
43 (2 g.) läryungar; thina. 44 Sagde; (B. folcket) barnen. 45 brudgummen;
hafua. 46 brudgumman; sich; *Men* saknas. 47 dagha; (B. skola komma) wardha
kommandes; brudgummen; wardha; (B. jfrå) frå. 48 (B. sömar) widhersömer.
49 (B. en klwt) ena boot; (B. nytt) nygiordt; (B. på gammalt klädhe) vthi någhon
gammul klädning; rijffwer. 50 (B. nyia) ny insätta; (B. jfrå) frå; gamla;
(B. holet) reffwan; wardher.

Euangelium

werre. Och ingen låter nytt wijn vthi gamla flaskor, annars slåår wijnet flaskonar sönder, och wijnet spilles vth, och flaskonar förderffuas. Vthan nytt wijn skal man låta j nyia flaskor.

Matt. 12.

Luce 6.

1. Reg. 21.

Och thet begaff sigh, at han på Sabbathen gick genom sädh, och hans Läriungar begynte, widh the gingo, tagha aff axen. Och the Phariseer sadhe til honom, Sij, hwj göra the om Sabbathen thet som icke lofflighit är? Tå sadhe han til them, Haffuen j aldrigh läsit hwadh Daudid giorde, tå
60 honom vmtrengde, och war hungrogh, han och the ther medh honom woro? Huru han gick in j Gudz Hws, vnder then öffuersta Presten Abjathar, och åat Skodhobrödden, hwilken ingom woro lofflighen äta, vthan Prestomen. Och gaff teslikes them som medh honom woro. Och han sadhe
65 til them, Sabbathen är giord för menniskionnes skul, och icke menniskian för Sabbathens skul. Så är nu menniskionnes Son en Herre, teslikes ock offuer Sabbathen.

(Skodhobrödh)

Kallas efter Ebraiskon, Panis facierum, Thet är brödh, som altid är för öghonen.

Tridie Capitel.

Matt. 12.

Luce 6.

Och han gick åter in vthi Synagogon. Och ther war en man, som hadhe ena bortwisdadha hand. Och the wachadhe på honom, om han ock skulle bota honom om Sabbathen, på thet at the skulle få beklagha honom. Tå sadhe

---

Text rad: 51 låther; (B. nytt wijn) ny wijnmost; gamla. 52 slaar; (B. wijnet frfr. flaskonar) wijnmosten; synder. 53 förderffwas; vtan; *nytt* saknas; (B. wijn) wijnmost; (B. man låta) slaas; (B. j) vthi. 55 sich; Sabbatz daghanar; (B. genom) öfwer. 56 läryungar; (B. widh the gingo) j väghen. 56-57 (B. tagha aff axen) vppryckia ax. 57 sagde; hwi. 58 sabbatz daghanar; lofflighit; (B. Tå) och; sagde. 59 hafwen; aldrich; huad; giordhe. 60 vmträngde. 61 wåro; hurw; (B. j) vthi. 62 öffwerste; abiathar; (B. Skodhobrödden) the framliggandes brödh. 63 huilken; wåro; loffighen; ath äta; vtan. 64 wåro; sagde. 65 sabbatz daghen; giordh; menniskionne. 66 sabbatz daghen; *skul* saknas; menniskionne. 67 (B. teslikes ock) och teslikes; öfwer; sabbatz daghen.

2 Och gick han; synagogan. 3 hafde; (B. wachadhe) toggo wara. 4 *ock* saknas; sabbatzdaghen. 5 sagde.

Gloss. rad: 62 saknas.

S. Marci

han til mannen, som then wisna handen hadhe, Gack hijt fram. Och sadhe til them, Hwilket thera är lofflighit, göra wel om Sabbathen, eller göra illa? Hielpa lijffuet, eller dräpa? Tå tijgde the. Tå sågh han vppå them medh wredhe, och förömkadhe sigh offuer theras hiertas blindheet, och sadhe til mannen, Reck vth tina hand. Och han reckte henne vth. Och handen wardt honom ferdigh igen, såsom then andra. 10

Men the Phariseer gingo vth, och höllo strax rådh medh the Herodianer emoot honom, huru the kunde förgöra honom. Men Jesus medh sina Läriungar gick affsidhes bortt til haffuet, och honom folgde itt stoot taal folck, vthaff Galilea och vthaff Judea, och vthaff Jerusalem, och vthaff Jdumea, och vthaff hijnsidhon Jordan, och the ther boodde widh Tyrum och Sidon, en ganska stoor hoop folck, som komo til honom när the hörde aff hans gerningar. Och sadhe han til sina Läriungar, at the skulle flyy honom en båt för folcket skul, at thet icke skulle trengia honom. För ty han giorde monga helbregda, så at the offuerfölla honom, och wille tagha på honom, så monge som någhra plåghe hadhe. Och the orene Andar när the sågho honom, föllo the nedher för honom, och ropadhe, säyandes, Tu äst Gudz Son. Och han hotadhe them hårdeligha, at the icke skulle vppenbara honom. 15 20 25

Och han steegh vp på itt bergh, och kalladhe til sigh huilka han wille, och the komo til honom. Och tå skickadhe han tolff, at the skulle wara medh honom, och at han skulle 30 Matth 10. Luce 6.

Text rad: 6, 7, 11, 21, 22, 30, 31, 34, 42, 48, 62, 65 till. 6 (B. wisna) wisnadha; haffde; (B. Gack) Statt. 7 och sagde han; huilkit; lofflighit; antingen göra. 8 wäl; sabbatz daghanar; liffwet. 10 förnykadhe; sich; (B. offuer); vtöffwer; theres; hiertes. 11 sagde; räck; Och saknas; räfte (i kustoden), räckte. 12 wart; ferdugh; igen; så som. 14 gingo strax vth, och höllo itt råadh. 15 (B. huru) ath. 16 läryungar; äff sijdhes; bort. 17 (B. til) moot; och folghde honom; stort; tal; folk; (B. vthaff) aff. 18 Galilea land; (B. vthaff frfr. Judea) aff; Judea land; Hierusalem. 19 hinsidhen; Jordans floodh. 20 Sidonem; folk. 22 sagde; läryungar; fly. 23 folkit; skull; (B. thet) the; trängia. 24 (B. giorde) haffde giorde; öffuerfölla. 25 monga; någhro. 26 haffde; (B. orene) fula. 27 (B. nedher) fram; Tw. 28 hootadhe; hardeligha. 29 openbara. 30 Och steegh han; vpp; bärgh; sich; (B. huilka) hwem.

Euangelium

vthsenda them til at predica, och at the skulle haffua macht,
 til at bota siwkdömar, och vthdriffua diefflar. Och gaff
 35 Simoni thet nampnet Petrus, Och Jacobum Zebedei son,
 och Johannem Jacobs brodher, och nemde them Bnehargem,
 thet är sagdt, Toordöns barn, och Andream och Philippum,
 Luce 19. och Bartholomeum och Mattheum, och Thomam och Ja-
 cobum Alpei son, och Thaddeum och Simonem Chana-
 40 neum, och Judam Jscharioth, then honom ock förrådde.
 Och the komo j hwset. Och folcket församladhe sigh åter,
 så at the icke tijdh hadhe til at äta. Och när the thetta hörde,
 som honom åkompne woro, gingo the vth, och wille tagha
 fatt på honom, och sadhe, Han är wild worden. Men the
 45 Scrifftlärde som aff Jerusalem nedherkompne woro, sadhe,
 Matt. 12. Han haffuer Beelzebub, och medh then öffuersta dieffuulen
 Luce 11. driffuer han diefflar vth. Tå kalladhe han them til sigh, och
 sadhe til them j lijknelse.

Huru kan en Satan then andra vthdriffua? Och om itt
 50 Rike syndrat warder emoot sigh sielfft, tå kan thet Riket
 icke stå. Och ther itt hws är syndrat emoot sigh sielfft,
 thet hwset kan icke bliffua ståndandes. Setter nu Sa-
 tan sigh vp emoot sigh sielff, och är syndrat, tå kan han
 icke bliffua beståndandes, vthan thet är tå vthe medh ho-
 55 nom. Jngen kan infalla vthi eens starcks hws, och tagha
 hans hwsztygh bortt, vthan han först binder then starcka,
 och så skinnar han hans hws.

Sannerligha sägher iagh idher, Alla synder warda menni-
 skiors barnom förlätna, ock försmädhelse ther medh the för-
 smädha, Men then ther försmädher then heligha Anda, han
 Matth. 12.
 Luce 12.

Text rad: 33 predika; hafua; makt. 34 dieflar. 36 nempde; (B. Bnehar-
 gem) boanerges. 37 saght; tordönsens. 39 Taddeum. 40 Jschariothen. 41
 folkit; försambladhe; sich; åther. 42 haffde; hördhe. 43 (B. åkompne) aff-
 komne; waro. 44 sagde; willer; (B. Men) Och. 45 scrifftlärdhe; Hierusalem;
 nedherkomne; wåro; sagde. 46 en Beelzebub; dieffwulen. 47 driffwer; diefflanar;
 sich. 48 sagde; lijknilse. 49 satanas; vthdriffwa. 49-50 (B. om . . . warder)
 wardher itt rike syndrat. 50 sich; rijkit. 51 ståå; sich. 52 Säter; satanas.
 53 (2 g.) sich; vpp. 54 vtan. 55 en; (B. starcks) starckmandz. 56 bort; vtan;
 starka. 58-60 (B. Alla . . . försmädha) alla synder och gudz hädhelse ther the gudh
 medh hädha, wardha förlätna människers barnom. 60 (B. försmädher) hädher; helgha.

S. Marci

haffuer ingen förlåtelse j ewigh tijdh, Vthan bliffuer saker til ewigh fördömelse. Ty the sadhe, Han haffuer then orena Andan.

Och tå kom hans modher och hans brödher, och stodho vthe, och sende någhra til honom, som honom vthkalla skulle. Och folcket satt när honom, och the sadhe til honom, Sij, tijn modher och tine brödher äro ther vthe och sökia effter tigh. Han swaradhe them och sadhe, Hoo är mijn modher och mine brödher? Och tå han om kring seedt hadhe på Läriunganar som ther kring om honom såto, sadhe han, Sij, mijn modher och mine brödher. Ty then som gör Gudz wilia, han är min brodher och mijn syster och mijn modher. Matth. 12
Luce 8.

III. Capitel.

Och han begynte åter lära widh haffuet. Och til honom församladhes mykit folck, så at han moste stigha vthi itt skep, och satt ther på haffuet. Och alt folcket bleff på landet widh haffuet, Och han lärde them mykit genom lijkelse, Och sadhe til them vthi sijn predican, Hörer til. Sij, en Sädhesman gick vth til at såå. Och hende sigh widh han sådde, föll somt widh wäghen, Och foghlanar vnder himmelen komo, och åto thet vp. Thet andra föll på steenören, ther icke mykin jord war, och thet gick strax vp, Ty ther war icke diwp jord. Men tå solen gick vp, förwisdadhe thet, och effter thet war icke wel berotat, förtorkadhes thet. Och somt Matt. 13.
Luce 8.

Text rad: 61 förlåtelse; ewogh; vtan. 62 ewogh; fördömelse; för ty; sagde; hafuer; (B. orena) fula. 64 brödhra. 66 folkit; sat; sagde. 67 thina; brödhra. 68 tich; sagde. 69 mina; brödhra; omkringseeth; haffde. 70 läryunganar; såtho; sagde. 71 brödhra; förty; (B. som) ther.

1 Fierde. 2 Och begynte han; vidh. 2, 6, 7, 17, 18, 26, 34, 42, 48 (2 g.), 68, 70, 78, 80, 81 till. 2-3 och församblades till honom. 3 folk; (B. moste stigha) steeg; in vthi. 4 skip; folkit; bleeff. 5 vidh; (B. mykit) mong stycke. 6 sagde; til (frfr. them) saknas; (B. sijn predican) sin lärdom; till (frfr. Sij). 7 sich; vidh. 8 ath sompt föll; vidh; vägen; foghlana. 9 vpp; steen ören. 10 iordh; vpp. 11 iord; vpp; (B. förwisdadhe) förbran. 11-12 och förtorkades, effter thet war icke wäl berotath. 12 sompt.

Euangelium

föll j törne, och törnen wexte vp, och förquaffde thet, och thet baar ingen frucht. Och somt föll j godha jord, och thet
 15 baar frucht som vpgick och wexte. Jtt baar tretiyo, och itt sextiyo, och itt hundradhe. Och han sadhe til them, Then ther öron haffuer til at höra, han höre.

Tå han nu allena war, sporde the honom til om thenna
 20 lijknelsen, som medh honom woro, medh the Tolff. Och han sadhe til them, Jdher är giffuit at weta Gudz Rikes hemligheet, Men them ther vthan til äro, skeer all ting genom lijknese, På thet the skola medh seendes öghon see,
 25 och doch likwel icke förnimmat, och medh hörandes öron höra, och doch icke förståt, På thet the sigh icke eens skola vmwenda, och synderna them förlätna warda. Och han sadhe til them, Förstå j icke thenna lijknelsen? Huru wilien j tå förstå all lijknese?

Sädhesmannen såår ordet. Men these äro the som widh
 30 wäghen äro. Ther ordet sådt warder, och the haffua thet hördt, strax kommer Satan, och tagher bortt ordet, som sådt war j theras hierta. Altså äro ock the, som på steenören sådde äro. Tå the haffua hördt ordet, anamma the thet strax medh frögd, och the haffua inga röter j sigh, vthan stå til en tijdh. Tå någhor bedröffuelse kommer vppå, eller
 35 förfölielse för ordet skul, strax förarghas the. Och these äro the som j törne sådde äro. The ther höra ordet, och thenna

Jesa 6.
 Matt. 13.
 Luce 8.

Text rad: 13 (B. törnen) törnebuskana; vpp; (B. förquaffde) nedhertryckte. 14 (B. baar) gaff; frucht; sompt; iordh. 15 (B. baar frfr. frucht) gaff; frucht; (B. som vpgick och wexte) vppgongandes och vppwäxandes; (B. Jtt) thet ena. 16 och sagde han; *til* saknas. 18 thenne. 19 lijknilsen; the som; wåro. 20 sagde. 21 hemlicheet; (B. vthan til) vthanföre. 22 lijknilse; på thet ath; *seendes* saknas. 23 likawäl; (B. förnimmat) besinnath. 24 förståth; på thet ath; sich. 25 omwenda. 25-26 och sagde han. 26 lijknilsen. 27 vilien; första; lijknilse(!). 28 Sädhesmannen; ordhit; (B. these) thenne; äre. 28-29 (B. som . . . äro) som säyas somlighe wara widh wäghen. 29 ordith; (B. sådt warder) såås; thå the; hafua. 30 hört; satanas; bort; ordith; såådt. 31 (B. war) är; theres. 31-32 (Altså äro . . . äro) och somlighe äro sammelunda, the som j steenören besåådda wardha. 32 hört; ordith. 33 sich; vtan. 34 bedröffwilse. 35 ordit; skull; (B. these) somlighe. 36 (B. som) ther; törnen; (B. sådde) besådde; (B. äro frfr. The) warda; (B. The ther) tesse; ordit; thenne.

S. Marci

werldennes vmsorgher, och the bedräghelighe rijkedomar, och mykin annor begärelse, gå ther in och förqueffuia ordet, och warder ofruchtsamt. Och thesse äro the, som vthi godha iord sådde äro. The ther ordet höra och anammat, och bära frucht, somt tretiyo, och somt sextiyo, och somt hundradhe. 40

Och han sadhe til them, Jcke warder itt liws vptendt för then skul, at man skal settia thet vnder ena skeppo, eller vnder boordet? Skeer thet icke för then skul, at thet skal vpsettias på liwsastakan? Ty intet är fördoldt som icke vppenbaras skal, ey heller hemlighit, som icke skal vpkomma. Then ther öron haffuer til at höra, han höre. Och han sadhe til them, Seer til hwadh j hören. Medh hwadh mått j mälen, ther skola andre mäla idher medh, och idher warder än tå tilgiffuit, j som hören. Ty then ther haffuer, honom warder giffuit, Och then ther icke haffuer, aff honom skal ock taghit warda thet han haffuer. 45

Och han sadhe, Så är Gudz Rike, som en man kastar ena sädh j jordena, och soffuer, och stäär vp, natt och dagh, och sädhen går vp, och wexer, så at han ther intet aff weet, Ty jorden bäär vthaff sigh sielff, först brudd, sedhan ax, sedhan fulbordat hwete j axena. När nu fruchten moghen är, strax brukar han liyan, ty skördetijdhen är för handen. 55

Och han sadhe, Hwem skole wij lijkena Gudz Rike? Och

Text rad: 37 omsorgher; (B. the bedräghelighe rijkedomar) rijkedomes be-
drägerij. 38 (B. mykin annor) andre tings; begärlise; jn; (B. förqueffuia) för-
tryckia; ordit. 39 wardher; ofruchtsamt; (B. thesse) andra. 40 iordh; (B. sådde)
besådde; ordit. 41 frucht; (B. somt tretiyo) så ath sompt korn gör aff sich trätiyo;
(2 g.) sompt. 42 Och sadhe han. 42-43 (B. för then skul) ther vppå. 43 sätia.
44 (B. boordet) sängena. 45 vpsätias; liwsastackan; (B. intet är) ath thet är intith;
(B. fördoldt) doldt. 46 openbaras; war hemlighit; (B. som icke) vtan ath thet;
(B. vpkomma) komma fram. 47 hafuer; och sagde han. 48 (2 g.) huad. 49
andra; wardher. 50 någhot haffuer; wardher. 51-52 (B. skal ock taghit warda)
wardher och taghit. 53 Och sagde han; rijke; (B. kastar) kastadhe. 54 iordhena;
(B. soffuer) lagde sigh sidhan soffua; (B. stäär vp) thet vpstigher; dagh och nath.
55 (B. går vp) grönskas; (B. wexer) wardher högh; (B. så at) thå; weeth. 56
iordhen; hon bär; sich; brudden; axet. 57 fulbordath; hwetit. 58 (B. brukar han
liyan) kastar han liyän vppå; thy; skörde tijdhen; (B. för handen) på färde. 59
Och sagde han; skola; likna; rijke.

Euangelium

Matth. 13. medh hwadh lijknelse skole wij betekna thet? Thet är såsom
Luce 8. itt Sinaps korn, hwilket tå thet sådt warder j jordena, är thet
mindre än all annor fröö på jordenne. Och tå thet sådt är,
går thet vp, och warder större än all annor krydder, och fåår
stora grenar, så at foghlanar vnder himmelen, mågha boo
65 vnder thes skugga.

Och medh mong sådana lijknelse sadhe han them ordet,
effter som the förmåtte hörat, och vthan lijknelse taladhe
han intet til them. Men Läriungomen vthtydde han all ting
affsidhes. Och then samma daghen, tå afftonen wardt, sadhe
70 han til them, Lät oss fara vthoffuer, på then andra stranden.
Så läto the folcket gå, och togho honom medh skepet, ther
han redho vthi war. Woro ock teslikes någhor annor skep
medh honom.

Matt. 8. Och ther vpwexte en stoor storm, och wåghen sloogh in j
Luce 8. skepet, så at thet förfyltes. Och han soff baak j skepet på
itt hyiende. Tå weckte the honom vp, och sadhe til honom,
Mestar, sköter tu intet ther om, at wij förgåås? Och tå
han vpweckt war, nepste han wädhret, och sadhe til haffuet,
Tijgh och war stilla. Och wädhret sachtadhe sigh, och
80 wardt itt stoort lugn. Och han sadhe til them, Hwar före
ären i så rädde, huru kommer thet til, at j icke haffuen trona?
Och the wordo ganska förskreckte, och sadhe emellan sigh,
Hoo är thenna? Ty wädhret och haffuet äro honom lydigh.

Text rad: 60 huad; lijknelse; (B. skole) wilia. 61 huilkit; (B. sådt) såghet; wardher; iordhena. 62 som på iordhen är; (B. sådt) såghet. 63 vpp går thet; wardher; (B. krydder) kålkrydder; (B. fåår) gör. 64 greenar; som vnder himmelen ära. 65 tess. 66 monga; lijknelse; sagde; ordith. 67 förmotte; (B. hörat) höra; vthan; lijknelse. 68 läryungomen. 69 äff sidhes; wart; sagde. 70 (B. Lät oss) wij wilia; vthöfuer. 71 lotho; folkit; (B. gå) bliffua; skepit. 74 vpwäxte; *stoor* saknas; våghen. 75 (2 g.) skipet; (B. soff) war soffwandes. 76 (B. Tå) så; wekte; vpp honom; sagde; *til honom* saknas. 77 tw; intitt; förgås. 78 vpwekt; wädhrit; sagde; hafuidh. 79 wädhrit; saktadhe; sich. 80 wort; (B. itt stoort lugn) en stoor stilheet; och sagde han. 81 troona. 82 wordho; förskräkte; sagde. 83 ty ath; hafuidh; ära; lydoghe.

S. Marci

V. Capitel.

Så komo the offuer haffuet, in j the Gadareners egnd. Och Matt. 8.
 strax han steegh vthu skepet, lop emoot honom vthu gryffter Luce 8.
 en man, besatt medh then orena Andan, then ther plägadhe
 boo vthi griffter. Och ingen kunde honom binda medh 5
 kädhior, För ty han hadhe monga resor warit bunden medh
 fiätrar och kädhior, och kädhionar wordo sletna aff honom,
 och fiätranar sönderslagne, och ingen kunde späkia honom.
 Och han war alltijdh dagh och natt på berghen och j griff-
 terna, ropadhe, och sloogh sigh sielff medh stenar. Tå han 10
 nu sågh Jesum fierran jfrå sigh, lop han til och föll nedher
 för honom, och ropadhe med högga röst, och sadhe, Hwadh
 haffuer iagh medh tigh göra, Jesu thens Höghsta Gudz Son?
 Jagh beswär tigh widh Gudh, at tu icke quäl migh. Tå sadhe 15
 han til honom, Faar vthaff menniskionne, tu orene Ande.
 Och sporde han honom, Hwadh är titt nampn? Swaradhe
 han och sadhe, Legio är mitt nampn, För ty wij äre monge.
 Och han badh honom storligha, at han icke skulle driffua
 honom bortt vthu then egnden.

Och ther war widh berghen en stoor swijna hiord, then 20
 ther gick och födde sigh. Och diefflanar bådho honom alle,
 säyandes, Sendt oss j swijnen, at wij må fara in vthi them.
 Och Jesus tilstadde them thet strax. Och the orene Andar
 drogho strax vth, och foro in vthi swijnen. Och hiorden
 brådstörte sigh j haffuet, Och the woro widh tw tusend, och 25

Text rad: 1 Femte. 2 SAå; vth öffuer; haffuedh; (B. the Gadareners egnd) then landzendan som gadarenis til hörde. 3 (2 g.) vthwr; lopp; griffter. 4 besett; (B. orena) fula; andam!; plägade. 5 och kunde honom ingen; (B. medh) j. 6 kädhor; hafde. 7 kädhor; kädhionar; slitna. 8 fiätrana; synderslagne; späkia. 9 altijdh; grifftenar. 10 (B. ropadhe) ropandis; sich; sielfuan; steenar. 11 (B. jfrå) frå; sich; lopp. 11, 15, 29, 37, 43, 74, 75, 78, 79, 84, 113 till. 12 medh; sagde; huad. 13 tich; *thens* saknas; höxte. 14 tich; tw; qwälter; mich; sagde. 15 vth aff; menniskione; tw; (B. orene) fule. 16 spoorde; huad. 17 *och sadhe* saknas. 18 stoorliga. 19 bort; vthwr; (B. egnden) landzendan. 20 (B. widh) icke longt frå; berghit; swina. 21 sich; diefflana. 22 seyandes; swinen; (B. fara) gå. 23 (B. tilstadde) vnte; (B. orene) fula(!). 24 jn; swinen. 25 brådhstörte; sich; *the* saknas; wåro.

Euangelium

- wordo fördrenckte j haffuet. Men the som skötte swijnen, flydde och förkunnadhe thet in j stadhen och på bygdenne. Och the gingo vth til at see, hwadh skeedt war, och komo til Jesum, och sågho honom som hadhe besatt warit, och
- 30 hafft Legionen, sittandes, kläddan, och widh sijn skäl, och wordo förfäradhe. Och the som thet seedt hadhe, förtalde them hwadh them besatta widherfarit war, och om swijnen. Och the begynte bidhia honom, at han skulle dragha vthu theras egnd. Och tå han war stighen til skeps, badh honom
- 35 then som hadhe besatt warit, at han måtte wara när honom. Men Jesus tilstadde thet icke, vthan sadhe til honom, Gack tina ferde vthi titt hws til tina, och förkunna them, huru stoor ting Herren haffuer giordt medh tigh, och haffuer miskunnat sigh offuer tigh. Och han gick sina ferde, och
- 40 begynte förkunna vthi the tiyo städher, huru stoor ting Jesus medh honom giordt hadhe. Och alle förundradhe sigh.
- Matt. 9. Och tå Jesus war offuer faren igen medh skepet, försam-
Luce 8. ladhes til honom mykit folck, och war widh haffuet. Och sijn, ther kom en aff Synagogonnes Öffuerstar, benemd Jairus.
- 45 Och tå han fick see honom, föll han nedh för hans fötter, och badh honom stoorligha, och sadhe, Mijn dotter är j sitt ytersta, Jagh bedher tigh at tu kommer, och legger hender på henne, at hon måtte widherfåås och leffua. Och han gick medh honom. Och honom folgde mykit folck. Och the
- 50 trengde honom. Och ther war een quinna som hadhe hafft

Text rad: 26 fördränkte; (B. j) vthi; swinen. 27 (B. på bygdenne) om landit. 28 (B. til at see) ath see til; huadh som; kommo. 29 haffde; besätt; varith. 30 sitiandes; och kläddan; vidh; sin. 31 förfärade. 31-32 Och förtalde them the som seet haffde. 32 (B. hwadh) hwrw; besätta; (B. widherfarit) skeedt; swinen. 33 (B. dragha) fara; vthwr. 34 theres; (B. egnd) landzändar; skips. 35 haffde; besätt; warith; motte. 36 vtan; sagde; *til* saknas. 37 färde; hwrw. 39 miskundat; sich; öffuer; tich; färde. 40 (B. huru) hwad; tingh. 41 haffdhe; alla. 42 öffuerfaren; medh skipet på thet andra landit, försambladhes. 43 (B. mykit) it stoor taall; folk; hart widh. 44 (B. en aff Synagogonnes Öffuerstar) en öffuerste öffuer synagogan; Jairos. 45 fich; föl; (B. nedh för hans fötter) honom till fötterna. 46 Myn; (B. sitt) hennes. 47 bidher; tw. 48 motte. 49 och folgde honom; folk. 50 trängde; *ther war* saknas; en.

blodhgång j tolff år, och hadhe mykit lidhit aff mongom läkiarom, och förtärdt ther medh alt sitt, och hadhe doch ingen hielp förnummit, vthan thet wardt heller werre medh henne. Tå hon hörde om Jesum, kom hon jbland folcket baak effter, och toogh på hans klädher. Ty hon sadhe, 55 Kunde iagh åt minsto tagha på hans klädher, tå wordo iagh helbregda. Och strax förtorkadhes hennes blodz källa, Och hon kende thet j kroppen, at hon botat war vthaff then plåghon.

Och Jesus kendet strax j sigh sielff, at krafft vthgången 60 war aff honom, och wende sigh om jbland folcket, och sadhe, Hoo kom widh mijn klädher? Och hans Läriungar sadhe til honom, Seer tu icke, folcket trenger tigh på alla sijdhor, och tu sägher, Hoo kom widh migh? Och han sågh om kring effter henne, som thet giordt hadhe. Men quinnan 65 fruchtadhe och bäffuadhe, Ty hon wiste hwadh medh henne skeedt war, och kom och föll nedher för honom, och sadhe honom alla sanningena. Tå sadhe han til henne, Dotter, tijn troo haffuer giordt tigh helbregda, Gack medh fridh, och war helbregda aff tinne plågho. 70

Widh han än nu taladhe, komo någhre jfrå Synagogonnes Öffuersta, och sadhe, Tijn dotter är död, Hwj gör tu Mes- taren ytermera omaak? Men strax Jesus hörde talet som sadhes, sadhe han til Synagogonnes Öffuersta, Fructa tigh intet, allenast troo. Och han tilstadde icke, at honom någhor 75 fölia skulle, föruthan Petrus och Jacobus, och Johannes Ja-

Text rad: 51 blodhgång; (B. aff) vthaff. 52 förtärt; haffde. 53 förnummit; vthan heller wart verre. 54 (B. kom hon jbland) gaff hon sich in j; folkit. 55 (B. Ty hon) och. 56 (B. åt) ath(!); worde. 57 förtörkades; bloodzkälla. 58 hon (frfr. kende) saknas; kände; botadh. 60 (B. kendet) förnam; sich. 60-61 (B. vthgången war) vtgick. 61 sich; j bland; folkit. 62 min; läryungar. 63 tw; folkit; tränger; tich; sidhor. 64 tw; vidh; mich; såågh. 65 giord; quinnan hon. 66 fructadhe; bäwadhe; viste. 67 nidher. 68 sanninghen; thin. 69 tick; helbrögda; gaak. 70 thina. 71 Uidh; (B. jfrå) frå. 71-72 (B. Synagogonnes Öffuersta) then öffuersta för synagogan. 72 (B. och) the ther; Thin; hwi; tw. 73 ytermerra; (B. strax Jesus hörde talet) Jesus strax thå han hörde thetta taal. 73-74 som sadhes saknas. 74 (B. Synagogonnes Öffuersta) öffuersten för synagogen; Fructa; tich. 75 (B. tilstadde icke) ey tilstadde; noghor. 76 fölya; för vtan; Joannes.

Euangelium

cobi brodher. Och så kom han j Synagogones Öffuerstas
hws, och fick see sorlet, och them som mykit sörgde och
greto. Och han gick in, och sadhe til them, Hwadh sorlen j
80 och gråten? Pijghan är icke dödh, men hon soffuer. Och
the giorde geck aff honom. Tå dreff han alla vth, och toogh
medh sikh pijghonnes fadher och modher, och the som
medh honom woro, och gick in ther pijghan lågh, och fat-
tadhe pijghona widh handena, säyandes til henne, Talitha
85 kumi, Thet vthtydhes, Pijgha, iagh sägher tigh, Statt vp.
Och strax stooth pijghan vp, och gick. Och hon war widh
tolff år gammul. Och the wordo offuermåtton förskreckte.
Och han förbödh them strengeligha, at ingen skulle thet
weta. Och bödh giffua henne äta.

VI. Capitel.

Matt 13. Och han gick vth tädhan, och kom in vthi sitt fädhernes
Luce. 4. land, och hans Läriungar folgde honom. Och när Sabbathen
kom, begynte han lära j Synagoga. Och monge som thet
5 hörde, förundradhe stoorligha, säyandes, Hwadhan kommer
honom thetta? Och hwadh wijsdom är thenne, som honom
giffuin är, och sådana kraffter som skee jgenom hans hender?
Är icke thetta then Timbermannen, Marie Son, Jacobi bro-
dher, och Jose och Juda och Simonis? Äro ock icke hans
10 systrar här när oss? Och the förargadhes på honom. Tå
Johan. 4. sadhe Jesus til them, En Prophete warder icke förachtat,

Text rad: 77-78 (B. Synagogones Öffuerstas hws) then öwestens(!) hwss
for synagoga. 78 fick; (B. sorlet) bulret; förgde(!). 79 gråto; och gick han;
Huadh; (B. sorlen) bulren. 80 Pighan. 81 giorde(!); gäck; (B. aff) vthaff; dreeff.
81-82 (B. och toogh . . . modher) för vtan fadheren och modheren till pighona.
82 (B. som) ther. 83 wåro; pighan; låågh; (B. fattadhe) toogh. 84 pighona; vidh;
handen; Tabitha(!). 85 cumi; (B. vthtydhes) är så mykit vthsagt; Pigha; vpp.
86 pighan; vpp; vidh. 87 vorde; öfuermåten; förskräkte. 88 förbödh.

1 Siette. 2 Och gick han; *vth* saknas; fädernes. 3 fölgde; sabbatzdaghen.
4 ath lära; synagoga. 4-5 (B. som thet hörde) aff them som hörde honom. 5
förundradhe. 6 wijsdom. 7 giffuen; *som* saknas; (B. jgenom) genom; händer.
8 Maries. 9 Symonis; ära. 10 (B. på) j. 11, 20, 23, 24, 42, 43, 54, 72, 75, 78,
84, 96, 103, 113, 119 till. 11 föractadh.

S. Marci

vthan j sitt fädhernes land, och jbland sina frender och sitt folck. Och han kunde ther ingen krafft göra, vthan thet, at han ladhe hendera på någhra fåå siwka, och botadhe them. Och han förundradhe sigh på theras otroo. 15

Och han gick om kring j byianar allastädz ther om kring, och lärde. Och han kallade för sigh the Tolff, och toogh til at vthsenda them, två och två, giffuandes them macht emoot the orena Andar. Och bödh them, at the intet skulle tagha med sigh til wägs, vthan keppen allena, icke skreppo, icke 20
brödh, inga penningar j pungen, vthan wara skoodde. Och at the icke skulle klädha sigh vthi två kiortlar.

Och sadhe til them, Hwar som helst j ingåån vthi itt hws, bliffuer ther til tess j draghen tädhan. Och huilken som icke anammar idher, eller icke hörer idher, går ther vth, och 25
skudder aff idher thet stofft som är vnder idhra fötter, til witnesbyrd offuer them. Sannerligha sägher iagh idher, Dräghelighare warder Sodome och Gomorre på Domadagh, än them stadhenom.

Och the gingo vth, och predicadhe, at man skulle bätra 30
sigh. Och vthdreffuo moga diefflar, och smoorde moga krancka medh olio, och botadhe them.

(medh olio)

Thenna olian gjorde the krancka helbregda, ther aff sedhan itt Sacrament owijsligha giordt är, för the som döo skola, huilket lijkare måtte heta, Magdalene smörielse, Ty hon smorde ock så Christum til begraffning. Matt. 27.

Och fick Konung Herodes thetta höra (ty hans namn 14.
war redho kunnogt) och sadhe, Then Johannes som döpte, 15
är vpstånden jfrå the dödh, och therföre gör han sådana kraffter. Somlighe sadhe, Thet är Elias. Och somlighe sadhe,

---

Text rad: 12 vtan; fräuder(!). 12-13 j bland sitt folk. 13 vtan. 14 lagde; noghra. 15 forwndradhe; (B. på theras otroo) för theras otroheet skull. 16 byyanar; alla städz; ther om kring liggandes. 17 kalladhe; (B. för) före. 17-18 (B. toogh til at) begynte. 18 makt. 19 (B. orena) fula; han bödh. 20 medh; sich; vtan. 21 ingha; päninga; (B. pungen) giordinghen; (B. vthan wara skoodde) ey skoodde annars än medh solor. 22 sich. 23 sagde; Huar; hälst; it. 24 bliffwer; (B. tess) täss; (B. draghen) vthgåån; (B. huilken som) hoo som helst. 26 föter. 27 itt vitnissbyrd; öffuer. 28 drägheligaren; Sodomer; Gomorrer. 30 predikade; (B. man) the. 31 sich; the vthdriffuo; mångo (frfr. diefflar); moga (frfr. krancka). 32 krancka. 33 konnung. 34 reedho; kunnokt; Joannes. 35 han är; vpstonden; (B. jfrå the) aff; ther före. 35-36 (B. gör... kraffter) werka kraffterna vthi honom. 36 Somligha; Helyas.

Gloss. rad: 32 saknas.

Euangelium

Thet är en Prophete, eller såsom en aff Propheterna. Tå Herodes sådant hörde, sadhe han, Thenne är Johannes, som iagh halszhögg, han är vpstånden jfrå the dödha.

40 Ty Herodes hadhe sendt bortt och lätit gripa Johannem, och satt honom j fångelse för Herodias sins brodhers Philippis hustru skul, Ty han hadhe taghit henne til hustru. Men Johannes sadhe til Herodem, Tigh är icke lofflighit at haffua tins brodhers hustru. Men Herodias gick effter
45 hans arghesta, och hadhe gerna dräpit honom, och kunde doch icke komma thes widh, Ty Herodes fruchtadhe Johannem, wetandes, at han war en from och heligh man, och achtadhe på honom, och lydde honom j mong stycke, och hörde honom gerna.

50 Tå nu en belegghen dagh kom, at Herodes på sin födhelse dagh gaff the Öffuersta och Höffuitzmän, och the yppersta j Galilea en afftonkost, gick Herodias dotter in och dantzadhe, och thet behagadhe Herodi, och them ther medh honom såto widh boordet. Tå sadhe Konungen til pijghona, Bedh
55 vthaff migh hwadh tu wilt, iagh wil giffua tigh thet. Och swoor henne en eedh, Hwadh tu bidhiandes warder aff migh, wil iagh giffua tigh alt in til helfften aff mitt Rike. Hon gick vth, och sadhe til sina modher, Hwadh skal iagh bidhia? Hon sadhe, Johannis Baptiste hoffuudh. Och hon gick strax
60 medh hast in til Konungen, och badh, säyandes, Jagh wil, at tu giffuer migh nu strax på itt faat Johannis Baptiste hoffuudh. Tå wardt Konungen bedröffuat, Doch för eedhen

---

Text rad: 37 så som. 38 sagde; Joannes. 39 halszhög; vpstånde(!); (B. jfrå the) aff. 40 Förty; haffde; (B. sendt bortt och lätit gripa) sänt sina tiänara och gripit; Joannes. 41 sätt; fengilse; herodiaden; (B. sins) hans. 42 haffde. 43 (B. Men) ty; Joannes; Tich; loffligit. 44 (B. tins) thin. 46 (B. thes) täss; vidher; herodes; fruchtadhe; Joannes. 47 from. 48 aktadhe; på saknas; stycke. 50 Thå nw (nu (i kustoden)) kom en belägghen dagh; (B. sin) hans; födhilse. 51 (B. the frfr. Öffuersta) sine; öffuerste; höuidzmen; ypperste. 52 Galilee landit; herodiadis; dansadhe. 54 sååto; vidh; bordit; konnungen. 55 mich; huad; tw; (B. wilt) vill; (B. wil) vill. 56 *en eedh* saknas; huadh; tw; bidiandes; mich. 57 vill; rijke. 58 huad; bedia. 59 Joannis; huffwudh; (B. Och hon gick) Så gick hon. 60 (B. medh hast) vtan ijlan; konnungen; vill. 61 tw; mich; *nu* saknas; Joannis. 62 huffwudh; wart; konnungen; bedröffuat; (B. Doch) och; edhen.

S. Marci

skul, och för theras skul som ther såto widh boordet, wille han icke wisa henne aff. Vthan strax sende Konungen bödhelen, och bödh inhemta hans hoffuudh. Han gick åstadh 65 och halszhögg honom j fångahuset. Och baar fram hans hoffuudh på itt faat, och fick pijghonne, Och pijghan fick thet sinne modher. Tå hans Läriungar thet sporde, komo the och togho hans lekamen vp, och begroffuo honom.

Och Apostlanar församladhes til Jesum, och förkunnadhe honom all stycke, och hwadh the giordt och lärdt hadhe. Tå sadhe han til them, Kommer j allene affsidhes medh migh vthi ödhemarken, och hwilen idher någhot litet. Ty ther woro monge som gingo til och jfrå, så at the hadhe icke tijdh til at äta. Och så foor han bortt affsidhes til skeps vthi ödhemarken. Och folcket sågh, at the foro sina ferde, och monge kende honom, och lupo tijt tilsammans aff alla städher til foot, och komo fram förr än the, och församladhes til honom. Så gick Jesus vth, och fick see thet mykla folcket, och warkunnadhe sigh offuer them, För ty the woro såsom fåår, ther ingen Heerdan hadhe. Och begynte lära them mykit. 75 80

Och tå nu daghen war fast framlidhen, gingo hans Läriungar til honom, och sadhe, Här är öknen, och tijdhen är fast förlidhen, Slepp them jfrå tigh, at the mågha gå bort j byianar och torpen här om kring, och köpa sigh brödh, Ty the haffua intet äta. Tå swaradhe han them, och sadhe, Giffuer j them äta. Tå sadhe the til honom, Skole wij gå

Text rad: 63 theres; bordhit. 64 vtan; sände; konnungen. 65 huffwud; åstad. 66 halszhug; fongahuset. 67 huffwdh; pighone; pighan. 68 (B. sinne) hennes; läryungar; kommo. 69 lekammen; vpp; (B. honom) thet. 70 apostlana; (B. och frfr. förkunnadhe) ach(!). 71 huad; giort hadhe; och huadh the lärdt hadhe. 72 allena; affsides; mich. 73 naghot; litit. 74 monga; (B. jfrå) fråå. 75 till (frfr. at); bort. 76 ödhe marken; folkit; färde. 77 mongo(!); (B. och lupo) Thå lupo the. 77-78 (B. tijt . . . foot) tijt till foot vthaff alla stedher. 78 förra än; försambladhes. 79 folkit. 80 warkunnade; (B. offuer) vthöffuer; förty; wåro. 81 ingen. 82 (B. mykit) mong stycke. 83 *nu* saknas; (B. daghen war fast) en stoor deel vthaff daghen war; läryungar. 85 (B. förlidhen) framlidhen; j frå; tich. 86 byianer; om kring ligiandes; sich. 87 hafua; at äta. 88 *til honom* saknas.

Euangelium

bortt, och köpa för tw hundradhe penningar brödh, och
 90 giffua them äta? Tå sadhe han til them, Huru mong brödh
 haffuen j? Gåår och seer til. Och sedhan the hadhe seedt
 til, sadhe the, Fem, och två fiskar. Tå bödh han them, at
 the skulle settia sigh alle j maatskap j gröna gräszet. Och
 the satte sigh j hopar, hundradhe och hundradhe, femtiyo
 95 och femtiyo. Och så toogh han the fem brödh, och the två
 fiskar, och vplyffte sijn öghon til himmelen, tackadhe, och
 brööt brödhen, och fick sinom Läriungom, at the skulle
 leggja för them. Och the två fiskar bytte han emellan them
 alla. Och the åto alle, och wordo mätte. Och togho sedhan
 100 vp tolff korghar fulla medh styckiom, och aff fiskomen. Och
 the ther ätit hadhe, woro widh fem tusend män.

Matt. 14. Och strax dreff han sina Läriungar, at the skulle gå til
 skeps, och fara för honom offuer haffuet til Bethsaida, mä-
 dhan han skilde folcket jfrå sigh. Och när han hadhe skildt
 105 them jfrå sigh, gick han tädhan vp på itt bergh til at bidhia.
 Och tå afftonen kom, war skepet mitt på haffuet, och han
 på landet allena. Och han sågh, at the hadhe platz medh
 roende, ty wädhret war them emoot. Och widh fierde wech-
 ten om nattena, kom han til them gångandes på haffuet.
 110 Och han wille gå fram om them. Och när the sågho honom
 gångande på haffuet, meente the thet hadhe warit itt spö-
 kelse, och ropadhe, Ty the sågho honom alle, och wordo
 förskreckte. Tå taladhe han them strax til, och sadhe til
 them, Warer widh een godh tröst, Jagh äret, warer icke
 115 rädde. Och han steegh vp til them j skepet, och wädhret

Text rad: 89 (B. bortt) hädhan; penninga. 90 geffua; *Huru* saknas. 91 går; sidhan. 92 Fäm. 93 (B. settia sigh alle) lata them alla sätia sigh; skickandes sigh j maatskap här och ther j gröna graszit. 94 (B. j hopar) j roota taal på gräszplatanar; fämtiyo. 95 fämtiyo; fäm; brödhen. 96 sin; (B. tackadhe) wälsignadhe gudh. 97 brödit; fich; läryungom. 98 läggja. 99 sidhan. 100 vpp; (B. aff) vthaff. 101 (B. ätit hadhe) åto; wåro; vidh; fäm; twsendt; men. 102 dreeff; läryungar. 103 skips; *för honom* saknas; (B. offuer) vthöffuer; haffuit; Bethsaidam. 104 folkit, j frå. 105 j frå; vppå; bärgh. 106 skepit; haffwith. 107 landith; *han* saknas. 108 ty ath; wädhrit; (B. emoot) j moot; wecten. 109 gongandes. 110 *han* saknas. 111 gongande; (B. spökelse) spook. 112 (B. ropadhe) begynte till ath roopa. 113 förskräcte; till (frfr. och). 114 Waren; vidh; en; jach; ärit; waren. 115 skipit; wädhrit.

S. Marci

stilladhe sigh. Och the wordo stoorligha förskreckte, förundrandes widh sigh sielffua offuermåtton. Ty the hadhe icke fått förstånd aff brödhen, ty theras hierta war förblindat.

(förstånd)

Thet är, vthaff sådana Exempel skulle the haffua wordit försterckte j troonne, at the icke skulle fruchta sigh för någhon spökelse.

Och tå the offuerfarne woro, komo the til thet landet Genezaret, och ladhe ther j hampn. Och när the gingo vthu skepet, kende the honom strax, och lupo om kring allan then landzendan, och begynte om kring föra the siwka på sängar, tijt the hörde han war. Och hwar han ingick j byiar eller städher, eller torp, ther ladhe the krancka på gatonar, och bådho honom, at the åt minsto måtte tagha på hans klädhefall. Och så monge som komo widh honom, the wordo helbregda.

120

125

VII. Capitel.

Och til honom församladhes the Phariseer, och någhre aff the Scrifftlärda, som jfrå Jerusalem kompne woro. Och tå the fingo see, at somlighe hans Läriungar äto brödh medh meenligha (thet är) medh otwagna hender, straffadhe the thet. Ty the Phariseer och alle Judar äta icke, vthan the alltijdh två henderna, hållandes the Äldstas stadhgar. Och när the kompne äro vthaff torgghet, äta the icke vthan the äro twagne. Och mykit sådant är, som the haffua taghit

5

Matt. 15.

(meenligha)

Laghen kalladhe thet heligt som affskildt war til Gudz dyrkan, ther emoot kalladhe the thet meenlighit eller allmennelighit som oskickelighit eller oreent war til Gudz dyrkan.

Text rad: 116 förskreckte; förundrandes. 117 vidh; öffuer måten. 118 (B. fått förstånd) * förstodit; (B. aff) om; (B. ty) för then skull ath; theres; förblindath. 119 ouerfarne; kommo; landit. 120 lagde. 121 vthur; skipit; thehonom (!); lopo. 122 landzändan; omcringföra; (B. siwka) ther siuke wåro. 123 (B. tijt . . . war) när the hörde honom wara ther kommen. 124 byianar; städherna; torpen; *ther* saknas; lagde the; the krancka. 125 motte. 126 klädhe foll; vidh. 127 helbrögda.

1 Siwude (!). 2 församladhes; noghre. 3 scrifftlärde; (B. jfrå) frå; Hierusalem; komne; wåro. 4 sombligha; läryungar. 6 alla; iudanar; vtan. 7 altijdh; tilförende två; (B. henderna) theras hender; hollandes; (B. the Äldstas) fädhernas; stadgar. 8 komne; torgghit; vtan. 9 (B. äro) ära; (B. mykit sådant är) monga sådana styckier äro.

Gloss. rad: 118 (B. förstånd) * förstodit (!) etc.; haffwa; wordith; troona; (B. fruchta) befructa; (B. spökelse) brist.

5 * meenligha etc.; (B. affskildt) affskickat; till (r. 4, 9); almennelighit; (B. eller) och; guhz (!) (r. 9).

Euangelium

10 sigh vppå at hålla, som är, at två dryckekar och krukor, och kopparkar, och boord.

Sedhan frågadhe honom the Phariseer och the Scriff-
lärde, Hwj wandra icke tine Läriungar effter the stadhgar,
som the Äldste vppå budhit haffua, vthan äta brödh medh

15 otwagna hender? Tå swaradhe han, och sadhe til them,
Wel haffuer Esaias propheterat om idher, j skrymtare, som
Jesaie 29. scriffuit är, Thetta folcket ärar migh medh leppanar, Men
theras hierta är longt jfrå migh. Men fäfenget dyrka the migh,
lärandes then lärdom som är menniskiors bodh, Ty j bort-
20 kasten Gudz bodh, och hållen menniskiors stadgar, som är,
at två krukor och dryckekar. Och mykit sådant gören j.

Och han sadhe til them, Skönligha bortkaste j Gudz
Ezodi 20. bodh, på thet at j skolen hålla idhar stadhga. Ty Moses
Leuit. 20. haffuer sagdt, Ära tin fadher och tina modher. Och then
Deute. 5. ther bannar fadher eller modher, han skal dödhen döö. Men
25 j säyen, Een menniskia må säya til fadher och modher,
Corban, thet är sagdt, Gudhi är thet giffuit, som tigh aff
migh skulle haffua kommit til nytto. Och tillåten så icke,
at han någhot gör sinom fadher eller sinne modher, och
30 gören Gudz ord om intet medh idhar stadhga, som j vppå
lagdt haffuen, och mykit sådant gören j.

Matt. 15. Och han kalladhe til sigh alt folcket, och sadhe til them,
Hörer migh alle, och förståån, Jntet går vthan effter in j

(til nytto)

Thet är nyttighare, at
iagh offrar thet. Och
är Corban Hebreiska,
betydt offer.

Text rad: 10 holla. 10-11 (B. at . . . boord) om dryckekars, och embars, och koperkars, och sengers twaghning. 12 Sidhan; fråghadhe. 13 Hwi; thina; läryungar; (B. the stadhgar) thet sätt. 14 (B. the Äldste) fädherna; bndit(!); vtan; bröditb(!). 15 otwagna. 15, 26, 28, 65, 71 till. 16 Well; propheteradh; (B. som) så som. 17 scriffuith; folkit; mich. 18 j frå; (2 g.) mich; Men saknas. 19 menniskios; för ty. 20 hollen; menniskers; stadga. 21 (B. at . . . dryckekar) medh embors och dryckekars tuaghning. 22 Och sadhe han. 23 holla; idhan; stadga. 24 (B. then) hoo. 25 skall; (B. dödhen döö) dödhas medh dödhen. 26 säyien; En. 28 mich; öch(!); (B. tillåten) städhen; så saknas. 29 nöghot; siune(!). 30 gudzordh(!); stadga. 31 lagt. 32 folkit. 33 mich; förståån. 33-34 (B. Jntet . . . menniskiona) Jngen ting är vthwärtas medh menniskionne som går in vthi henne.

Gloss. rad: 28 * till nytto etc.); nyttughare; Hebreisk; betydt på wort måål.

S. Marci

menniskiona thet henne besmitta kan, men thet somgåår
 vthaff menniskionne, thet är thet som besmittar menniskiona. 35
 Then ther haffuer öron til at höra, han höre. Och tå han
 skildes jfrå folcket, och kom j hwset, frågadhe hans Lär-
 iungar honom om liknelsen. Och han sadhe til them, Ären
 j än nu oförståndighe? Förstå j icke än nu, at alt thet vthan-
 effter ingåår j menniskiona, thet kan icke besmitta henne, 40
 Ty thet gåår icke in j hennes hierta, vthan j buken, och haffuer
 sin naturligha vthgång, ther all maat medh rensas.

Och han sadhe, Thet vthaff menniskionne gåår, thet be-
 smittar menniskiona, Ty innaneffter vthu menniskiors hierta
 vthgå onda tanckar, hoor, bojerij, mandråp, stöld, girigheet, 45
 swek, listigheet, otuchtigheet, ondt ögha, hädhelse, högh-
 ferd, galenskap. All thenna onda stycke gå innaneffter vth,
 och the besmitta menniskiona.

Så stoodh han vp tädhan, och gick in j Tyri och Sidons Matt. 15.
 grenszor, och gick in vthi itt hws, och wille at thet ingen 50
 weta skulle, och kunde doch icke bliffua fördold. Ty een
 quinna, hwilkens dotter hadhe en oreen Anda, strax hon
 fick höra om honom, kom hon och föll nedh för hans fötter,
 Och thet war een Grekesk quinna, vthaff Syrophenice, och
 badh honom, at han wille vthdriffua dieffuulen aff hennes 55
 dotter. Men Jesus sadhe til henne, Lät barnen först mätt
 warda. Thet är icke höffuelighit, at man tagher barnannas
 brödh, och kastar för hundanar. Tå swaradhe hon och sadhe
 til honom, Ja Herre, Doch äta hundanar vnder boordet

Text rad: 34 män. 34-35 (B. thet som . . . besmittar) the stycker som
 gå vthur menniskionne the äro the som besmitta. 36 haffwer. 37 (B.
 jfrå) frå; folkit; huset; fråghade; läryungar. 38 liknelsen; (B. Och han sadhe)
 Sadhe han. 39 oförstondighe; en (frfr. nu, at); (B. vthaneffter) vthuertes.
 40 ingår; (B. j) vthi. 41 (B. in j) vthi; vtan. 42 maten. 43 Och sadhe han;
 (B. vthaff) vthur. 44 förty; vthur. 45 tankar; (B. hoor) hoordom; mandråp;
 girugheet. 46 swik; listugheet; otuchtogheet; högfärd. 47 gåå; *vth* saknas. 49
 vpp. 49-50 (B. j Tyri och Sidons grenszor) till grenszen widh Tyrum och Sydon.
 50 it. 51 veta; fördoldt bliffua; en. 52 (B. hwilkens) hwes; (B. oreen) fwl. 53
 nidh; föther. 54 en; grekisch; bördugh vthåff. 55 (B. wille) skulle; dieffwulen;
 (B. aff) vthaff. 57 wardha; höueligit; barnanas. 58 hundana. 59 *til honom*
 saknas; (B. Ja) Ach ia; äta doch; hundana; boordit.

Euangelium

60 vthaff barnannas smolor. Tå sadhe han til henne, För thetta talet skul gack, Dieffuulen är vthgången aff tinne dotter. Och tå hon kom j sitt hws, fann hon dieffuulen vthgången wara, och dottrena liggiandes på sängenne.

Och tå han åter vthgick jfrå Tyri och Sidons grenszor,
65 kom han til thet Galileeska haffuet, mitt genom the landzendar widh the tiyo städher. Och the hade fram för honom en döffuan, then ther ock en dumbe war, och bådho honom, at han wille leggia handena på honom. Tå toogh han honom affsidhes vth jfrå folcket, och satte sitt finger j hans öron,
70 och spottadhe vth, ther med han toogh på hans tungo, och sågh vp j himmelen, suckadhe, och sadhe til honom, Hephethah, thet är sagdt, Vplät tigh. Och strax öpnadhes hans öron, och hans tungos band wardt löst, och taladhe redeligha. Och bödh han them, at the skulle ingom säyat. Men jw
75 meer han thet förbödh, jw meer the förkunnadhe thet. Och the förundradhe sigh offuermåtton, säyandes, Alt haffuer han wel bestelt, The döffua låter han höra, och dumbar tala.

VIII. Capitel.

Matt. 15. Vthi the daghar tå folcket war ganska mykit, och hadhe
intet thet the äta kunde, kalladhe Jesus til sigh sina Lär-
iungar, och sadhe til them, Jagh warkunnar migh offuer
5 folcket, Ty the haffua nu j tree daghar töffuat när migh, och

---

Text rad: 60 barnanes; smolor. 61 taleth; dieffwulen; vth gongen; (B. aff) vthaff; thine. 62 fan; dieffwulen; vthgongen. 63 sängene. 64 (B. vthgick) ingick; (B. jfrå) frå; (B. Tyri och Sidons grenszor) then grenszen Tyri och Sydonis. 65 galileeske. 66 vidh; hadhe; (B. för) före. 67 döffuan man; (B. en dumbe war) hinder hadhe j målet. 68 (B. wille) skulle; läggia; (B. handena) händer; (B. på) vppå. 69 (B. jfrå) frå; folkith; (B. sitt) sin; ören. 70 spottadhe; ther han medh. 71 vpp; (B. suckadhe) suckandes; (B. sadhe) säyandes; Ephphatha. 72 (B. Vplät) vplyck. 73 ören; wort. 74 säyadh; iw. 75 iw. 76 öffuer måton; säyandes. 77 väl; bestält; (B. The döffua låter han) bådhe lather han döffua.

1 Ottonde. 2 UThi; folkit. 3, 20, 32, 40, 42, 53, 55, 58, 59, 60, 68 (2 g.), 69, 70, 75, 81, 83 till. 3 läryungar. 4 mich; (B. offuer) vthöffuer. 5 folkit; (B. Ty) för ty; tre; mich.

S. Marci

haffua intet äta, Och om iagh läter them fastandes gå heem,
 giffuas the vp j wäghen, Ty somlighe vthaff them woro
 kompne longwägha. Och hans Läriungar swaradhe honom,
 Hwar tagher man brödh här j öknenne, ther man them medh
 mätta kan? Tå sporde han them, Huru mong brödh haffuen 10
 j? Swaradhe the, Siw. Och han bödh folcket settia sigh nedh
 på jordena. Och han toogh the siw brödh, tackadhe, brööt,
 och gaff sina Läriungar, at the skulle leggia them fram. Och
 the ladhe fram för folcket. Hadhe the ock någhra fåå fiskar.
 Och tå han tackat hadhe, badh han ock leggia them fram. 15
 Så åto the, och wordo mätte. Och the togho vp siw korghar
 medh affleffuor som offuer woro. Och the ther ätit hadhe,
 woro widh fyratusend. Och så lät han fara them.

Och strax steegh han til skeps medh sina Läriungar, och
 kom in til the landzendar Dalmanutha. Och the Phariseer 20
 gingo vth, och begynte disputerä medh honom, frestandes
 honom, och begärandes aff honom tekn aff himmelen. Tå Matt. 16.
 suckadhe han j sinom Anda, och sadhe, Hwj söker thetta Luce. 12.
 slechtet tekn? Sannerligha sägher iagh idher, Thesso slechte
 skal intet tekn giffuas. Så gaff han them offuer, och gick 25
 åter j skepet, och foor vthoffuer.

Och the hadhe förgätit tagha brödh, så at the hadhe icke
 meer än itt brödh medh sigh j skepet. Tå bödh han them, Matt. 16.
 säyandes, Seer til, wachter idher för the Phariseers swrdeegh
 och för Herodis swrdeegh. Och the tenckte hijt och tijt, 30
 säyandes emellan sigh, Thet äret, Wij haffue intet brödh.
 Tå Jesus thet förnam, sadhe han til them, Hwadh bekymre

Text rad: 6 ath äta; (B. om iagh läter) later iach; fastandis; (B. heem) till sitt
 heman. 7 vpp; förty; wåro. 8 komne. 10 metta; spoorde. 11 folkit; sätia;
nedh saknas. 12 på jordena til ath äta; *han* saknas; (B. tackadhe) tak säyandes
 gudhi; bröt. 13 läryungar; läggia; *them* saknas. 13-14 (B. Och . . . folcket)
 som the och thet framlagde för folkith. 14 naghra. 15 (B. tackat) välsig nadh (!);
 läggia. 16 (B. mätte) mettadhe; vpp. 17 affleuor; öffuer; wåro; (B. ätit hadhe)
 åto. 18 wåro; vidh; loth. 19 skips; läryungar. 20 landzändar. 22 teekn;
 (B. aff) vthaff. 23 (B. sinom) hans; Hwi. 24 slectit; teekn; slecte. 25 skall; teekn;
 (B. offuer) vthöffuer. 26 skipit; vthöffuer syön igen. 27 forgätit. 28 sich;
 skepit. 29 vacter; surddeegh (!). 30 surdeegh; tenkte. 31 *Thet äret* saknas;
 haffuom; brödith. 32 förnam thet; Huadh; bekymbre.

Euangelium

j idher, at j haffuen icke brödh? Kunnen j än nu intet achta
eller förstå? Haffuen j än nu idhor hierta förblindat? Haff-
35 uandes öghon och seen intet, och haffuandes öron och hören
intet. Och minnens j icke, tå iagh brööt fem brödh, jbland
fem tusend, Huru monga korghar vptoghen j fulla medh
affleffuor? Sadhe the, Tolff. Och tå iagh brööt siw brödh,
jbland fyratusend, huru monga korghar vptoghen j vthaff
40 the affleffuor? The sadhe, Siw. Och han sadhe til them,
Hwj förstå j tå intet?

Och han kom til Bethsaida. Och the hadhe fram för ho-
nom en blindan, och bådho honom, at han wille tagha på
honom. Och så toogh han then blinda widh handena, och
45 leedde honom vthu byyn, och spottadhe j hans öghon, och
ladhe hender på honom, och frågadhe honom, om han någhot
sågh. Tå sågh han vp och sadhe, Jagh seer folcket gå, lijka
som thet wore trää. Sedhan ladhe han åter henderna på hans
öghon, och gjorde thet så, at han fick synen igen. Och wardt
50 så botat, at han sedhan sågh klarligha alla. Och han lät gå
honom heem, och sadhe, Gack intet in j byyn, och sågh icke
heller thet någhrom ther inne.

Matt. 16. Och Jesus gick vth och hans Läriungar, til the byiar widh
Luce 9. Cesarea, som kallas Philippi. Och j wäghen frågadhe han
55 sina Läriungar, säyandes til them, Hwem sägher folcket
migh wara? The swaradhe, Johannem Baptistam, och som-
lighe Eliam, och somlighe en aff Propheterna. Tå sadhe
han til them, Hwem säye j migh wara? Swaradhe Petrus, och
sadhe til honom, Tu äst Christus. Tå hotadhe han them, at

Text rad: 33 acta. 35 (B. seen intet) doch intit seendes. 35-36 (B. hören intet)
doch intit hörandes. 36 ath thå; bröt; fäm; j bland. 37 fäm; mongo(!); j vpptoghen.
38 afflewor; (B. tå) tha; bröth. 39 j bland; fyratwsend; hwrw; j vpptogben(!). 40
åfflewor och styckiom. 41 (B. Hwj förstå j tå intet?) Hwrw kommer thet till ath j
intit förstå? 42 Bethsaidam; (B. för) före. 44 (B. then blinda) honom. 45 vthwr;
byn. 46 lade; fråghade. 47 vpp; (B. folcket) menniskiorna; (B. gå) gåendes;
(B. lijka) lijkerwijss. 49 wart. 50 botadh; sidhan; loth. 51 heem j sitt hws;
(B. j) vthi; byn. 53 Och gick Jesus; läryungar; vidh. 54-55 (B. frågadhe han
sina Läriungar) sporde han sine läryungar till. 55 (B. sägher folcket) säya men-
niskionar. 56 mich; Joannem. 57 Heliam; prophetener. 58 mich. 59 Tw.

Euangelium

IX. Capitel.

Och effter sex daghar, toogh Jesus Petrum, Jacobum och Johannem til sigh, och hadhe them allena vp på itt högt bergh affsidhes, och wardt förklarad för them, och hans klä-
5 dher wordo klaar och ganska hwijt såsom sniö, at ingen Ferghare på jordenne kan göra them så hwijt. Och them syntes Elias medh Mose, och the taladhe medh Jesu. Tå swaradhe Petrus, säyandes til Jesum, Rabbj, Här är oss gott at wara, Lät oss göra här tree hyddor, tigh een, Mosi een, och Elie
10 een. Men han wiste icke hwadh han sadhe, Ty the woro häpne wordne. Och en skyy kom som offuerskygde them. Och een röst kom vthaff skyyn, och sadhe, THETTA ÄR min käre Son, HONOM hörer. Och j thet samma som the sågho sigh om, sågho the ingen wara ther när them, vthan allena
15 Jesum.

Men tå the gingo nedher aff berghet, bödh han them, at the skulle ingom säya hwadh the seedt hadhe, förr än menniskionnes Son wore vpstånden jfrå the dödh. Och the behöllo thet ordet när sigh, och befrågadhe emellan sigh,
20 hwadh thet skulle wara, at han sadhe vpstå jfrå the dödh. Och the sporde honom, säyandes, Hwadh är thet som the scrifftlärde säya, at Elias moste komma först? Men han swaradhe, och sadhe til them, Elias skal jw komma först, och settia all ting j Lagh igen. Och at menniskionnes Son
25 skal mykit lijdh och förachtat warda, såsom scriffuit är.

Text rad: 1 Niyonde. 2-3 Petrum till sigh, och Jacobum, och Joannem. 3, 8, 23, 28, 31, 34, 41, 42, 44, 48, 52, 53, 61, 66, 71, 75, 79, 90, 96, 98, 99, 102, 103 till. 3 vppå. 4 (B. wardt förklarad) färskapadhe(!) sigh; (B. för) före; clädher. 5 klår; så som; snyö; färghare. 6 Jordena; (B. kan) kunde. 7 Helias; Moses. 8 (B. Rabbj) Mester. 9 låth; try. 9-10 (B. hyddor . . . Elie een) tabernacula, tigh itt, och Mosi itt, och Helie itt. 10 (B. Men) ty; huad; för ty. 11 sky; öffuerskygde. 12 en; skyn; (B. och sadhe) säyandes; Thetta är (gemena). 13 käre; hörer honom (gemena). 14 om kring; vtan. 16 (B. aff) vthaff; berghit. 17 huad; förra en; menniskione. 18 wære; vppstanden; (B. jfrå the) aff; behöldo. 19 ordith; (B. när) när. 20 huad; vppstå. (B. jfrå the) aff. 21 Huad. 22 Helias. 23 Helias; iw. 24 setia; (B. j Lagh) j retta lagith; menniskione. 25 (B. skal . . . är) (så som scriffwit är) skall mykit lijdh, och föraktas. 25, 40 (2 g.) skall.

S. Marci

Men iagh sägher idher, Elias är kommen, och the gjorde honom alt thet the wille, såsom scriffuit war om honom.

Tå han kom til sina Läriungar, sågh han mykit folck om kring them, och the Scrifflärda disputerandes medh them. Och strax alt folcket sågh honom, wordo the häpne, och lupo til och helsadhe honom. Och han sporde the Scrifflärda, Hwadh disputere j emellan idher? Och en aff folcket swaradhe, och sadhe, Mestar, Jagh haffuer hafft min son hijt til tigh, then ther haffuer en stum anda, Och tå han tagher honom fatt, faar han illa medh honom, och han fradhgas, och gniszlar medh sina tender, och förtwinar. Jagh taladhe medh tina Läriungar, at the skulle driffua honom vth, och the kunde icke.

Tå swaradhe han honom, och sadhe, O j otroghna slechte, huru lenge skal iagh wara när idher? Huru lenge skal iagh lijdhä idher? Ledher honom hijt til migh. Och the leedden fram til honom. Tå Anden fick see honom, strax foor han illa medh honom, och föll nedher på jordena, och welte sigh, och fradhgadhes. Tå sporde han hans fadher til, Huru lenge är sedhan thetta kom honom vppå? Tå sadhe han, Vthaff barndom, Och han haffuer offta kastat honom j eelden och j watnet, at han måtte förgöra honom. Men förmå tu någhot, så warkunna tigh offuer oss, och hielp oss. Jesus sadhe til honom, Om tu troo kant, All ting äro mögeligh honom som troor. Och strax ropadhe drengsens fadher medh gråtande tårar, säyandes, Herre, iagh troor, Hielp minne otroo.

När Jesus sågh at folcket lop til medh, nepste han then orena Andan, och sadhe til honom, Tu Ande, döffuer och

---

Text rad: 26 Helias. 27 så som; scriffwit. 28 läryungar; folk. 28-29 kringom them. 29 scrifflärda; (B. disputerandes) befrågandes sich. 30 folkit; lopo. 32 huad; (B. disputere) befråge; (B. aff) vthaff; folkit; swarddhe(!). 34 (B. stum) dumbisk. 35 frådhgas. 36-37 (B. Jagh taladhe medh) och iach sadhe. 37 läryungar. 39 otroghit. 40 (B. huru) hurw; (B. Huru) hurw. 41 Leedher; mich; (B. leedden) leedde honom. 42 (B. Anden) han; (B. han) anden. 43 (B. och) så ath han; Jorden; (B. welte) wältradhe. 44 fradhgadhes. 45 sidhan; ath thetta; Uthaff. 46 barnsdoom; kastadh; bort j eelden. 47 så ath; (B. måtte) wille; förmåå; tw; någhot(!). 48 så hielp oss, och varkunna tigh öffuer oss. 49 tw; kan. 51 (B. minne otroo) mina otroheet. 52 folkit; lopp och till medh. 53 (B. orena) fula; Tw; döwer.

Euangelium

dumbe, Jagh biudher tigh, gack vthaff honom, och gack
 55 intet meer här effter in vthi honom. Så ropadhe Anden, och
 foor ganska illa medh honom, och gick vth. Och han wardt
 som han hadhe warit dödth, så at monge sadhe, Han är
 dödth. Tå toogh Jesus honom widh handena, och reeste
 honom vp, och han stoodh vp. Och när han kom heem j
 60 hwset, frågadhe hans Läriungar honom affsidhes, Hwj för-
 måtte icke wij vthdriffua honom? Sadhe han til them, Thetta
 slechtet kan medh ingen ting vthfara, vthan medh böön och
 fasto.

Och the gingo tädhan, och wandradhe genom Galilea,
 65 och wille icke, at någhor skulle wetat, Ty han vnderwijste
 sina Läriungar, och sadhe til them, Menniskionnes Son skal
 warda offuerantwardat j menniskiors hender, och the skola
 dödha honom, Och tå han är dödhat, skal han på tridie
 daghen vpstå. Men the förstodho intet hwadh han sadhe,
 70 och toorde icke spöria honom.

Så kom han til Capernaum, Och när han war kommen j
 18. hwset, sporde han them, Hwadhandladhe j idher emellan j
 Luce 9. wäghen? Men the tiggde, För ty the hadhe handlat emellan
 sigh j wäghen, hwilken aff them ypperst war. Och tå han
 75 hadhe satt sigh, kalladhe han the Tolff, och sadhe til them,
 Huilken som wil then fremste wara, han skal wara yterst aff
 allom, och allas tienare. Och så toogh han itt barn, och stelte
 thet mitt jbland them. Och tå han hadhe taghet thet j sin
 fampn, sadhe han til them, Hwilken som anammar itt sådant
 80 barn j mitt namn, han anammar migh. Och hwilken migh

Text rad: 54 biudher; vthaff. 55 och saknas. 56 wart. 58 toog. 59 (2 g.)
 vpp. 60 husit; läryungar; aff sidhes; Hwij; förmottom. 62 slektit; (B. vth-
 fara) vthkomma; vtan; böen. 64 ghenom; Galilee land. 65 doch icke; noghor;
 wetath; vnderwiste. 66 läryungar; Menniskiones. 66-67 (B. skal warda offuer-
 antwardat) han öffuerantwardas. 68 (B. dödhat) dödhadet. 68-69 (B. skal . . .
 vpstå) wardher han på tridie daghen vpstondandes. 69 huad. 72 Huad; (B.
 handladhe) befrågadhen. 73-74 (B. handlat emellan sigh) emellan sich befrågath.
 74 wäghenom; hwilkin; (B. ypperst) yppare. 75 sat; sich. 76 Huilkin; vill;
 främste. 77 alles; itt barn vpp. 78 mit; ibland; taghet saknas. 79 (B. Hwilken
 som) Hoo som hälst. 79-80 itt barn sådant. 80 (B. j) vthi; mit; mich; (B. hwilken)
 hoo som hälst. 80-81 anammar mich.

S. Marci

anammars, han anammars icke migh, vthan honom som migh sendt haffuer.

Men Johannes swaradhe honom, säyandes, Mestar, Wij Luce 9.
 såghom en vthdriffua diefflar vthi titt namn, Och han 85
 följer oss icke, och wij förbudhe honom thet, effter han icke
 följer oss. Tå sadhe Jesus, Förbiudher honom icke, Ty ingen
 är then som gör kraffter j mitt namn, som snarligha kan
 tala ondt på migh. För ty then ther icke är emoot oss, han
 är medh oss. Men hwilken som giffuer idher dricka en
 beghare watn j mitt namn, therföre at j Christo tilhören, 90
 Sannerligha sägher iagh idher, han skal ingalunda mista sijn
 löön.

Och hwilken som förarghar en aff the små som troo på Matt 18.
 migh, bättre wore honom, at widh hans hals hengdes en Luce 17.
 quernsteen, och bortkastadhes vthi haffuet. Nu, om tijn 95
 hand wore tigh til förargelse, hugg henne aff, Bättre är tigh Jsaie 66.
 enhendtan ingå vthi lijffuet, än at tu haffuer två hender, och
 faar til heluetes vthi ewigh eeld, ther theras matk icke döör,
 och eelden icke vthsleckes. Och om tin foot wore tigh til
 förargelse, hugg honom aff. Tigh är bättre, at tu ingår 100
 vthi lijffuet halter, än at tu haffuer två fötter, och warder
 kastat til heluete vthi ewigh eeld, ther theras matk icke döör,
 och eelden icke vthsleckes. Och om titt ögha wore tigh til
 förargelse, rijff thet vth, Bättre är tigh, at tu eenögder ingår 105
 vthi Gudz Rike, än at tu skulle haffua tw öghon och bort-
 kastas j heluetes eeld, ther theras matk icke döör, och eelden
 icke vthsleckes.

Text rad: 81 (2 g.) mich; vtan. 82 (B. sendt) vthsendt. 83 Joannes; Mester. 84 vthi titt namn vthdriffua dieffa. 85 fölyer; förbudhom. 86 ty ath. 87 mit. 88 mich. 89 *Men* saknas; (B. hwilken som) Hoo som helst. 90 mit; till hören. 91 ath han; ingelunda; sin. 92 lön. 93 (B. hwilken som) hoo ther; (B. aff) vthaff; tro. 94 mich; wåre. 95 qwärnasteen; borthkastadhes; haffuit; thin. 96 (2 g.) tich; förargilse; hug. 97 lijffwid; tw. 98 (B. faar) går bort; helwite; ewogh; eeldh; theres. 99 elden; wåre; tich. 100 förargilse; hwg; (B. aff) vthaff; Tich; tw; ingår. 101 lijffweth; heller än; hafuer; föter; wardher. 102 kastadh; häluite; ewogh; eeldh; theres. 103 wåre; tich. 104 förargilse; (B. rijff) slå; tw; enöghder; ingår. 105 rijke; (B. tu) tw; hafua. 106 helwites; eeldh; theres.

Euangelium

Leuit. 2. Ty hwar och en moste medh eeld saltat warda, och alt offer moste medh salt saltas. Salt är itt gott ting, Hwar nu saltet mister sijn sälto, hwar medh skal man salta? Haffuer salt vthi idher, och haffuer fridh emellan idher inbyrdes. (saltat warda) J Gamla Testamentet wardt alt offer saltat, och aff alt offer wardt någhot brendt, thet dragher Christus här til, och vthtydher thet Andeligha, nemligha, at genom then Euangeliska läron, såsom genom eeld och salt, warder then Gamle Adam, thet är, menniskionnes infödda ondska tempererat och wel saltat, ther samma lära icke kommer, waxa tå matkanar, thet är, ther bliffuer itt ondt samwet. Och efter saltet biter, therföre behöffues tolamod och fridh såsom Christus här biwdher.

X. Capitel.

Matth. 19. Och tå han stooth vp tädhan, kom han vthi Judee landzendar, på hijnsidhon Jordan. Och folcket församladhes åter til honom, och åter lärde han them, såsom hans sedher war.
5 Tå gingo the Phariseer til, och frågadhe honom, Är thet ock mannenom lofflighit skilia sina hustru jfrå sikh? frestandes honom. Tå swaradhe han, och sadhe til them, Hwadh haffuer Deute. 24. Moses budhit idher? Sadhe the, Moses tilstadde scriffua itt Skiliobreff, och offuergiffua henne. Swaradhe Jesus och 10 sadhe til them, För idhor hiertas hårdheet skul, screff han idher thetta bodhet. Men aff första skapelsen, haffuer Gudh gjordt them man och quinno. För then skul skal man offuergiffua sin fadher och modher, och bliffua widh sina Gene. 1. 2. hustru. Och the tw warda itt kött. Så äro the nu icke tw, 15 vthan itt kött. Hwadh nu Gudh haffuer tilhopa föghat, thet skal menniskian icke åtskilia.

Och j hwset frågadhe hans Läriungar honom på nytt om

Text rad: 108 (B. Ty) För ty ath; eeldh. 109 salte; (B. saltas) saltat warda. 110 (B. mister sijn sälto) osalt är; (B. hwar . . . salta) vthi huad wilie j thå thet förmengia. 111 salteth; vthi idher sielffua; fredh.

1 Tiyonde. 2 vpp; landz ända. 3 hinsidhon; widh Jordanem; folkit; församb-ladis. 4, 5, 7, 10, 15, 18, 24, 25, 26, 31, 33, 48, 56, 66, 69, 70, 73, 76, 78, 79, 81, 84, 85, 90, 91, 92, 99, 100, 108, 110, 111, 112, 113 till. 4 lårdhe; så som. 5 (B. Tå) Och så. 6 loflighit mannenom; j frå. 7 Huad. 8 budith; tillstädde; ath scriffua. 9 (B. Skiliobreff) åth skilielse breff; öffuergiffua. 10 idher; hiertes; hardheet; skull; skreff. 11 bodhit. 12 qwinna; skull; skall. 13 öffuergiffua; blifua. 14 köth; the icke nw. 15 vtan; kööt; Ther före, huad; nu saknas; till hoopa. 16 åth skilia. 17 hwsit; läryungar.

Gloss. rad: 108 * saltat etc.; gambla testamentit; wort (r. 3, 4); (B. aff) vtaff; noghot; till; nemligh; läran; så som; eeldh; wardher; gamble; menniskennes; oc (r. 15); wålsaltat (!); madkana; oondt; saltit; tolamoot; frid; (B. såsom) som (r. 23).

S. Marci

samma ärende. Och han sadhe til them, Hwilken som skil
sina hustru jfrå sigh, och tagher ena andra, han bedriffuer
hoor emoot henne. Och om quinnan offuergiffuer sin man, 20
och tagher en annan, hon bedriffuer hoor.

Och the hadhe barn til honom, at han skulle tagha på them. Matth. 19.
Men Läriunganar nepste them, som them fram hadhe. Men Luce 18.
när Jesus thet sågh, wardt han mislynt, och sadhe til them,
Låter barnen komma til migh, och förmener them icke, Ty 25
sådana hörer Gudz Rike til. Sannerligha sägher iagh idher,
Hwilken som icke vndfäär Gudz Rike såsom itt barn, han
kommer ther aldrih in. Och han toogh them vp j fampnen,
och ladhe hendera på them, och welsignadhe them.

Och tå han tädhan vthgängen war på wäghen, lop en 30
til och föll på knää för honom, och frågadhe honom, Godhe Matt. 19.
Mestar, hwadh skal iagh göra, at iagh måtte få ewinnerlighit Luce 18.
lijff? Jesus sadhe til honom, Hwj kallar tu migh godhan?
Jngen är godh, vthan en, thet är Gudh. Bodhorden weest tu. Exodi 22.
Tu skalt icke bedriffua hoor. Tu skalt icke dräpa. Tu skalt 35
icke stiela. Tu skalt icke tala falskt witnesbyrd. Tu skalt
ingen bedragha. Ära tin fadher och modher. Tå swaradhe
han, och sadhe til honom, Mestar, thet haffuer iagh alt
hållet vthaff min vngdom. Jesus sågh på honom, och els-
kadhe honom, och sadhe til honom, Jtt fattas tigh, Gack 40
bortt, säl alt thet tu haffuer, och giff the fattigha, Och tu
skalt få en skatt j himmelen, Och kom, fölg migh, och tagh

Text rad: 18 (B. Hwilken som) Huilkin som hälst; skilier. 19 j frå;
sich; bedriffuer. 20 (B. hoor) hoordom; qwinnan; öffuergiffwer. 21 tagher sich;
(B. hoor) hoordom. 22 (B. til) fram för. 23 läryunganar. 23-24 (B. Men när)
Thå. 24 wort. 25 mich; för ty. 27 (B. Hwilken som) Hoo som hälst; vnfaar;
rijke. 28 toog; vpp. 29 lagde; wälsignadhe. 30 vthgongen; väghen; lopp. 31
knä. 32 mester; huad; motte. 33 Hwi; tw; mich. 34 ingen; vtan; tw. 35 (B.
Tu skalt icke bedriffua hoor) bedriff icke hoordom; (B. Tu skalt icke dräpa) dräp
icke. 35-36 (B. Tu skalt icke stiela) stäl icke. 36 (B. Tu . . . witnesbyrd) bär
icke falsk witnesbyrd. 36-37 (B. Tu skalt ingen bedragha) bedrägh ingen. 38
til saknas; Mester; hafuer. 39 holdit. 40 tich. 41 bort; och säl; (2 g.) tw;
hafuer; (B. the fattigha) fatigo folke. 42 (B. skalt) skall; och fölg; mich; (B.
och tagh) taghandes.

Euangelium

korszet vppå tigh. Och han wardt bedröffuat aff talet, och gick bortt söryandes. Ty han hadhe monga äghodelar.

Matth. 19. Och Jesus sågh sigh om, och sadhe til sina Läriungar,
Luce 18. Huru swårligha kunna the rijke komma in vthi Gudz Rike. Men hans Läriungar wordo förskreckte aff hans ord. Tå swaradhe åter Jesus, och sadhe til them, Huru swårt är thet, käre barn, them som settia sina tröst på sina rijkedomar, ingå
50 vthi Gudz Rike. Lettare är en Kameel gå jgenom itt nååls ögha, än en rijk gå in vthi Gudz Rike. Men the förundradhe sigh offuermåtton, och sadhe widh sigh sielffua, Hoo kan tå warda saligh? Men Jesus sågh på them, och sadhe, För menniskiom är thet omöghelighit, men icke för Gudh. Ty
55 när Gudhi äro all ting mögheligh.

Matth. 19. Och Petrus begynte säya til honom, Sij, wij haffue offuergiffuit all ting, och folgt tigh. Swaradhe Jesus, och sadhe, Sannerligha sägher iagh idher, Jngen är then som haffuer offuergiffuit hws, eller brödher, eller systrar, eller fadher,
60 eller modher, eller hustru, eller barn, eller åkrar, för mijn och Euangelij skul, then icke fåår hundradhefalt igen nu j thenna tijdhen, hws och brödher, och systrar, och mödhrar, och barn, och åkrar medh förfölielsen, och j tilkommande
65 äro, warda the ytterste, och the ytterste, the fremste. Och the woro på wäghen gängandes vp til Jerusalem. Och Jesus

(medh förfölielsen)
Then ther troor, han moste lijdhä förfölielse och haat, och wågha ther all ting före, Och likwel haffuer han noogh, Huart han kommer, finner han fadher, syster, brodher, barn, godz, meer än han mista kunde.

Text rad: 43 korsit; (B. vppå) på; tich; wart; talith. 44 (B. bortt söryandes) söryandes tādhan; ägodelar. 45 (B. sigh om) om kring sigh; läryungar. 46 (B. Rike) rijke. 47 läryungar; förskreckte; oordhom. 48 (B. åter Jesus) Jesus igen. 49 theres tröst sätia; (B. sina frfr. rijkedomar) theres; rikedoma. 50 lättare; camel; (B. jgenom) genom. 51 (B. rijk) rijk menniskio. 52 öffuer motteu(!); (B. och sadhe) seyandes; sielffue. 53 salogh; *Men* saknas. 54 menniskionar; omöghelighit; *men* saknas; (B. Ty) för ty. 55 (B. äro) är; mögheligh. 56 öffuergiffuit. 57 och *sadhe* saknas. 59 öffuergiffwit. 61 skull; (B. then icke) vtan han; hundradhe fält. 62 thenne; brödhra. 63 tillkommande. 64 werldh; (B. som the) ther. 65 the warda the; (2 g.) yterste. 66 wåro; gongandes; vpp; Hierusalem.

Gloss. rad: 63 * medh förföliel.; (B. Och likwel . . . kunde) och finner han doch noogh igen, thet är, gudz nådh och ynnest, then hundradhe sinnom bättre är än thet han vmbär, finner han och alla retta christna för fadher syster brodher etc. j then stadhen ther han sin kötzligh fadher syster brodher etc. mister.

S. Marci

gick för them, och the woro förskreckte, och gingo effter honom, fruchtandes sigh.

Så toogh Jesus åter til sigh the Tolff, och begynte säya them, hwadh honom offuergå skulle. Sij, wij gå vp til Jerusalem, och menniskionnes Son skal offuerantwardas the öffuersta Presterna och the Scrifftlärda. Och the skola fördöman til dödz, och offuerantwardan Hedhningomen, och begabban, och hudhflengian, bespottan och dödhan, Och tridie daghen skal han vpstå igen. Matt. 20.
Luce 18.

Tå gingo til honom Jacobus och Johannes Zebedej söner, och sadhe, Mestar, wij wilie at tu gör oss hwadh som helst wij bidhie. Sadhe han til them, Hwadh wilien j iagh skal göra idher? Sadhe the til honom, Giff oss, at wij sittie, then ene på tinne höghra hand, och then andre på tinne wenstra vthi tijn herlighheet. Men Jesus sadhe til them, J weten icke hwadh j bidhien, Kunnen j dricka then kalcken som iagh dricker, Och döpas medh then döpelsen ther iagh medh döpes? Tå sadhe the til honom, Ja, kunne wij så. Sadhe Jesus til them, Then kalcken iagh dricker, skolen j ock dricka, och medh then döpelse ther iagh medh döpes, skolen j döpas. Men sittia på minne höghra eller wenstra hand, ståår icke migh til at giffua, Vthan them hender thet, som thet bereedt är. 75
Matt. 20.
80
85

Når the tiyo hörde thetta, begynte the wara illa til fridz medh Jacobo och Johanne. Men Jesus kalladhe them til 90

Text rad: 67 förskräkte. 68 fruktandes. 69 till sigh åter. 70 huad; öffuergåå; gåå; vpp; Hierusalem. 71 menniskionne; (B. skal offuerantwardas wardher öffuerantwardat. 72 öffuerste presterne j hender; scrifftlärdhe; (B. fördöman) fördöma honom. 73 dödhz. 73-74 (B. och offuerantwardan . . . dödhan,) och the skola öffuerantwarda honom hedningomen, och the skola begabba honom, och the skola hwdhflengia honom, spotta på honom, och skola dödha honom. 75 tredie; vppstå. 76 Zebedei. 77 (B. och sadhe) säyandes; Mester; tw; huad; hälst. 78 bidie; Huad. 79 (B. Giff) Un; sitiom. 80 thina (frfr. höghra); högre; (B. hand) sidho; thine (frfr. wenstra); wenstro. 81 thin. 82 huad; (B. bidhien) bidhia skolen; (B. kalcken) skålen. 83 (B. medh) vthi. 84 kunnom. 85 (B. kalcken) skål; then skolen. 86 (B. then) thet. 87 och döpas; (B. på . . . hand) mich på högre heller på wenstra sidhon. 88 (B. ståår icke migh til) thet är icke j min makt; vtan. 91 Jacobo; Joanne.

Euangelium

sigh, och sadhe til them, J wete, at werldzlighe Förstar äro rådhandes, och the mechtighe jbland them, haffua welde. Men thet skal icke så wara jbland idher, Vthan then som
95 jbland idher wil ypperst wara, han skal wara idhar tienare, Och then som jbland idher wil wara then fremste, han skal wara allas dreng. Ty ock menniskionnes Son är icke kommen, på thet han skulle läta tiena sigh, Vthan på thet han wille tiena, och giffua sitt lijff til återlösning för monga.

Luce 18.

Och the komo til Jericho. Och tå han gick vthaff Jericho, och hans Läriungar, och en mechtig stoor hoop folck. Tå satt ther widh wäghen en blinder Bartimeus Timej son, tiggjandes. Och när han hörde, at thet war Jesus aff Nazareth, begynte han ropa och säya, Jesu Daudiz Son, war-
105 kunna tigh offuer migh. Och monge nepste honom, at han skulle tiya. Men han ropadhe thes meer, Daudiz Son, war-
kunna tigh offuer migh. Så stadhnadhe Jesus, och lät kalla honom. Och the kalladhe then blinda, och sadhe til honom, War widh itt gott modh, statt vp, han kallar tigh. Han
110 kastadhe jfrå sigh sin mantel, stoodh vp, och kom til Jesum. Tå swaradhe Jesus och sadhe til honom, Hwadh wilt tu, at iagh skal göra tigh? Then blinde sadhe til honom, Rabbonj, at iagh måtte få mijn syyn. Jesus sadhe til honom, Gack, tijn troo haffuer giordt tigh helbregda. Och strax fick han
115 sijn syyn, och folgde Jesum j wäghen.

Text rad: 92 weten. 92-93 (B. at werldzlighe . . . welde) ath the som man seer höffdingar wara för folkit, the bruka theres härskap på them, och the ther mektughe äre j bland them the bruka theres makt öffuer them. 94 ibland; vtan; (B. then som) hoo som helst. 95 iblandt; will; (B. ypperst) ypper; (B. wara frfr. han) wardha. 96 (B. then som) hoo som helst; iblandt; will. 97 För ty; *ock* saknas; menniskione; konnen(!). 98 vtan; på thet ath. 99 återlösning. 100 (2 g.) Hierico. 101 läryungar; mektogh; folk. 102 vidh; wäghen; Timei. 103 (B. aff) vthaff. 104 varkunna. 105 (B. offuer) vthöffwer; mich. 106 testameer; varkunna. 107 öffuer; mich; stadnadhe; lååt. 109 vidh; moodh; stat; vpp. 110 (B. jfrå) frå; (B. mantel) clädhe; vpp. 111 huad; (B. wilt) will; tw. 112 (B. Rabbonj) Mester. 113 motte; min. 114 thin; hafuer; helbregghda. 115 sin; wäghen.

XI. Capitel.

Och tå the komo in moot Jerusalem til Bethphage och Matt. 21.
Bethanien widh Olioberghet, vthsende han två aff sina Luce 19.
Läriungar, och sadhe til them, Gåår j byyn som för idher är,
och strax j kommen ther in, warden j finnandes en fola bun- 5
den, ther än nu ingen menniskia på sittit haffuer, löser ho-
nom, och haffuer honom hijt. Och om någhor sägher til
idher, Hwj gören j thetta? Sägher, Herren behöffuer ho-
nom, Och tå skal han strax senda honom hijt. Så gingo the
bortt, och funno folan bunden för dörenne widh wäghamo- 10
tet, och löste honom. Och somlighe som ther stodho, sadhe
til them, Hwadh gören j, at j lösen folan? Tå sadhe the til
them, såsom Jesus hadhe budhit them. Och så läto the be-
temma them. Och the hadhe folan til Jesum, och kastadhe
sijn klädher på honom, och han satte sigh ther vppå. Och 15
monge breedde sijn klädher på wäghen, och somlighe skåro
quistar aff trään, och strödde på wäghen. Och the ther före
gingo, och ther effter folgde, ropadhe och sadhe, Hosianna,
Welsignat ware then som kommer j HERRANS namn, Wel-
signat ware wår faders Daudiz Rike, som kommer j HER- 20
RANS namn, Hosianna j höghdenne.

Och Herren gick in j Jerusalem, och j Templet, och be- Matth. 21.
sågh all ting. Och när thet leedh åt afftonen, gick han vth
til Bethanien medh the Tolff. Och daghen ther effter, tå the
gingo vth jfrå Bethanien, hungradhe honom. Och han fick 25
see itt Fikonaträä ther longt jfrå, som löff hadhe, Tijt kom

Text rad: 1 Elloffte. 2 Hierusalem. 2, 7, 12 (2 g.), 14, 24, 27, 29 (2 g.), 30, 32, 35, 38, 44, 47 (2 g.), 48, 56, 57, 58, 61, 68, 69 till. 2 Bethfage. 3 Betaniam; vidh; olioberghit; (B. aff) vthaff; (B. sina) hans. 4 läryungar; fram j; (B. för) före. 6 (B. på) vppå; sitit. 7 (B. haffuer honom hijt) leedher till mich. 8 hwij; ath herren. 10 bort; vtan för; dörena; (B. widh) j; vägamotith. 12 Huad. 13 (B. såsom) som; haffde; lotho. 14 (B. hadhe) leedde. 15 sine; clädher. 16 sine; clädher; väghen. 17 qwistar; (B. aff) vthaff; väghen. 18 the ther; efter; (B. folgde) gingo; Hosanna. 19 (2 g.) wälsignadh; herrans (gemena). 20 thet wårs; herrans (gemena). 21 hosanna; höghdene. 22 (B. Och . . . och j) Och thå herren inkom vthi Hierusalem, gick han in vthi. 23 ååt. 24 Betaniam; (B. tå) thå (!). 24-25 (B. the gingo) han gick. 25 (B. jfrå) frå; Betania; han saknas. 26 j frå; haffde.

Euangelium

han, om han til ewentyrs måtte finna ther någhot vppå. Och
 30 tå han kom tijt, fann han ther intet annat än löff, Ty thet war
 icke tå tijdh til fikon. Och Jesus swaradhe, och sadhe til
 thet, Äte aldrih någhor här effter frucht aff tigh til ewigh
 tijdh. Och hans Läriungar hörde thet.

Matt. 21. Och the komo til Jerusalem. Och Jesus gick in j Templet,
 Luce 19. och begynte vthdriffua them som sålde och köpte j Templet,
 och förstörte the weslares boord, och thetas stolar som duff-
 35 uor sålde, och stadde icke til, at någhor baar någhot genom
 Templet. Och han lärde och sadhe til them, Är icke scriffuit?
 Mitt Hws skal kallas itt Bönehws allom folckom, Men j
 Jsaie 56. haffuen giordt thet til een röffuare kulo.

Och the Scrifftlärde och öffuerste Presterna fingo thet
 40 höra, och begynte sökia effter, huru the kunde förgöra ho-
 nom, Men the fruchtadhe för honom, Ty alt folcket förund-
 radhe sigh på hans lärdom. Och tå afftonen kom, gick han
 vthu stadhen. Och om morghonen gingo the ther fram om,
 och sågho Fikonaträdh förtorkat wara in til roten. Tå kom
 45 Petrus thet jhogh, och sadhe til honom, Rabbj, Sij, thet
 Fikonaträdh som tu bannadhe, är förtorkat. Jesus swaradhe,
 och sadhe til them, Haffuer trona til Gudh. Sannerligha
 sägher iagh idher, hwilken som helst sadhe til thetta bergh,
 Matt. 21. Heff tigh vp, och kasta tigh j haffuet, och han twifladhe intet
 50 j sitt hierta, vthan troodde så ske skola som han sadhe, honom
 skal skee alt thet han sägher. Therföre sägher iagh idher,

Text rad: 27 (B. om) ath; motte. 28 fan; löfwith. 30 (B. thet) fikona trädh;
 äthe; aldrih; nagon; frucht; (B. aff) vthaff; ewogh. 31 läryungar; the hörde. 32
 Och komo the; Hierusalem; (B. j) vthi; templit. 33 templit. 34 (B. the weslares)
 weslarenes; bordh; duffwor. 35 någhon; (B. någhot) sin tygh. 36 templit; och
 lärde han; *til* saknas. 37 Mit; *itt* saknas; bönahws; (B. allom folckom) allo
 folkeno. 38 en; röffware. 39 öffuersta. 40 hurw; (B. kunde) skulle. 41 (B. Men)
 ty; fruchtadhe; *för* saknas; (B. Ty) effter thet ath; folkit. 42 *sigh* saknas; gitk
 (i kustoden); (B. han) Jesus. 43 vthwr; morgonen. 44 fikona trädh; förtörkat;
 roothen. 45 j hogh; sagde; *til honom* saknas; (B. Rabbj) Mester. 46 fikone trädh;
 tw; thet är; förtörkath. 47 sagde; troona. 48 (B. hwilken) ath hoo; sagde; berg.
 49 (B. Heff tigh vp) löfft tich hädhan; tich (frfr. j); hafuet. 50 vtan; trodde;
 skee; sagde. 51 (B. Therföre) för then skul.

S. Marci

Alt thet j bidhien j idhra böner, troor at j fåån thet, så skal thet skee idher. Och när j ståån och bidhien, så förlåten om j någhot haffuen emoot någhon, På thet idhar Fadher som j himmelen är, skal ock förlåta idher idhra brister.

55

Och som the komo åter til Jerusalem, och han gick j Templet, komo til honom the öffuerste Presterna, och the Scrifftlärde, och the Äldste, och sadhe til honom, Aff hwadh macht gör tu thetta, och hwilken haffuer giffuit tigh thenna machten, at tu thetta göra skalt? Jesus swaradhe, och sadhe til them, Jagh wil ock någhot spöria idher, Swarer migh, och så wil iagh säya idher, aff hwadh macht iagh thetta gör. Johannis döpelse, war thet aff himmelen eller aff menniskior? Swarer migh. Och the tenckte widh sigh, och sadhe, Säye wij aff himmelen, tå sägher han, Hwj troodden j honom icke tå? Men säye wij, at thet war aff menniskiom, rådhes wij för folcket, Ty alle höllo Johannem för en sann Prophet. Och så swaradhe the, säyandes til Jesum, Wij wete thet icke. Swaradhe Jesus, och sadhe til them, Jcke heller sägher iagh idher, aff hwadh macht iagh thetta gör.

Matt 21.

Luce 20.

60

65

70

XII. Capitel.

Och han begynte tala them til j lijkelse. En man plantadhe en wijngård, och gärde ther om kring en gård, och groff en

Matt. 21.

Luce 20.

Text rad: 52 ath alt; bidien; troon. 52-53 (B. så skal thet) och thet skal. 53 stån; så saknas. 54 (B. någhon) någhrum; på thet ath. 55 ock saknas; (B. brister) synder. 56 Hierusalem. 57 templit. 58 scrifftlärde; (B. Äldste) ålderszmen; sagde; (B. Aff) Vthaff. 58-59 (B. hwadh macht) hwars vällogheet. 59 tw; (B. hwilken) hoo; hafuer; gifuit. 60 (B. machten) vällogheet; tw; (B. skalt) skal. 61 will; någoth; swaren; mich. 62 will; (B. aff hwadh macht) medh hwars vällogheet. 63 Joannis; vthaff (B. aff frfr. himmelen); vthaff (B. aff frfr. menniskior). 64 Swaren; mich; tenkte; vidh; sich; sagde. 65 (B. aff) vthaff; hwij; troodden. 66 Men saknas. 66-67 (B. säye . . . folcket) haffde the och sagt vthaff menniskior, räddes the för fölkit (!). 67 (B. höllo . . . Prophet) haffde Joannem ther före ath han sannerligha war en prophete. 68 såå; wethe. 69 sagde; (B. sägher iagh) will iach säya. 70 (B. aff) vthaff; huad; (B. macht) vällogheet.

1 Tolfte. 2, 6, 10, 15, 30, 35, 37, 38 (2 g.), 54, 65, 66, 74, 79, 84, 85, 86, 89, 99 (2 g.) till. 2 lijknilse. 3 wijngårdh; grooff.

Euangelium

press, och bygde itt torn, och leegde honom vth wijngårdz-
 5 mannom, och foor så vth j fremmande land. Och tå retta
 tijdhen war, sende han sin tienare til wijngårdzmännerar,
 at han skulle anamma aff wijngårdzmännerar vthaff wijn-
 gårdzens frucht. Men the togho honom och slogho honom,
 och läto honom gå jfrå sigh toomhendtan. Åter sende han
 10 til them en annan tienare, Then kastadhe the hoffuudhet
 sönder medh steen, och läto honom gå jfrå sigh försmäddan.
 Åter sende han en annan, Then dråpo the, Och monga
 andra, somligha hwdhflengde the, och somligha dråpo the.

Så hadhe han än nu en son then han kääar hadhe, Honom
 15 sende han ock til them på thet sijdsta, säyandes, The haffua
 jw een försyyn för min son. Men wijngårdzmännerar sadhe
 emellan sigh, Thenne är arffuingen, kommer, läter oss dråpa
 honom, så warder arffuedelen wår. Tå togho the honom,
 och dråpe honom, och kastadhen vthu wijngården. Huadh
 20 skal nu wijngårdzherren göra? Han skal komma, och för-
 göra wijngårdzmännerar, och få wijngården androm. Haff-
 uen j ock icke läsit thenna scriffen? Then stenen som byg-
 ningsmännerar bortkastadhe, är worden en hörnsteen. Aff
 HERRANOM är thetta giordt, och är vnderlighit för wår
 25 öghon. Och the sökte effter at gripa honom, men the räddes
 för folcket, Ty the förstodho, at han sadhe thenna lijknelsen
 om them. Så gåffuo the honom offuer, och gingo sin wägh.

Och sende the til honom någhra aff the Phariseer och the
 Herodianer, at the skulle gripa honom j orden. Tå the komo,

Text rad: 4 (B. press) wijngroop. 5 främmande; rätta. 6 sände; wijngårdz-
 mennena. 7 wijngårdzmennena. 8 frucht. 9 (B. läto . . . sigh) sende honom
 heem igen; (B. toomhendtan) blottan; Ååter. 10-11 (B. kastadhe . . . steen) ste-
 nadhe the, och slogho honom huffwudith sönder. 11 (B. läto . . . sigh) senden
 heem igen. 12 och åter. 13 hudhflengde; dråpte. 14 (2 g.) haffde; en nw en.
 15 sijnzta. 16 ena; försyn; (B. wijngårdzmännerar) thenne wyngårdzmennener.
 17 erffwingen; och låther. 18 (B. så . . . wår) och arffwodelen wardher wår; (B.
 Tå) Så. 19 dråpo; vthwr; Huad. 20 wijngårdz herren. 21 wijngårdzmennena.
 22 ock saknas; thenne; bygningizmennena. 23 han är; (B. hörnsteen) huffwudh
 steen j hörnet. 24 herrenom (gemena); (B. är vnderlighit) thet är vndersamt. 26
 folkit; sagde; (B. thenna) then. 27 gaffuo; (B. offuer) vthöffuer. 28 sände;
 noghra; (B. aff) vthaff. 29 (B. gripa) begripa; kommo.

sadhe the til honom, Mestar, Wij wete at tu äst sanferdigh, 30
 och sköter om ingen, Ty tu seer icke effter menniskiors
 person, vthan lærer Gudz wägh rett. Är thet ock rett, at man
 giffuer Keysarenom skatt eller icke? Skole wij giffuan eller
 icke giffuan? Men han förstodh theras skrymtan, och sadhe
 til them, Hwj fresten j migh? Tagher hijt penningen, at 35
 iagh må see honom. Och the bäro honom fram. Tå sadhe
 han til them, Hwars belete och offuerscriffit är thetta? Sadhe
 the til honom, Keysarens. Tå swaradhe Jesus och sadhe til
 them, Så giffuer Keysarenom hwadh Keysarenom tilhörer,
 och Gudhi thet Gudhi tilhörer. Och the förundradhe sigh 40
 på honom.

Så komo the Saduceer til honom, hwilke säya at ingen
 vpståndelse är, och sporde honom, säyandes, Mestar, Moses Matt. 22.
 haffuer scriffuit oss, Om någhors manz brodher döör, och Luce 20.
 låter hustru effter sigh, och låter ingen barn effter sigh, tå Deute. 25.
 skal hans brodher tagha hans hustru, och vpweckia sinom
 brodher sädh. Thet woro siw brödher, Och then förste
 toogh sigh hustru, och han bleff dödh, och leeffde ingen sädh
 effter sigh. Och then andre toogh henne, och bleff dödh,
 then icke heller leeffde sädh effter sigh. Och then tridie 50
 sammalunda, så at siw toggo henne, och leeffde doch ingen
 sädh. Sijdst aff allom, dödde ock hustrun. Hwilkens theras
 hustru skal hon nu wara j vpståndelsen, tå the skola vpstå?
 Ty siw hadhe hafft henne til hustru. Swaradhe Jesus, och
 sadhe til them, J faren wille, therföre at j icke weten Scriff- 55
 tena, ey heller Gudz krafft. Ty tå the vpståndne äro jfrå
 the dödh, tagher man sigh icke hustru, och icke giffs heller

Text rad: 30 wethe; tw; sanfärdigh. 31 om saknas; tw; menniskernes. 32
 (B. person) anszeende; (B. rett frfr. Är) j sanning; rätt (frfr. at). 33 keisarenom;
 (B. icke) ey; skulom. 34 geffuan; förstod; theres; scrymtan. 35 Hwij; mich;
 penningen. 37 huars; beläthe. 39 Så saknas; (2 g.) keysaren; huadh. 40
 förwndradhe; sigh saknas. 41 påå. 42 Hwilka. 43 vpståndilse; Mester. 44
 noghen; mandz. 45 (2 g.) låther; inghen. 46 vppwäckia. 48 sich; bleeff; leeffte.
 50 (B. icke) ey; tredie. 51 samalunda. 52 sijszt; Huilkens. 53 vpstondelsen;
 vppstå igen. 55 (B. J faren) Faren j icke; ville; (B. therföre) ther äff; scriftena.
 56 för ty; vppståndna; ära. 56-57 (B. jfrå the) aff. 57 icke man sich. 57-58
 och ey heller hustru giffues manne.

Euangelium

- hustru manne, Vthan the äro såsom Änglar, som j himmelen äro. Men om the dödha, at the skola vpstå, haffuen j icke
60 läsit j Mosi book, huruledes Gudh taladhe medh honom j buskanom, säyandes, Jagh är Abrahams Gudh, och Jsaacs Gudh, och Jacobs Gudh? Han är icke the dödhas Gudh,
Exodi 3. vthan theas Gudh som leffua. Så faren j nu mykit wille.
Tå gick en fram aff the Scrifftlärda, then ther på hördt
65 hadhe, huru the tilhopa disputerat hadhe, och hadhe seedt, at han hadhe wel swarat them, och sporde honom til, Hwilket är thet yppersta aff all bodhorden? Jesus swaradhe honom, Thet yppersta aff all bodhorden är thetta, Hör Jsrael, HER-
Deute. 6. REN wår Gudh är allena Gudh, och tu skalt elska tin HERRA
70 Gudh aff alt titt hierta, och aff allo tinne siäl, och aff all tin hogh, och aff allo tinne macht. Thetta är thet yppersta bodhet. Och thet andra är thesso lijkt, Elska tin nästa som tigh sielff. Jntet annat bodh är större än thenna.
Leuit. 19. Och then Scrifftlärde sadhe til honom, Mestar, tu haffuer
Matt. 22. alt rett sagdt, at Gudh är en, och ingen annar är föruthan honom. Och at elska honom aff alt hierta, och aff alt förstånd, och aff allo siäl, och aff allo macht, Och elska sin nästa som sikh sielff, thet är meer än brenneoffer och all offer. Tå Jesus sågh, at han wijsligha swarat hadhe, sadhe han til
80 honom, Tu äst icke longt jfrå Gudz Rike. Och sedhan toorde ingen frågha honom.
Och swarade Jesus och sadhe lärandes j Templet, Huru säya the Scrifftlärde, at Christus är Daidz Son? Ty Daid

Text rad: 58 vthan; så som; änglanar. 59 (B. skola vpstå) warda vpståndandes. 60 hurwledis. 61 boskanom; abrahams. 63 theres; *Gudh* saknas; Saa. 64 vth aff; scrifftlärde. 65 (B. huru) ath; till hopa; disputeradh; seet. 66 wäl; swarath; spoorde; Huilket. 67 yppesta; allom bedhordomen(!). 68 Höör; herren (gemena). 69 (B. Gudh frfr. och) herre; tw; älska; herra (gemena). 70 gwdh; (3 g.) (B. aff) vthaff; (B. allo) alla; (B. tinne) thina. 71 (B. aff) vthaff; (B. allo) alla; thina; makt; (B. Thetta) thet; *thet* saknas; ypperste; bodith. 72 tesso. 73 sieluan; jntit. 74 tw. 75 (B. alt) all; rätt; medh sanningen ath; een; annan; förutan. 76 (2 g.) (B. aff) vthaff; fförstånd (!). 77 (2 g.) (B. aff) vthaff; (2 g.) (B. allo) alla; makt. 78 siälff; all bränne offer och offer. 79 swaradh. 80 Tw; (B. äst) är; långt; j ffrå; rijke; sidhan. 81 ffrågha. 82 swaradbe(!); lärendhes; templit; Hwrw. 83 (B. at Christus är) Christum wara; dauids; för ty; dauid.

S. Marci

genom then helgha Anda sägher, HERREN sadhe til min Herra, Sett tigh på mijn höghra hand, til tess iagh haffuer Psal. 110.
satt tina owener, tigh til en fotapall. Så kallar nu Daudid honom Herra. Hwadhan är han tå hans Son? Och en stoor deel aff folcket hörde honom gerna.

Och han lärde them, och sadhe til them, Wachter idher Matt 23.
för the Scrifftlärda, the gå gerna j sijdh klädher, och låta Luce 22.
gerna helsa sikh på torghet, och sittia gerna fremst j Synagogorna, och fremst widh boordet j gästabodhen. Huilke vpäta änkiers hws, förebärandes longa böner, These skola få thes swårare fördömelse.

Och satte sikh Jesus twert emoot Offerkistona, och sågh Luce 21.
vppå, huruledhes folcket ladhe penningar j kistona. Och monge rijke ladhe mykit in. Och een fattigh änkia kom, och ladhe in två skärffuar, thet war en penning. Tå kalladhe han sina Läriungar til sikh, och sadhe til them, Sannerligha sägher iagh idher, Thenna fattigha änkian ladhe meer in j 100
kistona än alle the andre som ther inladhe, Ty the haffua alle inlagdt aff thet them offuerlop, Men hon inladhe vthaff sin fattigdom alt thet hon hadhe, alla sina näring.

XIII. Capitel.

Och tå han gick vthaff Templet, sadhe til honom en aff Matt 24.
hans Läriungar, Mestar, see hurudana stenar, och hurudana Luce 21.
bygning är thetta. Jesus swaradhe och sadhe til honom,

Text rad: 84 hälgha; andha; segher; Herren (gemena). 85 (B. Sett tigh) sitt; min; till täss ath; haffwer. 86 dauid. 88 folkith. 89 (B. Och . . . til them) Och sadhe han till them j sin lärdom; Wacten. 90 sidhom klädhom. 91 torghit; sitia; främst; (B. Synagogorna) församlinganar. 92 främst; vidh; bordhit; j gästabodhen saknas; huilka ther. 93 vppäta; (B. These) thenne; skola saknas. 94 testa; fördömilse. 95 Jesus sikh; twärt. 96 hwruledhes; folkith; lagde. 97 rike; lagde; en; fatigh. 98 lagde; skärffwar. 100 ath thenna; fatigha; lagde. 101 inlagde; for ty. 101-102 (B. the haffua alle inlagt) alla som inlagde, the lagde. 102 (B. aff) vthaff; owerlop; män; inlagde. 103 (B. sin) hennes; fatighdom.

1 Trettonde. 2 templit; til saknas; (B. aff) vthaff. 3 läryungar; hwrwdana (frifr. bygning). 4 är thetta saknas. 4, 10, 11, 23, 31, 33, 39, 41 (2 g.), 45, 49, 53, 60 till.

Euangelium

5 Seer tu thenna stora bygningen? En steen warder icke
Luce 19. quarrliggiandes på then andra, then icke affbruten warder.

Och tå han satt på Olioberghet twert emoot Templet,
frågadhe honom Petrus och Jacobus, och Johannes och
Andreas affsidhes, Sagh oss när thetta skal skee? Och hwadh
10 tekn är ther til, när thetta skal alt fulbordas? Swaradhe Je-
sus, och begynte säya, Seer til at ingen bedragher idher, Ty
monge warda kommande j mitt namn, säyandes, Jagh är
Christus. Och the skola bedragha monga.

Men när j få höra örligh och örligs rychte, warer icke be-
15 dröffuadhe, Ty thet moste så skee, Men thet är icke strax
enden. Thet ena folcket skal vpsettia sigh emoot thet andra,
och thet ena Riket emoot thet andra. Och jordbäffuing skal
warda mongastädz, och hunger och förskreckelse skola
warda. Thetta är begynnelsen til wedhermödhon.

Matt. 10. Men taghen j idher wara, Ty the skola offuerantwarda
idher in på Rådhusen, och Synagogorna. Och j skolen warda

Matt. 24. hwdhflengde och framdragne för Förstar och Konungar för
Luce 21. mina skul, til itt witesbyrd offuer them. Och Euangelium
moste först predicat warda för all folck.

25 När the nu dragha idher fram och offuerantwarda idher,
så haffuer ingen vmsorgh, hwadh j skolen säya, och tencker
ther intet på fram före åt, Vthan hwadh idher ingiffuit warder
j samma stunden, thet taler. Ty thet ären icke j som talen,
vthan then helghe Ande. Och then ene brodhren skal
30 offuerantwarda then andra j dödhen, och fadhren sonen, och

---

Text rad: 5 tw; bygningar. 6 qwar liggiandes; aff broten; wardher. 7 olie-
bärgith; twärt; templit. 8-9 (B. Petrus . . . affsidhes) heemligha Petrus och Jacobus
och Joannes och Andreas. 11 inghen; idher bedrägher. 12 warde. 14 rykte;
waren; bedröffwadhe. 15 (B. moste) motte; *så* saknas. 16 endhen; (B. Thet . . .
sigh) thet warder wppresande thet ena fölkit (!). 17 rikit; jordbäwing. 18 monga
stadz; (B. förskreckelse) bedröfwilse. 19 begynnilsen; widhermödhon. 20 öffuer-
antwarda. 21 rådhsen; (B. Synagogorna) in vthi the synagogor. 21-22 (B.
skolen warda hwdhflengde) warden slagne. 23 skull; witesbyrd; öffuer. 24 (B.
all) alt; folk. 25 öffwerantwarda. 26 *så haffuer ingen vmsorgh* saknas. 26-27
(B. hwadh . . . före åt) tenker intet framföre ååt, hwadh j skolen säya. 27 vtan;
ingiffwit; wardaer (!). 28 stvnden. 29 vtan. 29-30 (B. Och then ene . . . offuer-
antwarda) och warder then ena brodhren öffwerantwardandes. 30 döden.

S. Marci

barnen skola sikh vpsettia emoot föräldranar, och hielpa til Matt. 10.
 at dödha them. Och j skolen warda förhatadhe aff allom för
 mitt namn skul. Men then som härder in til endan, han
 warder saligh.

Men tå j få see förödhelsens styggelse, ther aff sagdt är Danie. 9.
 genom Propheten Daniel, ståndandes ther thet icke skal
 (Then thet lääs, han förstå thet) The som tå äro j Judea, the
 flyy vp på berghen. Men then ther är på taket, han gånge
 icke nedher j huset, och gånge icke in til at tagha någhot
 vthu sitt hws. Och then som är på åkren, han wende icke 40
 tillbaka, til at tagha sijn klädher. Wee them som haffuandes
 äro eller diya giffua j the daghar. Men bedher, at idhor
 flycht icke skeer om wintren. Ty j the daghar warder sådana
 bedröffuelse, at slijk haffuer icke warit jfrå Creaturens be-
 gynnelse, then Gudh skapat haffuer, in til nu, och ey heller 45
 warder. Och hwar HERREN icke hadhe förkortat the daghar,
 worde intet kött saligt. Men för the vthkoradha skul som
 han vthkorat haffuer, förkortadhe han daghanar.

Når tå någhor wille säya til idher, Sij, här är Christus, sij,
 han är ther. Troor thet intet. Ty falske Christi och falske Matt. 24.
 Propheter skola vphäffua sikh, och skola göra tekn och Luce 17.
 Vnder, så at the ock skola förföra the vthkoradha, om mö-
 ghelighit wore. Men tagher j idher wara, Sij, iagh haffuer
 sagdt idher all ting fram före åt.

Text rad: 31 (B. barnen) sönenar; (B. skola . . . föräldranar) skola falla
 förelidna emoot. 33 skull; ändan. 35 fåån; (B. förödhelsens styggelse) then
 ödehligha (!) förstyggilsen; saght. 36 prophetan; stondandes; (B. thet icke skal)
 som icke tillborlighit är. 37 parentestecken saknas; läss; som saknas; vthi;
 Judee landit. 38 flye; (B. vp på) vppå; (B. på) vppå; takith; (B. gånge) gå. 39
 nidher; hwsit; (B. gånge) gå; nogoth. 40 vthur; wände. 41 (B. tillbaka) om
 igen till thet han haffuer till baka latit; sine. 41-42 (B. haffuandes . . . giffua)
 haffwandes eller deggiandes äro. 42 idher. 43 flökt; (B. Ty) ty ath; wardher.
 44 bedröffwilse; warith; j frå; begynnelse. 45 skapath. 46 wardher; herren (ge-
 mena); förkortadh. 47 (B. worde intet kött) hadhe intit köt wordhit; salight;
 vth koradhe; skull. 48 wth koradh; (B. haffuer) hadhe; dagharna. 49 noghor.
 50 troon; falska (frfr. Christi). 51 (B. skola vphäffua sikh) warda sikh vphäff-
 wande; och the skola; tekn. 52 (B. Vnder) wijdhunder. 52-53 (B. så at . . .
 wore) till ath bedrägha (ja om mögheleghit wore) them ther vthkoradhe äro.
 53 taghen; till wara; haffwer. 54 *at* saknas.

Euangelium

55 Men j the daghar effter then bedröffuelsen, skal solen förmörkias, och månen skal icke giffua sitt sken, och himmelens stiernor skola nedherfalla, och himlanars krafter skola bäffua. Och tå skola the få see menniskionnes Son komma j skyyn, medh stoor macht och herligheet. Och tå
60 skal han senda sina Änglar, til at församla sina vthkorada jfrå fyra wädher, jfrå jordennes enda in til himmelens enda.

Matt. 24. Lärer aff Fikonaträdh een lijknelse, När thes quister är
Luce 21. kleen och begynnar bära löff, så weten j, at sommaren är när. Sammalunda ock när j seen thetta skee, så weter, at thet är
65 när för dörenne. Sannerligha sägher iagh idher, at thetta slechtet skal icke förgåås, förr än alt thetta skeedt är. Himmel och jord skola förgåås, Men mijn ord skola icke förgåås. Men om then daghen och then stunden weet ingen, icke Änglanar som j himmelen äro, ey heller Sonen, vthan Fadheren
70 ren allena.

Seer til, Waker och bedher, Ty j weten icke när tijdhen är.

Matt. 25. Såsom en man then ther droogh bortt j fremmande land, och
Luce 19. lät bliffua sitt hws, och gaff sina tienare macht, och hwariom och enom sina sytzo, och bödh dörawachtaren, at han skulle
75 waka. Waker för then skul, Ty j weten icke när Hwszbonden kommer, antingen om afftonen, eller midnatz tijdh, eller j hönsgälden, eller om morghonen, At om han kommer

---

Text rad: 55 (B. Men) Ytermera; bedröwilsen. 56 skall; giffwa. 57 (B. skola nedherfalla) warda nidher fallandes; himblanas. 58 menniskionne. 59 (B. komma) kommandes; skyn; makt. 60 (B. skal han senda) wardher han sendandes; försambla; (B. sina) hans; vthkoradha. 61 (B. jfrå frfr. fyra) frå; (B. jfrå . . . himmelens enda) nedherst j frå iordhenne och öffuerst vpp j himmelen. 62 (B. aff) vthaff; fikona trädh; liknilse; tess. 64 wether. 65 dörena. 66 slectit; skall; förgåås; förra än. 67 iordh; (B. skola förgåås) warda förgongandis; min; ordh; (B. skola icke förgåås) warda icke förgongande. 68 (B. och) eller; wet; inghen. 69 sielffer sonnen; vtan; fadheren. 71 (B. Seer til) Wachthen idher; vaken; bedhen. 72 Så som; (B. droogh bortt) wandrar; laud(!). 73 (B. lät bliffua) haffwer öffwergiffwit; (B. gaff) fått; tiänara; (B. macht) sina äghodelar. 74 (B. sina sytzo) sitt arbete; (B. bödh) haffwer bwdhit; dörawaktarenom. 75 skull; wethen; (B. Hwszbonden) hwszherren. 76 (B. kommer) kommandes warder; midnatz. 77 hönsgäldhen; (B. om morghonen) j daghningen; kömmer(!).

S. Marci

hasteligha, icke skal finna idher soffuandes. Men hwadh iagh sägher idher, thet sägher iagh allom, Waker.

XIII. Capitel.

Och två daghar ther effter, instundadhe Päscha och Söt-
brözdaghar. Och the öffuerste Presterna och the Scrifft-
lärde sökte effter, huru the kunde swikligha få fatt på honom,
och dödha honom. Men the sadhe, Jcke om Höghtijdhes-
daghen, at itt vplop icke skeer jbland folcket. 5

Och tå han war j Bethanien, j then spitelska Simons hws,
widh han satt til boordz, kom een quinna, som hadhe itt
glaas medh oförfalskat och kostelighit Nardussmörielse,
Hon brööt glaset sönder, och vthgöt thet på hans hoffuudh. 10
Så woro ther någhre som icke togho thet wel widh sigh, och
sadhe, Hwar effter förspilles thenna smörielsen? Ty thet
måtte wel warit såldt meer än för tryhundradhe penningar,
och giffuit fattighom. Och läto illa på henne.

Tå sadhe Jesus, Låter henne medh fridh, hwj ären j illa 15
til fridz medh henne? Hon haffuer giordt een godh gerning
på migh, Ty j haffuen altijdh fattigha när idher, och när som
helst j wilien, kunnen j göra them til godho, Men migh
haffuen j icke altijdh. Thet hon kunde, thet giorde hon,
Hon är förekommen at smöria min lekamen til begraffning. 20
Sannerligha sägher iagh idher, Hwar thetta Euangelium

Text rad: 78 hasteligha(!); skall; soffwandes; (B. Men) Nu. 79 segher (frfr. idher).

1 Fiortonde; Capittel (i kustoden). 2 Och saknas; dagha; the sötabrözdaghar. 4 söchte; hwrw. 5 högtidhes daghen. 6 j blandt; ffolkit(!). 7 Bethania; spetälske; Symons; huse. 8 sat; bordh; en; qwinna; (B. som hadhe) haffwandes. 9 glaass; kosteligh; nardus smörielse. 10 bröt; glasit; huffwdh. 11 nogre; (B. icke togho thet wel) thet mistykte; vidh sigh sielffua. 12 thenne; för ty. 13 motthe; wäl; peningar. 14 (B. giffuit) giffwas. 15 Later; hwi. 15-16 (B. illa til fridz medh henne) henne ansinnoghe. 16 haffwer; ena; godha. 17 (B. på) emoot; mich; haffwen. 18, 20, 23, 24, 30, 31, 38, 42, 44 (2 g.), 46, 55, 58, 65, 66, 72, 73, 74, 75, 76, 82, 89, 100, 101, 105 (2 g.), 114, 116, 131, 138 (2 g.), 140, 148, 150, 152, 154, 155, 157 till. 18 mich. 19 haffwen; alltijdh. 20 (B. förekommen) föreät kommen; likamme. 21 ewangelium.

Euangelium

predicat warder vthi hela werldenne, skal ock thetta som hon gjorde, sagdt warda, henne til åminnelse.

Matt. 26. Och Judas Jscharioth en aff the Tolff, gick bortt til the
Luce. 22. öffuersta Presterna, på thet han skulle förrådha honom them
Johan: 18. j hender. När the thet hörde, wordo the gladhe, och loffuadhe
honom, at the wille giffua honom penningar. Och han sökte,
huru han lempelighast kunde förrådha honom.

På första Sötbrödzdaghen, tå man offradhe Päschalambet,
Matt. 26. sadhe hans Läriungar til honom, Hwar wilt tu, at wij skole
Luce. 22. gå och redha til, at tu äter Päschalambet? Och han sende
twå aff sina Läriungar, och sadhe til them, Går in j stadhen,
och ther möter idher en man, bärandes ena kruko watn,
fölier honom effter, Och hwar han ingår, sägher til Hwsz-
35 bondan, Mestaren låter säya tigh, Hwar är gestahuset, ther
iagh medh minom Läriungom kan äta Päschalambet? Och
han skal wijsa idher en stoor Saal, bredd och tilpyntat,
Ther redher til för oss. Och hans Läriungar gingo vth, och
komo in j stadhen, och funno som han them sagdt hadhe.
40 Och tilreedde Päschalambet.

Tå nu afftonen wardt, kom han medh the Tolff. Och widh
the såto til boordz och åto, sadhe Jesus, Sannerligha sägher
iagh idher, En aff idher som äter medh migh, skal förrådha
migh. Men the begynte wara illa til fridz, och sadhe til
45 honom, hwar j sin stadh, Är thet iagh? Och then andre, Är
thet iagh? Han swaradhe, och sadhe til them, En aff the
Tolff then som tagher j fatet medh migh. Ja, menniskionnes

Text rad: 22 wardher; heela; werldhen; skall. 23 wardha; åminnilse. 24 Jschariot; (B. aff) vth aff; bort. 25 öffwerste; på thet ath; skwlle. 26 loffwadhe. 27 giffwa; penninga; söcte. 28 hwrw; lämpeligest; honom förrådha kunde. 29 sötzbrödz daghen; päschalambith. 30 läryungar; (B. wilt) will; tw; (B. at) ther. 31 tw; äther; päschalambith; fram sende. 32 (B. aff) vthaff; sine; läryungar; *til* saknas; Går. 34 ingår; *til* saknas; huszbondanom. 35 later; gästa-huseth. 36 läryungom; päschalambith. 37 (B skal wijsa idher) wardher idher wisande; breddan; tillpyntadhan. 38 reedher; (B. för) före; läryungar. 40 till-reedhe; paschalambith. 41 wort; vidh. 42 bordz. 43 (B. aff) vthaff; äther; mich. 43-44 (B. skal förrådha migh) han wardher mich förrådhandes. 45 (B. j sin stadh) för sigh. 46 (B. aff) vthaff. 47 fatith; mich; menniskionne.

S. Marci

Son warder så gångandes som scriffuit är om honom, Men
wee the menniskio, genom hwilken menniskionnes Son war-
der förrådder, The menniskio wore bättre, at hon icke wore 50
född.

Och widh the åto, toogh Jesus brödheth, tackadhe och 1. Cor. 11.
brööt thet, och gaff them, och sadhe, Tagher, äter, thetta
är min lekamen. Och toogh kalcken, och tackadhe, och gaff
them. Och the drucko ther aff alle. Och sadhe han til them, 55
Thetta är min blodh thes nya Testamentzens, huilken för
monga vthguten warder. Sannerligha sägher iagh idher,
här effter skal iagh icke dricka aff wijnträas frucht, in til
then daghen, at iagh dricker thet nytt j Gudz Rike. Och
tå the hadhe sagdt Loffsongen, gingo the vth på Olioberghet. 60

Och Jesus sadhe til them, J skolen alle j thenna nattenne
förarghas på migh. Ty thet är scriffuit, Jagh skal slå Heer- Sacha. 13.
dan, och fåren warda förskingrat. Men tå iagh är vpstånden,
wil iagh gå fram för idher vthi Galileam. Tå sadhe Petrus
til honom, Om än alle förargades, skal iagh icke förarghas. 65
Jesus sadhe til honom, Sannerligha sägher iagh tigh, J dagh
j thenna natt, förr än hanen haffuer två resor galet, skalt tu
tree resor försaka migh. Tå sadhe han än tå yterlighare, Ja,
skulle iagh än döo med tigh, Jagh skal icke försaka tigh.
Sammalunda sadhe the ock alle. 70

Text rad: 48 wardher; (B. så gångandes som) gåendis såsom. 49 (B. the
menniskio) then meuniskionne(!); huilken; menniskionne; wardher. 50 men-
niskionne. 52 brödit. 52-53 (B. tackadhe och brööt thet) och thå han wälsigh-
nadh hadhe, brööt han. 53 Taghen; äten. 54 Och toogh han; kalken. 54-55
(B. och tackadhe, och gaff them) Och thå han tackadh hadhe gaff han them.
55 (B. aff) vthaff. 56 tess; hwilken. 57 (B. vthguten warder) vthgiwttes; segher.
58 (B. skal iagh icke dricka) wardher iach ecke drickandes; (B. aff) vth aff; wijnträas;
fruct. 59 (B. dricker thet) thet drickandes wardher; uytt(!); rijke. 60 (B. sagdt)
hollit; loffsongin; olieberghit. 61 Och sadhe Jesus. 61-62 (B. J skolen . . . migh)
J alle warden lidhandede förargilse för mina skull j thenna natten. 62 för ty;
scriffwit; (B. skal slå) warder slændis. 63 fåren(!); warde; förskingrath; vppstonden
j gen. 64 vill; (B. för) före; petrus. 65 Om the än; förarghadhes; icke skal
iach; (B. förarghas) görath. 66 Sadhe Jesus; ath j dagh. 67 förra än; galith.
67-68 (B. skalt . . . migh) warder tw tree resor mich försakande. 68 yterlighare.
69 icke skal iach.

Euangelium

Och the komo på then platzen som kalladhes Gethsemane. Och han sadhe til sina Läriungar, Sitter här så lenge iagh går affsidhes til at bidhia. Och så toogh han medh sigh Petrum och Jacobum och Johannem, och begynte til at
75 förskreckias och ängslas, och sadhe til them, Mijn siäl är bedröffuat alt in til dödhen, bliffuer här och waker. Och han gick litet fram bäter, och föll nedh på jordena och badh, at om möghelighit wore, skulle then stunden vndgå honom, och sadhe, Abba Fadher, All ting äro tigh mögheligh, vn-
80 dragh migh thenna kalcken. Doch icke hwadh iagh wil, vthan hwadh tu wilt.

Och han kom, och fann them soffuandes, och sadhe til Petrum, Simon, soffuer tu? Förmätte tu icke waka ena stund? Waker och bedher, at j icke kommen vthi frestelse.
85 Anden är wiliogh, men kötet är swagt. Och så gick han åter bortt och badh, och taladhe samma orden. Och tå han kom igen, fann han them åter soffuandes, Ty theras öghon woro tung, och the wiste icke hwadh the honom swaradhe. Och han kom tridie gången, och sadhe til them, Ja, soffuer nu
90 och hwiler idher, Thet är noogh. Stunden är kommen, Sij, menniskionnes Son warder offuerantwardat vthi syndares hender, Ståår vp, lät oss gå, Sij, then migh förrådher, är hardt när.

Matt. 16. Och strax medh samma orden, steegh Judas fram, then
Luce. 22. ther en war aff the Tolff, och medh honom itt stoort taal folck
Johan. 18. medh swerd och staffwrar jfrå the öffuersta Presterna och

---

Text rad: 71 kommo; then(!); getsemani. 72 (B. Och han sadhe) och thå sadhe han; Sither. 73 aff sidhes; bidia. 74 Joannem. 75 förskräckias; engzslas. 76 bedröwadh; bliffwer; waken. 77 lith; bäter; nidher; iordena. 78 vndtgå. 79 tingh; möghelighen; vmdragh. 80 mich; thenne; (B. kalcken) drycken; will. 81 vtan; (B. hwadh) thet; tw; (B. wilt) will. 82 (B. Och han kom) Sedhan kom han; fan; soffwandes. 83 soffwer; (2 g.) tw; (B. Förmätte) kunde. 84 waken; bedhen. 85 viliogh; kötit; swaght; åther. 86 (B. bortt och badh) bort åff sidhes ath bidia; oordhen. 87 fan; åther; soffwandes; förty; theres; wåro. 88 viste; (B. swaradhe) swara skulle. 89 tridhie; gongen; soffwer. 90 hwilen. 91 öffuerantwardat. 92 hendher; vpp; läth; gåå; then ther förrådher mich. 92-93 han är här hart när. 94 oordhen. 95 (B. aff) vthaff; tall; folch. 96 swårdh; staffrar; (B. jfrå) frå; öffwersta.

S. Marci

the Scrifftlärda och the Äldsta. Så hadhe then som förådde
 honom, giffuit them itt tekn, säyandes, Hwilken iagh kysser,
 then äret, tagher fatt på honom, och förer honom warligha.
 Och som han kom, trädde han hasteligha fram til honom, 100
 och sadhe til honom, Rabbj Rabbj, och kyste honom. Tå
 bårö the hender på honom och gripö honom. Men en aff
 the ther när stodho, droogh vth sitt swerd, och slogh öffuersta
 Prestens tienare, och högg honom itt öra aff.

Och Jesus swaradhe, och sadhe til them, Såsom til en 105
 röffuare ären j vthgångne medh swerd och staffwrar, til at
 gripa migh. Jagh haffuer huar dagh warit när idher j Temp-
 let och lärdt, och j toghen intet fatt på migh. Men thetta
 skeer, på thet at Scriffterna skola fulbordas. Och Läriunga-
 nar gåffuo honom tå alle öffuer, och flydde. Men en vnger 110
 man folgde honom, klädd på blotta kroppen vthi itt lijn-
 klädhe. Och vnge män gripö honom, Men han lät fara
 lijnklädhet, och kom vndan jfrå them naken.

Så leedde the Jesum til then öffuersta Presten, och medh
 honom församladhes alle öffuersta Presterna och the Äldste 115
 och Scrifftlärde. Och Petrus folgde longt effter honom, til
 tess han kom vthi then öffuersta Prestens Palatz, och satte
 sigh jbland tienarenar, och wermde sigh widh liwset.

Men the öffuerste Presterna och hela rådhet, sökte effter
 witne emoot Jesum, at the måtte läta dödha honom, och 120
 kunde doch ingen finna, Ty monge hadhe burit falskt wites-
 byrd emoot honom, Doch giorde theras witesbyrd icke

Text rad: 97 frå the scrifftlärda; (B. the Äldsta) frå the åldersmän. 98 giffwit;
 teekn; (B. Hwilken) Hwilkin som helst. 99 äreth; fören. 100 rrådde(!); sram(!).
 101 (B. Rabbj Rabbj) Mester Mester. 102 girpo(!); (B. aff) vthaff. 103 droogh
 sitt swärdh vth; sloogh; öffuerste. 104 tiänare; hög; (B. itt öra) örath; (B. aff) vthaff.
 105 Och swaradhe Jesus; så som. 106 swärdh; straffrar(!). 107 mich; hafuer; hwar;
 warith. 108 tooghen; mich; män. 109 scrifftenar; fulboordas. 110 (B. öffuer)
 vthöffwer. 111 klädder; jtt. 112 (B. män) men; looth. 113 lijnklädhit; (B.
 jfrå) frå. 114 öffwersta. 115 försambladhes; öffuerste; (B. Äldste) åldersmän.
 116 the scrifftlärde. 117 öffuerste; (B. Palatz) förpalatz. 118 j bland; tiänarena;
 (B. och . . . liwset) vidh eldhen och wermade sigh. 119 prestenar; rådhit. 120
 vitne; motte; lata. 121 förty; burith; falsk; (B. witesbyrd) witne. 122 theres;
 vithnesbyrd.

Euangelium

Joh. 2. fyllest. Tå stodho någhre vp, och bāro falskt witesbyrd
 125 emoot honom, och sadhe, Wij hörde honom säya, Jagh wil
 nedherslå thetta Templet som är medh hender vpbyggt, och
 j tree daghar settia itt annat vp igen, vthan hender vpbyggt.
 Och theras witesbyrd gjorde än tå icke fyllest.

Matt. 26. Tå stoodh then öffuerste Presten vp jbland them, och
 Luce 22. frågadhe Jesum, säyandes, Swarar tu intet? Hwadh witna
 Johan. 18. thesse emoot tigh? Men han tiggde, och swaradhe platt intet.

Åter sporde then öffuerste Presten, och sadhe til honom,
 Ästu Christus thens Welsignadhes Son? Jesus sadhe, Jagh
 är så. Och j skolen få see menniskionnes Son sittia på kraff-
 135 thenns höghra hand, och komma j himmelens skyy. Tå reeff
 then öffuerste Presten sijn klädher sönder, och sadhe, Hwadh
 behöffue wij nu mera witne? J hörden hädhelsen, Hwadh
 synes idher? Tå fördömde the honom alle, at han war saker
 til död. Och somlighe begynte til at spotta på honom, och
 förteckia hans ansichte, och slå honom medh näffuanar,
 140 säyandes til honom, Spå til. Och tienarenar kindpustadhe
 honom.

Och Petrus war nedhre j Palatzet. Tå kom een öffuersta
 Prestens tienistequinna, Och tå hon fick see Petrum werma
 sigh, sågh hon på honom, och sadhe, Tu wast ock medh
 145 Jesu Nazareno. Tå nekadhe han och sadhe, Jagh kenner
 honom intet, Ey heller weet iagh hwadh tu sägher. Och så
 gick han vth j gården, och hanen gool. Och quinnan sågh
 honom, och begynte åter säya til the ther när stodho, Thenne
 är vthaff them. Tå nekadhe han åter. Och litet ther effter,
 150 taladhe the åter til Petrum som när stodho, Sannerligha ästu

---

Text rad: 123 noghre; vpp; falst (!); vitnisbyrdh. 124 hördom; will. 125 nedher-
 slåå; med; vppbyggt. 126 tre; will iach sätia; vpp; j ghen; vtan; vppbyggt. 127 vit-
 nesbyrdh. 128 stood; vpp; j blandt. 129 fråghadhe; säyiandes; tw. 130 (B. thesse)
 thenne; tiggde. 131 Aåther. 132 äst tw; (B. thens) then; wälsignadhes. 133 (B.
 sittia) sitiaudes (!); crafftenes. 134 (B. hand) sidho; (B. komma) kommandes; sky.
 135 sin. 136 vitne; (B. hädhelsen) gudz hädhilse. 138 (B. död) dödhen; somblighe.
 139 förtäckia. 140 säyandis; till (frfr. honom); Spåå; tiänarena. 142 (B. nedhre)
 nidhan til; (B. Palatzet) förpalatzit; (B. Tå) ther; öffuerste. 143 tienista quinna;
 (B. fick see) sågh; (B. werma) vermande. 144 Wast tw. 146 tw. 147 (B. gården)
 förhusit. 148 honom igen; åter saknas. 149 åther; litit. 150 åther; äst tw.

S. Marci

vthaff them, Ty tu äst ock en Galileesk man, och titt måål lydher ther effter. Tå begynte han til at förbanna sigh och swäria, Jagh kenne icke thenna mannen ther j om talen. Och åter gool hanen. Tå begynte Petrus dragha til minnes thet ordet som Jesus hadhe sagdt til honom, Förr än hanen 155 haffuer galet två resor, skalt tu försaka migh tree resor. Och han begynte til at gråta.

XV. Capitel.

Och strax om morghonen höllo the öffuerste Presterna råd 5 Matt. 27. medh the Äldsta och Scrifftlärda, och medh hela Rådhet, Luce 23. och bundo Jesum och leedde honom bortt, och antwardadhe Johan. 18. honom Pilato. Och Pilatus frågadhe honom, Ästu then Juda Konung? Tå swaradhe han, och sadhe til honom, Tu sägher 5 thet. Och öffuerste Presterna beklagadhe honom om mong ting. Tå frågadhe åter Pilatus honom, och sadhe, Swarar tu intet? See huru mong stycke the witna på tigh. Men Jesus swaradhe sedhan platt intet, så at Pilatus förundradhe sigh. 10

Så plägadhe han j Påschahöghtijdhene giffua them en fånga löös, hwilken the helst begäradhe. Så war ther en benemd Barrabas, som gripin war medh somligha, the ther itt vplop giordt hadhe, och hadhe vthi vplopet bedriffuit itt dråp. Tå gick folcket vp, och begynte bidhia, at han skulle 15 göra them, som hans plägsedh altijdh war. Swaradhe Pilatus, säyandes, Wilien j at iagh skal idher löös giffua Juda Konungen? Ty han wiste, at the öffuerste Presterna hadhe vthaff affwund offuerantwardat honom. Men öffuerste Pres-

Text rad: 151 tw; (B. äst) är; galileesch. 152 sich. 154 åter. 155 oordith; förra en. 156 haffwer; galith; reesor; (B. skalt) skall; tw; mich; tre. 157 *han* saknas.

1 Femtonde. 2 (B. om morghonen) j daghningene; öffuersta; rådth. 3 (B. Äldsta) åldersmän; medh the scrifftlärda; rådth. 4 Je sum(!); bort. 5 äst tw; Judha. 6 konnungen. 6, 22, 24, 30, 31, 32, 34, 37, 43, 48, 62, 67, 70, 81, 85 (2 g.), 87, 94 till. 6 tw. 8 åter; tw. 9 intitt; hur w(!); tich. 10 plat; sich. 11 påscha högtidhenne. 12 fonga; lösz; (B. hwilken) then; hälst; thå en. 13 gripin; *the* saknas. 14 *itt* saknas; vplopit. 15 dråap; folkit; vpp; bidia. 16 plägsidh; altidh. 17 (B. löös giffua) öffuergiffua; then Judha konnungen. 18 (B. Ty) ty ath; öfuerste. 18-19 vthaff awundh hadhe. 19 öffuerantwardat; öfuerste.

Euangelium

20 terna äggiadhe folcket, at han heller skulle giffua them Barrabam löös.

Pilatus swaradhe åter, och sadhe til them, Hwadh wilien j tå, at iagh skal göra honom, then j kallen Juda Konung? Tå ropadhe the åter, Korszfest honom. Pilatus sadhe til 25 them, Hwadh haffuer han tå illa giordt? Tå ropadhe the än nu fastare, Korszfest honom. Så wille tå Pilatus göra folckena fyllest, och gaff them Barrabam löös. Och offuerantwardadhe them Jesum, at han skulle hwdhflengias och korszfestas.

Tå hadhe krijgsknechternar honom in vthi Rådhuset, och 30 kalladhe tilhopa hela skaran, Och klädde honom vthi itt purpur klädhe, Och wredho tilhopa ena krono aff törne, och satte på honom, och begynte til at helsa honom, Heel Juda Konung. Och slogho hans hoffuudh medh een röö, och spottadhe på honom, föllo på knää, och tilbådho honom.

35 Och när the hadhe så begabbat honom, affklädde the honom purpur klädhet, och klädde honom vthi sijn eghen klädher, och leedde honom vth til at korszfestan. Tå twingadhe the en man som ther fram gick, benemd Simon aff Cyrene, Alexandri och Rufi fadher, then aff markenne inkom, at 40 han moste bära hans kors. Och the leedde honom på thet rwmet Golgatha, thet är (om man thet vttydher) Hoffuudhskallaplatzen. Och the gåffuo honom bemyrrat wijn dricka. Men han toogh thet intet til sigh.

Och när the hadhe korszfest honom, bytte the hans klä-

Text rad: 20 eggiadhe; (B. folcket) almoghan. 21 löösz. 22 åter; Huad. 23 skall; Judha; konnung. 24 åter; Corszfest. 25 Huad; (B. än) en. 26 (B. nu) thå; Corszfest; folkena. 27 (B. gaff them Barrabam löös) öffuergaff them Barrabam. 27-28 (B. Och offuerantwardadhe . . . korszfestas) och hudhflengde Jesum, öffuerantwardandes sidhan till ath Corszfestas. 29 (B. hadhe) leedde; (B. krijgsknechternar) krigszmennena; (B. in) bort; (B. Rådhuset) rett hwsit. 30 till hopa; (B. skaran) rootan; clädde; *itt* saknas. 31 clädhe; wridho; till hopa; crono. 32 Hel; Judha. 33 konnung; huffwudh; en; röör. 34 fullo; knä; (B. tilbådho) bådho till. 35 begabbadh; affclädde. 36 vthwr purpur clädhet; (B. klädde) inclädde; sin; clädher. 37 leedde vth honom; corszfestan. 38 benempd; (B. aff Cyrene) Cirenensis. 39 Ruffi; (B. aff) vthaff; markena. 40 (B. moste) motte; (B. bära) dragha; ledde. 41 rumeth; parentestecken saknas; (B. Hoffuudhskallaplatzen) på huffwudh skalla plätzen. 42 bemirrat; til ath dricka. 44 clädher.

S. Marci

dher, kastandes lott på them, hwadh hwar få skulle. Och 45
 thet war widh tridie tijman. Och the korszfeste honom.
 Och thet man skyltde honom före, war scriffuit offuer hans
 hoffuudh, nemligha, Juda Konung. Och the korszfeste medh
 honom två röffuare, en på hans höghra, och then andra på
 hans wenstra sidho. Och så bleff Scriffen fulbordat, som 50
 sägher, Jbland ogerningsmän wardt han reknat. Jsaie 54.

Och the som gingo ther fram om, hädde honom, och riste
 sijn hoffuudh, och sadhe, Twij tigh, Skönligha slår tu om
 kull Templet, och j tree daghar vpbygger thet. Friya tigh
 sielffuan, och stijgh nedher aff korszet. Sammalunda ock 55
 the öffuerste Presterna giorde spee aff honom emellan sigh
 medh the Scrifftlärda, och sadhe, Androm haffuer han holpet,
 sigh sielffuom kan han icke hielpa. Christus Jsraels Konung
 stighe nu nedher aff korszet, at wij måtte thet see och troo.
 Och the ther korszfeste woro medh honom, försmädde ho- 60
 nom ock.

Och j siette tijman, wardt itt mörker offuer alt landet, til Matt 27.
 niyonde tijman. Och j niyonde tijman ropadhe Jesus medh Luce 23.
 högga röst, säyandes, Eli Eli, Lama asabthani, thet är vth- Psalm. 22.
 tydt, Min Gudh, min Gudh, Hwj haffuer tu offuergiffuit 65
 migh? Och somlighe the ther när stodho och hörde thet,
 sadhe, Sij, Eliam kallar han. Så lop en til medh en swamp
 vpfyltan medh ätikio, then satte han på een röö, och bödh
 honom dricka, och sadhe, Hålt, lät see om Elias kommer
 til at tagha honom nedher. 70

Text rad: 45 lot; huad. 46 *widh* saknas; tridhie timen på daghen.
 47-48 (B. Och thet . . . hoffuudh) och öffuerscriffen vthaff hans saak war
 scriffwen offwan till. 48 *nemligha* saknas; Judha; konnunger. 49 röffware.
 50 wenstre; bleeff; fullbordat. 51 ogorningenes(!) men; vorth; reknath. 53
 (B. sijn) theres; huffwudh; Twy; slår; tw. 54 kwll. 55 (B. aff) vthaff;
 korsith. 56 (B. aff) vthaff. 57 scrifftlärdhe; hafuer; hulptit. 58 sielffuan;
 then Jstaels(!) konnung. 59 korsit; motte. 61 *ock* saknas. 62 (B. Och j siette
 tijman) Thå then sätte thimen kom; wart; (B. offuer) vthöffuer; (B. alt) thet hela;
 landit; (B. til) in till. 63 (2 g.) nyionde thiman. 64 Eloi; eloi; lamazabactani;
 vth tydt. 65 *min Gudh* saknas; hwij; tw; öffuergiffwit. 66 mich. 67 Heliam;
 lopp. 68 (B. een) ena. 68-69 (B. bödh honom dricka) rekte honom vpp till ath
 dricka. 69 Holdt; lat; Helias.

Euangelium

Tå ropadhe Jesus medh högga röst, och gaff vp andan.

Matt. 27. Och Förloten j Templet rempnadhe j tw stycke jfrå öffuerst
Luce 23. och nedher jgenom. Tå Höffwitzmannen som stoodh ther
Johan. 19 när genmoot honom, sågh, at han medh itt sådant roop
75 gaff vp andan, sadhe han, Sannerligha war thenne mannen
Gudz Son. Och woro ock quinnor ther, som longt jfrå
thetta skodadhe, jbland hwilka war Maria Magdalene och
Maria litzla Jacobs och Jose modher och Salome, hwilka
ock medhan the woro j Galilea hadhe folgdt honom, och
80 tient honom, Och monga andra som medh honom vpfarit
hadhe til Jerusalem.

Tå afftonen kom, effter thet war tilredhelsedaghen, then
som går för Sabbathen, kom Joseph bördigh aff then sta-
dhen Arimathia, en ärligh Rådherre, then ock wente effter
85 Gudz Rike. Han toogh sigh dristigheet til, och gick in til
Pilatum, och beddes aff honom Jesu lekamen. Tå förundra-
dhe Pilatus, at han allaredho war dödth, Och kalladhe til sigh
Höffwitzmannen, och frågadhe, om han lenge sedhan dödth
war. Och tå han thet förnummet hadhe aff Höffwitzmanne-
90 nom, gaff han Joseph lekamenen. Och han köpte itt lijn-
klädhe, och toogh honom nedh, och swepten vthi lijnklädet,
och ladhe honom nedh vthi ena graff som vthuggen war vthi
itt hellebergh, och welte en steen för graffuennes dör. Men
Maria Magdalene, och Maria Jose sågho til hwart han
95 ladhes.

Text rad: 71 vpp. 72 (B. Förloten j Templet) tempelduken; remnadhe; styckie; (B. jfrå) frå; öffwerst. 73 j genom; höffwidzmannen. 74 (B. genmoot) fram före. 75 vpp; man. 76-77 (B. ock . . . skodadhe) ther qwinnor langt j frå ståndandes, skodhandes ther vppå. 77 jblandt; huilka. 78 litzle; Jacobs (!); huilka. 79 mädhan; Galilea landit; folgt. 81 Hierusalem. 82 tillredhelse daghen. 83 (B. för) före; Sabbatz daghen; bördugh. 84 Arimatia; rådherre; (B. wente) förbidde. 85 rijke; dristugheet. 86 Pylatum; (B. aff) vthaff. 87 Pylatus; all redho. 88 höffwitzmannen; sidhan. 89 (B. förnummet) så förstondith; (B. aff) vthaff; höffwidzmannenom. 90 it; linnedh clädhe. 91 och (frfr. toogh) saknas; nedher; swepte; linneclädith. 92 lagde; *honom* saknas; nedher; ena- (!); vthuggen. 93 (B. welte) veltradhe til; graffwenes. 94 magdalene. 95 lagdes.

XVI. Capitel.

Och tå Sabbathen framgången war, köpte Maria Magda- Matt. 28.
lene, och Maria Jacobi och Salome, welluchtandes krydder, Luce. 24.
På thet the skulle komma och smöria honom. Och på then Joha. 20.
ena Sabbathen komo the til graffuena ganska bittidha 5
solen vpgick. Och sadhe emellan sigh sielffua, Hoo skal
welta oss stenen jfrå graffuennes dör? Och tå the sågho til,
sågho the stenen wara affwelta, then ganska stoor war. Och
när the ingångna woro vthi graffuena, sågho the en vng man
sittandes på höghra sidhon, klädd j itt sijdt hwitt klädhe, och 10
the wordo förfäradha.

Tå sadhe han til them, Warer icke förfäradha, j söken
Jesum aff Nazareth, som korszfest war, Han är vpstånden,
han är icke här, Sij, rwmet ther the hadhe lagdt honom. 15
Men gåår bortt och sägher hans Läriungar och Petro, at
han gåår fram för idher vthi Galileen, ther skolen j få see
honom, såsom han idher sagdt haffuer. Och the gingo haste-
ligha ther vth, och flydde jfrå graffuene. Ty them war
bäffuing och häpenheet på kommen, icke heller sadhe the
någhot för någhrom, Ty the räddes. 20

Men när Jesus vpstånden war om morghonen på första
Sabbatzdagen, syntes han först Marie Magdalene, aff
hwilka han siw diefflar vthdriffuit hadhe. Hon lop bortt
och bodadhe them som plägadhe wara med honom, the ther
söryandes och grätandes woro. När the hörde, at han war 25

Text rad: 1 Sextonde. 2 sabbatz daghen; framgongen. 2-3 (B. köpte . . . Sa-
lome) gingo Maria magdalene, och Maria Jacobi, och Salome, och köpte. 3 wälluk-
tandis. 4 på thet ath. 5 sabbatz daghen. 5, 7, 12, 31 till. 5 graffwen; bittidha.
6 redho vpgick; sielffua. 6, 36, 37 skall. 7 (B. welta) affweltra; (B. jfrå) frå; graff-
wennes. 8 stenen; affweltradhan. 9 ingongne; graffwen. 10 sitiandis; högra; kläd-
dan; (B. j) vthi; (B. itt sijdt) herlighit; hwit; klädhe. 11 förfäradhe. 12 förfäradhe.
13 korszfester; vpstonden. 14 rumeth; lagt. 15 bort; läryungar. 16 (B. för) före;
Galileam. 17 så som. 18 j frå; graffwen. 19 beffwing; hepenheet. 20 noghot;
noghrom. 21 (B. Men när) Thå; (B. vpstånden war) vpståndit hadhe. 22 Sabbatz
daghen; (B. aff) vthaff. 23 huilka; han vthdriffwit hadhe siw dieflar; lopp; bort.
24 bodhadhe. 25 wåro.

Euangelium

Luce 24. leffuandes, och war seedder aff henne, troodde the intet. Ther effter tå twå aff them wandradhe vth åt landzbygden, syntes han them vthi een annor skepelse, och the gingo bortt, och bodadhe thet them androm, och the troodde icke heller
30 them.

Sedhan när the Elloffua såto til boordz, syntes han them, och förkastadhe them theras otroo och hiertas hårdheet, at the icke troodt hadhe them, som hadhe seedt honom wara vpståndén. Och sadhe til them, Gåår vthi hela werldena, och prediker Euangelium allom Creaturom. Then ther troor och bliffuer döpt, han skal warda saligh. Men then ther icke troor, han skal warda fördömd.
Matt. 24.

Men them som troo, skola thesse tekn effterfölia. Genom mitt namn skola the vthdriffua diefflar. The skola tala
40 medh nyia tungor, The skola fördriffua ormar. Och om the dricka någhot thet dödhelighit är, skal thet them intet skadha. På the krancka skola the leggia henderna, så warder thet bättre medh them. Tå nu Herren Jesus medh them talat hadhe, wardt han vptaghen j himmelen, och sitter på
45 Gudz höghra hand. Men the gingo vth, och predicadhe allestädz. Och Herren werckadhe medh them, och stadhfeste ordet medh effterföliande tekn.

Enden på S. Marci Euangelium.

Text rad: 26 lifuandes; (B. aff) vthaff. 27 (B. aff) vthaff; ååt. 28 en; (B. skepelse) skapilse; bort. 31 Sidhan; bordz. 32 theres; (B. otroo) otroheet; hiertans; hardheet. 33 seet. 34 vpståndnan; Gånger; werldhen. 36 bliffner (!); wardha; salig. 37 wardha; fördömdér. 38 *Men* saknas; (B. skola . . . effterfölia) wardha thenna teeknen effterföliande. 39 mit; (B. skola the vthdriffua) wardha the vthdriffwande; diefflanar; (B. skola tala) warda talande. 40 (B. skola fördriffua) warda fördriffuandes. 41 noghot. 41-42 (B. skal . . . skadha) wardher them thet intit skadhandes. 42 krancka; (B. henderna) theres hender; och så; wardher. 44 taladh; wört; (B. sitter) är sitiandes. 45 höghre; (B. hand) sidho; predicade. 46 alle stedz; werkadhe. 47 oordhen; teekn. 48 Sancti; Euangelio.

S. Luce Euangelium.

Första Capitel.

Efter monge haffua taghit
sigh före, at bescriffua 5
the ting, som jbland oss
aldrawissast äro, såsom the
oss sagdt haffua, som aff
begynnelsen thet medh sijn
öghon sågho, och sielffue
en deel woro aff thet the 10
sadhe, syntes ock migh, se-
dhan iagh aff begynnelsen
all ting grannerligha vth-
fråghat haffuer, scriffua tigh
til, min godhe Theophile, 15
at tu må förfara wissa san-
ningen, om the stycker, ther
tu om vnderwijster är.

Vthi Herodis Judee Ko- 1. Par. 24.
nungs tijd, war en Prest vthaff Abie skiffte, benemd Zacha- 20
rias, och hans hustru aff Aarons döttrar, benemd Elizabeth.
The woro bådhen retferdigh för Gudh, wandrandes j all
Herrans bodh och stadhgar ostraffelighe. Och the hadhe
ingen barn, Ty Elizabeth war ofructsam, och bådhen woro
the framlidhin j sin ålder. 25

Så begaff thet sigh, tå han j sitt skiffte skulle hålla sitt

Text rad: 1 Sancti Luce. 4 (B. bescriffua) förtelia. 5 ibland. 6 aldra wis-
sast; så som. 7 (B. sagdt) föresaght. 8 begynnelsen; (B. sijn) theres. 9 sagho;
sielfue. 10 (B. aff) vthaff. 11 mich. 12 begynnelsen. 13 granneligha. 15 gode.
16 tw; måå. 18 tw. 19-20 (B. Vthi . . . tijd) Uthi Herodis daghar som kon-
nunger war vthöffuer Judee landit. 20 prester; Abia; benempd. 21 hustrw;
(B. aff) vthaff; benempd. 22 retferdugh. 22-23 allom herrans bodhom, och
stadhgom. 24 för ty; ofructsam. 25 framlidhen; (B. sin) theres. 26 (B. tå)
then tijdh; (B. han) Zacharias; holla.

Euangelium

Prestaembete för Gudhi, effter Presterskapens sedh, och thet föll på honom, at han skulle vptenda rökelse, Gick han in j Herrans Tempel. Och alt folcket war vthan til, och badh,
30 så lenge rökelsen skeedde.

Så syntes honom Herrans Ängel, ständandes på höghro sidhon widh Rökaltaret. Och Zacharias wardt förskreckt tå han sågh honom, och en redhoghe föll offuer honom. Tå sadhe Ängelen til honom, War icke förfärat Zacharia, Ty
35 tijn böön är hörd. Och tijn hustru Elizabeth skal födha tigh en son, hwilkens namn tu skalt kalla Johannes, och tigh skal warda glädhi och frögd. Och monge skola frögdas aff hans födhelse. Han skal warda stoor för Herranom. Wijn
Mala. 4. 40 och starcka drycker skal han icke dricka. Och skal strax j modherlijffuet vpfylt warda medh them helgha Anda. Och han skal vmwenda monga aff Jsraels barn til Herran theras Gudh. Och han skal gå för honom medh Elie Anda och krafft, til at vmwenda fädhernars hierta til barnen, och the ohörigha til the rettferdighas snilheet, och göra Herranom
45 itt bereedt folck.

Tå sadhe Zacharias til Ängelen, Hwar aff skal iagh thetta weta? Ty iagh är gammal, och mijn hustru är framlidhin j äldren. Ängelen swaradhe och sadhe til honom, Jagh är

---

Text rad: 27 presta ämbete; (B. effter . . . sedh) effter then sedhuenio som j thet prestaskapet war. 27-28 (B. och thet föll) föll lotten. 28 optända; rökilse; (B. Gick han) och gick. 29 folkit; vthan. 29, 34, 41, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 51, 63, 66, 69, 73, 80, 81, 97, 104, 118, 119, 125, 128, 157, 162, 165 till. 29 (B. och badh) j theres böner. 30 så lenge som; rökilsen (!); skedde. 31 engel; stondandes; höghre. 32 sidhan; wedh; (B. Rökaltaret) altaret ther rökilszen pläghade göras; (B. wardt) wort; förskräckt. 33 reddughe; öffuer. 34 engelen; för ty. 35 (2 g.) thin; hördh; hustrw; (B. skal födha) wardher födhandes. 36 (B. hwilkens) hwes; tw; (B. skalt) skall; Joannem. 37, 46, 75, 77, 78, 80, 82, 83, 84, 128 (B. skal) skall. 37 wardha; frögdh; monga; fröghdas. 38 födhilse; (B. Han . . . Herranom) ty han wardher mykit actat för herranom. 39 starka; (B. skal han icke dricka) wardher han icke drickandes. 39-40 (B. Och skal . . . warda) och wardher all redho j modherlijffuet vpfylt. 41 (B. skal vmwenda) wardher omwendandes; (B. monga aff) mong; theres. 42 (B. skal gå för honom) wardher honom föregongandes; Helie. 43 (B. til at) på thet han skall; omwenda; fädher- nes. 44 ohörigha; rettferdughas; (B. göra) beredha. 45 (B. bereedt) fulboor- dhat; folk. 46 engelen; (B. aff) vthaff. 47 hustrw; framliden. 48 Engelen.

Gabriel, som stäär j Gudz åsyyn, och är vthsend til at tala tigh til, och bodha tigh thenna godha tijdhenden. Och sij, 50
tu skalt warda måällös, och skalt intet kunna tala, in til then daghen tå thetta skeer, Therføre at tu icke troodde minom ordom, hwilken skola fulkompnat warda j sin tijdh.

Och folcket förbijdde Zachariam, och förundradhe sigh, at han så lenge dwaldes j Templet. Men tå han vthgick, 55
kunde han intet tala medh them. Och så förmerckte the, at han hadhe seedt någhon syyn j Templet. Och han teknadhe them, och bleff måällös.

Och thet begaff sigh, tå hans embetes daghar vthe woro, gick han heem j sitt hws. Och effter the daghar, wardt hans 60
hustru Elizabeth haffuandes, och fördolde sigh j fem månadhe, och sadhe, Så haffuer nu Herren giordt medh migh j the daghar tå han sågh til migh, på thet han skulle borttaga mijn försmädhelse jbland menniskionar.

Vthi siette månadhen, wardt Gabriel Ängel vthsend aff 65
Gudhi, vthi en stadh j Galileen, benemd Nazareth, til een Jungfru, som förloffuat war enom man, hwilkens namn war Joseph aff Daudiz hws, och Jungfrwnes namn Maria. Och Ängelen kom in til henne, och sadhe, Heel full medh nådh, Herren är medh tigh, Welsignat tu jbland quinnor. 70

(Welsignat)

Thet är, Högt prisat.

Tå hon sågh honom, wardt hon förfärat aff hans taal, och tenckte vppå, hurudana helsning thetta war. Tå sadhe Ängelen til henne, Fruchta tigh icke Maria, Ty tu haffuer funnet nådh för Gudhi. Sij, tu skalt affla j titt lijff och födha en Son,

(funnet nådh)

Thet är, Tu haffuer en gunstigh Gudh.

Text rad: 49 står; åsyn. 50 thenne; tijdenden. 51 (B. tu ... måällös) thet skall skee ath tw bliffuer måällöös; (B. skalt frfr. intet) skall. 52 (B. Therføre) för ty; tw. 53 oordhom; huilken; skula; fullkompnat; wardha. 54 folket; förbidde; *sigh* saknas. 55 *så lenge* saknas. 56 (B. medh) till. 57 seet; noghon; och teknadhe han. 58 bleeff; måällöös. 60 wart. 61 Elizabet; fäm; månadha. 62 mich. 63 mich. 64 min; ibland. 65 sätte; (B. wardt) wort; engel. 66 gudi; stadt; Galilee landt; benempd; en. 67 jomfrw; sörlloffuat (!); manne; (B. hwilkens) hwes. 68 (B. aff) vthaff; jomfrwnes. 69 engelen. 70 wälsighnat; tw; ibland; qwinnor. 71 (B. wardt) wort; (B. aff) vthaff. 72 (B. tenckte vppå) begynte betenkia; engelen. 73 (B. Fruchta tigh icke) War icke förfärat; tw. 74 for; tw; (B. skalt affla) wardher aflandes; (B. födha) födhandes.

Gloss. rad: 70 saknas. 73—74 saknas.

Euangelium

- 75 hwilkens nampn tu skalt kalla Jesus. Han skal warda stoor, och kallas thens Högsta Son. Och HERREN Gudh skal giffua honom hans faders Daudiz säte, och han skal wara en Konnung offuer Jacobs hws j ewigh tijdh, och på hans Rike skal ingen ende wara.
- 80 Tå sadhe Maria til Ängelen, Huru skal thetta tilgå? Ty iagh weet aff ingen man. Ängelen swaradhe, och sadhe til henne, Then helghe Ande skal komma offuer tigh, och thens Högstas krafft skal offuerskyggia tigh. Therföre ock thet Helgha, som aff tigh födt warder, skal kallas Gudz Son.
- 85 Och sij, Elizabeth tijn frenka haffuer ock afflat en son j sin ålderdom, och thetta är siette månadhen, åt henne som hetes wara ofruchtsam, Ty för Gudh är ingen ting omögeligh. Tå sadhe Maria, Sij, Herrans tienarinna, warde migh effter titt taal. Och Ängelen skildes jfrå henne.
- 90 Vthi the daghar stoodh Maria vp, och gick vp j bergsbygdena medh hast, vthi Jude stadh, och kom vthi Zacharie hws, och helsadhe Elizabeth. Och thet begaff sigh, tå Elizabeth hörde Marie helsning, språng barnet vthi hennes lijff. Och Elizabeth wardt vpfylt medh them helgha Anda, och
- 95 ropadhe medh högga röst, och sadhe, Welsignat tu jbland quinnor, och welsignat tins lijffs frucht. Och hwadhan kommer migh thetta, at mins Herras modher kommer til migh? Sij, tå rösten aff tinne helsning kom j mijn öron, språng barnet aff glädhi j mitt lijff. Och saligh ästu som troodde, Ty
- 100 all ting warda fulbordat, som tigh sagd äro aff Herranom.

Text rad: 75 (B. hwilkens) hwes; tw; (B. skalt) skal; Jesum; wardha; (B. stoor) nyndogh(!). 76 (B. thens) then; högstes; herren (gemena); geffua. 77 en konnung wara. 78 (B. offuer) vthöffwer. 79 (B. wara) wardha. 80 engelen; Hurw; tillgå; för ty. 81 (B. aff) vthaff; Engelen. 82 öffuer; (B. thens) then. 83 högstes; öffuerskyggia. 84 *aff tigh* saknas; wardher. 85 thin; afladh; (B. sin) hennes. 86 ålderdoom; sätte. 87 ofruchtsam; för ty för; omögligen. 88 tienerinna; wardhe; mich. 89 (B. Och . . . skildes) och så foor engelen; j frå. 90 Uthi; stood; (2 g.) vpp; bergx bygdena. 91 (B. hast) hastogheet. 92 hälsadhe; ath thå. 93 Maries. 94 (B. wardt vpfylt) vpfyltes. 95 wälsignat; tw; ibland. 96 wälsignat; (B. tins) thin; lijffsfrucht; huadhan; komber. 97 (2 g.) mich; (B. mins) min; herres. 98 (B. tå) strax; thina; min. 99 mit; salugh; (B. ästu) äst tw; trodde; för ty. 100 wardha; fulboordhat; sagdt.

S. Luce

Och Maria sadhe.

Mijn siäl prisar stoorligha Herran. Och min Ande frögdar
sigh j Gudhi minom Frelsare.

Ty han haffuer seedt til sinne tienarinnos ringheet. Sij,
här effter warda all slechte migh saligha kallandes. 105

Ty then Mechtighe haffuer giordt mechtig ting medh
migh, och hans nampn är heligt,

Och hans barmhertigheet warar jfrå slechte til slechte,
offuer them som fruchta honom.

Han haffuer bedriffuit macht medh sinom arm, och för- 110
skingrat them som höghferdighe äro vthi theras hiertas sinne.

The mechtigha haffuer han satt aff sätet, och vpsatt the
ringa.

The hungrogha haffuer han medh godh ting vpfylt, och
the rijka haffuer han latit toma bliffua. 115

Han haffuer vptaghit sin tienare Jsrael, tenckiandes på
sina barmhertigheet.

Såsom han sagdt haffuer til våra Fädher, Abraham och
hans sädh til ewigh tijdh. Och Maria bleff när henne widh
tree månadher, Och gick så heem j sitt hws igen. 120

Så wardt tå Elizabeth tijdhen fulbordat, at hon skulle
födha. Och hon födde en son. Och hennes grannar och
frender fingo höra, at Herren hadhe giordt stoor barmher-
tigheet medh henne, och frögdadhe sigh medh henne.

Och thet begaff sigh, på ottonde daghen komo the til at 125
omskära barnet, och kalladhe honom effter hans fadher

Text rad: 102 Min; (B. prisar . . . Herran) holler mykit aff herranom; frögddar.
104 för ty; seet; sine; tienarinnos. 105 her; (B. warda all slechte) alla slecter
wardha; mich; salugha. 106 (B. then Mechtighe) then ther mektogh är han;
mektogh; tingh. 107 mich; helogt. 108 barmhertogheet; (B. jfrå) frå; (2 g.) slecte;
(B. til) j. 109 fructa. 110 bedriffuit; makt; arme. 111 themsom (!); höghferdughe;
theres; hiertes. 112 mectugha; sat; (B. aff) vthaff; sätith. 113 (B. ringa) swagha.
114 goodh; tingh. 115 hafuer; latit; tooma. 116 hafucr (!); tenckiandes. 117
barmhertugheet. 118 så som; (B. haffuer) hadhe; wora; fädhra. 119 hanssädh (!);
ewogh; bleeff. 119-120 (B. widh tree) så när j tree. 120 månadha. 121 (B. wardt)
wort; fulboordhat. 122 (B. Och . . . son) som hon och födde sin son. 123
stora; barmhertogheet. 124 frögddade. 125 ottende. 126 (B. honom) thet; (B.
hans) sin.

Euangelium

Zachariam. Tå swaradhe hans modher och sadhe, Jngalunda, men han skal heta Johannes. Tå sadhe the til henne, Vthi tinne slecht är ingen som haffuer thet nampnet. Så
130 teknadhe the hans fadher, hwadh han wille kalla honom. Och han eskadhe ena tafflo, ther han vthi screff, säyandes, Johannes är hans nampn. Och alle förundradhe sigh ther på. Och strax öpnadhes hans munn och hans tunga, och taladhe, loffuandes Gudh. Och stoor fruchtan kom offuer alla theras
135 grannar. Och thetta rychtet gick vth offuer alla Judeska bergsbygdena. Och alla the som thet hörde, satte j sitt hierta, säyandes, Hwadh mon warda vthaff thetta barnet? Ty Herrans hand war medh honom.

Och hans fadher Zacharias wardt vpfylt medh them helgha
140 Anda, propheteradhe och sadhe.

Loffuat ware Herren Jsraels Gudh, Ty han haffuer besökt och förlossat sitt folck.

Och haffuer vprettat oss salighetennes Horn, vthi sins tienares Daidz hws.

145 Såsom han j förtijdhen talat haffuer, genom sina helgha Propheters munn.

At han skulle frelsa oss jfrå våra owener, och vthu allas theras hand som hata oss.

Och bewisa barmhertigheet medh våra fädher, och minnas
150 på sitt helgha Testamente.

(Horn)

Horn pläghar j Scriff-
tenne taghas för krafft
eller macht. Så är
Christus salighetennes
Horn, thet är, han är
then genom huilken
gudh kraffteligha haff-
uer bedriffuit wår sa-
ligheet, såsom han ge-
nom Propheterna loff-
uat hadhe.

Text rad: 128 Joannes. 129 Uthi; thina; slect. 130 teeknadhe; huad. 131 eskade; tafflo; screff. 132 Joannes; (B. på) vppå. 133 oc; ypnades; mwn. 134 lofuandes; fructan; (B. offuer) vthöffuer. 135-136 (B. Och thetta . . . bergsbygdena) och vthöffuer alla the bergsbygd j Judee landit gick thetta rycket vth. 136 alle; hördhe. 137 Huad; (B. mon) må. 138 (B. Herrans) gudz. 139 Oc; fader; (B. wardt vpfylt) opfyltes; (B. them) then. 140 propheterade; oc. 141 (B. Loffuat) Uelsignat; för ty; (B. besökt) sökt. 142 (B. förlossat) frelsat; folk. 143 hafuer; (B. vprettat . . . Horn) vpreest salug hetenes (!) * horn; (B. sins) sin. 144 tieneres. 145 (B. Såsom) Som; (B. talat) saght. 146 mwn. 147 (B. At . . . oss) ath skee skulle thet wij frelsas skulle; (B jfrå) frå; wora; (B. owener) fiender; oc; vthwr. 148 theres; (B. hand) hender. 149 (B. Och bewisa) På thet han skulle bewisa; sina barmhertigheet; wora; fädhra.

Gloss. rad: 143 * horn etc.); crafft; (B. eller) och; (B. macht) herligheet; salug-
hetennes; huilkin; craffteligha; salugheet; lofuat.

Och på then eedh, som han sworit haffuer wårom fadher Abraham, at giffua oss.

At wij frelste vthu wåra oweners hand, måtte honom tiena vthan fruchtan, j heligheet och rettferdigheet för honom, j alla wåra lijffz daghar.

Och tu barn skalt kallas thens Högstas Prophete, Tu skalt gå för Herranom, til at beredha hans wåghar.

Och giffua hans folcke salighetennes kundscap, til theras synders förlåtelse.

Genom wår Gudz innerligha barmhertigheet, genom hwilka Vpgången aff högdenne haffuer oss besökt.

(Vpgången)
Christus effter Gud
domen är thenne vpgången j högdenne aff Fadrenom.

Til at vppen baras them, som sittia j mörkret och dödzens skugga, och styra wåra fötter på fridzens wågh.

Och barnet wexte vp, och stercktes j Andanom. Och wistadhes j öknenne, til then daghen han skulle fram komma för Jsraels folck.

155

Malach. 3.

Annat Capitel.

Thet begaff sigh j then tijdhen, at aff Keysar Augusto vthgick itt bodh, at all werlden skulle beskattas. Och thenna beskatning war then första, och skeedde vnder then Höffdingen offuer Syrien, Kyrenio. Och the gingo alle hwar vthi

(beskattas)
Thet är, at hwar och en skulle vpscriffua låta, hwadh han hadhe j sinne förmågo.

Text rad: 151 (B. Och . . . eedh) thet är på then eedh; som saknas; sworid; worom. 152 geffua. 153 (B. At) thet; vthur; wora; (B. oweners) fienders; (B. hand) hender; (B. måtte) måghom. 154 vtan; fructan; helogheet; rettferdigheet; (B. för) före. 155 wora; lijffs dagha. 156 tw; (B. skalt) skall; (B. kallas) bliffua kallat; then högstes; (B. Tu) ty tw. 156-157 (B. skalt gå) wardher föregåendes. 157 (B. för) före; (B. Herranom) herrans ansikte; beredha. 158 geffua; folk; salighetennes; kundscap; (B. til) medh; theres. 159 förlatelse. 160 wor; barmhertigheet. 161 huilka; höghdenne. 162 (B. vppen baras them) vplysa the; sitia; j mörkret; oc. 163 wora; föter. 164 wåxte; vpp; sterktes. 165 framkomma.

1 Annath. 2 (B. then tijdhen) the daghar; (B. aff) vthaff; keysaren. 2-3 (B. vthgick itt bodh) wort vthbodhat. 3 thenne. 4 oc; skedde. 5 öfuer; Syrie land; Cirenio.

Gloss. rad: 161 * vpgången etc.; (B. Christus . . . Fadrenom) Medh thenne vpgången förstås Christus, huilkin likerwijss som en vpgongande sool vplyste oss som sätom j mörkret och dödzens skugga.

3 * Beskattas etc.; hwar; lata; huad; sine; förmågo.

Euangelium

sin stadh, til at låta beskatta sigh. Så foor ock Joseph vp
aff Galilea, aff then stadhen Nazareth in vthi Judeska landet,
til Daudiz stadh, som heter Bethlehem, Ty han war aff
Daudiz hws och slecht, på thet han skulle låta beskatta sigh
10 medh Maria sijn troloffuadha hustru, hwilken haffuandes
war.

Matt. 1.

Så begaff sigh medhan the woro ther, wordo daghanar
fulbordadhe, at hon skulle fødha. Och hon fødde sin först-
födda Son, och swepte honomj lindaklädher, och ladhe ho-
15 nom nedher j een krubbo, Ty them war icke rwm j her-
berghena.

Och j then samma egnden woro någhre Heerder, the ther
wakadhe och höllo wård om nattenā offuer sin hiord. Och
sij, Herrans Ängel stoodh när them, och Herrans klarheet
20 kringeskeen them, och the wordo stoorligha förfäradhe. Och
sadhe Ängelen til them, Warer icke förfäradhe, Sij, iagh
bodhar idher stoor glädhi, hwilken allo folckena widherfaras
skal, Ty jdagh är idher födder Frelsaren, som är Christus
Herren, j Daudiz stadh. Och thetta skal wara idher för tekn.
25 J skole finna Barnet swept j lindaklädher, nedherlagdt j een
krubbo. Och strax wardt medh Ängelen itt stoort taal aff
then himmelska häärskaran, the ther loffuadhe Gudh, och
sadhe, Åra ware Gudh j högden, Och på jordenne fridh, Och
menniskiomen en godh wilie.

Text rad: 6, 8, 21, 32, 47, (2 g.) 70, 71, 75, 79, 93, 101, 105, 107 till. 6 lata. 7 Galilea landit; Judee landit. 8 for ty; (B. aff) vthaff. 9 oc; slect; lata. 10 (B. sijn) hans; troloffuadha; huilken thå. 12-13 (B. wordo daghanar fulbordadhe) ath daghana wordo fulboordade. 13-14 (B. Och hon . . . Son) och fødde sin son första-barn. 14 honom j; linde cläder. 15 (B. een krubbo) krubban; för ty; herberghit. 17 Oc (i kustoden); (B. egnden) landzenda; noghre. 18 wakade; word; (B. offuer) vtöfuer; (B. sin) theres. 19 engel; stood; clarheet. 20 kringeskeen; förfärade. 21 engelen; Uarer; forfärade. 22 glädi; alla; folckena; wederfaras. 23 skall; thy ath; j dagh. 24 stad; teekn. 25 skolen; (B. j) vthi; lindhaclädher; nedherlagt. 25-26 (B. een krubbo) krubbona. 26 wort; engelen; tal; (B. aff) vthoff. 27 (B. then himmelska häärskaran) thet himmelska herskapet; loffuade; gud. 28 (B. Åra) Prijs; wari; gud; högden; (B. på) vppå; iordenne; frid. 29 (B. en godh wilie) it got behagh.

Gloss. rad: 29 (saknas i B.) * behagh etc); Thet är, ath ingen wår förskullan haffwer ther til hulpit, vthan allena ath gudz godha behagh och barmhertughet haffuer thet giordt.

S. Luce

Och thet begaff sigh, at Änglanar foro jfrå them vp j 30
 himmelen, och Heerdanar begynte säya emellan sigh, Lät
 oss nu gå til Bethlehem, och see thet som wij haffue hördt
 skeedt wara, thet Herren oss vppenbarat haffuer. Och the
 gingo hasteligha, och funno Mariam och Joseph, och Barnet
 nedherlagdt j krubbon. Och tå the thet seedt hadhe, be- 35
 ryctadhe the vth hwadh them sagdt war om thetta Barnet.
 Och alle the thet hörde, förundradhe sigh på the ting, som
 them sagd woro aff Heerdanar. Men Maria gömde all
 thenna ord, betractandes them j sitt hierta. Och Heer-
 danar gingo tilbaka igen, prijsadhe och loffuadhe Gudh, 40
 offuer alt thet the hördt och seedt hadhe, såsom them sagdt
 war.

Och tå otta daghar woro framgångne, at Barnet skulle
 omskåras, kalladhes hans namn Jesus. Hwilket så kallat Matt. 1.
 war aff Ängelen, förr än han afflat wardt j modherlijffuet. 45

Och tå thetas rensesedaghar woro fulkomnadhe effter Leuit. 12.
 Mosi Lagh, hadhe the honom til Jerusalem, på thet the skulle Exodi 34.
 bära honom fram för HERRAN, såsom scriffuit är j HERRANS
 Lagh, Alt mankön som först öpnar modherlijffuet, skal kallas
 heligt HERRANOM. Och på thet the skulle offra, såsom sagdt 50
 war j HERRANS Lagh, itt par Turturduffuor eller två vnga
 duffuor.

Och sij, J Jerusalem war en man benemd Simeon, och
 then mannen war rettferdigh och gudhfruchtigh, och wente
 effter Jsraels tröst. Och then helghe Ande war medh honom. 55

Text rad: 30 englana; (B. jfrå) e frå. 31 heerdena; emellom; Läth. 32 wij; haffua. 33 oppenbarat. 34 hastelighen; fwnno. 35 nederlagt; seet; beryctade. 36 huad; sact. 37 förundrade; (B. på the ting) om the stycker. 38 sagt; (B. woro) wort; (B. aff) vthaff; heerdena. 39 thenne; oord; betractandes; heerdana. 40 till baka; prisandes; loffuandes. 41 (B. offuer) öffwer; (B. alt thet) all the stycker som; så som. 43 dagar; (B. framgångne) förgongne. 44 wmskåras. 45 (B. aff) vthaff; engelen; förra än; afflad; wart; moderlijffuedh. 46 (B. tå) sedan; rensesze daghar; (B. fulkomnadhe) vpfylte. 47 Moysi; lag; Hierusalem; på thet ath. 48 herran (gemena); så som; herrans (gemena). 49 manköön; (B. som öpnar) ypnandes; moder liffuit. 50 helogt; herranom (gemena); (B. på) vppå; så som. 51 herrans (gemena); turtwr duffwor; (B. två) itt par. 52 duffwor. 53 Hierusalem; (B. man) nam(!); benempdt. 54 retferdugh; (B. gudhfruchtigh) gudhactugh; (B. och wente) förbidandes.

Euangelium

Och han hadhe fått swar aff them helgha Anda, at han icke skulle see dödhen, vthan han hadhe seedt tilförenna HERRANS Christ. Och han kom aff Andans tilskyndelse j Templet.

Och tå förälrdranar bâro in Barnet Jesum, at the skulle
60 göra för honom, såsom sidhwenia war j Laghen, toogh han honom j sin fampn, och loffuadhe Gudh, och sadhe.

HERre, Nu låter tu tin tienare fara j fridh, effter som tu sagdt haffuer.

(j fridh)

Thet är, nu wil iagh gladheligha döö, Ty iagh haffuer nu seedt thet tu migh loffuadhe.

Ty mijn öghon haffua seedt tina saligheet.

65 Hwilka tu bereedt haffuer för allo folcke.

Jtt Liws til Hedhninganars vplysning, och titt folck Jsrael til prijs.

Och hans fadher och modher förundradhe sigh på thet som sadhes om honom. Och Simeon welsignadhe them, och
70 sadhe til Mariam hans modher, Sij, thenne är satt til itt fall och vpståndelse mongom j Jsrael, och til itt tekn, hwilko emoot sagdt wårder. Ja, itt swerd skal ock gå j genom tina siäl, på thet mong hiertas tanckar skola vppenbaras.

Och ther war een Prophetissa, benemd Hanna, Phanuels
75 dotter aff Aser slechte, hon war kommen til en stoor ålder, och hadhe leffuat siw åår medh sin man jfrå sin iungfrwdom, och war nu een änkia widh fyra och ottatiyo åår, hon kom aldrih bortt vthu Templet, tienandes Gudhi medh fasto och böner natt och dagh. Hon kom ock ther til j samma
80 stundenne, och prisadhe Herran, och taladhe om honom til alla them som j Jerusalem wente förlosning.

Text rad: 56 fät; (B. them) then; helga. 57 vtan; tillförena seedt; herrans (gemen). 58 (B. aff) vthaff; tillskyndelse. 59 förelrdana. 60 (B. såsom) som; sedwenia. 61 loffuade. 62 lather; (2 g.) tw. 64 for ty; salugheet. 65 huilka; tw; hafuer; folke. 66 itt; lywss; hedhninganas; oplysningh; folk. 68 förwdrade. 69 wilsignadhe. 70 moder; thenne här; (B. itt fall) nedherfall. 71 till opstondilse; mongon(!); it; teekn. 72 it; swård; (B. skal ock gå j genom) warder och genom gångende. 73 monga; oppenbaras. 74 en; benempd; Anna. 75 (B. aff) vthaff; slecte; komen. 76 j siw år; (2 g.) (B. sin) hennes; (B. jfrå) frå; jomfrwdoom. 77 och hon war; nu saknas; en; enkia; wed (wedh i kustoden); ottatiyo och fyra. 78 aldrih; bort; vthwr; gudi; fastor. 80 stunden; prisade. 80-81 (B. och taladhe . . . förlosning) och sadhe på sina sidho om honom allom them som förbidde Jsrahels förlösningh.

Gloss. rad: 62 * fridh etc); will; gladheliga; haffwer; tw; mich; loffwadhe.

S. Luce

Och tå the all ting fulbordat hadhe effter Herrans Lagh, drogho the in j Galileen igen, vthi sin stadh Nazareth. Och Barnet wexte vp och förstercktes j Andanom, och vpfyltes medh wijsheet, och Gudz nådh war medh honom. Och hans föräldrar gingo årligha til Jerusalem til Påschahögtijdhen. Och tå han wardt tolff åra gammal, och the vpfarne woro til Jerusalem, effter Högtijdhennes sidhwenio, och the fylkompnat hadhe daghanar, och gingo heem igen, bleff Pilten Jesus quarr j Jerusalem, och hans föräldrar wiste ther intet aff. Men the meente at han war j selskapet. The gingo ena dagsleed, och sökte honom j bland frender och wener. Och tå the icke funno honom, gingo the til Jerusalem igen, och sökte honom. Så begaff thet sigh effter tree daghar, funno the honom j Templet, sittianades mitt j bland the Lärare, hörandes them och frågandes them. Och alle the honom hörde, förskreckte sigh offuer hans förstånd och swar.

Och tå the sågho honom, förundradhe the sigh. Och hans modher sadhe til honom, Min Son, hwj gjorde tu oss thetta? Sij, tin fadher och iagh haffue sökt effter tigh, söriandes. Och han sadhe til them, Hwadh är thet at j sökte migh? Wisten j icke, at vthi the stycker som min Fadher tilhöra, bör migh wara? Och the förstodho icke ordet, som han medh them taladhe. Och så foor han nedh medh them, och kom til Nazareth, och war them vnderdånigh. Men hans modher gömde all thessa ord vthi sitt hierta. Och Jesus wexte til j wijsdom, ålder och nådhe för Gudh och menniskior.

Text rad: 82 tingh; fulbordhat. 83 (B. j) vthi; Galilee landit; ighen; Nazaret. 84 wäxte; försterktes. 85 all wisheet; nadhe; (B. medh) öffuer. 86 föreltra; årliga; Hierusalem; påska högtidhen. 87 wart; ååra. 88 Hierusalem; högtidhenes; sedwenio. 89 ighen; bleff. 90 qwar; Hierusalem; föreltra. 91 meenthe; at saknas; selskapit. 92 dagxleed; (B. sökte) begynthe sökia; theres frender; vener. 93 Hierusalem. 93-94 (B. och sökte) sökiandes effter. 94 thre. 95 sitiandes; j bland. 96 hörde. 97 förskræcte; sihh (!); öffuer; förstondh. 98 förundrade. 99 moder; hui; tw. 100 haffuon (!); söct; söryandes. 101 Hwad; mich. 102 (B. min) myn; til höra. 103 oordhet. 104 (B. medh them taladhe) them tiltalade. 105 vnderdanogh. 106 alla; oordh. 107 wisdom; och ålder.

Euangelium

Tridie Capitel.

Vthi femtonde årena, aff Tyberij Keysaredöme, tå Pontius Pilatus war Landzhöffding j Judea, och Herodes war Tetrarcha j Galilea, och Philippus hans brodher Tetrarcha j Jturea, och j then egnden Trachonitidis, och Lysania Tetrarcha j Abilene, vnder the öffuersta Presterna Hanna och Caipha, kom Gudz befallning til Johannem Zacharie son j öknenne. Och han kom j alla then egnden widh Jordan, och predicadhe bätringennes döpelse til syndernas förlåtelse. Såsom scriffuit är j then boken aff Jsaie Prophetes ordom, then ther sägher, Vthi öknen är een ropande röst, Beredher Herrans wägh, görer hans stighar retta. Alla dalar skola vpfyllas, och all bergh och backar skola förnedhras, och thet krokot är, skal rett warda, och thet oiemt är, skal wendas j sletta wäghar, och alt kött skal see Gudz saligheet.

Matt: 3.
Marci 1.
Jsaie 41.

Matt. 3. Så sadhe han tå til folcket som vthgick til at döpas aff honom, J Huggormars affödha, hoo haffuer idher föregiffuit, at j vndkomma skolen then tilkommande wredhe? Görer för then skul tilbörlich bätrings frucht, och tagher idher icke före at säya widh idher sielff, Wij haffue Abraham til fadher, Ty iagh sägher idher, Gudh är mechtigh vpweckia Abrahe söner aff thenna stenar. Och nu är allaredho yxen

20

Text rad: 1 Tridhie. 2-6 (B. Vthi . . . Abilene) PAå femtonde åreth sedhan keysaren Tiberius war keysare wordhen och Pontius Pilatus war förstondare för Judee landit Herodes tetrarcha vthöffuer Galilee landit, och Philippus hans brodher tetrarcha vthöffuer Jtwrea, och thet landzskapit Trachonitidis, och Lysania tetrarcha vthöfuer Abiline. 6 offuersta; Anna. 7 Caypha; (B. Gudz) herrans. 7, 20, 30 till. 7 Joannem. 8 ööknenne; (B. then egnden) the landzendar; wedh; Jordans floodh. 9 (B. och predicadhe) predicandes; bätringenes; döpilsze; förlatelse. 10 så som; Esaye; prophetans; oordhom. 11 (B. then) huilken; (B. sägher) sadhe; Uthi; en; bereder. 12 skula. 13 (B. vpfyllas) förfyllas; alla; bärg; skula; förnedras. 14 rätt; ojämpt. 15 köth; (B. skal see) warder seendes; salugheet. 16 (B. tå) nw; folket; vtgick; *til* (frfr. at) saknas. 17 affödha; hafuer; (B. föregiffuit) wiss giordt. 18 (B. at j) athi; vnkomma; (B. skolen) skulle; (B. then) thū (!); wrede. 19 skuldh; betringenas tilbörligha frucht; ider. 20 seya; (B. widh) vthi; Wj; haffuom. 21 megtugh; vpwekia. 22 (B. aff); vthaff; thenne. 22-23 (B. Och . . . til) Och nw är yxen redho lagd vedh.

satt til rotena på trään, Huart och itt trää, som icke bäär godha frucht, warder affhugget och kastat j eelden.

Och folcket frågadhe honom, säyande, Hwadh skole wij 25
tå göra? Swaradhe han, och sadhe til them, Then ther twå
kiortlar haffuer, han giffue then som ingen haffuer. Och
then ther maat haffuer, göre sammalund.

Så komo ock the Publicaner til at döpas, och sadhe til
honom, Mestar, hwadh skole tā wij göra? Sadhe han til them, 30
Kräffuer icke meer vth än idher förelagdt är.

Frågadhe ock krigsmän honom säyandes, Hwadh skole
tā wij göra? Sadhe han til them, Görer ingom offuerwold
och orett, och låter idher nöya åt idhor löön.

(öffuerwold)

Thet är, vppenbar

orett. (orett)

När en vmgår med
list, och förtrycker en
annars rett, och för-
wender hans saak.

Så begynte tā folcket haffua een gissan, och alle tenckte j
sijn hierta om Johanne, om han icke war Christus. Tā swara-
dhe Johannes och sadhe til alla, Jagh döper idher j watn,
men en warder kommande som starckare är än iagh, hwilkens
skoremar iagh icke werd är at vplösa, Han skal döpa idher
med them helgha Anda och medh eeld, Hwilkens kasto- 40
skoffuel är vthi hans hand, och han skal rensa sin logha, och
församla hwetet vthi sina ladho, men agnanar skal han vp-
brenna vthi ewigh eeld. Och mong annor stycke förmanadhe
han, och predicadhe för folcket.

Matt. 3.
Marci 1.
Johan. 1.

Tā Herodes Tetrarcha wardt straffat aff honom för Hero-
dias sins brodheres hustru skul, och för alt thet onda som 40
Matt. 14.
Marci 6.

Text rad: 23 it. 24 frucht; affhuggit; j eldhen kastat. 25 folkit (i kustoden),
folket; fråghade; Huad; skola. 26 Swarade. 27 hafuer (frfr. han); geffue. 28
göra (!). 30 Mester; huadh; skolom; *tå* saknas; Thå sadhe. 31 Krefuer; förelagt.
32 Fråghade; the krigsmän; Huadh; skolom. 33 (B. tā) och; wi; öffwerwold.
34 (B. och) eller; låther; åth. 35 folket; giszan; tenkte. 36 (B. sijn) theras;
Joannem. 37 Joannes; (B. och sadhe) säyandes. 38 wardher; starkare; (B. hwil-
kens) hwess. 39 skoremar; wård; (B. skal döpa idher) wardher idher döpandes.
40 (B. med) j; helga; (B. medh) j; eldh; (B. Hwilkens) hwes; kastaskoffuel.
41 (B. skal rensa) warder rensande. 42 (B. församla) warder församlende; hwetit;
(B. ladho) lärar. 42 (B. skal han vpbrenna) warder han förbrännandes. 43 ewig;
eldh. 44 predicade; folket. 45 wart. 45-46 (B. för . . . skul) för Herodiaden skul
hans broders hustru. 46 oonda.

Gloss. rad: 33 saknas. 34 saknas.

Euangelium

Herodes giorde, offuer alt thetta ladhe han Johannem j hechtelse.

Matt. 3. Och thet begaff sigh, tå alt folcket lät sigh döpa, och Jesus
 Marci 1. wardt ock döpt, och badh, öpnadhes himmelen. Och then
 Johan. 1. helghe Ande kom nedh j lekamligh hampn, såsom een
 duffua på honom, Och een röst kom aff himmelen, som
 sadhe, **Tv ÄST MJN ELSKELJGHE SON**, vthi tigh behaghar migh.

Matt. 1. Och Jesus war widh tretiyo år tå han begynte. Och han
 wardt hållen för Josephs son, hwilken war Elj son.

Hwilken war Mathath son.

Hwilken war Leuj son.   Hwilken war Melchi son.

Hwilken war Melchi son.   Hwilken war Addi son.

Hwilken war Janna son.   Hwilken war Kosam son.

60 Hwilken war Joseph son.   Hwilken war Elmadam son.

Hwilken war Mathathie son.   Hwilken war Her son.

Hwilken war Amos son.   Hwilken war Jeso son.

Hwilken war Nahum son.   Hwilken war Eliezer son.

Hwilken war Hesli son.   Hwilken war Jorem son.

65 Hwilken war Nange son.   Hwilken war Mattha son.

Hwilken war Maath son.   Hwilken war Leui son.

Hwilken war Mathathie son.   Hwilken war Simeon son.

Hwilken war Semei son.   Hwilken war Juda son.

Hwilken war Josech son.   Hwilken war Joseph son.

70 Hwilken war Juda son.   Hwilken war Jonam son.

Hwilken war Johanna son.   Hwilken war Eliakim son.

Hwilken war Resia son.   Hwilken war Melea son.

Hwilken war Zorobabel son.   Hwilken war Menam son.

Hwilken war Salathiel son.   Hwilken war Mathathan son.

75 Hwilken war Neri son.   Hwilken war Nathan son.

Om thessa scriffuar
 Philo och Josephus,
 aff hwilka Mattheus
 somligha vthe låter.

Text rad: 47 öfuer. 47-48 (B. Johannem j hechtelse) och thet till medh ath han satte Joannem j hechtelse. 49 (2 g.) sich; ath thå; folket; läth. 50 wart; döptt; öpnades. 51 helge; lekamligh; så som; en. 52 en; (B. kom) skeedde. 53 Tw äst min elskelighe son (gemena). 54-55 (B. Och Jesus . . . son) Och Jesus begynte wara wedh tretiyo år som han hollen wart för Josephs son. 55 huilken som; Heli. 56-75 spalt 1 och 2 (B. Hwilken) huilken som; *son* saknas. spalt 1 Matat; Leui; Janne; Naum; Nagge; Matathie; Joanna; Rhesya. spalt 2 Helmadam; Heliezer; Joran; Symeon; Melean; Mathatha.

Gloss. rad: 60 saknas.

S. Luce

Hwilken war Daudid son.	Hwilken war Phaleg son.	
Hwilken war Jesse son.	Hwiken war Eber son.	
Hwilken war Obed son.	Hwilken war Sala son.	
Hwilken war Boos son.	Hwilken war Cainan son.	
Hwilken war Salmon son.	Hwilken war Arphaxad son.	80
Hwilken war Nahasson son.	Hwilken war Sem son.	
Hwilken war Aminadab son.	Hwilken war Noe son.	
Hwilken war Aram son.	Hwilken war Lamech son.	
Hwilken war Esrom son.	Hwilken war Mathusala son.	
Hwilken war Pharez son.	Hwilken war Enoch son.	85
Hwilken war Juda son.	Hwilken war Jared son.	
Hwilken war Jacob son.	Hwilken war Maleleel son.	
Hwilken war Jsaac son.	Hwilken war Cainan son.	
Hwilken war Abraham son.	Hwilken war Enos son.	
Hwilken war Thara son.	Hwilken war Seth son.	90
Hwiken war Nachor son.	Hwilken war Adam son.	
Hwilken war Saruch son.	Hwilken war Gudz.	
Hwilken war Ragahu son.		

III. Capitel.

Sedhan gick Jesus jfrå Jordan igen, full med then helgha Matt. 4.
 Anda. Och wardt haffder aff Andanom vthi öknena, och Marci 1.
 frestadhes j fyratiyo daghar aff dieffuulen. Och åat intet j
 the daghar, Vthan tå the endadhe woro, sedhan hungradhe 5
 honom. Tå sadhe dieffuulen til honom, Åst tu Gudz Son,
 så sägh til thenna stenen, at han warder brödh. Tå swaradhe
 Jesus, och sadhe til honom, Thet är scriffuit, Menniskian
 leffuer icke allenast aff brödh, vhan aff hwart och itt Gudz Deute. 8.
 ord. 10

Text rad: 76-93 spalt 1 och 2 (B. Hwilken) huilken som; *son* saknas. spalt 1 Naasson; Phares; Jude; Jacobs; Jsacs; Abrahams; Thare. spalt 2 Phalec; Heber; Sale; Caynan; Arphaxat; Noes; Lamecks; Mathusale; Enocks; Jareds; Malalehel; *war* (frfr. Cainan) saknas; Caynan; Seths; Adams; gudz son.

1 Fierde. 2 (B. jfrå) frå; Jordans flodh; jgen; fwl; medh. 3 wart; (B. aff) vthaff; in vthi. 4 *j* (frfr. fyratiyo) saknas; fyretiyo; dieffwulen; (B. j frfr. the) vthi. 5 ändadhe; hwngradhe. 6 (B. Tå) Så; dieffwulen; tw. 7 *til* saknas; thenne; stenenom. 8, 38, 40 (2 g.), 42, 44, 60, 88, 96, 99 till. 9 allena; (B. aff) vthaff; vtan; (B. hwart och itt) hwario och eno. 10 oordhe.

Euangelium

Och dieffuulen hadhe honom på itt högt bergh, och wijste honom all Rike j werldenne vthi itt ögnableck. Och dieffuulen sadhe til honom, Tigh wil iagh giffua all thenna machten, och theras herligheet, Ty the äro migh j hender giffuin, och
15 hwem iagh wil, giffuer iagh them. Wilt tu nu falla nedh och tilbidhia migh, så skola the all höra tigh til. Jesus swaradhe, och sadhe til honom, Gack bortt jfrå migh Satan, Ty thet är scriffuit, Tin HERRA Gudh skalt tu tilbidhia, och honom allena skalt tu dyrka.

20 Och hadhe han honom til Jerusalem, och satte honom vp på tinnanar aff Templet, och sadhe til honom, Äst tu Gudz
Psalm. 91 Son, så giff tigh här nedh före. Ty thet är scriffuit, Han skal befala sina Änglar om tigh, at the skola förwara tigh, och bära tigh på sina hender, at tu icke stöter tin foot emoot
25 stenen. Tå swaradhe Jesus, och sadhe til honom, Thet är Deute. 6. sagdt, Tu skalt icke fresta HERRAN tin Gudh. Och sedhan dieffuulen hadhe fulkompnat all frestelsen, foor han jfrå honom til en tijdh.

Och Jesus kom genom Andans krafft, in j Galileen igen.
30 Och rychtet gick vth om honom j all then egnden ther om kring. Och han lärde j theras Synagogor, och wardt prijsat aff allom.

Och han kom til Nazareth, ther han vpfödder war, och gick om Sabbaths daghen in j Synagogon, som hans sidh-
35 wenia war, och stoodh vp och wille läsa. Tå wardt honom

Text rad: 11 dieffwulen; it; bärgh; vijste. 12 riken; werldhenne; it; öghnableck; dieffwulen. 13 geffua; all saknas; thenne; macten. 14 (B. och frfr. theras) medh alla; theres; mich; (B. j hender giffuin) antuardade. 15 will; geffuer; (B. Wilt) Will; tw; nidh. 16 (B. tilbidhia) bidhia til; mich; (B. så) thå; al. 17 Gak; bort; (B jfrå) frå; mich; Sathana. 17-18 ty scriffuit är. 18 herra (gemena); (B. skalt) skal; tw; tilbidia. 19 (B. skalt) skal; tw. 20 Hierusalem; vpp. 21 (B. aff) åå; tw. 22 geff; her; nidh; ty scriffuit är. 22-23 (B. skal befala) wardher befalendes. 23 engla. 24 (B. bära) tagha; (B. sina) theres; tw. 25 swarade. 26 Tw; thin herra (gemena) gudh. 27 dieffwulen; alla; (B. jfrå) frå. 29 (B. Och . . . igen) Och Jesus genom andans krafft kom igen in j Galilee landit. 30-31 (B. Och . . . om kring) och rychtet gick vth kringh om allan landzendan om honom. 31 theres; wort. 33 kom han. 34 sabbatz; (B. j) vthi; synagogan; sidwenia. 35 stodh; vpp; wort.

S. Luce

fången Jsaie Prophetes book. Och tå han lät vp bokena, fann han thet rwmet, ther scriffuit ståår, HERRANS Ande är offuer migh, therföre at han haffuer smoordt migh, til at förkunna Euangelium them fattighom haffuer han sendt migh, til at läkia the förkrossadha hierta, til at predica the fångar förlosning, och them blindom syyn, och them sönder- slaghnom förlosning, til at predica HERRANS behagheligha år.

Jsaie 61.

40

Sedhan ladhe han boken til hopa och fick tienarenom, och satte sigh. Och allas theras öghon som j Synagogonne woro, achtadhe på honom. Tå begynte han til at säya til them, J dagh är thenna scriffit fulbordat för idhor öron. Och the bårö honom alle witnesbyrd, och förundradhe sigh på the nådhefulla ord, som gingo aff hans munn, och sadhe, Är icke thenne Josephs son?

Joha. 20.

Tå sadhe han til them, Wisseligha må j säya til migh thenna lijknelsen, Läkiare lääk tigh sielffuan. Huru stoor ting wij hördt haffue j Capernaum skeedd wara, gör ock sådana här j titt fädhernes land. Sadhe han, Sannerligha sägher iagh idher, Jngen Prophete är affhållen j sitt fädher- nes land.

Johan. 4.

55

Men iagh sägher idher j sanning, Monga änkior woro j Jsrael vthi Elie tijdh, tå himmelen igenlyckt war j try år och sex månadher, tå stoor hunger war offuer hela landet, och til ingen aff them wardt Elias send, vthan til ena änkio vthi Sarephtha Sidonis. Och monge spitelske woro j Jsrael j

3. Reg. 17.

Text rad: 36 fånhen; lath. 37 fan; rumet; står; Herrans (gemena); är saknas. 38 öffuer; (2 g.) mich; ther före; smort. 39 fatighom; hafuer; (B. sendt) vthsendt. 40 mich; förkrossat. 41 fongar; förlösning; (B. och them sönderslaghnom) til ath vthsleppa the sönderslaghna medh. 42 herrans (ge- mena); behageligit. 45 sigh igen; alla theres; synagogane. 46 actade; *til at* saknas. 47 Jdagh; thenne; fulboordhat; (B. för idhor öron) vthi idhre åhöro. 48 båra; forvndradhe; *sigh* saknas. 49 oordh; (B. aff) vthaff; mwn. 50 thenne här. 51 Uisseliga; mich. 52 lijknelsen. 52-53 (B. Huru . . . wara) huadh som helst wij hördt haffuom ath giordt är j Capernaum. 54 (B. sådana) thet; her. 55 ath ingen; affhollen. 57 Men j sanninghen sägher iach idher. 58 Helie; (B. tijdh) daghar; igenlukt; år. 59 månadha; öffuer; (B. hela landet) alla werldena. 60 wort; Helias; vtan; till (frfr. ena). 61 Sarepta; sidonis; spethälsche.

Euangelium

4. Reg. 5. Helisej Prophetes tijdh, och ingen aff them wardt reen giord, föruthan Naaman aff Syrien.

Och alle the j Synagogon woro vpfyltes medh wredhe, tå
65 the thetta hörde. Och vpreeste sigh emoot honom, och driffuo honom vthu stadhen, och leedde honom vth offuerst på klinten aff berghet, ther theras stadh på bygder war, och wille stört honom ther vth före. Men han gick mitt jgenom
Marci 7. them sin wägh. Och kom nedh til then stadhen Capernaum
70 j Galilea, Och ther lärde han them om Sabbatherna. Och the förundradhe sigh på hans lärdom, Ty medh hans taal war welligheet.

Och vthi Synagogon war een menniskia besatt medh en
Matt. 8. oreens dieffuuls Anda, Och han ropadhe med högga röst,
Marci 1. 75 säyandes, Hey, hwadh haffue wij medh tigh Jesu Nazarene?
Äst tu kommen til at förderffua oss? Jagh weet hoo tu äst, nemligh, then Gudz Helighe. Och Jesus nepste honom, säyandes, War tyst, och gack vthaff honom. Och dieffuulen kastadhe honom mitt jbland them, och gick vthaff honom,
80 och gjorde honom ingen skadha. Och een förfärelse kom offuer them alla, och the taladhe inbyrdes medh huar annan, säyandes, Hwadh skal thetta wara? Ty han biudher the orena Andar medh macht och welligheet, och the gå vth. Och rychtet gick vth om honom allestädz j the landzendar
85 ther om kring.

Tå Jesus vpstoodh vthu Synagogon, gick han in j Simons hws, Och Simons swära betwingadhes medh stora skelffuosott. Tå bådho the honom för henne. Och han trädde in til

Text rad: 62 Helisei; prophete; wort. 63 för vtan; Sirien. 64 synagogan; opfyltes. 65 opreeste. 66 driffuo; vthur; öffuerst. 67 (B. på frfr. klinten) åå; clinten; (B. aff) på; berghit; theres. 68 j genom. 69 nidh. 70 Galilee landit; sabbatz daghanar. 71 förundrade; hanss. 73 synagogan; en; besett. 74 (B. oreens) fwl; dieffwuls; medh. 75 seyandes; huadh; hafuom. 76 (2 g.) tw; fördärfua; (B. äst frfr. nemligh) är. 77 helghe. 78 seyandes; vth aff; dieffwulen. 79 kastade; vth aff. 80 (B. och . . . skadha) och skadde honom intit; en. 81 öffuer; the saknas; hwan. 82 seyandes; biwder. 83 orena saknas; makt. 84 ryktet; allestedz. 86 vthur; synagogan; (B. j) vthi; Simonis. 87 Simonis; betwingades; skälffuosoot.

henne och nepste skelffuonne. Och skelffuan offuergaff
 henne, Och hon stoodh strax vp, och tiente them. 90

Tå solen nedhergick, alle the som hadhe siwkt folck aff
 allahanda siukor, leedde them til honom. Och han ladhe
 henderna på hwar och en, och giorde them helbregda. Foro
 ock så diefflanar vth aff mongom, ropadhe och sadhe, Tu
 äst Christus Gudz Son. Tå nepste han them, och stadde 95
 icke til at the skulle tala, Ty the wiste, at han war Christus.

Tå dagher wardt, gick han vth j ödhemarken. Och folcket
 sökte honom, och komo til honom, och förhöllo honom, at
 han icke skulle gå jfrå them. Tå sadhe han til them, Andra
 städher moste iagh ock predica Gudz Rike, Ty iagh är ther 100
 til send. Och han predicadhe vthi the Synagogor j Galilea.

Femte Capitel.

Och thet begaff sigh, tå folcket föll honom offuer, på thet
 the skulle höra Gudz ord, Och han stoodh vth medh siön
 Genezareth. Och han sågh två båtar stå j siöstranden. Men
 fiskarenar woro vthgångne aff them, til at två sijn näät. Tå 5
 gick han in vthi en båten som war Simons, och badh honom,
 at han skulle leggja litet vth jfrå landet. Och han satte sigh,
 och lärde folcket vthu båten.

Tå han wende igen tala, sadhe han til Simon, Legg vth
 på diupet, och kaster idhor näät vth til dräght. Tå swaradhe 10

Text rad: 89 skelffwonne; öffuergaff. 91 nedergik; siwgt; folk. 92 alla handa;
 the leedde; bort til; (B. Och han ladhe) thå lade han. 93 huar; helbrögda. 94
 (B. så) teslikes; diefflana; (B. ropadhe) ropande; (B. sadhe) seyande; Tw. 96 för ty.
 97 wart; ödes marken; folket. 98 sökte efter; kommo. 99 (B. jfrå) frå. 100
 predika; gndz(!); för ty. 101 (B. send) vthsend; predikade; (B. Synagogor j
 Galilea) galileesche synagogor.

2 Och saknas; folket; öffwer. 3 oord; stood; med. 3-4 (B. siön Genezareth)
 syöön som ligger widh then stadhen Genezaret. 4 (B. stå) standandes; (B. siö-
 stranden) syööbredden. 5 fiskarena; (B. vthgångne) vthträdde; (B. aff) vthwr;
 (B. sijn) theres; nät. 6 gik; Simonis. 7 läggja; litit; (B. jfrå) frå; landit; och
 ther satte han sigh. 8 folket; vthur. 9, 10, 15, 43, 66, 74, 75, 76, 79 (2 g.), 83
 till. 9 Läg. 10 diwpet; idher; nät.

Euangelium

Simon, och sadhe til honom, Mestar, wij haffue arbetat hela nattena, och fått intet, Men på tijn ord wil iagh kasta vth näten. Och tå the thet giorde, besluto the en mechta stoor hoop fiskar, och theras näät gick sönder. Och the winkadhe
 15 til sina stalbrödher, som woro vthi then andra båten, at the skulle komma och hielpa them. Och the komo och vpfyfte bådha båtanan, så at the begynte siwnka.

Tå Simon Petrus thet sågh, föll han til Jesu knää, säyandes, Herre, gack vth jfrå migh, Ty iagh är een syndigh menniskia.
 20 Ty een förskreckelse war kommen offuer honom, och offuer alla the medh honom woro, för thetta fiskafenget skul, som the fått hadhe. Sammalunda ock offuer Jacobum och Johanne
 Matth. 4. Marc 1. nem Zebedei söner, som Simons stalbrödher woro. Tå sadhe Jesus til Simon, war icke förfärat, Här effter skalt tu tagha
 25 menniskior. Och the förde båtanan j land, och offuergåffuo altsammans, och folgde honom.

Så begaff thet sigh, tå han war vthi en stadh, Och sij, ther
 Matth 8. Marc 1. war en man full medh spitelsko. När han fick see Jesum, föll han nedh på sitt ansichte, och badh honom, säyandes, Herre,
 30 om tu wilt, kant tu göra migh renan. Tå reckte han vth handena, och toogh på honom, säyandes, Jagh wil, war reen. Och strax gick spitelskan bortt aff honom. Och han bödh honom at han thet för ingom säya skulle, Vthan gack (sadhe
 Leuit. 14. han) och wijsa tigh Prestenom, och offra för tijn renselse,
 35 effter som Moses budhit haffuer, them til witnesbyrd.

Och rychtet gick än tå wijdhare vth om honom, och mykit
 Matth. 9. Marc 2. folck församladhe sigh, at the skulle höra honom, och bliffua

---

Text rad: 11 haffua; (B. hela) alla. 12 fååt; (B. på) vppå; thin; oordh; vil; (B. kasta) leggia. 13 beslutte. 14 theres; nät; (B. gick sönder) begynte gå sönder; winkade. 15 (B. sina) theres; stalbröder; (B. then andra) annan. 16 kommo. 17 båtana. 18 seyandes. 19 gaak; hedhan j frå; mich; en; syndogh. 20 för ty; en; (2 g.) öffuer. 21 fiskafenge. 22 öffuer; Joannem. 23 zebedei; stalbröder. 24 her; (B. skalt) skal; tw. 25 öffuergåffuo. 26 alr(!) sammans; folde. 27-28 *ther war saknas*. 28 fwll; spetälsko; fik; föl. 29 ansykte; seyandes. 30 (2 g.) tw; (B. wilt) wil; (B. kant) kan; mich; rekte. 31 togh; seyandes. 32 spetälskan; bort. 33 *för saknas*; inghom; gak. 34 (B. tijn renselse) thet tw är reen wordhen. 35 budit; witnisbryd(!). 36 ryktet; mykith. 37 folk; försambladhe; bliffuo.

botadhe aff honom jfrå theras kranckheter. Men han gick affsidhes bortt j ödhemarkena, och badh.

Och thet begaff sigh på en dagh tå han lärde, och ther woro the Phariseer och Scrifftlärde sittianandes, som kompne woro vthaff alla städher j Galilea och Judea, och aff Jerusalem. Och Herrans krafft war til at göra them helbregda. Och sij, någhre män båro ena menniskio på een säng, hwilken Borttaghen war, och the sökte effter, huru the skulle komma honom in, och leggian fram för honom. Och tå the icke funno för folcket skul, på hwilko sidhon the skulle best komma honom in, stigho the vppå taket, och slepte honom nedh genom taket, medh sängen mitt för Jesum. Och tå han sågh theras troo, sadhe han til honom, Menniskia, tina synder warda tigh förlåtna. Och the Scrifftlärde och Phariseer begynte tenckia, säyandes, Hoo är thenne som talar Gudz hädhelse? Hoo kan förlåta synder vthan Gudh allena?

Tå Jesus förmerckte theras tanckar, swaradhe han, och sadhe til them, Hwadh tencken j vthi idhor hierta, Hwilket är lettare säya, Tina synder warda tigh förlåtna, eller säya, Statt vp och gack? Men på thet j skolen weta, at menniskionnes Son haffuer macht på jordenne förlåta synder, sadhe han til then Borttagna, Tigh sägher iagh, statt vp, tagh tina säng, och gack j titt hws. Och han stoodh strax vp för theras öghon, toogh sängena ther han vthi leghat hadhe, och gick sinå ferde heem j sitt hws, och prijsadhe Gudh. Och the förskrecktes alle, och loffuadhe Gudh, och wordo fulle medh fruchtan, säyandes, Wij haffue seedt jdagh selsyn ting.

Text rad: 38 botade; (B. jfrå) frå; theres; kranckheeter; gik. 39 affsides; bort. 41 the pharisei sitiandes och the scrifftlärde. 42 vthaf; the städher; Galilee och Judee landit; (B. aff) wthaff; Hierusalem. 43 helbrögdha. 44 nogre; (B. på) vthi; ene; huilken som; bort taghen. 45 hwrw; koma. 46 jn; (B. leggian) läggia honom (!). 47 folket; skuld; huilka; sidhon. 48 jn; vp på. 49 sängen; fram för; theres. 51 förlatna; the phariseer. 52 ath tenkia; seyandes; hädhilse. 53 förlata; synderna. 54 förmercte; theres; swarade. 55 Huadh; Huilket. 56 (B. lettare) ringare; ath seya (frfr. Tina); wardha; seya (frfr. Statt). 57 (B. på thet j) vppå thet athi. 58 magt; iordene; forlata; synderna. 59 borthtagna mannen. 60 theres. 61 sengena. 62 prijsade. 63 förskrecte sigh; loffwade; gwdh; wordho; fwlle. 64 fructan; seyandes; haffua; seet; j dagh; selsyn; tingh.

Euangelium

- 65 Sedhan gick han vth, och fick see en Publican benemd
 Matth. 9. Leuj, sittandes widh tollen, och sadhe til honom, Fölgh migh.
 Marci 2. Han stoodh vp och folgde honom, och offuergaff altsamman.
 Och Leuj giorde honom itt stoort gästabodh j sitt hws. Och
 ther woro en stoor hoop Publicaner, och andre som medh
 70 them til boordz såto. Och the Scrifftlärdhe och Phariseer
 knorradhe emoot hans Läriungar, säyandes, Hwj äten j och
 dricken medh Publicaner och syndare? Tå swaradhe Jesus,
 och sadhe til them, The behöffua icke läkiare som helbregda
 äro, vthan the som krancke äro. Jagh är icke kommen til
 75 at kalla the rettferdigha, vthan syndare til bättring.
 Tå sadhe the til honom, Hwj fasta Johannis Läriungar så
 offta, och bidhia så mykit, sammalunda ock the Phariseers
 Läriungar, Men tine Läriungar äta och dricka? Sadhe han
 80 til them, Jcke kunnen j driffua bröllops folcket til at fasta,
 så lenge Brudhgummen är när them. Men the daghar skola
 komma, at Brudhgummen warder taghen jfrå them, tå skola
 the fasta j the daghar.
 Och han sadhe til them een lijknelse, Jngen setter en klwt
 aff nytt klädhe på gammalt klädhe, annars söndersliter han
 85 thet nyia, och then kluten aff thet nyia, skickar sikh icke effter
 thet gamla. Och ingen läter nytt wijn vthi gamla flaskor,
 annars släär thet nyia wijnet flaskonar sönder, och spilles vth,
 och flaskonar bliffua förderffuadhe. Vthan nytt wijn skal
 man läta vthi nyia flaskor, och så bliffua the bådhen förwarat.
 90 Och ingen som dricker gammalt wijn, begärrar strax nytt, Ty
 han sägher, Thet gamla är bättre.

Text rad: 66 Leui; sitiandes; wedh; sade; mich. 67 stood; vpp; och öffuergaff
 alt samman och fölgde honom. 68 Leui; it; gestabodh. 70 scrifftlärdhe; the
 phariseer. 71 knorrade; läryungar; Hwi. 72 swarade. 73 (B. behöffua) betörfua;
 helbrögda. 74 vtan. 75 retferdigha; vtan. 76 Hwij; Joannis. 76-77 (B. så
 offta) alt jempt. 77 så saknas. 78 läryunga (frfr. Men); thina; läryungar (frfr. äta).
 79 (B. folcket) barnen. 80 brudgwmen. 81 ath thå; brudgummen; wardher;
 j frå. 83 Sedhan sade han och; en; lijknelse. 83-84 (B. Jngen . . . klädhe)
 Jngen insäter ena boot vthaff itt nyt klädhe, vthi itt gammalt klädhe. 84 sönder
 sliter. 85 (B. kluten) boten; skikkar. 86 (2 g.) gamla; later. 88 bliffwa; vtan;
 (B. nytt wijn) wijnmust. 89 latha; blifua; bådhe; föruarat. 91 (B. sägher) wardher
 säyande; gamla.

VI. Capitel.

(Eftersabbath)

Så kalladhes then andre daghen efter then högsta Sabbathen.

Och thet begaff sigh på en Eftersabbath, at han gick jgenom sädh, och hans Läriungar ryckte vp ax, och gnuggadhe sönder medh henderna, och åto. Tå sadhe somlighe aff the Phariseer til them, Hwj gören j thet som icke är lofflight 5
göra om Sabbathen? Swaradhe Jesus, och sadhe til them, Haffuen j icke läsit hwadh Daud giorde, tå han hungradhe, och the medh honom woro? Huru han gick in j Gudz Hws, 1. Reg. 21.
och toogh Skodhobrödhen och ååt, och gaff teslikes them som medh honom woro, hwilken ingom loffuat war at äta, 10
vthan allenast Prestomen. Och sadhe han til them, Menniskionnes Son är en Herre, teslikes ock offuer Sabbathen.

Och thet begaff sigh på en annan Sabbath, at han gick in vthi Synagogon och lärde, Och ther war een menniskia, huilkens höggra hand war borttwinat. Och the Scrifftlärde och Phariseer wachtadhe på honom, om han någhon helbregda giorde på Sabbathen, at the måtte finna någhot, ther the kunde beklaghan före. Men han förstoodh thetas tancar, och sadhe til menniskiona, som then twinadha handen hadhe, Statt vp, och gack fram̄. Han stoodh vp, och gick fram. Tå sadhe Jesus til them, Jagh skal spöria idher, Må man göra wel om Sabbatherna eller göra illa? Hielpa lijffuet eller förspillat? Och han sågh sigh om på them alla, och sadhe til menniskiona, Reck vth tina hand. Han ock så giorde. Och hans hand wardt honom ferdigh såsom then 25

Text rad: 1 Sette. 2 eftersabbatz dagh; (B. jgenom) genom. 3 läryungar; rychte. 4 somblige; (B. aff) vtaff. 5, 6, 11, 19, 21, 24, 29 (2 g.), 47, 64, 87, 92, 96 till. 5 Hwij; loffigit. 6 ath göra; sabbatz daghen. 7 hwad. 8 hurw. 9 (B. Skodhobrödhen) the framlagdha brödh; åt. 10 huilken; (B. ingom) ecke. 11 vtan; allena; Menniskionne. 12 öffuer; sabbatz daghen. 13 Och begaff thet; sabbatz dagh. 14 synagogan; lerdhe; en. 15 (B. huilkens) hwars; höghre. 16 the phariseer; (B. wachtadhe) togho wara; helbrögda. 17 sabbatz daghen; motte. 18 (B. beklaghan) beclaga honom; förstood; theres. 19 twinadhe. 20 gack her fram; stood. 21 skall. 22 wäl; sabbatz daghen; lifluet. 23 förspilla thet. 24 Räk. 25 wort; ferdhog.

Gloss. rad: 2 saknas.

Euangelium

andra. Men the wordo vrsinnighe, och taladhes widh emellan sigh, hwadh the skulle göra åt Jesum.

Matt. 10 / Så hende thet vthi the daghar, at han vthgick vppå itt
Marci 3. bergh til at bidhia, och bleff ther offuer nattena j bönen til
30 Gudh. Och tå dagher wardt, kalladhe han sinā Läriungar,
och vthwalde tolff aff them, hwilka han ock kalladhe Apostlar,
Simonem, then han ock kalladhe Petrum, och Andream hans
brodher, Jacobum och Johannem, Philippum och Bartho-
lomeum, Mattheum och Thomam, Jacobum Alpei son,
35 och Simonem som kallas Zelotes, och Judam Jacobs son,
och Judam Jschariothen, then ock förrådaren war.

Och han gick nedher medh them, och stoodh på en platz
j markenne, och hele hopen aff hans Läriungar, och ganska
mykit folck vthaff alt Judeska landet, och Jerusalem, och
40 jfrå Tyro och Sidon, som widh haffuet liggia, Hwilke
kompne woro, på thet the wille höra honom, och warda bo-
tadhe aff sina siwkdomar. Och the som qualde wordo aff
the orena Andar, wordo helbregda. Och alt folcket foor
effter at tagha på honom, Ty aff honom gick krafft som alla
45 botadhe.

Matt. 5. Och han lyffte vp sijn öghon offuer sina Läriungar, och
sadhe, Salighe ären j fattighe, ty Gudz Rike hörer idher til.
Salighe ären j som nu hungren, ty j skolen bliffua mättadhe.
Salighe ären j som nu gråten, ty j skolen lee. Salighe warden
50 j tå menniskionar hata idher, och affskilia idher och banna
idher, och bortkasta idhart namn såsom thet ondt wore,
för menniskionnes Son skul, Glädhens och frögdens på then

Text rad: 26 wrsynnoghe; talades; wedh; mellan. 27 huad; ååt. 29 berg; bidia; bleff; öffuer; böner. 30 (B. dagher) dagh; wort; syna; läryungar. 31 (B. aff) vthaff; huilka. 33 Jacobum; Joannem. 36 Jschariothem; förrådaren. 38 marken; (B. hele hopen aff) en stoor hoop medh; läryunga. 39 folk; Judee landit; Hirusalem. 40 (B. jfrå) frå; Tyron; wedh; haffwedh; (B. liggia) belagne äro; huilke. 41 på thet ath. 42 (2 g.) (B aff) vthaff; (B. sina) thetas; (B. wordo) woro. 43 (B. orena) fula; helbrögda; folkit. 44 för ty; (B. aff) vthaff. 46 Och lyffte han; sin; öghan; öfuer; läryungar. 47 Salughe; för ty. 48 Salughe; hungren; för ty; skulen; mettadhe. 49 (2 g.) Salughe; grååten; för ty; skulen; (B. lee) bliffua leendes; wardhen. 50 aff skilia. 51 oondt. 52 menniskionnas; skull; glädens.

daghen, Ty sij, idhor löön är mykin j himmelen. Sammalunda haffua theras fädher ock giordt Prophetomen.

Men wee idher som rijke ären, ty j haffuen idhar hugnat. 55
Wee idher som mätte ären, ty j skolen hungra. Wee idher som nu leen, ty j skolen gråta och söria. Wee idher tå alla menniskior loffua idher, ty sammalunda haffua ock theras fädher giordt them falska Prophetomen.

Men idher som hören, sägher iagh, Elsker idhra owener. 5. Matt. 5.
Görer them gott som hata idher. Welsigner them som idher banna. Och bedher för them som idher orett göra. Then tigh slåår på thet ena kindbenet, them hålt ock thet andra til. Och then tigh tagher mantelen jfrå, honom förhålt icke heller kiortelen. Hwariom och enom som någhot begärrar 65
aff tigh, honom giff. Och aff then som tijn ting tagher jfrå tigh, bedz intet igen. Och såsom j welen at menniskionar skola göra idher, görer ock j them sammalunda.

Och om j elskan them som idher elska, hwadh tack haffuen j ther före? Ty syndarenar elska ock them, aff hwilka the 70
elskadhe warda. Och om j gören them gott som idher gott göra, hwadh tack haffuen j ther före? Ty syndarenar göra thet ock. Och om j länen them ther j hoppens få någhot igen, hwadh tack haffuen j ther före? Ty syndarenar läna ock 75
syndarom, på thet the skola få lijka igen. Vthan heller elsker idhra owener, och görer wel, och läner, förhopandes ther intet aff, Och idhor löön skal wara mykin, och j skolen wara thens Högstas barn. Ty han är mild emoot the otacksama och onda.

Warer för then skul barmhertighe, såsom idhar Fadher 80

Text rad: 53 idher; äro. 54 theres; fädhra; propheterna. 55 rike; (B. ty j) j som. 56 mettadhe; för ty. 57 för ty; grååta; sörgia. 58 hafua; theres. 59 fädhra; propheterner. 61 got. 61-62 (B. Welsigner . . . banna) taler them gott till som idher tala illa till. 63 kinbenet; holt. 64 (B. tagher mantelen jfrå) fråtagher mantelen; förholt; ecke. 65 kyortelen. 66 (B. aff frifr. tigh) vthaff; geff; thin; j frå. 67 (B. såsom) som. 68 skula. 69 huad; tak. 70 therföre; för ty; syndarena the; huilka. 72 huad; tak; therföre; för ty; syndarena. 73 låånen. 74 huad; tak; therföre; för ty; syndarena; lååna. 75 skula; vtan. 76 wål; låånen. 77 (B. skal) skula; skulen. 78 then högstes; för ty; (B. otacksama) ogönstuga. 79 oonda. 80 skuld; barmhertughe; (B. idhar) idher.

Euangelium

Matt. 7. ock barmhertigh är. Dömer icke, så warden j icke dömde.
 Fördömer icke, så warden j icke fördömde. Förlåten, så
 warder idher förlåtit. Giffuer, så warder idher giffuit. Jtt
 gott mått, wel stoppat, skakat och öffuerflödhande skal man
 85 giffua vthi idhart skööt. Ty medh samma mått som j mäten,
 skola andra mäta idher.

Matt. 7. Och han sadhe til them een lijknelse, Kan ock en blinder
 ledha en blindan, falla the icke bådhe j gropena? Läriungen
 är icke offuer sin Mestare, Men hwar och en är fulkommen,
 90 tå han är såsom hans Mestare. Hwadh seer tu itt grand
 vthi tins brodhers ögha, men en bielka vthi titt eghit ögha
 warder tu intet warse? Eller huru kant tu säya til tin brodher,
 Brodher hålt, iagh wil borttagga grandet, som vthi titt ögha
 är, och tu seer icke sielff bielkan vthi titt ögha? Tu skrym-
 95 tare, tagh först bortt bielkan vthu titt ögha, och sedhan see
 til, at tu kant vttagga grandet som är j tins brodhers ögha.

Ty thet är icke gott trää som gör onda frucht, Ey heller
 ondt trää som gör godha frucht. Ty hwart och itt trää war-
 der kendt aff sinne frucht. Ty icke hemtar man heller
 100 fikon aff törne, Ey heller hemtar man wijnbäär aff tijstelen.
 Een godh menniskia bär gott fram vthaff sins hiertas godha
 fatabwr, och een ond menniskia bär ondt fram vthaff sins
 hiertas onda fatabwr. Ty ther aff hiertat fult är, ther talar
 munnen aff.

Text rad: 81 barmhertugher; (B. så) och så; döpde. 82 wardhen; fördöpde;
 förlåten; och så (frfr. warder). 83 (2 g.) wardher; förlåtit; Giffuen; (B. så) och så;
 jt. 84 (B. mått . . . öffuerflödhande) mått fultryst och stoppat, och öffuerflödat.
 84-85 (B. skal man giffua) warder man geffuandes. 85 idhert; för ty; måttet. 86
 skulo. 87 en; lijknelse; (B. Kan ock) Jcke kan. 88 blindhan; bååde; läryungen. 89
 öffuer; (B. fulkommen) fulbordhat. 90 Hwad; tw. 91 (B. tins) thin; (B. bielka)
 balck. 92 wardher; (2 g.) tw; (B. kant) kan; broder. 93 holt; will; tagha bort;
 grandit. 94 tw; (B. bielkan) balken; Tw. 95 bort; (B. bielkan) balken; vthwr.
 96 tw; (B. kant) kan; grandit; (B. tins) thin. 97 För ty; oonda; frucht. 98 oondt;
 frucht; för ty; huart; it. 99 (B. aff) vthaff; sina; frucht; (B. Ty . . . heller) ey
 heller hemtar man. 100 fikon; (2 g.) (B. aff) vthaff; (B. törne) törnebuskom;
 (B. hemtar) berghar; (B. tijstelen) buskanom. 101 En; got; vtaff; (B. sins) hen-
 nes. 102 en; oondh; (B. sins) hennes. 103 oondha; ty ther hiertat fult aff är.
 104 mwnnen.

Hwadh kallen j migh Herra Herra, och gören doch icke Matt. 7.
 hwadh iagh sägher idher? Hwilken som kommer til migh,
 och hörer mijn ord och gör ther effter, iagh wil läta idher see
 hwem han lijk är. Han är lijk enom man som bygger itt
 hws, hwilken grooff diwpt, och ladhe grundwalen på helle-
 berghet. Tå flodhen kom, strömadhe hon in på hwset, och 110
 kunde doch intet röra thet, Ty thet war grundat på helle-
 berghet. Men then ther hörer, och icke gör, Han är lijk
 enom man som bygde sitt hws på jordena vthan grundwal.
 Ther strömadhe flodhen in på, och strax föll thet, Och thes
 hwsz fall war stoot. 115

VII. Capitel.

Tå han all sijn ord vtthatalat hadhe för folcket, gick han til Math. 8.
 Capernaum. Och en Höffuitzmanz tienare lågh dödhswik,
 och han war honom kää. Tå han hörde aff Jesu, sende han
 the Äldsta aff Judanar til honom, och badh honom, At han 5
 wille komma, och göra hans tienare helbregda. Tå the komo
 til Jesum, bådho the honom flijteligha, säyandes, Han är
 werd, at tu gör honom thet, Ty han haffuer wårt folck käärt,
 och haffuer bygdt oss Synagogon. Tå gick Jesus medh
 them. 10

Och tå han nu icke longt war jfrå hwset, sende Höffuitz-
 mannen sina wener til honom, och sadhe, Herre, gör tigh
 icke omak, ty iagh är icke werdigh, at tu går vnder mitt

Text rad: 105 Huad; mich. 106 huad; (B. Hwilken som) Hoo ther; mich.
 107 min; oordh; efter; will iach; lata. 108 (B. lijk frfr. enom) lijker; manne; it.
 109 huilken ther; grundhwalen; helleberghit. 110 (B. på) vppå. 111 helle-
 berghit. 112 gör ther efter; lijker. 113 manne; sit; Jordena; vtan. 114 (B. på)
 vpå. 115 hwsens.

1 Siwnde. 2 sin; oordh; folket; (B. til) in j. 3 höffuitzmandz; (B. dödhswik)
 swik för dödden. 4 (B. aff) vthaff; Jesum. 5 (B. Äldsta) äldhersmän; (B. aff)
 vthaff; Judana. 5, 7, 15 (2 g.), 18 (2 g.), 19, 21, 32 (2 g.), 42, 43, 44, 49, 87, 88,
 98, 102, 104 (1 g.), 106 (2 g.), 108, 116, 117, 119 till. 5 (B. och badh) bediandes.
 6 tienara; helbrögda; kommo. 7 (B. flijteligha) och wijnladhe sigh. 8 (B. werd)
 thet wärder; tw; wort; folk. 9 en synagoga. 11 (B. jfrå) frå; höffwitzmannen.
 12 wener; tich. 13 verdig; tw; går; vnder; mit.

Euangelium

15 taak, Hwarföre iagh ock icke reknadhe migh sielffuan wer-
dighan til at komma til tigh, Vthan sägh medh itt ord, så
warder min tienare helbregda. Ty iagh är ock en man stad-
der vnder Herskap, och haffuer krigsknechter vnder migh,
Och iagh sägher til then ena, Gack, och han går. Och til
then andra, Kom, och han kommer. Och til min tienare,
20 Gör thet, och han gör så. Tå Jesus thetta hörde, förundradhe
han sigh på honom, och wende sigh om, och sadhe til folcket
som folgde honom, Thet sägher iagh idher, Så stora troo
haffuer iagh icke funnet j Jsrael. Och the som vthsende
woro, gingo heem igen, och funno tienaren helbregda som
25 siwk war.

Så begaff thet sigh, sedhan han gick vthi then stadhen som
kallas Nain, och medh honom gingo monge hans Läriungar
och mykit folck. Tå han nu kom in til stadzporten, Sij, tå
bars ther vth en dödher, sinne modhers eende son, och hon
30 war änkia. Och en stoor hoop folck aff stadhen medh henne.
Tå Herren sågh henne, warkunnadhe han sigh offuer henne,
och sadhe til henne, Gråat icke. Och han gick til, och toogh
på bärena. Och the som bäro, stadhnadhe. Tå sadhe han,
Jagh sägher tigh vnger man, statt vp. Och then dödhe
35 satte sigh vp, och begynte tala. Och han fick honom hans
modher. Och en reddhoghe kom offuer alla, och the prij-
sadhe Gudh, säyandes, En stoor Prophete är vpkommen
jbland oss, och Gudh haffuer sökt sitt folck. Och thetta
rychtet om honom, gick vth offuer alt Judeska landet, och
40 all the land ther om kring.

Matth. 11. Och Johannis Läriungar vnderwijste honom om alt thetta.

Text rad: 14 reknade; mich; sielfwan; werdughan. 15 vtan; it; oordh; och så.
16 helbrögda; för ty. 17 hafuer; (B. krigsknechter) krigsmen; vnder; mich. 18
går. 20 (B. gör så) så gör; förundrade. 21 sich (frfr. på); folket. 22 fölgde;
stoora. 23 funnit. 24 helbrögda. 26 ath han. 27 monga; läryungar. 28 folk;
(B. Tå frfr. han) och thå; nu saknas. 29 barsz; (B. dödher) död man; (B. sinne)
hans; eenda. 30 enkia. 31 warkunnade; vtöfuer. 32 Gråt; toog. 33 stadnadhe.
34 vngher; (B. Och then dödhe) Och han som död war. 35 (B. satte sigh vp) sat
vp igen; (B. fick) antwardadhe. 36 reddughe. 38 ibland; hafuer; folk. 39 ryktet;
(B. vth offuer) vthöffuer; Judee landit. 41 Joannis; läryungar; vnderuiste.

Och han kalladhe til sigh två aff sina Läriungar, och sende them til Jesum, säyandes, Ästu then som komma skal, eller skole wij wenta någhon annan? Tå männenar komo til honom, sadhe the, Johannes Baptista sende oss til tigh, säyandes, Ästu then som komma skal, eller skole wij wenta en annan? På samma tijdhen giorde han monga helbregda aff siwkdomar, och plåghor, och onda Andar, och gaff mongom blindom syyn. Tå swaradhe Jesus, och sadhe til them, Gåår och sägher Johanni igen, hwadh j seedt och hördt haffuen. The blinde see, the halte gå, the spitelske warda rene, the döffue höra, the dödhe stå vp igen, them fattighom warder Euangelium predicat. Och saligh är then som icke förarghas på migh.

Jsaie 35.

50

Och tå Johannis sendebodh woro sin wägh gångne, begynte Jesus tala til folcket om Johannem, Hwadh gingen j vth j öknen til at see? Willen j see een röö som drijffs aff wädhret? Eller hwadh gingen j vth til at see? Willen j see een menniskio klädd j len klädher? Sij, the som haffua herligh klädher vppå, och leffua j kräszligheet, äro j Konungs gårdanar, Eller huadh gingen j vth til at see? Willen j see en Prophet? Ja, sägher iagh idher, Ock meer än en Prophet. Han är then ther om scriffuit är, Sij, iagh sender min Ängel för titt ansichte, hwilken tin wägh beredha skal för tigh. Ty iagh sägher idher, at jbland them som aff quinnor födde äro, är ingen större Prophete vpkommen än Johannes Bap-

Matth. 11.

60

Mala. 3.

65

Text rad: 42 (B. han) Joannes; kallade; (B. aff) vthaff; läryungar. 43 (B. ästu) äst tw. 44 skolom; wänta; mennena; kommo. 45 Joannes. 46 (B. Ästu) äst tw; (B. komma skal) kommandes war; skolom; wänta. 47 helbrögda; (B. aff) vthaff; theres siwkdomar. 48 oonda. 49 theres syn. 50 Joanni; huad; seet. 51 ath the blinde; gåå; spetälske. 52 döffwa; dödha; fatighom; wardher. 53 salugh; (B. som) huilken som hälst; (B. förarghas) förarghar sigh. 54 mich. 55 Joannis; sendebud; gongne. 56 (B. til) för; folket; Joannem; (B. Hwadh) Hwar efter. 57 (B. vth j) vthi; *til* saknas; (B. Willen) Meenten; en; drifues. 58 wädhrena; (B. Eller hwadh) Men hwar efter; *til* saknas; (B. Willen) Meenten. 59 ena; clädd; (B. len) blööt; clädher; hafua; herligha. 60 clädher; the äro; konnungs. 61 gordana; (B. Eller huadh) Men hwar efter; *til* saknas. 62 prophete; (B. Ja) Wisseligha; Ja och meer än prophete. 63 sendher; engel. 64 ansikte; huilken; beredha. 64, 74 skall. 65 Ty ath; ibland. 66 prophete större; Joannes.

Euangelium

tista. Doch likwel then ther mindre är j Gudz Rike, han är större än han.

Och alt folcket som honom hörde, och the Publicaner,
70 gåffuo Gudhi rett, och läto sikh döpa medh Johannis dö-
pelse. Men the Phariseer och the Lagkloke förachtadhe
Gudz råd h emoot sikh sielfua, och läto sikh intet döpa aff
honom.

Sedhan sadhe Herren, Hwem skal iagh doch lijkna men-
75 niskionar aff thetta slechtet, och hwem äro the lijke? The
äro lijke widh barn, som sittia på torghet, och ropa emoot
Matt. 11. hwar annan, och säya, Wij haffue pipat för idher, och j
haffuen intet dantzat. Wij haffue sunget sorghasong för
idher, och j greten intet. Ty Johannes Baptista kom, och
80 hwarken åat brödh eller drack wijn, Och j säyen, Han haffuer
dieffuulen. Menniskionnes Son är kommen, äter och dricker,
Och j säyen, Sij, then mannen är en frätzare och wijndrin-
ckare, the Publicaners och syndares wen. Och wijsdomenom
warder rett giffuit aff all sijn barn.

85 Så badh honom en aff the Phariseer, at han skulle få sikh
maat medh honom. Och han gick vthi Phariseens hws, och
satt ther til boordz. Och sij, een quinna som hadhe warit
een synderska j stadhen, tå hon förnam at han til boordz
satt j Phariseens hws, baar hon tijt itt glasz medh smörielse,
90 och stoodh baak för honom widh hans fötter gråtandes, och
begynte wäta hans fötter medh tårar, och torkadhe medh
sitt hoffuudhäär, och kyste hans fötter, och smoorde them
medh smörielsen.

Text rad: 67 likawel; (B. ther) som; (B. mindre) minster. 69 folkit; hördhe.
70 gaffuo; rätt; (B. läto sikh döpa) döptes; Joannis. 71 laghcloke; föraktadhe.
72 (B. läto sikh intet döpa) döptes intit. 74 thenne menniskior. 75 slectit. 76
wedh; sitia; torgiet. 77 haffuom. 78 danszat; haffuom; sungit; sörgesong. 79
gräten; Joannes. 80 brödheller (!); drak; hafuer. 81 dieffwulen; Menniskienne;
är kommen saknas; (B. äter) åat; (B. dricker) drack. 82 frässare; een wijndrin-
kare. 83 ven. 84 wardher; rätt; (B. aff) vthaff; sin. 85 (B. aff) vthaff. 87 sat;
bordz. 88 en; (B. synderska) synderinna; (B. boordz) bordhet. 90 back; wedh;
föter. 91 föter; torkade effter. 92 (B. sitt hoffuudhäär) håret aff hennes huffwudh;
föter; smoordhe.

Tå then Phariseen som honom budhit hadhe, sågh thetta, 95
 sadhe han widh sigh sielff, Wore thenne en Prophet, wisse-
 ligha wiste han, hoo och hurudana thenna quinnan är, som
 handterar honom, Ty hon är een synderska. Tå swaradhe
 Jesus, och sadhe til honom, Simon, iagh haffuer någhot säya
 tigh. Han sadhe, Mestar, sägh. En man hadhe två gelle-
 närar, En war honom skylligh femhundredhe penningar, 100
 och then andre femtiyo. När the icke macht hadhe at betala,
 gaff han them bådhom til. Sägh nu, Hwilken aff them war-
 der honom mera elskande? Swaradhe Simon, och sadhe,
 Jagh menar at then som han gaff mera til. Tå sadhe han til
 honom, Rett dömde tu. 105

Och så wende han sigh til quinnona, och sadhe til Simon,
 Seer tu thenna quinnona? Jagh gick in j titt hws, tu haffuer
 intet watn giffuit migh til mina fötter, Men hon haffuer wätt
 mina fötter medh tårar, och torkat med sitt hoffuudhäär.
 Tu haffuer icke kyst migh, Men hon, sedhan iagh här in- 110
 gick, haffuer icke låtet aff at kyssa mina fötter. Mitt hoffuudh
 haffuer tu icke smoordt medh olio, Men hon haffuer smoordt
 mina fötter medh smörielse. Hwarföre sägher iagh tigh,
 Henne warda monga synder förlåtna, Ty hon elskadhe
 mykit. Men then som mindre förlåtes, han elskar mindre. 115

Sedhan sadhe han til henne, Synderna förlåtas tigh. Tå
 begynte the som medh honom til boordz såto, säya widh
 sigh, Hoo är thenne som ock synder förlåter? Tå sadhe
 han til quinnona, Tijn troo haffuer frelst tigh, Gack medh
 fridh. 120

Text rad: 94 phariseus. 95 (B. widh) inwertes medh; thenne her; prophete; wisselighan. 96 thenne. 97 hanterar; synderinna. 98 hafuer; (B. säya) som iach will säya. 99 sadhe han; (B. En man . . . gellenärer) Twå gellenära woro enom manne som them borghat hadhe. 100 skyllug; penninga. 101 femtyo; makt. 102 huilken. 104 till (frfr. Tå). 105 Rätt; dämpde; tw. 106 quinnona; Symon. 107 (2 g.) tw; quinnona. 108 mich; föter; hafuer; wäät. 109 föter; torkat effter; medh; huffwudh häär. 110 Tw; mich; meu(!); her. 111 (B. låtet aff) aflatit; föter; mit; huffwudh. 112 tw; (2 g.) smoordt. 113 föter. 114 wardha; förlatna; elskade. 115 förlates. 117 (B. widh) inwertes medh. 118 synderna; förlater. 119 Thin.

Euangelium

VIII. Capitel.

Och thet begaff sigh ther effter, at han wandradhe j städher och byiar, predicadhe och förkunnadhe Euangelium om Gudz Rike, och the Tolff medh honom. Ther til någhra
5 quinnor, som han hadhe helbregda giordt jfrå the onda Andar och kranckheter, nemligha, Maria som kallas Magdalene, aff hwilka siw diefflar vthgångne woro, och Johanna Chuse hustru Herodis Fogtes, och Susanna, och monga andra som honom tiente aff sina äghodelar.

Matt. 13. Ta nu mykit folck kom tilhopa, och vthaff städhernar
Marci 4. sökte til honom, taladhe han genom lijknelse. En Sädhes-

man gick vth til at såå sina sädh. Och widh han sådde, föll
15 somt widh wäghen och wardt förtrampat, och foghlanar vnder himmelen åto thet. Och somt föll på helleberghet, och
15 ta thet vpgick, förtorkadhes thet, Ty thet hadhe ingen wätsko. Och somt föll jbland törne, och törnen gingo medh vp, och förquaffde thet. Och somt föll j godha jord, och thet gick vp, och gjorde hundradhefall frucht. Ta han thetta sadhe, ropadhe han, Then ther haffuer öron til at höra, han höre.

20 Ta frågadhe honom hans Läriungar, hurudana thenna lijknelsen war. Han sadhe til them, Jdher är giffuit weta Gudz Rikes hemlighheet, Men them androm genom lijknelse, På thet at ändoch the see, skola the likwel icke see, Och ändoch the höra, skola the likwel icke förstå.

25 Så är nu thenna lijknelsen. Sädhen är Gudz ord. Men the

Text rad: 1 Ottonde. 2 städherna. 3 byianar; (B. predicadhe) predicandes; (B. förkunnadhe Euangelium om) bodhandes. 4 (B. Ther til) och ther medh; noghra. 5 helbrögda; j frå; oonda. 6 (B. nemligha) som woro. 7 huilka; diefflar; vthgångne; Joanna. 8 Chuses;. 9 (B. aff) vthaff; (B. sina) theres. 10 folk; (B. städhernar) alla städher. 11, 19, 21, 42, 45, 46, 49, 52, 56, 59, 62, 93, 94, 119, 123 till. 11 lijknelse. 12 så; säädh; wedh. 13 sompt; wedh; wart; foghlana. 14 ååto; sompt; hellebergit. 15 förtörkadhes; för ty; wädzskan. 16 sompt; ibland; (B. törnen) törnebuskana. 17 (B. förquaffde) förtrykte; sompt; föl; (B. j) vthi; iordh. 18 hundradefäl; frucht. 20 läryungar; thenne. 21 lijknelsen; (B. Han sadhe) Thå sadhe han; giffwit; ath weta. 22 rikkes; hemmeligheet; lijknelse. 23 endoch; likawel. 24 endoch; skolathe(!); likawel. 25 thenne; lijknelsen; oordh.

som widh wäghen, thet äro the som höra, sedhan kommer dieffuulen, och tagher bort ordet vthu theras hierta, at the icke troo skola och bliffua frelste. Men the som på helleberghet, thet äro the som, när the höra, anamma the ordet medh glädhe, och the haffua inga röter, the ther troo til en 30
tjdh, och tå frestelsen på kommer, falla the ther jfrå. Men thet som föll jbland törnen, äro the som höra, och gå bortt, och warda förquaffde aff vmsorgher och rijkedomar, och lijffzens wellust, och bära ingen frucht. Men thet vthi godha jord, äro the som höra ordet, och behålla thet vthi itt ganska 35
gott hierta, och bära frucht j tolamodh.

Men ingen vptender itt liws och skyler thet vnder någhot kaar, eller setter vnder bencken, Vthan setter thet på liwsastakan, at the som ingå, skola få see liwset. Ty thet är intet lönlighet, som icke skal warda vppenbart, Och intet fördoldt, thet icke skal kunnogt warda, och vpkomma skal j liwset. Seer för then skul til, huru j hören. Ty then ther haffuer honom warder giffuit, och then ther intet haffuer, thet han menar sigh haffua, thet skal ock taghas jfrå honom.

Matt. 5.
Marci 4.
Matt. 10.

Så gingo til honom hans modher och hans brödher, och kunde doch icke komma til honom för folcket skul. Tå wardt honom bodhat, och sagdt, Tijn modher och tine brödher stå här vthe och wilia see tigh. Swaradhe han och sadhe til them, Mijn modher och mine brödher äro thesse, som höra Gudz ord och görat.

Matt. 12.
Marci 3.

Så begaff thet sigh på en dagh, at han steegh vthi itt skep medh sina Läriungar, och sadhe til them, Lät oss fara offuer

50
Matt 8.
Marci 4.

Text rad: 26 wedh. 27 dieffwulen; oordhet; vthur; thera. 28 hellebergit. 29 oordhit. 30 glädhi; hafua. 31 j frå. 32 ibland; (B. äro the) thet är the; bort. 33 förquafde; (B. aff) vthaff; rikedomar. 34 lijffsens; wällost; frucht. 35 jordh; (B. äro the) thet är the; oordhit; beholla. 36 frucht; tolamoot. 37 Men saknas; Jngen; noghot. 38 (2 g.) säter; (B. bencken) sengena. 40, 41 (2 g.), 44 skall. 40 oppenbarat; fördöldt. 41 konnogt; wardha; opkomma. 42 skull; hurw. 43 j honom; wardher; (B. then ther) hoo som hälst. 44 meenar; j frå. 45 (B. gingo) kommo; brödhra. 46 (B. komma) gå; folket; skull. 47 wart; thina; brödhra. 49 (B. mine) mina; brödhra. 50 oordh; (B. görat) göra ther effter. 51 skip. 52 läryungar; Lät. 52-53 (B. offuer siön) vthöffuer till then andra stranden aff syöön.

Euangelium

siön. Och the ladhe vthaff. Sedhan widh the foro offuer, sompnadhe han. Och ther reeste vp itt stoort wädher på
 55 siön, och the förfyltes, och woro j stoor fara. Tå gingo the til och weckte honom vp, säyandes, Mestar, Mestar, wij förgåås. Tå stoodh han vp, och nepste wädhret och watnens wagh. Och så wende thet igen, och bleff stilla. Och han sadhe til them, Hwar är idhor troo? Men the fruchtadhe
 60 och förundradhe, säyandes emellan sigh, Hoo må thenne wara? Ty han biwdher bådhe wädhrena och watnena, och the lydha honom? Och the foro til the Gadareners egnd, hwilken är twert offuer Galileen.

Matt. 8. Och tå han vthgången war aff skepet på landet, mötte
 Marci 5. honom en man vthaff stadhen, hwilken dieffuulen haft hadhe j long tijdh, och han hadhe ingen klädher på, ey heller bleff j hwsen, vthan j griffter. Tå han sågh Jesum, ropadhe han och föll fram för honom, och sadhe medh högga röst, Hwadh haffuer iagh göra medh tigh Jesu thens Högsta Gudz Son?
 70 Jagh bedher tigh, at tu icke quäl migh, Ty han bödh them orena Andanom, at han skulle fara vthaff mannenom, Ty han hadhe lenge plåghat honom. Och han wardt bunden j kädhior, och förwarat j fiätrar, och sleet sönder banden, och wardt driffuen aff dieffuulen bortt j öknen.

75 Tå frågadhe Jesus honom, och sadhe, Hwadh är titt nampn? Han sadhe, Legio, Ty monge diefflar woro in-kompne j honom. Och the bådho honom, at han icke skulle biwdha them fara vthi affgrunden. Men ther war en stoor

Legio är itt taal wid sextusend.

Text rad: 54 vpp. 55 syöön. 56 wekte; vpp; seyande. 57 förgåsz; (B. stoodh) waknadhe; wädhrit. 58 bleeff. 58-59 och sadhe han. 59 idher; fruchtadhe. 60 emellom sigh säyandes; thenne her. 61 biwder. 62 the (frfr. Gadareners) saknas; (B. egnd) landzenda. 63 (B. offuer) emoot; Galilee landit. 64 vthgongen; skipet; landit. 65 huilken ther; dieffwulen. 66 nw j longan; clädhen; bleeff. 68 föl; Huad. 69 thens saknas; höxte. 70 tw; qwelier; mich; för ty; böödh; (B. them) then. 71 (B. orena) fula; andan. 72 (B. lenge) offta; wort; (B. j) medh. 73 kedhior; föruarat; söndher; bånden. 74 wart; drifwen; dieffwulen; bort. 75 fråghade; (B. och sadhe) säyande; Huad. 76 (B. Han sadhe) Thå sadhe han; Legion; för ty; monga; dieflar. 78 biudha; ath fara.

Gloss. rad: 76 * Legion etc.); Legion; it; wedh; sextusend.

S. Luce

swijna hiord, som ther gick och födde sikh på berghet. Tå
 bådho the honom, at han wille tilstädhia them fara in j swij- 80
 nen. Och han tilstodde them thet. Tå foro diefflanar vthu
 menniskionne, och foro in vthi swijnen. Och hiorden bråd-
 störte sikh vthi siön, och fördrenckte sikh. Men när the som
 wactadhe swijnen, sågho hwadh ther skeedde, flydde the,
 och bāro tijdhenden j stadhen och på bygdena. 85

Tå gingo the vth, til at see hwadh ther skeedt war, och
 komo til Jesum, och funno mannen ther diefflanar vthaff
 farne woro, klädd och widh sijn sinne, sittande widh Jesu
 fötter, och wordo förfäradhe. Och the som thet seedt hadhe,
 förkunnadhe them teslikes, huruledes then besatte war hel- 90
 bregda worden. Och hele hopen aff the Gadarener bådho
 honom, at han wille fara jfrå them. Ty them war en stoor
 reddhoghe på kommen. Tå steegh han til skeps, och foor
 tillbaka igen. Men mannen ther diefflanar woro vthaff farne,
 badh honom, at han måtte bliffua när honom. Men Jesus 95
 sende honom jfrå sikh, säyandes, Gack vthi titt hws igen,
 och sägh vthaff, huru stoor ting Gudh medh tigh giordt
 haffuer. Och han gick bortt och förkunnadhe offuer hela
 stadhen, huru stoor ting Jesus hadhe giordt medh honom.

Och thet begaff sikh, tå Jesus kom igen, vndfick honom 80 Matt. 9.
 folcket, Ty alle wente effter honom. Och sijn, ther kom en 5. Marci 5.
 man som heet Jairus, och war en Öffuerste för Synagogon,
 han föll nedh för Jesu fötter, bidhiandes honom, at han wille

---

Text rad: 79 swina hiord; bergit. 80 (B. wille) skulle; tillstedia; ath fara; swi-
 nen. 81 tillstodde; *them* saknas; diefflanar; vthur. 82 swinen. 83 syöön; fördrenkte.
 83-84 (B. Men . . . sågho) Men the som wactade swinen, när the sågho. 84 huad;
 skedde. 85 (B. bāro) bodhade; tidenden; (B. på bygdena) j byianar. 86 (B. til
 at) och skulle; huad. 87 diefflane. 88 kläddan; (2 g.) wedh; (B. sijn) sin;
 sitiande. 89 fötter; seet. 90 huruledhes; (B. besatte) besitne; (B. war . . . worden)
 wort helbröghda giordher. 91 hela; (B. aff) vthaff. 92 (B. wille) skulle; j frå;
 för ty. 93 reddughe; skips. 94 till baka; diefla- (i kustoden), diefflana. 95 motte.
 96 (B. jfrå) frå; seyandes; vti. 97 (B. huru stoor ting) hwad. 98 haffwer.
 98-99 (B. bortt . . . stadhen) bortt offuer heela stadhen och förkunnade. 99
 (B. huru stoor ting) hwad. 100 (B. vndfick) wndfongadhe. 101 folcket; (B.
 wente) förbidde. 102 öffwerste; (B. för) öffuer; synagogon. 103 föl; for;
 fötter; bediandes.

Euangelium

gå j hans hws, Ty han hadhe ena eenda dotter widh tolff
 105 åra gammul, och hon begynte siälas. Men j wäghen widh
 han gick tijt, trengde honom folcket.

Matt. 9.
 Marci 5.

Och een quinna som blodhgång hadhe haft j tolff år,
 och hadhe förtäardt alt thet hon ätte på läkiare, och kunde
 110 doch botas aff ingom, gick baak effter, och toogh på hans
 klädhefäll, Och strax stilladhes hennes blodhgång. Och Je-
 sus sadhe, Hoo är then som toogh på migh? Tå the alle
 nekadhe, sadhe Petrus, och the medh honom woro, Mestar,
 Folcket trenger tigh och omakar tigh, och tu sägher, Hoo
 toogh på migh? Tå sadhe Jesus, Någhor haffuer jw taghit
 115 på migh, Ty iagh kende, at krafft gick aff migh. Tå quinnan
 sågh, at thet icke war lönlighit, kom hon skelffuande, och
 föll nedh för hans fötter, och förkunnadhe för allo folckena,
 för hwadh saak skul hon hadhe taghit på honom, och huru-
 ledhes hon bleff strax helbregda. Tå sadhe han til henne,
 120 War tröst mijn dotter, tijn troo haffuer frelst tigh, Gack
 medh fridh.

Widh han än nu taladhe, kom en vthaff Öffuerstans hws
 för Synagogen, säyandes til honom, Tijn dotter är dödh,
 gör icke Mestaren omak. Tå Jesus hörde thet ordet, sadhe
 125 han til pijghonnes fadher, Rädz intet, vthan troo allenast,
 och hon warder helbregda. Tå han kom j hwset, staddede han
 ingom ingå medh sigh, vthan Petrum, Jacobum och Jo-
 hannem, och fadhren och modhren til pijghona. Men the
 greto alle och jämrade sigh offuer henne. Tå sadhe han,
 130 Gräter icke, pijghan är icke dödh, men hon soffuer. Tå

Text rad: 104 (B. j) in vthi; för ty; wedh. 105 wedh. 106 folket. 107 blodh-
 gong. 108 förtäart. 109 hon gick; (B. och toogh) så ath hon fick tagha; (B.
 hans) Jesu. 110 klädhefäll; blodhgång. 111 mich. 112 Mester. 113 folkit;
 trengher; tw. 114 mich. 115 (2 g.) mich; för ty; krafften; (B. aff) vthaff.
 116 lönligit för honom; skelwandhe. 117 föl; föter; förkunnadhe honom; folkena.
 118 hwad; sack; skwl; tagit; huruledes. 119 bleeff; helbrögghda. 120 War wedh
 tröst; min; thin; ttoo (!). 122 Wedh; talade; öffuerstens. 123 synagogan; seyand-
 des; Thin. 124 hördhe; oordhet. 125 pighones; vtan; alleenast. 126 wardher;
 helbröggha; huset. 127 vtan; och Jacobum; Joannem. 128 fadheren; mödheren;
 pighona. 128-129 (B. Men the greto) Så gräto the; jämradesigh (!); öffuer. 130
 (B. pijghan) pighanhon (!); soffwer; (B. Tå) Thå (!).

giorde the spee aff honom, wel wetandes at hon war dödh. Men han dreff them alla vth, och toogh henne widh handena, och ropadhe säyandes, Pijgha statt vp. Och hennes Ande kom igen, och hon stooth strax vp. Och han bödh giffua henne maat. Och hennes föräldrar förskrecktes. Men han 135 bödh them, at the ingom säya skulle, hwadh ther skeedt war.

IX. Capitel.

Sedhan kalladhe (Jesus) tilhopa the Tolff, och gaff them Matt. 10.
macht och wold offuer alla diefflar, och at the siwksdomar Marci 6.
bota kunde. Och sende them vth til at predica Gudz Rike, och göra the siwka helbregda. Och sadhe til them, Tagher 5
intet medh idher til wägs, icke käp eller skrappo, icke brödh, icke penningar, haffuer ey heller två kiortlar. Och j hwadh hws j ingåån, ther bliffuer til tess j draghen tädhan. Och hwilke icke anamma idher, så går vthaff then stadhen, och skudden ock stofftet aff idhra fötter, til witnesbyrd offuer 10
them. Och the gingo vth och wandradhe om kring j byanar, predicadhe Euangelium, och giorde helbregda allestädz.

Tå fick Herodes Tetrarcha höra alt thet som bedreffs aff Matt. 14.
honom. Och honom begynte mishagha. Ty thet sadhes aff Marci 6.
somlighom, at Johannes war vpstånden aff dödh. Aff somlighom, at Elias war vppenbarat. Aff somlighom, at någhon 15

Text rad: 131 giordhe; wäl. 132 dreeff; (B. them alla) alt folket; (B. henne widh handena) på hennes hand. 133 seyandes; Pijgha; vpp. 134 vpp; (B. bödh) badh; geffwa. 135 förelhdra; (B. förskrecktes) förskrecte sigh ther öffuer. 136 seya.

1 Niyonde. 2 parentestecken saknas; til hopa. 3 mact; (B. wold) welligheet; (B. offuer) vthöffuer. 3-4 (B. och at . . . kunde) och ath the bota kunde alla handa siwksdoma. 4 szendhe; *vth* saknas; gwdz. 5 helbröghda. 6, 8, 30, 32, 34, 64, 66, 67, 76, 77 (3 g.), 87, 99, 115, 118, 120, 122, 129, 133, 135, 136, 138, 142 (2 g.), 143 (2 g.) till. 6 wäägs. 7 penninga; ey heller haffuer; kyortlar. 7-8 hwadh som gelst(!) hws. 8 ingån; bliffuen; thes; (B. draghen) faren. 9 (B. hwilke icke annamma) hoo som helst icke anammar; *sd* saknas. 10 *ock* saknas; (B. aff) vthaff; föter; witnisbyrd; (B. offuer) emoot. 11 (B. och wandradhe) wandrandes; (B. om kring j) cring om. 12 (B. predicadhe . . . helbregda) predicandes och helbröghda görandes; allestadz. 13 bedreeffs. 14 miszhagha; för ty. 15 (2 g.) somlighom; Joannes; vpstonden. 16 Helias; oppenbarat.

Euangelium

Prophet aff the gamla war vpstånden. Och Herodes sadhe, Johannem haffuer iagh halshugget. Men hoo är thenne, ther iagh sådant aff hörer? Och begäradhe see honom.

20 Och Apostlanar komo igen, och förtalde honom alt thet the giordt hadhe. Tå toogh han them medh sigh, och gick affsidhes vthi ena ödhemark, som ligger widh then stadhen, som kallas Bethsaida. Tå folcket thet förnam, komo the effter honom. Och han vndfick them, och taladhe medh them om Gudz Rike, och giorde them helbregda som thet behöffde. Men daghen begynte warda framlidhen.

Matt. 14.
Marci 6.
Johan. 6.

Tå gingo the Tolff fram, och sadhe til honom, Lät folcket jfrå tigh, at the gå vthi köpstädherna och nesta bygdena, ther the mågha gästa och finna maat, Ty wij äre här j ödhemarken. Han sadhe til them, Giffuer j them äta. Tå sadhe the, Wij haffue icke flere brödh än fem, och två fiskar, vthan at wij gå bortt, och köpe maat til alt thetta folcket (Och woro the icke longt jfrå fem tusend män) Tå sadhe han til sina Läriungar, Läter them settia sigh nedh, j hwart maatskapet 35 femtiyo. Och the giorde så, och läto them alla settia sigh nedh. Tå toogh han the fem brödh, och the två fiskar, vplyffte sijn öghon j himmelen, tackadhe ther offuer, brööt, och fick Läriunganar, at the skulle sedhan leggiat fram för folcket. Och the åto alle, och wordo mätte. Sedhan wardt 40 vptaghit thet som them offuerlop, tolff korghar fulle medh stycker.

Text rad: 17 prophete; gamla; vpstonden; Och sadhe Herodes. 18 Joannem; haffwer; halshuggit; *Men* saknas; thenne här. 19 ath see. 20 apostlana; kommo; förtelde. 22 afsidhes; ödhes mark; wedh. 23 folket. 24 vndfick. 25-26 (B. och giorde... behöffde) och them som läkedoom behöffde, them botadhe han. 26 (B. Men daghen begynte) Så begynte daghen. 27 (B. Tå... fram) och the tolff gingo fram; Latt; folket. 28 (B. jfrå) frå; gåå; (B. bygdena) byianar. 29 gesta; för ty; ärom; ödhesmarkenne. 30 Sadhe han; (B. Giffuer j them äta) Geffwer j them thet the kwnna äta. 31 haffwom; fäm; fiska; vtan. 32 at saknas; bort; köpom; folket. 32-33 parentestecken saknas. 33 (B. jfrå) frå; fäm; twsendh. 34 läryungar; Later; (B. settia sigh nedh) sitia till ath äta; och j. 35 fämtiyo; (B. Och the giorde så) som the och giorde; loto. 35-36 (B. settia sigh nedh) sitia til maatz. 36 fäm. 37 sin; (B. tackadhe ther offuer) welsighnade them; (B. brööt) och brööt sönder. 38 (B. fick Läriunganar) skifte emellan läriungana. 39 folket; wordho; wart. 40 optaghit; offwerlop; fulla. 40-41 (B. medh stycker) j styckiom.

Och thet begaff sigh, tå han war allena j sina böner, woro Matt. 16.
ock någhre hans Läriungar medh honom, them frågadhe Marci 8.
han, och sadhe, Hwem säya folcket migh wara? Tå swaradhe
the, och sadhe, Johannem Baptistam. Somlighe Eliam. Och 45
somlighe, at någhon Prophet aff the gamla är vpstånden.
Tå sadhe han til them, Hwem säyen tå j migh wara? Swa-
radhe Petrus, och sadhe, Tu äst Gudz Christ. Och han ho-
tadhe them, och förbödh, at the skulle thet någhrom säya,
och sadhe, Menniskionnes Son moste mykit lijdh, och bort- 50
kastas aff the Äldsta och öffuersta Presterna och Scrifft lärda,
och dräpas, och tridie daghen vpstå igen.

Sadhe han ock til them alla, Hwilken migh effterfölia wil,
han wedhersäye sigh sielff, och taghe sitt korsz på sigh hwar
dagh, och fölie migh. Ty then som wil behålla sitt lijff, han 55
skal mista thet. Och hoo som mister sitt lijff för mina skul,
han skal thet behålla. Och hwadh kommer thet menniskionne
til godho, om hon wunne hela werldena, och förtapar sigh
sielff, eller gör skadha på sigh sielff? Hwilken som blyies
widh migh och mijn ord, widh honom skal ock menniskion- 60
nes Son blyias, tå han kommer j sijn och sins Fadhers, och
the helgha Änglars herligheet. Men iagh sägher idher för
wisso, at någhre äro aff them som här stå, the ther icke skola
smaka dödhen, til tess the få see Gudz Rike.

Så begaff thet sigh widh otta daghar effter thenna orden, Matt. 17.
at han toogh til sigh Petrum och Johannem och Jacobum, Marci 9.

Text rad: 42 ath thå han; alleena; thå woro. 43 noghra; läryunga; fråghade.
44 Huem; folket; mick. 45 Joannem; Heliam. 46 noghon; prophete; (B. aff)
vthaff; gambla; (B. är vpstånden) vpstondhen war. 47 mich; Suaradhe. 48 Simon
petrus; Tw; Christus. 50 Menniskiones; sön(!); lidha. 51 (B. aff) vthaff; (B.
Äldsta) åldersmän; aff the öffuersta; vthaff the scrifft-lärdha. 52 tridhie. 53 (B.
Hwilken) Then ther; mich; effterfölya. 54 sielffwan; korss; huar. 55 fölye; mich;
För ty; behalla. 56 sit. 57 (B. skal thet behålla) wardher thet behollandes; (B.
Och) För ty; Hwad. 58 förtappadhe. 59 sielffwan (frfr. eller); sielffuan (frfr.
Hwilken); (B. Hwilken) Hoo. 60 (2 g.) wedh; mich; min; oordh. 60, 94 skall.
60 menniskionnas. 61 (B. sijn) sinne; (B. sins) hans. 62 the saknas. 62-63
(B. för wisso) sanneligha. 63 noghra; (B. aff) vthaff. 63-64 (B. skola smaka)
wardha smakandes. 64 thess; thee; rijke. 65 wedh; thenne; oordhen. 66 Joannem.

Euangelium

och gick vp på itt bergh til at bidhia. Och widh han badh, wardt hans ansichte förwandlat, och hans klädnat war hwijt och skjnande. Och sij, två män taladhe medh honom, som
70 woro Moses och Elias, och syntes j herligheet, och taladhe om hans affgång som han fulborda skulle j Jerusalem. Men Petrus och the medh honom woro, förtyngdes aff sömpn. Tå the vpwakadhe, sågho the hans klarheet, och the två män stå när honom.

75 Och thet begaff sigh, tå the gingo jfrå honom, sadhe Petrus til Jesum, Mestar, oss är gott här wara, Lät oss göra här tree hyddor, een til tigh, och een til Mosen, och een til Eliam. Och wiste icke hwadh han sadhe. Och widh han så sadhe, kom en skyy, och kringskygde them. Och the wordo för-
80 färadhe widh the wordo inweffuadhe j skyy. Och een röst hördes vthu skynom, then ther sadhe, Thenne är min elske-
lighe Son, HONOM hörer. Och j thet samma rösten hördes, funno the Jesum wara allena. Och the tijgde, och förkun-
nadhe ingom j the daghar någhot aff thet the seedt hadhe.

Matt. 17. Så hende sigh daghen ther effter, tå the gingo nedh aff
Marci 9. berghet, mötte honom mykit folck. Och sij, en man aff folcket ropadhe, och sadhe Mestar, iagh bedher tigh see til min son, Ty han är mitt eenda barn, Sij, Anden begriper honom, och strax ropar han, och han sliter honom, så at
90 han fradhgas, och han faar medh nödh jfrå honom, tå han honom slitit haffuer. Och iagh badh tina Läriungar, at the skulle vthdriffua honom, och the kunde icke. Tå swaradhe Jesus, och sadhe, O tu otroghna och genstortigha slechte,

---

Text rad: 67 vppå; wedh. 68 wort; ansikte; (B. klädnat) clädhebonat; *war* saknas. 69 talade. 70 Helias. 71 affgong; fulboordha; skwlle; Hierusalem. 72 förtwngades. 73 vpwakade; clarheet. 74 (B. stå) som stodho. 75 ath thå; (B. jfrå) frå. 76 ath wara här; Latt; try. 77 (B. hyddor . . . Eliam) tabernacula, itt till tigh, och itt till Mosen, och it till Heliam. 78 wedh; såå. 79 sky; cringskygde; wordho. 80 (B. widh) j thy ath; (B. wordo inweffuadhe) inweffuades; (B. j) vthi; skyn. 81 vthwr; *then ther sadhe* saknas. 82 honom (gemena); hördhes. 83 alleena; tijghde. 84 någoth; seet. 85 hendhe thet; nedher. 86 berghit; folk; (B. aff) vthaff. 87 folket. 88 för ty; och sy. 90 fradhgas; far; (B. jfrå) j frå. 91 haffwer; läryungar. 92 icke kunde. 93 *tu* saknas; otroogna; genstortughä; slekte.

huru lenge skal iagh wara när idher, och lijdhä idher? Haff tin son hijt. Och widh han nu framgick, reeff och sleet 95 dieffuulen honom. Men Jesus nepste then orena Andan, och giorde pilten helbregda, och fick honom sinom fadher igen. Och alle wordo förskreckte offuer Gudz herligheet.

Tå alle vndradhe på alt thet han giorde, sadhe han til sina Läriungar, Fatter thessa orden vthi idhor öron, Ty thet skal 17. Matt. Marci 9. skee, Menniskionnes Son warder offuerantwardat j menniskiors hender. Men the förstodho icke thetta ordet, och thet war fördoldt för them, at the thet icke kunde forstå. Och the fruchtadhe at frågha honom om thet ordet.

Och kom jbland them en tancke, hwilken thera skulle 18. Matt. Marci 9. störst wara. Tå Jesus sågh theras hiertas tanckar, toogh han itt barn, och stelte thet när sigh, och sadhe til them, Hwilken som anammar thetta barnet j mitt namn, han anammar migh. Och then migh anammar, han anammar honom som migh sendt haffuer. Men then ther minst är 110 jbland idher alla, han skal wara störst.

Tå swaradhe Johannes, och sadhe, Mestar, Wij sågho en som vthdreff diefflar vnder titt namn, och wij förbudhom honom thet, effter thet han icke fölier medh oss. Sadhe Jesus 115 til honom, Förbiudher honom intet, Ty then ther icke emoot oss är, han är medh oss.

Här begynnar Lucas til at bescriffua Christi ferd til Jerusalem.

Och thet begaff sigh, tå tijdhen fulbordat war, at han skulle hädhan taghen warda, wende han sitt ansichte til at fara åt

Text rad: 94 lenghe. 95 wedh; än nw. 96 dieffwlen; Jesusnepste (!); (B. orena) fula. 97 helbrögda. 98 wordho; förskräkte; (B. offuer) vthöffuer; (B. herligheet) stoomectigheet. 99 giordhe. 100 läryungar; Fatten; (B. thessa) thenne; oordhen; för ty. 101 menniskiones; wardher. 102 oordhit. 103 (B. fördoldt) förskyyt. 104 fructache (!); (B. om thet ordet) ther om. 105 j bland; huilken. 106 (B. störst) yppast. 107 it. 108 (B. Hwilken som) Hoo som helst. 109 (2 g.) mich; (B. then) hoo som helst. 110 mich; (B. sendt) vthsendt; (B. Men) Ther före; mijnst. 111 (B. störst) then ypperste. 112 Joannes; Mester; såghom. 113 vthdreeff. 114 fölgier. 115 Förbiwder; Ty saknas; (B. emoot) moot. 117 fulboordhat. 118 (B. hädhan taghen warda) taghas hädhan; ååt.

Gloss. rad: 117 * och thet be etc (överskrift saknas i B.); till (r. 2, 3); (B. bescriffua) scriffua; Cristi; ferdh; Hierusalem.

Euangelium

Jerusalem. Och han sende bodh fram för sikh. The gingo
120 och komo in til en stadh, som the Samariter vthi boodde,
at the skulle redha för honom. Och the vndfingo honom
intet, Ty han hadhe wendt sitt ansichte til at dragha til Je-
rusalem. Tå hans Läriungar, Jacobus och Johannes thet
sågho, sadhe the, Herre, wilt tu, så wilie wij säya, at eelden
125 måtte komma nedh aff himmelen, och förtära them, såsom
ock Elias giorde? Men Jesus wende sikh om, och nepste
them, säyandes, J weten icke hwars Andas j ären? Ty
menniskionnes Son är icke kommen til at förderffua men-
niskionars siälur, vthan til at frelsa them. Och the gingo
130 tådhan vthi en annan by.

Matt. 8. Och thet begaff sikh, widh the gingo på wäghen, sadhe
en til honom, Jagh wil fölia tigh hwart tu går. Sadhe
Jesus til honom, Råffuanar haffua kulor, och foghlanar vnder
himmelen neste, Men människionnes Son haffuer icke, ther
135 han kan luta sitt hoffuudh til.

Men han sadhe til en annan, Fölgh migh. Tå sadhe han,
Herre, lät migh först gå bortt, och begraffua min fadher. Tå
sadhe Jesus til honom, Lät the dödha begraffua sina dödha,
Men tu gack, och förkunna Gudz Rike.

140 En annar sadhe, Herre, Jagh wil fölia tigh, Men lät migh
först gå och skilia migh jfrå them som j mitt hws äro. Sadhe
Jesus til honom, Hwilken som setter sijn hand til ploghen
och seer tillbaka, han är icke bequem til Gudz Rike.

Text rad: 119 Hierusalem; *han* saknas; sin bodh; Och the. 120 Samaritanar;
boodde. 121 skulle. 122 (B. Ty . . . Jerusalem) för ty hans ansikte war så
anseedt ath han wille till Hierusalem. 123 läryungar; Joannes. 123-124 sågho
thet. 124 (B. wilt) wil; tw; (B. så . . . säya) ath wij säya; eldhen. 125 motte;
så som. 126 Helias; giordhe; wände. 127 seyandes; andes. 128 menniskeon-
nes(!); (B. förderffua) förgöra; menniskioners. 129 vtan; (B. frelsa) bewara. 130
(B. by) köpstadh. 132 will; ehwart. 134 näste; menniskenna. 135 huffuuth.
136 mich. 137 latt; mich; gåå; bort. 138 Latt; (B. sina) theres. 139 gack bort.
140 Och en; fölya; lat; mich. 141 gåå; mich; jfråå; hwss. 142 (B. Hwilken)
Hoo; säter; sin. 143 till baka; bequäm.

X. Capitel.

Sedhan skickadhe Herren vth andra siwtiyo, och sende them två och två fram för sigh j alla städher och rwm, tijt han komma wille, och sadhe til them, Sädhen är stoor, men arbetarenar äro fåå, Bedher för then skul Sädhennes Herra, at han vthsender arbetare j sina Sädh, Gåår, sij, iagh sender idher såsom Lamb j bland Vlffuar. Bärer ingen säck, ey heller skreppo, ey heller skoor, och helser ingen j wäghen. Vthi hwadh hws j kommen, sägher först, Fridh ware thesso huse. Och om ther någhor är fridzens barn, så skal idhar fridh bliffua på honom. Hwar ock icke, så kommer han til idher igen. Vthi thet samma hws bliffuer, äter och dricker hwadh idher föresets, Ty arbetaren är sijn löön werd.

Gåår icke vthu hws j hws. Och vthi hwadh stadh j kommen och the anamma idher, äter hwadh idher föresets, och görer the siwka helbregda, som ther äro, Och sägher til them, Gudz Rike är kommet hardt när idher. Vthi hwadh stadh j kommen, och the icke anamma idher, så gåår vth på hans gator, och sägher, Thet stofft som lodde widh oss aff idhar stadh, skake wij aff på idher. Doch skolen j weta, at Gudz Rike war kommet hardt när idher. Jagh sägher idher, at Sodome skal dreghelighare warda på then daghen, än them stadhenom.

Wee tigh Chorazin, wee tigh Bethsaida, Ty hadhe sådana

Text rad: 1 Tiyonde. 2 (B. skickadhe) talde; herren och vth. 3 (B. för) före; (B. och frfr. rwm) oc; (B. tijt) ther. 4, 11, 50, 57, 63, 75, 76, 79, 83 till. 4 Säden; (B. men) och. 5 arbetarena(!); skwldh; sädhenes. 6 (B. vthsender) wil vthsendha; arbetara; sendher. 7 (B. såsom) som; j bland; wlffuar; bären; (B. ingen säck) ingenposa(!) medh idher. 8 Uthi. 9 huadh som helst; säghen; wari; hwse. 10 fredzens. 10-11 (B. så skal . . . bliffua) wardher idher fredher städiandes. 11 så saknas; thå till. 12 hwss; bliffuen; (B. äter) ätandes; (B. dricker) drickandes; hwad. 13 (B. föresets) förelägges; för ty; sin; wardh. 14 (B. Gåår) Gången; vthwr; hws och j hwss; (B. kommen) inkomen. 15 hwadh som; (B. föresets) förelägges. 16 siuka; helbrögda. 17 kommit; hart; Uthi. 18 (B. kommen) inkomen. 19 (B. hans gator) gatunar; wedh. 20 (2 g.) (B. aff) vthaff; (B. skake) riste; oss på; doch lekawel; skulen. 21 kommit; hart. 22 Sodomis; dregheligare. 23 stadenom. 24 (2 g.) Ue; Corosain; för ty ath.

Euangelium

25 kraffter warit giorda vthi Tyro och Sidon, som the giorda
 äro vthi idher, longo sedhan hadhe the sittit vthi säck och
 asko, och giordt synda bätring. Doch skal Tyro och Sidoni
 drägelighare warda på Domenom än idher. Och tu Caperna-
 30 naum, som vphäffuen äst alt in til himmelen, tu skalt nedher-
 stördt warda til heluete. Hwilken idher hörer, han hörer
 migh. Och then idher förachtar, han förachtar migh, Men
 then migh förachtar, han förachtar honom som migh sendt
 haffuer.

Men the siwtiyo komo igen med glädhi, och sadhe, Herre,
 35 Diefflanar äro oss ock vnderdånighe j titt nampn. Tå sadhe
 han til them, Jagh sågh Satanam falla aff himmelen såsom
 en lungeeld. Sij, iagh haffuer giffuit idher macht at trampa
 på Ormar och Scorpioner, och offuer all fiendans krafft, och
 idher skal intet warda skadhandes. Doch frögder idher icke
 40 ther aff, at Andanar äro idher vnderdånighe, Vthan frögder
 idher, at idhor nampn äro scriffuin j himmelen.

Matt. 11. J samma stundenne, frögdadhe sigh Jesus j Andanom,
 och sadhe, Jagh prijsar tigh Fadher, himmelens och jor-
 dennes HERRE, at tu haffuer thetta fördoldt för the wijsa
 45 och kloka, och haffuer thet vppenbarat för the fåkunnigha,
 Ja Fadher, Ty så haffuer warit behaghelighit för tigh. All
 ting äro migh antwardat aff minom Fadher. Och ingen weet
 hoo Sonen är, vthan Fadhren, Och hoo Fadhren är, vthan
 Sonen, och then som Sonen wil thet vppenbara.

Johan. 8.

Text rad: 25 (2 g.) giordha; Sidone. 26 sitit; (B. säck) håärclädhe. 27 j
 asko; (B. synda bätring) bätring aff theas syndher. 28 dregheligaren; wardha;
 domen. 29 (B. äst) år(!); (B. in) vp; (B. nedherstördt) nedhertryckt. 30 wardha;
 in til; helwite; (B. Hwilken) Hoo. 31 (2 g.) mich; (B. then) hoo; (2 g.)
 föractar. 32 (2 g.) mich; (2 g.) föractar; (B. honom) then; som saknas; (B. sendt)
 vthsendt. 34 Men saknas; siwtiyo; kommo; medh; (B. och sadhe) seyandes. 35
 (B. j) vnder. 36 (B. falla) fallandes. 37 liwngeld; mact. 38 öffuer; al; fiyen-
 dens. 39 doch lekawel; frögdher. 40 thär; (B. aff) vthaff; andana; frögdher.
 41 scriffuen. 42 (B. J) På; stundena; fröghdadhe. 43 iordhenes. 44 herre
 (gemena); tw; fördolt. 45 kloka; oppenbarat; (B. the fåkunnigha) them som ringa
 actadhe äro. 46 för ty; alle. 47 tingh; mich; mynom. 48 hoo som (frfr. Sonen);
 sonnen; (2 g.) vtan. 49 (2 g.) sonnen; oppenbara.

Och han wende sigh om til sina Läriungar affsidhes, och sadhe, Saligh äro the öghon, som see thet j seen, Ty iagh sägher idher, Monge Propheter och Konungar, åstundadhe see thet j seen, och fingo doch icke seet, och höra thet j hören, och fingo doch icke hört. Matth. 11.

Och sij, en Lagklook stoodh vp, och frestadhe honom, säyandes, Mestar, hwadh skal iagh göra, at iagh må få ewinnerlighit lijff? Tå sadhe han til honom, Hwadh är scriffuit j Laghen? Huru lääs tu? Swaradhe han och sadhe, Tu skalt elska tin Herra Gudh aff alt titt hierta, och aff allo tinne siäl, och aff alla tina kraffter, och aff allom tinom hogh. Och tin nästa som tigh sielff. Tå sadhe han til honom, Retteligha swaradhe tu, gör thet, så fåår tu leffua. Tå wille han göra sigh sielffuan rettferdighan, och sadhe til Jesum, Hwilken är tå min näste? 55

Tå swaradhe Jesus, och sadhe, En man foor nedh aff Jerusalem til Jericho, och kom j röffuare hender, Och the klädde aff honom, och sargadhe honom, och gingo tädhan, och läto honom liggia halffdödhan. Så hende sigh, at en Prest foor nedher åt samma wäghen, och tå han fick see honom, gick han fram om honom. Sammalunda ock en Leuit, tå han kom til thet samma rwmet, gick han fram, och sågh på honom, och gick sedhan fram om honom. Men en Samaritan kom samma wäghen, och kom til honom. Och när han sågh honom, warkunnadhe han sigh offuer honom, och gick til, och förbandt hans såår, och gööt ther olio och wijn in, och ladhe på sin öök, och förde honom til herberghe, 60
65
70
75

Text rad: 50 wendhe; läryungar. 51 Salughe; för ty. 52 ath monga; prophetar; konunghar; åstwndadhe. 53 (B. seet) seedh. 54 hörath. 55 laghcllook. 56 seyandes; huadh. 58 hwrw; Tw (frfr. skalt); (B. skalt) skal. 59 (2 g.) (B. aff) vthaff; (B. allo) alla. 60 (2 g.) (B aff) vthaff; (B. och frfr. aff allom) oth(!). 61 sielffuan. 62 (2 g.) tw. 63 sielffwan; retferdugan. 64 tå saknas. 65 Tå saknas; (B. foor) färdadhes. 66 Hierusalem; Hierico; röffuara. 67 clädde; sarghade. 68 (B. och läto) latandis; thet sigh. 69 ååt; wäyen. 74 warkwnnadhe; (B. offuer) vthöffuer. 76 förde; herbergie.

Gloss. rad: 71 (saknas i B.) * leuite etc) Leuite woro aff Leui slecte, och pleghadhe tiena ther gudz dyrkan skeedde. 73 (saknas i B.) * samaritan etc) Samaritani woro noghra heduingar(!) the ther mykit föractadhe woro j bland judana.

Euangelium

och skötte honom. Then andra daghen foor han tädhan, och toogh fram två penningar, och gaff werdenom, och sadhe til honom, Skööt honom, och hwadh tu meer kostar
80 på honom, wil iagh betala tigh, när iagh kommer igen. Hwilken aff thessa tree, synes tigh nu haffua warit hans näste, som för röffuarenar kommen war? Sadhe han, Then som bewijste honom barmhertigheet. Tå sadhe Jesus til honom, Gack, och gör tu sammaledhes.

85 Men thet begaff sikh tå the wandradhe, gick han vthi en liten stadh, och een quinna benemd Martha, vndfick honom vthi sitt hws. Och hon hadhe een syster benemd Maria, Hon satte sikh widh Jesu fötter, och hörde hans ord. Men Martha bekymradhes medh ijdkeligh tienst. Hon gick
90 fram, och sadhe, Herre, Sköter tu intet ther om, at mijn syster läter migh tiena allena? Så sägh henne nu, at hon hielper migh. Swaradhe Jesus, och sadhe til henne, Martha, Martha, tu haffuer vmsorgh och bekymmer om mongahanda, Men itt är nödhtorfftigt. Maria haffuer vthkorat
95 then godha delen, hwilken henne icke skal jfrå taghas.

(hans näste)

Wår näste är icke allena then oss wel gör, vthan ock then som våra welgerningar behöffuer, och wij äre huar annars näste.

XI. Capitel.

Matt. 6. Och thet begaff sikh, at han badh vthi itt rwm. Tå han wende igen, sadhe en aff hans Läriungar til honom, Herre, lär oss bidhia, såsom ock Johannes lärde sina Läriungar.
5 Tå sadhe han til them, När j bidhien, säyen så. Fadher wår,

Text rad: 77 (B. Then) och then. 78 penninga; werdhenom. 79 tw. 80 will; tich betala. 80-81 (B. Hwilken . . . nu) Huilken nw aff thenne tree synes tigh. 81 hans; neste. 82 röffuarana. 83 (B. bewijste honom barmhertigheet) warkwnadhe sikh vthöffuer honom; Tå saknas. 84 göör; tw; sammaledes. 85 Men saknas. 86 benempdt; vndhfick. 87 hwss; en; benempdt. 88 wedh; föter; hördhe; oordh. 89 bekymradhes; idhkeligha; tienist. 90 tw; min. 91 (B. läter . . . allena) haffuer så öffuergiffuet mich, ach (!) later mich tiena allena; (B. Så) Ther före; nu saknas. 92 mich; till (til i kustoden). 93 bekymber; (B. om mongahanda) j mong ärende. 94 it; nödhtorfftigt. 95 deelen; huilken; skall; j frå.

1 Ellofte. 2 it. 3 wändhe; (B. aff) vthåff. 4 så som; Joannes; lårdhe. 5 bidien; wår.

Gloss. rad: 81 * näste etc); wäl; vtan; hwar.

som äst j himmelen. Helghat warde titt nampn. Tilkomme
titt Rike. Skee tin wilie, så på jordenne som j himmelen.
Giff oss altijdh wårdt daghligha brödh. Och förlåt oss våra
synder, ty ock wij förlåte allom som oss skyllighe äro. Och
inleedh oss icke vthi frestelse. Vthan frels oss jfrå ondo. 10

Och sadhe han til them, Hwilken är jbland idher som
haffuer en wen, och han gåår til honom om midnatz tijdh,
och sägher til honom, Käre wen, låna migh try brödh, Ty
min wen är kommen til migh, waghfarande, och iagh haffuer
intet leggja för honom. Och then som innan före är, swarar 15
och sägher, Gör migh icke omak, dören är nu stengd, och
mijn barn äro med migh j säng, iagh kan icke stå vp och få
tigh thet. Jagh sägher idher, Om han än icke vpståår, och
fåår honom thet, therföre at han är hans wen, likwel therföre
at han så tråghen är, ståår han vp, och fåår honom så mykit 20
han behöffuer.

Så sägher ock iagh idher, Bedher, och idher skal giffuit Matt. 7.
warda. Söker, och j skolen finna. Klapper, och idher skal Johan. 16
warda vplätit. Ty then ther bedher, han fåår, och then ther
söker, han finner, och then ther klappar, honom warder vp- 25
lätet. Huilken jbland idher är then fadher, om hans son
bedhes brödh aff honom, som giffuer honom en steen? Eller
om han bedhes fisk, mon han giffua honom en Orm för fisk?
Eller om han bedhes ägg, mon han få honom en Scorpion?

Text rad: 6 (B. äst) är; himblom; tilkome. 7 (B. Skee) wardhe; iordhenne.
8 geff; (B. altijdh) jdagh; wort; daghelighit; förlat; wora. 9 (B. ty) som; wi och;
förlatom; (B. allom . . . äro) hwariom och enom som oss skyllugh är. 10 icke in-
leedh oss; vtan; frelsa; (B. jfrå) frå; oondo. 11 Huilken; j bland. 12 ven. 13
ven; mich; för ty. 14 ven; kommin. 14, 63, 90, 91, 106, 115, 119, 122, 125 till.
14 mich; waghfarandhes. 15 läggia; innanföre. 16 mich; (B. icke) intit; omaak;
stengdt. 17 medh; mich; vpp. 18 (B. thet) någhot. 18-19 (B. vpståår, och fåår)
wille vpstå och få. 19 (B. thet) någhot; ven; likouel. 20 (B. ståår han vp) war-
dher han vpstondandes. 22 *Så* saknas; Och iach sägher idher. 23 wardha; (B.
skolen finna) wardhen finnandes; clapper. 23-24 (B. skal warda) wardher. 24
For ty. 25 sökier; clappar; vplätit. 26 (B. jbland) aff; och om; (B. son) barn.
27 (B. som . . . steen) icke geffuer han thy steenen. 28 (B. han frfr. bedhes) thet;
(B. mon . . . fisk) icke gefuer han thy en orm för fisk. 29 (B. han frfr. bedhes)
thet; (B. mon . . . Scorpion) icke får han thy en scorpion.

Euangelium

30 Kunnen nu j som onde ären, giffua idhor barn godha gåffuor, Huru mykit meer skal idhar himmelske Fadher giffua then helgha Anda, them som bidhia honom.

Matt. 12. Och han vthdreff en dieffuul som war en dumbe. Och när

Mar. 3. dieffuulen war vthdriffuen, taladhe dumben. Och folcket

35 förundradhe sigh. Men somlighe aff them sadhe, Han vthdriffuer diefflar medh Beelzebub, diefflanars Öffuersta.

Och somlighe frestadhe honom, begärandes aff honom tekn aff himmelen. Men effter han wiste theras tanckar, sadhe

han til them, Huart och itt Rike, som syndrar sigh emoot

40 sigh sielfft, thet warder förödt, och hws faller på hws. Är ock nu Satan syndrat emoot sigh sielff, Huru warder tå hans Rike ståndandes? effter j säyen at iagh vthdriffuer diefflar medh Beelzebub. Men om iagh vthdriffuer diefflar medh Beelzebub, medh hwem driffua tå idhor barn them vth?

45 Therföre skola the wara idhre Domare, Men om iagh vthdriffuer diefflar medh Gudz finger, så är jw Gudz Rike kommet til idher.

Tå en starck bewäpnat bewarar sitt hws, så bliffuer thet j fridh som han ågher. Men ther en starckare tilkommer, och

50 offuerwinner honom, tagher han bortt all hans wapn ther han tröste vppå, och skiffter hans rooff. Then icke medh migh är, han är emoot migh, och then icke församlar medh migh, han förskingrar.

När then orene Anden gåår vth aff menniskionne, wandrar

55 han kring om torra platzer, söker effter huilo och finner ingen. Tå sägher han, Jagh wil komma igen vthi mitt hws ther iagh

---

Text rad: 30 oonde; geffua; gåffuor. 31 hurw; (B. skal . . . giffua) idhar himmelske fadher wardher geffwandhes. 33 (B. vthdreff) war vthdriffuandes; dieffwl. 34 vthdriffuin; folkit. 35 somlige; (B. aff) vthaff. 36 diefflanar; belzebub; (B. diefflanars Öffuersta) som är then öffuerste öffuer diefflanar. 37 begärendhes; teekn. 39 Hwart; it; emot. 40 wardher; förödt. 41 sielffuan; wardher. 42 stöndandes; diefflanar. 43 belzebub; (B. Men om) Om så är ath; vrhdriffuer (!); diefflanar. 44 (B. Beelzebub) belzebubs hielp; (B. hwem) hwars hielp. 45 idhra; (B. Men om) men om så är ath. 46 diefflanar; iw; kommit. 48 stark. 49 starkare. 50 öffuerwinner; bort; wampn. 51 Then ther. 52 (2 g.) mich; then ther; församlar. 53 mich. 54 (B. orene) fule; vthaff. 55 platzar; (B. söker) sökiendes; efter; hwilo; och när han ingen finner. 56 Tå saknas; will; mit.

S. Luce

vthgick. Och när han kommer, finner han thet reent sopat, och wel^l tilpyntat. Tå gåår han åstadh, och tagher til sigh siw andra Andar, som skadheligaharen äro än han, och the gå ther in och boo ther, Och then menniskionnes sijdsta, 60 warder werre än thet första.

Och thet begaff sigh, tå han thetta sadhe, hooff een quinna sina röst vp jbland folcket, och sadhe til honom, Saligh är then quedhen som tigh burit haffuer, och the spenar som tu dijt haffuer. Men han sadhe, Ja, Salighe äro the som höra 65 Gudz ord, och göma thet.

Tå folcket trengdes in til, begynte han säya, Thetta är itt 70 ondt slechte, The begära tekn, och tekn skal them icke giffuit warda, vthan Jone Prophetes tekn. Ty såsom Jonas war the Niniuiter itt tekn, så skal ock menniskionnes Son wara thesso 70 slechte. Drotningen aff Södherlanden, skal vpstå på Domen Matt. 12. medh the män aff thetta slechtet, och skal fördöma them. 3. Reg. 10. Ty hon kom jfrå werldennes enda til at höra Salomons wijs- 2. Para. 9 dom. Och sij, här är meer än Salomon. The Niniuitiske män skola vpstå på Domen medh thetta slechtet, och skola 75 fördöma thet, Ty the giorde bätring effter Jone predican. Och sij, här är meer än Jonas.

Jngen vptender itt liws, och setter thet vthi någhot heem- 80 light rwm, eller vnder een skeppo, Vthan på liwsastakan, at the som inkomma, skola få see aff liwset. Öghat är krop- sens liws, När nu titt ögha är enfalligt, så warder ock all tin krop liws. Är thet ock argt, så warder ock tin krop mörk. Therföre see til, at liwset som j tigh är, icke warder mörker.

Text rad: 57 sopath reent. 58 wäl; aff stadh. 59 skadheligaren; (B. än) en. 60 gåå; menniskiones; sijszta. 61 wardher; wärre. 62 en; qwinna. 63 ibland; folket; Salugh. 64 qwedhen; burith. 65 hafuer; salughe. 66 oordh; (B. thet) them. 67 folket; (B. trengdes in til) drogho j hoop; ath säya. 68 slekte; (2 g.) tekn. 69 wardha; vtan; tekn; för ty. 70 it; tekn. 71 slechtena; södherlanden. 72 (B. the män) thenne mennenar; slectit; skall. 73 för ty; (B. jfrå werldennes enda) aff yttersta landzendanar; Salomonis; wijszdom. 74 (B. än) en. 75 men; stå vp; slectit. 76 för ty; efter; Jones. 77 vptänder; it; säter. 79 ena; skäppo; vtan. 81 (B. nu) uw(!); tit; enfallugt; (B. så) thå; wardher. 82 (B. liws) liwss-actug; (B. argt) ondt; wardher. 83 (B. liwset) thet liws; wardher; it mörker.

Euangelium

Om nu tin krop är allsammans liws, och haffuer ingen deel
85 aff mörkret, så warder han allersamman liws, och vplyser tigh
såsom en klaar liungeeld.

Och widh han taladhe, badh honom en Pharisee, at han
skulle få sikh maat medh honom. Tå gick Jesus in medh
honom, och satte sikh til boordz. Men tå Phariseen sågh,
90 at han icke twådde sikh förr än han gick til boordz, förund-
Matt. 23. radhe han sikh. Tå sadhe Herren til honom, J Phariseer
gören reent thet som vthwertes är på dryckekaret och fatet,
och thet inwertes är j idher, är fult medh rooff och ondsko.
J dårar, then som giorde thet vthwertes är, haffuer han ock
95 icke giordt thet inwertes är? Doch giffuer almoso aff thet j
haffue, Och sij, så äro idher all ting reen.

Men wee idher Phariseer, Ty j gören tiyend aff mynto
och rwto och allahanda kåål, och Domen och Gudz kärleek
låten j bliffua tillbaka. Ja, man moste thetta göra, och doch
100 thet andra icke låta.

Wee idher Phariseer, Ty j sittien gerna fremst j Synago-
gorna, och wilien helsadhe warda på torghet.

Wee idher Scrifftlärde och Phariseer, j skrymtare, Ty j
ären såsom the griffter som intet synas, ther folcket gåår
105 vppå, och weet ther intet aff. Tå swaradhe en aff the Lag-
kloka, och sadhe til honom, Mestar, Tu försmädher ock oss
medh thenna orden. Tå sadhe han, Wee ock idher j Lagh-
kloke, Ty j leggen byrdor på menniskionar, hwilka the icke
dragha kunna, och j taghen icke sielffue på byrdona, medh
110 itt idhart finger.

Text rad: 84 (B. Om nu) Om så är; kropp; all sammans. 85 wardher; (B. han . . . liws) thet alt sammans liwst; oplyser; tich. 86 så som; (B. en klaar liungeeld) it skijnandes liws. 87 phariseus. 88 sich; (B. Tå) Så. 89 then phariseus. 90 för än. 92 j göre; vthwärtet; dryckekaren; faten. 93 thet är fult; (B. rooff) röffwerij; oondzsko. 95 almuso; (B. aff) vthaff. 95-96 (B. thet j haffue) idhart. 96 (B. äro) är. 97 we; j phariseer; för ty; tiyonde. 98 kerleek. 99 laten; blifua; til baka. 100 (B. låta) förlata. 101 j phariseer; för ty; sitien; the synagogor. 102 wardha; törghit. 103 j scrifftlärdhe; j phariseer; j (frfr. skrymtare) saknas; för ty. 104 så som; grifter; synes; folket. 105 (B. aff frfr. the) vthaff; laghcloka. 106 försmädher tu. 107 (B. thenna) thessen; oordhen; laghcloke. 108 för ty; leggien; byrdher; (B. hwilka) som. 109 och j sielffue icke taghen; byrdhena. 110 it; idhert.

Wee idher j som byggen the Propheters griffter, Men idhre fädher slogho them jhiäl. Sannerligha j betyghen, at j hällen ther aff som idhre fädher giordt haffua, Ty the slogho them jhiäl, och j byggen theas griffter vp.

Therföre sägher ock Gudz wijsdom, Jagh skal senda til them Propheter och Apostlar, och aff them skola the någhra dödha och förfölia, På thet at aff thetta slechtet skal vthkräftd warda alla Propheters blodh, som vthgutin är, sedhan werlden war skapat, jfrå Abels blodh in til Zacharie blodh, som förgiordes emellan Altaret och Templet. Wisseligha, sägher iagh idher, warder thet vthkräftd aff thetta slechtet.

Wee idher j Lagkloke, Ty j haffuen fått nyckelen til förståndet, sielffue gå j intet in, och förweghren them som ingå wilia.

När han nu thetta sadhe til them, begynte the Lagkloke och Phariseer gå hårdt åt honom, och listeligha frågha honom om mong stycker med försåat, sökiandes effter at the någhot weedha kunde aff hans munn, ther the måtte beklagha honom före.

XII. Capitel.

När nu församlat wardt otaligha mykit folck, så at the trampadhe på hwar annan, begynte han säya til sina Läriungar först, Tagher idher wara för the Phariseers swrdeegh, som är skrymterij, Ty intet är fördoldt som icke warder vppen-

Text rad: 111 byggen; (B. Men) och. 112 idhra; fädhra; j hääl. 112-113 (B. at j) athi. 113 hollen; idhra; fädhra; för ty. 114 j hääl; (B. theas) therr(!); vpp. 115 wijsdom; (B. skal senda) wardher sändandes. 116 prophetar; (B. aff) vthaff; *någhra* saknas. 117 förfölya; (B. På) på(!); (B. aff) vthaff; slektit; vthkräft. 118 wardha; vthgutin. 119 (B. jfrå) frå. 120 förgyordes. 121 thet wardher vthkräft; (B. aff) vthaff; slektit. 122 laghcloke; för ty; fät; förstondit. 123 (B. gå) gingen; (B. förweghren) haffuen förweghrat. 124 wille. 125 laghcloke. 126 the phariseer; (B. gå hårdt åt) swärligha trengia sigh in till. 127 stycke; medh; försåt. 128 (B. aff) vthaff; mwn; motte; beclagha.

1 Tolfte. 2 (B. När . . . wardt) SEdhan wort församlat; otalighit. 3 Thå begynte. 3, 14, 31, 33 (2 g.), 34, 35 (2 g.), 37, 44 (2 g.), 46, 47 (2 g.), 50, 57, 70, 75, 83, 88, 91 (2 g.), 92, 115, 123, 130, 131, 135 till. 3 läryungar. 4 Först taghen; idher sielffua; till wara; (B. som) så som. 5 (B. fördoldt) skyyt; wardher; oppenbarat.

Euangelium

barat, och intet lönlighet, som icke vpkommer. Therföre huadh j sagdt haffuen j mörkret, thet skal warda hördt j liwset, och thet j talat haffuen j örat j kamranar, thet skal predicat warda offuan på taken.

Matt. 10 Men iagh sägher idher minom wenom, Rädhens icke för them som dödha kroppen, och sedhan haffua the intet hwadh the meer göra kunna. Men iagh wil wisa idher hwem j skolen rädhas. Rädhens honom, som sedhan han dödhat haffuer, haffuer han ock macht at bortkasta til heluete. Ja, 15 sägher iagh idher, honom rädhens. Köpas icke fem sperffuer för två småpenningar? Och en aff them är icke förgäten för Gudhi. Ja, idhor hoffuudhhäär äro ock all reknat. Therföre fructer idher intet, j ären bättre än monga sperffuer.

Matt. 10 Men iagh sägher idher, Hwilken migh bekenner för men- 20 niskior, honom skal ock menniskionnes Son bekenna in för Gudz Änglar, Men then migh nekar för menniskior, han skal ock nekat warda för Gudz Änglar. Och then ther talar itt ord emoot menniskionnes Son, thet skal warda honom förlåtit. Men then som hädher then helgha Anda, thet skal 25 icke förlåtas.

Matt. 10 När the nu dragha idher fram j Synagogorna och för Offuerheten, och för the Welligha, Haffuer ingen vmsorgh, hwadh och huruledhes j swara, eller hwadh j säya skolen, Ty then helghe Ande skal lära idher j samma stundenne 30 hwadh j säya skolen.

Tå sadhe en aff folcket til honom, Mestar, sägh minom

Text rad: 6 (B. lönlighet) fördoldt. 7 huadh; haffwen; (B. skal warda) wardher. 8 öraht; (B. j kamranar) innan lykta dörar. 9 wardha; offwan. 10 (B. Rädhens icke) Warer icke redde. 11 huadh. 12 mera; will; wijsa. 14 hafuer (frfr. han); ock saknas; makt; heluite; (B. Ja) Sannerligha. 15 fäm; sperffwa. 16 små penninga; (B. aff) vthaff. 17 idher; huffwudh häär; räknat. 18 fructer; sperffwar. 19 (B. Hwilken) Hoo som hälst; bekenner mich; menniskionar. 20 (B. honom) then. 20, 39, 79, 97, 119 skall. 20 menniskionne. 21 englar; *Men* saknas; mich; och nekar; menniskionar; (B. han) then. 22 wardha; englar; (B. then ther) hoo som hälst. 23 it; oordh; (B. skal warda) wardher. 24 förlåtit. 25 förlåtas. 26 (B. j) till; the synagogor; (B. för) till. 27 öfuerhetenar; *för* saknas; (B. the Welligha) welligheetenar; hafuen; omsorgh. 28 (2 g.) huadh; swara skolen. 29 stundenne. 30 huadh. 31 (B. aff) vthaff; folkit.

brodher, at han byter medh migh arffuedelen. Sadhe han
 til honom, Menniskia, hoo haffuer skickat migh til Domare
 eller skifftare offuer idher? Och han sadhe til them, Seer
 til, och tagher idher wara för girigheet, Ty eens menniskios 35
 lijff henger icke ther på, at hon monga äghodelar haffuer.
 Och sadhe han een liknelse til them, säyandes.

Thet war en rijker man, hwilkens åker baar frucht noogh,
 Tå tenckte han widh sigh sielff, säyandes, Hwadh skal iagh
 göra? Ty iagh haffuer icke ther iagh kan leggja mina frucht 40
 vthi. Och sadhe, Thetta wil iagh göra, Jagh wil rijffua om
 kull mina ladhor, och byggia vp större, och tijt wil iagh för-
 samla alt thet migh wext är, och mina äghodelar. Och säya
 til mina siäl, Siäl, tu haffuer mykit gott förwarat in til mong
 åår, gör tigh godha daghar, äät, drick, war gladh. Men 45
 Gudh sadhe til honom, Tu däre, j thenna natt skal man kalla
 tina siäl jfrå tigh, Hoo skal tå få thet tu tilreedt haffuer?
 Altså gåår thet ock honom, som sigh församlar äghodelar,
 och icke är rijk för Gudhi.

Och han sadhe til sina Läriungar, Therföre sägher iagh 55
 idher, haffuer icke vmsorgh för idhart lijff, hwadh j äta
 skolen, Eller för idhar krop, hwadh j skolen klädha idher
 medh. Lijffuet är meer än maten, och kroppen meer än klä-
 dhen. Seer på korpanar, ty the såå intet, ey heller vpskära,
 the haffua huarken kellare eller ladho, och Gudh fødher
 them, Huru mykit äre j bätre än foghlanar? Matt. 6.

Hwilken aff idher kan medh sijn vmsorgh föröka til sin
 wäxt en alen? Kunnen j nu icke thet som minst är, Hwar-

Text rad: 32 mich; arffwadelen; Thå sadhe. 33 skickat; mich. 34 öffuer; Och
 sadhe han. 35 (B. wara) till wara; girugheet; för ty; (B. eens) någhor; menniskes. 36
 (B. på) vppå. 37 liknelse. 38 riker; (B. hwilkens) hwes; bar; fruct. 39 tenkte;
 (B. widh sigh sielff) inne medh sigh; Hwad. 40 (B. ther) hwart; fruct. 41 vthi
 saknas; och sadhe han; (2 g.) will; rijffwa; om saknas. 42 will; församla.
 43 mich; växt. 46 thenne. 47 j frå; (B. Hoo) hwem; (B. skal tå få thet) wardher
 thå thet till godho kommit som; tillreedt; hafuer. 48 (B. Altså) Så; (B. gåår thet)
 skeer; församlar. 50 Och sadhe han; läryungar. 51 vmsorg; huad. 52 kropp;
 huad; klädha. 53 kroppen är meer; klädighen. 54 korpana; för ty; så; vp skära
 the. 55 haffna (!); huarken. 56 mykit meer; fughlana. 57 Huilken; (B. sijn)
 hans; vmsorg; föröka.

Euangelium

före haffuen j tå vmsorgh för thet andra? Seer på Lilionar
 60 huru the wexa, the arbeta intet, och ey heller spinna. Men
 iagh sägher idher, Jcke Salomon j all sijn herligheet war så
 klädd, som een aff them.

Effter thet Gudh så klädher gräset, som jdagh wexer på
 markenne, och j morghon kastas j vghnen, Huru mykit meer
 65 skal han klädha idher, j kleentroghne? Therföre frågher ock
 j intet effter, hwadh j skolen äta eller dricka, Och farer icke
 j höghdena, Ty effter alt thetta sökia Hedhninganar j werl-
 denne. Men idhar Fadher weet wel, at j sådant behöffuen.
 Vthan söker heller effter Gudz Rike, så faller idher alt
 70 thetta til.

Fruchta tigh icke tu klene hiord, Ty idhars Fadhers godh-
 wilie är så, at han wil giffua idher Riket. Sälier hwadh j
 haffuen, och giffuer almoso. Görer idher säcker som icke
 förältras, en skatt som aldrih minskas j himmelen, ther
 75 tiuffuen aldrih tilkommer, ey heller någhon maal förderffuar.
 Ty ther idhar skatt är, ther bliffuer ock idhart hierta.

Läter idhra lender wara vmgiordadhe, och idhor liws brin-
 nande. Och warer j the menniskior lijke som wenta sin Herra,
 tå han igen komma skal jfrå bröllopet, At när han kommer
 80 och klappar, låta the honom strax vp. Salighe äro the tie-
 nare, huilka Herren finner wakandes, tå han kommer. San-

Een Christen menni-
 skia skal all ting haff-
 ua meenlig, och sin
 nästa til tienist, ehwad
 hon haffuer, förmå
 och är, ehuru och när
 han honom betörff,
 såsom Christus ho-
 nom giordt haffuer.

Text rad: 59 vmsorgh; (B. på) vppå. 61 (B. sijn) hans. 62 clädder; (B. aff)
 vthaff. 63 clädher; gräszt; j dagh. 64 markena; vghnen. 65 (B. skal . . .
 idher) wardher han idher clädhandes; cleentrooghna; fråghen. 65-66 ock j saknas.
 66 huad; (B. dricka) huad j skolen dricka; Och saknas; faren. 67 höghdena; för
 ty; hedningana; werldene. 68 wel saknas; (B. at j) athi. 69 Utan; söken. 71
 Fructer idher icke j clene hiord; för ty; idhers. 72 will; Sälven; huad. 73 gefuer;
 almosa; gören; säckiar. 74 (B. en skatt . . . himmelen) then skatt j himmelen
 som aldrih fattas. 75 tiuffuen; tillkommer. 76 för ty; idher (frfr. skatt). 77
 länder; brennande. 78 (B. Och . . . Herra) och j waren såsom the menniskior som
 förbidha theas herra. 79 (B. jfrå) frå. 80 lata; vpp; Salughe; tiänare.

Gloss. rad: 67 (saknas i B.) * höghdena etc.) Thet skeer om man actar för
 mykit på himmelteeknen om godh eller hord är (!) komma skola, likerwiss som
 gudh icke än thå metogh noogh wore till ath födha oss. 72 * Sälven etc.) (över-
 skrift saknas i B.); skall; haffwa; meenligh; (B. sin) hans; till; tienste; e huad; (B.
 är) år (!); e huru; houom (!); Christushonom (!).

nerligha sägher iagh idher, Han skal vpskörta sigh, och läta them sittia til boordz, och han skal tå gå och tiena them.

Och om han kommer vthi then andra wäckten, och vthi then tridie wäckten, och finner så, Salighe äro the tienare. Men thetta skolen j weta, at om Hwszbonden wiste på hwadh stund tiuffuen komma skulle, förwisso wakadhe han, och icke tilstodde vpbyta sitt hws. Therföre warer ock j redho. Ty then stund j icke tencken, skal menniskionnes Son komma.

Tå sadhe Petrus til honom, Herre, sägher tu til oss thenna lijknelsen, eller ock til alla? Tå sadhe Herren, Hwar finner man en troghen och snell Skaffare, then hans Herre setter offuer sitt tienistafolck, at han them j rettan tijdh giffuer hwadh them behörer, Saligh är then tienaren, then finner så göra, tå han kommer, Sannerligha sägher iagh idher, han skal settia honom offuer alt thet han ågher. Men om then tienaren sadhe j sitt hierta, Min Herre dröyer fast at komma igen, Och begynte slå tienarenar, och tienarinnonar, och äta och dricka och warda drucken, Så kommer thens tienarens Herre, på then daghen han thet sigh icke förmodhar, och på then stundenne then han icke weet, och skal hugga honom j stycker, och skal settia hans lott medh the otroghna.

Men then tienaren som wiste sins Herras wilia, och icke

Text rad: 82 sägher (!); ath han; (B. skal vpskörta) vpskörtar; (B. läta) läter. 83 sitia; bordz; (B. skal tå gå) wardher thå gåendes; tienar. 84 wäcten. 85 tridia; wäcten; salughe. 86 hwsbonden; huad. 87 tiwffwen; för wisso. 88 tillstodde; (B. vpbyta) jgenombryta; waren; (B. redho) bereedho. 89 för ty; (B. then) the; tencken. 89-90 (B. skal... komma) wardher menniskionna son kommande. 91 thenne. 92 lijknielsen; ock saknas. 93 snellan; (B. Skaffare) förstondare; säter. 94 (B. offuer) vthöffuer; (B. sitt) hans; tjenstefolck; rättan; geffuer. 95 hwadh; Salugh; (B. then frfr. Herren) ther. 96 (B. göra) görandes. 97 ath han skall; sätia; (B. offuer) före; (B. alt thet) allo thy; (B. Men om) Hwar nw så wore ath. 98 (B. j) vthi. 99 han begynte; slåå; tienarena; tienerinnonar. 100 (B. thens) then. 101 thet sikh saknas; (B. förmodhar) hoppadhe. 102 then stunden; then (frfr. han) saknas. 102-103 (B. skal hugga) wardher huggandes. 103 (B. stycker) tw stycke; (B. skal settia) wardher setiandes. 104 otrooghna. 105 (B. sins) sin.

Euangelium

bereedde sigh, och icke gjorde effter hans wilia, han skal lijdha mykin hugg. Men then ther icke wiste, och gjorde doch thet som hugg werdt war, han skal fåå hugg lijdha. Ty them som mykit giffuit är, aff honom skal mykit warda
 110 vthkraffdt, Och hwem mykit befalt är, aff honom skal warda mykit eskat.

Matt. 10. Jagh är kommen til at vptenda en eeld på jordenne, och hwadh wil iagh heller, än at han allaredho brunne, Men iagh moste medh een döpelse döpas, och huru ängslas iagh
 115 til tess hon fulbordat warder? Menen j at iagh är kommen til at senda fridh på jordena? Ney sägher iagh idher, Vthan wisseligha twedregt. Ty här effter skola fem wara skilachtighe vthi itt hws, tree emoot två, och två emoot tree. Fadhren skal wara emoot sonen, och sonen emoot fadhren,
 120 Modhren emoot dotterna, och dottren emoot modherna, Swäran emoot sina sonahustru, och sonahustrun emoot sina swäro.

(en eeld)

Thet är sagdt effter thet ordspråket, Jagh wil tenda en eeld vp, thet är, iagh wil åstadh komma en ofridh genom Euangelium, och wille gerna, at thet wore redho skeedt, Men iagh moste tilförenna låta mitt lijff ther före, och migh lenges ther effter.

Matt. 16. Sadhe han ock til folcket, När j få see en skyy vpgå wester vth, strax säyen j, Regn kommer, och thet skeer så. Och när
 125 j see sönnanwädher blåså, säyen j, Thet bliffuer warmt, och thet skeer så. J skrymtare, Himmelens och jordennes skepelse kunnen j bepröffua, Hwj pröffuen j icke tå thenna

(skepelse)

J kunnen see, huru thet går til medh Creaturen, hwj seen j icke ock hwad idher fattas.

Text rad: 106 giordhe. 106-107 (B. skal lijdha) wardher lidhandedes. 108 *doch* saknas; wärt; (B. skal . . . lijdha) wardher fåå hugg lidhandedes. 109 för ty; (B. skal mykit warda) wardher mykit. 110 vthkrafft; (B. skal warda) wardher. 112 *til* saknas; (B. vptenda en eeld) kasta *eldh; (B. jordenne) jorderike. 113 huad; will; allredho; (B. brunne) brende. 114 en; änxlas. 115 thess; (B. hon) thet; fullbordhat; wardher. 116 *til* saknas; (B. senda) lata komma; fredh; (B. jordena) iordherike; (B. Vthan) ja. 117 wisseliga; twädirect; för ty; her; fäm; (B. skilachtighe) syndradhe. 118 it. 119 Fadheren; (B. wara) syndra sigh; (2 g.) sonnen. 120 (B. Modhren) modheren. 121 sonnahustru; sonnahustrwn; (B. sina frfr. swäro) sinne. 123 teslikes till; folket; (B. en) någhon; sky; westan. 124 (B. vth) effter. 125 sunnan wädher; blåså; ath thet. 126 himmelsens; iordhennes; (B. skepelse) skikkilse. 127-128 (B. Hwj . . . tijdhen) hurw kommer thet till, ath j thenne tijdhen icke pröffua kunnen.

Gloss. rad: 112 *eldh etc.); oordhspråket; eeldh (r. 5); vpp; will (r. 6); aff stadh; (B. moste) motte; tillforenna; lata; mit; therföre; mich. 126 (B. skepelse) *skikkilse etc.); går; till; creaturen; hwij; huad.

tijdhen, Hwj dömen j icke ock vthaff idher sielffua hwadh rett är?

När tu nu går medh tin trättobrodher til Öffuerstan, så winlegg tigh j wäghen, at tu bliffuer honom frij, At han til ewentyrs icke dragher tigh fram för Domaren, och Domaren antwardar tigh Stockmestaren, och Stockmestaren kastar tigh j fängelsen. Jagh sägher tigh, Tu warder ther icke vthkommandes, til tess tu betalat haffuer then yttersta skärffuen. Matt. 5. 135

XIII. Capitel.

På samma tijdh, woro ther någhre tilstädhes, som bodadhe honom om the Galileer, hwilkas blodh Pilatus hadhe blandat medh theras offer. Tå swaradhe Jesus, och sadhe til them, Menen j at thenne Galileer woro syndare för alla Galileer, 5 effter the sådant lidho? Ney sägher iagh idher, Vthan om j icke bätren idher, skolen j alle sammalunda förgåås, Eller the adher-ton som tornet j Siloha föll vppå, och drap them, Menen j at the brotzighe woro för alla menniskior som boo j Jerusalem? Ney sägher iagh idher, Vthan om j icke bätren 10 idher, skolen j alle sammalunda förgåås.

Sadhe han ock thenna lijknelsen. En man hadhe itt Fikonaträä planterat j sin wijngård, och han kom och sökte frucht ther på, och fann ingen. Tå sadhe han til wijngårdz-

---

Text rad: 128 hwij; sielff; huad. 130 tw; meedh; öffuersten. 131 (B. winlegg tigh) lägg tigh winn om; tw. 132 ewentyrs. 133 antwardhar; stokmestaren (frfr. och). 134 fengelsen; tw; wardher. 135 thess; tw.

1 Trettonde. 2 PAå; noghra; tillstädes; bodhade. 3 (B. the Galileer) någhra Galileeske män. 3-4 (B. hwilkas . . . offer) huruledhes Pilatus hadhe blandat theres blodh vthi medh theres offer. 4, 14, 18, 25, 26, 30, 48, 51, 52, 58, 70, 71, 79, 82 till. 5 (B. Galileer frfr. woro) Galileeske; syndara; (B. för) vthöffuer; (B. Galileer frfr. efter) Galileeska. 6 jach sägher; (B. Vthan) för wisso. 7 (B. skolen . . . förgåås) alle wardhen j sammalund förgående. 8 adher-tan; Siloe; dråp. 9 (B. för) vthöffuer; (B. boo) boodde. 10 Hierusalem; jach sägher; (B. Vthan) för wisso. 11 (B. skolen . . . förgåås) alle wardhen j sammalunda förgående. 12 (B. Sadhe han ock) Och sadhe han; thenne; lijknelsen; fikona träå. 13 planteradh; wijngårdh; (B. och sökte) sökyandes effter. 14 frucht; fan; (B. wijngårdzmannen) wijngårdz-tienaren.

Euangelium

15 mannen, Sij, nu j try år haffuer iagh kommet, och sökt frucht på thetta Fikonaträdh, och iagh finner ingen, Hugg thet bortt, Hwar effter skal thet förhindra jordena? Han swaradhe, och sadhe til honom, Herre, lät stå thet än nu j thetta året, så lenge iagh graffuer om kring thet, och gödher
20 thet, om thet så kunde bära frucht, Hwar och icke, så hugg thet sedhan bortt.

Och han lärde om Sabbathen vthi een Synagogo, Och sij, ther war een quinna, som hadhe hafft kranckhetennes Anda j adhernton år, och war krompen, och förmätte icke vplyffta
25 hoffuudhet. När Jesus sågh henne, kalladhe han henne til sigh, och sadhe til henne, Quinna, war frij aff tinne kranckheet. Och han ladhe sina hender på henne. Och strax reeste hon sigh vp, och prijsadhe Gudh. Tå swaradhe Öffuersten för Synagogon, och war wreedh, at Jesus heladhe
30 på Sabbathen, och sadhe til folcket, Sex daghar äro ther j måghen arbeta på, kommen på them och låten hela idher, icke på Sabbathen.

Tå swaradhe Herren honom, och sadhe, Tu skrymtare, löser icke hwar och en aff idher om Sabbathen sin oxa eller
35 åszna jfrå krubbonne, och ledher bortt at watna? Mätte man tå icke lösa aff thetta bandet på Sabbathen thenna Abrahams dotter, hwilka Satan bundet haffuer, sij, nu j adhernton år? Och tå han thetta sadhe, skemde sigh alle, som honom emoot ståndet hadhe. Och alt folcket gladde
40 sigh aff the herligha gerningar som giordes aff honom.

Så sadhe han tå, Hwem är Gudz Rike lijkt, och widh

Text rad: 15-16 (B. Sij . . . frucht) Sy, nw äro try år sidhan iach hwart år är kommen sökiandes effter fruct. 16 fikona trädh. 17 bort. 17, 42, 46, 81 skall. 17 iordhena. 18 latt. 20 fruct; *så* (frfr. hugg) saknas. 21 sidhan; bort. 22 lårdhe; (B. Sabbathen) Sabbatz daghanar; synagoga. 23 en; *hafft* saknas. 24 krumpen; förmotte; (B. icke) intit. 25 huffwudit. 26 (B. war frij) tw är frij wordhen; (B. aff) vthaff; thina. 28 vpp. 29 synagogan; heeladhe. 30 sabbatz daghen; folket. 31 laten; heela. 32 sabbatz daghen. 33 *Tu* saknas. 34 sabbatz daghen. 35 åsna; (B. jfrå) frå; krubbona; leedher; bort; Motte. 36 båndit; sabbatz daghen. 37 huilka; (B. bundet) förbundit; hafuer. 39 stondit; folket; glädde. 40 (B. aff frfr. the) vthaff; gerninga; giordhes. 41 rijke. 41-42 (B. och . . . thet) eller hwar skall iach lijknä thet wedher.

hwadh skal iagh lijknä thet? Thet är lijkt widh itt Sinaps Matt. 13.
korn, som en man toogh och sådde j sin örtagård, och thet Marci 4.
wexte, och bleff itt stoort trää, och foghlanar vnder himmelen
boodde på thes quistar. 45

Och åter sadhe han, Widh hwadh skal iagh lijknä Gudz Matt. 13.
Rike? Thet är lijkt enom swrdeegh, hwilken een quinna
toogh, och ladhe in vthi tree skeppor miöl, til tess thet
swrnadhe altsammans. Och han gick jgenom städher och
byiar och lärde, Och toogh wäghen åt Jerusalem. 50

Och en sadhe til honom, Herre, äro the ock fåå som warda Matt. 7.
salighe? Tå sadhe han til them, Winlegger idher ther om,
at j kunnen ingå jgenom then tränga porten, Ty monge
(sägher iagh idher) skola sökia ther effter, at the må in-
komma, och skola doch icke kunna. Sedhan Hwszbonden 55
haffuer vpståndet, och lätet dören igen, och j begynnen stå
vthe, och bulda på dören, säyandes, Herre, Herre, lät vp
för oss. Och han swarar och sägher til idher, Jagh weet
intet aff idher hwadhan j ären. Tå skolen j begynna säya,
Wij haffuom ätit och drucket medh tigh, och tu haffuer lärdt 60
på våra gator. Och han skal säya, Jagh sägher idher, Jagh
weet intet aff idher hwadhan j ären, Gåår jfrå migh alle j
ogerningsmän, Och ther skal wara grååt och tandagniszlan,
när j få see Abraham, Jsaac och Jacob och alla Propheterna j Matt. 8.
Gudz Rike, och idher vthdriffuas. Och the skola komma 65
jfrå östan och westan, och noordan och sönnan, och skola

Text rad: 42 wedh; it. 43 yrtagårdh. 44 wäxte; bleeff; it; foghlana. 45 thess; qwistar. 46 Wedh; huad. 47 rijke; huilken; (B. een) en. 48 myöl; thess. 49 alt sammans; (B. jgenom) genom. 50 ländhe; (B. toogh wäghen) laghadhe syn wägh; ååt; Hierusalem. 51 *Herre* saknas; få. 52 salughe; (B. Winlegger idher ther om) Kemper ther effter. 53 (B. at j) athi; (B. jgenom) genom; poorten; för ty. 54 (B. at the må inkomma) ath gåå jgenom honom. 55 (B. Sedhan) när; hwsbonden. 56 (B. haffuer vpståndet) ståår vpp; (B. lätet) later. 57 lat; vpp. 58 (B. Och ... idher) och thå wardher han swarandes och säyandes till idher. 59 (B. aff) vthaff; huadhan; ath säya. 60 ätith; druckith; tw; lärt. 61 gatwr; (B. skal säya) wardher säyandes. 62 (B. aff) vthaff; huadhan; Gåån; j frå; migh. 62-63 (B. j ogerningsmän) j som bedriffuen wrongheten. 63 tannagniszlan. 64 fåå. 65 rijke; (B. skola komma) warda kommandes. 66 (B. jfrå) frå; nordhan; swnnan. 66-67 (B. skola sittia) warda till bordz sitiades.

Euangelium

sittia j Gudz Rike. Och sij, thet äro någhre ytterste, som skola warda the fremste, och någhre fremste, som skola warda the ytterste. Samma daghen gingo någhre Phariseer
70 fram, och sadhe til honom, Skynda tigh, och gack hädhan, Ty Herodes wil dräpa tigh. Tå sadhe han til them, Gåår och sägher them Råffuenom, Sij, iagh vthdriffuer diefflar, och helar j dagh och j morghon, och tridie daghen warder thet endat medh migh. Doch likwel moste iagh än nu
75 wandra j dagh och j morghon, och offuermorghon, Ty thet kan icke wara, at en Prophet förgåås annorstädz än j Jerusalem.

Matt. 23. Jerusalem Jerusalem, tu som dräper Propheterna, och stenar them som sendas til tigh, Huru offta wille iagh församla
80 tijn barn, lijkawist som foghlen sitt neste vnder sina wingar, och j willen icke? Sij, idhart hws skal warda idher ödhe, Och sägher iagh idher, at j skolen icke see migh til tess tijdhen kommer, at j warden säyandes, Welsignat är han som kommer j HERRANS nampn.

XIII. Capitel.

Och thet hende sigh, at han kom vthi eens manz hws, som war en Öffuerste för the Phariseer om en Sabbath, til at få
5 sigh maat, och the wachtadhe på honom. Och sij, een watu-syctigh menniskia war ther för honom. Tå swaradhe Jesus, och sadhe til the Lagkloka och Phariseer, Må man någhon hela om Sabbathen? Och the tijgde. Men han toogh honom

---

Text rad: 67 rijke; (B. någhre) somlighe; the yterste. 68 (B. någhre fremste) somliga äro the fremste. 69 yterste; någhra. 70 tigh bort. 71 för ty; will. 72 råffuenom; diefflar. 73 heelar; tredhie; wardher. 74 ändat; mich; likawel. 75 för ty. 76 prophete; annerstadz; Hierusalem. 78 Hierusalem (!) hierusalem; tw; prophetanar. 79 steenar; hurw; försambla. 80 thin; likawijs; fughlen; näste. 81 icke willen; wardha. 82 icke skolen; mich. 83 thess; (B. at j) athi; wardhen; Wålsignat; herrans (gemena).

1 Fiortonde. 2 mandz. 3 (B. en Sabbath) sabbatz daghen. 3, 6 (2 g.), 8, 9, 10, 12, 13, 15 (2 g.), 16, 19, 22, 24, 36, 37, 59 (2 g.), 61, 67, 71, 76, 82 till. 4 waktade; en; watusyctug. 6 laghcloka; och till the phariseer; Måå. 7 heela; sabbatz daghen; tijghde.

til sigh, och giorde honom helbregda, och lät gåån. Och han swaradhe, säyandes til them, Hwilkens idhars åszne eller oxen faller vthi brunnen, och går han icke strax til at dragha honom vth om Sabbaths daghen? Och the kunde intet swara honom ther til. Matt. 12. 10

Tå sadhe han ock til them som bodhne woro een lijknelse, merkiandes huru the sökte effter at sittia fremst, säyandes til them, När tu bliffuer budhin aff någhrom til bröllop, sett tigh icke j fremsta rwmet, at icke til ewentyrs någhor kommer som budhin är aff honom, och är ärligharen än tu, och tå kommer han som bådhe honom och tigh budhit haffuer, och sägher til tigh, Giff thenna rwm. Och tå moste tu medh blygd begynna sittia nedh bäter. Vthan heller när tu warder budhin, gack och sett tigh j yttersta rwmet, At tå han kommer som tigh budhit haffuer, må han säya til tigh, Min wen sitt vp bäter, Och tå skeer tigh hedher för them som ther medh tigh til boordz sittia. Ty hwar och en som vphöyer sigh, han skal warda förnedrat, Och then sigh förnedrar, han skal warda vphögd. Matt. 23. 15 20

Sadhe han ock teslikes til honom som honom budhit hadhe, När tu gör middags måltijdh eller natward, biwdh icke tina wener, eller tina brödher, eller tina frender, eller tina grannar som rijke äro, at the icke biudha tigh igen, och löna tigh tina welgerning. Vthan heller tå tu gör gästabodh kalla the fattigha, siwka, halta, blinda, och saligh ästu, ty the förmå icke löna tigh igen, Men tigh warder igen lönt j the rettferdighas vpståndelse. 30

Men tå en aff them som widh boordet såto, thetta hörde, 35

Text rad: 8 helbrögda; läth. 8-9 swaradhe han. 9 Huilken; idhers; åsne. 10 går. 11 sabbatz daghen. 13 en; lijknelse. 14 hnrw(!); sitia; seyandes. 15 tw; bwdhen; noghrom; sät. 16 äwentyrs; noghon. 17 bwdhen; (B. än) en; tw. 19 Geff; (B. thenna) thenne här; (B. moste) motte; tw. 20 sitia; nedher; vtan; tw. 21 bwdhen; (B. sett tigh) sitt; ytersta. 22 måå. 23 ven; syt; vpp; bäter. 24 *medh tigh* saknas; sitia. 25 wardha. 26 wardha; vphöghder. 28 tw; middagx; natwardh; biwd. 30 rike; emellan ååt biwdha; tich. 31 the löna; vtan; tw; gesta bodh. 32 fatigha; (B. siwka) skröpligha; salugh. 33 (B. ästu) bliffuer tw; för ty; wardher. 34 rettferdughas; opstondilse. 35 *Men* saknas; (B. aff) vthaff; boordhet.

Euangelium

Matt. 22. sadhe han til honom, Saligh är then som äter brödh j Gudz Rike. Tå sadhe han til honom, En man hadhe tilreedt en stoor natward, och bödh monga, och vthsende sin tienare, then stund natwarden skulle stå, at han skulle säya them som
40 bodhne woro, Kommer, ty all ting äro nu redho. Och the begynte allesammans vrsaka sigh. Then förste sadhe til honom, Jagh haffuer köpt itt jordagodz, och iagh moste gå vth och besee thet, Jagh bedher tigh, gör mijn vrsekt. Och then andre sadhe, Jagh haffuer köpt fem paar oxar, och
45 iagh moste gå bortt och försökia them, Jagh bedher tigh, gör mijn vrsekt. Och then tridie sadhe, Jagh haffuer taghit migh hustru, och therföre kan iagh icke komma. Och tienaren kom, och sadhe sin Herra alt thetta igen.

Tå wardt Huszbonden wreedh, och sadhe til sin tienare,
50 Gack snarligha vth på gator och grender j stadhen, och the fattigha och siwka, halta och blinda haff här in. Och tienaren sadhe, Herre, iagh haffuer giordt som tu bödh, och här är än nu rwm. Tå sadhe Herren til tienaren, Gack vth på wäghar och gårdar, och nödga them til at komma här in,
55 på thet at mitt hws måtte warda fult. Ty iagh sägher idher, at ingen aff the män som bodhne woro, skal smaka min natward.

Matt. 10. Och gick mykit folck medh honom. Och han wende sigh om, och sadhe til them, Hwilken som kommer til migh, och
60 icke hatar sin fadher och modher, och hustru, och barn, och brödher, och systrar, och ther til sitt eghit lijff, han kan icke wara min Läriunge.

(icke hatar)

Thet är så förståndandes, som thet j Matth. ståår, Then ther elskar, fadher, modher, systor eller brodher etc. meer än migh, han är migh icke werdigh. Och thet kallar han nu här hata, j thy han achtar mera Gudh än them.

Text rad: 36 Salugh; brödhet. 37 tillreedt. 38 syn. 39 stunden; natwardhen; ståå. 40 för ty; al. 41 alle sammans; *til* saknas. 42 iordagodz. 43 min; vrsegt. 44 fäm; par; drettes oxar. 45 gåå; bort. 46 vrsegt; (B. then tridie) en annan. 47 mich; hustrw. 48 kom igen. 49 wort; husbonden. 50 snarligha; gatwnar; grändherna. 51 fatigha; (B. siwka) skröpligha; blindha. 52 *Herre* saknas. 53 (B. Herren) husbonden. 54 wäghana; gårdharna. 55 motte; wardha; (B. fult) vpfylyt; för ty. 58 gich; folk. 59 (B. Hwilken) Hoo; mich. 61 brödhrar. 62 läryunge.

Gloss. rad: 60 * hatar etc); förstondandes; (B. j Matth.) in Matt.; står; *eller* saknas; mich (2 g.); verdugh; här nw; ty; actar.

Och hwilken som icke bäär sitt korsz och fölier migh,
han kan icke wara min Läriunge.

Hwilken är then aff idher, som wil byggia itt torn, och 65
icke först sitter och offuerlegger bekostningen, om han haffuer
thet han behöffuer, til at fulborda thet medh? At tå han haff-
uer lagdt grundwalen, och icke kan fulborda thet, alle the
som få seet, icke skola begynna göra spee aff honom, och
säya, Thenne mannen haffuer begynt byggia, och förmätte 70
icke fulbordat. Eller hwadh Konung wil giffua sigh til
örligs, och stridha emoot en annan Konung, sitter han icke
först och tencker, om han förmå medh tiyotusend möta
honom, som kommer emoot honom medh tiwghutusend?
Annars mädhan hin än nu longt bortto är, sender han bodh- 75
skap til honom och bedher om fridh. Sammalunda, huar
och en aff idher, som icke wedhersakar alt thet han ågher,
han kan icke wara min Läriunge.

(wedhersakar)

För Gudz Doom kan
ingen bestå, vthan
han försakar sina för-
mågho, och söker
nåd, och bedher om
hielp j Christo.

Saltet är gott, Men om saltet mister sijn sälto, medh hwadh 80
skal man salta? Thet är hwarken nyttigt j jordena eller j
dyngiona, vthan man kastar thet bortt. Then ther öron
haffuer til at höra, han höre.

Matt. 5.
Marci 9.

Text rad: 63 (B. hwilken) hoo; korss; fölgier; mich. 64 läryunge. 65 Huil-
ken; it. 66 (B. offuerlegger) räknar. 67 fulboordha. 68 lagt; fulboordha. 69
seedh; (B. aff) vthaff. 69-70 (B. och säya) seyandes. 70 förmotte. 71 fulboordhat;
geffua. 72 örlögs. 73 tänker; förmåå; tiyotwsend. 74 tiwghutwsend. 75 (B.
hin) han; långt; bortto; bodhscap. 76 (B. fridh) fredh; Sammalund; hwar. 77 een.
78 läryunge. 79 (B. mister sijn sälto) smaklöst wardher. 79-80 (B. medh . . .
salta?) vthi hwadh wilie j thå förmengia thet? 80 nyttugt. 81 dyngyona; vtan;
(B. bortt) vth.

Gloss. rad: 77 * wedhersaker); (B. För Gudz . . . Christo) Thå nw Christus
medh the lijknilse om tornbygggiaren, och om konungen, hadhe giffuit oss til kenna,
ath ther hörer mykit til ath wara hans discipul och en rätt cristen, besluter han
nw ytermera, ath man moste wedhersaka alt thet man ågher, Jcke så ath man skal
enkom alt bortkasta, vtan ath man icke skal lata medh någhot werdzligh tingh
dragha sigh j frå gudh.

Euangelium

XV. Capitel.

Och til honom gingo allahanda Publicaner och syndare, at the måtte höra honom. Och the Phariseer och Scrifftlärde knorradhe och sadhe, Thenne vndfäär syndare och äter medh
5 them. Tå sadhe han til them thenna lijknelsen, säyandes, Hwilken är then man jbland idher, som haffuer hundradhe fåår, och om han tapar bortt itt aff them, låter han icke the niyo och niyotiyo vthi öknenne, och går effter thet som bortto är, til tess han finner thet? Och tå han haffuer thet
10 funnet, legger han thet på sina axlar medh glädhi. Och när han kommer heem j sitt hws, kallar han tilhopa sina wener och grannar, och sägher til them, Glädhens medh migh, Ty iagh haffuer funnet mitt fåår, som borttapat war. Jagh sägher idher, at sammalunda warder ock glädhi j himmelen,
15 offuer en syndare then sigh bättrar, meer än offuer niyo och niyotiyo rettferdigha, som ingen bättring behöffua.

Eller hwadh quinna är som haffuer tiyo penningar, om hon borttapar en aff them, tender hon icke vp liws, och sopar huset, och söker grannerligha til tess hon finner honom?
20 Och tå hon funnet haffuer, kallar hon tilhopa sina wener och granquinnor, och sägher, Glädhens medh migh, Ty iagh haffuer funnet min penning som iagh tapat hadhe. Sammalunda sägher iagh idher, warder glädhi för Gudz Änglom offuer en syndare som sigh bättrar.

25 Och han sadhe, En man hadhe två söner, och then yngre

Text rad: 1 Femtonde. 2 (B. allahanda) alle; (B. at) på thet ath. 3 (B. måtte) wille; the scrifftlärde. 4 Thenne här. 5 Tho; lijknelsen; seyandes. 6 (B. Hwilken . . . idher) Huilken aff idher är en man. 7 tappar; bort; it; (B. aff) vthaff; later; icke han. 8 niyotiyo och niyo. 9 borto. 9, 20, 26, 35, 40, 41, 63, 68, 69 till. 9 thess. 10 fwnnnet; lägger. 11 hwss; til hoopa; vener. 12 (B. och sägher) seyandes; Glädhiens; mich. 13 för ty; fwnnit; (B. mitt fåår) thet fååreth; bort tappat. 14 segher; sammalund; wardher. 15 öffuer (frfr. en); vthöffuer (frfr. niyo). 15-16 niyotiyo och niyo. 16 rettferdigha(!). 17 huad; är saknas; penninga; och om. 18 borttappar; een; (B. aff) vthaff; liwss; (B. sopar) omvänder j. 19 granneliga; thes; *honom* saknas. 20 fwnnnet; till hopa. 21 (B. och sägher) seyandes; mich; för ty. 22 (B. min) then; tappet; Sammalund. 23 wardher. 24 (B. offuer) vthöffuer. 25 Och sadhe han; nan(!); tvåå.

aff them sadhe til fadhren, Fadher, få migh then parten aff
 äghodelarna som migh tilkommer. Och han bytte ägho-
 delarna them emellan. Och icke monga daghar ther effter,
 tå then yngre sonen hadhe lagdt all sijn ting tilhopa, foor
 han longt bortt j fremmande land, och ther förfoor han sina 30
 äghodelar, och leffde offuerflödeligha. Och sedhan han alt
 förtärtdt hadhe, wardt en stoor hunger j thet landet, Och
 han begynte lijdhä nödh. Och gick bortt och gaff sigh til
 en borghare ther j landet, och han sende honom til sin
 affwels gård, at han skulle sköta hans swijn. Tå begäradhe 35
 han vpfylla sin bwk medh draaff ther swijnen medh föddes,
 och honom gaff ingen.

Tå besinnadhe han sigh sielff, och sadhe, Huru monge
 mins fadhers leghodrenger haffua brödh noogh, och iagh
 förgåås här j hunger, Jagh wil stå vp, och gå til min fader, 40
 och säya til honom, Fadher, iagh haffuer syndat j himmelen
 och för tigh, Jagh är icke nu werd kallas tin son, Gör migh
 såsom en aff tina leghodrenger. Och så stoodh han vp, och
 kom til sin fader. Och tå han än nu longt jfrå war, sågh
 honom hans fader, och begynte warkunna sigh offuer ho- 45
 nom, och lop emoot honom, föll honom om halsen och kyste
 honom. Och sonen sadhe til honom, Fadher, iagh haffuer
 syndat j himmelen och för tigh, Och är icke werd här effter
 kallas tin son. Tå sadhe fadhren til sina tienare, Bärer fram
 then yppersta klädhningen, och klädher honom ther vthi, 50
 och fåår honom en ring på hans hand, och skoor på hans
 fötter, och haffuer hijt then gödda kalffuen, och slachter ho-
 nom, Wij wilie äta, och göra oss gladh, Ty thenne min son

Text rad: 26 mich. 27 äghodelarua (!); mich. 28 mongha. 29 lagt; sin. 30
 (B. longt bortt j) sina ferdhe longwägs vthi. 31 öffuerflödligha. 32 wort; hwnger;
 (B. j) vthi; landit. 33 (B. lijdhä) ath haffua; nöödh; bort. 34 landit; sendhe;
 (B. sin) hans. 35 affwels gårdh. 35-36 (B. Tå . . . vpfylla) Thå begynte han till
 begära opfylla. 36 (B. draaff) såådhor; swinen. 37 doch ingen. 38 besijnnadhe;
 monga. 39 mijns; leghodrengier. 40 her; hwngher; will; vpståå; gåå; fader. 41
 haffwer; syndhat. 42 wärdh; ath kallas; mich. 43 så som; (B. aff) vthoff (!); legho-
 drengier. 44 (B. kom) gick. 45 öffuer. 46 (B. föll . . . halsen) föl offuer hans hals.
 47 sonnen. 48 (B. werd) werdugh; her. 49 faderen. 50 ypperste; klädhningen; clä-
 dher; uthi. 51 (2 g.) påå. 52 föter; (B. haffuer) dragher; kalffwen; slacter. 53 för ty.

Euangelium

war dödh, och haffuer fått lijff igen. Han war borttapat, och
55 är funnen igen. Och the begynte göra sigh gladh.

Men then äldre hans son war vthe på markenne. Och
när han kom och nalkadhes hwsena, hörde han siungas och
dantzas. Och kalladhe en aff sina tienare, och frågadhe ho-
nom hwadh thet war. Tå sadhe han til honom, Tin brodher
60 är kommen, och tin fadher lät slachta then gödda kalffuen,
at han haffuer honom helbregda igen. Tå wardt han wreedh,
och wille icke gå in. Tå gick hans fadher vth och badh ho-
nom. Swaradhe han, och sadhe til fadhren, Sij, iagh tienar
tigh j så mong åår, och haffuer aldrigh gånget aff titt bodh,
65 och tu gaff migh aldrigh itt kidh, at iagh måtte göra migh
gladh medh mina wener. Men sedhan thenne tin son kom-
men är, som sina äghodelar haffuer förtärdt medh skökior,
haffuer tu til honom slachtat then gödda kalffuen. Tå sadhe
han til honom, Min son, tu äst altijdh när migh, och alt thet
70 mitt är, thet är titt. Man moste nu glädhias och frögdas,
Ty thenne tin brodher war dödh, och fick lijff igen, Och war
borttapat, och är igen funnen.

XVI. Capitel.

Sadhe han ock til sina Läriungar, Thet war en rijker man
som hadhe en Gårdzfogda, then wardt beryctat för honom,
5 at han förfoor hans äghodelar. Tå kalladhe han honom och
sadhe til honom, Hwj hörer iagh sådant aff tigh? Gör reken-
skap aff titt Fögderij, Ty tu moste icke lenger wara min
Fogde. Tå sadhe Fogden widh sigh sielff, Hwadh skal iagh

Text rad: 54 fååt; ighen; *Han* saknas; bort tappat. 56 markene. 57 hördhe; siungas. 58 dansas; (B. Och kalladhe) Thå kalladhe han; (B. aff) vthaff; fråghade. 59 hwad. 60 läth; slacta. 61 helbrögda; wort. 63 fadheren. 64 gongit; (B. aff) vthaff. 65 (2 g.) mich; it; motte. 67 förtärt. 68 slactat; kalffwen. 69 altidh; mich. 71 för ty; dödher. 72 borttappat; fwnnen igen.

1 Sextonde. 2, 5, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 31, 34, 71 till. 2 läryungar; riker. 3 wart; beryctat. 5 Hwi; rekenscap. 6 (B. aff) vthaff; för ty. 7 (B. Fogde) gårdz fogde; (B. Fogden) gårdzfogden; wedh; sielffwan; Hwad.

göra? Ty min Herre tagher jfrå migh Fögderijt, Graffua orkar iagh icke, tiggia blyies iagh. Nu wel, iagh weet hwadh iagh wil göra, at tå iagh warder satt aff mitt Fögderij, mågha 10 the anamma migh vthi sijn hws.

Tå kalladhe han til sikh alla sins Herras gellenärar, och sadhe til then första, Huru mykit ästu min Herra skyllich? Sadhe han, Hundradhe tunnor olio. Tå sadhe han til honom, Tagh titt breff, och sett tigh snart nedh, och scriff femtiyo. 15 Sedhan sadhe han til then andra, Huru mykit ästu skyllich? Sadhe han til honom, Hundradhe pund hwete. Sadhe han til honom, Tagh titt breff, och scriff ottatiyo. Och Herren prijsadhe then oretta Fogdan, at han wijsligha gjorde, Ty thenna werldennes barn äro wijsare än liwsens barn vthi 20 sitt slechte. Och iagh sägher idher, Görer idher wener aff then oretta Mammon, På thet at när j behöffuen, skola the anamma idher vthi ewinnerligha hyddor.

Then ther troghen är j thet minsta, han är ock troghen j thet meer är, Och then j thet minsta orett är, han är ock orett 25 j thet meer är. Ären j nu icke troghne vthi then oretta Mammon, Hoo wil tå betroo idher om thet sanskylligha? Och Matt. 6. om j ären icke troghne vthi eens annars, hoo wil få idher thet idhart är? Jngen tienare kan tiena två Herrar, Ty antingen skal han hata then ena, och elska then andra, Eller ock hålla 30 sikh in til then ena, och förachta then andra. J kunnen icke tiena Gudhi och Mammon.

(oretta Mammon)
Mammon betyder rikedomar, och kallas the oretta rikedomar, tå man oretteligha brukar them, Säyas the ock annars manz eller fremmande, Ty the bliffua icke när oss i ewig tijdh, som the Andeligh och the sanskyllighe rikedomar göra. Wara troghen j the oretta rikedomar, är tå man brukar them wel til wår nästas nytto. Then thet icke gör, han warder mykit mindre troghen j Andeligha rikedomar, thet är, han får them intet.

Text rad: 8 för ty; j frå; mich; föghderijt. 9 blyes; wäl. 10 (B. warder) bliffuer; (B. satt) affsätt; (B. aff) vthaff; (B. Fögderij) ämbete. 11 mich; (B. sijn) thetas; hwss. 12 sijns; herres; gellenära. 13 Hwrw; ästw; skyllogh. 14 Hundradha. 15 (B. sett tigh) sitt. 16 Hwrw; ästw; skyllogh. 17 Hundradha. 19 gårdsfogdan; wijsliga; giordhe; för ty. 20 thenne; werldhenes. 21 (B. sitt) theres; slächte; sägher iach; (B. aff) vthaff. 22 *orätta; (B. j behöffuen) idher behöffwes. 23 (B. ewinnerligha hyddor) ewinneligh hwss. 25 (2 g.) orätt. 26 (B. Ären j nu icke) haffuen j nw icke warit; (B. then) the; mammona. 27 (B. om) vthi; sanskylligha. 28 (B. ären) woren; (B. eens annars) annars mandz. 30 skall; holla. 31 föracta. 32 mammon.

Gloss. rad: 22 *orätta mammon); betyder; rikedom (r. 3, 4, 12, 15, 21); brwkar (r. 6); seyas; mandz; för ty; ewigh; andeligha; the (frfr. sanskyllighe) saknas; sanskylligha; wäl; till; nästes; wardher.

Euangelium

Alt thetta hörde the Phariseer som girighe woro, och gjorde spee aff honom. Och han sadhe til them, J ären the
35 som gören idher sielffua rettferdigha för menniskiom, Men Gudh weet idhor hierta, Ty thet som för menniskiom högt är, ther stygges Gudh widh.

Matt. 11. Laghen och Propheterna haffua propheterat in til Johanne-
nem, jfrå then tijdhen warder Gudz Rike förkunnat genom
40 Euangelium, och hwar man gör wold på thet. Men snarare skola himmel och jord förgåås, än en tytel aff Laghen falla.

Matt. 5. Then ther offuergiffuer sina hustru, och tagher ena andra,
Matt. 19. han bedriffuer hoor. Och then ther tagher henne som offuergiffuen är, han bedriffuer hoor.

45 Thet war en rijker man som klädde sigh j purpur och kostelighit lijnklädhe, och leffde hwar dagh kräszeligha. Och thet war ock en fattigh, benemd Lazarus, then ther lågh för hans dör full medh såår, begärandes sleckia sin hunger aff the smolor, som föllo aff thens rijka manzens boord.
50 Doch komo hundar, och sleekte hans såår. Så hende thet sigh, at then fattighe bleff dödh, och wardt förder aff Änglanar vthi Abrahams skööt. Bleff ock then rijke dödh, och wardt begraffuen.

Som han nu j heluete och j pijnonne war, lyffte han sijn
55 öghon vp, och fick see Abraham longt jfrå, och Lazarum j hans skööt, ropadhe han, och sadhe, Fadher Abraham, warkunna tigh offuer migh, och sendt Lazarum, at han doppar thet yttersta aff sitt finger j watn, och swalar mina tungo, Ty

---

Text rad: 33 giruge. 34 (B. aff) vthaff; Och sadhe han. 35 sielffwa; rettferdhuga; menniskionar. 36 weeth; för ty; (B. högt) höghräknat. 37 (B. widh) wedher. 38 Joannem. 39 (B. jfrå) frå; wardher; förkwunnat. 40 woldh; (B. thet) thy; Men saknas; Snararen. 41 iordh; een; tyttel; nedherfalla. 42 öffuergiffuer; sin; hustrw. 43 bedriffwer; öffuergiffuen. 45 riker; (B. klädde sigh) clädder war; purpnr (!). 46 kostilighit; lijnklädhe; (B. hwar dagh) alla daghar; kräszligha. 47 fatigh man; benempdt. 48 döör; fwl; hwnger. 49 (2 g.) (B. aff) vthaff; (B. thens) then; rike; mandzens; boordh, och ingen gaff honom någhot. 50 hundana; sleekte. 51 fatighe; bleeff; wart; förder; (B. aff) vthaff; englana. 52 Bleeff; rike. 53 wart; begrauen vthi helwithe. 54 (B. Som . . . war) Wedh han war j pinone; sin. 55 vpp; j frå; lazarnm (!); (B j) vthi. 56 Thå ropadhe; warkwnna. 57 öffuer; mich; indoppar. 58 ythersta; twngo; för ty.

iagh pijnas swårligha j thenna loghanom. Tå sadhe Abraham, Min son, tenck vppå, at tu hadhe gott medhan tu 60
leffde, och Lazarus hadhe ther emoot ondt. Nu haffuer han
hugnat, och tu pijnas. Och offuer alt thetta, är emellan oss
och idher befest itt stoort swalg, så at the som wilia fara
hådhan til idher, the komma thes icke widh, ey heller fara
tådhan och hijt offuer. 65

Tå sadhe han, Så bedher iagh tå tigh fadher, at tu sender
honom vthi mins fadhers hws, Ty iagh haffuer fem brödher,
at han förwarar them, at the ock icke komma vthi thetta
pijno rwmet. Sadhe Abraham til honom, The haffua Mosen
och Propheterna, höre them. Tå sadhe han, Ney fadher 70
Abraham, Men kommer någhor til them aff the dödha, tå
båtra the sigh. Tå sadhe han til honom, Höra the icke Mosen
och Propheterna, så troo the icke heller, om någhor aff the
dödha vpstodhe.

(The haffua Mosen)
Efter här icke til-
stádz, at Lazarus skul-
le komma igen, och
bodha the fem brö-
dherna, är klart, at
the dödhe intet gå
igen, Vthan huar thet
skeer är thet icke an-
nat än dieffuulsens
begabberij, och är
them för then skul in-
tet troende, när the
låtas någhon ting vp-
penbara oss til våra
saligheet, Ty wij haff-
ue noogh j Scriffenne,
hwadh wår saligheet
tillhörer.

XVII. Capitel.

Och han sadhe til sina Läriungar, Thet är omögelighit, at 18.
icke skulle komma förarghelse. Men wee honom, genom 19.
Marci 9.
hwilken the komma, Båtre wore honom at en quernsteen
hengdes widh hans hals, och worde kastat j haffuet, än han 5
skulle förargha en aff thessa små. Wachter idher. Om tin
brodher bryter tigh emoot, så straffa honom, och om han
båtrar sigh, så förlåt honom thet. Och om han bryter tigh

Text rad: 59 thenne. 60 (B. gott) thina wåldagha; (B. medhan) medh. 61
leffde; (B. och . . . ondt) och lazarus teslikes oonda. 62 hugnat; pinas; (B.
offuer) vthöffuer; emellom. 63 befestath; it; (B. fara) wara vthöffuer. 64 (B. widh)
wedher. 65 thådhan; öffuer. 66 sendher. 67 (B. mins) min; hwss; fäm. 69
pino. 73 prophetarna; noghor.

1 Siwttonde. 2 Och sadhe han; läryungar; (B. omögelighit) icke mögligit. 3
förarghelse. 4 huilken; (B. the komma) thet skeer; quernasteen. 5 wedh; halsz;
wordhe; haffwet. 6 (B. thessa) thenne; Wacter; (B. Om) Om så är. 7 så saknas.
8 förlåt.

Gloss. rad: 69 * Mosen etc); tilstådhes; fäm; brödherna; clart; dödha; vtan;
dieffuulsens; latas; noghon; oppenbara; salugheet (r. 16, 18); haffwa; hwad.

Euangelium

emoot siw resor om daghen, och han siw resor om daghen
 10 wender sikh om igen til tigh, säyandes, Migh ångrar thet,
 så förlåt honom.

Matt. 17. Och Apostlanar sadhe til Herran, Föröka oss trona. Tå
 Marci 11. sadhe Herren, Om j hadhe trona såsom itt Sinaps korn, och
 sadhen til thetta Mulbärträdh, Ryck tigh vp, och försett
 15 tigh j haffuet, Tå lydde thet idher.

Hwilken aff idher haffuer en tienare, som går widh plo-
 ghen eller wachtar booskap, tå han kommer heem aff mar-
 kenne, at han sägher til honom, Gack strax och sitt til boordz?
 Vthan säger han icke heller til honom? Reedh til natwarden,
 20 och vpskörta tigh, och tiena migh medhan iagh äter och
 dricker, och sedhan äät tu och drick. Mon han tacka them
 samma tienarenom, at han gjorde som honom budhit war?
 Ney menar iagh. Sammalunda ock j, När j haffuen giordt
 25 alt thet som idher budhit är, sägher, Wij äre onyttighe tie-
 nare, wij haffue giordt thet wij worom plichtighe at göra.

Och thet begaff sikh, tå han gick til Jerusalem, foor han
 mitt genom Samariam och Galileam. Och tå han kom vthi
 en by, mötte honom tiyo spitelske män, the stodho longt
 jfrå, och vphögde sina röst, säyandes, Jesu Mestar, warkunna
 30 tigh offuer oss. När han them sågh, sadhe han til them,
 Gåår, och wijser idher Presterna. Och hende sikh, widh the

(haffuen giordt)
 Här talar Christus eff-
 ter människors sett,
 platt enfalleligha om
 vthwertes gerningar,
 Ellies kan ingen för
 Gudh göra så mykit
 han plichtigh är, Ty
 Gudh låter sikh icke
 nöya medh blotta ger-
 ningenne.

Text rad: 10 seyandes; Mich. 11 förlat. 12 Och sadhe apostlana; Föröka.
 13 (B. Om j) Om så wore athi; hadhen; troona; så som; it. 14 sadhe; (B. Mulbär-
 trädh) Moro trädh; här vpp; försätt. 15 haffwet. 16 Huilken; (B. som går)
 gongandes. 17 (B. wachtar booskap) walle; och thå; (B. aff) vthaff; markene.
 18 (B. at han sägher) sägher han; *til honom* saknas; (B. til boordz) wedh bord. 19 (B.
 Vthan . . . heller) vthan heller sägher. 19 (2 g.), 26, 64, 65 till. 19 natwardhen.
 20 mich; mädhan. 21 drikker; ät; (B. them) then. 22 giordhe. 24 säyer; ära;
 onyttugha. 25 haffua; plichtughe. 26 Hierusalem. 27 mit; in vthi. 28 by;
 spetalcke; men. 29 j frå honom; vphögdhe; (B. sina) thera; warkwnna. 30
 offuer. 31 Gåån; wijsen; Och så; ath wedh.

Gloss. rad: 23 (B. haffuen giordt) * giordt alt etc); människios; sätt; eenfalle-
 ligha; vthwertis; gerningha; elles; plichtugh; för ty; later; (B. nöya) åthnöya; ger-
 ningena; (tillagt i N. T.:) vthan hiertat är och gott ther gerninghana vth aff gå,
 Effter thet aldrigh är så gott som gudz bodh eskar, skolom wij altijdh bekenna
 oss wara onyttugha tienare, och intit förhäffwa oss vthaff våra gerningar, ty wij
 worom plichtughe til ath göra huad wy giordom, och mykit meer.

gingo wordo the rene. Men en aff them, tå han sågh, at han war reen worden, kom han igen, och prijsadhe Gudh medh högga röst, och föll på sitt ansichte för hans fötter, tackandes honom. Och han war en Samarit. Tå swaradhe 35
Jesus, och sadhe, Woro icke tiyo rene gjorde? Hwar äro tå the niyo? Jngen är funnen som kom igen til at prijsa Gudh, vthan thenne fremlingen? Och sadhe til honom, Statt vp, gack, tijn troo haffuer frelst tigh.

Och tå han fråghat wardt aff the Phariseer, när Gudz 40
Rike komma skulle, Swaradhe han, och sadhe, Gudz Rike kommer icke medh vthwertes athäffuor, ey heller warder man säyandes, Sij här, eller sij ther äret. Ty sij, Gudz Rike är inwertes j idher.

Och han sadhe til Läriunganar, Then tijdh skal komma, 45
at j skolen begära see en aff menniskionnes Sons daghar, och j skolen icke få seen. Och the skola säya til idher, Sij här, sij ther, Gåår icke åstadh, och fölier icke heller. Ty såsom liungeelden liungar offuan aff himmelen, och lyser offuer alt thet vnder himmelen är, Altså skal ock menniskion- 50
nes Son wara på sin dagh. Men tilförenna moste han mykit lijdh, och förkastas aff thetta slechtet.

Och såsom thet skeedde vthi Noe tijdh, så skal thet ock skee vthi menniskionnes Sons daghar. The åto, drucko,

Matt. 24.
Gene. 7.

Text rad: 32 wordho; reene; (B. aff) vthaff. 33 wordhen. 34 fööll; ansicte; föter. 35 Samaritan. 36 rena; Huar; *td* saknas. 37 (B. Jngen . . . kom) Jnge äro funne som komo. 38 vtan; (B. fremlingen) fremmande mannen; vpp. 39 thin. 40 fråågat; wart; (B. aff) vthaff. 42 någhon * vthwertes. 42-43 (B. warder man säyandes) wardha the seyandes. 43 (B. äret) är thet. 45 läryunganar; (B. Then tijdh skal komma) The daghar warda kommandes. 46 (B. at j) athi; (B. aff) vthaff; menniskionas. 47 fåå; (B. skola säya) wardha seyande. 48 her; gåån; affstadh; fölyen. 48-50 (B. Ty . . . är) för ty så som liwngelden liwngar och skjijn frå then ena platzen vnder himmelen, och til then andra som vnder himmelen är. 50 (B. Altså) så. 50-51 (B. skal . . . wara) wardher och menniskionnes son. 52 lidha; (B. förkastas) vthkastas; slectet. 53 sa(!) som; Noes; (B. tijdh) daghar. 53-54 (B. skal thet ock skee) warder thet och. 54 drwcko.

Gloss. rad: 42 * vthwertes etc); står; vthj; vthwärtet (r. 3); verdzligit; inwertes; till (r. 10, 12); nogra; vthuärtet (r. 11); besynnerlighit; persona; clädher; (B. wår) war; salugheet.

(vthwertes)

Thet är, thet ståår icke vthi vthwertes ting såsom verdzligit Rike, Men thet är inwertes j oss som troom, Ther troon är och Gudz kerleek, ther är Gudz Rike, Och är thet icke tilbundit til några vthwertes åthäffuor, som är til besynnerligit rwm, tijdh, person, maat, klädher etc. så at ther vppå skulle hengia wår saligheet.

Euangelium

55 männ togho hustrur, och quinnor gåffuos mannom, Jn til
then daghen tå Noe gick in j Arken, och flodhen kom och
förgiorde them alla. Sammalunda ock, så som thet skeedde
vthi Lots tijdh, The åto, drucko, köpte, sålde, planteradhe
Gene. 19. och bygde. Men then daghen, tå Lot gick vthaff Sodoma,
60 regnadhe eeld och swaffuel aff himmelen, och förgiorde them
alla. Effter thet settet warder thet ock gående på then daghen,
når menniskionnes Son skal vppenbaras.

På then daghen, then som är på taket, och hans booting j
hwset, han stighe icke nedher til at tagha them. Samma-
65 lunda ock, then j markenne är, gånge icke til baka igen effter
thet han leeffdt haffuer. Kommer jhogh Lots hustru. Hwil-
ken som faar effter at förwara sijn siäl, han skal mista henne,
Matt. 10. Och then som mister henne, han foordrar henne til lijffs.

Jagh sägher idher, J then natten skola två liggia vthi
70 eenne säng, then ene warder vptaghen, och then andre war-
der quarr låten. Twå skola mala til hopa, then ena warder
Matt. 24. vptaghen, och then andra warder quarr låten. Tå swaradhe
the och sadhe til honom, Hwar tå Herre? Sadhe han til them,
Ther som åtelen är, tijt församlas ock örnenar.

XVIII. Capitel.

Sadhe han ock een lijknelse til them, ther om, at man skal
altijdh bidhia och icke förtröttas, säyandes. En Domare war

Text rad: 55 *männ* saknas; togho sigh; hustrwr; och *quinnor gåffuos mannom* saknas; in. 56 (B. tå) som; (B. j) vthi; archen. 58 lots; (B. tijdh) daghar; drwcko; plantadhe. 59 Lott; vth aff; Sodomis. 60 eld; swawel; (B. aff) vthaff. 61 sättit; wardher. 62 oppenbaras. 64 hwsena. 64-65 (B. Sammalunda . . . är) och then j markene är sammalund. 65 till baka. 66 (B. Kommer jhogh) tencker och på; hustrw. 66-67 (B. Hwilken som) hoo som helst. 67 (B. faar) söker; szin; siel. 68 liffs. 69 skula; tvåå; (B. liggia) wara. 70 (B. eenne) ena; wardher (frfr. vptaghen); wordher (frfr. quarr). 71 (B. quarr) igen; tvåå; (B. skola mala) wardha malandhes; wardher. 72 andhra; wardher; (B. quarr) igen. 73 Hwarst. 74 (B. Ther som) Hwar som helst; (B. åtelen) asit; församlas; örnenar.

1 Adhertonde. 2 ena lijknilse. 2, 6, 7, 15, 19, 21, 35, 36, 37, 42, 65 (2 g.), 66, 75, 81, 83 till. 2, 38, 63, 68, 82 skall. 3 altidh; bedhia; seyandhes.

vthi en stadh then icke fruchtadhe Gudh, och ey heller hadhe
 försyyn för någhra menniskio. Så war j samma stadh een 5
 änkia, hon kom til honom, och sadhe, Hielp migh jfrå min
 trättobrodher. Och han wille icke til någhon tijdh. Sedhan
 sadhe han widh sigh, Ändoch iagh icke fructar Gudh, ey
 heller haffuer försyyn för någhon menniskio, Doch för then
 skul, at thenna änkiän offuerfaller migh så swåra, moste iagh 10
 fly henne rett, at hon icke skal komma på thet sijdsta, och
 ropa på migh.

Och sadhe Herren, Hörer här hwadh then orette Domaren
 sägher, Skulle ock icke Gudh hempnas sina vthkoradhe, som 15
 ropa til honom dagh och natt, skulle han haffua tolamodh
 ther medh? Jagh sägher idher, at han skal hempnas them
 snarligha. Doch likwel tå menniskionnes Son kommer, mon
 han skola finna troo på jordenne?

Sadhe han ock til somligha som tröste på sigh sielffua, at
 the woro rettferdighe, och försmådde andra, thenna liknel- 20
 sen. Twå män gingo vp j Templet til at bidhia, en Pharisee,
 och then andre en Publican. Phariseen stoodh och badh så
 widh sigh sielff, Jagh tackar tigh Gudh, at iagh är icke såsom
 andra menniskior, röffuare, orettferdighe, hoorkarla, eller
 ock såsom thenne Publicanen. Jagh fastar två resor j we- 25
 konne, och giffuer tiyend aff alt thet iagh ågher. Och Publi-
 canen stoodh longt jfrå, och wille icke lyffta sijn öghon vp til
 himmelen, vthan sloogh sigh för sitt bryst, och sadhe, Gudh
 miskunde sigh offuer migh syndare. Jagh sägher idher,
 thenne gick tädhan heem igen rettferdighat, meer än then 30

Text rad: 4 then ther; fructadhe. 5 försyn; noghro; en. 6 enkia; (B. Hielp
 migh jfrå) Beskerma mich för. 7 trätta brodher; noghon; Sidhan. 8 wedh;
 En doch; fructar. 9 försyn; doch likawel. 10 skuld; thenne; öffwerfaller; mich.
 11 rätt; sijszta. 12 (B. på) vthöffuer; mich. 13 Hören; hwad; orätte. 14 hempnas
 vthöffuer. 15 roopa; (B. och) ach (!). 15-16 (B. skulle . . . medh) än dogh han
 thet fördröyer. 16 vthöffuer them. 17 likawel. 18 trona; Jordhenne. 19 sielffwa.
 20 retferdughe; thenne; liknilsen. 21 phariseer. 22 publicaner. 23 wedh; (B.
 såsom) som. 24 röffware; orettferdughe. 24-25 (B. eller ock) och. 25 så som;
 wikwn. 26 (B. och giffuer) Jach geffwer; tiyondhe; (B. aff) vthaff. 27 icke eens;
 (B. lyffta) häffua; sin. 28 vtan; *sigh för* saknas; (B. och sadhe) seyandes. 29
 miskwnde; öffuer; mich.

Euangelium

andre. Ty then sigh vphöyer, han warder förnedrat, Och then sigh förnedrar, han warder vphögd.

Matt. 19. Så bårö the ock barn til honom, at han skulle tagha på
 Marci 10. them. Tå hans Läriungar thet sågho, nepste the them.

35 Men Jesus kalladhe them til sigh, och sadhe, Läter barnen komma til migh, och förmener them icke, Ty sådana hörer Gudz Rike til. Sannerligha sägher iagh idher, Hwilken som icke tagher Gudz Rike som itt barn, han skal icke komma ther in.

Matt. 19. Och frågadhe honom en Öffuerste, säyandes, Godhe Mes-
 Marci 10. tar, Hwadh skal iagh göra, at iagh må få ewinnerlighit lijff?

Exodi 20. Sadhe Jesus til honom, Hwj kallar tu migh godhan? Jngen är godh vthan allena Gudh. Bodhorden weest tu, Tu skalt icke bedriffua hoor. Tu skalt icke dräpa. Tu skalt icke stiela.

45 Tu skalt icke säya falskt witnesbyrd. Tu skalt ära tin fadher och tina modher. Tå sadhe han, Alt thetta haffuer iagh hållet aff min vngdom. Tå Jesus thet hörde, sadhe han til honom, Än fattas tigh itt, Säl bortt alt thet tu haffuer, och skifft emellan the fattigha, och tu skalt få en skatt j himmelen, och
 50 kom och fölgh migh. Tå han thet hörde, wardt han bedröffuat, Ty han war ganska rijk.

Tå Jesus sågh honom wara bedröffuat, sadhe han, O medh huru stoort platz komma the j Gudz Rike, som penningar haffua, Ty snarare kan en Kameel gå jgenom itt nåålsögha,
 55 än en rijker komma in j Gudz Rike. Tå sadhe the som thet hörde, Hoo kan tå warda saligh? Men han sadhe, Thet omögelighit är för menniskiom, thet är möghelighit för Gudh.

Text rad: 31 för ty; (B. then frfr. sigh vphöyer) hwar och en som; (B. vphöyer) förhöyer; wardher; förnedradher; (B. then frfr. sigh förnedrar) then som. 32 wardher; vphögdher. 34 läryungar; (B. nepste) straffadhe. 35 Later. 36 mich; för ty. 37 (B. Hwilken) Hoo. 40 öffwerste; seyandes. 41 Huadh; måå; fåå; lijff. 42 Hwi; mich; Jnghen. 43 vtan; Bodhoordhen; weestw; (B. skalt) skall. 44 bedriffwa; (2 g.) (B. skalt) skal; stiela. 45 (B. skalt) skal; falsk; witisbyrd. 46 holdit. 47 (B. aff) vthaff; vngghdoom; hördhe. 48 (B. Än) En; it; Sää; bort. 49 fatigha; fåå. 50 fölg; mich efter; hördhe; wort. 51 för ty. 53 hwrw; (B. j) vthi; penninga. 54 snararen; cameel; gåå; it; nååls ögha. 55 (B. rijker) rijk man. 56 hördhe; wardha; salugh; *Men* saknas; Sadhe han. 57 omöghligit; menniskior; möghligit.

Tå sadhe Petrus, Sij, wij haffue all ting offuergiffuit, och
 folgdt tigh. Sadhe han til them, Sannerligha sägher iagh
 idher, Jngen är then som haffuer offuergiffuit hws, eller
 föräldrar, eller brödher, eller hustru, eller barn för Gudz
 Rike skul, then icke skal igen få mykit meer j thenna tij-
 dhen, Och j tilkommande werld ewinnerlighit lijff.

Matt. 19.

Marci 10.

Tå toogh Jesus til sigh the Tolff, och sadhe til them, Sij,
 wij gåam vp til Jerusalem, och all ting skola fulbordat warda,
 som scriffuin äro aff Propheterna om menniskionnes Son,
 Ty han skal offuerantwardas Hedhningom, och begabbas och
 försmädhas och bespottas, Och sedhan the haffua hudhflengt
 honom, skola the dödha honom, och tridie daghen skal han
 vpstå igen. Men the förstodho ther intet aff, och orden woro
 them så fördold, at the icke förstodho hwadh som sadhes.

Matt. 20.

Marci 10

Så hende sigh, at när han kom in moot Jericho, satt en
 blinder widh wäghen och tiggde, och när han hörde folcket
 fram gå, fråghadhe han hwadh thet war. Tå sadhe the til
 honom, at Jesus aff Nazareth gick ther fram. Tå ropadhe
 han och sadhe, Jesu Daidz Son, warkunna tigh offuer migh.
 Men the som före gingo, nepste honom, at han skulle tiya.
 Men han ropadhe thes meer, Daidz Son, warkunna tigh
 offuer migh. Tå stadhnadhe Jesus, och bödh ledha honom
 til sigh. Tå han kom fram, frågadhe han honom, säyandes,
 Hwadh wilt tu, at iagh skal göra tigh? Tå sadhe han, Herre,
 at iagh måtte få mijn synn. Och Jesus sadhe til honom,
 Haff tina synn, Tijn troo haffuer frelst tigh. Och strax fick
 han sijn synn igen, och folgde honom prijsandes Gudh. Och
 alt folcket som thetta sågho, loffuadhe Gudh.

Mar. 10

75

80

85

Text rad: 59 haffua; al ting; öffuergiffuit. 60 fölgt; Sannerliga. 61 öffuergiffuit.
 62 föreltra; hustrw. 63 rijke; skull; igenfå; mera; thenne. 64 tillkommande. 66
 gongom; vpp; Hierusalem; fulboordhat; wardha. 67 scriffuit är; menniskionas. 68
 öffwerantwardhas; heedningana. 69 hwdfengt. 70-71 (B. skal han vpstå) wardher
 han vppståendes. 71 (B. Men) Och; (B. aff) vthaff; oordhen. 72 fördöldt; huad. 73
 hende thet; Hierico. 74 wedh; (B. och tiggde) tiggdiandes; folkit. 75 (B. fram gå)
 framgongandes; frågadhe; huad. 76 (B. aff Nazareth) Nazaremus. 77 varkunna;
 öffuer; mich. 78 (B. Men) och; (B. the som) the ther. 79 testameer. 80 öffuer;
 mich; stadhnade. 81 frågade. 82 Huad; (B. wilt) will. 83 motte; min; syn; Och
 sadhe Jesus. 84 syn; thin; haffwer. 85 sin; syn; fölgde. 86 folkit; loffwadhe.

Euangelium

XIX. Capitel.

Och han droogh in, och gick genom Jericho, Och sij, ther war en man benemd Zacheus, han war en Öffuerste för the Publicaner, och war rijk. Och sökte effter at han skulle få
5 see Jesum hoo han war. Men han kom icke thes widh för folcket skul, Ty han war liten til wext. Så lop han fram före, och steegh vp vthi itt Mulbärträä, på thet han skulle få see honom, Ty han skulle gå ther fram. Och när Jesus kom til
10 then platzen, sågh han vp och fick see honom, och sadhe til honom, Zachee stijgh snarligha nedh Ty jdagh moste iagh gästa j titt hws. Han steegh snarligha nedh, och vndfick honom gladheligha. Och när the thet sågho, knorradhe the alle at han ingången war til at gästa när en syndare.

Men Zacheus steegh fram, och sadhe til Herran, Sij,
15 Herre, helfftena aff mina äghodelar giffuer iagh the fattigha, och om iagh haffuer någhon bedraghit, thet giffuer iagh fyradobbelt igen. Tå sadhe Jesus til honom, Jdagh är thesso hwse saligheet widherfaren, effter han är ock Abrahams son, Ty menniskionnes Son är kommen, til at vpsökia och frelsa
20 thet som förtapat war.

Matt. 25. När the nu thetta hörde, sadhe han än tå een lijknelse, effter han war hardt widh Jerusalem, och the meente at Gudz Rike skulle strax vppenbarat warda. Så sadhe han tå, En ädhla man foor longt bort j fremmande land, til at intagha
25 sigh itt Rike, och komma igen. Tå kalladhe han til sigh

Text rad: 1 Nittonde. 2 (B. Och han droogh in) SEdhan gick han thå in; (B. gick) foor; Hierico. 3 benempdt; (B. han) och. 4 rijker; (B. Och frfr. sökte) Han. 5 thes; wedh. 6 folkit; skull; för ty. 6, 8, 10, 13, 17, 19, 24, 25, 26, 27, 34, 38, 43, 49, 51, 58, 64, 67, 69, 72, 78, 79, 88, 92, 93 till. 6 wäxt; lopp. 7 vpp; (B. Mulbärträä) willfjkon trää. 8 för ty; (B. gå ther fram) then wäghen gå fram. 9 vpp. 10 stigh; för ty; j dagh. 11 (B. gästa) töffua. 12 gladheliga; sågo. 13 säyandes, ath han; ingongen; gesta. 14 (B. Herran) honom. 15 Helfftena; (B. aff) vthaff; geffwer; fatigha. 16 haffwer; bedräghit; geffuer. 17 fyradubbelt; J dagh; thessa. 18 wedherfarit salugheet; effter thet. 19 menniskionna. 21 hörðhe; lijknelse ther till. 22 hart; (B. widh) in moot; Hierusalem; meente skee skola ath. 23 rijke; (B. vppenbarat warda) oppenbaras. 24 ädhela; (B. longt . . . land) vthi it fremmande land longwägha. 25 it; rijke.

tiyo sina tienare, och fick them tiyo pund, och sadhe til them, Handler här medh til tess iagh igen kommer. Men hans borghare hatadhe honom, och sende bodhskap effter honom, säyandes, Wij wilie icke at thenne skal rådha offuer oss.

Och thet begaff sikh, at han kom igen och hadhe fått 30 Riket, tå bödh han kalla the tienare til sikh, som han hadhe fått penninganar, at han måtte weta, huru hwar och en aff them handlat hadhe. Så kom then förste, och sadhe, Herre titt pund haffuer förwerffuat tiyo pund. Och han sadhe til honom, Ah tu godhe tienare, vthi een liten ting haffuer tu 35 warit troghen, tu skalt haffua macht offuer tiyo städher. Och then andre kom och sadhe, Herre, titt pund haffuer wunnet fem pund. Och han sadhe til honom, War ock tu satter offuer fem städher. Och then tridie kom och sadhe, Herre, see här titt pund, som iagh hadhe bewarat vthi en 40 swettedwk, Jagh war rädder för tigh, ty tu äst en streng man, Tu tagher thet vp, som tu icke haffuer nedher lagdt, och vpskäär thet tu icke haffuer såådt. Sadhe han til honom, Aff tin eghen munn dömer iagh tigh, tu onde tienare, Wiste tu, at iagh är en streng man, vptagher thet iagh intet nedher- 45 ladhe, och vpskäär thet iagh intet sådde, Hwj fick tu tå icke mina penningar in j weszlobencken? At när iagh komme, måtte iagh jw kraffdt them igen medh ocker?

Och han sadhe til them som ther när stodho, Tagher thet pundet jfrå honom, och fåår honom som haffuer tiyo pund. 50

Text rad: 26 tienara. 27 Handhler; her; thess; *igen* saknas. 28 (B. hatadhe honom) woro honom ogönstughe; bodskap. 29 wiliom; thenne här. 29, 36, 52, 53 skall. 29 råådha; (B. offuer) vthöffuer. 30 fät. 31 rijket; tienara. 32 fät; penningana; motte; hurw. 33 handlath. 34 tyio (!). 34-35 Och till honom sadhe han. 35 (B. tu) min; en. 36 (B. skalt) skall; makt; (B. offuer) vthöffuer. 38 (B. wunnet) rentat; fäm; Och till honom sadhe han. 39 setter; öffuer; fäm; (B. then tridie) en annan. 41 för ty iach; (B. äst) är; strenger. 42 (B. thet) ther; vpp; (B. som) ther; (B. icke haffuer) haffuer intit; nedherlagt. 43 vpp skäär; (B. thet) ther; (B. icke haffuer) haffuer intit; sååt. 44 (B. Aff) Vthaff; mund; (B. dömer iagh tigh) wardher iach tigh dömandes; oonde. 45 (B. är) war; strenger; (B. vptagher) vpptaghandhes; (B. thet) ther; intitt. 46 (B. vpskäär) vppskärandes; (B. thet) ther; såådde; hwij; *tå* saknas. 47 penninga; väszlabäncken. 48 motte; *iagh* saknas; krafft; oker. 50 pundit; j frå.

Euangelium

Tå sadhe the til honom, Herre, han haffuer tiyo pund. Ty iagh sägher idher, at then som haffuer, honom skal warda giffuit. Och then som icke haffuer, honom skal ock warda jfrå taghit thet han haffuer. Doch the mina owener, som icke
55 wille at iagh skulle rådha offuer them, ledher hijt, och dräper them här för migh. Och tā han thetta sagdt hadhe, gick han tādhan, och reeste vp åt Jerusalem.

Matt. 21. Och thet begaff sigh, at när han kom til Bethphage och
Marci 11. Bethanien, widh thet berghet som kallas Olioberghet, sende
60 han två sina Läriungar, säyandes, Gåår in j byyn som för idher ligger, När j kommen ther in, skolen j finna en åszna-
fola bunden, ther än nu ingen menniskia på sittit haffuer, Löser honom, och haffuer honom hijt. Och om någhor frå-
ghar idher, hwj j lösen honom, så sägher til honom, Ty
65 Herren behöffuer honom. Så gingo the åstadh som sende woro, och funno som han hadhe sagdt them. Och när the löste folan, sadhe hans Herrar til them, Hwj lösen j folan?
Tå sadhe the, Ty Herren behöffuer honom. Och the leedde honom til Jesum, och ladhe sijn klädher på folan, och satte
70 Jesum ther vppå. Och ther han fram foor, breedde the sijn klädher på wäghen.

Och tā han när kom, och droogh nedh för Olioberghet, begynte hele hopen aff hans Läriungar medh frögd och högga röst loffua Gudh, offuer alla the kraffter, som the
75 seedt hadhe, säyandes, Welsignat ware han som kommer en Konung j HERRANS nampn, Fridh ware j himmelen, och ära j högden. Och någhre jbland folcket som woro aff the Pha-

---

Text rad: 52 (B. then) hwarior och enom; *honom* saknas; wardha. 53 (B. then) them. 53-54 (B. honom . . . taghit) skall honom och jfrå taghit wardha. 55 öffuer; dräpor (!). 56 mich. 57 (B. och reeste) reesandes; vpp; ååt Hierusalem. 59 Bethaniam; wedh; berghit; oliaberghit. 60 han fram; läryungar; (B. j) vthi; byn. 61 komme; (B. skolen j finna) wardhen j finnandes; åsna fola. 62 sittit. 63 hafuer. 64 hwij; säyen. 65 aff stadh. 67 (B. Herrar) hwsbönder; Hwij. 68 och ledde the. 69-70 *och ladhe sijn klädher på folan, och satte Jesum ther vppå* saknas. 70 breedde; (B. sijn) theres. 71 klädher. 72 (B. Och . . . Olioberghet) Och thå han kom in till nidhgongen aff oliaberghit. 73 hela; hoopen; (B. aff) vthaff; läryungar. 74 (B. offuer) vthoffuer. 75 seet; Wälsignat. 76 konnung; herrans (gemena); (B. ära) prijs. 77 noghre; ibland; folkena; (B. aff) vthaff.

riseer sadhe til honom, Mestar, neps tina Läriungar. Sadhe han til them, Jagh sägher idher, Om the tijgde, skulle stenar ropa.

80

Och tå han kom fram och fick see stadhen, greet han offuer honom, och sadhe, Om tu ock wiste hwadh tin fridh tilhörer, så worde tu thet wisseligha j thenna tinom dagh betenckiande. Men nu är thet fördoldt för tijn öghon. Ty then tijdh skal komma offuer tigh, at tine owener skola tigh beleggia, och tijn barn som j tigh äro, och skantza kring om tigh, och trengia tigh på alla sidhor, och nedherslå tigh til jorden, och the skola icke låta igen j tigh steen på steen, Therföre at tu icke kenna kunde then tijdhen, ther tu vthi sökt war.

90

Så gick han in j Templet, och begynte vthdriffua the ther inne sålde och köpte, säyandes til them, Thet är scriffuit, Mitt Hws är itt Bönehws, Men j haffuen thet giordt til een röffuarekulo. Och han lärde hwar dagh j Templet. Men the öffuerste Presterna och the Scrifftlärde, och the ypperste jbland folcket, sökte effter at the kunde förgöra honom. Och the kunde icke finna, hwadh the skulle göra, Ty alt folcket hölt sigh in til honom, och hörde honom.

Matt. 21.
Marci 11.
Jsaie 56.

95

XX. Capitel.

Och thet begaff sigh på en aff the daghar, at han lärde folcket j Templet, och predicadhe Euangelium. Tå församladhe sigh the öffuerste Presterna, och the Scrifftlärde medh

Matt. 21.
Marci 11.

Text rad: 78 näps; läryungar. 79 ath om; tijghde; thå skulle; stenana. 81 grät. 82 öffuer; huad. 83 (B. worde) wåre; thenne; (B. tinom dagh) daghen. 84 betenckiande; fördölt; (B. för) vndan; thin; för ty. 85 (B. skal komma) wardher kommandes; öffuer; thina. 85-86 (B. skola tigh beleggia) wardha tigh beleggian-des. 86 skantsa. 87 (B. trengia) ängia. 88 iordhen. 89 (B. Therföre at) för ty. 93 it; böna hws; en. 94 röffwara kwlo; lårdhe. 95 scrifftlårdhe. 96 ibland; folket. 97 huad. 97-98 (B. Ty . . . hörde honom) för ty alt folkit när the hördhe honom, höllo the sigh widh thet han sadhe them.

1 Tiwghonde. 3 folkit; predicade; försambladhe. 4 scrifftlårdhe.

Euangelium

5 the Äldsta, och sadhe til honom, Sägh oss, aff hwadh macht
 gör tu thetta? Eller hoo är then som haffuer tigh giffuit
 thenna machten? Swaradhe Jesus, och sadhe til them, Jagh
 wil ock spöria idher itt ord, swarer j migh, War Johannis
 döpelse aff himmelen, eller aff menniskior? Tå begynte the
 10 tenckia widh sigh, säyandes, Säyom wij, Aff himmelen, tå
 sägher han, Hwj troodden j icke honom tå? Men säyom
 wij, aff menniskior, tå stenar oss alt folcket, Ty the haffua
 thet jw så före, at Johannes war en Prophet. Ty swaradhe
 the, at the icke wiste hwadhan thet war. Tå sadhe Jesus
 15 til them, Jcke heller sägher iagh idher, medh hwadh macht
 iagh thetta gör.

Matt 21. Och han begynte säya til folcket thenna lijknelsen. En
 Marci 12. man planteradhe en wijngård, och fick honom vth wijngårdz-
 mannom, och foor bortt j fremmande land j long tijdh. När
 20 tijdh war, sende han en tienare til wijngårdzmänner, at
 the skulle läta honom få aff wijngårdzens frucht. Men the
 hudhflengde honom, och senden jfrå sigh medh toma hender.
 Sedhan sende han ock en annan tienare, then hudhflengde
 the ock, och försmädde honom, och senden jfrå sigh medh
 25 toma hender. Åter sende han then tridie, then gjorde the
 ock såran, och driffuo honom vth. Tå sadhe wijngårdzherren,
 Hwadh skal iagh göra? Jagh wil senda min elskeligha Son,
 kan henda, at tå the see honom, haffua the försyyn för honom.

Tå wijngårdzmänner fingo see honom, tenckte the widh

Text rad: 5 (B. Äldsta) åldersmen. 5, 7, 15, 17, 20, 49, 52, 55, 56 (2 g.), 59, 70, 71, 73 (2 g.), 84, 86, 87 (2 g.), 89 till. 5 (B. aff) vthaff; huad; makt. 6 giffuit tigh. 7 thenne; makten. 8 will; oordh; och swaren; mich; Joannis. 10 tenkia; wedh; (B. Aff) vthaff. 11 (B. sägher han) wardher han säyandhe; Hwij; trodden; Men saknas; Seyom. 12 (B. aff) vthaff; (B. tå . . . folcket) thå wardher hela folkit oss steenandhe; för ty. 13 Joannes; prophete. 14 the och sadhe ath the; huadhan. 15 huad; makt. 17 Och begynte han; folket; thenne; lijknelsen. 18 plantadhe; wijngårdh. 19 bort; longan. 20 (B. en) sin; wijngårdzmänner. 21 lata; (B. aff) vthaff; frucht. 21-22 (B. Men . . . honom) Huilken the hwdflengdhe. 22 sende honom frå; tooma. 23 tienare saknas; hwdflengde. 24 fårsmädde; j frå. 25 tooma; Aåther; tridhie; giordhe. 26 ock saknas; wijngårdz herren. 27 Hwad. 27, 33, 34, 63, 70 skall. 27 will. 28 (B. haffua the försyyn för) skona the jw. 29 wijngårdzmänner; fingo honom see; wedh.

sigh sielffua, säyandes, Thenne är arffwingen, kommer, wij 30
 wylie slå honom jhiäl, at arffuedelen må bliffua wår. Och så
 driffuo the honom vthu wijngården, och dråpo honom.
 Hwadh skal nu wijngårdzherren göra them samma? Han
 skal komma och förgöra thenna wijngårdzmännerar, och
 vthfå wijngården androm. När the thetta hörde, sadhe the, 35
 Bortt thet. Tå sågh han på them, och sadhe, Hwadh är tå
 thet som scriffuit ståår, Then stenen som bygningsmännerar
 bortkastadhe, han är worden en hörnsteen? Hwilken som Psalm. 118
 faller vppå then stenen, han warder krossat, Men then han
 vppå faller, honom slåår han all sönder j stycker. Och 40
 öffuersta Presterna medh the Scrifftlårda, sökte effter at the
 kunde få tagha fatt på honom j samma stunden, Men the
 räddes för folcket, Ty the förstodho, at han hadhe sagdt
 thenna lijknelsen emoot them.

Och the achtadhe på honom, och sende vth wachtare, som Matt. 22.
 lätos wara rettferdighe, på thet the skulle tagha honom widh Marci 12.
 orden, och offuerantwarda honom Herskapet och j Landz-
 herrans wold. Och the frågadhe honom, säyandes, Mestar,
 wij wete at tu sägher och lærer thet rett är, och seer icke til
 personen, vthan lærer Gudz wägh rett. Är thet rett at wij 50
 giffue Keysaren skatt eller ey? Tå han förmerckte the
 illfundigheet, sadhe han til them, Hwj fresten j migh?
 Läter migh see penningen, hwars belete och offuerscrift

Text rad: 30 sielffua; ärfwingen. 31 wiliom; slåå; j häl; arffwadelen; måå;
 waar. 32 driffwo; vthwr; wijngårdhen; dråpte. 33 Hwad (Hwad i kustoden). 34
 thenne; wijngårdzmennena. 35 vthfåå; wijngårdhen; hördhe. 36 Bortt; Hwad. 37
 (B. ståår) är; steenen; bygninges mennena. 38 (B. bortkastadhe) hadhe bortkas-
 tat; wordhen; (B. hörnsteen) huffwudh steen j hörnet; (B. Hwilken) Hwar och
 en. 39 (B. vppå) vthöffuer; steenen; wardher; crossat. 40 (B. honom) then. 41
 presterne; scrifftlårdha. 43 reddes; folcket; för ty; förstodo. 44 thenne; lijknisen.
 45 (B. achtadhe på) togho granneligha wara på; (B. och sende) sendandes; (B.
 wachtare) bedräghare. 45-46 (B. som . . . rettferdighe) the som loto sigh wara
 retferdigha. 46 på thet ath; houom (!); (B. widh) medh. 47 oordhen; öffuerant-
 warda; herscapit. 48 Och frågadhe the. 49 wetom; rätt. 50 (B. personen) an-
 seendit; vtan; (B. rett) medh sanningen. 50-51 (B. Är . . . giffue) Måghom wij
 geffua. 51 kesaren; förmerkte; theres. 52 Hwij; mich. 53 lather; mich; be-
 läte; offuerscrift.

Euangelium

55 haffuer han? Swaradhe the, och sadhe, Keysarens. Sadhe han til them, Så giffuer nu Keysarenom thet Keysarenom tilhörer, och Gudhi, thet Gudhi tilhörer. Och the kunde icke straffa hans taal för folcket, vthan förundradhe sigh på hans swar, och tighde.

Matt 22. Tå gingo någhre fram til honom aff the Saduceer, hwilke
Deute. 25. ther neka vpståndelsen, och frågadhe honom, säyandes, Mes-
tar, Moses haffuer scriffuit oss, at om någhors manz brodher
bliffuer dödth then hustru haffuer, och döör barnlöös, at hans
brodher skal tagha hans hustru, och vpweckia sinom bro-
dher sädh. Så woro nu siw brödher, Och then förste toogh
65 sigh hustru, och bleff dödth barnlöös. Och then andre toogh
henne, och bleff ock teslikes dödth barnlöös. Then tridie toogh
henne. Sammalunda ock alle siw, och läto ingen barn effter
sigh, och bliffuo dödhe. Sijdst effter them alla bleff ock
quinnan dödth. Vthi vpståndelsen, hwilkens theras hustru
70 skal hon wara? effter thet siw hadhe hafft henne til hustru.

Tå swaradhe Jesus, och sadhe til them, Thenna werl-
dennes barn tagha sigh hustrur, och giffuas mannom. Men
the som warda werdighe til then werldena, och til vpstån-
delsen jfrå the dödha, the hwarken tagha hustrur eller giffuas
75 manne, och ey heller kunna the mera döö, Ty the warda
lijka medh Änglanar, och äro Gudz barn, medhan the äro
vpståndelsens barn. Men at the dödhe vpstå, bewijsadhe
Eodi 3. Moses widh buskan, tå han kalladhe HERRAN, Abrahams
Gudh, och Jsaacs Gudh, och Jacobs Gudh. Gudh är icke
80 the dödhas, vthan the leffuandes Gudh, Ty honom leffua alle.

Text rad: 54 han haffuer; Kesarens. 55 geffuer; (2 g.) kesarenom; thet som.
56 (2 g.) tillhörer. 57 folkit; vtan; *sigh* saknas. 58 tighde. 59 noghre; (B.
aff) vthaff; Huilke. 60 vpstondilsen. 61 haffner(!); för oss; någhor; mandz. 62
blifuer; dödher; hafuer; barnlös. 63 vpwäkia. 64 säädh; waro; brödhra. 65
hustrw; bleff. 66 bleff; och then tridie. 67 loto. 68 dödha; Sijst; bleff.
69 qwinna; vpstondilsen; huilken; hustrw. 70 hustrw. 71 Thenne; werldenes.
72 hustrwr; geffuas. 73 wardha; werdugha; vpstondelsen. 74 (B. jfrå the) aff;
hustrwr. 74-75 manne geffuas. 75 wardha. 76 englana; mädhan. 77 vpston-
delsens; dödha; (B. vpstå) wardha vpstondandes; thet bewijsadhe. 78 wedh; herran
(gemen). 79-80 (B. Gudh är . . . Gudh) Han är jw icke theras gudh som dödhe
äro, vthan theras som leffwandes äro. 80 för ty; leffwa; the alle.

Tå swaradhe någhre aff the Scrifftlärda, säyandes, Mestar, tu sadhe rett. Och the dyrffdes icke ythermera någhot frågha honom.

Men han sadhe til them, Huru säya the Christum wara Daidz Son, och sielffuer Daidid sägher j Psalmabokenne, 85
HERREN sadhe til min Herra, sett tigh på mina höghra hand, 86
til tess iagh nedherlegger tina owener tigh til en fotapal? 87
Så kallar nu Daidid honom Herra, huru är han tå hans Son? 88

Tå sadhe han til sina Läriungar vthi alt folckens åhöro, 89
Tagher idher wara för the Scrifftlärda, som wilia gå vthi 90
sijdh klädher, och wilia gerna warda helsadhe på torgen,
och sittia fremst j Synagogonar, och sittia fremst j gästa-
bodhen. The vpfräta änkiors hws, förebärandes longa bö-
ner, the skola få thes större fördömelse.

XXI. Capitel.

Och han sågh til, achtandes på huru the rijke ladhe sina 91
gåffuor vthi Offerkistona. Så fick han ock see ena fattigha 92
änkio som ladhe ther två skärffuer in. Och han sadhe, San-
nerligha sägher iagh idher, Thenna fattigha änkiän ladhe 93
meer in, än alle the andre, Ty the haffua alle inlagdt til
Gudz offer, aff thet them til offuerlops är, Men hon haffuer
aff sin fattigdom inlagdt alt thet hon åtte.

Och tå somlighe sadhe om Templet, at thet war prydt 94
Matt. 24.
Marci 13.

Text rad: 81 noghre; scrifftlördhe. 82 rätt; dörffdes; ythermera. 84 Hurw.
85 sielffwer; psalma bokenne. 86 Herren (gemena); (B. sett tigh) sitt; (B. mina)
minne; höghre; (B. hand) sidho. 87 thess; nedherlägger; footapal. 89 läryungar;
folkens. 90 scrifftlördha. 91 (B. sijdh) herligh; klädher; (B. och wilia gerna warda)
och tyckia thet wäl wara ath the blifua; torgien. 92 (B. sittia fremst) hafua frem-
sta stolar; (2 g.) (B. j.) vthi; the synagogor; sitia; gestabodhen. 93 (B. The
vpfräta) huilka ther vpfräsza; (B. förebärandes) låtandes haffua. 94 (B. skola få)
wardha fäendes; testa.

1 Jt och tiwgonde. 2 Och sågh han. 2, 6, 7, 14, 19, 26, 44, 46, 73 till. 2
actandes; hurw; (B. ladhe) kastadhe; (B. sina) thetas. 3 offer kistona; fatigha. 4
skärffwer; och sadhe han. 5 ath thenne; fatigha. 6 för ty; inlagt. 7 thet som;
hafuer. 8 (B. aff) vthaff; (B. sin) hennes; fatighdoom; inlagt; åtte. 9 somligha;
pryt.

Euangelium

10 medh herligha stenar och klenodier, sadhe han, The daghar
 warda kommandes, at vthaff alt thet j seen, skal icke låtas
 steen vppå steen, then icke skal affbrutin warda. Tå fråga-
 dhe the honom, och sadhe, Mestar, när skal thetta skee, och
 huad tekn är när thetta skee skal? Sadhe han, Seer til, at j
 15 icke warden förförde, Ty monge skola komma vnder mitt
 namn, och säya, Jagh äret, och tijdhen instundar, Fölier
 them icke effter. Men när j hören örligh och vproor, warer
 icke förfäradhe, Ty sådant moste först skee, Men thet är
 icke strax enden. Och han sadhe til them, Folck skal resa
 20 sigh vp emoot folck, och Rike emoot Rike, och stoor jord-
 bäffning skal warda mongastädz, och hunger och pestilentier,
 och förskreckelse, och stoor tekn skola skee vthaff himmelen.
 Matt. 10. Men för alt thetta, skola the tagha fatt på idher, och
 förfölia idher, och offuerantwarda idher in på sijn Rådth och
 25 j hechtelse, dragandes idher för Konungar och Förstar för
 mitt namn skul, Och thet skal idher widherfaras til een
 witesbyrd. Så håller thet fast vthi idhor hierta, at j ingen
 vmsorgh haffuen, huru j skolen förswara idher, Ty iagh skal
 giffua idher munn och wijsdom, ther alle the som settia
 30 sigh emot idher, icke skola kunna emoot säya, ey heller
 emoot stå. J skolen ock offuerantwardas aff föräldrar, och
 aff brödher, frender och wener, och the skola dödha somligha

---

Text rad: 10 steenar; clenodier. 10-11 (B. The daghar . . . låtas) Uthaff alt
 thet j seen warda the dagha kommandes ath ther icke skall latas. 11, 12, 13, 14,
 21, 28, 40, 45, 69 skall. 12 (B. affbrutin warda) affbrytas; fråghadhe. 14 (B. at j)
 athi. 15 warden; förfördhe; monga; (B. skola komma) warda kommandes; mit. 16
 (B. och säya) säyandes; (B. Jagh äret) sigh wara Christum; och ath tijdhen; fölgyer.
 17 (B. vproor) vplop. 19 änden; och sadhe han; Folk. 19-20 (B. skal resa sigh
 vp) warder opresandes. 20 moot (frfr. folck); folk; (2 g.) rijke. 20-21 stoor
 jordhbäwande. 21 wardha; mongastadz; pestilentie. 22 förskräckelse; teekn;
 (B. skola skee) warda skeende. 23 thetta här; skula. 24 förfölgia; offuerantwardha;
 (B. sijn) theres; råådth. 25 hägtilsen; dragandes; konnungar; förster. 26 mit;
 skuld; (B. skal idher widherfaras) wardher idher wederfarit; en. 27 (B. håller thet
 fast) säter idher före; idher; (B. at j) athi. 27-28 (B. ingen vmsorgh haffuen) intit
 skolen tenkia framföre. 28 (B. huru) huruledes; för ty. 29 geffua; mwn; wijsz-
 doom. 29-30 (B. settia sigh emot idher) idher emoot falla. 31 (B. stå) stonda;
 öwerantwardas; (B. aff) vthaff; förelldherna. 32 (B. aff) vthaff; fränder; wener.

aff idher. Och j skolen warda hatadhe aff allom för mitt
nampn skul, och itt håår aff idhart hoffuudh skal icke för-
gåås. J skolen behålla idhra siälar genom idhart tolamoodh. 35

När j nu seen, at Jerusalem warder belagdt medh en häår, 35
tå skolen j weta, at thes förödhelse är för handen. The tā äro
j Judea, the fly vp åt berghen, och the ther mitt inne äro,
the gånge vth, och the som vthe j landet äro the gånge icke
ther in. Ty at tā äro hemdadaghanar, at fulbordas skal alt
thet som scriffuit är. Men wee them som haffuandes äro,
och them som diya giffua j the daghar. Ty stoor plågha
warder på jordenne, och wredhe offuer thetta folck, och the
skola falla för swerdz ägg, och fångne bortförde warda til
allahanda folck. Och Jerusalem skal förtrampat warda aff 45
Hedhningom, til tess Hedhninganars tijdh fulkompnat war-
der.

(Hedhninganars)
Jerusalem moste bliff-
ua vnder Hedhningar,
til tess Hedhninganar
warda vmwende til
trona, thet är, in til
werldennes enda, Ty
Templet kommer ic-
ke vp igen, Haggaj 1.

Och skola skee tekn j solen, och j månan, och j stiernonar.
Och på jordenne warder folckena ångest, och skola för-
twiffla. Och haffuet och wåghen skola mykit bulra. Och 50
menniskionar borttorkas för reddhogha skul, ther aff at the
förbidha thet som hela werldenne offuergå skal, Ty him-
melens krafter skola bäffua. Och tā skola the få see men-
niskionnes Son komma j skyyn medh macht och stora her-

Text rad: 33 (B. aff frfr. idher) vthaff. 34 skuld; (B. aff) vthaff; huffwudh.
34-35 (B. skal icke förgåås) wardher icke förgongit. 35 (B. J skolen . . . siälar)
idhra siälar wardhen j behollandes; (B. genom) medh. 36 Hierusalem; wardher;
belagt (B. en häår) härar. 37 thess; förödilse. 38 Judee landit; ååt; (B. äro) ära.
39 (2 g.) gonge; vthe saknas; landit. 40 (B. äro) ära; hempdadaghar; fulboordas.
42 geffua; för ty een. 43 wardher; jordhenne; folk. 44 (B. skola falla) warda
(wardha i kustoden) fallandes; äggenne; (B. fångne bortförde warda) bortföörde för
fongar. 45 folk; Hierusalem; (B. aff) vthaff. 46 (B. Hedhningom) heedhningana (!);
thess; (B. Hedhninganars) the *heedhningas; wardher. 48 tekn; solenne; stiär-
norna. 49 iordhena; wardher; folkena. 49-50 (B. och skola förtwiffla) medh för-
twiffuilse. 50 (B. skola mykit bulra) wardher mykit bulrande. 51 bort torkas;
reddugha; skull; och ther aff. 52 förbidha; werldena; öfuergåå; för ty; himmel-
sens. 53 (B. bäffua) wardha bäffwande; menniskiones. 54 (B. komma) kom-
mandes; skynom; makt.

Gloss. rad: 46 *heedningas etc.; Hierusalem; heedningana (r. 3, 4); till (r. 4,
5); thess; wardha; omwende; troona; (B. intil) til; werldenes; Haggaj. j.

Euangelium

55 ligheet. Men tå thetta begynnar skee, seer vp, och lyffter idhor hoffuudh vp, Ty tå nalkas idhor förlosning.

Matt. 24. Och han sadhe them een liknelse, Seer på Fikonaträdh
Marci 13. och all trää, när the knoppas, kunnen j tå see och weta aff idher sielff, at sommaren är när. Altså ock j, när j seen thetta
60 skee, skolen j weta, at Gudz Rike är när. Sannerligha sägher iagh idher, Thetta slechtet skal icke förgåås, förr än thet alt skeedt är, Himmel och jord skola förgåås, men mijn ord skola icke förgåås.

Men wachter idher, at idhor hierta icke förtungat warda
65 medh swalgh och dryckenskap, och medh thetta leffuernes wmsorgh, så at then daghen kommer idher förhastigt vppå. Ty han warder kommande såsom een snara offuer alla som boo på jordenne. Så waker nu altijdh och bedher, at j måghen vndfly alt thetta som komma skal, och stå för men-
70 niskionnes Son.

Och han lärde om daghen j Templet, Men om nattena gick han vth, och wistadhes på Olioberghet. Och alt folcket war bittijdhä vppe til honom j Templet, til at höra honom.

XXII. Capitel.

Tå tilstundadhe Sötbrödzhöghtijden, then Päscha kallas. Och the öffuerste Presterna och the Scrifftlärde sökte effter,

---

Text rad: 55 ath skee; seen; vpp; löffter. 56 huffwudh; vpp; för thy; för- lösning. 57 Och sadhe han; liknilse; fikona trädh. 58 (B. the knoppas) knoppa vthgå; (B. aff) vthaff. 59 (B. Altså ock j) så och. 60 rijke. 61 slectet; (B. skal icke förgåås) wardher icke förgåendes; förra än; *thet* saknas. 62 skeet; iordh; (B. skola förgåås) wardha förgåendes; min; oordh. 63 (B. skola icke förgåås) wardha icke förgåendes. 64 wacten; ecke; wardha. 65 drukken- skap; leffwernens. 66 vmsorg; icke kommer; förhastugt. 67 för ty; wardher; kommandes; en; öffuer. 68 iordhene; altijdh; (B. och bedher) bedhiandes; mååghen. 69 vndhfly; staa; framme för; menniskiones. 71 lårdhe; dagharna. 72 (B. på) wedh; (B. Olioberghet) thet berghit som kallas olieberghit; folket. 73 bitijdhä; till (frfr. honom); *til* (frfr. at) saknas.

1 Annat och tiwghonde. 2 tillstundadhe; (B. Sötbrödzhöghtijden) höghti- dhen, som kalladhes sötbrödz daghen; then och; páscha. 3 scrifftlärdhe.

huru the kunde dräpa honom. Men the fruchtadhe för Matt. 26.
folcket. Och gick Satanas in vthi Judam, som kalladhes 5
Jscharioth, och war en aff the Tolff. Han gick bortt, och Marci 14.
(Förståndarenar) huruledhes han skulle fly honom them j hender. Och the Johan. 18.
Woro the som Judanar hadhe skickat til at tagha wara på giffua honom penningar. Och han loffuadhe them thet, och 10
Templet, och hålla sökte efter läghligheet, at han måtte offerantwarda honom them vthan buller.

Så kom tå Sötbrözdagen, på hwilkom man moste offra Matt. 26.
Påschalambet. Tå sende han Petrum och Johannem, säyandes, Marci 14.
Gåår, och beredher oss Påschalambet, at wij thet äte. Tå sadhe the til honom, Hwar wilt tu, at wij skole beredha thet? Sadhe han til them, Sij, när j kommen in j staden warder idher mötandes en man som bäär ena watukruko, Fölier honom j hwset ther han ingåår, och sägher Huszbondanom, Mestaren låter säya tigh, Huar är herberghet, 20
ther iagh må äta Påschalambet medh mina Läriungar?

Och han skal wijsa idher en storan saal breddan, redher ther til. The gingo åstadh, och funno som han them sagdt hadhe, och reedde til Påschalambet.

Och tå tijdh war, satte han sigh nedh, och the tolf Apostlar 25
medh honom. Och han sadhe til them, Jagh haffuer medh mykin åstundan begärat äta thetta Påschalambet med idher, förr än iagh lijdh, Ty iagh sägher idher, at iagh här effter icke skal äta ther aff, til tess thet fulkompnat warder j Gudz

Text rad: 4 komma åat ath dräpa; fruchtadhe. 5 folket; (B. som kalladhes) hwars wedernampn war. 6 Jscariotis; (B. aff) vthaff; bort. 7 (B. Förståndarenar) offerhetena. 8 huruledes. 9 offer. 10 geffua; penninga; lofuadhe. 11 efter; beläghligheet; motte; offerantwardha. 12 vtan. 13 sötbrödz dagen; huilkom. 14 påschalambit; Joannem. 15 bereedhen. 16 (B. wilt) will; tw; skola; bereedha. 17, 23, 25, 29, 36, 63, 67, 76, 77, 80, 87, 88, 93 (3 g.), 96 (2 g.), 99, 101, 102 (2 g.), 128, 132 till. 17 stadhen. 18 wardher; (B. som bäär) bärandes. 19 fölgyer; säyer; hwsbondanom. 20 Hwar; (B. herberghet) salen. 21 måå; läryungar. 22 Reeder. 23 aff stadh. 25 sette; nedh till bordz. 26 *han* saknas. 27 *mykin* saknas; ath äta; påschalambet; medh. 28 förra än; (B. lijdh) skall lidha; för ty. 28-29 icke her efter. 29 (B. skal äta) wardher ätandes; till thes ath; fulkomnat; wardher.

Gloss. rad: 7 saknas.

Euangelium

30 Rike. Och han toogh kalken, tackadhe och sadhe, Tagher
honom, och skiffter idher emellan, Ty iagh sägher idher, at
iagh icke skal dricka thet aff wijnträå kommet är, til tess
Gudz Rike kommer.

Matt. 26. Och han toogh brödheth, tackadhe, och brööt, och gaff
Marci 14. them, säyandes, Thetta är min lekamen, som för idher
giffuin warder, Thet görer til mijn åminnelse. Sammalunda
ock kalken effter natwarden, säyandes, Thetta är kalken,
thet niya Testamentet j mitt blodh, som för idher vthgutet
warder.

40 Doch sij, mins förrådhares hand är medh migh på boordet,
och menniskionnes Son warder gångandes effter som thet
beslutit är, Doch wee then menniskio, aff hwilko han warder
förrådder.

Och the begynte frågha emellan sikh, hwilken then war
45 aff them som thet göra skulle.

Matt. 20. Så wardt ock een trätta emellan them, hwilken thera skulle
Marci 10. synas wara ypperst. Tå sadhe han til them, Werldzlighe
Konungar regera, och the som machtena haffua offuer them,
kallas nådhighe Herrar. Men j icke så, vthan then som
50 störst är jbland idher, han skal wara som then yngste, Och
then ther ypperst är, han ware såsom en tienare, Ty hwilken
thera är större, then som sitter, eller then som tienar? Är
icke han som sitter? Men iagh är mitt jbland idher, såsom
then som tienar. Men j ären the samma som medh migh
55 bliffuit haffuen vthi mijn frestelse. Och iagh wil bestella

---

Text rad: 30 Och toogh han; och tackadhe. 31 (B. honom) thetta; för ty.
32 (B. skal dricka) wardher drickandes; wijnträ; kommit; thes. 33 (B. kommer)
kommandes wardher. 34 Och though han; och tackadhe; och (frfr. brööt) saknas. 35
seyandes; lekammen. 36 wardher; min; åminnelse. 37 ock saknas; (2 g.) kalken; (B.
effter natwarden) sedhan han natwarden giordt hadhe. 38 nyia; testamentit; (B. j)
jgenom; mit; bloodh. 38-39 (B. vthgutet warder) vthgiwtes. 40 (B. mins) Min;
mich; boordhet. 41 menniskiennes; wardher; gongandes; thet saknas. 42 huilka;
wardher. 43 förrådder. 44 (B. hwilken) hoo. 46 wart; en; emellom; huilken.
47-49 (B. Werldzlighe . . . Herrar) Konungar för folkit hafua sikh som herrar öffuer
them, och the som mactena haffua öffuer them, kallas nådughe herrar. 49 såå; vtan.
50 störster; jblandh. 51 (B. ypperst) öffuerst; såå som; för ty; huilken. 52 Er.
53 mit. 54 Men saknas; mich. 55 min; frestilse.

idher Riket, såsom min Fadher haffuer thet bestelt migh, at j skolen äta och dricka offuer mitt boord j mitt Rike, och skolen sittia på stolar, och döma tolff Jsraels slechter.

Matt. 26.

Och Herren sadhe, Simon, Simon, sij, Satanas haffuer begärat idher, at han skulle sella idher såsom hwete. Men iagh haffuer bidhit för tigh, at tijn troo skal icke om intet warda. Och när tu nu vmwender äst, så styrck tina brödher. Tå sadhe han til honom, Herre, iagh är redhoboghen gå medh tigh, bådhe j hechtelse och j dödhen. Tå sadhe han, Jagh sägher tigh Petre, J dagh skal icke hanen gala, förr än tu tree resor nekar at kenna migh.

60

Marci 14.

65

Och han sadhe til them, När iagh sende idher vthan säck, vthan skreppo, och vthan skoor, haffuer idher någhot fattas? Tå sadhe the, Jntet. Tå sadhe han til them, Men nu hoo som säck haffuer, han taghe honom, sammalunda ock skreppo, och then ther icke haffuer, han sälie sin kiortel och köpe swerd. Ty iagh sägher idher, at thet än nu moste fulbordas på migh som scriffuit är, Han är reknat jbland ogeringsmän, Ty hwadh som scriffuit är om migh, thet haffuer en enda. Tå sadhe the, Herre, sij, här äro tw swerd. Tå sadhe han til them, Thet är noogh.

70

Jsaie 53.

75

(noogh)

Thet är, thet geller intet meer, at slå medh lekamlighit swerd, vthan man moste nu här effter lijdhä för Euangelij skul, och bära korszet, och intet annat bruka än thet Andeligha swerdet, medh hwilko, och icke med jern, dieffuulen offuerwinnes.

Och han gick vth som hans sedher war til Olioberghet,

Matt. 26.

Marci 14

Johan. 18.

Text rad: 56 riket; sååsom; mich. 57 (B. at j) athi; skulen; (B. offuer) vth-offuer; mit; bordh. 58 sitia; (B. och döma) dömandes; Jsrahels; slechte. 59 Och sadhe herren; sathanas. 60 (B. sella) sikta; sååsom. 61 bidith; thin; throo. 62 wardha; (B. äst) är. 64 hectilse. 65 segher; (B. skal . . . gala) wardher icke hanen galandes; för än. 66 (B. nekar) skall neka tigh; at saknas; mich. 67 Och sadhe han; Nää; (B. sende) vthsende; vtan; säch. 68 (2 g.) vtan; skräppo; skoo; någoth. 69 (B. Tå sadhe han til them,) Så sadhe han thå til them. 70 säk; han saknas. 71 skräppona; sälye; kiortil. 72 swärd; Thy; fwlboordas. 73 mich; räknat worden; (B. jbland) bland; ogeringes män. 74 för ty; mich; haffwer. 75 en saknas; ända; (B. äro) är; swärdh. 77 gick tādhan vth; in till; olyo bergit.

Gloss. rad: 72 (saknas i B.) * swärd etc) Här medh kan icke förstås lekamlighit swärdh, för ty Christus straffadhe Petrum, för thet han droogh swärdh, vtan andelighit swärdh förstås här medh, thet är gudz oordh, om huilkit wij så skolom winleggia oss, ath om wij icke haffue säck och skräppo köpa thet medh, så skole wij selia kiortelen ther till. 76 * noogh etc); swärd; vtan; efter; korsit; brwka; swerdhit; huilko; medh (r. 12); dieffwulen.

Euangelium

och hans Läriungar folgde honom til thet rwmet. Och tå
 han kom tijt, sadhe han til them, Bedher, at j icke kommen
 80 vthi frestelse. Och han gick jfrå them widh pass itt steen-
 kast, och föll nedh på sijn knä, och badh säyandes, Fadher,
 är så tin wilie, tagh thenna drycken jfrå migh, Doch likwel
 skee icke min wilie, vthan tin. Och syntes honom Ängelen
 aff himmelen, och styrckte honom. Och han wardt betaghen
 85 aff een mechta stoor ångest, och badh lenge. Och hans
 swett war såsom blodzdropar, löpandes nedh på jorden. Och
 tå han vpstoodh aff bönenne, och kom til sina Läriungar,
 fann han them soffuande aff bedröffuelse, och sadhe til them,
 Hwj soffuen j? Ståår vp och bedher, at j icke kommen vthi
 90 frestelse.

Matt. 26 Widh han än nu taladhe, sijn, en hoop medh folck, och en
 Marci 14 vthaff the Tolff som heet Judas, gick för them, och trädde
 Johan. 18. fram til Jesum, til at kyssa honom. Men Jesus sadhe til
 honom, Juda, förrådher tu menniskionnes Son medh kys-
 95 sande? Tå sågho the som när woro, hwadh på ferde war,
 och sadhe til honom, Herre, skole wij tagha til swerdz?
 Och en aff them sloogh öffuersta Prestens tienare, och högg
 aff hans höghra öra. Tå swaradhe Jesus, och sadhe, Läter
 kommat här til, och så toogh han på hans öra och heladhe
 100 honom.

Och Jesus sadhe til the öffuerste Presterna, och För-
 ståndarena j Tempel, och til the Äldsta som til honom

(Läter kommat)
 Thet är, låter them
 bruka sin onda wilia,
 så mykit them til låtit
 är, thet haffuer alt sin
 Domare, at wij icke
 behöffue sielffue
 hempnas.

Text rad: 78 fölgde; *til thet rwmet* saknas. 79 Bedien; (B. at j) athi. 80 j frå; (B. widh pass) så när som till. 81 fööl; nedher; sin; seyandes. 82 thenne; (B. jfrå) frå; mich; likawäl. 83 (B. skee) ware; vtan. 84 störckte; wart. 85 *een mechta stoor* saknas; (B. lenge) stadwgt. 86 så som; blodz dropa; iordhen. 87 bönene; läryungar. 88 fan; (B. aff) vthaff. 89 Hwi; soffwen; Står; bedhen; (B. at j) athi. 90 frelstise(!). 91 Wedh; folk. 91-92 (B. och . . . Judas) och then som heet Judas en vthaff the tolff. 92 före. 94 (B. Juda . . . kyssande) O Juda Medh kyssandhe förrådher tu menniskionna son?. 95 ferdha. 97 (B. aff) vthaff; öffuerste; hög. 98 höghre; Later. 101 Och sadhe Jesus; öffuersta; förstondarena. 102 (B. Äldsta) äldhersmän.

Gloss. rad: 98-99 *later kommat etc. (B. Thet är . . . hempnas) Thet är, Man moste nw lata thet så skee ath iach wardher gripin, ath scrifften skal fwl-boardhas om mich.

kompne woro, Såsom til en röffuare ären j vthgångne medh swerd och medh staffwrar, Ändoch iagh haffuer dagligha warit med idher j Templet, och j komen idhra hender intet widh migh, Men thetta är idhar stund och mörkersens macht. Så gripo the honom, och leedden, och hadhen in j öffuersta Prestens hws. Men Petrus folgde longt effter. 105

Tå gjorde the en eeld mitt j Palatset, och såto ther widh, Och Petrus satte sigh jbland them. Tå een tienestequinna fick see honom sittianades widh liwset, sågh hon på honom, och sadhe, Thenne war ock medh honom. Tå nekadhe han honom, och sadhe, Quinna, iagh kenner honom intet. Och litet effter, sågh honom en annar, och sadhe, Tu äst ock aff them. Men Petrus sadhe, Menniskia, iagh är thet icke. Och litet ther effter widh en tijma, kom en annar, och sannadhe thet samma, säyandes, Sannerligha war han ock medh honom, Ty han är ock en Galileesk man. Och Petrus sadhe, Menniskia, iagh weet icke hwadh tu sägher. Och j thet samma widh han än nu taladhe, gool hanen. Och Herren wende sigh om, och sågh på Petrum. Och tå begynte Petrus tenckia på Herrans ord, huru han honom sagdt hadhe, Förr är hanen haffuer galit, skalt tu tree resor neka migh. Och Petrus gick vth, och greet bitterligha. 115 120

Och the män som höllo Jesum, begabbadhe honom, och slogho honom, bundo för hans öghon, slogho hans ansichte, och frågadhe honom, säyandes, Spå, Hoo är then som tigh sloogh? Och mykin annor förhädelse sadhe the til honom. 125 130

Och som thet dagadhes, församladhe sigh the Äldste j folcket, och the öffuerste Presterna, och the Scrifftlärde, och 130

Text rad: 103 wåro; Så som; (B. til) effter; vthgongne. 104 swärdh; staffrar; en doch. 105 medh; komme; hendher. 106 wedh; mich; idhor; stwnd. 107 grijpo; (B. leedden, och hadhen) leeddhe och haffde honom; (B. j) vthi. 108 öffuerste; fölgdhe. 109 giordhe; eeldh; mit; palatzeet; såtho; wedh. 110 ibland; tienestaquinna. 111 sitiandes; wedh. 114 litit; (B. äst) är; (B. aff) vthaff. 116 lithit; wedh; thima. 117 seyandes. 118 för ty. 119 huadh. 120 wedh. 122 tänckia; herrens; oordh; hurw; förra. 123 än; galith; (B. skalt) skal; mich. 124 vrh; grät. 125 *honom* saknas. 126 (B. för) kringh om. 127 fråghadhe; seyandes; Spå. 128 annen; förhädelse. 129 daghades; församblade; (B. Äldste) åldersmän; (B. j) för. 130 folket.

Euangelium

hadhe honom in för sitt Råd, säyandes, Ästu Christus, sägh thet oss? Och han sadhe til them, Om iagh idher thet sägher, så troo j thet intet, Fråghar iagh ock, så swaren j intet, ey heller sleppen j migh. Här effter skal menniskionnes Son sittia på Gudz krafftz höghra hand. Tå sadhe the alle, Så ästu jw Gudz Son? Sadhe han, J säyen at iagh så är. Tå sadhe the, Hwar effter begärom wij än nu witnesbyrd? Wij haffue sielffue hört thet aff hans munn.

XXIII. Capitel.

Matt. 27. Tå stoodh vp hele hopen aff them, och leedde honom bortt
Marci 15. til Pilatum, och begynte til at klagha på honom, säyandes,
Johan. 18. Thenna haffue wij beslaghet ther med, at han förwender
5 folcket, och förbiudher giffua Keysarenom skatt, och sägher
sigh wara Christum en Konung. Och Pilatus frågadhe honom, säyandes, Ästu Juda Konung? Tå swaradhe han honom, och sadhe, Tu sägher thet. Tå sadhe Pilatus til öffuersta Presterna, och til folcket, Jagh finner ingen brott medh
10 thenna mannen. Men the höllo sitt taal fram, säyandes, Han gör vproor j bland folcket, lärandes offuer alt Judeska landet, begynnandes j Galileen, och sedhan alt hijt.

Tå Pilatus hörde nempnas Galileen, frågadhe han, om han war en Galileesk man. Och tå han förnam, at han war
15 vnder Herodis welle, försende han honom til Herodem, Ty han war ock j Jerusalem på then tijdhen. Tå Herodes fick

---

Text rad: 131 (B. sitt) theres; seyandes; (B. Ästu) Est tu; then samme Christus. 132 Och sadhe han. 133 (B. Fråghar iach ock) fråghar och iach idher någoth; (B. så) thå. 134 sleppe; mich; (B. Här effter) Effter thenne tidhen. 134-135 (B. skal menniskionnes Son sittia) wardher menniskionnes son sitiandes. 135 hoghre; (B. hand) sijdh. 136 (B. Så) Thå; iw. 137 wi; *än nu* saknas; witnisbyrdh. 138 Wi; haffuom nw; *thet* saknas; (B. aff) vthaff; mun.

1 Tridie och tiwghonde. 2 heela; hoopen; bort. 3 (2 g.), 8, 9, 15, 18, 25, 29, 41, 43, 57, 62, 63, 66 (2 g.), 76, 77, 91, 106, 113 till. 3 clagha; seyandes. 4 Thenne; haffuom; wi; beslagit; medh. 5 folketh; förbiwdher. 6 konwng. 7 seyandes; Estu; konnwnghen. 9 folket; inghen. 10 (B. sitt) theras; seyandes. 11 (B. vproor) vplop; folketh; (B. offuer) vthöffuer; Judee landit. 12 Galilee land. 13 hördhe; Galileam; fråghade. 15 vndher; wälle. 16 Hierusalen (!); påå.

see Jesum, wardt han ganska gladh, Ty han hadhe j long
 tijdh hafft åstundan til at see honom, Ty han hadhe mykit
 hört om honom, och hoppadhes få see någhot tekn göras
 aff honom. Och han frågadhe honom om mong stycker, 20
 Men han swaradhe honom intet. Stodho ock öffuerste Pres-
 terna och the Scrifftlärde, och klagadhe swårligha på honom.
 Men Herodes medh sitt folck förachtadhe honom, och
 begabbadhe honom, och klädde honom vthi itt hwijtt klädhe,
 och sende honom igen til Pilatum. Och Pilatus och Herodes 25
 wordo wener emellan sigh på samma dagh, Ty emellan them
 hadhe tilförenna warit owenskap.

Tå kalladhe Pilatus tilhopa the öffuersta Presterna och
 Förståndarenar, och folcket, och sadhe til them, J haffuen
 fått migh thenna mannen, såsom then ther haffuer förwendt
 folcket, Och sij, iagh haffuer förhördt honom j idhor när-
 waru, och finner doch ingen aff the ogerningar medh thenna
 mannen, ther j beklaghe honom före. Och ey heller Herodes,
 Ty iagh försende idher til honom, Och sij, man kunde
 intet komma på honom thet dödhen werdt war, Therföre 35
 wil iagh nepsan och sleppan. Ty han skulle om Högtijdhena
 giffua them en löös.

Tå ropadhe hele hopen och sadhe, Tagh thenna aff wäghen,
 och giff oss Barrabam löös. Then ther lågh j fångelse för
 itt vplop skul, som j stadhen skeedt war, och för itt mandrån.
 Åter taladhe Pilatus til them, och wille giffua Jesum löös. Tå
 ropadhe the, och sadhe, Korszfest, korszfest honom. Tå sadhe
 han tridie resona til them, Hwadh haffuer han tå illa giordt? 35

Text rad: 17 se; wort; longan. 18 åstundan; för ty. 19 hört; hoppades;
 tekn. 20 fråghadhe. 22 claghadhe. 23 herodes; (B. sitt) hans; folk; föractadhe.
 24 (B. klädde) fördhe; it; hwitt; clädhe. 25 sendhe. 26 wordho; vener; emellom;
 för ty. 27 tilförenna; warith; (B. owenskap) twedrächt. 28 til hopa. 29 (B.
 Förståndarenar) rådhet; folket. 30 fååt; mich; thenne her; (B. såsom then ther)
 likerwijs som then som; förwändt. 31 folket; idher. 32 inghen; thenne. 33
 beclaghe; (B. Och ey heller Herodes) Och fan ey heller Herodes någhot medh
 honom. 34 för ty; kwnde. 35 påå; wärdt. 36 näpsan; (B. sleppan) sleppa ho-
 nom; efter sidwānian om höghtidhena. 37 geffua; löösan. 38 heela; hoopen;
 thenne här; wāgen. 39 geff; Barraban; löös; fångilse. 40 (2 g.) it; skuldh;
 mandrån. 41 Åäter; geffua; lösā. 42 Korsfest korsfest. 43 tridio.

Euangelium

Jagh finner ingen dödssaak medh honom, Therföre wil iagh
45 nepsan och giffuan löös. Men the ladhe åt med stoort roop,
och begäradhe, at han skulle korszfestas. Och theras, och
the öffuersta Presternars roop, wardt jw meer och meer.

Tå dömde Pilatus, at så skee skulle som the begäradhe,
och gaff them löös then j fängelset satt war för vplopet och
50 dråpet skul, then the begärat hadhe. Men Jesum öffuerant-
wardadhe han theras wilia. Och tå the leedde honom vth,
fingo the en fatt som heet Simon aff Cyrene, then ther kom
aff markenne, honom ladhe the korszet vppå, at han skulle
bära thet effter Jesum.

55 Men honom folgde en stoor hoop folck och quinnor, the
ther greto och ömkadhe sigh offuer honom. Tå wende sigh
Jesus om til them, och sadhe, Jerusalems döttrar, gråter icke
offuer migh, vthan gråter offuer idher sielffua, och offuer
idhor barn. Ty sij, the daghar warda kommandes, j hwilkom
the skola säya, Saligha äro the ofruchtsama, och the quedher
Osee 10. som intet födt haffua, och the spenar som ingom hadhe diya
giffuit. Tå skola the begynna säya til berghen, Faller offuer
oss, Och til höghanar, skyler oss. Ty är thetta skeedt på
thet ferska trädh, Hwadh skal tå skee på thet torra?

Leeddes ther ock vth två andra ogerningsmän medh ho-
nوم til at afflijffuas. Och tå the komo til thet rwmet, som
Matt. 26. kallas Hoffuudskallaplatzen, ther korszfestes the honom, och
Marci 15. the ogerningsmän medh honom, then ena på then höghro
Johan. 19

Text rad: 44 dödz sack; ther före; will. 45 näpsan; geffuan; sedhan lööss;
medh. 46 korsfestas. 47 öffuerste; presternes; (B. roop) skrij; wort; iw. 48
dömpde. 49 (B. gaff them löös) öffuergaff them; then som; fengelset. 49-50 (B.
för . . . skul) för vplopet skull och dråpet. 50 öffuerantwardadhe. 51 theres.
52 een; (B. aff Cyrene) Cyrenensis. 53 (B. aff) vthaff; (B. markenne) landzbyg-
denne; korset. 55 (B. Men honom folgde) Så fölgde honom; folk. 56 gråto; önk-
kadhe; (B. offuer) vthöffuer; wendhe. 57 Hierusalems. 58 (B. offuer frfr. migh)
vthöffuer; mich; gråten; (B. offuer frfr. idher) vthöffuer; (B. offuer frfr. idhor)
vthöffwer. 59 idher; för ty; wardha; hwilka. 60 skole; seya; Salughä; ära; ofruct-
sama; qwedhar. 61 föödt; haffwa; spönar; ingen; (B. hadhe) haffua. 62 (B. offuer)
vthöffuer. 63 (B. höghanar) bergxskriwonar; skylen; för ty. 64 hwad; (B. skal
tå skee) wardher thå skeendhe; påå. 65 tvåå; andhra; ogerninges män. 66
afflijffuas; kommo. 67 huffwudhskalla platzen; korsfeste. 68 ogärninges mennena;
medh honom saknas; höghre.

sidhon, then andra på then wenstro. Och sadhe Jesus, Fa-
dher, förlåt them thet, Ty the weta icke hwadh the göra. 70
Och the bytte hans klädher, kastandes lott på them. Och
folcket stoodh och sågh vppå.

Och the Öffuerste samt medh them, begabbadhe honom,
sayingdes, Androm haffuer han holpet, hielpe sigh nu sielfff-
uom, om han är Christus then Gudz vthkoradhe. Begab- 75
badhe ock honom krijgsknechterna, och gingo til och reckte
ätickio til honom, säyandes, Ästu Juda Konung, så hielp
tigh sielff. War ock een offuerscriftt scriffuin offuer honom
medh Grekiska, Latiniska och Ebreiska bookstaffuer, Thenne
är Juda Konung. 80

Men en aff the ogerningsmän som vphengde woro, hädde
honom, och sadhe, Ästu Christus, så hielp tigh sielff och
oss. Tå swaradhe then andre, straffadhe honom, och sadhe,
Fruchtar tu icke heller Gudh, tu som äst j samma fördömel- 85
sen? Och är thet wel rett medh oss, Ty wij lijdh thet wåra
gerningar werda äro, Men thenne haffuer intet ondt giordt.
Och sadhe han til Jesum, Herre, tenck på migh tå tu kom-
mer vthi titt Rike. Och sadhe Jesus til honom, Sannerligha
sägher iagh tigh, Jdagh skalt tu wara medh migh j Paradijs. 90

Och war thetta widh siette tijman, och itt mörker wardt
offuer hela landet, alt in til niyonde tijman, Och solen miste
sitt sken, och förloten j Templet rempnadhe mitt j tw. Och
Jesus ropadhe medh högga röst, och sadhe, Fadher, Jagh
befaler min anda j tina hender. Och tå han hadhe thet sagdt, 95

Text rad: 70 *thet* saknas; för ty; hwad. 71 *klädher*; påå. 72 *folket*; såågh;
vppåå. 73 (B. Öffuerste) öffuerste presterna; (B. samt) samfeldt. 74 *seyandes*;
Andra; (B. holpet) frelsat; (B. hielpe) frelse; sielfffuan. 76 *the* krigsmen; rekthe.
77 *ätickio*; seyandes. 77-78 (B. Ästu . . . sielff) Estu then Juda konnunghen frelsa
tigh sielfffuan? 78 Och war; (B. offuerscriftt) scriftt; scriffuen; öffuer. 79 Gre-
keska; Latiniska; Hebraiska; boockstaffuar. 80 *Judha*; konnunghen. 81 (B. aff)
vthaff; ogerninghes män; vphängde; wåro. 82 *äst* tu; (B. så hielp) frelsa; sielfffuan.
83 straffade. 84 *Fructar*; (B. äst) är. 85 *wäl*; rätt; wi; lidhe; wora. 86 *gerninga*;
wårdha; (B. thenne) han. 87 *tänck*; (B. på) vppå; mich; komber. 89 *J* dagh;
(B. skalt) skall; mich. 90 *wedh*; timan; wort. 91 (B. offuer) vthöffuer; heela;
landith; niyondhe; timan. 92 *skeen*; (B. förloten j Templet) tempeldwken; rem-
nadhe; tw stycke. 94 (B. j) vthi; hendher.

Euangelium

95 gaff han vp andan. Tå Höffwitzmannen sågh hwadh ther
skeedde, prijsadhe han Gudh, och sadhe, Sannerligha war
thenne en retferdigh man. Och alt folcket som tijt gånget
war at see här på, tå the seedt hadhe huad ther skeedde,
slogho the sigh för sijn bryst, och gingo heem igen. Men alle
100 hans kende wener, och quinnor, som honom folgt hadhe aff
Galileen, stodho longt jfrå, och sågho ther på.

Matt. 27. Och sij, en man benemd Joseph en Rådherre, then war
en godh och retferdigh man, och hadhe icke samtyckt theas
rådh och gerning, och han war bördigh aff then Judanars
105 stadh Arimathia, then ther ock åstundadhe effter Gudz Rike,
Han gick til Pilatum och beeddes Jesu lekamen. Och toogh
Marci 15. honom nedh, swepte honom vthi itt linklädhe, och ladhen
Johan. 19 nedh j ena graff, som vthuggen war vthi steen, ther än tå
ingen hadhe vthi lagd warit. Och thet war Tilredhelseda-
110 ghen, och Sabbathen begynte gå vppå. Och folgde ther
någhra quinnor effter, som medh honom kompna woro aff
Galileen, och besågho graffuena, och huruledes hans le-
kamen lagd war. Och gingo sedhan tilbaka igen, och til-
reedde welluchtandes krydder och smörielse. Men om Sab-
115 bathen woro the stilla, som budhit war j Laghen.

XXIII. Capitel.

Matt. 28 På then ena Sabbathen, ganska bittijdha om morghonen,
Mar. 16. komo the til graffuena, bärandes the welluchtande krydder
Johan. 20

Text rad: 95 höffwitzmannen. 96 Sanneligha. 97 thenne här; rettferdigh;
folketh; tijtt; gongith. 98 (B. på) vppå; seet; hwadh; skeeddhe. 99 (B. sijn)
thera; gingo. 100 kände; fölgt; (B. aff) vt aff. 101 Galilea land; j från; (B. på)
vppå. 102 benempd; rådherre. 103 rettferdigh. 104 rååd; bördigh; (B. aff)
vthaff; (B. Judanars) Juda. 105 stadhen; Arimathia. 107 och swepte; linnet
clädhe; ladhe. 108 nedher; (B. j) vthi; vthuggen; tho. 109 warith; tillredhelse-
daghen. 110 sabbatz daghen; gåå; fölgde. 111 quinnor; komna; (B. woro) wåra;
(B. aff) vthaff. 112 Galilee landit; besågho; hwrwledes; (B. hans) Jesu. 113
lagt; szedhan; till baka. 114 walluctandes; sabbatz daghen.

1 Fierdhe och tiwghonde. 2 PAå; sabbatzdaghen; gantzska; bitidha. 3
kommo. 3, 9, 15, 24, 30, 32, 43, 47, 49 (2 g.), 54, 71, 79, 84, 87, 91, 93, 94, 97
till. 3 walluctande.

som the tilreedt hadde, och någhra medh them. Så funno
 the stenen affweltan jfrå graffuene, och gingo in, och funno 5
 intet Herrans Jesu lekamen. Och thet begaff sigh, at tå the
 ther om bekymradha woro, Sij, så stodho när them två män
 vthi skinande klädher. Tå wordo the förfäradha, och slogho
 sijn ansichte nedher åt jordenne. Tå sadhe the til them,
 Hwj söken j then leffuande j bland the dödha? Han är icke 10
 här, han är vpstånden. Kommer jhogh huru han sadhe
 idher, tå han än nu war j Galileen, säyandes, Menniskionnes
 Son moste offuerantwardas j syndigha menniskiors hender,
 och korszfestas, och vpstå på tridie daghen. Och så begynte
 the komma jhogh hans ord, och gingo tillbaka jfrå graffuene, 15
 och bodadhe thetta alt them Elloffua, och allom them androm.

Och thet war Maria Magdalene, och Johanna, och Maria
 Jacobi, och andra som medh them woro, the thetta sadhe
 til Apostlanar. Och theras ord syntes för them såsom galen-
 skap, och the troodde them intet. Men Petrus stoodh vp, 20
 och lop til graffuena, Och tå han lutadhe sigh ther in, fick
 han see linklädhen liggiandes allena, och gick sina ferde,
 förundrandes widh sigh sielff hwadh ther skeedt war.

Och sij, två aff them gingo på samma daghen til en by, Marci 16.
 som lågh widh sextiyo stadier wäghs jfrå Jerusalem, benemd 25
 Emaus, och the taladhe hwar medh annan, om alt thetta
 som skeedt war. Och hende sigh, tå the taladhes widh och
 befrågadhe hwar annan, nalkadhes ock Jesus, och gick medh
 them. Men theras öghon woro förhållen, at the icke kende

(stadier)
 Stadium är itt stycke
 wägh 125. treen longt.

Text rad: 4 tillreedt; några; fwnno. 5 (B. jfrå) vtaff. 7 bekymradhe; men.
 8 klädher; förfäradhe. 9 (B. sijn) theres; ååt; iordhenne. 10 Hwij; (B. then
 leffuande) honom som leffuandes är; j bland. 11 vpstondhen; (B. Kommer jhogh)
 Thäncker vppå; hwrw. 12 Galilee landit; seyandes; ath menniskionnes. 13 offuer-
 antwardhas; syndogha. 14 korsfestas. 15 (B. komma jhogh) tänckia på; oordh;
 till baka; (B. jfrå) fråå; graffuene. 16 bodhadhe; andhrom. 17 Joanna. 18
 (B. the thetta sadhe) the ther sadhe thetta här. 19 Apostlana; theres; oordh; så som;
 galenscap. 20 the saknas. 21 lwtade. 22 lijnclädhen; ferdhe. 23 förwndrandes;
 wedh. 24 (B. aff) vthaff; (B. byy) stadh. 25 wedh; wägs; (B. jfrå) frå; Hierusalem;
 benempt. 27 så hende; talades; wedh. 28 befrågadhe. 29 theres; förhollen.

Gloss. rad: 25 *stadier etc); (B. 125.) cxxv.; (tillagt i N. T.) samma oordhit
 finnes Jo. xj. et Apo. xiiij.

Euangelium

30 homom. Tå sadhe han til them, Hwadh är thet för taal, som
j haffuen idher emellan, widh j gåån och ären bedröffuadhe?
Tå swaradhe en thera som heet Cleophas, och sadhe til ho-
nom, Ästu allena jbland fremmande män j Jerusalem, som
icke weet hwadh ther skeedt är j thessa daghar? Sadhe han
35 til them, Hwadh? Sadhe the til honom, Om Jesu Nazareno,
som war en Prophet, mechtigh bådhe j gerningar och ord,
för Gudhi och allo folckena, Och huruledes the öffuerste
Presterna och wåre Förmän offuerantwardadhe honom j död-
zens fördömelse, och korszfeste honom. Men wij hoppa-
40 dhes, at han skulle wara then, som förlossa skulle Jsrael.
Och offuer alt thetta är nu tridie daghen, sedhan thet skeedde.
Och någhra quinnor aff wåra, haffua förskreckt oss, the ther
bittijdha om morghonen hadhe kommet til graffuena, och
tå the icke funno hans lekamen, komo the och sadhe, at
45 the ock Ängla syyn seedt hadhe, huilke sagdt hadhe, at han
leffuer. Och någhre aff them som medh oss woro, gingo
bortt til graffuen, och funno såsom quinnonar sagdt hadhe,
Men honom funno the intet.

Tå sadhe han til them, O j galne och seenhiertadhe til at
50 troo, vthi alt thet som Propheterna sagdt haffua. Skulle icke
Christus sådant lijdhä, och sedhan ingå vthi sijn herligheet?
Och han begynte på Mose och alla Propheterna, och giorde
vthtydhelse för them j alla Scriffter, som woro om honom.
Och the begynte nalkas in til byyn tijt the wille, och han lätz
55 som han wille gå lenger fram. Och the nödhgadhe honom,
sâyandes, Bliff när oss, ty thet lijdhher åt afftonen, och daghen
är förljdhnen. Och så gick han in til at bliffua när them.

Text rad: 31 haffwen; emellom; wedh. 32 Cleopas. 33 (B. Ästu) Est tu; jblandh; Hierusalem. 34 huad; (B. thessa) thenne. 36 prophete; mechtogh; oordh. 37 folkena. 38 förmen; öffuerantwardade. 39 korsfeste; (B. hoppadhes) hadhom hopp. 41 öffuer; tridhie; (B. thet) thetta; skeedhe. 42 quinnor; (B. aff) vthaff; haffwa; förskräct. 43 bitidha; kommit. 44 fwnno. 45 ängla syn; seet; (B. huilke) the ther. 46 (B. leffuer) leffde; (B. aff) vthaff. 47 bort; fwnno; quinnonar. 48 fwnno. 51 sådhant; (B. sijn) hans. 52 Och begynte han; Moyses; prophetarna; giorde. 53 vthtydhelse. 54 (B. byyn) stadhen; tijt som; (B. lätz) loot. 55 (B. som) så som; gåå; lengre; nödhgadhe. 56 seyandes; för ty; lijder; ååt. 57 förligen (!).

Och thet begaff sigh, tå han satt til boordz medh them, toogh han brödheth, tackadhe, brööt thet, och fick them. Och theras öghon öpnadhes, at the kende honom. Och så förswan han vthu theras åsyn. Och the sadhe emellan sigh, War icke wårt hierta brinnande j oss, tå han taladhe medh oss j wäghen, och vtthtydde oss scriffterna? Och j samma stundenne stodho the vp, och gingo til Jerusalem igen, och funno församladha the Elloffua, och the som medh them woro, the ther sadhe, Herren är sannerligha vpstånden, och är synter aff Simone. Och the förtalde hwadh skeedt war j wäghen, och huru han wardt kend aff them, j thet han brööt brödheth.

Som the nu här om taladhe, stoodh Jesus sielff mitt jbland them, och sadhe til them, Fridh ware idher. Tå wordo the förfäradhe och fruchtadhe, menandes, at the sågho en Anda. Tå sadhe han til them, Hwj ären j förfäradhe, och hwj vpstigha sådana tanckar vthi idhor hierta? Seer mina hender och mina fötter, at thet är iagh sielff, Tagher på migh och skodher, Ty Anden haffuer icke kött och been, såsom j seen migh haffua. Och tå han hadhe thet sagdt, wijste han them hender och fötter. Och som the än nu icke troodde för glädhi skul, vthan förundradhe sigh, sadhe han til them, Haffuen j här någhot at äta? Tå fingo the honom fram itt stycke steekt fisk, och någhot aff een hannogskako. Och han toogh thet, och åat ther aff j theras åsyn.

Och han sadhe til them, Thetta äro the ord som iagh sadhe til idher, tå iagh än nu war medh idher, at alt moste fulbordas som scriffuit är j Mosi Lagh, och j Propheterna, och j

Text rad: 58 sat; bordz. 59 (B. tackadhe) och welsignade gudh; och brööt thet. 60 theres; öpnades; kände. 61 vthur; thera; (B. åsyn) syn; Och sadhe the. 62 (B. wårt) wort; brennandhe. 63 scriffтена; stundenena. 64 Hierusalem. 65 fwno; försambladha. 66 och sadhe; sanneligha; vpstonden. 67 förtalde; huad medh them skeedt. 68 (B. wardt) wort. 69 bröödhet. 71 wari. 72 frwctadhe. 73 Hwi; (B. förfäradhe) bedröffde; hwi. 74 Seer på. 75 på mina; föter; mich. 76 skodhen; för ty; hafuer; kööt; så som. 77 mich. 78 föter. 79 skuld; vtan; förwdrade. 80 fingho. 81 fisch; (B. aff) vthaff; (B. een hannogskako) honnogh. 82 thet saknas; (B. aff) vthaff; theres; åsyn. 83 Och sadhe han; är; thee; oordh. 84 (B. alt) all tingh; fwbordhas. 85 scrifuit; (B. är) war; Moysi.

Euangelium

Acto. 17. Psalmarna om migh. Tå öpnadhe han theras sinne, at the
förstodho scriffterna, och sadhe til them, Så är thet scriffuit,
Acto. 1. och så moste Christus lijdha, och tridie daghen vpstå jfrå
90 the dödha, och predicas j hans namn bättring och synder-
nas förlåtelse jbland all folck, begynnande på Jerusalem.
Och j ären wittne til alt thetta. Och sij, iagh wil senda offuer
idher mins Fadhers löffte. Men j skolen bliffua j Jerusalem,
til tess j warden beklädde medh krafft aff höghdenne. Och
Marci 16. han hadhe them vth til Bethanien, och vplyffte sina hen-
Acto. 1. der, och welsignadhe them. Och skeedde, at tå han them
welsignat hadhe, skildes han jfrå them, och vpfoor j him-
melen. Och the tilbådho honom, och gingo sedhan in j
Jerusalem igen medh stora glädhi, och woro altijdh j Temp-
let, prijsadhe och loffuadhe Gudh, Amen.

(aff höghdenne)
Thet skeedde, tå the
fingo then helgha An-
da.

100

Enden på S. Luce Euangelium.

Text rad: 86 mich; ypnadhe. 87 scrifterna. 88 och Christus; tridhie; vpståå.
88-89 (B. jfrå the) aff. 89 bättringh; syndernes. 90 förlåtelse; (B. jbland) för; allo;
folke; Hierusalem. 91 witne; will; (B. offuer) vthöffuer. 92 min fadhers; lyffte;
Hierusalem. 93 thes; wardhen; beklädde; (B. krafft aff höghdenne) krafftena
* offuaneffter. 93-94 Och hadhe han; Bethaniam; oplyffte. 95 wälsignadhe. 96
wälsignat; j frå; (B. vpfoor) vpfördhes. 97 (B. tilbådho) bådho till. 98 Hierusa-
lem; ighen; altijdh. 99 (B. prijsadhe och loffuadhe) loffuandes och wälsignandes.

Gloss. rad: 93 (B. aff höghdenne) * offuan effter; fingd(!).

S. Johannis Euangelium.

Första Capitel.

(Ordet)

Så nempner här Johannes then ena personen j Gudhomenom, som är Gudz Son, Ty Sonen är Fadrens Ord och wijsdom.

(genom honom)

Thet är, För hans predican skul.

om Liwset, at alle skulle troo genom honom. Jcke war han 20
Liwset, men han war send til at wittna om Liwset. Thet
war thet sanna Liwset, hwilket vplyser alla menniskior som
komma j werlden. J werlden war thet, och jgenom thet
är werlden giordt, och werlden kende thet icke.

Han kom til sitt eghit, och hans eghne anammadhe ho- 25

Text rad: 1 Sancti. 3 oordhet. 4 oordhet. 5 oordhet. 9 för vtan. 11
(2 g.) lifuet. 12 menniskiernes. 13 liuset; mörkreth. 14 mörkreth. 15 be-
gripet. 16 (B. send) vtsendt. 17 Joannes. 18, 21, 25, 47, 52, 60, 70 (2 g.),
78, 85, 87, 91, 93, 96, 97, 98, 100, 101, 103, 104, 107 till. 18 witesbyrdh. 19
skulla(!) (e upp- och nedvänt); witna. 20 liwseth; icke. 21 thet liwseth (frfr. men);
sendt; witna. 22 (B. thet sanna Liwset) itt sandt liws; huilkit som. 23 (B. werlden)
thesso werldh; jgenom. 24 giordt; kände. 25 (B. Han) Thet; (B. hans) thes;
egne; (B. honom) thet.

Gloss. rad: 3 * oordhet etc.); Joannes; personan; guddomenom; (B. är) år (r. 6);
oordh. 20 * genom honom.

J begynnelsen war Ordet, Gene. 1.
och Ordet war när Gu-
dhi, och Gudh war Ordet, 5
thet samma war j begyn-
nelsen när Gudhi. Genom
thet äro all ting giordt,
och thy föruthan är intet
giordt, thet giordt är. J thy 10
war lijffuet, och lijffuet war
menniskionars Liws, och
Liwset lyser j mörkret, och
mörkret haffuer thet icke
begripit. 15

En man war send aff
Gudhi, som heet Johannes. Matt. 3.
Han kom til wittnesbyrd, Marci 1.
på thet han skulle wittna Luce 3.

Euangelium

nom icke. Men allom them som honom anammadhe, gaff han macht at bliffua Gudz barn, them som troo j hans namn. Hwilke icke aff blodh, icke heller aff kötzligh wilia, icke heller aff någhors manz wilia, vthan aff Gudhi födde äro.

30 Och Ordet wardt kött, och boodde j bland oss, och wij
 Matt. 1. såghom hans herligheet, såsom eenda Sonsens herligheet aff
 Luce 2. Fadrenom, full medh nådh och sanning.

(Ordet wardt)
 Thet är, Gudz Son
 wardt menniskia.

Johannes wittnar om honom, ropar och sägher, Thenne
 waret, om hwilken iagh sagdt haffuer, Effter migh skal
 35 komma, then för migh warit haffuer, ty han war förr än iagh,
 Och aff hans fullheet haffue wij alle fått, och nådh för nådh.
 Ty genom Mosen äro Laghen giffuin, nådh och sanning är
 kommen genom Jesum Christum. Ingen haffuer någhon
 40 tidh seedt Gudh, eende Sonen som är j Fadrens skööt,
 han haffuer thet kungiorht.

(nåd för nådh)
 Oss är nådh giffuin
 för Christi nådh skul,
 then honom giffuin
 är, at wij genom ho-
 nom fulborde Laghen,
 och kennom Gudh
 Fadher, medh hwilko
 skrymterij återwender,
 och wij rettsinniga
 menniskior warde.

Och Thetta är Johannis wittnesbyrd, tå Judanar sende
 Prester och Leuter aff Jerusalem, at the skulle frågha ho-
 nom, Hoo ästu? Och han bekende, och försakadhe icke.
 Och bekende han, Jcke är iagh Christus. Tå frågadhe the
 honom, Hwadh tå, ästu Elias? Han sadhe, Jagh är thet icke.
 Ästu en Prophet? Och han swaradhe, Ney. Tå sadhe the
 til honom, Hoo ästu, at wij måghe giffua them swar som oss
 sendt haffua? Hwadh sägher tu om tigh sielff? Sadhe han,
 50 Jagh är een ropande röst j öknenne, Rödhier HERRANS
 wägh, som Jsaias Propheten sagdt haffuer.

Matt. 3.
 Marci 1.
 Luce 3.

Jsaic 40.

Text rad: 26 (B. honom) thet. 27 (B. han) thet; (B. hans) thess. 28
 hwilke som; bloodh; (B. icke frfr. heller aff kötzligh) ey. 29 någhor; mansz;
 vtan. 30 oordhet; wort; kött; ibland. 31 (B. hans) thess; (2 g.) härligheet.
 32 fadhernom. 33 Joannes; wittnar. 33-35 (B. Thenne . . . förr än iagh) Thenne
 war then som iach haffuer talat om, hwilken än doch han kom effter migh, gick han
 likawäl före migh, för ty han war före migh. 36 fååt. 37 ty ath; giffuen. 38
 komen. 38-39 (B. Ingen haffuer någhon tidh) Aldrigh haffuer någhon. 39
 fadherens; sköte. 40 kungiorht(!). 41 Joannis(!); wittnesbyrdh; judhanar.
 42 Hierusalem. 43 äst tu; bekendhe. 44 bekendhe; icke. 45 Hwad; äst tw;
 Helias; (B. Jagh är thet icke) Ney är iach icke. 46 äst tw; prophete. 47 äst tu;
 måghom. 48 (B. sendt) vtndt; Hwad. 49 en; ropandhe; rost(!); öknen; Rödie;
 herrans (gemena). 50 Esaias; saght.

Gloss. rad: 30 * oordhet wort etc; wort (r. 3). 36 * nådh för nådh; (B. Oss är
 nådh) Wår nådh är oss; sknl(!); huilko; rettsinnoghe; wardha.

S. Johannis

Och the som sende woro, woro aff the Phariseer. Och the frågadhe honom, och sadhe til honom, Hwj döper tu tå, medhan tu äst icke Christus, icke heller Elias, icke heller en Prophet. Swaradhe them Johannes, och sadhe, Jagh döper medh watn, Men mitt jbland idher ståår then j icke kennen, han är then som effter migh komma skal, hwilken för migh warit haffuer, Huilkens skootweng iagh icke werdigh är vp-lösa. Thetta skeedde j Bethabara på hinsidhon Jordan, ther Johannes döpte. 55

Eller Bethbara. Ju-
dic. 7.

Daghen ther effter, sågh Johannes Jesum komma til sigh, och sadhe, Sij, Gudz Lamb, som borttagher werldennes synd. Thenne äret, om hwilken iagh sagdt haffuer, Effter migh skal komma en man, then för migh warit haffuer, ty han war förr än iagh, och iagh kende honom icke. Men på thet han skulle warda vppenbar j Jsrael, för then skul är iagh kommen, til at döpa medh watn. 65

Och Johannes wittnadhe, och sadhe, Jagh sågh Andan nedherkomma j duffuo lijkelse aff himmelen, och bleff på honom, och iagh kende honom icke. Men then som migh sende til at döpa medh watn, han sadhe til migh, Offuer hwilken tu fåår see Andan nedherkomma, och bliffua på honom, Han är then som döper medh then helgha Anda. Och iagh sågh thet, och wittnadhe, at han är Gudz Son. 70

Daghen ther effter stoodh åter Johannes och två aff hans

Text rad: 51 (B. sende) vthsende; (2 g.) wåro. 52 fråghade; Hwij. 53 mädhan; Helias. 54 prophete; Joannes. 55 ibland; (B. ståår) är ston- dandes. 56-57 (B. som . . . haffuer) hwilken än doch han kom effter migh, gick han likawäl före migh. 57 (B. Huilkens) hwes; skotwäng; (B. icke) ey; werdugh. 58 Jordans floodh. 59 Joannes. 60 Joannes. 61 borttager. 62 (B. äret) är then; (B. om . . . haffuer) som iach haffuer talat om; mich. 63 (B. skal komma) komber; (B. then för migh warit haffuer) som gick före migh; för ty. 64 (B. förr än iagh) före mich; (B. på) vppå. 65 wardha; openbar. 66 (B. til at döpa) döpande. 67 Joannes; wittnadhe. 68 (B. nedherkomma) nedher kommande; lijknilse; bleeff; (B. på) vppå. 69 (B. then) han. 69-70 (B. migh sende) vthsende mich. 70 mich; (B. Offuer) Uppå. 71 huilken; (B. fåår see . . . bliffua) wardher seende ath anden nedher komber och bliffuer; (B. på) vppå. 72 then samme som; helga. 73 wittnadhe. 74 Joannes.

Gloss. rad: 58 saknas

Euangelium

75 Läriungar. Och som han fick see Jesum gå, sadhe han, Sij,
 Gudz Lamb. Och två hans Läriungar hörde honom tala,
 och folgde Jesum. Tå wende Jesus sigh om, och sågh them
 fölia sigh, och sadhe til them, Hwadh söken j? Tå sadhe the
 til honom, Rabbi (thet betydher, Mestar) Hwar wistas tu?
 80 Tå sadhe han til them, Kommer och seer. The komo och
 sågho hwar han wistadhes, Och bleffuo then daghen när
 honom. Och thet war widh tiyonde timan.

Och war Andreas Simonis Petri brodher en aff the två
 som hadhe hördt aff Johanne, och folgde Jesum, Han fann
 85 först sin brodher Simon, och sadhe til honom, Wij haffue
 funnit Messiam (thet betydher, then Smoord). Och hadhe
 honom til Jesum. Tå Jesus fick see honom, sadhe han, Tu
 äst Simon Jona Son, tu skalt heta Cephas, thet betydher
 hellebergh.

(Messias)

Christus på Grekesko,
 Messias på Ebreisko,
 På Swensko Smoord.

90 Daghen ther effter wille Jesus gå vthi Galileen, och fann
 Philippum, och sadhe til honom, Fölgh migh. Och war
 Philippus aff Bethsaida Andree och Petri stadh. Philippus
 fann Nathanael, och sadhe til honom, Then som Moses
 haffuer scriffuit om j Laghen, och Propheternar, haffue wij
 95 funnit, Jesum Josephs son aff Nazareth. Och Nathanael
 sadhe til honom, Kan någhot gott komma aff Nazareth?
 Philippus sadhe til honom, Kom och see.

Jesus sågh Nathanael komma til sigh, och sadhe om ho-
 nom, Sij, en rett Jsraelit, j hwilkom intet swek är. Tå sadhe
 100 Nathanael til honom, Huar aff kenner tu migh? Jesus swa-
 radhe och sadhe til honom, Förr än Philippus kalladhe tigh,
 tå tu wast vnder Fikonaträdh, sågh iagh tigh. Nathanael
 swaradhe, och sadhe til honom, Rabbi, tu äst Gudz Son, tu

Text rad: 75 läryungar; (B. gå) gångandhe. 76 läryungar. 77 fölgde; såågh.
 78 Hwad; sökien. 79 *til* saknas; parentestecken saknas; wisztas. 80 *til* saknas.
 81 (B. wistadhes) bleeff; bliffuo. 82 tijman. 83 (B. aff) vthaff. 84 fölgdhe;
 fan. 85 haffuom. 86 parentestecken saknas; (B. then Smoord) smorder. 88
 (B. skalt) skall. 90 gåå; vth j; Galileam; fan. 91 mich. 93 fan. 94 lagen;
 prophetener. 98 såågh. 99 rätt; Jsraelite; swik. 100 Hwar; mich. 101 Förra en.
 102 vndher; fikjonaträdh; såågh.

Gloss. rad: 86 saknas.

S. Johannis

äst Jsraels Konung. Jesus swaradhe, och sadhe til honom,
Effter thet iagh sadhe tigh, at iagh sågh tigh vnder Fikona- 105
trädh, troor tu, större ting än these äro, skalt tu få see.
Och sadhe til honom, Sannerligha, sannerligha sägher iagh Gene. 28.
idher, Här effter skolen j få see himmelen öpen, Och Gudz
Änglar fara vp och nedher offuer menniskionnes Son.

Annat Capitel.

(Eller) Hwadh kom-
mer thet migh och
tigh widh.

Och på tridie daghen wardt itt bröllop j Cana j Galileen,
och Jesu modher war ther. Wardt ock teslikes Jesus budhin
och hans Läriungar til bröllopet. Och tå wijnet begynte
fattas, sadhe Jesu modher til honom, The haffua intet wijn. 5
Tå sadhe Jesus til henne, Quinna, hwadh haffuer iagh medh
tigh? Min tijdh är icke än nu kommen. Tå sadhe hans
modher til tienarenar, Hwadh han sägher idher, thet görer.
Så woro ther sex steenkrukor, som satte woro effter settet om
Judanars rening, hållandes hwar thera tw eller try mått. 10
Tå sadhe Jesus til them, Fyller vp krukonar medh watn.
Och the fylte them offuerfulla. Och han sadhe til them,
Läter nu vthi, och bärer til Kökemestaren. Och the bäro.
När tå Kökemestaren smakadhe wijnet, som watn warit
hadhe, och icke wiste hwadhan thet kommet war, Men tien- 15
narenar som watnet öst hadhe, wiste thet, kalladhe han
Brudhgumman, och sadhe til honom, Hwar man setter först
fram thet godha wijnet, och när the äro wordne druckne,

Text rad: 104 konnung. 105 såågh; vndher; fikona-trädh. 106 tesse; (B. skalt) skall; fåå. 108 (B. få see) wardha seendes. 109 engla; (B. fara) farandes; vpp; öffuer; menniskiones.

2 (B. på) om; tridhie; wart; Galilee land. 3 wart. 4 läryungar. 4, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 17, 20, 23, 27, 31, 36 till. 6 Qwinna; huad. 7-8 modher hans. 8 tienarena; Huad. 9 wåro; (B. steenkrukor) watukrukor aff steen. 9-10 (B. settet om Judanars rening) Judeske sätteth till theras rening. 10 mååt. 11 vpp. 12 öffuerfulla; och sadhe han. 13 Later. 14-15 (B. wijnet . . . hadhe) watnet som war wendt j wijn. 15 komet; tienarena. 16 kallade. 17 brudgumman; sätter. 18 drokne.

Gloss. rad: 6-7 saknas.

Euangelium

tå thet som sämbre är. Tu haffuer gömt thet godha wijnet
20 alt här til.

Thetta war thet första tekn, som Jesus giorde j Cana j
Galileen, och vppenbaradhe sina herligheet. Och hans Lär-
iungar troodde på honom. Ther effter foor han nedh til
Capernaum, han och hans modher, och hans brödher, och
25 hans Läriungar. Och bleffuo ther j fåå daghar.

Och war Judanars Päscha hardt när, och Jesus foor vp
til Jerusalem, och fann j Templet them som sålde fää och
fåår och duffuor, och wezlare, sittandes. Tå giorde han
ena giszl aff togh, och dreff them alla vth aff Templet medh
30 fåår och fää, och bortspilte wezlarenars penningar, och
störte boorden om kul. Och sadhe til them som duffuor
sålde, Haffuer thetta bortt hädhan, och görer icke aff mins
Fadhers Hws itt marknatz hws. Tå komo hans Läriungar
35 jhogh, thet som scriffuit är, Tins Hwsz nijtelskan haffuer
frätet migh.

Tå swaradhe Judanar, och sadhe til honom, Hwadh tekn
läter tu oss see, at tu skalt thetta göra? Swaradhe Jesus och
sadhe til them, Slåår thetta Templet nedher, och j tree daghar
wil iagh thet vpretta. Tå sadhe Judanar, J sex och fyratiyo
40 åår är thetta Templet vpbygdt, och tu wilt thet vpretta j
tree daghar? Men han sadhe om sins krops Tempel. Och
när han war vpstånden jfrå the dödha, komo hans Lär-
iungar jhogh, at han hadhe thet sagdt them, och troodde
Scrifftenne, och thet taal som Jesus sagdt hadhe.

45 Tå han nu war j Jerusalem, om Päschana på högtijdhes

Text rad: 21 teknet; giordhe. 22 Galilee landet; openbaradhe; härlig-
heet; läryungar. 23 (B. på) vppå; nidh. 24 (B. brödher) brodher (!). 25
läryungar; någhra få. 26 Judhannes; hart; vpp. 27 Hierusalem; fan; få. 28
sitiandes. 29 dreff. 30 fää och fåår; wezlare penningana; och (frfr. störte)
saknas. 31 borden; kull; duffuonar. 32 bort. 33 marknadz; läryungar. 34 j
hogh; (B. Tins Hwsz nijtelskan) Then kärleck iach haffuer till titt hws. 35 frätit;
mich. 36 judhanar; Hwad; teekn. 37 (B. skalt) skall; Thå swaradhe. 38 til
saknas. 39 will; (B. thet vpretta) reesa thet vp igen; judhana; fyretiyo. 40 (B.
thet) thetta; (B. vpretta) vpreesa. 42 (B. jfrå the) aff; läryungar. 43 j hogh; saght.
44 tall; Jesus hadhe saght. 45 Hierusalem. 45-46 (B. om Päschana på högtijdhes
daghen) j Päscha högtijdhes.

S. Johannis

daghen, troodde monge j hans nampn, tå the sågho hans tekn som han giorde. Men Jesus betroodde icke sigh sielffuan them, Ty han kende alla, och behöffde icke at någhor skulle wittna om menniskiona. Ty han wiste wel hwadh j menniskionne war.

50

III. Capitel.

Och war en man aff the Phariseer som heet Nicodemus, en Öffuerste jbland Judanar. Han kom til Jesum om nattena, och sadhe til honom, Rabbi, wij wete at tu äst kommen aff Gudhi för en Lärare, Ty ingen kan göra the tekn som tu gör, vthan Gudh är medh honom. Jesus swaradhe och sadhe til honom, Sannerligha, sannerligha sägher iagh tigh, Vthan en bliffuer född på nytt, kan han icke see Gudz Rike. Tå sadhe Nicodemus til honom, Huru kan een menniskia födhas, när hon är gammul? Jcke kan hon på nytt gå j sins modhers lijff och födhas? Swaradhe Jesus, Sannerligha, sannerligha sägher iagh tigh, Vthan en warder född aff watn och Andanom, kan han icke ingå j Gudz Rike. Thet som är födt aff kött, thet är kött. Och thet som är födt aff Andanom, thet är ande. Förundra icke at iagh sadhe tigh, at j mosten födhas på nytt. Wädhret blåås hwart thet wil, och tu hörer thes röst, och tu weest icke huadhan thet kommer eller huart thet faar, Altså är huar och en som aff Andanom född är.

Nicodemus swaradhe, och sadhe til honom, Huru kan thetta skee? Jesus swaradhe, och sadhe til honom, Ästu en

(födt aff kött)
Menniskionnes förnufft, natur och frij wilie, weet intet säya aff Gudz nådh och werck, Ja, the sky ther widh, Huru skola the tå aff sigh sielff kunna begära henne, såsom thenne Text klarligha bewijsar.

Text rad: 46 mange; (B. tå the sågho) seendes. 47 teekn; giordhe. 48 och han icke behöffde. 49 witna för honom; *wel* saknas; huad. 50 menniskione.

1 Tridie. 2 (B. aff) vthaff. 3 (B. jbland) för; judhanar; kom om ena natt till Jesum. 3, 4, 7, 19, 20, 44, 54, 55, 57, 64 till. 4 (B. Rabbi) Mestar; tw. 5 ty ath; teekn. 6 vtan. 8 födder; (B. på) vppå; rijke. 9 en. 10 gåå. 10-11 (B. sins modhers lijff) modherlijffwet. 12 vtan; wardher; födder; watne. 13 rijke. 14 (2 g.) köt. 16 (B. på) vppå; Uädhret; will. 17 thess; (B. icke) ey; komber; hwart. 18 (B. Altså är) så är thet medh; hwar; (B. född är) födder wardher. 19 Hurw. 20 äst tu.

Gloss. rad: 14 * aff köt etc.); Menniskionesförnufft(!); natwr; (B. aff) vthaff (r. 5, 8); nådhe; widher; clarligha; bewisar.

) 270 (

Euangelium

Mestare j Jsrael, och weest icke thetta? Sannerligha, san-
nerligha sägher iagh tigh, Wij tale thet wij wete, och thet
wij haffue seedt thet wittne wij, och wårt wittnesbyrd anam-
men j icke. Troo j icke när iagh sägher idher om jordesk
25 ting, Huru skolen j tå troo, om iagh sägher idher om him-
melsk ting.

Och ingen faar vp j himmelen, vthan then som foor ne-
dher aff himmelen, menniskionnes Son som är j himmelen.
Och såsom Moses vphögde Ormen j öknenne, altså moste
30 ock menniskionnes Son warda vphögd, På thet at hwar och
Nume. 21. en som troor på honom, skal icke förgåås, vthan få ewinner-
lighit lijff.

Ty så elskadhe Gudh werldena, at han vthgaff sin eenda
Son, på thet, at hwar och en som troor på honom, skal icke
35 förgåås, vthan få ewinnerlighit lijff. Ty icke haffuer Gudh
sendt sin Son j werldena, at han skal döma werldena, vthan
på thet at werlden skal warda saligh genom honom. Hwilken
som troor på honom, han warder icke dömd, Men hwilken
som icke troor, han är redho dömd, Effter thet han icke
40 troodde j Gudz eenda Sons namn. Men thetta är domen,
at Liwset är kommet j werldena, och menniskionar elskadhe
meer mörkret än Liwset, ty theras gerningar woro onda.
Ty hwar och en som illa gör, hatar Liwset, och kommer icke
til Liwset, at hans gerningar skola icke warda straffadha.
45 Men then som gör sanningena, han kommer til Liwset, at
hans gerningar skola warda vppenbara, ty the äro giorda j
Gudhi.

Text rad: 22 (B. tale) säyom; wetom. 23 haffua; witne; vort; wittnes-
byrdh. 24-25 (B. Troo j . . . ting) När iach sadhe idher iordisk ting, och troon
icke. 25 hurw; *tå* saknas; *om* (frfr. himmelsk) saknas. 27 far. 28 menniskiones.
29 så som; vphögde; (B. altså) så. 30 menniskiones; wardha; vphögdher; (B. På)
vppå. 31 (B. på) vppå. 31, 34, 36, 37, 75 skall. 31 förgåsz. 33 (B. elskadhe Gudh)
haffuer gudh älskadh; (B. vthgaff) gaff vth. 34 (B. på) vppå. 35 förgåász; ty ath.
36 (B. döma) fördöma. 37 (B. på) vppå; wardha; salugh. 38 (B. på) vppå; war-
dher; (B. dömd) fördömdh. 39 (B. dömd) fördömd. 40 (B. Men) Och; (B.
domen) fördömsen. 41-42 (B. elskadhe meer) haffua mera elskath. 42 ty ath;
gerninga. 43 (B. Ty) effter thet ath. 44 gerninga; wardha. 45 komber; liwseth.
46 wardha; för ty.

S. Johannis

Ther effter kom Jesus och hans Läriungar j Judeska landet, och wistadhes ther medh them, och döpte. Döpte ock teslikes Johannes j Enon widh Salim, ty ther war mykit watn. Och the komo och läto döpa sigh, Ty Johannes war icke än tå kastat j hechtelse. 50

Tå kom vp itt spørsmål jbland Johannis Läriungar samt medh Judanar, om reningen. Och komo til Johannem, och sadhe til honom, Rabbi, Then som war när tigh på hindsidhon Jordan, then tu wittnadhe om, Sij, han döper, och alle komma til honom. Johannes swaradhe, och sadhe, Meniskian kan intet tagha, vthan thet warder henne giffuit aff himmelen. J ären sielffue mijn wittne, at iagh sadhe, Jcke är iagh Christus, vthan iagh är send för honom. Then som Brudhena haffuer, han är Brudhgummen, Men Brudhgummans wen som ståår och hörer honom, han frögdar sigh aff Brudhgummans röst. Thenna mijn frögd är nu fulbordat, Honom bör wexa til, och migh bör förminskas. 60

Then som offuan effter kommer, han är offuer alla. Then aff jordenne är, han är aff jord, och aff jordenne talar han. Then aff himmelen kommer, han är offuer alla, och thet han haffuer seedt och hördt, thet wittnar han, och hans wittnesbyrd anammar ingen. Then som anammar hans wittnesbyrd, han haffuer besiglt, at Gudh är sanferdigh. Ty then Gudh sendt haffuer, han talar Gudz ord, Ty Gudh giffuer icke 65 70

(besiglt)

Thet är, han finner såsom itt insigel vthi sitt hierta tryckt, nemligh, trona, huru Gudh är sanferdig, såsom han sägher j siwnde Cap. Then ther Fadrens willa gör, han förnimmer om thenna lära är aff Gudhi.

Text rad: 48 läryungar; Judee landet. 50 Joannes; ty ath. 51 läto; for ty; Joannes. 52 hechtelsen. 53 vpp; spørsmåål; (B. jbland) aff; Joannis; läryungar; samt saknas. 54 Judharar(!); reeningen; kommo; Joannem. 55 (B. Rabbi) Mestar; (B. på) vppå. 56 Jordans floodh; wittnadhe. 57 alla; Joannes. 58 wardher. 59 sielffue; (B. mijn wittne) witne ther till. 60 (B. send) vthsend. 61 brudhena; brudgummen; brudgummans. 63 brudgummans; thenne; min; frögdh; fulbordath. 64 wäxa; mich; förminskas. 65 komber; öffuer. 65-66 then som aff iordhen är kommen. 66 (B. aff jord) iordisk; iordhena (frfr. talar). 67 Then som. 68 hört; wittnar; wittnesbyrd. 69 (B. ingen) igen(!); wittnesbyrdh. 70 sanferdigh; för ty. 71 (B. sendt) vthsendt; oordh; ty ath.

Gloss. rad: 70 * besigelt etc.); så som; incigil; tryct; hurw; sanferdigh; Capitel; förnemmer; thenne.

Euangelium

Andan effter mått. Fadhren elsker Sonen, och alt haffuer han giffuit honom j hender. Hwilken som troor Sonenom, han haffuer ewinnerlighit lijff, Men then som icke troor
75 Sonenom, han skal icke få see lijffuet, Vthan Gudz wredhe bliffuer offuer honom.

(effter mått)
ändoch Andans gåffuor och werck effter mått vthdelat warda. Ro. 12. 1 Cor 12. Så är doch Anden sielff vthi alla Christna rijkeligha och vthan mått vthguttin, så at han allasynder och döden vppluker. Tit. 3.

III. Capitel.

Tå nu Herren förnam, at Phariseerna hadhe hört, at Jesus giorde flere Läriungar och döpte, än Johannes, ändoch Jesus döpte icke sielff, vthan hans Läriungar, offuergaff han Judeam, och droogh åter in j Galileam. Så moste han gå genom Samarien. Och när han kom til en stadh j Samarien som
Geue. 48. kallas Sychar, widh en boolstadh, som Jacob gaff sinom son Joseph, och ther war Jacobs brunn. Och effter thet Jesus war trötter aff wäghen, satte han sigh så nedh widh brunnen.
10 Och thet war widh siette tijman.

Tå kom een quinna aff Samarien til at hemta watn. Sadhe Jesus til henne, Giff migh dricka, Ty hans Läriungar woro gångne in j stadhen til at köpa maat. Tå sadhe then Samaritiska quinnan til honom, Huru bedhes tu som äst en Jude,
15 dricka aff migh, som är een Samaritisk quinna? Ty Judanar haffua ingen handel medh the Samariter. Jesus swaradhe, och sadhe til henne, Förstodhe tu Gudz gåffuo, och hoo then är som sägher til tigh, Giff migh dricka, tå beeddes tu aff honom, och han gåffue tigh leffuandes watn. Sadhe quin-

---

Text rad: 72 måät; älskar; sonnen. 73 händer; Huilken(!); sonnenom. 74 (B. then) huilkin. 75 sonnenom; liffuedh; wreedhe. 76 öffuer.

1 Fierdhe. 2 pharisei; hört. 3 läryungar; Joannes; än doch. 4 siälff; läryungar; öffuergaff; Judeelandet. 5 (B. droogh åter in) gick åter bort; Galilee landh; gåå. 6 Samariam (frfr. Och). 6, 12, 13, 14, 17, 18, 20, 25, 28, 30, 32, 34, 52, 57, 62, 64, 69, 79, 89, 94, 96, 97, 99, 100, 106 till. 7 bolstadh; (B. gaff) hadhe giffwit. 8 brun. 9 nidh. 10 sette. 11 en (B. quinna aff Samarien) Samaritanisk qwinna; til saknas; tijt ath. 12 mich; för ty; läryungar; wåro. 13 (B. gångne) bortgångne; in saknas; samaritanska. 14 Hurw; tw; (B. äst) är; Judhe. 15 mich; en; samaritanisk; judhana. 16 Samaritaner. 17 gaffuo. 18 mich.

Gloss. rad: 72 *effter måät.) (B. ändoch . . . vppluker.) Androm är andans gåffuor giffne effter måät. Ro. xij. j. Cor. xij. men honom hela anden vtan måät.

S. Johannis

nan til honom, Herre, icke haffuer tu thet tu kant taghat 20
 medh, och brunnen är diwper, Hwadhan haffuer tu tå leff-
 uandes watn? Mon tu wara meer än wår fadher Jacob, som
 gaff oss brunnen, och drack aff honom medh sijn barn och
 sin booskap?

Tå swaradhe Jesus, och sadhe til henne, Hwar och en 25
 som dricker aff thetta watnet, han warder törstigh igen,
 Men hwilken som dricker aff thet watn som iagh honom
 giffuer, han skal icke törsta til ewigh tijdh. Vthan thet watn
 som iagh honom giffuer, skal bliffua j honom een kella medh
 springande watn j ewinnerlighit lijff. Tå sadhe quinnan til 30
 honom, Herre, giff migh thet watnet, at iagh icke törster
 eller behöffuer komma hijt effter watn. Sadhe Jesus til henne,
 Gack, kalla tin man, och kom hijt. Swaradhe quinnan, och
 sadhe til honom, Jagh haffuer ingen man. Sadhe Jesus til
 henne, Tu sadhe rett, Jagh haffuer ingen man, Ty tu haffuer 35
 haft fem män, och then tu nu haffuer, är icke tin man, Thet
 sadhe tu sant.

Tå sadhe quinnan, Herre, Jagh seer at tu äst en Prophet,
 Wåre fädher haffua tilbidhit på thetta berghet, och j säyen,
 at j Jerusalem är thet rwm, ther man tilbidhia skal. Jesus 40
 sadhe til henne, Quinna, troo migh, Then tijdh kommer, at
 hwarken på thetta berghet eller j Jerusalem skolen j tilbidhia
 Fadhren. J weten icke hwadh j tilbidhien, Men wij wete
 hwadh wij tilbidhie, Ty saligheten är aff Judomen. Men then
 tijdh kommer, och är nu allaredho, at rette tilbidhiare skola 45
 tilbidhia Fadhren j Andanom och sanningen, Ty Fadhren

Text rad: 20 (B. kant) kan; (B. taghat) ösa. 21 huadhan. 21-22 thet
 leffuandes watnet. 22 merä(!); *Jacob* saknas. 23 (B. sijn) hans. 24 (B. sin)
 hans. 25-26 (B. Hwar . . . törstigh) Alle the som dricka aff thetta watnet the
 wardha åter törstoghe. 27 huilken. 27-28 (B. honom giffuer) wardher honom
 giffwandes. 28 skall. 29 (B. honom giffuer) wardher honom giffwandes; en; källa.
 31 mich; (B. iagh) mich. 33 qwinnan. 34 till (frf. honom). 35 Tw; rätt; (B.
 Ty) för ty. 36 fäm. 38 quinnan til honom; (B. en) än; prophete. 39 tilbidit;
 bärgit; seyen. 40 Hierusalem; rwm. 41 mich; tijdhen. 42 (B. på) vppå;
 bergit; Hierusalem. 43 (B. J weten . . . tilbidhien) J tilbidhien thet j icke veten.
 43-44 (B. Men wij . . . tilbidhie) wij tilbidhiom thet wij wetom. 44 för ty;
 salughethen; iudhomen. 45 all redho. 46 fadheren (frfr. j); j sanningen.

Euangelium

wil ock sådana haffua, som honom tilbidthia skola. Gudh är en Ande, och the honom tilbidthia, skola tilbidthia honom j Andanom och j sanningen.

- 50 Tå sadhe quinnan til honom, Jagh weet at Messias skal komma, som kallas Christus. När han kommer, warder han oss all ting vnderwijsandes. Sadhe Jesus til henne, Jagh är then samme som talar medh tigh. Och j thet samma komo hans Läriungar, och vndradhe ther på, at han taladhe medh
55 quinnonne. Doch sadhe ingen, Hwadh fråghar tu, Eller hwadh talar tu medh henne? Tå lät quinnan stå sina kruko, och gick in j stadhen, och sadhe til thet folcket, Kommer och seer en man, som migh haffuer sagdt alt thet iagh haffuer giordt, Mon han icke wara Christus? Tå gingo the aff sta-
60 dhen, och komo til honom.

- Ther emellan bådho Läriunganar honom, säyandes, Rabbi, äät. Sadhe han til them, Jagh haffuer maat at äta, ther j intet aff weten. Tå sadhe Läriunganar emellan sigh, Mon någhor haffua burit honom äta? Sadhe Jesus til them,
65 Min maat är thet, at iagh gör hans wilia som migh sendt haffuer, och fulbordar hans werck. Säyen icke j, Fyre månader äro än nu, och skördatijmen kommer, Sij, iagh sägher idher, Lyffter vp idhor öghon, och beseer markena, ty hon begynnar hwitna til skörd, och then ther vpskäär han tagher
70 löön, och församlar frucht j ewinnerlighit lijff, På thet at bådhe then som sår, och then som vpskäär, skola tilsamman glädhias. Ty här är thet ordet sant, At en annar är then som sår, och en annar som vpskäär. Jagh sende idher vth at

(Min maat)

Min maat är at göra mins Faders wilia. Fadrens wille är, at genom hans pino skulle Euangelium om alla werldena predicat warda, hwilket tå för handen war, lijkawist som ock tå Höstanden för handen war.

Text rad: 48 tilbidthia skola (frfr. skola); (B. skola) moste. 49 sanningenne. 51 wardher. 52 al; henué(!). 53 kommo. 54 läryungar; (B. på) vppå. 55 huad. 56 (B. hwadh) hwij; qwinnan; krwko qwar. 57 folket. 58 seen; mich. 59 (B. aff) vth aff. 60 kommo. 61 läriungana; (B. Rabbi) Mestar. 63 inthet; läriungana. 64 någhon; bwrit. 65 mich; (B. sendt) vtsendt. 66 månadhe. 67 äre; (B. än) en; skördatimen. 68 (B. idhor) idher; ty ath. 69 skörden; *ther* saknas; vpskär. 70 lön; församblar; frucht; ewinnerligit. 71 vpskär; til samman. 72 glädias; (B. här) ther aff; oordhet; sandt. 73 vpskär.

Gloss. rad: 65 * min maat etc); mater (r. 2); (B. mins) min; fadhers; vardha; huilkit; (B. lijkawist) liker wijs; höst anden; (B. Handen) han. den(!) (på två rader).

S. Johannis

vpskåra, thet j haffuen intet arbetat, Andre haffua arbetat,
och j åren ingångne j theras arbete. 75

Och monge Samariter aff then stadhen, troodde på ho-
nom för quinnones taal skul, som witnadhe, at han hadhe
sagdt henne alt thet hon hadhe giordt. När nu the Sama-
riter komo til honom, bådho the honom, at han wille bliffua
när them. Och han bleff ther j två daghar. Och mykit 80
flere troodde för hans ord skul, och sadhe til quinnona, Nu
troo wij icke för titt taal skul, Ty wij haffue sielffue hördt,
och wete at han är wist Christus werldennes Frelsare.

Men två daghar ther effter, gick han tädhan och droogh Matt. 13.
in j Galileen, Ty Jesus witnadhe sielff, at en Prophet warder Marci 6.
intet affhållen j sitt fädhernes land. Och när han kom j Luce 4.
Galileen, vndfingo the Galileer honom, effter the all ting
seedt hadhe, som han giordt hadhe j Jerusalem på högtijdhes
daghen, Ty the hadhe ock warit til högtijdhes daghen. Så
kom åter Jesus j Cana j Galileen, ther han hadhe giordt wijn 90
aff watn.

Och ther war en Konungsman, hwilkens son lågh siwk j
Capernaum. När han hörde, at Jesus war kommen aff Judea
til Galileen, gick han til honom, och badh honom, at han 95
wille komma nedh, och göra hans son helbregda, Ty han
lågh för dödhen. Tå sadhe Jesus til honom, Vthan j seen
tekn och Vnder, troon j icke. Konungsmannen sadhe til
honom, Herre, kom nedh förr än min son döör. Sadhe
Jesus til honom, Gack, tin son leffuer. Tå troodde mannen
ordena, som Jesus sadhe til honom, och gick. 100

Text rad: 74 Andra. 75 ingongne; theres. 76 monga; Samaritaner; (B. på
vppå. 77 qwinones; taall; skull; vitnadhe. 78 (B. nu) thå; (B. the Samariter)
Samaritanener. 79 houom(!); (B. wille) skulle. 80 bleff. 81 oordh; skuld;
qwinnona. 82 tall; Ty saknas; haffuom; sielffwe. 83 wetom; wärl dhennes; fräl-
sare. 84 droogh saknas. 85 Galilee land; prophete; wardher. 86 affhollen. 87
Galileam. 88 Hierusalem; påå; högtidhes. 89 för ty; högtidhes. 90 Galileelan-
dhet. 92 (B. ther) thet; (B. Konungsman) höffuidzman; (B. hwilkens) hwess; (B.
lågh) war. 93 hördhe; Judeelandith. 94 Galileam; till (frfr. honom); *honom*
(frfr. at) saknas. 95 (B. wille) skulle; nidh; helbregdan. 96 låågh; Utan. 97
teekn; (B. Vnder) wijdhunder; (B. Konungsmannen sadhe) Sadhe höffuidzman-
nen. 98 nidh; förra ån(!). 100 oordhen.

Euangelium

Och j thet han gick nedh, mötte honom hans tienare, och bebodadhe honom, säyandes, Tin son leffuer. Tå besporde han medh them, hwadh stund thet war wordet bätre medh honom. Och the sadhe til honom, Jgåår på siwnde tijman
105 offuergaff skelffuan honom. Tå förstoodh fadhren, at thet war then tijmen j hwilkom Jesus hadhe sagdt til honom, Tin son leffuer. Och han troodde, och alt hans hws. Thetta är nu thet andra teknet, som Jesus giorde, när han kom aff Judea j Galileen.

V. Capitel.

Ther effter war een Judanars högtijdh, och Jesus foor vp til Jerusalem. Men j Jerusalem är en dam widh fårahuset, som heet på Ebraisko Bethesda, och hadhe fem skiwl, ther
5 vthi lågho en stoor hoop siwke, blinde, halte, borttwinadhe, och bijdde effter at watnet skulle röras. Ty Ängelen steegh nedh j dammen på en wiss tijdh, och rörde watnet. Then ther nu först steegh nedh j watnet, sedhan thet war rördt, han bleff helbregda, ehwadh siwkdom han hadhe. Så war ther
10 en man, som hadhe warit siwk j otta och tretiyo år. Tå Jesus fick see honom ther han lågh, och förnam, at han nu j long tijdh hadhe leghat siwk, sadhe han til honom, Wilt tu bliffua helbregda? Swaradhe then siwke honom, Herre, iagh
15 häffuer ingen som häffuer migh j dammen när watnet är rördt, Men förr än iagh kommer, tå är en annar stighen in för migh.

Text rad: 101 tjänare. 102 bebodhadhe; seyandes. 103 hwad; (B. war) wart; wordeth. 104 *til* saknas; J gåår; timan. 106 timen; huilken. 108 (B. är nu) war åter; teekneth; giordhe. 109 Judeelandith; Galileam.

1 Femte. 2 en; (B. Judanars) iudha; höghtijdh. 3, 28, 35, 54, 63, 71, 72 till. 3 (2 g.) Hierusalem; (B. Men) och; (B. är) war; (B. dam) bäck; fårahuseth. 4 Huilkin som; Hebraiske; fäm. 5 blindhe; (B. halte) lamme; (B. borttwinadhe) borttörkadhe. 6 watneth. 7 nidh; (B. dammen) becken; (B. på) vppå; rördhe; watneth; och then. 8 (B. ther) som; *nu* saknas; nidh; watnedh; sidhan; rört. 9 bleff; helbregdha; ee huadh. 10 (B. man) menniskia. 11 fick honom see; låågh. 12 longan; (B. Wilt) Will. 13 helbrögdha. 14 migh; (B. dammen) bäcken; watneth. 15 förra än; annan. 16 migh.

S. Johannis

Tå sadhe Jesus til honom, Statt vp, tagh tijn säng, och gack. Och strax bleff then mannen helbregda, och toogh sijn säng, och gick. Och thet war på en Sabbaths dagh. Tå sadhe Judanar til honom som war worden helbregda, Thet 20 är Sabbath, tigh är icke lofflight bära sängena. Swaradhe han them, Then som giorde migh helbregda, han sadhe til migh, Tagh tijn säng och gack. Tå sporde the honom, Hoo är then mannen som tigh sadhe, Tagh tijn säng och gack? 25 Men han som helbregda war worden, wiste icke hoo han war, Ty Jesus war vndan wikin, effter mykit folck war j thet rwmet.

Ther effter fann Jesus honom j Templet, och sadhe til honom, Sij, tu äst worden helbregda, synda icke här effter, at tigh icke widherfars någhot werre. Tå gick then mannen 30 bortt, och sadhe Judomen, at Jesus war then som honom hadhe helbregda giordt. Och therföre förfolgde Judarna Jesum, och sökte effter at dödha honom, effter han thetta giorde på Sabbathen. Tå swaradhe Jesus them, Min Fadher werckar in til nu, och iagh werckar ock. Therföre sökte Ju- 35 darna än tå meer effter at dödha honom, ty han ey allenast brööt Sabbathen, vthan ock sadhe Gudh wara sin Fadher, görandes sikh sielff lijk medh Gudh.

Tå swaradhe Jesus, och sadhe til them, Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Sonen kan intet göra aff sikh 40 sielff, vthan thet han seer Fadhren göra, Ty alt thet han gör, thet gör ock Sonen. Fadhren elskar Sonen, och wijsar honom alt thet han gör, och warder än wijsandes honom större

---

Text rad: 17 thin; seng. 18 (B. mannen) menniskian. 19 sin; seng; Sabbatzdagh. 20 Judhana; wordhen; helbregdha. 21 Sabbatzdagh; lofflight; (B. bära) ath tu bär; sengena. 22 mich; helbregdhan. 23 mich; thin; seng. 24 thin; seng. 25 wordhen. 26 wiken. 26-27 (B. effter . . . rwmet) för then skul ther war mykit folk. 28 fan; Jesns(!). 29 wordhen. 30 widherffars; wärre. 31 bort. 32 ther före; förfolgde; juderna. 34 sabbatz daghen. 35 (2 g.) wärkar. 35 Ther före; Judhane. 36 alleenast. 37 bröt; Sabbatz daghen; vtan. 38 sich; likan. 39 Jesus(!); til saknas; Sannerliga sannerliga. 40 Sonnen. 41 vtan; för ty. 42 (2 g.) sonnen; älskar. 43 *alt* saknas; wardher.

Gloss. rad: 35 saknas.

(werckar) Thet är, Min Fadher håller intet Sabbathen, Therföre håller icke heller iagh honom, vthan werckar altijd såsom min Fadher.

Euangelium

werck än thenna äro, at j skolen vndra ther på. Ty såsom
 45 Fadhren vpwecker the dödha och gör them leffuandes, så
 gör ock Sonen leffuandes hwem han wil. Ty icke dömer
 heller Fadhren någhon, vthan haffuer all doom giffuit Sone-
 nom, På thet alle skola hedhra Sonen, såsom the hedhra
 Fadhren. Hwilken som icke hedhrar Sonen, han hedhrar
 50 icke Fadhren, som honom sendt haffuer. Sannerligha, san-
 nerligha sägher iagh idher, Hwilken som hörer mitt taal,
 och troor honom som migh sendt haffuer, han haffuer ewin-
 nerlighit lijff, och kommer icke j domen, vthan går jfrå
 dödhen til lijffuet.

Matt. 25. Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Then tijdh
 skal komma, och är nu allaredho, at the dödhe skola höra
 Gudz Sons röst, och the henne höra, the skola leffua. Ty
 såsom Fadhren haffuer lijff j sigh sielffuom, så haffuer han
 ock giffuit Sonenom haffua lijff j sigh sielffuom, och haffuer
 60 teslikes giffuit honom macht at döma, therföre, at han men-
 niskionnes Son är. Förundrer icke thetta, ty then stund skal
 komma, j hwilka alle the j griffterna äro, skola höra hans
 röst. Och the som wel haffua giordt, skola fram gå til lijff-
 zens vpståndelse, Men the som illa haffua giordt, til domsens
 65 vpståndelse.

Jntet kan iagh göra aff migh sielff. Som iagh hörer, så
 dömer iagh, och min doom är rett, Ty iagh söker icke min
 wilia, vthan Fadhrens wilia, som migh sendt haffuer. Om

(menniskionnes)
 Domen moste vppen-
 barligha hållas för alla
 menniskior, Therföre
 moste ock Domaren
 wara menniskia, then
 man see kan, och doch
 likwel Gud, efter han
 gudz Domstool be-
 sittia skal.

Text rad: 44 wärk; (B. på) vppå; Ty saknas; Så som. 45 vpwäcker. 46 sonnen; Ty saknas; (B. icke) Ey. 47 någon; vtan; sonnenom. 48 (B. På) vppå; sonnen; så som. 49 fadheren; Hwilkin; sonnen. 50 fadheren; (B. sendt) vthsendt; Sannerligha sannerligha. 51 Hwilken. 52 mich; (B. sendt) vthsendt; ewinnerligit. 53 (B. domen) fördömilse; vtan; j frå. 54 och till; lijffuet. 55 Sannerligha sannerligha; ath then tijdh. 56 skall; alredho; dödha; (B. skola höra) warda hörandes. 57 för ty. 58 så som. 59 sonnenom. 60 makt; (B. therföre) ty. 60-61 han är *menniskionnes son. 61 förwndrar; för ty; (B. stund) tijdhen. 62 hwilkom; alla. 63 wäl; giort; gåå; lifzens. 64 vpståndirse(!); (B. illa) ondt; (B. domsens) fördömilsens. 65 vpståndilse. 66 mich. 67 (B. rett) rättwijss. 68 vtan; mich; vth sendt; haffuer. 68-69 (B. Om iagh witnar) Wäre thet så ath iach witnadhe.

Gloss. rad: 60-61 *menniskiones); oppenbarligha; hollas; ther förre; likewel; (B. Gud) gudh.

S. Johannis

iagh witnar om migh sielff, tå är mitt witnessbyrd icke sant,
 En annar är som wittnar om migh, och iagh weet, at thet 70
 witnessbyrd sant är, som han witnar om migh. J senden til
 Johannem, och han gaff witnessbyrd til sanningen. Men iagh
 tagher intet witnessbyrd aff menniskio, vthan sägher thetta,
 på thet j skolen warda salighe. Han war itt brinnande och
 skinande liws, och j willen en tijdh longt frögdas j hans liws. 75
 Men iagh haffuer itt större witnessbyrd än Johannis witness-
 byrd. Ty the werck som Fadhren haffuer giffuit migh, at
 iagh skal fulborda, the samma werck som iagh gör, witna
 om migh, at Fadhren haffuer sendt migh. Och Fadhren
 som migh sende, han haffuer wit nat om migh. J haffuen 80
 hwarken någhon tijdh hördt hans röst, eller seedt hans ske-
 pelse. Och hans ord haffuen j icke bliffuandes j idher, ty j
 troon icke honom som han sendt haffuer.

Ransaker scriffternar, ty j mene idher haffua ewinnerlighit
 lijff j them, och the äro the som witna om migh, Och j 85
 wilien icke komma til migh, at j måtten få lijff. Jagh tagher
 ingen prijs aff menniskior, men iagh kenner idher, at j icke
 haffuen Gudz kärleek vthi idher. Jagh är kommen j mins
 Fadhers nampn, och j anammen migh icke, Kommer en
 annar j sitt eghit nampn, then warden j anammandes. Huru 90
 kunnen j troo, j som taghen prijs hwar aff androm? Och then
 prijs som kommer allenast aff Gudh, söken j intet.

J skolen icke mena, at iagh skal beklagha idher för Fadh-
 ren, thet är en som idher beklaghar, nemliga Moses, then
 j hoppens vppå. Hadhen j troodt Mosi, så hadhen j ock 95

Text rad: 69 mich; (B. är) wære(!); (B. mitt . . . sant) min witnessbryd(!) icke sann.
 70 witnar; mich. 71 witnessbyrdh; mich. 72 Joannem; witnessbyrdh; sanningena.
 73 (B. intet) ingen; vthan. 74 salughe. 75 lang. 76 (B. itt) en; witnessbyrdh
 (frfr. än); Joannis; witnessbyrd (frfr. Ty). 77 ty ath; wärk; mich. 78 fwl-
 boardha; werk. 79 (2 g.) mich; sent. 80 (2 g.) mich; haffwer; witnat. 81
 hört; (B. skepelse) hampn. 82 oordh. 83 (B. sendt) vtsendt. 84 Ransaker;
 scriffternar(!); för ty; ewinnerligit. 85 mich. 86 mich; motten. 87-88 j haffuen
 icke. 88 kärlech; (B. mins) min. 89 annamen; mich. 90 annan; warde; an-
 namandes; Hwrw. 91 kwnnen. 92 sokien(!); intit effter. 93 meena; beclaga.
 94 beclagar; nemlig. 95 hopes.

Euangelium

troodt migh, Ty om migh haffuer han scriffuit. Troon j icke hans scriffter, Huru skolen j tå troo mijn ord?

VI. Capitel.

Matt. 24.
Marci 6.
Luce 9.

Ther effter foor Jesus offuer thet Galileeska haffuet, som är widh then stadhen Tyberias. Och mykit folck folgde honom, Therföre at the sågho hans tekn, som han giorde medh them som siwke woro. Och gick Jesus vp på itt bergh, och satte sikh ther medh sina Läriungar. Och tå tilstundadhe Påscha, Judanars högtijdh. Tå lyffte Jesus vp sijn öghon, och sågh at mykit folck kom til honom, och sadhe til Philippum, Hwar få wij köpa brödh, at thesse må äta? Thet
10 sadhe han til at försökia honom, Ty han wiste wel, hwadh han wille göra. Swaradhe honom Philippus, För twhundradhe penningar brödh, wore them icke noogh, til at hwar finge itt litet stycke. Tå sadhe til honom en aff hans Läriungar, Andreas Simon Petri brodher, Här är en pilt, som
15 haffuer fem biugbrödh, och två fiskar, Men huadh förslår thet jbland så monga? Sadhe Jesus, Läter folcket settia sikh. Och på then stadhen war mykit grääs. Tå satte sikh nedh widh fem tusend män. Och Jesus toogh brödhen, tackadhe, och fick Läriungomen, och Läriunganar skiffte jbland them
20 som såto. Sammaledes ock aff fiskanar, så mykit han wille.

Tå the woro mätte, sadhe han til sina Läriungar, Hemter tilhopa stycken som offuerbliffuin äro, at the icke förfaras. Så hemte the tilhopa, och vpfylte tolff korghar medh styc-

---

Text rad: 96 (2 g.) mich; för ty. 97 min; oordh.

1 Siette. 2 effther; öffuer; Galileeske; haffwet. 3 folk; fölgde. 4 (B. Therföre) ty; teekn; giordhe. 5 wåro; vppå; it; bärgh. 6 (B. satte sikh) satt. 7 (B. Påscha, Judanars högtijdh) Judhanas påska högtijdh; sin. 8 folk; till (frfr. honom). 8, 12, 21, 23, 28, 31, 34, 38, 40, 56, 58, 59, 61, 75, 76, 91, 109 (2 g.) till. 9 wi; tesse; (B. må) få. 10 försökia; wäl; hwad. 11 (B. wille) skulle. 12 penninga; wåre; them saknas. 13 litit; til saknas; läryungar. 15 fäm; hwad. 16 ibland; folkit; sätia sikh nidh til ath äta. 17 (B. på) vppå; grääs; nidh. 18 wedh; fäm; twsende; tackadhe gudh. 19 (B. fick) gaff; läryunganar (frfr. och); läryungana (frfr. skiffte); skipte; ibland. 20 sååto; fiskana. 21 wåro; lärynnngar (!). 22 til hoopa; öffuerbleffuen. 23 till hopa.

S. Johannis

kiom, som offuer woro aff fem biugbrödh effter them som
 ätit hadhe. När nu the menniskionar sågho, at Jesus hadhe 25
 giordt teknet, sadhe the, Wisseligha är thenne then Pro-
 pheten som komma skal j werldena. När tå Jesus förnam, at
 the wille komma och tagha honom, och göra honom til Ko-
 nung, gick han åter affsidhes bortt vppå berghet, han sielff 30
 allena.

Och när afftonen kom, gingo hans Läriungar nedh til
 haffuet, och stigho til skeps, och foro offuer haffuet til Ca-
 pernaum, och thet war redho mörkt wordet. Och Jesus war
 icke til them kommen. Tå blåste itt stoort wädher, och wå-
 ghen begynte gå. När the nu roodt hadhe widh fem och 35
 tiwghu eller tretiyo stadier, fingo the see Jesum gå på haffuet,
 och nalkas skepet, och the wordo förfäradhe. Tå sadhe han
 til them, Thet är iagh, rädhens icke. Och the wille haffua
 taghit honom in j skepet. Och j thet samma war skepet
 widh landet, som the foro til. 40

Daghen ther effter, när folcket som stooth på hijnsidhon
 haffuet, sågh, at ther war intet annat skep än thet ena som hans
 Läriungar woro vthi steghne, Och at Jesus war icke instighen
 medh sina Läriungar j skepet, vthan hans Läriungar woro 45
 borttfarne allena. Men annor skep komo aff Tyberias, hardt
 til thet rwmet ther the hadhe ätit brödh, genom Herrans
 tacksäyelse. När tå folcket sågh, at Jesus war icke ther, ey
 heller hans Läriungar, stigho the ock j skepen, och komo
 til Capernaum, och sökte Jesum.

Och tå the funno honom på hijnsidhon haffuet, sadhe the 50

Text rad: 24 (B. woro) war. 25 nu saknas. 26 teeknet. 27 (B. komma)
 tilkomma. 28 konnung. 29 affsides; bort; bergit; *han sielff* saknas. 31 lär-
 yungar; nidh. 32 skips; öffuer; haffnit(!). 33 wordhet. 34 komen; blååste;
 it; wååghen. 35 gåå; fäm. 36 tiugu; (B. gå) gångande; påå; haffwet. 37 (B.
 nalkas) nalkandes; skipet; wordho. 38 haffwa. 39 tagith; (2 g.) skepit. 40
 fooro. 41 folkit; hinsidhon. 42 såågh; skip. 43 wåro. 44 skepit; vtan ath;
 (B. hans Läriungar) laryungana; wåro. 45 bort farna; skip; Tiberias. 45-46
 (B. hardt til) widh. 46 rumet; brödhit. 46-47 (B. genom Herrans tacksäyelse)
 och herren hadhe tackadh gudhi. 47 folkit; såågh. 48 laryungar; *ock* saknas;
 skipen. 49 (B. och sökte) sökiandes. 50 hinsidhon.

Gloss. rad: 36 *stadier etc); (B. 125.) cxxv.; tren.

(stadier)
 Stadium är itt stycke
 wågh 125. treen longt.

Euangelium

til honom, Rabbi, när komst tu hijt? Swaradhe Jesus them, och sadhe, Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, J söken migh icke för then skul, at j haffuen seedt tekn, vthan för then skul, at j haffuen ätit aff brödh, och ären wordne
 55 mätte. Wercker icke then maat som förgåås, vthan then som bliffuer til ewinnerlighit lijff, then menniskionnes Son idher giffua skal, Ty honom haffuer Gudh Fadher besigt.

Tå sadhe the til honom, Hwadh skole wij göra, at wij wercka kunne Gudz werck? Swaradhe Jesus, och sadhe til
 60 them, Thet är Gudz werck, at j troon på then han sendt haffuer. Tå sadhe the til honom, Hwadh tekn gör tu tå, at wij see kunne och troo tigh? Hwadh werckar tu? Wåre fädher åto Manna j öknenne, som scriffuit är, Han gaff them
 Psalm. 78 78 brödh aff himmelen til at äta. Tå sadhe Jesus til them, 65 Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Jcke gaff Moses idher thet brödh aff himmelen, men min Fadher giffuer idher thet retta brödh aff himmelen. Ty thet är Gudz brödh som nedherkommer aff himmelen, och giffuer werl-
 denne lijff.

Tå sadhe the til honom, Herre giff oss altijdh thetta brö-
 dh. Sadhe Jesus til them, Jagh är lijffzens brödh, Hwilken som kommer til migh, han skal icke hungra, och hwilken som troor på migh, han skal aldrih törsta. Men iagh haffuer sagdt idher, at j haffuen ock seedt migh, och troon doch icke.
 75 Alt thet min Fadher giffuer migh, thet kommer til migh,

Text rad: 51 (B. Rabbi) Mestar; Jesns (!). 52 Sannerliga sannerliga. 53 mich; (B. at j) athi; teekn; vtan. 54 skull; brödhit. 55 wårker; förgåász; vtan. 56 ewinnerligit; lijff; menniskiones. 57 (B. giffua skal) giffuandes warder; (B. besigt) försigt. 58 Huad; skolom; (2 g.) wi. 59 werka; kunnom; werk. 60 werk; (B. sendt) vtsendt. 61 Hwad; teekn. 62 wi; kunnom; Huadh; werkar; tw; wåra. 63 (B. Manna) himmelsk brödh. 64 at saknas. 65 Sannerliga sannerliga; icke. 66 brödhit. 67 brödhit. 68 werldhenne. 70 brödhit. 71 lijffens. 72 mich; (B. skal icke hungra) wardher icke hungrande; hwilkin. 73 mich; (B. skal aldrih törsta) wardher alrih törstande. 74 seet; mich. 75 giffwer; (2 g.) mich.

Gloss. rad: 57 (B. besigt) *försigt etc.); (B. medh then . . . skola.) gudh fadher haffuer intrycht j sonnen sin eghin warilsze, så ath han är hans sken och figura som till the Hebreer scriffuit är, och therföre haffuer han j sigh ewinnerlight lijff så som fadhren.

(besigt)

Thet är, medh then helgha Anda begaffuat och tilreedt, så at han allena för allom för en mestare och hielpare föresatter och giffuin är, såsom then efter hwilkom alle sigh hålla och retta skola.

S. Johannis

Och then til migh kommer, honom kastar iagh icke vth. Ty iagh är nedherkommen aff himmelen, icke at iagh skal göra min wilia, vthan hans wilia som migh sendt haffuer. Och thet är mins Fadhers wilie som migh sendt haffuer, at iagh intet borttapa skal aff alt thet han migh giffuit haffuer, Vthan at iagh skal vpweckia thet på ytersta daghen. Thetta är nu hans wilie, som migh sendt haffuer, at hwar och en som seer Sonen och troor på honom, han skal haffua ewin-
nerlighit lijff, Och iagh skal vpweckia honom på ytersta
daghen.

Tå knorradhe Judanar ther offuer, at han sadhe, Jagh är thet brödheth som nedherkommet är aff himmelen, och sadhe, Är icke thenne Jesus, Josephs son, hwilkens fadher och modher wij kenne? Huru sägher han tå, Jagh är nedher-
kommen aff himmelen? Tå swaradhe Jesus, och sadhe til
them, Knorren icke emellan idher, Jngen kan komma til
migh, vthan Fadhren som migh sendt haffuer, dragher ho-
nom, Och iagh skal vpweckia honom på ytersta daghen. Thet är scriffuit j Propheterna, The skola alle warda lärde
aff Gudhi. Hwar och en som thet nu hördt haffuer aff Fadh-
ren och lärdt thet, han kommer til migh. Jcke så, at någhor
haffuer seedt Fadhren, Vthan then som är aff Gudhi, han
haffuer seedt Fadhren.

Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Hwilken som troor på migh, han haffuer ewinnerlighit lijff. Jagh är lijff-
zens brödh. Jdhere fädher åto Manna j öknene, och äro
bleffne dödhe. Thetta är thet brödheth, som nedherkommer

Text rad: 76 mich; *honom* saknas. 77 nidherkommen; på thet ath. 78 vtan; mich; (B. sendt) vtsendt. 79 min; wilia; mich; (B. sendt) vthsendt. 80 bort tappa; (B. alt thet) allo thy; mich. 81 vtan; *at iagh skal* saknas; then ytersta; daghen. 82 mich; (B. sendt) vtsendt. 83 sonnen; (B. på) vppå; ewinnerligit. 84 honom vpweckia. 86 öffuer; sagdhe. 87 brödhit; nidherkommet; sagdhe. 88 Joseps; (B. hwilkens) hwes. 89 kännom; nidherkommen. 90 *til* saknas. 92 (2 g.) mich; vtan; (B. sendt) vtsendt. 93 vpväckia. 94 prophetanar; alla; wardha; lårdhe. 95 Ther före, hwar; *nu* saknas. 95-96 (B. hördt . . . lärdt thet) hördt och lärdt haffuer aff fadhren. 96 mich. 97 vtan. 98 fadheren. 99 Sannerliga sannerligha; Huilken. 100 (B. på) vppå; mich. 101 Jdhra; (B. Manna) himmelsct brödh; öknene. 102 nidherkommer.

Euangelium

aff himmelen, på thet then ther aff äter, skal icke döo. Jagh
är thet leffuandes brödhhet, som nedherkommer aff himmelen,
105 Hwilken som äter aff thetta brödhhet, han skal leffua ewin-
nerligha. Och thet brödhhet som iagh giffua skal, är mitt kött,
hwilket iagh giffua skal för werldennes lijff.

Tå kijffuadhe Judanar emellan sigh, säyandes, Huru kan
thenne giffua oss sitt kött til äta? Sadhe Jesus til them,
110 Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Vthan j äten
menniskionnes Sons kött, och dricken hans blodh, tå haffuen
j icke lijff j idher. Hwilken som äter mitt kött och dricker
min blodh, han haffuer ewinnerlighit lijff, Och iagh skal
vpweckia honom på ytersta daghen. Ty mitt kött är then
115 rette maten, och min blodh är then rette drycken. Hwilken
som äter mitt kött, och dricker min blodh, han bliffuer j
migh, och iagh j honom. Såsom leffuandes Fadhren haffuer
migh sendt, och iagh leffuer för Fadhrens skul. Så ock then
som äter migh, han skal ock leffua för mina skul. Thetta
120 är thet brödhhet, som aff himmelen nedherkommet är. Jcke
såsom idhre fädher åto Manna, och äro bleffne dödhe, Then
som äter thetta brödhhet, han skal leffua ewinnerligha.

Thetta sadhe han j Synagogen, tå han lärde j Capernaum.
Men monge aff hans Läriungar, när the thetta hörde, sadhe,
125 Thetta är itt hårdt taal, hoo kan thet höra? Så effter Jesus
wiste widh sigh sielff, at hans Läriungar knorradhe ther
offuer, sadhe han til them, Förtörnar thetta idher? Huru

(vthan j äten)

Thetta Capitel talar icke om Sacramentet j wijn och brödh, vtan om Andelighit ätan- de, thet är, om trona, at Christus som war Gudh och menniskia haffuer vthgutit sitt blodh för oss.

(Förtörnar)

Thet är, förtörnar thet idher som iagh nu talar medh idher på jordenne, Hwadh wil tå skee, när iagh vthi himmelen rege- randes warder, och fulföljer orden.

Text rad: 103 (B. på thet) ath. 104 (B. nedherkommer) nedherkom. 105 Hwilken; brödhit. 106 brödhit; (B. giffua skal) giffuandes wardher; kött. 107 hwilkit; werldhennes. 108 kifffuadhe (i kustoden); Judhanar; (B. emellan sigh) sijn emellan; Hwrw. 109 giffwa; kött. 110 segher; Utan. 111 människiones; kött; bloodh. 112 kött. 113 bloodh; ewinnerlighit. 114 honom vpwäckia; ty ath; kött. 114-115 (B. then rette maten) wisseligha maat. 115 bloodh; (B. then rette drycken) wisseligha dryck; Hwilkin. 116 mit; kött; bloodh. 117 mich; Så som. 118 mich; (B. sendt) vthsendt; (B. Fadhrens) fadhren. 119 mich; lefua. 120 icke. 121 så som; (B. Manna) himmelset brödh. 122 skall. 123 synagogan; (B. tå han lärde) lärandes. 124 läryungar; hördhe; sadhe the. 125 hardt. 126 sielff. 127 öffuer; hwrw.

Gloss. rad: 110 *vtan j äten.); Sacramentit; oc (r. 4); christus; vthgotit. 127 *förtörnar etc.); iordene; huadh; will; (B. vthi) vthaff; regerandhes; wardher; fwlfölger; oorden.

S. Johannis

skal tå skeep, när j warden seendes menniskionnes Son vpstigha tijt han förra war? Anden är then som gör lijffachtigh, kötet är intet nyttigt. The ord iagh sägher idher, äro Ande, och äro lijff, Men någhre aff idher äro, som icke troo. Ty Jesus wiste wel aff begynnelsen, hwilke the woro som icke troodde, Och hwilken honom förrådha skulle. Och han sadhe, För then skul sadhe iagh idher, at ingen kan komma til migh, vthan thet warder honom giffuit aff minom Fadher.

Jfrå then tijdhen gingo monge aff hans Läriungar til rygga, och wandradhe intet lenger medh honom. Tå sadhe Jesus til the Tolff, Jcke wilien j ock gå bortt? Swaradhe honom Simon Petrus, Herre, til hwem skole wij gå? Tu haffuer ewigha lijffzens ord, Och wij troo, och haffue förnummit, at tu äst Christus leffuandes Gudz Son. Swaradhe them Jesus, Haffuer iagh icke idher Tolff vthwaldt, och en aff idher är en dieffuul? Men thet sadhe han om Judam Simons Jscharioth, Ty han war then som honom förrådha skulle, och war en aff the Tolff.

VII. Capitel.

Ther effter wistadhes Jesus j Galilea, ty han wille icke wistas j Judea, Therföre, at Judanar foro effter at dräpa honom. Och war tå hardt widh Judanars Löffhyddohögtijdh. Tå sadhe hans brödher til honom, Gack hädhan, och gack in j Judeam, at tine Läriungar må ock see tijn werck som tu gör, Ty ingen som wil vppenbar wara, förhandlar någhot hem-

---

Text rad: 128 wardhen; menniskiones; (B. vpstigha) vpstighandes. 129 hanförra(!); lijffachtugt. 130 kötit; nyttugt; oordh. 131 äro (frfr. lijff) saknas; ty ath. 132 wäl; äff; begynnilsen; (B. hwilke) hoo. 135 mich; vtan; wardher. 136 (B. Jfrå) Frå; (B. gingo) tredde; många. 137 (B. wandradhe) gingo; länger. 138 gåå; boort. 139 skolom; gåå; haffwer. 140 ewighe; lifzens; oordh; troom; haffuom. 141 gndz(!). 143 dieffwl; Men saknas; Simon; Jschariot.

1 Siunde. 2 Galilee land. 3 Judeeland; (B. Therföre, at) för ty; Judhanar; ath the wille dräpa. 4 hart; Judernes; (B. Löffhyddohögtijdh) högtijdh * Scenopegia. 5 in saknas. 6 Judeelandet; thina; läriungan(!); thin; werk. 7 för ty; will; openbar.

Gloss. rad: 4 (saknas i B.) * scenopegia etc) Scenopegia war itt fest som Judhanar höllo j markenne vnder pawlun, till äminnilse ath the j xl. år hadhe wistas j öknenne.

Euangelium

ligha, Om tu thet gör, så vppenbara tigh för werldenne.
Ty hans brödher troodde icke heller på honom.

10 Tå sadhe Jesus til them, Min tijdh är icke än kommen,
men idhar tijdh är altijdh redho. Werlden kan icke hata
idher, men migh hatar hon, Ty iagh bär wittne om henne,
at hennes werck äro ond. Gåår j vp til thenna högtidjhes
15 daghen, Jagh wil icke än nu gå vp til thenna högtijdhen, Ty
min tijdh är icke än nu fulbordat. Tå han hadhe thetta sagdt
til them, bleff han j Galilea. Men när hans brödher woro
vpgångne, tå gick ock han vp til högtijdhen, doch icke
vppenbarligha, vthan så hemligha. Tå sökte Judanar effter
20 honom j högtijdhenne, och sadhe, Hwar är han? Och mykit
mummel war jbland folcket om honom. Ty somlighe sadhe,
Han är godh, Och somlighe sadhe, Ney, men han förförer
folcket. Och taladhe ingen vppenbarligha om honom, för
Judanars rädszlo skul.

Tå nu halff högtijdhen war offuerständen, gick Jesus vp
25 j Templet och lärde, och Judanar förundradhe sigh, och
sadhe, Huru kan thenne scriff, effter han är icke lärd?
Swaradhe them Jesus, och sadhe, Min lärdom är icke min,
vthan hans som migh sendt haffuer. Hwilken som wil lydha
30 aff Gudhi, eller om iagh talar aff migh sielff. Huilken som
talar aff sigh sielff, han söker sin eghen prijs, Men then som
söker hans prijs som honom haffuer sendt, han är sanferdigh,
Och orettferdigheet är icke j honom.

Gaff icke Moses idher Laghen, och likwel gör ingen aff
35 idher Laghen fult? Hwj söken j effter at dödha migh? Swa-

Text rad: 8 (B. tu) tn(!); openbara; tich; werldhenne. 9 (B. på) vppå. 11 reedho; wärldhen. 12 mich; för ty; witne. 13 oond. 13, 14, 16, 17, 37, 48, 62, 74, 87, 88, 94 (2 g.), 100 till. 13 höghtidhes. 14 will; gåå; höghtidhen; för ty. 15 (B. nu) tw(!); fwldoordath(!). 16 bleeff; wåro. 18 openbarligha; judhanar. 20 ibland; folkit; somblighe. 21 somblighe. 22 folkit; (B. Och) doch; openbarligha; 23 judhanas. 24 Thå som nw; öffuerständhen; vpp. 25 lärdhe; judhanar. 26 Hurw; effter thet; (B. är icke lärd) haffuer thet icke lärdt. 28 (B. sendt) vthsendt; hwilkin; will. 29 hans wilia effter; wardher; thenne. 30 Hwilkin. 31 söker effter; (B. then som) hwilkin som. 32 (B. sendt) vthsendt; sanferdugh. 33 orettferdugheet. 34 (B. Laghen) lagh; likawäl. 35 hwij.

S. Johannis

radhe folcket, och sadhe, Tu haffuer dieffuulen, Hoo söker
 effter at dödha tigh? Swaradhe Jesus, och sadhe til them,
 Jagh giorde ena gerning, och ther vndren j alle på, För then
 skul gaff Moses idher omskärelsen, icke at hon är aff Mose,
 vthan aff fädherna, och likwel omskären j menniskiona om 40
 Sabbathen. Tagher nu menniskian omskärelsen om Sab-
 bathen, på thet at Mose Lagh icke skal warda brutin, på
 migh bliffuen j mislynte, at iagh giorde hela menniskiona
 helbregda om Sabbathen? Dömer icke effter ansigtet, vthan
 dömer en rett doom. 45

(Sabbathen)
 Hålla Sabbath, är
 Mose Lagh, Omskä-
 relsen är fädhernas
 Lagh, Mätte henda, at
 the wore twert emoot
 hwart annat, Ty om-
 skärelsen moste jw skee
 på ottonde daghen,
 och then kunde kom-
 ma på Sabbathen, så
 moste then ena La-
 ghen wijka vndan för
 then andra, och war-
 da brutin, Therföre
 ståår icke Lagsens ful-
 bordan j bookstaffuen,
 vtan j Andanom.

Tå sadhe någhre aff Jerusalem, Är icke thenne then the
 fara effter at dödha? Och sij, han talar frijtt, och the tala
 intet til honom. Weta nu våre Öffuerste för wisso, at han
 är wist Christus? Doch wij wete hwadhan thenne är. Men
 när Christus kommer, weet ingen hwadhan han är. 50

Tå ropadhe Jesus j Templet, lärde och sadhe, Ja, j kennen
 migh, och j weten hwadhan iagh är, och iagh är icke kommen
 aff migh sielff, Vthan then migh sendt haffuer, han är san-
 ferdigh, then j icke kennen, men iagh kenne honom, Ty
 iagh är aff honom, och han sende migh. Tå foro the effter at 55
 gripa honom, doch kom ingen sina hender widh honom, ty
 hans tijdh war icke än tå kommen. Men monge aff folcket
 troodde på honom, och sadhe, När Christus kommer, icke
 warder han meer tekn görande, än thenne giordt haffuer?

Text rad: 36 folkit; dieffwulen. 38 giordhe; (B. på) vppå. 39 om-
 skärilsen; (B. icke at) ey för ty ath; (B. är) war. 40 vtan; fädhernar; lika-
 wäl. 41 Sabbatz daghen (frfr. Tagher); sabbatz daghen (frfr. på). 42 (B.
 på thet at) så ath; Mosi; (B. icke) ey; (B. skal warda) wardher; brwtin; (B.
 på) vppå. 43 mislynte; giordhe. 44 helbrögda; sabbatz daghen; ansiktet. 46
 (B. aff Jerusalem) aff the Hierosolimitaner. 47 (B. frijtt) openbarligha. 48 (B.
 Weta . . . för wisso) Mon icke våra öffuerste wisseligha haffua förnummit. 49
 (B. wist) sannerligha; Christns (!); wetom. 51 ländhe. 53 vtan; (B. sendt) vth-
 sendt; hafuer; sanferdigh. 55 (B. sende) vthsende. 55-56 (B. at gripa) och wille
 grippa. 56 för ty. 57 (B. än) en; folkit. 58 (B. kommer) wardher kommande.
 59 wardher; mera; teekn.

Gloss. rad: 41 * sabbatz daghen; Holla; sabbat; Moses; vmskärilsen (r. 3);
 aff fädherna lagh; motte; huar; för ty; vmskärilsen (r. 7); ottoude (!); sabbatzda-
 ghen (r. 11); wardha; broten; laghens.

Euangelium

60 Så hörde the Phariseer, at folcket mumladhe sådant om
 honom. Och sende Phariseerna och the öffuerste Presterna
 tienare vth, til at gripa honom. Tå sadhe Jesus til them,
 Jagh är än nu en liten tijdh när idher, och så går iagh bortt
 til honom som migh sendt haffuer. J skolen sökia migh,
 65 och intet finna migh. Och ther iagh är, tijt kunnen j icke
 komma. Tå sadhe Judanar emellan sigh, Hwart wil thenne
 gå, at wij skole icke finna honom? Mon han wilia gå vth
 jbland Hedhninganar, som här och ther förströdde äro, och
 lära Hedhninganar? Hwadh är thet för itt taal som han
 70 sadhe, J skolen sökia migh, och intet finna migh, och, ther
 iagh är, tijt kunnen j icke komma?

Men på ytersta daghen j höghtijdenne, then ock störst war,
 stoodh Jesus och ropadhe, säyandes, Hwilken som törster,
 han komme til migh och dricke. Hwilken som troor på
 migh, såsom Scrifften sägher, aff hans qwidh skola flyta
 leffuandes watns strömer. Men thet sadhe han om Andan,
 hwilken the få skulle som på honom troodde. Ty then helghe
 Ande war icke än tå på ferde, Ty Jesus war icke än nu för-
 klarat. Tå nu monge aff folcket hörde thetta talet, sadhe the,
 80 Thenne är sannerligha en Prophet. En part sadhe, Thenne
 är Christus. Men somlighe sadhe, Jcke skal Christus komma
 aff Galilea? Sägher icke Scrifften, at Christus skal komma
 aff Daudiz sädh, och aff then stadhen Bethlehem ther Daud
 war? Och wardt een twedregt jbland folcket för hans skul,
 85 Och somlighe aff them wille gripa honom, Men ingen kom
 hender widh honom.

Jsaie 12.
 Jsaie 44.

Michee 5.

Text rad: 60 hördhe; folkit; mumbladhe. 61 (B. Phariseerna) samma phariseer; öfuerste. 62 tienarena; *vth* saknas; (B. til at) ath the skulle; grijpa; till (frfr. them). 63 (B. är) bliffuer; (B. än) en; j en liten; bort. 64 (B. sendt) vthsendt; sökia effter. 66 judhana; will; thenne här. 67 (2 g.) gåå; skolom. 67-68 (B. vth jbland) till. 68 hedningana; (B. förströdde) förskingradhe; ära. 69 hedningana; Huad; it. 70 sökia effter; (2 g.) mich. 72 (B. på) vppå; högtijdhenne. 73 Hwilkin. 74 (B. på) vppå. 76 leffuandhes; (B. watns strömer) watn flodher; *Men* saknas. 77 (B. på) vppå; ty ath. 78 färdhe; (B. Ty) effter; *nu* saknas. 79 folkit; hördhe. 80 prophete. 81, 82 skall. 82 konma(!). 83 (B. aff frfr. then) vthaff. 84 wart; en; ibland; folkit.

S. Johannis

Tå komo tienarenar til öffuersta Presterna och Phariseerna, Och the sadhe til them, Hwj haffuen j icke hafft honom hijt? Tienarenar swaradhe, Aldrigh haffuer någhor menniskia så talat som thenne mannen. Swaradhe them Phariseerna, Ären 90
j icke ock förförde? Jcke haffuer någhor aff Öffuerstanar eller Phariseerna troodt på honom? Vthan thetta folcket som icke weet Laghen, är förbannat.

Tå sadhe til them Nicodemus, then som kom til honom om natten, hwilken war en aff them, Jcke dömer wår Lagh 95
någhor menniskio, medh mindre man först förhörer honom, och fåår weta hwadh han gör? Swaradhe the, och sadhe til honom, Äst tu icke ock en Galileer? Ransaka och see, at aff Galilea är ingen Prophet vpkommen. Och så gick hwar och en heem til sitt. 100

VIII. Capitel.

Tå gick Jesus vth på Olioberghet. Och om morghonen bittijdha kom han åter j Templet, och alt folcket kom til honom, och han satte sigh och lärde them. Tå hadhe the 5
Scrifftlärde och Phariseer til honom ena quinna, som war beslaghen medh hoor. Och när the hadhe leedt henne fram, sadhe the til honom, Mestar, thenna quinnan är beslaghen med hoor. Och Moses haffuer budhit oss j Laghen, at 10
sådana skola stenas. Men hwadh sägher tu? Thetta sadhe the til at försökia honom, at the kunde beklagha honom. 10

Tå bögede Jesus sigh nedh, och screff medh fingret på

Text rad: 87 tienarena; the öffuersta presterna; till phariseerna. 88 Hwij. 89 Tienararena (!); någhon. 90 pharisei. 91 icke j; förfördhe; någhon; öffuersterna. 92 folkit. 93 (B. är förbannat) äre förmalediadhe. 94 Thå sadhe Nicodemus till them; till (frfr. honom) 95 hwilkin. 96 någhon; man förhörer först. 97 huad; *til* saknas. 98 äst icke och tu; (B. Galileer) Galileesk man. 99 prophete; (B. vpkommen) vthkommen.

1 Ottonde. 2 olioberghit. 3 (B. bittijdha) j lysningenne; folkit. 3, 5, 7, 10, 13, 19, 23, 25, 27, 42, 56, 57, 64, 77, 78, 84, 103, 106, 107, 120, 121, 122, 123 till. 4 (B. satte sigh) satt; lerdhe; (B. hadhe) drogho. 5 scrifftlärdhe; pharisei; qwinno. 6 (B. hoor) hoordom. 7 qwinnan. 8 budit. 9 skula; huad. 11 böghde; nidh; screff.

Euangelium

jordena. När the nu så stodho fast på sijn frågho, reeste han
sigh vp, och sadhe til them, Huilken aff idher vthan synd är,
han kaste första stenen på henne. Och bögdhe sigh åter nedh
15 och screff på jordena. När the thetta hörde, gingo the vth,
hwar effter annan, begynnandes på the Äldsta. Och Jesus
bleff allena, och quinnan ther ståndandes.

När Jesus reeste sigh vp, och sågh ingen vthan quinnona,
sadhe han til henne, Quinna, hwar äro tine åklaghare?
20 Haffuer ingen dömt tigh? Sadhe hon, Herre, ingen. Sadhe
Jesus, Jcke dömer heller iagh tigh. Gack bortt, och synda
icke här effter.

Åter taladhe Jesus til them, säyandes, Jagh är werldennes
Liws, Then migh fölier, han skal icke wandra j mörkret,
25 vthan han skal få lijffzens Liws. Tå sadhe Phariseerna til
honom, Tu wittnar om tigh sielff, titt wittnesbyrd är icke
sant. Swaradhe Jesus, och sadhe til them, Om iagh än witt-
nar om migh sielff, så är mitt wittnesbyrd sant, Ty iagh weet
hwadhan iagh kommen är, och hwart iagh går, Men j weten
30 icke hwadhan iagh kommer, och hwart iagh går. J dömen
effter kötet, Jagh dömer ingen, Och om iagh än dömdhe, är
min doom rett, Ty iagh är icke allena, vthan iagh och Fadher-
ren som migh sendt haffuer. Är ock så scriffuit j idhor
Lagh, at twegge menniskiors wittnesbyrd är sant. Jagh är
Deute. 17. then som bär wittnesbyrd om migh sielff, bär ock Fadheren
2. Corin. 13. som migh sendt haffuer, wittnesbyrd om migh. Tå sadhe
the til honom, Hwar är tin Fadher? Jesus swaradhe, J ken-
nen hwarken migh eller min Fadher. Om j kenden migh,
tå kenden j ock min Fadher. These ord taladhe Jesus widh

Text rad: 12 jordhena; (B. sijn) theras. 13 vpp; Hwilkin. 14 bögdhe; nedher.
15 screff; hördhe. 16 en och en, hwar effter annan; älst. 17 bleff; qwinnan; (B.
ther ståndandes) fram för honom. 18 qwinnona. 19 Qwinna; thina. 20 (B. dömt)
fördömt; jngen. 21 (B. dömer) fördömer; bort. 23 Aåter. 24 (B. fölier) effter-
fölier. 24, 66, 106, 109 skall. 25 lijffsens; pharisei. 26 wtnar; wtnisbyrdh.
27 sandt; (B. Om iagh än) En doch iach; wtnar. 28 (B. så är) är likawäl; wtnes-
byrdh; sandt. 29 är kommen. 31 kötit. 32 dom; (B. rett) sanner. 33 mich;
(B. sendt) vthsendt; idher. 34 tweggio; menniskiers; wtnisbyrdh; sandt. 35
wtnisbyrd; *sielff* saknas; fadheren. 36 (B. sendt) vtsendt; hafuer; wtnisbyrd.
37 *til* saknas. 38 (B. Om) wåre thet så ath. 39 Tesse; oordhen.

S. Johannis

Offerkistona, lärandes j Templet. Och ingen toogh fatt på 40
honom, Ty hans tijdh war icke än nu kommen.

Tå sadhe åter Jesus til them, Jagh gåår bortt, och j skolen
sökia migh, och skolen döö vthi idhra synder. Tijt iagh gåår,
kunnen j icke komma. Tå sadhe Judanar, Mon han tå wilia
dräpa sigh sielff, mädhan han sägher, Tijt iagh gåår, kunnen 45
j icke komma? Och han sadhe til them, J ären nedhan effter,
och iagh är offuan effter. J ären aff thesso werldenne, iagh
är icke aff thesso werldenne. Så haffuer iagh nu sagdt idher,
at j skolen döö j idhra synder, Ty om j icke troo, at thet är
iagh, skolen j döö j idhra synder. 50

Tå sadhe the til honom, Hoo äst tu? Och Jesus sadhe til
them, Alraförst iagh, som talar medh idher. Jagh haffuer
mykit som iagh måtte tala och döma om idher, Men then
migh sendt haffuer, är sanferdigh, och thet iagh haffuer
hördt aff honom, thet talar iagh j werldenne. Men the för- 55
stodho icke, at han taladhe til them om Fadhren. Tå sadhe
Jesus til them, När j haffuen vphögdt menniskionnes Son,
tå skolen j förstå, at thet är iagh, och at iagh gör intet aff
migh sielff, vthan hwadh Fadhren haffuer lärdt migh, thet
talar iagh. Och then migh sendt haffuer, är medh migh. 60
Fadhren läter migh icke bliffua allena. Ty iagh gör altijdh
thet honom teckt är. När han thetta taladhe, troodde monge
på honom.

Tå sadhe Jesus til the Judar, som troodde på honom, Om

Text rad: 41 (B. nu) thå. 42 bort. 43 och j skolen. 44 judhana; *tå* saknas; (B. wilia) skola. 45 sich. 46 *til* saknas. 47 these. 48 tesse; werldhenne; (B. Så . . . idher) för then skull sadhe iach idher. 49 för ty. 51 (2 g.) *til* saknas. 52 Aldraförst; (B. iagh . . . idher) thet samma *som iach sägher idher. 53 motte. 54 (B. sendt) vthsendt; sanferdugh. 55 hört; werldhenne; *Men* saknas. 57 j vphögdt haffuen; menniskiones. 58 (B. skolen j förstå) wardhen j förstondandes. 59 (B. hwadh) såsom; lärt. 60 (B. sendt) vthsendt; haffuer; mich. 62 täkt. 63 (B. på) vppå. 64 judhana; *på* saknas.

Gloss. rad: 52 (*Alraförst*) *Thet . . . icke*. saknas. 52 (saknas i B.) *som iach sägher *Thet samma* är iach som iach tillförena sadhe idher, thet är, Jach är werldena liws, Then ther törster komme till mich, Mit kööt är sannerligha maat etc. Så är Christus gnds (!) faders oordh. Johan. j.

(Alraförst)
Thet är, Jagh är idar
Predicare. Tå j thet
troon j förstonne, Så
skole j wel förfara hoo
iagh är, ellies icke.

Euangelium

65 j bliffuen widh mijn ord, så ären j mine rette Läriungar, och j skolen förstå sanningen, och sanningen skal göra idher frij. The swaradhe honom, Wij äre Abrahams sädh, och haffue aldrigh någhors trälar warit, Huru sägher tå tu, J skolen warda frij? Swaradhe them Jesus, Sannerligha, sannerligha

70 sägher iagh idher, At hwar och en som syndena gör, han är syndennes trääl. Men trälen bliffuer icke j hwset ewinnerligha, Sonen bliffuer ewinnerligha. Om Sonen gör idher frij, så ären j retzligha frij. Jagh weet at j ären Abrahams sädh. Men j faren effter at dödha migh, ty mitt taal haffuer intet

75 rwm j idher. Jagh talar thet iagh haffuer seedt när minom Fadher, och j gören thet j haffuen seedt när idhar fadher. Swaradhe the, och sadhe til honom, Abraham är wår fadher. Sadhe Jesus til them, Woren j Abrahams barn, tå giorden j Abrahams gerningar. Nu faren j effter at dödha migh, som

80 är then man, then idher haffuer sagdt sanningena, hwilka iagh hördt haffuer aff Gudhi, Thet giorde icke Abraham. J gören idhars fadhers gerningar. Tå sadhe the til honom, Wij äre icke oächta födde, Wij haffue en Fadher, nemligha Gudh. Jesus sadhe til them, Wore Gudh idhar Fadher, så

85 elskadhen j jw migh. Ty aff Gudhi är iagh vthgången och kommen, Ty iagh är icke heller kommen aff migh sielff, men han haffuer migh sendt. Hwj kennen j icke mitt taal? Ty j kunnen icke höra mitt taal. J ären aff then fadhren dieffuulen, och idhars fadhers begär wilien j effterfölia. Han

90 haffuer warit en mandråpare aff begynnelsen, och bleff icke ståndandes j sanningenne, Ty sanningen är icke j honom. När han talar lögnena, talar han aff sitt eghit, Ty han är

---

Text rad: 65 min; oordh; *så* saknas; (B. mine rette) sannerligha mine; läryungar. 67 ärom; haffuom. 68 (B. någhors trälar warit) warit trälar vnder någhor man; Hurw; tu thå. 69 wardha. 71 syndenas; träl; blifuer. 72 (2 g.) sonnen; blifuer. 73 (B. så) thå; (B. retzligha) sannerligha. 74 (B. at dödha) och wilien dödha; (B. ty) ty ath; tal. 75 seet. 76 hafuen. 77 (B. och) ath(!). 78 Wären; giordhen. 79 gerninga. 80 hafuer; huilka. 81 hört; hafuer. 82 idhers; gerninga; *til* saknas. 83 ärom; oächta; haffuom; nemligh. 84 wåre; (B. Fadher) fadh(!); (B. så) thå. 85 iw; vthgongen. 86 *Ty* saknas. 87 hafuer; (B. sendt) vthsendt; hwij. 88 För ty kunnen j icke. 89 dieffwulen; idhers; begäär. 90 bleeff; (B. icke) icke(!). 91 sanningena; ty ath. 92 löghnena; eghet.

S. Johannis

lögnachtigh, och thes fadher. Men effter thet iagh sägher idher sanningena, troo j migh intet.

Hwilken aff idher straffar migh för synd? Sägher iagh 95
nu idher sanningena, Hwj troon j migh icke? Then ther aff
Gudhi är, han hörer Gudz ord, therföre hören j icke, at j
icke ären aff Gudhi.

Tå swarade Judanar, och sadhe til honom, Säye wij icke
rett, at tu äst en Samarit, och haffuer dieffuulen? Jesus swa- 100
radhe, Jagh haffuer icke dieffuulen, men iagh prijsar min
Fadher, och j haffuen försmädhat migh. Jagh söker icke
effter min prijs, Then är wel til, som ther effter söker och
dömer.

Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Hwilken som 105
gömer mitt taal, han skal icke see dödhen til ewigh tijdh.
Tå sadhe Judanar til honom, Nu haffue wij förstått, at tu
haffuer dieffuulen. Abraham är dödher och Propheterna, och
tu sägher, Hwilken som gömer mijn ord, han skal icke smaka
dödhen ewinnerligha. Ästu meer än wår fadher Abraham 110
som dödher är? Propheterna äro ock dödhe. Hwem gör
tu tigh sielffuan? Jesus swaradhe, Är thet så, at iagh prijsar
migh sielff, så är min prijs intet. Min Fadher är then som
migh prijsar, hwilken j säyen wara idhar Gudh, och kennen
honom doch intet, men iagh kenner honom. Och om iagh 115
sadhe, at iagh icke kende honom, worde iagh en liwgare
lijka som j. Men iagh kenner honom, och håller hans taal.
Abraham idhar fadher frögdadhes, at han skulle få see min
dagh, Han sågh honom, och wardt gladh. Tå sadhe Judanar
til honom, femtiyo år haffuer tu icke än nu, och Abraham 120

(mijn ord)

Thet är sagdt om
troonnes eller Euan-
gelij ord.

(Han sågh)

All helghon jfrå werl-
dennes begynnelse,
haffua haft thensam-
ma trona på Christum
som wij haffue, och
woro rette Christne.

Text rad: 93 löghnaktugh; tess. 95 Hwilkin. 96 hwij. 97 oordh. 99 swa-
radhe; judhana; til saknas; Seyom. 100 Samaritan; och tu haffuer; dieffwulen.
101 dieffwulen. 102 sökier. 103 wäl; sökier. 104 (B. dömer) döma skall.
105 Hwilkin. 107 judhana; haffuom; förstådt. 108 dieffwulen. 109 Hwilkin;
min; oordh. 110 äst tu; mera. 113 (B. så) thå; prijsz. 114 hwilkin. 114-115
(B. kennen honom doch intet) haffuen honom likawäl intit kendt. 117 lika; (B.
håller) gömer; taall. 119 wart; judhanar.

Gloss. rad: 109 * min oordh etc); saght; (B. om) vthaff; trones oordh eller
euangelij. 119 * han sågh etc.); (B. jfrå) frå; werldenes; begynnelse; then samma.

Euangelium

haffuer tu seedt? Jesus sadhe til them, Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Förr än Abraham war född, är iagh. Tå togho the vp stenar, til at kasta honom. Men Jesus gömde sigh vndan, och gick vth aff Templet.

IX. Capitel.

Och gick Jesus fram om, och sågh en man som war blind född. Och hans Läriungar sporde honom til, och sadhe, Rabbi, Hwilken syndadhe, thenne eller hans föräldrar, at
5 han skulle födhas blind? Jesus swaradhe, Hwarcken haffuer thenne syndat eller hans föräldrar, men på thet Gudz werck skola vppenbaras på honom. Jagh moste wercka hans werck som migh sendt haffuer, medhan daghen är. Natten kommer tå ingen kan wercka. Så lenge iagh är j werldenne, är iagh
10 werldennes Liws.

Tå han thetta sagdt hadhe, spottadhe han på jordena, och gjorde en treck aff spotten, och smoorde medh trecken på thens blindas öghon, och sadhe til honom, Gack bortt, och två tigh j dammen Siloha (thet betydher) sender. Han gick
15 och twädde sigh, och kom igen, och hadhe sijn synn. Tå sadhe grannanar, och the som honom förr seedt hadhe, at han war en tiggare, Är icke thetta then som satt och tiggde? Somlighe sadhe, Thet är han. Somlighe sadhe, han är honom lijker. Men han sielff sadhe, Thet är iagh. Tå sadhe the til
20 honom, Huru wordo tijn öghon öpnat? Swaradhe han, och sadhe, Then mannen som kallas Jesus, gjorde en treck, och smoorde mijn öghon, och sadhe til migh, Gack til dammen

---

Text rad: 122 Förra än; (B. född) till.

1 Niyonde. 2 (B. om) vm. 3 läryungar; spordhe. 3, 13, 22, 26, 29, 39, 40, 46, 56, 62, 63, 70, 73, 76, 79, 83 (2 g.) till. 4 (B. Rabbi) Mestar; Huilkin; föreltra. 5 skulle (!); hafuer. 6 föreltre; vppå thet ath. 7 openbaras; (B. på) j; werka. 8 (B. sendt) vthsendt; mädhan. 9 werka. 10 werldenes. 11 saght (sagt i kusten); (B. på) vppå. 12 träck; smordhe; (B. på) vppå. 13 (B. thens) thes; bort. 14 (B. dammen) dijket; Siloe; parentestecken saknas. 15 syn. 16 grannana; hadhe seet honom för. 17 tigde. 19 *Men* saknas; *sielff* saknas; *til* saknas. 20 Hurw; wordho; thin. 21 träck. 22 smordhe; min; *til* (frfr. migh) saknas; till (frfr. dammen); (B. dammen) dijket.

S. Johannis

Siloha, och två tigh. Och när iagh gick och tvådde migh, fick iagh synen. Tå sadhe the til honom, Hwar är han? Sadhe han, Jagh weet thet icke. 25

Tå hadhe the honom som blind hadhe warit, til the Phariseer. Och thet war på en Sabbath, när Jesus gjorde trecken och öpnadhe hans öghon. Åter sporde honom ock the Phariseer, huru han hadhe fått synena. Han sadhe til them, Han ladhe migh treck på öghonen, och iagh tvådde migh, och haffuer nu mijn syyn. Tå sadhe någhre aff the Phariseer, Thenne mannen är icke aff Gudhi, effter han icke håller Sabbathen. Somlighe sadhe, Huru kan een syndig menniskia göra these tekn? Och een twedregt war emellan them. Åter sadhe the til then blinda, Hwadh sägher tu om honom, at han haffuer öpnat tijn öghon? Tå sadhe han, En Prophet är han. 30
35

Men Judanar troodde icke om honom, at han hadhe warit blind, och hadhe fått synena, til tess the kalladhe föräldranar, hans som synen hadhe fått, och sporde them til, och sadhe, År thenne idhar son, then j säyen wara blind född? Huru seer han nu? Tå swaradhe them hans föräldrar, och sadhe, Wij wete at thenne är vår son, och at han är blind född. Men huru han nu seer, wete wij icke, eller hwar hans öghon öpnat haffuer, wete icke wij. Han är åldrigh noogh, spörrier honom til, tale sielff för sigh. Thetta sadhe hans föräldrar, therföre, at the räddes för Judanar. Ty Judanar hadhe tå redho beslutet emellan sigh, at huilken som bekende honom wara Christum, han skulle vthkastas aff Synagogon. För then skul 40
45

Text rad: 23 Siloe. 24 *til* saknas. 26 (B. hadhe frfr. the) leedde; (B. blind hadhe warit) så lenge hadhe warit blind. 27 *thet* saknas; (B. på) yppå; Sabbatzdagh; träcken. 28 spordhe; *the* saknas; pharisei. 29 hurw; fååt. 30 lagdhe; träck. 31 min; syn. 32 *mannen* saknas; effter thet han; haller. 33 Sabbatzdaghen; en; syndogh. 34 *tesse*; teekn; en; twedräkt. 35 *Aåter*; (B. til then) them; huad. 36 thin; prophete. 38 judhana. 39 fååt; thes. 39-40 (B. föräldranar . . . fått) hans föräldhra som synena hadhe fååt. 40 spordhe. 41 idher; blindan; föddan. 42 föräldhrar. 43 (B. thenne) thetta. 44 han seer nw; huar. 45 hafuer; åldrogh; spörrien. 46 föräldhrar; ther före. 47 (2 g.) judhanar; (B. Ty) Ty ath; be slutet. 48 hwilkin. 49 Synagogan.

Euangelium

50 sadhe hans föräldrar, Han är åldrigh noogh, spörier honom sielff.

Åter kalladhe the mannen som hadhe warit blind, och sadhe til honom, Giff Gudhi ärona. Wij wete, at thenne mannen är än syndare. Swaradhe han, och sadhe, Om han är
55 en syndare, weet iagh icke, Jtt weet iagh, at iagh war blind, och seer nu. Åter sadhe the til honom, Hwadh giorde han tigh? Huru öpnadhe han tijñ öghon? Han swaradhe them, Jagh sadhe thet nu idher, hörde j thet icke? Hwj welen j nu åter höra thet? Wilien j ock warda hans Läriungar?
60 Tå bannadhe the honom, och sadhe, War tu hans Läriunge, Wij äre Mosi Läriungar, Wij wete, at Gudh haffuer talat til Mosen, Men hwadhan thenne är, wete wij icke.

Tå swaradhe then mannen, och sadhe til them, Thet är jw vnderlighit, at j icke skolen weta, hwadhan han är, och
65 likwel haffuer han öpnat mijn öghon. Wij wete, at Gudh icke hörer syndare, vthan then som är Gudhfruchtigh, och fölier hans wilia effter, honom hörer han. Jfrå werldennes begynnelse är icke hördt, at någhor haffuer thens öghon öpnat, som haffuer warit blind född. Wore han icke aff Gudhi,
70 så kunde han intet göra. The swaradhe, och sadhe til honom, Tu äst aller födder j synd, och wilt lära oss? Och så dreffuo the honom vth. Och fick Jesus höra, at the honom vthdriffuit hadhe. Och när han fann honom, sadhe han til honom, Troor tu på Gudz Son? Han swaradhe, och sadhe,
75 Herre, hoo är han, at iagh må troo på honom? Och Jesus sadhe til honom, Tu haffuer seedt honom, och thet är then, som talar medh tigh. Tå sadhe han, Herre, Jagh troor. Och han tilbadh honom.

Text rad: 50 föräldha(!); åldrog. 52 Åater. 53 *til* saknas; (B. Giff Gudhi ärona) Prijsa gudh. 54 (B. än) en. 55 itt. 56 Hwad. 57 åt tigh; Hurw; thin. 58 (B. hörde j thet icke) och j willen thet icke höra; Hwij. 59 (B. Wilien j ock monen j och wilia; wardha; läryungar. 60 läryunge. 61 äro; läryungar. 62 wetom. 64 vnderlighit. 65 likawäl; min; thet ath. 66 hörer icke; (B. Gudhfruchtigh) gudz tienare. 67 (B. Jfrå) Frå; werldenes. 68 begynnelse; (B. thens) thess; (B. öpnat) vplyct. 69 wåre. 70 (B. så) thå. 71 (B. äst) är; och tu will; driffuo. 73 fan. 74 (B. på) vppå. 75 (B. må) skall; (B. på) vppå.

S. Johannis

Och Jesus sadhe til honom, Til en doom är iagh kommen
j thenna werldena, at the som icke see, skola warda seendes, 80
Och the som see, skola warda blinde. Och någhre aff the
Phariseer, som woro medh honom, hörde thetta, och sadhe
til honom, Mone wij ock wara blinde? Sadhe Jesus til
them, Woren j blinde, tå hadhen j icke synd. Men nu säyen
j, Wij see, therföre bliffuer idhor synd. 85

X. Capitel.

Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Hwilken icke
går in genom dorena j fårahuset, vthan stijgher annorstädz
in, han är en tiuff och en röffuare. Men huilken som går in
genom dorena, han är Heerden til fåren. För honom låter 5
dörawården vp, och fåren höra hans röst. Och sijn eghen
fåår kallar han widh nampn, och leedher them vth. Och när
han slepper sijn eghen fåår vth, går han för them, och fåren
fölia honom effter, Ty the kenna hans röst. Men then frem-
mande fölia the icke, vthan fly jfrå honom, Ty the kenna icke 10
theras röst som fremmande äro. Thenna lijknelser sadhe
Jesus til them, Men the förstodho icke hwadh thet war som
han sadhe them.

Åter sadhe Jesus til them, Sannerligha, sannerligha sägher
iagh idher, Jagh är dören för fåren. Alle the som för migh 15
kompne äro, the äro tiuffuar och röffuare, Men fåren hörde
them intet. Jagh är dören, Hwilken som ingår jgenom migh,
han skal bliffua saligh, och skal ingå och vthgå, och finna
beet. Tiuffuen kommer icke, vthan til at stiela, slachta och

Text rad: 79 Till. 80 (B. thenna) tesse; wardha. 81 wardha. 82 phariseer
hörde thetta, som wåro medh honom. 83 Monom. 84 wåren. 85 seem; ther
före; (B. bliffuer) warar.

1 Tiyonde. 2 Huilken. 3 (B. in) j; fårahwset; vtan; annarstadz. 4 tiwff;
röffware; hwilkin. 5, 12, 14, 19, 24, 31, 63, 65, 67, 75, 76 till. 6 dörawården.
8 släpper. 9 För ty; främmande. 10 (B. fölia the icke) wardha the icke effter föliande;
j frå; ty ath. 11 främmande; (B. äro) ära; lijknilse. 12 hwad. 14 Aåter. 16
(2 g.) (B. äro) ära; tiwffuar; hördhe. 17 Huilkin; ingår; j genom; mich. 18
(2 g.), 32 skall. 18 (B. saligh) förwarat; ingåå. 19 Tiwffwen; vtan; stiäla; och
slakta.

Euangelium

20 förgöra. Jagh är kommen, på thet the skola haffua lijff, och offuert noogh haffua.

Jagh är then godhe Heerden. En godh Heerde låter sitt lijff för fåren. Men then som leegder är, och icke är Heerden, hwilkom fåren icke tilhöra, seer Vlffuen komma, och offuer-
25 giffuer fåren och flyyr, och Vlffuen bortrycker, och förskingrar fåren. Men then Leegde flyyr, Ty han är leegd, och wår-
dar intet om fåren. Jagh är then godhe Heerden, och kenne
mijn fåår, och mijn kenna migh, Såsom Fadhren kenne
migh, och iagh kenne Fadhren, och iagh låter mitt lijff för
30 fåren. Jagh haffuer ock annor fåår, som icke äro aff thetta
fårahuset, them moste iagh ock dragha här til, och the skola
höra mina röst. Och thet skal warda itt fårahws och en
Heerde.

För then skul elskar Fadhren migh, at iagh låter mitt lijff,
35 på thet iagh skal åter taghat igen. Jngen tagher thet aff migh,
men iagh låter thet aff migh sielff. Jagh haffuer macht at
låta thet, och iagh haffuer macht tagha thet igen. Thetta
bodhet fick iagh aff minom Fader.

Tå wardt åter een twedregt jbland Judanar för thetta talet
40 skul. Monge aff them sadhe, Han haffuer dieffuulen, och
är vrsinnigh, Hwj hören j honom? Somlighe sadhe, Sådana
ord är icke thens manz som dieffuul haffuer. Jcke kan
dieffuulen öppna the blindas öghon.

Så wardt tå j Jerusalem Kyrckmessa, och thet war winter.
45 Och Jesus gick j Templena j Salomonis Förhws. Tå kring-

Text rad: 20 på thet ath; skula. 21 öffwrit. 22 heerdhen; godher; heerde; (B. låter) giffuer. 23 (B. then som leegder är) leghodrengen; (B. och icke) och then som icke; heerdhen. 24 huilkom; till höra; (B. Vlffuen) warghen; (B. komma) kommande; öffuergiffuer. 25 flyr; (B. Vlffuen) warghen. 26 *Men* saknas; (B. then Leegde) Leghodrengen; flyr; (B. leegd) en leghodreng. 27 heerdhen. 28 (2 g.) min; mich. 29 mich; (B. och iagh kenne) så kenne och iach; mit. 30 Haffuer iach; (B. äro) ära; (B. aff) vthaff. 31 fårahwset. 33 heerde. 35 (B. på thet . . . igen) och wardher thet åter igen taghandes. 36 makt. 37 hafuer; makt; åter igen. 37-38 (B. Thetta bodhet) then befallning. 39 wart; en; twedrächt; ibland; judharna. 40 Månge; hafuer; dieffwulen. 41 wrsinne; hwij; Somblighe. 42 oordh; then; mansz; dieffwul. 43 dieffwlen; then blindes; öghen. 44 wort; Hierusalem; kyrckmessa. 45 (B. Förhws) waknhws; kringherffidhe.

S. Johannis

huerffde Judanar honom, och sadhe til honom, Huru lenge förhalar tu medh oss? Sägh oss frij om tu äst Christus. Jesus swaradhe, Jagh haffuer sagdt idher thet, och j troon thet icke. Gerningandar som iagh gör j mins Fadhers nampn, the bära witne om migh, men j troon thet icke, Ty j ären icke 50 aff mijn fåår, såsom iagh sadhe idher. Mijn fåår höra mina röst, och iagh kenne them, och the fölia migh, och iagh giffuer them ewinnerlighit lijff, och the skola icke förgåås ewinnerligha, Jngen skal heller ryckia them vthu minne hand. Min Fadher som migh them giffuit haffuer, är större 55 än alle, och ingen kan ryckia them vthaff mins Fadhers hand. Jagh och Fadhren ärom itt.

Tå togho åter Judanar stenar til at stena honom. Jesus swaradhe them, Jagh haffuer monga godha gerningar bewijst idher aff minom Fadher, för hwilka aff them stenen j migh? 60 Judanar swaradhe honom, och sadhe, För godha gerning skul stene wij tigh icke, vthan för hädhelsen skul, och at tu som äst een menniskia, gör tigh sielff til Gudh. Jesus swaradhe them, Är icke scriffuit j idhor Lagh, Jagh sadhe, J ären Gudhar? Haffuer han nu kallat them Gudhar, til hwilka Gudz 65 ord skeedde, och Scriffiten kan icke warda om intet, Och j säyen doch til honom som Fadhren helghat haffuer, och sendt j werldena, Tu hädher Gudh, therföre at iagh sägher, Jagh är Gudz Son? Gör iagh icke mins Fadhers gerningar, så troor migh intet, Men gör iagh them, troor tå gerningomen, 70 om j icke wilien troo migh, på thet j skolen förstå och troo, at Fadhren är j migh, och iagh j honom.

Text rad: 46 Judhana; *til* saknas. 47 (B. medh oss) wåra siel; *tw* (frfr. äst). 48 haffwer. 49 Gerningana; (B. mins) min. 50 mich; för ty. 51 (B. mijn) min; (B. Mijn) Min. 52 mich. 53 forgåås. 54 ingen; *vtwr*. 55 mich. 56 (B. mins) min. 58 Judhana; steenar; (B. til at) ath the wille; steena. 59-60 Monga godha gerningar haffuer iach bewist idher. 60 mich. 61 Judhana. 62 steenom; *wi*; *v*tan; för gudhz hädhilse skull. 63 en; minniskia. 64 är thet icke. 65 *nw* han. 66 oord; (B. skeedde) är sagdt; wardha. 67 seyem; fadherem; helgat. 68 werldhena; (B. therföre at) j thy. 69 gerninga. 70 mich. 70-71 (B. troor tå . . . troo migh) och om j troon icke mich så troon gerningomen. 71 *vppå* thet ath; skulen. 72 mich.

Euangelium

Åter foro the effter at gripa honom, och han gick vthu
theras hender, och droogh åter bortt på hijnsidhon Jordan,
75 til thet rwmet ther Johannes hadhe först döpt, och bleff ther.
Och monge komo til honom, och sadhe, Johannes giorde
intet tekn, Men alt thet Johannes om thenna sagdt haffuer,
är sant. Och troodde monge ther på honom.

XI. Capitel.

Och lågh en man kranck, benemd Lazarus aff Bethanien,
aff Marie och hennes systers Marthe byy. Och war Maria
then som smoorde Herran medh smörielse, och torkadhe
5 hans fötter medh sitt håår, hwilkens brodher Lazarus lågh
siwk. Tå sende hans systrar til honom, och sadhe, Herre,
sij, then tu kääar haffuer, ligger siwk. När Jesus thet hörde,
sadhe han, Thenne siwkdomen är icke til död, vthan til
Gudz äro, at Gudz Son skal ther aff ärat warda. Och hadhe
10 Jesus Martham, och hennes syster, och Lazarum kääar. När
han tå hörde, at han war siwk, bleff han ther j samma rwmet
twå daghar.

Ther effter sadhe han til Läriunganar, Lät oss åter gå in
j Judeam. Läriunganar sadhe til honom, Rabbi, Nu wille
15 Judanar stena tigh, och åter gåår tu tijt? Jesus swaradhe,
Äro icke tolff timar om daghen? Hwilken som wandrar om
daghen, han stöter sigh icke, Ty han seer thenna werldennes
liws. Men then som wandrar om nattena, han stöter sigh,
Ty liwset är icke j honom. Thetta taladhe han, och sedhan

Text rad: 73 Aåter; (B. at) och wille; grijsa; vthur. 74 theres; bort; hin-
sidhen; Jordans floodh. 75 rumet; Joannes; bleff. 76 Joannes; giordhe. 77
Joannes haffuer sagt om thenne här. 78 sandt; Och monge troodde; (B. på) vppå.

1 Ellofte. 2 låågh; krank. 3 (B. aff) vthaff; Maries; (B. hennes) henne; Mar-
thes; (B. byy) stadh. 4 smordhe; törkadhe. 5 föter; hwilkes; låågh. 7 (B. kääar
haffuer) elskar; hördhe. 8 (2 g.), 14, 20, 32, 35, 57 (2 g.), 66, 106 till. 8 vtan.
9 (B. Gudz Son) gudh. 9, 55 skall. 9 (B. ärat) prijsat; wardha. 11 hördhe; bleff;
rumet. 12 j twåå. 13 Sedhan ther effter; (B. til Läriunganar) läriungomen;
(B. Lät oss åter gå) Gangom åter. 14 Judeelandit; Läriungana; (B. Rabbi) Mestar.
15 Judhana; steena. 16 tijmar; Hwilkin. 17 thenne; werldenes. 18 Men saknas;
(B. then) Huilkin. 19 ty ath; (B. taladhe) sadhe.

S. Johannis

sadhe han til them, Lazarus wår wen soffuer, men iagh gåår 20
 at vpweckia honom aff sömpnen. Tå sadhe hans Läriungar,
 Herre, soffuer han, så warder thet bätre medh honom. Men
 Jesus taladhe om hans dödh, Och the meente, at han hadhe
 talat om lekamligh sömpn. Så sadhe tå Jesus vppenbarligha,
 Lazarus är dödh, Och iagh glädz för idhra skul, at iagh icke 25
 war ther, på thet j troo skolen, Men låter oss gå til honom.
 Tå sadhe Thomas, som kallas Twilling, til Läriunganar,
 Låt ock oss gå, at wij må döö medh honom.

Tå kom Jesus, och fann honom redho haffua leghat fyra
 dygn j graffuen. Och war Bethania icke longt jfrå Jerusalem, 30
 widh femton stadier wågs. Och monge aff Judanar wore
 kompne til Martham och Mariam, at the skulle hugswala
 them offuer theras brodher. När Martha hörde, at Jesus
 kom, lop hon emoot honom. Men Maria satt hema.

Tå sadhe Martha til Jesum, Herre, hadhe tu warit här, 35
 hadhe min brodher icke bliffuit dödh. Men iagh weet än nu,
 at alt thet tu bedhes aff Gudhi, thet warder Gudh giffuandes
 tigh. Sadhe Jesus til henne, Tin brodher skal stå vp igen.
 Sadhe Martha til honom, Jagh weet, at han skal vpstå j
 vpståndelsen på ytersta daghen. Sadhe Jesus til henne, Jagh 40
 är vpståndelsen och lijffuet, Hwilken som troor på migh,
 han skal leffua, om han än dödh bliffue. Och hwar och en
 som leffuer och troor på migh, han skal icke döö ewinner-
 ligha, Troor tu thet? Sadhe hon til honom, Ja Herre, Jagh
 troor at tu äst Christus Gudz Son, som komma skulle j 45
 werldena.

Och när hon thetta hadhe sagdt, gick hon bortt, och kal-

Text rad: 20 wår; soffwer. 21 (B. vpweckia honom) weckia honom vp;
 sömpnen. 22 soffwer; wardher. 23 (B. Jesus) han; (B. taladhe) hadhe sagt them.
 24 likamligh; sömn; Sää; them openbarligha. 25 glädhes. 26 påå; gåå. 27 *Tå*
 saknas; (B. Twilling) Didimus. 28 (B. Låt ock oss gå) Gongom och wij; måå.
 29 Thåå; fan. 30 (B. jfrå) frå; Hierusalem. 31 Judhanar; wåro. 32 komne;
 skwlle; hwgswala. 33 öffwer; theres; hördhe. 34 lopp; heema. 37 wardher;
 geffwandes. 39 *at* saknas; (B. han skal vpstå) han wardher vpstondandes. 40
 vpstondilsen; yterste. 41 vpstondilsen; Huilkin; (B. på) vppå; mich. 42 (B. om
 han än) än thå ath han. 43 (B. på) vppå; mich; (B. icke) ey. 46 werldhena.
 47 bort.

Euangelium

ladhe Mariam sina syster lönligha, och sadhe, Mestaren är
kommen, och kallar tigh. När hon thet hörde, stoodh hon
50 strax vp, och kom til honom, Ty Jesus war icke än tå kommen
in j byyn, vthan war på samma rwm, ther Martha hadhe
kommet emoot honom. Tå nu Judanar som medh henne
woro j hwset, och hugswaladhe henne, sågho Mariam, at
hon stoodh hasteligha vp, och gick vth, folgde the henne,
55 och sadhe, Hon går til graffuena, at hon skal gråta ther.

Tå Maria kom tijt som Jesus war, och sågh honom, föll
hon til hans fötter, och sadhe til honom, Herre, hadhe tu
warit här, wore min brodher icke död. När Jesus sågh henne
gråta, och Judanar som woro kompne medh henne, ock gråta,
60 förbittradhe han sigh j Andanom, och bedröffuadhes j sigh
sielff, och sadhe, Hwar ladhen j honom? Sadhe the til ho-
nom, Herre, kom och see. Och Jesus greet. Tå sadhe Ju-
danar, Sij, huru kääar hadhe han honom. Men somlighe aff
them sadhe, Kunde icke han som öpnadhe thens blindas
65 öghon, haffua så giordt, at thenne icke hadhe bliffuit död?
Tå förbittradhes åter Jesus j sigh sielff, och kom til graf-
fuena. Och thet war een kula, och en steen lagd ther vppå.

Sadhe Jesus, Tagher bortt stenen. Sadhe til honom
Martha, hans syster som död war, Herre, han luchtar redho,
70 Ty han haffuer varit död j fyra dygn. Jesus sadhe til henne,
Sadhe iagh icke tigh, at om tu troodde, skulle tu få see Gudz
herligheet? Tå toggo the stenen bort aff rwm, ther then
dödhe lagder war. Och Jesus hoff vp sijn öghon, och sadhe,
Fadher, iagh tackar tigh, at tu haffuer hört migh. Doch
75 weet iagh, at tu hörer migh altijdh, Men för folcket skul

Text rad: 48 (B. och sadhe) seyandes. 49 tich. 50 (B. Ty Jesus war icke) och war icke Jesus. 51 *in* saknas; byn; vtan; (B. på) vppå; rwm. 52 kommit; Judhana. 53 wåro. 57 föter. 58 wåre; såagh. 59 (B. gråta frfr. och) gråtandhe; (B. Judanar . . . ock gråta) Judhana gråtandhe som waro komne medh henne. 60 förbittradhe (!); (B. bedröffuadhes j sigh) bedröwadhe sigh. 61 Huar; lagdhen. 62 grät; Judhana. 63 hurw; (B. kääar hadhe) älskadhe. 64 (B. han) thenne; ypnadhe; thes; blindhes. 65 haffwa. 66 sielffuom; graffwena. 67 en; kwla. 68 bort; steenen; *til* saknas. 69 luktar; reedho. 70 *til* saknas. 71 fåå. 72 steenen; rwmith. 73 lagdher; sin. 74 tich; (B. haffuer hört) hördhe; mich. 74-75 (B. Doch weet iagh) Jach wiste thet. 75 mich; folkit.

S. Johannis

som här om kring ståår, sägher iagh thet, på thet the troo skola, at tu migh sendt haffuer.

Och tå han thet sagdt hadhe, ropadhe han medh högga röst, Lazare, kom vth. Och han som dödh war kom vth, bunden om hender och fötter medh swepeklädhe. Och hans ansichte war förteckt medh en swettedwk. Jesus sadhe til them, Löser honom, och låter honom gå. Tå troodde monge aff Judanar på honom, som kompne woro til Mariam, och sågho thet Jesus giorde. Men somlighe gingo bortt til the Phariseer, och sadhe them hwadh Jesus hadhe giordt.

Tå församladhe the öffuerste Presterna och Phariseerna itt Råd, och sadhe, Hwadh göre wij? Ty thenne mannen gör mong tekn, Låte wij honom så bliffua, tå troo alle på honom. Och the Romare komma, och tagha bortt vårt land och folck. Men en aff them, widh namn Caiphas, som war öffuerste Prest på thet året, sadhe til them, J weten intet, ey heller besinnen, at oss är bättre, at en man döör för folcket, än alt folcket skulle förgåås. Thet sadhe han icke aff sigh sielff, men effter han war öffuerste Prest om thet året, propheteradhe han. Ty Jesus skulle döo för folcket, och ey allenast för folcket, vthan at han församla skulle Gudz barn, som förströdd woro. Jfrå then daghen, rådhslogho the emellan sigh, at the skulle dödha honom.

Så wandradhe nu icke Jesus meer vppenbarligha jbland Judanar, vthan gick tådhan j then landzendan widh öknen, j en stadh som heter Ephrem, och wistadhes ther medh sina Läriungar. Och instudadhe tå Judanars Påscha. Och monge gingo vthaff landet vp til Jerusalem för Påscha, at

---

Text rad: 76 kringh; (B. sägher) sadhe; påå thet ath. 77 mich. 80 föter; swepe klädhe. 81 ansikte; förtäkt. 82 gåå. 83 Judhana; komne; wåro. 84 (B. thet) the tingh; bort. 85 giort. 86 försambladhe; öffuerste; Pharisei. 87 Huad. 88 mång. 89 (B. Romare) romerske; bort. 90 folk; wedh; Chaiphas; (B. som war) effter han war. 91 presten; sadhe han til. 92 ath thet är oss bättre; folkit. 93 ath alt; folkit; förgås. 94 sielffuon (!); presten. 95 (B. Ty) ath; folkit. 96 folkit; skulle forsambla till hopa. 97 (B. förströdd) förskingradhe; wåro; J frå; rådslslogho. 99 (B. Så) Ther före; *meer* saknas; openbarligha; j bland. 100 Judhana; vtan; ökna. 101 Ephraim. 102 Judhanas; Påska. 103 monghe; landit; Hierusalem; påskana.

Euangelium

the skulle rena sigh. Tå sökte the effter Jesum, och taladhes
105 widh emellan sigh, ståndandes j Templet, Hwadh synes idher,
at han är icke kommen til högtijdhes daghen? Och hadhe
öffuerste Presternar och the Phariseer budhit på, at hwilken
som wiste hwar han wore, skulle han thet kungöra, at the
måtte gripa honom.

XII. Capitel.

Sex daghar för Päscha, kom Jesus til Bethanien, ther La-
zarus hadhe warit dödh, then han vpweckte jfrå the dödha.
Ther giorde the honom en natward, och Martha tiente,
5 Men Lazarus war en aff them som medh honom widh boord
Matt. 26. såto. Tå toogh Maria itt pund smörielse aff kostelighit oför-
Marci 14. falskat Nardus, och smoorde Jesu fötter, och torkadhe hans
fötter medh sitt håår. Och hwset vpfyltes medh lucht aff
smörielsen. Tå sadhe en aff hans Läriungar, Judas Simons
10 Jscharioth, som honom förrådha skulle, Hwj wardt icke
thenna smörielsen såld för try hundradhe penningar, och
giffuit fattighom? Thet sadhe han icke, at honom wårdadhe
någhot om the fattigha, vthan för ty han war en tiwff, och
hadhe pungen, och baar thet giffuit wardt. Tå sadhe Jesus,
15 Lät henne bliffua, hon haffuer thet bewarat til mins be-
graffuelses dagh. Ty j haffuen altijdh fattigha när idher,
men migh haffuen j icke alltijdh.

Så förnam mykit folck aff Judanar, at han war ther, och
komo tijt, icke allenast för Jesu skul, vthan at the skulle see
20 Lazarum, then han vpweckt hadhe jfrå the dödha. Tå råd-

Text rad: 104 (B. the skulle rena sigh) göra theras reening. 105 stondandes.
107 (B. på) vppå; hwilkin. 108 wåre. 109 grippa.

1 Tolfte. 2 dagha; påskana. 2, 15, 25, 72 (2 g.), 97 till. 3 vpwekte; (B.
jfrå the) aff. 4 giordhe; natwardh. 5 bordit. 6 öförfalskat(!). 7 smordhe;
föter; torkadhe. 8 föter; lwkt. 9 läryungar; Simonis. 10 Jschariotes; för-
rådha; Hwi; wort. 11 såldt; tryhundradhe; penninga. 12 fatigom; wordadhe.
13 fatigha. 14 wart; Jesns(!). 15 haffwer; (B. bewarat) förwarat; (B. mins) min;
begrassuile(!). 16 fatigha; (B. när) medh. 17 mich; altijdh. 18 folk; (B. aff)
vthaff; Judhana. 19 kommo; (B. icke) ey; vtan. 20 vpwäkt; (B. jfrå the) aff;
(B. Tå) Så; rådzslogho.

S. Johannis

slogho the öffuerste Presterna, at the ock skulle dräpa Lazarum, Ty monge aff Judanar gingo bortt för hans skul, och troodde på Jesum.

Daghen ther effter, när folcket, som tå mykit kommet war til högtijdhes daghen, hörde, at Jesus kom til Jerusalem, togho the Palmquistar, och gingo vth emoot honom, och ropadhe, Hosiana, Welsignat han som kommer j HERRANS namn, Jsraels Konung. Och fick Jesus ena åsninno, och satte sigh ther vppå, såsom scriffuit är, Rädz icke tu dotter Zion, sij, tin Konung kommer, sittandes på een åsninnos fola. Thetta förstodho hans Läriungar icke medh thet första, vthan tå Jesus war förklarar, komo the jhogh, at thetta war scriffuit om honom, och at the hadhe thetta giordt honom.

Matt. 21.
 Marci 11.
 Luce 19.
 Psal. 118.
 Sacha. 9.

Witnadhe ock folcket om honom, som medh honom warit hadhe, när han kalladhe Lazarum vthaff graffuene, och weckte honom vp jfrå the dödha. För then skul kom ock folcket emoot honom, at the hörde, han hadhe giordt thet teknet. Tå sadhe Phariseerna emellan sigh, J seen, at j intet kunnen skaffa, Sij, hela werlden löper effter honom.

30
 35
 40

Woro ock någhre Greker aff them, som vparne woro at tilbidhia j högtijdhenne. The gingo til Philippum, som war aff Bethsaida j Galilea, och bådho honom säyandes, Herre, wij wilie see Jesum. Philippus kom och sadhe thet för Andrea. Andreas och Philippus sadhe thet åter til Jesum. Jesus swaradhe them säyandes, Tijdhen är kommen, at menniskionnes Son skal warda förklarar.

45

Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Vthan hwete-

Text rad: 22 för ty; (B. aff) vthaff; Judhana; bort. 24 folket; komet. 25 till (frfr. högtijdhes); högtides; hördhe; Hierusalem. 26 Palmquistar; (B. emoot) j moot. 27 roopadhe; Hosanna; wälsignat är han; herrans (gemena). 28 konnung; åsninno. 29 så som. 29-30 (B. tu dotter Zion) Sions dotter. 30 konnung; sitiandes; (B. på) vppå; ena; åsninnes. 32 vthan; förklarar; (B. komo) thå komo; j hogh. 35 folkit. 37 wekte; (B. jfrå the) aff. 38 folkit; hördhe. 39 Pharisei. 39-40 kunnen intit. 40 heela; werldhen. 41 Wåro; (B. vparne) vpgongne; wåro. 42 tilbidhia; högtidhenne. 43 Bethsaidha; Galilee land; seyandes. 44 (B. för) till. 45 (B. Andrea) Andream. 46 Men Jesus; seyandes. 47 wardha; förklarar. 48 (B. Vthan) ath vthan så är, ath.

Euangelium

Matt. 16. kornet som faller j jordena warder dödt, så bliffuer thet
 Mar. 8. allena. Men warder thet dödt, så bär thet mykin frucht.
 Luce 9. Hwilken som elskar sitt lijff, han skal mista thet. Och hwilken som hatar sitt lijff j thenna werldenne, han skal behålla thet j ewinnerlighit lijff. Then migh tienar, han fölie migh, Och hwar iagh är, ther skal ock min tienare wara. Hwilken
 55 migh tienar, honom skal min Fadher ära.

Nu är mijn siäl bedröffuat. Och hwadh skal iagh säya? Fadher, Hielp migh vthu thenna stundenne. Doch är iagh för then skul kommen til thenna stundenne. Fadher, förklara titt nampn. Tå kom een röst aff himmelen (och sadhe) Jagh
 60 haffuer thet förklarath, och skal än nu förklarath. Folcket som stoodh och hörde thet, sadhe, thet war en toordön. Somlighe sadhe, Ängelen taladhe medh honom. Swaradhe Jesus, och sadhe, Thenna rösten kom icke för mina skul, vthan för idhra skul.

65 Nu går domen offuer thenna werldena. Nu skal thenne werldennes Förste vthkastas. Och om iagh warder vphögdt jfrå jordenne, skal iagh dragha alla til migh. Men thet sadhe han til at betekna, medh hwadh dödh han döo skulle. Swaradhe honom folcket, Wij haffue hördt aff Laghen, at Christus bliffuer ewinnerligha, Huru sägher tå tu, Menniskionnes Son moste vphöyas? Hoo är thenne menniskionnes Son? Tå sadhe Jesus til them, Än är Liwset medh idher til en kort tijdh, wandren medhan j haffuen Liwset, at mörkret begriper idher icke. Hwilken som wandrar j mörkret, han weet

i. Para. 17

Text rad: 49 iordhena; wardher; (B. så) thå. 50 wardher; (B. så) thå; frucht. 51 Hwilkin; (B. skal mista thet) wardher thet borttapandes; huilkin. 52 (B. thenna) tesse; werldhene. 52-53 (B. skal behålla thet) wardher thet gömandes. 53 ewinnerlighit; (2 g.) mich; tiänar. 54, 56, 67, 95, 99 skall. 54 tiänare; Hwilkin. 55 mich; (B. tienar) tiänandhe wardher. 56 min; seya. 57 (B. Hielp) förwara; mich; vthwr; thenne; stundhenne. 58 skull. 59 en; parentestecken saknas. 60 förklarath (frfr. Folcket); Folkit. 61 hördhe; ath thet war; Somligha. 63 Thenne; vtan. 64 idher. 65 går; öffuer; werldhena. 66 vthkastas; wardher. 67 j fråå; Jordhenne; mich; *Men* saknas. 68 (B. medh) aff. 69 folkit; haffuom. 70 hurw; tu thå. 71 menniskiones. 73 mädhan; begriper. 74 Huilkin; morkret.

S. Johannis

icke hwart han går. Medhan j haffuen Liwset, troor på 75
Liwset, at j må bliffua Liwsens barn.

Thetta sadhe Jesus, och gick bortt och dolde sigh för
them. Och ändoch han gjorde så mong tekn för them, likwel
troodde the intet på honom, at thet talet skulle fulkompnas,
som Jsaia Propheten sagdt hadhe, HERRE, hoo troor wår Jsaie 53.
predican, och hwem är HERRANS arm vppenbarat? Therföre
kunde the icke troo, Ty Jsaia haffuer åter sagdt, Han haffuer Jsaie 6.
förblindat thetas öghon, och förhärdt thetas hierta, at the
icke skola see med öghonen, och icke förstå medh hiertat,
och vmwenda sigh, at iagh måtte hela them. 85

Thetta sadhe Jsaia när han sågh hans herligheet, och
taladhe om honom. Doch likwel troodde ock monge aff
the Öffuersta på honom, Men the bekende thet icke för the
Phariseer skul, at the icke skulle vthkastas aff Synagogon.
Ty the höllo meer aff menniskiors prijs, än aff Gudz prijs. 90

Tå ropadhe Jesus, och sadhe, Then som troor på migh,
han troor icke på migh, vthan på honom som migh sendt
haffuer. Och then migh seer, han seer honom som migh
sendt haffuer. Jagh är kommen j werldena för itt Liws, at
hwar och en som troor på migh, skal icke bliffua j mörkret. 95
Och huilken som hörer mijn ord, och icke troor, icke dömer
iagh honom, Ty iagh är icke kommen til at döma werldena,
vthan at iagh skal frelsa werldena. Hwilken migh förachtar,
och tagher icke mijn ord, han haffuer then honom döma skal.
Thet talet iagh talat haffuer, skal döma honom på ytersta 100
daghen. Ty iagh haffuer icke talat aff migh sielff, vthan

Text rad: 75 haffwen; (B. på) vppå. 76 (B. at) på thet; bliffwa. 77 bort;
doldhe. 78 mang; likawäl. 79 fulkomnas. 80 Herre (gemena); (B. hoo) hwar.
80-81 (B. wår predican) vårt taal. 81 herrans (gemena); oppenbarat; Ther före. 82
(B. kunde) kunna; ty ath; åter (!) (t uppochnedvänt!). 83 fölblindat (!); förhärdat;
theräs; hiärta. 84 forstå. 85 motte; (B. hela them) göra them salogha. 86
Esaia. 87 likawäl. 88 bekendhe. 89 skull; Sinagogon. 90 Ty ath; hülle;
mer. 91 (B. på) vppå. 92 (2 g.) (B. på) vppå; (2 g.) mich; (B. sendt) vth-
sendt. 93 (2 g.) mich. 94 (B. sendt) vthsendt; werldhena; liwss. 95 (B. på)
vppå; mich. 96 hwilken; min; oordh. 97 komen; werldhena. 98 werldhena;
hwilkin; mich; (B. förachtar) bortkastar. 99 min; ordh. 100 talit; påå. 101
mich.

Euangelium

Fadhren som migh sendt haffuer, han haffuer budhit migh, hwadh iagh skal säya, och hwadh iagh skal tala. Och iagh weet, at hans bodh är ewinnerlighit lijff. Therföre, huadh
105 iagh talar, thet talar iagh såsom Fadhren haffuer sagdt migh.

XIII. Capitel.

För Päscha högtijdhen, effter Jesus wiste at hans tijdh war kommen, at han gå skulle aff thenna werlden til Fadhren, Såsom han hadhe elskat sina, som woro j werlden, så elskadhe han them vthi endan. Och tå natwarden war giord, och
5 dieffuulen hadhe redho ingiffuit Jude Simons Jscharioth j hiertat, at han skulle förrådha honom, wiste Jesus, at Fadhren hadhe alt giffuit honom j hender, och at han war vthgången aff Gudhi, och gick til Gudh, Stoodh han vp aff natwarden,
10 och ladhe aff klädhen, och toogh itt linneth klädhe, och bant om sigh. Sedhan lät han watn j itt bäcken, och begynte två Läriunganars fötter, och torkadhe medh thet linna klädhet, som han war vmbunden medh.

Så kom han tå til Simon Petrum. Och Petrus sadhe til
15 honom, Herre, skulle tu två mina fötter? Jesus swaradhe, och sadhe til honom, Thet iagh gör, weestu icke nu, här effter skalt tu thet få weta. Petrus sadhe til honom, Aldrig skalt tu två mina fötter. Jesus swaradhe honom, Om iagh icke två tigh, tå haffuer tu ingen deel medh migh. Tå sadhe
20 til honom Simon Petrus, Herre, icke allenast mina fötter, vthan ock hender och hoffuudh. Jesus sadhe til honom,

---

Text rad: 102 mich (frfr. sendt); (B. sendt) vtsendt; (B. budhit migh) giffuit mich befalning. 103 hwat (frfr. iagh skal säya); seya; hwad (frfr. iagh skal tala). 104 ewinnerligit; ther före; hwad. 105 såå som; mich.

1 Trettonde. 2 FO; Päska högtijdhen. 3 gåå; fadren. 4 (B. Såsom) när som; älskat; wåro; werldhenne. 4-5 (B. så elskadhe . . . endan) vthi endan älskadhe han them. 5 natwardhen. 6 dieffwlen; Simonis; Jschariothe. 7 (B. wiste Jesus) effter Jesus wiste. 9 (B. gick) ath han skulle gåå; natwardhen. 10 lagdhe; clädhen; linneth; clädhe. 11 sidhan; loot; bäckin. 12 läriunganas; föter; clädhit. 14 *til* (frfr. honom) saknas. 15 mich mina; föter. 16 *til* saknas; west tu. 17 (B. skalt tu thet få weta) wardher tu thet wetande; *til* saknas; Aldrig. 18 föter. 19 mich. 20 *til* saknas; (B. icke) ey; alenast; föter. 21 vthan; huffwut.

S. Johannis

Then som twaghen är, honom görs icke behooff, vthan at
 två fötterna, men han är all reen. Och j ären rene, doch
 icke alle. Ty han wiste hoo then war, som honom förrådha
 skulle, Therfore sadhe han, J ären icke rene alle. 25

Sedhan han tå hadhe twaghet theras fötter, och taghet
 sijn klädher på sigh igen, och satt sigh, sadhe han åter til
 them, Weten j hwadh iagh idher giordt haffuer? J kallen
 migh Mestare och Herra, och j säyen rett, Ty iagh är ock så.
 Haffuer nu iagh, som är idhar Herre och Mestare, twaghet 30
 idhra fötter, så skolen j ock inbyrdes två hwar annars fötter.
 Jagh haffuer giffuit idher effterdömelse, at såsom iagh giorde
 idher, så skolen j ock göra. Sannerligha, sannerligha sägher
 iagh idher, Tienaren är icke för meer än hans Herre, Jcke är
 heller sendebodhet för meer än han som honom sendt haffuer. 35

Om j thetta weten, salighe ären j om j thet gören. Jcke
 talar iagh om idher alla, iagh weet hwilka iagh haffuer vth-
 korat. Men på thet at Scrifften skal warda fulkomnat, Psalm. 41
 Then ther äter brödh medh migh, han trampadhe migh
 medh sin foot. Nu sägher iagh idher thet förr än thet skeer, 40
 at när thet är skeedt, skolen j troo, at thet är iagh. Sanner-
 ligha, sannerligha sägher iagh idher, Hwilken som vndfåår Matt. 10.
 then iagh sender, han vndfåår migh, Men hwilken som Luce 10.
 migh vndfåår, han vndfåår honom som migh sendt haffuer.

När Jesus hadhe thetta sagdt, wardt han bedröffuat j Matt. 26.
 Andanom, och betyghadhe och sadhe, Sannerligha, sanner-
 ligha sägher iagh idher, at en aff idher skal förrådha migh. Marci 14.
 Tå sågho Läriunganar hwar på annan, och woro twehogse, Luce 22.
 om hwem han taladhe. Och war en aff Jesu Läriungar som

Text rad: 22 vtan. 23 fötterna; aller; reene. 25 ther före; reene. 26 twaghit;
 föter; tageth. 27 sin; (B. klädher) clädhe. 28 giort. 29 mich; herre; seyen;
 rätt. 31 (2 g.) föter. 32 såå som; giordhe. 33 såå. 34 för saknas; (B. Jcke) icke.
 35 för saknas; (B. sendt) vthsendt. 36 salughe. 38 (B. på) vppå; wardha; ful-
 komnat. 39 (2 g.) mich. 40 förra än. 42 Huilkin; (B. vndfåår) vmfångar.
 43 (B. then) hwem som hälst; vth sender; (B. vndfåår) vnfångar; mich; hwilkin.
 44 (2 g.) mich; (2 g.) (B. vndfåår) vnfångar; som saknas; (B. sendt) vthsendt.
 45 wart; bedröuat. 46 betyghadhe. 47 skall; mich. 48 läryungana; (B. på)
 vppå; wåro; (B. twehogse) twekandes. 49 läryungar.

Euangelium

50 satt widh boordet in til hans bryst, then Jesus hadhe käär.
 Til honom winkadhe Simon Petrus, at han frågha skulle, hoo
 then war som han taladhe om. När han nu lågh in til Jesu
 bryst, sadhe han til honom, Herre, hwilken äret? Swaradhe
 Jesus, Then äret, som iagh recker indoppadhe brödheth. Och
 55 när han hadhe indoppat brödheth, gaff han thet Jude Simons
 Jscharioth. Och effter then betan, foor Satan in j honom.

Så sadhe tå Jesus til honom, Thet tu gör, gör snart. Men
 ingen aff them som widh boordet såto, förstoodh, til hwadh
 han sadhe honom thet. Ty somlighe meente, effter Judas
 60 hadhe pungen, at Jesus hadhe sagdt honom, Köp hwadh
 behooff görs til högtijdhes daghen, Eller at han skulle giffua
 the fattigha någhot. När han tå taghit hadhe then betan,
 gick han strax vth, och thet war natt. Tå han war vthgången,
 sadhe Jesus, Nu är menniskionnes Son förklarad, och Gudh
 65 är förklarad j honom, Är nu Gudh förklarad j honom, så skal
 ock Gudh förklara honom j sikh sielffuom, och skal snart
 förklara honom.

Kära barn, Jagh är än nu en liten tijdh när idher, j skolen
 sökia migh, och såsom iagh sadhe Judomen, Tijt iagh går,
 70 kunnen j icke komma, Så sägher iagh ock nu idher. Jtt
 nytt bodh giffuer iagh idher, at j elsken idher inbyrdes, såsom
 iagh haffuer elskat idher, På thet j ock skolen elska idher
 inbyrdes. Ther aff skola alle förstå, at j ären mine Läriungar,

(nytt bodh)

Euangelium är retz-
 ligha een predican om
 Gudz nådhe, then ther
 oss rettferdigha gör
 vthan wåro förskul-
 lan, Sedhan giffuer
 thet ock til kenna,
 hwadh sådana rett-
 ferdige göra skola,
 nemligha, at the skola
 haffua kerleken, och
 therföre är thet itt nytt
 bod, och nyiom men-
 niskiom giffuit, the
 ther vthan gerningar
 rettferdighe äro.

Text rad: 50 bordhit; (B. in til hans bryst) j hans skööt; kär. 51 (B. frågha)
 bespöria. 52 som saknas; (B. in til) vppå. 53 til saknas; (B. hwilken äret) hoo
 är then. 54 äreth; räcker. 55 (B. indoppat) doppat; brödhit; Simonis. 56
 Jschariothe; (B. Satan) dieffwulen; (B. j) vthi. 58 inghen; som saknas; bordhit;
 hwad. 59 Ty saknas. 60 hwad. 61 högtides. 62 fatigha; någoth; tagith. 63
 (B. han frfr. strax) haū (!); (B. natt) om nattena; vthgången (!). 64 menniskion-
 nas; förklarad. 65 (2 g.) förklarad; (2 g.) (B. j) genom; (B. så) thå. 65-
 66 (B. skal ock Gudh förklara) wardher och gudh förklarandes. 66-67 (B. skal
 snart förklara) wardher snart förklarande. 68-69 (B. skolen sökia migh) wardhen
 sökiande effter mich. 69 så som; Judhomen. 71 nyt; giffner (!); så som. 72
 hafuer; älskat; på thet ath; skulen; älska. 73 alla; mina; läryungar.

Gloss. rad: 70-71 * nyt bodh etc); Enangelium (!); rättligha; en; (B. predican)
 förkunning; retferdugha (r. 5); vtan; Sidhan; till; retferdughe (r. 9); nemligh;
 ther före; it; bodh; (B. och nyiom menniskiom giffuit) them giffuit som nyia men-
 niskior wordne äro; the ther . . . äro saknas.

S. Johannis

om j haffuen kerleek inbyrdes. Tå sadhe Simon Petrus til honom, Herre, hwart gåår tu? Swaradhe honom Jesus, Tijt 75 iagh gåår, kant tu nu icke fölia migh, Men här effter skalt tu fölia. Sadhe Petrus til honom, Herre, Hwj kan iagh icke nu fölia tigh? Mitt lijff wil iagh låta för tigh. Jesus swaradhe honom, Skulle tu låta titt lijff för migh? Sannerligha, sannerligha sägher iagh tigh, Hanen skal icke gala, förr än tu haffuer 80 tree resor nekat migh.

XIII. Capitel.

Och han sadhe til sina Läriungar, Jdhart hierta ware icke bedröffuat. Troon j på Gud, så troor ock på migh. J mins Fadhers Hws äro monga boningar. Om så icke wore, sägher iagh doch idher, At iagh gåår bort til at beredha idher 5 rwm. Och om iagh än gåår bort til at beredha idher rwm, skal iagh likwel komma igen, och tagha idher til migh, at hwar iagh är, ther skolen j ock wara. Och hwart iagh gåår, weten j, och wäghen weten j.

(Beredha idher)
Boninganar äro aff ewigheet bereedde, Och behöffues intet at han bereder them, och han gåår doch bortt til at beredha them, Thet är, han warder en Herre offuer all ting, ther medh han oss tilredher sådana boningar, Ty så lenge wij icke tilreedde äre, äro icke än nu boninganar oss redho, ändoch the j sigh sielffue bereedde äro.

Thomas sadhe til honom, Herre, wij wete icke hwart tu 10 gåår, Och huru kunne wij weta wäghen? Jesus sadhe til honom, Jagh är wäghen, och sanningen, och lijffuet. Jngen kommer til Fadhren, vthan genom migh. Kenden j migh,

Text rad: 74 kärlek; inbyrdhes. 76 (B. kant) kan; mich; (B. skalt) skal. 77 hwi. 79 mich. 80 tich; förra än. 81 mich.

1 Fiortonde. 2 Och sadhe han. 2, 7, 10, 11, 13, 16, 17, 21, 27, 37, 48, 49, 53, 60, 62 till. 2 läryungar. 3 (B. Troon) troo; (2 g.) (B. på) vppå; gudh. 4 (B. boningar) woningar. 4-5 (B. sägher iagh) hadhe iach thet sagt. 5 doch saknas; At saknas; jach (frfr. gåår); bort til saknas; (B. beredha) reedha. 6 (B. än) en; til saknas; (B. beredha) reedha; (B. idher rwm) rwm till idher. 7, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 36 (2 g.), 37, 44, 45, 49, 55 (2 g.), 67 skall. 7 (B. likwel) doch; migh sielffuan. 8 ther saknas. 11 hurw. 12 lijffuet. 13 vtan.

Gloss. rad: 5 *reedha idher etc. (B. Boninganar . . . bereedde äro.) Rwmen äro tillreed vthaff ewogh tijdh för them som skola salughe warda, doch icke annars än geuom(!) Christum, så ath hans förskullan skulle gå ther emellan medh hans dödh och när wij troo på honom redhesoch(!) wij daghligan till samma woningar genom itt gott liffuerne, Doch effter thet icke annars kan skee vtan j Christo redher han än thå daghliga samma woningar.

Euangelium

15 så kenden j jw ock min Fadher. Och nu kennen j honom, och haffuen seedt honom.

Philippus sadhe til honom, Herre, lät oss see Fadhren, så haffue wij noogh. Sadhe Jesus til honom, Jagh är så long tijdh när idher, och tu kenner migh icke? Philippe, then migh seer, han seer Fadhren, Och huru sägher tu, Lät oss 20 see Fadhren? Troor tu icke at iagh är j Fadhrenom, och Fadhren j migh? Orden som iagh talar til idher, talar iagh icke aff migh sielff, Fadhren som är j migh, han gör gerningar. Troor migh, at iagh är j Fadhrenom, och Fadhren j migh, ellies troor migh för gerningar skol.

25 Sannerligha, sannerligha sägher iagh idher, Then ther troor på migh, the gerningar som iagh gör, skal ock han göra, och skal göra större än thenna, Ty iagh går til Fadhren. Och alt thet j bidhien j mitt nampn, thet skal iagh göra, På thet at Fadhren skal prijsat warda j Sonenom. Hwadh j 30 bidhien j mitt nampn, thet skal iagh göra.

Elsken j migh, så håller mijn bodh, och iagh skal bidhia Fadhren, och han skal giffua idher en annan Hugswalare, at han skal bliffua när idher ewinnerligha, sanningennes 35 Anda, Then werlden icke kan vndfå, Ty hon seer honom icke, och kenner honom icke. Men j kennen honom, Ty han bliffuer när idher, och skal wara j idher. Jagh skal icke läta idher wara faderlösa, Jagh skal komma til idher.

Än är en liten tijdh, och werlden seer migh icke meer, men j skolen see migh, Ty iagh leffuer, j skolen ock leffua. 40 På then daghen skole j förstå, at iagh är j minom Fadher, och j j migh, och iagh j idher.

(en annan Hugsua.)
Paracletus är en Ad-
uocat, förspråkare el-
ler bijsånd in för
Retta, hwilken the
skyldiga tröster, styr-
ker och hielper. Alt-
så gör then helghe
Ande ock oss vthi
samwetena in för Gudz
doom, emoot synden-
ne och dieffuulens å-
klaghan.

Text rad: 16 lät. 17 longan. 18 (B. kenner migh icke) haffuer icke kendt migh. 19 (B. seer frfr. han) seedt haffuer; (B. seer frfr. Fadhren) haffuer seedt. 21 Oordhen; som saknas. 22 sielffuom. 23 (B. Fadhrenom) fadhren. 24 elles; gerningana; skull. 26 (B. på) vppå; gerninga. 27 för ty. 28 (B. bidhien) bedhiandes warden. 29 (B. j Sonenom) genom sonnen; (B. Hwadh j) Om j någhot. 30 bedhie; skall iach thet. 31 holler; min. 32 hughsualare. 33 (B. när) medh; sanningenas. 34 werldhen; kan icke. 36 jach. 38 werldhen; (B. icke meer) nw intit. 39 (B. skolen see) seen; (B. j skolen ock) och j skolen; lefua. 40 (B. På) Vppå; skolen; (B. är) år(!).

Gloss. rad: 32 saknas.

S. Johannis

Then mijn bodh haffuer, och håller them, han är then
 migh elskar. Och then migh elskar, han skal warda elskat
 aff minom Fadher. Och iagh skal elska honom, och honom
 skal iagh vppenbara migh. Sadhe til honom Judas, icke 45
 then Jscharioth, Herre, hwadh är thet tå, at tu skalt vppen-
 bara tigh oss, och icke werldenne? Swaradhe Jesus, och sadhe
 til honom, Then migh elskar, han warder hållandes mijn ord,
 och min Fadher skal elska honom, och wij skole komma til
 honom, och bliffua boendes när honom. Men then migh 50
 icke elskar, han håller icke mijn ord. Och thet ordet j hören,
 är icke mitt, vthan Fadhrens som migh sendt haffuer.

Thetta haffuer iagh talat til idher, medhan iagh haffuer
 warit när idher. Men Hugswalaren then helghe Ande, hwil-
 ken Fadhren skal senda j mitt namn, han skal lära idher all 55
 ting, och giffua idher in alt thet iagh idher sagdt haffuer.

Fridhen låter iagh idher, min fridh giffuer iagh idher.
 Jcke giffuer iagh idher, såsom werlden giffuer. Jdhart hierta
 ware icke bedröffuat, ey heller rädhes. J hörden, at iagh
 sadhe idher, Jagh går bortt, och kommer åter til idher. 60
 Hadhen j migh kää, tå gladdens j jw at iagh sadhe, Jagh
 går til Fadhren, Ty Fadhren är större än iagh. Och nu
 sadhe iagh idher thet, förr än thet skeer, at j troo skolen när
 thet skeedt är.

Här effter talar iagh icke mykit medh idher, Ty thenne 65
 werldennes Förste kommer, och j migh haffuer han intet.
 Men på thet, at werlden skal förstå, at iagh haffuer Fadhren
 kää, och så gör som Fadhren migh budhit haffuer. Ståår
 vp, Lät oss gå hädhan.

Text rad: 42 min; holler. 43 (B. skal warda) wardher. 45 openbara; migh
 sielffuan; *til* saknas. 46 Jscariotes; huad; *td* saknas; openbara. 47 oss tigh sielffuan;
 werldhenne. 48 wardher; hollandes; min; oordh. 49 skola. 50 *Men* saknas.
 50-51 icke elskar mich. 51 holler; min; oordh. 51-52 (B. thet ordet . . . mitt)
 the oordh j hören äro icke min. 52 (B. sendt) vthsendh. 53-54 (B. medhan iagh
 haffuer warit) warandes. 54 hughsualaren. 54-55 hwilkin anda fadhren. 57
 Fredhen. 58 icke; gifuer (frfr. iagh); werldhen. 60 jach; bort; (B. åter til idher)
 till idher igen. 61 mich; kär; gladdens. 63 förra än. 65 ty ath. 66 werldhennes.
 67 vppå thet ath; werldhen. 68 kär; (B. så gör . . . haffuer) så som fadhren haffuer
 giffuit migh befalning, så gör iach. 69 vpp; (B. Lät oss gå) gängom.

Euangelium

XV. Capitel.

Iagh är itt sant Wijnträä, och min Fadher är en Wijngårdz man. Hwar och een green j migh, som icke bär frucht, then tagher han bortt. Och hwar och een som bär frucht, then
5 rensar han, at hon meer frucht bära skal. Nu ären j rene för thet taal skul, som iagh haffuer talat medh idher. Bliffuer j migh, och iagh j idher. Såsom grenen kan icke bära frucht aff sigh sielff, medh mindre hon bliffuer j Wijnträdh, så kunnen icke heller j, vthan j bliffuen j migh.

10 Jagh är Wijnträdh, j ären grenanar, Then som bliffuer j migh, och iagh j honom, han bär mykin frucht, Ty migh föruthan kunnen j intet göra. Hwilken som icke bliffuer j migh, han skal bortkastas såsom een green, och förtorkas, och man binder them samman, och kastar j eelden, och the
15 brinna. Om j bliffuen j migh, och mijn ord bliffua j idher, Alt thet j welen, må j bedhas, och thet skal skee idher. Ther vthinnan är min Fadher prijsat, at j bären mykin frucht, och warden mine Läriungar.

Såsom Fadhren haffuer elskat migh, så haffuer iagh ock
20 elskat idher, bliffuer j min kerleek. Om j hållen mijn bodh, så bliffuen j j minom kerleek, såsom ock iagh haffuer hållet mins Fadhers bodh, och bliffuer j hans kerleek. Thetta haffuer iagh talat til idher, at mijn gläde skal bliffua j idher, och idhor glädhe fulkommen warda. Thetta är mitt bodh,
25 at j skolen elska idher inbyrdes, såsom iagh haffuer elskat

---

Text rad: 1 Femtonde. 2 (B. itt sant Wijnträä) en sann wijnstock; *är* (frfr. en) saknas. 2-3 (B. en Wijngårdz man) wijngårdzmannen. 3 en; frucht. 4 bort; hwar; en; frucht. 5 (B. hon) han; mera; frucht. 5, 16, 34, 54, 56, 58 skall. 5 reene. 6 (B. taal) talet; blifuer. 7 greenen; frucht. 8 blifuer; (B. Wijnträdh) wijn stocken. 10 (B. Wijnträdh) wijnstocken; grenana; blifuer. 11 frucht; ty ath. 12 för vthan; Hwilkin. 13 (B. skal bortkastas) wardher vthkastadh; (B. såsom) som; en. 14 (B. man binder . . . kastar) the binda them samman, och kasta; eeldhen. 15 brenna; min; oordh. 16 velen. 17 frucht. 18 wardhen; mina; läryungar. 20 kärleek; hollen; (B. mijn) min. 21 (B. så) thå; blifuen; (B. minom) min; kärleek; (B. såsom) så som; hollit haffuer. 22 (B. mins) min; kärleek. 23 hafuer; till; min; glädhi; blifua. 24 glädhi; skall fulkomen; (B. warda) wara. 25 så som.

S. Johannis

idher. Jngen haffuer större kerleek, än at en låter sitt lijff för sina wener. J ären mine wener, om j gören hwadh iagh biwdher idher. Här effter sägher iagh icke, at j ären tienare, Ty tienaren weet icke hwadh hans Herre gör, Men wener haffuer iagh kallat idher, Ty alt thet iagh haffuer hördt aff 30 minom Fadher, haffuer iagh kungjordt idher.

J haffuen icke vthkorat migh, Men iagh haffuer vthkorat idher, och tilskickat idher, at j skolen gå och göra frucht, och idhor frucht skal bliffua. På thet, at hwadh j bidhien Fadhren j mitt nampn, thet skal han giffua idher. 35

Thetta biwdher iagh idher, at j elsken idher inbyrdes. Om werlden hatar idher, så weter, at hon haffuer hatat migh förr än idher. Woren j aff werldenne, så elskadhe werlden thet hennes wore. Men effter thet j icke ären aff werldenne, vthan iagh haffuer idher vthwaldt jfrå werldenne, therfore 40 hatar werlden idher. Kommer jhogh mijn ord som iagh haffuer sagdt idher, Tienaren är icke för meer än hans Herre. Haffua the förfolgd t migh, så skola the ock förfölia idher. Haffua the hållet mijn ord, så warda the ock hållande idhor. 45

Men alt thetta skola the göra idher för mitt nampn skul, Ty the kenna icke honom som migh sendt haffuer. Hadhe iagh icke kommet och talat med them, så hadhe the icke synd. Men nu haffua the ingen vrsäkt för sina synd. Then migh hatar, han hatar ock min Fadher. Hadhe iagh icke 50 giordt the gerningar jbland them, som ingen annar giordt

---

Text rad: 26 hafuer; kerleek. 27 mina; wener; huad. 28 (B. sägher . . . ären) kallar iach idher icke. 29 ty ath; huad; hansherre(!). 30 (B. haffuer iagh kallat) kalladhe iach; ty ath. 31 hafuer. 32 hafuer. 33 gåå; fruct. 34 fruct; blifua; huad; bedhen. 35 mit; (B. skal han giffua idher) wardher han idher gifuandes. 37 *så* saknas; weten; hafuer. 38 förra än; wåren; werldhenne; (B. så) thå; werldhen. 39 wåre; werldhenne. 40 vtan; (B. jfrå) frå; werldhenne; (B. therfore) för then skul. 41 werldhen; (B. Kommer) Rommer(!); j hogh; min; oordh. 42 *för* saknas; (B. än) en. 43 förfolgt. 44 hollit; oordh; hollandes. 46 thetta alt; (B. skola the göra) wardha the görandes; skull. 47 ty ath; the icke kenna; (B. sendt) vthsendt. 48 medh; (B. så) thå. 49 (B. vrsäkt) vrsak; (B. sina) theres. 51 ibland.

Euangelium

Psalm 35. haffuer, så hadhe the icke synd. Men nu haffua the seedt thet, och hata doch bådhe migh och min Fadher. Doch är thet skeedt, at thet talet fulkompnas skal, som j theras Lagh scriffuit är, The haffua hatat migh vthan saak. Men när Hugswalaren kommer, then iagh skal senda idher aff Fadhrenom, sanningennes Ande som går aff Fadhrenom, han skal bära witnesbyrd om migh. J skolen ock teslikes witna, Ty j haffuen warit medh migh aff begynnelsen.

(icke synd)
Thet är sagdt efter thet sett, som Heseck. Cap. 18. sägher, at huar och en skal döo för sijn eghen synd skul, Ty genom Christum är arffsynden borttaghen, och fördömer nu ingen efter Christi tilkommelse, vthan then som icke wil offuergiffua henne, thet är, then som icke wil troo.

XVI. Capitel.

Matt. 20.
Matt. 14.
Marci 13.
Luce 22.
10 Thetta haffuer iagh sagdt idher, på thet j icke skolen förarghas. The skola vthskiwta idher aff Synagogonar. Men then tijdh skal komma, at then idher dräper, skal mena sigh göra Gudhi tienist ther medh. Och thetta skola the göra idher, ty the kenna icke Fadhren, ey heller migh. Men thetta haffuer iagh sagdt idher, at när then tijdhen kommer, skolen j komma jhogh, at iagh haffuer thet sagdt idher. Thetta haffuer iagh icke sagdt idher aff begynnelsen, Ty iagh war medh idher.

Men nu går iagh til honom som migh sendt haffuer, och ingen aff idher spør migh hwart iagh går. Men efter thet iagh haffuer thetta sagdt idher, är idhart hierta wordet fult medh bedröffuelse. Doch sägher iagh idher sanningen.

Text rad: 52 (B. så) thå. 52-53 (B. seedt . . . Fadher) bådhe seedt och hatat ey allenast migh, vthan och jemwäl min fadher. 54 fulkomnas; theres. 55 vthan. 56 hugsualaren; (B. kommer) wardher kommande. 57 sanningenes; anda; (B. aff) vthaff. 58 (B. witnesbyrd) witne. 59 ty ath; (B. haffuen warit) ären; begynnelsen.

1 Sextonde. 2 förargas. 3 (B. skola vthskiwta idher) wardha idher vthskutandes. 4 (B. skal komma) wardher kommandes; meena. 5 tien st(!). 5-6 (B. skola the göra idher) wardha the idher görandes. 6 ty ath. 7 (B. haffuer iagh sagdt) sadhe iach. 8 j hogh. 9 begynnelsen. 11, 17, 32, 35, 38, 52, 55, 63, 64, 69 till. 11 (B. sendt) vthsendt; hafuer. 13 idharr(!); wordhet. 14 bedröffuelse; sanningena.

Gloss. rad: 52 * icke synd etc.); (B. Thet är sagdt . . . wil troo.) Christus war kommen til ath borttagha werldhenes synder, lika wäl sägher han här ath the icke hadhe haft synd om han icke kommit hadhe, Ja then synden hadhe the icke haft som war ath the föraetade Christum, elles hafuer Christus noogh borttaghit synden, them som henne wilia quitte wara, then icke will troo han will icke wara synderna quitt.

S. Johannis

Jdher är nyttigt at iagh bortt gåår. Ty om iagh icke bortt 15
gåår, kommer icke Hugswalaren til idher. Men gåår iagh
bortt, så skal iagh senda honom til idher. Och när han
kommer, skal han straffa werldena för synd, och för rett-
ferdigheet, och för doom. För synd, Ty the troo icke på
migh. Men för rettfeldigheet, Ty iagh gåår til Fadhren, 20
och här effter see j migh intet. Men för doom, Ty thenne
werldennes Förste är nu dömd.

(För synd)
Werlden och men-
niskligh förnuft för-
står icke, at otroo är
synd, och at troo är
rettfeldigheet, och at
Gudz doom streng
är, vthan willia ellies
aff sigh sielff warda
godhe, och fördriffua
synder, Therföre straf-
far then helghe Ande
j Euangelio, alt thet
vthan trona görs, och
kallar thet synd, och
moste genom Gudz
doom fördömt warda.

Jagh haffuer än nu mykit säya idher, men j kunnen thet
icke nu bära. Men när han kommer som är sanningennes 25
Ande, han skal ledha idher vthi alla sanning. Ty han skal
icke tala aff sigh sielff, men hwadh han hörer, thet skal han
tala, och thet som skee skal, skal han förkunna idher. Han
skal prijsa migh. Ty aff mino skal han tagha och förkunna
idher. Alt thet Fadhren haffuer, thet är mitt, För then skul
sadhe iagh, at han skal tagha aff mino, och förkunna idher. 30

Någhon liten tijdh, och j see migh intet, och åter en liten
tijdh, och j få see migh, Ty iagh gåår til Fadhren. Tå sadhe
någhre aff hans Läriungar emellan sigh, Hwadh är thet han
sägher oss, En liten tijdh och j see migh intet, och åter en
liten tijdh och j få see migh, och at iagh gåår til Fadhren? 35
Tå sadhe the, Hwadh är thet han sägher, En liten tijdh?
Wij wete icke hwadh han talar. Tå merckte Jesus, at the
wille spöria honom, och sadhe til them, Ther om fråghen j

Text rad: 15 idher; nyttigt; bortgåår. 15-16 (B. Ty om iagh icke bortt gåår)
Utan iach gåår bort. 16 hughswalaren. 17 bort; (B. så) thå. 17, 18, 25 (2 g.),
26, 27, 28 (2 g.), 42, 43, 48, 49, 52, 56, 57, 59 skall. 18 werldhena. 18-19 (B. för
synd . . . doom) om syndena, och om rättferdoghetena, och om domen. 19 (B. För
synd) Om syndena; (B. Ty) för ty ath. 20 *Men* saknas; (B. för rettfeldigheet)
Om rettferdoghetena. 21 *Men* saknas; (B. för doom) Om domen; ty ath. 22
werldhennes; dömd. 24 nw icke; sanningenes. 25 leedha. 26 sielffuom; huad;
(B. hörer) hörandes wardher. 27 skall (frfr. skal); (B. skal han förkunna idher)
wardher han idher förkunnandes. 28 mich; ty ath. 29 hafuer. 30 (B. skal)
skulle. 32 (B. få) fåån; för ty. 33 läryungar; Hwad. 35 (B. få) fåån; (B. at)
för ty. 36 Hwad. 37 hwad; märkte.

Gloss. rad: 18 * Om syndena.); Werldhen; förnuft; (B. otroo) otrogenheet; troon;
retferduhheet (!); vtan (r. 8, 14); elles; (B. aff) vthaff; j *Euangelio* saknas; (B. moste)
motte; fördömt; wardha.

Euangelium

emellan idher, at iagh sadhe, En liten tijdh och j see migh
40 intet, och åter en liten tijdh, och j få see migh. Sannerligha,
sannerligha sägher iagh idher, J skolen gråta och jemra idher,
men werlden skal glädhias. J skolen warda bedröffuade,
men idhor sorgh skal wendas j glädhe.

När quinnan födher barn, haffuer hon sorgh, Ty hennes
45 stund är kommen. Men när hon haffuer födt barnet, kom-
mer hon sijn bedröffuelse intet jhogh, Ty hon glädhes at
menniskian är född j werldena. Så haffuen j ock nu bedröff-
uelse, Men iagh skal åter see idher, och idhart hierta skal
glädhias, och ingen skal tagha idhor glädhe jfrå idher. Och
50 på then daghen skolen j intet spöria migh. Sannerligha,
sannerligha sägher iagh idher, Alt thet j bidhien Fadhren j
mitt namn, skal han giffua idher. Här til haffuen j intet
bidhit j mitt namn, Bidhier, och j skolen få, at idhor glädhe
må warda fulkommen.

55 Thetta haffuer iagh talat til idher medh förteckt ord.
Then tijdh skal komma, at iagh icke skal tala medh idher
medh förteckt ord, vthan vppenbarligha skal iagh förkunna
idher om min Fader. På then daghen skolen j bidhia j
mitt namn. Och iagh sägher icke idher, at iagh skal bidhia
60 Fadhren för idher, Ty Fadhren sielff haffuer idher kää, effter
thet j hadhen migh kää, och troodden, at iagh är vthgången
aff Gudhi. Jagh gick vth aff Fadhren, och kom j werldena.
Åter offuergiffuer iagh werldena, och går til Fadhren.

Sadhe hans Läriungar til honom, Sij, nu talar tu vppen-
65 barligha, och sägher ingen förteckt ord. Nu wete wij, at tu

---

Text rad: 40 (B. tijdh) rijdh(!) (i kustoden); (B. få) fåän. 41 jembra. 42
werldhen; glädias; bedröfuade. 43 (B. idhor) idher; glädhi. 44 quinnan; (B.
sorgh) wärck. 45 (B. stund) tijdh. 46 sin; bedröffwilse; j hogh; för ty. 46-47
(B. at människian är född) människiona wara födda. 47 hafuen; bedröfuilse.
48 skall (frfr. glädhias). 49 glädhi; j frå. 50 (B. på) vppå. 52 gifua. 53 bidith;
mit; bidhin; fåå; glädhi. 54 (B. må) skall; wardha. 55 förtekt; oordh. 56
tijdhen; (B. skal komma) wardher kommande; (B. at) thå; skall (frfr. tala).
57 förtäkt; oordh; oppenbarligha. 58 (B. På) Vppå. 59 mit. 60 kär. 61 kär;
vthgången(!). 62 werldhenna. 63 öffuer giffuer. 64 läryungar; openbarligha.
65 förtäkt; oordh.

S. Johannis

(spör tigh)
Thet är, Man behöffuer icke spörä tigh, Ty tu förekommer medh swaren, såsom then ther alt thet hemlighit är, skodhar.

weest all ting, och tigh görs icke behooff, at någhor spör tigh, Therföre troo wij, at tu äst vthgången aff Gudhi. Swaradhe Jesus them, Nu troo j, Sij, tijdhen tilstundar och är redho kommen, at j warden förskingradhe hwar och en til sitt, och låten migh bliffua allena. Men iagh är icke allena, Ty 70
Fadhren är medh migh.

Thetta haffuer iagh talat medh idher, at j skolen haffua fridh j migh. J werldenne haffuen j twång, Men warer widh een godh tröst, Jagh haffuer offuerwunnet werldena.

XVII. Capitel.

Thetta taladhe Jesus, och lyffte vp sijn öghon j himmelen, och sadhe, Fadher, stunden är kommen, förklara tin Son, at tin Son föklarar ock tigh. Såsom tu haffuer giffuit honom 5
macht offuer alt kött, at allom them som tu haffuer honom giffuit, skal han giffua ewinnerlighit lijff. Och thetta är ewinnerlighit lijff, at the kenna tigh allena sannan Gudh, och then tu sendt haffuer, Jesum Christum. Jagh haffuer förklarat tigh på jordenne, Jagh haffuer fulbordat thet werck, som tu migh giffuit haffuer, at iagh göra skulle. Och nu 10
Fadher, förklara tu migh när tigh sielffuom, medh then klarheet som iagh hadhe när tigh, förr än thenna werlden war. Jagh haffuer vppenbarat titt namn menniskiomem, som tu haffuer migh giffuit aff werldenne. The woro tine, och tu haffuer giffuit migh them, och the haffua hållet tijn ord, Nu 15
haffua the förstätt, at alt thet tu migh giffuit haffuer, är aff tigh. Ty the ord tu haffuer migh giffuit, haffuer iagh giffuit

Text rad: 68 tillstundar. 69 wardhen. 70 (B. Men iagh är) och likawäl är iach. 72 hafuer; hafua. 73 werldheune (!); waren. 74 en; öffuerwunnet; werldhena.

1 Siwttonde. 2 vpp; sin. 3 (B. stunden) tijdhen; förclara. 4 förclarar; så som. 5 makt; öffuer; kött. 6 gifuit. 6, 46, 50, 59, 60 skall. 8 (B. sendt haffuer) vthsende. 9 förclarat; (B. på) vppå; jordhenne; fulborbat (!); wärk. 11 förclara. 12 clarheet; förra än; thenne; werldhen. 13 openbarat. 14 werldhenne; wåro; thina. 15 gifuit; hollit; thin; oordh. 16 förstätt; hafuer. 17 ty ath; oordh; (2 g.) gifuit; hafuer (frfr. iagh).

Gloss. rad: 66 *spör tigh etc.); (B. behöffuer) törff; spörä tigh någhot; (B. Ty . . . skodhar.) så ath tu ther aff någhot lærer.

Euangelium

them, och the togho widh them. Och haffua sannerligha
förstått, at iagh är vthgången aff tigh, och haffua troodt, at
20 tu migh sendt haffuer.

Jagh bedher för them, för werldenne bedher iagh icke,
vthan för them som tu haffuer migh giffuit, ty the äro tine.
Och alt mitt är titt, och titt är mitt, och iagh är förklarar j
them. Och nu är iagh icke meer j werldenne, Men the äro
25 j werldenne, och iagh kommer til tigh. Helghe Fadher,
Förwara genom titt namn, them som tu migh giffuit haffuer,
at the bliffua itt, såsom ock wij. När iagh war medh them j
werldenne, förwaradhe iagh them j titt namn. Them tu
migh giffuit haffuer, haffuer iagh förwarat, och ingen aff
30 them är borttapat, vthan thet förloradhe barnet, At Scrifften
skulle fulbordhas.

Nu kommer iagh til tigh, och talar thetta j werldenne, På
thet the skola haffua mina fulkomligha glädhe j sigh. Jagh
haffuer fått them tijn ord, och werlden haffuer hatat them,
35 effter the icke äro aff werldenne, såsom ock iagh icke är aff
werldenne. Jcke bedher iagh, at tu skalt tagha them aff
werldenne, vthan at tu förwarar them jfrå ondo. The äro
icke aff werldenne, såsom ock iagh icke är aff werldenne.
Helgha them j tinne sanning. Titt taal är sanning. Såsom
40 tu haffuer migh sendt j werldena, så haffuer ock iagh sendt
them j werldena. Och iagh helghar migh sielff för them, at
the skola ock wara helgadhe j sanningenne.

Men icke bedher iagh allenast för them, Vthan ock för
them, som genom theas ord skola troo på migh, at the skola
45 alle wara itt, såsom tu Fadher j migh, och iagh j tigh, at the

---

Text rad: 18 hafua; sannerliga. 19 förstått; haffna(!). 20 (B. sendt) vt sendt;
haffuer. 21 werldhenne. 22 ty ath; (B. äro) ära; thina. 23 förklarar. 24 *meer*
saknas; werldhenne; (B. Men) och; (B. äro) ära. 25, 32 till. 25 tich. 28 werl-
dhenne. 32 werldhenne; (B. På) vppå. 33 glädhi; sigh sielffuom; jach. 34 fååt;
thin; oordh; werldhen; haffuer (frfr. hatat). 35 werldhenne; så som; är icke.
36 werldhenne; (B. skalt) skall. 37 werldhenne; (B. jfrå) frå; oondo; (B. äro)
ära. 38 werldhenne (frfr. såsom). 39 (B. j) genom; thina; sanningen (frfr. Såsom).
40 werldhena. 41 werldhena. 42 (B. j) genom; sanningena. 43 *Men* saknas;
Jcke; allena. 44 oordh; (B. på) vppå; mich.

S. Johannis

ock skola wara itt j oss, På thet at werlden skal troo, at tu haffuer migh sendt. Och iagh haffuer giffuit them then herligheet som tu migh giffuit haffuer, at the skola wara itt, såsom ock wij ärom itt. Jagh j them, och tu j migh, at the skola wara fulkompne vthi itt, Och at werlden skal förstå, at tu migh sendt haffuer, och elskadhe them, såsom tu ock migh elskadhe. 50

Fadher, iagh wil, at ther iagh är, skola ock the wara medh migh, som tu migh giffuit haffuer, at the skola see mina herligheet, then tu migh giffuit haffuer, Ty tu haffuer elskat migh, förr än werlden war skapat. Rettwijse Fadher, werlden haffuer icke kendt tigh, men iagh haffuer kendt tigh, och these haffua förstådt, at tu migh sendt haffuer. Och iagh haffuer kungior dt them titt nampn, och skal kungörat, På thet at then kerleek som tu haffuer elskat migh medh, skal wara j them, och iagh j them. 60

XVIII. Capitel.

Tå Jesus hadhe thetta sagdt, gick han vth medh sina Läriungar offuer then becken Kidron, Ther war en örtagård, j hwilken han ingick och hans Läriungar. Så wiste ock Judas, som förrådde honom, rwmet, Ty Jesus plägadhe offta komma tijt medh sina Läriungar. Tå nu Judas hadhe taghit medh sigh skaran, och the öffuersta Presternars och Phariseernars tienare, kom han tijt, medh lyctor och bloss, och wärior. Och effter Jesus wiste alt thet honom widherfaras skulle, gick han fram, och sadhe til them, Hwem söken j? Swa- 10

Matt. 26.
Marci 14.
Luce 22.

Text rad: 46 (B. På) vppå; werldhen. 47 (B. sendt) vthsendt. 48 (B. herligheet) clarheet; hafuer. 50 (B. fulkompne) fulkomnadhe; werldhen. 51 (B. sendt haffuer) vthsende; så som. 52 elskadhe(!). 53 will. 55 (B. herligheet) clarheet; ty ath. 56 för en; (2 g.) werldhen. 57 och icke. 58 tesse; (B. sendt) vthsendt. 59 och kungöra skall. 60 kärlech; hafuer.

1 Adhertonde. 2 läryungar. 3 öfuer; bäcken; Cedron; yrtegårdh. 4 läryungar. 5 för ty; ofta. 6 läryungar. 7 (B. skaran) rootan; öffuersta; presternas; phariseers. 8 lyctor; blosz. 9 (B. widherfaras) öffuergåå. 10, 11, 14 (2 g.), 15 (2 g.), 23, 27, 36, 37, 47, 48, 53, 65, 67, 69, 83, 85 (2 g.) till. 10 sökien.

Euangelium

radhe the honom, Jesum aff Nazareth. Sadhe Jesus til them, Jagh äret.

Stoodh ock Judas som honom förrådde, medh them. När han tå sadhe til them, Jagh äret, stigho the til rygghia, och
15 föllo til jordena. Tå sporde han them åter til, Hwem söken j?

The sadhe, Jesum aff Nazareth. Jesus swaradhe, Jagh sadhe idher, at thet är iagh, Söken j migh, så läter thessa gå, På thet the ord skulle warda fulkomnat, som han sagdt hadhe,
Supra 17 Aff them tu migh giffuit haffuer, borttapadhe iagh ingen.

20 Tå hadhe Simon Petrus itt swerd, och droogh thet vth, och högg til öffuersta Prestens dreng, och högg hans höghra öra aff. Och war drengsens namn Malchus. Tå sadhe Jesus til Petrum, Stick titt swerd j skidhona. Skal iagh icke dricka then kalcken, som min Fadher migh giffuit haffuer? Men
25 skaren och Höffuizmannen och Judanars tienare togho fatt på Jesum, och bundo honom, Och leedde honom bortt, först til Hannam, Ty han war Caiphe swäär, hwilken j thet året

Supra 11. war öffuerste Prest. Och Caiphas war then som hadhe giffuit Judomen rådhet, at thet war nyttigt, at een menniskia dödde
30 för folcket.

Och folgde Simon Petrus Jesum, och en annar Läriunge. Then samme Läriungen war kender medh öffuersta Presten, och gick in medh Jesu j öffuersta Prestens Palatz. Men
Matt. 26. Petrus stoodh vthan för dörenne. Tå gick then andre Lär-
Marci 14. iungen vth, som kender war medh öffuersta Presten, och
Luce 22. taladhe til dörawardinnon, och hadhe Petrum in. Tå sadhe dörawardinnan til Petrum, Äst icke ock tu aff thenna manzens Läriungar? Han sadhe, Jagh är thet icke. Men dreng-

---

Text rad: 11 (B. aff Nazareth) nazarenum. 12 (B. äret) äreth(!). 14 äreth. 15 jordhena; spordhe; sökien. 16 (B. aff Nazareth) nazarenum. 17 sökien; thesse; gåå. 17-18 (B. På thet) vppå thet ath. 18 oordh; wardha; fullkomnat. 20 hade; swerdh. 21 (B. högg til) sloogh; öffuerste. 22 nanpn. 23 swerdh. 23, 50, 86, 91, 92 skall. 24 (B. kalcken) drycken; som saknas; hafuer. 25 (B. skaren) rooten; höffuidzmannen; (B. Judanars tienare) judha tienarena. 26 (B. på) vppå; bort. 27 Annam; (B. swäär) swäger; hwilkin; ååret. 28 prester. 29 judhomen; nyttugt; en; (B. dödde) doghe. 30 folkit. 31 fölgde; läryunge. 32 läryungen. 33 öffuerste. 34 läryungen. 36 dörawardhinnan. 37 dörawardhinnan; tw; manszens. 38 läryungar; drengena.

S. Johannis

nar och tienarenar, som hadhe giordt en koleeld (Ty thet war kalt) stodho och wermde sigh. Medh them stoodh ock 40 Petrus och wermde sigh.

Tå sporde öffuerste Presten Jesum om hans Läriungar, och om hans lärdom. Jesus swaradhe honom, Jagh haffuer vppenbarligha talat för werldenne. Jagh haffuer altijdh lärdt 45 j Synagogen och j Templet, ther alle Judar komma tilsamman, och hemligha haffuer iagh intet talat. Hwj spør tu migh? Spör them til, som hördt haffua hwadh iagh haffuer talat til them, Sij, the weta hwadh iagh haffuer sagdt. När han thetta sadhe, gaff en aff tienarenar som ther när stodho, Jesu en kindpust, säyandes, Skalt tu så swara öffuersta 50 Presten? Jesus swaradhe honom, Haffuer iagh illa talat, så witna om ondt, Men haffuer iagh wel talat, Hwj slåår tu migh? Och Hannas sende honom bundnan til öffuersta Presten Caipham.

Men Simon Petrus stoodh och wermde sigh. Tå sadhe 55 the til honom, Äst icke ock tu aff hans Läriungar? Han nekadhe, och sadhe, Jagh är thet icke. Tå sadhe til honom en aff öffuersta Prestens tienare, thens frende, som Petrus hadhe hugget örat aff, Sågh icke iagh tigh medh honom j örtagården? Tå nekadhe åter Petrus thet. Och strax gool 60 hanen.

Tå leedde the Jesum jfrå Caipham in för Rådhuset, och thet war om morghonen, och the gingo icke in j Rådhuset, at the icke skulle warda besmittadhe, vthan at the måtte äta Påschalambet. Tå gick Pilatus vth til them, och sadhe, 65 Hwadh klaghomål haffuen j emoot thenna mannen? Tå swaradhe the, och sadhe til honom, Wore han icke en oger-

Text rad: 39 tienarena. 40 wermadhe. 40-41 (B. stoodh ock Petrus) war och Petrus stondandes. 41 wermadhe. 42 (B. hans) sina; läryungar. 44 openbarligha; taladh. 45 synagogen; alla; judharna; (B. tilsamman) saman. 46 talath; hwij. 47 huad. 48 huad; hafuer. 49 (B. en aff tienarenar) en tienare; som ther när stodho saknas. 50 (B. Skalt) Skall; öffuerste. 52 wäl; hwij. 53 Annas; öffuerste. 55 stodh; wermadhe. 56 til saknas; läryungar. 57 til saknas. 58 öffuerste. 59 öraith. 60 yrtagårdhen. 62 j frå; (B. för) j; (B. Rådhuset) rett- huset. 63 (B. Rådhuset) retthuset. 64 wardha; vtan; motte. 65 påschalambit. 66 Huad; claghamål. 67 Wäre; (B. ogerningsman) brotzlighen.

Euangelium

ningsman, så hadhe wij icke offuerantwardat tigh honom.

70 Tå sadhe Pilatus til them, Tagher j honom, och dömer honom effter idhor Lagh. Tå sadhe til honom Judanar, Oss är icke lofflight at dödha någhon. På thet Jesu taal skulle fulkompnas, som han sagdt hadhe, tå han gaff tilkenna, medh hwadh dödhan han döö skulle.

Tå gick Pilatus åter in j Rådhuset, och kalladhe Jesum
75 och sadhe til honom, Ästu Juda Konung? Jesus swaradhe, Sägher tu thet aff tigh sielff, Eller haffua andre sagdt tigh thet om migh? Pilatus swaradhe, Jcke är iagh en Jude? Titt folck och the öffuerste Presterna haffua tigh migh offuerantwardat. Hwadh haffuer tu giordt? Jesus swaradhe, Mitt
80 Rike är icke aff thenna werlde, Om mitt Rike wore aff thenna werlde, tå fechtadhe jw mine tienare ther om, at iagh icke worde Judomen offuerantwardat. Men mitt Rike är icke hädhan. Tå sadhe Pilatus til honom, Så äst tu doch en Konung? Jesus swaradhe, Tu sägher thet, at iagh är en
85 Konung. Ther til är iagh född, och är ther til kommen j werlde, at iagh skal witna medh sanningenne. Hwar och en som är aff sanningenne, han hörer mina röst. Sadhe Pilatus til honom, Hwadh är sanning?

Och när han thet sagdt hadhe, gick han åter til Judanar,
90 och sadhe til them, Jagh finner ingen saak medh honom, J haffuen sidhwenio, at iagh skal giffua idher en löös om Päscha, wilien j tå icke, at iagh skal giffua idher Juda Konungen löös? Åter ropadhe the alle, och sadhe, Jcke thenna, vthan Barrabam. Och Barrabas war en röffuare.

Text rad: 68 (B. så) thå; öffuerantwardat; houom(!). 70 *til* saknas; judhanar. 71 lofflight; (B. På) vppå. 72 fulkomnas; till kennana(!). 73 huad (i kustoden); (B. döö skulle) skulle wardha dödhat. 74 (B. Rådhuset) rättwset. 75 *til* saknas; äst tu; Judha; konungen. 76 sielfuom. 77 mich; Judhe. 78 folk; (B. the öffuerste Presterna) öffuerste prester; mich; öffuerantwardat. 79 Hwad. 80 (2 g.) rijke; thenne; wåre. 81 thenne; fäktadhe; iw; tiänare; (B. ther om) för mich. 82 wordhe; Judhomen; öffuerantwardat; rijke. 84 konnung. 85 konnung; födder. 86 (B. witna) wetua(!). 88 Hwad; sanningen. 89 gich; vth til; Judhana. 91 giffwa; lösz. 92 päschan; wilien; (B. tå icke) icke för then skull; Judhakonungen. 93 lösz; Aåter. 94 röffware.

S. Johannis

XIX. Capitel.

Tå toogh Pilatus Jesum, och hwdflengde honom. Och kriegsknechternar wredho samman ena krono aff törne, och satte på hans hoffuudh, och hengde itt purpur klädhe på honom, och sadhe, Heel Juda Konung. Och gåffuo honom kindpustar. Tå gick åter Pilatus vth och sadhe til them, Sij, iagh haffuer honom vth til idher, at j forstå skolen, at iagh finner ingen saak med honom. Tå gick Jesus vth, och baar ena törne krono och itt purpur klädhe. Och han sadhe til them, Sij menniskian. När the öffuerste Presterna och tienarenar sågho honom, ropadhe the, och sadhe, Korszfest, korszfest. Pilatus sadhe til them, Tagher j honom och korsz-fester, Ty iagh finner ingen saak medh honom. Judanar swaradhe honom, Wij haffue Lagh, och effter wår Lagh skal han döo, Ty han haffuer giordt sikh til Gudz Son.

Tå Pilatus hörde thet talet, fruchtadhe han än nu meer. Och gick åter in j Rådhuset, och sadhe til Jesum, Hwadhan äst tu? Jesus swaradhe honom intet. Tå sadhe Pilatus til honom, Talar tu intet medh migh? Weestu icke, at iagh haffuer macht at korszfasta tigh, och haffuer macht at sleppa tigh? Jesus swaradhe, Tu hadhe ingen macht offuer migh, wore hon tigh icke giffuin offuan effter. För then skul haffuer han större synd, som migh haffuer tigh offuerantwardat. Och jfrå then tijdhen sökte Pilatus effter, at giffua honom löös. Men Judanar ropadhe, och sadhe, Giffuer tu

Text rad: 1 Nittonde. 2 hwdhflengde. 3 (B. kriegsknechternar) krigsmennena; (B. aff) off. 4 (B. på frfr. hans) vppå; huffwudh; Purpur; (B. på frfr. honom) om kringh. 5 Judhakonnung. 6 *til*/saknas. 7, 12, 27, 31, 65, 79 till. 7 edher. 8 medh. 9 crono; (B. itt purpur klädhe) en Purpur mantel; Och sadhe han. 10 prestena. 11 tiänarena; Corsfäst. 12 Corsfäst honom; corsfäster (frfr. Ty). 13 för ty; Judhana. 14 Wy; haffuom; skall. 15 giort. 16 hördhe; talett; fruchtadhe; (B. än nu) testa. 17 (B. Rådhuset) rätthuset. 19 mich; west tu. 20 makt (frfr. at korszfasta); Corsfästa; (B. och haffuer macht) och ath iach haffuer makt; släppa. 21 makt; öffwer; mich. 22 wåre; giffwin; offwan; fför (!). 23 som tigh mich haffuer. 24 (B. jfrå) frå; pilatus; ath han motte giffua. 25 lösöz; Judhana.

Euangelium

honom löös, så äst tu icke Keysarens wen, Ty then som sigh gör til Konung, han är emoot Keysaren.

När Pilatus hörde thet talet, hadhe han Jesum vth, och satte sigh på doomstolen, på thet rwm, som kallas Lithostrotos, på Ebraisko Gabbatha. Och thet war Päscha Tilredhersedagh, widh siette timan, och sadhe til Judanar, Sij, idhar Konung. Tå ropadhe the, Tagh bortt, tagh bortt, korszfest honom. Pilatus sadhe til them, Skal iagh korsz festa idhar Konung? Swaradhe öffuerste Presterna, Wij haffue ingen Konung, vthan Keysaren. Tå offuerantwardadhe han honom them, at han skulle korszfestas. Tå togho the Jesum, och leedde honom bortt. Och han baar sitt korsz, och gick vth på thet rwm, som kallas Hoffuudhskallaplatzen, på Ebraisko Golgatha. Ther korsz feste the honom, och twå andra medh honom, hwar på sina sidho, och Jesum mitt vthi. Tå screff Pilatus een offuerscriff, och satte på korszet. Och war så scriffuit, Jesus aff Nazareth, Juda Konung. Thenna offuerscriff tena låso monge aff Judanar, Ty rwmet ther Jesus war korszfest, war hardt widh stadhen. Och thet war scriffuit på Ebraisko, och Grekesko, och Latin. Tå sadhe Judanars öffuerste Prester til Pilatum, Scriff icke, Juda Konung, vthan at han haffuer sagdt, Jagh är Juda Konung. Pilatus swaradhe, Hwadh iagh haffuer scriffuit, thet haffuer iagh scriffuit.

Tå nu krijgsknechterna hadhe korszfest Jesum, togho the hans klädher, och giorde fyra deler, en deel hwariom krijgs-

---

Text rad: 26 lösz; (B. så) thå; förty. 27 konnung; j moot. 28 hördhe. 29 domstolen; (B. på frfr. thet rwm) vppå; rwmet. 30 (B. på) vppå; Hebreisk; Päschanas; tilredhodagh. 31 sette; sadhe han till; Judhanar. 32 konnung; (2 g.) bort. 33 corsfäst; corsfästa. 34 idhan; prestena; Wy; haffuon(!). 35 konnung; vtan. 36 corszfästas; Jesnm(!). 37 bort; bar; cors. 38 påå (frfr. thet); rwmet; hwffwdhskallaplatzen; (B. på frfr. Ebraisko) vppå. 39 Hebreisch; golgata; corszfäste. 40 sijdho. 41 screff; en; öffuerscriff; sette; (B. på) vppå; corset. 42 (B. aff Nazareth) Nazarenus; Judha; konnung. 43 öffuerscriff tena; månge; Judhana. 44 corszfäst; hart. 45 (B. på) vppå; Hebreisch; Grekisch; Latine. 46 Judhanes; Judha; konnung. 47 vtan; Judha; konnung. 50 (B. krijgsknechterna) krigsmännena; corszfäst. 51 huariom; (B. krijgsknecht) krigsman.

S. Johannis

knecht, och kiortelen medh. Men kiortelen war icke sömat, vthan wirckat, jfrå öffuerst och alt jgenom. Tå sadhe the emellan sigh, Skärom honom icke sönder, vthan kastom lott om honom, hwem han skal tilhöra, at Scrifften skulle warda fulkomnat, som sägher, The haffua bytt mijn klädher emellan sigh, och kastat lott på min kiortel. Och thetta giorde krijgsknechterna. 55
Psal. 22.

Tå stodho widh Jesu korsz, hans modher, och hans modhers syster Maria Cleophe hustru, och Maria Magdalene. Och när Jesus fick see modhrena, och Läriungan then han elskadhe ther när ståndande, sadhe han til sina modher, Quinna, sij tin Son. Sedhan sadhe han til Läriungan, Sij tijn modher. Och jfrå then tijdhen toogh Läriungen henne til sigh. 60
65

Sedhan effter Jesus wiste, at nu all ting woro fulkomnat, at Scrifften skulle fulbordas, sadhe han, Migh törster. Tå stoodh ther itt käril fult medh ätikio. Och the vpfylte en swamp medh ätikio, och kringladhe Jsop, och höllo thet honom för munnen. Tå nu Jesus hadhe taghit ätikiona, sadhe han, Thet är fulkomnat. Och bögde nedh hoffuudhet, och gaff vp andan. 69
70

Men effter thet war Tilredhersedaghen, at kroppanar skulle icke bliffua quarre på korszet offuer Sabbathen (Ty samma Sabbaths dagh war stoor) bådho Judanar Pilatum, at theras been skulle söndersläås, och the borttaghas. Tå komo krijgsknechterna och sönderslogho thens förstas been, 75

Text rad: 52 till hoopa sömat aff stycke. 53 vtan; (B. wirckat) samman wäffuen; (B. jfrå) frå; (B. alt jgenom) öffuer alt. 54 (B. honom) honö(!); vtan; lottar. 55 tillhöra; wardha. 56 fwikomnat; min; clädhe. 57 sich; hafua kastat; (B. på) vppå; (B. kiortel) klädhnat. 58 (B. krijgsknechterna) krigsmennena. 59 (B. Tå) Så; cors. 61 läryungan. 62 älskadhe. 63 Qwinna. 64 thin; j frå; läryungen. 66 *nu* saknas; wåro; redho fwikomnat. 67 folbordhas; Mich. 68 it; (B. käril) kaar; fwlt. 69 (B. kringladhe Jsop) lagdhe hysop ther om cring. 71 fulkomnat; bögdhe; nidh; huffwdith. 73 tillredhodaghen; kroppana. 74 qwarre; (B. på) vppå; corset; sabbatzdaghen; för ty. 75 sabbatzdagher; Judhana. 76 synder slåås; *the* saknas; bort taghas. 77 (B. krijgsknechterna) krigsmennena; synder slogho; then; förstes.

Euangelium

och thens andras, som war korszfest medh honom. När the komo til Jesum, och sågho honom allaredho wara dödh,
80 slogho the icke hans been sönder, vthan en aff krigsknech-
terna, stack vp hans sidho medh itt spiwt. Och strax gick
vth blodh och watn.

Och then thetta sågh, haffuer thet witnat, och hans witnes-
byrd är sant, och han weet, at han sägher sant, på thet j ock
85 troo skolen. Och skeedde thetta, på thet Scrifften skulle
Exodi. 12. fulbordas, J skolen intet been sönderslå på honom. Och åter
Zacha. 12. sägher een annor Scriff, The skola see, j hwem the stunget
haffua.

Ther effter badh Pilatum Joseph aff Arimathia, som war
90 Jesu Läriunge, doch lönlighen för Judanars rädzlo skul, at
han måtte tagha Jesu lekamen. Och Pilatus tilstodde thet.
Kom ock teslikes Nicodemus, som tilförenna hadhe kommet
supra 3. til Jesum om natten, och baar een bländning aff Mirrham
och Aloe, widh hundradhe pund. Så togho the tå Jesu le-
95 kamen, och swepte thet j lijnklädher medh welluchtande
krydder, såsom Judanar plägga begraffua. Och war på thet
rwmet ther han korszfest war, en örtagård, och j örtagården
een nyy graff, ther än nu ingen hadhe warit vthi lagd. J
hwilka the ladhe Jesum, för Judanars Tilredhersedagh skul,
100 effter graffuen war när.

Text rad: 78 andres; korszfast. 79 (B. allaredho) redho. 80 synder; vtan;
(B. krigsknechterna) krigsmennena. 81 (B. vp) genom; sijdho. 82 bloodh.
83 haffwer; witisbyrdh. 84 sandt (frfr. på); vppå thet ath. 85 (B. på) vppå.
86 (B. J skolen . . . honom) Beeneth skolen j icke slää syndher påå honom.
87 en; (B. hwem) hwilken; stunghit. 89-90 Ther effter Joseph aff arimathea
som war Jesu läryunge doch lönlighen för Judhanas räztlö(!) skul, badh
Pilatum. 91 motte; (B. tagha) borttagha; tilstaddhe. 92 til förenna; kommit.
93 bar; en; blendning; mirram. 94 hundrade. 95 lijnclädhe; wällucktande.
96 (B. såsom) som; Judhana; (B. på) vppå. 96-97 (B. thet rwmet) then sta-
dhen. 97 corsfäster; örtegåårdh; örtegårdhen. 98 en; ny. 99 hwilka; (B.
the . . . skul) för Judhanas tilredho dagh skull lagde the Jesum.

S. Johannis

XX. Capitel.

På then ena Sabbathen, kom Maria Magdalene om mor-
ghonen, tå nu mörkt war, til graffuena, och sågh stenen wara Matt. 28.
bortto aff graffuene. Tå lop hon, och kom til Simon Petrum, Marci 19.
och til then andra Läriungan som Jesus elskadhe, och sadhe Luce 24.
til them, The haffua taghit Herran bortt vthaff graffuene,
och wij wete icke hwar the haffua lagdt honom. Tå gick
Petrus vth och then andre Läriungen och komo til graffuena,
bådhe lupo the til lijka, och then andre Läriungen lop före
snarare än Petrus, och kom först til graffuena. Och när 10
han lutadhe sigh nedh, fick han see lakanen lagd, doch gick
han icke in. Så kom tå Simon Petrus effter honom, och
gick in j graffuena, och sågh lakanen lagd, och swetteduken
som hadhe warit om hans hoffuudh, icke lagd när lakanen,
vthan affsidhes j itt rwm tilhopa swept. Tå gick ock then 15
andre Läriungen in, som förr war kommen til graffuena,
och sågh thet, och trooddet. Ty the förstodho icke än tå
Scrifftena, at han skulle vpstå jfrå the dödha. Och Lär-
iunganar gingo åter tilhopa igen.

(trooddet)

Thet är, han troodde
at han war bortta-
ghen som Magdalena
honom sagdt hadhe.

Men Maria stoodh och greet vthan för graffuene. Widh 20
hon nu så greet, lutadhe hon sigh in j graffuena, och fick see
twå Änglar j hwijt klädher sittianandes, then ena widh hoffuud-
dhet, och then andra widh fötternar, ther the hadhe lagdt
Jesu lekamen. The sadhe til henne, Quinna, hwadh gräter
tu? Sadhe hon til them, The haffua taghit bortt min Herra, 25
och iagh weet icke hwart the haffua lagdt honom. När hon
thetta sadhe, wende hon sigh tillbaka, och fick see Jesum

Text rad: 1 Tiwghonde. 2 (B. På) UPPå; (B. ena Sabbathen) förste Sab-
batzdaghen; Magdalena; morgonen. 3 tha; (B. nu) än. 4 (B. bortto) bort-
tagghan; lopp. 5 älskadhe. 6 til saknas; borrt; (B. vthaff) aff. 8, 9, 10, 16, 25,
29, 34, 37 (2 g.), 44, 47, 49 till. 9 lika. 10 snarane; grauena. 11 nidher; ther
lagdt. 13 graffwena; wara lagdt; swetthedoken. 14 (B. om) vppå; huffwudh;
lagdan. 15 vtan; tilhopa swept j it rwm. 16 förra. 17 troodde. 18 skwlle;
(B. jfrå the) aff; läriungana. 20 stoodh när graffuene vtan före och grät; wedh.
21 graffnena(!). 22 klädhe; sitiandes; ene; huffwudet. 23 fötrena. 24 til saknas;
Qwinna; hwad. 25 borrt. 27 til baka.

Gloss. rad: 17 * troodde etc.).

Euangelium

30 ståndande, och wiste icke at thet war Jesus. Sadhe Jesus
 til henne, Quinna, hwadh gråter tu? Hwem söker tu? Hon
 Luce 24. meente at thet hadhe warit örtagårdz mestaren, och sadhe til
 honom, Herre, haffuer tu burit honom bortt, sägh migh
 hwar tu haffuer lagdt honom, och iagh wil taghan. Jesus
 sadhe til henne, Maria. Tå wende hon sigh om, och sadhe
 til honom, Rabboni, Thet är, Mestar. Sadhe Jesus til henne,
 35 Kom icke widh migh, Ty iagh är icke än nu vpfa-
 ren) (vpfa-
 ren) Efter hon icke än
 nu troodde, at han
 war Gudh, wille han
 icke låta komma widh
 sigh, Ty komma widh,
 betydher troo. Och
 S. Johan. för the
 andra Euangelister
 haffuer enkanterligh
 acht på Andeligh vth-
 tydning, ändoch S.
 Mattheus scriffuar, at
 han lät quinnonar ta-
 gha på sigh.
 40 han sagdt migh.
 Men om afftonen på then samma Sabbathen, tå döranar
 woro lyckta, ther Läriunganar woro församladhe för Juda-
 nars rädzlo skul, kom Jesus och stoodh mitt jbland them, och
 sadhe til them, Fridh ware idher. Och när han hadhe thetta
 45 sagdt, lät han them see henderna och sina sijdh. Tå wordo
 Läriunganar gladhe, at the sågho Herran. Tå sadhe han
 åter til them, Fridh ware idher. Såsom Fadhren haffuer
 migh sendt, så sender ock iagh idher. När han thetta sagdt
 hadhe, blåste han på them, och sadhe til them, Tagher then

Text rad: 29 Qwinna; hwadh; sökier. 30 örtegårdz. 31 bwrit; bort; mich.
 33 til saknas. 34 (B. är) kallas; till (frfr. henne). 35 mich; nu saknas; (B. vpfa-
 ren) vpstighen. 37 (B. faar) stigher. 38 (B. bodadhe) förkunnadhe. 39-40 (B.
 Jagh haffuer . . . migh) ath hon hadhe seet herran, och ath han hadhe thet sagt
 henne. 41 (B. Men om afftonen) Thå nw affton kom; (B. på) vppå; första
 sabbatzdagen; (B. tå) och; dörana. 42 wåro (frfr. lyckta); luchta; lär-
 yungana; wåra (!) (frfr. församladhe); försambladhe; Judhannas. 43 rätslo; skull;
 j bland. 45 hendrena; wordho. 46 läriungana. 47 Så som. 48 mich; (B. ock
 iagh) iach och. 48-49 thetta hadhe sagt. 49 blåste; (B. på) vppå.

Gloss. rad: 35 (B. vpfa-
 ren) * vpstighen etc.); trodde; lata; ty komma widh
 honom; betydher troo på honom; act; vthtyding; en doch; Matt.; scriffuer; loth;
 qwinnonar; (tillagt i N. T.:) Som han wille säya, här efter skal iach warda dyrkat
 oc wyrdhat icke efter lekamenen som här til dagh skeedt är mädhan iach haffuer
 vmgät idher, vtan iach skal vpstigha till himbla, och senda idher min anda, then
 idhor hierta skal vplyfta till gudh j himmelen, then bådhe min fadher är oc idhar,
 oc så dyrka mich lika medh fadhernom.

S. Johannis

helgha Anda, Hwilkom j förlåten synderna, them förlåtas 50
the, Och hwilkom j behållen them, them äro the behåldna.

Men Thomas en aff the Tolff, hwilken kallas Twilling,
war icke medh them när Jesus kom. Tå sadhe the andre
Läriunganar til honom, Wij såghom Herran. Sadhe han til
them, Vthan iagh seer holen effter spikanar j hans hender, 55
och stinger mitt finger j holen effter spikanar, och stinger
mijn hand j hans sijdho, troor iagh thet icke.

Och otta daghar ther effter, woro åter hans Läriungar inne,
och Thomas medh them. Tå kom Jesus widh döranar woro
lyckta, och stoodh mitt jbland them, och sadhe, Fridh ware 60
idher. Sedhan sadhe han til Thomam, Reck hijt titt finger,
och see mina hender, och reck hijt tina hand, och stick henne
in j mina sijdho, Och war icke twiffuelactigh, vthan troghen.
Thomas swaradhe, och sadhe til honom, Min Herre och
min Gudh. Jesus sadhe til honom, Effter tu sågh migh 65
Thoma, troor tu. Salighe äro the som icke see, och doch
troo.

Giorde ock Jesus mong annor tekn j sina Läriungars åsyyn,
som j thenna Bokenne icke äro scriffuin. Men thesse äro
scriffuin, på thet j troo skolen at Jesus är Christus Gudz 70
Son, Och at j genom trona skolen haffua lijff j hans nampn.

XXI. Capitel.

Ther effter vppenbaradhe åter Jesus sigh widh Tyberias
haff, Och vppenbaradhe han sigh j så måtto. Simon Petrus

Text rad: 50 (B. Hwilkom) hwem som helst. 51 (B. hwilkom) hwen (!) som
hälst; behollen; behålna. 52 *Men* saknas; huilkin som; (B. Twilling) Didimus.
54 läriungana. 55 Utan; spikana; händer. 56 stingher (frfr. mitt); holet; spi-
kana; (B. stinger frfr. mijn) sticker. 57 min. 58 wåro; läryungar. 59 wedh;
dörana; wåro. 60 lukta; j bland; Frid. 61 (B. Reck hijt) Stik hijt in. 62
händer; räk. 63 twiffuelactigh; vtan. 65 mich. 66 (B. troor) troodde; (B. see)
hafua seet. 66-67 (B. doch troo) hafua doch troodt. 68 Giordhe; mång; teekn;
läryungas; åsyn. 69 thenne; äro icke; tesse. 70 scrifuen; (B. på) vppå. 71 (B.
genom trona) trooende.

1 Jtt och tiughonde. 2 openbaradhe. 3 openbaradhe.

Euangelium

och Thomas som kallas Twilling, woro tilsamman, Och Nathanael som war aff Cana j Galileen, och Zebedei söner, och
5 thå andre aff hans Läriungar. Sadhe Simon Petrus til them, Jagh wil gå och fiskia. The sadhe til honom, Wij gå ock medh tigh. The gingo vth och stigho strax j båten, och j then natten fingo the intet. Tå nu morghon war, stoodh
10 Jesus på strandenne. Doch wiste Läriunganar icke at thet war Jesus. Sadhe Jesus til them, Barn, haffuen j någhot til maatz? The swaradhe honom, Ney. Tå sadhe han til them, Kaster vth nätet på högra sidhona om båten, så warden j finnandes. Tå kastadhe the vth, och kom så mykin fisk, at
15 the förmätte thet icke dragha. Tå sadhe then Läriungen som Jesus elskadhe, til Petrum, Herren äret.

Når Simon Petrus hörde, at thet war Herren, bandt han om sikh kiortelen (Ty han war naken) och gaff sikh j siön. Men the andre Läriunganar komo medh båten, Ty the woro
20 icke longt jfrå landet, vthan widh pass tw hundradhe alnar, och drogho fiskanätet. Och når the woro stighne på landet, sågho the ther wara lagda glödh, och en fisk ther på, och brödh. Jesus sadhe til them, Tagher hijt aff the fiskar som j nu fingen. Simon Petrus steegh in, och droogh nätet vp
25 på landet fult medh stora fiskar, hundradhe femtiyo och tree. Och ändoch the woro så monge, gick likwel nätet icke sönder. Sadhe Jesus til them, Kommer och äter. Och ingen aff Läriunganar dyrffdes til at spöria honom (säyandes) Hoo ästu? Effer the wiste, at thet war Herren. Tå kom Jesus
30 och toogh brödh, och gaff them, Och fisken sammaledhes.

Text rad: 4 (B. Twilling) Didimus; wåro; (B. tilsamman) samman. 5 galilee landit. 6 läryungar. 6, 41, 48, 50, 60 till. 7 gåå; *til* saknas; gååm (frfr. ock). 9 (B. then) the; nattena; fingo; morghonen; (B. war) wart. 10 (B. på) vppå; strandena; läryungana. 11 (B. Barn) Piltar. 11-12 (B. til maatz) sowel. 13 nätit; (B. på) vppå; höghre; sijdhona. 16 elskade; ärith. 18 omsigh; nakot. 19 läryungana; wåro. 20 långt; (B. jfrå) fråå; landit; vtan. 21 fiskanätit; wåro; (B. på) vppå; landit. 22 lagdha; (B. på) vppå. 23 *aff* saknas; *som* saknas. 24 (B. fingen) fiskiadhen; (B. in) vp; nätit. 24-25 vppå. 25 landit; fämtiyo. 26 wåro; likawel. 28 läriungana; parentestecken saknas. 29 est tu. 30 sammaledes.

S. Johannis

Thetta war nu tridie reson, at Jesus vppenbaradhes sinom Lăriungom, sedhan han war vpstånden jfrå the dödha.

Tå the nu hadhe ätit, sadhe Jesus til Simon Petrum, Simon Johannis, Elskar tu migh meer än thesse? Han sadhe til honom, Ja Herre, tu weest at iagh elskar tigh. Sadhe han til honom, Födhd mijn lamb. Åter sadhe han til honom, Simon Johannis, Elskar tu migh? Han sadhe til honom, Ja Herre, tu weest at iagh elskar tigh. Sadhe han til honom, Födhd mijn fåår. Sadhe han til honom tridie reson, Simon Johannis, Elskar tu migh? Petrus wardt bedröffuat, at han sadhe tridie reson til honom, Elskar tu migh. Och sadhe til honom, Herre, tu weest all ting, Tu weest at iagh elskar tigh. Sadhe Jesus til honom, Födhd mijn fåår.

Sannerligha, sannerligha sägher iagh tigh, När tu wast vng, omgiordadhe tu tigh, och gick hwart tu wille, Men tā tu warder gammal, skalt tu vthreckia tina hender, och en annar skal omgiorda tigh, och leedha tigh tijt tu icke wilt. Men thet sadhe han, giffuandes til kenna, medh hwadh dödhd han skulle prijsa Gudh.

Och tā han hadhe thetta sagdt, sadhe han til honom, Fölgh migh. Petrus wende sigh om, och sågh then Lăriungan fölia, som Jesus elskadhe, Hwilken ock j natwarden lågh in til hans bryst, och sadhe, Herre, hwilken är then tigh förrådher? Tā Petrus sågh honom, sadhe han til Jesum, Herre, hwadh skal tā thenne? Sadhe Jesus til honom, Om iagh wille at han skulle bliffua til tess iagh kommer, hwadh kommer thet tigh widh? Fölgh tu migh. Tā gick itt taal vth jbland brödhdernar,

---

Text rad: 31 tridhie; resan; openbaradhes. 32 lăriungon(!); sidhan; vpstånden; (B. jfrå the) aff. 34 Joannis; älskar; tw; mich; mera; *til* saknas. 35 älskar. 36 Födhd; min; Aåter; *til* (frfr. honom, Simon) saknas. 37 Joannis; älskar; *til* saknas. 38 älskar. 39 min; *til* saknas; reeson. 40 Joannisäl skar(!); mich; wort. 41 tridhie; reeson; älskar; mich. 42 älskar. 43 Födhd; min. 45 vngher; (B. omgiordadhe) giördhadhe. 46 wardher; (B. skalt) skal; vthræckia. 47 (B. omgiorda) giördha; (B. wilt) will. 48 *Men* saknas; huadh. 50 Fölgh. 51 mich; fölya. 52 huilkin; natwardhen; låågh; (B. in til) vppå. 53 (B. hwilken) hoo. 55 Jesustil(!); *at* saknas. 56 thess; huadh. 57 mich; (B. itt taal) thet talet; j bland; brödhderna.

Euangelium

Thenne Läriungen döör icke. Och Jesus sadhe icke til honom, Han döör icke, vthan om iagh wille, at han skulle
60 bliffua til tess iagh kommer, hwadh kommer thet tigh widh?
Thenne är then Läriungen som witnar här om, och then thetta scriffuit haffuer, Och wij wete at hans witnesbyrd är sant. Äro ock mong annor ting, som Jesus giorde, hwilken om the thet ena medh thet andra scriffues, troor iagh, at
65 werlden skulle icke kunna begripa the Böker, som scriffuas skulle.

Enden på S. Johannis Euangelium.

Text rad: 58 (B. Thenne Läriungen döör icke) ath then läriungen skulle icke döö; Jesns(!); *til* saknas. 59 vthan; *at* saknas. 60 huadh. 61 (B. witnar) bär witne. 62 (B. scriffuit) scriffuit(!); hafuer; wetom; witisbyrdh. 63 sandt; Aäro; mång; giorde. 64 (B. the thet) all thet. 65 werldhen; begripa; böker. 67 sancti; Joannis; Euangelio.

Then andre delen aff S. Luce Euangelio, om Apostla Gerningar.

Första Capitel.

Tilförenna haffuer iagh 5
talat min godhe Theo-
phile, om alt thet Jesus be-
gynte, bådhe göra och lära,
in til then daghen han vp-
taghen wardt, sedhan han 10
Apostlomen (som han vth-
waldt hadhe) genom then
helgha Anda hadhe giffuit be-
falning, Huilkom han ock
effter sijn pino beteedde sigh 15
leffuandes medh monga-
handa bewisning, tå han lät
sigh see aff them j fyratiyo
daghar, och taladhe med them
om Gudz Rike. Och tå han 20
hadhe församlat them, bödh

han them, at the icke skulle gå vthaff Jerusalem, vthan för-
bijdha Fadhrens löffte, ther j affhördt haffuen (sadhe han)
aff migh. Ty Johannes döpte j watn, men j skolen döpte
warda j them helgha Anda, icke monga daghar här effter. 25

Text rad: 1-3 Then andra delen vthaff Sancti Luce euangelio som är om
Apostla gerningar. 5 (B. Tilförenna) Först. 9, 28(2 g.), 67, 68, 77 till. 10
wart. 11-12 parentestecken saknas. 13-14 befaling giffuit. 15 (B. sijn) hans;
(B. beteedde sigh) hadhe latit sigh see. 16 monga handra. 17 bewijsning. 18
(B. aff) vthaff; fyratiyo. 19 medh. 21-22 församlat them på it rwm. 22 Hie-
rusalem. 23 vtan; fadherens; lyffte. 23-24 ther j (sadhe han) aff hördt haffuen
vthaff mich. 24 För ty; Joannes; watne. 25 wardha; her.

Gerningar

Tå the nu församladhe woro, frågadhe the honom, säyandes, Herre, skalt tu j thenna tijdhnen vpretta igen Jsraels Rike? Tå sadhe han til them, Thet hörer icke idher til at weta tijdh och stund, som Fadhren haffuer satt j sinne macht.

30 Men j skolen vndfå thens helgha Andas krafft som offuer idher komma skal. Och skolen wara mijn witne j Jerusalem, och j hela Judea och Samaria, och sedhan in til jordennes enda.

Mar. 16

Luce 24

Och när han thetta sagdt hadhe, wardt han j theras åsynn vptaghen, och en skyy toogh honom bortt vthaff theras synn. Och som the vpsågho j himmelen effter honom widh han vpfoor, Sij, två män stodho när them klädde j hwijt klädher, the ther ock sadhe, J Galileeske män, hwj ståån j och seen vp j himmelen? Thenne Jesus som vptaghen är jfrå idher j
40 himmelen, han skal så komma, som j honom seedt haffuen vpfara j himmelen.

Sedhan gingo the til Jerusalem igen jfrå berghet, som heter Olioberghet, hwilket ligger jfrå Jerusalem widh een Sabbaths reso. Och tå the inkomo, stigho the vp j Salen,
45 ther the städigt bleffuo, Petrus och Jacobus, Johannes och Andreas, Philippus och Thomas, Bartholomeus och Matheus, Jacobus Alphei, och Simon Zelotes, och Judas Jacobi. Alle these woro städigt tilhopa, endregtighe j böner och förmanelse samt medh quinnomen, och medh Maria Jesu
50 modher, och medh hans brödher.

Text rad: 26 försambladhe; fråghadhe; seyandes. 27 (B. skalt . . . vpretta) wardher tw j thenne tijdhnen vprättandes. 29 hafuer; sina; mact. 30-31 (B. thens . . . skal) krafft szedhan then helghe ande kommer vtöffuer idher. 31 (B. mijn) mich. 31-32 (B. j Jerusalem . . . Samaria) ey alleenast j Hierusalem, vtan och j alt Judee landit och j Samaritan. 32 iordhenes. 33 ända. 34 (B. när) når; wort; theres; åsyn. 35 vptaghen j höghden; (B. en skyy) skyn; togh; bort honom; theres; syn. 36 wedh. 37 clädde; (B. j) vthi; clädher. 38 Galileesche; hwi; stån. 39 (B. jfrå) fråå. 40 (B. skal så komma) wardher såå kommandes. 41 (B. vpfara) vpfarandes. 42 Hierusalem; (B. jfrå) frå; berghit. 43 olie berghit; huilkit; (B. jfrå) frå; Hierusalem; wedh; en. 44 sabbatz; reeso; inkommo; stighu. 45 (B. ther the städigt bleffuo) ther som thenne här pläghadhe wara, nemligh; och Joannes. 46 Matheus. 47 alphei son; (B. Jacobi) Jacobs brodher. 48 (B. thesse) thenne; (B. städigt) alstädes; til hoga; eendrectighe. 49 (B. samt) samfeldt; qwinnonar.

Apostla

Vthi the daghar stoodh Petrus vp jbland Läriunganar, och sadhe (och war hopen aff nampnen widh tiwghu och hundradhe) J män och brödher, then Scriffen moste fulbordas, som then helghe Ande longo sagdt hadhe genom Daidz munn om Judam, som the^{ras} leedhsaghare war som g^{ri}p^o Jesum, Ty han war reknat j wårt taal, och hadhe fått medh oss thetta embetet. Och han förwerffde en åker för orettferdigh löön, och vphengde sigh, och rempnadhe mitt j tw, och alla hans inellfuer gåffuo sigh vth. Och thet är vppenbart wordet allom them som boo j Jerusalem, så at then åkren kallas på the^{ras} måål Akeldama, thet är, blodz åker. 55
Matt. 27.

Ty thet är scriffuit j Psalmaboken, Theras heman warde ödhe, och ingen ware som ther vthi boor. Och hans embete få en annar. Så moste nu en aff thesse män, som medh oss warit haffua j allan then tijdh, som Herren Jesus vth och in gick medh oss, jfrå Johannis döpelse, til then daghen, at han jfrå oss taghen wardt, medh oss itt witne warda til hans vpståndelse. 60
Psalm. 69
Psal. 109.

Och the satte två j walet, Joseph som kallas Barsabas medh thet wedhernampnet Justus, och Matthiam. Och bådho, och sadhe, Tu Herre som kenner allas hierta, wijsa vth, hwilken aff thessa två tu vthwaldt haffuer, at han skal få thenna tienisten och Apostlaembetet, ther Judas jfrå fallen är, at han skulle bortgå j sitt rwm. Och the kastadhe lott 65
70
75

Text rad: 51 Uthi; mitt ibland; läriungana. 52 (B. aff) vthaff; wedh. 53 huudradhe(!); fulboordhas. 55 dauidz; mwn. 56 för ty; räknat. 56-57 (B. fått medh oss) fongit lott j. 57 (B. förwerffde) förkoffradhe sigh. 57-58 (B. för orettferdigh löön) vthaff wronghetennes löön. 58 (B. vphengde sigh) hafuer sigh vphengt; (B. rempnadhe) är remnat; mit. 59 *alla* saknas; inellfuer. 60 oppenbart; wordhet; Hierusalem. 61 the^{ras}. 61-62 blodzåker. 63 för ty; (B. Theras) Hans; heeman; (B. warde) skall wardha. 64 (B. ware) skall wara; (B. boor) boo skall. 65 (B. få en annar) wardher en annan fongandes; *en* (frfr. aff) saknas; (B. aff) vthaff; (B. thesse) the. 66 tijdhen. 67 (B. jfrå) begynnandes frå; Joannis. 68 (B. jfrå) frå; wort; (B. medh oss) ath en taghes ther till som medh oss; (B. warda) wara skall. 69 vpstondelse. 71 (B. medh thet wedhernampnet) then ther och kallades. 72 bådho the; (B. allas) all mandz. 73 huilken; (B. thessa) thenna; vthualdt; skall. 74 (B. få) lott tagha j; tienistena; j frå. 75 schulle; lotter.

Gerningar

ther om, och lotten föll på Matthiam. Och han wardt reknat til the elloffua Apostlar.

Annat Capitel.

Och tå Pingsdaghen fulkompnat war, woro the alle endregteligha tilsammans. Och wardt hastigt en dön aff himmelen, såsom itt mechtigt stoort wädher kommet hadhe, och
5 vpfylte alt hwset ther the sätö. Och them syntes sönderdeladha tungor såsom aff eeld, och bleff sittiandes på hwar och en aff them. Och the wordo alle vpfylte aff them helgha Anda, och begynte til at tala medh annor tungomål, effter som Anden gaff them at tala.
10 Så woro j Jerusalem boendes Judar, Gudfructighe män, aff allahanda folck, som vnder himmelen är. Tå nu thenna rösten skeedt hadhe, kom tilsammans mykit folck, och wordo förhåpne, Ty the hörde them tala hwar och en medh sitt eghit måål. Och wordo alle förskreckte, och förundradhe
15 sigh, säyandes emellan sigh, Sij, äro icke alle these som tala Galileeske? Huru höre wij tå hwar och en sitt tungomål ther wij vthi födde äro? Parther och Meder, och Elamiter, och the som boo vthi Mesopotamia, och j Judea och Capadocia, Ponto och Asia, Phrygia och Pamphilia, Egypten och
20 j the Libye landzendar widh Cyrenen, och the vthlendningar aff Rom, Judar och Proselyter, Creter och Araber, Wij höre

---

Text rad: 76 föll; (B. på) vppå; wart.

2 Pingsdagen; (B. fulkompnat) fulboordhat; eendrectige. 3 (B. tilsammans) vthi itt rwm; wort; hastugt; (B. aff) vthaff. 4 it; mectogt; kommit. 5 (B. sönderdeladha) sönderspletradhe. 6 såsom the hadhe varit aff eldh; bleff; sitiandes; hwan. 7 (B. aff frifr. them. Och) vthaff; wordho. 8, 12, 28, 58, 63, 69, 74, 75 (2 g.), 77, 80 (2 g.), 81, 83, 86, 89, 95 till. 8 tungomåål. 9 (B. at tala) framföra. 10 Hierusalem; Judhar; gudhfructoghe; men. 11 (B. aff) vthaff; allahandra; (B. folck) landzscap; nu saknas. 12 (B. rösten) dönen; (B. skeedt hadhe) skedd war; till sammans; folk. 12-13 (B. wordo förhåpne) förundradhe sigh. 13 (B. Ty) ath; hördhe; (B. sitt) theres. 14 wordho; förskräcte. 14-15 (B. förundradhe sigh) wndersamme. 15 seyandes; (B. these) thenne. 16 höra; them thå; j sitt; tungomåål. 17 Parthi; Medi; Elamite. 18 Judee landit. 19 Phrigia; vthi Egipto. 20 Libie; wedh; Cirenen; vthläningar. 21 Judhar; Proseliter; hörom.

Apostla

them medh wåra tungor tala Gudz dråpligha werck. Och förskreckte the sigh alle, och förundradhe sigh, säyandes emellan sigh, Hwadh mon thetta wilia wara? Och somlighe gjorde geck aff them, och sadhe, These äro fulle medh sött 25
wijn.

Tå stoodh Petrus vp medh the Elloffua, och hooff vp sina röst, och taladhe til them, J Judeske män, och j alle som boo j Jerusalem, Thetta skal idher weterlighit wara, och anamer 30
mijn ord j idhor öron. Ty these äro icke druckne såsom j menen, effter thet är tridie timen på daghen. Vthan thet är thet som sagdt är genom Propheten Joel. Thet skal skee Joel 2.
vthi the ytersta daghanar, sägher Gudh, Jagh skal vthgiwta aff minom Anda offuer alt kött, Och idhre söner och idhra döttrar skola prophetera, och idhre ynglingar skola see syner, 35
och idhre Äldste skola dröma drömer. Och offuer mina tienare, och offuer mina tienarinnor, skal iagh j the daghar vthgiwta aff minom Anda, och the skola prophetera. Och iagh skal giffua Vnder offuan j himmelen, och tekn nedhre på jordenne, blodh och eeld och röökdam. Solen skal wend 40
das j mörker, och månen j blodh, förr än then store och vppenbarlighe HERRANS dagh kommer. Och skal skee, AT HVAR OCH EN SOM ÅKALLAR HERRANS NAMPN, han skal bliffua saligh.

J män aff Jsrael, hörer thenna orden, Jesum aff Nazareth 45
then man som när idher aff Gudhi bewijsat är, medh krafter och Vnder och tekn, som Gudh haffuer giordt genom honom

---

Text rad: 22 dråpeligha; wärck. 23 förskräcte; *sigh* (frfr. säyandes) saknas. 24 sich; Huad. 25 giordhe; (B. aff) vthaff; (B. These) Thenne. 25-26 (B. sött wijn) wijnmust. 28 Judeeske. 29 Hierusalem. 29, 32, 33, 39, 40, 42, 43, 55, 58, 76 (B. skal) skall. 30 min; oordh; *Ty* saknas; (B. these) Thenne; drukne. 31 efter; är nw först tridhie. 32 Johel. 33 yterste; (B. Gudh) herren. 34 (B. offuer) vthöffuer; (B. idhre) idhra. 35 idhra; ynglinga; få see. 36 idhra; (B. Äldste) åldersmän; drömma; drömmar; (B. offuer) vthöffuer. 37 *offuer mina* saknas. 39 geffua; (B. Vnder) widhunder; (B. offuan) vppe; teekn; nedher. 40 jordhenne; eldh; (B. wendas) vmwändas. 41 förra än; stoore; oppenbarlighe. 42 herrans (gemena); dagher; hwar och een som åkallar herrans nampn (gemena). 43 salugh. 45 (B. män aff Jsrael) Jsraelitske män; hören; thenne; oordhen; (B. aff Nazareth) Nazarenum. 46 *man som* saknas; krafter. 47 (B. Vnder) widhunder; teekn.

Gerningar

jbland idher (såsom j ock sielffue weten) Honom (effter han aff Gudz betenckta råd^h och försyyn, vthgiffuin war) haffuen

50 j taghet genom onda mänz hender, korszfest och dödhat. Then haffuer Gudh vpweckt och förlossat dödzens swedha, effter omöghelighit war, at han skulle behållas aff honom.

Psalm. 16. Ty Daudid sägher om honom, Jagh haffuer altijdh föresatt HERRAN för mijn öghon, Ty han är migh på höghra handenne, at iagh icke skal rörd warda. För then skul är mitt hierta gladt, och mijn tunga frögdar sigh, Skal ock så mitt kött hwilas j förhopning. Ty tu offuergiffuer icke mina siäl j heluete, och tilstädher icke at tin Helighe skal see förgengelse. Tu haffuer migh kungior^{dt} lijffzens wäghar, tu

60 skalt vpfylla migh medh frögd för titt ansichte.

J män och brödher, effter man må frijtt tala medh idher

3. Reg. 2. om then Patriarchen Daudid, Han är dödh och begraffuen, och hans graff är när oss in til thenna dagh. Effter han nu war en Prophet, och wiste at Gudh hadhe loffuat honom med

65 en eedh, at aff hans lenz frucht skulle sittia på hans säte. Sågh han thet framföre åt, och taladhe om Christi vpståndelse, at hans siäl icke är offuergiffuen vthi heluete, icke heller hans kött haffuer seedt förgengelse. Thenna Jesum haffuer Gudh vpweckt, ther wij alle witne til äro.

70 Medhan han nu medh Gudz höghra hand vphög^d är, och

Text rad: 48 mitt j bland; (B. såsom) som. 48-49 Parentestecken saknas. 48 (B. efter han) then ther. 49 rådhe; försyn; vthgiffuen. 50 taghit; onda; mendz; korszfestat. 51 nw gudh; vpwäckt. 52 omöglighit; (B. behållas) förhollas. 53 För ty; föresett. 54 (B. HERRAN för mijn öghon) migh herran; för ty; höghre; (B. handenne) sidhon. 55 (B. rörd warda) wardha bäfuande; schul. 56 gladt wordhit; min; (B. frögdar) hafuer frögdat. 56-57 (B. Skal . . . förhopning) och ther medh är mitt kött hwilandes j hoppet. 57 för ty; tw; öffuergiffuer; min. 58 helwite; icke tillstädher; häloghe; förgängelse. 59 lijffsens. 60 (B. skalt vpfylla migh) wardher migh vpfyllandes; (B. för) medh. 61 och saknas; måå; frijt. 62 (B. Han . . . begraffuen) ath han bleeff dööd^h och wort begraffuen. 63 thenne. 64 prophete; medh. 65 (B. aff) vthaff; lendes; fruct; schulle; sitia. 66 (B. Sågh han thet framföre åt) Så wiste han thet tilförenna; ther medh om; vpstondilse. 67 (B. icke är offuergiffuen) schulle icke wardha öffuergiffuen; heluete; (B. icke frfr. heller) ey. 68 (B. hans . . . seedt) schulle hans kött få see; förgängelse; Thenne. 69 vpwäckt. 70 (B. Medhan han) Han ther; höghre; (B. vphög^d) förhög^{der}.

Apostla

löffte fått haffuer aff Fadhrenom om then helgha Anda, haffuer han vthgutit thetta j nu seen och hören. Ty icke haffuer Daudid vpfare^t j himmelen. Men han sägher, HERREN sadhe til min Herra, Sett tigh på mina höghra hand, til tess iagh nedherlegger tina owener tigh til en fotapal. Så skal nu hela Jsraels hws weta för wisso, at thenna Jesum som j korszfest haffuen, haffuer Gudh giordt til en Herra och Christ. Psalm 110.

Tå the thetta hörde, fingo the en styng j hiertat, och sadhe til Petrum, och til the andra Apostlanar, J män och brödher, Hwadh skole wij göra? Sadhe Petrus til them, Görer bätring, och hwar och en aff idher läte sikh döpa j Jesu Christi namn, til syndernas förlåtelse, Och j skolen vndfå then helgha Andas gåffuo. Ty idher är löfftet giordt och idhrom barnom, och allom them som fierran äro, hwilka HERREN wår Gudh här til kallandes warder. Betygadhe han ock medh mong annor ord, och förmanadhe them, säyandes, Läter hielpa idher jfrå thetta onda slechtet. The som tå gerna anammadhe hans taal, the läto sikh döpa. Och komo til hopen på then daghen widh trytusend siälur. 75

Och bliffuo the städigt ständandes vthi Apostlanars lärdom, och j deelachtigheet, och j brödz brytelse, och j böner. Och een fruchtan kom vppå hwario och ena siäl, och mong Vnder och tekn giordes aff Apostlanar. Och alle the som 80

Text rad: 71 lyffte; (B. fått haffuer) hadhe fått; (B. aff) vthaff. 72 han haffuer nw vthgwit; (B. thetta) thet; för ty. 73 (B. vpfare^t) vpstighit; Herren (gemena). 74 (B. Sett . . . hand) sitt migh på höghre sidhona. 75 thes; (B. nedherlegger) nedherleggiandes wardher; fotapall. 77 korszfast; hafuen; then hafuer. 78 Christum. 79 hördhe. 80 apostlana. 81 huad; skolom. 82 (B. aff) vthaff; late; (B. j) vthi. 83 synderna; förlatelse; (B. skolen vndfå) wardhen vmfångandes; helgie; andes. 84 för ty; lyfftet. 85 (B. hwilka) ee hoo som hälst; herren (gemena). 86 (B. här til); till sikh; wardher; Och betyghade; *han ock* saknas. 86-87 mongom androm oordhom. 87 seyandes; (B. Läter hielpa) Frelsen. 88 j frå; slectet. 89 lotho; kommo. 90 wedh; trytwsend. 91 (B. städigt) allstädhes; stondandes; apostlanas. 92 (B. j frfr. deelachtigheet) vthi; deelactugheet; brytilse. 93 en; fructan; hwaria. 94 (B. Vnder) widhunder; teekn; giordhes; (B. aff) vthaff; apostlana.

Gerningar

95 troodde, woro tilsammans, och hadhe all ting meenligh. Sina
äghodelar och håffuor sålde the, och deladhe them med alla,
såsom hwar och en behöffde. Och hwar dagh woro the
städigt och endregteligha j Templet, och bruto brödh här
och ther j husen, ätandes medh hwar annan j frögd, och
100 loffuadhe Gudh j theras hiertas enfalligheet, och hadhe yn-
nest när alt folcket. Och Herren förökadhe hwar dagh för-
samlingen medh them som salighe wordo.

III. Capitel.

Så gingo Petrus och Johannes tilhopa vp j Templet, widh
niyonde böne stunden. Och ther war en man, oferdigh alt
jfrå sinne modhers lijff, som lät sigh bära, then satte the
5 hwar dagh för dörena åt Templet, som heet then Sköna, at
han skulle bedhas almoso aff them som ingingo j Templet.
Tå han fick see Petrum och Johannem, at the wille gå in j
Templet, badh han them om almoso. Tå sågh Petrus på
honom medh Johanne, och sadhe, See på oss. Tå sågh han
10 på them, förhoppande, at han skulle någhot få aff them. Tå
sadhe Petrus, Silffuer och gull haffuer icke iagh, men thet
iagh haffuer, thet giffuer iagh tigh. J Jesu Christi Nazareni
nampn statt vp och gack, Och toogh honom widh höghra
handena, och reeste honom vp. Och strax wordo hans föt-
15 ter och been stadigh, språng vp och stoodh, och gick och
folgde them in j Templet, gick och språng hijt och tijt,
prijsandes Gudh.

S. Petrus gör en ofer-
dighan helbregda.

Text rad: 95 till samman; (B. hadhe all ting meenligh) höllo all ting obytt;
(B. Sina) theras. 96 deeladhe; (B. them) thet; medh. 98 (B. städigt) stadugt;
eendrechteligha; brwto. 99 hwsen. 100 eenfällugheet. 101 folkit; förökadhe; församb-
lingen. 102 salughe; wordho.

1 Tridhie. 2 SAå; Joannes; *tilhopa* saknas; vpp; (B. widh) till. 3 böna.
3-4 (B. Och ther . . . bära) Och thå barss ther en man som oferdugh war
vthaff hans modhers lijff. 4 (B. satte) ladhe. 5 Then sköna. 6 (B. bedhas)
bedhia. 8 (B. them om almoso) almoso aff them. 9 (B. See på oss) See hijt till
oss. 10 (B. på) till; förhopandes; (B. aff) vthaff. 11 Sylffuer. 12 gefuer; (B. J)
Vthi. 13 vpp; wedh; *höghra* saknas. 14 vpp; wordho; föter. 15 stadhughe;
och språng; vpp. 16 fölgde; (B. j) vthi. 17 prisandes.

Gloss. rad: 11 saknas.

Apostla

Tå fick alt folcket see honom, at han gick och loffuadhe Gudh. Och kende honom, at han war then samme som plä-
 gadhe sittia effter almoso, widh then Sköna dörena för Temp- 20
 let. Och wordo fulle medh vndersamheet och förskreckelse
 offuer thet honom wedherfarit war. Tå nu thenne mannen
 som oferdigh warit hadhe, och helbregda giord war, hölt sigh
 in til Petrum och Johannem, lop alt folcket til them j För-
 huset, som kallas Salomonis, och förundradhe sigh. 25

Tå Petrus thet sågh, swaradhe han til folcket, J män aff
 Jsrael, Hwj vndren j här vppå, eller hwj see j på oss, lijkawist
 som wij aff wår krafft eller förtienst hadhe thet åstadh kom-
 met, at thenne haffuer fått sin gång? Abrahams och Jsacs
 och Jacobs Gudh, wåra fādhers Gudh, haffuer förklarad sin 30
 Son Jesum, hwilken j offuerantwardat haffuen, och förnekad
 in för Pilatum, tå han dömde at han skulle giffuas löös. Men
 j förnekadhen then Helgha och rettferdigha, och bådhen at
 mandråparen skulle giffuas idher, och lijffzens Första drå-
 pen j. Then haffuer Gudh nu vpweckt ifrå the dödha, til
 hwilket wij witne äre. Och haffuer genom trona på hans
 namn, på thenna som j seen och kennen, stadhfest sitt
 namn, och troon som är genom honom, haffuer giffuit
 thenna hans helbregda j allas idhra åsynn. 35

Nu käre brödher, weet iagh wel, at j thet giordt haffuen aff 40
 fåkunnigheet, såsom ock idhre Öffuerste. Men Gudh som
 genom alla sina Propheters munn föresagdt haffuer, at

Text rad: 18 *alt* saknas; folkit. 19 kände; pläghade. 20 sitia; wedh; sköna; templet. 21 wordho; vndersamheet. 22 öffuer. 23 oferdugh; helbrögda; giordher. 24 (2 g.), 26, 47, 48, 51, 58, 59, 61 till. 24 Joannem; folkit; (B. Förhuset) waknhuset. 25 förundrade. 26 folkit; men; (B. aff) vthaff. 27 Hwij (frfr. vndren); wndren; hwij (frfr. see); likerwijs. 28 (B. aff) vthaff; wor; förtienist; hadhom; kommit. 29 fååt. 30 och wåra; fādhras; förclarat. 31 huilken; offuerantwardhat. 32 jn; geffuas; löösz. 33 förnecadhen; rettferdigha. 34 (B. giffuas idher) löösz geffuas; lifsens; (B. Första) förmyndare. 35-36 (B. Then . . . äre) then gudh nw vpwäckt haffuer aff dödha, hwes witne wij ärom. 36 troona. 37 thenne; stadfestat. 38 j genom. 39 thenne här; (B. hans) sina; helbrögda; alles; idhres; åsyn. 40 wäl; (B. at j) athi; (B. aff) vthaff. 41 fåkunnogheet; idhra. 42 j genom; (B. sina) hans; mwn; föresagt; hafuer.

Gloss. rad: 34 saknas. 36 saknas.

(Första)

Then ther hoffuudhet och then Förste är som ifrå the döda vpweckt är, och genom huilken wij alle leffuande warde.

Matt. 27.
 Marci 15.
 Luce 23.
 Johan. 18.
 Tyjgenom
 Christum
 troo wij
 på Gudh.

Gerningar

Christus skulle lijdh, han haffuer nu så fulbordat thet. Så
 bätren idher nu och wenden idher om, på thet idhra synder
 45 mågha affskrapadhe warda, at wedherquekelsens tijdh tå
 kommer för HERRANS ansichte, när han sendandes warder,
 then idher nu tilförenna predicat är, Jesum Christum. Hwil-
 ken himmelen intagha moste til then tijdh, at igen vprettat
 warder alt thet Gudh sagdt haffuer genom sina helgha Pro-
 pheters munn, aff werldennes begynnelse.
 50
 Deute 18. Ty Moses haffuer sagdt til Fädherna, HERREN idhar Gudh
 skal idher vpweckia en Prophet vthaff idhra brödher, then
 migh lijk är, honom skolen j höra j alt thet han idher säyande
 warder. Och thet skal skee, at hwar och een siäl som icke
 55 hörer then Propheten, hon skal vthkastas jfrå folcket. Och
 alle Propheterna jfrå Samuel, och sedhan så monge som talat
 haffua, haffua bodhat thenna daghanar. J ären Propheternas
 och z Förbundzens barn, thet Gudh giordt haffuer medh
 våra fädher, säyandes til Abraham, J tinne sädh skola all
 Gene. 12. folck på jordenne welsignat warda. Jdher först och fremst
 och 22. haffuer Gudh vpweckt sin Son Jesum, och sendt honom til
 at welsigna idher, at hwar och en aff idher skulle sikh vm-
 wenda jfrå sinne 7 ondsko.

Wedherquekelsens
 tijdh, och icke til för-
 skreckelse eller blygd.

z

(Förbundzens)

Han tigher om Mosi
 förbund, och talar om
 Abrahams förbund,
 som war itt förbund
 om nåd, och icke om
 gerningar.

7

(ondsko) Vthan trona
 kallas all heligheet
 ondska, Ty han talar
 til alla Judar, bådhe
 onda och godha.

Text rad: 43 hafuer; fulbordhat. 44 på thet ath. 45 (B. mågha) motte; aff
 skrapadhe; wardha; (B. wedherquekelsens tijdh tå) thå hughswalilsens tijdh. 46
 (B. för) vthaff; herrans (gemena); ansikte; (B. när) ath; vthsendandes; wardher.
 47-50 (B. then . . . begynnelse) then Jesum Christum (Christu i kustoden), som
 idher tillförenna predicadher är, huilken ther moste intagha himmelen, till then
 tijdhen all ting vprettat wardha, som gudh sagt hafuer genom sina helgha prophe-
 ters mwn för longan tijdh. 51 Ty saknas; fädhrena; Herren (gemena). 52, 54,
 55 skall. 52 vpwäckia; prophete; brödhra. 53 lijker; (B. alt thet) allo thy; säyan-
 des. 54 wardher; en. 55 (B. jfrå) frå; folkit. 56 alla; (B. jfrå) frå; monga. 57
 teslikes bodhat; propheternes. 58 (B. Förbundzens) testamentsens; (B. medh) till.
 59 fädhra; Och j thina. 60 (B. folck) slecte; jordhenne; (B. welsignat warda)
 få wälsighnilse; främst. 61 vpwäkt; (B. sendt) vthsendt; *honom* saknas. 62 wäl-
 sighna; (B. aff) vthaff; (B. skulle) skall; omwenda. 63 (B. jfrå) frå; sine;
 ondzsko.

Gloss. rad: 45 saknas. 58 saknas. 63 saknas.

III. Capitel.

Tå the nu så taladhe til folcket, komo ther til Presterna och Förståndaren j Templet, och the Saduceer, och toggo thet illa widh sigh, at the lärde folcket, och förkunnadhe j Jesu vpståndelse jfrå the dödha, och toggo fatt på them, och satte them j hechtelse til annan daghen, Ty thet war redho afftonen. Men monge aff them som orden hördt hadhe, troodde, och wardt talet på männerar widh fem tusend. 5

Så begaff thet sigh daghen ther effter, at theas Öffuerste och Äldste och Scrifftlärde j Jerusalem, och Hannas öffuerste Prester, och Caiphas och Johannes, och Alexander, och så monge som woro aff öffuersta Presta slechtet församladhe sigh, och hadhe them fram för sigh, och frågadhe them, Aff hwadh macht eller j hwadh namn haffuen j thetta giordt? 10

Petrus full medh then helgha Anda sadhe til them, J Öffuerste för folcket och Äldste j Jsrael, Effter wij jdagh bliffue dömde för thenna welgerningen på thenna siwka mannen, genom hwilka han är helbregda worden, så skal thet idher allom weterlighit wara, och allo Jsraels folcke, At genom Jesu Christi Nazareni namn, then j korszfest haffuen, then Gudh vpweckt haffuer jfrå the dödha, ståår nu thenne helbregda för idher. Han är then stenen som aff idher bygningsmännerar förkastat är, och är worden en hörnsteen, och j ingom androm är saligheet, Ty thet är icke heller 20 Psal. 118.

Text rad: 1 Fierdhe. 2 (2 g.), 6, 15, 42, 50, 53, 57, 62, 63; 64, 66, 74 till. 2 folkit; kommo. 3 förstondaren. 4 wedh; (B. the) han; lärde; folk; j Jesu namn. 5 vpstondilse; (B. jfrå the) aff; (B. och satte) setiandes. 6 hechtelse; för ty. 7 (B. aff); vthaff; oorden. 8 wort; mennena; fäm. 9 theres. 10 (B. Äldste) åldersmän; the scrifftlärde; Hierusalem; Annas. 11 Joannes. 12 (B. aff) vthaff; the öffuersta; slectit; försambladhe. 13 fråghade; (B. Aff) Medh. 14 huad (frfr. macht); (B. macht) krafft; (B. hwadh frfr. namn) hwars. 16 folkit; (B. Äldste) åldersmän; j dagh. 17 bliffuom; (B. dömde . . . på) ranszakadhe ther om ath wij haffuom giordt wäl moot. 18 (B. genom hwilka) medh huad skäl; helbrögda; wordhen. 18, 36 skall. 19 folke. 21 och gudh; vpwäkt; (B. jfrå the) aff; genom honom ståår; thenne här. 22 helbrögda. 23 bygninges mennena; wordhen; (B. hörnsteen) huffwudhsteen j hörnet. 24 inghom; saligheet.

Gerningar

25 någhot annat namn vnder himmelen menniskiomens giffuit,
j hwilko wij skole salighe warda.

När the sågho sådana alwarligheet j Petro och Johanne,
och funno doch, at the woro olärde och leekmän, förund-
radhe the sigh, och drogho kendzlo på them, at the hadhe
30 warit medh Jesu. Och mannen sågho the ståndandes ther
när them, som helbregda war giorder, Ty the kunde ther
intet emoot säya. Vthan bådho them gå vthaff Rådhet, och
handladhe sedhan emellan sigh, säyandes, Hwadh skole wij
göra åt thessa männenar, Ty itt vppenbara tekn är giordt
35 aff them, och är kunnogt allom them som boo j Jerusalem,
och wij kunne icke neka thet. Men på thet at thet icke skal
widhare vthkomma j bland folcket, wilie wij alwarligha för-
biwdha them, at the här effter icke tala j thetta namnet för
någhro menniskio.

40 Och the kalladhe them, och budho, at the ingalunda meer
tala eller lära skulle j Jesu namn. Tå swaradhe Petrus och
Johannes, och sadhe til them, Om thet är rettferdigt för
Gudhi, at wij höre idher meer än Gudh, ther om må j sielfue
döma. Ty wij kunne icke förtiya thet wij seedt och hördt
45 haffue. Tå hotadhe the them, och läto gå them, intet fin-
nandes, huruledes the kunde pina them, för folcket skul, Ty
alle prijsadhe Gudh för thet som skeedt war. Ty mannen
war offuer fyratiyo år, på hwilkom thetta helbregda teknet
skeedt war.

50 Sedhan the läto them gå, komo the til sina, och kungiorde
them alt thet the öffuerste Presterna och the Äldste, til them
sagdt hadhe. Tå the thet hörde, vphoffuo the endregteligha

Text rad: 26 huilko; skola; salughe; wardha. 27 Joanne. 28 dogh; olärdhe
män. 29 kändzlo. 31 helbrögghda; giordher; kunde the. 32 vtan; gåå. 33
seyandes; Huad; skolom. 34 åat; (B. thessa) thenna; mennena; för ty; it; oppen-
bara; tekn. 35 Hierusalem 36 kunnom; (B. på) vppå. 37 ibland; folkit;
wiliom. 39 noghro. 40 the (frfr. kalladhe) saknas; them in; (B. och budho)
biwdhandes. 42 Joannes; rettferdugt. 43 höra; mera; måå. 44 för ty; kunna;
seet. 45 haffuom; gåå. 46 (B. huruledes) medh huad skääl; kunne; (B. pina)
plågha; folkit; (B. Ty) för ty. 47-48 (B. Ty mannen war) och war mannen.
48 huilkom; helbrögghenes tekn. 50 gåå; kommo; kungiorde. 51 öfuerste; (B.
Äldste) äldersmän; til them saknas. 52 hördhe; eendrecteligha.

Apostla

sina röst til Gudh, och sadhe, HERRE tu äst Gudh, som giordt haffuer himmel och jord, haffuet, och alt thet som ther vthi är, Tu som genom tin tienares Daidz munn sagdt haffuer, 55
 Hwj haffua Hedhninganar vpreest sigh, och folcket taghet sigh före thet fåfengt är? Jorderikes Konungar trädde til Psalmo 2.
 hoga, och Förstarna församladhe sigh j hoop, emoot HERRAN, och emoot hans Christ.

Sannerligha församladhe sigh emoot tin helgha Son Jesum, 60
 then tu smoordt haffuer, bådhe Herodes och Pontius Pilatus medh Hedhninganar och Jsraels folck, til at göra hwadh tijn hand och Rådth tilförenna beslutit hadhe, at skeep skulle. Och nu HERRE, see til theras trwgh, och giff tina tienare, at the medh alla tröst tala tijn ord, vthreckiandes tina hand 65
 ther til, at sundheet och tekn, och Vnder mågha göras genom tin helgha Sons Jesu nampn. Och tå the bidhit hadhe, rördes rwmet ther the vthi församladhe woro, och the wordo alle fulle aff them helgha Anda, och taladhe Gudz ord medh tröst. 70

Och vthi hela hopen som troodde, war itt hierta och een siäl. Och ingen aff them sadhe någhot wara sitt aff thet han ätte, vthan all ting woro them meenligh. Och Apostlanar bāro medh stora krafft witnesbyrd til HERRANS Jesu Christi vpståndelse, Och stoor nådh war offuer them alla. 75
 Och ingen war heller jbland them som någhot fattadhes, Ty så monge som åkrar eller hws ätte, the sålde them, och bāro

---

Text rad: 53 Herre (gemena). 54 jordh; haffueth. 55 tieneres; mwn. 56 Hwi; heedningana; (B. vpreest) förbittrat; folkit. 56-57 (B. taghet . . . är) haffuer tenkt thet onyttugt är. 57 Jordherikes; konnunga; (B. trädde) haffua trädhit; till hoga. 58 försterna; (B. församladhe) haffua församlat; herran (gemena). 60 Ty sannerligha; församblade. 61 smoordt. 62 heedningar; medh Jsraels; (B. hwadh) huad som hälst. 63 thin; titt rådth; tillförenna. 64 herre (gemena); theres; geff. 65 thin; oordh; rekkianthes. 66 (B. sundheet) helbrögda; teekn; (B. Vnder) wijdhunder. 67 (B. rördes) bäffuadhe. 68 försambladhe; wordho. 69 oordh. 71 heela; hoopen aff them som troodde. 72 (B. aff frfr. them) vthaff. 73 (B. vthan . . . meenligh) vthan war alt obytt them emellan; apostlana. 74 medh stora krafft bāro; witnisbyrd; herrens (gemena). 75 vpståndelse; nådhe; öffuer. 76 heller war; ibland; för ty.

Gerningar

werdet för thet som the såldt hadhe, och ladhe fram för
Apostlanars fötter, och deladhes hwarom och enom effter
80 som honom behooff war. Men Joses som ock kalladhes aff
Apostlanar Barnabas (thet vtthtydt är, Hugswalelsens son) en
Leuit bördigh aff Cypren, han hadhe en åker, then sålde
han, och baar fram werdet, och ladhet för Apostlanars fötter.

V. Capitel.

Men en man benemd Ananias medh Saphira sijn hustru,
sålde sina äghor, och hadhe lagdt affsidhes någhot aff werdet
medh sinne hustrws witskap, och en deel baar han fram,
5 och ladhe för Apostlanars fötter. Tå sadhe Petrus, Anania,
Hwj haffuer Satanas vpfylt titt hierta, at tu skulle liwgha
för them helgha Anda, och vndstinga sompt aff werdet för
åkren? Tu hadhe wel kunnet behållan, Och tå han såld war,
war han ock j titt wold. Hwarföre haffuer tu sådant före-
10 taghit j titt hierta? Tu haffuer icke lughit för menniskior,
vthan för Gudhi. Tå Ananias hörde thenna orden, föll
han nedh, och gaff vp andan. Och en stoor reddhoghe kom
offuer alla them som thetta hörde. Tå stodho vnge män vp,
togho honom aff wäghen, bāro honom bortt och begroffuon.
15 Widh tree stunder ther effter, kom ock hans hustru, och
wiste icke hwadh skeedt war, och gick in. Tå swaradhe
Petrus henne, Sägh migh, haffuen j ock för så mykit såldt
åkren? Tå sadhe hon, Ja haffue wij så. Tå sadhe Petrus til
henne, Hwarföre woren j offuer eens, at j skullen fresta Her-

---

Text rad: 78 wårdhet; såålt. 79 apostlanas; föter; deeladhes. 80 behoff.
81 apostlana; parentestecken saknas; hughswalelsens. 82 leuite; byrdhugh; (B. aff)
vthaff; sååldde. 83 wårdhit; (B. och ladhet) leggiandes; apostlanas; föter.

1 Femte. 2 benämd; (B. sijn) hans. 3 (B. sina äghor) sin ååkir; lagt; (B. aff)
vthaff; wårdhit. 4 (B. sinne) hans; hustrwes. 5 apostlanas; föter. 6 hwij. 7
(B. aff) vthaff; werdhit. 8 wäl; kunnit; (B. behållan) beholla thin åker; såldh.
9 (B. war . . . wold) war än thå werdhit vthi tijt wälle?; hafuer. 11 thenne; oor-
dhen. 12 reddughe. 13 (B. offuer) vthöffuer; *alla* saknas; hördhe. 14 bort. 15
Wedh. 16 huad ther. 17 (B. haffuen j) om j hafuen; såålt. 18 hafuom; sade
(frfr. Petrus). 18, 30, 31, 47, 49, 50, 81, 95 till. 19 (B. offuer) vthöffuer.

Apostla

rans Anda, Sij, theras fötter som haffua begraffuit tin man, 20
 äro för dörenne, och the skola ock strax bära tigh vth. Och
 strax föll hon nedh för hans fötter, och gaff vp andan. Tå
 gingo the vnge män in, och funno henne dödha, och bäro
 henne vth, och iordadhe henne när sin man. Och en stoor
 reddhoghe kom offuer hela församlingena, och offuer alla 25
 them som thetta hörde.

Och jgenom Apostlanars hender giordes mong tekn och
 Vnder jbland folcket. Och the woro endregteligha alle vthi
 Salomonis Förhws, Men ingen annar dyrffdes giffua sigh
 in til them, vthan folcket hölt mykit aff them, och hopen 30
 wexte meer til aff them som troodde Herranom, bådhe män
 och quinnor, så at the vthbåro på gatonar siwka menniskior,
 och ladhe them j sängar och på bårar, at tå Petrus kom
 gångandes, måtte åt minsta hans skugge skyggia på någhon
 aff them. Och församladhe sigh en stoor hoop aff nesta 35
 städherna til Jerusalem, och förde tijt siwka, och the som
 besatte woro medh the orena Andar, och the wordo alle
 helbregda.

Tå stoodh then öffuerste Presten vp, och alle the medh
 honom woro, hwilke äro thet partij, som kallas Saduceer, 40
 och wordo fulle medh nijt, och togho fatt på Apostlanar,
 och satte them vthi almennelighit fängelse. Men Herrans
 Ängel lät dörena vp på fångahuset om nattena, och hadhe
 them vth, och sadhe, Gåår, och ståår j Templet, och säyen
 folckena all the ord som thetta lijffuet tilhöra. Tå the thetta 45

Text rad: 20 theres; föter. 21 dörene; vth tich. 22 föter; vpp. 24 jordha-
 dhe; (B. sin) hennes. 25 reddughe; (2 g.) (B. offuer) vthöffuer; (B. hela)
 alla; församblingena. 26 them saknas; hördhe. 27 j genom; apostlanas; teekn.
 28 (B. Vnder) widhvnder; ibland; folkit; eendrectelighe; vti. 29 (B. Förhws) wakh-
 hws; (B. dyrffdes) dörffdes; geffua. 30 vtan; folkit; (B. aff) vthaff; hoopen. 31
 (B. aff) vthaff. 32 qwinnor; gatunar. 34 gongandes; motte; (B. åt) ath; min-
 szta. 35 (2 g.) (B. aff) vthaff; försambladhe. 36 (B. til) vthi; Hierusalem;
 fördhe; theres siwkar. 37 (B. orena) fwla; wordho. 38 helbröghda. 39 vpp.
 40 huilke. 41 wordho; apostlana. 42 fengelse. 43 engel; fongahwset; (B.
 hadhe) toogh. 44 Gåån; (B. ståår) stonden. 45 folckena; oordh; (B. thetta)
 thet; lijffuit.

Gerningar

hördt hadhe, gingo the bittijdha om morghonen j Templet, och begynte til at lära.

Tå kom then öffuerste Presten och the medh honom woro, och kalladhe Rådhet tilhopa, och alla the Äldsta j bland Jsraels
50 barn, och sende til fångahuset, at the skulle hemta them. Tå tienarenar komo, och funno them icke j fångahuset, komo the igen och bodadhe them, säyandes, Fångahuset funne wij jw grannerligha igenläst, och wachtarener ståndandes vthan för dörenne, men tå wij vpläste, funne wij ther
55 ingen. Tå öffuerste Presten och Templens Förståndare och andre öffuerste Presterna hörde thetta talet, begynte the warda twehogse om them, hwadh ther aff warda wille.

Tå kom en och bodadhe them, Sij, the män som j insatt hadhen j fångahuset, the äro j Templet, stå och lära folcket.
60 Tå gick Förståndaren medh tienarenar, och hadhe them fram vthan wold, Ty the räddes för folcket, at the skulle stena them. Och tå the hadhe leedt them tijt, hadhe the them fram för Rådhet. Och then öffuerste Presten frågadhe them, säyandes, Haffue wij icke en tijdh och annan budhit
65 idher, at j icke skullen lära j thetta nampnet? Och sij, j haffuen vpfylt Jerusalem medh idhar lärdom, och wilien dragha offuer oss thenna manzens blodh.

Tå swaradhe Petrus och Apostlanar, och sadhe, Man moste meer lydha Gudh än menniskior, Wåra fädhers Gudh haffuer
70 vpweckt Jesum, then j dräpit haffuen, och vphengdt på trädh, then haffuer Gudh medh sina höghra hand vphögdt, för en Höffding och Frelsare, til at giffua Jsrael bätring och syn-

---

Text rad: 46 bitidha. 49 till hoopa; (B. Äldsta åldersmän; ibland. 50 fongahwset; (B. hemta them) ledha them fram. 51 tienarena; kommo; fongahwset. 52 kommo; Fongahwset. 53 funnon(!); granneligha; igen läst; wachtarener; standandes. 54 vthan; funnon(!). 55-56 (B. Tå... hörde) Thå templens förstandare och öffuerste presterna hördhe. 57 (2 g.) wardha; twähoghse; huad. 58 bodhade; men. 59 fongahwset; (B. stå och lära) standandes och lärandes; folkit. 60 förstandaren; tienarena. 61 woldh; för ty; folkit. 63 fråghade. 64 Haffuom. 66 vpsylt(!); Hierusalem; lärdom. 67 vtoffuer; mandzens; bloodh. 68 apostlana. 70 vpwäct; (B. haffuen) hadhen; vphängdt; träadh. 71 hafuer; höghre. 72 höffdinga; och för en frelsare; gefua; Jsraeli; synderna.

Apostla

dernas förlåtelse. Och wij äre honom för witne til thet wij
sâyom, så ock then helghe Ande, then Gudh giffuit haffuer
them som honom lydachtighe äro. Tå the thetta hörde, 75
skaar thet them j hiertat, och begynte rådhslå, at the måtte
dräpa them.

Gamaliels råd.

Tå stooth en Phariseer vp j Rådhet, benemd Gemaliel,
en Lagkloker, then jbland alt folcket mykit affhållen war, 80
och badh at Apostlanar skulle som snarast gå affsidhes vth,
och sadhe til them, J män aff Jsrael, seer til hwadh j gören
medh thenna män. För thessa daghar hooff Theudas sigh
vp, säyandes sigh någhon wara, honom föll en hoop folck
til, widh fyra hundrat, Han wardt jhiäl slaghen, och alle
the som troodde honom wordo förskingradhe, och komo til 85
intet. Effter honom hooff Judas sigh vp aff Galilea j the
daghar tå beskatningen skeedde, han affwende mykit folck Luce 2.
effter sigh, han bleff ock bortto, och alle the som honom lydt
hadhe wordo förskingradhe.

Och nu sägher iagh idher, kommer intet widh thenna 90
männenar, vthan låter them betemma, Ty är thetta råd
eller werck aff menniskior, så warder thet wel om intet. Men
är thet aff Gudhi, så kunnen j icke slå thet nedher, så framt j
welen icke finnas strijdha emoot Gudh. Tå föllo the alle in
til hans råd, och kalladhe Apostlanar, läto hwdhflengia 95
them, och budho them, at the icke skulle tala j Jesu nampn,
Och läto gå them.

Men the gingo medh frögd jfrå Rådhet, at the woro wer-

Text rad: 73 förlåtelse; ärom; houom(!). 74 helgie; giffuet. 75 lydachtighe;
hördhe. 76 (B. skaar thet them j hiertat) giordhe thet them ganzka oondt;
rådhslå; motte. 78 Phariseus; rådhit; benempd. 79 laghcloker; ibland; folkit;
affhollen. 80 apostlana. 81 (B. sadhe til them) sadhe sedhan till the andra. 82 (B.
medh) wedh; tessa. 83-84 (B. föll en hoop folck til) fullo til en hoop medh folk.
84 wedh; wort; j häl; alla. 85 trodde; honnm(!); wordho; förskingradhe;
kommo; (B. til) om. 87 (B. tå) thä(!); beskatningen; folk. 88 bleeff; borto.
89 wordho. 90 wedh. 91 mennenar; later; betäma; för ty; råådhet. 92 (B. aff)
vthaff; såå; wardher; wäl. 93 såå; icke j slåå; frampt. 94 ath strijdha. 95 rååd;
och läto. 96 och budho them saknas. 97 szedan(!) gåå. 98 (B. Men) Och; (B.
jfrå) frå; råådhet; werdughe.

Gloss. rad: 78 saknas.

Gerningar

dighe lijdha smäleek för hans namn skul, och höllo hwar
100 dagh vppå vthan återwendo, at lära och predica Euangelium
om Jesum Christum vthi Templet, och j all hws.

VI. Capitel.

Vthi the daghar, tå hopen aff Läriunganar förökadhes, be-
gynte the Greker knorra emoot the Ebreer, therfore at theras
änkior wordo förachtadhe vthi then daghliga tienistenne.
5 Tå kalladhe the Tolff hela hopen aff Läriunganar til samman,
och sadhe, Thet är icke tilbörlichit, at wij skole offuergiffua
Gudz ord, och achta hwadh på boordet komma skal, Söker
för then skul vth, käre brödher, siw män aff idher, som gott
rychte haffua, och fulle äro medh then helgha Anda och wijs-
10 dom, them wilie wij befala thetta ärendet. Men wij wilie
achta på bönen, och at förkunna Gudz ord. Och thet talet
tecktes wel hela hopen. Och the vthwalde ther til Step-
hanum, som war en man full medh troo och them helgha Anda,
och Philippum, och Prochorum, och Nicanorem, och Timo-
15 nem, och Parmenam, och Nicolaum som war en Proselit aff
Antiochia. Them hadhe the fram för Apostlanar, och the
bådho, och ladhe hender på them.

Och Gudz ord förkoffradhe sigh, och hopen aff Läriung-
anar wardt ganska stoor j Jerusalem. Och en stoor hoop aff
20 Presterna wordo troonne lydhachtighe. Men Stephanus som
war full medh troo och starckheet, giorde Vnder och stoor

Text rad: 99 lidha; (B. smäleek) smädhile; skull. 100 vtan; återwändo.
100-101 (B. predica Euangelium om) förkunna. 101 al; hwsz.

1 Siette. 2 UThi; läriungana; förökadhes. 3 Hebreer; theres. 4 wordho;
föractade; dagheligha; (B. tienistenne) vndsettningen. 5 heela; läryungana. 6
(B. tilbörlichit) lijkt; skola; öffuergiffua. 7 oordh; acta; hwad; bordhet. 8 skull;
kere; godha män; (B. aff) vthaff. 8-9 som gott rychte haffua saknas. 9 (B. och
frfr. fulle) the ther; helgia; wijs doom. 10 wiliom (frfr. wij); ärendhet; wilia
(frfr. achta). 11 acta; til ath; oordh; taleth. 12 tektes; wäl; heela; hoopen; the
saknas; vthwaldhe; till. 13 medh them (frfr. helgha). 14 Thimonem. 15 (B.
aff) vthåff. 16 apostlana. 17 theres hender. 18 oordh; läryungana. 19 wart;
(B. ganska stoor) meer och meer; Hierusalem; (B. aff) vthaff. 20 wordho; lydh-
actughe. 21 (B. troo) nåadh; starkheet; giorde; (B. Vnder) widhunder.

Apostla

tekn ibland folcket. Tå reeste sikh någhre vp aff then Synagogen som kalladhes the Libertiners, och the Cyreners, och the Alexandriners, och the Cilicers, och Asianers, och begynte til at disputera medh Stephanum. Och the förmåtte icke stå emoot then wijsdom, och then Anda som taladhe. Tå vndersatte the medh någhra män som skulle säya, Wij haffue hördt honom säya hädhesk ord emoot Mosen och emoot Gudh. Och the äggiadhe folcket, och the Äldsta, och the Scrifflärda, och gingo til och toggho fatt på honom, och hadhe honom in för Rådhet. Och drogho fram falsk witne, the ther sadhe, Thenne mannen wender icke igen at tala hädhesk ord emoot thetta helgha rwmet och emoot Laghen, Ty wij hörde honom säya, Jesus aff Nazareth skal kulslå thetta rwmet, och skal förwandla the stadgar, som Moses haffuer fått oss. Och alle the på Rådhet såto, sågho på honom, och sågho hans ansichte lijkawist som eens Ängels ansichte.

VII. Capitel.

Tå sadhe then öffuerste Presten, Haffuer thetta sikh ock så? Tå sadhe han, J män, brödher och fädher, hörer här til.

Herlighetenes Gudh syntes wårom fadher Abraham medhan han war j Mesopotamien, förr än han boodde j Haram, och sadhe til honom, Gack vthu titt land och jfrå tinne slecht, och kom j thet land som iagh wil wijsa tigh. Tå foor han vth

---

Text rad: 22 teekn; folkit; någhra; then saknas; synagogan. 23 Libertiner; Cyreneisker. 24 Alexandriner; the (frfr. Cilicers) saknas; Cilicer; the Asianer. 25 the saknas; förmotte. 26 dogh icke; ståå; wijsdooom. 27 noghra. 28 haffuom; hädilsk(!); oordh; Moisen. 29 gud; folket; (B. Äldsta) äldersmän(!). 30 scrifflärda. 33 hädhisk; oordh; thetta her. 34 för ty; hördhom; (B. aff Nazareth) Nazarenus; (B. skal kulslå) han wardher kullsländhes. 35 rwmet; (B. skal förwandla) wardher omwendandes. 36 fååt; såågho. 37 ansykte; likerwijs; en ängils.

1 Siwnde. 2 öffwerste. 3 brödhrar; fädhrar; her. 4 gudh han; worom; mädhan. 5 Mesopotamian; förra än; (B. Haram) Charran. 6 vthur; (B. land) landzskap; (B. jfrå) frå; thina; släct. 7 (B. land) landzskapet; (B. wil wijsa) wijsar; tich.

Gerningar

aff the Chaldeers land, och boodde j Haram. Och sedhan tå
hans fadher war dödh, lät han föra honom hijt j thetta land
10 ther j nu vthi boon, Och gaff honom ingen arffuedeel här
inne, icke en foot breedt. Och han loffuadhe honom, at han
skulle honom thet giffua til at besittia, och hans sädh effter
honom, then tijdh han än nu ingen barn hadhe.

Gene. 15. Men Gudh sadhe altså, Tijn sädh skal warda fremmande
15 vthi fremmande land, och the skola haffua them vnder sigh
j trälldom, och fara illa medh them j fyrahundradhe år.
Och thet folck som the tiena skola, wil iagh döma, sadhe
Gudh. Och sedhan skola the gå ther vth, och skola tiena
migh j thetta rwm. Och han gaff honom omskärelsens För-
20 bund. Och han födde Jsaac, och omskar honom på ottonde
daghen. Och Jsaac födde Jacob. Och Jacob födde the tolf
Patriarchar.

Gene. 37. Och the Patriarcher sålde Joseph för affuund skul, in vthi
Egypten. Och Gudh war medh honom, och halp honom
25 vthu all hans dröffuelse, och gaff honom nådh och wijsdom
in för Pharao Konungen j Egypten, och han satte honom til
Höffuitzman offuer Egypten, och offuer alt sitt hws.

Så kom hunger offuer hela Egypti land och Canaan, och
Gene. 42. stoor twång. Och wåre fädher funno ingen födho. Men tå
30 Jacob hörde, at vthi Egypten war korn, sende han wåra
fädher första gången vth. Och tå han åter sende them vth,
wardt Joseph kender aff sina brödher. Och Pharao wardt

Gene. 45. och 46.

Text rad: 8 (B. the Chaldeers land) thet Caldeeske landet; (B. Haram) Charran. 9 dödh; läth; landhet. 10 arffwadeel; her. 11 breeth. 12 geffua; (B. til at besittia) j besittning. 13 tidh; (B. nu) thå; (B. hadhe) dadhe(!). 14-15 (B. Men . . . haffua) Sadhe och gudh så, ath hans säadh skulle wardha fremmandhe vthi fremmande land, och ath the skulle(!) haffua. 16 trälldoom; fyrahundrade. 17 folkit; (B. tiena skola) tienande wardha; them wil. 18 gåå. 19 migh; rwmmet; vmskärelsens; (B. Förbund) testamente. 20 vmskar. 23 för awund skul sålde Joseph. 25 vthwr; alla; bedröffwelse; nådhe; wijsdoom. 26 Pharaonem; konnungenom; Egypti land; sätte. 26-27 (B. til Höffuitzman) för en förstondara. 27 (B. offuer frfr. Egypten) vtöffuer; Egypti land; (B. offuer frfr. alt) vtoffuer; (B. sitt) hans; hwss. 28-29 (B. Så . . . twång) Så kom hunger och stoor twångh vtöffuer alt Egypti land och öffuer Canaan. 29 wåra; fådhra; (B. födho) maten. 30 hördhe; Eygpti(!) land. 31 fådhra. 32 (2 g.) wort; (B. aff) vthaff.

Apostla

vnderwijst om Josephs slecht. Tå sende Joseph, och kalladhe sin fadher Jacob til sigh, och all sijn slecht, til fem och siwtiyo siälär. Och Jacob foor nedh til Egypten, och bleff dödh, han och wåre fädher. Och wordo förde til Sichem, och ladhes j griffen, som Abraham köpt hadhe för penningar aff Hemors barn, som war Sichems son. Gene. 49
Gene. 23.

Tå nu tijdhen tilstundadhe om löfftet, om hwilket Gudh hadhe sworit Abrahe, wexte folcket, och wardt förökat vthi Egypten, til tess ther vpkom en annan Konung, then intet wiste aff Joseph. Han gick wårt slechte effter medh list, och foor illa medh wåra fädher, så at the vthkasta moste sijn barn, at the icke skulle bliffua leffuandes. Samma tijdhen wardt Moses född, och han war Gudhi tecker, och wardt foostradher j sins fadhers hws j tree månadher. Tå han sedhan vthkastat wardt, toogh Pharaos dotter honom vp, och födde honom vp sigh för en son. Och wardt Moses lärd j all then wijsdom som the Egyptier hadhe, och war mechtigh j gerningar och j ord. 40
Exodi 1.
Exodi 2.
50

Men tå han wardt fyratiyo åår gammal, kom honom j hiertat, at han wille besee sina brödher Jsraels barn. Och tå han sågh, at enom aff them skeedde orett, halp han honom, och hemde hans skadha som orett skeedde, och sloogh then Egyptien. Och han meente, at hans brödher skulle förstå, at Gudh genom hans hand skulle frelsa them. Men the förstodho thet intet. Och daghen ther effter, syntes han jbland 55
Exodi 2.

Text rad: 33 vnderwist; Joseps(!); slekte. 34 al; (B. sijn) hans; slechte; (B. fem och siwtiyo) siwtiyo fäm. 35, 36, 41, 58, 76, 79, 84, 89, 118 till. 35 Egypti land; bleff ther; dödd (i kustoden) döddh. 36 wåra; fädhrar; wordho; fördhe; (B. ladhes) wordho laghde. 37 sina penningar; (B. aff) vthåff. 37-38 (B. Hemors barn) Emor sönnar. 39 tilstundadhe tidhen; lyfftet; huilkit. 40 sworet; wäxte; fölkit(!); wort; förökat. 41 Egypti land; thess; konnung; (B. then) ther. 42 (B. aff) vtåff; wort; slecte. 43 fädhrar; så saknas; (B. moste) skulle; (B. sijn) theres. 44 tidhen. 45 (2 g.) wort. 46 fostradher; (B. sins) hans; hws; tre; månadhe. 47 wart; pharaonis. 48 wort. 49 wijsdoom; Egypter; han war; mectugh. 50 gerningom; oordhom. 51 wort. 52 (B. barn) söner. 52-53 (B. Och tå han sågh) och hende sigh. 53 en; orätt; thå halp. 54 (B. hemde) wrechte; orätt; slogh. 55 Egyptiskamannen(!); brödhra. 56 (B. skulle) wille. 57 ibland.

Gerningar

them, ther the trätte tilhopa, och wille förljka them, säyandes, J män j ären brödher, hwj gören j hwar annan orett?

- 60 Men then som orett gjorde sinom nästa, han stötte honom bortt, säyandes, Hoo haffuer satt tigh til Höffwitzman och Domare offuer oss, mon tu wilia slå migh jhiäl, såsom tu sloogh then Egyptien jgåår? Tå flydde Moses för thetta talet skul, och wardt en fremling vthi thet landet Madian, 65 ther han två söner födde.

- Exodi 3. Och effter fyratiyo år, syntes honom HERRANS Ängel j öknene, widh thet berghet Sina, vthi en brinnande buska. Tå Moses thet sågh, förundradhe han sigh om then synena. Men tå han gick fram och skulle skodha, skeedde HERRANS 70 röst til honom, Jagh är tina fädhers Gudh, Abrahams Gudh, Jsacs Gudh, och Jacobs Gudh. Tå wardt Moses förfärat, och toorde icke see tijt. Tå sadhe HERREN til honom, Lööss tina skoor aff tina fötter, Ty thet rwm som tu ståår vppå, är itt heligt land. Jagh haffuer wel seedt mins folcks twång, 75 som är vthi Egypten, och haffuer hördt theras suckan, och är nedherstighen til at frelsa them. Så kom nu hijt, iagh wil senda tigh vthi Egypten.

- Exodi 14. Thenna Mosen som the försakadhe, säyandes, Hoo gjorde tigh til Höffwitzman och Domare? Honom (sägher iagh) 80 haffuer Gudh sendt för en Höffwitzman och förlossare genom Ängelsens hand, som honom syntes j buskanom. Han förde them vth, görandes Vnder och tekn vthi Egypten, och vthi Rödahaffuet, och vthi öknene j fyratiyo år. Thenne

---

Text rad: 58 till hopa; seyandes. 59 brödhra; hwi; orätt. 60 giordhe. 61 bort; seyandes; höffwitzman. 62 (B. offuer) vtoffuer; slåå; mich; j hääl; så som. 63 Egyptiska mannen; j gåår j hääl. 64 taleth; skuld; wart; (B. fremling) fremmande man; landhit. 66 (B. Och effter fyratiyo år) Och thå fyratiyo år vpfylt wåro; herrans (gemena). 67 öknene; wedh; berghit; brinuande(!). 68 såågh; förundrade. 69 gik; (B. skeedde) hördhes; herrans (gemena). 70 fädhres. 71 Jsacs; gndh(!) (frfr. och); wort. 72 toordhe; herren (gemena); Lööss. 73 skoo; (B. aff) vtaff; föter; rwmmet. 74 it; hafuer; wäl; (B. mins) mitt; folks. 75 vti; Egypti land; hafuer; theres. 76 frelsa. 77 sendha; Egypti land. 78 Thenne; seyandes. 79 höffwitzman; segher. 80 (B. sendt) vthsendt. 81 engelsens. 82 förde; (B. Vnder) widhunder; teekn; Egypti land. 83 rödha haffwet.

Apostla

är Moses som sadhe til Jsraels barn, En Prophet skal HER- Deute. 18.
REN idhar Gudh vpweckia idher aff idhra brödher, then migh 85
lijk är, Honom skolen j höra.

Thenne war then som vthi församlingen j öknenne war
medh Ängelen, som taladhe medh honom på Sina bergh,
och medh våra fädher. Han vndfick lijffzens ord til at
giffua oss, hwilkom idhre fädher wille icke lydhachtighe 90
wara, vthan driffuo honom jfrå sigh, och wende sigh om
medh sitt hierta til Egypten, säyandes til Aaron, Gör oss Exodi 32.
gudhar som gå för oss, Ty wij wete icke hwadh thenna
Mosi wedherfarit är, som oss vthfördt haffuer aff Egypti
land. Och gjorde the en kalff j the daghar, och offradhe 95
offer til affgudhar, och frögdadhe sigh offer sina henders
werck.

Tå wende Gudh sigh om, och gaff them ther til, at the Amos 5.
dyrkadhe himmelens herskap, såsom scriffuit ståår j Pro-
pheternars Book. J Jsraels hws haffuen j ock j the fyratiyo 100
år offrat migh j öknenne offer och fää? Och j vptoghen
Molochs Tabernakel, och idhars Gudz Remphans stierno,
the belete som j giordt hadhen, til at tilbidhia them. Och
iagh skal bortkasta idher vth om Babylonien.

Wåre fädher hadhe witnesbyrdzens Tabernakel vthi ök- Exodi 25.
nenne, såsom han them förskickat hadhe, säyandes til Mosen, Ebre. 8.
at han skulle göra thet effter then efftersynn som han seedt
hadhe. Hwilket ock våre fädher anammadhe, och förde

Text rad: 84 prophete; HERREN saknas. 85 (B. idhar) idher; vpwäckia; *idher* saknas; (B. aff) vthaff; mich. 87 (B. Thenne war) Thetta är; vti; församlingen; oknenne(!). 89 lijffsens; oordh. 90 geffua; huilkom; (B. idhre) våra; fädhra; lydhachtughe. 91 vtan; (B. jfrå) frå. 92 (B. sitt) theres; Egypti land; seyandes. 93-95 (B. Ty . . . land) för ty thenne Moses som oss vthfördt haffuer vthaff Egypti land wetom wij icke huad honom tilkommet är. 95 giordhe. 96 fröghdadhe; (B. offuer) vthöffuer; (B. sina) theres. 97 wärk. 98 sigh gudh; oc. 99 (B. dyrkadhe) skulle dyrka; himmelsens; så som; (B. ståår) är; propheternes. 100 hwss; *the* saknas; fyratiya. 101 mich; öknennen(!); (B. offer och fää) qwict och offer; vptoghen. 102 thet tabernaculet Moloch; idhers. 103 (B. til at) ther til ath j skullen. 104 (B. bortkasta idher) förkasta idher bort; Babiloniam. 105 Wåra; fädhra; witnesbördzens; tabernachel; öknenu(!). 106 så som; förskickat; seyan-des. 107 (B. efftersynn) skapelse. 108 huilkit; våra; annammadhe; fördhe.

Gerningar

Josue 5. thet medh Josue vthi thet land som Hedhninganar inne
 110 hadhe, hwilka Gudh vthdreff för wåra fädhers ansichte, in
 til Daudiz tijdh, hwilken fann nådh för Gudhi, och badh, at
 han måtte finna itt Tabernakel til Jacobs Gudh. Men Salo-
 mon bygde honom itt Hws.

Jsaie 66. Doch then Alrahögste boor icke vthi the Tempel, som
 115 medh hender giord äro. Såsom Propheten sägher, Himme-
 len är mitt säte, och jorden är min fotapal. Hwadh hws
 wilien j tå byggia migh, sägher HERREN, Eller hwadh rwm
 är til mina hwijlo? Haffuer icke mijn hand giordt thetta
 altsammans?

120 J hårdnackadhe och oomskorne j hiertat och öron, j ståån
 altijdh emoot then helgha Anda, såsom idhre fädher, samma-
 lunda ock j. Hwilken aff Propheterna haffua icke idhre
 fädher förfolgd? The haffua jhiälslaghit them, som för-
 125 rädhare och dråpare j nu woren, j som vndfingen Laghen
 genom Ängla skickelse, och höllen them intet.

Tå the thetta hörde, skaar thet them j theras hierta, och
 bito samman tenderna offuer honom. Men han full aff them
 helgha Anda, sågh vp j himmelen, och fick see Gudz herlig-
 130 heet, och Jesum stå på Gudz höghra hand, och sadhe, Sij,
 iagh seer himmelen öpen, och menniskionnes Son stå på
 Gudz höghra hand. Tå ropadhe the medh högha röst, och
 höllo sijn öron til, och stormadhe alle til lijka til honom, och
 driffuo honom vthu stadhen, och stenadhe honom. Och wit-

Text rad: 109 *thet* saknas; hedningana. 110 *huilka*; vthdreff; ansikte. 111
 (B. *tijdh*) daghar; huilken som; fan; nåadh. 112 *motte*; it; tabernachel. 113 *itt*
 saknas; hwss. 114 *aldra* högste. 115 (B. *giord*) bygde; (B. *Såsom*) som. 116
 jordhen; fotapall; hwss. 117 *tå* saknas; mich; herren (gemena); hwad. 118 *hwilo*;
 (B. *mijn hand*) miua(!) hender. 119 *alt sammans*. 120 *hordnackadhe*; oomskorna;
 j idhor hierta, och j idhor öron. 121 *så som*; idhra; fädhra. 122 *Huilken*; hafua;
 idhra. 123 *fädhra*; förfölgt; j hääl slaghit. 124 (B. *thens Rettferdighas*) thenne
 rettferdigha mandzeus(!); tilkommilse; huilkens; förrädare. 125 *vndfingen*. 126
 skikkilse. 127 *hördhe*; skar; theres. 128 (B. *bito samman tenderna*) the gnisladhe
 medh theres tender; öffuer. 129 *såagh*. 130 (B. *stå*) stondandes; höghre; (B. *hand*)
 sidho. 131 *öpnan*; menniskiones; (B. *stå*) stondandes. 132 *höghre*; (B. *hand*) sidho.
 133 (B. *sijn*) theres. 134 *drieffuo*; vthur.

Apostla

nen ladhe sijn klädher aff widh en vng manz fötter, som heet 135
Saulus. Och the stenadhe Stephanum, och han åkalladhe,
och sadhe, Herre Jesu, anamma min anda. Så böge han
sijn knää nedher, och ropadhe medh högga röst, Herre,
rekna them icke thenna synden. Och när han hadhe thet
sagdt, affsompnadhe han. 140

VIII. Capitel.

Och Saulus samtyckte hans dödh. Men på samma tijdh,
wardt een stoor förfölielse emoot then Församling, som war
j Jerusalem, och the wordo alle förströdde, om kring j Judee
land och j Samarien, föruthan Apostlanar. Och någhre gud- 5
fruchtighe män skötte Stephanum, och hadhe stoor gråat
offuer honom. Men Saulus toogh til at förödha Församling-
ena, gick hijt och tijt j hwsen, och droogh fram män och quin-
nor, och lät settia them j fängelse.

Men the som förströdde woro, foro om kring, och pre- 10
dicadhe ordet. Och Philippus kom nedh vthi en stadh j
Samarien, och predicadhe för them om Christum. Men
folcket gåffuo acht vppå hwadh Philippus sadhe, hörandes
endregteligha, och seendes the tekn som han giorde. Ty
the orene Andar foro vth aff mongom som medh them be- 15
satte woro, ropandes med högga röst, och monge Borttagne

Text rad: 135 (B. sijn) theres; clädher; wedh; vngmandz. 136 steenadhe; åkalladhe gudh. 137 (B. anamma) tagh; böghde. 138 sin. 139 räkna. 140 (B. affsompnadhe han) somnadhe han jherranom(!).

1 Ottonde. 2 (B. samtyckte) hadhe giffuit samtyckio til; dödh; (B. Men) Och; (B. tijdh) daghen. 3 wort; en; församlingen. 4 Hierusalem; (B. the wordo alle förströdde) alle wordho förskingradhe; j (frfr. Judee) saknas. 5 landhit; Samaritan; för vtan; apostlana; gudhfructoghe. 6 (B. skötte) actadhe påå. 7 öffuer; förödha; församlinghena. 8 och gick; men; qwinnor. 9 loth; setia; feugilse(!). 10 (B. förströdde) skingradhe. 11 (B. ordet) gudz oordh; nedh saknas. 12 (B. Men) och. 13 folkit; act; hörandhes. 14 eendrecteligha; oc; seendhes; teekn; giordhe; för ty. 15 (orene) fwla; mångom. 16 medh; monga; borttaghe.

Gloss. rad: 3 * församling; allastadz; oordhit; förrsambling(!, r. 5); försambling (r. 6); sommestadz (r. 9, 11); brödhra; läryngar(!).

(Församling)

Här, och mest allastadz här effter, merkes medh thetta ordet Församling, then Christna församling, then och somlighe kalla Kyrkio, kallas och the Christne sommestadz brödher och sommestadz Läringar.

Gerningar

och oferdighe wordo helbregda. Och j then stadhen wardt stoor glädhe.

Så war ther en man benemd Simon, som.tiförenna vthi Simon.
20 then stadhen plägadhe bruka truldor, och hadhe förwilt thet Samaritiska folcket, säyandes sikh wara mykit myndighan. Til honom höllo sikh alle bådhe små och store, säyandes, Thenne är Gudz krafft, hwilken stoor är. Men the höllo sikh therföre til honom, at han j long tijdh hadhe förwilt
25 them medh sin truldor. När the nu troodde Philippo som predicadhe om Gudz Rike, och om Jesu Christi namn, wordo ther bådhe män och quinnor döpte. Tå troodde ock Simon medh, och när han döpt war, hölt han sikh in til Philippum, Och tå han sågh sådana tekn och kraffter skee,
30 förundradhe han sikh stoorligha.

Tå nu Apostlanar som j Jerusalem woro, fingo höra, at Samaria hadhe anammat Gudz ord, sende the til them Petrum och Johannem. När the komo ther nedh, bådho the för them, at the skulle få then helgha Anda. Ty han war icke
35 än tå fallen på någhon thera, vthan the woro allenast döpte j Christi Jesu namn. Tå ladhe the hender på them, och the fingo then helgha Anda.

När Simon sågh, at then helghe Ande gaffs ther medh, at Apostlanar ladhe hender på them, bödh han them penningar, säyandes, Giffuer ock migh then machten, at hwem
40 som helst iagh legger hender vppå, han fåår then helgha Anda. Tå sadhe Petrus til honom, Thet tu fördömd worde medh tina penningar, effter tu menar at Gudz gåffua kan

---

Text rad: 17 offerdughe; wordho; helbröghda; wort. 18 glädhi. 19 benempd; *tiförenna* saknas. 20 pläghadhe; brwka; troldom. 21 folkit; seyandhes; myndoghan. 22-23 (B. Til . . . säyandes) på honom actadhe the alle frå then minsta och til then yppersta seyandes. 23 Thenne här; huilken ther. 23-24 (B. Men . . . honom) och actadhe på honom, för then skol. 24 longan. 25 troldom. 26 christi. 27 wordho; qwinnor. 29 teekn. 30 förwndradhe. 31 apostlana; Hierusalem. 32 annammat; oordh. 33 Joannem; nedher. 34 skwille; för ty. 35 allena. 36 Jesu christi; theres hender. 38 helgie. 39 apostlana; penninga. 40 seyandhes; Geffuer; mich; makten. 41 fär; helgia. 42 fördömdt; wordhe. 43 at saknas; gåffwa.

Gloss. rad: 19 saknas.

Apostla

fåås för penningar. Tu haffuer hwarken deel eller lott j
thetta ordet, ty titt hierta är icke rett för Gudhi. Therföre 45
bätra tigh aff tinne ondsko, och bedh Gudh, at tigh tins
hiertas tanckar mågha förlätna warda. Ty iagh seer, at tu
äst full medh bitter galla, och bebunden j wrongheet.

Tå swaradhe Simon, och sadhe, Bedher j Herran för migh,
at migh intet offuergåår aff thet j sadhen. Och sedhan the 50
hadhe betyghat och talat Herrans ord, wende the om igen
åt Jerusalem, och predicadhe Euangelium j monga städher
j Samarien.

Men Herrans Ängel kom och taladhe til Philippum, och
sadhe, Statt vp, och gack södher vth then wäghen som löper 55
nedher åt jfrå Jerusalem, til then stadhen Gaza som ödhe är.
Så stoodh han vp, och gick. Och sij, en Ethiopisk man en
Kamarerer, och weldigh när Drotning Candaces vthi Ethio-
pien, hwilken hon hadhe satt offuer alla sina häffuor, han
war kommen til Jerusalem ther at tilbidhia. Och foor heem 60
igen, satt på sin wagn, och laas then Propheten Jsaïam.

Tå sadhe Anden til Philippum, Gack fram, och giff tigh
in til thenna wagnen. Tå lop Philippus fram, och hörde ho-
nom läsa Propheten Jsaïam, och sadhe, Förståår tu ock hwadh
tu lääs? Tå sadhe han, Huru skulle iagh förstååt, vthan 65
migh någhor wijstet? Och badh Philippum, at han skulle
vpstigha, och sittia när honom. Och thet han laas j Scriff-
tenne war thetta, Såsom itt fåår wardt han leedder til at
slachtas, och såsom itt lamb är tyst för honom som klipper

Text rad: 44 peninga; hafuer; huarken. 45 oordhet; (B. ty) för ty; rät. 46
tich; thine; ondszsko; bidh. 46-47 (B. at . . . warda) ath han motte förlata tigh thins
hiertas tanckar. 47 för ty; at saknas. 49 Bedhen j för mich til herran. 50 mich;
öfuergåår; (B. aff) vthaff. 51 (B. betyghat) witnat; (B. Herrans) gudz; oordh.
52 ååt; Hierusalem; *Euangelium* saknas; små städher. 53 Samarian. 54 engel.
55 til then wäghen. 56 ååt; (B. jfrå) frå; Hierusalem. 57 gick tijt; Ethiopisk
man. 57-58 (B. en Kamarerer) snöpter. 58 weldogh; Candacis; Ethiopian. 59
huilken; (B. hadhe satt offuer) hadhe giordt weldhughan vtöffuer; (B. sina) hen-
nes. 60 Hierusalem; (B. tilbidhia) bidhia; (B. heem) tädhan. 61 (B. satt) sitian-
des. 62 till. 63 *thenna* saknas; waghnen; (B. fram) til; hördhe. 64 läsza. 65
Hwrw; förstååd; vtan. 66 mich; (B. wijstet) vnderwiste. 67 sitia; lass. 68 thetta
här; it; wart. 69 slactas; så som; it; clipper.

Gerningar

Jsaie 53.

thet, så haffuer han icke öpnat sin munn. J hans förnedring är hans doom borttaghen, Men hoo kan vthtala hans lijffs lengd? Ty hans lijff är borttaghet aff jordenne. Tå swaradhe Kamareraren Philippo och sadhe, Jagh bedher tigh, om hwem haffuer Propheten thetta sagdt, om sigh, eller om någhon annan?

(lijffs lengd)

Thet är, Huru lenge han regera skal, thet är, ewinnerligha.

75

Tå öpnadhe Philippus sin munn, och begynte aff thenna scrifftenne predica Euangelium för honom om Jesum. Och widh the foro fram åt wäghen, komo the til itt watn. Och Kamareraren sadhe, Sij watnet, Hwadh hindrar, at iagh icke döpes? Tå sadhe Philippus, Om tu troor aff alt hierta, så må thet wel see. Han swaradhe och sadhe, Jagh troor Jesum Christum wara Gudz Son. Och han lät hålla wagnen, och the stigho nedh j watnet, bådhe Philippus och Kamareraren, och han döpte honom. Och när the gingo vp vthu watnet, toogh Herrans Ande Philippum bortt, och Kamareraren sågh honom intet sedhan, vthan foor sin wägh, och war gladh. Och Philippus wardt funnen j Asdod, och wandradhe om kring, och predicadhe Euangelium j alla städher, til tess han kom til Cesaream.

80

85

IX. Capitel.

Men Saulus hadhe än nu j sinnet trwgh och slagh emoot Herrans Läriungar. Och gick til öffuersta Presten, och

---

Text rad: 70 mwn; förnedhringh. 71 (B. borttaghen) vptahhen(!); (B. Men) och. 71-72 (B. lijffs lengd) födhilse. 72 (B. Ty . . . jordenne) Hans lijff wardher och borttaghet vthaff iordhenne. 73 (B. Kamareraren) then snöpte. 76 (B. Tå) Thä(!); mwn; (B. aff) vthaff; thenne. 77 scrifftenne; *Euangelium* saknas. 78 wedh; åat wäghen fram; it. 79 (B. Kamareraren) then snöpte; huadh. 80 (B. aff) vthaff. 81 måå; wäl. 82 *han* saknas; loth; holla; waghnen. 83 *the* saknas; stigho aff; nedher; (B. Kamareraren) then snöpte. 84 vthwr. 85 bort; (B. Kamareraren) then snöpte. 86 vtan. 87 Phillippus; wort; j then stadhen Azoto; (B. wandradhe) foor. 88 alt om kring; (B. och predicadhe *Euangelium*) predicandes. 89 thes.

1 Niyonde. 3 läryungar.

Gloss. rad: 71-72 saknas.

Apostla

beeddes aff honom breff til the Synagogor j Damasco, at
 huem han finna kunde aff thenna wäghen, män eller quinnor, 5
 them skulle han föra bundna til Jerusalem. Och widh han
 war j wäghen, och nalkadhes in til Damascum, tå kringseen
 honom hasteligha itt sken aff himmelen, och han föll nedh
 på jordena, och hörde ena röst, säyandes til sigh, Saul, Saul,
 S. Paulus omwend. hwj förfölier tu migh? Tå sadhe han, Hoo ästu Herre? 10
 Sadhe Herren, Jagh är Jesus then tu förfölier, Tigh är swårt
 at spiärna emoot vdden. Tå skalff han och bäffuadhe, och
 sadhe, Herre, hwadh wilt tu iagh skal göra? Sadhe Herren
 til honom, Statt vp, och gack in j stadhen, och ther skal tigh
 warda sagdt, hwadh tu göra skalt. 15

Och the män som woro j selskap medh honom, stodho
 förskreckte, hörandes röstena, och doch likwel sågho the
 ingen. Tå stoodh Saulus vp aff jordenne, och vplät sijn
 öghon, och kunde doch ingen see, Vthan the togho honom
 widh handena, och leedde honom in j Damascum, och han 20
 war j tree daghar, så at han sågh intet, och intet åat, ey hel-
 ler drack.

Så war vthi Damasco en Läriunge, benemd Ananias, til
 honom sadhe Herren vthi een syyn, Anania. Och han sadhe,
 Ananias. Herre, här är iagh. Och Herren sadhe til honom, Statt vp, 25
 och gack in på then gaton, som kallas then Retta, och söök
 vthi Juda hws en som heter Saulus aff Tarsen, Ty sij, han
 bedher. Och han haffuer seedt j synen en man som heter

Text rad: 4 breff. 5 hwem; thenne; men; quinnor. 6 bwndhna. 6, 9,
 36; 45, 53, 56, 62 (2 g.), 63, 65 (2 g.), 73 (2 g.), 81, 85, 91, 93 (2 g.), 98,
 102 till. 6 Hierusalem; wedh. 7 (B. och nalkadhes) hende sigh ath honom
 böriadhe lidha; (B. kringseen) kringliwngadhe. 8 it; nedher. 9 påå; ior-
 dhen; hörde. 10 hwiförfölier(!); tv; mich; äst tu. 11 förfölyer; (B. är) år(!);
 swåårt. 12 (B. vdden) styngen; (B. Tå... bäffuadhe) Thå wort han förfärat
 och skälffuande. 13 (B. wilt) will. 14 Stat; gak; (B. j) til. 15 (B. skalt) skal.
 16 men. 17 förskräcket; likawel; såågho. 18 iordhenne; sin. 19 kwnde; dogh;
 ingensee(!); vtan. 20 wedh. 23 läryunge; benempd. 24 en; syn. 25 Sy herre
 här är iach; Stat. 26 gak; *in* saknas; (B. gaton) stråten; rätte. 27 Jude; thar-
 sen. 28 hafuer; seet.

Gloss. rad: 10 saknas. 23 saknas.

Gerningar

Ananias, inkomma, och leggja handena på sigh, at han skulle
30 få sijn synn igen.

Tå swaradhe Ananias, Herre, Jagh haffuer hördt aff
mongom om thenna mannen, huru mykit ondt han giordt
haffuer tinom helighom vthi Jerusalem. Och här haffuer han
nu macht aff the öffuersta Presterna, til at binda alla the som
35 åkalla titt namn. Tå sadhe Herren til honom, Gack, ty
han är migh en vthkorat redzskap, at han skal bära mitt
namn in för Hedhningar, och för Konungar, och för Jsraels
barn. Och iagh skal wijsa honom, huru mykit han lijdh
skal för mitt namn skol.

Och Ananias gick åstadh, och kom j huset, ladhe hender
på honom och sadhe, Saul käre brodher, Herren som syntes
tigh j wäghen som tu kom, haffuer sendt migh, at tu skalt
få tijn synn igen, och vpfyllas medh them helgha Anda.
Och strax föllö aff hans öghon såsom fiäll, och han fick sijn
45 synn, och stoodh vp, och lät döpa sigh, och toogh maat til
sigh, och försterckte sigh.

Och war Saulus medh the Läriungar som j Damasco woro
j någhra daghar, Och strax begynte han j Synagogonar pre-
dica om Christum, at han war Gudz Son. Och förundradhe
50 sigh alle som honom hörde, och sadhe, är icke thenne som j
Jerusalem förstörde alla the som åkalla thetta namnet? Och
hijt är kommen ther vppå, at han skulle föra them bundna
til öffuersta Presterna? Men Saulus förkoffwadhe sigh jw
meer och meer, och offuerwan the Judar som boodde j
55 Damasco, bewijsandes, at thenne war Christus.

2. Cor. 11. Effter monga daghar gingo Judanar til rådز emellan sigh,
at the skulle dräpa honom. Men Saulus wardt förwarat om

Text rad: 29 (B. inkomma) inkommandes; (B. leggja) leggiandes; (B. handena)
hans hand; (B. sigh) honom. 30 fåå; sin; syn. 32 hurw; giort. 33 helghom;
Hierusalem. 34 (B. aff) vtåff. 35 för ty. 36 mich; till ath; skall; mit. 37 kon-
nungar; Jsrahels. 38 lidha. 39 mit; skol saknas. 40 aff stadh; kom ther; hwset;
(B. hender) sin hand. 42 (B. sendt) vthsendt; (B. skalt) skall. 43 thin; syn; (B.
them) then. 44 (B. aff) vthaff; fiäl; sin. 45 syn; stodh; lot. 46 förstärkte. 47
läryungar. 50 hördhe; thenne här. 51 Hierusalem; förstördhe. 52 bundhna.
53 förkoffradhe. 54 Judhar. 55 bewisandes; thenne här. 56 Judhana. 57 (B.
skulle) wille; wort.

Apostla

theras försåat. Och the wachtheadhe j portanar dagh och natt,
at the skulle få dräpa honom. Men Läriunganar togho ho-
nom om natten, och slepte honom offuer mwren, och läto 60
honom nedher vthi en korgh.

När Saulus kom til Jerusalem, bödh han til at giffua sigh
in til Läriunganar, och the woro alle rädde för honom, icke
troendes, at han war worden Läriunge. Men Barnabas toogh
honom til sigh, och hadhe honom bortt til Apostlanar, och 65
förtalde them huru han hadhe seedt Herran j wäghen, och
at han hadhe talat medh honom, och huru han hadhe man-
ligha bewijst sigh j Jesu nampn vthi Damasco. Och war
han sedhan medh them j Jerusalem, gick vth och in, och
taladhe trösteliga j Herrans Jesu nampn. Och taladhe och 70
disputeradhe emoot the Greker. Men the sökte effter at
dräpa honom. Tå brödherna thet förnummo, foordradhe the
honom in til Cesaream, och läto honom fara til Tarsum.
Så hadhe tå nu Församlinganar fridh offuer hela Judea och
Galilea, och Samaria, och förkoffwradhe sigh, wandrandes j 75
Herrans reddhogha, och vpfyltes medh then helgha Andas
tröst.

Så hende sigh, at tå Petrus wandradhe allestädz om kring,
kom han ock til the heligha som boodde j Lydda. Ther fan
han en man, benemd Eneas, som nu j otta åår leghat hadhe 80
på säng, och han war Borttagghen. Och Petrus sadhe til
honom, Enea, Bote tigh Herren Jesus Christus, Statt vp,
och bädda åt tigh sielffuom. Och strax stoodh han vp. Och
honom sågho alle som boodde j Lydda och j Sarona, och
wordo vmwende til Herran. 85

Text rad: 58 (B. wachtheadhe j portanar) förwaradhe portanar. 59 läryungana.
60 (B. offuer) vthoffuer. 60-61 (B. och läto honom nedher) latandes nedhergåå.
62 Hierusalem; geffua. 63 läryungana; (B. the woro alle) alle woro; jcke. 64
wordhen; läryunge. 65 bort; apostlana. 66 förtälde; hurw. 67 hurw. 68
bewist. 69 Hierusalem; (B. gick) gångandes. 70 trösteligha talandes. 72
brödhrena; fordradhe. 74 församblinghanar; (B. offuer) vthöffuer; (B. hela) alt;
Judee landet. 75 Galileam; Samariam; förkoffradhe. 76 reddugha; (B. then)
them. 77 (B. tröst) hwghswalelse. 78 hende thet sigh; allestadz. 79 (B. heligha)
helghon; Lidda. 80 benempd; Eneam; (B. nu) redho; legat. 81 sengen. 83 åat.
84 Lidda; Assarone. 85 wordho.

Gerningar

Men j Joppe war een Läriunginna, benemd Tabea, thet vtthydhes een Råå, hon war full medh godha gerningar och almosor som hon gaff. Så hende sigh j the daghar, at hon wardt siwk, och bleff dödh, och the twådde henne, och ladhe
90 henne j salen. Och effter Lydda war icke longt jfrå Joppe, och Läriunganar hörde at Petrus war ther, sende the til honom, och bådho, at han wille göra sigh thet omak, och komma til them. Tå stooth Petrus vp, och kom til them. Och tå han war kommen, hadhe the honom in j salen, och
95 kring om honom stodho alla änkior grätandes, och wijste honom kiortlar och klädher, som Tabea hadhe giordt them, medhan hon war medh them. Tå dreff Petrus them alla vth, och föll nedh på sijn knää, och badh, och wende sigh om til kroppen, och sadhe, Tabea, statt vp. Tå öpnadhe hon sijn
100 öghon. Och som hon fick see Petrum, satte hon sigh vp igen. Och han reckte henne handena, och reeste henne vp. Och kalladhe the heligha och änkionar, och antwardadhe them henne leffuandes. Och thet wardt kunnigt offuer hela Joppen, och monge begynte troo på Herran. Så begaff sigh,
105 at han bleff j monga daghar j Joppe, när en som heet Simon, som war en lähermakare.

X. Capitel.

Vthi Cesarea war en man benemd Cornelius, en Höffwitzman aff then skaran som heet then Walske, gudhelighen och gudhfruchtigh medh alt sitt hws, giffuandes folckena mykin Cornelius.

Text rad: 86 Joppen; läryunginna; benempd; (B. Tabea) Tabita. 86-87 (B. thet vtthydhes een Råå) såsom vtthydhes Dorcas. 88 medh almosor; hende thet sigh. 89 wort; bleeff; döödh. 90 Lidda; Joppen. 91 läryungana; hördhe. sende the två män till. 92 (B. och bådho) bediandes. 92-93 (B. at . . . komma til them) ath han icke skulle lata sigh förtryta ath komma till them. 93 vpp. 96 cläder; (B. Tabea) Dorcas. 97 mädhan; dreeff. 98 sin. 99 (B. Tabea) Tabita; vpp; sin. 101 rakte. 102 och kalladhe the helghon och the änkior till sigh. 103 wart; kunnogt; öffuer. 104 begaff thet sigh. 105 bleeff; Joppen.

1 Tiyonde. 2 UThi; benempdt; höffwitzman. 3 (B. aff) vthaff; (B. skaran) rotan; valske. 4 gudhfructogh; (B. sitt) hans; geffuandes; folkena.

Gloss. rad: 2 saknas.

Apostla

almoso, och bidhiandes Gudh altijdh. Han sågh vthi een 5
 syyn vppenbarligha widh niyonde timan på daghen, Gudz
 Ängel inkomma til sigh och säya til sigh, Corneli. Tå sågh
 han vppå honom, och wardt förfärat, och sadhe. Hwadh
 äret Herre? Tå sadhe han til honom, Tina böner och tina
 almosor äro vpkompna j åminnelse för Gudh, Så sendt nu 10
 någhra män til Joppen, och kalla til tigh Simon, som ock
 kallas Petrus, Han gäster när en som heter Simon lädher-
 makare, och hans hws är widh haffuet, then skal säya tigh
 hwadh tu göra skalt. Och tå Ängelen som taladhe medh
 Cornelio, war borttgången, kalladhe han til sigh, två sina 15
 tienare, och en Gudhfruchtigh krigsknecht, aff them som
 waradhe på honom, och förtalde them alt thetta, och sende
 them til Joppen.

På then andra daghen, tå the woro på wäghen och be-
 gynte lijdhä in til stadhen, gick Petrus vp j salen til at bidhia 20
 widh siette timan. Och som han wardt hungrogh, wille han
 få sigh maat. Och widh the tilreedde, kom en dwale offuer
 honom, och han sågh himmelen öpen, och nedherkomma til
 sigh itt faat såsom itt stoort linneth klädhe tilhopa bundet j all
 fyra hörnen, nedherlätet aff himmelen på jorden, vthi hwilko 25
 woro allahanda fyrafött diwr på jorden, och wildiwr, och the
 som krypande äro, och the som flyghande äro vnder him-
 melen. Och een röst skeedde til honom, Statt vp Petre,
 slachta och äät. Tå sadhe Petrus, Jngalunda Herre, Ty iagh

Text rad: 5 en. 6 syn; openbarligha. 7 engel; (B. inkomma) inkommandes.
 7 (2 g.), 9, 11, 15, 18, 20 (2 g.), 22, 23, 24, 28, 31, 40, 41, 44 (2 g.), 51, 55, 56,
 57, 61, 69, 72, 73, 76, 77, 79, 82, 90, 94, 97 (2 g.) till. 7 (B. säya) seyandes. 8
 wart; Huad. 9 (B. äret) är thet. 10 (B. vpkompna) vpsteghne; åminnelse; (B. Så)
 Och. 11 rill(!) (frfr. Joppen); till (frfr. tigh); Simonem. 13 (B. widh) vth medh;
 (B. skal säya tigh) wardher tigh seyande. 14 huad; (B. skalt) skall; engelen. 15
 (B. Cornelio) honom; bort gongen. 16 gudhfructogh; krigszknecht; (B. aff) vthaff.
 17 förtalde för them. 20 (B. gick Petrus vp j salen) war Petrus ypstijghen(!)
 öffuerst j hwset. 21 wedh; wort. 22 wedh; tillreedde. 23 öpnan; (B. nedher-
 komma) nedherkommandes. 24 klädhe; till hoopa; bundit. 25 nedherlätit;
 jordhen; huilko. 26 wåro; dywr; jordhen; wildiwr. 27 flygandhe. 28 en; (B.
 skeedde) war sagd. 29 slacta; (B. äät) få tigh maat; för ty.

Gerningar

30 haffuer aldri gh ätit någhot meenlighit eller oreent. Och rösten sadhe andra reso til honom, Thet Gudh haffuer reent giordt, thet behöffuer tu icke kalla meenlighit. Och thetta skeedde ock så tridie reson. Och wardt fatet sedhan igen vptaghet j himmelen.

35 Och tå Petrus begynte bekymrat warda widh sikh sielff, hwadh syyn thetta skulle wara, som han seedt hadhe, Sij, männenar som sende woro aff Cornelio, woro för dörenne, och frågadhe effter Simons hws, Och kalladhe the en vth, och sporde om Simon, som ock kalladhes Petrus, war ther
40 til herberge. Och widh Petrus tenckte på synena, sadhe Anden til honom, Sij, ther äro män som sökia effter tigh, Så statt nu vp och stigh nedh, och gack medh them intet twiflandes, ty iagh haffuer sendt them. Så steegh Petrus nedh til männenar, som sende woro aff Cornelio til honom, och
45 sadhe, Sij, iagh är then som j söken, för hwadh saak ären j kompne? Swaradhe the, Cornelius then Höffuitzmannen som är en rettferdigh och Gudhfruchtigh man, och haffuer witesbyrd aff alt Judeska folcket, haffuer fått befallning aff en heligh Ängel, at han skulle kalla tigh vthi sitt hws, och
50 höra ord aff tigh. Tå kalladhe han them in, och behölt them ther til herberges.

Daghen ther effter, foor Petrus medh them, och någhra brödher aff Joppe folgde honom. Och then andra daghen komo the in vthi Cesaream. Och Cornelius förbijdde them,
55 och hadhe kallat tilhopa sina frender och sina besta wener. Och tå ther til kom, at Petrus skulle ingå, gick Cornelius emoot honom, och föll nedh för hans fötter och tilbadh ho-

---

Text rad: 30 (B. meenlighit eller oreent) thet som meenlighit och oreent warit haffuer. 32 (B. kalla meenlighit) säya oreent wara. 33 tridhio; resona; wart; fatit. 34 vptaghit. 35 bekymrat; wardha; wedh. 36 (B. hwadh) hwat; syn; (B. skulle wara) war; (B. seedt hadhe) sågh. 37 mennelar; (B. sende) vthsende; dörenna. 38 Simonis. 39 spoorde. 40 herberghe; wedh; tänkte. 41 men; efter. 43 för ty; hafuer. 44 mennelar; (B. sende) vthsende. 45 hwad. 47 rettferdigh; gudhfruchtigh. 48 witesbyrdh; (B. aff) vthaff; Judiske; folkit; (B. haffuer fått befallning) haffuer warit tillkraffd vthi en oppenbarilse. 49 helogh; schulle. 50 någhor oordh; (B. aff) vthaff. 53 brödhra; Joppen; fölgde. 55 till hopa. 56 schulle. 57 föter; (B. tilbadh) badh till.

Apostla

nom. Men Petrus reeste honom vp, säyandes, Statt vp, iagh är ock een menniskia. Och som han hadhe talat medh honom, gick han in, och fann ther monga som församladhe woro. Och sadhe til them, J weten, at icke pläghar lofflighit wara, at en Judesk man må vmgå eller komma til någhon fremmande. Men Gudh haffuer migh vnderwijst, at iagh inga menniskio skal rekna meenligha eller orena. Therföre är iagh ock oförtwiflat kommen, sedhan iagh wardt kallat aff idher. Så fråghar iagh idher nu, för hwadh saak haffuen j kallat migh? 60 65

Tå sadhe Cornelius, Fyra daghar sedhan, fastadhe iagh in til thenna stunden, och badh j mitt hws widh niyonde timan, Och sij, en man stooth för migh j skjinnande klädher, och sadhe, Corneli, tijn böön är hörd, och Gudh haffuer tenckt vppå tina almosor. Så sendt nu någhra til Joppen, och kalla til tigh Simon som ock kallas Petrus, han gäster vthi Simons lädhermakares hws vth medh haffuet, När han kommer, skal han tala medh tigh. Så sende iagh ock strax til tigh, och tu giorde wel at tu kom. Så äre wij nu här alle för Gudhi, til at höra alt thet tigh aff Gudhi befalt är. 70 75

Tå öpnadhe Petrus sin munn, och sadhe, Nu förnimmer iagh j sanning, at när Gudhi är intet anseende til personer, vthan j allahanda folck then som fructar honom, och gör rettferdigheten, han är honom teck. J weten wel om thet talet, som Gudh vthsendt haffuer til Jsraels barn, bebodhanded fridh genom Jesum Christum (hwilken är en Herre offuer alt) om hwilket taal beryctat är offuer hela Judeska landet, 80

Text rad: 58 (2 g.) vpp; seyandes; jach. 59 en. 60 fan; försambladhe. 61 lofflighit. 62 Judeisk; någhom(!). 63 hafuer. 64 ingen; menuiskia(!); schall; räkna; orena. 65 wart. 66 (B. aff) vthaff; frågar; huad. 68-69 (B. Fyra ... stunden) Nw är fyra daghar förlidhne till thenna här stunden, thå fastadhe iach. 69 wedh. 70 klädher. 71 *Corneli* saknas. 71-72 (B. tijn ... almosor) Thin böön är hördh och thina almosor äro haffda j åminnilse för gudh. 73 Simonem. 75 (B. skal han tala) wardher han talandes. 76 giordhe; wäl; ärom. 77 befat. 78 mwn; (B. förnimmer) förfar. 79 sanningen; persononar. 80 vtan; folke; fructar; (B. honom) gudh. 81 retferdighetena; täck; wäl. 82 Jsrahels; (B. barn) söner. 83 (B. en Herre) herre; öffuer. 84 beryctat; (B. offuer) vthöffuer; Judee landit.

Gerningar

85 och först begynnad aff Galilea, effter then döpelsen som Johannes predicadhe. Huru Gudh haffuer smoordt Jesum aff Nazareth medh then helgha Anda och krafft. Hwilken wandradhe om kring, görandes wel, och hielpandes allom som besatte woro medh diefflar, Ty Gudh war medh honom. Och
90 wij äre witne til alt thet han giordt haffuer j Judeska landet, och j Jerusalem, then dråpo the och hengde på trädh, hwilken Gudh nu vpweckt haffuer på tridie daghen, och lätit honom warda vppenbar, icke allo folckena, vthan oss som Gudh tilförenna til witne vthwaldt hadhe, wij som åtom och
95 druckom medh honom, sedhan han war vpstånden jfrå the dödha. Och han bödh oss, at wij skulle predica för folcket, och witna, at han är then som aff Gudhi tilskickat är, til en domare offuer leffuandes och dödha. Honom bära alle Propheterna witnesbyrd, at hwar och en som troor på honom,
100 han skal få syndernas förlåtelse genom hans namn.

Widh Petrus än nu taladhe thenna orden, föll then helghe Ande på alla them som talet hörde. Och the troghne aff omskärelsen som medh Petro kompne woro, förundradhe sigh, at then helgha Andas gåffua wardt ock vthguten offuer
105 Hedhninganar, Ty the hörde them tala medh tungomål, och prijsa Gudh. Tå swaradhe Petrus, Kan någhor förbiwdha, at thesse icke döpas j watn, som fått haffua then helgha Anda så wel som wij? Och så lät han döpa them j Herrans namn. Och the bådho honom, at han skulle bliffua när
110 them j någhra daghar.

Text rad: 85 Galilee land; Joannes. 86 (B. Huru) ath; smoort. 86-87 (B. aff Nazareth) Nazarenum. 87 och medh krafft; huilken ther. 88 wäl. 89 besätte; diefflar. 90 ärom; Judee landit. 91 Hierusalem; (B. på) vppå; huilken. 92 vpwäckt; hafuer; tridhie; latit. 93 wardha; oppenbar; folkena. 93-95 (B. vthan . . . druckom) vtan them witnom som gudh tillförenna ther till vthwaldt hadhe, thet äro wij som åtom och druckom medh honom. 95 vpstonden; (B. jfrå the) aff. 96 schulle; folkit. 97 tillskikkat. 98 öffuer. 100 skall; syndernes; förlatelse. 101 Wedh; thenne; oordhen. 102 *them* saknas; hördhe. 102-104 (B. Och . . . sigh) Thå förundradhe the sigh som troodde och woro vthaff thet slectet som wmskärilsen hadhe så monge som kompne woro medh Petro. 104 helghe; andes; gåffuo; wart; vthgoten; (B. offuer) vthöffuer. 105 heedningana; för ty; hördhe; tungomåål. 107 (B. thesse) thenne här; döpes; (B. fått) fonghit. 108 wäl; loth. 109 schulle.

Apostla

XI. Capitel.

Tå fingo Apostlanar, och the brödher som medh them woro j Judea, höra, at ock Hedhninganar anammadhe Gudz ord. Och tå Petrus kom vp til Jerusalem, begynte the som woro aff omskärelsen kijffua medh honom, säyandes, Tu haffuer 5 ingånget til the män som förhwdh haffua, och haffuer ätit medh them. Tå begynte Petrus förtelia them aff begynnel- sen, thet ena medh thet andra, säyandes, Jagh war j Joppe stadh bidhiandes, tå kom iagh vthi en dwala, och sågh ena syyn, nemligha itt faat, nedherkomma, såsom itt stoort linnit 10 klädhe fyrahörnat, nedherlätit aff himmelen, och thet kom in til migh. Och när iagh gaff ther acht vppå medh öghonen, wardt iagh warse och fick see fyrafött diwr på jordenne, och wildiwr och the ther krypandes äro, och the ther flyghandes äro vnder himmelen, och hörde een röst säyandes til migh, 15 Statt vp Petre, slacta och äät. Och iagh sadhe, Jngalunda Herre, Ty intet meenlighit eller oreent haffuer någhon tijdh kommet j min munn. Swaradhe migh åter rösten aff him- melen, Thet Gudh haffuer reent giordt, thet moste tu icke rekna meenlighit. Och thet skeedde tree resor, och wardt 20 alt vptaghet j himmelen.

Och sij, j thet samma woro tree män för hwset, ther iagh vthi war, the ther sende woro til migh aff Cesarea. Och

---

Text rad: 1 Elloffte. 2 apostlana. 3 Judee landit; (B. ock . . . anammadhe) heedningana anammadhe och; oordh. 4 (B. kom) foor. 4, 6, 12, 15, 23, 24, 28 (2 g.), 29, 39, 45 (2 g.), 48, 51, 53, 55, 56, 57, 61, 62, 67 (2 g.), 68 till. 4 Hierusalem. 5 (B. aff) vthaff; omskärilsen; kifua; seyandes. 6 ingongit; haffua * förhwdh. 7 förtälia för them; (B. aff) vthaff; begynnilsen. 8 seyandes; (B. j) vthi; Joppen. 9 bediandes. 10 syn; (B. nemligha itt faat, nedherkomma) nedherkomma itt kaar; *stoort* saknas; linnit. 11 klädhe. 12 act. 13 wort; warsz; fick see, och sågh the fyrfötta dywr; jordhenne. 14 willdywr. 15 hördhe; ena; seyandes. 16 vpp; slacta; (B. äät) få tigh maat; Och sadhe iach. 17 för ty; hafuer. 18 kommit; (B. j) vthi; mijn; mwn; mich; (B. åter) igen; (B. aff) vthaff. 20 räkna; (B. meenlighit) oreent; j tree resor; åter wort. 21 (B. alt vp- taghet) all ting igen vptaghen. 23 (B. sende) vthsende; (B. aff) vthaff.

Gloss. rad: 6 (saknas i B.) * förhwdh etc.) Heedningana woro icke vmskorne såsom Judana, therföre säyas the här haffua förhwdh.

Gerningar

- sadhe Anden til migh, at iagh skulle gå medh them, och
25 twiffa intet. Tå folgde migh ock thenne sex brödherna, och
wij komo vthi manzens hws. Och han förtalde för oss, at
han hadhe seedt en Ängel j sitt hws, then ther för honom
stoodh, och sadhe til honom, Sendt vth någhra män til
Joppen, och kalla til tigh Simonem som ock kallas Petrus,
30 Then skal säya tigh, hwar medh tu skalt frelst warda, och
alt titt hws. När iagh hadhe begynt mitt taal, föll then helghe
Ande på them, såsom han ock j förstonne föll på oss. Så
kom migh jhogh thet Herren sagdt hadhe, Johannes haffuer
döpt idher j watn, men j skolen döpte warda j them helgha
35 Anda. Effter nu Gudh haffuer giffuit them lijka gåffuo medh
oss, som trooddom på Herran Jesum Christum, Hoo är iagh,
at iagh kunde stå emoot Gudh? När the thetta hörde, tijgde
the, och prijsadhe Gudh, säyandes, Så haffuer ock nu Gudh
giffuit Hedhningomen bätring til lijffs.
40 Och the som förströdde woro för then bedröffuelsen skul,
som på kommen war för Stephani skul, wandradhe om kring
alt in til Phenicen och Cyprum och Antiochiam, talandes
ordet för ingom, vthan allenast för Judomen. Och woro
någhre män jbland them aff Cypren och Cyrenen, när the
45 komo til Antiochiam, taladhe the ock til the Greker, predi-
candes om Herran Jesum. Och Herrans hand war medh
them, och en stoor hoop togho widh trona, och vmwende
sigh til Herran.
Så komo tå tijdhende här om för then Församling, som
50 war j Jerusalem, Tå sende the Barnabam, at han skulle fara
til Antiochiam. När han ther kom, och fick see Gudz nådh,

Text rad: 24 schulle; gåå. 25 twiffa; fölgde; thenne här; brödhrena. 26 komom; mandzens; förtälde. 27 (B. en Ängel) ängelen. 28 men. 30 (B. skal säya tigh) wardher tigh seyandes; frelster; wardha. 31 mit. 32 nedher på them; förstonne; (B. föll) nedherföll. 33 j hoghen; Joannes. 34 wardha. 35 hafuer; gifuit; lika; gåffuo. 36 trooddom. 37 hördhe; tijghde. 38 seyandes. 39 gifuit; heedningana; lijfs. 40 (B. förströdde) förskinghrade; bedröffuelsen; schul. 43 (B. ordet) thet talet. 43-44 (B. Och . . . Cyrenen) Och woro någhre vthaff them Cypreskemän(!) och Cyreneider. 45 kommo. 47 wedh; troona; vmwändhe. 49 Sää; församlingen. 50 Hierusalem; schulle. 51 nådhe.

Apostla

wardt han gladh, och förmanadhe them alla, at the aff hiertat skulle faste bliffua, och hålla sigh in til Herran, Ty han war en godh man, och full medh then helgha Anda och troo. Och en stoor hoop medh folck förökadhes in til Herran. 55 Sedhan foor Barnabas til Tarsum, och wille vpsökia Saulum. Tå han honom fann, toogh han honom medh sigh til Antiochiam. Och så begaff thet sigh, at the itt heelt åar vmgingo medh then Församlingenne, och lärde mykit folck, Och at Läriunganar begynte först ther j Antiochia kallas Christne. 60

Och vthi the daghar, komo någhre Propheter til medh aff Jerusalem til Antiochiam, Och en aff them benemd Agabus, stoodh vp och vnderwijste them genom Andan, at en stoor hunger komma skulle offuer hela werldena, hwilken som skeedde vnder then Keysaren Claudio. Tå satte Lär- 65 iunganar sigh före, effter som hwar förmätte, at senda någhot til hielp til the brödher som boodde j Judea, Hwilket the ock giorde, och sende til the Äldsta genom Barnabe och Sauli hand.

XII. Capitel.

På samma tijdh toogh Konung Herodes fatt på någhra aff Församlingenne til at pina them. Och drap han Jacobum Johannis brodher medh swerd. Och tå han sågh, at thet behagadhe Judomen wel, toogh han ock fatt på Petrum, 5 Och thet war om Páschana. Tå han nu fick fatt på honom,

---

Text rad: 52 wort; hiertana. 53 schulle; holla; För ty. 54 goodh; troona. 55 folk; förökadhes. 56 in till. 57 fan. 58 vthi itt. 59 församlingenne; lårdhe. 60 läryungana. 61 någhra; prophetar. 62 (2 g.) (B. aff) vthaff; Hierusalems stadh; benempd. 64 schulle; (B. offuer) vthöffuer. 65 läryungana. 66 (B. effter som hwar förmätte) hwar som han förmotte. 67 (B. j) vthi; Judea landit; huilkit. 68 giordhe; (B. och sende) sendandes; (B. the Äldsta) åldersmännena. 69 (B. hand) hender.

1 Tölfte. 2 PAå; tijdhen; konnung. 3 församlingen. 3, 8, 10, 18, 20, 24, 28, 31, 37, 50, 51, 52, 57, 62 till. 4 swärd. 5 wäl; (B. toogh . . . Petrum) foor han och effter ath tagha fatt på Petrum. 6 (B. om Páschana) sötbrödz daghanar; (B. nu) och.

Apostla

war Johannis modher, then ock kalladhes Marcus, och ther woro monge församladhe, och bådho. Tå Petrus klappadhe på porten, gick een pijgha vth at höra hoo ther war, benemd Rhode. Och tå hon kende Petri röst, lät hon icke vp porten 35 för glädhi skul, vthan lop in och bodhade them, at Petrus stoodh för porten. Tå sadhe the til henne, Tu äst icke widh tijn sinne. Tå stoodh hon fast ther på, at thet war så. Tå sadhe the, Hans Ängel äret. Men Petrus hölt vppå at klappa. När the tå vpläto, fingo the see honom, och förundradhe sigh. 40 Tå teknadhe han them medh handen, at the skulle tiya, och förtalde them, huru Herren hadhe frelst honom vthu fängelset. Och han sadhe, Görer Jacobo och brödherna bodh här om. Sedhan gick han ther vth, och droogh bortt på en annan stadh. 45

Men tå dagher wardt, war icke litet bekymmer jbland krigsknechterna, hwadh aff Petro skulle wordet. Och Herodes hadhe bodh effter honom, och fann honom icke, Ty lät han ranszaka wachterna, och haffua them bortt. Och foor nedh aff Judea til Cesaream, och dwaldes ther. Och 50 Herodes war illa til fridz medh them aff Tyro och Sidon. Men the komo endregtighe til honom, och taladhe widh Blastum som Konungens Kamarerare war, och begäradhe fridh, Ty theras landzende hadhe sijn näring aff Konungens land. Tå bestemde Herodes en dagh, och klädde sigh vthi 55 Konungsligh klädher, och satte sigh på doomstolen, och hadhe itt taal til them. Och folcket ropadhe, Gudz röst är

---

Text rad: 33 många; försambladhe; clappadhe. 34 (B. porten) farstwwffuo dörena; en; pigha; benempdt. 35 tå saknas; kände; Thå loth hon; vpp; (B. porten) farstwgghet. 36 lopp. 37 (B. porten) dören; wedh. 38 thin; (B. Thå . . . så) Thå sadhe hon jw stadeligha ath thet war så. 39 (B. äret) är ther; clappa. 40 vploto. 41 teeknadhe; handena; schulle. 42 förtälde; hurw; vthwr. 43 (B. fängelset) fongahwset; och sadhe han; brödhrena. 44 her. 44-45 (B. och . . . stadh) och wandradhe annerstadz bort. 46 wort; ibland. 47 krigszknecterna; huad; (B. aff) vthaff; wordhet. 48 fan. 49 loth; wäcterna; (B. haffua) föra; bort. 50 Judea landit; dwaldhes. 51 Sydone. 52 kommo; (B. endregtighe til honom) ther till honom alle medh en hogh; wedh. 53 konnungens; Camererer. 54 för ty; theres; sin; (B. näring) fitalia; (B. aff) vthaff; konnungens. 55 Thå stemde Herodes en dagh före; clädde. 56 konnungsligh; clädher. 57 folkit; ropadhe till honom.

Gerningar

thetta, och icke människiors. Och strax slogh honom Her-
rans Ängel, therföre at han icke gaff Gudhi ärona, och wardt
60 vpräten aff matkar, och gaff vp andan.

Men Herrans ord wexte och förökadhes. Och Barnabas
och Paulus foro igen til Jerusalem, och fingo then vndsetning
jfrå sikh, och togho medh sikh Johannem, som ock kalladhes
Marcus.

XIII. Capitel.

Och woro vthi then Församling j Antiochia någhre Prophe-
ter och Lärare, jbland them war Barnabas och Simon, som
kalladhes Niger, och Lucius aff Cyrenen, och Manahen som
5 war vpfödd medh Herode Tetrarcha, och Saulus. När the
samme tiente Herranom, och fastadhe, sadhe then helghe
Ande, Skilier migh vth Barnabam och Saulum til thet werck,
som iagh haffuer kallat them til. Tå fastadhe the och bådho,
och ladhe hender på them, och läto them fara. Och som the
10 sende woro aff then helgha Anda, drogho the til Seleuciam,
och seghladhe tädhan in til Cypren. Och tå the woro j then
stadhen Salamina, predicadhe the Gudz ord vthi Judanars
Synagogor. Och Johannem hadhe the för en tienare.

Och tå the offuerfarit hadhe ööna alt in til then stadhen
15 Paphum, funno the ther en trulkarl som war en falsk Pro-
phete en Jude, som heet Bar Jehu, han war med Landz-
höffdinganom som heet Sergius Paulus, huilken en förstån-
digh man war. Han kallade til sikh Barnabam och Saulum,
och begärade höra Gudz ord. Men trulkarlen Elymas (ty

Text rad: 58 människies; sloog. 59 (B. ärona) prijs; wart. 60 vpp. 61
oordh; wäxte; förökadhes. 62 Hierusalem; wndsetning. 63 j frå; Joannem.

1 Trettonde. 2 försambling; Anthiochia; prophetar. 3 ibland; (B. war) war
och. 4 Cirenen; Mana hen. 4-5 (B. som . . . Tetrarcha) som war then tetrarchens
Herodis opfödhes brodder(!). 6 samma; tiänte; helghie. 7 ande till them. 7, 8,
10, 11, 14, 18, 24, 39, 76, 94, 108, 110 till. 7 wärk. 8 som saknas. 9 theres
hender; loto. 10 (B. sende) vthsende. 11 Cyprum. 11-12 then stadhen saknas.
12 oordh; Judhanas. 13 Joannem. 14 offuerfarit; then stadhen saknas. 16 Ba-
riehu; medh. 17 förstondugh. 18 kalladhe. 19 begäradhe; oordh; trulkaren.

Apostla

hans namn vthtydhes så) stoddh them emoot, och wille ²⁰
wenda Landzhöffdingan jfrå troonne. Men Saulus, then ock
Paulus heet, full medh then helgha Anda, sågh på honom,
och sadhe, O tu dieffuuls barn full medh alt bedrägherij och
medh alla list, fiende til alt thet rettferdigt är, tu läter icke
aff at förwenda Herrans retta wäghar. Och nu sij, Herrans ²⁵
hand är offuer tigh, och tu skalt warda blind och icke se
solena en tijdh longt. Och strax föll på honom tökna och
mörker, och gick om kring, sökiandes effter at någhor måtte
taggan widh handena och ledhan. Tå Landzhöffdingen sågh
hwadh skeedt war, troodde han, och förundradhe sigh offuer ³⁰
Herrans lärdom.

Tå Paulus och the medh honom woro, foro jfrå Papho,
komo the til Pergen j Pamphylien, och Johannes skildes jfrå
them, och foor igen til Jerusalem. Men the drogho genom
the Landzendar jfrå Pergen, och komo til Antiochiam, j thet ³⁵
landet Pisidia, och gingo in vthi Synagogen om Sabbaths
daghen, och satte sigh. Och sedhan Laghen woro läsen och
Propheterna, sende the Öffuerste aff Synagogen til them,
sâyandes, J män och brödher, haffuen j någhot tala til folckens
förmånelse, så talen. ⁴⁰

Tå stoddh Paulus vp, och gaff tekn medh handenne, at
the skulle wara tyste, och sadhe, J män aff Jsrael, och j som
fruchten Gudh, hörer här til, Thetta folcks Gudh haffuer
vthwaldt wåra Fädher, och vphögdte folcket tå the fremlingar
woro vthi Egypti land, och fördt them ther vth medh hö-
ghom arm, och widh fyratiyo åar longt, leedh han theras
sedher vthi öknen, och nedherladhe siwhanda folck vthi

Exodi 14.
Josue 13.

Text rad: 21 fråwända landzhöffdingan aff troona. 23 dieffuuls; (B. alt) all; bedrägerij (blott i kustoden). 24 rättferdught; later. 25 (B. aff) vth-aff; förwända; rätta; nu saknas. 26 öffuer; (B. skalt) skal; see. 27 long; (B. på) vthöffuer. 28 motte. 29 wedh. 30 huadh; förwudradhe(!). 32 (B. jfrå) frå. 33 Panphilien; Joannes; j frå. 34 Hierusalem. 35 (B. jfrå) frå; oc. 36 landhet; synagogan. 36-37 sabbatz daghen. 37 lässen. 38 propheterne; synagogan. 39 seyandes; brödra; folkens. 41 teekn; handen. 43 fructen; hören; (B. Thetta folcks Gudh) Gudh vthoffuer thetta folkit; hafuer. 44 folkit. 45 vti. 46 arme; wedh; fyratiyo(!); theres. 47 siw handa; folk.

Gerningar

Canaans land, och skifte theras land emellan them medh
 lott. Och sedhan widh femtiyo och fyrahundradhe år, gaff
 50 han them Domare in til Propheten Samuel. Och ther effter
 begäradhe the Konung, och Gudh gaff them Saul Kis son,
 1. Reg. 8. en man aff Ben Jamin slechte j fyratiyo år. Sedhan satte
 han honom aff, och vpsatte offuer them Daudid til Konung,
 hwilkom han gaff witnesbyrd, och sadhe, Jagh haffuer funnit
 1. Reg. 16. Daudid Jesse son, en man effter mitt hierta, han skal göra
 all min wilia.

(fyrahundradhe)
 Thenna rekning skal
 man begynna jfrå vth-
 toghet aff Egypten,
 såsom Scriften plä-
 ghar Exo 12. och icke
 jfrå första Domare-
 nom Judi 1.

Aff hans sädh haffuer Gudh vtthaghit Jsraels Frelzare,
 3. Matt. 3. Jesum, effter som han loffuat hadhe. Såsom Johannes pre-
 dicadhe Jsraels folcke döpelse til bätring, förr än han begynte.
 60 Och när Johannes hadhe vpfylt sitt lop, sadhe han, Then j
 hållen migh före, then är iagh icke, Men sij, han kommer
 effter migh, huilkens skoor iagh icke werdigh är dragha aff
 hans fötter.

J män och brödher, Abrahams slechtes barn, och the som
 65 jbland idher fruchta Gudh, idher är thenna salighetennes
 ord send. Ty the som boodde j Jerusalem, och theras
 Öffuerste effter the icke kende honom, eller Propheternas
 röster, som alla Sabbather läsas, vpfylte the them medh sin
 doom. Och ändoch the ingen dödز saak funno medh honom,
 70 beeddes the likwel aff Pilato, at han skulle dräpa honom.
 Och när han hadhe fulbordat alt thet som scriffuit war om
 honom, togho the honom nedher aff trädh, och ladhe honom

Text rad: 48 lande (frfr. och) theres; imellan. 49 wedh; fyrahundrade femtiyo
 år. 51 konnung; Cis. 52 (B. aff) vth aff; Beniamin; slechte; sätte. 53 (B. och...
 Konung) och vphooff dauid ath han skulle wardha konnung. 54 huilkom;
 witisbyrd. 55, 83, 85, 89 skall. 56 al. 57 (B. Aff) Uthaff; säädh. 58 så
 som och; Joannes; (B. predicadhe) predicat haffuer. 59 folke; (B. förr än
 han begynte) för hans tilkomelses ansichte. 61 hollen; mich; jach. 62 mich;
 (B. huilkens) hwes; skoo; werdugh; ath dragha; (B. aff) vtaff. 63 föter. 64
 brödhera; slectes; (B. barn) söner; (B. the) them. 65 j bland; fructa; thenne;
 salughetennes. 66 oordh; sende; för ty; (B. j) vthi; Hierusalem; theres. 67 pro-
 pheternes. 68 Sabbatz daghar; (B. sin) theres. 69 endoch; inghen; sack. 70
 lekawäl. 71 Oc; fulboordhat; scriffuat. 72 äff; träädh.

Gloss. rad: 49 saknas.

Apostla

j graffuena. Men Gudh haffuer vpweckt honom jfrå the dödha, och han haffuer warit seedder j monga daghar, aff them som medh honom vpkompne woro jfrå Galilea til Jerusalem, hwilke hans witne äro til folcket. 75

Ock wij förkunnom idher, at thet löffte som til fädherna giordt war, thet haffuer Gudh fulkompnat oss theras barnom, j thet han vpweckt haffuer Jesum, Såsom j första Psalmen scriffuit är, Tu äst min Son, jdagh haffuer iagh födt tigh. 80 Men at han vpweckte honom jfrå the dödha, så at han icke skal meer igen komma til förgengelighet, sadhe han så, Then nådh som Daudid loffuat är, skal iagh idher troligha hålla. Therföre sägher han ock annorstädz, Tu skalt icke tilstädia, at tin Helighe skal see förgengelse, Ty tå Daudid j sinom tijdh hadhe tient Gudz wilia, affsompnadhe han, och wardt lagd til sina fädher, och sågh förgengelse, Men then som Gudh vpweckt haffuer, han sågh ingen förgengelse. 85

Så skal idher nu wetterlighit wara, j män och brödher, at genom honom warder idher förkunnat syndernas förlåtelse, och aff allo ther j icke medh kunden rettferdighe warda vthi Mosi Lagh. Men hwilken som troor på thenna, han warder rettferdighat. Så seer nu til at idher icke offuerkommer thet som sagdt är j Propheterna, Seer til j förachtare och förundren idher, och warden til intet, Ty iagh skal wercka j idhra daghar itt werck, thet j icke troo skolen om någhor thet idher förteliet. 90

När nu Judanar woro gångne vthu Synagogon, bådho

Text rad: 73-74 vpwäkt honom på tridhie daghen aff dödha. 75 som saknas; vpkomne; (B. jfrå frå; Gelileam(!); Hierusalem. 76 huilka; folkit. 77 lyffte; fädhrena. 78 giort; (B. fulkompnat) fulboordhat; oss saknas; theres. 79 vpwäkt; så som. 80 j dagh; föödt. 81 (B. at frfr. han vpweckte) thet; vpwäkte; (B. jfrå the) aff. 82 mera; förgängelighet. 83 nådhe; trooligha. 84 holla; Ther före; annerstadz; (B. skalt) skall. 85 tilstedhia; helghe; förgängelse; För ty. 86 (B. tijdh) ålder; (B. affsompnadhe) somnadhe. 87 wort; förgängelse. 88 vpwäkt; förgängelse. 89 witterligit; brödhra. 90 wardher; synderna; förlatelse. 91 (B. aff) vthaff; rättfärdughe; wardha. 92 (B. hwilken) hoo; (B. på) vppå; thenne här; wardher. 93 rättfördughat(!); offuer kommer. 94 föractara. 95 (B. warden til intet) förswinnen; (B. skal wercka) wardher werkandes. 96 it; wärck. 97 förtället. 98 nu saknas; Judhanar; (B. gångne) vthgongne; vthur; synagogan.

Gerningar

Hedhninganar, at the wille haffua thenna orden för them
 100 på nesta Sabbathen. Tå folcket war åtskildt, fölgde Paulum
 och Barnabam monge Judar och gudhfruchtighe Proselyter,
 til hwilka the taladhe, och rådde them at the skulle bliffua
 stadighe j Gudz nådh. Men på nesta Sabbathen ther effter,
 församladhe sikh så när hele stadhen, til at höra Gudz ord.
 105 Och när Judanar sågho folcket, wordo the fulle medh nijt,
 och sadhe twert emoot thet som Paulus sadhe, emoot säyan-
 des och talandes hädhelse. Tå togho Paulus och Barnabas
 tröst til sikh, och sadhe, Jdher borde man först säya Gudz
 ord, Men effter thet j driffuen thet jfrå idher, och hållen
 110 idher owerdigha til ewinnerlighit lijff, Sij, så wilie wij wenda
 oss til Hedhninganar. Ty Herren haffuer så budhit oss,
 Jsaie 49. Jagh haffuer satt tigh Hedhningomen för itt Liws, at tu
 skalt wara saligheet in til jordennes enda.

Och Hedhninganar hörde thetta medh glädhi, och prij-
 115 sadhe Herrans ord, och troodde så monge som beskärde
 woro til ewinnerlighit lijff. Och Herrans ord wardt vth-
 sprijdt offuer alla then egnden. Men Judanar togho til at
 äggia gudheligha och ärligha quinnor, och the Öffuersta j
 stadhen, och vpweckte förfölielse emoot Paulum och Bar-
 120 nabam, och driffuo them vthu sina landzendar. Men the
 skuddadhe stoffet aff sina fötter på them, och komo til
 Jconium. Och Läriunganar wordo vpfylte medh frögd och
 them helgha Anda.

Text rad: 99 hedhningana; (B. wille) skulle; (B. thenna orden) någhot oordh.
 100 sabbatz daghen; (B. folcket) synagogan; åtskildh; fölgde. 101 monga;
 Judhar; gudhfructoghe; proseliter. 102 huilka; blifua. 103 stadughe; nådhe;
 (B. på) j; nästa; Sabbatz daghen. 104 försambladhe; (B. så) hart; heela; oordh.
 105 Judhana; folkit; wordho. 106 twärt; moot (frfr. säyandes); säyaades (!).
 107 hädhilse. 108 boordhe; seya. 109 oordh; (B. jfrå) från; hollen. 110 ower-
 dugha; williom. 111 hedhningana; för ty; hafuer. 112 hofuer; hedhningomen;
 lyws; tw. 113 (B. skalt) skal; salugheten; iordhenes; ända. 114 hedhningana;
 hörde. 115 oordh; beskärde. 116 oc; oordh; wart; vthspridhat. 117 (B. alla
 then egnden) alt landet; iudhana. 118 qwinnor; och teslikes the öffuersta. 119
 vpwäcte; förfölyelse; oc (frfr. Barnabam). 120 vthur; (B. sina) theres. 121 (B.
 sina) theres; föter. 122 leryungana; frögdh.

XIII. Capitel.

Så hende sigh vthi Jconio, at the komo tilsammans och predicadhe vthi Judanars Synagogo, så at en mechtigh stoor hoop aff Judarna, och jemwel aff Grekerna begynte troo. Men the Judar som icke troodde, vpweckte och reette Hedhninganars sinne emoot brödherna. Så bliffuo the ther j long 5
 tijdh, och handladhe stadeligha j Herranom, som witnes byrd gaff til sina nådz ord, och lät skee tekn och Vnder genom theras hender. Och begynte then menighe man j stadhen syndra sigh, så at somlighe höllo medh Judomen, och som- 10
 lighe medh Apostlomen.

Och wardt itt vplop giordt aff Hedhninganar och Judanar och theras Öffuerstar, så at the wille offuerfalla them medh wold, och stena them. Hwilket tå the förnummo, flydde the til the städher j Lycaonia, Lystram och Derben, och j 15
 then egnden alt ther om kring, och predicadhe ther Euan- gelium. Och en man j Lystra, krank j sina fötter, satt ther oferdigh jfrå sijns modhers lijff, och hadhe aldrigh gånget, Thenne hörde Paulum tala. Så sågh han på honom, och förmerckte at han hadhe troo til at få sina helbregdo, Ty han 20
 sadhe til honom medh högga röst, Vprett tigh på tina fötter. Och han språng vp, och begynte til at gå. Tå folcket sågh thet Paulus giordt hadhe, vphoffuo the sina röst på Lycao-

Text rad: 1 Fiortonde. 2 SAå. 2-3 hende thet sigh; (B. komo) gingo (B. tillsammans . . . Synagogo) til sammans in vthi Judhanas synagogan, och taladhe. 3 såå; mectugh. 4 Judharna; oc; iemväl; ath troo. 5 Judharna; vpwäcte; (B. reette) ilhärskadhe; hedhninganas. 6 brödhrena; longan. 7 stadheligha; witisbyrdh. 8 nådhes; oordh; loth; teekn; oc (frfr. Vnder); (B. Vnder) widhunder. 9 theres; (B. menighe man) meneman. 10 försyndra; somblighe (frfr. höllo); (B. höllo) stodho; Judhomen. 11 apostlana. 12 wort; it; vploop; hedhningana; och jamwål (!) aff iudhomen. 13 (B. och) samfeldt medh; theres; öffuerster; öffuerfalla. 14 wäldh; steena; huilkit; förnwmo. 15 Licaonia; derben. 15-16 (B. och j . . . kring) och allestedhe j then landzendan som ther vphå grenszar. 16 oc. 17 Lystris; kranck; föter. 18 oferdugher; (B. jfrå) vthaff; (B. sijns) hans; aldrich; gängit. 19 hördhe; Shå; (B. på) vppå. 20 förmercte. 20, 21, 35, 50, 59 till. 20 helbregda. 20-21 ty sadhe han. 21 Uprätt; föter. 22 språngh; folkit. 23 vphoffwo; (B. sina) theres; påå; Lycaoniske.

Gerningar

niskt måål, säyandes, Gudhar äro kompne nedh til oss j
25 menniskio lijkelse. Och the kalladhe Barnabam Jupiter,
Men Paulum kalladhe the Mercurius, effter han förde Ordet.
Och Jupiters Prest som war för theras stadh, hadhe oxar
och krantzar fram för dörena, och wille samt medh folcket
offra.

30 Tå Apostlanar, Paulus och Barnabas thet hörde, riffuo
the sijn klädher sönder, och sprungo vth j bland folcket, rop
pandes och säyandes, J män, hwj gören j thetta? Wij äro
ock menniskior lijka som j, dödhelighe. Och förkunnom
idher Euangelium, at j skolen vmwendas jfrå thenna fåfeng-
35 heten in til leffuandes Gudh, som giordt haffuer himmel och
jord, och haffuet, och alt thet vthi them är, hwilken j fram-
lidhen tijdh haffuer låtit alla Hedhningar gå sina eghna
wäghar, Ändoch han icke lät sikh sielffuan wara vthan wit-
nesbyrd, j thet han giorde wel emoot oss, giffuandes oss
40 regn och fruchtsam tijdh aff himmelen, vpfyllandes wår
hierta medh maat och glädhe. Och tå the thetta sadhe, stilte
the folcket medh platz, at the icke offradhe til them.

Så komo ther någhre Judar til vthaff Antiochia och Jconio,
hwilke så bestempladhe medh folcket, at the stenadhe Pau-
45 lum, och släpadhe honom vthu stadhen, menandes at han
war dödh. Och widh Läriunganar stodho ther om kring
honom, reeste han sikh vp, och gick in j stadhen. Och da-
ghen ther effter, ferdadhes han tådhan medh Barnaba til
Derben, och predicadhe Euangelium j then stadhen. Och

Text rad: 24 måål(!); seyandes; nidh. 25 lijknilse; Barnaban. 26 Mercu-
rium; fördhe; oordhet. 27 prester. 27-29 (B. hadhe ... offra) toogh oxar oc
kranszar och hadhe them fram för theres döör samfeldt medh folkith och wille
offra till them. 30 Apostlana; hördhe; riffwo. 31 (B. sijn) theres; clädher;
j bland; folkith. 32 seyandes; hwi. 33 lika; dödheligha; och wij forkunnom.
34 idher saknas; (B. at j) athi; skola; wmwändas; (B. jfrå) frå; thenne; fåfäng-
heten. 36 iordh; huilken. 37 (B. låtit) tilstادت; hedhninga; (B. gå) gonga;
(B. sina) theras; eeghna. 38 wäggha; ändogh ath han icke än thå loot; sielfuan;
vtan; wittnesbördh. 39 (B. j thet ... emoot oss) thå han hafuer giordt wål emoot
oss; gefuandes. 40 (B. fruchtsam) godh; (B. aff) vthåff; war. 41 glädhi; (B.
thetta) thet; (B. sadhe) sagt hadhe. 42 folkith. 43 någhra; iudhar; vtaff; An-
thiochia. 44 huilka; folkith. 45 vthur. 46 läriungana. 48 ferdhades. 49 derben.

Apostla

tå the ther monga lärdt hadhe, komo the igen til Lystram 50
och Jconium och Antiochiam, styrckiandes Läriunganars
siälar, och förmanandes at the skulle bliffua stadighe j troonne,
och at jgenom mykin bedröffuelse moste wij ingå j Gudz
Rike. Och när the hadhe vth waldt Prester för hwar och een
Församling, och hadhe bidhit och fastat, befalte the them 55
Herranom, then the vppå troodde.

Och the foro jgenom Pisidiam, och komo in vthi Pam-
phyliam. Och tā the predicat hadhe j Perge, foro the nedher
til then stadhen Attaliam. Och tādhan segladhe the til An-
tiochiam, tādhan the vthi Gudz nådh befalte woro til thet 60
werck som the vthrettat hadhe. Och tā the ther komo,
hadhe the tilhopa Församlingena, och vnderwijste them,
hwadh Gudh medh them giordt hadhe, och at han vplätit
hadhe troonnes dör för Hedhningomen. Och bliffuo the
ther medh Läriunganar itt gott skiffte. 65

XV. Capitel.

Och komo någhre nedher aff Judea, och lärde brödherna, Galat. 5.
Vthan j läten idher omskära effter Mosi sett, så kunnen j
icke bliffua salighe. Tå wardt een twedregt och trätta, icke
then minsta, så at Paulus och Barnabas föllo emoot them. 5
Och therföre skickadhe the, at Paulus och Barnabas, och
någhre andre aff them skulle vpfara til Apostlanar, och til
Presterna j Jerusalem för thetta spörsmålet skol. Och så

Text rad: 51 Anthiochiam; störciandes; läriunganas. 52 stadughe; troona.
53 j genom; mykit; bedröffuelse; mostom. 54 vthualdt; (B. Prester) äldhersmän;
en. 55 församling. 57 Och foro the; genom; Pamphiliam. 59 Attalium;
oc; (B. tādhan) sedhan ther; affsegladhe. 60 nådhe; (B. befalte) antwardadhe.
61 wärk; (B. vthrettat) fulboordhat; Oc. 62 til hopa; oc; vnderwiste. 63 huad;
vplätit. 64 troonas; döör; hedhninganar. 65 läriungana; it.

1 Femtonde. 2 någhra; (B. aff) vthåff; Judee landhit; brödhrena. 3 Utan;
lathen; vmskära; (B. sett) lagh; så saknas. 4 salughe; wort; en; twädräct; oc; en
trätta. 5 fwllto. 6 ther före; skickadhe. 7 till (frfr. Presterna). 7, 46, 54, 81,
85, 86, 93 till. 8 (B. Presterna) the äldersmän; Hierusalem.

Gloss. rad: 54 (saknas i B.) *äldhersmän.) Aåldersmän(!) woro the man
nw kallar prester ther aff ath the kallas presbyteri på Grekisko, thet doch icke
annat lyder än åldersmän på swensko.

Gerningar

wordo the förforradhe aff Församlingen, och foro genom
 10 Phenicen och Samarien, och förtalde Hedhninganars vm-
 wendelse, och gjorde ther medh allom brödhromen stoor
 glädhe. När the nu komo til Jerusalem, wordo the vnd-
 fångne aff Församlingen, och aff Apostlanar och Presterna.
 Och the förkunnadhe alt thet Gudh hadhe giordt medh them.

15 Tå reeste sikh vp någhre aff the Phariseers partij, som widh
 trona taghit hadhe, säyandes, at man moste omskära them,
 och biudha vppå, at man hålla skulle Mosi Lagh. Tå för-
 samladhe sikh Apostlanar och Presterna til at ranszaka om
 thet ärendet.

20 Och när nu fast ther om fråghat war, stooth Petrus vp,
 och sadhe til them, J män och brödher, J weten at vthi för-
 gången tijdh jbland oss haffuer Gudh vthwaldt, at Hedh-
 ninganar hörde Euangelij ord genom min munn, och troodde.

Sup. 10. Och Gudh som hiertat kenner, witnadhe medh them, giffuan-

25 des them then helgha Anda så wel som oss, och gjorde ingen
 åtskildnat emellan oss och them, vthan reengiorde theras
 hierta genom trona. Hwj fresten j tå nu Gudh, at j wilien
 leggja thet ook på Läriunganars hals, thet hwarken wåra
 fädher eller wij bära kunde? Vthan genom Herrans Jesu

30 Christi nådh troo wij, at wij skole salighe warda, såsom ock
 the. Tå tijgde hele hopen, och hörde på Barnabam och
 Paulum, som förtalde hwadh tekn och Vnder Gudh genom
 them jbland Hedhninganar giordt hadhe.

Text rad: 9 wordho; förfoordradhe; (B. aff) vtåff; församlingen. 10 Phenice-
 cem; Samariam; (B. och förtalde) förtäliandes; hedhninganas; vmwändilse. 11
 alla brödhren. 12 glädhi; Hierusalem; wordho; vndtfångne. 13 (B. aff frfr.
 Församlingen) vtåff; församblingene; (B. aff frfr. Apostlanar) vthåff; (B. och
 Presterna) oc vth åff the åldersmän. 14 (B. alt) them alt. 15 någhra; (B. aff)
 vtåff; partije; wedh. 16 seyandes; vmskära. 17 biwdha; (B. man) the; försambladhe.
 18 apostlana; oc; (B. Presterna) the åldersmän. 19 ärendit. 20 nw ther fast
 vmfråghat. 21 brödhra; förgongen. 22 hedhningana. 23 hördhe; eu angelij(!);
 oordh; mwn; teslikes troodde. 24 geffuandes. 25 wäl. 26 åtskilnat; reengiordhe.
 27 (B. genom) medh; troone; hwi. 28 läggja; påå; läryunganas. 29 fådhra;
 kwnde; vtan. 30 christi; troom; skolom; salughe; wardha; så som. 31 tijghde;
 heela; hördhe; (B. på) vppå. 32 förtälde; teekn; (B. Vnder) widhundher. 33 j
 bland; hedhningana.

Apostla

När the tystnadhe, swaradhe Jacobus och sadhe, J män
och brödher, hörer migh, Simon haffuer förtaldt, huruledhes 35
Gudh först sökt haffuer, och anammat itt folck til sitt nampn
vthaff Hedhninganar. Och medh honom dragha offuer eens
Propheternas ord, såsom scriffuit är, Ther effter wil iagh Amos 9.
komma igen, och åter vpbyggia Daidz Tabernakel som
förfallett är, och wil bota the reffuor som ther på äro, och 40
vpretta thet, at thet som quart är aff menniskionar, skola
spöria effter Herran, och teslikes alla Hedhningar, offuer
hwilka mitt nampn nemdt är, sägher Herren, som alt thetta
gör. Gudhi är all hans werck kunnogh jfrå werldennes be-
gynnelse, Therföre besluter iagh, at man icke skal bekymra 45
them som aff Hedhninganar omwendas til Gudh, Vthan at
måan scriffuar them til, at the haffua återhåld aff affgudhars
besmittelse, och aff boherij, och aff thet som förqwäffdt är,
och aff blodh. Ty Moses haffuer aff ålder j alla städher them
som honom predica vthi Synagogonar, ther han på alla Sab- 50
bather läsen warder.

Tå beeffuadhe Apostlanar och Presterna medh hela För-
samlingenne, at man vthwalde någhra män aff them, och
sende til Antiochiam medh Paulo och Barnaba, nemligha,
Judam som ock kalladhes Barsabas, och Silam, som woro 55
ypperste männenar jbland brödherna, och fingo them breff
j henderna widh thetta sinnet.

Wij Apostlar och Prester och brödher, vnskom them

Text rad: 34 tystnadhe(!); swarade. 35 brödhra; mich; förtaldt. 36 (B. och anammat itt folck) ath han skulle tagha it folk; (B. til) j. 37 vtåff; öffuer. 38 oordh; så som; scriffuat. 39 dauidz. 40 riffuor; (B. på) vppå. 41 vprätta; (B. at thet) på thet ath hwadh; qwart. 42 harranom(!); ofuer. 43 huilka; (B. nemdt är) på kallat wardher. 44 wärk; (B. jfrå) frå; werldzens; begynnelse. 45 beslwter; skall; bekymbra. 46 åff; omwändas; vtan. 47 til them; hafua; återhåldh; åff. 48 besmittelse; (B. aff frfr. boherij) vtaff; (B. aff frfr. thet) vtåff; förqwäffdt. 49 (B. aff) vtåff; för ty. 50 sinagogonar; sabbatzdagar. 51 wardher. 52 oc; (B. Presterna) the åldresmän; församlingen. 53 vthwaldhe. 54 nemligh. 56 menenar; j bland; brödhrena. 57 wedh. 58 (B. Prester) åldersmän. 58-60 (B. vnskom . . . helso) onskom them brödhromen salugheet som äro aff hedningomen och ära vthi Antiochia och Syria och Cilicia.

Gloss. rad: 43 saknas.

(nampn)
Thet är, the som medh
mino namne nemde
warda, såsom itt Gudz
folck, een Christi för-
samling, en Herrans
tienare.

Gerningar

- brödhrom som äro aff Hedhningomen vthi Antiochia och
 60 Syria och Cilicia, helso. Effter wij hördt haffue, at någhre
 äro vtghångne aff oss, och haffua förwildt idher medh läro,
 och förwendt idhra siälur, biwdhandes, at j skole läta idher
 omskära, och hålla Laghen, thet wij icke befalt haffue. Ther-
 före syntes oss endregteligha j våra Församling, at tagha
 65 någhra män vth, och senda til idher, medh oss elskelighom
 Barnaba och Paulo, som äro the män, som sina siälur vthsat
 haffua för vårs Herras Jesu Christi namn. Så sende wij
 nu Judam och Silam, the som ock medh munnen skola säya
 idher thet samma. Ty them helgha Anda och oss syntes
 70 ingen ytermera tunga leggia på idher, vthan thenna stycken
 som aff nödhene äro, nemligha, at j haffuen återhåld aff
 thy som affgudhom offrat är, och aff blodh, och aff thet för-
 qwaffdt är, och aff boherij. För hwilken stycke om j idher
 förwaren, så gören j wel. Farer wel.
- 75 När the nu hadhe fått sijn affskeedh, komo the til Antio-
 chiam, och församladhe then menigha man, och fingo them
 breffuet. När the thet läsit hadhe, wordo the gladhe aff then
 trösten. Men Judas och Silas, effter the ock woro Propheter,
 förmanadhe the brödherna med mong ord, och styrckte
 80 them. Och bleffuo ther j någhon tijdh, och wordo sedhan
 igensende medh fridh jfrå brödherna til Apostlanar. Och
 Sile tycktes at bliffua ther. Men Paulus och Barnabas wista-
 dhes j Antiochia, lärandes och förkunnandes Herrans ord,
 medh mongom androm.
- 85 Effter någhra daghar sadhe Paulus til Barnabam, Wij wilie
 fara til baka igen, och besee våra brödher j alla städher, ther

---

Text rad: 60 haffuom. 61 vthgongne; (B. aff) vtåff; (B. förwildt) bekymbrat; (B. läro) oordhom. 62 (B. at j) athi; skola; lata. 63 vmskära; befat; haffua; Ther före. 64 eendräcteligha; försambling. 66 vthsatt. 67 vår; herres. 68 (B. nu) och; mwnnen. 69 för ty. 70 ythermera; twnga; leggia; edher; vtan. 71 nemligh; återholdh. 72 ty; åffgudhomen; förqwåfft. 73 huilken. 74 (2 g.) wäl; Faren. 75 fåat; (B. sijn) theres. 76 oc (frfr. församladhe); försambladhe; meneghe. 77 wordho; (B. aff) vthaff. 78 prophetar. 79 brödrena; medh; oordh; störkte. 80 bliffuo; (B. wordo) woro. 81 igen sende; fredh; (B. jfrå) frå; brödhrena. 83 oordh. 85 paulus; Uij; wiliom. 86 (B. besee) sökia.

Apostla

wij Herrans ord förkunnat haffue, huru the haffua sigh. Men Barnabas rådde, at the skulle tagha medh sigh Johanne-
nem, then ock Marcus kalladhes. Tå wille icke Paulus, at
then skulle fölia them, som hadhe trädht jfrå them j Pham- 90
phylia, och icke folgdth them til wercket. Och så skarp wardt
thera trätta, at then ene skildes jfrå them andra. Och Barna-
bas toogh Marcum til sigh, och seglde til Cypren. Men
Paulus vthwalde Silam, och foor sina ferde befalter j Gudz
nådth aff brödherna. Och wandradhe om kring j Syrien och 95
Cylicien, styrkiandes Församlinganar.

XVI. Capitel.

Och han kom til Derben och Lystram. Och sij, ther war en
Läriunge benemd Timotheus, een Judesk quinnos son, then
ther troghen war, Men fadhren war en Greek. Then samme 5
hadhe itt gott rychte aff the brödhher som woro j Lystris och
Jconio. Tå wille Paulus, at han skulle fara medh honom,
och toogh och omskaar honom, för the Judar skul som woro
j the rwm, Ty the wiste alle, at hans fadher war en Greek.

Och ther the foro genom städherna, befalte the them hålla
the stadhgar som aff Apostlanar och Presterna j Jerusalem 10
beslutne woro. Och wordo the Församlingar stadhfesta j
troonne, och förökadhes på talet hwar dagh. Tå the wand-
radhe genom Phrygiam och Galatie landskap, wardt them

Text rad: 87 oordh; (B. haffue) haffuom; hurw. 88 Joannem. 90 fölya; trädhit; (B. jfrå) j frå; Pamphilia. 91 fölgt; werket; wort. 92 (B. jfrå) frå; (B. them) then. 93 till (frfr. Cypren); Cyprum; (B. Men) och. 94 vthwaldhe; ferdhe. 95 nådhe; brödherna; (B. j Syrien) Syriam. 96 Cylicism; störkandes; församlinganar.

1 Sextonde. 2 Och kom han. 2, 17, 20, 24, 25, 28, 31, 37, 39, 44, 48, 74, 82, 90 till. 2 (B. war) wår (!). 3 läryunge; benempd; Tymotheus; en; Judiske; quinnos; (B. then) the. 5 it; rykte; (B. aff) vtåff; (B. j) vthi. 5-6 och vthi Jconio. 6 paulus. 7 (B. omskaar) loth vmskära; Judhar; skull; wåro. 8 (B. rwm) städher; för ty. 9 igenom; ath hålla. 10 apostlana; (B. Presterna) åldersmennena; Hierusalem. 11 wordho; församlingar; stadhfeste. 12 troona; förökadhes. 13 Phrygiam; Galicie landzskap; wort.

Gerningar

förmeent aff them helgha Anda tala ordet j Asia, therföre
 15 foro the in j Mysiam, och budho til at fara in j Bithynien,
 och Anden tilstadde thet icke. Men tå the hadhe farit genom
 Mysiam, foro the nedh til Troadem. Och een syyn syntes
 Paulo om nattena, En Macedonisk man stooth och badh
 honom, säyandes, Faar in j Macedonien och hielp oss. Och
 20 strax han hadhe seedt synena, tenckte wij til at fara in j
 Macedonien, och wore wisse ther vppå, at Herren hadhe
 kallat oss til at predica Euangelium för them.

Tå wij nu seghladhe aff Troade, komo wij wår retta koosz
 til Samotracen. Och daghen ther effter til Neapolim, och
 25 tådhan til Philippos, som är ypperste stadhen j Macedonia,
 och är en frij stadh. Och wistadhes wij vthi then stadhen
 någhra daghar. Och om Sabbathsdaghen ginge wij vthaff
 stadhen til elffuena, ther man plägadhe bidhia, och satte
 oss nedh och taladhe medh quinnor, som ther tilsamman
 30 komo. Och een Gudheligh quinna, benemd Lydia, een pur- Lydia.
 purkrämerska vthaff the Thyatirers stadh, lydde til, Och
 Herren öpnadhe hennes hierta, at hon gaff acht på thet
 Paulus sadhe, Och lät sigh döpa och alt sitt hws. Och hon
 badh them säyandes, Om j hållen migh therföre, at iagh
 35 troor på Herran, så kommer j mitt hws och bliffuer ther.
 Och hon nödde oss.

Och hende sigh, tå wij gingom til bönen, mötte oss een
 pijgha som hadhe en spådoms Anda, och hon droogh sina
 herrar mykin båtning til medh sin spådom. Hon folgde

Text rad: 14 (B. förmeent) förbudhit; ath tala; (B. ordet) gudz oordh; ther före.
 15 Bithiniam. 17 nedher; troadem; en. 18 natteua (!). 19 seyandes; Far; Mace-
 doniam. 20 tänckte. 21 Macedoniam; worom; ther wisse vppå. 22 *Euangelium*
 saknas. 23 *nu* saknas; seghladhom; koosz. 24 Samothracem; estter (!); till (frfr.
 Neapolim). 25 Macedonie land. 27 sabbatz daghen; gingom; vtåff. 28 ath
 bidhia; satte wij. 29 qwinnor. 29-30 (B. tilsamman komo) försambladhe woro.
 30 en; qwinna; benempd; *een* (frfr. purpurkrämerska) saknas. 31 vtåff; (B. the
 Thyatirers stadh) then stadhen Thyatira; hon lydde. 32 öpnade; act; påå; thet
 som. 33 loot; (B. sitt) hennes; hwss. 34 hollen; mich; ther före. 35 såå; hwss.
 37 Och hende thet sigh; ath thå; giugom (!); (B. til bönen) till ath bidhia; en.
 38 pigha; spådooms. 39 mykit; (B. sin) hennes; spådoom; fölgde.

Gloss. rad: 30 saknas.

Apostla

Paulum och oss effter, och ropadhe, säyandes, Thenne män- 40
nenar äro högsta Gudz tienare, the ther idher förkunna sa-
lighetennes wägh, och thet giorde hon j monga daghar. Men
Paulus toogh thetta illa widh sigh, och wende sigh om, säyan-
des til Andan, Jagh biudher tigh widh Jesu Christi namn,
at tu faar vthaff henne. Och han foor vth j samma stund. 45

Tå hennes herrar sågho, at hoppet war bortto til theras
båtning, togho the fatt på Paulum och Silam, och drogho
them på torghet til the Öffuersta, och antwardadhe them
Rådheranar j hender, säyandes, Thenne männenar göra ena
willo j wår stadh, effter the äro Judar, och lära thet sett som 50
oss icke höffues anamma eller hålla, effter wij äre Romerske.
Och folcket lop jhoop emoot them, och riffuo theras klädher
sönder, och läto hwdhflengia them medh rijesz. Och när the
hadhe mykit slaghithem, kastadhe the them j fångelse, och
befalte fångawachtaren, at han skulle grannerligha tagha 55
wara på them. Tå effter han fick så streng befallning, kas-
tadhe han them in j innersta fångahuset, och sloogh en stock
offuer theras fötter.

Om midnatz tijdh woro Paulus och Silas j sina böner, och
loffuadhe Gudh, Och fånganar hörde them. Och medh hast 60
wardt en stoor jordbäffuing, så at grundwalen j fångahuset
bäffuadhe. Och strax wordo alla döranar öppna, och allas theras
boyor wordo lösa, Tå waknadhe fångawachtaren, och fick
see döranar på fångahuset öppna, och droogh sitt swerd vth,
wiliandes dräpa sigh sielff, och meente at fånganar woro 65

Text rad: 40 Thenne här; mennear(!). 41 högste; (B. idher) oss; förkwanna;
salughhetennes. 42 giordhe. 43 wedh; wendhe. 44 biwdher; wedh. 45 far;
vtäff; stwnden. 46 borto; theres. 48 torghit; öffwersta. 49 (B. Rådheranar)
herskapit; jhender(!); mennena. 50 Judhar; sätt. 51 höffwes; ath annamma; ärom;
Romerska. 52 folkit; j hoop; riffwo; theres; clädher. 53 hwdhflengia; rijss. 54
fengelse. 55 fonga wektaren; granneligha. 56 strenga; befallingh. 57 thet in-
nersta; fongahwset. 58 thera; föter. 59 minnatz tijdh; (B. sina) theres. 60 the
fongar; hördhe; medh en hast. 61 wort; jordhbäffning; grwndhwälen; fongahwset.
62 wordho; dörana; alles theres. 63 wordho; (B. lösa) lossadhe; fongawäcktaren.
64 dörana; fongahwset; swärdh. 65 sielffuan; fongana.

Gerningar

bortflydde. Tå ropadhe Paulus medh högga röst, säyandes, Gör tigh sielffuom intet ondt, Ty wij äre alle här.

Tå beeddes han itt liws, och gaff sigh ther in, och föll nedh för Pauli och Sile fötter, bäffuandes, Och hadhe them
70 vth, och sadhe, Herrar, hwadh skal iagh göra, at iagh må bliffua saligh? Tå sadhe the, Troo på Herran Jesum, så bliffuer tu och titt hws saligt. Och taladhe för honom Herrans ord, och för allom them som j hans hwse woro. Och j samma stunden om natten, toogh han them til sigh, och
75 twädde thesas såår. Och lät sigh strax döpa, och alt sitt folck. Och hadhe them heem j sitt hws, och gaff them maat, frögdandes sigh, at han medh alt sitt hws troodde Gudhi.

Tå dagher wardt, sende Rådherrenar stadztienarenar, säyandes, Slep the männenar vth. Thetta talet förkunnadhe
80 fångawachtaren Paulo, Rådherrenar haffua budhit, at j skolen sleppas, Gåår för then skul vth, och faren j fridh. Tå sadhe Paulus til them, The haffua hwdflengdt oss vppenbarligha vthan Lagh och Doom, ändoch wij äre Romerske, och kastat oss j fängelse, och wilia nu hemligha haffua oss här vth?
85 Ney icke så, vthan komme sielffue och taghe oss här vth. Tå bodadhe stadztienarenar Rådherromen thenna ord. Tå wordo the förfäradhe, hörandes at the woro Romerske, och komo tijt, och förbådho them. Och togho them vth, bidhian-des at the vthgå skulle aff stadhen. Tå gingo the vthu fängelset, och komo til Lydiam. Och när the hadhe seedt brödherna och styrckt them, foro the sina ferde.

Text rad: 66 bort flydde; röpadhe(!); seyandes. 67 för ty; ärom. 68 (B. beeddes han) fick han sigh; lyws. 69 föter; (B. Och hadhe) Så ledde ban(!). 70 huad (hwad i kustoden); skall; (B. må) motte. 71 salugh. 72 tu salugh och alt titt hws; (B. taladhe) begynte the tala. 73 oordh; hws. 75 theres; loth; (B. sitt) hans. 76 folk. 77 fröghdandes. 78 (B. dagher) dagh; wart; (B. Rådherrenar) herscapit; stadztienarana. 79 seyandes; Slepp; mennena. 79-80 (B. Thetta . . . Paulo) Hwilkit taal fongawächtaren vnderwijste Paulo. 80 (B. Rådherrenar) Herscapit; hafua; scholen. 81 schull; fredh. 82 hwdhflängdt; openbarligha. 83 (B. vthan Lagh och Doom) ofördömpda; än dogh; ärom. 84 fengelse; hemeligha; (B. haffua) häffua. 85 vtan. 86 bodhadhe; (B. stadztienarenar) stadzknecterna; (B. Rådherromen) herscapit; oordhen. 87 wordho; oc. 88 bedhian-des. 89 vthgåå; schulle; vthwr; fengilset. 90 kommo in; brödhrena. 91 störkt; ferdhe.

Apostla

XVII. Capitel.

Och tå the foro genom Amphipolim, och Apolloniam, komo the til Thessalonicam, ther een Judasynagoga war. Ther gick Paulus in til them, effter som hans sedher war, Och j tree Sabbather taladhe han för them vthu Scriffterna, förklaradhe och bewijste, at Christus moste lijdh, och vpstå jfrå the dödha, och at thenne är Christus Jesus, hwilken iagh (sadhe han) förkunnar idher. Och somlighe aff them troodde, och gåffuo sikh in til Paulum och Silam, teslikes ock en mechtigh stoor hoop aff Gudfruchtigha Greker, och ther til the yppersta quinnor, wel monga. 5 10

Tå wordo the otroghne Judar fulle medh nijt, och togho til sikh någhra argha skalckar löös partij, och samladhe sikh j en rota, och giorde itt vplop j stadhen, trengiandes sikh in til Jasons hws, och wille dragha them ther vth för folcket. 15 Och tå the icke funno them, drogho the Jason och någhra brödher til the Öffuersta j stadhen, och ropadhe, Thenne som hela werldena förwilla, äro ock nu hijt kompne. Och them haffuer Jason hemligha vndfånget, och the alle göra emoot Keysarens bodh, och säya aff en annan Konung, som är Jesus. Och the vpreette folcket och Öffuerstanar j stadhen, som sådant hörde. Och the anammadhe een vrsäkt aff Jason, och aff the andra, och slepte them. Men brödherna slepte strax om nattena vth Paulum och Silam, och läto them fara til Berream. När the komo tijt, gingo the in j Judanars Synagogo, Ty the woro the ädhlaste jbland them 20 25

Text rad: 1 Siwttonde. 2 (B. foro) hadhe farit; Appolloniam. 3 Tessionalonicam; en; Judha Synagoga. 4, 9, 11, 13, 15, 17, 25, 34, 36 (2 g.), 37, 43, 66, 76, 86 till. 5 sabbatz daghar; vthwr; scriffterna; och förklaradhe them. 7 (B. jfrå the) aff; (B. är) war. 9-10 (B. teslikes ock) och teslikes. 10 mecktugh; gudhfructogha; Grekar. 11 ypperste; qwinnonar; wäl. 12 wordho; otrooghna; Judhanar; fwlle. 13 skalkar; lösz; sambladhe. 14 giordhe. 15 folkit. 16 Jasonem. 18 komne. 19 heemligha; vndhfongit. 20 (B. aff) vthaff; konnung. 21 folkit; öffuerstena. 22 hördhe; en; vrsägt. 23 (B. aff frfr. Jason) vthaff; Jasone; brödherena. 24 släpte. 25 loto; Berream. 26 (B. j) vthi; Judhanas; synagogor. 26-27 (B. Ty ... ordet) och thenne woro aff ädheleste slectet födde ibland them som woro j Thessalonica, the ther oordhet vndhfonghit hadhe.

Gerningar

j Thessalonica, the anammadhe ordet ganska wilieligha, alla daghar sökiandes j Scriffterna, om thet ock så hadhe sigh. Och monge aff them troodde, och ärligha Grekeska quinnor
30 och män, wel monge.

När the Judar j Thessalonica förnummo, at Gudz ord wardt ock j Berrea aff Paulo förkunnat, komo the tijt, och vpreette ock så ther folcket. Och strax läto brödherna Paulum vth, at han gick alt in til haffuet. Men Silas och Timotheus bleffuo ther quarre. Men the som förfordradhe Paulum, folgde honom til Athenis. Och the fingo befallning til Silam och Timotheum, at the skulle medh hast komma til honom, Och foro sina ferde.

Och tå Paulus förbijdde them j Athenis, wardt hans ande
40 vptend j honom, tå han sågh stadhen affgudha dyrkan vndergiffuen wara. Och disputeradhe han medh the Judar, och the Gudfruchtigha vthi Synagogon, och på torghet hwar dagh medh them som komo til honom. Och någhre Philosophi, nemligha, the Epicurer och Stoicer begynte kempas
45 medh honom. Och somlighe sadhe, Hwadh wil thenne squalraren säya? Och somlighe sadhe, Thet synes som han wille förkunna någhra nyia Gudhar, Therföre at han förkunnadhe them Jesum, och vpståndelsen. Och the togho fatt på honom, och leedde honom på Domplatzen, säyandes, Måghe
50 wij icke weta, hwadh thenne nyie lärdomen är, som tu lærer? Ty tu giffuer wår öron nyy stycker före. Så wilie wij nu weta hwadh thet wara skal. Och the aff Athenis, och alle the

---

Text rad: 28 sökiandes efter; scrifftenne. 29 (B. aff) vthaff; Grekeske; quinnor. 30 wäl. 31 Judhar; Tessalonica; oordh. 32 wort förkunnat vthaff Paulo j Berrea; kommo. 32-33 (B. och vpreette . . . folcket) och wille och ther vpreeta folkit. 33 (B. läto) slepte; brödhrena. 34 så ath; (B. alt in) vth; Thimotheus. 35 bliffuo; quarre. 36 (B. folgde) the fölgde; Athenas. 38 (B. sina) theres; ferdhe. 39 wort. 40 vptänd; åffgudha. 41 Judhar. 42 (B. Gudfruchtigha) gudheligha; synagogon; (B. på) vppå; torghit. 44 nemligh; kämpas. 45 Hwad; will; thenne här; sqwalraren. 46 somligha. 48 vpståndilsen. 49 (B. Domplatzen) then platzen som kallades Ariopagus; seyandes; Måghom. 50 hwad; nyia; lärdomen; tw. 51 För ty; tw; geffuer; sticker; wiliom. 52 huad; (B. skal) will.

Apostla

fremmande som ther wistadhes, achtadhe på intet annat, än at säya eller höra någhot nytt.

Tå stoodh Paulus mitt på platzen, och sadhe, J män aff 55
 Athenis, iagh seer at j vthi all stycke vmgåån medh wan-
 troo, Ty iagh haffuer gånget om kring och skodhat idhor
 gudz dyrkan, och fann itt Altare ther på scriffuit stoodh,
 Them okenda Gudhenom. Then j nu dyrken owetandes,
 honom förkunnar iagh idher. Gudh som haffuer giordt werl- 60
 dena, och alt thet ther vthi är, effter han är HERRE offuer
 himmel och jord, boor han icke vthi the Tempel, som
 medh hender vpbygd äro, Ey heller dyrkas medh menniskio
 hender, behöffuandes någhon ting, effter han offuer alt giffuer
 allom lijff och anda. Och haffuer giordt alt mankönet aff 65
 itt blodh, til at boo på hela jordenne, Och satt them före
 beskärndan tijdh, och skickat huru wijdt och longt the boo
 skola, på thet at the skola sökia Gudh, om the måtte kunna
 kennan och finnan, Ändoch han är icke longt jfrå hwarion
 och enom aff oss, Ty j honom leffue wij, röroms, och haffue 70
 warelse. Såsom ock någhre aff idhra Poeter sagdt haffua. Aratus.
 Ty wij äre ock hans slechte, Äre wij nu Gudz slechte, så
 skole wij icke tenckia, at Guddomen är lijk widh guld och
 silffuer eller stenar konsteligha vthugna, eller widh men-
 niskiors fund. 75

Och ändoch Gudh haffuer offuerseedt här til dags sådana
 fåwitskheetz tijdh, förkunnar han doch nu menniskiomen,

Text rad: 53 actadhe; intitt. 53-54 (B. än at) vtan till ath. 55 (B. på) vppå. 56 jach; (B. at j) athi; (B. wantroo) wiskipilse. 57 för ty; gongit; idhra. 58 fan ther; (B. på) vppå; scriffuat. 59 (B. Them) Then. 60 wärldena. 61 herre (gemen); ofuer. 62 jordh. 63 vpbyghd. 64 geffuer. 65 (B. aff) vthaff. 66 bloodh; (B. hela) all; (B. jordenne) jordhenes widheet. 67 (B. beskärndan) förlaghdan; tijdh och stadh; och skickat saknas; hurw; wijt. 68 motte. 69 kännan; än dogh; j frå. 70 för ty; (B. j) genom; leffuom; och rörom oss; haffuom. 71 wår warelse; så som; (B. någhre) somlighe; (B. aff) asf(!); Poetar. 72 ärom (frfr. ock); slecte (frfr. Äre); ärom (frfr. wij); flecte(!) (frfr. så). 73 skolom; gudhdomen; liker. 74 steena; som kosteligha vthhughne äro; widh saknas; någhro menniskios. 75 konst och funder. 76 än dogh; öffuerseedt. 77 fååwitsheetz; dogh.

Gloss. rad: 72 saknas.

(slechte)
 Thet är, wij äre aff
 honom kompne såsom
 aff en fadher eller ska-
 pare.

Gerningar

at alle allestädz skola bätra sigh, Ty han haffuer satt en dagh
före, på hwilken han skal döma jordennes kreetz medh rett-
80 ferdigheet, genom then man j hwilkom han thet beslutit
haffuer, giffuandes allom trona före, j thet han honom vpweckt
hadhe jfrå the dödha.

Tå the hörde nempnas the dödhas vpståndelse, giorde
somlighe ther geck aff, och somlighe sadhe, Wij wilie än
85 ytermera höra tigh ther om. Och så gick Paulus vth jfrå
them, och någhre män höllo sigh in til honom, och troodde,
jbland hwilka war Dionysius, en aff Rådhet, och een quinna
benemd Damaris, och någhre andre medh them.

XVIII. Capitel.

Ther effter foor Paulus aff Athenis, och kom til Corinthum,
och ther fann han en Juda benemd Aquila, byrdigh aff
Ponto, then nyligha kommen war aff Walland, och Pri-
5 scillam hans hustru, Ty Claudius hadhe budhit vppå, at
alle Judar skulle fara vthaff Rom. Och hölt han sigh in til
them, Ty han war aff samma handwerck, Och bleff när
them och arbetadhe, Och war theras handwerck at göra
Pawlun. Och disputeradhe han vthi Synagogon på alla
10 Sabbather, draghandes ther til bådhe Judar och Greker.

Och tå Silas och Timotheus komo jfrå Macedoniam,
twingadhe Anden Paulum, at betygha Judomen, at Jesus

Text rad: 78 (B. allestädz) j hwar stadh; för ty. 79 huilken; skall; (B. jor-
dennes) werldhenes; kreesz; rettferdigheet. 81 geffuandes; troona; vpwäkt. 82
(B. hadhe) haffuer; (B. jfrå the) aff. 83 hördhe; nämpnas; (B. the dödhas vp-
ståndelse) vpstondilsen aff dödha. 83-84 somlighe giordhe. 84 gäck; (B. aff)
vthaff; *än* saknas. 85 ther om framdeles. 85-86 (B. vth jfrå them) vthur theras
hoop. 86 någhra. 87 j bland; huilka; Dyonysius; (B. en aff Rådhet) Ariopagita;
(B. een) en; qwinna. 88 benempdt.

1 Adhertonde. 2 (B. aff) vthaff. 2, 6, 14, 16, 22, 24, 32, 49, 50, 52, 56, 62,
64, 67 till. 3 fan; Judha; benempdt; Aquilam; byrdogh; (B. aff) vthaff. 4 (B.
aff) vthaff; Valland. 5 för ty. 6 alla; Judhar. 7 för ty; (B. aff) vthaff; hand-
werket; bleeff. 8 theres. 9 vti; synagogan. 10 sabbatz daghar; (B. draghandes . . .
Greker) rådghiffuandes bådhe Judhom och Grekom. 11 (B. jfrå) frå. 12 Ju-
dhome.

Apostla

war Christus. Och tå the sadhe ther emoot, och taladhe
hädhelse, skakadhe han klädhen, och sadhe til them, Jdhart
blodh ware offuer idhart hoffuudh, här effter går iagh nu 15
oskyllich til Hedhninganar. Och så gick han tädhan, och
kom vthi eens manz hws som heet Justus, then ther war en
Gudfruchtigh man, hwilkens hws war hardt widh Synago-
gon. Men Crispus Öffuersten för Synagogon troodde Her-
ranom medh alt sitt hws. Och monge Corinther som på 20
hörde, troodde och läto sikh döpa.

Och sadhe Herren til Paulum vthi een syyn om natten,
Fructa tigh intet, vthan tala och tijgh icke, Ty iagh är
medh tigh, och ingen skal biwdha til at göra tigh skadha,
Ty iagh haffuer mykit folck j thenna stadhen. Så bleff han 25
ther itt år och sex månadher, lärandes them Gudz ord.

Men tå Gallio war Landzhöffding offuer Achaiam, reeste
Judanar sikh vp endregteligha emoot Paulum, och hadhe
honom fram för Domstolen, säyandes, Thenna mannen
giffuer menniskiomen in at dyrka Gudh emoot Laghen. 30
Och som Paulus nu achtadhe vpläta sin munn, sadhe Gal-
lio til Judanar, Wore någhor orett skeedd, eller någhor
dråpeligh ogerning, wore wel tilbörlichit at iagh hörde idher,
j Judar. Men är någhot spørsmål om ord och nampn, och
om idhor Lagh, ther måghen j sielffue see idher om, Ty 35
ther offuer wil iagh ingen domare wara. Och dreff them
jfrå Domstolen. Tå togho alle Grekerna fatt på Sosthenen
Öffuerstan för Synagogon, och slogho honom fram för
Domstolen, och Gallio skötte ther intet om.

Sedhan Paulus hadhe tå warit ther j long tijdh, helsadhe 40

Text rad: 14 hädhilse; (B. skakadhe han klädhen) skuddadhe han sin clädher.
15 bloodh; huffuudh; går. 16 oskyllogh; heedhningana. 17 mandz. 18 (B.
Gudfruchtigh) gudhelig; (B. hwilkens) hwars; hart; wedh; synagogan. 19 en
öfuerste; synagogan. 20 (B. sitt) hans. 21 hördhe; loto. 22 en; syn. 23
Fructa; vtan; för ty. 24 skall; (B. biwdha til at) komma till medh ath; schada.
25 för ty; folk; bleff. 26 månadha; oord. 27 (B. offuer) vthöffuer. 28 judhana;
(B. endregteligha) alle medh itt moodh. 29 seyandes. 30 geffuer. 31 actadhe;
mwn. 32 judhanar; Uore; orät. 33 wäl; hördhe. 34 judhar; oordh; och om
nampn. 35 (B. måghen) må; för ty. 36 will; dreff. 37 (B. jfrå) frå; Grekerna
alle. 38 som war en öfuerste för synagogan. 40 longan.

Gerningar

Num. 6.

han brödherna, och segladhe sina ferde til Syriam, och folgde
 honom Priscilla och Aquila. Och han rakadhe sitt hoffuudh
 j Kenchreis, Ty han hadhe itt löffte. Och kom tädhan til
 Ephesum, och ther lät han them bliffua. Men han gick
 45 in j Synagogon, och disputeradhe medh Judanar, Och the
 bådho honom, at han skulle bliffua j lengre tijdh när them.
 Tå wille han icke, vthan helsadhe them, säyandes, Jagh
 moste jw endeligha wara j Jerusalem j then Högtijden som
 instundar. Men sedhan wil iagh komma til idher igen, om
 50 Gudh wil. Och så foor han jfrå Epheso, och kom til Cesa-
 ream, och tå han hadhe warit vppe, och helsat Församlingena,
 foor han nedh til Antiochiam. Och sedhan han ther j någhon
 tijdh warit hadhe, foor han sina ferde, och wandradhe alt
 bortt åt genom Galatiska landet och Phrygiam, styrckiandes
 55 alla Läriunganar.

Tå kom til Ephesum en Jude, benemd Apollo, byrdigh
 aff Alexandria, en weltaligh man, och mechtigh j Scriff-
 terna. Thenne war vnderwijst j Herrans wägh, och taladhe
 vptender j Andanom, och försumadhe icke lära thet Her-
 ranom tilhörde, och wiste allenast säya aff Johannis döpelse.
 60 Och han begynte dristeligha tala vthi Synagogon. Tå
 Priscilla och Aquila hörde honom, togho the honom til
 sigh, och vttydde för honom än nu grundeligharen Gudz
 wägh. Och tå han wille ferdas til Achaiam, scriffuo brö-
 65 dherna, och förmanadhe Läriunganar, at the skulle vndfå
 honom. Och tå han fram kom, war han them som troodde,

Text rad: 41 brödhrena; seghlade; ferdhe; fölgde. 42 huffuudh. 43 Cenkreis; löfte. 44 Epheso; loth; blifua. 45 synagogan; judhanar. 45-46 och bådho the. 46 bonom (!); blifua; längre. 47 vtan. 48 (B. moste) motte; ändeligha; Hierusalem; höghtidhen. 49 will. 50 will; (B. jfrå) frå. 51 församlingen. 53 ferdhe. 54 bort; ååt; (B. landet) landzendan; Phrygiam; störkiandes. 55 läryungana. 56 judhe; benempdt; Apollos; bördugh. 57 (B. aff) vthaff; wältalugh; mektugh; scriffterne. 58 Thenne här; vnderwister; (B. wägh) wäghar. 59 vptänder; försummadhe; ath lära. 60 tillhördhe; (B. och wiste) wetandes; alleena; (B. aff) vthaff; Joannis. 61 (B. dristeligha) trösteligha; ath tala; synagogan. 62 hördhe. 63 *än nu* saknas; grwndeligaren. 64 färdhas. 64-65 (B. scriffuo ... Läriunganar) gåffuo brödhrena honom vnderwisning, och scriffuo läryungana till. 65 vndtfå.

Apostla

mykit til tröst genom nådhena, Ty han offuerwān Judanar skarpeligha, och vppenbarligha bewisadhe medh Scriffternar, at Jesus war Christus.

XIX. Capitel.

Och begaff sigh, medhan Apollo war j Corintho, at Paulus wandradhe genom the offwra landen, och kom til Ephesum, ther fann han någhra Läriungar, och sadhe til them, Haffuen j fått then helgha Anda sedhan j troodden? Tå sadhe the 5
til honom, Wij haffue icke eens hördt, om någhor heligh Ande är til. Och han sadhe til them, Hwar medh ären j tå döpte? The sadhe, Medh Johannis döpelse. Tå sadhe Paulus, Johannes döpte medh bätringennes döpelse, och sadhe folckena om then, som komma skulle effter honom, 10
at the skulle troo, Thet är, om Christo Jesu. När the thetta hörde, läto the döpa sigh j Herrans Jesu namn. Och tå Paulus ladhe hender på them, kom then helighe Ande offuer them, och the begynte tala medh tungomål, och propheteradhe. Och alle thenne woro widh tolff män. 15

Och han gick in j Synagogen, och taladhe dristeligha j tree månader, disputeradhe och rådde til Gudz Rike. Och effter thet någhre aff them wordo förhärde, och icke troodde, vthan taladhe illa om Herrans wägh för then menigha man, gick han jfrå them, och affskilde Läriunganar, 20
disputerandes dagligha vthi eens manz Schola, som heet Tyrannus. Och thetta gick så til j tw år, så at alle the som

---

Text rad: 67 för ty; ofuerwan; Judhanar. 68 oppenbarligha; bewisandes.
1 Nittonde. 2 (B. medhan) medh; Apollos. 3 the offrelanden. 3, 4, 6, 7 (2 g.), 47, 49, 51, 53, 56, 57, 71, 74, 75, 76, 98, 101 till. 4 fan; läryungar. 5 j och fått. 6 haffuom; (B. heligh) helghe. 7 (B. Och han sadhe) Thå sadhe han. 8 Sadhe the; Joannis. 9 Joannes han; (B. bätringennes döpelse) döpelse till bätring. 10 folckena. 12 hörde; loto. 13 helghie. 14 tungamål. 15 wedh. 16 Och gick han; synagogan; (B. och taladhe dristeligha) trösteligha talandes. 17 månadhe; (B. disputeradhe . . . til) disputerandes och rådth giffuandes om; rijke. 18 wordho; förhårdadhe. 19 vthan. 19-20 menegheman (!). 20 j frå; (B. affskilde Läriunganar) skildhe läryunganar j frå the andra. 21 en mandz.

Gerningar

boodde j Asia, hörde Herrans Jesu ord, bådhe Judar och Greker. Och Gudh giorde icke ringa kraffter genom Pauli
 25 hender, så at the ock togho swettedukar och skörte, som widh hans krop hadhe kommet, och ladhe på the siwka, och siwkdomen gick vthaff them, och the onde Andar foro vth.

Så woro någhre Judar beswäriare, som foro om kring, the togho sigh före åkalla Herrans Jesu namn, offuer them
 30 som hadhe the onda Andar, säyandes, Wij beswärie idher widh Jesum then Paulus predicar. Och jbland them som thetta giorde, woro siw Sceue söner öffuersta Prestens. Tå swaradhe then onde Anden, och sadhe, Jesum kenner iagh wel, och Paulum weet iagh wel, Men hoo ären j? Och
 35 mannen som then onde dieffuulen vthi war, språng vppå them, och wardt them offuermechtigh, och kastadhe them vnder sigh, så at the nakne och sargadhe vndflydde vthaff thet hwset. Och thetta wardt allom weterlighit, bådhe Judom och Grekom som boodde j Epheso, Och en reddhoghe
 40 föll offuer them alla, och Herrans Jesu namn wardt stoorligha prisat.

Och monge aff them som troodde, komo och bekende, och förkunnadhe hwadh the vthrettat hadhe. Men monge aff them som förwetna konster brukat hadhe, båro fram böckerna, och brende vp j hwars manz åsyyn, Och tå theras werd recknat wardt, wardt thet funnet til femtiyo tusend

(vthrettat)

Medh predican, lärdom, och annor E-uangelij frucht.

Thet haffuer warit offuer halffsiette tusend gyllene.

Text rad: 23 hördhe; oordh; Judhar. 24 giordhe; (B. ringa) liten. 25 ock saknas; swettadwkar; (B. skörte) skååt; wedh. 26 kropp; kommit. 27 vthaffthem(!); oonda. 28 (B. Så . . . kring) Så gingo någhra Judhar kring om landit, och woro beswerare. 29 (B. togho sigh före) begynte. 30 oonda; seyandes. 31 (B. widh) genom; (B. predicar) förkunnar; j bland. 32 giordhe; (B. öffuersta Prestens) som war öffuerste prester. 33 oonde. 34 (2 g.) wäl. 35 oonda; dieffwulen; sprang (språng i kustoden). 36 wart; osfuermechtigh(!). 37 oc; (B. vndflydde) vndsluppo. 38 wort; witterligit. 39 Judhom; (B. som) fom(!); reddughe. 40 (B. offuer) vthöffuer; alla them; wort. 41 (B. prisat) actat. 42 (B. aff) vthaff; kommo. 42-43 (B. och bekende . . . hadhe) wedherkännandes och förkunnandes theres gerningar. 43 (B. Men) och. 44 (B. aff) vthaff; förwitna; (B. böckerna) theres böcker. 45 brände; vpp; mandz; åsyn; theres. 46 wårdh; räknat; wort (frfr. wardt); (B. wardt frfr. thet) war; twsend.

Gloss. rad: 43 saknas. 45 saknas.

Apostla

penningar. Så fast wexte tå Herrans ord, och kom til macht. Tå thetta skeedt war, satte Paulus sigh före j Andanom, at fara genom Macedonien och Achaïam til Jerusalem, säyandes, När iagh haffuer warit ther, moste iagh ock see Rom. 50 Tå sende han til Macedonien, två aff them som honom tiente, nemligha, Timotheum och Erastum, Men sielff bleff han quarr til en tijdh j Asia.

På then tijdhen, wardt icke litet buller om then wäghen, Ty ther war en gulsmeth benemd Demetrius, som gjorde 55 Silfftempel til Diana, ther the en stoor winning aff hadhe, som thet handwerck brukadhe, hwilka han tilhopa kalladhe, och the ther slijkt arbete plägadhe bruka, och sadhe, J män, j weten at wij haffue wår näring aff thetta handwercket, och j seen och hören, at thenne Paulus haffuer bedraghit ey 60 allenast j Epheso, vthan så när j hela Asia, och föwendt mykit folck, säyandes, At thet är icke gudhar, som göras medh menniskio hender. Och warder then delen icke allenast gellandes wårt handwerck vppå, at thet nedherlegs, vthan jemwel ock then stora gudhinnonnes Diane Tempel, 65 warder för intet hållet, och måtte tå skee, at hennes herlighet aff kommer, then doch hela Asia och hela werlden dyrkar.

När the thetta hörde, wordo the fulle medh wredhe, och ropadhe, säyandes, Stoor är the Ephesers Diana. Och j 70 hela stadhen wardt itt vplop, och the föllo hasteligha til, alle medh itt moodh in på Skodhoplatzen, och togho fatt på Gaium och Aristarchum, som woro aff Macedonia och

---

Text rad: 47 penninga; wäxte; (B. Herrans) gudz; oordh. 49 Macedoniam; Hierusalem; seyandes. 51 Macedoniam; (B. aff) vthaff. 52 nemligh; bleeff. 53 qwar. 54 wort; litit; (B. buller) vplop. 55 för ty; (B. gulsmeth) sölffsmeth; benempd; giordhe. 56 silffuer tempel; (B. til Diana) till then affgudhinnan Diana. 57 handwerket; brwkadhe; tillhoopa. 58 ath brwka. 59 haffua; wår; handwårket. 60 *thenne* saknas; (B. bedraghit) föregiffuit. 61 alleenast; vtan; förwåndt. 62 folk; seyandes. 63 wardher; deelen; alleenast. 64 wort; nedherlägs. 65 vtan; jemwål; gudhinnonas. 66 wardher; (B. för) om; hollet; motte. 67 affkommer; werldhen. 69 hördhe; wordho; (B. fulle medh wredhe) wredhe. 70 seyandes. 71 heela; wort; fullo; hastelighan. 72 schodha platzen. 73 Gayum.

Gloss. rad: 56 saknas.

Gerningar

aff Pauli selskap. Och Paulus wille gånget in j hopen til
 75 folcket, tå wille Läriunganar thet icke tilstädia. Sende ock
 någhre aff the Öffuersta j Asia, som hans wener woro, til
 honom, och bådho, at han skulle icke giffua sikh in på
 platzen. Och andre ropadhe annat, så at then menigheten
 war förbijstrat, och mesta delen wiste icke, för hwadh saak
 80 the woro församladhe.

Och somlighe aff folcket drogho Alexandrum fram, then
 Judanar fram stötte. Tå teknadhe Alexander medh han-
 denne, at the skulle wara tyste, och achtadhe förswara sikh
 för folcket. När the förnummo, at han war en Jude, ropadhe
 85 the alle medh en munn, så när j två timar, säyandes, Stoor
 är the Ephesers Diana.

Tå Canceleren hadhe stillat folcket, sadhe han, J män aff
 Epheso, hoo är then menniskia som icke weet, at Ephesers
 stadh dyrkar then stora gudhinnan Diana, och thet belete
 90 som aff himmelen nedherkommet är? Så effter ther sägher
 ingen emoot, mosten j stilla idher, och intet orådhelighet
 företagha, J haffuen draghit thenna männenar fram, som
 hwarken äro kyrkioröffuare, eller idhor gudhinnos försmä-
 dhare. Om Demetrius och the med honom äro aff hans
 95 handwerck, haffua saak emoot någhon, så haffuer man Råd-
 h och rettgång och Foghtar, ther må the klagha och swara
 hwar annan. Men haffuen j om någhot annat handla, tå
 må thet åtskiliat vthi någhon tilbörligh samquemd, Ty thet
 är fare, at wij icke komme j skul, för thet vplop som j dagh
 100 skeedt är, effter ingen saak på ferde är, ther wij kunne någhon

---

Text rad: 74 selschap; gongit. 75 folkit; läryungana; tillstädhia. 75-77
 (B. Sende . . . honom) och någhre vthaff the öfuersta j Asia som hans wener
 woro sende till honom. 77 schulle; geffua. 78 (B. menigheten) församblingen.
 79 deelen; hwad. 80 försambladhe. 81 (B. aff) vthaff; folkit. 82 Judhana; fram-
 stötte; teeknadhe; handena. 83 schulle; actadhe. 84 folkit; Judhe. 85 mwn;
 seyandes. 87 (B. Tå . . . han) Thå stilladhe canceleren folkit och sadhe. 89 stoor;
 Dianam; beläte. 90 nedherkommit. 91 så mosten. 92 thenne; mennena. 93 (B.
 kyrkioröffuare) helghebräkare. 93-94 (B. eller . . . försmädhare) eller någhon hä-
 dhilse giordt hafua emoot idhor gudhinna. 94 (B. Om) Om så är ath; medh. 95
 råadh. 96 rettgong; foghotar; *ther* saknas; clagha. 97 handhla. 98 åatskiliat;
 tilbörligh; samqwämd; för ty. 100 (B. är frfr. effter) år (!); ferde.

Apostla

skäl aff tagha til thetta vplop. Och tå han thet sagdt hadhe, lät han folcket gå.

XX. Capitel.

Tå nu vplopet wardt stillat, kalladhe Paulus Läriunganar til sigh, och helsadhe them, och foor sina ferde til at dragha in vthi Macedonien. Och när han hadhe wandrat genom the landzendar, och förmanat them medh mykit taal, kom han in j Greken, och bleff ther j tree månadher. Och effter Judanar hadhe satt försåat för honom, när han skulle fara in j Syrien, fick han för rådh, at wenda om igen genom Macedonien. Och folgde honom alt in til Asiam, Sopater aff Berrea, och aff Thessalonica Aristarchus och Secundus, och Gaius aff Derben och Timotheus. Och aff Asia Tychicus och Trophimus. Thenne foro fram före, och bijdde oss j Troade. Men wij segldom aff Philippis effter Päs Chadaghanar, och komom til them j Troade innan fem daghar, och töffuadhe ther j siw daghar.

På en Sabbath, tå Läriunganar komo tilsammans til at bryta brödheth, hadhe Paulus itt taal för them, effter han wille annan daghen ferdas, och fördrögde han talet in til midnatt. Och mong liws woro vptend j salen ther wij församladhe worom. Så satt ther en yngling vthi itt fenster, benemd Eutychus, och war förtyngd aff swår sömpn. Och widh Paulus lenge taladhe, toogh sömpnen honom så swårligha, at han föll nedh aff tridie botnen, och wardt vptaghen dödher. Tå

Eutychus.

Text rad: 101 schäl. 102 lot; folkit.

1 Tiwghonde. 2 (B. wardt) war; läryungana. 3 (2 g.), 9, 14, 16 (2 g.), 18, 27, 31 (2 g.), 33, 34, 36, 38, 42, 43, 44, 49, 59, 80, 90 till. 3 färdhe; (B. dragha) fara. 4 Macedoniam. 6 (B. Greken) Greka landet; bleeff; månadha. 7 judhana; (B. för) före. 8 Syriam; (B. fick han för rådh) hadhe han j hwghen; Macedoniam. 9 fölgde; Socipater; (B. aff) vthaff. 10 Berrohea; (B. aff) vthaff; Tessalonica. 11 Gayus; (B. aff frfr. Asia) vthaff. 12 bidde. 13 (B. Päs Chadaghanar) päs chana. 14 Troadem; innam (!); fäm; dagha. 16 (B. en Sabbath) en Sabbatz daghen; läryungana; till samans. 18 ferdhas; fördrögde; minnat. 19 vptänd; försambladhe. 20 benempd; Eutichus. 21 wedh. 23 (B. aff) vthaff; tridhie; (B. botnen) bönen; wort.

Gloss. rad: 20 saknas.

Gerningar

steegh Paulus nedh, och ladhe sigh på honom, och toogh om
25 kring honom, och sadhe, Warer icke bedröffuadhe, ty siälen
är än nu vthi honom. Sedhan gick han vp igen, och brööt
brödhet, och ååt, och taladhe sedhan lenge medh them til
tess thet daghades, och så ferdadhes han. Och hadhe the
then ynglingen fram leffuandes, och woro ther aff icke litet
30 tröstadhe.

Men wij stighom til skeps, och forom tädhan til Asson,
achtandes ther intagha Paulum, Ty han hadhe så skickat,
och han wille fara landwäghen. När wij tilhopa komom j
Asson, togho wij honom in, och komom sedhan til Mity-
35 lenen. Tädhan segladhe wij, och komom daghen näst effter
in moot Chium. Och så daghen ther effter, komom wij til
Samum, och töffuadhe j Trogilio. Och nästa daghen effter,
komom wij til Miletum, Ty Paulus hadhe satt sigh före at
segla fram om Ephesum, på thet at han icke skulle förtöffua
40 sigh j Asia. Ty han hastadhe sigh, om möghelighit hadhe
warit, at han kunde warit j Jerusalem om Pingsdaghanar.

Och sende han aff Mileto bodh til Ephesum, och kalladhe
til sigh Presterna j Församlingenne. När the komo til ho-
nom, sadhe han til them, J weten huruledhes iagh haffuer
45 warit när idher altijdh, jfrå första daghen iagh kom in j
Asiam, tienandes Herranom medh all ödhmiwkt, och medh
monga tårar och frestelse, som migh widherforos aff Judanars
försååt, så at iagh haffuer intet försumat, thet idher kunde
wara til nytto, at iagh jw haffuer förkunnat idher, och lärdt
50 idher vppenbarligha och synderligha, betyghandes bådhe för

---

Text rad: 24 (B. på) vppå. 25 Varer; för ty. 26 bröt. 27 länge. 28 thes.
29 ynningen(!); litit. 31 skips; tädhan in. 32 actandes; för ty; skikkat. 33 (B.
och) ath; landwäghen tijt; tillhoopa. 34 tooghom; Mitelenam. 35 seghladhe;
nest. 36 (B. komom wij til) ladhe wij till widh. 37 nesta. 38 för ty. 39 seghla.
40 sich; möghelighit. 41 Hierusalem; Pingsdaghana. 42 Och så sende; (B. aff)
vthaff; sin bodh. 43 (B. Presterna) the åldersmän; (B. j) för; församlingena;
till (frfr. honom). 44 hafuer. 45 (B. jfrå) frå; then första. 46 al hiertans ödh-
myukt. 47 frestilse; mich; (B. widherforos) offueringo; iudhanas. 48 förswinat.
49 id her(!); lärt. 50 oppenbarligha; bådheför(!).

Apostla

Judar och Greker, then bätring som är inför Gudh, och then troo som är til wår Herra Jesum.

Och nu sij, iagh bunden j Andanom, ferdas til Jerusalem, icke wetandes hwadh migh offuergå skal, vthan at then helghe Ande j alla städher betyghar, och sägher, at boyor och bedröffuelse stäär migh före. Doch achtar iagh thet intet, ey heller är migh sielffuom mitt lijff kärt. På thet iagh skal fulkompna mit lop medh glädhi, och thet embete som iagh anammat haffuer aff Herranom Jesu, til at betygha Euangelium om Gudz nådh. 55

Och nu sij, iagh weet, at här effter få j icke see mitt ansichte j alle, ther iagh fram farit haffuer, och predicat Gudz Rike. Therföre betyghar iagh idher på thenna daghen, at iagh oskyligh är för allas blodh, Ty iagh haffuer icke försumat, medh mindre iagh haffuer förkunnat idher alt Gudz råd. Så haffuer nu acht på idher, och på allan hiorden, j hwilkom then helghe Ande haffuer idher satt til Biscopar, at regera Gudz Församling, hwilka han haffuer förwerffuat medh sitt blodh. Ty iagh weet thet, at sedhan iagh skils jfrå idher, skola komma jbland idher swåra vlffuar, the ther hiorden icke spara skola. Och aff idher sielffuom skola män vpkomma, som tala skola thet orett är, och dragha Lärlingungar til sigh. Therföre waker och tencker vppå, at iagh j try åår natt och dagh icke haffuer återwendt förmana hwar och en medh tårar. 60

(Biscopar)

På Grekesko stäär Episcopos, och merker doch icke annat än tilsiyare, så heta tå Presterna ey allenast Prester, vthan (såsom här stäär) Biscopar, thet är, tilsiyare.

Text rad: 51 Judhar; Grekar; in för. 52 in til; wår; Jesum Christum. 53 nu saknas; bundin; ferdhas; Hierusalem. 54 hwad; mich; öffuergå. 54, 57 skall. 54 vtan; (B. at) thet. 56 står; mich; actar. 57 mich; kärnt. 58 fwlkompna; mitt. 59 annammat; haffuer. 60 nadhe. 61 jach; her; fåån. 62 framfarit. 63 rijke. 64 oskyligh; alles idhers blodh; för ty; hafuer. 65 hafuer. 66 råadh; act; (2 g.) påå; hiordhen; j saknas. 67 huilkom; helgie; hafuer. 68 (B. regera) haffua åtwact på; församling; huilka. 69 skilies. 70 (B. jfrå) från; (B. skola komma) wardher kommande; bland; vlffwar. 71 hyordhen; (B. aff) vthaff. 71-72 (B. skola män vpkomma) wardha män vpkommande. 72 schola; orätt; läryungar. 73 (B. til) effter; waken; täncker. 74 hafuer; återwåndt. 74-75 hwan och een.

Gloss. rad: 67 * biscopar. etc); grekisko; står; åtwactare eller tilsiyare; såå; allenest; (B. Prester) åldersmän; (B. vthan . . . tilsiyare) vtan och tillsiyare, thet här kallas biscopar.

Gerningar

- Och nu brödher, befaler iagh idher Gudhi och hans nådz Orde, hwilken mechtigh är vpbyggia idher, och giffua idher arffuedeel jbland allom them som helgadhe warda. Jngens manz silffuer eller guld, eller klädher haffuer iagh begärat,
- 80 Men j weten sielffue, at thenna henderna haffua tient til mijn nödhstorfft, och theras som medh migh woro. All ting haffuer iagh wijst idher, at så moste man arbeta och vptagha the swagha, och tenckia på Herrans Jesu ord, som han sadhe, Saligharen är giffua än tagha.
- 85 Och när han thetta sagdt hadhe, föll han på sijn knää, och badh medh allom them. Och wardt en stoor grååt medh allom them, och föllo Paulo om halsen, och kyste honom, söriandes, mest för thet ordet skul, som han sagdt hadhe, at the skulle icke få see hans ansichte. Och så folgde the
- 90 honom til skeps.

XXI. Capitel.

Som nu skeedde, at wij ladhe aff tädhan, och foro jfrå them, komo wij retta koszen til Coum, och daghen nest effter til Rhodis, och tädhan til Patara. Och ther finge wij itt skep

5 som achtadhe sigh til Phenicen, ther stigho wij vthi, och ladhom vthaff. Och som Cypren begynte komma oss j sightet, lätom wij thet på wenstro handena, och segldom til Syriam, och komom til Tyrum, Ty ther lossadhe skepet vp ladhningena. Och effter wij funne ther Läriungar, bliffue wij

---

Text rad: 76 nådhes. 77 oordhom; mectogh; geffua. 78 ärffuodeel; ibland; (B. warda) äro. 79 mandz; sylffuer; (B. eller frfr. guld) och; guldh; clädher. 80 händerna. 81 theres. 82-83 (B. at ... swagha) ath så arbetandes moste man vpholla the som swaghe äro. 83 tenkia; (B. på) vppå; oordh. 84 Salugharen; geffua. 85 föl; (B. på) vppå; sin. 86 wort; gråter. 87 och fullo på Pauli hals. 88 sörgyandes; oordhet; schul. 89 schulle; icke meer få see; fölgde. 90 skips.

1 Jt och tiwghonde. 2 (B. skeedde) skeedt war; (B. aff) vthaff; (B. foro jfrå them) worom skildhe j frå them. 3 kommom; wår retta koosz. 3 (2 g.), 4, 5, 11, 13, 15, 16, 24, 31, 36, 37 (2 g.), 41, 42, 46, 56, 66, 81, 82, 90, 95, 100, 101, 102, 103 till. 3 efter. 4 Rhodijs; Pataram; fingom; skip. 5 actadhe; Phenicem; stighom. 7 lothom wij thet liggia. 8 för ty. 9 funnom; läryungar; bliffuom.

Apostla

ther j siw daghar. Och the sadhe Paulo genom Andan, at 10
han skulle icke fara vp til Jerusalem. Och tå the daghar
förlopne woro, droghe wij våra ferde. Och the folgde oss
alle samt med hustrur och barn, til tess wij komom vthu
stadhen, och på stranden föllo wij på knä, och bådhom.
Och sedhan wij hadhe helsat hwar annan, ginge wij til skeps, 15
Och the gingo til sitt igen.

Men wij höllo seglatzen fram jfrå Tyro, och komom ne-
dher til Ptolemais, och ther helsadhe wij brödherna, och
bliffue ther en dagh medh them. Daghen ther effter, komom 20
wij som woro medh Paulo, til Cesaream. Och gingom in
vthi Philippi Euangelistes hws, hwilken en war aff the siw,
och bliffuom när honom. Och han hadhe fyra döttrar, jung-
frwr som propheteradhe. Och medhan wij worom ther j
monga daghar, kom ther en Prophete til vthaff Judea, be-
nemd Agabus. Tå han war kommen til oss, toogh han Pauli 25
belte, och bandt sigh fötter och hender, och sadhe, Thet
sägher then helghe Ande, Then man som thetta beltet til-
hörer, skola Judanar så binda j Jerusalem, och antwarda ho-
nom j Hedhninga hender.

När wij thetta hörde, bådhom wij och the som vthaff then 30
stadhen woro, at han icke skulle dragha vp til Jerusalem.
Tå swaradhe Paulus, och sadhe, Hwadh gören j gråtandes
och bedröffuandes mitt hierta? Jagh är redhoboghen, icke
allenast bindas, vthan jemwel döo j Jerusalem för Herrans
Jesu namn skul. Och effter han lät intet säya sigh, gåffue 35
wij oss til fridz, säyandes, Warde Herrans wilie. Effter the

Text rad: 11 icke saknas; vpp; Hierusalem. 12 förlupne; droghom; färdhe; fölgdhe. 13 (B. samt) samfeldt; medh; hustrwm; barnom; thes; vthwr. 15 hadhom; gingom; skips. 16 heem till. 17 höllom; seghlatz; (B. jfrå) frå; Tyrum. 18 Ptholemaidam; brödhrena. 19 bliffuom. 19-20 (B. komom . . . Paulo) wij som woro medh Paulo komom. 21 huilken; (B. aff) vthaff. 22 jomfrwer. 23 mädhan. 24 vtåff; Judee land; benempd. 25 komen. 26 bälte; föter; händer. 27 segher; mannen. 28 så skola Judhana binda honom; Hierusalem. 29 händer. 30 hördhe; (B. wij och the som) bådhe wij och andre som; vtåff. 31 Hierusalem. 32 Huadh. 33 mit; (B. icke) ey. 34 alleenast; vtan; jemwål; Hierusalem. 35 (B. namn) Christi; skull; loth; gåffuo. 36 fridz; seyandes; Wardhe.

Gerningar

daghar, reedde wij oss til, och forom vp til Jerusalem. Och komo någhre Läriungar medh oss aff Cesarea, the ther medh sigh hadhe en gamlan Läriunga, som war aff Cypren, be-
 40 komend Mnason, när hwilkom wij gästa skulle. Och när wij komo til Jerusalem, vndfingo oss brödherna gerna. Daghen ther effter, gick Paulus medh oss in til Jacobum, och alle Presterna församladhes. Tå han them helsat hadhe, förtalde han them altsammans thet ena medh thet andra, som Gudh
 45 giordt hadhe genom hans tienst jbland Hedhninganar. Tå the thet hörde, prijsadhe the Herran, och sadhe til honom, Tu seer käre brodher, huru mong tusend Judar äro som troo, och alle haffua nijt om Laghen, och the haffua hördt aff tigh, at tu lærer alla the Judar som boo jbland Hedhninganar, at
 50 the skola trädha jfrå Mosi Lagh, säyandes, at the icke skola omskära sijn barn, och icke wandra effter som waant är. Hwadh är thet tå? Then menighe man moste endeligha församlas, Ty the få wel höra, at tu äst kommen, Så gör nu som wij säye tigh.

55 Wij haffue här fyra män, som löffte haffua på sigh, them tagh til tigh, och rena tigh medh them, och bekosta ther någhot vppå, at the raka sitt hoffuudh, Och ther aff kunna alle weta, at thet är intet som the hördt haffua om tigh, vthan at tu ock så wandrar, at tu ock håller Laghen. Men the
 60 Hedhningar som widh trona taghit haffua, them haffue wij tilscriffuit och beslutet, at the intet sådant behöffua at hålla, vthan at the tagha sigh wara för thet affgudhom offrat är,

---

Text rad: 37 daghana; Hierusalem. 38 någhra; läryungar; (B. aff) vthaff. 39 gamblan; (B. aff) vtaff; benempd. 40 huilkom. 41 Hierusalem; vndhingo; brödhrena; gärna. 43 (B. Presterna) åldersmennena; försambladhes; förtalde. 44 *them* saknas; alt sammans. 45 tienist; j bland; hedhningana. 46 hördhe. 47 hurw; monga; twsende; Judhar; (B. äro) ära. 48 (B. haffua nijt om Laghen) fara the ther effter ath laghen skola bliffua hollen; (B. aff) vthaff. 49 tw; Judhar; j bland; hedhningana. 50 (B. jfrå) frå; (B. Mosi Lagh) Mose; seyandes. 51 vmskära; (B. sijn) theras; (B. wandra . . . är) holla sigh wedh sidhwäniona. 52 meneghe; ändeligha. 53 församlas; för ty; wäl; (B. äst) är; komen. 55 (B. haffue) haffua; lyffte; (B. på) vppå. 56 reena. 57 (B. sitt) theres; huffwut; (B. aff) vthaff. 58 vtan. 59 holder. 60 hedhninga; wedh; troona; (B. haffue) haffuom. 61 (B. tilscriffuit och beslutet) tilscriffuat leggiandes them före; holla. 62 for.

Apostla

och för blodh, och för thet som förquaffdt är, och för boherij. Daghen ther effter, toogh Paulus männenar til sikh, och lät rena sikh medh them, och gick in j Templet förkunnandes, 65 at reningsdaghanar woro fulbordadhe, til tess vthoffrat war, för hwar och en aff them.

Tå the siw daghar när vthe woro, och the Judar som woro aff Asia, fingo see honom j Templet, vpreette the alt folcket, och togho fatt på honom, ropandes, J män aff Jsrael, hielper, 70 Thetta är then man, som alla allestädz lærer emoot folcket, emoot Laghen, och emoot thetta rwmet. Och ther vthoffuer haffuer han draghit Greker in j Templet, och giordt thetta helgha rwmet oskärtdt. Ty the hadhe seedt Trophimum aff Epheso j stadhen medh honom, och meente at Paulus hadhe 75 hafft honom in j Templet. Och wardt itt vplop j hela stadhen, och folcket församladhes, och togho Paulum, och drogho honom vthu Templet, och strax wordo portanar tilläste.

Och som the wille dräpit honom, fick then öffuerste Höffuitzmannen för krigszfolcket bodh, huru hela Jeru- 80 salem war vpreest. Tå toogh han strax til sikh krigsknech- terna och Höffuitzmännenar, och kom löpandes til them. Och när the fingo see Höffuitzmannen och krigsknechterna, wende the igen at slå Paulum. Och gick Höffuitzmannen fram, och toogh fatt på honom, och lät binda honom medh 85 två kädhior. Och sporde hoo han war, eller hwadh han giordt hadhe. Men jbland folcket ropadhe then ene så, och then andre så. Och effter han kunde intet förfara thet wist war för sorlet skul, lät han föra honom j läghret. Och när

---

Text rad: 63 (B. förquaffdt) qwäfft. 64 mennena; loth. 65 reena. 66 reninges daghanar; fulboordhadhe; thess. 67 hwan; (B. aff) vthaff. 68 (B. Tå) När; Judhar. 69 (B. alt) hela; folkit. 70 (B. aff) vthaff. 71 man- nen; allestedz; (B. folcket) wort folck. 72 *emoot Laghen* saknas. 74 oskärt; för ty; seet. 76 wort. 77 folkit; försambladhes. 78 vthwr; wordho; por- tana. 79 (B. Och . . . honom) Och när the söchte effter ath dödha honom. 80 höffwitzmannen; krigxfolkit; Hierusalem. 81 krigxknecterna. 82 höffwitz- mennena. 83 höffwitzmannen; krigxknecterna. 84 höffwitzmannen. 85 loth; (B. medh) j. 86 (B. sporde) spoordes före; hwad. 87 ibland; folkit. 89 schul; loth.

Gerningar

90 han kom til trapponar, hende sigh, at krijgsknechterna moste bära honom, för offuerwold skul som gick aff folckena, Ty ther folgde ganska mykit folck effter, och ropadhe, Tagh bortt honom.

Och som nu Paulus begynte komma in j läghret, sadhe
95 han til Höffuitzmannen, Må iagh ock tala medh tigh? Tå sadhe han, Kant tu tala Grekisko? Äst icke tu then Egyptiske mannen, som för thenna daghar giorde itt vplop, och hadhe vth j öknena, fyra tusend mordare? Tå sadhe Paulus, Jagh är en Judesk man aff Tarsen j Cilicia, en borghare j
100 then nampnkunnogha stadhen, Jagh bedher tigh, stedh til at iagh må tala til folcket. Och han tilstadde thet. Tå stoodh Paulus på trapponne, och teknadhe til folcket medh handenne. Tå nu wardt een stoor tysta, taladhe han til them på Ebreiskt måål, säyandes.

XXII. Capitel.

I Män, brödher och fädher, hörer mijn vrsäkt, som iagh nu gör för idher. Och tå the hörde, at han taladhe på Ebreisko til them, thes meer liwdh gåffuo the honom. Och han sadhe,
5 Jagh är en Judesk man, född j Tarsen j Cilicia, men vpfödd här j stadhen widh Gamaliels fötter, grannerligha lärder vthi fädhernars Lagh, haffuandes nijt om Gudh, såsom ock j alle j thenna dagh, och haffuer förfolgdth thenna wäghen alt in til dödhen, bindandes och kastandes j fängelse, bådhe män

---

Text rad: 90 hende thet sigh; krigsknechterna. 91 öffuerwoldhet; schul; folckena; (B. Ty) för ty. 92 fölgdhe. 93 bort. 94 (B. som nu) nät(!). 96 Kan; tw (frfr. tala); Grekisk; Est; Egiptiske. 97 thenna här daghanar; giordhe. 98 tw-sendt; mordhare. 99 Judisch; (B. aff) vthaff. 100 namkunnogha. 101 folkit. 102 teeknadhe; folkit. 103 (B. Tå nu) och; wort; en; Och taladhe; (B. til) tll(!). 104 Hebreisch.

1 Annat och tiwghonde. 2 J; fädhrar; min; vrsecht. 3 (B. tå) effter; hördhe; (B. på Ebreisko) Hebreisch måål. 4, 9, 12 (2 g.), 13, 18, 24, 32, 50, 51, 60, 65, 75 till. 4 teste; mera; lywdh; Och sadhe han. 5 Judisk; födder; Tharso; vpfödder. 6 her; (B. widh) för; Gamalielis; föter; granneligha; lärder. 7 fädhernas; (B. haffuandes . . . alle) sådana gudz dyrkare såsom och j alle ären. 8 daghen; förfölgt. 9 fengelse.

Apostla

och quinnor, såsom ock öffuerste Presten migh witne är, 10
 och hele hopen aff the Äldsta, aff hwilkom iagh hadhe taghit
 breff til brödherna, och foor til Damascum, at föra them
 som ther woro, bundna til Jerusalem, at the skulle bliffua
 nepste.

Så hende sigh, widh iagh war på wäghen, och kom in 15
 moot Damascum widh middags tijdh, at itt stoort sken aff
 himmelen liungadhe kring om migh hasteligha. Och iagh
 föll nedh på jordena, och hörde ena röst, säyandes til migh,
 Saul, Saul, Hwj förfölier tu migh? Och iagh swaradhe, Hoo
 ästu Herre? Sadhe han til migh, Jagh är Jesus aff Nazareth, 20
 then tu förfölier. Och the som medh migh woro sågho
 skenet, och wordo förfäradhe, men röstena hörde the intet
 hans som taladhe medh migh. Tå sadhe iagh, Herre, hwadh
 skal iagh göra? Tå sadhe Herren til migh, Statt vp, och
 gack in j Damascum, och ther skal tigh sagdt warda, om alt 25
 thet tigh förelagdt är til at göra. Och effter iagh sågh intet
 för then klarheten skul som gick aff thet skenet, wardt iagh
 leedd widh handena aff mina föliare, som medh migh woro,
 och kom in j Damascum.

Och ther war en Gudhfruchtigh man effter Laghen, be- 30
 nemd Ananias, itt gott rychte haffuandes när alla Judar som
 ther boodde, Han kom til migh, och stoodh och sadhe til
 migh, Saul, käre brodher, haff tijn syyn igen. Och j samma
 stundenne, fick iagh mijn syyn, och sågh honom. Tå sadhe
 han, Wåra fädhers Gudh haffuer bereedt tigh, at tu skalt 35

Text rad: 10 qvinnor. 11 hela; hoopen; (B. Äldsta) åldersmän. 12
 brödherna. 13 bwndna; in till; Hierusalem. 14 näpste. 15 Så hende thet
 sigh. 16 skeen. 17 liwngadhe; cring; mich. 18 nedher; påå; iordhena;
 hördhe; seiandes; mich. 19 Hwi; mich. 20 äst tu; mich; (B. aff Nazareth) Naza-
 renus. 21 förfölgier; mich. 22 skeenet; wordho; hördhe. 23 mich; huadh. 24
 mich. 25 gaak; (B. j) vti; skall; wardha. 26 förelagt. 27 clarheeten; skull;
 (B. aff) vtåff; thet saknas; skeenet; wort. 28 *widh handena* saknas; (B. aff) vtåff;
 fölgzare; mich. 29 (B. j) vthi. 30-32 (B. Och . . . boodde) Och ther war en man
 gudhfructogh benämpt Ananias, effter laghen bepröffwat medh alla Judars witne
 som ther boodde. 32 mich; till (frfr. migh, Saul). 33 mich; kere; (B. haff) fåå;
 thin. 34 min. 35 Wår; fädhras; (B. bereedt) förseet; (B. skalt) skal.

Gerningar

kenna hans wilia, och see thet rett är, och höra röstena aff hans munn, Ty tu skalt wara honom itt witne för alla meniskior, om thet tu seedt och hördt haffuer. Och nu, hwadh töffuar tu? Statt vp, och lät tigh döpa, och twå aff tina synder, 40 åkallandes Herrans namn.

Tå hende sigh, at när iagh war kommen igen til Jerusalem, och badh j Templet, at iagh wardt taghen vthi ena syyn, och sågh honom, säyandes til migh, Lät lijdh tigh, och gack snarligha vthu Jerusalem, Ty the warda icke anammandes 45 titt wittnesbyrd om migh. Och iagh sadhe, Herre, the weta sielfue, at iagh droogh j hechtelse, ock hwdhflengde allestädz j Synagogonar them som troodde på tigh. Och tå tins witnes Stephani blodh vthgutit wardt, war iagh ock medh, och samtyckte hans dödh, och wactadhe the ras klädher som 50 dråpo honom. Och han sadhe til migh, Gack, ty iagh wil senda tigh fierran bortt til Hedhninganar.

Men the hörde honom alt in til thetta ordet. Tå vphoffuo the sina röster, och sadhe, Tagh bortt sådana meniskio aff jordenne, ty thet är icke tilbörlichit, at han skal leffua. Och 55 tå the så ropadhe, och kastadhe sijn klädher aff, och hoffuo stofft vp j wädhret, lät Höffwitzmannen ledha honom in j läghret, och bödh, at han skulle hwdhflengias och ranszakas, at han måtte få weta, för hwadh saak the hadhe så ropat på honom. Och tå han honom bundet hadhe medh togh, sadhe 60 Paulus til Vnderhöffwitzmannen som när stoodh, Måghen j ock hwdhflengia någhon Romersk man, och odömdan? Tå

Text rad: 36 (B. rett) rättfadhugt (!); (B. aff) vthaff. 37 mwn; (B. Ty) för ty; (B. skalt) skal. 39 loth; (B. aff) vthaff. 41 Dä; hende thet sigh; Hierusalem. 42 wort. 43 seyandes; mich; Läh; lidha. 44 vthwr; Hierusalem; för ty; wardha; annammandes. 45 wittnesbyrdh; mich. 46 *sielfue* saknas; hechtelse; hwdhflängde; alle stadz. 47 (B. tins) titt. 48 (B. wardt) war. 49 samtyckte; wactadhe; theres; klädher. 50 Och sadhe han; mich; för ty; will. 51 bort. 52 (B. Men the hörde) Så hördhe the; *in* saknas; (B. thetta) thet; oordhet. 53 (B. sina) theres; bort. 54 iordhene. 55 (B. sijn) theres; klädher; (B. aff) vthaff. 56 stofftet; loth; höffwitzmannen. 57 (B. hwdhflengias och ranszakas) ranszakas medh hwdhflengelse. 58 (B. måtte) skulle; fåå; sack; såå; (B. ropat) skriyat; (B. på) vppå. 59 (B. togh) reemar. 60 vnderhöffwitzmannen; stodh; (B. Måghen) Må.

Apostla

Vnderhöffuitzmannen thet hörde, gick han til Öffuerstahöffuitzmannen, och bodadhe honom, säyandes, Hwadh wilt tu göra, Ty thenna mannen är en Romare.

Tå gick Öffuerstahöffuitzmannen til honom, och sadhe, 65
Säggh migh, Ästu ock en Romare? Tå sadhe han, Ja. Tå swaradhe Höffuitzmannen, Jagh haffuer köpt thetta borghar-
skapet medh een stoor summo. Tå sadhe Paulus, Jagh är
ock födder en Romare. Och strax gingo the jfrå honom, som
skulle haffua ransakat honom. Och Höffuitzmannen be- 70
gynte fruchta, sedhan han fick weta, at han war en Romare,
och at han hadhe bundet honom.

Daghen ther effter wille han weta för wisso, för hwadh
saak han war beklaghat aff Judomen, och lööste honom vthu
banden, och lät öffuersta Presterna koma til hopa, och hela 75
Rådhet, och lät Paulum komma fram för them.

XXIII. Capitel.

Tå sågh Paulus på Rådhet, och sadhe, J män och brödher,
Jagh haffuer wandrat för Gudhi vthi itt gott samwet alt in
til thenna dagh. Tå bödh then öffuerste Presten Ananias 5
them som ther när stodho, at the skulle slå honom på mun-
nen. Tå sadhe Paulus til honom, Gudh skal slå tigh, tu hwit-
menadha wägg, Sitter tu och skalt döma migh effter Laghen,
och biwdher slå migh emoot Laghen? Och the ther när
stodho, sadhe, Bannar tu Gudz öffuersta Prest? Tå sadhe
Paulus, Jagh wiste icke käre brödher, at han war öffuerste 10

Text rad: 62 vnderhöffwitzmannen; hördhe; öffuersta höffwitzmannen. 63 bodhadhe; seyandes; (B. wilt) will. 64 för ty; (B. Romare) Roman. 65 öffuerste höffwitzmannen. 66 mich; (B. Romare) Roman. 67 höffwitzmannen; haffwer. 68 en; summa. 69 (B. Romare) Roman; j frå. 70 höffwitzmannen. 71 ath fructa; (B. Romare) Roman. 72 at saknas; (B. han) the; bundit. 73 hwad. 74 saack; beclaghat; Judhomen; löste; vthwr. 75 bänden; loth; heela. 76 rå dhet (!); loth.

1 Tredhie och tiwghonde. 2 (B. på) til; bröher (!). 4, 34, 35, 36, 37 (2 g.), 38, 40, 44, 46, 51, 69 (2 g.), 75, 83, 86 till. 5 mwnnen. 6 (B. skal slå tigh) wardher tigh sländes; hwitmenadhe. 7 (B. skalt) skall; mich. 8 slåå; mich; (B. när) om. 9 präst. 10 kere.

Gerningar

Exodi 22. Prester, Ty thet är scriffuit, Tu skalt icke banna tins folcks Öffuersta.

Och effter Paulus wel wiste, at en part aff them woro Saduceer, och annan parten Phariseer, ropadhe han in för
 15 Rådhet, J män och brödher, Jagh är en Phariseer, och en Phariseers son, iagh warder dömder för hoppet och the dödhass vpståndelse skul. Och tå han thet sagdt hadhe, wardt een twedregt emellan the Phariseer och the Saduceer, och hopen wardt söndrat. Ty the Saduceer säya, at ingen vpståndelse är, och ingen Ängel och ingen Ande, Men the Phariseer bekenna bådhe. Och så wardt itt stoort roop, och the Scrifftlärde aff thet Phariseeska partij, stodho vp och begynte kempas, och sadhe, Wij finnom intet ondt medh thenna mannen. Om så kan henda, at Anden haffuer talat
 20 medh honom eller Ängelen, så lät oss icke strijdhä emoot Gudh.
 25

Och effter thet begynte warda itt stoort vplop, fruchtadhe Öffuerstehöffuitzmannen, at the skulle sönderslijta Paulum, och lät krigsknechternä gå nedh, och ryckia honom bortt
 30 jfrå them, och föra honom j läghret.

Och nattena ther effter, stoodh Herren när honom, och sadhe, War widh itt gott moodh Paule, Ty såsom tu haffuer witnat om migh j Jerusalem, så moste tu ock witna j Rom.

Tå dagher wardt, slogho sigh tilhopa någhre aff Judanar,
 35 och förbannadhe sigh, at the hwarken äta eller dricka skulle,

---

Text rad: 11 för ty; (B. skalt) skal. 11-12 (B. tins folcks Öffuersta) then öffuersta vtöffuer titt folk. 13 (B. Och . . . wiste) Och wiste wäl Paulus; (B. aff) vthaff. 14 (B. ropadhe han in för) och ropadhe vp j. 15 brödhra. 16 wardher; dömpder. 16-17 (B. för . . . skul) för hopet skuldh och för the dödhass vpstondilse skul. 17 wort. 18 en; twedracht. 19 wort; (B. söndrat) åtskild; för ty; (B. the Saduceer) Saducej; vpstondelse. 20 ängil. 21 (B. bådhe) bådhä delana; wort; it. 22 scrifftlärdhe; (B. aff) vthaff; Phariseeske; partijdh. 23 kämpas. 24 hända. 25 lath; stridha. 27 wardha; it; fruchtadhe. 28 (B. Öffuerstehöffuitzmannen) höffwitzmannen; (B. skulle sönderslijta Paulum) icke skulle komma och ryckia Paulum j frå them. 29 loot; krigsknechternä; (B. ryckia) tagha; bort. 30 j frå; (B. föra) fölgia. 31 (B. ther) näst; efft erstoodh (!). 32 för ty; så som. 33 mich; Hierusalem. 34 (B. dagher) dagh; wort; (B. slogho) försambladhe; till hopa; någhra; Judhanar. 35 (B. och . . . skulle) och besworo sigh till hopa, säyandes sigh hwarken äta eller dricka skola.

Apostla

til tess the hadhe dräpit Paulum. Och woro meer än fyratiyo män, som så hadhe sworit sikh tilhopa. Thenne gingo til the öffuersta Presterna, och til the Äldsta, och sadhe, Wij haffue widh förbannelse beplichtat oss sielffua, ingen ting smaka, til tess wij haffue dräpit Paulum. Så må j nu förkunna 40 Öffuerstahöffuitzmannenom och Rådhet, at han haffuer honom fram för oss j morghon, lijka som wij wille få weta någhot wissare om honom. Men förr än han kommer fram, äre wij redho til at dräpa honom.

Tå Pauli systerson hörde sådana försåat, kom han och gick 45 in j läghret, och bodadhe thet Paulo. Tå kalladhe Paulus til sikh en aff the Vnderhöffuitzmän, och sadhe, Haff thenna ynglingen bortt til Öffuerstahöffuitzmannen, ty han haffuer någhot vnderwijsa honom. Och han toogh honom medh sikh, och hadhe honom til Öffuerstahöffuitzmannen, och 50 sadhe, Paulus som bunden är, kalladhe migh til sikh, och badh at iagh skulle haffua thenna ynglingen til tigh, som någhot haffuer säya tigh. Tå toogh Öffuerstahöffuitzmannen honom widh handena, och gick affsidhes medh honom, och frågadhe honom, Huadh är thet som tu haffuer vnderwijsa migh? 55 Tå sadhe han, Judanar haffua samfelt sikh, at the wilia bidhia tigh, at tu skalt j morghon läta Paulum komma vth för Rådhet, såsom the wille vthfrågha någhot wissare om honom, Men lydth them intet, Ty meer än fyratiyo män aff them, wilia wara j försåat för honom, the sikh förbannat haffua, 60 at the icke skola äta eller dricka, til tess the haffua dräpit

---

Text rad: 36 thes. 37 till hopa. 38 prästerna; (B. Äldsta) åldersmän. 39 haffuom; wedh; (B. förbannelse) maledijelse; beplichtat. 40 thes; haffuom; förkunna. 41 (B. Öffuerstahöffuitzmannenom) höffwitzmannenom; (B. han haffuer) the haffua. 42 (B. lijka) likerwijs; fåå. 43 (B. någhot wissare) någhor wissare skäll; förra än. 44 ärom; (B. redho) reedde. 45 en Pauli systerson. 46 jläghret (!); bodhadhe. 47 (B. aff) vtåff; vnderhöffwitzmän. 48 yngligen (!); bort; öffuersta höffwitzmannen. 50 öffuersta höffwitzmannen. 51 mich. 53 öffuerste höffwitzmannen. 54 wedh; åffsidhes; fråghadhe. 55 Hwadh; mich. 56 Judhanar; samfeldt; bedhia. 57 (B. skalt) skäll; läta. 58 såå som; (B. någhot wissare) någhra wissare skäl. 59 (B. Men . . . intet) Men läth them icke få theres wilia; för ty. 60 (B. the . . . haffua) the sikh sielffue beplichtat hafua. 61 thes.

Gerningar

honom, Och nu äro the redho och wenta, at tu thet vthloffua skalt.

65 Sedhan lät Öffuerstahöffuitzmannen ynglingen gå sina ferde, och bödh honom, at han för ingom säya skulle, at han honom sådant vnderwijst hadhe, och kalladhe til sikh två Vnderhöffuitzmän, och sadhe, Görer redho tw hundradhe krijgsknechtar, at the fara til Cesaream, och siwtiyo resenärer, och tw hundradhe skyttor, til tridie timan på natten, Och til
70 redher någhon farkost, ther man kan settia Paulum vppå, at the mågha föra honom oskaddan til Landzhöffdingan Felicem. Och screff itt breff widh thetta sinnet.

Felix.

Claudius Lysias, them mechtigha Landzhöffdinganom Felici, Helso. Thenna mannen hadhe Judanar gripit, och wille
75 dödhat honom. Och ther kom iagh til medh krijgszfolcket, och toogh honom jfrå them, effter iagh förnam at han war en Romare. Och när iagh wille weta sakena, som the hadhe emoot honom, lät iagh honom komma in för theras Råd. Så fann iagh, at han skyllter wardt om någhor spösmål j
80 theras Lagh, och doch ingen skull hadhe som dödh eller hechtelse werd war. Och wardt migh vnderwijst om försåat, som Judanar hadhe bestelt för honom. Och strax sende iagh honom til tigh, och bödh hans åklaghare, at hwadh the haffua emoot honom, thet skola the säya för tigh. Far wel.
85 Tå toggo krijgsknechterna Paulum, effter som them befalt war, och förde honom om nattena til Antipatridem. Och daghen ther effter, läto the resenärer fölia honom, och the komo igen j läghret. När the komo til Cesaream, och fingo Landzhöffdingan breffuet, hadhe the ock teslikes Paulum

---

Text rad: 62 reedho; wänta. 63 (B. skalt) skall. 64 läth; öffuerste höffwitzmannen. 65 färdhe. 67 vnderhöfuitzmän; twhwndradhe. 68 krigsknechter; resenärer. 69 twhwndradhe; tredhie; påå. 69-70 och redher någhon farkost till. 70 sätia. 72 it. 73 lysias; mectogha. 74 Judhana. 75 krigsfolkit. 76 j frå. 77 (B. Romare) Roman. 78 loth; therä. 79 fan; (B. han skyllter wardt) the skylte honom; (B. om) j; spösmål; (B. j) om. 80 theres; (B. hadhe) haffuandes; dööd. 81 (B. hechtelse) fengilse; wärt; wort; mich. 82 Judhana; bestält. 83 åklaghare. 84 haffwa; wäl. 85 krijgsknechterna. 86 fördhe. 87 loto; reysenärana; fölya. 88 läghrit.

Apostla

fram för honom. Tå Landzhöffdingen hadhe läsit breffuet, 90
och fråghat honom aff hwadh land han war, och hadhe för-
stätt, at han war aff Cilicia, sadhe han, Jagh wil höra tigh
när tine åklaghare komma ock til städhes. Och lät förwara
honom vthi Herodis Rådhs.

XXIII. Capitel.

Efter fem daghar, foor öffuerste Presten Ananias nedh medh
the Äldsta, och medh en Förspråkare benemd Tertullus.
Thenne gingo til Landzhöffdingan emoot Paulum. Och tå
Paulus war förekallat, begynte Tertullus klagha, och säya, 5
At wij leffue j mykin roligheet vnder tigh, och mong ting
bestellas j godha måtto j thesso folcke genom tina försichtig-
heet, Högmechtighe Felix, thet anamme wij altijdh och alle-
städz gerna medh all tacksäyelse. Men på thet at iagh icke
alt förlenge skal förhålla tigh, bedher iagh tigh, at tu hörer 10
oss någhor fåå ord för tijn dygd skol.

Tertullus klaghar.

Wij haffue funnet thenna mannen wara skadheligh, then
vplop vpwecker allom Judom offuer hela werldena, Och är
en Mestare för the Nazareners partij, then ock tilbudhit
haffuer göra Templet oskärtdt, then wij ock gripit hadhe, och 15
wille dömt honom effter wår Lagh. Men Höffuitzmannen
Lysias kom ther til medh stora macht, och toogh honom

Text rad: 90 brefuit. 91 (B. aff) vtåff; huadh; förstondit. 92 (B. aff) vtåff;
will. 93 thina; åklaghare; til stedz; loth. 94 (B. Rådhs) rätthws.

1 Fierdhe och tiwghonde. 2 fäm. 3 (B. Äldsta) åldersmän; (B. en Förspråkare
benemd Tertullus) en benempd Tertullus som oordhet fördhe. 5 (B. förekallat)
förestämder; clagha. 6 (B. At) Effter; leffua; rooligheet; mång (mong i kustoden).
7 beställas; motto; (B. j thesso folcke) jbland thetta folchit. 8-9 (B. Högmechtighe
... tacksäyelse) thet wij altijdh och allestadz gerna annammom höghmectoghe
Felix medh all taksäyelse. 10 (B. alt förlenge) lenger; förholla; höör. 11 oordh;
thin; (B. dygd) mandoms; schul. 12 haffuom; fwñnet. 12-13 (B. then vplop
vpwecker) och vplop vpwekiandes. 13 Judhom; heela. 13-14 (B. Och är ...
partij) och en förmyndare för thet Nazareniska partijt. 14 tillbwdhit. 15 ath
göra; öskärt(!); hadhom. 16 dömp; then öffuerste höfuitmannen.

Gloss. rad: 12 saknas.

Gerningar

vthu våra hender, biudhandes, at hans åklaghare skulle komma til tigh, aff hwilkom tu kant sielffuer vthfrågha, och
 20 låta tigh vnderwijsa om all ärende ther wij klagha honom före. Och Judanar sadhe ock ther til medh, at så war.

Tå swaradhe Paulus, när Landzhöffdingen teknadhe honom, at han skulle tala. Effter iagh nu wel weet, at tu nu j
 mong år haffuer Domare warit för thetta folck, wil iagh
 25 med thes friyare moodh förswara migh. Ty tu kant wel merckia, at icke är meer än tolff daghar sedhan iagh kom vp til Jerusalem til at bidhia. Och hwarken funno the migh j Templet disputerera med någhrom, eller göra någhot vplop j bland folcket, hwarken j Synagogonar eller j stadhen, och
 30 icke heller kunna the bewijsa the stycker, ther the klagha migh före.

Paulus swarar.

Doch bekenner iagh för tigh, at iagh så dyrkar mina fädhers Gudh, effter then wäghen, som the kalla partij, at iagh troor alt thet j Laghen och Propheterna scriffuit är, och
 35 haffuer samma hoppet til Gudh, ther the ock sielffue effter wenta, som är at the dödhas vpståndelse skal skee, bådhe the rettferdighas och orettferdighas, Ja, för samma saak skul legger iagh migh winn om, haffua itt obesmittat samwet in för Gudh, och in för menniskior altijdh.

40 Men nu effter mong år, kom iagh och skulle föra någhra almosor til mitt folck, och offer, j hwilkom the funno migh, at iagh lät rena migh j Templet, vthan alt vplop och buller. Men någhre Judar woro aff Asia, hwilka nu borde wara här

Sup. 21.

Text rad: 18 vthwr; biudhandes; åklaghare. 19 huilkom; kandt. 20 lata; clagha. 21 Judhanar. 22 teeknadhe. 23 Effter thet iach wäll weet; tw. 24 folkit; will. 25 medh; (B. thes) testa; mich; kan; *wel* saknas. 26 (B. merckia) förstå; (B. at icke är meer än) ath iach icke hafuer mera än; (B. kom) foor. 27 till (frfr. Jerusalem). 27, 44, 62, 67 till. 27 Hierusalem; och the hwarken funno mich. 28 disputerande; medh; görandes. 29 j bland; folkit. 30 (B. icke) ey; clagha. 31 mich. 32 fädhras. 34 (B. alt . . . är) all the stycker som j laghen och propheterna scriffne äro. 36 wänta; (B. at . . . skee) ath vpstondilse skal skee the dödhas. 37 rätferdhughars; oretferdughars; saken. 38 mich; win; it; samwit. 41 (B. folck) landzfolk; mich. 42 loth; reena; mich; vtan. 43 iudhar; *woro* saknas; (B. aff) vhtåff; huilka; boordhe; her.

Gloss. rad: 23 saknas.

Apostla

til städhes för tigh, och klagha, om the någhot hadde emoot
 migh. Eller säye thenne samme, om the funno någhor oskäl 45
 medh migh, medhan iagh stäär här för Rådhet. Vthan för
 thetta ena ordet skul, tå iagh stoodh j bland them och ropadhe,
 Om the döddhas vpståndelse dömes iagh aff idher jdagh.

Tå Felix thetta hörde, förhaladhe han them, wel wetandes,
 huru fatt war om thenna wäghen, och sadhe, Tå Höfffuitz- 50
 mannen Lysias kommer här när, wil iagh migh vnderwijsa
 låta om idhra saak. Och befalte Vnderhöfffuitzmannen, at
 han skulle förwara Paulum, och låta honom haffua roo, och
 ingen aff hans förmena, at wara honom tilienst, eller gå
 til honom. 55

Effter någhra daghar, kom Felix medh sijn hustru Dru-
 silla, och hon war een Judinna. Tå kalladhe han Paulum
 före, och hörde honom om trona på Christum. Men tå
 Paulus taladhe om rettfærdigheet och om kyskheet och om
 then tilkommande domen, wardt Felix förskreckt, och sadhe, 60
 Gack tina ferde j thenna resonne, När iagh fåår beagligh
 tijdh ther til, wil iagh låta kalla tigh. Men han förhoppadhes
 ock så, at han skulle få penningar aff Paulo, på thet han
 skulle giffua honom löös, för hwilka saak skul, han ock ofta
 kalladhe honom til sigh, och taladhe medh honom. Tå tw 65
 åår woro förlopen, kom Porcius Festus j Felix stadh. Men
 Felix wille göra Judomen til wilia, och lät Paulum bliffua
 effter sigh fången.

Text rad: 44 till städhes; *för tigh* saknas; clagha; (B. hadde) haffua. 45 mich; thenne her samme; *funno*. 46 her; vtan. 46-47 (B. för thetta ena ordet skul) för thenna ena rostena (!). 47 j bland. 48 vpstondilse; j dagh. 49 (B. hörde) hördt hadde; (B. förhaladhe) fördröghde; (B. wel) wisseligha. 50 hurw thet fatt; höfffuitzmannen. 51 her; (B. när) nedh; will; mich. 52 lata; sack; vnderhöfffuitzmannen. 53 lata; (B. roo) lijsa. 54 (B. förmena) förbiwdha; (B.ienst) wilia. 56 sin; hustrw. 57 en; Judhinna. 58 hördhe; aff honom; Jesum Christum; (B. Men) och. 59 rettfærdigheet; kyscheet. 60 *then* saknas; wort; förskräct. 61 Gak; ferde; resona; (B. När) och når; får; beläghligh. 62 will; lata. 62-63 (B. Men . . . så) och förhoppadhe teslikes ther medh. 63 någhra penninga; Paulum. 64 geffua; saker; skull; *ock* saknas. 66 Portius; (B. j Felix stadh) til samma wället som Felix hadde. 66-67 (B. Men Felix wille) Och wille Felix. 67 Judhomen; (B. och lät) ath han loth; bliffwa. 68 (B. fången) bundnan.

Gerningar

XXV. Capitel.

Tå nu Festus war kommen j Landet, foor han effter tree Porcius.
Festus.
daghar vp jfrå Cesarea til Jerusalem. Tå komo the öffuerste
Presterne, och the ypperste aff Judanar til honom emoot
5 Paulum, och förmanadhe honom, och bådho om ynnest
emoot honom, at han wille kalla honom til Jerusalem. Och
the satte försåt för honom, til at dräpa honom j wäghen.
Tå swaradhe Festus, at Paulus skulle wel förwaras j Cesarea,
Men innan en kort tijdh, wille han dragha tijt igen, The
10 som nu kunna jbland idher (sadhe han) komme tijt nedh
medh oss, och klaghe tå på honom, om the haffua någhot
emoot honom.

Och sedhan han hadhe töffuat ther när them meer än j
tiyo daghar, foor han nedh til Cesaream. Och daghen ther
15 effter, satt han för Retta, och lät Paulum komma fram. Tå
han framkommen war, stodho the Judar kring om honom,
som aff Jerusalem nedherkompne woro, och bāro mong och
swår klaghomål före emoot Paulum, som the icke bewijsa
kunde. Och Paulus swaradhe, at han intet brutit hadhe,
20 hwarken emoot Judalaghen, eller emoot Templet, eller emoot
Keysaren.

Tå wille Festus göra Judomen til wilia, och swaradhe
Paulo, och sadhe, Wilt tu fara vp til Jerusalem, och ther
här om stå til Retta för migh? Sadhe Paulus, Jagh ståår för

Text rad: 1 Femte och tiwghondhe. 2 (B. war kommen j Landet) hadhe fååt landet. 2-3 effter tree daghar foor han. 3 (B. jfrå) frå; Hierusalem. 4 Judhanar. 4-5 (B. emoot . . . honom) och vnderwiste honom om Paulo. 5 bådho honom. 6 (B. wille) skulle. 6, 14, 22, 23, 24, 31, 32, 34, 38, 41, 43, 50, 51, 53 (2 g.), 54, 60, 64, 71 till. 6 Hierusalem. 6-7 (B. Och the satte) sätiandes. 7 försååt; (B. til at dräpa) ath the wille dräpit. 8 (B. Tå swaradhe Festus) Men Festus swaradhe; wäll. 9 (B. Men . . . igen) och ath han wille sielff innan en kortt tijdh komma tijt. 9-11 (B. The som . . . medh oss) the som förmågha (sadhe han) j bland idher the komme tijt nedh medh oss. 11 claghe. 15 rätta; läth. 16 (B. framkommen) framledder; Judhar; kringh. 17 Hierusalem; nedher kompne. 17-18 (B. mong och swår klaghomål) monga och swåra saker. 19 kwnde. 20 Judha laghen. 22 Judhomen. 23 (B. Wilt) Will; Hierusalem. 24 *här om saknas*; ståå; mich.

Gloss. rad: 2 saknas.

Apostla

Keysare rett, och ther bör migh dömas, Judomen haffuer 25
 iagh ingen orett giordt, såsom tu ock sielffuer betst weest.
 Men haffuer iagh någhrom giordt skadha, eller någhot thet
 dödhen werdt är, tå wedhersakar iagh icke döö. Är thet ock
 intet sådant som the beklagha migh före, kan ingen giffua
 migh så bortt, Jagh skiwter migh til Keysaren. Tå hadhe 30
 Festus samtaal medh Rådhet, och swaradhe, Til Keysaren
 haffuer tu skwtit tigh, til Keysaren skalt tu ock fara.

Och tå någhre daghar woro framlidhne, foro Konung
 Agrippa och Bernice nedh til Cesaream, och skulle helsa
 Festum. Och medhan the dwaldes ther j monga daghar, 35
 förtalde Festus Konungenom Pauli saak, säyandes, Felix
 haffuer låtit här effter sikh en man fången, om hwilken, tå
 iagh kom til Jerusalem, vnderwijste migh the öffuerste Pres-
 terna och Judanars Äldste, begärandes doom emoot honom.
 Och iagh swaradhe them, Thet är icke the Romerskas sedh, 40
 bortgiffua någhra menniskio til at förgöras, förr än then som
 beklaghat warder, haffuer åklagharenar jemte sikh, och fåår
 rwm til at förswara sikh j sakenne. Therföre tå the hijt
 komo, vthan all fördröyelse, daghen ther effter satt iagh för
 retta, och hadhe mannen före. Tå åklagharenar komo före, 45
 bårö the ingen saak fram, then iagh hadhe tenckt. Men the
 hadhe någhor spörsmaal medh honom om sina wantroo, och
 om en som kalladhes Jesus, then dödth war, och Paulus
 stoodh ther vppå, at han leffde. Tå iagh icke förstoodh migh
 j sakenne, sadhe iagh, Om han wille fara til Jerusalem, och 50

Text rad: 25 rätt; mich; ath dömas; Judhomen. 26 orätt; såå som; best. 27
 (B. Men) för ty; skada. 28 (B. dödhen werdt) dödz sack; wedersakar. 29 *sådant*
 saknas; (B. beklagha) clagha; mich; ingen man; geffua. 30 (2 g.) mich; (B. så
 bortt) them j hender; skywter. 31 samtal; Till. 32 (B. skalt) skall. 33 någhra;
 (B. framlidhne) förlidhne. 35 mädhan. 36 konnungenom; seyandes. 37 latit; en
 man effter sikh; (B. fången) bunden. 38 Hierusalem; presterne. 39 (B. Judanars
 Äldste) åldersmennena för Judhanar. 40 Romerskers; sidher. 41 för weeld skul
 bortgeffua; förgöra; förra än. 42 (B. beklaghat) claghat; wardher; åclagharana;
 iempte; *fåår* saknas. 43 saken. 44 vtan. 45 åclagharana. 46 (B. then iagh hadhe
 tenckt) ther iach någhot ondt aff merkia kunde. 47 spörszmåål; (B. sina) theres;
 (B. wantroo) wijschipilse. 49 leffdhne. 49-50 (B. Tå . . . sakenne) Thå iach twiff-
 welactugh war om sådana spörszmåål. 50 Hierusalem.

Gerningar

ther stå til retta ther om. Och effter Paulus hadhe skotzmål, at Keysaren skulle kenna om hans saak, lät iagh förwara honom, til tess iagh kunde senda honom til Keysaren.

Tå sadhe Agrippa til Festum, Jagh wille ock gerna höra
55 mannen. J morghon (sadhe han) skalt tu få höran. Daghen
effter kom Agrippa och Bernice medh stoort stååt, och gingo
in på Rådhuset, medh Höffuitzmänner och the yppersta j
stadhen. Och wardt Paulus effter Festi befallning framhaff-
der. Och sadhe Festus, Konung Agrippa, och j män alle
60 som medh oss tilstädas ären, Här see j then mannen, om
huilken hele hopen aff Judanar haffuer bidhit migh, bådhe j
Jerusalem och här, ropandes, at honom borde icke leffua
lenger. Men iagh fann honom intet bedriffuit haffua, thet
dödhen werdt war. Men effter han skööt sigh til Keysaren,
65 så achtar iagh ock senda honom. Men hwadh iagh skal
scriffua Herranom om honom thet wist är, haffuer iagh icke.
Hwarföre haffuer iagh nu honom här fram för idher, och
mest för tigh, Konung Agrippa, at när ther om ranszakat
är, må iagh haffua hwadh iagh scriffua skal. Ty migh synes
70 orett wara, at senda någhon fången, och icke ther medh
giffua sakena til kenna, för hwilka han beklaghat är.

XXVI. Capitel.

Tå sadhe Agrippa til Paulum, Tigh tilstädhes, at tu talar för tigh. Tå reckte Paulus sina hand vth, och taladhe för sigh, säyandes, Jagh håller migh nu salighan, at iagh skal

---

Text rad: 51 (B. hadhe) giordhe. 52 schulle; lott. 55 (B. skalt) schall; tw. 56 effter åt. 57 rådhwset; the höffwitzmän; med the ypperste. 58 (B. Och . . . framhaffder) och Paulus effter Festi befalling wort framleedder. 59 Konnung. 60 tillstädhes; (B. Här see j then) J seen thenna här. 61 hwilken; hela; (B. hopen aff Judanar) Judha hopen. 62 Hierusalem; boordhe. 63 fan. 64 wärt. 65 actar; hwad; schall. 66 (B. haffuer) thet haffuer. 68 konnung. 69 hwad; schall; För ty. 70 orät; (B. någhon) honom; (B. fången) bunden. 71 geffua; (B. för hwilka) hwarföre; beclaghat.

1 Siette och tiwghonde. 2, 26, 29, 34, 38, 41, 43 (2 g.), 45, 50, 52, 53, 67, 76, 78 till. 3 tigh sielff; recte. 4 seyandes; holler; salughan; (B. at) effter; schall.

Apostla

förswara migh jdagh in för tigh, Konung Agrippa, j all the 5
 stycker, ther iagh offuer beklaghat warder aff Judomen,
 Alrarest medhan tu äst förständig på the sedhwänior och
 spörsmål, som jbland Judanar äro, Hwarföre bedher iagh
 tigh, at tu wille höra migh toleligha.

Mitt leffuerne jfrå vngdomen, huru thet aff begynnelsen 10
 jbland thetta folck j Jerusalem warit haffuer, weta alle Judar,
 som migh förra kendt haffua, om the wilia beståat. Ty iagh
 haffuer warit en Phariseer, hwilket är thet strengesta partij
 vthi vår Gudz tienst. Och nu stäär iagh här för retten, för
 hoppet skul til thet löffte som skeedt är til våra fädher aff 15
 Gudhi, til hwilket the tolff vår slechte förhoppas sikh komma
 skola, tienandes Gudhi stadheligha, natt och dagh, För
 thetta hopp skul, Konung Agrippa, warder iagh beklaghat
 aff Judomen. Hwj warder thet hållet aff idher otroligit, om
 Gudh vpwecker the dödha? 20

Jagh meente wel, at iagh mykit göra skulle, stridhande
 emoot Jesu Nazareni namn, som iagh ock giorde j Jerusa-
 lem, och monga heligha kastade iagh j fängelse, ther til iagh
 macht taghit hadhe aff the öffuersta Presterna, och tå the
 dräpne wordo, förde iagh domen. Och j alla Synagogor 25
 pinadhe iagh them offta, och nödhgadhe them til hädhelse,
 och war them så mykit ansinnigh, at iagh förfolgde them ock
 vthi the fremmande städher. För hwilka saak, när iagh foor

Text rad: 5 j dagh; konnung; (B. j) offuer. 6 öffuer; (B. beklaghat) claghat; wardher; Judhomen. 7 (B. Alrarest medhan) effter; (B. äst) är; förstomdugh(!); sidhwänior. 8 ibland; Judhanar. 10-14 (B. Mitt . . . tienst) Så haffua nw alle Judhar kändt mit leffuerne frå min vngdoom som j första begynnilsen war ibland mitt folck j Hierusalem, the som mich kändt haffua vthaff begynnilsen, om the wilia bära thes wetnesbyrd, ath iach effter thet aldra strengista vår Judhads partij leffwat haffuer en Phariseus. 14 rätten. 15 (B. hoppet) thet hopp; schull; (B. til thet löffte) som iach haffuer påå thet lyffte; (B. til våra fädher) wårom fädhrom. 16 hulkit; *the* saknas; wor; förhoppa sich. 17 stadhelighan. 17-18 (B. För thetta hopp skul) om hulkit hopp. 18 konnung; iach beklaghat wardher. 19 Judhomen; (B. Hwj) Hwarföre; wardher; hållit; otroghelighit. 20 vpwäcker. 21 wäl. 22 giordhe; Hierusalem. 23 (B. heligha) helghon; kastadhe; fengelse. 23-24 ther iach macht tiltaghit hadhe. 24 (B. aff) vthaff. 25 fördhe; synaggonar. 26 hädhilse. 27 ansynnugh; förfölde.

Gerningar

30 til Damascus, medh öffuersta Presternas macht och förloff,
 widh middags tijdh (Herre Konung) sågh iagh j wäghen itt
 sken aff himmelen, klarare än soolskenet, skjinnandes kring
 om migh, och them som medh migh foro.

Supra 9.
 22. Och när wij alle föllo nedh til jordena, hörde iagh ena röst
 tala til migh, och säya på Ebreisko, Saul, Saul, Hwj förfölier
 35 tu migh? Tigh är swårt at spierna emoot vdden. Tå sadhe
 iagh, Hoo ästu Herre? Sadhe han, Jagh är Jesus then tu
 förfölier. Men reesz tigh vp och statt på tina fötter, Ty ther
 til haffuer iagh vppenbarat migh för tigh, at iagh skal skicka
 tigh til en tienare och witne om thet tu seedt haffuer, och
 40 teslikes om thet iagh tigh än nu vppenbara skal. Och wil
 frelsa tigh för folcket och för Hedninganar, til hwilka iagh
 nu sender tigh, at tu skalt öppna theras öghon, At the skola
 vmwendas jfrå mörkret til liwset, och jfrå Satans macht til
 Gudh, at the skola få syndernas förlåtelse, och lott jbland
 45 them, som helghadhe äro genom trona til migh.

Så war iagh icke ohörigh then himmelska synenne, Konung
 Agrippa, vthan begynte förkunna först för them, som woro
 j Damasco och Jerusalem, och offuer alt Judeska landet, och
 sedhan teslikes Hedhningomen, at the skulle bätra sigh, och
 50 vmwenda sigh til Gudh, görandes sådana gerningar som
 bätring tilhörde. För then saken skul gripo Judanar migh j
 Templet, och budho til at dräpa migh, Doch haffuer iagh
 nwtit Gudz hielp ther til, at iagh än nu ståår j thenna dagh
 betyghandes, bådhe små och stora, intet annat säyandes, än

Text rad: 30 konnung. 31 skeen; clarare; sool skenet. 32 (B. foro) ferdhadhes.
 33 (B. til) på; jordhena; hördhe. 34 (B. tala) talande; (B. säya) säyandes; (B.
 Ebreisko) Hebreisch mää; Hwij; förfölyer. 35 (B. vdden) styngen. 36 ästw.
 37 förfölgier; rees; föter; för ty. 38 oppenbarat. 38-39 (B. at iagh . . . haffuer)
 ath tu skall wara en tienare och itt witne om the stycke som tw seedt haffuer. 40
 (B. thet) the som; oppenbara; skall; will. 41 folkit; hedningana. 42 (B. skalt) skall;
 theres; (B. At) och. 43 omwendas; (B. jfrå frfr. mörkret) frå; lywset; (B. jfrå frfr.
 Satans) vthaff; (B. Satans) diefuulsens. 44 synderna; förlatelse; j bland. 45 hel-
 gadhe; troona som är till migh. 46 ohörugh; konnung. 47 vtan. 48 Hierusalem;
 Judee landit. 49 hedningomen. 50 omwända. 50-51 (B. som bätring tilhörde)
 som them tilhörde ath göra som sigh bätradhe. 51 Judhana. 53 står; thenne.
 54 stoorä.

Apostla

thet Propheterna sagdt haffua at skee skulle, och Moses, 55
 At Christus lijdhä skulle, och wara then förste aff the dödhäs 1. Corin.
 vpståndelse, och förkunna itt Liws folckena och Hedh- 15-
 ningomen.

Tå han nu sådant för sikh swarat hadhe, sadhe Festus
 medh högga röst, Tu äst rasande Paule, mykin konst haffuer 60
 gjordt tigh rasande. Och sadhe Paulus, Min godhe Feste,
 iagh är intet rasande, vthan talar sann och förnufftigh
 ord. Ty Konungen weet thetta wel, för hwilkom iagh ock
 trösteligha talar, Ty iagh håller thet så före, at intet ther aff
 är honom fördoldt, ty thet är icke skeedt lönligha. Troor tu 65
 Propheterna, Konung Agrippa? Jagh weet, at tu troor. Tå
 sadhe Agrippa til Paulum, Föggho ting fattas at tu talar så
 för migh, at iagh warder Christen. Och sadhe Paulus, Jagh
 bådhe wel aff Gudhi, ehwadh ther fattas föggho eller mykit
 vthi, at ey allenast tu, vthan ock alle the som migh höra 70
 jdagh, worde sådana som iagh är, vndantaghen thenna ban-
 den. Och när han thetta talat hadhe, stoodh Konungen vp,
 och Landzhöfdingen och Bernice, och the som såto ther
 medh them. Och widh the gingo affsidhes, taladhe the emel-
 lan sikh, säyandes, Thenne mannen haffuer intet gjordt, thet 75
 dödhén eller band werdt är. Och sadhe Agrippa til Festum,
 Thenne mannen måtte wel wordet löös giffuen, hadhe han
 icke skwtit sikh til Keysaren.

Text rad: 55 (B. sagdt) föresagt; hafua. 56-57 (B. At Christus . . . vpståndelse)
 om Christus lidha schulle, om han schulle wara then förste j the dödhäs vpständilse.
 57 lyws; folckena; hedningomen. 60 Tw; (B. äst) är; (B. konst) stwdering. 61 Pau-
 lns(!); godha. 62-63 (B. vthan . . . ord) men iach talar the oordh som san och nöch-
 tern äro. 63 (B. Ty) för ty; konnungen; (B. thetta wel) wäl om the ärende. 64
 holler. 65 fördöldt; (B. ty thet är icke) ey heller är thet och, tw. 66 konnung; jach;
 tw; troor them. 67 tw. 68 wardher. 69 wäl. 69-71 (B. ehwadh . . . iagh är) ath
 ey tu alleenast, vtan och alle som migh höra j dagh woro icke föggho ting, vtan
 ganska mykit, sådana som iach är. 71 vndantagandes; bånden. 72 konnungen.
 74 wedh; (B. affsidhes) tädhan. 76 (B. band) båndom; wärt. 77 motte; wäl;
 wordhit; löösz.

Gerningar

XXVII. Capitel.

Sedhan nu beslutit war, at wij skulle segla til Walland, antwardade the Paulum och någhra andra fångar Vnderhöffuitzmannenom som heet Julius, aff then Keyseriska skaran. Och som wij stighe vthi itt Adramitiskt skep, och skulle segla vth medh Asiam, ladhe wij aff. Och medh oss bleff Aristarchus en Macedonisk man aff Thessalonica. Och daghen ther effter, ladhe wij til Sidon. Och Julius foor wel medh Paulum, och tilstadde, at han gick til sina wener, och lät göra sigh til godho. Och när wij ladhe tädhan, seglde wij vth medh Cypren, ty wädhret war oss emoot, och seglde wij offuer haffuet, som är emoot Cilicien och Pamphylien, och komom in til Myram som är j Lycia. Och ther fick Höffuitzmannen itt skep som war aff Alexandria, och segla skulle til Walland, ther satte han oss in. Och tå wij longsamligha seglat hadhe j monga daghar, och som noghast komma kunde in moot Gnidum, för mootwädher skul, seglde wij in vnder Cretam, widh then stadhen Salmonem, och komom som noghast fram om, och in til itt rwm, som kalladhes Sköna hampn, och war stadhen Lasea icke longt ther jfrå.

Tå nu mykin tijdh war förlophen, och seglatzen begynte wara farlighen, therföre, at ock fastan war allaredho förljdhin, förmanadhe Paulus them, och sadhe til them, J män, iagh seer at seglatzen wil wara medh wedhermödh och

---

Text rad: 1 Siwnde och tiwghonde. 2 seghla. 2, 8, 9, 10, 13, 15, 24, 29, 31, 54, 71, 72, 74, 78, 79, 84, 90, 91 till. 2 Ualland. 3 antwardadhe; (B. fångar) bundna; (B. Vnderhöffuitzmannenom) höffwitzmannenom. 4 (B. aff) vthaff; (B. skaran) rotan. 5 stighom; Adramitisk. 6 seghla. 7 bleeff; Aristarcus; (B. aff) vthaff; Tessalonica. 8 efter; ladhom; Sidonem; wäl. 10 loth; ladhom. 11 Cyprum; för ty. 12 (B. emoot) j moot; Ciliciam; Pamphiliam. 13 kommom. 14 höffwitzmannen; (B. aff) vthaff; seghla. 15 Ualland; longsamligha. 16 seghlat; hadhom; någhast. 17 Guidum(!); segldom. 18 wedh. 19 kommon(!); någhast. 20 skööna. 20-21 (B. och war . . . jfrå) och war icke longt j frå then stadhen Lasea. 22 nu saknas; förlöphen; seghlaszen. 23 (B. therföre . . . förljdhin) så och för ty ath the hadhe lidhit hunger vthoffuer tijdhen. 25 seghlaszen; will; stora wedhermödh.

A postla

stoor skadha, icke allenast til skep och godz, vthan jemwel på vårt lijff. Men Höffuitzmannen troodde Skeparenom och Styremannenom meer än thet Paulus sadhe. Och effter ther war icke hampn til at liggia j winterläghe, föllo the mesta parten på thet rådhet, at leggja tädhan, at the om någhralunda skee kunde, måtte komma til Phenicen, och liggia ther j winterläghe. Then hampnen är på Creta för Sudhwest och Nordwest. Och som nu Sönnan wädher begynte blåsa, meente the haffua effter sin wilia. Och tå the ladhe jfrå Asson, segladhe the vth medh Cretam.

Men icke longt effter, stack sigh vp emoot them itt ijligt wädher, som kallas Nordoost. Och tå skepet wardt begripit, och kunde icke begå sigh för wädhret, läte wij driffua för wädhret, och komom vnder ena öö som kallas Clauda, och kundom medh platz få en båt, then toghe wij vp, och brukadhe hielper, och bundo honom widh skepet, Ty wij fruchtadhe, at thet skulle komma på sandräffuelen, och kastadhe the vth itt hinderfaat, och läto så wräka. Och som stormen gick swärligha vppå, kastadhe the daghen ther effter godzet vth. Och tridie daghen kastadhe wij skepredzskapen vth medh våra hender. Och tå hwarken sool eller stiernor syntes j monga daghar, och stormen lågh oss swärligha vppå, war oss alt hopp bortto om vår welferd.

Och tå the nu j long tijdh intet ätet hadhe, stooth Paulus vp mitt jbland them, och sadhe, J män, thet hadhe wel tilbörlighit warit, at j hadhen hördt migh, och icke lagdt jfrå

Text rad: 26 medh storum skadha; (B. icke) ey; alleenaste; (B. til skep och godz) på godzet och skepet; vtan; jemwäl. 27 wort; höffuitzmannen. 27-28 styremannenom och skeparenom. 28 (B. thet) thy som. 29 (B. liggia) leggja. 29-30 (B. föllo . . . rådhet) togho the för rådth mesta parten. 30 läggia. 31 motte. 32 (B. liggia) läggia; (B. på) vppå; Cretam. 33 Swdwäst; Nordhwäst; sunnan. 34 ath blåsa; (B. sin) theres. 35 (B. jfrå) frå; seghladhe; (B. vth medh) fram om. 36 effter ååt; stak. 36-37 itt ijlinga wädher emoot them. 37 wart. 38 (B. för frfr. wädhret, läte) j moot; lotom. 40 (B. en båt) in skepszbåten. 40-43 (B then toghe . . . the vth) Thå then intaghen war bwdho the til ath behielpa sigh förbindandes skepet, och effter the fruchtadhe ath thet skulle komma på sandräflen, kastadhe the vth. 43 loto. 45 tridhie; skepredzschapen. 47 låagh. 48 hop; borto; wällfärdh. 49 longan; ätit. 50 vpp; mit; ibland; wäl. 51 (B. at j) athi; lagt; j frå.

Gerningar

Creta, och icke kommet oss thenna wedhermödhon och skadhan vppå. Och nu förmanar iagh, at j waren widh itt gott moodh, Ty ingom aff idher skal någhot skadha til lijffuet, 55 vthan allena skepet. Ty j thenna nattenne stoodh Gudz Ängel när migh, then iagh tilhörer, och then iagh dyrkar, och sadhe, Fruchta tigh intet Paule, tu moste komma fram för Keysaren. Och sij, Gudh haffuer giffuit tigh alla the som segla medh tigh. Therföre warer widh itt gott moodh 60 j män, ty iagh troor Gudhi, at så skeer som migh sagdt är. Vppå ena öö skole wij wräkne warda.

Tå fiortonde natten kom, och wij forom vthi Adria widh midnatz tijdh, tycktes Skepmännerar, at them syntes itt land. Och kastadhe vth lodhet, och funno tiwghu alna diwp, och 65 komo litet lenger fram, och kastadhe åter lodhet, och funno femton alna diwp. Och så fruchtadhe the, at the skulle komma på någhot skarpt grund, och kastadhe fyra ankar vth aff baakskepet, och vnskadhe at daghas skulle. Tå sökte Skepmännerar effter, huru the skulle komma sina ferde 70 vthu skepet, och kastadhe vth båten, vnder thet skjñ, at the wille föra vth ankare aff framskepet. Tå sadhe Paulus til Höffwitzmannen och til krigsknechterna, Vthan thenne bliffua j skepet, så warden icke j behäldne. Tå huggo krigsknechterna aff festona til båten, och läto honom fara.

75 Och som daghen begynte synas, rådde Paulus them allom, at the skulle få sigh maat, och sadhe, Thetta är fiortonde daghen, at j haffuen förbijdt och bliffuit fastandes, och haffuen intet taghet til idher, Hwarföre rådher iagh idher at j fåån idher maat, ty thet hörer idhra welferd til, Ty ingens idhars

---

Text rad: 52 Cretam; kommit; wedhermödho; skadha. 53 (B. at j) athi; wedh. 54 för ty; (B. skal någhot skadha) wardher någhot scadhandes; liffuet. 55 vtan; aleena; skepena; för ty. 57 Fructa. 58 gifuit. 59 segla; wedh. 60 (B. så) få(!); saght. 61 scholom; wräkna; wardha. 62 wedh. 63 minnatz; skepmennena. 64 lodhit. 65 litit; lodhit. 66 fructade. 68 (B. aff) vthaff; bakskepet; (B. vnskadhe) åstundadhe. 69 skepmennena; hurw; färdhe. 70 vthwr; (B. båten) skepbåten. 72 höffwitzmannen; krigsknecterna; Utån(!), thenne her. 73 bliffua; wardhen; j icke; beholdne; krigsknecterna. 74 festona vthaff till skepbåten; loto. 75 ath synas. 76 fyortonde. 77 förbidhat; bliffwit. 78 taghit; Hwar före; (B. at j) athi. 79 (B. idher) idhre; wälfärdh; för ty; (B. idhars) idhres.

Apostla

itt håår skal falla aff hans hoffuudh. Och när han thet sagdt 80
hadhe, toogh han brödhet, och tackadhe Gudh j allas theras
åsyyn, Och tå han thet brutit hadhe, begynte han äta. Tå
wordo the alle widh itt bätre moodh, och begynte ock the
äta. Och wij woro j skepet alle tilhopa, twhundradhe sex och
siwtiyo siälar. Och tå the woro mätte, lättadhe the skepet, 85
och kastadhe vth hwete j haffuet.

När dagher wardt, kende the intet landet. Men the wordo
warse ena wijk, j hwilka een strand war, tijt the meente
wilia låta driffua skepet, om the kunde. Och när the hadhe
vptaghit ankaren, gåffuo the sigh til siöös, och vplöste rodher- 90
banden, och hadhe vp seglet til wädhers, och läto gå åt
strandenne. Doch komo the på en räffuel, och skepet stötte,
och framskepet bleff ständandes fast orörlighit, men bak-
skepet lossadhes aff wåghenne.

Men kriegsknechterna tyckte råd h wara slå fånganar 95
j hiäl, at tå the vthswmmo, icke skulle någhor vndfly. Men
Höffwitzmannen wille förwara Paulum, och stilte them jfrå
thet rådhet, och badh, at the som simma kunde, skulle giffua
sigh först vth åt landet, och the andre somlighe på brädher,
och somlighe på skepswraket. Och ther medh skeedde, at 100
the vndsloppo alle behåldne j land.

XXVIII. Capitel.

Och tå the vndkompne woro, fingo the weta, at öon heet
Melite. Och folcket bewijste oss icke liten äro, vndfångandes
oss alla, och vptende en godh eeld, för regnet skul som oss

Text rad: 80 skall; (B. aff) vthaff; huffwudh. 81 brödhit. 82 åsyn; brwit;
ath äta; (B. Tå) och thå. 83 wordho; wedh. 84 ath äta; tillhopa. 84-85 siwtiyo
och sex. 87 wort; kände; landit; wordho. 88 warsze; hwilken; (B. een) en;
strandh; (B. tijt) till hwilka. 89 lata; (B. driffua) driffuit. 90 syöös; rodher
bånden. 91 seghlet. 92 strändenne; (B. en räffuel) itt skäär; stötte skepet. 93
bleeff; stondandes; fast på grwndet orörlighit; (B. men) och. 95 the krigxknecter;
fångana. 96 j hæl; vndhfly. 97 höffwitzmannen; (B. jfrå) frå. 98 gefua. 99
landit. 101 vnsluppo; beholdhne.

1 Ottonde och tiwghonde. 3 (B. folcket) the Barbarske; (B. äro) mandom;
vnfångandes. 4 vptände.

Gerningar

5 offuerkommet war, och för kölden skul. Och tå Paulus baar
 tilhopa en hoop medh rijpsz och ladhe på eelden, krööp en
 Huggorm vth jfrå werman, och stack hans hand. Men tå
 folcket sågh Ormen hengiandes widh hans hand, sadhe the
 emellan sigh, Thenne mannen moste wara en mandråpare,
 10 hwilken hemden icke tilstädher leffua, ändoch han nu vnd-
 kommen är för haffuet. Men han skuddadhe Ormen j elden,
 och honom skadde ther intet aff. Men the meente skee
 skola, at han skulle vpswella eller strax falla nedher och döo.
 Tå the lenge wente ther effter, och sågho, at honom intet
 15 ondt wedherfoors, wende the sigh vthi itt annat sinne, och
 sadhe, at han war en Gudh.

Och ther icke longt jfrå, hadhe then Öffuerste offuer ööna,
 benemd Publius, en affwelsgård, then vndfick oss til her-
 berghe, och foor wel medh oss j tree daghar. Och hende
 20 sigh, at Publij fadher lågh siwk j skelffuosoott och bwkreff.
 Til honom gick Paulus in, och när han hadhe bidhit, ladhe
 han hender på honom, och giorde honom helbregda. Och
 tå thet war skeedt, komo ock andre the som siwkdom hadhe
 ther på öönne, och gingo fram, och wordo helbregda. Hwilke
 25 oss giorde mykin äro. Och när wij forom våra ferde tädhan,
 läto the komma in medh oss hwadh nödhörfftigt war.

Effter tree månader, seglde wij våra ferde vthi itt skep
 jfrå Alexandria, som ther vnder öön hadhe leghat j winter-
 läghe, vthi hwilkes baneer stoodh Castor och Pollux. Och
 30 när wij komom til Syracusa, bliffuo wij ther j tree daghar.

Text rad: 5 offuerkommit; köldhena; schul; bar. 6 til hopa; rijss; crööp.
 7 (B. Huggorm) eterfull orm; (B. jfrå) frå; wärman; stak; (B. Men) Och.
 8 (B. folcket sågh) the Barbarsche sågho; wedh. 9 (B. moste) motte. 10
 hempden; tillstädher; ath leffua; än doch; vndhkomen. 11 skwddadhe; eel-
 den. 13 vpswälla. 14 länge; (B. wente) wachtadhe. 15 it. 17 j frå. 18 be-
 nämpd; affwelsgårdh; vnfick. 18, 21, 30, 31, 33, 35, 37 (2 g.), 38, 43, 44, 50,
 53, 56, 62, 69, 70, 77, 81 till. 18 herberghie. 19 wäl. 20 (B. Publij) hans;
 skälffwosoot; j bwkreff. 21 till. 22 sina hender; giordhe; helbregdhhan. 23 siwk-
 doom. 24 ööna; wordho; hälbrogghda. 25 och giordhe; ära; ferdhe. 26 loto;
 koma; hwad; nödhörfftuft. 27 månadha; färdhe. 28 (B. jfrå) frå; ööna; winter
 läghe. 29 (B. vthi hwilkes baneer stoodh) huilkit itt sköld merke hadhe. 30 (B.
 bliffuo) worom.

Apostla

Tädhan seglde wij om kring, och komom til Rhegium, Och en dagh ther effter, blåste Sunnan wädher vp, så at wij komom then andra daghen ther effter til Puteolon, Och effter wij funno ther brödher, wordo wij bidhne, at wij skulle bliffua när them j siw daghar, Och så komo wij til Rom. 35
 Och tå brödherna fingo höra om oss, gingo the emoot oss in til Appiforum, och til Tretabern. När Paulus them sågh, tackadhe han Gudhi, och toogh tröst til sigh. Och när wij komom in j Rom, offuerantwardadhe Vnderhöffuitzmannen fånganar Öffuerhöffuitzmannenom. Men Paulo wardt til- 40
 stadt wara för sigh sielff medh en kriggsknecht, som toogh wara på honom.

Effter tridie daghen, kalladhe Paulus tilhopa the yppersta aff Judanar. Och när the komo, sadhe han til them, J män och brödher, ändoch iagh intet giordt hadhe emoot wårt 45
 folck, eller emoot fädhernars stadgar, wardt iagh likwel bunden offuerantwardat vthu Jerusalem j the Romares hender, Hwilke, tå the migh ransakat hadhe, wille the slept migh, effter ingen dödz saak fandz medh migh. Men effter Ju-
 danar sadhe ther emoot, nödhgades iagh skiuta migh til 50
 Keysaren, Jcke så, at iagh någhot haffuer, ther iagh wil beklagha mitt folck före. För thenna saken skul, haffuer iagh kallat idher at iagh måtte see idher och tala medh idher, Ty för Jsraels hopp skul, är iagh ombunden medh thenna
 kädhion. 55

Tå sadhe the til honom, Wij haffue hwarken fått breff om tigh aff Judea, ey heller haffuer någhor aff brödherna tädhan

---

Text rad: 34 funnom; wordho. 35 komom. 36 brödhrena. 37 Appij forum; (B. Tretabern) the tree tabernor. 39 öffuerantwardadhe; (B. Vnderhöffuitzmannen) höffwitzmannen. 40 fonganar; öffuerste höffwitzmannenom; wort. 41 (B. wara för sigh sielff) ath han bleeff alleena; krigxknecht. 43 tridhie; till hopa. 44 Judhanar. 45 brödhra; än doch. 45-46 (B. wårt folck) wår almoga. 46 fädhrens; stadghar; wort; lekawäl. 47 (B. vthu) vthaff; Hierusalem; (B. j) vthi; Römerskes. 48 *Hwilke* saknas; mich; ransakat; släpt. 49 Judhana. 50 (B. sadhe) fadhe(l); nödhgadhes; skywta. 51 icke; will; beklagha. 52 mit; (B. För) men för; hafuer. 53 kallat idher till migh; (B. måtte) wille. 54 (B. Ty) för ty; hop; om bunden. 55 kädhian. 56 haffuom; breeff. 57 (B. aff frfr. Judea) vthaff; Judee landit; någhon; brödhrena.

Gerningar

kommet, och bebodhat oss, eller talat någhot ondt om tigh.
Och begäre wij nu aff tigh höra, huru tu thet haffuer före,
60 Ty om thetta partijt är oss wetterlighit, at allestädz sägs
ther emoot. Och tå the hadhe satt honom en dagh före, komo
the en stoor hoop til honom j herberghet, hwilkom han vth-
tydde, och betygadhe Gudz Rike, Och gaff them före om
Jesum vthaff Mosi Lagh, och vthaff Propheterna, jfrå mor-
65 ghtonen och in til afftonen. Och somlighe troodde thet som
sadhes, och somlighe troodde icke.

Och som the icke drogho offuer eens, gingo the tädhan,
tå Paulus them itt ord sagdt hadhe, At then helghe Ande
Jesai. 6. rett talat haffuer til våra fädher genom Propheten Jsaiam,
70 säyandes, Gack til thetta folcket, och sägh, J skolen höra
medh öronen, och icke förstååt, Och see medh öghonen,
och icke kunna besinnat. Ty thetta folcks hierta är förhärdt,
och the höra swårigha med sijn öron, och sijn öghon haffua
the igenlyckt. At the icke någhon tijdh skola see medh ögho-
75 nen, och höra medh öronen, och förstå medh hiertat, at the
måtte vmwendas, at iagh them hela måtte. Så skal idher nu
wetterlighit wara, at thenna Gudz saligheet är send til Hedh-
ninganar, och the skola hörat. Och när han hadhe thet sagdt,
gingo Judanar vth jfrå honom, och hadhe emellan sigh mykin
80 disputering. Men Paulus bleff j heel tw åår vthi thet hws
han leegt hadhe, Och vndfick alla the som ingingo til ho-
nom, predicandes Gudz Rike, och lärde om Herran Jesum
medh all tröst, Och ingen förbödh honom thet.

Enden på Apostla Gerningar.

Text rad: 58 kommit. 59 begärom; hurw; haffuer thet. 60 för ty; witterli-
ghit; allestädz; säyes. 62 herberghit. 64 (B. jfrå) frå. 65 (B. thet) thy. 67
öffuer. 68 oordh. 68-69 (B. At . . . haffuer) Retteligha haffuer then helghe ande
talat. 69 fädhra; Esayam. 70 folkit; scholen. 71 öromen; förstådh; öghomen.
72 för ty; folkens; förhärdhat. 73 (2 g.) (B. sijn) theres; hafua. 74 igenlucht;
öghomen. 75 öromen. 76 (2 g.) motte; vmwändas; skall. 77 witrerlighit(!);
salugheet; sänd; hedhningana. 78 (B. skola hörat) wardha thet hörande. 79
Judhanar; j frå. 80 (B. disputering) befråghilse; (B. Men Paulus bleff) Och bleeff
Paulus; hela. 82 rijke; lerdhe. 83 (B. Och . . . thet) oförbudhen.

Förspråk på S. Pauli

Epistel til the Romare.

Thenna Epistel är thet retta hoffuudstycket aff Nyia Testamentet, och thet alrklarasta Euangelium. Then wel werd är, at een Christen menniskia ey allenast wiste henne 5 ord jfrå ord vthan til, vthan ock dagligha ther medh vmginge, såsom medh siälennes dagligha brödh. Ty hon kan aldrih förmykit eller för wel läsen eller betrachtat warda. Och jw meer hon handlas, jw kostelighare warder hon, och jw bäter smakar hon. Therföre är ock nu thetta förspråk 10 giordt, medh hwilko beredhes, såsom en ingång j samma Epistel, så at hon må thes bäter förstås. Ty hon haffuer här til dags medh monga glosor mykit warit förmörkrat, then doch aff sikh sielff är itt klart liws, noogh förmændes vplysa och förklara hela Scrifftena. 15

J förstonne moste wij lära kenna orden, och weta, hwadh S. Paulus menar medh these ord, Lagh, Synd, Nådh, Troo, Retferdigheet, Kött, Ande, och sådana flere, annars är fögho nytta läsa här vthi.

Thetta ordet Lagh, moste här icke förstås som man plä- 20 ghar ther medh förstå en lärdom, hwadh man göra eller låta

---

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; Sancti. 2, 13, 31 (2 g.), 32 (2 g.), 40, 50, 68, 79 (2 g.), 84, 110 (2 g.), 115, 117, 118, 126, 132, 158, 162, 176, 179 (2 g.), 181 (2 g.), 182, 189, 194, 196, 199, 225, 227, 233, 235, 237, 249 (2 g.), 275, 285, 290, 303, 306, 307, 313, 314, 331, 332, 354, 358, 366, 371, 373, 379, 392, 393, 412, 413, 414, 417, 429, 433, 438, 454, 461, 462, 476, 482, 504, 518, 525, 528, 536, 539, 542, 546, 548 (2 g.), 557 till. 2 (B. Romare) Romerska. 3 Epistolän; thett; huffuudstycket; nyia testamentit. 4 och är thet; aldra claresta; wäl. 5 wärd; (B. är) wore; en; cristen; allena. 6 (2 g.) oord; (B. jfrå) frå; (B. vthan til) vthwertes; hon dagligha. 7 så som; daglighit; för ty. 8 förwäl; betractat; wardha. 9 (B. handlas) handlat wardher; kosteligharen; hon wardher. 10 bätter; hon smakar. 11 huilko; *såsom* saknas; inghon (!). 12 epestel; testa; bätre; förstås; för ty. 14 (B. aff) vthaff; it; clart; lyws; nogh. 15 förclara; heela. 16 mostom; oorden; huadh. 17 oordh. 18 Retferdigheet; Kööt; Anda; (B. och) öch (!). 19 nytto; ath läsa; (B. här vthi) ther vinnan. 20 oordhit; (B. som) så som. 21 huadh.

Förspråk

skal. Såsom thet tilgåår medh människiors Lagh, ther man
gör Laghen fyllest medh gerningom, om thet än icke skeedde
aff hiertat, Men Gudh dömer effter hiertans grund. Therföre
25 wil ock hans Lagh haffua hiertans grund, och låter sigh icke
nöya medh gerningana, vthan heller straffar the gerningar
som icke göras aff hiertat, såsom skrymterij och lögn. För
hwilka saak alla människior kallas lögnachtighe, Psalmo
cxvj. Ty ingen människia håller, eller kan hålla Gudz Lagh
30 aff hiertans grund, vthan hwar man finner j sigh sielff olust
til thet godha, och lust til thet onda. Ther nu icke är frij
lust til thet godha, ther är icke hiertans grund til Gudz Lagh.
Och ther medh är ther ock wisseligha synd och Gudz för-
törnelse, ehuru ärlighit leffuerne och godha gerningar vth-
35 wertes skjina.

Ther aff besluter S. Paulus j thet andra Cap. at Judanar
äro alle syndare, och sägher, at allenast the som Laghen ful-
borda, äro rettferdighe för Gudhi, Och wil ther medh, at
ingen fulbordar Laghen medh gerningar, vthan sägher heller
40 til them, Tu lærer, man skal icke göra hoor, och tu gör hoor.
Jtem, J hwilko tu dömer en annan, j thet samma fördömer
tu tigh sielff, så tu gör thet samma som tu dömer. Såsom han
wille säya, Tu leffuer degheligha vthwertes j Lagsens ger-
ningar, och dömer them som icke så leffua, och tu weest lära
45 hwar man. Tu seer een agn j eens annars ögha, men j titt
eghit ögha warder tu icke warse en bielka. Ty ändoch tu
wel vthwertes håller Laghen medh gerningar för fruchtan
skul, at tu icke skalt warda straffat, eller för löön skul som

---

Text rad: 22 skall; så som; tillgår. 23 (B. fyllest) fult. 24 (B. aff) vthaff. 26
(B. nöya) ätnöya (!); gerningana; (B. heller straffar) straffar heller mykit meer. 28
huilka; lögnactughe; Psal. 29 (B. cxvj.) cxv.; hålla kan. 30 (B. aff) vthaff; vtan;
huar; (B. j) widh. 31 oonda. 33 förtörnelse. 34 ee hurw. 36 Capitelit; Judhanar.
37 allena; (B. Laghen fulborda) fultgöra laghen. 38 retferdughe; will. 39 (B. ful-
bordar) fultgör; gerningana; vtan; (B. heller) mykit meer. 41 huilko. 42 sielffuan;
(B. såsom) så som. 43 vthwärtens; (B. j Lagsens gerningar) medh the gerningar som
laghen biudha. 44 såå; weet. 45 huar; (B. een) en; (B. eens) en. 46 wardher; (B.
bielka) balk; för ty; Endoch. 47 wäl; vthwärtens; gerningana; fruktan. 48 (2 g.)
skull; (B. skalt) skall; lönen.

Förspråk

tu wenter tigh ther före, så gör tu doch thet alt vthan lust
och kärleek til Laghen, Ja, medh olust och twång, och giorde 50
gerna annars, om icke Laghen wore. Aff hwilko fölier, at
tu aff hiertat äst Lagsens fiende. Hwadh är tå thet tu lærer
andra icke stiela, tå tu sielff äst en tiwff j hiertat, Och ful-
folgdet gerna vthwertes medh gerninganar, om tu toorde?
Som ock icke pläghar lenge wara medh sådana skrymtare, 55
förr än thet brister wel vth medh vthwertes gerningar. Så
lärer tu tå andra, men tigh sielff intet, och weest icke sielff
hwadh tu lærer, haffuer ey heller retteligha förstått Laghen.
Ja, Laghen förökar syndena, som han sägher j v. Cap.
Therföre at menniskian warder icke vthan Lagsens fiende, 60
jw meer Laghen vthkräffuer, thet man icke göra kan.

Therföre sägher han j vij. Cap. Laghen är andeligh.
Hwadh är thet? När Laghen wore lekamligh, tå skeedde
henne fyllest medh gerningar, Men effter hon är andeligh, 65
gör henne ingen fyllest, vthan alt thet tu gör, ginge aff hier-
tans grund. Men itt sådant hierta giffuer ingen vthan Gudz
Ande, then gör menniskiona lijka widh Laghen, at hon fåår
lust til Laghen aff hiertat, och gör sedhan alt, icke aff fruch-
tan eller twång, vthan aff frijtt hierta. Så är nu Laghen an-
deligh, j thet hon wil medh sådana andelighit hierta elskas 70
och fulbordas, och kräffuer en sådana Anda. Ther han icke
är j hiertat, ther bliffuer synd, olust, fiendskap emoot Laghen,
then doch godh, rett och heligh är.

Så skalt tu nu wänias widh orden, at ther skil mykit på,
göra Lagsens gerningar, och fulborda Laghen. Lagsens 75

Text rad: 49 therföre; alt thet; vtan; frij lust. 50 kerleek; giordhe. 51
huilko; (B. fölier) vthfölyer. 52 aff hiertat saknas; lagsens; huadh; ath tu lærer.
53 (B. icke stiela) ath the icke skola stiäla; fulfölgedet. 54 gerningana. 55 mykit
lenge. 56 (B. förr än) medh mindre; wäll. 57 sielffuan (frfr. intet); west. 58
huadh; förståndit. 59 förökar; Capitel. 60 (B. Therföre at) ty; wardher; vtan;
lagsens. 61 iw. 62 siwnde; Capitel; andelighen. 63 Huad; lecamligh; skedde.
64 gerninganar; (B. är) än (!); andelighen. 65 vtan; (B. ginge) går; (B. aff) vthaff.
66 it; vtan. 67 lijk; får. 68 sidhan; (B. aff frfr. fruchtan) vthaff; fructan. 69
frijt; andelighen. 70 j thet ath; will; älskas. 71 (B. fulbordas) fultgöras. 73
goodh; häligh. 74 (B. skalt) skall; oordhen; skill; (B. på) ååt. 75 ath göra; lagh-
sens (frfr. gerningar, och); (B. fulborda Laghen) göra laghen fult; Lagsens (frfr.
gerningar, är).

Förspråk

gerningar, är alt thet menniskian gör eller göra kan aff Laghen, aff sin eghen frij wilia, och egna kraffter, Men then stund medh sådana gerningar, är olust j hiertat och twång til Laghen, äro sådana gerningar alla förtapadha, och til
80 intet nyttigha. Thet menar S. Paulus j iij. Cap. tå han sägher, Genom Lagsens gerningar warder ingen menniskia retferdigh för Gudhi. Här aff seer tu nu, at icke annat är än bedrägherij, ther somlighe lära, at man medh gerningar skal beredha sigh til nådhena. Huru kan then beredha sigh medh
85 gerningar til thet gott är, som ingen godh gerning, vthan olust och owiliogt hierta gör? Huru skal then gerning wara Gudhi behagheligh, som aff itt olustigt och owiliogt hierta går?

Men fulborda Laghen, är medh lust och kärleek göra
90 Lagsens gerningar, och leffua ärligha och wel, frij vthan Lagsens twång, lijka som ingen Lagh eller straff wore. Men sådana lust eller frij kärleek, giffuer then helghe Ande in j hiertat, som han sägher j v. Cap. Men Anden warder icke giffuin, vthan allenast vthi, medh, och genom trona på Jesum
95 Christum, som han sägher j första Cap. Så kommer icke troon, vthan allenast genom Gudz ord eller Euangelium, thet Christum förkunnar, huru han är Gudz Son och Menniskia, dödher och vpståndén för våra skul, Såsom han j iij. iiij. och x. Cap. sägher.

100 Här aff kommer, at troon allena gör menniskiona retferdigha, och fulbordar Laghen, Ty hon förer Andan medh sigh aff Christi förtienst. Men Anden gör menniskiona lus-

---

Text rad: 76 gerninga; *gör eller* saknas. 77 (B. aff) vthaff; eghin; aff sin eghin crafft. 79 gerninga; förtapadhe. 80 nyttughe; tridhie; Capitelet. 81 laghsens; wardher; retferdugh. 82 *för Gudhi* saknas; (B. bedrägherij) förförilse. 83 skall. 84 (B. Huru kan then) hoo kan; bereedha. 85 (B. som) then; goodh. 86 (B. gör) göra kan; skall; gerningen. 86-87 gudhi wara. 87 behaghelighen; (B. som) then; (B. aff) vthaff; *itt* saknas; olustugt. 89 *Men* saknas; (B. fulborda Laghen) Göra laghen fult; kerlek. 90 laghsens; wäll; vtan. 91 laghsens; (B. lijka) likerwijs; *Men* saknas. 92 kerlek; geffuer; 93 femte; Capitel. 94 giffuen; allena; troona. 95 Capittel. 96 allena; oord. 97 minniskia. 98 skull; (B. Såsom) som; tridhie; fierdhe. 99 tiyonde; Capitel. 100 retferdugha. 101 (B. fulbordar Laghen) gör laghen fult. 102 (B. aff) vthaff; färtienst(!); lustugha.

Förspråk

tigha och frijhiertadha, såsom Laghen kräffuer, Så gå tå godha gerningar sielffkräftdt aff troonne, Thet menar han j iij. Cap. sedhan han Lagsens gerningar bortkastat hadhe, at thet lydher, såsom han wille nedherleggia Laghen genom trona. Ney (sägher han) wij vprette Laghen genom trona, thet är, wij fulborde Laghen genom trona. 105

Synd heter j Scrifftenne, icke allenast then vthwertes gerningen, vthan alt thet som dragher och tilböggher til then vthwertes gerningena, nemligha, hiertans grund medh alla kraffter, Så at ingen vthwertes gerning kan reknas ond och kallas synd, vthan hon går aff hiertans grund. Och seer Scrifften besynnerligha til hiertat och på rotana och vrsprungit til all synd, som är otroon j hiertans grund. Så, at såsom troon allena retferdighar, och haffuer Andan och lust medh sigh til godha vthwertes gerningar, Så syndar ock otroon allena, och vpwecker kötet, och gör lust til onda vthwertes gerningar, Såsom Adam och Heue skeedde j Paradijs, Gene iij. 110 115 120

Här aff kommer, at Christus nempner allena otrona synd, Johan. xvj. tå han sägher, Anden skal straffa werldena för synd, Ty at the icke troodde på migh. Therföre förr än godha eller onda gerningar skee, såsom godh eller ond frucht, moste tilförenna wara j hiertat troo eller otroo, såsom een root, musten och hoffuudhkrafften til alla synd. Hwilken ock therföre kallas j Scrifftenne, Ormahoffuudh, och gamla 125

Text rad: 103 frij hiertadha; cräffuer. 104 gerninga; (B. sielffkräftdt) sielffua; (B. aff) vthaff; troona. 105 rridhie (!); Capitel; laghsens; bortcastat. 106 så som. 107 trooua (!, frfr. Ney); troona (frfr. thet). 108 och icke nedherleggie, thet är; (B. fulborde Laghen) görom laghen fult; troona. 109 (B. icke) ey; oonda lecamligha vthwertes. 110 tilböggher. 110-111 (B. then vthwertes gerningena) the oonda vthwertes gerningana. 112 craffter; räknas; oond. 113 vtan; går; (B. aff) vthaff; (B. hiertans) samma hiertas. 114 (B. besynnerligha) sunderligha; (B. på) vppå; vrsprungit. 115 al. 116 så som; (B. retferdighar) gör andan retferdughan. 116-117 (B. haffuer . . . sigh) gör lust. 117 (B. ock) ach (!). 118 allena otroon; (B. vpwecker kötet) kommer kötit vp; gör saknas; oonda; vtwertes. 119 Så som; Eue. 120 Genn. 121 (B. at) thet; nämpner; otroona; för synd. 122 Jo; skall; werldeua (!). 123 syndena; trodde; förra än. 124 oonda; gerninga; så som; goodh; oond; frucht. 125 så som; en. 126 hoffuudhkrafften; huilken. 127 ormahuffuudh; gamla.

Förspråk

Drakans hoffuudh, thet quinnonnes sädh eller affödha, som är Christus, sönderkrossa skulle, såsom Adam loffuat wardt.

- 130 Nådhe och gâffua skil vppå. Nådhe heter retzligha Gudz
 gunst och hulheet, som han haffuer til oss j sikh sielff, aff
 hwilka han warder benäghen til at giwta j oss sin Anda medh
 hans gâffuor. Såsom j v. Cap. wel vthtryckes, tå han sägher,
 Nådhe och gâffua j Christo etc. Och ändoch gâffuan och An-
 135 den daghligha förkoffwra sikh, och äro icke än nu så ful-
 komligha, at ond luste och synd bliffua jw än nu quarre j
 oss, och stridha emoot Andan, såsom han sägher j vij. Cap.
 och Gala. v. Och såsom Genesis iij. sagdt är, at itt haat
 skulle wara emellan quinnonnes sädh och ormens sädh, Så
 140 gör likwel nådhen så mykit, at wij för Gudhi wardom aldeles
 reknadhe retferdighe. Ty hans nådh delar eller styckiar sikh
 icke, såsom gâffuonar göra, vthan anammar oss aldeles vthi
 Gudz hyllest för Christi skul, then wår förswarare och mid-
 lare är, och för thet at gâffuonar äro begynta j oss.
- 145 Så förståår tu tå thet vij. Cap. ther S. Paulus kallar sikh
 än nu en syndare. Och doch vthi thet viij. sägher, at vthi
 them som j Christo äro, är intet fördömelighit. För kötet
 skul thet än nu odödhat är, äre wij än nu syndare, Men effter
 wij troo på Christum, och haffue Andans begynnelse, är
 150 oss Gudh så gunstigh och nådheligh, at han sådana synd
 intet achta eller döma wil, vthan wil göra medh oss effter
 trona j Christo, til tess synden warder dödhat.

Text rad: 128 huffuudh; quinnonnas; affödha. 129 söndercrossa; så som; wart.
 130 (2 g.) Nådhe; skill. 132 huilka; wardher; giuta; genom Christum sin anda.
 133 så som; thet femte; Capitelet; wäll. 134 gâffna (!); Gâffuonar äro thet anden
 werkar j oss, som är troon, kerleken, hoppet, prophecier etc., som j xij. Capitel för-
 telies, och j. Cor. xij. Och än doch gâffuan. 135 förcoffrar; (B. äro) är; fulkom-
 lighen. 136 oond. 137 så som; thet siunde; Cap. saknas. 138 så som; Genn;
 (B. sagdt) föresagt. 139 *Så* saknas. 140 lecawel; såå; for. 141 retferdighe; nådhe;
 deelar. 142 så som; annammar. 143 (B. förswarare) förspråkare. 144 (B. thet)
 then skul; begynte. 145 förståår (!); siwnde; Capitelet; (B. ther) ath. 147 fördöme-
 lighit för the ofulkomligha gâffuonars och andans skull; kötit. 148 skull; (B. äre)
 ärom. 149 troom; påå; haffuom; begynnelse. 150 os; gunstigh. 151 acta. 152
 troona; thes; wardher.

Förspråk

Troo är icke någhor menniskligh mening eller dröm, then somlighe hålla för troo. Hwilke när the see ingen bät-
ring j leffuernet eller godha gerningar effterfölia, falla the 155
vthi then willo, at the säya, Troon är icke noogh, man moste
göra gerningar, skal man warda from och saligh. Thet
kommer ther aff, tå the höra Euangelium, så falla the til,
och göra sikh aff sina eghna kraffter en tancka j hiertat, som
sägher, Jagh troor, thet hålla the tå för een rett troo. Men så- 160
som thet är en menniskligh dicht och tancke, kan thet intet
förwandla hiertat til någhon godheet, therföre fölier ther
ock ingen bättring aff j leffuernet.

Men troo är itt Gudz werck j oss, thet oss förwandlar och
på nytt födher aff Gudhi, Johan. j. Och dödhar then gamla 165
Adam, och gör oss platt andra menniskior j hierta, hoogh,
sinne, och j alla kraffter, och haffuer then helgha Anda medh
sikh. Hon är itt lijffachtigt och krafftigt ting, så at omöghe-
ligit är, at hon icke altjindh skulle göra thet gott är. Hon
fråghar ock icke om godha gerningar skola göras, vthan förr 170
än man fråghar, haffuer hon giordt them, och är alt jemt j
öffningenne. Men then sådana gerningar icke gör, then är
een trolöös menniskia, famlar och söker om kring sikh effter
trona och effter godha gerningar, och weet hwarken hwadh
troo eller godha gerningar äro. 175

Troo är een lijffachtigh och stadigh förtröstning til Gudz
nådih, så wiss at man tusende resor dödde ther offuer. Och
sådana förtröstning på Gudz nådh, giffuer menniskionne lust
och wilia til Gudh, och til alt thet skapat är, hwilket then

Text rad: 153 någhon. 154 somblighe; huilke, ath ingen. 155 gerninga; effter-
fölya. 156 willona; (B. Troon) ath troon. 157 gerningana; skall; salugh. 158 ath
thå. 159 (B. aff) vthaff; (B. sina) theras; (B. eghna kraffter) eghin crafft. 160 en;
rätt; så som. 161 dict. 162 goodheet; fölyer. 164 (B. j) vthi. 165 (B. på) vppåå;
och then dödhar then; gambla. 166 hiertat; hoghenom. 167 sinnet; craffter.
168 lijffachtigt; krafftigt; omöghlighit. 170 (B. skola göras) äro görandes. 170-
171 förra än. 171 iempt. 172 (B. öffningenne) brwkningen. 173 en; troolösz;
famblar; cring. 174 troona. 175 gerninga; (B. äro) är. 176 en; lijffachtigh;
(B. stadigh) säkir. 177 nådhe; (B. dödde) doghe. 178 (B. förtröstning på) för-
tröstning och besinning om; nådhe. 178-179 (B. giffuer . . . wilia) gör menniskiona
gladh, tröstugh, och lustugha. 179 huilkit.

Förspråk

180 helghe Ande gör j troonne. Ther aff warder man wiliogh
 och lustigh til at göra allom gott vthan twång, allom til
 dienst wara, all ting lijdh Gudhi til wilia och loff, then honom
 sådana nådh bewijsat haffuer. Så at omögheligit är, skilia
 gerningena jfrå troonne, såsom omögheligit är, skilia loghan
 185 och werman jfrå eeldenom. Therföre tagh tigh wara för tin
 eghen falska tancka, och för onyttigha squalrare, som låtas
 wijse wara mykit at döma om trona och godha gerningar, och
 äro doch alrastörste dårar. Bedh Gudh, at han werckar trona
 j tigh, annars bliffuer tu wel vtan troo til ewigh tijdh, ehwadh
 190 tu tencker eller gör.

Retferdigheet är nu sådana troo, och heter Gudz rettfer-
 digheet, eller then för Gudhi geller, Therföre at Gudh giffuer
 henne, och recknar henne för rettferdigheet, för Christi wår
 medlares skul, och kommer menniskiona til at giffua hwariom
 195 och enom thet honom bör. Ty genom trona warder men-
 niskian quitt widh synden, och får lust til Gudz bodh, ther
 medh giffuer hon Gudhi hans äro, och betalar honom huadh
 hon honom skyllich är. Men menniskiomen är han wilie-
 ligha til dienst, medh thet han kan, och betalar ock så ther
 200 medh hwariom manne. Sådana retferdigheet kan icke wår
 natur, frij wilie, eller wåra kraffter åstadh komma. Ty såsom
 ingen kan sikh sielffuom giffua trona, så kan ock ingen aff
 sikh sielff borttaggha otrona. Huru wil han tå borttaggha nå-
 ghon then minsta synd? Therföre är alt falskt, skrymterij

Text rad: 180 aude(!); troone; wardher. 181 lustugh. 182 tienist; lidha. 183 nådhe; bewisat; omöghlighit; ath skillia. 184 gerningana; (B. jfrå) frå; trona; så som; omöghlighit; skillia. 185 (B. jfrå) frå. 186 eghin; för saknas; onyttigha. 186-187 (B. låtas . . . gerningar) vthåff trona och godha gerninga wilia cloke wara ath döma. 188 aldra störste; Bidh; werkar; troona. 189 (B. j) vthi; wäl; vthan; ewogh; ee hwadh. 190 (B. tencker eller gör) diktat eller tenker aff tigh sielff. 191 Retferdugheet; sådada(!); retferdugheet. 192-193 (B. Therföre at Gudh giffuer henne) ty hon är gudz gåffua. 193-194 och recknar henne för rettferdigheet, för Christi wår medlares skul saknas. 195 för ty; wardher. 196 (B. quitt widh) frij för; får. 197 (B. hon) han; (B. hans) sina. 198 (B. hon) han; skyllich. 199 tieneste. 200 retferdugheet. 201 natwr; crafter; För ty; (B. såsom) som. 202 geffua; såå. 203 (B. borttaggha frfr. otrona) bortleggja; otroona; hurw; will; (B. borttaggha frfr. någhon) bortleg gia(!); och skrymterij.

Förspråk

och synd, som vthan trona eller j otroonne skeer, Rom. xiiij. 205
thet skjne så gott som thet kan.

Kött och Anda moste tu icke så här förstå, at kött är alle-
nast thet okyskheet på rörer, och Ande thet som inwertes j
hiertat på rörer, Vthan kött kallar Paulus såsom Christus
Johan. iij. Alt thet aff kött födt är, hela menniskiona medh 210
krop och siäl, medh förnufft och all sinne, therfore at alt
thetta handlar effter kötet, så at tu ock wel må kalla then
kötzligh, som vthan nådhen om högga andeligha saker mykit
talar eller lærer, såsom tu wel förstå må aff kötzens werck,
som Paulus vprecknar, Gal. v. ther han ock ketterij och haat 215
kallar kötzens werck. Och Ro. viij. sägher han, at Laghen
warder förswaghat för kötet skul, hwilket icke om okyskheet,
vthan om alla synder och alrarest om otroo sagt är, hwilken
then alra andelighasta synden är.

Twert emoot må tu ock kalla then menniskio andeligh, 220
som all ting handlar effter Andan, ändoch hon medh vth-
wertes gerningar vmgåår, såsom Christus tå han Läriunga-
nars fötter twådde. Och Petrus tå han förde båten och
fiskiadhe. Så at kött är then menniskia, som inwertes och
vthwertes leffuer och werckar, thet som til kötzens nytto 225
och timelighit leffuerne tienar. Ande är then menniskia som
inwertes och vthwertes leffuer och werckar, thet som til
Andan och til thet tilkommande lifluet tienar.

Vthan sådana förstånd om thenna ord, warder tu aldrigh
förståndande thenna Epistlen, eller någhon book j then 230
helgha Scrifft. Therfore tagh tigh wara för alla Lärare, som

Text rad: 205 vtan; *eller j otroonne* saknas; Ro. 207 Köt; såå; allenest. 208 okuskheet; *j* saknas. 209 köt; så som. 210 (B. aff) vthaff; köt. 211 crop; siel; al. 211-214 (B. therfore at . . . lærer) så ath menniskian vthaff alt thetta kallas kötzlighen, therfore ath thet alt handlar effter kötit thå icke nådhen på ferde är. 214 så som; wäll; (B. aff) vthaff; wärck. 215 vpräcknar; Gala. 216 Roma. 217 (B. warder) wort; kötit; skull; huilkit; okuskheet. 218 aldramest; *hwilken* saknas. 219 aldra; (B. synden) last. 220 (B. må tu ock kalla) kallas; menniskia; andelighen. 221 än doch; (B. medh vthwertes) vnderstundom medh aldra vthwertughasta. 222 vmgåår; så som; läryunganas. 223 föter; fördhe. 224 såå; köt. 225 werkar. 226 timlighit. 227 werkar. 229 Uthan; förstand; oord; wardher. 230 förståndandes; thenne; Epistelen.

Förspråk

these ord annars bruka, ware sikh hoo the helst wara kunna.
Nu wele wij see til Epistlen.

- I. Efter en Euangelisk Predicare tilhörer j förstonne at
235 straffa och til synd göra medh Gudz Lagh, alt thet som vthan
Andan och trona på Christum leffuat warder, aff hwilko
menniskian drags til at kenna sikh sielffua, thet är, sijn eghen
skröpligheet och jemmer, och warder ther aff ödhmiukat
och begärar hielp. Så gör ock S. Paulus här, begynnandes j
240 första Capit. straffa otrona och the groffua synder, the ther
skenbarligha äro, såsom Hedhninganars synder woro, och
än nu äro andra fleres, som leffua vthan Gudz nådh. Och
sägher, Gudz wredhe aff himmelen warder vppenbar genom
Euangelium offuer alla menniskior, för theras ogudhachtig-
245 heet och odygd skul, Ty ändoch the weta och dagligha för-
finna, at en Gudh är, så är doch naturen vthan nådhen aff
sikh sielff så ond, at hon hwarken tackar eller ärar honom,
Vthan förblindar sikh sielff, och faller vthan återwendo
vthi arghare wesende, til tess hon kommer til affgudherij,
250 stumma synder, och alla laster, Och ther til medh låter sådant
ostraffat bliffua på androm.
- II. Vthi ij. Cap. strecker han ock sådana straff widhare vth
på them som synas vthwertes frome wara, och synda doch
hemligha, sådana som Judanar woro, och än nu alle skrym-
255 tare äro, som vthan lust och kärleek wel leffua, Men j hiertat
äro the Gudz Lags fiendar, och doch gerna döma andra,
Såsom alla skrymtares art är, at the hålla sikh sielffua klara
och rena, och äro doch fulle med girigheet, haat, högferd

Text rad: 232 (B. these) thenne; oord. 233 Epistolan. 234 Effter. 236 vthan trona; Christo; wardher; huilko. 237-239 (B. människian . . . hielp) människianar draghas till ath kenna sikh sielffua, thet är, theras eghin skröpligheet och jemmer, och warda ther aff ödmjukadhe och begära hielp. 240 Capitulet; otroona. 241 skinbarligha; såå som; hedninganas. 242 *än nu äro* saknas; andres flere; the som; vtan; nådhe. 243 *aff himmelen* saknas; wardher; oppenbar. 244 ogudhachtugheet. 245 *skul* saknas; för ty; än doch; dagligha. 247 oond. 249 wäsende; till thes ath. 250 lather. 252 Uthi; annat; Capitel. 253 påå. 254 heemligha; (B. sådana som Judanar woro) så som Judhana gjorde. 255 *äro* saknas; the som; vtan; kerlek; (B. wel leffua) föra it gott leffuerne. 256 fiender til gudz lagh; wilia doch. 257 (B. Såsom) som; skrymtare; clara. 258 reena; medh; girugheet; högferd.

Förspråk

och alla slemheet, Matt. xxij. Hwilke äro the samme som Gudz mildheet förachta, Och effter sins hiertas hårdheet, 260
 samka offuer sigh Gudz wredhe. Så at Paulus, såsom en
 rett Lagsförklarare, låter ingen bliffua vthan synd, vthan
 förkunnar allom them Gudz wredhe, som aff naturen eller
 sijn eghen krafft wilia haffua itt gott leffuerne, och låter them
 icke bätre wara än the vppenbara syndare. Ja, han sägher 265
 at the äro hårdhiertadhe och obootferdighe.

Vthi iij. Cap. gör han them bådha lijka, och sägher, at III.
 then ene är som then andre, allesammans syndare för Gudh.
 Vthan thet, at Judanar hadhe Gudz ord, ändoch monge aff
 them troodde intet ther vppå. Doch är för then skul Gudz 270
 trofastheet och sanferdigheet icke vthe. Och dragher han
 thet talet j lj. Psalmen här in, at Gudh bliffuer rett j sijn ord.

Text rad: 259 allo; slemheet; huilke. 260 föracta. 260-261 (B. effter . . . wredhe) för sambla gudz wredhe för theres hiertas hardheet skull. 261 S. Paulus; såå som. 262 laghförclarare; later; (*som vthaff* i kustoden motsvarar andra raden på följande sida). 263 (B. aff) vthaff. 264 (B. sijn) theras; crafft; leffwerne. 265 oppenbara; syndarena. 266 hardhiertadhe; (B. obootferdighe) obotelighe. 267 Uthi; tridhie; Capitelet; (B. gör . . . lijka) kastar han them bådha vthi en hoop. 268 alle sammans; (B. Gudh) gudhi. 269 *thet* saknas; Judhana; oord; endoch. 271 trofastheet; sanferdugheet. 272 (B. lj.) l.; sinom oordhom. Mellan rad 272 och rad 273 är i N. T. följande stycke inskjutet: Ty Daudid sägher, Jach kenneer mijn synd, tigh allena haffuer iach syndat, och giordt illa in för tigh, på thet ath tu skall retferdugh wara j thinom oordhom, och öffuerwinna thå tu dömes etc., huilkit lydher såå som man skulle göra synd, vppåå thet gudh skulle wara retferdugh, som S. Paulus och dragher thet här in, och är doch icke så, vthan wij skolom bekenna syndena ther gudh giffuer oss skull före j hans lagh, påå thet han skall warda kend therföre ath han är sanferdugh och rett, och holler sit löffte, Men offuer thenna bekennilsen tretta somlighe medh gudh, och wilia icke hålla theras gerningar för synd, och så bliffua the icke skickelighe till ath få gudz barmhertugheet, och så moste gudh wara them en liughare och dömas j sinom oordom, ath han icke haffuer giordt medh them barmhertugheet, thet doch icke är gudz skull vthan theras som icke wilia bekenna syndena, för ty the see allenast på the groffua vthwertes synderna, och intit påå huffuudh arffsynden, j huilko naturen aflat och född är, och liffuer ther vthi, om huilka doch Daudid j them versenom sägher, Så wil nw Paulus ath icke prijsar synden gudh (annars wore bätre göra illa än wäll) vthan syndennes bekennilse prijsar gudh, och hans nådhe, och så bliffuer gudh sanferdugh, och alla menniskior lögnactughe, thå the sådant icke bekenna, och gör icke theras otroo gudz trofastheet om intit, ty han winner likawel och bliffuer sanferdugh, hållandes sitt löffte medh them som sigh syndare bekenna.

Förspråk

Sedhan kommer han åter ther på, och bewisar ock så genom
Scriffter, at the alle äro syndare, och at ingen genom Lagsens
275 gerningar warder rettfærdigh, Vthan Laghen är giffuin til
at man må kunna kenna syndena. Ther effter begynnar han
tå, och lærer then retta wäghen, huru man skal warda from
och saligh, Och sägher, The äro alle syndare och vthan be-
römelse för Gudhi, men the moste vthan förtienst warda
280 rettfærdighe genom trona på Christum, then oss sådant för-
skyllat haffuer med sitt blodh, och är oss worden en Nådha-
stool aff Gudhi, then oss alla framfarna synder förläter, medh
hwilko han bewisar, at hans rettfærdigheet som han giffuer j
troonne, hielper oss allenast, hwilken på then tijdhen genom
285 Euangelium vppenbarat, och tilförenna genom Laghen och
Propheterna betyghat war. Altså warder Laghen genom
trona vprettat, ändoch Lagsens gerningar ther medh nedher-
leggias, så at man icke kan beröma sigh aff them.

III. Vthi thet iiij. Som han nu vthi the iij. första Capit. vppen-
290 barat haffuer syndena, och lärdt troonnes wägh til rettfærdig-
hetena, begynnar han nu möta någhra insaghor och gen-
sägningar. Och tagher före then som the mest alle plägha
haffua, som höra talas om trona, huruledhes hon rettfærdi-
ghar vthan gerningar, och säya, Skal man tå nu inga godha
295 gerningar göra? Altså håller han här Abraham före, och
sägher, Hwadh haffuer tå Abraham giordt medh sina ger-
ningar, haffuer thet alt om intet warit? Woro hans gerningar
intet nyttigha? Och besluter, at Abraham vthan alla ger-

Text rad: 273 (B. på) vppå; *ock så* saknas. 274 *the* saknas; lagsens. 275 wardher; rettfærdigh; ath laghen; giffuin (!). 277 hurw; skall; from. 278 salugh. 278-279 (B. berömelse för Gudhi) gudz prijs. 279 förtienste. 280 rettfærdighe; troona. 281 medh; bloodh; wordhen. 282 (B. aff Gudhi) för gudh; förläter. 283 huilko; rettfærdigheet; geffuer. 284 troona; then hielper; alleenast; huilken. 285 oppenbarat; tilförenna. 286 (B. Altså) och såå. 287 endoch; lagsens. 289 Uthi (frfr. thet); fierde; capitel; oppenbarat. 290 (B. troonnes . . . rettfærdighetena) wäghen (!) till rettfærdighetena genom troona. 291 (B. någhra insaghor) någhon tilltaal; geensegningar. 293 troona; rettfærdighar. 294 (B. säya) sägher om Abraham. 294-296 (*Skal man . . . och sägher* saknas. 296 gtrningar (!). 297 (B. haffuer) är. 298 till intit; nyttighe.

Förspråk

ningar, allenast genom trona wardt retferdigh, så plat, at
 förr än han hadhe giordt then gerningen, at han omskar sigh, 300
 wardt han prijsat j Scrifftenne, at han genom sina troo ret-
 ferdigh war, Gene. xv. Haffuer nu then gerningen, som war
 hans omskäreelse, intet giordt til hans retferdigheet, then doch
 Gudh honom bödh, och war jw een godh gerning, at han
 Gudhi hörigh war, så warder ock wisseligha ingen annor 305
 godh gerning någhot görandes til retferdigheten. Vthan
 såsom omskärelsen war Abrahe til itt vthwertes tekn, aff
 huilko han sina retferdigheet j troonne bewijste. Så äro ock
 alla godha gerningar icke annat än vthwertes tekn, som fölia
 aff troonne, och bewisa at menniskian är för Gudhi inwertes 310
 retferdigh, såsom een godh frucht bewisar at trädh är gott.

Ther medh stadfester nu S. Paulus, såsom medh itt kraff-
 tigt Exempel vthu Scrifftenne, thet han tilförenna lärdt
 hadhe j iij. Capit. om trona. Och dragher ther til än nu itt
 Daidz witnesbyrd j xxxij. Psalmen, then ock sägher, at 315
 menniskian warder retferdigh vthan gerningar, ändoch hon
 icke vthan gerningar är, tå hon retferdigh worden är. Sedhan
 strecker han thet Exempel vth emoot alla andra Lagsens
 gerningar, och besluter, at Judanar icke kunna wara Abra-
 hams arffuingar, allenast för blodzens skul, mykit mindre 320
 för Lagsens gerningar skul, Vthan the moste erffua Abra-
 hams troo, om the wilia wara rette arffuingar. Effter Abra-
 ham, förr än Laghen komo antingen omskärelesens eller Mosi,
 war retferdigh worden genom trona, och kallat en fadher åt
 allom them som troo. Och så mykit meer at Laghen kommer 325

Text rad: 299 troona; wort; rettferdugh; platt. 300 förra än; vmskar. 301
 wort; (B. sina troo) troona; rettferdugh. 303 vmskärilse; rettferdugheet. 304 iw;
 en. 305 hörugh; wardher. 306 rettferdugheeten. 307 så som; omskärilsen; teekn.
 308 hwilko; rettferdugheet; (B. j) genom; troona; bewisadhe; (B. äro) är. 309
 (B. icke annat än) itt; teekn; fölya. 310 (B. aff) vthaff; troona; henne bewisa;
 inwärtens. 311 rettferdugh; en; goodh; frucht; träadh. 312 (B. stadfester) befester;
 crafftught. 313 vthwr; tillförenna. 314 tridhie; capitelet; troona. 315 (B.
 xxxij.) xij. 316 wardher; (B. retferdigh) rettferdughat; än doch. 317 rettferdugh.
 318 (B. alla andra) allahanda; laghsens. 319 Judhana; (B. kunna) mågha. 320
 erffuingar; allena; skull. 321 laghsens; gerninga; skull. 322 erffuingar. 323
 förra än; antighen; vmskärilsens. 324 rettferdugh.

Förspråk

snarare wredhe åstadh än nådh, effter ingen fulbordar La-
ghen medh kärleek och lust. Therföre moste allena troon
hemta then nådhen vp, som Abraham loffuat war. Ty sådana
Exempel äro ock för wåra skul scriffuen, at wij ock troo
330 skole.

v. Vthi thet v kommer han til troonnes frucht och werck,
såsom är fridh, frögd, kärleek til Gudh och hwar man,
säkerheet, frijmodigheet, och stadigt hopp j bedröffuelsen,
Ty sådant följer alt effter, ther troon rett är, för thet osäye-
335 ligha godha skul, som Gudh oss bewisat haffuer j Christo,
at han haffuer låtet honom döo för wåra skul, förr än wij
honom ther om bidhia kunde, Ja, tå wij än nu fiendar worom.
Så haffue wij nu, at troon vthan alla gerningar retferdighar,
och at icke följer för then skul, at man inga godha gerningar
340 göra skal, vthan at the sanskylligha gerningar icke vthe
bliffua, Aff hwilkom the werckhelghon intet weta, och dicta
sigh sielffuom eghna gerningar, ther hwarken fridh, frögd,
säkerheet, kärleek, hopp, eller någhor Christeligh gernings
art vthi är.

345 Ther näst brukar han en lustigh vthgång och spacing,
och förtelier hwadhan bådhe synd och rettferdigheet, dödh
och lijff kommer, och setter thessa två emoot hwar annan,
Adam och Christum, och wil så säya, Therföre moste Chris-
tus komma såsom en annar Adam, then oss sina rettferdigheet
350 tileghna skulle, genom een nyy andeligh födzlo j troonne,
såsom then andre Adam haffuer låtet komma syndena på oss,
genom then gamla kötzligha födzlon.

Text rad: 326 nådhe; (B. fulbordar) fultgör. 327 kerlek. 328 nådhe. 329 skull; scriffuen(!). 330 skolom. 331 Uthi; femte; troonas; fruct. 332 kerlek. 333 säkirheet; (B. frijmodigheet) tråtz, fridhsamheet, moodh; *stadigt* saknas; bedröffuelse och li-dhande. 334 ther som; rätt. 335 skull. 336 latit; skull; förra än. 337 fienda. 338 haffuom; godha gerningar; rettferdughar. 339 fölyer; skull; jnga. 340 skall; sanskylligha; gerningana. 341 blifua; huilkom; werckhelghon; dicta. 342 theras eeghna; hwarkin. 343 kerlek; tråtz, eller; någhon. 345 nest; lustugh; *vthgång och* saknas; spacing. 346 förtelyer; huadhan; synden; rettferdugheten; dödhen. 347 liffuet; sätter; (B. thessa) thenne; härligha emoot. 348 will; såå. 349 rettferdugheet. 350 (B. tileghna skulle) erffuer; en; ny; *j troonne* saknas. 351 (B. såsom) lijkerwijs som; (B. haffuer . . . på oss) oss syndena erffuat haffuer. 352 gamla; födzlona.

Förspråk

Så warder åter här medh kunnogt och fast, at ingen kan
 hielpa sigh vthu syndenne til retferdigheet medh sina kraff- 355
 ter, lijka som han ey heller affstyra kan, at han icke warder
 kötzligha född. Warder ock här medh bewisat, at Gudz
 Lagh, som medh retto hielpa skulle (om annars någhot hielpa
 skulle til retferdigheet) är ey allenast kommen medh ingen
 hielp, vthan haffuer ock förökad syndena, Ty then onda na- 360
 turen får thes större olust til Laghen, och wil thes meer
 sleekia sin lusta, jw meer Laghen thet förbiwdher. Så at jw
 bäter man förstår Laghen, jw meer besinnar man sijn ar-
 modh, och at han thes bäter behöffuer Christum, then vår
 skröpligha natwr medh sina nådhe hielpa kan.

Vthi thet vj. tagher han sigh före troonnes yppersta werck, VI.
 som är Andans strijdh emoot kötet, til at fulkomligha dödha
 syndena och begärelsen, som än nu quarr är sedhan man
 retferdigh worden är. Och lærer oss, at wij icke så aldeles
 ärom friyat genom trona jfrå synderna, at wij platt fåfenge
 och säker wara skole, såsom ingen meer synd på ferde wore. 370
 Men ther är än nu synd, ändoch hon warder icke reknat til
 fördömelse, för trona skul som emoot henne stridher. Ther-
 före haffue wij noogh til at skaffa medh oss sielffuom så
 lenge wij leffue, at wij måghe späkia vår krop, dödha hans
 lustar, och twinga hans lemmar, at the bliffua andanom 375
 hörighe, och icke lustanom, medh hwilko wij Christi död
 och vpståndelse lijke warde, och vår döpelse fult göre (then
 ock syndennes död, och nådhennes nya leffuerne betydh)

Text rad: 353 (B. Så) Och; wardher; åter saknas; her. 354 sielff hielpa; vthwr;
 rettferdugheet; (B. kraffter) gerninga. 355 äff styra; wardher. 356 Wardher. 358
 rettferdurdugheet (!); (B. medh ingen) vthan. 359 oonde; natwren. 360 (B. får . . .
 Laghen) wardher laghen testameer fiende; will; (B. thes meer) testameer. 361 iw (frfr.
 meer); henne thet. 361-363 (B. jw bäter . . . behöffuer) wij aff nödhen mostom thå
 fly till. 364 nådhe. 365 siette; troonas; (B. yppersta) enkannerlighit; werk. 366
 kötit; (B. fulkomligha) fülleligha. 367 och begärelsen saknas; nu saknas; quar.
 368 rettferdugh. 369 troona; (B. jfrå) frå; synden. 370 säkir; skolom; ferdhe.
 371 än doch; wardher; räknat. 372 fördömelse; troona; skull; (B. emoot) moot.
 373 haffuom. 374 leffuom; måghom; späckia; kropp. 376 hörughe. 377 vp-
 ständilse; wardhom; wij vår; döpilse; göra. 377-378 parentestecken saknas.

Förspråk

til tess wij aldeles rene warde aff syndenne, och lekamligha
380 vpstå medh Christo, och leffue ewinnerligha.

Och thet kunne wij göra (sägher han) effter wij äro vthi
nådhenne och icke vthi Laghen. Hwilket han sielff vthlegger,
at wara vthan Lagh, är icke så mykit sagdt, som, ingen
Lagh haffua, at hwar man må göra hwadh honom löster.
385 Men wara vnder Laghen, är när wij vthan nådh vmgå medh
Lagsens gerningar. J the måtto är synden wisseligha welligh
genom Laghen, effter ingen är Laghen huld aff naturen,
hwilket stoor synd är, Men nådhen gör, at wij elske Laghen,
Så är ther tå ingen synd meer, och Laghen är icke meer
390 emoot oss, vthan eens medh oss.

Thet samma är then retta frijheten jfrå syndenne och
Laghen, aff hwilko han in til endan scriffuar j thetta Capit.
at thet är icke vthan een frijheet, til at göra gott medh lust,
och haffua itt gott leffuerne vthan Lagsens twång. Therföre
395 är then frijheten een andeligh frijheet, then icke borttagher
Laghen, vthan giffuer thet Laghen kräffuer, nemligha, lust
och welwiliogheet, medh hwilko Laghen stillat warder, och
haffuer sedhan intet driffua eller kräffua. Lijka som tu
enom någhot skylligh wore, och kunde icke betalat. Jfrå
400 honom moste tu j tweggiahanda måtto löös warda. J een
måtto, at han intet tagher aff tigh, vthan riffuer sin rekenskap
sönder. J andra måtto, om en godh man för tigh betaladhe,
och gåffue tigh ther medh tu hans rekenskap fyllest giorde.
Widh sådant sett haffuer Christus giordt oss frij för Laghen.
405 Therföre är thetta ingen kötzligh frijheet, then intet göra

---

Text rad: 379 thes; (B. rene warde) måghom reene wardha; *aff syndenne* saknas; lecamligha. 380 leffua. 381 kunnom; (B. effter) mädhan; ärom. 382 hwilkit. 383 vtan; all lagh. 384 så ath; huar; huad; lyster. 386 laghsens; motto; wällugh. 388 huilkit; (B. at wij elske Laghen) oss godhwiliogha till laghen. 389 är (frfr. icke) saknas. 390 vtan. 391 (B. jfrå) frå; synden. 392 frå laghen; capitel. 393 vtan; en. 394 vtan; laghsens. 395 (B. frijheten) frijheet; en. 396 (B. giffuer) vprettar; cräffuer; nemligh. 397 (B. welwiliogheet) godhwiliogheet. 398 creffia; (B. Lijka som) lijberwijs(!) som om. 399 skyllugh; (B. Jfrå) frå. 400 tueggia handa; motto; lösz; wardha; en. 401 motto; (B. aff) vthaff; vtan; (B. sin rekenskap) sitt register. 402 motto; goodh. 403 gaffuo; ther tu medh; (B. rekenskap) register; fullest; (B. giorde) gör. 404 sätt.

Förspråk

skal, vthan then ther mykit och allahanda gör, och then för Lagsens maning och skul frij är.

Vthi thet vij. stadhfester han sådant medh een lijknelse VII.
om echteskapet. Såsom tå en man döör, är quinnan ock löös,
och then ene them andra löös, Jcke så, at then quinnan icke 410
måtte eller skulle tagha sikh en annan man, vthan mykit
meer, at hon nu alraförst frij är til at tagha en annan, thet hon
tilförenna icke göra kunde, förr än hon war aff medh honom.
Så är ock wårt samwet bundet in til Laghen vnder then
gamla menniskion, När then dödhat är genom Andan, så är 415
samwetet frijtt, och thet ena the andro lööst, Jcke så, at
samwetet skulle intet göra, vthan nu alraförst hålla sikh in til
then andra mannen Christum, och göra lijffzens frucht.

Ther effter strecker han widhare vth syndennes och Lag-
sens art, huruledes synden allenast genom Laghen welligh 420
warder. Ty then gamla menniskian warder icke vthan thes
hätskare emoot Laghen, effter hon icke kan betala thet La-
ghen kräffuer. Ty hennes natwr, är synda, och kan aff sikh
sielff icke annat. Therföre är Laghen hennes dödth och all
hennes pina. Jcke at Laghen är ond, vthan at then onda 425
naturen icke lijdhä kan, at Laghen kräffuer gott aff henne,
Såsom en krancker icke kan lijdhä, at man kräffuer aff ho-
nom, at han skal löpa och springa, och annat sådant göra,
som en helbregda man tilhörer.

Therföre besluter S. Paulus här, at hwar Laghen retzligha 430
kend och arabest fattat warder, ther gör hon icke annat, än
låter oss förstå våra synd, och dödhar oss medh henne, och

Text rad: 406 skall; vtan. 407 lagsens; skull. 408 siwnde; en; lijknelse. 409 ätaskapet; qwinnan; löös. 410 then andre; löös; icke; qwinnan. 411 (B. måtte) må; (B. skulle) skall. 412 aldräförst; 413 tilförenna; förra än. 414 bundit. 415 syndeligha gambla. 416 samwitit; frijt; thet andra löst; icke. 417 samwetit; aldra först. 418 frucht. 419 syndennas; lagsens. 420 huruledes; wellugh. 421 (2 g.) wardher; gambla; annat vthan. 421-422 (B. thes hätskare emoot) testameer fiende till. 423 cräffuer; för ty; (B. synda) synd. 424 (B. annat) annars. 425 pino; icke; oond; oonda. 426 natwren; cräffuer. 427 cräffuer. 428 skall. 429 helbrögda; tilhörer. 431 aldra best; wardher; (B. icke) ey; (B. än) vtan. 432 later.

Förspråk

gör oss plichtigha til ewigh wredhe och straff. Såsom thet
alt wel fins och förfars j samwetet, ther Laghen retzligha
435 drabbat haffuer. Så at man moste någhot annat haffua, och
meer än Laghen, ther menniskian from och saligh medh
skal warda. Men the som icke kenna Laghen rett, the äro
blinde, och gå medh offuerdådighheet ther til, och mena göra
Laghen fyllest medh gerningar, Ty the weta icke, huru
440 mykit Laghen kräffuer, nemligha, itt frijtt wiliogt och lustigt
hierta.

Ther näst låter han förstå, huru Anden och kötet strijdha
medh hwart annat vthi menniskionne, och setter sigh sielff
för itt Exempel, at wij måghe lära retzligha kenna thet
445 wercket, som är at dödha syndena vthi oss sielff. Och kallar
bådhe Andan och kötet Lagh, therföre, at såsom Gudz Lags
art är, at hon driffuer och vthkräffuer. Så driffuer ock kötet,
och vthkräffuer emoot Andan, och wil haffua sin wilia. Twert
om, driffuer Anden och vthkräffuer emoot kötet, och wil
450 haffua sin wilia. Thenna strijdhen warar j oss så lenge wij
leffue, vthi then ena meer, vthi then andra mindre, ther
effter som Anden eller kötet starckare warder, Och är doch
hela menniskian sielff, bådhe Ande och kött, som strijdher
medh sigh sielff, til tess hon warder alsamman andeligh.

VIII. Vthi thet viij. tröster han sådana strijdhare, at kötet icke
skal fördöma them, och strecker widhare vth hwadh kötzens
eller Andans art är, och huru Anden kommer aff Christo,
then oss sin helgha Anda giffuit haffuer, then oss gör ande-

Text rad: 433 plictugh; ewogh; (B. wredhe) hempd; (B. thet) thetta. 434 wäl; finnes; förfares; samwetit. 435 (B. drabbat haffuer) fattat wardher. 436 froom; salugh. 437 skall; rätt. 438 offuerdådugheet. 439 (B. fyllest) fult; ger ninga (!). 440 cräfuier; frij; lustugt. 442 later; första; kötit; stridha. 443 säter. 444 måghomf. 445 werkit. 446 kötit; en lagh; (B. såsom) få (!) som. 447 (B. vthkräffuer) cräfuier; drifuier (frfr. ock); kötit. 448 (B. och vthkräffuer) cräffuer, och rasar; will; (B. wilia) lusta. 449 (B. vthkräffuer) cräffuer; kötit; will. 450 hafua; (B. wilia) lusta; Thenne; stridhen. 451 leffuom. 452 kötit; starkare; wardher. 453 heela; all bådhe; köit; stridher. 454 thes; wardher; all samman; andelighen. 455 ottonde; stridhare; kötit. 455-456 (B. icke skal fördöma them) wardher them icke fördömande. 456 huadh.

Förspråk

ligha, och förtrycker kötet. Och försäkrar oss, at wij än tå
 äre Gudz barn, ehuru fast synden brytz j oss, så lenge wij 460
 fölie Andan, och strijdhom emoot syndenne, til at dödha
 henne. Och effter ingen ting så godh är til at döffua nedh
 kötet medh, som korszet och lidhande, tröster han oss vthi
 lidhandet, ther aff, at wij haffue bijstånd aff Andanom, aff
 kärlekenom, och aff all creatur, nemligha, at bådhe Anden 465
 suckar j oss, och creaturen engslas medh oss, at wij måtte
 förlossadhe warda jfrå kötet och syndenne. Och så see wij,
 at thenna iij. Capit. driffua vppå thet ena Troonnes werck
 som är, dödha then gamla Adam, och twinga kötet.

Vthi ix. x. och xj. Capit. lærer han oss om Gudz ewigha IX. X. XI
 försyyn, aff hwilko vrsprungeligha vthgåår, hoo ther troo
 eller icke troo skal, jfrå synden löös warda eller icke löös
 warda, och therfore är thet platt vthu våra hender taghit,
 och alt stelt j Gudz hender, om wij skola warda godhe och
 frelsas. Och thet är oss wel alrarest aff nödden, Ty om thet 475
 stodhe til oss, äre wij så owisse och swaghe, at wisseligha
 ingen menniskia worde saligh, vthan dieffuulen worde oss
 allom offuermechtigh. Men effter Gudh är wiss, och hans
 försyyn kan intet fela, och ingen honom någhot förtaggar,
 haffue wij än nu hop emoot synden. 480

Text rad: 459 (B. förtrycker) nedherslår; kötit. 460 ärom; ee hurw; (B. fast) hart; rasar och brytes. 461 fölye; (B. strijdhom) stretom; syndena. 462 (Frfr. satsen Och effter . . . syndenne. är följande inskjutet:) Ther anden icke är ther wardher laghen aff kötit förswaghat och offuertrådhen, såå ath thå omöghlighit är ath laghen kan hielpa menniskiona annars än till synd och till död, therfore sende gudh oss sin son och laghde på honom våra synder, och fördömde syndena j kötit genom synd, thet är, genom sigh sielff, hwilkin itt offer war för syndena och j the motto kallas synd, och här medh förwerffde han oss gudz anda j hwilkom wij fultgöra laghen.; goodh; nidh. 463 kötit; (B. som) såsom; corsit. 464 lidhande; haffuom; bestånd; (2 g.) (B. aff) vthaff. 465 kerlekenom; (B. aff) vthaff; creatwr; nemligh. 466 creatwren; motte. 467 förlossat; wardha; (B. jfrå) frå; kötit; syndena. 468 thenne; capitula; troonas; werk. 469 till ath dödha; gambla; kötit. 470 Uthi; niyonde; tiyonde; elloffte; capitel; ewugha. 471 försyn; huilko; (B. vrsprungeligha vthgåår) vthgår såsom vthaff itt vrsprung. 472 skall; (B. jfrå) frå; wardha; (B. icke) ey. 472-473 *löös warda* saknas. 473 vthwr. 474 skole; wardha; godha. 475 wäl; aldramest; för ty. 476 ärom; (B. wisseligha) wist. 477 salugh; vtan. 478 öffuermechtugh. 479 försyn; feela. 480 haffuom; itt hop.

Förspråk

Men här är them förwitnom och stoltom Andom itt måål
föresatt, hwilke sitt förstånd ther til föra, at the begynna strax
j förstonne ranszaka effter Gudz försyyns diwpheet, och be-
kymra sikh fäfengeligha ther medh, om the beskärde äro aff
485 Gudhi. Thenne förstörta sikh sielffua, så at the antingen
falla j wanhop, eller låta gå för wind och wågh, som man
pläghar säya, och wårda icke hwart thet bär vppå. Men
fölgh tu thenna Epistlen j hennes Ordning, bekymra tigh
först medh Christo och Euangelio, at tu må kenna tina synd
490 och hans nådh. Ther näst, at tu stridher emoot syndena,
såsom han här j första, ij. iij. iiij. v. vj. viij. och viij. Capit.
lärer. Sedhan när tu vthi thet viij. kommen äst, vnder korset
och lidhande, thet warder tå tigh rett lärande om Gudz
försyyn, vthi ix. x. och xj. Cap. huru tröstligh hon är. Ty
495 man kan icke wel handla om Gudz försyyn vthan skadha,
och vthan hemligh miszhagh emoot Gudh, medh mindre
man dragher korset, lidher, och j dödzh nödh är. Therföre
moste then gamle Adam tilförenna wel dödhat wara, förr
än han lidher thenna ting, och dricker thetta starcka wijnet.
500 Therföre see tigh före, at tu icke än nu wijn dricker, medhan
tu på spenan ligger. Hwar och een Lära haffuer sina måtto,
tjdh och ålder.

XII. Vthi xij. lärer han then retta Gudz tiensten, och gör alla
Christna menniskior til Prester, at the offra skola, icke pen-
505 ningar eller fää såsom j Laghen, vthan sin eghen lekamen,

---

Text rad: 481 (B. förwitnom) obeskedhelighom; mål. 482 föreseet; (B. sitt) theras.
483 försyns; bekymbra. 484 (B. fäfengeligha) wådheligha; beskärde. 485 (B.
Gudhi) gudh; sielff; antighen (!). 486 (B. falla j wanhop) wardha förtwiflande; lata;
(B. för wind och wågh) hwart thet gå kan vtan all fructan. 486-487 *som man ... bär
vppå* saknas. 488 fölg; thenne; epistelen; (B. Ordning) ordinancia; bekymbra.
490 (B. hans) gudz; nadhe; thernest; synden. 491 annat; tridhie; fierdhe;
femte; siette; siwnde; ottonde; capitel. 492 Sidhan; ottonde capitel; komen; (B. äst)
är; corsit. 493 wardher; *rett* saknas. 494 försyn; Uthi; niyonde; tiyonde; elloffte;
capitel; för ty. 495 wäl; (B. försyyn) förseende. 496 hemligh. 497 korsit.
498 *then gamle* saknas; (B. tilförenna) först; wäl. 498-499 förra än. 499 starka;
winet. 500 mädhan. 501 sino; motto. 503 Uthi; tolfte; tienisten. 504 j så
motto ath; penninga. 505 (B. fää) quict; så som; vtan; (B. sin) theres; lecamen.

Förspråk

j thy man dödhar hans begärelse. Ther näst bescriffuar han then vthwertes vmgengelsen, som Christna menniskior skola haffua j thet andeligha Regementet, huru the lära, predica, regera, tiena, giffua, lijdhä, elska, leffua och göra skola emoot wener, owener, och hwar man. Thet äro the ger- 510
ningar som en Christen gör, Ty (som sagdt är) Troon är icke fåfeng.

Vthi thet xiiij. lærer han oss wara thet werldzligha Rege- XIII.
mentet hörigha och lydigha, Hwilket för then skul skickat är, ändoch thet kan ingen göra godh för Gudh. Så gör 515
thet likwel så mykit, at the godhe haffua vthwertes fridh och beskerm, Och the onde skola haffua een fruchtan, och icke så frij göra illa, Therföre är thet ock them godhom til prijs, ändoch the intet behöffuat. På endan fattar han thet alt j kärlekenom, och besluter thet på Christi effterdömelse, 520
at såsom han oss giordt haffuer, så skole ock wij göra, och fölia honom effter.

Vthi xiiij. lærer han fara sacht medh them som äro swa- XIII.
ghe j Troonne, och skona them, och icke bruka then Christeligha frijheten them til skadha, vthan til förbättring. Hwar 525
så icke skeer, fölier ther aff twedregt och Euangelij förachtelse, Ther doch icke liten macht på ligger. Så är bättre någhot litit wika för the swagha, til tess the warda starckare, än at hela Euangeliska Läran skulle bortto bliffua.

Vthi xv. setter han Christum för itt Exempel, at wij XV.
ock the andra swagha lidha skole, the ther j vppenbara synder och onda sedher bräklighe äro, huilka man moste

---

Text rad: 506 (B. hans) thes; begärilse; nest. 507 vmgengilsen. 508 regimentit. 509 geffua. 510 (B. owener) fiender. 511 för ty. 513 trettonde; werldzligha; regimentit. 514 hörughä; lydughä; hwilkit; skull; skikkat. 515 en doch; thet (!); godh göra; (B. Så) thå. 516 lekawäl; godha. 517 beskärm; oonda; en; fruchtan. 519 en doch. 520 kerlekenom- (!); effterdömilse. 521 skolom. 522 fölyä. 523 fyortonde. 523-524 (B. fara . . . j Troonne, och) the swagha samweten huru man skall. 524 skoona. 525 frihetena; scadha som swaghe äro; *vthan til förbättring* saknas. 526 fölyer; twedrect; föractilse. 527 *Ther doch icke liten macht på ligger* saknas. 528 thes; wardha; starkare. 529 borto; (Tillagt efter bliffua.) Och ath så skall tilgå thet cräffuer kerleken. 530 femtonde; säter han oss; (B. för itt Exempel) före såsom en efftersyn. 531 skolom. 531-532 oppenbarom syndom. 532 oondom sidhom; hwilka.

Förspråk

icke bortkasta, vthan lijdhä så lenge the bätre warda, Ty
så haffuer Christus giordt medh oss, och gör än nu dag-
535 ligha, lijdhandes mykin odygd och osedher medh oss, och
hielper oss ther vthaff alt jemt. Ther effter til een be-
slutning, bedher han för them, loffuar them, befaler them
Gudh, och prijsar sitt embete. Och bedher them om hielp
och vndsetning til the fattigha j Jerusalem. Och är alt-
540 sammans kärleek ther han om talar, och ther han medh vm-
gåår.

Altså finnom wij vthi thenna Epistel til fyllest, hwadh
een Christen menniskia bör at weta, nemligha, hwadh Lagh
är, hwadh Euangelium, Synd, Straff, Nådh, Troo, Retfer-
545 digheet, Christus, Gudh, Godha gerningar, Kärleek, Hopp,
Kors. Och huru wij oss hålla skole til hwar man, hwadh
han är ond eller godh, starck eller swagh, wen eller owen,
och til oss sielfua. Och ther til haffuer han alt thetta mechte-
ligha grundat medh Scriffter, medh sitt Exempel och Pro-
550 pheternars, så at här är intet meer vnskande. Och synes så,
at S. Paulus wille här vthinnan medh thet alrakortesta för-
fatta, alt thet een Christeligh och Euangelisk läro tilhörer,
och en ingång göra vthi hela Gamla Testamentet. Ty
vthan twiffuel then som thenna Epistel wel haffuer j hiertat,
555 han haffuer thes gamla Testamentzens liws och krafft när
sigh. Therföre skal hwar och en Christen gerna öffua sigh
ther vthi. Ther giffue Gudh sina nådhe til, Amen.

XVI. Vthi xvj. och yttersta Capit. helsar han sina wener, men
ther jbland förmenger han en ganska ädhla förwaring för

Text rad: 533 bortkasta; vtan; (B. lijdhä) vmdragha. 534 hafuer. 535 lidhanded.
536 jempt; en. 537 och befaler. 538 och prijsar sitt embete saknas. 539 vntset-
ning; fatigha; Hierusalem; alt sammans. 540 kerlek; vmgåår. 542 (B. Altså)
Och så; thenne; epistelen; huadh. 543 en; nemligh; huadh; laghen. 544 huadh;
rettferdugheet. 545 kerlek; hoop. 546 korss; skolom; huad. 547 oond; goodh;
stark; ven; (B. owen) fiende. 548 sielf; hafuer; (B. mechteligha) diwpligha.
549 scriffterna; och medh (frfr. sitt); (B. sitt Exempel och Propheternars) exempel
till sigh sielf. 551 aldra cortista. 552 en; lära. 553 (B. hela) alt; gamla testa-
mentit. 554 vtan; thenne; epistlan; wäl. 555 (B. han) then; thet gamla testa-
mentsens; crafft. 556 skall. 557 (B. vthi) vthinnan; giffui. 558 sextonde; capi-
telet. 559 ibland; för mängder; gantz; ädla; förwaring.

Förspråk

menniskio läro, huilken jbland then Christeligha och Euan- 560
geliska läron, kunde medh tijdhen infalla och förarghelse
göra, Lijka som han föreseedt hadhe the monga mennisk-
ligha stadgar och bodh, som nu alla werldena fördrenge
haffua, och thenna Epistlen och hela Scrifftena, och jemwel
allan andan och trona vthsleckt haffua, så at nu icke meer 565
quart är än then affgudhen, buken, huilkens tienare S.
Paulus kallar them. Gudh förlosse oss jfrå them, Amen.

Text rad: 560 huilkin; ibland. 561 läran; tidhen; förarghelse. 562 (B. Lijka)
likerwijs; förseet; många. 563 budh; fördränt. 564 hafua; epistlona; heela.
565 vthslect. 566 (B. huilkens) hwes. 567 (B. jfrå) frå.

S. Pauli Epistel til the Romare.

Första Capitel.

Paulus, Jesu Christi tienare, kallat til Apostel, affskild til at predica Gudz Euangelium, Huilket han tilförenna vthloffuat haffuer genom sina Propheter j then helgha Scrift om sin Son, then född är aff Daudiz sädh effter kötet, huilken är kraffteligha bewisat Gudz Son effter Andan som helghar, ther aff, at han stoodh vp jfrå the dödha, nemligha, Jesus Christus wår Herre, genom hwilken wij haffue fått nådh och Apostla-

20 nes lydhno, jbland alla Hedhningar j hans nampn, Aff hwilkom j ock ären kalladhe, aff Jesu Christo.

Allom them som j Rom äro, Gudz kärestom kalladhom helighom.

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Epistola. 1, 4, 5, 7, 41, 45, 66, 75, 79 till. 1 (B. Romare) Römerska. 4 (B. kallat) vthkallat. 4 apostell. 5 (B. affskild) vthsyndrat. 6 huilkit. 7 tillförenna; (B. vthloffuat) loffuat; hafuer. 8 prophetar; (B. then) the. 10 honom födder. 11 efter; kötit. 11-12 huilkin som är bewisat crafteligha. 13 andanom. 15 (B. jfrå the) aff; nemligh. 17 huilkin. 18 haffuom, *fått* saknas; nådhena; apostla embetet. 19-20 (B. til at . . . lydhno) ath troon motte fåå lydhno. 20 (B. j) vthi. 20-21 (B. Aff . . . kalladhe) j huilkin hoop j och tilhören som vth kalladhe ären. 22 (B. kalladhom) vtheskadhom. 23 helghanom.

Gloss. rad: 13 (saknas i B.) * andanom etc.); Gudz ande är giffuen effter Christi vperfer, frå then tijdhen helghar han the christna, oc förclarar Christum j alla werldenne, medh all macht j oordom oc teeknom ath han är gudz son.

S. Pauli Epistel

Nåd̄h ware medh idher, och fridh aff Gudhi wår̄om Fader, och Herranom Jesu Christo. 25

J förstonne tackar iagh min Gudh, genom Jesum Christum för idher alla, at j hela werldenne talas om idhra troo. Ty Gudh är mitt witne, huilkom iagh tienar j minom anda vthi Euangelio som är om hans Son, at iagh vthan återwendo tencker på idher, bidhiandes altijdh j mina böner, at iagh 30
doch någhon tijdh måtte få en lyckosam wāgh (om Gudh wille) til at komma til idher. Ty iagh åstundar see idher, på thet iagh måtte någhra andeligha gåffuo dela medh idher, til at styrckia idher, Thet är, at iagh samt medh idher måtte få hugswalelse genom begges wåra troo, idhra och mina. 35

Jagh wil icke dōlia för idher brōdher, at iagh haffuer offta hafft j sinnet komma til idher, ändoch iagh haffuer warit förhindrat alt här til, På thet iagh måtte ock någhon frucht skaffa jbland idher, såsom jbland andra Hedhningar. Jagh är plichtigh bådhe Greker och Barbarer, bådhe wijsa 40
och owijsa. Therföre så mykit migh stāår til görandes, är iagh redhoboghen, at iagh ock predicar idher Euangelium, som j Rom åren.

Ty iagh skemmes icke widh Christi Euangelium. Ty thet är Gudz krafft allom them til saligheet som troo. Judomen först, så ock Grekomen, Therföre, at ther vthinnan warder Gudz retferdigheet vppenbar aff troo j troo, som 45
scriffuit är, Then retferdighe skal leffua aff sinne troo. Abacuc 2.

Ty Gudz wredhe aff himmelen warder vppenbar offuer alla menniskionars ogudhachtigheet och oretferdigheet, 50

Text rad: 24 wari. 29 vtan. 30 (B. tencker på idher) kommer idher j hogh; bedhiandes. 31 någhontijdh; motte; lycksamman. 32 ath se idher; (B. på) vppå. 33 motte; deela. 34 (B. til at styrckia idher) idher til styrkilse; (B. samt) sanfeldt, motte. 35 hughswalilse. 36 Will iach icke. 37 än doch. 38 waret; (B. På) vppå; motte. 39 fruct; (B. skaffa) haffua; j bland (frfr. idher); så som; i bland (frfr. andra). 40 plictugh; Barbarsker; wisom. 41 oc; owisom; (B. Therföre) ty; mich; stār; tillgörandes. 42 (B. redhoboghen) benāghen. 44 (B. Ty frfr. thet) effter. 45 salugheet. 45-46 först Judhanom. 46 Grekenom; ther före; vtinnan. 47 wardher; retferdugheet; oppenbar; (B. j) vthi. 48 retferdughe; skall; (B. sinne troo) troone. 49 Ty ath; wardher; oppenbar; öffuer. 50 alla ogudhactugheet och menniskiernas orettferdugheet.

Gloss. rad: 40 saknas. 47 saknas.

(Barbari) kalladhes all fremmande folck som icke woro Greker.

Gudz retferdigheet, är then retferdigheet, som för Gudi geller.

til the Romare

the ther förhålla sanningena j oretferdigheet. Ty thet som
 förståås kan om Gudh, är them vppenbart, Ty Gudh haffuer
 them thet vppenbarat, ther medh at hans osynligha wesende,
 och hans ewigha krafft och Guddom warder beskodhat, när
 55 the besinnas aff gerningar, nemligha, aff werldennes ska-
 pelse. Så at the äro vthan vrsäkt, medhan the förstodho
 Gudh, och haffua icke prijsat honom som en Gudh, och ey
 heller tackat, Vthan wordo fåfengelighe j sina tanckar, och
 theras oförnufftigha hierta är wordet mörkt. Tå the höllo
 60 sigh för wijsa, äro the wordne dårar, och haffua förwandlat
 thens oförgengeligha Gudz herligheet vthi belete, thet ey
 allenast giordt war effter förgengeligha menniskiors, vthan
 jemwel effter foghlars och fyrafötz, och krypande diwrs
 lijknelse.
 65 Therföre haffuer ock Gudh offuergiffuit them j theras
 hiertas lustar, vthi oreenligheet, til at skemma sijn lekamen
 inbyrdes, hwilke förwandlat haffua hans sanning j lögn,
 och haffua ärat och dyrkat the ting som skapat äro, offuer
 honom som them skapat haffuer, hwilken är welsignat
 70 ewinnerligha, Amen. Therföre haffuer ock Gudh offuer-
 giffuit them j skemligha lustar. Ty theras quinnor haffua
 förwandlat then naturligha brukningena, vthi then som är
 emoot naturen. Sammaledes ock männenar haffua offuer-
 giffuit then naturligha quinnones brukning, och haffua

Text rad: 51 (B. the ther) huilka som; (B. förhålla) holla; (B. sanningena) gudz sanning; oretferdigheet; för ty. 52 förstås; (B. är) år(!); (B. them vppenbart) oppenbart när them. 53 oppenbarat; (B. wesende) ting. 54 ewugha; gudhdom; wardher. 55 (B. aff) vthi; gerningana; *nemligha* saknas; werldenes; skapelse. 56 vtan; (B. vrsäkt) vrsaak; mädhan. 58 wordho; (B. fåfengelighe) onyttughe; (B. sina) theras. 59 oförnufftugha; wordhit. 60 wordhne; (B. dårar) fåwitzske; (B. förwandlat) vmwändt. 61 (B. thens) thes; (B. oförgengeligha) ewughe; beläte. 62 förgengelighhe; vtan. 63 iemwål; krypandes; dywrs. 64 lijknilse. 65 (B. Therföre) För then skul; baffuer(!); *ock* saknas; (B. offuergiffuit) öffuerantwardhat; (B. j) medh; theres. 66 lusta; (B. sijn) theras. 67 huilke som; (B. förwandlat) vmwändt; (B. j) vthi. 68 öffuer. 69 huilkin som är; wälsighnat. 70 (B. Therföre) För then skull; *ock* saknas; (B. offuergiffuit) öffuerantwardhat. 71 (B. j) vthi; Ty ath; theres; qwinnor. 72 (B. förwandlat) vmwändt; natwrligha; brwkning. 73 Sammaledhes; mennena; offuergiffwit. 74 qwinnonas; brwkning; haffua.

S. Pauli Epistel

brunnet j sin lusta til hwar annan, man medh man bedriffuit 75
slemheet, och fått (som tilbörlighit war) theras willos retta
löön j sigh sielffuom.

Och såsom the intet achtadhe haffua Gudh j kenzlo,
haffuer Gudh offuergiffuit them j itt wrängt sinne, til at be- 80
driffua obequemligh ting, fulle medh all oretferdigheet, bo-
lerij, argheet, girigheet, ondsko, fulle medh affuund, moord,
kijff, swek, otucht, örnataslare, bakdantare, Gudz förachtare,
woldzwerckare, högferdighe, stolte, ilfundighe, föräldromen
olydighe, oförnufftighe, ordlöse, okärlighe, trolöse, obarm- 85
hertighe. Hwilke än tå the Gudz retwiso weta (at the som
sådant göra, äro werde dödhen) likwel göra the thet icke
allenast, vthan ock hålla medh them som thet göra.

Annat Capitel.

Therföre ästu vthan vrsäkt o menniskia ehoo tu äst som
dömer. Ty medh thet samma tu dömer en annan, fördömer
tu tigh sielff, effter tu gör thet samma som tu dömer. Ty 5
wij wete, at Gudz doom är rett offuer them som sådana göra.
Eller menar tu o menniskia som dömer them som sådana
göra, och gör thet samma, at tu skalt kunna vndfly Gudz
doom? Eller förachtar tu hans godheetz, tolsamheetz, och
longmodigheetz rijkedom, icke förståndandes, at Gudz 10
mildheet lockar tigh til bätring?

Longmodigheet.
är een dygd at man
longsamt wredgas,
och straffar orett. Tol-
samheet, är tå man
lijdher thet ondt är,
til lijff, godz eller äro,
ehwadh thet skeer
medh retto eller icke.

Text rad: 75 brunnit; (B. sin) theres; hwan. 76 (B. fått) fonghit; parentes-
tecken saknas; theres; rätta. 78 så som; actadhe; ath haffua. 79 (B. offuergiffuit)
offuerantwardhat; (B. j) vthi; wrongt. 80 obequämeligh; (B. fulle) vpfylte; allo;
oretferdigheet. 81 girugheet; ondzsko; awund. 82 swick; otocgt; (B. förachtare)
hatare. 83 wäldzwerkare; höghferdighe; ilfunnoghe; förelldromen. 84 olydighe;
(B. oförnufftighe) oförståndughe; oordhlöse; okerlighe; (B. trolöse) osämiande;
obarmhertughe. 85 huilke; rätwiso; (B. weta) wiste. 85-86 parentestecken saknas.
86 werdhe; leckwell; (B. icke) ey. 87 allena; vtan; holla.

2 (B. Therföre) FOör then skul; äst tu (frfr. vthan); vtan; (B. vrsäkt) vrsaa;
ee hoo. 3 ty ath; som tudömer en annan. 5 wetom; (B. rett) medh sanningenne;
öffuer. 7 (B. skalt) skall. 8 föractar. 8-9 (B. godheetz . . . rijkedom) godheetz
ympnogheet, tolsamheet, och långmodugheet. 9 (B. icke) ey; förstondandes. 10
milheet; till.

Gloss. rad: 9 saknas.

Vthan effter tina hårdheet och obootferdigha hierta, samkar
 tu tigh sielffuom wredhe på wredennes dagh, när Gudz ret-
 wijsa doom bliffuer vppenbar, hwilken giffua skal hwarior
 och enom effter hans gerningar, nemligha, prijs och äro,
 15 och oförgengelighit wesende, them, som medh tolamodh
 vthi godha gerningar fara effter ewigt lijff. Men them som
 eenträtne äro, och icke wilia lydha sanningenne, vthan lydha
 oret hetenne, ogunst och wredhe, bedröffuelse och ångest,
 offuer hwar och een menniskios siäl som illa gör. Först
 20 Judanars, Grekerners ock så. Men hedher och ära och fridh
 hwarior och enom som wel gör. Först Judomen, Grekomen
 ock så.

Ty Gudh seer icke effter personen, Alle the som 7 vthan
 Lagh syndat haffua, the warda ock vthan Lagh förtapadhe.
 25 Och alle som vthi Laghen haffua syndat, the warda medh
 Laghen dömde, Ty the äro icke rettferdighe för Gudhi som
 höra Laghen, vthan the som göra effter Laghen, the warda
 rettferdighe håldne. Therfore om Hedninganar som icke
 haffua Laghen, göra doch aff naturen thet Laghen innehåller,
 30 the samme (än doch the icke haffua Laghen) äro the likwel
 sigh sielffuom Lagh, hwilke bewijsa Lagsens werck wara
 scriffuit j theras hierta, ther theras samwet bär them witne,
 och theras tanckar som sigh inbyrdes beklagha eller ock vr-

Text rad: 11 Utan; hardheet; (B. obootferdigha) oböyelighit; (B. samkar)
 församlar. 12 tu saknas; påå; wredzens; rettwisa. 13 oppenbar; huilkin som;
 (B. giffua skal) geffuande wardher; hwarior. 14 (B. hans) sina; *nemligha* saknas.
 14-16 (B. prijs . . . ewigt lijff) them ewinnerlighit lijff som äro stadhughe j godha
 gerningar, sökiandes effter hedher och ära och oförgängelighet. 16-18 (B. them
 som . . . ogunst) öffuer them som eenträtne äro, och ey wilia effterlydha sanningenne,
 vtan effterlydha oretwisonne, är kommande ogönst. 18 wrede; (B. bedröffuelse)
 twong. 19 öffuer; oc; (B. een) ena. 19-20 iudhans först. 20 grekens; såå. 21
 wäl; iudhanom först; grekenom. 22 såå. 23 Ty ath; personena; *the* saknas;
 vtan. 24 wardha; vtan. 25 wardha. 26 (B. Ty) för ty; (B. icke) ey; rettfer-
 dughe. 27 vtan; wardha. 28 retferdughe; holdne; ther före. 29 inneholla.
 30 samma; (B. doch) thå; (B. icke haffua) haffua ey; lagh; lekuel. 31 hwilka som;
 bewisa; lagsens; wärck. 32 (2 g.) theres. 33 theres; *som* saknas; beclagha; (B.
 ock) oc.

Gloss. rad: 23-24 * vtan lagh etc.); vtan (r. 2, 7, 9); judhana; wordo (r. 5);
 hedningana; waro (r. 8) förtappadhe; retwisligha; huadh. 29 saknas.

7

(vthan Lagh)

Thet är, vthan Mosi
 Lagh, så effter Juda-
 nar bruto them emoot,
 worde the effter them
 fördömde. Hedhning-
 anar som vthan then
 Lagh woro, wordo
 vthan then Lagh för-
 tapadhe. doch rett-
 wijsligha, effter the
 hadhe naturligh Lagh,
 aff hwilko the wiste,
 at hwadh the wille en
 annan skulle göra eller
 fördragha them, thet
 skulle the ock göra
 och fördragha them,
 Matth. vij.

(aff naturen)

Naturligh Lagh är
 Alt thet tu wilt at
 tigh göras eller för-
 dragh haffuas skal aff
 enom androm Thet
 gör ock tu, och haff
 fördragh enom an-
 drom. Vthi huilko he-
 la Mosi Lagh begri-
 pen är, Såsom Chri-
 stus sägher Matt. 7.
 Aff hwilken Lagh
 Hedhninganar ock ic-
 ke meer göra, än vth-
 wertes gerningar, så-
 som Judanar aff Mosi
 Lagh, Then beklagan
 och orsakan är, at
 then ena synden är
 större än then andra
 emoot Laghen.

S. Pauli Epistel

saka, på then daghen när Gudh menniskionars lönligheter
döma skal genom Jesum Christum effter mitt Euangelium. 35

Sij, tu kallas en Jude och förlåter tigh på Laghen, och
berömer tigh aff Gudhi, och weest hans wilia. Och effter tu
äst vnderwijster j Laghen, pröffuar tu hwadh best är, och
betröster tigh wara en ledhare them som blinde äro, och
them itt liws, som j mörkret äro, them en Tychtimestare 40
som dårachtighe äro, them en Lärare som enfåldighe äro,
och haffuer formon til thet som wetandes och rett är j Laghen.
Nu lærer tu andra, och lærer tigh intet sielff. Tu predicar,
man skal icke stiela, och tu stiel. Tu sägher, man skal icke
göra hoor, och tu bedriffuer hoor. Tu stygges widh aff- 45
guderij, och tu beröffuar gudhi thet honom til hörer. Tu
berömer tigh aff Laghen, och wanhedrar Gudh medh Lag-
sens offuerträdning. Ty för idhra skul warder gudz namn
försmädhat jbland Hedhninganar, såsom scriffuit är.

Omskärelsen dogher, om tu håller Laghen. Men håller
tu icke Laghen, så är tijn omskäreelse worden een förhudh.
Om nu förhudhen håller Lagsens retferdigheet, mon icke
hans förhudh bliffua reknat för omskäreelse? Och ther medh
skeer tå, at thet som aff naturen är förhudh, och fulkompnar
Laghen, skal döma tigh, som vnder bookstaffuen och om- 55
skärelsen bryter Laghen. Ty thet är icke Jude, som vth-
wertes är Jude, ey heller thet omskäreelse, som vthwertes

Text rad: 34 påå; (B. Gudh) herren; menniskiornes. 35 skall. 36 (B. kallas)
heter; Judhe; förlater; påå. 38 vnderuister; (B. best) merkelighit. 39 ath wara.
40 tycktimestare. 41 dårachtughe; enfåldughe. 42 (B. formon . . . rett är) för-
fariug (!) ath weta någhot, och hwadh rätt är. 43 lä rer (frfr. tu). 43-44 Tu som
predicar Man skall icke stiela tu stiel. 44-45 Tu som sägher Man skal icke göra
hoor, tu bedrifuer hoordom. 45-46 (B. Tu . . . tu) Tu som stygges widh affguderij
tu. 46 (B. thet honom til hörer) sin wyrdning. 46-47 Tu som berömer tigh aff
laghen wanhedrar. 47 laghsens. 48 (B. Ty . . . warder) och så wardher för idhra
skull. 49 j bland; (B. såsom) som. 50 Umskärilsen. 50-51 (B. håller tu icke)
gonger tu emoot. 51 (B. så) thå; thin; vmskärilse; en. 52-53 (B. Om nu . . .
reknat) therfore om * förhudhen holler laghen menar tu ath hans förhudh bliffuer
icke räknat. 53 vmskärilse. 54 fulkomnar. 55 (B. skal döma) wardher dömande;
vmskärilsen. 56 ty ath; iudhe; vthwärt: 57 Judhe; vmskärilse; vthwärt.

Gloss. rad: 46 saknas. 52 * förhudhen etc.); hedhningana; vmskorne;
Judhana.

(förhudhen)
Förhudh kallar Pau-
lus Hedhninganar,
effter the icke woro
omskorne som Juda-
nar.

beröffuar)
Gudhi hö-
rer äran
til, Then
beröffua
honom all
Werckhel-
ghon.

til the Romare

skeer på kötet. Vthan thet är Jude, som inwertes dolder är, Och hiertans omskäreelse, är omskäreelse, then som skeer
60 j Andanom och icke effter bookstaffuen, Hwilkens prijs icke är aff menniskiom vthan aff Gudhi.

(Andanom)

Ande heter thet gudh werkar j menniskionne offuer naturen, Bookstaff heter alt thet menniskian kan göra aff sigh sielf vthan Andan.

III. Capitel.

Hwadh fördeel haffua tå Judarna? Eller hwadh är omskäreelsen nyttigh? Ja, ganska mykit. Först, at them haffuer warit betroodt thet Gudh talat haffuer. Hwadh macht ligger
5 ther på, at somlighe aff them icke troodde? Skulle thetas otroo göra Gudz troheet om intet? Bortt thet. Ware heller Gudh sanferdigh, och hwar och een menniskia lögnachtigh.
Psal. cxvj Såsom scriffuit är, På thet tu bliffuer retferdigh j tijn ord,
Psalm lj. och offuerwinner när tu dömes.

10 Är thet nu så at wår oretferdigheet prijsar Gudz retferdigheet, Hwadh wilie wij säya? Är tå Gudh oretferdigh som wredhgas ther offuer? (Jagh talar effter menniskio sett) Bort thet, Ty huru kunde Gudh tå döma werldena? Ty om Gudz sanning worde yppare aff minne lögn honom til prijs, Hwj
15 skulle iagh tå än nu dömas som en syndare? och icke heller göra (såsom wij wardom försmädde, och som någhre säya, at wij skole säya) Lät oss göra ondt, på thet ther kommer gott aff. Hwilkas fördömelse är all rett.

Huru är tå ther om. Haffue wij någhon fördeel för them?
20 Alszingen. Ty wij haffue thet nu bewijsat, at bådhe Judar

Text rad: 58 (B. skeer) är; kötit; vtan; Judhe; inwärtens. 59 (2 g.) vmskärilse. 60 (B. Hwilkens) hwes. 61 (B. icke är) är ey; vtan; gudhj.

1 Tridhie. 2 fordeel; haffuer thå Judhen; (B. hwadh) huadh; vmskärilsen. 3 nyttugh. 4 betroghit. 5 (B. på) vppåå. 6 (B. troheet) troofastheet; Bort; Wari. 7 sanferdugh; en; lögnactugh. 8 så som; (B. På) Uppå; rettferdugher; thin; oordh. 10 Aär; oretferdwgheet; (B. retferdigheet) rettferdugher(!). 11 wilia; orettferdugher. 12 (B. wredhgas ther offuer) straffar; sätt. 13 (B. thet) thee; För ty (frfr. huru); hwru; (B. Ty om) Ty om thet såå wore ath. 14 wordhe; mina. 14, 25, 26, 28, 31, 36, 39, 46 till. 14 hwi. 15 schulle. 16-17 parentestecken saknas. 16 (B. såsom . . . försmädde) som somlighe plägha illa tala om oss. 17 scholom; Lath; göro(!); vppåå thet ath. 18 (B. aff) vthaff; hwilkes; fördömelse; rätt. 19 Hwru; Haffuom. 20 För ty; haffuom; bewisat; Judhar.

Gloss. rad: 60 * andanom etc.); werkar; Bokstaff; (B. aff) vthaff; vtan.

S. Pauli Epistel

och Greker äro alle vnder synd, som scriffuit ståår, Then Psalm. 14
 är icke til som retferdigh är, icke en. Jngen är ock then som Psalm. 6.
 förståndigh är, Jngen är som achtar Gudh. Alle haffua aff-
 wiket, allesamman äro onyttighe wordne. Jngen är som gott
 gör, icke til en. Theras strupe är een öpen graff, Theras 25
 tungor bruka the til swek, Huggorma eter vnder theras lep- Psal 140.
 par, Theras munn är full medh bannor och bitterheet. Jsaie. 59.
 Theras fötter snare til vthgiwta blodh, Förtryckelse och
 wedhermödha j theras wäghar, och fridzens wägh weta the
 icke, Gudz reddhoghe är icke för theras öghon. 30

Så wete wij, at alt thet Laghen sägher, thet sägher hon til
 them som vnder Laghen äro, At hwar och en munn skal
 tilstoppas, och all werlden skal för Gudhi brotzlighen warda,
 Therföre at intet kött kan aff Lagsens gerningar warda ret- Gala. 3.
 ferdigt för honom. Ty aff Laghen kenne man syndena. 35

Men nu är Gudz retferdigheet vthan Lagsens tilhielp
 yppenbar worden, bewijst genom Laghen och Propheterna.
 Then Gudz retferdigheet (sägher iagh) som kommer aff Jesu
 Christi troo, til alla och offuer alla the som troo.

Ty här är ingen åtskildnat, Allesamman äro the syndare 40
 och haffua intet beröma sigh aff för Gudhi. Och warda ret-

Kött tags här för
 menniskio.

Merck här tå han
 sägher, Alle äro syn-
 dare, Thet är hoff-
 uudhstycket j thenna
 Epistlen och j hela
 Scriffenne, at alt är
 synd, thet genom
 Christi blodh j troonne
 icke retferdigat war-
 der, Therföre fatta
 thenna texten wel, Ty
 här medh nedherlegs
 alla gerningars för-
 tienst och berömelse,
 som S. Paulus här sä-
 gher, och bliffuer al-
 lena blotta Gudz nådh.

Text rad: 21 Grekar; står. 22 retferdugh; ingen. 23 sörstondugh(!); ingen;
 actar; affwiket. 24 alle samman; onyttughe; ingen. 25 Theres (frfr. strupe);
 (B. een) en; theres (frfr. tungor). 26 twngor; (B. bruka) brwkadhe; swik; (B.
 Huggorma) wärsta; vuder(!); theres; läppar. 27 Theres; mwn; fwl. 28 Theres;
 föter; (B. vthgiwta) giwta vth; bloodh; förtryckelse. 29 (B. weta) wiste. 30
 (B. icke frfr. Gudz) intit; räddoghe; theres. 31 wetom; thet som (frfr. Laghen).
 32 mwn. 32, 47 skall. 33 wardha. 34 (B. Therföre) ty; aff lagsens gerningar
 kan wardha; rettfergugt(!). 35 ty ath. 36 vtan lagsens tilhielp är gudz rett-
 ferdugheet. 37 oppenbar; prophetanar. 38 (B. Then) the; rettferdugheet. 39
 öffuer; (B. the) them. 40 åtskilnat; (B. Allesamman) Alle; the saknas. 41 (B.
 haffua . . . Gudhi) wedhertorffua *gudz äro; retferdughe.

Gloss. rad: 34 * kött etc.) (överskrift saknas i B.); Köt (r. 1); taghes. 40 Merk;
 huffuudhstycket; thenne (r. 4, 11); heela; bloodh; troona; retferdgat(!); wardher;
 ther före; wäl; (B. nedherlegs . . . förtienst) nedherligger all förtieniste medh ger-
 ninganar; och berömelse saknas; alleena; blotta saknas; nådh och ära. 41 (saknas
 i B.) *gudz äro etc.); Thet är ath gudh skal lata skijnä sina goodheet j them, oc göra
 them retferdugha allenast vthaff hans blotta barmhertugheet sigh sielfuom til prijs
 och äreo(!).

ferdighe vthan förskyllan, aff hans nådh, genom then för-
 losning som j Christo Jesu skeedd är, huilken Gudh haffuer
 satt för en Nådastool genom trona j hans blodh, j huilko
 45 han låter see sina retferdigheet, j thy at han förlåter synderna,
 som bleffna woro vnder Gudz tolamodh, Til at låta see j
 thenna tijdhen sina retferdigheet, på thet han allena skal
 wara retferdigh, och göra then retferdighan, som är aff Jesu
 troo.

50 Hwar är nu tijn berömelse? Hon är vthelyckt, Medh
 hwadh Lagh? Medh gerninganars Lagh? Ney, Vthan medh
 troonnes Lagh.

Så hälle wij nu thet, at menniskian warder retferdigh aff
 troonne vthan Lagsens gerningar. Eller är Gudh allenast
 55 Judanars Gudh? Är han ock icke Hedhninganars Gudh?
 Ja, wisseligha ock Hedhninganars. Effter thet en Gudh är,
 som gör omskärelsen retferdigh aff troonne, och förhudhena
 genom trona. Göre wij tå Laghen om intet medh troonne?
 Bortt thet, Vthan wij vprettom Laghen.

(vprettom)

J the måtto vprettes
 eller fultgörs Laghen
 genom trona, at medh
 tronne warder men-
 niskian retferdigh, och
 gör sedhan aff itt gott
 hierta huad Laghen
 biwdher.

III. Capitel.

Hwadh säye wij tå, vår fadher Abraham effter kötet haffua
 funnet? Thet säye wij, Är Abraham retferdigh worden aff
 gerningana, så haffuer han thet han må beröma sigh aff,

Gene. 15.

Text rad: 42 vtan. 42-43 (B. genom . . . skeedd är) medh the återlösning
 söm(!) är j Christo Jesu. 43 huilkin. 44 troona; bloodh. 45 (B. låter see)
 bewisar; retferdugheet; ty. 45-46 (B. synderna . . . tolamodh) the synder som
 förra skeedde äro, the han toleligha lidhit haffuer. 46 till; (B. låta see) bewisa.
 47 tidhen; rettferdugheet; (B. på) vppå. 48 rettferdugher; retferdughan. 50
 thin; berömilse; vthelycht. 51 (B. gerninganars Lagh) the lagh som stå vthi
 gerningana. 52 tronas. 53 holle; wordher; retferdugh. 54 troona; vtan; lagsens;
 gerningas tilhielp. 55 Judhanna; hedhninganas. 56 hedhninganas. 57 vmskä-
 rilsen, rettferdugha; troona. 58 trona. 59 Bort; vtan.

1 Fierdhe. 2 seyom; Abrdham(!); (B. effter kötet) påå kötzens weghna. 3
 funnit; *Thet säye wij* saknas; (B. Är . . . worden) är thet så ath Abraham är worden
 retferdugher. 3-4 (B. aff gerningana) för gerningana skull. 4 (B. så) thå; måå.

Gloss rad: 59 * vprettom etc.); motto; troona (r. 4); troona (r. 5); retferdugh;
 oc; huadh.

S. Pauli Epistel

Här bewijsar han men icke för Gudhi. Men hwadh sägher Scriffthen? Abraham Galat. 3
 medh tw Exempel, at troodde Gudhi, och thet wardt honom reknat til retferdigheet. Jaco. 2.
 förtienst är ingen, Men honom som håller sigh widh gerningar, warder lönen
 vthan allena Gudz icke reknat aff nådh, vthan aff plicht. Men honom som icke
 nådh. håller sigh widh gerningar, vthan troor på honom som then
 10 ogudhachtigha gör retferdighan, hans troo warder honom
 reknat til retferdigheet. Såsom ock Daudid sägher, At salig-
 heten är thens menniskios, hwilko Gudh tilreknar retferdig-
 hetena vthan gerningar. Salighe äro the som theras oret-
 ferdigheter äro förlåtna, och theras synder äro offuerskyylta. Psalm. 32.
 Saligh är then man, som Gudh ingen synd tilreknar. 15

Mon nu thenna saligheten allenast wara kommen offuer
 omskärelsen, eller ock offuer förhudhena? Wij säye jw, at
 Abrahe wardt troon reknat til retferdigheet. Huru bleff hon
 tå honom tilreknat? När han war j omskärelsen, eller när
 han war j förhudhenne? Jcke j omskärelsen, vthan j för- 20
 hudhenne. Men han toogh omskärelsens tekn för itt insigel
 til troonnes retferdigheet, hwilka han hadhe j förhudhenne,
 at han skulle wara allas theras fadher som j förhudhenne
 troodde, at sådant skulle ock reknas them för retferdigheet.
 Teslikes ock omskärelsens fadher, icke them allenast som 25
 äro aff omskärelsen, vthan ock them som wandra j troonnes
 footspor, som war j wår fadhers Abrahams förhwdh.

(förhudhenne)
 Abraham wardt ret-
 ferdigh j troonne, förr
 än han omskoren
 wardt, Gene. 15. at
 jw nådhen moste wa-
 ra förr än gerninga-
 nar.

Text rad: 5 (B. Men) Eller; huadh. 6 wort; räknat. 6, 11, 18, 22, 30, 51 till.
 6 rettferdugheet. 7 (B. håller sigh widh gerningar) gerningar brukar. 8
 räknat; vtan; (B. plicht) plichtugheet. 9 holler; (B. på) vppåå. 10 ogudhach-
 tigha; rettferdughan. 10-11 (B. warder honom reknat) räknas honom. 11
 rettferdugheet; så som; salugheeten. 12 (B. thens) thes; huilko; rettferdughe-
 tena. 13 vtan; Salughe; (B. oretferdigheter) wrongheter. 14 förlatna. 15 Salugher;
 (B. ingen synd tilreknar) icke förbrår syndena. 16 nu saknas; salugheeten.
 17 vmskärilsen; förhudena; säyom. 18 wort; rettferdugheet; Hwru; bleeff. 19
 (B. tilreknat) räknat; vmskärilsen. 20 (2 g.) förhudenne; vmskärilsen; vtan. 21
 vmskärilsens; tekn; (B. för) såsom; it; incigil. 22 tronas; rettferdugheet; huilka
 troo; förhudenne. 23 förhudenne. 24 räknas; retferduhheet (!). 25 vmskärilsens.
 25-26 (B. them . . . omskärelsen) them som allenast födde äro aff the vmskorna.
 26 vandra; j samma troonas. 27 förhudh.

Gloss rad: 5 * scriffthen etc.) (överskrift saknas i B.); bewisar; förtienist; vtan;
 allenast; nådhe. 23 * förhudenne.); wort (r. 2, 5); rettferdugh; troone; förra än
 (r. 3-4, 7); vmskoren; Genn.; (B. 15.) xvj.; gerningana-(!).

til the Romare

Ty thet löfftet, at han skulle warda werldennes arffuinge,
 är icke skeedt Abrahe och hans sädh jgenom Laghen, vthan
 30 jgenom troonnes retferdigheet. Ty om the som lydha til
 Laghen, äro arffuingar, så är troon onyttigh worden, och löff-
 tet är bliffuit om intet. Ty Laghen kommer wredhe åstadh,
 Ty ther ingen Lagh äro, ther är icke heller offuertrådelse.
 Therföre moste thet wara aff troonne, at thet skal wara aff
 35 nådh, och löfftet fast bliffua allo sädhenne, Jcke honom alle-
 nast som är aff Laghen, vthan ock honom som är aff Abra-
 hams troo, hwilken är allas våra fadher. Som scriffuit är,
 Gene. 17. Jagh haffuer satt tigh til en fadher offuer monga Hedh-
 ningar för Gudhi, then tu troodt haffuer, hwilken the dödha
 40 gör leffuande, och kallar the ting som icke äro, lijka som
 the woro.

Och han troodde på thet hopp, ther intet hopp war, at
 han skulle warda monga Hedhningars fadher, som sagdt
 war til honom, Så skal tijn sädh wara. Och han wardt icke
 45 swagh j troonne, och achtadhe icke sin halffdödha krop, Ty
 han war när hundradhe åra gammal, Ey heller Sares halff-
 dödha qwidh. Ty han twifladhe intet på Gudz löffte medh
 otroo, vthan wardt starck j troonne, giffuandes Gudhi ärona,
 och war fulwiss ther på, at then som loffuadhe, han war ock

(allo sädhenue)

Bådhe Judom och
 Hedhningom, Ty
 Hedhninganar som
 troo, äro så wel Abra-
 hams sädh som Ju-
 darna.

(ärona)

Then som troor Gu-
 dhi, han giffuer ho-
 nom hans äro, at han
 är sanferdigh, alz-
 mechtigh, wijs, godh
 etc. och så vpfiller
 troon the första iij.
 bodhen, och gör men-
 niskiona retferdigha
 för Gudh, och thet är
 tå then retta Gudz
 tienisten.

Text rad: 28 (B. Ty) Ty ath; lyffit; wardha; (B. arffuinge) arffue. 29 (B. icke) ey; Abraham; (B. jgenom Laghen) för laghens skul; vtan. 30 (B. jgenom troonnes retferdigheet) för troonas rettferdugheet skul; (B. Ty om) ty om så är ath. 31 arffwingar; (B. så) thå; onytta; wordhen; lyffit. 32 blifuit; (B. Ty) Effter ty ath. 33 ty ath; (B. är) äro; (B. icke) ey; (B. offuertrådelse) lags offuerträdning. 34-35 (B. Therföre . . . bliffua) Therföre giffs arffuet för troonas skul, ath thet skeer aff nådhenne aff huilko och lyffit wardher fast stondandes. 35 (B. Jcke) ey. 35-36 honom som allenast är. 36 vtan. 37 huilkin som; alles; (B. våra) våres. 38 hedningar. 39 huilkin. 40 leffuandes; (B. lijka) likärwist. 42 påå; hoppet (frfr. ther); (B. intet hopp war) intit på hoppandes war. 43 många; hedhningas. 44 skall; thin; wort. 45 (B. swagh) förswaghat; tronne. 46 gammal; (B. halffdödha) dödactugha. 47 twiflade; lyffte. 48 (B. otroo) otrooheet; vtan; (B. wardt) stoodh; starker; trona; geffuandes; ära. 49 full wiss; (B. på) vppå.

Gloss rad: 35 saknas. 48 * ära etc (!); (B. hans) sina; ära (r. 4); sanferdugh; alsmechtugh; goodh; såå; rettferdugha.

S. Pauli Epistel

mechtig thet at hålla. Therföre war thet ock reknat honom 50
til retferdigheet.

Så är thetta icke allenast scriffuit för hans skul at honom
tilreknat wardt, vthan ock för våra skul, som thet ock så
tilreknat warder, när wij troom på honom, som vår Herra
Jesum vpweckte jfrå the dödha. Hwilken för våra synder 55
skul är vthgiffuin, och för våra rettferdigheet skul vpweckt.

V. Capitel.

Medhan wij nu retferdighe wordne äro aff troonne, haffue
wij fridh medh Gudh, genom vår Herra Jesum Christum,
genom hwilken wij haffue ock en tilgång j troonne til thenna 5
nåd, som wij vthi ståam, och berömom oss aff hoppet som
wij haffue til then herligheet som Gudh giffua skal. Och
icke thet allenast, vthan wij berömom oss ock j bedröffuelsen,
wetandes, at bedröffuelse gör tolamodh, och tolamodh gör
förfarenheet, förfarenheet gör hopp, men hoppet låter icke
komma på skam. Ty Gudz kärleek är vthgutin j vår hierta 10
genom then helgha Anda, som oss giffuin är.

(på skam) Thet är,
hoppet haffuer intet
feel, så at man någhon
tijdh behöffuer skem-
mas ther aff, at han
troodt och hoppas
haffuer.

Ty ock Christus, then stund wij än nu swaghe worom τ
effter tijdhen, haffuer lidhit dödhen för oss syndare. Nu wil
näpligha någhor döo för thet som rett är. För thet som gott

Text rad: 50 mecktugh; holla; (B. Therföre) ty; räknat. 51 rettferdigheet.
52 *thetta* saknas; (B. icke) ey; scriffuit. 53 tilräknat; wart; vtan. 54 (B. tilreknat)
räknat; wardher; (B. på) vppå. 55 vpwäkte; (B. jfrå the) aff; döda; huilkin. 56
(2 g.) skull; (B. är) wort; rettferdigheet; wort vpwäcker.

τ
(effter tijdhen)
Alle the som troo
skola, äro förseedde
aff ewigh tijdh, at the
skola förlossadhe war-
da vthu swagheten,
vthi hwilka the äro en
tijdh long.

1 Femte. 2 (B. Medhan wij nu) NW wij; rettferdighe; troone; haffuom. 4
huilkin; hafuom; troona; (B. thenna) thessa. 5 nådhe; ståndom. 6 haffuom.
6, 15, 42, 55, 56 till. 6 skall geffua. 7 allena; vtan; berömon(!); bedröffuelsen.
8 bedröffuelse; (2 g.) tolamodh. 9 (B. hopp) hoppet. 10 (B. komma på skam)
skemmas; ty ath; kerleek; (B. vthgutin) gutin. 11 giffvin. 12 (B. ock) ath; suaghe.
13 tiden. 13-14 (B. Nu wil . . . rett är) Thet wil näpligha någhor döo ther han *
plichtugh är till.

Gloss rad: 10 (B. på skam) * skemmæs etc.); någhontijdh; (B. hoppas) hoppat. 13
* effter tidhen.); ewog; (B. skola) skulle (r. 5); förlossat; vthwr; swagheeten; huilka.
14 (saknas i B.) * plictugh etc.); Man döör medh platz ther man plictugh är, så som
swennen för sin herra, Men Christus doo för them han intit plictugh war.
(saknas i B.) * gott etc.); Man döör och mehh(!) platz för thet man haffuer någhon
nytto vt aff, Men Christus doo före oss them han intit behöffde.

til the Romare

15 är, toorde til ewentyrs någhor döö. Therföre beprijisar Gudh sin kärleek til oss, at Christus är dödhd för oss, när wij än nu wore syndare. Så warde wij jw mykit meer beholdne genom honom för wredhenne, effter wij äre retferdighe giorde j hans blodh.

20 Ty effter wij wordom förljkte medh Gudhi, genom hans sons dödhd, then stund wij än nu wore owener, Mykit meer, effter wij äre förljkte, bliffue wij nu beholdne genom hans lijff. Jcke allenast thet, vthan wij berömom oss ock aff Gudhi, genom wår Herra Jesum Christum, genom hwilken
25 wij nu förljknigen fått haffue.

Therföre, såsom jgenom ena menniskio är synden kommen j werlden, och för syndennes skul dödhen, Och är så dödhen kommen offuer alla menniskior, effter the alle syndat haffua. Ty synden war wel j werldenne alt in til Laghen. Men ther
30 ingen Lagh är, ther achtas icke synden, vthan dödhen war welligh alt jfrå Adam in til Mosen, offuer them ock, som icke hadhe syndat j sådana offuertrådelse som Adam, hwilken är hans lijknelse som tilkommande war.

Men thet haffuer sikh icke så medh gåffuonne, som medh
35 syndenne. Ty om jgenom eens menniskios synd äro monge dödhe, så är mykit meer Gudz nådh och gåffua mongom rijkeligha widherfaren, genom Jesum Christum som then ena menniskian war j nådhenne.

Text rad: 15 (B. är) wore; (B. toorde) dristadhe sikh; äwentyrs; ath döö. 16 kerleek; som han haffuer til oss; dödher; *nu* saknas. 17 woro; wardom; jw nw mykit. 18 ärom; rettferdighe; giordhe. 19 bloodh. 20 wordhom; gndhi (!). 21 *nu* saknas; worom; (B. owener) fiender; mera. 22 ärom; förljckte; bliffuom. 23 (B. Jcke) Ey; vtan. 24 Christom; huilkin. 25 wij haffuom nw fått förljknigena. 26 (B. Therföre) För then skull; så som; (B. jgenom ena menniskio) för ene menniskios skull; (B. är synden kommen) kom synden. 27 skull; såå är. 28 öffuer; (B. the) wij; (B. syndat haffua) syndadhe. 29 *wel* saknas; (B. alt in til Laghen) förra än laghen komo. 30 (B. ingen Lagh) laghen icke; vtan. 31 wällugh. j frå; och in til. 32 (B. offuertrådelse) laghszbro; (B. som) så som; huilkin som. 33 lijknelse. 34 såå; gåffuon. 35 (B. om) effter; (B. jgenom) genom. 36 gåffuan. 36-38 (B. mongom . . . nådhenne.) genom nådhen som war eens menneskios Jesu Christi mongom rikeligha wedherfaren.

Gloss. rad: 23-24 *aff gudhi etc.); till; oc (r. 4); meenligit. 33 *lijknelse etc.); Så som; vtan (r. 3); (B. skul) förskullan; rettferdigheet; förtienste; salugha.

(aff Gudhi)

At Gudh hörer oss til, och wij honom, och haffuom alt gott meenlighit medh honom j all förtröstning.

(lijknelse)

Såsom Adam medh sinne synd, vthan wår skul haffuer förderff uat oss, Så haffuer ock Christus medh sinne retferdigheet, vthan wår förtienst giordt oss saligha.

S. Pauli Epistel

Och är icke gåffuan allenast offuer ena synd, såsom förderffuet är kommet för thens ena syndarens ena synd. Ty 40
domen är kommen aff eenne synd til fördömelse, men gåffuan
aff monga synder til retferdigheet.

Ty om dödhen haffuer för eens synd skul, welligh warit
jgenom en, mykit meer skola the som vndfå nådhennes och
gåffuonnes fulheet til retferdigheet, wara wellighe j liffuena 45
genom en, Jesum Christum.

(genom en)
Merck, at han talar
här om arffsynden,
som kommen är aff
Adams olydhno, aff
hwilko alt thet j oss
är, är syndeligit.

Ty såsom för eens synd skul, är fördömelse kommen offuer (för eenne
alla människior, så kommer ock jgenom eens retferdigheet menniski.)
lijffzens retferdning offuer alla människior. Ty såsom för Såsom A-
enne människios olydhno äro monge wordne syndare, så dams synd
warda ock för eens lydhno skul monge retferdighe. är worden
wår egen,
så är ock
Christi ret-
ferdigheet
worden
wår eghen.

Men Laghen är ock så här medh inkommen, at synden
skulle offuerflödha, men ther synden offuerflödde, ther offuer-
flödde tå nådhen mykit meer, På thet at såsom synden haffuer
welligh warit til dödhen, så skulle ock nådhen welligh wara
genom retferdighetena til ewinnerlighit lijff, genom Jesum
Christum.

Text rad: 39 allena; öffuer; eno; syud(!); så som. 39-40 (B. förderffuet är
kommet) dödhen är kommen. 40 (B. ena syndarens ena synd) enes skull som
syndadhe; Ty ath. 41 (B. aff) vthaff; ene; fördömlse. 42 (B. aff) vthaff; rett-
ferdgheet(!). 43-45 (B. Ty om . . . j liffuena) Therfore effter aff eens synd
regneradhe dödhen * genom en, mykit meer the som vndfå nådhennes och rett-
ferdughetennes gåffuos ympnogheet skola regnera j liffuet. 46 (B. genom)
gonom(!). 47 så som; skull. 47-48 (B. fördömelse . . . människior) ondt kommit
offuer alla människior till fördömlse. 48 såå; (B. jgenom eens retferdigheet) för
eens retferdugheetz skull. 49 (B. lijffzens . . . människior) gott offuer alla men-
niskior til lijffzens retferdugheet; För ty; så som. 50 (B. eenne) ennes; olydno;
såå. 51 wardha; skull; retferdughe. 52 (B. är) äro; inkomen. 53 öffuerflödha;
(2 g.) öffuerflödde. 54 nadhen; (B. På) vppå. 55 (B. welligh warit) regnerat;
(B. welligh wara) regnera. 56 retferdughetena.

Gloss. rad: 46 *genom en etc.); Merk; arff synden; (B. aff) vthaff (r. 4);
olydno; huilko; (B. j) vthi; syn.delighit(!). 49-50 * för eens men-); Så som;
(B. egen) eghen; retferaugheet(!).

VI. Capitel.

Hwadh wilie wij tâ säya? Skole wij bliffua j syndenne, på thet nådhen skal offuerflödha? Bortt thet. Wij som äre dödhe jfrå syndenne, huru skulle wij än nu leffua j henne?
 5 Weten j icke brödher, at alle wij som äre döpte til Christum Jesum, wij äre döpte j hans dödth? Så äre wij jw begraffne medh honom genom dopet j dödhen, at såsom Christus är vpweckt jfrå the dödha genom Fadhrens herligheet, så skole ock wij wandra j itt nytt leffuerne. Ty om wij samt medh
 10 honom inplantadhe wardom til en lijka dödth, så warde wij ock vpståndelsen lijke, Wetandes, at wår gamla menniskia är korszfest medh honom, På thet at syndakroppen skal warda om intet, at wij icke här effter tiena skole syndenne. Ty then som dödher är, han är retferdighat jfrå syndenne.
 15 Äre wij dödhe medh Christo, så troo wij, at wij ock skole leffua medh honom, Wetandes, at Christus som jfrå the dödha vpweckt är, döör intet meer, dödhen fåår intet meer macht offuer honom. Ty thet han bleff dödth, bleff han syndenne dödth en gång, Men thet han leffuer, leffuer han Gudhi.
 20 Så håller ock j idher ther före, at j ären dödhe syndenne, och leffuen Gudhi genom Christum Jesum wår Herra.

(hans dödth)
 At wij ock såsom han döo skolom, Ty wij döo icke aldeles jfrå syndenne förr än köttet döör ock lekamli-gha.

Så låter nu icke syndena welligh wara j idhar dödheligha lekamen, så at j henne effterföljen vthi hennes lustar. Och

---

Text rad: 1 Siette. 2 wiliom; Skolom. 2-3 på thet ath. 3, 12, 27 skall. 3 öffuerflödha; Bort; äro. 4 (B. jfrå) frå; hurw; (B. skulle) skolom. 5 äro. 5, 24, 27, 32, 33, 34, 37, 41, 42, 43, 46, 49 till. 6 (B. äre frfr. döpte) äto (!); äro (frfr. wij). 8 vpwäcker; (B. jfrå the) aff; (B. Fadhrens) sins fadhers; härligheet; skolom. 9 nyt. 9-10 (B. samt . . . dödth) ärom wordne inimpadhe vthi honom medh hans dödth lijknise. 10 wardhom. 11 (B. vpståndelsen lijke); vpståndilsens; gambla. 12 (B. På) vppå; synda kroppen. 13 wardha; skolom. 14 ty ath; retferdighat; j frå. 15 Aärom; dödha; *sd* saknas; troom wij och ath wij skolom. 16 (B. jfrå the) aff. 17 är vpwäcker; får. 18 öffuer; (2 g.) bleeff. 20 therföre; (at j) athi. 21 wår herra Jesum Christum. 22 later; (B. welligh wara) regnera; idhart. 23 (B. at j) athi; effterföljen.

Gloss. rad: 6 * hans dödth?, etc; (tillagt i N. T. efter döo skolom:) thet är, ath wij skole dödha syndena vthi oss, så lenge wij leffua; (B. Ty . . . syndenne) ty synden döör icke aldeles; för än; kötit; *ock* saknas (r. 6).

S. Pauli Epistel

giffuer icke syndenne idhra lemmar til oretferdighetennes
wapn, vthan giffuer idher sielffua Gudhi, lijka som the ther 25
dödhe haffua warit, och nu leffua. Och idhra lemmar Gudhi
til retferdighetennes wapn. Ty synden skal icke warda
welligh offuer idher, effter j ären icke vnder Laghen, vthan
vnder τ nådhenne.

(welligh) Merck at
helgha menniskior
haffua än nu ond lusta,
then the doch icke
effterfölia.

τ

(vnder nådhenne)
Så lenge nådhen re-
gerar, bliffuer sam-
wetet frijtt och twin-
gar syndena vthi kö-
tena. Men ther nå-
dhen icke är, regerar
synden, och Laghen
fördömer samwetet.

Huru tå? Skole wij synda medhan wij äre icke vnder 30
Laghen, vthan vnder nådhenne? Bortt thet. Weten j icke
at hwem j giffuen idher för tienare til at lydha, hans tienare
ären j som j lydhighe ären, ehudh thet är meer syndenne til
dödhen, eller lydhnonne til retferdighetena? Men loffuat
ware Gudh, at j haffue warit syndennes tienare, och ären doch 35
aff hiertat lydighe wordne vthi then lärdoms efftersyyn, som
j ären giffne til. Men nu medhan j ären friyadhe jfrå syn-
denne, ären j retferdighetennes tienare wordne.

Jagh talar här om effter menniskiors sett, för idhra kötz-
ligha skröpligheet skul. Lijka som j haffuen idhra lemmar 40
giffuit orenlighetenne och oretferdighetenne til dienst, jfrå
then ena oretferdighetenne til then andra, så giffuer ock nu
idhra lemmar retferdighetenne til dienst, at the mågha warda
helighe. Ty tå j woren syndennes tienare, tå wore j frij
jfrå retferdighetenne, Hwadh gagn hadhen j tå aff thet, ther 45
j nu blyiens widh? Ty til sådant är dödhen endalychten.

Text rad: 24 geffuer; oretferdughetennes. 25 vthan; geffuer; (B. lijka) liker-
wijs. 26 dödha. 27 retferdughetennes; för ty; wardha. 28 (B. welligh offuer
idher) idher * offuermecktugh; effter thet; vthan. 29 nadhenne. 30 Skolom; thå
synda; ärom. 31 vthan; Bort. 32 (B. lydha) vnderlydha. 33 (B. som) then;
lydoghe; (B. ehudh) huad; mera. 34 lydnnonne; retferdughetena. 35 (B. at j)
athi. 36 lydoghe; efftersyn. 37 mädhan; j frå. 38 (B. retferdighetennes tienare
wordne) retferdughetenne vndergiffne. 39 menniskios; sätt; (B. idhra) idhers;
kötzlighe. 40 skul; (B. Lijka) ath likawist. 41 (B. giffuit) vndergiffuit; oreen-
lighetenne; oretferdughetenne; tienste; (B. jfrå) frå. 42 oretferdugheten; (B.
giffuer) vndergeffuer. 43 retferdughetenne; tienste; wardha. 44 helogha; Ty
saknas; (B. tå frfr. j) När; (B. syndennes tienare) syndenne vndergiffne; (B. wore)
woren. 44-45 (B. frij jfrå) icke vndergiffne. 45 retferdughetenne; (B. aff thet)
ther aff. 46 wedh; (B. Ty) För then skul (För thenskul i kustoden) ath; (B.
sådant) sådana ting; enda lychten.

Gloss. rad: 28 (B. welligh) * offuermecktugh; och än nw; oond; effterfölya.
29 saknas.

til the Romare

Men nu medhan j ären frij wordne jfrå syndenne, och wordne
Gudz tienare, haffuen j idhor frucht, at j helighe warden,
och til endalycht, ewinnerlighit lijff. Ty syndennes löön är
50 dödhen, men Gudz gåffua är thet ewigha liffuet, genom
Christum Jesum wår Herra.

VII. Capitel.

Weten j icke käre brödher (Ty iagh talar medh them som
Laghen weta) at Laghen regnerar offuer menniskiona, så
lenge hon leffuer? Ty een quinna som j manz wold är, så
5 lenge mannen leffuer, är hon bunden til Laghen, Men om
mannen döör, så bliffuer hon löös jfrå manzens Lagh. Men
om hon är med en annan man medhan hennes man leffuer,
tå warder hon kallat een hoorkona. Men döör mannen, så
är hon frij jfrå Laghen, at hon icke warder een hoorkona,
10 om hon är när en annan man.

Så ären ock j mine brödher, dödadhe jfrå Laghen genom
Christi lekamen, at j skolen wara när enom androm, nemligha,
när honom som är vpstånden jfrå the dödha, På thet wij
skole göra Gudhi frucht. Ty tā wij worom kötzlighe, tā
15 woro the syndigha begärelsen (som Laghen vpweckte) mechtigh
j wåra lemmar, at göra dödhenom frucht. Men nu äre
wij friyadhe jfrå Laghen, dödhe jfrå henne, som oss hölt
fångna, Så at wij skole tiena vthi itt nytt wesende effter An-
dan, och icke vthi thet gamla wesendet effter bookstaffuen.

Text rad: 47 mädhan; (B. jfrå) aff. 48 frucht; wardhen. 49 endalyct; Ty
ath; löön. 50 (B. thet ewigha liffuet) ewinnerlighit lijff. 51 Jesum Christum.

1 Siwnde. 2 käre saknas. 3 regnera; öffuer. 4 Ty ath; en; quinna; (B. j
manz wold är) manne är widherbunden. 5 (B. bunden til) honom tilbunden medh;
(B. om) är thet så ath. 6 (B. så) thå; lösz; (B. jfrå) aff; mandzens. 6-7 (B. Men om)
är thet och så ath. 7 medh; mädhan. 8 wardher; (B. kallat) hållen för; ena; (B.
så) thå. 9 (B. jfrå Laghen) aff mandzens lagh; wardher; en. 10 (B. är . . . man)
tilföggher sikh enom androm manne. 11 mina; j frå. 12 (B. at j) athi; nemligh.
13 (B. jfrå the) aff; (B. På) vppå. 14 skolom; frucht; (B. tā frifr. wij) när. 15 syn-
dogha; begärilsen; parentestecken saknas; vpwäckte; mechtughe. 16 frucht; ärom.
17 (B. jfrå frifr. Laghen) frå; j frå (frifr. henne); (B. henne) samma lagh. 18
fongna; (B. Så) på thet; skolom; it; nyt; väsande; efter; andanom. 19 gamla;
wesandit.

S. Pauli Epistel

Hwadh wilie wij tâ säya, Är Laghen synd? Bort thet. Exo. 20.
 Men syndena kende iagh icke, vthan aff Laghen. Ty iagh Deute. 5.
 hadhe intet wist aff begärelsen hadhe icke Laghen sagdt, Tu
 skalt icke begära. Tâ toogh synden tilfelle aff bodhordet,
 och vpweckte j migh all begärelse, Ty vthan Laghen war
 synden dödh, Och iagh leffde foordom vthan Lagh. Men när 25
 bodhordet kom, fick synden lijff jgen, Och iagh wardt dödh.
 Så fanz tâ, at bodhordet som migh war giffuit til lijffs, thet
 war migh til dödz. Ty synden toogh tilfelle aff bodhordet,
 och besweek migh, och drap migh ther medh. Så är wel
 Laghen heligh, och bodhordet heligt, och retferdigt och gott. 30
 Är tâ thet som gott är, wordet migh til dödz? Bort thet.
 Men synden, på thet hon skulle synas wara synd, haffuer
 medh thet gott är, werckat dödhnen j migh, På thet synden
 skulle warda offuermåtton syndigh genom bodhordet. Ty
 wij wete, at Laghen är andeligh, men iagh är kötzligh, sålder 35
 vnder syndena. Ty iagh weet icke hwadh iagh gör, Ty iagh
 gör icke hwadh iagh wil, vthan thet iagh hatar, thet gör
 iagh. Om iagh nu gör thet iagh icke wil, så samtycker iagh,
 at Laghen är godh. Så gör icke nu iagh thet, vthan synden
 som boor j migh. Ty iagh weet, at j migh, thet är, j mitt 40
 kött, boor icke gott. Wilian haffuer iagh, men at göra gott,
 thet finner iagh icke. Ty thet godha som iagh wil, thet gör
 iagh intet, Vthan thet onda som iagh icke wil, thet gör iagh.
 Om iagh nu gör thet iagh icke wil, så gör icke nu iagh thet,
 vthan synden som boor j migh. 45

(iagh gör)
 Göra heter icke här at
 fulkompna gerninga-
 nar, vthan kenna be-
 gärelsen, at hon rörer
 sigh, Men fulkompna,
 är at leffua reen vthan
 all begärelse, huilket
 icke skeer j thetta liff-
 uet.

Text rad: 20 wiliom. 21 vtan. 22 begärilsen; Tw. 23 (B. skalt) skall; (B. Tâ toogh synden) Utan synden toogh; bodhoordhit. 24 vpwäckte; begerilse; Ty ath; vtan. 25 (B. foordom) fordomdags; vtan. 26 bodhoordhit; j gen; wart. 27 fantz; bodhoordhit. 27, 28, 31, 48 till. 28 ty ath; bodhoordhit. 29 wäl. 30 helugh; bodhoordhit; helogt; retferdugt. 31 Aär; wordhit. 32 (B. på) vppå. 33 wärkat; (B. På) vppå. 34 wardha; öffuermotton; syndogh; (B. genom) aff; bodhoordhit. 35 wetom; thet ath; andelighen; kötzlighen. 36 huadh. 37 huadh; will, vtan. 38-39 (B. Om . . . godh) Aär thet nw så iach gör icke huad iach will, thå giffuer iach laghen thet medh ath hon är goodh. 39 vtan. 40 (B. at j) athi. 41 köt. 42 will. 43 vtan; oonda; will. 44 (B. Om iagh nu) Aär thet nw så ath iach; will; (B. så) thå. 45 vtan.

Gloss. rad: 36-37 saknas.

til the Romare

Så finner iagh nu migh een Lagh, iagh som wil göra thet gott är, at thet onda lodher widh migh, Ty iagh haffuer lust til Gudz Lagh, effter then inwertes τ menniskiona. Men iagh seer een annor Lagh j mina lemmar, som strijdher emoot 50 then Lagh som j min hogh är, och griper migh fången vthi syndennes Lagh, som är j mina lemmar. Jagh arm menniskia, hoo skal lösa migh jfrå thenna τ dödzens krop? Gudhi tackar iagh genom Jesum Christum vår Herra. Så tienar iagh nu Gudz Lagh medh hoghen, Men medh kötet tienar iagh 55 syndennes Lagh.

VIII. Capitel.

Så är nu intet η fördömelighet j them som äro j Christo Jesu, the som icke wandra effter kötet, vthan effter Andan. Ty Andans Lagh som lijff giffuer j Christo Jesu, haffuer 5 giordt migh frij jfrå syndennes och dödzens Lagh. Ty thet som Laghen icke kunde åstadh komma, j thet hon wardt förswaghat aff kötet, thet giorde Gudh, sendandes sin Son j syndeligh kötz lijknelse, och fördömde syndena j kötet genom synd, På thet, then retferdigheet som Laghen eska, 10 skulle warda fulbordat j oss, som icke wandrom effter kötet, vthan effter Andan.

Ty the som kötzlighe äro, the äro φ kötzligha sinnadhe, Men the som andelighe äro, the äro andeligha sinnadhe. Ty kötzens sinne är dödhen, men Andans sinne är lijff och

Text rad: 46 (B. migh een Lagh) aff laghen; (B. iagh som) när iach; will. 47 oonda. 48 (B. then) the; innertes (!). 49 (B. seer) finner; en; (B. strijdher) fåcta. 50 (B. then) them. 51 arma. 52 skall; j frå; kropp. 53 vår herra Jesum Christum; nw sielffuer. 54 kötit.

1 Ottonde. 2 j (frifr. them) saknas. 3 (B. som) ther; kötit; vtan. 4 För ty. 5 j frå. 6 (B. thet) the motton; wort. 7 kötit; giordhe. 8 (B. lijknelse) hampn; kötit. 9 (B. På thet) vppå thet ath; retferdugheet; åska. 10 wardha; (B. fulbordat) fulkomnat; kötit. 11 vtan; andanom. 12 För ty. 14 Ty ath.

Gloss. rad: 48 *innertes (!) etc.); Jnertes (!); huilkin; menniskian (r. 7); Uthwertes (r. 8); vtan; huad; medh. 52 *dödzens etc.); syndena; såsom . . . gräshopponar saknas.

2 *fördömelighet.; En doch; kötit; (B. så) thå; retferdugh. 12 *kötzligha etc.); kotzligha (!) (r. 2); (B. aff) vthaff; twärt.

τ
(inuertes) Jnuertes
menniskia heter här
anden som födder är
aff nådhen, huilken j
helgha menniskior
stridher emoot then
vthwertes menniskion.
Vthwertes menniskia
heter thet menniskian
är vthan nådhen aff
blotta naturen ee
huadh thet är, för-
nufft, sinne, eller an-
nat, Ty thet är alt
befengt med synd

η
(dödzens) Dödhe-
ter här then jemmer
och mödha j stridhen-
ne emoot syndenne,
såsom Exodi 8. Pha-
rao sadhe. Tagh then-
na dödhen ifrå migh
och meente gräshop-
ponar.

η
(fördömelighet)
Endoch synden rasar
j kötet, så kan hon
doch icke fördöma
menniskiona, Ty an-
den är retferdigh, och
stridher ther emoot.

φ
(kötzligha) Wara
kötzligha sinnat, är
intet sköta om gudh,
intet acta honom, in-
tet hålla aff honom.
Andeligha sinnat, är
twert emoot.

S. Pauli Epistel

fridh. Ty kötzlightit sinne är en fiendskap emoot Gudh, eff- 15
 ter thet är icke Gudz Lagh vnderdånigt, icke kan thet heller.
 Men the som äro kötzlighe, kunna icke wara Gudhi tecke.

Men j ären icke kötzlighe, vthan andelighe, om Gudz
 Ande annars boor j idher. Ty hwilken icke haffuer Christi
 Anda, han hörer icke honom til. Men om Christus är j 20
 idher, så är wel lekamenen dödth för syndennes skul, Men
 Anden är lijffuet, för retferdighetennes skul. Om nu hans
 Ande, som Jesum vpweckte jfrå the dödha, boor j idher,
 Så skal ock then som Christum vpweckte jfrå the dödha, göra
 idhor dödheligha lekamen leffuande, för sin Anda skul, som 25
 j idher boor.

Så äre wij nu käre brödher, skyllighe, icke kötena, at wij
 skole leffua effter kötet, Ty om j leffuen effter kötet, så skolen
 j döo. Men om j dödhen kötzens gerningar medh Andanom,
 så skolen j leffua. Ty alle the som driffuas aff Gudz Anda, 30
 the äro Gudz barn. Ty j haffuen icke fått tråldomsens anda
 åter til reddhogha, Vthan j haffuen fått vthkoradha barns
 Anda, j hwilkom wij rope, Abba käre Fadher. Then samme
 Anden witnar medh wår anda, at wij äre Gudz barn, Äre Gala. 4.
 wij nu barn, så äre wij ock arffuingar, nemligha, Gudz 2. Timo. 1.
 arffuingar, och Christi medharffuingar. Om wij annars lij-
 dhom med honom, at wij ock medh honom komma måghom
 til herligheten.

Ty iagh håller thet så före, at thenna tijdzens wedher-
 mödha, är icke lijka emoot then herlighheet, som på oss 40

Text rad: 15 För ty. 16 vnderdånigt; (B. icke) ey. 17 Men saknas; the
 kunna icke; täcke. 18 vtan. 19 (B. j.) vthi; ty ath; hwilkin som. 20, 32, 38, 46,
 47, 61, 69, 85 till. 20 (B. Men om) är thet och så ath. 21 wel saknas; dödher;
 syndenas; skull. 22 lijff; retferdughetenas; skull; (B. Om nu) Aår thet nw så
 ath. 23 vpwäckte; (B. jfrå the) aff. 24 (B. Så . . . göra) then som Jesum vp-
 wäckte aff dodha(!) wardher och görandes. 25 (B. idhor) idhra; leffuandes; andas;
 skull. 27 ärom; (B. skyllighe) werdskyllughe. 28 (2 g.) kötit; (B. om j) är thet
 så athi; (B. så) thå. 29 (B. om j) är thet så athi; (B. dödhen) fördödhen; (B.
 gerningar) kynde. 30 (B. så) thå; Ty ath. 31 För ty. 32 reddogha; vtan.
 33 ropom. 34 (B. witnar medh) försäkrar; (B. äre) ärom; (B. Äre) äro. 35
 (B. så) thå; äro; ärrfuingar; nemligh. 36 ärrfuingar; medhärffuingar. 37 medh
 (frfr. honom, at). 39 För ty; thenne; wedhermödhor. 40 äro; (B. emoot) till.

til the Romare

vppenbaras skal. Ty creatures högheligha åstundan, wenter
 effter, at Gudz barn skola vppenbaras. Effter creaturen äro
 wanskelighetenne vnderkastat emoot sin wilia, Men för hans
 45 skul, som them vnderkastat haffuer, på een förhopning. Ty
 creaturen skola ock warda frij aff förgengelighetennes träl-
 dom, til Gudz barnas herligha frijheet. Ty wij wete, at hwart
 och itt creatur suckar och engslas medh oss alt här til.

(engslas) Som een
 quinna som queties
 medh barn.

Och icke the allenast, vthan ock wij sielffue som haffuom
 Andans förstling, suckom ock widh oss sielffua effter z Barna-
 50 skapet, och wentom vår krops förlosning, Ty wij äre wel
 salighe wordne, doch j hoppet. Men hoppet om thet synes,
 är thet icke hopp, Ty huru kan man hoppas thet man seer?
 Om wij nu hoppes thet wij icke seem, så wente wij thet
 medh tolamodh.

z
 (Barnskapet)
 Thet är, anammade
 warda för Gudz barn.

55 Sammaledhes hielper ock Anden våra skröpligheet. Ty
 wij wete icke hwadh wij skolom bidhia, såsom thet bör sigh,
 Vthan sielffuer Anden manar gott för oss medh osäyeligha
 suckan. Men han som skodhar hiertan, han weet hwadh
 Andans sinne är, Ty han manar för helghonen effter Gudz
 60 behagh. Men wij wete, at them som haffua Gudh kää, tiena
 all ting til thet betsta, the som effter vpsätet äro kalladhe.
 Ty hwilka han haffuer förseedt, them haffuer han ock be-
 skärdt, at the skulle warda hans Sons belete lijke, På thet
 han skal wara then förstfödde jbland monga brödher. Men
 65 them som han haffuer beskärdt, them haffuer han ock kallat.
 Och them som han haffuer kallat, them haffuer han ock

Text rad: 41 oppenbaras. 41, 64 skall. 41 ty aht; wänter. 42 oppenbaras;
 (B. efter frfr. creaturen) effter thet ath. 43 wanskeligheetenne; (B. Men) doch. 44
 skull; (B. een förhopning) itt förhopp; (B. Ty) För then skull. 45 wardha; förg-
 gängelighetennes. 46 härligha; För ty. 47 creatwr; sockar. 48 (B. icke) ey. 49
 (B. förstling) första; wij sockom; sielfua; (B. Barnskapet) barna vthkorilsen. 50 (B.
 och wentom) förbidhandes; ärom; wäl. 51 salughe. 52 (B. hoppas) hoppa. 53
 (B. Om) är thet så ath; nu saknas; (B. hoppes) förhoppoms; (B. så) thå; (B. wente)
 förbidhe. 54 tolamoodh. 55 skröpligheter; (B. Ty) För then skull. 56 wetom;
 huadh; bedhia; så som. 57 vtan; sielfuer. 58 sockan; huad. 60 (B. Men wij wete)
 Wij wetom och. 61 bedzsta; vpsätit. 62 Ty ath. 63 (B. skulle) skola; wardha;
 beläte; (B. På) vppå. 64 (B. then förstfödde) första barnet; ibland.

Gloss. rad: 47 * engslas etc.); en. 50 saknas.

S. Pauli Epistel

giordt retferdigha. Men them som han haffuer giordt retferdigha, them haffuer han ock giordt herligha.

Hwadh wilie wij nu säya här til? Är Gudh för oss, hoo kan wara emoot oss? Hwilken ock icke haffuer skonat sin eghen Son, vthan giffuit honom vth för oss alla, Huru skulle han icke ock giffua oss all ting medh honom? Hwilken wil beklagha them som Gudh haffuer vthkorat? Gudh är then som retferdighar. Hwilken är then som wil fördöma? Christus är then som lidhit haffuer dödhen, Ja, han är ock then som vpweckt är, then ock sitter på Gudz höghra hand, och manar gott för oss. 70

Hoo kan skilia oss jfrå Gudz kärleek? Bedröffuelse? Eller ångest? Eller förfölielse? Eller hunger? Eller nakenheet? Eller farlighheet? Eller swerd? Såsom scriffuit är, För tina skul wardom wij dödadhe hela daghen, wij wardom holdne för slachtofåår. Men j alt thetta offuerwinne wij, genom honom som oss elskat haffuer. Ty iagh är wiss ther på, at hwarken död, eller lijff, eller Änglar, eller Förstadöme, eller welligheter, eller the ting som nu äro, eller the ting som tilkomma skola, eller högheet, eller diwpheet, eller någhot annat creatur, kan skilia oss jfrå Gudz kärleek, som är j Christo Jesu wårom Herra. 75

Psal. 44.

85

IX. Capitel.

Iagh sägher sanningen j Christo, och liugher icke, som mitt samwet bär migh ther witne til j them helgha Anda,

---

Text rad: 67 rettferdigha (frfr. Men); retferdigha (frfr. them). 68 härligha. 69 wiliom; *nu* saknas; (B. för) före. 70 thå wara; Hwilkin som. 71 eghin; vtan. 71-72 (B. skulle han) kunde thet wara ath han skulle. 72 geffua; Hwilkin; will. 73 beclagha. 74 retferdoghar; hwilkin; will. 75 hafuer. 76 (B. vpweckt är) är vpständen; höghre. 76-77 then och manar gott. 78 (B. Hoo) Hwilkin; j frå; kärleek; Bedröfnilse(!). 79 *Eller hunger* saknas; nakonheet. 80 swärd; så som. 81 skull. 82 (B. för slachtofåår) som får the ther slactas skola; (B. j alt . . . wij) wij ofuerwinnom j all thenne tingen. 83 haffuer älskat; (B. på) vppå. 85 wällogheter; tillkomma. 87 creatwr; j frå; kärleek. 88 wårom herra Jesu Christo.

1 Niyonde. 2 Jach; liugher. 3 mich. 3, 28, 31 (2 g.), 32 (2 g.), 37, 39, 41, 42, 45 (2 g.), 47 (2 g.), 52, 66 till.

til the Romare

at iagh haffuer ena stora sorgh och idhkeligha pino j mitt
 5 hierta. Jagh haffuer sielffuer vnstat migh bortkastat jfrå
 Christo för mina brödher skul, som migh kötzligha skylle
 äro, hwilke äro aff Jsrael, huilkom Barnskapet tilhörer, och
 Herligheten, och Förbundet, och Laghen, och Gudz tiensten,
 och Löfften, hwilkas äro fädherna ther Christus aff födder
 10 är på kötzens wegna, hwilken är Gud offuer all ting loffuat
 ewinnerligha, Amen.

Thetta sägher iagh icke för then skul, at Gudz ord äro
 om intet worden, Ty the äro icke alle Jsraeliter som äro aff
 Gene. 21. Jsrael. Jcke äro the heller alle söner, at the äro Abrahams
 15 sädh, Vthan j Jsaac skal tigh kallas Sädhen, Thet är, Jcke
 äro the Gudz barn, som äro barn effter kötet, vthan the som
 äro barn effter löfftet, the warda reknadhe för sädh. Ty thetta
 Gene. 18. är löfftes ordet, Jagh skal komma j thenna tijdhen, och Sara
 Gene. 25. skal haffua en son.

20 Och icke allenast thet, vthan ock Rebecca wardt en gång
 haffuande aff Jsaac wårom fadher, Ty förr än barnen woro
 född, och hadhe hwarken gott eller ondt giordt, På thet
 Gudz vpsåat skulle bliffua ståndande effter vthkorelsen, icke
 för gerninganars skul, vthan aff kallarens nådhe wardt henne
 Mala. 1. sagdt, Then större skal tiena them mindra. Såsom scriffuit
 är, Jacob elskadhe iagh, men Esau hatadhe iagh.

Hwadh wilie wij tå säya? Är Gudh oretferdigh? Bort
 Exodi 33. thet. Ty han sägher til Mosen, Hwilkom iagh är nådheligh,

Text rad: 4 mino. 5 jach; hafuer; sielfuer; j frå. 6 mich. 7 huilke som;
 hwilkom som; (B. Barnskapet) barna vthkorilsen. 8 (B. Förbundet) testamenten;
 (B. tiensten) dyrkan. 9 lyfften; (B. hwilkas äro fädherna) hwilkens fädhra äro
 och the. 10 wegna; hwilkin som; öffuer; (B. loffuat) wälsignat. 12 (B. icke)
 ey; skull; oordh. 13 (B. icke) ey. 14 (B. Jcke) ey; (B. heller) strax. 15, 18,
 19, 25, 33, 34, 50, 51, 52, 71 skall. 15 (B. Sädhen) sädh; icke. 16 kötit; vtan.
 17 lyftet; räknadhe; (B. för sädh) j sädhena; Ty ath. 18 lyfftes; oordhet. 19 (B.
 haffua) få. 20 (B. icke) ey; alleenast; vtan; wort; *en gång* saknas. 21 haffuan-
 dhes; aff enom, nemligh aff Jsaac; förra än. 22 oondt; (B. På thet) vppå thet ath.
 23 vpsåt; stondande; (B. vthkorelsen) vthwälielsen. 24 gerninganas; skull; vtan;
 (B. kallarens) tilkallarens; wort; (B. henne) honom. 25 mindre. 25-26 thet är
 scriffuit. 26 elschadhe. 27 wiliom; oretferdugh. 28 (B. han sägher) thet är
 sagt; nådhelighen.

S. Pauli Epistel

honom är iagh nådheligh, Och offuer hwilken iagh förbar-
 mar migh, offuer honom förbarmar iagh migh. Så ståår thet 30
 nu icke til någhors manz wilia eller lop, vthan til Gudz
 barmhertigheet. Ty Scriffthen sägher til Pharao, Ther til
 haffuer iagh vpweckt tigh, at iagh skal bewisa mina macht
 på tigh, Och at mitt nampn skal warda förkunnat j all land.
 Så förbarmar han nu sigh offuer hwem han wil, Och hwem Exodi 9
 han wil, förhårdar han.

Så må tu säya til migh. Hwadh skyllar han tå oss? Hoo
 kan stå emoot hans wilia? O menniskia, hoo ästu som wil
 trätta medh Gudh? Jcke sägher thet ting som giordt är, til 40
 sin Mestare, Hwj haffuer tu giordt migh sådana? Haffuer
 icke en Pottomakare macht at göra aff en klimp itt kaar til
 hedher, och thet andra til wanhedher? Therföre tå Gudh
 wille låta see wredhena, och kungöra sina macht, haffuer
 han medh stoor tolsamheet lidhit wredzens kaar, som äro
 tilreedd til fördömelse, På thet han skulle kungöra sinne 45
 herligheetz rijkedom på barmhertighetennes kaar, som han
 haffuer tilreedt til herligheet. Hwilka han ock kallat haffuer,
 nemligha oss, icke allenast aff Judomen, vthan ock aff Hedh-
 ningomen. Såsom han ock sägher genom Oseam, Thet som
 icke war mitt folck, thet skal iagh kalla mitt folck. Och then 50
 migh intet kääar war, skal iagh kalla mijn kära. Och thet
 skal skee, at ther som haffuer warit sagdt til them, J ären
 icke mitt folck, ther skola the warda kalladhe leffuandes
 Gudz barn. Osee 2.

Text rad: 29 nådhelighen; öffuer; hwilkin. 30 står. 31 *nu* saknas; någhor;
 mandz; vtan. 32 barmhertugheet; ty ath; Pharaonem. 34 (B. på) vppå; wardha;
 (B. förkunnat) kungjordt; (B. all land) hela werldenne. 35 (B förbarmar) mis-
 kunnar; nw han sigh; öffuer; (2 g.) huem; will. 36 will; förhårdhar. 37
 (B. Hwadh) Hwij. 38 äst tu; will. 39 (B. trätta) geffua tigh till tretto. 40 (B.
 sin Mestare) honom som thet giordt haffuer; Hwij. 41 enom (frfr. klimp). 42
 (B. hedher) prijs; (B. wanhedher) wanprijs. 42-43 (B. Therföre tå Gudh wille)
 Om så kan wara ath gudh wiliandes. 43 lata. 44 *han* saknas; tolsamheet. 45
 tillreed; fördömilse; (B. På) vppå; sina. 46 rikedomar; (B. på) öffuer; barmhertug-
 hetennes. 47 tillreedt; haffuer och kallat. 48 *nemligha oss* saknas; (B. icke) ey;
 Judhomen; vtan; hedningomen. 50 (2 g.) mit; (2 g.) folk. 51 (B. kääar) kär;
 min. 53 folk; wardha.

til the Romare

Jsaie 10.

Men Jsaias ropar för Jsrael, Om talet på Jsraels barn än wore som sanden j haffuet, så skola doch the igenleeffde warda salighe. Ty han skal wel låta förderffua them, och doch likwel stilla thet förderffuet til retferdigheet. Ty HERREN skal stilla förderffuet på jordenne. Och såsom Jsaias sadhe

(still)

Endoch then större delen faller, at the bliffua otrogne, wil han doch icke låta them alla så falla, vthan behålla the igenbleffna, och igenom them thes rijkelighare vthspridha sijn ord och nådhe, ther the igenom retferdighe och herlighe warda.

Jsaie. 1.

tilförenna, Hadhe icke HERREN Zebaoth igenleeffdt oss sädh, tå hadhe wij warit såsom Sodoma och lijka som Gomorra.

Hwadh wilie wij tå säya? Thet säye wij, Hedhninganar som icke farit haffua effter retferdighetenne, the haffua fått retferdigheten, Then retferdigheet (menar iagh) som aff

65 troonne kommer. Men Jsrael som foor effter retferdighetennes Lagh, kom icke til retferdighetennes Lagh. Hwarföre? Therföre, at the icke sökte thet aff troonne, vthan såsom aff Lagsens gerningar. Ty the stötte sigh på z Förtörnelsestenen, Såsom scriffuit är, Sij, iagh legger j Zion

Jsaie 28.

70 en Förtörnelsesteen, och ena Förarghseklippo, Och hwar och en som troor på honom, skal icke komma på skam.

z

(förtörnelse.)

At Christus gör meniskiona retferdigha vtan gerningar, thet troo the icke, Therföre stöta the sigh på honom och förarghas.

X. Capitel.

Brödher, mins hiertans begär och böön til Gudh, är för Jsrael, at the måtte warda salighe. Ty iagh bär witne medh them, at the haffua nijt om Gudh, doch icke wijsligha. Ty

Text rad: 55 Esaias; (B. för) offuer; (B. Om ... än) Wåre thet än så ath talet på Jsraels barn. 56 (B. sanden) sandkorn; *sä* saknas. 56-57 (B. skola ... salighe) skall doch affslappet wardha salught. 57-59 (B. Ty ... jordenne) fulkommandes och förcortandes oordhet j retferdighetenne, ty herren wardher görandes itt affkortat oordh på jordhenne. 59 Esaias. 60 herren (gemena); sabaoth (!); igen leefft. 61 lijke. 62 wiliom; säyo (!) (frfr. wij); ath hedningana. 63 haffua farit; retferdighetena; hafua (frfr. fått); fåt. 64 retferdigheten; (B. retferdigheet) retferdighetena. 65 trona; retferdighetenes. 66 retferdighetenes. 67 söchte; trone. 68 *såsom* saknas; (B. Lagsens gerningar) gerningenas förtienst; ty ath; (B. på) aff; förtörnelse stenen. 69 (B. är) år (!); Sion. 70 förtörnelse steen; förarghse klippo. 71 (B. på frfr. honom) vppå; (B. komma på skam) skemmas ther aff.

1 Tiyonde. 2 hiertas; bön är till gudh för. 2, 7, 36, 39, 41, 44 (i kustoden) till. 3 motte; wardha; salughe. 4 (B. nijt om) fljtligha acht till; (B. ty) ty ath.

Gloss. rad: 58 saknas. 68 *förtörnelse etc.); retferdigha.

S. Pauli Epistel

the förstå icke Gudz retferdigheet, vthan fara effter at vp- 5
retta sijn eghen retferdigheet, och äro så icke Gudz retferdig-
heet vndergiffne. Ty Christus är Lagsens ende til retferdig-
heet, hwariom och enom som troor.

(leffuer ther vthi) Thet är, hon vndflyr med vthwertes ger- ningar, thet vthwer- tes straff som Laghen haffua medh sigh, men för Gudhi är ther intet.	Moses scriffuar om then retferdigheet som kommer aff Laghen, at hwilken menniskia som thet gör, hon leffuer ther vthi, Men then retferdigheet som är aff troonne, sägher så, Sägh icke j titt hierta, Hoo wil fara vp ⁊ j himmelen? (Thet är, At hemta Christum här nedh) Eller hoo wil fara nedh j diwpet? (Thet är, At hemta Christum vp igen jfrå the dödha) Men hwadh sägher Scriffthen? Ordet är hardt när tigh, nemligha, j tinom munn och j titt hierta. Thetta är thet ordet om trona som wij predicom. Ty om tu bekenner medh tinom munn Jesum, at han är Herren, och troor j titt hierta, at Gudh haffuer vpweckt honom jfrå the dödha, så warder tu saligh. Ty medh hiertans troo warder man retferdigh, och medh munsens bekenneelse, warder man sa- ligh. Ty Scriffthen sägher, Hwar och en som troor på honom, skal icke komma på skam.	Leuit. 18. Galat. 3. Deute. 30. 15 20 Jsaie. 28.
⁊ (j himmelen) Then icke troor, at Christus är dödh, och vpstånden, til at ret- ferdigha oss jfrå syn- den, han sägher j sitt hierta, Hoo är stighen vp j himmelen, och nedherfaren j diwpet? Och thenne wil tå medh gerningar, och icke medh troon- ne retferdigh warda.	Thet är ingen åtskilnat emellan Juda och Greek, Ty en Herre är offuer alla, rijker offuer alla them som åkalla honom. Ty hwar och en som åkallar HERRANS namn, skal warda saligh. Men huru skola the åkalla then, the haffua icke	15 20 Jsaie. 28. 25 Joel. 2.

Text rad: 5 retferdugheet; vtan; (B. fara . . . vpretta) sätia sigh före. 6 (B. sijn) theres; (2 g.) retferdugheet; (B. äro så) så woro the. 7 Ty ath; lagsens; (B. ende) fulboordan; retferdugheet. 9 scriffuer; (B. om) öffuer; (B then) the; retferdughetena. 11 (B. vthi) medh; (B. then) the; retferdugheeten; trone. 12 (B. Hoo) Huilkin; will; *vp* saknas. 13 parentestecken saknas; (B. hemta) hala; nidh; will. 14 nidh. 14-15 parentestecken saknas. 14 (B. hemta) hala. 14-15 (B. jfrå the aff. 15 huad; Oordhet; hart. 16 mwn; (B. titt) thino. 17 *thet* saknas; oordhet; (B. Ty) ath. 18 mwn. 19 (B. titt) thino; vpwächt; (B. jfrå the) aff. 20 (B. så) thå; (2 g.) wardher; salugh. 21 retferdugher; mwndsens; bekenneelse; wardher; salugh. 22 Ty ath; (B. troor) ttoor(!); (B. på) vppå. 23, 26, 39, 41 skall. 23 (B. komma på skam) skemmas ther aff. 24 åtskilnat; Judha; ty ath. 25 (2 g.) öffuer; riker. 26 herrans (gemena); wardha. 27 salugh.

Gloss. rad: 10-11 * leffuer ther medh; medh the vthwertes gerningar; (B. ther) thet. 12 * j himmelen etc.; dödh; till; retferdugha; (B. jfrå) frå; vpp; will; gerningana; trona; retferdug; wardha.

troodt på? Och huru skola the troo honom, som the haffua intet hördt aff? Och huru skola the höra, vthan Predicare?

30 Och huru skola the predica, vthan the warda sende? Såsom
Jsaie 52. scriffuit är, O huru liufflighe äro theras fötter som fridh förkunna, theras som gott förkunna. Men the äro icke alle

Jsaie 53. Euangelio lydhighge, Ty Jsaias sägher, HERRE, hoo troor wår predican? Så är troon aff predicanen, men predicanen genom

35 Gudz ord. Så sägher iagh nu, Haffua the icke hördt thet?
Psal. 19 Theras liwdh är iw vthgånget j all land, och theras ord til werldennes endar.

Men iagh sägher, Haffuer tå Jsrael thet icke fått weta?

Deute. 32. Then förste Moses sägher, Jagh skal vpweckia idher til nijt
40 medh thet folck, som icke är folck, och medh itt galet folck

Esaie 65. skal iagh reeta idher. Dristar ock Jsaias sigh til, och sägher, Jagh är funnen aff them, som intet sökte migh, Och är worden vppenbar them, som intet sporde effter migh. Men til Jsrael sägher han, Hela daghen haffuer iagh vthreckt
45 mina hender til thet otroghna och genstortigha folcket.

XI. Capitel.

Så sägher iagh nu, Haffuer tå Gudh bortkastat sitt folck? Bortt thet. Ty iagh är ock en Jsraelit aff Abrahams sädh aff Ben Jamins slechte. Gudh haffuer icke bortkastat sitt
5 folck, som han hadhe förseedt tilförenna. Eller weten j icke

(förseedt)

Gloss. rad: 28 (B. på) vppå; hurw. 29 (B. aff) vthaff; hurw; thehöra(!); vtan. 30 hurw; vtan; wardha; (B. sende) vthsende; så som. 31 hurw; (B. liufflighe) daghigha; föter; fredhen. 32 theres. 33 lydoghe wordne euangelio; Esaias; Herre (gemena); (B. troor) haffuer troodt. 34 predican (frfr. genom). 35 oord; *thet* saknas. 36 (B. Theras liwdh är iw) Wisseligha theras liwdh är; vthgongit; theres (frfr. ord); oord. 37 ända. 38 fät. 39 (B. Then förste Moses sägher) Först sägher Moses. 40 (3 g.) folk; (B. galet) oförståndugt. 41 Esaias. 42 söchte effter migh; (B. är frfr. worden) år(!). 43 oppenbar; efter. 44 Heela; (B. vthreckt) rächt vth. 45 otrooghna; genstortugha; fölkit(!).

Thet är icke alt Gudz folck som Gudz folck heter, Therföre om än största delen bortkastadhes, som äro the oförseedde, bliffuer doch likwel gudz folck behället j them som förseedde äro.

1 Ellofte. 2 SAå; jach; folk. 3 Bort; Jsraelita. 4 och aff Beniamin; slechte; bortcastat. 5 folk; *Eller* saknas.

Gloss. rad: 5 * för seedt etc.); folk (r. 3 (2 g.), 8); (B. än) såå hende ath; bortcastadhes; bliffuer; behollit.

S. Pauli Epistel

hwadh Scrifften sägher om Eliam? Huru han gåår fram för 3. Reg. 19.
 Gudh emoot Jsrael, och sägher, HERRE, the haffua dräpet
 tina Propheter, och haffua slaghet nedh tijn Altare, och iagh
 är allena igenbliffuen, och the fara effter mitt lijff. Men
 hwadh sägher honom Gudz swar? Jagh haffuer migh igen- 10
 leeffdt siw tusend män, som icke haffua bögdjt sijn knä för
 Baal. Så är thet ock j thenna tijdhen medh the igenleeffda
 effter nådhennes vthkorelse. Är thet nu aff nådh, så är thet
 icke aff gerningom, annars wore nådh icke nådh. Är thet
 ock aff gerningom, så är thet nu icke nådh, annars är gerning 15
 icke gerning.

(vthkorelse)

Thet är, the som vth-
 walde äro j gudz folck.

Huru äret tå? Thet Jsrael söker, thet fåår han icke, men
 vthkorelsen fåår thet, The andre äro förblindadhe. Såsom
 scriffuit är, Gudh haffuer giffuit them en förbittrat anda, Jsaie 6.
 Öghon, at the icke see skola, och öron at the icke höra skola, Psal. 69.
 alt här til dags. Och Daudid sägher, Lät theras boord warda
 een snaro och til bekayelse, och til förarghelse, och them til
 theras retta löön. Warde theras öghon förblindat, at the
 icke see, och bögh theras rygg altijdh.

Så sägher iagh nu, Haffua the tå för then skul stött sigh, 25
 at the skulle falla? Bortt thet. Men aff theras fall hende
 Hedhningomen saligheet, på thet at han ther medh skulle
 vpweckia them til nijt. Är nu theras fall werldennes rijke-
 dom, och theras förminskelse är Hedhninganars rijkedom,
 Huru mykit meer theras fulheet? Jdher Hedhningomen sä- 30

Text rad: 6 huadh; hwru; går. 7 segher; Herre (gemena); dräpit. 8 slaghit; nidh; (B. tijn) thin. 9 alleena; igen bliffuen. 10 huadh; (B. migh igenleeffdt) leefft mich ighen. 11 bögt; (B. sijn) theras. 12 tidhen; (B. the igenleeffda) återleffuonar. 13 nådennes; (B. vthkorelse) vthwälielse; Aär nw thet; (B. nådh) nådenne. 14 uw (!) icke aff gerningomen; nådhen (frfr. icke); Aär. 15 gerningomen. 15-16 (B. gerning icke gerning) gerninganars förtienst icke förtienst. 17 Hwru; är ith; (B. söker) haffuer söckt; (B. fåår han icke) haffuer han icke fåt. 18 (B. vthkorelsen) vthwälielsen; (B. fåår thet) haffuer thet fått; så som. 19 (B. förbittrat) ohanterlighen. 21, 22 (3 g.), 28, 33, 58 till. 21 Och saknas; theres; (B. warda) wara. 22 ena; becayelse; förarghelse. 23 rätta; löön. 26 Bort. 27 hedningomen; salugheet; (B. på thet) j thy. 28 Aär; rijkedomar. 29 förminskelse; hedninganas; rijkedomar. 30 hurw; mera; wore thet aff theras; (B. fulheet) vpfyllelse; hedningomen.

Gloss. rad: 13 (B. vthkorelse) * vthwälielse.; folk.

til the Romare

gher iagh, Effter thet iagh är Hedhninganars Apostel, prijsar iagh mitt embete, om iagh kunde någhroledhes vpweckia them som mitt kött äro til nijt, och göra någhra saligha aff them. Ty om theras bortkastelse är werldennes försoning,

35 hwadh bliffuer tå theras vptaghelse annat, än lijff jfrå the dödha. Är förstlingen heligh, så är ock wel hele degthen heligh, Och om roten är heligh, så äro ock quistanar helighe.

(förstlingen) Kalas här, thet man först tagher aff degthen.

Om nu någhre aff quistanar äro affbrotne, och tu som war itt willolioträå bleff ther inimpat igen, och är worden deelachtigh aff Olioträäns root och fetma, så förröm tigh icke emoot quistanar. Om tu förrömer tigh, så bär jw icke tu roten, vthan roten bär tigh. Så sägher tu tå, Quistanar äro affbrotne, på thet iagh skulle inimpas. Sant sägher tu, The äro affbrotne för otroon skul, men tu äst ståndandes genom
45 trona. War icke förstält j titt sinne, vthan war j reddhogha. Ty haffuer Gudh the naturligha quistar icke skonat, see til, at han icke heller skonar tigh.

Så see nu här Gudz godheet och strengheet. Strengheten på them som föllo, och godheten på tigh, så framt tu bliffuer
50 j godhetenne, annars warder tu ock affhuggen. Och the inimpas igen, om the icke bliffua j otroonne, Ty Gudh är mechtigh åter inimpa them. Ty äst tu aff itt naturlighit willolioträå affhuggen, och föruthan naturen inimpat vthi

(bortkastelse)

Såsom Laghen är icke för then skul satt at synden skal förökas ther aff, vthan til at kenna synden, Så äro ock Judanar icke falne för Hedhninganars förbättring skul, vthan at the skola reetas ther aff til nijt, och effter fölia Hedninganar, lijka som tilförenna sagdt är, at Laghen är godh, och är doch een vrsaak til mera synd Så är ock twert emoot Judanars fall ondt, och är doch een vrsaak wordet til Hedhninganars betsta.

Text rad: 31 hedninganas. 32 någhraledhes. 33 kött; salugha. 34 (B. om) är thet så ath; bortcastilse. 35 huadh; bliffuer; vptaghilse; (B. jfrå the) aff. 36 Aär; (B. förstlingen) then första afftaghilsen; helogh; wäl; hela. 37 (2 g.) helogh; (B. Och om) Aär och; qwistana; häloghe. 38 (B. nu) så är ath; qwistana. 39 willolio trä; bleff; oc; deelactugh. 40 olioträns; tich. 41 quistana; tich; bäär; tw (frfr. roten). 42 vtan; tw; Qwistana. 43 påå thet ath. 44 (B. äro) wordo; afbrotne; (B. äst) är; stondandes; (B. genom) aff. 45 troona; förstolt; vtan; räddogha. 46 hafuer; qwistar. 48 *Så* saknas; Strengheeten. 49 påå (frfr. them); goodheeten; såå; bliffuer stondandes. 50 goodheeten; wardher. 51 bliffua (!); (B. otroonne) otroogheetenne. 52 mechtogh. 52-53 (B. äst... affhuggen) om tu vthaff itt naturlighit wilolio trä affhuggen är. 53 för vtan; inimpadher.

Gloss. rad: 34 * bortcastilse etc); Så som; förökas; vtan (r. 5, 9); judhana; for (r. 8); hedninganas (r. 8); skull (r. 9); till (r. 11); hedningana; lika; saght; goodh; oc (r. 15); en (r. 16); såå (r. 17); twärt; judhanas; fall; oondt; vrsaaka (r. 20); (B. wordet) worden; hedninganas (r. 21); bedzsta. 36 saknas.

S. Pauli Epistel

itt sanskylligt olioträä, Huru mykit meer mågha the, som naturlighe quistar äro, inimpas vthi sitt eghit olioträä. 55

Käre brödher, Jagh wil icke fördölia idher thenna hemligheet, på thet j icke skolen hogmodhas widh idher sielffua, at blindheten är Jsrael endeels wedherfaren, til tess Hedninganars fulheet inkommen är, och så warder hele Jsrael saligh. Såsom scriffuit är, Aff Zion skal then komma, som friya skal, och affwenda ogudhachtigheten aff Jacob. Och thetta är mitt Testament medh them, tå iagh borttagher theras synder. Effter Euangelium håller iagh them för owener för idhra skul, men effter vthkorelsen haffuer iagh them kääer för fädherna skul. 65

Ty Gudz gåffuor och kallelse äro sådana, at han kan them icke ångra. Ty såsom ock j foordom icke troodden på Gudh, och haffuen doch nu offuer theras otroo fått barmhertigheet. Så haffua ock nu the icke welet troo på then barmhertigheet, som idher wedherfaren är, at them måtte ock barmhertigheet wedherfaras. Ty Gudh haffuer alt beslutet vnder otroo, På thet han skal förbarma sigh offuer alla. 70

(vnder otroo)

Thetta är beslutningen, på alt thet S. Paulus j thenna Epistlen handlat haffuer, at alla menniskior äro otroghne aff sigh sielff, och achta intet Gudh, som j 14. Psalmen scriffuit är, och dragher thetta ordet lijkt widh thet j 3. Cap. sagdt är, at alle haffua syndat, Och kan för then skul ingen bliffua saligh aff sin förskylan, vthan behöffua, at Gudh skal göra miskund medh them.

O hwilken diwphheet aff then rijckedom, som är, bådhe j Gudz wijsdom och kundskap, Huru obegripeligha äro hans domar, och oranszakelighe hans wäggar. Ty hoo haffuer 75

Text rad: 54 it; sanskylligt; olioträ; hurw; mera. 54-55 the som naturlighe qwistar äro mågha. 55 (B. sitt) theras; olioträ. 56 will; heemligheet. 57 på(!) thet ath; hogmodhas. 58 thes; hedninganas. 59 (B. fulheet) vpfyllese; (B. inkommen är) warder kommandes; (B. warder) bliffuer; heela. 60 salogh; såå som; Sion; (B. skal then komma) warder then kommande. 61 skal friya; ogudhachtigheten. 62 (B. är mitt Testament medh them) skall wara them aff mich för itt testament. 63 holler; (B. owener) fiender. 64 skull; (B. vthkorelsen) vthwälielsen. 65 fädhrena; skull. 66 För ty; (B. kallelse) tilkallise. 67 ångra sich; Ty saknas; så som; trodden; (B. på Gudh) gudhi. 68 (B. otroo) otrooheet; (B. barmhertigheet) miskund. 69 williet; påå; (B. barmhertigheet) miskund. 70 som saknas; motte; (B. barmhertigheet) miskund. 71 (B. alt) all tingh; beslutit; (B. vnder) vthi. 72 (B. förbarma) miskunda. 73 huilkin; (B. rijckedom) ympnogheet. 74 wijsdom; j hans kundscap; obegripeligha. 75 (B. oranszakelighe) oförsökeligha.

Gloss. rad: 71 (B. vnder otroo) * vthi otroo etc.); här till handlat hafuer; otroogne; acta; (B. 14.) xiiij; oordhit; lijct; (B. 3.) tridie; capittetlet; salugh; (B. aff) vthaff (r. 16); vtan.

til the Romare

Jsaie 40. kendt Herrans sinne? Eller hoo haffuer warit hans rådhgiffuare? Eller hoo haffuer giffuit honom någhot tilförenna, thet honom skal betalat warda? Ty aff honom, och jgenom honom, och j honom, äro all ting, Honom ware ära j ewigheet, 80 Amen.

XII. Capitel.

Så förmanar iagh nu idher, käre brödher, widh Gudz barmhertigheet, at j vthgiffuen idhor lekamen til itt offer, som är leffuande, heligt och Gudhi behagelighit, idhra skäligha 5 Gudztienst. Och håller idher icke effter thenna werlden, vthan förwandlen idher medh idhars sinnes förnyelse, at j måghen förfara, hwadh Gudz godhe, behagelighe, och fulkomlighe wilie är. Ty iagh sägher jgenom then nådh som migh giffuen är, hwariom och enom aff idher, at ingen hålle meer aff sigh, än honom böör hålla, Vthan hålle sigh så at ther är mätta medh, effter som Gudh haffuer vthdelat huariom och enom troonnes mått.

Ephe. 5. Ty såsom wij vthi en lekamen haffue monga lemmar, Men 1. Cori. 12. alle lemmar haffua icke alt samma embete, Så äre wij nu Ephe. 4. monge en lekamen j Christo, men inbyrdes äre wij hwar annars lemmar, och haffue åtskilieligha gäffuor, effter then nådh som oss giffuin är. Haffuer någhor prophetiam, så

Text rad: 76 herrans sinne kändt; rådheffuare. 77 tilförenna. 78 (B. skal betalat warda) wardher igen giffuit; För ty; (B. jgenom) genom. 79 (B. j frfr. honom) vthi; wari; (B. j ewigheet) till ewogh tijdh.

1 Tolffte. 2 barmhertigheet. 3 (B. at j) athi; vthgeffuen; idhra lekoma. 3, 34, 38 till. 4 helogt; och saknas; behagelighit; (B. idhra) idhor; skäligha. 5 (B. Gudztienst) gudz dyrkan; holler; thenne. 6 (B. idhars sinnes förnyelse) en förnyelse vthi idhart sinne; (B. at j) athi. 7 behagelighe. 8 igenom; nådhe. 10 bör; ath holla; vtan. 11 motta; (B. vthdelat) delat. 12 tronas; mååt. 13 Ty ath; så som; lecame; haffuom; många. 14 änbetet; Såå; ärom. 15 lecamen; (B. inbyrdes) serdeles; ärom. 16 haffuom; (B. åtskilieligha) hwar för sigh besunnerligha. 17 nådhe; giffuen; någhon; propheciam.

Gloss. rad: 4 (saknas i B.) * skäligha etc.); Laghen haffuer mångahanda oskäligh diwrs offer, men nw wil gudh allenest haffua skälighit offer, thet är, ath menniskian offrar sigh sielf then witt och skåäl haffuer.

S. Pauli Epistel

(medh troonne)
 All Prophetia eller
 vppenbarelse, som ic-
 ke dragher in på Chris-
 tum, såsom på een-
 desta trösten, ehuru
 kosteligen hon är, så
 är hon doch icke eens
 medh troonne, som
 Paulus här sägher.

z

(Lärer)

Them lærer man som
 icke weta, them för-
 manar man som förr
 wiste.

ware hon eens medh troonne. Haffuer någhor itt embete,
 så achte han ther på. z Lärer någhor, så achte han på lärona.
 Förmanar någhor, så achte han på förmaningen. Giffuer 20
 någhor, så giffue vthi eenfaldigheet. Regerar någhor, så
 regere medh vmsorgh. Gör någhor barmhertigheet, så göre
 thet medh frögd.

Kärleken ware vthan skrymtan. Hater thet onda, bliffuan-
 des widh thet gott är. Warer hwar medh annan wenlighe 25
 vthi brodherligh kärleek. Then ene förekomme then andra
 medh inbyrdes hedher. Warer icke tröghe vthi thet j haffuen
 för hender. Warer brinnande j Andanom. Skicker idher
 effter tijdhen. Warer gladhe j hoppet. Tolighe j bedröffuelse.
 Håller på bidhia. Deler idhart til the helighas nödtorfft. 30
 Herbergher gerna. Taler wel om them som gå effter idhart
 arghasta, Taler wel, och vnsker them icke ondt. Glädhiens
 medh them som gladhe äro, Och gråter medh them som
 gråta. Eens til sinnes medh hwar annan. Håller icke mykit 2
 aff idher sielffua, Vthan håller idher lijka widh them som
 ringa äro. Håller idher icke sielffua för kloka. Görer ingom
 ondt för ondt. Winlegger idher om thet som ärlighit är,
 inför hwar man. Om möghelighit är, så mykit som til idher
 ståår, så haffuer fridh medh alla menniskior. Hempnens
 idher icke sielffue, käre wener, vthan låter (Gudz) wredhe 40

2 Corin 8
 Hebre. 12.

Text rad: 18 (B. ware . . . troonne) skall hon empnas * effter troon; ämbete.
 19 (B. ther på) ther vppå; (B. på lärona) ther vppå. 20 formanar; (B. på förma-
 ningen) ther vppå; gefuer. 21 geffue; erufåldugheet(!). 22 barmhertugheet. 24
 (B. Kärleken) Kerligheet; vtan; oonda. 25 wedh. 26 brodherlighen; kerleek; (B.
 förekomme) ware redho för än; andre. 27 (B. medh) till; heedher. 29 (B. j frfr.
 hoppet) vthi(!); tolughe; (B. j frfr. bedröffuelse) vthi; bedröffuilse. 30 bedhia;
 (B. til the helighas) j helgha menniskios; nödtorfft. 31 herberger; väl. 32 argasta;
 wäll; onsker; oondt. 34 (B. til . . . annan) sinnadhe then ene till then andra.
 35 sielffue; Vthan saknas; wedh. 36 (B. ringa) mindre; sielffua icke; förkloka.
 37 (2 g.) oondt; vinlägger. 38 in för; huar; möglighit. 39 står; så saknas;
 (B. haffuer fridh) leffuer j fridhsamheet; (B. Hempnens) Wräcker. 40 icke
 idher; kere; vtan; later; parentestecken saknas.

Gloss. rad: 18 (B. * medh troonne) * effter troon.); prophecia; oppenbarilse;
 Chrstum(!); så som; eendista; ee hur w(!); kostelighen; (B. eens medh troonne)
 troone lijk. 19 * lærer etc.); förra.

til the Romare

Deute. 32. haffua rwm. Ty thet är scriffuit, Mijn är hemden, Jagh skal wedhergellat, sägher HERREN.

Prouer. 25 Om nu tin owen hunrar, så giff honom maat, Törster han, så giff honom dricka. När tu thet gör, så församlar tu
45 glödhandes kohl på hans hoffuudh. Lät tigh icke offuerwunnen warda aff thet onda, vthan öffuerwinn thet onda medh thet godha.

(kohl på)

Leggia eeld på owenens hoffuud, är medh welgeringar göra honom wredh på sigh sielff, at han haffuer giordt oss emoot.

XIII. Capitel

Hwar och en ware Offuerhetenne som wellet haffuer vnderdånigh. Ty ingen Offuerheet är, vthan aff Gudhi. Then Offuerheet som är, hon är skickat aff Gudhi. Therföre, hoo
5 sigh setter emoot Offuerheten, han setter sigh emoot Gudz skickelse. Men the som settia sigh ther emoot, the skola få en doom offuer sigh. Ty the som wellet haffua, äro icke them til reddhogha som wel göra, vthan them som illa göra. Wilt tu icke fructa för Offuerheten, så gör thet gott är, så
10 fåar tu prijs aff honom, Ty han är Gudz tienare, tigh til godho. Men gör tu thet ondt är, så må tu rädhas, Ty han bär icke swerdet förgeffues, vthan han är Gudz tienare, en hempnare honom til straff som illa gör.

För then skul moste man wara vnderdånigh, icke allenast

Text rad: 41 ty scriffuit är; Min; hemden; och iach; skall. 42 (B. wedhergellat) förgellat; herren (gemena). 43 (B. owen) fiende. 44 församlar. 45 koll; på; huffwudh. 46 aff thy oondo; vtan; öffuerwin; oonda.

1 Trettonde. 2-3 Hwar och een * siäl ware vnderdånigh them som wellet och offuerheten haffua. 3 ty ath; (B. Offuerheet) wellogheet; (B. vthan) annars än; (B. aff) off; (B. Gudhi) gudh. 3-4 (B. Then . . . skickat) the wellogheter som äro, the äro skickadhe. 5 (2 g.) (B. setter) vpsetter; (B. Offuerheten) wellogheten. 6 skikkilse; (B. settia sigh ther emoot) sigh vpsätia. 7 (B. en doom) fördömilse; *offuer sigh* saknas; *som* saknas; (B. wellet) welloghetena. 8 reddhogha; wäll. 9 fructa; (B. Offuerheten) wellogheten; såå (frfr. gör). 9-10 och så får. 10 (B. tienare) tienistaman. 11 oondt. 12 swärd; vtan; (B. tienare) tienistaman. 13, 37 till. 14 skull; (B. moste) motte; vnderdånigh; (B. icke) ey; allenast.

Gloss. rad: 45 * koll etc.); Laggia; (B. owenens) fiendens; huffwudh; welgeringa.

Gloss. rad: 2 (saknas i B.) * siäll etc.); Thet är, hwar och enn menniskia.

S. Pauli Epistel

(för samwetet)
 Werldzligh Offuer-
 heet är therföre, at wij
 må haffua vthwertes
 fridh, therföre är sam-
 wetet aff plichtigh
 kärleek skyllygt, at
 wara them vnderdä-
 nigh.

för straffet skul, vthan ock för samwetet skul. Therföre
 mosten j ock giffua skatt, Ty the äro Gudz tienare, som så-
 dant skola sköta. Så giffuer nu hwarium och enom thet j
 plichtighe ären, Them skatt, som skatt bör, Them toll, som
 toll bör, Them rädzl, som rädzl tilhörer, Them hedher, som
 hedher tilhörer.

15
 Matt. 22.

Warer ingom någhot skyllyghe, vthan at j elskens inbyrdes.
 Ty then som elskar then andra, han haffuer fulbordat La-
 ghen. Ty thet som sagdt är, Tu skalt icke göra hoor. Tu
 skalt icke dräpa. Tu skalt icke stiela. Tu skalt icke bära
 falskt witne. Tu skalt icke begära, Och annat sådant bodh,
 thet beslutes j thetta ordet, Tu skalt elska tin nästa som tigh
 sielff. Kärleken gör sin nästa intet ondt. Så är nu kärleken
 Lagsens fulbordand.

20
 Exodi 20.
 Deute 5.
 Leuit. 19.

Och medhan wij sådant wete, nemligha, tijdhen, at nu är
 stunden til at vpstå aff sömpnen (effter wår saligheet är nu
 närmer, än tå wij trooddet) Natten är framfaren, och daghen
 är kommen. Therföre lät oss bortkasta mörkersens ger-
 ningar, och jklädha oss liwszens wapn. Lät oss ärligha
 wandra såsom om daghen, icke j frätzerij och dryckenskap.
 Jcke j kamrar och okyskheet. Jcke j kijff och nijt, Vthan
 jklädher idher Herran Jesum Christum. Och foordrer kötet,
 doch icke til käti.

30
 35

Text rad: 15 (2 g.) skull; vtan; samwetit. 16 (B. mosten) motten; geffua. 17
 schöta; geffuer; hwarium. 18 plichtughe; skatten (frfr. bör). 19 tollen; (2 g.)
 rädzlo. 21 skyllogh; vthan thet ath; älskens. 22 (B. then) hoo; älskar; ful-
 boordhat. 23 för ty; (B. som) ther; skal. 24 (3 g.) skall. 24 stiäla. 25 falsk;
 skall. 26 (B. j thetta ordet) så som vthi en summo j thesso oordhena; skall; älska.
 27 oondt; kerleken. 28 lagsens; fulboordand. 29 (B. Och) besynnerligha; mädhan;
 (B. sådant) thet; weta; nemligh; tidhen. 30 (B. stunden) tijdh; *til at* saknas; (B.
 aff) vtaff; sompnen; salogheet. 31 nämare; (B. tå) then tijdh; (B. trooddet)
 trooddom. 32 (B. mörkersens gerningar) the gerningar som mörkret tilhöra. 33
 (B. jklädha oss) clädha oss vthi; (B. liwszens wapn) the wapn som liwset tilhöra.
 34 så som; (B. j) vthi; (B. frätzerij) fräsning. 35 (B. Jcke j kamrar och okysk-
 heet) j blöta sängar och käti; icke (frfr. j kijff). 36 (B. jklädher idher) clädhen
 idher vthi; foordrer icke kötit. 37 (B. doch... käti) till ath thes bagärilse (!)
 skall fult göras.

Gloss. rad: 15 *för samwetit.); Uerdzligh; ther före (r. 3, 5); vthwärtens;
 fredh; samwetit; (B. aff) vthaff; plichtogh; kerleek; skyldugt; vnderdånogh.

XIII. Capitel.

Then swagha j troonne, tagher vp, och bekymrer icke samwetet. Then ene troor, at han må allahanda äta, men then som swagh är, han äter kâål. Then ther äter, han förachte
 5 icke honom som icke äter. Och then som icke äter, han döme icke honom som äter. Ty Gudh haffuer honom vp-taghet. Hoo ästu som dömer eens annars tienare? Sinom eghnom Herra stâår han eller faller, men han kan wel warda ståndande, Ty Gudh är wel mechtigh til at göra honom stån-
 10 dande. Then ene gör åtskildnat emellan dagh och dagh, then andre håller alla daghar lijka. Hwar och en ware wiss j sitt sinne, Hwilken som achtar någhon dagh, thet gör han Herranom, Och hwilken icke achtar någhon dagh, han gör thet ock Herranom. Hwilken som äter, han äter Herranom,
 15 Ty han tackar Gudhi. Then ther icke äter, han icke äter Herranom, och tackar Gudhi. Ty ingen aff oss leffuer sikh sielffuom, och ingen döör sikh sielffuom. Leffue wij, så leffue wij Herranom, Döö wij, så döö wij Herranom. Ehwadh wij nu leffue eller döö, så höre wij Herranom til. Ty Christus är
 20 ther på bådhe dödh och vpstånden, och äter leffuande worden, at han skal wara Herre, bådhe offuer leffuandes och dödha.

(bekymrer)

Tweggiahanda Christne äro, somlighe starcke j troonne, somlighe swaghe, Kan henda, at ingen parten haffuer sikh tilbörliga emoot then andra, The starcke förachta the suagha alt förmykit, the suaghe förarga sikh alt för snart aff ringa saker. Så lærer nu S. Paulus, at the skola retta sikh effter kärleken, at ingen then andra emoot gör eller dömer, vtan gör och låter, effter som them andra nyttigast och tarffueligast kan wara.

Text rad: 1 Fiortonde. 2 (B. swagha) som swagh är, trooua(!); (B. tagher vp) annammer til idher; (B. och bekymrer icke samwetet) icke medh någhra föresetningar ther hans tanckar kunna aff * bekymradha warda. 4 kâål; (B. Then ther) Huilkin som. 4-5 förachte icke icke(!) honom. 5-6 Och then som icke äter, han döme icke honom som äter saknas. 6 vptaghit. 7 äst tu; (B. eens annars) en annars mandz. 8 stâr; wäl; wardha. 9 (B. ståndande) vpreester; wäl; mechtugh. 9, 19 till. 10 (B. gör . . . och dagh) åtskill then ena daghen frå then andra. 11 holler; dagha; och en saknas; (B. ware wiss j) holle sikh widh. 12 huilkin; actar på. 13 (B. hwilken) hoo; actar; någhon dagh saknas. 14 huilkin. 15 (B. Gudhi) gudh; (B. Then) hoo. 16 (B. Gudhi) gudh; Ty ath. 17 (B. Leffue) För ty leffue. 18 (B. Ehwadh) Så huadh. 19 eller wij döö; så saknas; herranom hörom wij till; för ty. 20 (B. på) vppå; dödher; äter saknas; leffuandes.

Gloss. rad: 2 (B. bekymrer) * bekymradha; Tuäggia handa; starke (r. 4, 9); troona; tillbörligha; föracta; swagha (r. 10); swaghe (r. 11); förargha; (B. aff) vthaff; kerleken; döme; vthan; göre och late; nyttigast; tarffuelighast.

S. Pauli Epistel

Men tu hwj dömer tu tin brodher? Eller tu andre, Hwj förachtar tu tin brodher? Ty wij moste alle stå fram för Christi domstool. Såsom scriffuit ståår, Så sant som iagh 25
 leffuer, sägher HERREN, Migh skola all knää böyas, och alla tungor skola bekenna Gudh. Så moste nu hwar och en aff oss göra Gudhi rekenscap för sigh sielff. Therföre lät oss nu icke meer döma hwar annan. Vthan dömer heller så, at ingen förtörnar sin brodher eller förarghar. 30

Esaië 45.
 Philip. 2.
 2. Cor. 2.

Jagh weet wel, och är thes wiss j Herranom Jesu, at ingen ting äro aff sigh sielff meenligh, Vthan then som håller thet för meenlighit, honom är thet meenlighit. Doch om tin brodher warder bedröffuat offuer tin maat, så wandrar tu allaredho icke effter kärleken. Förderffua icke medh tin 35
 maat, then som Christus haffuer lidhit dödhen före. Therföre flyr thet så, at idhart godha icke warder vndergiffuit meniskiors förtaal. Ty Gudz Rike är icke maat eller dryck, vthan retferdigheet och fridh, och frögd j them helgha Anda. Then ther vthi tienar Christo, han är Gudhi teck, och meniskio- 40
 men bepröffuat.

(förtaal)

At vårt godha, thet är Euangelium, warder förtalet, wälla the som alt för tuert bruka then Christeligha frijheten, the swagha til förargelse.

Så lät oss nu fara effter thet som til fridz tienar, och thet som tienar til förbättring inbyrdes. Förderffua icke för maat skul Gudz werck. All ting äro wel reen, men honom är thet icke gott, som äter medh sitt samwetz förkrenckelse. Gott 40
 är tigh, at tu äter intet kött, eller dricker intet wijn. Ey heller någhot ther tin brodher stöter sigh på, eller förarghas eller

Titum. 1.
 1. Corin. 8

Text rad: 23 (B. hwj) hwi; eller och tu; andre saknas; (B. Hwj) hwi. 24 föractar; (B. wij) wy; (B. moste) mottom. 25 (B. Såsom) som; står; sandt. 26 herren (gemena); Migh; knäböyas(!). 27 (B. moste) motte; (B. nu) jw. 28 rekenscap. 29 Utan. 30 (B. ingen . . . förarghar) idhre brödher skeer ingen förtörnelse eller förargilse. 31 wäl. 32 meenlighen; vtan; holler. 33 (B. för meenlighit) therföre. 34 wardher; öffuer. 35 icke alredho; effter som kärleken kräffuer. 37 flyer; såå; vundergiffuit(!). 38 förtaall; rijke; (B. eller) iller(!). 39 rettferdugheet. 40 (B. vthi) vtinnan; täcker. 42 (B. fara . . . tienar) efterfölja thet fredhen tilhörer. 43 (B. förbättring inbyrdes) hwar annars förbättring. 44 skull; wäl. 45 samwitz; förkränckilse. 46 köt. 47 (B. ther) thet; (B. stöter sigh på) aff förtörnas.

Gloss. rad: 32 (saknas i B.) * meenlighen.) Meenlighit är så mykit som oreent, thet är thet icke är enkom vthi någhon hegn, eller wijgt eller helghat. 38 * förtaall etc.); wardher; (B. alt) all; twert; christteligha(!); (B. the) them (r. 7); förarghile.

til the Romare

förswaghas. Haffuer tu troon? Så haff henne när tigh sielff
för Gudhi. Saligh är then som sikh intet samwet gör, om
50 thet han bepröffuar. Men then som twiffuelachtigh är, äter
han, så är han fördömd, Ty han äter icke aff troon. Ty alt
thet icke gåår aff troonne, thet är synd.

(aff troon)

Merck, thetta är itt
hoffuudspråk emoot
alla gerningar som
göras vthan troon.

XV. Capitel.

Skole ock wij som starcke äre, dragha theras skröpligheet
som swaghe äro, och icke teckias oss sielffuom. Så skicke
sikh hwar och en aff oss, at han måtte teckias sin nästa til
5 godho, til förbättring, Ty ock Christus tecktes icke sikh
sielffuom, vthan såsom scriffuit stäär, Theras försmädhelse
Psal. 69. som tigh försmädha, haffua fallet offuer migh. Ty hwadh
som helst oss förescriffuit är, thet är scriffuit oss til lärdom,
at wij genom tolamodh och Scriffennes tröst skola haffua
10 een förhopning. Men Gudh som tolamodh och trösten
giffuer, giffue idher, at j ären inbyrdes eens til sinnes, efter
Jesum Christum, at j medh enom hogh och medh enom
munn måghen prijsa Gudh, och wårs Herras Jesu Christi
Fadher. Therfore vptagher hwar then andra, såsom ock
15 Christus haffuer vptaghit oss til Gudz äro.

Men iagh sägher, at Jesus Christus war omskärelsens tie-

(tienare)

Thet är, Han war
Judanars Apostel,
gudz sendningabodh
til them, och icke per-
sonligha send til
Hedhninganar.

Text rad: 48 såå. 49 Salogh. 50 (B. bepröffuar) företagher; twiffuelachtugh.
51 för ty. 52 går; troon.

1 Femtonde. 2 SKolom; (B. starcke) stadughe; äro; (B. dragha) vmdragha.
3 täckias. 4 huar; motte; täckias. 4-5 (B. til godho) j thet gott är. 5 Ty Christus
täcktes och. 6 vthan; så som; stäär; försmädhelse. 7 (B. försmädha) haffua för-
smädhat; fallit; öffuer; mich; (B. Ty) För ty ath; huadh. 8 oss (frfr. förescriffuit)
saknas; förescriffnit (l). 8, 15, 17, 32, 43, 51, 53, 54, 66, 72, 75 till. 9 tolamodh;
(B. tröst) hughnat. 10 en; tolamodit; (B. trösten) hughnadhen. 11 geffuer;
geffue; (B. at j) athi; (B. ären . . . sinnes) inbyrdes måghen holla alle itt. 12 (B.
at j) athi. 13 mwn; herra. 14 (B. vptagher) annammer; huar; andra till sikh;
såå som. 15 (B. vptaghit) annammat; ära. 16 (B. Men) Och; sägher iach;
Christus Jesus; (B. omskärelsens tienare) theres * tienare som vmskorne woro.

Gloss. rad: 51 * aff troon etc.); Merk; it; huffwudh språk.

1 saknas. 16 * tienare etc.); Judhanas; till (r. 5, 6); hedhningana.

S. Pauli Epistel

nare, för Gudz sanning skul, til at fast göra thet löffte som
 til fädherner skeedde. Men at Hedhninganar skola ära Gudh
 för barmhertigheten skul, Såsom scriffuit är, För then skul
 skal iagh prijsa tigh jbland Hedhninganar, och siunga tino
 nampne. Och åter sägher han, Glädhiens j Hedhningar medh
 hans folck. Och än tå sedhan, Loffuer Herran alle Hedh-
 ningar, och prijsar honom all folck. Och åter sägher Jsaia, Jsaie 11.
 Thet skal wara Jesse root, och then som vpstå skal at rådha
 offuer Hedhninganar, På honom skola Hedhninganar hop- 25
 pas. Men Gudh som hoppet giffuer, vpfylle idher medh alla
 frögd och fridh j troonne, at j haffuen itt fulkommelighit
 hop, genom thens helgha Andas krafft.

Mine brödher, Jagh weet wel sielff aff idher, at j ären fulle
 aff godheet, vpfylte med all kundskap, förmåendes förmana 30
 hwar then andra. Doch likwel brödher, haffuer iagh scriffuit
 idher eendeels dristeligha til, at kommat idher til sinnes, för
 then nådh skul som migh giffuen är aff Gudhi, at iagh skal
 wara Jesu Christi tienare jbland Hedhninganar, offrandes
 Gudz Euangelium, At Hedhninganar skola warda itt offer, 35
 Gudhi anammelighit, helghat genom then helgha Anda.
 Therföre haffuer iagh, ther iagh må beröma migh aff jgenom
 Christum Jesum, j thet Gudhi tilhörer. Ty iagh drijstar icke
 någhot tala, thet icke Christus werckadhe jgenom migh, til
 at göra Hedhninganar lydhachtigha genom ord och ger- 40

Text rad: 17 fastgöra; lyffte. 18 (B. til fädherner skeedde) fädherna giordes;
 (B. Men) doch; hedninganar. 18-19 (B. skola ära Gudh för barmhertigheten
 skul) för miskunden skola ära gudh. 19 så som. 20 j bland; hedninganar; siwnga.
 21 Glädhens. 22 Loffuen; j alle; hedningar. 23 (B. prijsar honom all folck) alt
 folk förhögher honom. 24 (B. Thet . . . root) Jesse root warder kommandes. 25
 hedninganar (frfr. På); hedhningana (frfr. hoppas). 26 geffuer. 27 (B. j frfr.
 troonne) vthi; troon; (B. at j) athi. 27-28 (B. haffuen . . . hop) bliffue noogh
 haffuandes aff hoppet. 28 (B. genom) j; (B. thens) then; helghe; andes. 29
 wäll; (B. aff) vthaff; (B. at j) athi. 30 medh; kunscap. 31 huar; lekwel. 32 till
 (frfr. sinnes). 33 skull; mich. 33, 35 skall. 34 j bland; hedhninganar. 35 hedh-
 ningana; itt offer warda. 36 annammelighit. 37 (B. jgenom) genom. 38 Jesum
 Christum; (B. thet Gudhi tilhörer) the stycke ther gudhi tillydha; för ty. 39 (B.
 werckadhe) wärkat haffuer; (B. jgenom) genom; mich; *til* saknas. 40 hedningana;
 lydhachtigha; oord; gerninga.

til the Romare

ningar, genom tekns och Vnders krafft, och genom Gudz Andas krafft, Så at jfrå Jerusalem, och the land ther om kring liggia alt in til Jlliricum, haffuer iagh vpfylt Christi Euangelium. Och beflijtat migh at predica Euangelium, ther Christus icke eens hadhe warit nemd, På thet iagh icke skulle byggia på eens annars grund, vthan såsom scriffuit ståår, Them som intet haffuer kungior dt warit om honom, the skola thet see, Och the som aff honom intet hör dt haffua, the skola thet förstå.

(warit nemd)

Effter j tilförena lärde ären, haffuer iagh thes mindre hastat til idher, medhan ellies rwm war, ther Christus än nu intet predicat war.

Thet är ock saken, hwarföre iagh ofta haffuer warit förhindrat at komma til idher. Nu, effter iagh icke meer rwm haffuer j thenna landen, och haffuer doch j mong åår åstundat komma til idher, Tå iagh reser vthi Hispanien, wil iagh komma til idher. Ty iagh hoppas, at tå iagh reser ther jgenom, skal iagh få see idher, Och sedhan warda aff idher holpen tijt at komma. Doch at iagh jw först någhon lust haffuer haft aff idhor vmgengelse.

Men nu faar iagh hädhan til Jerusalem, til at göra them helighom tienst. Ty the som boo vthi Macedonia och Achaia, haffua beleeffuat göra någhon vndsetning them fattighom helighom som äro j Jerusalem. Ty the haffua så beleeffuat, och äro them ock plichtighe. För then skul, at effter the haffua delat medh Hedhninganar sijn andeligha ting, är tilbör lighit, at the äro them til tienst medh the ras lekamligha ting. Tå iagh nu thet bestelt haffuer, och försigtlt them thenna frucht, wil iagh komma tillbaka igen, och genom idhar stadh

(försigt)

Thet är, troligha och wel förwarat offuerantwardat.

Text rad: 41 (B. tekns . . . krafft) crafftugh teekn och wijdhunder; och (frfr. genom) saknas. 42 crafft; ifrå; Hierusalem. 43 (B. alt) och. 44 (B. beflijtat migh) lagt migh thet så när; (B. predica) iach haffuer predicat. 45 nemder; (B. På) vppå. 46 (B. eens annars) en annars mandz; vtan; så som. 47 står. 50 huarföre. 52 (B. thenna landen) thenne landzendar; mång. 53 (B. reser) wardher reesande; will. 54 reeser. 55 (B. jgenom) om; fåå; (B. warda) warder. 56 hulpen; (B. at frfr. iagh) när. 56-57 (B. först . . . haft) någhot först haffuer slächt min lusta. 57 vmgængelse. 58 Hierusalem. 58-59 (B. them helighom) helgomen. 59 tienst; (B. Ty) för ty ath. 60 fatighom. 61 helghom; Hierusalem; För ty. 62 plichtughe; skull. 63 deelat; hedningana; (B. sijn) the ras. 64 (B. til tienst) tienstactughe; lekamligh. 65 bestält. 66 frucht; till baka.

Gloss. rad: 45 saknas. 65 saknas.

S. Pauli Epistel

fara til Hispanien. Men iagh weet, när iagh kommer til idher, warder iagh kommande medh Christi Euangelij fulkomligha welsignelse.

Men käre brödher, Jagh förmanar idher genom wår Herra 70
Jesum Christum, och jgenom Andans kärleek, at j migh
vthi mitt arbete hielpen medh idhra böner för migh til Gudh,
at iagh må frelst warda jfrå the otroghna j Judea. Och at
mijn tienst, som iagh gör j Jerusalem, må anammeligh warda
them helighom, At iagh må medh glädhi komma til idher, 75
genom Gudz wilia, och wedherquekia migh medh idher.
Men fridzens Gudh ware medh idher allom, Amen.

XVI. Capitel.

Jagh befaler idher wåra syster Phebe, hwilken är j För-
samlingennes tienst j Kenchrea, at j henne vndfängen j Her-
ranom, såsom helghon höffues. Och görer henne bijsånd j
all ärende, ther hon idher behöffuer, Ty hon haffuer mongom, 5
ock jemwel migh sielffuom, warit til godho. Helser Priscam
och Aquilam mina hielpare j Christo Jesu, hwilke för mitt
lijff haffua wåghat sin hals, them tackar icke allenast iagh,
vthan ock alla Hedhningars Församlingar. Helser ock För-
samlingena j theras hws. Helser Epenetum min elskeligha, 10
hwilken war then första frucht j Achaia j Christo. Helser
Mariam, then ther mykit arbete för oss hafft haffuer. Helser
Andronicum och Juniam mina frender och medfångar, the

Text rad: 67 Hispaniam. 68 wardher. 68-69 (B. medh . . . welsignelse) medh euangelij Christi wälsignelse. 70 kere. 71 (B. jgenom) genom; (B. kärleek) kerligheet; (B. at j) athi; mich. 72 mich. 73 frelster; (B. jfrå) frå; otrooghna; Judee landit. 74 min; tieniste; Hierusalem; annammelighen. 75 (B. them helighom) heligomen. 76 widherqweckia. 77 *Men* saknas; wari.

1 Sextonde. 2 befalar; huilken som. 2-3 (B. j Församlingennes tienst) till tienist j then försambling som är. 3 (B. at j) athi; (B. Herranom) Christo. 4 så som. 5 mångom. 6 iemwål. 6, 35, 49, 55 till. 7 huilke. 8 (B. sin) theras; (B. icke) ey; allena. 9 vtan; hedningas; församblinger. 9-10 (B. Församlingena j theras hws.) them j theras hws försambladhe äro. 10 (B. elskeligha) wen. 11 huilkin ther; frucht. 12 (B. arbete . . . haffuer) arbetadhe för oss. 13 medhfångar.

til the Romare

ther merckelighe äro jbland Apostlanar, the ther ock för
 15 migh woro j Christo. Helser Ampliam min elskeligha j
 Herranom. Helser Vrbanum wår hielpare j Christo, och
 Stachin min elskeligha. Helser Apellam, then ther bepröffuat
 är j Christo. Helser them som äro aff Aristobuli hws. Helser
 Herodionem min frenda. Helser them som äro aff Narcisci
 20 hws j Herranom. Helser Tryphenam och Tryphosam, the
 ther arbeta j Herranom. Helser Persiden mina elskeligha,
 som mykit arbetat haffuer j Herranom. Helser Rufum then
 vthkoradha j Herranom, och hans modher och mina. Helser
 Asyncritum, Phlegontem, Herman, Patroban, Hermen, och
 25 the brödher som medh them äro. Helser Philologum och
 Julian, Nereum och hans syster, och Olympam, och all
 helghon när them. Helser idher inbyrdes medh en heligh
 kuss. Helsa idher Christi Församlingar.

Käre brödher, Jagh förmanar idher, at j haffuen vpseende
 30 på them som twist och förarghelse åstadh komma, emoot
 then lärdom som j haffuen lärdt, och wijker jfrå them. Ty
 sådana tiena icke Herranom Jesu Christo, vthan sinom bwk,
 och jgenom sööt ord och smekiande taal förföra theras hierta
 som meenlöse äro. Ty idhar lydhachtigheet är vthkommen
 35 til hwar man. Therföre frögdar iagh migh offuer idher.
 Men iagh wil, at j ären wijse på thet godha, och enfallighe
 på thet onda. Men fridzens Gudh förträdhe Satanam vnder
 idhra fötter snarligha. Wårs Herras Jesu Christi nådh ware
 medh idher.

Thet är sagdt emoot
 alla menniskiors läro

Text rad: 14 merkelighe; j bland. 15 (B. elskeligha) wen. 16 Urbanum;
 (B. wår) min. 17 (B. elskeligha) wen. 18 Aristoboli; (B. hws) tienare. 19
 Herodionen. 20 (B. hws) tienare; Triphenam; Triphosam. 21 Persidam; (B.
 elskeligha) kära. 22 (B. arbetat haffuer) arbetadhe; Ruphum. 22-23 (B. then
 vthkoradha) vthwaldan. 24 Flegontem. 25 Philologon. 26 Juliam; Nereon;
 Olimpam; alla. 27-28 it hälogt kwss. 28 alla Christi; församlingar. 30
 förarghelse. 31 j frå; för ty. 32 vtan; (B. sinom) theres. 33 (B. jgenom)
 genom; (B. sööt ord) theras söta predican; smee kiande; (B. taal) oord. 34 (B.
 meenlöse) enfallughe; lydhactugheet. 35 (B. offuer) vthoffuer. 36 (B. Men iagh
 wil) Yterlighare will iach; (B. atj) athi; (B. ären) waren; eenfallughe. 37 oonda;
 (B. Men) Och; (B. Satanam) dieffwulen. 38 föter; *Wårs Herras* saknas.

Gloss. rad: 30-31 *emoot then etc.; meffniskiors (!).

S. Pauli Epistel

Helsar idher Timotheus min medhielpare, och Lucius och 40
Jason, och Sosipater, mine frender. Helsar iagh Tertius
idher, som breffuet scriffuit haff uer j Herranom. Helsar
idher Gaius, min och hela Församlingennes werd. Helsar
idher Erastus stadzens Rentomestare, och Quartus brodh- 45
ren. Wårs Herras Jesu Christi nådh ware medh idher allom,
Amen.

Men honom som macht haffuer at stadfesta idher effter
mitt Euangelium och Predican aff Jesu Christo, effter hem-
lighetennes vppenbarelse, then aff ewigh tijdh här til haffuer 50
förteghat warit, Men nu vppen barat och kungjordt jgenom
Propheternars scriffter, aff ewigha Gudz befaling, På thet
troon skal få lydhachtigheet jbland alla Hedhningar. Gudhi,
som är allena wijs, ware prijs och ära, genom Jesum
Christum j ewigheet, AMEN.

Til the Romare.

Send jfrå Corintho medh Pheben, som j Församlingennes
tienst war j Kenchrea.

Text rad: 41 Socipater; mina. 42 haffuer. 43 Gayus; (B. hela) alla; försam-
lingennas; wärd. 44 brodheren. 45 *Wårs Herras* saknas. 47 (B. Men honom
som) Nw then ther. 48 mit; heemlighetennes. 49 oppenbarilse; ewogh. 50 (B.
förteghat) teghat; oppenbarat; kungjord; (B. jgenom) genom. 51 propheternes;
ewoghe; befaling; (B. På thet) vppå thet ath. 52 skall; lydhactugheet; ibland;
hedningar. 53 alleena; wijsz; wari; *och ära* saknas. 54 ewogheet; Amen
(gemena). 55-56 (B. Til... Corintho) Sendt till the Romerska frå Corintho.
56-57 (B. j Församlingennes tienst war) j tienste war medh församblingenne.

Förspråk på then Första S. Pauli Epistel, til the Corinther.

I Thenna Epistel förmanar S. Paulus the Corinther, at the j troonne, och then lärdom som the aff honom hördt
5 hadhe, endregtighe bliffua skulle, Och alramest beflijta sigh ther om, at the wel och grundeligha thet lärde, som mest wårdar, och hoffuudhstycket är j sakenne, nemligha, at Christus är wår saligheet, På huilkom alla menniskiors förnufft och wijsdom sigh stöter och förarghar. Ty såsom ock
10 nu j wår tijdh, medhan thet helgha Euangelium är kommet j liwset, monge finnas, hwilke, förr än the thetta stycket wel och fulkomligha lärdt haffua, wilia synas wijse och kloke, til at om allahanda tala och döma, och weta doch een ganska ringa ting aff sakenne. Hwar aff kommer, at the mongastädz
15 oenigheet, partij och alt ondt vpweckia och åstadh komma.

Så gick thet ock til medh the Corinther, Jbland hwilka tā Paulus them then Christeligha trona och frijhetena lärdt hadhe, funnos strax någhre brådhwijse, som sigh läto mykit tyckia, the doch intet annat gjorde eller åstadh komo j then
20 Christeligha Församlingen, än twedregt och partij. Så at en wille wara Paulisk, then andre Apollisk, En Cephisk, then andre Christisk. Then ene wille haffua omskärelsen, then andre icke. En part wille haffua Echteskap, en annar icke. Somlighe wille äta thet affgudhom offrat war, somlighe ock
25 icke. Somlighe wille haffua werldzligha frijheet. Woro ock någhra quinnor, som wille gå barhoffda, Och annat sådant.

Så lenge ther til kom, at en jbland them misbrukadhe frijhetena, och toogh sijn Stiwffmodher til echta. Och somlighe höllo intet aff the dödhas vpståndelse. Somlighe icke
30 mykit aff Sacramentet. Och gick ther medh ganska illa och oskickeligha til, at hwar och en wille wara Mestare och lära,

---

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.) 1. Forspråk; (B. på) vthi. 2, 62, 72, 73, 80 (2 g.), 85 till. 3-42. UThi then epistel till the Romerska haffuer S. Paulus

Förspråk

lagha och göra medh Euangelio, Sacramentet och troonne, huru han sielff wille. Men hoffuudhstycket, som är, At Christus är wår saligheet, retferdigheet och förlosning, förachtadhe the, och läto bliffua, lijka som the ther vthi hadhe warit vthlärde. 35

Sådana skadheligha wijsheet straffar och fördömer S. Paulus ganska skarpeligha, och sägher frij, at thet icke annat är än en galenskap, ther man intet förstår eller retzligha weet, hwarken aff Christo, Andanom, eller någhor Gudz gåffuo, som oss j Christo giffuin är, Vthan behöffuer, och moste nu sådant först lära. Thetta gör han j the första iij. Cap. 40

Summa på the första iij. Cap.

J thet v. straffar han then obequemligha gerningen, hans, som toogh sijn stiwwffmodher til echta, och wil, at han skulle banlyst, och diefflenom giffuin warda. Och giffuer ther medh til kenna thet retta settet, til at bruka Ban, Hwilket på vppenbarligha laster, medh Församlingennes samtycke skee skal. Såsom ock Christus, Matt. xvij. lærer. 45

J thet vj. straffar han kijff och trättor, in för retta, besynnerligha ther thet skeedde in för Hedhninganar och the otroghna. Och lærer, at the sielffue inbyrdes skulle förlijka sakerna, eller lijdhä orett. 50

J thet vij. giffuer han een vnderwijsning om kyskheet och Ehteskap, Loffuar kyskheten och Jungfrwleffnat j then måtto, at han är nyttigh ther til, at en thes friyare är til at sköta Euangelio. Såsom ock Christus Mat. xix. lærer, om the kyska, som för himmelriket, eller Euangelij skul, så äro. 55

---

scrifuit vthaff troona och gerningomen ganska skikkeligha, Men j thenne första till the Corinther vthredher han mongahanda saker som ther aff sitt vrsprung haffua. Och j förstonne handlar han huruledhes euangelium icke öffuer eens dragher medh werdzligh wijszdom, och på thet siszta ath naturen och korsit äro twert emoot hwart annat, så ath menniskligh wijszheet och gudz wijszheet icke mågha lidha hwar annor. Uthi tridhie och firdhe capitel lærer han hwar man skall hålla apostlanar före, för ty partier kommo ther aff, ath somlighe höllo meer aff then ena apostlen än then andra, såsom Romerska kyrken holler sikh in till Petrum, och skilier sikh ther medh jfrå then Grekiska kyrken. 43-48 Uthi thet femte lærer han huad retzligha ban är, ath man the oppenbarligha syndare straffa och icke lidha skall. 49-52 Uthi thet siette straffar han rettgångs handel, såsom itt ocristelighit wäsende. 53-61 Uthi siwnde

Gloss. rad: 42 saknas.

Förspråk

Men S. Paulus wil, at kyskheet skal onödd och otwingat,
och vthan fara til större synd, hållen warda, Ellies är Echtes-
60 skapet bättre än then kyskheet, som brinner j ijdhkeligh
lusta.

J thet viij. in til thet xij. handlar han j mongahanda måtto, VIII. IX. X. XI.
huru wij skole haffua oss emoot the swagha samwet, j vth-
wertes saker, som är medh maat, dryck, klädher, Sacrament.
65 Och förbiwdher allestädz, at the starcke icke skola förachta
the swagha, Såsom ock han sielff (ändoch han war en Apos-
tel) hadhe likwel återhåld aff mykit, thet han hadhe wel mått
göra. För hwilka saak the starcke nu wel mågha fruchta sigh,
effter j förtijdhen så monge j Jsrael förgingos, the doch
70 allesamman genom tekn och Vnder, vthu Egypti land förde
woro, och meente sigh starcka wara. Och gör han ther medh
någhor vthlop til nyttigha lärdomar.

J thet xij. in til thet xiiij. handlar han om Gudz gåffuor, XII. XIII.
at the äro mongahanda, jbland hwilka doch kärleken är then
75 betsta, At the icke skola hoghmodhas, vthan tiena hwar annan
endregteligha, Effter en Gudh är, en Herre, en Ande, och
alt itt, ehuru margfallelighit thet ock är.

J thet xiiij. lærer han Predicare, Prophter, och Songare, XIII.
at the skickeligha skola bruka sina gåffuor, och icke vthan
80 til förbättring, och icke til sin eghen prijs, ehwadh thet är
Predican, konst eller förstånd etc.

J thet xv. straffar han them som orett lärdt och troodt xv.
hadhe, om vpståndelsen jfrå the dödha.

---

geffuer han en vnderwijsning om kyskheet, j förstenne om enkier, ther nest om them giffa, sedhan om jomfrower. 62 (B. J. . . xij.) Vthi ottonde och in till thet tolfte; j mongamoto. 63 skolom. 64 (B. som) såsom. 65 förbiudher; allestedz; starke; föracta. 66 en doch. 67 (B. hadhe) haffuer; likawäl; återhållit; (B. aff) vthaff; (B. mykit) mång ting; wäl hadhe mått. 68 ath göra; sake; starke; wäl; fructa. 69 effeer (!). 70 alle samman; (B. tekn och Vnder) wnderwerck; vthwr; Egipti. 71 starka. 72 nyttugha. 73 (B. J. . . xiiij.) Uthi tolfte in till thet fiortonde. 74 ibland; huilka; kerleken. 75 vtan. 76 (B. endregteligha) alle aff eno modhe. 77 e huru. 78 (B. J thet xiiij.) Vthi thet fiortonde; sångare. 79. (B. sina) theras; vtan. 80 eghin; ee huad. 81 förstand. 82 (B. J thet xv.) Vthi femtonde; oret. 83 vpståndelsen (!); (B. jfrå the) aff.

Gloss. rad: 62 saknas. 73 saknas. 78 saknas. 82 saknas.

Förspråk

- xvi. J thet xvj. och ytersta, förmanar han them om brödherligha hielp til the fattigha och wedhertorfftigha j Jeru- 85 salem.

Text rad: 84 (B. J thet xvj.) Vthi sextonde; yttersta. 85 (B. til the fattigha och wedhertorfftigha) till timeligh barning, åt the widhertorfftigha; Hierusalem.
Gloss. rad: 84 saknas.

) 500 (

S. Pauli Epistel then första til the Corinther.

I. Capitel.

5 **P** Paulus kallat til Jesu Christi Apostel genom Gudz wilia,
och Sosthenes brodheren.

Gudz Församling som är j Corintho, them helgadhon
genom Christum Jesum kalladhon helighom, samt medh
allom them, som åkalla wårs Herras Jesu Christi namn,
vthi hwart och itt rum, thetas och wårt.

10 Nådhe ware idher, och fridh aff Gudhi wårom Fadher,
och Herranom Jesu Christo.

Jagh tackar min Gudh altidh för idhra skul, för then
Gudz nådh som idher giffuin är genom Christum Jesum, at
j vthi all stycke rijke wordne ären, genom honom j all ord
15 och all kundskap. Såsom Predicanen om Christum j idher
kraftigh worden är, så at idher icke fattas någhor gåffua,
och wenten wårs Herras Jesu Christi vppenbarelse. Hwilken
idher ock stadhfester in til endan, at j ostraffelighe ären på
wårs Herras Jesu Christi dagh. Ty Gudh är trofast, genom
20 hwilken j kalladhe ären, til hans Sons Jesu Christi wårs
Herras deelachtigheet.

Men käre brodher, Jagh förmanar idher widh wårs Herras
Jesu Christi namn, at j talen alle itt, och at jbland idher

(deelachtigheet)

Thet är, J ären Christi
medarffuingar, och
deelachtighe vti alt
hans godha.

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Epistola. 1, 18, 35
(2 g.), 44, 57, 59, 64 (2 g.), 65 (2 g.) till. 3 Första. 4 vthkallat. 5 Sosthenes;
brodheren (I). 6 församlinge. 7 vthkalladhon; (B. helighom) helghon; (B. samt)
samfeldt. 9 huart; rum. 10 Nådhe och fridh ware idher aff gudhi. 12 for (frfr.
then). 14 oordh. 15 kundskap. 15-16 (B. Såsom . . . gåffua) ther Jesu Christi
förkynnelse medh haffuer stadhfest wordit vthi idher, så ath j intit feel haffuen vthi
någhra gåffuo. 17 (B. och wenten) wentandes; herra; oppenbarilse; hwilkin. 18
ostraffeligha; (B. ären) skolen wara. 19 herres; Ty saknas; trofast. 20 hwilkin;
vthkalladhe. 20-21 (B. til . . . deelachtigheet) vthi hans sons Jesu Christi wår
herras selscap. 22 herres. 23 ibland.

Gloss. rad: 21 saknas.

S. Pauli Epistel

ingen twedregt är, Vthan at j ären fulborda vthi itt sinne
 och eenne mening. Ty migh är förekommet, mine brödher 25
 om idher, medh them som tiena Chloe, at jbland idher äro
 trättor. Men iagh sägher, som hwar och en aff idher sägher,
 Jagh är Paulisk, Jagh är Apollisk, Jagh är Cephisk, och iagh
 är Christisk. Mon Christus wara syndrat? Mon Paulus wara
 korszfest för idher? Eller ären j döpte j Pauli namn? Jagh 30
 tackar Gudh, at iagh ingen idhra döpt haffuer, vthan Crispum
 och Gaium, At ingen kan säya, at iagh haffuer j mitt namn
 döpt. Teslikes döpte iagh Stephane hwszfolck, Sedhan weet
 iagh icke, om iagh någhon annan döpt haffuer.

Ty Christus haffuer icke sendt migh til at döpa, vthan til 35
 at förkunna Euangelium, Jcke medh klookt taal, På thet
 Christi korsz icke skulle om intet warda. Ty thet taal om
 korszet, är en galenskap them som förtapas, men oss som
 salighe wardom, är thet een Gudz krafft, Ty scriffuit är,
 Jagh skal om intet göra the Wijsas wijsdom, Och the För- 40
 ständigas förstånd skal iagh förkasta. Hwar äro the kloke?
 Hwar äro the Scrifftlärde? Hwar äro thenna werldennes Jsaie 29.
 Wijse? Haffuer icke Gudh thenna werldennes wijsheet giordt och 33.
 til galenskap?

(Wijse)
 Thenne äro the na-
 turlighe Mestare, som
 aff förnufft wilia vp-
 finna naturen och san-
 ningena.

Ty effter werlden icke kunde genom sin wijsdom kenna 45
 Gudh j hans wijsdom, så tecktes Gudhi medh dårachtigha
 predican frelsa them som troo. Effter thet Judarna begära

Text rad: 24 twedrekt; (B. at j ären) waren; fullborda. 25 ena; förekommit.
 26 tiäna; Cloe; ibland; (B. äro) är. 27 någhra trättor; *Men* saknas; (B. som) thet.
 29 (B. Christisk) Christi; syndradher; (B. Mon Paulus wara) eller är Paulus.
 30 korszfeſter. 31 vtan. 32 Gayum; (B. at frfr. iagh) thet; mit. 33 Stephani;
 hwszfolck; Sidhan. 34 (B. om . . . annan) hwem iach annan. 35 (B. Ty) för then
 skull ath; (B. sendt) vthsendt; vtan. 36 förkunna(!); icke; kloocht; på thet ath.
 37 wardha. 38 korsit; förtappas. 39 en; för ty. 40, 41, 62 skall. 40 wijses;
 wijszdom. 40-41 (B. Och . . . förstånd) och theas förstånd som förståndughe
 ära. 41 (B. Hwar . . . kloke?) Hwar är then wijse? 42-43 (B. Hwar äro the . . .
 Wijse?) hwar är then scrifftlärde? hwar är thenne werldennes * disputerare. 43
 thenne; wijsheet. 44 galenscap. 45 werldhen; wijszdoom. 45-46 (B. kenna
 Gudh) haffua gudz kundscap (kundscap i kustoden). 46 wijszdom; tektes; dår-
 aktugha. 47 frälsa; (B. them) the; Judhana.

Gloss. rad: 43 (B. Wijse) * disputerare etc.; (B. aff) vthaff.

til the Corinther

tekn, och Grekerna sökia effter wijsheet, Men wij predike
then korszfasta Christum, Judomen een förargelse, och Gre-
50 komen en galenskap. Men them samma Judom och Grekom
som kalladhe äro, predike wij Christum Gudz krafft, och
Gudz wijsdom, Ty Gudz galenskap är wijsare än menniskior,
och Gudz swagheet är starckare än menniskior.

Käre brödher, seer på idhor kallelse, Jcke monge kötz-
55 ligha Wijse, icke monge mechtighe, icke monge Ädhlingar
äro kalladhe, Men thet som galet war för werldenne, haffuer
Gudh vthwaldt, På thet han skulle göra the Wijsa til skam.
Och thet swagt war för werldenne, haffuer Gudh vthwaldt,
På thet han skulle göra thet til skam, som starckt är. Och
60 thet som war oädhla och förachtat för werldenne, haffuer
Gudh vthwaldt, och thet intet är, På thet han skulle göra
thet til intet, som någhot är. På thet intet kött skal kunna
beröma sikh för honom. Aff hwilkom j ock ären j Christo
Jesu, then oss aff Gudhi är giord til wijsdom, och til ret-
65 ferdigheet, och til helghelse, och til förlosning. På thet
(som scriffuit ståår) Then som berömer sikh, han beröme sikh
j Herranom.

(Gudz galenskap)
Gudz galenskap och
swagheet, är Euange-
lium, thet reknas ga-
lenskap för the kloka,
och för them som lå-
tas wara helighe, rek-
nas thet Ketterij, Men
för the sanskylligha
Christna, reknas thet
för krafft och wijsheet.

Jerem. 9.

II. Capitel.

Och iagh käre brödher, Tå iagh kom til idher, kom iagh
icke med högh ord, eller högh wijsdom, at förkunna idher

Text rad: 48 teekn; wijszheet; predica. 49 (B. then korszfasta Christum)
Christum korszfestan; Judhomen; förargilse; Grekerne. 50 Judhomen; Grekomen.
51 vthkalladhe; ära; predica; kraft. 52 wijszdom; wisare; menniskionar. 53
swacheet; starkare; menniskionar. 54 (B. seer) j seen; på saknas; kallilse. 55 mek-
tughe; ädhlingar. 56 galit. 56-57 thet haffuer gudh. 57 på thet ath; (B. göra . . .
skam) komma the wijsa till blygd. 58 swacht; thet haffuer gudh. 59 på thet ath;
(B. skulle) will; (B. skam) blyelse; starkt. 60 oädla; föractat. 61-62 (B. På thet . . .
någhot är) på thet, ath thet som någhot är skulle affkomma. 62 (B. På thet)
ath; kött. 64 wijszdom; rettferdigheet. 65 (B. helghelse) häligheet; (B. för-
losning) återlösn; på thet ath. 66 parentestecken saknas; scriffuat; står.

1 Annat 2, 16 till. 3 medh; (B. högh) kosteligh; oordh; *högh* (frfr. wijsdom)
saknas; wijszdom; förkunna (!).

Gloss. rad: 52 * gudz galenskap; galenscap (r. 2, 4); räknas (r. 4, 7, 10); cloca;
hälugho; kätterij; sanskyllugha; crisna (!); crafft; wijszheet.

S. Pauli Epistel

Gudz witnesbyrd. Ty iagh hölt migh icke ther före, at iagh
någhot wiste jbland idher, vthan Jesum Christum och honom 5
korszfestan. Och iagh war medh idher j swagheet och medh
reddhogha, och medh mykit bäffuande. Och mitt taal, och
mijn predican war icke j konsteligh ord effter människiors
wijsdom, vthan vthi Andans, och kraftennes bewijsning, At
idhor troo icke skal stå på människiors wijsdom, vthan 10
på Gudzkrafft.

(skal stå)
Therföre kan icke
menniskio lära wara
grunden til samwetet
eller trona.

Men thet wij tale om, är wijsdom när the fulkompneligha,
doch icke thenna werldennes, eller thenna werldennes Öff-
uerstars wijsdom, hwilke förgåås. Men wij tale om then 15
hemligha fördolda Gudz wijsdom, then Gudh för werl-
dennes begynnelse förskickat haffuer til våra herligheet,
hwilken ingen aff thenna werldennes Förstar kendt haffuer, Jsaie 64.
Ty om the then kendt hadhe, så hadhe the aldrigh korszfest
herlighetennes Herra. Vthan såsom scriffuit är, Thet intet
ögga seedt haffuer, och intet öra hördt, och vthi ingen men- 20
niskios hierta stighit är, thet haffuer Gudh bereedt them,
som honom elska.

(fördolda)
Ty thet ligger doldt
vnder galenskap och
vnder korset, och sy-
nes icke mykit til nå-
ghon herligheet eller
rikedomar.

Men oss haffuer Gudh thet vppenbarat genom sin Anda,
Ty Anden vthranszakar all ting, Ja, ock Gudz diwphheet,
Ty hwilken menniskia weet hwadh j menniskionne är, vthan 25
menniskionnes ande som är j henne? Så weet ock ingen
hwadh j Gudhi är, vthan Gudz Ande. Men wij haffue icke

Text rad: 4-5 (B. Ty... idher) ty iach icke reknadhe migh någhot weta
ibland idher. 5 vtan. 6 swacheet. 7 reddugha; bäwande; mit; tall. 8 min; (B.
konsteligh) pryddom; ordom. 8-9 (B. effter människiors wijsdom) som människies
wijsdom pläghar. 9 vtan; kraftenes. 10 skall; wijsdom. 11 gudz krafft. 12
(B. Men... fulkompneligha) Men wijsdomen tale wij ibland them som fulkomne
äro. 13 thenne (frfr. werldennes, eller); *thenna* (frfr. werldennes Öffuerstars) saknas;
öffuersters. 14 wijsdom; (B. förgåås) en anda haffua. 14-15 (B. Men... wijs-
dom) men wij tala om gudz wijsdom, som är vthi hemligheten, then *fördolt
ligger. 16 begynnelse; forskickat (o el. ö?). 17 hwilka; thenne; hafuer. 18
aldrich. 19 herligheetenes; vtan; scriffuit. 20 människies. 21 stigit; bereedt.
23 oppenbarat. 24 anden han; (B. vthranszakar) grundsöker; diwphheet medh.
25 för ty; (B. hwilken menniskia) hoo; huad; menniskione; vtan. 26 menniskiones.
27 huad; (B. Gudhi) gudh; vtan; hafue.

Gloss. rad: 10 * stå etc.); till; samwetit; troona. 15 * fördoldt etc.); galenskap;
corsit; ochsynes(!); till; rikedomar.

til the Corinther

fått thenna werldennes anda, vthan then Anda som är aff Gudhi, at wij weta kunne hwadh oss aff Gudhi giffuit är.

- 30 Hwilket wij ock tale, icke medh sådana ord som menniskligh wijsdom lærer, vthan medh sådana ord som then helghe Ande lærer, och dömom andeligha saker andeligha. Men then naturligha menniskian förnimmer intet aff thet Gudz Anda tilhörer, Ty thet är honom en galenskap, och kan icke begripat, Ty thet moste andeligha dömas. Men τ then andeligha dömer all ting, och warder aff ingom dömd. Ty hoo haffuer kendt HERRANS sinne? Eller hoo wil vnderwijsa honom? Men wij haffue Christi sinne.

Esaie 40.

Roma. 11.

(naturligha)

Naturligh menniskia är, så mykit menniskian är vthan nådhen, bådhe med förnufft, konst, sinne, och förmåghe, och som hon betst kan skickat wara vthaff sigh sielff.

III. Capitel.

- Och iagh käre brödher, kunde icke tala medh idher såsom medh andelighom, vthan såsom medh kötzlighom, såsom medh barnom j Christo. Miölk haffuer iagh giffuit idher 5 dricka, och icke maat, Ty j förmåtten thet icke. Ey heller än nu förmågghen för then skul j ären än nu kötzlighe, Ty medhan jbland idher är nijt och kijff och twedregt, ären j icke tå kötzlighe, och wandren effter menniskio sett? Ty tå en sägher, Jagh är Paulisk. Och then andre sägher, Jagh 10 är Apollisk, ären j icke tå kötzlighe? Hoo är nu Paulus? Hoo är Apollo? Annat än tienare genom hwilka j haffuen anammat troon, och doch som Gudh haffuer hwariom och

τ

(then andelighe)

Han förstår, kener, är wiss etc. Hwilket förnufften icke förmå, weet icke heller huadh troo eller Euangelium är.

(iagh är Paulisk)

Här fördömer S. Paulus alt partij j Christenheten, och will at wij skole alle hålla oss vnder en Christum, then för oss korszfest är.

Text rad: 28 (B. fått) vndfongit; thenne; vtan. 29 huad. 30 hwilket; (B. sådana ord) klokom oordom. 31 wijsdom; (B. sådana ord) them. 32 (B. och . . . andeligha) andeligha vthredhandes thet andelighit är; *Men* saknas. 33 naturligh. 34 galenskap. 35 för ty; (B. moste) motte; (B. andeligha dömas) medh andelighit sätt åthskilias. 35-36 (B. Men . . . dömd) then andeligh är, han kan döma om all ting, och han wardher dömd aff ingom. 37 (B. kendt) wetit; herrans (gemen); will. 37-38 (B. vnderwijsa honom) honom råd giffua. 38 män; haffuom. 1 Tridie. 3 andelighom; vtan. 4 barn; hafuer; gifuit. 5 förmotten. 6 skull. Ty saknas. 7 mädhan; ibland; twedrect. 8 efter; sätt; för ty. 9 jach (frfr. är Apollisk). 11 är nw; (B. än) en.

Gloss. rad: 33 * naturligh etc.); medh; best. 35-36 saknas.

Gloss. rad: 9 * jach är paulisk.; (B. S.) sanct; korszfeater.

S. Pauli Epistel

enom giffuit. Jagh haffuer plantat, Apollo haffuer watnat, Men Gudh haffuer giffuit wexten. Så är nu han intet som plantar, icke heller han som watnar, Vthan Gudh som wexten 15 giffuer.

Men then som plantar, och then som watnar, then ene är som then andre. Men hwar och en skal få sijn löön effter sitt arbete. Ty wij äre Gudz medhielpare, j ären Gudz åkerwerck, Gudz bygning. Jagh aff Gudz nådhe, som migh 20 giffuin är, haffuer lagdt grundwalen, såsom en wijs Byggio- mestare, en annar bygger ther vppå. Men hwar och en see til huru han bygger ther vppå. Ty en annan grund kan ingen leggja, än then som lagder är, hwilken är Jesus Christus. Hwar nu någhor bygger på thenna grund 25 guld, silff- uer, ädhla stenar, trää, höö, strå, så warder hwars och eens werck vppenbart, Ty daghen skal görat klart, hwilken j eelden uppenbar warder, och hurudana hwars och eens werck är, thet skal eelden bepröffua. Warder någhors werck bliffuandes, som han ther vppå bygdtt haffuer, så fåår han löön. 30 Men warder någhors werck förbrendt, så warder han straffat, Men han sielffuer warder saligh, doch såsom genom eeld.

z

(guld, silffuer)

Thet är sagt om predican och läror, som til troonnes förbättring eller förminskelse lärda varda Nu består ingen lära j dödzens stund, på domedagh, och j allo nödh, thet warder för- tårdt, vthan thet är klara Gudz ord, huilkit befinner sigh wel vthi samwetet.

(straffat)

Thet är, Han moste böta såsom een boot vthgiffuer för retta.

Weten j icke at j ären Gudz Tempel, och at Gudz Ande 2. Cor. 6 boor j idher? Hwilken Gudz Tempel förderffuar, honom 35 skal Gudh förderffua. Ty Gudz Tempel är heligt, hwilket j

---

Text rad: 13 hafuer (frfr. plantat). 15 (B. icke) ey; vtan. 17 ena. 18 *Men* saknas; (B. hwar och en) hwar thera; (B. skal få) får; sin; lön. 19 (B. sitt) hans; äro; medhielpare; åkerwerck. 20 (B. aff) vthaff. 21 lagt; (B. såsom) som. 22 *Men* saknas. 23 till; (B. huru) hurulunda; *ther vppå* saknas; *Ty* saknas. 23-24 kan wisseligha ingen. 24 läggia; (B. än) vtan; lagdher; hwilkin som. 25 gull. 26 ädla; (B. trää) vedh; wardher. 27 werk; oppenbart; (B. skal görat klart) gör klart; hwilkit. 28 eeldhen; openbart; wardher; werk. 29 (B. skal eelden bepröffua) bepröfwar eeldhen; wardher. 30 bygt; får; lön. 31 wardher (frfr. någhors); förbränt. 31-32 (B. warder han straffat) lidher han skadhan. 32 wardher. 33 eeldhen. 35 (B. j) vthi; (B. Hwilken) hoo som; (B. förderffuar) skemmer; (B. honom) then. 36, 45 skall. 36 (B. förderffua) fortappa; ty ath; helligt; huilkit.

Gloss. rad: 25-26 * gull silffuer etc.; till; troonas; förminskelse; lärde; wardha; bestär; wardher; vtan; clara; oordh; wäl; samwetit. 32 saknas.

til the Corinther

Hiob 5.
Psalm. 94.
45

ären. Jngen bedraghe sikh sielff. Hwilken jbland idher läter sikh tyckia at han är wijs, han warde galen j thenna werld, at han må warda wijs. Ty thenna werldennes wijsheet är galenskap för Gudhi. Effter som scriffuit är, Han griper the Wijsa vthi theras klokheet. Och åter, HERREN weet the Wijsas tankar, at the äro fåfengelighe. Så beröme sikh ingen aff menniskior. Alt är thet idhart, ware sikh Paulus eller Apollo, ware sikh Cephass eller werlden, ware sikh lijffuet eller dödden, ware sikh thet nu är eller thet komma skal, alt är thet idhart, Men j ären Christi, och Christus är Gudz.

(Alt är)

Therfore haffuer ingen macht offuer the Christna, någhon Lagh göra, ther samwetet medh bindas kan.

III. Capitel.

(mennisk-
ligh) Thet
är, men-
niskios
doom.
5
10

Ther skal man hålla oss före, at wij äre Christi tienare, och skaffare til Gudz hemligheet. Nu söker man intet jbland skaffarenar annat, än at the finnas mågha troghne. Men migh är thet een ringa ting, at iagh warder dömd aff idher, eller aff menniskligh dagh. Dömer iagh migh icke heller sielff. Jagh weet intet medh migh, doch ther vthinnan är iagh icke retferdighat, Men Herren är then migh dömer. Therfore dömer icke förr än tijdh är, så lenge at Herren kommer, hwilken ock skal låta komma thet j liwset, som j mörkrena fördoldt är, och vppenbara hiertas anslagh, och tå warder hwarior och enom prijs aff Gudhi.

(hemligheet)

Thet är, offuer Euan- gelium, j hwilko Gudz fördolda håffuor oss förhåldna warda.

Text rad: 37 huilkin; j bland. 38 wardhe; thenne. 39 wärld; wardha; thenne; wijszheet. 40 scriffuit; (B. griper) begriper. 41 wisa; theres; (B. åter) ytermera; Herren (gemena) han weet. 41-42 (B. the Wijsas) menniskiernes. 42 (B. beröme sikh ingen) torff ingen beröma sikh. 43 *thet* saknas. 44 lijffuit. 46 *thet* saknas.

1. Fierde. 2, 10, 42, 47, 49 skall. 2 holla. 3 (B. skaffare) redheswänar; (B. til) vthöffuer; söke; ibland. 4 (B. skaffarenar) redheswenanar; (B. finnas) kunne finnas; (B. mågha) wara. 5 migh; en; wardher; dömd. 6 och dömer; *heller* saknas. 7 inthit. 8 (B. dömer) döma skall. 9 (B. förr än) för; tijd. 10 huilkin; lata. 11 fördolt; openbara; hiertas; anslag. 12 wardher.

Gloss. rad: 43 * Alt är etc.; samwetit.

3 * heemligheet etc.; (B. är) år(!); *offuer* saknas; (B. fördolda . . . warda) godheet skyld vnderligger och oss föregiffues till wår salugheet. 6 * menniskligh.); menniskios(!). 7 (saknas i B.) * intit medh etc.; Jngen kan för sina godha geruingar(!) skul eller för sitt godha leffuerne skul döma sikh rettan, ey heller aff menniskio prijs vtan thet står alt j blotta gudz nådhe.

S. Pauli Epistel

Thetta haffuer iagh, käre brödher, vthtydt på migh och på Apollo för idhra skul, at j aff oss lära måtten, at ingen hälle meer aff sigh än som nu scriffuit är, På thet j icke hogmodhens emoot hwar annan för någhors manz skul. Ty hoo framsetter tigh? Eller hwadh haffuer tu, thet tu icke vndfått haffuer? Haffuer tu thet vndfått, hwj berömer tu tigh tå, lijka som tu thet icke vndfått hadhe? J ären nu mätte, J ären nu rijke wordne, J regneren vthan oss, Och gåffue Gudh at j regneradhen, på thet wij ock måtte regnera medh idher.

(rijke wordne)

Här gör han spe aff them, och menar twert emoot.

Men migh tycker, at Gudh haffuer vthgiffuit oss Apostlar för the alraringasta, såsom the ther dödhenom äro empnadhe. Ty wij äro wordne itt Wijdhunder werldenne, och Änglomen och menniskiomen. Wij äre dårar för Christi skul, men j ären kloke j Christo. Wij swaghe, j starcke. J herlighe, wij förachtadhe. Alt in til thenna tijdh, lijde wij bådhe hunger och torst, och äre nakne, och warde kindpustadhe, och haffue intet wist heman, och arbetom, werckandes medh våra eghna hender. Tå wij bliffue bannadhe, welsigne wij. Tå wij bliffue förfolgde, lijde wij. Tå wij bliffue hädde, bidhies wij före, såsom werldennes affskrap äre wij wordne, hwars manz affhugg til thenna dagh.

(Affskrap)

Thet är, wij warde haldne för förbandha menniskior, och the ther icke äro werde at leffua på jordenne.

Thetta scriffuar iagh icke för then skul, at iagh wil skemma idher, Men iagh förmanar idher såsom mijn kära barn, Ty

Text rad: 13 (B. vthtydt) figurerat. 14 skull; (B. aff) vthaff; motten. 15 holle; (B. meer) höghre; vppå thet ath; hogmodhas. 16 hwan; (B. för . . . skul) then j thens, och then j en annars namn. 17 (B. framsetter tigh) gör någhon åtskilnat på tigh; huad. 18 (B. vndfått frfr. haffuer) vntfongit; hafuer (frfr. Haffuer); (B. vndfått frfr. hwj) vndfongit; hwij. 19 *id* saknas; (B. lijka) likerwijs; (B. vndfått) vndfongit; (B. mätte) metdadhe. 20 vtan. 21 (B. på thet) ath; wij motte och samfelt. 23-24 (B. at . . . alraringaste) ath oss ringasta apostlanar haffuer gudh vthgiffuit. 24 så som. 25 vijdhunder; werldhenne; englomen. 26 skull. 27 kloche; swake; starke. 28 föraktadhe; intil. 28-29 (B. lijde . . . torst) wij bådhe hungre och törste. 29 äro; warda; (B. kindpustadhe) pustadhe. 30 (B. haffue . . . heman) wandrom intit wist heman haffuandes; wärkandes. 31 bliffuom; (B. bannadhe) illa till taladhe; wälsigne. 32 blifue (frfr. förfolgde); lidhe; (B. bliffue frfr. hädde) warda. 33 bidhies; så som. 34 mandz; affhug. 34, 42, 46, 50 till. 34 thenne. 35 skull; will. 36 så som; min; ty ath.

Gloss. rad: 20 * rijke wordne etc.; spee; (B. aff) vthaff; twärdt. 33 saknas.

til the Corinther

om j än hadhen tiyotusend tyctomestare j Christo, så haffuen
j doch icke monga fädher, Jagh haffuer födt idher j Christo
Jesu genom Euangelium. Ther före förmanar iagh idher,
40 warer mine effterföliare. För samma saak skul haffuer iagh
sendt til idher Timotheum, hwilken är min käre son, och
troghen j Herranom, at han skal dragha idher til minnes
mina wäghar som äro j Christo, såsom iagh allestädz, och j
alla Församlingar lärer.

45 Somlighe aff idher äro så vpbläste, lijka som iagh icke
skulle komma til idher. Men iagh wil innan en kort tijdh
komma, om Herren wil, Och tå skal iagh röna, icke theras
ord som så vpbläste äro, vthan krafft. Ty Gudz Rike stäär
icke j ordom, vthan j krafft. Hwadh wilien j? Skal iagh
50 komma medh rijsz til idher, eller medh kärleek och sacht-
modighom Anda?

V. Capitel.

Thet går it almennelighit rychte, at bolerij är jbland idher,
och sådant bolerij ther ock icke Hedhninganar weta aff säya,
at en haffuer sins fadhers hustru. Och j ären vpbläste, ther j
5 mykit heller skullen haffua sörgdt, På thet at then sådant
bedriffuit haffuer, måtte vthkastas jfrå idher. Men iagh
såsom then med kroppen fråwarandes är, doch medh andan
närwarandes, haffuer allaredho såsom närwarandes beslutit

Text rad: 37 (B. hadhen) haffuen; tiyo twsend; tyctomestare. 38 fädhra; jach. 39 therföre. 40 mina; then samma; saken; skull. 41 *til* saknas; hwilkin som. 43 ära; så som; allestädz. 44 församlingar. 45 (B. aff) vthaff; vpbläste; (B. lijka) likerwijs. 46 will. 47 will; theres. 48 oordh; (B. som så) så som; vpbläste; äre; vtan; krafftena; ty ath; rijke; står. 49 (B. j ordom) på oordh; vtan; (B. j krafft) på krafften; huad; (B. wilien j) synes idher; Skall. 50 riset; kärlech; saktmodogheetenes.

1. Femte. 2 (B. Thet . . . idher) MEenligha höres j bland idher, horerij. 3 (B. bolerij) horerij; *ock* saknas; hedninganar. 4 sin; vpbläste. 4-5 (B. ther j . . . sörgdt) och icke heller sörgt haffuen. 5 (B. På thet at) ath. 6 motte; (B. vthkastas) vthäfuas; (B. jfrå idher) vthur idhar hopp. 6-7 (B. Men . . . är) Ther före (Therföre i kustoden) än doch iach är fråwarandes medh kroppen. 7 andanom. 8 närwarandes; (B. haffuer . . . beslutit) hafuer iach nw beslutet likerwijs som iach wære närwarandes.

S. Pauli Epistel

j wårs Herras Jesu Christi namn, vthi idhor Församling medh minom anda, och samt medh wårs Herras Jesu Christi 10
kraftt, at then som thet så bedriffuit haffuer skal giffuas
Satane j wold til kötzens förderff, På thet anden må saligh
bliffua på Herrans Jesu dagh.

(ny deegh)
J helgha menniskior
är än nu altijdh synd
quarr, then man vth-
fäya skal, therföre sä-
gher han, J ären osy-
radhe, thet är, J ären
helighe, doch flyr thet
så, at j altsammans
vthfäyen, och bliffuen
alstings rene aldeles
en ny deegh.

Jdhor berömelse är icke godh. Weten j icke, at litet swr-
deegh försyrer hela deghen? Renser för then skul vth then 15
gamla swrdeghen, at j måghen bliffua en ny deegh, såsom j
ock ären osyradhe. Ty wij haffue ock itt Påscalamb, som
är Christus, offradher för oss. Therföre låter oss hålla Påscha,
icke vthi then gamla swrdeghen, och icke vthi ondkonnes
och arghetennes swrdeegh, Vthan vthi reenhetennes och 20
sanningennes osyradhe deegh.

(vthu werlden)
Then icke wil bliffua
j bland onda menni-
skior, han moste fly
vthu hela werldenne,
Therföre wil han icke
annat än at wij skole
fly the onda Christna,
ty the ochristne kallas
icke brödher.

Jagh haffuer scriffuit idher til vthi breffuena, at j intet
skullen haffua skaffa medh bolare. Thet menar iagh icke
om thenna werldennes bolare, eller om girigha, eller om
röffuare, eller om affgudha dyrkare, annars mosten j ryma 25
vthu werlden. Men nu haffuer iagh scriffuit idher, at j skolen
intet haffua skaffa medh them, nemligha, om någhor wore
som kallas en brodher, och är en bolare, en girigh, en aff-
gudha dyrkare, en skendare, en drinckare, eller en röffuare,
Medh sådana skole j ock icke äta. Hwadh kommer migh 30
widh döma them som vthe äro, dömen icke j them som inne

vthe äro)
Här medh
menar han
the ochrist-
na.

Text rad: 9 herres; församling. 10 (B. samt) samfelt; herres. 11 craftt;
skall. 12 (B. Satane) diäffuulen; wäldh; förderffuilse; på thet ath; salug. 13
påå. 14 berömilse; litit aff. 15 skull. 16 gamla; moghen; så som. 17 för ty;
it; påscalamb. 18 (B. för) före; (B. Therföre) för then skul; holla; wåra påsca.
19 gamla; ondkones. 20 arghetenes. 20-21 (B. reenhetennes . . . deegh) the
osyrat brödh thet är vthi reenheet och sanning. 22 (B. breffuena) it breff. 23
(B. bolare) them som bolarij bruka. 24 thenne; (B. bolare) bolarij; the girigha.
25 the röffuare; the äffgudha dyrkare; (B. mosten) motte; (B. ryma) gå. 26 vthwr;
men iach haffuer nw. 27 hafua; ath skaffa; nemligh; wåre. 28 girugh; affguda.
30 skolen; (B. ock icke) icke eens. 31 vidh; ath döma; (B. vthe) vtan; j icke.

Gloss. rad: 16 * ny deegh etc.); qwar; ther före; j (r. 6, 7); hällighe; (B. at j)
athi; alstingis; (B. rene) reen; (B. aldeles en) en gantz; deegh-(!). 26 * vthwr werl-
den); will; j bland; oonda (r. 3, 8); vthwr; werldena; han här icke; (B. skole) skolom;
ochristna; ickebrödher(!). 31 * vtan äro etc.) meenar.

til the Corinther

äro? Men them som vthe äro, dömer Gudh. Driffuer ock sielffue then vth jfrå idher som onder är.

VI. Capitel

Gjter någhor idhra som någhot haffuer vthe ståndandes medh en annan, sigh döma låta vnder the oretferdigha, och icke heller vnder the heligha? Weten j icke at the helighe skola döma werldena? Skal nu werlden dömas aff idher, ären
5 j tå icke godhe nogh til at döma the ringa saker? Weten j icke, at wij skole döma Änglanar? Huru mykit meer timeligh ting? Men j, när j haffuen någhra saker om timeligh ting, så taghen j them som förachtadhe äro j Församlingenne,
10 och settien them til domare. Jdher til blygd sägher iagh thetta. Är ther jw platt ingen wijs jbland idher? eller en som kan döma emellan sin brodher och brodher? Vthan then ene brodheren trätter medh then andra, och ther til in för the otroghna?

Thet är allaredho een brist medh idher, at j gå medh hwar
15 annan til retta, Hwj låten j icke heller göra idher orett? Hwj låten j icke heller göra idher skadha? Ja j gören orett och skadha, och thet brödhromen. Weten j icke, at the oretferdighe icke skola erffua Gudz Rike? Farer icke wille, hwarken bolare, eller affgudha dyrkare, eller hoorkarla, eller the week-
20 lingar, eller drengiaskendare, eller tiwffuar, eller girighe, eller

(förachtadhe)

Thet äro Hedhninganar, the man icke tilstādher medh the Christna til Christeligha saker, såsom Sacramenten etc.

Text rad: 32 ära (frfr. Men). 33 (B. then) thenne; (B. jfrå) frå.

1 Siette. 2 (. B. någhor) någhon. 3 låtha; vndher; oretferdigha. 4 (B. heligha) helgha; (B. helighe) helge. 5 Skall; nu saknas; (B. aff) vthaff. 6 (B. til at) ath j; ringo. 7 skola; englana. 7-8 (B. Huru . . . ting?) så mykit meer öffuer thenne tijmligh ting som wår näring till hörer? 8 (B. Men j) Ther före. 8-9 (B. timeligh ting) lifzens näring. 9 (B. taghen j) tagher; them ther till som mest föractadhe; församlingen. 10 (B. och settien them) them säther; idher; till (frfr. blygd). 10, 16, 28 (2 g.), 30, 45 till. 11 j bland; (B. eller) icke. 13 ena; brodhren; tretter. 14 otrooghna. 15 (B. Thet . . . idher) Så är thet wäl aldeles straffelighit jbland idher. 15-16 hwan annan. 16 (2 g.) hwi; låthen; edher; orätt. 17 (B. låten . . . idher) lidhen j icke heller; orätt(!). 18 idhrom brödhrom; oretferdigha. 19 rijke. Faren. 20 affgudz dyrkare; (B. hoorkarla) ee bräkare; weechlinga. 21 tiwffua; the girugha.

Gloss. rad: 9 saknas.

S. Pauli Epistel

drinckare, eller hädhare, eller röffuare, skola erffua Gudz Rike. Och thetta woren j somlighe, men j ären afftwaghne, j ären helghadhe, j ären retferdigadhe genom Herrans Jesu nampn, och genom wår Gudz Anda. 25

Jagh haffuer macht til alt, men thet är icke alt nyttigt. Jagh haffuer macht til alt, men ingen ting skal tagha migh fången. Maten til buken, och buken til maten, men Gudh skal bådhe maat och bwk til intet göra. Men kroppen icke til boferij, vthan Herranom, och Herren kroppenom. Men Gudh haffuer vpweckt Herran, han skal ock så vpweckia oss, genom sina krafft. Weten j icke, at idhra kroppar äro Christi lemmar? Skulle iagh nu tagha Christi lemmar, och göra ther skökio lemmar aff? Bortt thet. Eller weten j icke, at then sigh håller til een skökio, han bliffuer en krop medh henne? Ty the warda (sägher han) tw vthi itt kött. Men then som håller sigh til Herran, han är en Ande medh honom. 30
35
Gene. 2.

Flyyr boferij. All synd som menniskian gör, är vthan kroppen. Men then som bedriffuer boferij, han syndar på sin eghen krop. Eller weten j icke, at idhar krop är thens helgha Andas Tempel, som är j idher, hwilken j haffuen aff Gudhi, och ären icke idhre eghne? Ty j ären dyrt köpte. Therföre prijser nu Gudh vthi idhar krop, och j idhrom anda, hwilke Gudhi tilhöra. 40
2. Cor. 6.
45

Text rad: 22 the drinkare. 23 rijke; thetta här; wåren; somlighe; åfttwaghne. 24 helgadhe; räthfärdughadhe; 26 (B. Jagh . . . nyttigt) Migh äro all ting loflighen, men all ting äro icke nyttugh. 27-28 (B. Jagh . . . fången) iach må wäl all ting men iach will vnder inghens mandz wäll wara. 28 (B. Maten til buken) Maten är skickat till buken; till (frfr. maten). 29 B. skal . . . göra skall låtha affkomma bådhe maat och bwk. 29-30 (B. icke til) är icke skickat till. 30 (B. boferij) horerij. 31 vpwäkt; (B. han . . . så) och skal. 34 (B. skökio lemmar) een skökies lemman; (B. aff) vthaff; Bort. 35 (B. then . . . til) hoo ther är medh; en; kropp. 35-36 *medh henne* saknas. 36 (B. warda) bliffua. 37 (B. håller sigh til) är medh; herranom. 37-38 *medh honom* saknas. 39 Flyyr; vthan. 40 syudar (!); påå. 41 eghin; (2 g.) kropp. 42 helghe; andes; (B. är j) boor vthi; huilkin. 43 idhra. 44 ther före; kropp. 45 till höra.

VII. Capitel.

Nv ther j migh om screffuen, swarar iagh. Thet är manne-
 nom gott, at han intet befattar sikh medh hustru, Doch likwel
 til at vndfly bojerij, haffue hwar och en sina hustru, och
 5 hwar och een sin man. Mannen skal låta få hustrunne skyl-
 ligh welwiliogheet, och sammalunda hustrun mannen. Hust-
 run haffuer icke sielff macht offuer sin eghen krop, vthan
 mannen. Sammalunda mannen haffuer icke macht offuer
 sin eghen krop, vthan hustrun. Dragher idher icke vndan
 10 för hwar annan, vthan thet skeer medh begges idhra sam-
 tyckio til en tijdh, at j mäghe haffua toom til fasto och böner,
 och kommer så igen til sammans, at dieffuulen icke skal
 fresta idher för idhor okyskheet skul.

Men sådana sägher iagh idher effter tilstädhelse, och icke
 15 effter bodh. Vthan iagh wille heller, at alle menniskior woro
 såsom iagh är. Men hwar och en haffuer sina eghna gåffuo
 aff Gudhi, then ene så, then andre så. Them ogifftom och
 änkiom sägher iagh, Gott är them om the bliffua såsom ock
 iagh, Men kunna the icke hålla sikh, så giffte sikh, Ty thet
 20 är bättre giffa sikh än brinna.

Men them gifftom biudher, icke iagh, vthan Herren,
 Hustrun skilie sikh icke jfrå mannen. Skils hon ock jfrå
 honom, så bliffue ogiff, eller förlijke sikh medh mannen
 igen, Och mannen offuergiffue icke hustruna.

(förljike)

Jngen saak skilier man
 och hustru åt, vthan
 hoor, Mat. 5. Ther-
 före moste the j andra
 saker, antingen för-
 lijka sikh eller bliffua
 vtan echteskap, om
 the skilias ther före.

Text rad: 1 Siwnde. 2 NW; (B. j) i; scriffuen; (B. Thet) ath thet. 3 någhon
 hustru; likewäl. 4 (B. til) för; (B. bojerij) horerij. 5, 12, 56, 71, 75, 77 skall.
 5 låtha; hustruna. 5-6 (B. skyligh welwiliogheet) hennes skylogha tienste. 6
 sanmalundha(!); mannenom. 7 makt; öfuer; vtan. 8 makt; öffuer. 9-10 (B.
 Dragher . . . annan) Förkortet idher icke inbyrdes. 10 vtan. 11 till (frfr. en);
 11, 12, 29, 34, 70, 74, 75, 78 till. 11 (B. haffua toom til) idka idher vthi. 12 såå.
 13 freesta; skull. 14 segher; tilstädhilse. 15 alla; wore. 16 såå som. 17 såå (frfr.
 then). 18 enkiom. 18-19 (B. bliffua . . . iagh) såå bliffua såå som iach. 19 kunne;
 (B. hålla sikh) holla renliffnat; (B. giffte sikh) giffue sikh vthi äkteskap; ty ath.
 20 (B. giffa sikh) giffua sikh j äkteskap. 21 (B. gifftom) som vthi äkteskap äro;
 (B. biudher) biudher iach; vtan. 22 (B. jfrå frfr. mannen) frå; (B. Skils hon ock)
 Wardher hon och skild; j frå (frfr. honom). 23 (B. bliffue) leffue; förlike. 24
 och ath; icke öffuergiffuer; hustrun.

Gloss. rad: 23 * forlike etc.); vtan (r. 3); (B. hoor) hoordom; Matt. v.; antighen;
 förlika; äctescap.

S. Pauli Epistel

Them androm sägher iagh, icke Herren, Om så är, at en brodher haffuer ena otroghna hustru, och hon haffuer wilia til at boo medh honom, skilie tå han icke henne jfrå sigh. Och om een quinna haffuer en otroghen man, och han haffuer wilia til at bliffua när henne, skilie icke tå honom jfrå sigh, Ty then otroghne mannen är helghat genom hustruna, Och then otroghna hustrun är helghat genom mannen, Annars woro idhor barn oreen, men nu äro the heligh. Om ock then otroghne wil skilias, så lät honom skilias. En brodher eller syster är icke bunden til eghendom j sådana fallom, vthan j fridh haffuer Gudh kallat oss. Ty huru weest, tu quinna, om tu kant göra mannen saligh? Eller huru weest, tu man, om tu kant göra hustruna saligha? Doch såsom Gudh haffuer hwarior om och enom vthdelat.

Hwar och en såsom Herren honom kallat haffuer, så wandre han, och så stadgar iagh j alla Församlingar. Är någhor omskoren kallat, han begäre icke förhudh. Är någhor kallat j förhudhen, han läte icke omskäre sigh. Omskärelsen är intet, och förhudhen är intet, Vthan hålla Gudz bodh. Hwar och en bliffue vthi then kallelse j hwilka han kallat är. Ästu kallat j trældom, haff ther ingen sorgh om, Doch kant tu frij warda, så bruka thet heller, Ty then

25
otroghna
Thet är,
ochristna
hustru.
30
35
40
(förhudh)
Thet är,
Jngen be-
kymre sig
ther om,
at omskä-
relse eller
förhud
skulle wa-
ra aff nö-
dhen, vthan
läte bådhe
wara huar-
ior man-
ne frijtt,
och onödt.

(helghat)

Såsom them ther rene äro, äro all ting reene, Tit. 1. Så är ock enom Christnom een ochristen hustru reene, at the vthan synd må bliffua när huar annan, och icke för then skul förkasta barnen såsom the oreen woro, och the han icke lidh måtte, Ty echteskap och barnaomsorgh bliffuer rett, ware sigh Hedhne eller Christne.

Text rad: 25 segher. 26 otroghna. 27 j frå. 28 (B. Och om) är thet och såå ath; qwinna. 29 thå hon; j frå. 30 helghader; hustrun. 31 (B. hustrun) quinnan; helgadh; manmen (!). 32 wåre; oreene; män; (B. Om ock) Hwar och så wåre, ath. 33 såå; lath. 34 eghendoom. 35 för ty; (B. weest) weet. 36 qwinna; (B. kant) kan; (B. weest) weet. 37 (B. kant) kan; salogha; så som. 38 (B. vthdelat) deelat. 39 (B. såsom) som; (B. Herren) gudh. 40 församlingar. 40-41 (B. Är . . . kallat) är noghon kallat vthi omskärilsen. 41 (B. han . . . förhudh) han göre sigh ingen omsorgh om förhudhen. 42 någhon; (B. han . . . sigh) han göre sigh ingen omsorgh om vmskärilsen. 43 vmskärilsen; (B. Vthan hålla) vthan ath man fulbordar. 44 kallilse; huilka. 45 (B. är) war; (B. Ästu) är tu; (B. j trældom) vthi eghendom; sorg. 46 (B. om) före; (B. kant) kan.

Gloss. rad: 26 * otrooghua (!) etc.); hustrw. 31 * helghat.); Så som; (B. äro frifr. all) är; (B. Tit.) Ti.; (B. een) en; (B. hustru) make, (B. the r. 7) han; (B. huar annan) henne; skull; (B. oreen) orene; lidha; motte; för ty; äctescap; barna vmsorgh. 41 * förhuden (!); ingen; bekymbre; sigh; vmskärilsen; förhrdh (!) (r. 8) (B. skulle wara) är; late; (B. frijtt) frij; (B. onödt) vthan nödh.

til the Corinther

som j trældom kallat är j Herranom, han är Herrans frij. Sammalunda ock then som kallat är j frijheet, han är Christi eghen worden. J ären dyrt köpte, bliffuer icke menniskiors
 50 trälar. Hwar och en, käre brödher, ther han vthi kallat är, ther bliffue han vthi när Gudhi.

Men om Jungfrwr haffuer iagh icke Herrans bodh, vthan iagh sägher mina mening, såsom then ther barmhertigheet fått haffuer aff Herranom til at wara troghen. Så menar iagh
 55 nu sådana wara gott, för then nödh som för handen är, at menniskionne skal gott wara, så bliffua. Ästu widh hustru bunden, begära icke skilias widh henne. Ästu ock vthan hustru, så begära icke hustru. Men giffter tu tigh, syndar tu intet. Och om een Jungfrw giffter sigh, syndar hon intet.
 60 Doch warda sådana lijdhandes lekamligh bekymmer. Men iagh skonadhe idher gerna.

Men thet sägher iagh, käre brödher, tijdhen är kort. Offuer thetta, The som hustrur haffua, ware såsom the inga hadhe, Och the som gråta, såsom the intet grete, Och the
 65 som frögda sigh, såsom the frögdadhe sigh intet, Och the som köpa, såsom the behöllo thet intet, Och the som bruka thenna werldena, såsom the brukadhe icke. Ty thenna werldennes wesende förgåås.

Men iagh wille gerna, at j woren vthan omsorgh. Then
 70 ther ogiffit är, han achtar thet Herranom tilhörer, huru han

---

Text rad: 47 (B. j trældom . . . Herranom) j herranom kallat är j eghendom. 48 Sammalund. 49 wordhen. 49-50 (B. menniskiors trälar) eghne vnder menniskior. 50 (B. Hwar . . . brödher) brödher hwar och en. 52 jomfrwr. 53 (B. sägher mina mening) rådher thet mich synes; såå som; (B. barmhertigheet) miskund. 54 fät; (B. Herranom) gudhi; (B. til . . . troghen) j thet ath iach är troghen wordhen; Såå. 55 (B. nödh) nödhtorfft; förhanden. 56 menniskiona; så ath; (B. Ästu) är tw thå; (B. widh) medh; ene hustru. 57 bebunden; (B. begära icke) söch icke effter ath; (B. widh) j frå; (B. Ästu) är tu. 58 (B. begära icke) söck icke effter. 58-59 (B. Men . . . tu intet) men haffuer tu taghit tigh hustru, intit syndadhe tu. 59 en; jomfrw; giffte; (B. syndar) syndadhe. 60 lidhandes; (B. lekamligh bekymmer) kötzligha bedröffuelse. 62 (B. Men thet sägher iagh) Och segher iach idher. 63 (B. Offuer thetta) Ther offuer; (B. såsom) så som; (B. inga) ingen. 64 gråthe; såsom. 65 (B. såsom) så som. 66 någhot köpa; (B. såsom) så som som (!); behölde. 67 (2 g.) thenne werlden; så som; ty ath. 68 wäsende; förgåår. 69 *Men* saknas; *gerna* saknas; (B. at j) athi; wåren; omsorg. 70 aktar; till hörer.

S. Pauli Epistel

skal teckias Herranom. Men then som giffter sigh, han achtar hwadh werldenne tilhörer, at han skal behagha hust-runne. Och skil them åt een quinna, och een Jungfrw. Then som ogifft är, hon achtar thet Herranom tilhörer, at hon skal bliffua heligh, bådhe til krop och til Anda. Men then som giffter sigh, hon achtar thet werldenne tilhörer, huru hon skal behagha mannenom. Men thetta sägher iagh til thet som idher kan gagnelighit wara, och icke at iagh wil kasta band på idher, vthan på thet j skolen effterfölia thet ärlighit är, och bliffua widh Herran vthan alt hinder. 75

(band på idher)

Thet är, iagh wil icke binda idher ther til, Så wil S. Paulus ingom förbiuda echteskapet, såsom nu skeer, bådhe medh stadhgom och medh löfftom.

Men om någhor läter sigh tyckia, at thet icke wel skickar sigh medh hans Jungfrw, sedhan hon wel manwext är, och thet wil icke annars wara, så göre som han wil, han syndar intet, han läte henne giffta sigh. Men om en setter sigh fast före, effter han onödd är, och haffuer sin frij wilia, och besluter thetta j sitt hierta, at läta sina Jungfrw så bliffua, han gör wel. Then nu vthgiffter henne, han gör wel. Men then icke vthgiffter henne, han gör bäter. Hustrun är bunden til Laghen, så lenge hennes man leffuer. Men när hennes man är affsompnat, är hon frij at giffua sigh enom androm, hwem hon wil, Doch at thet skeer j Herranom. Men sali- 85

(bäter)

Jcke at han ther medh höghre warder för Gudhi, för hwilkom troon allena vphöyer, vtan såsom sagt är, Han kan thes bäter achta Gudh j thetta leffuernet.

Text rad: 72 aktar; huadh; hustrune. 73 skill; (2 g.) en; qwinna; jomfrw. 74 aktar; till hörer. 75 kroppen; till (frfr. Anda); andan. 76 aktar; til hörer. 77 Men saknas. 78 gangnelighit; will. 79 bånd; på thet ath. 80 (B. alt hinder) alla förhindring. 81-84 (B. Men ... giffta sigh) Hwar någhor läther sigh tyckia snyplighit wara hans jomfrw, ath hon bidhar vthöffuer gifftermåls tidhen, och såå skee moste, göre som han will han syndar intit, gifte henne. 84 (B. om en) then som; sätter; (B. fast) hårdeligha. 85 före j sitt hierta; (B. effter . . . är) och haffuer icke nödh ther till; (B. och frfr. haffuer) vtan; (B. frij wilia) eghen * wilies makt. 86 (B. thetta) sådant; (B. at . . . bliffua) ath han will beholla sina iomfrw. 87 wäll; (B. nu) och; (B. vthgiffter) giffter; han gör och; wäl; (B. Men) doch likawäl. 88 som icke; (B. vthgiffter) giffter; (B. bäter) bättre. 88-89 (B. bunden til) tilbundhen. 89 (B. Laghen) äkteskapene. 90 aff sompnat; thå är hon; androm j wäll. 91 will; skee; Män.

Gloss. rad: 79 * bånd på etc.); will (r. 2, 4); förbiudha; äcteskapit; så som; stadgom; medh (frfr. löfftom) saknas; lyfftom. 85 (saknas i B.) * wilies mact.); Thet är, om hon ther vthinnan wel wiliogh och otwungen är, och thå säghes och fadhren hafua sins wilies makt och icke annars. 88 * bättre etc.); wardher; gud.hi(!); huilkom; vphögher; så som; (B. bäter) bättre; acta.

til the Corinther

gharen är hon, om hon så bliffuer, effter mitt sinne. Jagh menar, at iagh ock haffuer Gudz Anda.

VIII. Capitel.

Men om affgudha offer wete wij, Ty wij haffue alle förstånd. Förståndet vpblääs, men kärleken förbättrar. Om någhor låter sikh tyckia at han weet någhot, han weet än nu intet huru honom bör weta, Men then som elsker Gudh, han är kend aff honom.

(vpblääs)
Här begynnar han til at lära, huruledes wij skolom wandra j kärlekenom, medh them som swage äro j troonne.

Så wete wij nu om then maat som offras affgudhar, at affgudhen är intet j werldenne, och at ingen Gudh är vthan en. Och ändoch någhre äro som kallas gudhar, hwadh thet är j himmelen eller på jordenne (såsom monge gudhar och monge Herrar äro) Så haffue wij doch allenast en Gudh, Fadren, aff hwilkom all ting äro, och wij vthi honom, och en Herra Jesum Christum, genom hwilken all ting äro, och wij genom honom.

Men hwar man haffuer icke förståndet, Ty somlighe göra sikh än nu samwet om affgudhanar, ätandes thet för affgudha offer, Och effter theras samwet är swagt, warder thet ther medh beflekiat. Men maten främjar oss intet för Gudhi. Äte wij, så warde wij intet bättre ther medh, Äte wij icke, så warde wij ock icke thes sämbre.

Seer til likwel, at thenna idhor frijheet, icke kommer them

Text rad: 92 såå.

1 Ottonde. 2 (B. Men . . . förstånd) OM thet som offras affgudhar, * wete wij wäl alle hwadt wij weta skolom. 3 (B. Förståndet) förstondenheeten hon; vpbläser; kerleken han; (B. Om) om så är ath. 4 *nu* saknas. 5 (B. honom) man; ath weta. 6 känder. 8 werldhen. 9 ath noghre. 10 påå; iordenne; såå som; många. 11 många; ära; haffua; allena. 12 ära. 13 Chrstum (!); huilkin. 15 (B. förståndet) förstandigheeten; somblighe. 16 (B. än . . . om) samwet till thenna tijdh öffuer; affgudhanar. 16-17 (B. ätandes . . . offer) ätandes så som thet affgudhom offrat är. 17 theres; swakt; wardher. 18 maten han; (B. främjar . . . Gudhi) gör oss intit gudhi behageligha. 19 äte wij thet så wardha; äte wij och icke; såå. 20 tess. 21, 22, 25, 30, 31 till. 21 likawäl.

Gloss. rad: 3 (B. vpblääs) * wete wij wäl; till; huruledhes; kerlekenom; swaghe; troona.

S. Pauli Epistel

til förarghelse, som swaghe äro. Ty om någhor fåar see tigh, tu som förståndet haffuer, sittia och äta thet affgudhom offrat är, warder icke tå hans samwet som swagt är, draghet ther medh, til at äta affgudha offret? Och så warder then swaghe brodhren offuer titt förstånd förtapat, then Christus haffuer lidhit dödhen före. När j såledhes synden på brödherna, och sarghen theras swagha samwet, tå synden j på Christum. Therföre om maten förarghar min brodher, wille iagh aldrigh äta kött til ewigh tijdh, På thet iagh icke skal wara minom brodher til förargelse.

IX. Capitel.

Äär iagh icke en Apostel? Är iagh icke frij? Haffuer iagh icke seedt wår Herra Jesum Christum? Ären icke j mitt werck j Herranom? Är iagh icke androm en Apostel, så är iagh åt minsto idhar Apostel. Ty insiglet til mitt Apostla-embete ären j vthi Herranom. Them som migh frågha, är thetta mitt swar, Haffue wij icke macht til at äta och dricka? Haffue wij icke macht at vmföra medh oss een hustru som een syster är, såsom the andre Apostlar och Herrans brödher, och Cephas? Eller haffue iagh och Barnabas allena icke macht sammaledhes göra? Hoo tienar til krijgh på sin eghen sold någhon tijdh? Hoo planterar en wijngård, och icke äter aff hans frucht? Eller hoo wachtar en hiord, och äter icke aff hiordzens miölck?

Text rad: 22 någhon förargilse; swacke. (B. Ty om) för ty om såå är; någhon. 23 (B. förståndet) förstondugheeten; (B. och) till ath. 24 swacht; draghen. 25 (B. affgudha offret) thet som affgudhom offrat är; wardher. 25-26 (B. then swaghe brodhren) thin brodher. 26 öffuer; (B. titt förstånd) thina förstondugheet; förtappat. 27 (B. på brödherna) emoot idhra brödher. 28 swaka; (B. på) moot. 29 Ther före; jach; aldriich. 30 köt; ewogh; skall. 31 förargilse.

1 Niyonde. 3 seet. 4 (B. så) thå. 5 (B. åt) ath; idher; *Apostel* saknas; *Ty* saknas; *Jnsiglet*; (B. til) för; *Apostla* ämbete. 6 mich. 7 makt. 7, 11, 44, 61 till. 8 hafue; makt; (B. een hustru) ena qwinno. 9 så som; brodher(!). 10 wij iach och Barnabas. 11 makt; (B. krijgh) hofftieneste; (B. på) på(!). 13 (B. hans) thes; frukt; waktar; (B. en hiord) hiordhen.

Gloss. rad: 9 saknas.

til the Corinther

15 Mon iagh tala sådant effter menniskio sett? Sägher ock icke Laghen thet samma? Ty vthi Mosi Lagh är scriffuit, Tu skalt icke binda munnen til på oxan som tröskar. Mon Gudhi wara vmsorgh om oxar? Sägher han icke thet alt för våra skul? Ty för våra skul är thet scriffuit, At then som plöyer, han skal plöya på een förhopning, Och then som tröskar, han skal tröska på een förhopning, at han må aff sitt hopp deelachtigh warda. Haffue wij nu sådt idher thet andelighit är, synes idher thet mykit wara, at wij vpskäre idhor lekamligha ting? Äro andre wordne deelachtighe j thenna machten när idher, Hwj icke mykit meer wij?

(vmsorgh)

Gudhi är vmsorgh om all ting, men icke sörgher han så för oxanar, at han haffuer sådant scriffuit för theras skul.

Deute. 25.

20 som plöyer, han skal plöya på een förhopning, Och then som tröskar, han skal tröska på een förhopning, at han må aff sitt hopp deelachtigh warda. Haffue wij nu sådt idher thet andelighit är, synes idher thet mykit wara, at wij vpskäre idhor lekamligha ting? Äro andre wordne deelachtighe j thenna machten när idher, Hwj icke mykit meer wij?

Matt. 10.

Men wij haffue sådana macht icke brukat, vthan wij lijdhom allahanda, at wij icke någhot hinder göra skole Christi Euangelio. Weten j icke, at the som offra, the haffua sina näring aff offret? Och the som sköta Altaret, the warda ock Altaret åtniutande? Så haffuer ock Herren skickat, at the som förkunna Euangelium, skola ock haffua sina näring aff Euangelio. Men iagh haffuer thes intet brukat.

(icke brukat)

Sij, Apostelen skonar så fast swagheten på andra, at han haffuer fördragh alt thet han såsom en Apostel macht til haffuer, och ther han the andra Apostlanars Exempel til haffuer.

Jagh scriffuar ock icke för then skul ther om, at så skee skal medh migh. Jagh wore heller dödth, än at någhor skulle mijn berömelse om intet göra. Ty at iagh förkunnar Euangelium, thes torff iagh icke beröma migh, Ty iagh moste thet göra, Och wee migh om iagh thet icke förkunnar. Gör iagh thet gerna, så warder migh lönt, Men gör iagh thet nödig, så är migh doch thet embetet befalet. Hwadth är tå

Text rad: 15 (B. Mon iagh tala) Men iach talar. 16 Ty saknas. 18 Segher. 19 (B. Ty) Ja. 20 plöyier. 20, 21, 34, 41, 46, 54, 55 skall. 20 plöyia; (B. på) vnder; en; (B. then) thū (!). 21 en. 22 (B. aff sitt hopp) sitt hops; deelachtugh; haffuom; såådt. 23 vpskäre. 24 lekamligh; deelactughe. 25 hwi; mera. 26 haffuom; makt; vtan. 27 alla handra; hinder (!); skola. 28 (B. offra) j templet tienä; hafua. 29 (B. offret) templit; alteret. 30 altarit; åtniwande. 33 scriffuer; för then skul saknas; (B. at så) ath iach will såå. 34 mich; våre. 35 (B. mijn) mina; Ty saknas. 36 mich; ty. 37 (B. moste) motte; göra aff nödhen; mich. 38 mich; män. 39 nödogt; mich; befat. 39-40 (B. Hwadth . . . löön) hwarföre wardher mich thå lönt.

Gloss. rad: 18 * vmsorgh om ox); vmsorgh (r. 2); oxana; skull. 26 * icke brukat etc.); Sy här; Apostellen; suagheeten; (B. såsom) så som, mact; till (r. 7, 10); exemple.

S. Pauli Epistel

(mijn löön)
 S. Paul. wil icke be-
 röma sigh aff sitt pre-
 dicande, Ty thes war
 han skyldigh, vthan
 at han vm suss pre-
 dicadhe vthan löön,
 thet håller han för een
 besynnerligh löön och
 berömelse.

nu mijn löön? Nemligha, at iagh predicar Christi Euange- 40
 lium, och gör thet frij om suss, På thet iagh icke skal mis-
 bruka mina macht som iagh haffuer vthi Euangelio.

Therföre, ändoch iagh är frij för hwar man, haffuer iagh
 likwel giordt migh til hwars manz tienare, På thet iagh må
 vinna thes flere. Judomen är iagh worden såsom en Jude, 45
 På thet iagh skal vinna Judanar. Them som vnder Laghen
 äro, är iagh worden lijka som iagh vnder Laghen wore, På
 thet iagh skal vinna them som vnder Laghen äro. Them
 vthan Lagh äro, är iagh worden lijka som iagh vthan Lagh
 wore (ändoch iagh icke är vthan Gudz Lagh, vthan är j 50
 Christi Lagh) på thet iagh them vinna må, som vthan Lagh
 äro. Them swaghom, är iagh swagh worden, på thet iagh
 vinna må the swagha. Jagh är hwariom manne worden alla-
 handa, på thet iagh skal jw någhra saligha göra. Sådant gör
 iagh för Euangelij skul, på thet iagh skal warda thes deel- 55
 achtigh.

Weten icke j, at the som löpa på wedhiobanen, alle löpa
 the, men en fåår Lönen? Löper så, at j fåån thet. Ty hwar
 och en som kempar, han haffuer återhåll j all ting. The ther
 vppå, at the skola få een förgengeligh krono, men wij een 60
 oförgengeligh. Men iagh löper icke såsom til någhot owist,
 Så kempar iagh icke, såsom then som hugger j wädhret,

(owist)
 Såsom enom kamp-
 löpare then bort aff-
 sidhes löper, felar om
 målet, Och en fecht-
 tare som hugger j
 wädhret fåfengt, så
 går thet ock medh
 allom som wilia göra
 godha gerningar vthan
 trona, Ty the äro o-
 wisse, huru the ther
 med stå för Gudhi,
 Therföre är sådant
 all feellöpande, feel-
 slagh, och feelwerck.

Text rad: 40 nemligh; ther före ath; predikar; christi. 41 sus; på thet ath;
 missbruka. 42 (B. mina) then; makt; (B. Euangelio) predikare embetit. 43 Ther
 före; ändoch ath. 44 doch likawäll; giort; (B. til . . . tienare) hwariom manne
 till en tienare; på thet ath. 45 Judhomen; (B. såsom) som; Judhe. 46 påå thet
 ath; Judhana. 47 (B. lijka) likawijs; wåre. 47-48 på thet ath. 49 vtan (frfr. Lagh
 äro); (B. är iagh worden) haffuer iach wordit; (B. lijka) likerwijss. 50 wåre; än
 doch; vtan (frfr. Gudz). 51 påå thet ath. 52 (B. swaghom) som swake äro; them är
 iach swaker worden; på thet ath. 53 swaka; alla handa. 54 på thet ath. 55
 euangelium; skull; på thet ath; tess; delactugher. 57 påå; wädiobanen. 58 män;
 fåår(!); (B. Lönen) wädhit; fån. 59 kämpar. 60 (2 g.) ena; förgenligh(!);
 crono; män. 61 oförgängeligha; *Men* saknas; så som; ther *owist är. 62 kämp-
 par (B. såsom) så som; (B. som) ther; wädhrit.

Gloss. rad: 40 saknas. 61 *owist etc.); Så som; (B. bort affsidhes löper) seent
 löper åstadh; feler; fectare; (B. som hugger) som slår feel han slår; wädhrit; vtan;
 troona; medh; (B. feelwerck) feelgerninga.

til the Corinther

vthan iagh späker min lekamen och vnderkuffuar honom,
På thet iagh icke predicar androm, och warder sielffuer straf-
65 felighen.

X. Capitel.

- Exo. 13. Käre bröder, Jagh wil j skolen weta, at våre fädher woro
alle vnder skyyen, alle gingo the genom haffuet, och alle
wordo the vnder Mose döpte j skynom och j haffuet. Och
Exodi 16. haffua alle enahanda andeligh maat ätet, och alle enahanda
17. andeligh dryck drucket. Ty the drucko aff then andeligha
klippon, som them med folgde, hwilken klippta war Christus.
Nume. 20 Men monge aff them woro icke Gudhi behaghelighe, Ty
the wordo nedherslagne j öknenne.
10 Men thetta är oss skeedt til Exempel, at wij icke skola
haffua begärelse til thet ondt är, såsom the begärelse hadhe.
Exodi 32. Warer icke heller affgudha dyrkare, såsom somlighe aff them,
Som scriffuit är, Folcket satte sigh nedh at äta och dricka,
och stodho vp til at leka. Läter oss icke heller driffua horerij,
15 såsom somlighe aff them besmittadhe sigh medh horerij,
Nume. 25. Och föllo på en dagh try och tiwghu tusend. Läter oss ock
icke fresta Christum, såsom somlighe aff them frestadhe ho-
nom, och wordo dräpne aff Ormar. Knorrer ock icke, såsom
somlighe aff them knorradhe, och wordo dräpne aff För-
20 derffuarenom.

Text rad: 63 vtan; späker; lekamme. 64-65 på thet ath thå iach predikar
androm skall iach icke warda sielffuer straffelighen.

1 Tiyonde. 2 KAäre; brödher; (B. j skolen weta) icke ath idher skal owitter-
lighit wara; våra; fädhra; wåro. 3 skyn; haffwet. 4 wordho; (B. vnder Mose) vthi
Mosen; haffwet. 5 ätit. 6 druckit; (B. aff) vthaff. 7 clippon; (B. med folgde) efter-
fölgde; hwilkin; clippta. 8 män; (B. aff) vthaff; wåro; behagelighe. 9 wordo the;
vthi öknen. 10 (B. Men . . . Exempel) Men thetta war våra figurer. 11 begärlse.
11, 14, 22, 46, 53 till. 11 ont; så som och; *begärelse* (frfr. hadhe) saknas. 12 så
som; (B. aff) vthaff. 13 (B. Som) så som; Folkit. 14 vpp; leeka; (B. Läter) Och
läter; *heller* saknas; bedriffua. 15 så som; (B. aff) vthaff. 16 fullo; tiwgho; tw-
send; lather; *ock* saknas. 17 freesta; christum; så som; (B. aff) vthaff. 18 (B.
dräpne) fördräpne; (B. aff) vthaff; ormane; så som. 19 somblighe; (B. aff frfr. them)
vth aff; (B. aff frfr. Förderffuarenom) vthaff; fördeffuarenom (!).

S. Pauli Epistel

Alt sådant wedherfoors them til itt Exempel, Men thet är oss scriffuit til een förwarning, på hwilken werldennes ende kommen är. Therföre then som låter sigh tyckia han ståår, han see til at han icke faller. Jdher haffuer ingen frestelse än nu på kommet, vthan then menniskligh är. Men Gudh är trofast, som icke låter idher frestas offuer idhra förmågho, vthan gör medh frestelsen en vthgång, så at j kunnen draghat. Therföre mine käreste, flyyr jfrå affgudha dyrkan.

Num. 14
Num. 21.

(icke faller)

Therföre förachte ingen then andra, huru starck eller huru swagh han är, Ty han weet icke huru lenge thet warar medh honom.

Jagh talar såsom medh förståndighom, betrachten j hwadh iagh sägher, Welsignelsens kalk then wij welsigne, är icke han Christi blodz deelachtigheet? Thet brödheth thet wij bryte, är icke thet Christi lekamens deelachtigheet? Ty thet är itt brödh, Så äre wij monge en lekamen, effter wij alle aff eno brödhe deelachtighe äre. Seer på Jsrael effter kötet. The som äta offret, äro the icke deelachtighe aff Altaret?

25

30

35

Hwadh skal iagh tå säya? Är affgudhen någhot? Eller är thet någhot som affgudhom offras? Ney. Men thet sägher iagh, at hwadh Hedhninganar offra, thet offra the diefflom och icke Gudhi. Nu wil iagh icke, at j skolen deelachtighe wara medh diefflomen. J kunnen icke dricka Herrans kalk, och dieffuulsens kalk. J kunnen icke deelachtighe wara aff Herrans boord, och dieffuulsens boord. Eller wilie wij reeta Herran? Mon wij wara starkare än han? Jagh haffuer macht

40

Text rad: 21 (B. til itt Exempel) j ene figura. 22 en; (B. förwarning) förmanilse; hwilka; werldhennes. 23 (B. Therföre) för then skull; (B. then) hoo; låter; ath han. 24 se; t! (!). 25 frestilse; *än nu* saknas; (B. på kommet) begripet. 26 lather; öffuer. 27 vtan; (B. medh) likamoot; frestilsen; såå. 28 (B. draghat) thet fördragha; ther före; (B. mine käreste) käreste wener; flyr; (B. jfrå) fråån; åffgudha. 30 såå som; förstondughom; betrakten; (B. hwadh) thet. 31 segher; calch. 32 deelactugheet; (B. thet frfr. wij) som. 33 lekammes; deelactugheet. 33-34 (B. Ty . . . lekamen) ty ath wij monge äro itt brödh, och itt lekamen. 34 (B. wij frfr. alle) wy. 35 deelactughe; äro; påå; (B. kötet) kötzens weghua (!). 36 icke the deelactughe; (B. aff) vth aff. 37 säyia. 38 åffgudhom; segher. 39 ath hedningana hwadh the offra thet offra the diefflomen. 40 deelactughe. 41 bådhe dricka; calk. 42 dieffulsens; calk; bådhe deelactughe. 43 dieffulsens; wiliom. 44-45 (B. Jagh . . . til alt) All ting är mich löflich.

Gloss. rad: 24 (B. icke faller) * aff förderff-) Ther före; förachte; stark; veet; (B. icke) icbe (!).

til the Corinther

45 til alt, men thet är icke alt nyttigt. Jagh haffuer macht til alt, men thet kommer icke alt til förbättring. Jngen söke sitt, vthan annars betsta.

Psal. 24 ther effter, för samwetet skul, Ty jorden är HERRANS, och
 50 alt thet ther på är. När nu en otroghen biwdher idher til gäst, och j wilien gå til honom, så äter alt thet idher förelegs, och fråghen intet ther effter, för samwetet skul. Men om tå någhor sägher til idher, Thetta är offrat affgudhom, så
 55 äter icke, för hans skul som thet vnderwijste, och för samwetet skul, Ty jorden är HERRANS, och alt thet ther på är. Samwetet (sägher iagh) icke titt, vthan thens andras. Ty hwar före skulle iagh läta döma mina frijheet aff eens annars samwet? Ty om iagh äter ther aff medh tacksäyelse, hwj skulle iagh tå lastat warda för thet iagh tackar före?
 60 Hwadh j nu äten eller dricken, eller hwadh j gören, så görer alt Gudhi til äro. Warer sådana, at j ingen förarghe, huarken Juda eller Greek, eller Gudz Församling. Såsom ock iagh j all ting är allom til wilia, icke sökiandes mijn, vthan mongs manz nytto, at the mågha warda salighe. Warer mine
 65 effterföliare, såsom ock iagh Christi.

(är HERRANS)
 Christus är en Herre, och frij, sammalunda ock alle Christne j all ting.

döma)
 Han må döma migh, men mit samwet skal ther offuer odömt och ofänget bliffua, ändoch iagh wäyer vndan, honom til wilia.

Text rad: 45 nyttigt. 45-46 (B. Jagh . . . til alt) all ting är migh lofligh. 46 män; Jnghen; söke effter. 47 vthan effter annars mandz besza. 48 (B. j kötbodhen) på kötmarknadhen. 49 (B. för samwetet skul) på thet ath j icke skolen förkrenkia samwetit; (B. Ty) för ty; Jordhen; herrans (gemena). 50 (B. ther på) på iordenne; (B. en) någhon; otrooghen. 51 wilen; til honom gå; (B. förelegs) lägies före. 52 *ther* saknas; (B. för samwetet skul) på thet ath idhart samwet icke skal förkrenkias. 53 segher. 54 skull. 54-55 (B. för samwetet skul) på thet ath j icke förkränken samwetit. 55 ty ath; iordhen; herrans (gemena); (B. ther på) på jordhenne. 56 Samwetit; segher; (B. thens) thess; (B. Ty) Och. 57 (B. skulle . . . frijheet) skulle min frijheet * dömas; ens. 58 (B. Ty om) effter; (B. medh tacksäyelse) och tackar gudh; hwi. 59 (B. lastat) förstraffat; gudh före. 60 Huad; (B. nu) heller; huad. 61 gören; (B. Gudhi til äro) til gudz prijs; Waren; (B. at j) athi. 62 hwarken; judha; församling. 63 *ock* saknas; (B. är . . . wilia) allom täckes; vtan. 64 mandz; wardha; salughe. 64-65 Satsen *Warer . . . Christi* är i N. T. 1526 överförd till och inleder följande kapitel. 64 mina. 65 så som.

Gloss. rad 49 * är herrans (gemena)); sammelunde; (B. Christne) christen. 57 * dömas etc.); Dömas etc., han må döma mich; skall; öffuer; ofängit; endoch; till.

S. Pauli Epistel

XI. Capitel.

Käre brödher, Jagh prijsar idher at j tencken på migh j all stycke, och hällen thet sett som iagh idher föresatt haffuer. Så wil iagh, at j weta skolen, at Christus är huars och eens mans hoffuudh, Men mannen är quinnones hoffuudh, Men Gudh är Christi hoffuudh. Hwar och en man som bedher eller propheterar, och haffuer någhot på hoffuudhet, han skemmer sitt hoffuudh. Men een quinna som bedher eller propheterar medh oholdt hoffuudh, hon skemmer sitt hoffuudh. Ty thet wore icke annars än som hon wore rakat. Wil hon icke hölia sikh, så skäre ock håret medh aff. Nu effter thet stäär illa, at henne är håret affskoret eller affrakat, så hölie sikh.

Men mannen skal icke hölia sitt hoffuudh, Ty han är Gudz belete och ära, Men quinnan är manzens ära. Och mannen är icke aff quinnone, vthan quinnan aff mannenom. Therföre skal quinnan haffua ena Macht på hoffuudhet, för Änglanar skul. Doch är hwarken mannen vthan quinnona, eller quinnan vthan mannen, j Her-
ranom, Ty såsom quinnan är aff mannenom, så ock mannen genom quinnona, Men altsammans aff Gudhi.

Dömer widh idher sielffua, om thet är deghelighit, at een quinna bedher Gudh ohold. Eller lærer icke naturen

Text rad: 1 Elloffte. 2 (B. at j) athi; tenken. 3 styckie; hollen; (B. thet sett) then deel; *som* saknas. 4 Såå; will; (B. at frfr. j) thet; hwar; ens. 5 mandz; (2 g.) huffuudh; qwinnonnas. 6 huffuudh. 7 huffuudit. 8 huffuudh; en; qwinna. 9 ohylt; hufuudh (frfr. hon); huffuudh. 10 (2 g.) wåre; (B. icke) ey; (B. än) en. 11 will; sich; hårit. 12 står; hårit; affskorit; åffrakat. 13 (B. så) therföre. 14, 18, 42 (2 g.) skall. 14 huffuudh. 15 beläte; (B. ära frfr. Men) herligheet; quinnan; mandzens. 16 qwinnonne; quinnan. 17 qwinnona; skull; quinnan. 18 mandzens; skull; quinnan. 19 huffuudit; änglana; skull. 20 qwinnona; (B. eller) ey heller; quinnan. 21 (B. såsom) som; quinnan; (B. är) kommer; (B. så ock) så kommer och. 22 qwinnona; alt sammans. 23 (B. widh) j mellan; deylygit. 24 en; qwinna; ohöldg.

Gloss. rad: 19 * macht etc.); huffuudhclädhit; till; teekna; mandzens; (B. wold) wälle; (B. 3.) iij.

(Macht)
Thet är, doken eller
hoffuudhklädet, thet
här kallas macht, til
at tekna, at hon är
vnder manzens wold.
Gene. 3.

til the Corinther

25 idher thet, at enom man är wanhedher om han haffuer longt
 håår? Men quinnone een ära, at hon haffuer longt håår?
 Håret är henne giffuit til at skyla sigh medh. Är ther ock
 någhor jbland idher, then j thetta ärendet enträtten är, Han
 wete, at wij haffue icke then sedhen, och icke Gudz För-
 30 samlingar heller.

Men thetta moste iagh befala. Jagh kan icke prijsa, at j
 tilhopa kommen icke til förbättring, vthan til förwerring. J
 förstonne, När j kommen tilhopa j Församlingenne, hörer
 iagh, at jbland idher är skilachtigheet, thet iagh ock wel
 35 endeels troor. Ty jbland idher moste jw wara partij, på thet
 the retsinnighe skola warda vppenbare jbland idher. När j
 nu tilhopa kommen, så håller man tå icke Herrans natward.
 Ty hwar och en tagher sin eghen natward fram före åt.
 Och then ene hungrar, then andre är drucken. Haffuen j
 40 nu icke hws, ther j vthi äta eller dricka måghen? Eller för-
 achten j Gudz Församling, och skemmen them som intet
 haffua? Hwadh skal iagh säya idher? Skal iagh prijsa idher?
 Här vthi prijsar iagh idher intet.

Matt. 26.
 Marci 14.
 Luce 22.

Ty iagh haffuer vndfätt aff Herranom thet iagh ock idher
 giffuit haffuer, Ty Herren Jesus, j then natten tå han förrådd
 wardt, toogh han brödhhet, tackadhe, brööt thet, och sadhe,
 Tagher, äter, thetta är min lekamen, som för idher brytes,
 Thetta görer til mijn åminnelse. Sammalunda ock kalken
 effter natwarden, och sadhe, Thenne kalk är thet nyia Testa-

---

Text rad: 25 (B. wanhedher) ohöffwest. 26 qwinnone; är thet en ära. 27
 hårit; (B. til at skyla sigh medh) till en skylelse. 27, 32 (3 g.), 33, 37, 53, 64,
 65, 67 till. 28 ibland; then som; ärende. 28-29 *Han wete*, at saknas. 29 hafuom;
 sidhen; församlingar. 31 (B. Men . . . prijsa) Thetta biudhandes prijsar iach
 intet. 32 till hopa; förwerring. 33 komen; till hopa; församlingenne. 34 ibland;
 skeelactugheet; (B. thet) som; wäl. 35 ty ath; ibland; (B. moste) motte; på thet ath.
 36 (B. retsinnighe) godhe; oppenbara; ibland. 37 till hopa; kommen vthi itt rwm;
 såå; holler; (B. man tå) nw man. 38 ty ath; framföre. 39 och then andre. 40
nu saknas; (B. eller) och; förakten. 41 församling. 42 Huad. 43 (B. Här vthi)
 vthi thetta ärendit. 44 För ty; (B. vndfätt) fätt; (B. thet) hwilkit. 45 förrådder.
 46 wort; brödhit; tackadhe gudh; bröt. 47 (B. min) mit. 48 (B. til) j; min;
 åminnelse; calken. 49 natwardhen; sadge(!); calch; itt nytt testamente.

S. Pauli Epistel

mentet j minom blodh, Thetta görer så offta j dricken til 50
mijn åminnelse.

Ty så offta j åten aff thetta brödh, och dricken aff thenna
kalk, skolen j förkunna Herrans dödh, til tess han kommer.
Hwilken nu owerdeligha åter aff thetta brödh, eller dricker
aff Herrans kalk, han bliffuer saker på Herrans lekamen och 55
blodh. Men pröffue menniskian sigh sielffua, och äte så
aff thet brödhet, och dricke aff then kalken. Ty then ower-
deligha åter och dricker, han åter och dricker sigh sieffuom
domen, icke åtskiliandes Herrans lekamen.

Therföre äro ock monge swaghe och krancke j bland idher,
och en stoor deel soffua, Ty om wij sielffue dömde oss, så
worde wij icke dömde. Men tå wij dömde warde, så warde
wij nepste aff Herranom, på thet wij icke medh werldenne
skola fördömde warda. Therföre käre brödher, När j tilhopa
kommen til at äta, så bijdhe then ene then andra. Men
hungerar någhor, han äte hema, på thet j icke tilhopa kommen
til fördömelse. Thet andra wil iagh skicka, när iagh kommer.

(åtskilian-
des) Thet
är, at han
icke ach-
tar Christi
lekamen
meer än
som en
annan
maat.

(pröffue)

Thet är, Hwar och en
see til, huru han troor
vthi thenna natwar-
den, Hwadh och hwar
til han thet vndfäär.

XII. Capitel.

Om the andeligha gåffuor, wil iagh käre brödher, icke för-
dölia idher. J weten at j haffuen warit Hedhningar, och gått
til the stumma affgudhar, effter som j förförde woren. Ther-

(Hedhningar)

Thet är, tå j woren
Hedhningar, wisten j
intet säya, huarken aff
Christo eller aff them
helgha Anda, Men
nu skolen j weta An-
dans gåffuor, vthan
hwilken ingen kener
Christum, vthan sna-
rare talar illa om ho-
nom.

Text rad: 50 (B. j frfr. minom) vthi; (B. minom) mit; bloodh; (B. til) vthi. 51
min; åminnelse. 52 (2 g.) (B. aff) vthaff; brödh; thenne. 53 calch; thes. 54 (B.
Hwilken nu) men hwilken som. 55 calch; (B. på) för; 56 bloodh. 56-57 (B.
Men . . . kalken) Therföre skall man *pröffua sigh sielffuan, och så äta aff thet
brödhit, och dricka aff then calchen. 58 sielffuom. 59 (B. domen) fördömelse;
lekame. 60 (B. swaghe och krancke) kranke och osunde; ibland. 61 (B. en stoor
deel) monge; (B. soffua) affsoffua. 62-63 (B. så warde wij nepste) straffas wij.
63 på thet ath. 64 till hoga. 65 (B. bijdhe) töffue. 66 på thet ath. 67 för-
dömelse; will; (B. skicka) beskicka.

1 Tolfte. 2 UM; åndeligha; will; kära. 3 hedningar; (B. gått) gångit. 4,
12, 24, 38 (2 g.), 44 till. 4 (B. stumma) dumba; affgudha; wåren.

Gloss. rad: 56 *pröffua sigh etc.; (B. Thet är . . . vndfäär.) Thet är, han skall
kenna på sin eghin troo, och icke döma eller föracta en annan. 59 *åtskiliandes.)
actar; (B. meer) mera; (B. än) en; *en* (frfr. annan) saknas; (B. maat) måt(!).

3 *hedningar etc.); wåren; hedningar; hwarkin; vtan (r. 8, 10).

til the Corinther

5 före gör iagh idher witterlighit, at ingen förbannar Jesum, som genom Gudz Anda talar. Och ingen kan kalla Jesum en Herra, vthan genom then helgha Anda.

Gåffuonar äro mongahanda, men Anden är en. Och embeten äro mongahanda, men Herren är en. Och krafft-
 10 terna äro mongahanda, men Gudh är en, som alt werckar j allom. Vthi hwariom och enom bewijsa sikh Andans gåffuor til gagns. Them ena warder giffuit aff Andanom tala om wijszdom. Them andra tala om förstånd, aff samma Andanom. Enom androm troon, aff samma Andanom. Enom
 15 androm helbregda gåffua, aff samma Andanom. Enom androm vnderligh ting göra. Enom androm Prophetia. Enom androm åtskilia Andar. Enom androm mongahanda tungomål. Enom androm tungomåls vthtydhelse. Men alt thetta werckar then samme ene Anden, delandes hwariom sitt, såsom
 20 honom teckes.

Ty såsom en lekamen är, och haffuer doch monga lemmar, men alle lemmar aff en lekamen, ändoch the äro monge, äro the doch en lekamen, Sammalunda ock Christus. Ty wij äre vthi enom Anda alle döpte til en lekamen, ehwadh wij
 25 äre Judar eller Greker, eghne eller frije, och haffue alle z drucket en Anda. Ty lekamenen är icke en lem, vthan monge. När nu foten wille säya, Jagh är icke hand, Therföre är iagh icke aff lekamenom. Skulle han för then skul icke

(mongahanda)
 Vthi allom Christnom är en Ande, wijsheet, förstånd, troo, krafft etc. Men öffua och bewijsa alt sådant emoot andra, är icke hwars manz, Vthan the tala om wijsheet som lära kenna Gudh, Och the tala om förstånd som lära om vtwertes wesende och Christeligh frijheet. The bewisa trona, som vppenbarligha bekenna henne medh ord och gerningar, såsom martyres giorde, The åtskilia andar, som pröffua prophetier och lärör.

z

(drucket) Wij dricke enahanda Sacrament, at wij ock enahanda Anda vndfå skole, lijka som wij vndfå enahanda doop at wij en krop wara skole.

Text rad: 7 vtan. 8 Gaffuonar. 9 ämbeten; mongahandra; krafftener. 10 mongahandra; (B. alt) aldrahanda; werkar; (B. j) vthi. 11 (B. allom) hwar man; Uthi; bewisa; (B. Andans gåffuor) the andeligha gåffuonar. 12 gangn; wardher. 12-13 (B. tala om wijszdom) wijszdooms taal. 13 (B. tala om förstånd) kloocheetz taal. 14 affsamma. 15 (B. helbregda gåffua) the gåffua ath helbröghda göra. 16 vnderligh; ath göra; prophecia. 18 mongahanda tungomåls; vthtydhilse; Men saknas. 19 (B. werckar) gör; then ene och samme. 20 (B. teckes) tyckes. 21 så som. 22 (B. aff) vthaff; (B. ändoch) en doch; monge lemmar. 24 ärom; ehuadh. 25 ärom; Judhar; eller (frfr. Greker) saknas; Grekar; haffuom. 26 indrucket; Ty ath; lemme; vtan.

Gloss. rad: 8 * mongahanda.; Uthi; wijszheet (r. 3, 9); (B. förstånd) witscap (r. 4, 11); krafft; bewisa; (B. emoot andra) till hwan annan; (B. är icke hwars manz) haffuer icke hwar man; vtan; vthwertes; wäsende; troona; oppenbarligha; oordhom; gerningom; martires; giordhe; (B. andar) andanar; prophecier. 26 saknas.

S. Pauli Epistel

wara aff lekamenom? Och om örat wille säya, Jagh är icke
 ögha, Therföre är iagh icke aff lekamenom, Skulle thet för 30
 then skul icke wara aff lekamenom? Om hele lekamenen
 wore ögha, hwar bliffue tå hörslen? Wore han aller hörsl,
 hwar bliffue luchten?

Men nu haffuer Gudh satt lemmanar hwar för sikh, ser-
 deles vthi lekamenen, såsom han wille. Om nu alle lemmar 35
 wore en lem, hwar bliffuo tå lekamenen? Men nu äro lem-
 manar monge, och lekamenen är en. Öghat kan icke säya
 til handena, Jagh behöffuer tigh intet. Eller hoffuudhet til
 fötterna, Jagh behöffuer idher intet. Vthan mykit meer the
 kropsens lemmar, som synas swaghast wara, äro oss mest aff 40
 nödhen, Och the wij hälle blygeligha wara, them legge wij
 mesta äron vppå. Och the oss snyppeligha synas, them
 prydhe wij alramest. Ty the som degghelighe äro, behöffua
 intet. Men Gudh haffuer så tilhopa mengt lekamenen, och
 the lemmar som någhot fattadhes, thes meer prydelse til 45
 lagdt, På thet j lekamenen skal ingen skilachtigheet wara,
 Vthan alle lemmar skola then ene för then andra eens vm-
 sorgh haffua. Och om en lem lijdhher någhot, så lijdhha alle
 lemmanar medh. Och om en lem warder herligha hållen, så
 frögda sikh alle lemmanar medh. 50

Men j ären Christi lekamen och lemmar, hwar effter sin
 deel. Och Gudh haffuer satt j Församlingenne först Apost-
 lar, ther näst Propheter, sedhan Lärare, sedhan krafft-

Text rad: 30 öghat; (B. Therföre är iagh) iach är; (B. aff) vthaff. 30-31 (B. Skulle . . . wara) är thet icke för then skul. 31 (B. aff) vthaff. 31-32 (B. Om . . . ögha) är aller lekamenen öghat. 32 bliffuer; (B. Wore . . . hörsl) är thet och alt hörslen. 33 (B. bliffue) är; lokten. 34 alla lemmanar; särdeles. 35 så som. 35-36 (B. Om . . . en lem) Så hwar nw alle lemmanar wåre en lemme. 37 (B. en) itt; Jcke kan öghat säya. 38 huffuudhit. 39 föterna. 40 swakast; the äro. 41 holla; (B. blygeligha) icke alstings höwisk; lägge. 42 mästa; ären; synes. 43 aldra mäst; deyeligh; ära; (B. behöffua) the behöffua. 44 till hoga; (B. mengt) förmengt; (B. och) ath han haffuer. 45 testa mera; prydelse. 46 (B. På thet j) på thet athi; skall; skeelactugheet. 47 vthan; alla; lemmanar; thet ena för thet andra; (B. eens) lijka; vmsorg. 48 lemme. 48-49 (B. så . . . medh) lijdhha och the andra lemmana medh. 49 lemme; wardher; hollen. 50 frögghda; alla; lemmana. 51 lekamme. 51-52 (B. hwar . . . deel) til hwar annan. 52 sett; församlingenne. 53 nest; prophetar; (B. krafftwerckare) kraffter.

til the Corinther

werckare, sedhan helbregdo gåffuor, hielpare, regerare,
55 mongahanda tungomål. Äro the alle Apostlar? Äro the alle
Propheter? Äro the alle Lärare? Äro the alle krafftwerckare?
Haffua the alle helbregdo gåffuor? Tala the alle mong tungo-
mål? Kunna the alle vtthydha? Men farer effter the yppersta
gåffuonar, Och iagh wil än nu wijsa idher en kostelighare
60 wägh.

XIII. Capitel.

Om iagh taladhe medh menniskiors och Änglars tungor,
och hadhe icke kärleken, så wore iagh en liwdhande malm
eller een klingande bielra. Och om iagh kunde prophetera,
5 och wiste all hemlighheet, och alt förstånd, och hadhe alla
troo, så at iagh försatte bergh, och hadhe icke kärleken, så
wore iagh intet. Och om iagh gåffue alla mina äghodelar
the fattigha, och låte min lekamen brinna, och hadhe icke
kärleken, så wore thet migh intet nyttigt.

10 Kärleken är toligh och mild. Kärleken affwundas intet,
Kärleken skalkas intet, han vpbläses icke, han skickar sigh
icke ohöffueligha, han söker icke sitt, han förtörnas icke, han
tencker intet argt, han glädz icke offuer oretferdigheet, Men
han frögdar sigh offuer sanningen. Han fördragher all ting,

(alla troo)

Endoch allena troon
gör menniskiona ret-
ferdigha, såsom S.
Paulus allestädz sä-
gher, Likwel ther icke
kärleken medhfölier,
ther är wisseligha
troon icke rett, thet
hon än iertekn giorde.

Text rad: 54 (B. helbregdo) helbröghders; gåffuor; (B. regerare) regimente.
55-58 (B. Äro the alle Apostlar . . . vtthydha?) Mon alle wara apostlar? mon alle
wara prophetar? mon alle wara lärare? mon alle wara crafftwerkare? mon the alle
hafua gåffuor till ath göra helbrögda? mon alle tala medh mong tungomål? mon
the alle vtthydha? 58 Men saknas; Faren. 59 will.

1 Trettonde. 2 (B. taladhe) talar; englas. 3 (B. hadhe) haffuer; (B. så wore
iagh) är iach worden. 4 en; clingande; biälra. 5 (B. hemlighheet) heemligh ting;
(B. alt förstånd) all ting förstodhe. 6 (B. försatte) förförde; bärgh; hadhe iach icke.
7 ware. 8 till the fatighas behooff; låte. 9 ware; nyttogt. 10 tolugher; (B. och mild)
han är miller; kärleken han affundas. 11 kärleken han skalkas. 11-12 (B. han
skickar . . . ohöffueligha) han styggies widh ingen. 12 sökier; (B. förtörnas icke)
wredhgas intit. 13 tänkier; argh; glädhes; öffuer; orettferdogheet. 14 fröghdar;
öffuer.

Gloss. rad: 5-6 * alla troo etc.); En doch; retferdngha(!); så som; allestedz;
(B. sägher) driffuer; (B. Likwel) men; medh fölyer; wssseligha(!); (B. iertekn) vnder-
teekn; giorde.

S. Pauli Epistel

z

(tröttas icke)

Thet är, Han låter icke aff at göra wel, ehudh man gör wel eller illa emoot honom, Vthan håller fast vppå at göra wel.

7

(endeels)

Endoch wij genom trona haffuom och wetom all ting, huadh Gudh är och hwadh han giffuer oss, Så är doch sådana vårt förstånd icke fulkomelighit reknande, til then til stundande klarheet.

7

(störst)

Kärleken gör icke menniskiona retferdigha, vthan troon.

Rom. 1. Doch effter troon och hoppet haffua theras handel när gudh, och allenast vndfå gott och moste ther til återwenda, Men kärleken handlar medh vår nästa, altijdh gör gott, och ther til medh bliffuer ewinnerligha. Therföre sägs han här wara störst thet är, widare, krafftigare och waractighare.

φ

(tungomål) Medh tungomål tala, är Psalmar och Propheter

han troor all ting, han hoppas all ting, han lidher all ting. 15
Kärleken z tröttas icke, ändoch prophetierna skola återwenda, och tungomålen skola affkomma, och förståndet skal återwenda.

Ty wij förstå 7 endeels, och prophetere endeels, Men så thet kommer som fulkomelighit är, så wender thet åter som 20
endeels är. Så iagh war itt barn, taladhe iagh som itt barn, och hadhe sinne som itt barn, och hadhe barnsligha tanckar. Men sedhan iagh wardt man, ladhe iagh bortt thet barnslighit war. Ty wij see nu genom en speghel, vthi itt mörkt taal, men så ansichte emoot ansichte. Nu kener iagh endeels, 25
men så skal iagh kennat såsom iagh kend är. Men nu bliffuer troon, hoppet, kärleken, thenna try, Men 7 störst jbland them är kärleken.

XIII. Capitel.

Farer effter kärleken, winlegger idher om andeligha gåffuor, doch mest, at j propheteren. Ty then som talar medh φ tungomål, han talar icke menniskiom, vthan Gudhi, Ty ingen

Text rad: 16 (B. tröttas icke) han förfaller aldrih. 16-17 (B. ändock . . . återwenda) e huadh heller prophetie affkomma, eller tungomål återwenda, eller förstånd förgåsz. 19 Ty *en deels förstå wij; (B. och prophetere endeels) och endeels spä wij. 20 (B. wender thet åter) återwender (!) thet. 21 (B. Så) Then stund; thå taladhe. 22 (B. sinne som itt barn) barnsligh anslagh; tankar. 23 sidhan; wort; bort. 24 såsom genom; speghil. 24-25 (B. itt mörkt taal) ena gåto. 26 skall; (B. kennat) sannerligha kenna; så som; och kender. 27 hoppit; j bland. 28 kärleken (!).

1 Fiortonde. 2 (B. Farer effter) EFterfolier; (B. winlegger idher om) farer effter; åndeligha; gåffuor. 3 (B. at j) athi. 4 vtan; ty ath.

Gloss. rad: 16 saknas. 19 *en deels etc.); En doch; trooua (!); (B. huadh) huad; (B. hwadh) huad; gifuer; (B. vårt förstånd) vår wetscap; fulkomelighen, till then tilstundande clarheet reknande. 27 *störst etc.); Kerleken (r. 2); (B. retferdigha) retferdugh; vtan; (B. Rom. 1.) Ro. j.; handill; (B. när gudh) till gudh; (B. och allenast . . . gott) och äro icke vtan begynnisen till thet gott är; *ther til* saknas (r. 10); (B. altijdh . . . bliffuer) och fulkompar thet gott är, och bliffuer; säghes; widhare; crefftughare; waractughare.

4 *tungomål etc.); (B. tungomål r. 2) tungom; prophetar; församblingenne; icke vthleggia; endoch; (B. sielf) sielffuer; propbecia (!); (B. kunna giffuat) geffua; Uthleggia; vthtydha; geffua (r. 13); (B. tungomål r. 16.) tungor; församblingena (r. 17, 20); propbeta (!).

til the Corinther

5 hörer ther til, Vthan han talar hemligheet j Andanom. Men then som propheterar, han talar menniskiomen til förbättring och til förmanelse och til tröst. Then som talar medh tungomål, han förbättrar sigh sielff, Men then som propheterar, han förbättrar Församlingen. Jagh wille wel, at j alle tala
 10 kunden medh tungomål, Men mykit heller at j propheteradhen. Ty then som propheterar, han är större än then som medh tungomål talar, Vthan han thet vttydher, På thet Församlingen får någhor förbättring. Men nu käre brödher, Om iagh komo til idher, och taladhe medh tungomål, hwadh
 15 wore iagh idher nyttigh? Vthan iagh talar medh idher, antingen medh vppenbarelse, eller medh förstånd, eller medh prophetia, eller medh läro?

Haffuer sigh doch så medh the ting, som liwdh göra jfrå sigh, och doch intet lijff haffua, Såsom een pipa eller een
 20 harpa, tå the icke giffua åtskilielighit liwdh jfrå sigh, huru kan man weta hwadh pipat eller harpat är? Så ock om en baswn giffuer een owissa röst, Hoo gör sigh tå redho til strijdz? Så ock j, om j talen medh tungomål, och icke talen thet som förståås kan, huru skal man weta hwadh talat är?
 25 Ty j talen j wädhret.

Så mongahanda slagh är på rösterna j werldenne, och ingen aff them är otydheligh. När iagh nu icke weet vthtydningen på rösten, bliffuer iagh honom som talar Barbarsk, Och then som talar, bliffuer för migh Barbarsk. Sam-
 30 malunda ock j, Medhan j faren effter andeligha gåffuor,

läsa och siunga j Församlingen, och icke vtleggia them effter, ändoch Läsaren sielff förstår thet han lääs. Prophetia är, at vndfå sinnet aff Gudhi, och kunna giffuat androm. Vthleggia eller vthtyda, är att giffua sinnet androm före. Så menar nu S. Paulus, at tala medh tungomål, förbättrar intet Församlingena, men prophetera och vthleggia, förbättrar Församlingena.

Text rad: 5, 6, 7, 14, 22, 36, 50, 55, 62, 64, 67, 71, 85, 91 till. 5 vtan; (B. hemligheet) hemligh ting. 7 till (frfr. förmanelse); förmanilse; (B. tröst) hughuat (!); (B. Then) Hoo. 8 sielfuan. 9 församlingen; wäl. 9-10 (B. tala kunden) taladhen. 10 propheteren. 11 för ty. 12 vtan; vttydher thet; på thet ath. 13 församlingen; får. 14 (B. Om) om så wåre ath; kome; huad. 15 wåre; nyttogh; vtan; antinge. 16 oppenbarilse; (B. förstånd) wijszdom. 17 prophacia; lära. 18 j frå. 19 *doch* saknas; liff; så som är; (2 g.) en. 20 åtskilielighit (!); j frå. 21 huad thet är pipat eller harpat. 22 giffuer vth; en. 23 (B. strijdz) stridhen. (B. om) om så är ath. 24 thet mål som; förstås. 24, 36 (2 g.), 37, 38 (2 g.) skall. 24 huad. 25 (B. Ty) men. 26 (B. slagh är på rösterna) röster äro; werlden. 27 otydhelighen. 28 en Barbarsk. 29 en Barbarsk. 30 (B. Medhan j faren) När j sökien; the andeligha.

S. Pauli Epistel

winlegger idher om Församlingennes betsta, at j noogh haffuen.

Therfore then som talar medh tungomål, han bidhie, at han må ock kunna thet vttydha. När iagh nu bedher medh tungonne, så bedher min ande, Men mitt sinne är vthan frucht. Huru skal thet tå gå til? Nemligha så, Jagh skal bidhia j andanom, iagh skal ock bidhia medh sinnet. Jagh skal siunga j andanom, iagh skal ock siunga medh sinnet.

När tu nu welsignar j andanom, huru skal tå then som ståår j thens olärds stadh, swara tigh Amen på tijn tacksäyelse? Effter han icke förståår hwadh tu sägher. Tu sägher wel een godh tacksäyelse, men then andre warder ther aff intet förbättrat. Jagh tackar min Gudh, at iagh talar meer medh tungomål än j alle. Men iagh wil heller tala j Församlingen fem ord medh mitt sinne, På thet iagh vnderwijsa må andra, än ellies tiyotusend ord med tungomål.

Käre brödher, Warer icke barn j förståndet, vthan warer barn j ondskonne, men j förståndet warer fulkommelighe. J Laghen är scriffuit, Jagh wil tala medh andra tungor, och medh andra leppar til thetta folck, och the skola doch icke än så höra migh, sägher Herren. Så äro nu tungomålen för itt tekn, icke them som troo, vthan them som icke troo. Men prophetien är twert emoot, icke them som otrogne äro, vthan them som trogne äro.

Hwar nu hela Församlingen tilhopa komo på en stadh,

Text rad: 31 lägger idher win om; församblingenes; bästa. 31-32 (B. noogh haffuen) ären noogh haffuandes. 34 (B. vttydha) vtleggia. 35 mit; vtan. 36 frucht. 37 (B. j andanom) medh andan. 38 (B. j andanom) medh andan. 39 nu saknas; welsighnar; (B. j) medh. 40 står; olärds; thin. 41 förstår; huad; (2 g.) segher. 42 wäl; en; wardher. 43 (B. meer) flere. 44 medh saknas; will; församblinghen. 45 fäm; oordh; mit; vnderwisa. 46 the andra; (B. än) en; (B. ellies) ellers; oordh; medh. 47 (B. j förståndet) ythi(!) idhert förstand; vtan. 48 förstondit; (B. J) Vthi. 49 will. 50 folk. 51 segher; ära; (B. tungomålen) tungonar. 52 teekn; vtan. 53 prophecien; twärt; otrooghne. 54 troogne. 55 församblinghen; till hoopa; kome.

Gloss. rad: 37 * medh sinnet.); Medh (r. 2); förclara; förstår; sielf. 45 * medh mit sinne. 52 * teekn etc.); mångahanda; till; teekn (r. 7, 12); christtrooghne; styrcte; it; (B. sina) theras; troo; pröffua.

(medh sinnet)
Med sinnet tala, är så mykit som vtleggia och förklara sinnet enom androm. Men tala j andanom, är tå man förståår sielf sinnet, och vtlegger icke effter sigh.

(tekn)
Thet är, Genom mon-gahanda tungomål warda the ochristne vmwende til trona, såsom genom annor tekn och Vnder, men genom prophetering warda the Christrogne förbättradhe och styrckte såsom genom itt tekn, ther the sina tro på pröffua, och förfara at hon är rett.

mit sinne)
Thet är, vttydha sinnet medh predican. Jsaie 28.

til the Corinther

och taladhe alle med tungomål, och ther komo någhre olärde eller otrogne in, Monde the icke skola säya, at j hadhen mist sinnet? Hwar j nu alle propheteradhen, och ther komo någhon otroghen eller olärd in, han worde straffat aff them
 60 allom, och dömd aff allom, och så worde thet som lönlighet är j hans hierta vppenbart, Och så fölle han på sitt ansichte, tilbådhe Gudh, och bekende at sannerligha wore Gudh j idher.

Huru är thet tå käre brödher? När j tilsammans kommen,
 65 så haffuer hwar och en aff idher en Psalm, Han haffuer lärdom, Han haffuer tungomål, Han haffuer vppenbarelse, Han haffuer vtthtydhelse, Läter thet alt skee til förbättring. Hwar nu någhor talar medh tungomål, thet göre han sielff annar, eller på thet mesta sielff tridie, och tå ymsom, och en tydhe
 70 thet vth. Är han icke en vtthtydhare, så tiye j Församlingenne, Men tale widh sikh sielff och til Gudh.

Men Propheterna tale twå eller tree, och the andre döme ther om. Men hwar så hender, at them som sitter, warder någhot vppenbarat, så tiye then förste. J måghen wel alle
 75 prophetera, then ene effter then andra, På thet alle lära, och alle warda förmanadhe. Och Propheternas andar äro Prophetomen vnderdånighe, Ty Gudh är icke oskickelighetenes, vthan fridzens Gudh, såsom vthi alla the helighas Församlingar.

(vnderdånighe)

Somlighe mena, at tå the haffua förstånd och Andans gåffuor, skola the ingom wika eller giffua swigha, aff hwilko partij och twedregt pläghar komma. Men S. Paulus sägher här, at the skola och mågha wel wika, effter Andans gåffuor stå j theras macht, til at icke bruka them emoot endregten. Så at the icke behöffua säya, at Anden twingar och driffuer them.

Text rad: 56 medh; (B. tungomål) tungor; komme; olärdhe. 57 otrooghne. 58 komme. 59 otrooghen; en olärdher; (B. worde straffat) wardher öffuerwunnen. 60 (B. dömd) dömes; (B. worde) wardher. 61 oppenbart; (B. fölle) faller; påå. 62 (B. tilbådhe) ath tillbidhia; (B. och bekende) bekennandes; sanneligha; (B. wore) är; (B. j) vthi. 64 till sammans. 65-67 (B. så haffuer . . . vtthtydhelse) så haffuer then ene en psalm, then ene en lärdom, then haffuer tungomål, then haffuer en oppenbarilse, then haffuer en vtthtydhelse. 67 Läter. 68 (B. tungomål) tungor. 69 tredhie; ymsom. 70 församlingenne. 71 (B. Men) vtan; sielffuan. 72 (B. Men . . . tree) The som propheter äro, the tale sielff andre, eller sielff tredhie. 73 wardher. 74 oppenbarat; (B. måghen) kunnen; wäl. 75 på thet ath the lära alle. 76 wardha; propheternes; åndar. 77 (B. oskickelighetennes) twedreketnes gudh. 78 vtan; så som; alle; (B. the helighas) helgones; församlingar.

Gloss. rad: 77 * vnderdånighe; hafua; wijka (r. 5, 12); geffua; (B. swigha) swighande; twedrect; wäl; mact; till; eendrecten; (B. säya) ath säya.

S. Pauli Epistel

Jdhra quinnor tiye vthi Församlinganar, Ty them är icke 1 Timo. 2.
tilstadt at tala, vthan at the äro vnderdånigha, såsom ock
Laghen sägher. Men wilia the någhot lära, så skola the Gene. 3
frågha sina män hema, Thet stäär icke quinnor wel, at the
tala j Församlingenne. Eller är Gudz ord vthkommet jfrå
idher? Eller är thet allena kommet til idher? Ther nu någhor 85
låter sikh tyckia, at han är en Prophete, eller andelighen,
han besinne hwadh iagh scriffuar idher, Ty thet äro Herrans
bodh, Men är någhor oförståndigh, han ware oförståndigh.
Therföre käre brödher, legger idher win om, at j Propheete-
ren, och förmener icke at tala medh tungomål. Låter all ting 90
ärligha och skickeligha tilgå.

XV. Capitel.

Käre bröder, Jagh minner idher på Euangelium, som iagh
dher förkunnat haffuer, hwilket j ock anammat haffuen, J
hwilko j ock ståån, genom hwilket j ock salighe warden,
huruledhes iagh idher thet förkunnadhe, om j haffuen thet 5
behållet, Vthan så är, at j förgeffues troodt haffuen.

Ty iagh haffuer j förstonne idher föregiffuit, thet iagh
ock vndfått haffuer, at Christus är dödher för våra synder
effter Scriffterna, och at han är begraffuen, och at han vp-
stånden är på tridie daghen effter Scriffterna. Och at han 10
wardt seedder aff Cepha, sedhan aff the Tolff, Sedhan wardt
han seedder aff meer än femhundrat brödher på en tijdh,

Text rad: 80 quinnor; (B. tiye) skola tiya; församlinganar. 80-81 (B. Ty . . . tala) them skall icke tilstådhas ath the tala. 81 vthan; (B. at the äro) the skola wara; (B. såsom) som. 83 (B. sina) theres; men; står; quinnor; wäl. 84 församlingen; oordh; vthkommit; (B. jfrå) frå. 85 kommit. 86 at saknas; en saknas; åndelighen. 87 huad; idher saknas; är. 88 Men saknas; någhon; (2 g.) oförstondugh; (B. ware) bliffue. 89 Thetföre(!). 90 (B. förmener) förweghrer; at saknas; låter; allting. 91 till gå.

1 Femtonde. 2 KAäre; brödher; (B. minner idher på) gör idher kunnogt. 3 (B. dher) idher; hwilkit. 4 stån; hwilkit; wardhen. 5 (B. huruledhes) j huad motto. 6 beholdhit; vthan. 8 (B. vndfått haffuer) anammat hadhe; 9 scrifftenar. 10 tridhie; (B. Scriffterna) scrifften. 11 (B. wardt frfr. seedder) waar; (2 g.) (B. aff) vthaff; Cephas; wart (frfr. han). 12 (B. än) en.

til the Corinther

aff hwilkom än nu monge leffua, men somlighe äro affsomp-
 nadhe, Ther effter wardt han seedder aff Jacobo, och sedhan
 15 aff alla Apostlanar.

På sidstonne effter allom, wardt han ock seedder aff migh,
 såsom aff en ther otijdhigh född är. Ty iagh är then ringaste
 jbland Apostlanar, så at iagh är icke werd kallas Apostel,
 Therföre at iagh haffuer förfolgd Gudz Församling. Men
 20 aff Gudz nådh är iagh thet iagh är, och hans nådh haffuer
 icke fåfeng warit j migh, vthan iagh haffuer meer arbetat
 än the alle, Doch icke iagh, vthan Gudz nådh som j migh är.
 Thet ware nu iagh eller the, så predike wij, och så haffuen
 j troodt.

25 Är nu Christus predicat för idher, at han är vpstånden
 jfrå the dödha, hwarföre säya tå somlighe jbland idher, at
 the dödhas vpståndelse är intet? Är nu the dödhas vpstån-
 delse intet, så är ock Christus icke heller vpstånden. Är
 Christus icke vpstånden, så är wår predican fåfeng, Så är
 30 ock idhor troo fåfeng. Och wij wardom fundne falsk Gudz
 witne, at wij emoot Gudh witnat haffue, at han haffuer vp-
 ueckt Christum, then han icke vpweckt haffuer, om the dödhe
 icke vpstå. Ty om the dödhe icke vpstå, så är icke heller
 Christus vpstånden. Är Christus icke vpstånden, Så är idhor
 35 troo fåfeng, Och så ären j än nu vthi idhra synder, Så äro
 ock the förtapadhe som j Christo affsompnadhe äro. Om
 wij allenast j thetta lifluet haffue hoppet til Christum, Så
 äre wij vslast jbland alla menniskior.

Colloss. 1.

Text rad: 13 (B. men) och; somblighe; affsompnadhe. 14 (B. Ther effter)
 Sedhan; wart; (B. aff) vthaff. 16 (B. sidstonne) sizto; wart; seeddher. 17 (B.
 såsom) likerwijst som; otijdhigh. 18 ibland; wård; ath kallas. 19 (B. Therföre)
 för then skull; hafuer; förfolgt; församling. 20 (B. aff) vthaff; (2 g.) nådhe.
 21 vtan; arbetadh. 22 (B. Doch) men; vtan; nådhe. 23 (B. predike wij) haffue
 wij predikat. 25 (B. Är nu Christus) Effter Christus är. 26 (B. jfrå the) aff;
 hwar före; ibland. 27 (B. the dödhas vpståndelse) vpståndilse aff dödha. 27-28
 (B. the dödhas vpståndelse) vpståndelsen aff dödha. 29 predikan. 30 wardhom;
 falske. 31 witaadh; (B. haffue) haffuom; (B. vpueckt) vpreest. 32 (B. vpweckt)
 vpreest; dödha. 33 dödha. 33-34 Christus heller. 34 Aär. 36 förtappadhe;
 affsompnadhe. 36-37 (B. Om . . . hoppet) Om så är ath wij j thetta lifluet haffue
 alleena hoppit. 37, 48, 66, 90, 91 till. 38 vslaste; ibland.

S. Pauli Epistel

Men nu är Christus vpstånden jfrå the dödha, och worden 1. Tessa 4
 förstlingen jbland them som soffua. Effter dödhen är genom 40
 een menniskio, ock genom een menniskio the dödhas vp-
 ståndelse. Ty såsom alle döo vthi Adam, så skola ock alle j
 Christo warda leffuande giorde. Hwar och en vthi sijn eghen
 ordning, Förstlingen Christus, sedhan the som Christo til- 45
 höra vthi hans tilkommelse. Sedhan enden, tå han offuer-
 antwardar Gudhi och Fadhrenom Riket, och afflegger all
 Herradöme, och alla Öffuerheet och welligheet. Ty han
 moste regnera, til tess han legger alla sina fiendar vnder sina Psalm. 110
 fötter.

Then yttersta fienden dödhen, skal warda borttaghen, Ty Hebre. 2.
 all ting haffuer han lagdt vnder hans fötter. Så, när han Psam. 8.
 sägher, at all ting honom vndergiffuen äro, är nogh vppen-
 bart, at han vndantaghen är som honom all ting vndergiffuit
 haffuer. Tå nu all ting honom vndergiffuin äro, så warder
 ock tå sonen sielff vndergiffuin, honom, som honom all ting 55
 vndergiffuit haffuer, På thet at Gudh bliffuer alt j allom.

(the dödha)
 Til at styrckia vp-
 ståndelsen, läto the
 Christne döpa sigh
 offuer the dödhas
 griffter, och gäffuo
 ther medh förstå, at
 rett the samme vpstå
 skulle

Huadh göra the ellies som sigh döpa låta offuer the dödha,
 om the dödhe ingalunda vpstå? Hwj låta the sigh tå döpa
 offuer them? Och hwj stå wij altijdh vthi fara? Widh wår
 berömelse som iagh haffuer j Christo Jesu wårom Herra, 60
 döör iagh hwar dagh. Haffuer iagh effter menniskio mening
 vthi Epheso strijdt medh willdiwr, hwadh hielper migh thet,

Text rad: 39 vpståndhen; (B. jfrå the) aff. 40 (B. förstlingen) then förste; j
 bland; (B. soffua) soffuit hadhe; (B. Effter) ty effter thet, ath; (B. genom) aff.
 41 eno (frfr. menniskio, ock); (B. ock) så är och; ena (frfr. menniskio the);
 (B. the dödhas vpståndelse) vpståndilsen aff dödha. 42 För ty; skola the. 43
 (B. warda leffuande giorde) liffuandes wardha; sin; eghin. 44 (B. ordning)
 skickelse; (B. Förstlingen Christus) Christus är thet första. 45 änden. 46 rijkit;
 (B. och afflegger) then tijdh han wardher affleggiandes. 47 offuerheet; wälligheet.
 48 thes; fiender. 49 föter. 50 yterste; (B. skal warda borttaghen) skall och aff-
 komma. 50, 71, 104 skall. 50 för ty. 51 laght; föter. 52 noogh; oppenbart.
 54 allting; vndergiffne; wardher. 55 sonnen; vndergiffuen. 56 (B. alt) all ting.
 57 (B. Huadh . . . ellies) Eller huad göra the; låtha; (B. offuer) för; the (frfr. dö-
 dha) saknas. 58 (B. om) om så är ath; dödha; ingelunda; hwij. 59 (B. offuer) för;
 hwij. 60 som saknas. 61 (B. effter) j; (B. mening) wijs. 62 will diwr; huad.

Gloss. rad: 57 saknas.

til the Corinther

om the dödhe icke vpstå? Lät oss äta och dricka, Ty j
 65 morghon moste wij döo. Läter icke förföra idher, Ondt
 snack förkrencker godha sedher. Waker vp retteligha, och
 synder icke, Ty somlighe weta intet aff Gudhi. Til blygd
 sägher iagh idher thetta.

Mätte nu någhor säya, Huru skola the dödhe vpstå? Och
 med hurudana lekamen skola the komma? Tu dåre, thet tu
 70 såår, thet fåår icke lijff, vthan thet bliffuer dödt, Och thet
 tu såår, är jw icke then kroppen som warda skal, vthan itt
 blott korn, nemligha, hwete, eller annat sådant. Men Gudh
 giffuer thy en krop såsom han wil, och hwarior och eno aff
 sädhenne, sin eghen krop.

Jcke är alt kött enahanda kött, vthan menniskiors kött är
 annat, annat är fääs, annat är fisks, och annat är fogels. Och
 thet äro himmelske kroppar och iordeske kroppar. Men een
 annor herligheet haffua the himmelske, och een annor the
 iordeske. Een annor klarheet haffuer solen, och een annor
 80 klarheet haffuer månen, och een annor klarheet stiernonar,
 Ty een stierna går offuer then andra j klarheten. Samma-
 ledhes ock the dödhas vpståndelse. Thet warder sådt för-
 gengelighit, och skal vpstå oförgengelighit. Thet warder
 sådt j snypligheet, och skal vpstå j herligheet. Thet warder

(ondt snack)

Thet är, ondt selskap,
 ther offta ganska ar-
 geligh ord falla emoot
 trona, och förderfua
 godh samwet.

Text rad: 63 (B. om) om så är, ath; dödha. 64 Läter. 65 snak; förkrenker;
 vpp; (B. retteligha) rettferdeligha. 66 Till; blygdh. 67 segher. 68 Motte; (B.
 skola . . . vpstå) wardha the dödha vpståndandes. 69 medh; hurudan; (B. skola
 the komma) wardha the kommandes; (B. dåre) galen menniskia. 70 sår; får;
 (B. lijff) liffaktugheet; vtan. 70-71 (B. Och . . . skal) tu sår icke lekamenen
 som födhas skall. 71 vtan. 72 nemligh. 73 geffuer; (B. thy) ther; (B. krop)
 lekamen; vthaff så som; will; hwarior. 74 sädhene; (B. sin eghen krop) sitt eghit
 lekamen. 75 (B. Jcke är alt kött) Allahanda köt är icke; köt (frifr. vthan); (B. vthan)
 ty ath; menniskiers; köt (frifr. är). 76 (B. fogels) foghlars. 77 thet saknas; ära;
 himmelska; iordiska; (B. Men) och; en. 78 himmelska; en. 79 iordiska; En;
 clarheet; soolen; en. 80 (2 g.) clarheet; en. 81 en; går; öffuer; (B. j) vthi;
 clarheten. 82 (B. the dödhas vpståndelse) vpståndelsen aff dödha; wardhersådt (!);
 (B. förgengelighit) vthi förgengeligheet. 83 (B. skal vpstå) wardher vpstondandes;
 (B. oförgengelighit) vthi oförgengeligheet; wardher. 84 (2 g.) (B. j) vthi; (B.
 skal vpstå) wardher vpståndandes; wardher.

Gloss. rad: 64-65 saknas.

S. Pauli Epistel

sådt j skröpligheet, och skal vpstå vthi krafft. Thet warder 85
 sådt itt naturlighit lekamen, och skal vpstå itt andelighit le-
 kamen.

(naturlighit)

Naturligh lekamen, är then ther äter, dricker, soffuer, wexer til och aff, vpföder barn etc. Andeligen lekamen är, then sådant intet betorff, och är doch likwel en sann lekamen, leffuandes aff andanom, såsom man kan förstå vthaff Gene. 2.

Man haffuer itt naturlighit lekamen, man haffuer ock itt andelighit lekamen, Såsom scriffuit är, Then första men- Gene. 2.
 niskian Adam är giord til naturlighit lijff, och then yttersta 90
 Adam til andelighit lijff. Men then andelighe lekamenen är icke then förste, vthan then naturlighe. Sedhan then andelighe. Then första menniskian är aff iordenne iordesk, Then andra menniskian är Herren aff himmelen. Hurudana then iordeska är, sådana äro ock the iordeske. Och hurudana 95
 then himmelska är, sådana äro ock the himmelske. Och som wij haffue burit thens iordeskas lijknelse, så skole wij ock bära thens himmelskas lijknelse.

Men thetta sägher iagh idher, käre brödher, at kött och blodh kunna icke erffua Gudz Rike, och thet förgengeligha 100
 skal icke erffua oförgengeligheet. Sij, iagh sägher idher een hemligheet, Wij skole icke alle affsoffua, men alle moste wij förwandladhe warda vthi en punct, vthi itt öghnableck, medh yttersta basunen. Ty basunen skal lydha, och the dödhe skola vpstå oförgengelighe, och wij skole förwandladhe warda. Ty 105
 thetta förgengeligha moste jklädha sigh oförgengeligheet, och thetta dödheligha moste jklädha sigh odödheligheet.

Text rad: 85 (B. j) vthi; (B. skal vpstå) wardher vpstondandes; crafft; wardher. 86 (B. skal vpstå) wardher vpstondandes. 89 så som och. 90 (B. är) war; giordt; lijff. 91 lijff; (B. then andelighe lekamenen) thet andeligha lijffuit. 92 (B. then förste) först; thet naturligha; thet andeligha. 93 iordhenne; iordisch. 94 (B. är . . . himmelen) är aff himmelen himmelsch. 95 then iordesch; sådane; (B. äro) äre; the iordische. 96 then himmelsche; *är* saknas; (B. äro) äre; the himmelsche. 97 bwridh; (B. thens) thes; iordisches. 97-98 (B. skole . . . bära) wardom wij och bärandes. 98 then himmelsches lijknelse. 99 segher; kött. 100 rijke. 101 (B. skal icke erffua) warder icke erffuandes; segher. 101-102 (B. een hemligheet) itt hemlighit. 102 (B. skole . . . affsoffua) warde icke alle aff soffuande. 103 wardha; en thimes punt; it; öghnableck. 104 (B. lydha) liwda; dödha. 104-105 (B. skola vpstå) warda vpståndandes. 105 oförgängelighe; (B. skole) mostom. 106 (B. moste) motte; (B. jklädha sigh) på sich tagha. 107 (B. moste) motte; (B. jklädha sigh) på sigh tagha.

Gloss. rad: 88 * naturlighit.); lekame (r. 2); wäxer; till; vpfödher; Andelighen; (B. betorff) betorffuer; lecawel; san; så som; vthaff. (B. Gene. 2.) Geñ. ij. Capitel.

til the Corinther

Osee 13. Men tå thetta förgengeligha jklädher sigh oförgengelighetena, och thetta dödheligha jklädher sigh odödhelighetena, så warder thet ordet fulkomnat som scriffuit är. Dödden är vpswolghen vthi seghren, Tu dödh, hwar är tin vdd? Tu heluete, hwar är tin segher? Dödzens vdd är synden, syndennes krafft är Laghen. Men Gudhi ware tack, som oss seghren giffuit haffuer, genom wår Herra Jesum Christum.

115 Therföre mine käre brödher, warer faste, owiklighe, och rijke vthi Herrans werck altijdh, effter thet j weten, at idhart arbete är icke fåfengt j Herranom.

XVI. Capitel.

Nv om then vndsetning til the heligha, såsom iagh j the församlingar vthi Galatia befalt haffuer, så görer ock j. Jw på then ena Sabbathen, legge hwar och en aff idher när sigh
5 sielff, och samke tilhopa hwadh han åstadh kommer, På thet tå iagh kommer, icke skola tå först samlas samma vndsetningar. Men tå iagh kommen är, the som j tå med idhart breff ther til haffua wilien, them wil iagh senda, at the framföra idhra gåffuor til Jerusalem. Om så behöffuer, at iagh
10 ock faar tijt, tå mågha the fölia migh. Men iagh wil komma til idher när iagh dragher genom Macedonien, Ty genom Macedonien skal iagh dragha, Men när idher warder iagh

---

Text rad: 108 (B. jklädher sigh) tagher på sigh; oförgengelicheet. 109 dödeligha; (B. jklädher sigh) tagher vppå sigh; odödelicheet. 110 fulkomnat. 111 seeghret; (B. vdd) gadde. 112 helwite; seegher; (B. vdd) gadde. 113 syndenes; (B. krafft) craftigheet; (B. som) then. 116 ther före; waren. 117 werch.

1 Sextonde. 2 NW; vndsätning. 2, 8, 9, 11, 13, 33, 36, 48 till. 2 (B. heligha) helghon; så som. 2-3 (B. j the . . . haffuer) haffuer skickat j then försambling vthi Galatia. 3 *Ἰω* saknas. 4 (B. på . . . Sabbathen) På en aff sabbatz daghanar; hwar och en aff idher lägge. 5 sielffuer; sanke; til hoopa; aff stadh; vppå thet ath. 6 samlas; vntsätningar. 7 *som* saknas; medh. 8 sända. 9 (B. gåffuor) manligha hielp; Hierusalem. 10 *ock* saknas; far; *Men* saknas. 11 Macedoniam; Ty ath. 12 Macedoniam; (B. skal iagh dragha) wardher iach wandrande.

S. Pauli Epistel

til ewentyrs töffuandes, eller ock offuer wintren bliffuandes, at j migh förfoordra mäghe ehwart iagh resande warder.

Jagh wil intet nu see idher vthi mijn framferd, Ty iagh hoppas at iagh fåår någhon tijdh dwelias när idher, om Herren thet tilstädher. Men iagh wil bliffua j Epheso in til Pingsdagha, Ty migh är öpnat een stoor och krafftigh dör, och monge mootståndare äro. Om Timotheus kommer, så seer til, at han är vthan fara när idher, Ty han werckar ock Herrans werck såsom ock iagh, Så förachte nu ingen honom, vthan foordrer honom j fridh, at han må komma til migh, Ty iagh wenter honom medh brödherna.

Men om Apollo brodheren weter, at iagh offta haffuer förmanat honom, at han skulle komma til idher medh brödherna, Men hans wilie war ingalunda på thenna tijdh komma, doch warder han likwel kommandes, tå honom så belegelighit warder. Waker, ståår j troonne, bruker idher manligha, Warer starcke, all idhor ting låter skee j kärlekenom.

Jagh förmanar idher, käre brödher, J kennen Stephane hwszfolck, at the äro förstlingen j Achaia, och at the haffua skickat sigh sielffua them helighom til dienst, På thet j ock sådana menniskior skolen vnderdånighe wara, och hwariom och enom som medwerckar och arbetar. Jagh frögdar migh aff Stephane tilkommelse, och Fortunati och Achaici, Ty hwadh migh fattadhes j idher, thet haffua the vpfylyt. The

---

Text rad: 13 (B. til . . . bliffuandes) töffuandes eller till ewentyrs vthi vintherläghe liggiandes. 14 (B. at) påå thet ath; mich; (B. förfoordra mäghe) mäghe behielpeligh wara; ee hwart. 15 will; min; framfärde. 16 hoppar; får. 17 (B. tilstädher) tilstädhia wil; *Men* saknas; will och. 18 Pinges dagha; ty ath; mich. 19 många; Timoteus; kommer til idher. 20 vtan; fåra; werkar. 21 werch; (B. såsom) så som; (B. Så) ty; (B. förachte) söracte (!); *nu* saknas. 22 vtan; foordrer; mich. 23 ty iach medh brödhrena wäntom efter honom. 24 (B. brodheren) wår brodher. 26 nw på; tijt. 27 likawell; såå. 28 (B. warder) är; Waken; står; (B. j) vthi; troon. 29 starcke; låter; (B. skee) gå; kerlekenom. 32 hwszfolch; (B. förstlingen) thet första. 33 (B. them helighom) helgonen; tjänst. 34 skulen. 35 medhwerkar. 36 tillkommelse. 37 (B. migh . . . idher) idher fattadhes till mich.

Gloss. rad: 18 saknas.

(een krafftigh dör)
Thet är, ther äro monge som gerna höra och anamma Euangeliaz, Så at ther är såsom een dör eller port öpen, ther j Jerusalem nepligha itt fenster eller een spryngia öpen war.

til the Corinther

haffua ock wedherquekt min och idhar anda. Så kennens nu widh sådana.

40 Jdher helsa the Församlingar vthi Asia. Helsa idher mykit j Herranom Aquila och Priscilla, medh then Församling som är j theras hws. Helsa idher alle brödherna. Helsar idher inbyrdes medh en heligh kuss. Jagh Paulus helsar idher medh minne hand. Hwilken Herran Jesum Christum
45 icke haffuer kää, han ware Anathema Maharam motha. Herrans Jesu Christi nådh ware medh idher. Min kärleek ware medh idher alla j Christo Jesu, Amen.

(Anathema, Bann på Swensko, Anathema på Grekesko, Maharam på Ebraisko, är alt itt, men Moth heter döden. Så wil nu Paulus säya, Then Christum icke haffuer kää, han ware förbannat til döden, Vide Leuitici. 27.

Then första Epistel til the Corinther.

Send aff Philippis medh Stephanam och Fortunatum och Achaicum och Timotheum.

Text rad: 38 *ock* saknas; *widerqwicht*; idhars; (B. Så) ty. 39 *nu* saknas; (B. sådana) them som sådana äro. 40 (B. helsa the Församlingar) helsar församlingen; (B. Helsa) Helsar. 41 försambling. 42 (B. är j theras hws) medh them j huse är; brödherna alle. 43 idhr (!); (B. medh en heligh) vthi it helogt. 43-44 (B. Jagh . . . hand) Helsning medh min Pauli hand. 44 Hwilkin. 45 kär; (B. Maharam motha) Maranatha. 46 *Herrans* saknas; kerlech. 47 (B. Amen) Am. 48 Epistola. 49 sendt; (B. aff.) vthaff.

Gloss. rad: 45 * Anathema etc); Ban; grekisko; Maharan; hebreisk; döden (r. 6); will; säyia; till; *Vide Leuitici*. 27 saknas.

Förspråk på then Andra S. Pauli Epistel, til the Corinther.

Vthi then första Epistlen, haffuer S. Paulus hårdeligha straffat the Corinther j mong stycker, Starckt wijn guttit them j såren, och förskreckt them. Men effter en Apostel 5 bör wara en trösteligh Predicare, och vpretta the blödigha och förskreckta samweten, meer än förskreckia. Therföre prijsar han them nu igen vthi thenna Epistlen, och giuter ock så olio in j såren, och håller sigh ganska wenligha til them, och bedher igen vptagha medh kärleek en som syndat 10 hadhe, then the jfrå sigh driffuit hadhe.

I. II. Vthi thet första och andra Cap. bewisar han them sin kärleek, huruledes han all ting talat, giordt och lidhit haffuer til theras nytto och saligheet, at the skulle jw försee sigh til honom alt gott. 15

III. IIII. V. Ther näst prijsar han thet Euangeliska embetet, hwilket thet högsta och tröstelighasta embetet är, samwetet til nytto och saligheet. Och betyghar, at thet ädhlare är än Lagsens embete. Och huru thet förfolgd warder, och doch trijffs j them som troo, och gör itt hopp genom korszet, til ewinnerligh herligheet. Men medh alt thetta antastar han the falska Apostlar, som dreffuo Laghen emoot Euangelium, och lärde icke annat än vthwertes heligheet, thet är, skrymterij, och läto then inwertes otroonnes last bliffua. Och thet gör han j iij. iiij. och v. Cap. 20 25

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; Sancti. 2, 9, 13, 14, 17, 20, 28 till. 3 UThi; Epistolan; Sanctus; hardeligha. 4 stycke; starck. 5 them (frfr. j) saknas; (B. j) vthi; förskrect. 6 tröstligh; blödughä. 7 förskrecta; mera. 8 prisar; thenne. 9 ock så saknas. 10 kerlek. 11 (B. jfrå) frå. 12 Uthi; Capitel; kerlek. 13 huruledhes. 14 theres; salugheet; iw. 15 om alt. 16 nest; prisar; Euangelisca; embetit; huilkit. 17 embetit; samwetit. 18 salugheet; laghsens. 19 förfölgt; wardher; triffues. 20 korsit. 21-24 Men medh . . . last bliffua. saknas. 24 (B. thet) thetta. 25 (B. j) vthi; (B. iij. iiij. och v. Cap.) thet tridhie fierde och femte Capitel.

Gloss. rad: 12 saknas. 16 saknas.

Förspråk

Vthi vj. och vij. förmanar han them, at the sådana predi- VI. VII.
can effterfölia medh gerningar och lidhande. Och besluter
thet medh theras prijs, På thet han skal vpweckia them til
at hållat fram.

30 Vthi viij. och ix. förmanar han them, at the ock timeligh VIII. IX.
hielp och vndsetning göra skola them fattighom helighom j
Jerusalem, j then hårda tijdhen, effter the hadhe j förstonne,
tå the anammadhe Christendomen, offuergiffuit alt thet the
åtte. Acto. iiij.

35 Vthi x. xj. xij. haffuer han skaffa medh the falska Apostlar. X. XI. XII.
Vthi xiiij. hotar han them som syndat hadhe, och icke bät- XIII.
radhe sigh.

Text rad: 26 Uthi; siette och siwnde. 28 *thet* (frfr. medh) saknas; skall. 29
(B. at hållat fram) förbättring. 30 Uthi; ottonde och niyonde; *ock* saknas. 31
vntsetning; fatighom; helghom. 32 Hierusalem; tidhen; (B. j frfr. förstonne)
vthåff. 33 annamade; cristendomen. 34 Actu. 35 Vthi; tiyonde elloffte och
tolffte; ath skaffa. 36 Uthi; trettonde.

Gloss. rad: 26 saknas. 30 saknas. 35 saknas. 36 saknas.

S. Pauli Epistel then Andra til the Corinther.

Första Capitel.

Paulus Jesu Christi Apostel genom Gudz wilia, och bro-
dheren Timotheus. 5

Then Församling som är j Corintho, samt medh all hel-
ghon, som äro vthi hela Achaia.

NådH ware medh idher, och fridh aff Gudhi wårom Fa-
dher, och Herranom Jesu Christo.

Welsignat ware Gudh wårs Herras Jesu Christi Fadher, 10
barmhertighetennes Fadher, och all hugsualelses Gudh, som
oss hugsualar j all wår bedröffuelse, at wij ock hugsuala
kunne them som j allahanda bedröffuelse äro, medh then
hugsualelse ther Gudh oss medh hugsualar. Ty såsom
Christi lidhande är mykit kommet offuer oss, så kommer 15
ock mykin hugsualelse offuer oss genom Christum.

Men hwadh wij haffue bedröffuelse eller hugsualelse, så
skeer thet idher til godho. Är thet bedröffuelse, så skeer
thet idher til hugsualelse och saligheet (hwilken saligheet är
kraftigh, om j lidhen toleligha, j then mätton som wij lidhe) 20
Är thet hugsualelse, så skeer thet ock idher til hugsualelse
och saligheet. Är ock wårt hopp stadhigt för idher, effter wij

---

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Then andra Epistelen sancti Pauli.
1, 18, 19, 21, 41, 44, 47 (2 g.), 56 till. 3 Första Capitel saknas. 4 brodhren.
6 församlinge; (B. samt) samfeldt. 7 heela. 8 wari; åff. 9 åff herranom. 10
Welsighnat; herres. 11 (B. barmhertighetennes) miskundennes; (B. all hugsualelses)
hugsualelsens. 11-12 (B. som oss hugsualar) hugsualandes oss. 12 bedröffuile;
(B. at wij ock) j thet ath wij; hughswala. 13 kunnom; allahånda; bedröffuile; 14
hughswalelse; oss sielffua; hogswalar; ty ath; så som. 15 kommit. 16 (B. hug-
sualelse) hughnat. 17 (B. bedröffuelse eller hugsualelse) hughnat eller bedröffuile.
18 bedröffuile; såå. 19 (B. hugsualelse) hughnat; (2 g.) salugheet; huilkin. 20 (B.
om) om så är; ath *toleligha* saknas; motton. 21 (B. hugsualelse frfr. så) hughnat;
såå; (B. hugsualelse frfr. och) hughnat. 22 salugheet; stadugt.

til the Corinther

wete, at såsom j ären deelachtighe j lidhandet, så warden j
ock deelachtighe j hugsualelsen.

25 Ty wij wylie icke fördölia idher, käre brödher wår bedröff-
uelse, som oss wedherfaren är vthi Asia, Ty wij wore för-
tungadhe offuer måtton, och offuer machten, så at wij ock
twifladhe om lijffuet, och satte oss så före, at wij skulle wisse-
ligha döo. Thet skeedde för then skul, at wij ingen tröst
30 skole settia på oss sielffua, vthan på Gudh som vpwecker the
dödha. Hwilken oss aff slijk dödh friyat haffuer, och än nu
daghligha friyar, Och förhoppes, at han skal oss än nu här
effter friya, genom idhra böners hielp för oss, På thet at aff
35 monga personer må skee mykin tack för oss, för then gåffuo
som oss giffuin är.

Ty wår berömelse är thetta, nemligha, wårt samwetz
witnesbyrd, at wij vthi enfalligheet och Gudz reenheet,
icke vthi kötzligh wijsheet, vthan j Gudz nådh haffue wan-
drat på werldenne, men alramest när idher. Ty wij scriffue
40 idher intet annat än thet j läsen och tilförenna weten. Migh
hoppas, at j skolen ock så befinna oss alt in til endan, såsom
j haffuen oss endeels befunnet. Ty wij äre idhor berömelse,
såsom ock j ären wår berömelse på Herrans Jesu dagh.
Och på then förtröstning wille iagh kommet til idher til-
45 förenna, at iagh måtte idher dobbelt wara til wilia, och genom

Text rad: 23 såå som; deelaughe; (B. j frfr. lidhandet) vthi; lidhandit; wardhen.
24 deelaughe; (B. j) vthi; (B. hugsualelsen) hughnadhen. 25 kere; wåra; bedröffuise.
26 wedherfarin; woro. 27 motton; macten. 27-28 (B. ock twifladhe) twiffladhe
noogh. 28 lijffuet; skullom. 29 skedde; thenskul(!); (B. at) på thet ath. 30 (B. skole
settia) sette; vtan; vpwäcker. 31 huilkin; (B. slijk) sliken; döödh; frijat. 32 daghliga;
förhope; at saknas. 32-33 (B. skal . . . friya) wardher oss än nw her effter friyandes.
33 (B. genom . . . oss) idher tilhielpandes medh idhra böner före oss; påå; (B. aff)
vthåff. 34 tak; (B. för frfr. oss) före. 35 (B. som) ther; giffwin. 36 Ty saknas;
Uår. 36-37 (B. thetta . . . witnesbyrd) thet witnesbryd(!) som wij haffue vthaff
wort samwet. 37 (B. at) thet; eenfallugheet. 38 vtan; nådhe. 39 werlden;
aldra mest. 40 edher; til förenna. 41 (B. skolen) wardhen; ändan; så som. 42
haffue; befwnnet; wi; ärom; berömilse. 43 så som; wårt. 44 (B. kommet) komma;
tillförenna. 45 motte; dubbelt.

Gloss. rad: 34 (saknas i B.) * personer etc.); Thet är aff vnga och gambla,
herra och tienare, man och qwinno, Psalmus cxlvij.

S. Pauli Epistel then Andra

idhar foordenskap ferdas til Macedonien, och jfrå Macedonia komma til idher igen, och aff idher foordras til Judeam.

Tå iagh thetta så tenckte, monde iagh thet göra aff någhon löössinnigheet? Eller mon mijn anslagh wara kötzligh? Ney, Vthan när migh är Ja, ja, Och Ney, är ney. 50
Men Gudh är trofast, at vårt ord til idher är icke wordet ja och ney. Ty Gudz Son Jesus Christus, som jbland idher är predicat aff oss, nemligha, aff migh och Siluano och Timotheo, haffuer icke warit ja och ney, vthan thet war ja j honom. Ty all Gudz tillsäyelse äro ja j honom, och äro 55
Amen j honom, Gudhi til äro genom oss. Men Gudh är then oss stadhfester samt medh idher j Christo, och haffuer smoordt och försigldt oss, och giffuit vthi vår hierta Andans pant.

(Amen)
Thet är, The äro
wiss och sann.

Annat Capitel.

Iagh kallar Gudh til witne på mijn siäl, Thet iagh icke än nu kom till Corinthum, thet är skeedt för then skul, at iagh skonadhe idher. Jcke at wij äro Herrar offuer idher på troonnes wegna, Vthan wij äro hielpare til idhor glädhe, 5
Ty j ståån j troonne. Men iagh haffuer thet betenckt medh migh sielff, at iagh icke åter medh ångest wil komma til idher. Ty om iagh bedröffuar idher, hoo är tå then som frögdar migh, vthan then som warder aff migh bedröffuat?

Text rad: 46 (B. idhar) idhers; fordhenscap; färdhas; (B. Macedonien) Macedonia; (B. jfrå) frå. 47 åff; Judhee land. 48 tenchte; åff. 49 löszsinnogheet; min; kötzlighe. 50 Vthan saknas; (B. när) medh. 51 Men saknas; troofast; oordh; (B. til . . . wordet) är icke wordhit j bland idher. 52 j bland. 53 åff (frfr. oss); nemligh; mich; Siluanum. 54 Timotheum; vtan. 55 (B. j frfr. honom. Ty) vthi; för ty; alle; tillsäyelse. 57 (B. samt) samfeldt. 58 smoordt oss, och teslikes försighlat oss; vårt. 59 pantt.

Iagh kallar . . . j troonne. dessa rader äro i N. T. 1526 sammanförda med kap. 1, vilket slutar med dessa rader. 2, 3, 5, 7, 11, 14, 17, 26, 32 (2 g.), 36, 42 till. 2 (B. witne) witesbyrd; min; siel; (B. Thet) ath. 3 skull. 4 skoonadhe; icke; så ath; (B. offuer) vtoffuer. 5 påå; troonas; weghna; vtan; glädhi. 6 för ty; ståån; troona; (N.T.: Annat Capitel frfr. Men); betencht; 7 will. 8 (B. Ty om) för ty om så är ath; bedröffuar. 9 fröghdar; (2 g.) mich; vtan; thū (!); wardher.

Gloss. rad 56 * Amen etc.); wisse; sanne.

til the Corinther

10 Och thet samma haffuer iagh scriffuit idher, at när iagh
komme til idher, icke skulle få sorgh aff them, ther iagh
heller skulle få glädhe aff, effter iagh haffuer then tröst til
idher alla, at mijn frögd är allas idhra frögd. Ty iagh screff
idher til vthi stoor bedröffuelse och hiertans ångest medh
15 monga tårar, Jcke på thet j skulle bedröffuas, vthan på
thet j skullen förstå then kärleek, som iagh enkannerligha
haffuer til idher.

Hwar nu någhor haffuer bedröffuelse åstadh kommet,
then haffuer icke bedröffuat migh vthan endeels, på thet
20 iagh icke skal betunga idher alla. Men thet är noogh, at
then samme aff mongom så straffat är, så at j nu thes meer
twert emoot skolen offuersee medh honom, och hugsuala
honom, På thet han icke skal vpluken warda vthi förmykin
bedröffuelse. Therfore förmanar iagh idher, at j bewisen
25 honom kärleek. Ty therfore haffuer iagh ock scriffuit
idher til, at iagh skulle bepröffua idher, om j lydhighe ären
j all ting. Then j förlåte någhot, then förlåter ock iagh.
Ty hwem ock iagh förlåter någhot, thet förlåter iagh för
idhra skul, j Christi stadh, På thet wij icke skole warda
30 bedragne aff Satana, Ty oss är icke owitterlighit hwadh han
j sinnet haffuer.

(thet är noogh)
Här talar han om
then som han j första
Epistlen j 5. Capi.
straffade och befalte
diefflenom Och be
faler nu här, at man
skal anamman igen,
effter han nu så straf-
fat war.

Men tå iagh kom til Troadem, til at predica Christi
Euangelium, och migh vplåten wardt een dör j Herranom,

Text rad: 10 och scriffuit. 11 sorg; åff. 12 *heller* saknas; (B. skulle . . .
aff) skulle lost aff få; (B. effter iagh haffuer) haffuandes; trösten; (B. til) när.
13 min; alles; (B. idhra) idhers; för ty; screeff. 14 bedröffuelse. 15 många;
icke; på thet ath; skullen; vtan. 15 på thet ath. 16 kerleek. 18 någhon; bedröff-
uelse; affstadh; kommit. 19 vtan; en deels; på thet ath. 20 skall; *Men* saknas. 21
(B. mongom) menigheten; såå (frfr. at); (B. thes) testa. 22 twärt; (B. hugsuala)
hughna. 23 wardha. 24 bedröffuelse; Ther fore. 24-25 (B. j . . . kärleek) kerleken
haffuer sin framgång till honom. 25 (B. Ty therfore) för then skull; *ock* saknas.
26 (B. lydhighe) lydhactughe. 27 förlater. 28 ty ath; förlater (frfr. iagh). 29-30
(B. skole warda bedragne) skola beweffuadhe wardha. 30 (B. aff) vtaff; (B. Satana)
dieffwlen; hwad. 32 Troada. 32-33 ewangelium Christi. 33 vplaten; wart;
en; döör.

Gloss rad: 20 * thet är noogh.); (B. 5. Capi.) v. capitel; straffadhe; dieffu-
lenom; befaler; skall; (B. anamman) taghan vp.

S. Pauli Epistel then Andra

hadhe iagh ingen roo vthi min anda, therföre at iagh icke
fann min brodher Titum, vthan giorde ther mijn affskeedh, 35
och foor til Macedonien. Men Gudhi ware loff, som altijdh
låter oss segher behålla j Christo, och vppenbarar luchten
aff sin kundskap, genom oss allestädz. Ty wij äro Gudhi
een godh Christi lucht, bådhe jbland them som salighe
warda, ock så jbland them som förtapadhe warda, Thes- 40
som een dödzlucht til dödhen, men them androm lifzens
lucht til lijffs. Hoo är nu här dogse til? Ty wij äro icke så-
som monge, the ther förfalska Gudz ord, Vthan aff reen-
heet, och såsom aff Gudhi, tale wij för Gudh j Christo.

(förfalska)

För bukens och för
gyrighetennes skul,
såsom en Wijntappare
förfalskar wijnet.

III. Capitel.

Skole wij tå åter begynna prisa oss sielffua? eller behöffue
wij såsom någhre andre, prijsbreff til idher, eller ock prijs-
breff jfrå idher? J ären vårt breff, bescriffuit vthi vårt
hierta, huilket kendt och läset warder aff alla menniskior, 5
effter j bewisen, at j ären Christi breff, bereedt genom vår
tienst, och scriffuit, icke medh bleck, vthan medh leffuande
Gudz Anda, icke j tafflor aff steen, vthan j hiertans tafflor
aff kött.

(Tröst)

At wij haffue bereet
idher til itt breff.

Men een sådana tröst haffue wij til Gudh, genom 10
Christum, icke at wij bequelighe äre aff oss sielffuom någhot

Text rad: 34 therföre. 35 fan; vtan; giordhe; (B. mijn) min; åffskeedh. 36
Macedoniam. 37 later; beholla; oppenbårar. 38 (B. sin) hans; kunschap; alle stadz.
39 en; goodh; lucht Christi; (B. jbland) för; salughe. 40 (B. warda frfr. ock)
bliffua; (B. jbland) för; wardha (frfr. Thessom); tessom. 41 lifzens. 42 doghse;
(B. såsom) som. 43 (B. monge) somlighe; (B. förfalska Gudz ord) brwka gudz
oordh till en mångning; vtan; (B. reenheet) reenligheet. 44 så som; talom.

1 Tridie. 2 Scholom; prijsa. 3 (B. såsom) som; (B. någhre) somlighe; prijsz-
breff (frfr. til). 3, 10, 14, 24, 33, 35, 37 till. 4 (B. jfrå) frå; (2 g.) wort. 5 huilkit
ther; (B. kendt och läset warder) kennes och läses; åff; allom menniskiom. 6 clar-
ligha bewijsen; våra. 7 tienist; (B. och . . . bleck) icke scriffuit medh bleck; vtan;
leffuandes. 8 (B. j tafflor aff steen) vthi steentaflor; vtan. 8-9 (B. j hiertans . . .
kött) j kötzlighe hiertans taflor. 10 en; (B. tröst) fortröst; haffuom. 11 så ath;
(B. bequelighe) mectughe; ärom; åff; sielffue.

Gloss. rad: 43 saknas.

10 *förtröst etc.); bereedt; till; breff.

til the Corinther

tenckia, såsom aff oss sielffuom, Men äre wij til någhot bequelighe, så är thet aff Gudhi, hwilken ock oss bequeligha giordt haffuer, til at föra thes nyia Testamentzens embete, icke bokstaffzens, vthan Andans. Ty bokstaffuen dödhar, men τ Anden gör leffuande.

Exodi 34. Hadhe nu thet embetet klarheet som genom τ bokstaffuen dödhar, och j stenar vthgraffuet är, så at Jsraels barn icke kunde see på Mosi ansichte, för hans ansichtes klarheet 20 skul, then doch återwender, Hwj skulle icke mykit meer thet embetet som Andan giffuer, haffua klarheet? Ty om thet embete som fördömelse predicar, haffuer klarheet, mykit meer går thet embete offuer j klarheet som retferdigheet predicar. Och ther til medh thet som förklarar 25 wardt, war doch j thenna måtton lijka som intet förklarar emoot thenna offuerswinneligha klarheten. Ty hadhe thet klarheet som återwender, mykit meer haffuer thet klarheet som warachtigt är.

Effter wij nu sådana hopp haffue, äre wij dristighe, och 30 göre icke såsom Moses, then itt η . teckelse hengde för sitt

Text rad: 12 tenkia; så som; (B. aff) vtåff. 12-13 (B. Men . . . Gudhi) vthan förmåghe wij någhot thet är åff gudhi. 13 huilkin; oss och. 13-14 (B. bequeligha giordt haffuer) giordt haffuer doghse. 14-15 (B. föra . . . embete) wara nyie testamensens tienare. 15 bookstaffzens; ty ath; bokstaffuen han. 16 anden han; leffwande. 17-18 (B. Hadhe . . . vthgraffuet är) Aär nw så ath thet embetet som genom bokstaffuen dödhar, och j steenar vthgraffuet är, haffuer warit j sådana clarheet. 18 *sd* saknas. 19-20 (B. för . . . skul) för clarheet skull som gick åff hans ansichte. 20 (B. återwender) förgåås; hwi. 21 embetit; anden; geffuer; clarheet. 21-22 (B. Ty om thet embete) För ty ther som then tienist. 22 clarheet. 23-24 (B. mykit . . . predicar) mykit meer then tienisten som retferdugheetena predicar går vthoffuer j clarheeten. 24 förclarat. 25 wart; (B. j . . . lijka) likewise; förclarat. 26 thenne; (B. offuerswinneligha) öffuermåtghe; clarheeten; för ty; 27 (2 g.) clarheet; (B. återwender) förgängelighit war. 28 waractugt. 29 haffuom; (B. äre wij dristighe) lat oss brwka mykin frijheet. 29-30 (B. och göre) så ath wij görom. 30 (B. then . . . för) huilkin som * förtecte.

Gloss. rad: 16 saknas. 17 * bokstaffuen); bokstaffuen; gerningana; vtan (r. 5); (B. nådz) nadhes; kuntschap; wardher; förståndit; fördömt; nadhe. 30 (B. teckelse) * förtächte etc.); (B. Mosi . . . nådh och Anda) Förteckia Mosi ansichte är ath icke kenna bokstaffuens läro, men gudz ausichte (!) oförtäct wara, är ath clarligha kenna gudz nådhe och anda; (B. jfrå) för; bokstaffuenom (r. 9); werkom (r. 10); clarheet; och *werk* saknas.

τ

(Anden) är lära gudz nådh vthan Laghen och förtienist, ther igenom warder menniskian leffuande och saligh.

τ

(bokstaffzens)

Lära bokstaffuen är tā man lærer blotta Laghen och gerning-anar, vthan Gudz nådz kundskap, Ther medh warder kendt och förståndet, at alt thet menniskian är eller gör, är fördömdt och dödhen werdt, Ty hon kan intet gott göra vtan Gudz nådh.

η

(teckelse)

Mosi teckelse är, icke kenna bokstaffuen ock hans läro. Men thet vpteckta Herrans ansichte är, klarligha kenna Gudz nådh och Anda, then oss frij gör jfrå Laghen, bokstaffuen och hanswerk, at theras klarheet och werk moste återwenda.

S. Pauli Epistel then Andra

ansichte, så at Jsraels barn icke kunde see vppå thes enda som återwender, vthan thesas sinne äro förstockat. Ty alt in til thenna dagh bliffuer samma teckelse oborttaghet offuer gamla Testamentet, när the läsat, hwilket j Christo återwender. Men in til thenna dagh, tå Moses läsen warder, henger teckelset för thesas hierta. Men om the vmwende sigh til Herran, så worde teckelset borttaghet, Ty Herren är en Ande, Ther nu Herrans Ande är, ther är frijheet. Men nu speglas j oss allom Herrans klarheet medh vpteckt ansichte, och wij warde förklaradhe vthi samma beletet, jfrå then ena klarheten til then andra, såsom aff Herrans Anda.

35

(speglas)
Så som spegelen tagher vthi sigh itt belete, så tagher ock vårt hier-ta j sigh Christi kundskap.

III. Capitel.

Therföre, medhan wij itt sådant embete haffue, effter som oss barmhertigheet wedherfaren är, så warde wij icke försumelighe, vthan flyym ock hemligh skam, och farom icke medh skalckheet, förfalskom ey heller Gudz ord, vthan medh vppenbara sanning bewijsom oss wel för alla människors samwet, j Gudz åsyn.

5

(hemligh skam)
Här stöter han på the falska Apostlar, som vthwertes herlighe synas, Men inwertes äro the fulle med slemheet.

Text rad: 31 *så* saknas; (B. vppå) på; thess. 32 (B. återwender) förgängelighet war; theres; (B. äro förstockat) woro förblindadhe. 32-35 (B. Ty alt . . . återwender) ty ath samma förtäckelse in till thenne dagh bliffuer vtoffuer gamla testamentit, thå the thet läsa, och taghes intit bort, huilkit j Christo åffkommer. 35 (B. Men) vtan; thenne; (B. tå) när; (B. läsen warder) läses. 36 (B. henger . . . hierta) är förtäckelsen thesas hierta offwerlagdt. 36-37 (B. Men . . . sigh) men ther the wardha vmwända. 37 (B. så) thå; (B. worde teckelset borttaghet) taghes förtäckelsen bort; ty ath. 38 *en* saknas; (B. ther) och ther; *nu* saknas. 39 frijheet. 39-40 (B. Men . . . ansichte) men herrans clarheet later sigh * speghla vthi oss, så som vthi en speghel, medh itt oförtäckt ansichte. 40 wardhom; (B. förklaradhe) förwandladhe. 41 belätet; (B. jfrå) vtåff; clarheeten; (B. til) vthi; audra(!). 42 så som; åff.

1 Fierde. 2-7 Therföre (Therföre i kustoden), effter wij sådana embete haffuom, ath gudh haffuer miskundat sigh offuer oss, äro wij intit försumande, vtan bortkastom j frå oss then heemligha blyghd, ey omgående medh snedigheet, ey heller swikligha handlandes gudz oord, vtan oppenbarom sanningen, och bewijsom oss wäl före alla människors samwet, vthi gudz åsyn.

Gloss. rad: 39 (B. speglas) * speghel etc.); speyelen; beläte; knntscap(!).
4 saknas.

til the Corinther

Är nu vårt Euangelium förteckt, så är thet förteckt för
 them som förtapadhe warda, j hwilkom thenna werldennes
 10 Gudh haffuer förblindat the otrognas sinne, at them icke
 skal lysa Euangelij liws aff Christi klarheet, hwilken Gudz
 belete är. Ty wij predike icke oss sielffua, vthan Jesum
 Christum, at han är Herren, Men wij idhra tienare för
 Jesu skol. Ty Gudh är then som bödh liwset vthu mörkret
 15 lysa, och lyyste vthi vår hierta, at jgenom oss måtte vp-
 lysning skee aff Gudz klarheetz kundskap j Jesu Christi
 ansichte.

(werldennes Gudh)
 Dieffuulen är werl-
 dennes Förste och
 Gudh, ty hon tienar
 honom, och är vnder
 honom.

Men wij haffue thenna håffuor vthi leerkaar, På thet at
 then stora krafften skal wara aff Gudhi, och icke aff oss.
 20 Wij warde allestädz trengde, men wij ängsles intet. Wij
 bekymres, men wij giffue oss icke offuer. Wij lijdh för-
 fölielse, men wij warde icke offuergiffne. Wij bliffue vnder-
 tryckte, men wij förgåås icke. Wij vmföre altjdh Herrans
 Jesu dödh på vår lekamen, På thet at ock Jesu lijff må på
 25 vår lekamen vppenbart warda.

(Christi ansichte)
 Christi kundskap, ic-
 ke Mosi ansichte, som
 är Lagsens kundskap,
 Ty genom Christum
 kennom wij Gudh,
 Johan. 6.

Ty wij som leffue, wardom altjdh offuergiffne j dödhen
 för Jesu skol, På thet at ock Jesu lijff skal vppenbart warda
 på vårt dödheligha kött. Så är nu dödhen mechtigh j oss,
 men lijffuet j idher. Effter wij haffue then samma troonnes

Text rad: 8 Aär; wort; förtäckt (frfr. så); förtäkt (frfr. för). 9 wardha; thenne. 10 (B. the otrognas sinne) theras sinne som icke troo wilia. 11, 19, 27, 35 skall. 11 ewangelij; clarheet. 11-12 hwilkin som är gudz beläte. 12 predica. 13 (B. at . . . tienare) för en herra, och oss för idhra tienare. 14 schul; för ty; vthwr. 15 lyste; så ath; (B. jgenom) genom; motte; oplysning. 16 (B. aff . . . kundskap) till ath gudz clarheet må kendt wardha. 18 haffuom; thenne. 19 (B. then stora krafften) krafftenes stoorheet; (B. aff frfr. oss) vthaff. 20 wardhe; (B. allestädz) j alla motto; trenghde; änxlas. 21 (B. bekymres) arbetom; (B. giffue . . . offuer) vpgeffues icke. 22 (B. warde icke offuergiffne) offuergiffues icke ther vthinnan; bliffuom; (B. vndertryckte) bortkastadhe. 23 (B. icke) intit; vmförom. 24 Jesu Christi (frfr. dödh). 24-25 på vår lekamen må. 25 oppenbarat; wardha. 26 leffuom; wardhom. 27 schull; (B. vppenbart warda) oppenbaras. 28 wort; kööt; mectugh; (B. j) vthi. 29 (B. j) vthi; haffuom; troonas.

Gloss. rad: 9-10 *werldennes gud; werlden; för ty; (B. hon tienar) the tiena; äro (r. 5). 16-17 *Christi ansicht; kundscap (r. 2, 4); laghsens; (B. Johan. 6.) Jo. vj.

S. Pauli Epistel then Andra

anda (som scriffuit är, Jagh troor, therföre talar iagh) Så Psal. 116.
troo wij ock, therföre tale wij ock, wetandes, at then som
haffuer vpweckt Herran Jesum, han skal ock vpweckia oss
genom Jesum, och stella oss medh idher. Ty thet skeer
alt för idhra skul, på thet then offuerflödhigha welgerning
(ther monge tacka) skal rijkeligha komma Gudhi til prijs. 35

Therföre förtröttes wij intet, vthan ändoch wår vthwertes
menniskia förgåås, så warder doch then inwertes förnyiat
dagh frå dagh, Ty wår bedröffuelse (then doch timeligh
och lett är) födher j oss een ewigh, och offuer alla mätto
wightigh herlighheet, wij som icke see effter the ting som 40
synas, vthan the som icke synas. Ty the ting som synas,
äro timeligh, men the som icke synas, äro ewigh.

V. Capitel.

Men wij wete, at om thenna hyddonnes wårt iordeska hws
nederslaghet warder, Så haffue wij ena bygning aff Gudhi
bygd, itt hws, icke medh hender giordt, thet ewigt är j
himmelen. Och offuer thet samma sucke wij ock, effter 5
wårt heman som aff himmelen är, Och oss lengtar, at wij
ther medh mäghe offuerklädde warda, doch om wij klädde,
och icke nakne finnes. Ty medhan wij äre vthi thenna hyd-
donne, sucke wij och äre betungadhe, effter wij wilie icke

Text rad: 30 parentestecken saknas; (B. som) såsom; (B. troor) haffuer troodt; och therföre; (B. talar iagh) haffner (!) iach talat. 31 (B. troo wij ock) haffue wij och troodt; talom. 32 vpwäckt; (B. skal ock vpweckia oss) wardher oss och vpwäckandes. 33 (B. stella) säter; (B. medh) ibland; för ty. 33-34 (B. thet . . . skul) migh är alt för idhra schull tilgörande. 34 vppå thet ath; öffuerflödhigha. 35 monga; rikeligha; till. 36 *vthan* saknas; en doch; vthwärt. 37 wardher; inwärtes menniskian. 38 bedröffuelse; timelighen. 39 (B. lett) lät; (B. j) vthi; en, motto. 40 wichtugh. 41 för ty. 42 (2 g.) (B. äro) the äro; timelighen.

1 Femte. 2 *Men* saknas; WJ; wetom. 2-3 (B. at om . . . warder) ath om så är, ath wort iordische heman förgåås ther wij nw till en lithen tijdh vthi boo. 3 hafuom. 4 *bygd* saknas; vthan thet; ewogt. 5-7 (B. sucke . . . warda) sockom wij lengtandes effter ath offuerklädhas medh thet wårt hws som aff himmelen är. 7 clädde. 8 för ty; mädhan; äro; (B. thenna hyddonne) thetta timeligha hwset. 9 (B. sucke . . . betungadhe) beclaghe wij oss betungadhe; (B. effter) för then schul.

til the Corinther

10 affklädde, vthan heller offuerklädde warda, På thet, at thet
dödheligha måtte vpswolghet warda aff lijffuet, Then oss
ther til beredher, thet är Gudh, then oss Andan til pant
giffuit haffuer.

Så äre wij för then skul widh godha tröst altijdh, och
15 wete, at så lenge wij haffue heman vthi lekamenen, så äre
wij icke hema när Herranom, Ty wij wandrom j troonne, och
see honom intet. Men wij haffue tröst, och haffue mykit
meer lust til at vthe wandra jfrå lekamenen, och hema
wara när Herranom. Therföre hwadh wij äre hema, eller
20 vthe wandrandes, winlegge wij oss, at wij måghe honom
teckias. Ty wij moste alle vppenbaradhe warda för Christi
Domstool, på thet hwar och en skal få effter som han
handlat haffuer medhan han leffde, Ehwadh thet är gott
eller ondt. Effter wij nu wete, at Herren är fruchtandes,
25 fare wij sacht medh menniskionar, Men Gudhi äre wij
vppenbare. Jagh hoppas, at wij ock äre vppenbare vthi
idhor samwet.

Wij prijse oss icke åter för idher, men wij giffue idher
tilfelle til at beröma idher aff oss, På thet j någhot haffua
30 skolen emoot them, som sigh effter anseendet, och icke
effter hiertat beröma. Ty äre wij förstrenge, så äre wij

(sachta)

Thet är, Wij tyrannizere icke eller driffue folket medh orett bann eller annat fåfengt regemente, Ty wij fruchte Gudh.

(förstreng)

Thet är, om wij än skarpeligha fare medh folket, så tienom wij doch Gudhi ther vtinnan, Fare wij ock sacht medh them, så görom wij thet them til dienst och wilia, hwilket alt rett och wel giordt är.

Text rad: 10 (B. affklädde) äffclädhas; *heller* saknas; offuerklädde; wardha; (B. På thet) så. 11 dödeligha; motte; wardha; lijffuet; then som. 12 till (frfr. beredher). 12, 29, 51 till. 12 bereedher; (B. Andan til pant) andans pant. 14 ärom; schul. 15 wetom; haffuom; lekamenom. 15-16 (B. så äre . . . när) så wandrom wij och ärom j frå. 16 för ty; troona. 17 (2 g.) haffuom. 18 mera; (B. til . . . wandra) wara vthwandrandes; (B. jfrå) frå; heema. 19 (B. Herranom) gudhi; huadh; ärom; heema. 20 vinleggiom; måghom. 21 täckias; (B. moste) mottom; oppenbåradhe; wardha. 22 (B. på thet) ath; schall; (B. få) vndfå till hans lekamen. 23 (B. handlat) giordt; *medhan han leffde* saknas; (B. Ehwadh thet är) antigen. 24 oondt; fruchtandes. 25 farom; sacta; menniskioner; ärom. 26 oppenbara (frfr. Jagh); (B. ock äre) teslikes äro och; oppenbare (frfr. vthi). 27 idhart. 28 (B. för) före; geffue. 29 tillfelle; (B. aff) vthaff; (B. j) athi. 30 scholen. 30-31 (B. som . . . beröma) som effter anseende och icke effter hiertat beröma sigh. 31-32 (B. Ty . . . Gudhi) huad wij heller * offuertrådhe, så offuertrådhem wij gudhi.

Gloss. rad: 25 *sacta etc.); tyrannizera; driffua; folkit; *orett* saknas; regimente; fructe. 31 (B. förstrenge) * offuertrådhe.); skarpligha; folkit; vthinnan; sacta; till; huilkit; wäl.

S. Pauli Epistel then Andra

thet Gudhi, eller äre wij måttelighe, så äre wij idher måttelighe. Ty Christi kärleek twingar oss så, effter wij thet hälle, at om en är dödh för alla, så äro the alle dödhe, Och han är för then skul dödh för alla, at the som leffua, skola icke nu leffua sikh sielffuom, vthan honom som för them dödh och vpstånden är. 35

(effter kötet)

Christum icke meer kenna effter kötet, är intet kötzlighit meer sökia eller wenta j honom, såsom Lär-iunganar gjorde för hans lidhande, vthan låta benöya sikh åt hans Ord, j hwilkom man haffuer alt thet andeligit och ewigt är.

Så kenne wij nu ingen jfrå thenna tijdh effter kötet. Och om wij än haffue kendt Christum effter kötet, så kenne wij honom doch nu intet meer. Hwar nu någhor är j Christo, så är han itt nytt Creatur, thet gamla är förgånget, Sij, all ting äro nyy worden. Men alt samman är aff Gudhi, then oss medh sikh försonat haffuer genom Jesum Christum, och giffuit oss embetet at predica samma försoning. Ty Gudh war j Christo, och försonadhe werldena medh sikh sielffuom, och förbrådde them intet theras synder, och haffuer beskicket jbland oss försoningennes Ord. 40 45

Så äre wij nu sendningabodh j Christi stadh, Ty Gudh förmanar genom oss, Så bidhie wij nu j Christi stadh, Försonen idher medh Gudh. Ty then ther aff ingen synd wiste, honom haffuer han för oss giordt til synd, På thet wij skulle warda Gudz retferdigheet genom honom. 50

(synd)
Thet är, at han war itt offer för syndena.

VI. Capitel.

Ia, wij såsom medhielpare förmane idher, at j icke vnd-fången Gudz nådh fåfengt. Ty han sägher, Jagh haffuer Jsaie 49.

Text rad: 32 (2 g.) ärom; (2 g.) måtelighe. 33 kärleek. 33-34 (B. effter . . . hälle) thå wij besinne. 34 (B. om) effter; (B. dödh) dödher; (B. för) före; (B. så äro the) therfore woro the och. 35 schul; dödher; (B. för frfr. alla) före; schola. 36 (B. nu) her effter; vtan. 37 dödher. 38 kennom; (B. jfrå) frå; thenne; kötit. 39 (B. Och om wij än) therfore en doch wij; haffuom; kötit; kennom. 40 doch honom; nu (frfr. intet) saknas. 41 creatwr; gambla; förgånghit. 42 ny; wordhen; saman. 44 embetit. 46 beskicket. 47 ibland; oordh. 48 ärom; (B. sendningabodh . . . stadh) på Christi weghna hans sendningebudh; (B. Ty) effter som. 49 bedhie; (B. j Christi stadh) på Christi weghna. 50 (B. aff) vthaff. 51 (B. för) före; på thet ath; schullom. 52 wardha; rettferdigheet.

1 Siette. 2 en medhielpare; förmana; (B. at j) athi. 3 nådhe.

Gloss. rad: 38 *effter kötit etc.); kötit; (B. wenta j) wacta på; läriungana; vtan; låta; ååt; oordh; andelighit; ewogt. 51 *synd etc.).

til the Corinther

bönhördt tigh j behagheligh tijdh, och iagh haffuer holpet
 5 tigh på salighetennes dagh. Sij, nu är then behaghelighe
 tijdhen, sij, nu är salighetennes dagh. Läter oss ingom j
 någhon måtto förarghelse giffua, På thet vårt embete må
 ostraffat bliffua, Vthan läter oss j all ting bewisa oss såsom
 Gudz tienare.

10 J stoort tolamodh, j bedröffuelse, j nödh, j ångest, j slagh,
 j fångelse, j vproor, j arbete, j wako, j fasto, j reenleffnat, j
 förstånd, j longmodigheet, j mildheet, j then helgha Anda, j
 en oskrymtat kärleek, j sanningennes ord, j Gudz krafft
 15 genom retferdighetennes wapn, til höghra sidhon, och til
 then wenstra, genom äro och smäleek, genom ondt rychte
 och gott rychte. Såsom bedraghare, och doch sanferdighe,
 såsom okende, och doch kende, såsom the ther döö, och sij,
 wij leffuom. Såsom nepste, och doch icke dräpne, såsom be-
 20 doch monga rikka görande, såsom intet haffuande, och doch
 all ting äghande.

O j Corinther, vår munn haffuer öpnat sigh til idher, vårt
 hierta är gladt. För våra skul behöffue j icke ängslas, Men
 at j ängslens, thet göre j aff een hierteligh mening. Jagh
 25 talar medh idher såsom medh mijn barn, at j ock så steller
 idher emoot migh, och warer ock så gladhe.

Dragher icke vthi ook med the otroghna. Ty hwadh haff-

(ängslas) Aff then för-
 ra Epist. woro the
 Corinther forskreckte,
 och harmadhes, at the
 Apostlen förtörnat ha-
 dhe. Nu tröster han
 them, och sägher at
 hans hierta och munn
 är gladh och vth-
 breedd. Ther före
 skulle the icke wara
 ängse eller harmas, så-
 som han wore them
 ogunstigh, Men at the
 harmadhes ther offuer,
 war icke vrsaken när
 honom, vthan såsom
 from barn harmadhes
 the aff it gott hierta,
 ther thet intet behöff-
 des.

Text rad: 4 bönhört; tich; (B. j) vthi en; hafuer; hulptit. 5 tich; salughe-
 tennes. 5-6 en behagheligh tijdh. 6 salughetenes; dagher; later. 7 motto; för-
 argilse; geffua; vppå thet ath. 8 vtan; lät; beuisa; (B. såsom) som. 10 stoort; tola-
 moodh; bedröffuelse. 11 fengilse; wakw; reenliffuat (!) (-liffnat i kustoden). 12
 (B. förstånd) klokheet; långmodugheet; (B. j frfr. en) vthi. 13 kärleek; oordom;
 crafft. 14 retferdighetenes. 14 (2 g.), 22 till. 14 höghre; sidhan. 15 wenstre;
 (B. äro) prijs; smäleek; oondt; rykte. 16 rykte; bedräghare; doch lekawäl; (B. san-
 ferdighe) trofaste. 17 okände; doch lekawäl kände; (B. the ther döö) döendes. 18
 näffste; (B. dräpne) dödadhe. 19 alltijdh; fatighe; 20 rikka; görandes; haffuandes.
 21 äghandes. 22 mwn. 23 (B. är gladt) haffuer vthwidgat sigh. 23-24 (B.
 För . . . mening) j ären icke ängsle vthi oss, vthan j ängslens vthi idhor eghen
 hierta. 25 så som; *mijn* saknas. 25-26 (B. at j . . . gladhe) the ther lijka löön
 medh oss haffua skola, vthwidgher och j idher. 27 *vthi* saknas; medh; huadh.

Gloss. rad: 23 saknas.

S. Pauli Epistel then Andra

uer retferdigheten bestella medh oretferdigheten? Eller hwadh deelachtigheet haffuer Liwset medh mörkret? Eller huru förlijka sigh Christus och Belial? Eller huadh deel haffuer then troghne medh them otroghna? Eller huru kommer Gudz Tempel offuer eens medh affgudhar? Ty j ären leffuande Gudz Tempel, såsom Gudh sägher, Jagh wil boo vthi them, och wandra vthi them, Och iagh wil wara theras Gudh, och the skola wara mitt folck. Therföre går vth jfrå them, och skiliens jfrå them, sägher HERREN, och kommer intet widh thet oreent är, och så skal iagh vndfå idher, och wara idhar Fadher, och j skolen wara mine söner och döttrar, sägher alzwollighe HERREN.

Leuit. 26.

Jsaie 52.

35

10

VII. Capitel.

(andans)
Thet är, Läronnes
och troonnes besmit-
telse, såsom the falske
Apostlar lärde.

Efter wij nu haffue sådana löffte, mine käreste, så görom oss rena aff all kötzens och andans besmittelse, fulbordandes helgelsen j Gudz reddhogha. Fatter oss, wij haffue ingom giordt skadha, wij haffue ingen bedraghet, wij haffue ingen beswiket. Sådana sägher iagh icke til at fördöma idher, Ty iagh sadhe idher tilförenna, at j ären j wår hierta til at döo och leffua medh idher. Jagh haffuer mykin tröst til idher. Jagh berömer migh mykit aff idher. Jagh är vpfyldt medh hugswalelse. Jagh är vthi osäyeligha glädhe, j all wår bedröffuelse. Ty när wij komom vthi Macedonien, tå hadhe

Text rad: 28 rettferdugheten; orettferdugheten. 29 huadh; deelactugheet. 30 (B. förlijka . . . Belial) dragher Christus offer eens medh Belial. 31 trooghne; (B. them) then; otrooghna. 31-32 (B. kommer . . . medh) bekommer gudz tempel medh. 32 För ty. 33 leffuandes; will. 34 will; theres. 35 går. 35-36 (B. vth jfrå them) wthwr theras hoop. 36 j frå; herren (gemena). 37 wedh; schall; (B. vndfå) vndfånga. 38 (B. idher Fadher) idher för fadher; scholen; mina. 39 alzwollogher; herren (gemena).

1 Siwnde. 2 lyffte; (B. mine käreste) käreste wener. 3 reena; alla; kötzsens; fullbordandes. 4 (B. helgelsen) helgheten; (B. j) vthi; reddugha; haffuom. 5 (B. skadha) emoot; (2 g.) haffuom; (B. bedraghet) förleedt. 6 beswikit; (B. til at fördöma idher) idher till straffelse. 6, 7, 8, 15, 24, 28, 34, 48 till. 6 för ty. 7 tillförenna; (B. at j) athj; (B. j frfr. wår) vthi; wårt; döo medh idher. 10 (B. hugswalelse) hughnat; glädhi; (B. j) vthi; allo; bedröffuelse. 11 Macedoniam.

Gloss. rad: 3 saknas.

til the Corinther

vårt kött ingen roo, vthan alstädhes worom wij vthi be-
dröffuelse, vthwertes strijdh, inwertes reddhoghe. Men Gudh
som hugswalar them som förtryckte äro, han hugswaladhe
15 oss genom Titi tilkommelse.

Doch icke allenast genom hans tilkommelse, vthan jemwel
genom then hugswalelse han fått hadhe aff idher, Och för-
kunnadhe oss idhra åstundan, idhar grååt, idhart nijt om
migh, så at iagh bleff än tå ytermerna gladh. Ty thet iagh be-
20 dröffuadhe idher medh mitt breff, thet ångrar migh intet.

Och om thet än ångradhe migh, Doch medan iagh seer, at
samma breff haffuer til ewentyrs en tijdh longt bedröffuat
idher, så frögdar iagh migh nu, Jcke ther aff, at j worden
bedröffuadhe, vthan at j worden bedröffuadhe til bätring.

25 Ty j ären bedröffuadhe wordne effter Gudz sinne, så at j
ingen skadha lidhit haffuen aff oss j någhor måtto. Ty then
sorgh som är effter Gudz sinne, hon kommer åstadh bätring
til saligheet, then man icke ångrar, Men werldennes sorgh,
hon kommer åstadh dödhen.

30 Sij, thet samma at j bedröffuadhe worden effter Gudz
sinne, hwilken vmsorgh thet haffuer giordt j idher, Ja san-
nerligha vrsekt, miszhagh, reddhogha, åstundan, nijt, hemd.
Ty j haffuen bewisat j all stycker, at j rene ären vthi then
saken. Therföre ändoch iagh screff idher til, så är thet likwel
35 icke skeedt för hans skul som skadhan giordt hadhe, Jcke
heller för hans skul som skadhen skeedd war, Vthan för then

Text rad: 12 kööt; alstedhes; *wij* saknas; bedröffuilse. 13 vthwärt; strijd; in-
wärt; reddugha; uen(!). 14 (B. hugswalar) tröster; förtrycte; (B. hugswaladhe)
tröstadhe. 15 (B. genom) medh; tillkommelse. 16 (B. icke) ey; alleena; (B. genom)
medh; vtan; jemwål. 17 (B. genom) för; (B. hugswalelse) hughnat; (B. fått) fångit;
(B. aff) vthaff. 18 gråt. 19 bleeff; för ty; bedröffde. 21 (B. Och . . . migh) än doch
thet ångrat hadhe; (B. Doch medan) för then schull. 22 breff; *til ewentyrs* saknas.
22-23 (B. en tijdh . . . idher) bedröffuat idher till någhon tijdh. 23 (B. så) doch;
frögddar; icke; (B. at j) athi; (B. worden) woren. 24 vtan; (B. at j) athi; (B. wor-
den) woren. 25 *Ty* saknas; *wordne* saknas. 26 scadha; någhon; motto. 27 sorg.
28 salugheet; sorg. 30 huru thet samma; (B. at j) athi; bedröffuadhe; (B. worden)
woren. 31 (B. hwilken) huad; vmsorg; (B. j) vthi; sanneligha. 32 vrsecht; rädd-
ugha; hempd. 33 för ty; alle; reene. 34 endoch; lekawål. 35 schul; (B. skadhan)
orett; (B. Jcke) ey. 36 schul; (B. skadhen) orett; skeedt.

S. Pauli Epistel then II.

skul, at idhor flijt til oss skulle vppenbar warda när idher för Gudhi.

Therföre haffue wij nu fått hugswalelse, ther aff at j hugswaladhe ären, doch än mykit meer haffue wij gladt oss för Titi frögd skul. Ty hans ande wardt wedherquekt aff allom idher. Hwadh iagh haffuer berömt migh om idher för honom, thet blyies migh intet, Vthan såsom wij all ting j sanningen haffue idher sagdt, så är ock wår berömelse för Tito sann worden, Och hans hierta är offuermåtton wel til sinnes om idher, tå han tencker på allas idhra lydhno, huruledhes j vndfingen honom medh reddhogha och bäffuan. Jagh frögdar migh, at iagh alt gott må försee migh til idher.

VIII. Capitel.

Iagh gör idher kunnogt, käre brödher, om then Gudz nådh som giffuin är vthi the Församlingar, som äro j Macedonien, Ty theras glädhe är osäyelighen, tå the genom mykin bedröffuelse bepröffuadhe wordo, och ändoch the ganska fatigtige woro, haffua the likwel rijkeligha giffuit j all eenfalligheet. Ty the woro welwilioghe effter allo sinne macht, och offuer sina macht (thet betyghar iagh) bidhiandes oss medh mykin förmaning, at wij anamma wille welgerningen, och tienstennes deelachtigheet som skickat war til helghonen.

Text rad: 37 schul. 37-38 (B. idhor flijt . . . Gudhi) wår vmsorg om idher motte idher kunnogh wardha, then wij haffue om idher för gudhi. 39 (B. Therföre) För then schul; (B. hugswalelse) hughnat; (B. at j) athi; (B. hugswaladhe) hughnadhe. 40 hafuom. 41 skull; för ty; wart; wedherqwäkt. 42 huad; berömat. 43 så som. 45 wordhen; hans innerligha hierta; (B. offuermåtton) ganska stoorligha. 45-46 (B. wel . . . idher) benegdt til idher. 46 täncker; alles idhres. 47 reddugha; fröghdar. 48 (B. alt . . . försee) j all stycke må förtrösta.

1 Ottonde. 2 JAch. 3 giffuen; församblinger; Macedoma (!). 4 theres; glädhi; (B. är) war; bedröffuelse. 5 (B. bepröffuadhe wordo) försöchte woro. 5-7 (B. och ändoch . . . eenfalligheet) och theras diwpa fatighdom haffuer offuerflödhat såsom en rikedom j allo eenfalligheet. 7 för ty; (B. welwilioghe) redhaboghne; (B. sinne) theres; mact. 7-8 (B. och offuer . . . iagh) (står iach them till) och öffuer theras mact. 8 bedhiandes. 10 tiemstens (!); deelactugheet; skickat. 10, 17, 39, 44, 46 (2 g.), 53, 57 till.

til the Corinther

Och icke som wij hadhe hoppas vthan the gåffuo sigh sielffua först Herranom, och sedhan oss, genom Gudz wilia, At wij mostom förmana Titum, at såsom han hadhe tilförenna begynt, så skulle han ock nu fulfölia sådana godhwiliogheet

15 när idher.

Men såsom j vthi all stycker rijke ären j troo, och j ordom, och j förstånd, och j all flijt, och j idhor kärleek til oss, så flyyr thet så, at j ock j thenna idhor vndsetning rijke ären. Jcke så at iagh biudher idher någhot, vthan effter andre så

20 winleggia sigh, försöker iagh ock idhar kärleek, om han sanskylligh är. Ty j weten Herrans Jesu Christi godhwiliogheet, at ändoch han war rijk, wardt han likwel fattigh för idhra skul, På thet j genom hans fattigdom skullen rijke warda.

25 Mitt råd h giffuer iagh här vthi, Ty thet är idher nyttigt, effter j för itt år sedhan hadhen begynt, icke allenast göra, vthan jemwel wilia. Fulfölien nu medh gerningenne såsom j begynten, at såsom wilien war redhoboghen, så fulfölier ock aff thet j förmågghen, Ty tå wilien är först godh, så är

30 han tacknemligh, effter then deel han haffuer, och icke effter thet han icke haffuer.

Jcke skeer thetta j then mening, at andre skola haffua noogh, och j trång, vthan at thet skal gå lijka til, at idhar rijkedom tienar theras fattigdom j thenna dyra tijdh, och

35 theras rijkedom hielper idhar fattigdom, På thet lijka tilgå skal, Som scriffuit är, Then ther mykit samladhe, han hadhe

Exodi 16.

(begynt)

J woren the förste som thet willen och giorden.

Text rad: 11 hadhe hoppat; vtan. 13 tillförenna. 14 schulle; nw och. 16 rike; oordhom. 17 (B. förstånd) klokheet; kärleek. 18 flyr; (B. at j) athi; thenne; idher; (B. rijke) ympnoghe. 19 icke; biwdher; vtan. 20 (B. idhar) idhan; kärleek. 21 then sanskyllughe. 22 än doch; rijker; wort; lekawel; fatigh. 23 schul; på thet ath; fatighdoom; schullen. 24 wardha. 25 Mit; geffuer; her; (B. vthi) vthinnan; för ty; nyttugt. 26 år; (B. icke) ey; alleena. 27 vtan; iemwäl. 28 redhaboen. 29 för ty. 30 tacknämelighen. 32 (B. j) vthi. 32-33 (B. haffua noogh) lijsa haffua. 33 (B. vthan . . . til) vthan så kräffner (!) jempnheeten. 34 (B. rijkedom) ympnogheet; (B. fattigdom) torfftugheet; thenne. 35 theres; (B. rijkedom) ympnogheet; idhra; (B. fattigdom) torfftugheet; på thet ath. 35-36 (B. lijka tilgå skal) jempnheet skee schall. 36 scriffuat; (B. samladhe) sammanladhe.

Gloss. rad: 26 * begynt etc.); första; giorden.

S. Pauli Epistel then II.

intet offuerlöpse, Och then ther litet samladhe, honom fatadhes intet. Men Gudhi ware tack, som sådana flijt giffuit haffuer vthi Titi hierta til idher. Ty han toogh then förmaning på sigh, Ja sannerligha, han war så flitigh, at han ⁴⁰ toogh sigh före sielfwiliandes fara til idher.

Men wij haffue sendt medh honom en brodher, then prijs haffuer j Euangelio j alla Församlingar. Och icke thet allenast, vthan han är ock skickat aff Församlinganar, til at wara vår fölieslaghe til thenna vndsetning, som bestelles aff oss ⁴⁵ Herranom til äro, och idhar godha wilia til prijs. Och förwarer, at oss ingen straffa kan för thenna rijka vndsetning skul, som aff oss bestelt warder. Och seer ther på, at thet redheligha tilgåår, icke allenast för Herranom, vthan ock för menniskiom. ⁵⁰

Och haffue wij sendt medh honom vår brodher, then wij ofta bepröffuat haffue j mong stycke, at han flitigh är, och nu mykit meer flitigh. Och försee wij oss stoorligha til idher, ehwadh thet är, för Titi skul (hwilken min stalbrodher och medhielpare är när idher) eller för våra brödher skul (som ⁵⁵ äro Församlinganars Apostlar, och Christi ära) Låter nu skjijna någhon bewijsning til idhar kärleek och vår berömelse aff idher, på them, Ja ock vppenbarligha för Församlinganar.

Text rad: 37 (B. offuerlöpse) offuerlöpande; litit; sambladhe. 38 och intit; *Men* saknas; wari; (B. flijt) winlegning. 40 sanneligha. 41 ath fara. 42 haffuom; (B. then) ther. 43 (B. haffuer) hadhe; vthi euangelio; församlingar; alleena. 44 skikkat; församlinganar. 45 (B. fölieslaghe) föliäre vthi vår wandring; (B. til) j. 46 (B. Herranom til äro) till herrans äro; (B. och idhar . . . prijs) och till idher hiertes welwiliogheet. 47 thet ath; (B. straffa kan) straffar; (B. rijka vndsetning) ympnogheet. 48 *skul* saknas; (B. som . . . warder) som wij aff stadh kommom. 49 tillgår; alleena; vtan. 51 haffuom. 52 hafuom; är flitigh. 53 mera. 53-54 (B. Och . . . thet är) och thet haffue wij giordt för then stoorä tröst schull, som wij haffuom till idher. 54 bådhe för; schul; hwilkin. 55 (B. eller) och så; the andra våra; schul. 55-56 Parentestecken saknas. 56 församlingarnes; (B. ära) prijs. 57 kärleek. 58 (B. aff) vthaff; *på them* saknas; oppenbarligha; församlinganar.

IX. Capitel.

Om then vndsetning, som skeer helghonen, är icke behoff,
 at iagh scriffuar idher til, Ty iagh weet idhar godwilia, aff
 hwilken iagh berömer migh jbland them j Macedonien, at
 5 Achaia war redho för itt åar sedhan. Och idhart effterdöme
 vpweckte monga. Doch haffuer iagh sendt thenna brödhher
 ther före, at wår berömelse om idher, icke skal fåfeng wara
 vthi thetta ärende, Och at j ären redho, såsom wij haffue
 sagdt om idher, På thet om the aff Macedonien medh migh
 10 komma, och finna idher icke redho, at wij (iagh wil icke
 säya, j) icke tå skolen få een blygd aff sådana berömelse.

Syntes migh ock aff nödhen wara, at förmana brödherna,
 at the först foro til idher, och tilreedde then vndsetning som
 tilförenna vthloffuat war, at hon ligger redho, såsom een
 15 godh vndsetning, och icke som någhon karigheet. Men thet
 sägher iagh, Then som sparligha såår, han skal ock sparligha
 vpskåra. Och then som såår j welsignelse, han skal ock vp-
 skåra j welsignelse. Hwar och en som han sielff wil, icke
 medh olust eller aff twång, Ty en gladhan giffuare elskar
 20 Gudh.

Gudh är mechtigh så laghat, at allahanda nådh rijkeligha
 bliffuer j idher, at j vthi all ting nogh haffuen, nogh mechtighe
 til alla godha gerningar. Såsom scriffuit är, Han haffuer

Psal. 112.

Text rad: 1 Niyonde. 2 vnsetning; (B. skeer) göras schall till; helgonen; behooff.
 3 til saknas; (B. idhar godwilia) idher hiertas godhwiliogheet. 4 huilka; j bland;
 Macedonia. 5 beredho; år; sedan. 6 vpwäcte; doch lekawäl; (B. haffuer iagh) haffuom
 wij. 7 therföre; berömilse; schall. 8 Och saknas; (B. at j) athi; beredho. 9 Mace-
 donia. 10 (B. icke redho) oberedho. 10-11 (B. at wij . . . berömelse) ath wij icke thå
 schola få en blygd (iach will icke säya j) effter wår berömelses wissheet. 12 mich;
 (B. aff nödhen) nyttugt; brödhrena. 13, 23, 26, 32 till. 13 tillreedde; vnsetning.
 14 tillförenna; en. 15 (B. godh) godwiliogh; (B. karigheet) affsnikning. 16 sår.
 16-17 (B. skal ock sparligha vpskåra) wardher och sparligha vpskårande. 17 sår;
 wälsignilse; (B. skal ock vpskåra) wardher och vpskårande. 18 (B. j) vthi; wäl-
 signilse; (B. som . . . wil) såsom han haffuer sigh sielff föresatt i sitt hierta. 19
 (B. olust) sorg; (B. twång) nödh; för ty; geffuare. 21 Gudh han; mechtugh; såå;
 (B. laghat) fiiyat. 21-22 (B. allahanda . . . idher) alla welgerninga offuerflödandes
 wardha medh idher. 22 (2 g.) noogh; (B. haffuen) haffuandes bliffuen; mech-
 tughe. 23 (B. Såsom) som.

S. Pauli Epistel then II.

vthströdt och giffuit the fattigha, hans retferdigheet bliffuer
j ewigh tijdh. Men then som recker sädhesmannenom thet 25
han sår, han skal ock reckia idher brödheth til at äta, och
skal föröka idhra sädh, och låta wexa idhra retferdigheetz
frucht, at j rijke bliffuen j all ting, vthi eenfalligheet, hwilken
j oss werckar, at Gudhi skeer tack.

(enfalligheet)
At welgerningar icke
skee för någhon
nytto, löön eller prijs
skul, vthan aff blott
och frij kärleek.

Ty thenna vndsetning som görs helghonen, icke allenast 30
vpfyller then brist som helghonen haffua, vthan jemwel
offuerflödher ther til, at monge tacka Gudhj, the som thenna
hielp wel teckes, och prisa Gudh för idhor vnderdånigha
bekennelse j Christi Euangelio, och för idhra eenfalligha
medhdelan medh them och allom, och teslikes j theras böner 35
för idher, Hwilka ock lengta effter idher, för then offuer-
swinnande Gudz nådh, som är j idher. Men Gudhi ware
tack för sina osäyeligha gåffuo.

X. Capitel.

Men iagh Paulus förmanar idher genom Christi sachtmodig-
heet och mildheet, Jagh som ringa är, när iagh är när idher,
men fråwarande är iagh dristigh widh idher. Men iagh be- 5
dher idher, at iagh icke skal nödhgas närwarandes handla
dristeligha, och bruka then dierffheet, som man migh tilleg-
ger, emoot någhra som oss rekna såsom wij wandradhe effter
kötet, Ty ändoch wij wandre j kötet, likwel stridhe icke wij

Text rad: 24 them fatigha; rettferdugheet. 25 *Men* saknas. 26 sår; (B. skal ock reckia) räcker och; brödhit. 27 (B. skal föröka) wardher förökandes; säädh; (B. låta) läter; rettferdugheetz. 28 frucht; eenfallugheet. 29 (B. j) vthi; (B. werckar) åff stadh kommer. 30 thenne; vndsetning; helghonen; (B. icke) hon ey; allenest. 31 vtan; jemwål. 32 (B. offuerflödher) räcker; (B. Gudhj) gudh; thenne. 33 wål; täckes; (B. prisa) ära; idhert; vnderdånighe. 34 (B. j) till; euangelium; eenfallugha. 35 medhdeelan. 36 hwilkom och lenghtar. 37 *Men* saknas. 38 osäyellgha (!).

1 Tiyonde. 2 samme Paulus. 2-3 mildheet och sachtmodugheet. 3 iach-som (!); en ringa man. 4 (B. fråwarande) j fråwarone; dristugh. 5-7 (B. at iagh ... tillegger) ath iach genom then förtröst medh hwilko iach rächnas dristugher wara, icke skall nödhgas dristug wara. 7 räkna; (B. såsom) som; wandradhom. 8 (2 g.) kötit; lekawål (B. icke wij) wij icke.

Gloss. rad: 28 *vthi eenfallug.; skull; kärleek.

til the Corinther

effter kötet. Ty wår krigswapn äro icke kötzligh, vthan
 10 mechtigh för Gudh, at nedherslå feste, medh hwilko wij
 kulslå the anslag och all högheet, som sikh vphäffuer emoot
 Gudz kundskap, och til fånga taghe alla förnufft vnder Christi
 lydhno, Och äro redhobogne at hempnas alla olydhno, när
 idhor lydhna fulbordat är. Döme j effter ansichtigt?

15 Om någhor förläter sikh ther på, at han hörer Christo til,
 han tencke thet ock medh sikh sielff, at såsom han hörer
 Christo til, så höre ock wij Christo til. Och om iagh ock
 någhot meer berömde migh om våra macht, hwilka Herren
 oss giffuit haffuer, idher til förbättring, och icke til förderff,
 20 wille iagh än tå icke blyias. Men thetta sägher iagh, på thet
 j icke skolen tenckia, at iagh hadhe welet förskreckia idher
 medh breff. Ty breffuen (säya the) äro swäär och starck,
 men lekamligha närwarelsen är swagh, och orden förachte-
 ligh. Then sådana är, han tencke, at sådana som wij äro
 25 medh orden j breffuen fråwarande, så äro wij ock wel medh
 gerningen närwarande.

Ty wij thore icke settia eller rekna oss jbland them, som
 sikh sielffua prijsa, Men effter the mäta sikh widh sikh
 sielffua, och hålla allena aff sikh sielffua, förstå the intet.

30 Men wij beröme oss icke offuer måtton, vthan allena effter
 reglonnes mått, medh hwilko Gudh haffuer oss affmätet itt
 mått til at hinna ock alt in til idher. Ty wij förstreckiom oss

(offuer måtton)

Wij wille icke alt för
 wijdt beröma oss, om
 wij icke alt in til idher
 kompne wore, såsom
 the andre göra, och
 beröma sikh aff an-
 nars manz arbete, Thet
 vårt är.

Text rad: 9 (B. effter kötet) j kötzlighe wijsz; för ty; krigswapn; vtan.
 10 mechtugh; hwilke. 12 (B. kundskap) kennilse. 12, 15, 17, 19, 32 (2 g.),
 33, 34 till. 12 taghom. 13 redhaboen till. 14 idher; fulboordhat; (B. Döme)
 See. 15 förlater; (B. på) vppå. 16 tenkie; sielffuom. 17 höröm; (B. Och ...
 ock) Och vm så wore ath iach. 18 hwilken; (B. Herren) gudh. 19 haffuer giffuit
 oss; *idher* saknas; till (frfr. förbättring); förderffning. 20 en; *Men* saknas; (B.
 thetta) thet; på thet ath. 21 (B. j icke ... förskreckia) iach icke skall synas wilia
 förskreckia. 22 för ty; swår. 23 (B. lekamligha) personlighe; oordhen; (B. för-
 achteligh) ringa actat. 24 (B. tencke) må tenkia. 25 oordhen; (B. fråwarande)
 j fråwårelsen; *wel* saknas. 26 (B. närwarande) när wij tilstādhes äro. 27 (B. Ty
 ... them) Wij kunne icke lijdhath wij setia oss in ibland them eller wara theres
 like. 28 (B. Men effter) för ty thå; (B. widh) effter. 29 (B. hålla allena aff) be-
 wäggha sikh wedh. 30 måton; alleena. 31 reghlenes; måt; åffmätit. 32 måt;
alt saknas; (B. Ty) ty ath; försträckiom.

Gloss. rad: 30 saknas.

S. Pauli Epistel then II.

icke offuer måtton, lijka som wij icke hint hadhe in til idher, Ty wij äre jw ock kompne alt in til idher medh Christi Euangelio, icke berömandes oss offuer måtton aff annars 35 manz arbete. Förhoppandes at skee skal, tå idhor troo begynnar wexa vthi idher, at wij effter våra reglo wylie widhare komma, och predica ock them Euangelium, som boo vth om idher, och icke beröma oss aff thet genom fremmande reglo tilreedt är. Men then sigh berömer, han beröme sigh Jerem. 9. j Herranom. Ty then som loffuar sigh sielff, han är icke 1. Corint. bepröffuat, Vthan then Herren loffuar.

XI. Capitel.

Iagh wille, at j migh någhot litet lijdhä willen vthi mijn fåwitzsko, Doch j lijdhē migh wel. Ty iagh nijtelskar idher j Gudz nijt, Ty iagh haffuer fest idher enom man, på thet iagh skulle flyy Christo een reen jungfrw. Men iagh fructar, 5 at til ewentyrs icke skeer, at såsom Ormen besweek Euam Gene. 3. medh sijn ilfundigheet, så warda ock idhor sinne förwend jfrå enfälligheten j Christo. Ty, om then som til idher kommer, predicar idher en annan Jesum, then wij icke predicadhe, Eller om j vndfåån en annan Anda then j icke vndfått haffuen, 10 Eller itt annat Euangelium thet j icke anammat haffuer, så lijdhē j them medh retto.

Ty iagh håller migh icke ringare, än the höghe Apostlar

Text rad: 33 måton; (B. lijka) likerwijs; hindt; hadhom. 34 Ty saknas; äro; ock saknas; (B. kompne) kommen. 34-35 euangelio Christi. 35 måton; (B. aff) vthaff. 36 mandz; förhopandes; skall. 37 reghlo. 38 komma, och ytermers prijs winna, och; ock saknas; euangelium(!). 39 åff. 40 reghlo. 41 (B. then) han.

1 Ellofte. 2 JAch; mich; jw någhot; litit; lidha; min. 3 lidhen; mich; wäl. 3-4 (B. nijtelskar . . . nijt) elskar idher j gudz kerleek. 4 (B. Ty iagh haffuer) och haffuer; fäst; manne; på thet ath. 5 fly; en; jomfrw; fructar. 6, 8, 24, 29, 44 till. 6 äwentyrs; (B. icke skeer) må komma; så som; ormen han; (B. besweek) försweek. 7 sin; illfundigheet; såå; wardha; idher; förwänd. 8 (B. jfrå) frå; eenfälligheten; (B. Ty, om) Ther före om såå är, ath. 10 (B. om) om så är ath; vndfån; (B. vndfått) vnfångit. 11 annammat; (B. haffuer) hadhen. 12 (B. så . . . retto) så hadhen j retteligha lidhit. 13 För ty; mich.

til the Corinther

äro, och ändoch iagh är enfälligh j talet, så är iagh doch icke
 15 enfälligh j förståndet, Doch wij äre nogh kende allestädz när
 idher. Eller haffuer iagh syndat, at iagh haffuer förnedrat
 migh, på thet j skullen vphögde warda? Ty iagh haffuer
 förkunnat idher Euangelium vthan löön. Andra Försam-
 20 lingar haffuer iagh beröffuat, och taghit löön aff them, ther
 iagh idher medh tiente. Och tå iagh war när idher, och
 migh fattadhes någhot, förtungadhe iagh ingen, Ty hwadh
 migh fattadhes, vpfylte the brödher som kompne woro aff
 Macedonia. Och j all ting hölt iagh migh, at iagh ingom
 war til tunga, Och wil än nu så hålla migh.

25 Så wist som Christi sanning är j migh, så skal thenna be-
 römelse migh icke förtaghen warda vthi Achaie landzendar.
 För hwadh saak? Therföre at iagh icke elsker idher? Gudh
 weet thet. Men thet iagh gör, thet wil iagh ock göra, På
 thet iagh skal förtagha them tilfellen, som tilfelle sökia til
 30 at beröma sikh, at the äro såsom wij. Ty sådana falske Apost-
 lar och bedräghelige arbetare tagha sikh vppå Christi Apost-
 lars person. Och thet är ock icke vnder, Ty ock sielffuer
 Satan förskapar sikh vthi liwsens Ängel. Therföre är icke
 vnder, at hans tienare ock så förskapa sikh, lijka som the
 35 ther wore retferdighetennes predicare, hwilkas ende skal
 warda efter theras gerningar.

Åter sägher iagh, at ingen skal tenckia at iagh är fåwitsk,
 Annars tagher migh ock så som en fåwitsk man, at iagh ock

(förtaghen)

Såsom itt rinnande
 watn, skal mijn berö-
 melse ock haffua sitt
 lop, och oförtaghen
 framgå.

Text rad: 14 *äro* saknas; (B. enfälligh) oförfaren. 14-15 (B. så är ... för-
 ståndet) doch likawell icke j cloocheeten. 15 (B. Doch) men; ärom; noogh;
 (B. allestädz) j all ting. 16 förnedhrat. 17 mich; vppå thet ath; (B. vp-
 högde) förhöghde; wardha. 18 (B. förkunnat ... löön) idher förgeffues för-
 kunnat euangelium; församlingar. 21 (B. migh fattadhes någhot) war wedher-
 torfftugh; för ty; hwat. 22 kompue(!); åff. 24 twnga; will; holla. 25 thenne;
 berömilse. 26 (B. förtaghen) vndertaghen; wardha; (B. landzendar) land. 27
 sak; Ther före. 28 *ock* saknas. 28-29 på thet ath. 29, 37, 68 skall. 29 tilfellen;
 tilfelle. 30 så som; falska. 31 bedrägheliga; Apostlers. 32 persona; (2 g.) *ock*
 saknas; för ty. 32-33 (B. sielffuer Satan) dieffwlen sielff. 33 förscapar; ängill;
 ther före. 34 vnder; såå; förscapa; (B. lijka) likerwijsz. 35 *ther* saknas; retfer-
 dughetenes; huilkers. 35-36 (B. skal warda) bliffuer. 37 Åter; segher. 38 mich.

Gloss. rad: 26 saknas.

S. Pauli Epistel then II.

någhot litet må beröma migh. Thet iagh nu talar, thet talar
 iagh icke såsom j Herranom, vthan såsom j fåwitskheet, 40
 effter wij äro kompne vthi berömelse, Effter nu monge be-
 röma sigh aff kötet, wil ock så iagh beröma migh, Ty j för-
 draghen gerna the fåwitska, effter j ären sielffue wijse. J
 fördraghen, om någhor gör idher til trälar, om någhor idher
 vpäter, om någhor idher jfrå tagher, om någhor förhäffuer 45
 sigh offuer idher, om någhor idher slår j ansichtet. Thet
 sägher iagh effter smäligheet, såsom wij wore swaghe wordne.
 Hwadh nu någhor vppå dristar (iagh talar j fåwitsko) ther
 på dristar iagh ock. The äro Ebreer, så är iagh ock. The äro
 Jsraeliter, iagh ock. The äro Abrahams sädh, iagh ock. 50
 The äro Christi tienare (iagh talar j fåwitsko) iagh är fast
 meer. Jagh haffuer meer arbetat. Jagh haffuer meer hugg
 fått. Jagh haffuer oftare warit fången. Offta warit j död-
 z nödh. Aff Judomen haffuer iagh fem resor fått fyratiyo slagh,
 itt mindre. Tree resor haffuer iagh warit stupat medh rijsz. 55
 Ena reso stenat. Tree resor haffuer iagh warit skepbrotta.
 Natt och dagh haffuer iagh warit j haffzens diwp. Jagh haff-
 uer offta ferdas. Jagh haffuer warit j farligheet j flodher.
 J farligheet jbland mordare. J farligheet jbland Judanar. J
 farligheet jbland Hedhninganar. J farligheet j städherna. J 60
 farligheet j öknenne. J farligheet på haffuet. J farligheet

(smäligheet)
 Thet är, Wij skickom
 oss nu såsom the ther
 swaghe äro, huilka j
 lijdhä mosten, thet oss
 doch een skam är eff-
 ter wij skolom lij-
 dha idher.

Text rad: 39 litit; mich; (B. talar frfr. thet) segher; (B. talar frfr. iagh) sägher.
 40 (B. såsom j Herranom) effter herrans sinne; vthan; så som vthi en fåwitskheet.
 41 (B. Effter) thå; monga. 42 kötit; will; och iach så. 42-43 gerna fördraghen.
 44 någhon (frfr. gör); (B. trälar) eghna; (B. om någhor idher) om idher någhor.
 45 (B. vpäter) vpfrätzar; om idher någhor j frå. 46 (B. offuer) vthoffuer; om
 idher någhon; slår. 47 (B. såsom) likerwijsz som. 48 (B. Hwadh . . . dristar)
 Utan på hwadh någhon fördrijstar; fåwitsko. 49 (B. Ebreer) hebreisch. 50
 säadh. 51 (B. tienare) tienare, iach och; fåwisko(!). 52 mera (frfr. Jagh). 52-54
 (B. Jagh haffuer meer arbetat. Jagh . . . dödznödh) vthi arbetit offuerflödhigare,
 vthi hugg offuer måtton, vthi fengilse öffuerflödhigare, vthi dödhen många resor.
 54 (B. Aff) vthåff; Judhomen; (B. fem resor fått) vndfångit fäm reesor. 55 rijsz.
 56 steenadher. 57 haffsens. 58 ferdhas; floodher. 59 (3 g.) ʒ saknas; (2 g.) j
 bland; mordhare; Judhana. 60 j bland; hedningana; 60 (2 g.) ʒ saknas; (B.
 städherna) stadhen. 61 (2 g.) ʒ saknas.

Gloss. rad: 47 * smäligheet etc.); så som; (B. lijdhä) bära (r. 5, 7); en; scolom.

til the Corinther

jbland falska brödher. J mödho och arbete. J mykin wako. J hunger och torst.. J mykin fasto. J frost och nakenheet.

65 Föruthan thet som ellies på kommer, nemligha, at iagh dagligha offuerlophen warder, och bär vmsorgh för alla För-samlingar. Hoo är swagh, och iagh warder icke swagh?

(Hoo är swagh)

För theras skul som swaghe woro j troonne giorde han och lät mong stycke, ther han wel annars hadhe mått, såsom han ock sägher 1. Cor. 9. och 12.

(brinner)
Thet är,
honom
giorde
ondt j
hiertat, så
man för-
argadhe
the swa-
gha.
Acto. 9.

Hoo förarghas, och iagh brinner icke? Effter iagh jw skal beröma migh, så wil iagh beröma migh aff mijn swagheet. Gudh och wårs Herras Jesu Christi Fadher, hwilkom ware prijs j ewigheet, weet at iagh icke liwgher. Vthi Damasco Landzhöffdingen på Konung Arete wegna, förwaradhe Damasci stadh, och wille gripit migh. Och iagh wardt j en korgh genom itt fenster offuer muren nedherslept, Och vndslap hans hender.

XII. Capitel.

Migh är iw icke nyttigt at beröma migh. Doch wil iagh nu komma til syner och Herrans vppenbarelse. Jagh kenner en man j Christo för fiorton år, War han j lekamenen, thet 5 weet iagh icke, Eller vthan lekamenen, weet iagh ock icke, Gudh weet thet. Then samme wardt vpryckt in til tridie himmelen. Then samma mannen kenner iagh, Om han j lekamenen eller vthan lekamenen war, thet weet iagh icke, Gudh weet thet. Han wardt vpryckt til Paradijs, och hörde

Text rad: 62 j bland; wakw. 63 j torst. 64 För vtan; (B. ellies) vtwartes; påå; nemligh. 64-65 (B. at iagh . . . Församlingar) min dagligha vmsorg för alla församlingar. 66 (B. warder icke) icke är. 67 förargas. 67-68 (B. jw skal) skall nw. 68 mich (frfr. så); will; (B. aff) vtåff; min. 69 vår Herres; (B. hwilkom) som. 70 (B. ware prijs) är benediet; liwger; Uthi; Damasco stadh. 71 (B. Landzhöffdingen) landzens förståndare; konnung; Aretes; weghna. 72 Damascher; (B. gripit) fångat; wort. 73 (B. j) vthi; korgh; it; mwren.

1 Tolfte Capittel. 2 (B. iw) sannerligha; nyttugt. 3, 9, 28, 35, 36, 39 till. 3 oppenbarelse; (B. kenner) kende. 4 lecamenen. 5 vtan; lecamenen; ock saknas. 6 wort; vprychter; (B. in til) alt vp j then; tridhie. 7 samme. 8 lekamen (frfr. eller); vtan. 9 wart; vprycter; hördhe.

Gloss. rad: 66 * hoo är swagh; skull; trona; (B. lät) loot; mång; wäl; måått; så som; (B. 1. Cor. 9. och 12.) Cor. viij. och xij. 67 * brinner etc.); ath honom; giordhe; oondt; suagha.

S. Pauli Epistel then II.

owthsäyeligh ord, huilken ingen menniskia säya kan. Ther 10
 aff wil iagh beröma migh, men aff migh sielff wil iagh intet
 beröma migh, vthan aff minne swagheet. Och om iagh wille
 beröma migh, så giorde iagh intet fåwitskligha, ty iagh wille
 säya sanningen. Men iagh haffuer thet likwel fördragh, På
 thet ingen skal höghre achta migh än som han seer på migh, 15
 eller hörer aff migh.

Och på thet at iagh migh icke aff the stora vppenbarelse
 förheffua skulle, wardt migh giffuen en påle j kötet, Satans
 Ängel, then migh kindpusta skulle, På thet iagh icke skulle
 förheffuas offuer måtton, för hwilka saak iagh badh tree 20
 resor Herran, at han skulle komma jfrå migh. Och han
 sadhe til migh, Lät tigh nöya åt minne nådh, Ty z mijn
 krafft är mechtigh j the suagha. Therföre wil iagh alrahelst
 beröma migh aff minne swagheet, på thet Christi krafft skal
 boo j migh. Therföre är iagh widh gott moodh, j swagheet 25
 j förachtelse, j nödh, j förfölielse, j ångest för Christi skol.
 Ty när iagh swagh är, så är iagh starck.

Jagh är fåwitsk worden medh berömelse, ther til haffuen j
 nödt migh, Ty iagh skulle warda prijsat aff idher. Effter
 thet iagh icke är ringare än någhon aff the högha Apostlar, 30
 ändoch iagh är intet. Ty eens Apostels tekn äro jw skeedd
 jbland idher, medh alt tolamodh, medh tekn och Vnder,
 och mechtigha gerningar. Vthi hwadh deel haffuen j warit

Text rad: 10 (B. owthsäyeligh) heemligh; oordh; (B. menniskia säya kan)
 menniskio är loffuat åffsäya. 11 (2 g.) (B. aff) vtåff; (2 g.) mich. 12 mich;
 vtan allena; (B. aff) vtåff; swacheet. 13 mich; giordhe; fåwitsligha. 14 leka-
 wel. 14-15 på thet ath. 15, 24 skall. 15 (B. på) j. 16 (B. aff) vtåff.
 17 (B. på) vppå; mich; åff; oppenbårilse. 18 förhäffua; wart; mich; (B. påle)
 styng; kötit; Sathanes. 19 engel; mich; kinpusta; påå. 20 förhäffuas; motton;
 huilke. 21 j frå. 22 *til* saknas; mine; min. 23 krafft hon; (B. är . . . suagha)
 wardher försterkt genom swacheet; will; aldra helst. 24 mich; åff; swacheet; vppå
 thet ath. 25 (2 g.) (B. j) vthi; (B. iagh . . . moodh) migh gott behagh; (B. swagheet)
 min swacheet. 26 (4 g.) (B. j) vthi; föractelse; förfölyelse. 27 för ty. 28 wordhen;
 then berömelse. 29 mich; wardha; (B. aff) vthåff. 30 är icke; (B. aff) vtåff; höghe;
 apostler. 31 än doch; (B. Ty . . . skeedd) så äre lekawel een apostels teekn
 skedde. 32 tolamoodh; och medh teekn; och medh vndher. 33 Uthi; huadh.

Gloss. rad: 18 saknas. 22-23 saknas.

(påle)
 Thenna pålan kallar
 han icke kötzens an-
 fechtning til okysk-
 heet, vthan någhon
 stoor plågho och för-
 skreckelse aff dieffle-
 nom.

z
 (mijn krafft)
 Medh thetta ordet
 tröster Christus alla
 the, som vti swagheet
 eller lidhande äro, Ty
 han kan icke bewisa
 sina starckheet j oss,
 vthan wij äre swaghe
 och lijthe.

til the Corinther

ringare än the andra Församlingar? Annat än thet, at iagh
 35 sielff intet haffuer warit idher til tunga, Förlåter migh then
 oretten. Sij, iagh är redhoboghen tridie reson komma til
 idher, och wil intet heller betunga idher. Ty iagh söker icke
 idhart, vthan idher, Therföre at barnen skola icke dragha
 tilhopa föräldromen, vthan förälranar barnomen.

40 Men iagh wil ganska gerna vthgiffua migh, och vthgiffuen
 warda för idhra siälar, än tå j litet elskan migh, then doch
 ganska mykit elskar idher, Men låter nu så wara, at iagh
 intet haffuer betungat idher, likwel medhan iagh war listigh,
 haffuer iagh fångat idher medh list. Haffuer iagh beskattat
 45 idher medh någhrom, som iagh haffuer sendt til idher? Jagh
 badh Titum, och sende medh honom en brodher, Haffuer
 ock Titus beskattat idher? Haffue wij icke wandrat vthi
 enom Anda? Haffue wij icke wandrat j samma footsporet?
 Åter mene j at wij vrsake oss för idher? Wij tale j Gudz
 50 åsyyn j Christo.

Men mine käreste, alt thetta skeer idher til förbättring.
 Ty iagh fructar, at tå iagh kommer, må skee at iagh finner
 idher icke såsom iagh wil, och j finnen icke migh som j welen.
 At ther är icke j någhon måtto trättor, nijt, wredhe, kijff,
 55 förtaal, örnataslan, vpblesning, vproor, at iagh icke åter kom-
 mer, och min Gudh betrycker migh när idher, och moste
 söria offuer monga som tilförena syndat haffua, och icke
 haffua giordt boot för theras oreenligheet, skörachtigheet
 och otucht, som the bedriffuit haffua.

Text rad: 34 församlingar. 36 orätten; redhoben; then tridhie; reson. 37 be-
 twnga. 38 efter idhart, vthan efter idher; (B. Therföre) för then skull. 39 till
 hopa; vtan; (B. förälranar) förälranar. 40 (B. ganska) gans; (B. vthgiffua) för-
 kosta; mich. 40-41 (B. och vthgiffuen warda) och sielff vthgefuas. 41 (B. tå) doch;
 litit. 42 myket; lather. 43 betwngat; lekawel; (B. listigh) snedugh. 44 fångit;
 (B. beskattat) vthblottat. 45 hafuer. 47 ock saknas; (B. beskattat) någhon deel
 vthkraft åff. 48 Haffue . . . footsporet? saknas. 49 Åter; (B. j frfr. Gudz) för.
 50 åsyn. 51 kereste; förbättrinh(!). 52 för ty; fructar. 53 (B. såsom) så som.
 54 motto. 55 förtall; (B. vproor) vplop. 56 min saknas; (B. och frfr. moste)
 öch(!). 56-57 (B. moste söria) kunde få see sorgh. 57 tillförena. 58 (B. giordt
 boot för) lagt boot vppå; theres; (B. oreenligheet) slemheet; sköractugheet. 59
 (B. otucht) blygd.

XIII. Capitel.

Kommer iagh tridie gången til idher, så skola vthi två eller tree mänz munn alla saker bestå. Jagh haffuer thet sagdt idher tilförenna, och sägher idher thet tilförenna, såsom närwarande, j then andra reson, och scriffuar thet nu fråwarande, them som tilförenna syndat haffua, och allom them androm, Om iagh åter kommer, skal iagh intet skona. At j en gång skolen förnimma honom som j migh talar, nemligha, Christus, hwilken när idher intet swagh är, vthan är mechtig jbland idher. Ty ändoch han wardt korszfest j swagheten, så leffuer han likwel j Gudz krafft. Och ändoch wij äre swaghe j honom, så leffue wij likwel medh honom, vthi Gudz krafft när idher.

Försöker idher sielffua om j ären j troonne, bepröffuer idher sielffua. Eller kennen j idher icke sielffua, at Jesus Christus är vthi idher? Vthan så kunde wara, at j oduglighe ären. Men iagh hoppas, at j wel skolen kenna, at wij icke oduglighe ärom. Och vnskar iagh aff Gudhi, at j intet ondt gören, icke på thet wij skulle synas duglighe, Vthan at j skolen göra hwadh redhelighit är, och wij bliffue tå som wij oduglighe worom. Ty wij kunnom intet emoot sanningenne, vthan med sanningenne. Men wij frögde oss när wij swaghe äre, och j mechtighe, Och thet samma vnske wij ock,

Text rad: 1 Trettonde. 2-3 (B. Kommer . . . bestå) IAch kommer nw till idher tridhie reson, vthi tve eller tree mandz taal skola bestå alla handa saker. 2, 4, 25, 27 (2 g.), 35 till. 3 sacht. 4 tilförenna (frfr. och); *thet* saknas; till förenna (frfr. såsom). 4-5 så som iach giordhe närwarandes. 5 resen; (B. och scriffuar) så scriffuer iach och; *thet* saknas; fråuarandes. 7 (B. Om) ath om; skoona. 7-8 (B. At j . . . Christus) efter j szöke vthrönas på honom som j migh talar Christus. 9 huilken; vtan; mechtugh. 10 (B. jbland) j; än doch; wart; korsfest; swacheten. 11 lekawel; (B. j) vthi; än doch; (B. äre) äro(!). 12 swache; lekawel. 14 troone. 15 sielffue (frfr. at). 16 kunne. 16-17 (B. at j oduglighe ären) j ären borttkastadhe. 17 (B. at j) athi; wäl. 18 (B. oduglighe) borttkastadhe; onskar; åff; (B. Gudhi) gudh. 19 på thet ath; (B. skulle) skola; (B. duglighe) beproffuadhe. 20 (B. hwadh) thet; bliffue. 21 (B. oduglighe) borttkastadhe; wårom; för ty; kunnon(!); sanningene. 22 vtan; medh; sanningene; *Men* saknas; frögde. 23 swache; äro; mechtughe; onske.

til the Corinther

nemligha idhor fulkomligheet. Therföre scriffuar iagh ock
25 thetta fråwarande, På thet tå iagh är til städhes, icke skal
streng wara, effter then macht som Herren haffuer migh
giffuit til förbättring, och icke til förderff.

På sidstone käre brödher, frögder idher, warer ful-
kompne, tröster idher, warer eens sinnadhe, warer fridsamme,
30 så bliffuer kärlekens och fridhsens Gudh när idher. Helsar
idher inbyrdes medh en heligh kuss. Helsa idher all hel-
ghon. Wårs Herras Jesu Christi nådh, och Gudz kärleek,
och then helghe Andas deelachtigheet ware medh idher
allom, AMEN.

35   Then Andra Epistel til the Corinther.
Send aff Philippis j Macedonia, medh Tito och Luca.

Text rad: 24 idher; (B. Therföre) förthen (!) skull; scriffuar; ock saknas.
25 (B. thetta) thet; (B. fråwarande) j min fråwarilse; påå thet ath; (B. är) kommer;
skall. 26 (B. Herren) gudh. 28 Påå; sijston; kere; frögghder; waren. 29 trösten;
waren fredhsamme. 30 (B. så . . . idher) och kerleghens och fredhsens gudh wardher
bliffuandes när idher. 31 inbyrdhes; itt heligt kwss. 32 Wars; herra; kerleck.
33 andes; deelachtugheet. 34 alla; Amen (gemena). 35 (B. Then Andra Epistel)
Enden på then andra Epistelen. 36 (B. Send) huilken vthsend war; (B. aff) vthaff;
Philippen; Titum; Lucam.

Förspråk på S. Pauli Epistel til the Galater.

The Galater woro aff S. Paulo dragne jfrå Laghen vthi trona och Euangelium. Men sedhan han war jfrå them skild, komo falske Apostlar, som hadhe warit the retta 5 Apostlanars Läriungar, och wende them om igen, så at the troodde, at the genom Lagsens gerningar moste warda salighe, och at the syndadhe om the icke Lagsens gerningar höllo, såsom ock Acto. xv. någhre merckelighe män j Jerusalem föregåffuo. 10

Emoot thessa vphöyer S. Paulus sitt embete, och wil intet ringare hållen warda än en annar Apostel. Och berömer sigh, at hans lära och embete allena war aff Gudhi, På thet han nedherslå skulle the falska Apostlars berömelse, huilke sigh medh the retta Apostlars gerningar och nampn berömde. 15 Och sägher, at thet är icke rett, thet ock en Ängel eller han sielf annorlunda predicadhe, så mykit mindre om Apostlanars Läriungar, eller the sielfue annars lärde. Thetta gör
I. II. han j thet första och ij. Cap. Och beslutar, at vthan förtienst, vthan gerningar, vthan Lagh, allena genom Christum moste 20 hwar och en retferdigh warda.

III. IIII. Vthi iij. och .iiij. bepröffuar han alt thetta medh Scriffter, Exempel, och liknelse, och bewijsar, at Laghen mykit meer kommer synd och förbannelse åstadh, än retferdigheet, hwil-

---

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; Sancti; till. 3 Sancte; draghne; (B. jfrå) frå; och vthi. 4 sidhan; (B. jfrå) frå. 7 laghsens; gerninga; salughe. 8 syndade; laghsens. 9 så som; Act; *någhre* saknas; merkelighe; *j Jerusalem* saknas. 11 vphöger; Sanctus; will. 12 hollen; annen. 13 *och embete* saknas; (B. På thet) på thet ath. 14 nedher slå; Apostlers; hwilke. 16 ängill. 16-17 annerlunda predicadhe, eller han sielf. 19 (B. ij.) annat; Capitel; förtieniste. 20 gerninga; och allena. 21 rettferdugh. 22 Uthi; tridhie; fierde. 23 liknise; beuisar. 24 förbannilse; rettferdugheet; huilken.

Gloss. rad: 19 saknas. 22 saknas.

Förspråk

25 ken vthan Lagh fulbordat warder, allenast aff nådhen, then
oss aff Gudhi genom Christum loffuat och giffuin är.

Vthi v. och vj. lærer han kärlekens gerningar, som trona v. VI
fölia skola.

Text rad: 25 fulboordhat. 26 giffuen. 27 Uthi; femte; siette; kerlekens.
Gloss. rad: 27 saknas.

S. Pauli Epistel til the Galater.

Första Capitel.

Paulus Apostel, icke aff menniskior, icke heller genom menniskio, vthan genom Jesum Christum, och Gudh Fadher som honom vpweckt haffuer jfrå the dödha. Och alle 5 brödher som när migh äro.

The Församlingar j Galatia.

Sij, huru han all ord laghar emoot eghen retferdigheet.

Nådher ware medh idher, och fridh aff Gudh Fadher och vårom Herra Jesu Christo. Som sigh sielff för våra synder giffuit haffuer, På thet han skulle vthtagga oss jfrå thenna 10 närwarandes onda werld, effter Gudz och vårs Fadhers wilia, Huilkom ware prijs jfrå ewigheet til ewigheet, Amen.

Migh förundrar, at j så snarligha låten idher affwenda jfrå then som idher kallat haffuer vthi Christi nådh, til itt annat Euangelium, Ändoch intet annat är, vthan at någhre äro the 15 idher förwilla, och wilia förwenda Christi Euangelium. Men om ock wij eller en Ängel aff himmelen annorlunda predica dhe Euangelium för idher, än wij idher predicat haffue, han ware förbannat Såsom wij nu sadhom, så säye wij än en tijdh, Om någhor wore then idher predicar Euangelium an- 20 norlunda än j vndfått haffuen, han ware förbannat. Predicar iagh nu menniskiom eller Gudhi til wilia? Eller söker iagh teckias menniskiom? Hadhe iagh här til dags welet tecks menniskiom, så wore iagh icke Christi tienare.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti. 1, 12, 14, 22, 23, 38, 39, 41, 42, 47 till. 3 (B. aff) vthaff; mennisker; (B. icke frfr. heller) ey. 4 någhon menniskio. 5 vpwäct; (B. jfrå the) aff. 7 (B. The Församlingar) Then forsamlinge som är. 8 wari. 9 *sielff* saknas. 10 (B. jfrå) frå; thenne. 11 när- uarandes; (B. onda) snödho. 12 (B. jfrå) frå; (2 g.) ewogheet. 13 laten; affwenda; (B. jfrå) frå. 14 (B. kallat) vthkallat; (B. vthi) genom; it. 15 (B. Ändoch) thet doch; vtan; *at* saknas. 17 (B. om ock) om än nw så wore, ath; (B. en Ängel) ängelen; annerlunda. 18 *Euangelium* saknas; haffnom(!). 19 (B. han) thet; (B. Såsom) Så som; säyom. 20 någhon; annerlunda. 21 vntfångit; (B. han) thet. 22 menniskiomen. 23 (B. teckias) effter ath teckias; menniskiomen; wilit; (B. tecks) täckias. 24 menniskiomen.

Gloss. rad: 8 oord; retferdigheet.

til the Galater

25 Men iagh gör idher witterlighit, käre brödher, at thet
Euangelium som är predicat aff migh, är icke mennisklighit,
Ty iagh haffuer thet icke fått aff menniskio, icke heller lärdt,
Vthan genom Jesu Christi vppenbarelse. Ty j haffuen wel
30 hördt mijn vmgengelse foordom j Judaskapet, at iagh offuer-
måtton förfolgde Gudz Församling, och förstörde henne,
och wexte til meer och meer j Judaskapet, vthoffuer monga
mina lijkar j mitt slechte, och hölt migh strengeligha widh
fädernas stadghar.

Men tå Gudhi tecktes, som migh aff mins modhers lijff
35 affskildt haffuer, och kallat migh genom sina nådh ther til,
at han wille vppenbara sin Son genom migh, at iagh skulle
genom Euangelium förkunna honom jbland Hedhninganar,
Strax föll iagh til, och befrågadhe migh intet ther om, medh
kött och blodh, och kom icke heller til Jerusalem igen, til
40 them som woro Apostlar för migh, Vthan foor bortt j Ara-
bien, och kom åter til Damascum. Sedhan effter try åår,
kom iagh igen til Jerusalem, til at see Petrum, Och bleff
när honom j femton daghar. Men aff the andra Apostlar
sågh iagh ingen, vthan Jacobum Herrans brodher. Men thet
45 iagh scriffuar idher, Sij, Gudh weet at iagh icke liugher.

Ther effter kom iagh in vthi the land Syria och Cilicia.
Men iagh war okend til ansichtet för the Christeligha För-
samlingar j Judea. Vthan the hadhe allena hördt, at then

Text rad: 26 thet är icke. 27 icke thet vndfångit. 28 vtan; oppenbarilse;
(B. Ty) för ty; wäll. 29 min; vmgängilse; (B. Judaskapet) iudiske sättit; öffuer
motton. 30 församling; (B. förstörde) förhatadhe. 31 wäxte; (B. Judaskapet)
indiske (!) sättit; vtöffuer. 32 släcte. 33 fädhrenas; stadgar. 34 täcktes; (B. aff)
vthaff; (B. mins) min. 35 (B. affskildt) skildt; (B. haffuer) hadhe; (B. kallat)
vthkallat; nådhe. 36 oppenbara. 37 genom *Euangelium* saknas; j bland; hed-
ninganar. 38 (B. Strax) så snart; iach icke till. 38-39 (B. och befrågadhe . . .
blodh) ther om ath handla medh kött och bloodh. 39 Hiernsalem (!); till (frfr.
them). 40 bort; (B. j) in vthi; Arabiam. 41 åter igen till. 42 till (frfr. Jerusa-
lem); Hierusalem; (B. til at) på thet ath iach wille; bleeff. 43 fämton; dagha; *Men*
saknas; Apostlanar. 44 *Men* saknas. 45 (B. Sij, Gudh weet) weet gudh; liwgher.
46 Syriam; Ciliciam. 47 okendt; ansichtit; forsamlingar. 48 (B. j Judea) som
j Judea landit woro; (B. Vthan the hadhe) doch hadhe the; alleena.

S. Pauli Epistel

som foordom förfolgde oss, han predicar nu trona som han foordom förstörde, och prijsadhe Gudh för mina skol. 50

Annat Capitel.

Sedhan effter fiorton år, foor iagh åter vp til Jerusalem medh Barnaba, och toogh Titum ock medh migh. Och foor iagh tijt vp effter een vppenbarelse, och befrågadhe migh medh them om Euangelium, som iagh förkunnar jbland 5 Hedhninganar, Besynnerligha med them, som för någhot woro reknadhe, På thet iagh icke skulle löpa fåfengt, eller redho lupit haffua. Men icke wardt heller Titus som medh migh war, nödhgat til at läta omskära sigh, ändoch han war en Greek. Ty tā någhre falske brödher sigh med intregde, 10 och medh inkompne woro, til at bespeya vår frijheet, som wij haffue j Christo Jesu, på thet the skulle komma oss j trældom, Wekom wij för them icke een stund til vnderdånigheet, På thet Euangelij sanning skulle bliffua beståndandes när idher. 15

(hurudana)

The falske Apostlar gåffuo före, at the Tolff Apostlar hadhe wandrat medh Christo, och woro therföre werdigharen än Paulus, Thet driffuer S. Paulus tilbaka, och sågher, Ther ligger icke macht vppå, huru myndighe eller herlighe the äro, Ty vthi Euangelio är en Predicare såsom then andre, 1. Corin. 3.

Men aff them som någhot reknadhe woro, hurudana the foordom warit hadhe, thet kommer migh intet widh. Gudh achtar icke menniskionnes anseende. Men the som någhot woro reknadhe, lärde migh intet. Vthan heller twert emoot,

---

Text rad: 49 (B. foordom) en tijdh long; förfölgde; troona. 50 fordom; (B. förstörde) förhatat hadhe; skull.

2 fiortan; år. 2, 13, 20, 21, 22, 31, 42, 55 till. 2 Hierusalem. 3 (B. Titum ock) och Titum. 4 tijtt; oppenbarilse; (B. befrågadhe migh) handladhe. 5 ibland. 6 hedninganar. 7 räknadhe; på thet ath. 8 *Men* saknas; Jcke wart. 9 nödgadher; lata; vmskära; en doch. 10-11 (B. Ty tā . . . woro) för någhra falska brödhra som medh oss inkompne woro, the therföre medh oss inkomne woro. 11 (B. til at) ath the wille; (B. bespeya) förspeya. 12 haffuom; på thet ath; (B. j frfr. trældom) vthi. 13 (B. Wekom . . . vnderdånigheet) huilkom wij icke till minsta stunden vndwekom till någhon vnderdånogheet. 14 på thet ath; (B. Euangelij sanning) then euangeliska sanningen. 16 (B. aff) vthaff; räknadhe. 17 (B. foordom) tilförena; mich. 18 actar; menniskiones. 19 räknadhe; the lerdhe; vtan.

Gloss. rad: 16 * hurudana etc.); falska; apostler (r. 2); sielffue wandrat; verdugharen; till baka; mact; myndoghe; härlighe; (B. Ty) ty ath; (B. såsom) som; (B. I.) j.; Corint.; (B. 3) iij.

til the Galater

(förhuden)
S. Paulus
kalladhe
Hedhninganar för-
hudh, Ty
the woro
icke om-
skorne så-
som Juda-
nar.

Tå the sågho at migh betroodt war Euangelium til förhuden, lijka som Petro til omskärelsen (Ty then som medh Petro war krafftigh til Apostlaembetet jbland omskärelsen, then haffuer ock medh migh krafftigh warit jbland Hedhninganar) och förnummo then nådh som migh giffuin war, reckte Jacobus och Cephaz och Johannes, hwilke såsom pelare reknadhe woro, migh och Barnabe handena, och förenadhe sigh medh oss, så at wij skulle predica jbland Hedhninganar, och the jbland omskärelsen. Allenast at wij skulle tenckia på the fattigha, Hwilket iagh ock så haffuer winlagdt migh at göra.

30 Men tå Petrus kom til Antiochiam, stoodh iagh honom vppenbarligha emoot, Ty klaghomål war kommen offuer honom. Ty förr än någhre woro kompne jfrå Jacobo, åat han medh Hedhninganar. Men tå the komo, vndroogh han
35 sigh, och skilde sigh jfrå them, Ty han fruchtadhe them som woro aff omskärelsen. Och the andre Judar skrymtadhe ock medh honom, så at Barnabas wardt ock bedraghen til at skrymta medh them. Men tå iagh sågh, at the icke rette-
40 Petrum vppenbarligha för allom, Medhan tu som äst en Jude, leffuer som en Hedhning, och icke som en Jude, Hwarföre twingar tu tå Hedhninganar til at leffua effter Judasettet?

Text rad: 20 betroghet. 21 (B. lijka) likerwisz; vmskärilsen. 22 crafftugh; apostla embetit; ibland; vmskärilsen. 23 crafftugh; ibland; hedninganar. 24 nådhe. 25 rechte; Joannes; huilke. 26 räknadhe; mich; föreenadhe. 27 j bland; (B. Hedhninganar) the hedningar. 28 ibland; vmskärilsen; tenkia. 29 fatigha; huilkit; vinlagt; mich. 30 ath iach och så göra skulle. 32 oppenbarligha; (B. Ty) för ty; claghamål. 33 (B. Ty) therföre, ath; förra än; komne; (B. jfrå) frå. 34 hedninganar. 35 j frå; (B. Ty) therföre ath; fruchtadhe. 36 (B. aff) vthaff; vmskärilsen; andra; Judhana. 37 sammalunda medh honom. 37-38 (B. wardt ... them) lät och dragha sigh vthi samma skrymterij. 39 (B. wandradhe ... sanning) gingo vthi then euangeliska sanningen. 39-40 (B. til Petrum) Petro. 40 (B. vppenbarligha för allom) j alles theras närvaro; (B. Medhan) När; (B. äst) är. 41 (2 g.) Judhe; hedninge. 42 hedningar. 43 Judiske sättet.

Gloss. rad: 20-21 * förhuden etc.); hedningana; för ty; vmskorne; Judhna (!).

S. Pauli Epistel

z

(syndatienare)

Then genom gernin-
ganar wil from och
retferdigh warda, han
gör lijka som han
wore nu först genom
Christum och hans
embete, predican och
lidhande, en syndare
worden, och moste
therföre genom La-
ghen from warda.
Thet är försaka, korsz-
festa och försmädh
Christum, och vp-
byggia synden igen,
then tilförena genom
troonnes predican ne-
dherlagd war.

Ändoch wij aff naturen äro Judar, och icke syndare aff
Hedhningom, likwel effter wij wete, at menniskian icke war- 45
der retferdigh genom Lagsens gerningar, vthan genom trona
på Jesum Christum. Så troo wij ock på Christum Jesum, at (intet kött)
wij skole retferdighe warda genom trona på Christum, och Thet är,
och icke aff Lagsens gerningar. Therföre at intet kött warder ingen
retferdighat genom Lagsens gerningar. menniskia.

Men skulle wij som söke warda retferdighe genom Chris-
tum, ock än nu sielffue finnas wara syndare, så wore Christus
en z syndatienare. Bortt thet. Ty om iagh bygger thet
samma vp igen, som iagh nedherslaghet hadhe, så gör iagh
migh sielff til en offuerträdhare. Men iagh är r genom 55
Lagh dödh jfrå Laghen, på thet iagh skal leffua Gudhi,
Jagh är korszfest medh Christo. Men iagh leffuer, doch
icke nu iagh, vthan Christus leffuer j migh. Ty thet iagh
nu leffuer j kötet, thet leffuer iagh j Gudz Sons troo, then
migh elskat haffuer, och giffuit sigh vth för migh. Jagh 60
bortkastar icke Gudz nådh. Ty om retferdigheten kommer
aff Laghen, så är Christus fåfengt dödh.

7

(Genom Lagh)

Genom trona, som är
een andeligh och lijff-
achtigh Lagh, ärom
wij bokstaffuens Lagh
dödhe, at wij henne
intet meer skylliche
äro, Roma. 7.

Text rad: 44 än doch; judhar; (B. aff frfr. Hedhningom) vthaff. 45 hed-
ningar; lekawäl; wetom; wardher. 46 retferdigh giord; lagsens; vtan; troona.
47 (B. på frfr. Jesum) till; (B. troo wij ock) haffuom wij och troodt; (B. Christum
Jesum) Jesum Christum; (B. at) på thet ath. 48 skola; (B. retferdighe warda)
och wardha retferdigha; (B. trona på Christum) Jesu Christi troo. 49 (B. aff)
vthaff; lagsens; kööt; wardher. 50 lagsens. 51-53 (B. Men . . . syndatienare)
Nw om wij som sökiom retferdighe warda genom Christum finnom och sielffue
wara syndare, mon thå Christus haffua kommit * synd åstadh?. 53 Bort; (B. Ty)
För ty; (B. om) när. 54 nedherslaghit; (B. så) thå. 55 mich; ofuerträdhare. 56
j frå; på thet ath; skall; (B. Gudhi) Christo. 57 korszfeater. 58 vtan. 59 nu
saknas; kötit; thet saknas. 61 (B. Ty) för ty; retferdigheten. 62 (B. aff) vthaff;
dödher fåfengt.

Gloss. rad: 49 * intit kööt etc.). 53 (B. syndatienare) * synd åstadh.); ger-
ningana; will; from (r. 3, 12); retferdigh; wardha (r. 4, 12); lika; nu först saknas;
och hans embete, predican och lidhande saknas; korszfasta och saknas; (B. försmädh)
förlasta; christum; tronas. 55-56 (B. Genom Lagh) * j frå laghen.); en; lijfactugh;
skylliche; ärom; Ro.; (B. 7) viij.

III. Capitel.

O J oförståndighe Galater, Hoo haffuer kuset idher, at j icke skullen lydha sanningenne? Hwilkom Jesus Christus för öghonen målat war, och nu jbland idher korszfest är. Thetta
 5 wil iagh allenast weta aff idher. Haffuen j vndfått Andan genom Lagsens gerningar, eller genom troonnes predican? Äre j så oförståndighe? J haffuen begynt j Andanom, wilien j nu lyctat j kötet? Haffuen j tå så mykit lidhit fåfengt? Om thet ellies fåfengt är. Then som nu giffuer idher Andan,
 10 och gör sådana kraffter jbland idher, gör han thet genom Lagsens gerningar, eller genom troonnes predican? Såsom Abraham haffuer troodt Gudhi, och thet är reknat honom til retferdigheet. Så weten j jw nu at the som äro aff troonne,
 Gene. 15. the äro Abrahams barn.
 Roma. 4.
 15 Men Scrifften haffuer seedt fram före åt, at Gudh gör Hedhninganar retferdigha genom trona, Therföre förkunnadhe hon Abrahe, J tigh skola alle Hedhningar welsignadhe warda. Så warda nu the som aff troonne äro, welsignadhe medh then troghna Abraham. Ty alle the som medh Lagsens gerningar vmgå, the äro vnder förbannelse. Ty thet är
 20 scriffuit, Förbannat ware hwar och en, som icke bliffuer widh alt thet som scriffuit är j Lagboken, så at han thet gör.
 Deute. 27. Men at ingen warder retferdigh för Gudhi genom Laghen,
 Abacuc 2. är vppenbart, Ty then retferdighe skal leffua aff sinne troo.
 Roma. 1.

Text rad: 1 Tridie; Capitell. 2 oförståndighe; Galate; kusit; (B. at j) athi. 4 (B. målat war) bewisadher är; (B. och nu . . . är) ath han korszfeſter är i bland idher. 5 will; alleena; vndfångit. 6 laghsens; troones. 7-8 (B. Äre . . . j nu) Så oförståndighe ären j, ath j som begynt haffuen vthi andanom, wilien nw. 8 (B. j frfr. kötet) medh; kötit; (B. Haffuen . . . mykit) så mykit haffuen j. 9 (B. ellies) och annars. 10 craffter; ibland. 11 laghsens; troones. 12 räknat. 12, 34, 35, 54, 55 till. 13 retferdigheet; iw; (B. äro aff troonne) hafua troona. 15 (B. Men) Nw effter; (B. haffuer seedt) sågh. 16 hedningana; retferdigha. 17 (B. hon) han; Abrahe gladeligh tijdhende; (B. J) Uthi; (B. tigh) thin säädh; alla; hedningar; wälsignadhe. 18 Såå; (B. the . . . äro) alle the ther troona haffua; wälsignadhe. 19 trooghna; (B. Ty) För ty ath. 20 gerningom; förbannilse. 22 laghboken. 23 (B. Men . . . Laghen) Ath nw för gudhi genom laghen ingen wardher retferdigher. 24 oppenbart; retferdighe. 24, 44 skall. 24 (B. sinne troo) troon.

S. Pauli Epistel

z

(Hwadh skal)

Gudh hadhe aff nådhe tilsagdt Abrahe arff, thet är, retferdigheet och ewinnerlighit lijff, Hwadh hielper tå Laghen? Swar Laghen förökar och vppenbarar syndena, tå hon mykit vthkräffuer, thet wij icke förmågom. Och vppenbarar teslikes syndena, at wij skolom bekenna, at Gudh gör oss retferdigha aff nådh. Om Laghen wore allena noogh til at göra menniskiona retferdigha, hwadh behöffde wij tå nådhena, then oss loffuat är?

(midhlarens hand)
Mose, hwilken en midhlare war emellan gudh och folcket. Ther hade ingen midlare behöfft, om folket hade förmått höra Laghen. Exo. 20. Deute. 5. kunna the icke höra Laghen, huru kan tå Laghen göra them froma? Men Gudh är en, han är allena, och haffuer ingen sin lijka. Therfore kan man icke handla medh honom vthan midhlare, såsom ock Job sägher.

Men Laghen är icke aff troonne, vthan then menniskia som 25
så gör, hon leffuer ther medh. Christus haffuer förlossat oss
jfrå Lagsens förbannelse, tå han wardt een förbannelse för Leuit. 18.
oss (Ty thet är scriffuit, Förbannat är hwar och en som henger Deute. 21.
på trädh) På thet Abrahams welsignelse komma skulle offuer
Hedhninganar j Christo Jesu, och wij så vndfå måtte Andans 30
löffte genom trona.

Käre brödher, Jagh wil tala effter menniskio sett, Man Ebre. 9.
förachtar jw icke eenne menniskios Testamente, tå thet gillat
är, Man legger icke heller någhot ther til. Nu är jw Abraham
och hans sädh löfftet tilsagdt, han sägher icke, vthi sädhernar, 35
såsom j mongom, vthan såsom vthi enom, vthi tinne sädh,
som är Christus. Men iagh sägher ther aff, Thet Testamen-
tet som aff Gudhi fastgiordt war på Christum, warder icke
ogillat, så at löfftet skulle om intet warda medh Laghen,
hwilken giffuen war tretiyo och fyrahundrat år ther effter. 40
Ty om arffuet förtientes genom Laghen, så worde thet icke
giffuit genom löfftet. Men Gudh haffuer thet Abraham
genom löfftet frij skenckt.

z Hwadh skal tå Laghen? Hon är kommen ther til för 45
offuertrådelse skul, til tess sädhen skulle komma, hwilko
löfftet skeedt war, och är skickat aff Änglanar vthi midh-
larens hand. Men midhlaren är icke eens midhlare, men

Text rad: 25 (B. är) äro; (B. aff) vthaff; troon; vtan. 26 (B. förlossat oss) oss igenlöst. 27 (B. jfrå) frå; lagsens; förbannelse (frfr. tå); wort; en. 28-29 parentes- tecken saknas. 28 ty ath; (B. är frfr. hwar) wardhe; een. 29 på thet ath; wäl- signilse. 30 hedninganar; vntfånga; mottom. 31 lyffte; troona. 32 will; sätt. 33 föractar; ene. 34 lägger; (B. icke) ey; Abrahe. 35 lyfftet; till sagt; (B. sädhernar) thina sädher. 36 vtan; (B. vthi frfr. tinne) genom; thina. 37 (B. som) såsom; testamentit. 38 (B. på) vppå; wardher. 39 lyfftit; wardha. 40 huilken; fyra- hundrat och trätio. 41 (B. Ty) therfore; (B. arffuet) arffuodelen; förtienes; (B. worde) wore. 42 lyfftet. 43 lyfftit; skänckt. 44 (B. kommen ther til för) tillagd för ytermera. 45 offuertrådelse; (B. til tess) så lenge; (B. sädhen) then sädh. 45-46 (B. hwilko . . . war) som löfftit war omsagt. 46 englanar; midlarens. 47 midlaren; midlare; *men* saknas.

Gloss rad: 44 * Hwadh skall.); (B. aff) vthaff (r. 2, 16); tilsagt; arf; retferdigheet; huadh (r. 6); förökar; och vppenbarar saknas; förmåghom; oppenbarar; retfer- dugha (r. 16); nådhe; till; retferdugha (r. 19); huad (r. 20) behöffde; öss (!) (ö el. o? r. 22). 46-47 saknas.

til the Galater

- Gudh är en. Är tå Laghen emoot Gudz löffte? Bortt thet.
Men om een Lagh wore giffuen som kunde leffuande göra,
50 så wore retferdigheten sannerligha aff Laghen. Men Scriff-
ten haffuer alt beslutit vnder synd, på thet löfftet skulle
komma genom Jesu Christi troo, them som troo. Men förr
än troon kom, wore wij förwaradhe vnder Laghen, och be-
slutne til then troo som vppenbaras skulle.
- 55 Så haffuer nu Laghen warit wår Tychtomestare til Chris-
tum, På thet wij skole warda retferdighe aff troonne. Nu
sedhan troon kommen är, äre wij icke lenger vnder Tychto-
mestaren, Ty j ären alle Gudz barn genom Jesu Christi troo.
Ty j så monge som döpte ären, haffuen idher jklädt Christum.
- 60 Här är icke Jude eller Greek, Här är icke eghen eller frij,
Här är icke man eller quinna, Alle ären j en j Christo Jesu.
Ären j nu Christi, så ären j jw Abrahams sädh, och arffuingar
effter löfftet.

III. Capitel.

- Men iagh sägher, Så lenge arffuingen är barn, är ingen åt-
skildnat emellan honom och en tienare, ändoch han är Herre
offuer alla äghodelanar, vthan är vnder Förmyndare och För-
5 ståndare in til then tijdhen, som aff Fadhrenom förelagd är.
Sammalunda ock wij, tå wij worom barn, woro wij twingadhe
vnder vthwertes stadhgar. Men tå tijdhen wardt fulkom-

Text rad: 48 gudh han är; Aär; (B. Gudz löffte) lyfftet; Bort. 49 (B. Men om) När nw; en; (B. leffuande göra) geffua lijffactugheet. 50 retferdugheeten; (B. aff) vthaff. 51 på thet ath; lyfftet. 52 (B. Men) Så. 52-53 förra än. 53 worom; förwaradhe. 54 oppenbaras. 55 tyctemestare. 56 på thet ath; retferdughe; troona. 57 sidhan; så ärom wij; (B. icke) intit; tyctemestaren. 58 För ty. 59 (B. Ty) Och; vthiclädt. 60 (2 g.) (B. icke) ingen; Judhe. 61 (B. icke) ingen; qwinna; (B. en) itt. 62 Aären; *nu* saknas; iw. 63 lyfftet.

1 Fierde. 2 åtskilnat. 3 än doch; herren. 4 vthöffuer; äghodelana; vtan; förstandare. 5, 18, 21, 38 (2 g.), 47, 51 till. 5 förelagder. 6 worom (frfr. wij). 6-7 (B. twingadhe . . . stadhgar) indraghne j eghendom vnder werldennes * element. 7 (B. wardt) war; fulkomen.

Gloss. rad: (saknas i B.). 7 * element etc.); Medh elementen förstås the vthwertes laghen, thet är huad som vthwertes görs effter laghen vthan andan, thet annerstads kallas effter bookstaffuen. Roma. ij.

S. Pauli Epistel

men, sende Gudh sin Son föddan aff quinno, giordan vnder
Laghen, På thet han skulle förlossa them som vnder Laghen
woro, at wij skullom få barnaskap. Effter j nu ären söner, 10
haffuer Gudh sendt sins Sons Anda vthi idhor hierta, hwil-
ken ropar, Abba, käre Fadher. Så är här nu icke meer tienare,
vthan son. Är han son, så är han ock Gudz arffuinge genom 15
Christum. Roma. 8.

Men then tijdh j intet kenden Gudh, tienten j them som 15
aff naturen icke äro Gudhar. Men nu medhan j Gudh kendt
haffuen (Ja mykit meer kende ären aff Gudhi) Hwj wenden
j idher tå om til the swagha och wedhertorfftigha stadhgar
igen, hwilkom j på nytt tiena wilien? J hållen daghar och
månadher, högtijdher och årstijdher, Jagh fructar om 20
idher, at iagh til ewentyrs icke haffuer fåfengt arbetat på
idher. Warer såsom iagh är, effter iagh ock är såsom j.

Käre brödher, Jagh bedher idher, j haffuen migh intet
emoot giordt, J weten, at iagh genom kötzens swagheet j
förstonne predicadhe idher Euangelium, och mijn frestelse 25
som iagh leedh på kötzens weghna, haffuen j intet förachtat
icke heller försmådt, vthan anammadhen migh såsom en
Gudz Ängel, Ja, såsom Christum Jesum. Huru salighe
woren j tå? Jagh är idhart witne, at om thet hadhe möghe-
lighit warit, hadhen j idhor öghon vtthaghet och giffuit migh. 30
Är iagh tå nu worden idhar owen, at iagh sägher idher san-
ningen?

The nijtelska idher icke retteligha, vthan wilia dragha

Text rad: 8 (B. sende) vthsende. (B. aff) vthaff; qwinno. 9 på thet ath; (B. förlossa) igen lösa. 10 (B. få barnaskap) för hans söner räknadhe wardha. 11 (B. sendt) vthsendt; (B. sins) sin; hwilkin ther. 12 (B. är här) ästu; (B. tienare) eghen. 13 vthan; (B. Är han son, så är han) Aästu son, så ästu. 16 (B. Men nu medhan) Nw. 17 (B. mykit meer) heller; (B. Hwj) huru. 18 *tå om* saknas; wedhertorfftigaha; (B. stadhgar) elementen. 19 hwikom (!); medh allo tiena. 20 högh-tijdher; årstijdher; fructar. 21 äuentyrs; (B. på) när. 22 Waren. 23 (B. brödher) brodher (!). 24 (B. genom) j. 25 (B. mijn frestelse) mit bekymber. 26 föractat. 27 (B. icke) ey; anammadhen; (B. såsom) som. 28 ängil; Jesum Christum. 28-29 (B. Huru . . . tå) Hwar är nw idhor hälogheet. 29 möglighit. 30 vtthaghit. 31 Aär; (B. owen) fiende; ther aff ath. 33 nijtälska.

til the Galater

idher jfrå migh, at j skolen nijtelska them. Så är nu wel gott
 35 nijtelska, tå thet skeer om thet gott är altijdh, och icke alle-
 nast tå iagh til städhes är.

Mijn kära barn, hwilken iagh på nytt födher medh ångest,
 til tess Christus kommer til stadhga vthi idher. Jagh wille
 wel, at iagh nu wore när idher, och förwandla kunde mina
 40 röst, Ty iagh weet här näst ingen råd medh idher.

Sagher migh j som wilien wara vnder Laghen, Haffuen j
 Gene. 16. icke hördt Laghen? Ty thet är scriffuit, at Abraham hadhe
 Gene. 21. två söner, en aff tienstaquinnonne, then andra aff then friya.
 Men then som war aff tienstaquinnonne, han war född effter
 45 kötet, Men then aff the friyo, han war född genom löfftet.
 Hwilken ord betydha någhot, Ty thetta äro the tw Testa-
 mente, Jtt aff thet bergh Sina som födher til trældom, hwilket
 är Agar. Ty Agar heter j Arabia, thet bergh Sina, och
 strecker in moot Jerusalem, thet nu är, och är icke frij medh
 50 sinom barnom.

Men thet Jerusalem som offuan til är, thet är then friya,
 Jsaie 54. Hon är allas vår modher. Ty thet är scriffuit, War gladh tu
 ofruchtsamma, tu som intet födher, brist vth och ropa tu
 som icke är haffuande, Ty then eensamma haffuer flere barn,
 55 än then som man haffuer. Men wij, käre brödher, äre löffte-
 sens barn effter Jsaac.

Men såsom then som tå född war effter kötet, förfolgde
 honom som född war effter Andan, Så går thet ock nu.
 Gene. 21. Men hwadh sagher Scriffen? Drijff vth tienstaquinnona
 60 med hennes son, Ty tienstaquinnonnes son skal icke bliffua

---

Text rad: 34 j frå; (B. at j) athi; nijtälska; wäl. 35 nijtälska; tå thet skeer saknas; (B. om) vthi; allena. 36 tilstädhes. 37 hwilkin. 38 thes; stadga. 39 wäl. 40 för ty. 43 tiensteqwinnon; (B. aff frfr. then) vthaff; (B. then friya) then frij war. 44 Men saknas; tiensteqwinnonne. 45 kötit; löfftit. 46 (B. Hwilken . . . någhot) hwilke oord äro sagd till någhon betydthilse; the saknas. 47 itt; (B. aff) vthaff; berg; (B. hwilket) hwilkit som. 48 berg. 49 jn; Hierusalem. 51 Hierusalem; offuantill. 52 alles; (B. vår) wåres; (B. Ty) för ty ath. 52-53 tu ofruchtsamma saknas. 54 för ty; the censampna. 55 ärom; löfftenes. 57 födder; kötit; förfölgde. 58 födder. 59 huad; tiensteqwinnona. 60 medh; tiensteqwinnonnes; skall.

S. Pauli Epistel

arffuinge med thens friyos son. Så äre wij nu, käre brödher, icke tienstaquinnonnes söner, vthan thens friyos.

V. Capitel.

Så bliffuer nu ståndande vthi then frijheet, medh hwilko Christus oss friyat haffuer, och låter idher icke på nytt fångas vnder trældomsens ook. Sij, iagh Paulus sägher idher, Om j låten idher omskära, är idher Christus intet nyttigh. 5 Men iagh betyghar åter hwarior och enom som sigh låter omskära, at han är plichtigh til at hålla hela Laghen. J haffuen mist Christum, j som genom Laghen wilien retferdighe warda, och j ären falne jfrå nådhenne. Men wij wente vthi Andanom genom trona, then retferdigheet som 10 man hoppas skal. Ty j Christo Jesu är intet bewent, huarken omskäreelse eller förhudh, Vthan troon som werckar genom kärleken.

J lopen wel, Hoo haffuer hindrat idher, at j icke skullen troo sanningenne? Sådana tilskyndelse är icke aff honom 15 som idher kallat haffuer. Litet aff swrdeegh försyrar hela deggen. Jagh förseer migh til idher j Herranom, at j taghen idher icke annat sinne. Men then idher förwillar, han skal dragha sin doom, ehoo han är. Om iagh än nu käre brödher, predicar omskärelsen, Hwj lijdhher iagh än nu förfölielse? Så 20

Text rad: 61 ärfninge(!); medh; (B. thens friyos son) hennes son som frij är; ärom. 62 tienstequinnonnes; vthan; (B. thens friyos) hennes som frij är.

1 Femte. 2 (B. Så) THerföre; (B. ståndande) beståndande. 3 hafuer; later; nyt. 4 (B. fångas vnder) becayas medh. 5 ath om; laten; vmskära; nyttugher. 6 Men saknas; åter saknas; later. 7 vmskära; plichtugh. 7, 17, 23, 24, 28 till. 7 holla; heela. 7-8 (B. J . . . Christum) Christus är idher intit behooff. 8 rettferdughe. 9 wardha; och saknas; (B. jfrå) frå. 9-11 (B. Men . . . skal) Men wij vthi andanom wentom hoppet, ath wij skolom rettferdughe wardha aff troona. 11 för ty; bewänt; hwarken. 12 vmskärilsen; förhudhen; vthan; wärkar. 14 wäl; (B. hindrat) förtaghit; (B. at j) athi; skulle. 15 tilskyndilse. 16 (B. kallat) vthkallat; Litit; (B. aff) vthaff. 17 (B. at j) athi. 18-19 (B. skal . . . doom) wardher sin doom draghande. 19 ee hoo. 20 vmskärilsen; hwij; lidher.

Gloss. rad: 7 saknas.

til the Galater

wore korszens förarghelse om intet worden. Gåffue Gudh at the ock affskorne worde, som idher bekymra.

Men käre brödher, j ären kalladhe til frijheet, Allenast seer til at j icke låten frijhetena giffua kötet tilfelle, Vthan
 25 genom kärleken tiener then ene them andra. Ty all Laghen warder fulbordat vthi itt ord, Thet är, Elska tin nästa som tigh sielff. Men om j medh hwar annan bitens och frätens, så seer til at j icke ympson aff hwar annan vpätne warden.

(tilfelle)

Thet göra the som säya, Effter troon gör alt, så wiliom wij intet gott göra, vthan förlåta oss på trona.

Men iagh sägher, Wandrer j Andanom, så fulkompen j
 30 icke kötzens begärelse. Ty kötet haffuer begärelse emoot Andan, och Anden emoot kötet. The samma äro emoot hwart annat, så at j icke gören hwadh j wilien. Om j regerens aff Andanom, så ären j icke vnder Laghen.

Men kötzens gerningar äro vppenbara, som är hoor,
 35 bojerij, oreenligheet, löösachtigheet, affgudherij, truldom, owenskap, kijff, nijt, wredhe, trättor, twedregt, partij, affuund, moord, dryckenskap, frätzerij, och sådant meer, ther iagh idher tilförenna aff sagdt haffuer, och sägher än nu til förenna, at the som sådana göra, skola icke erffua Gudz Rike. Men
 40 Andans frucht är kärleek, frögd, fridh, longmodigheet, mildheet, godheet, troo, sachtmodigheet, kyskheet, Emoot sådant är icke Laghen. Men the som Christo tilhöra, korsz-festa sitt kött samt medh lustar och begärelse.

Text rad: 21 korsens; förarghelse. 22 (B. affskorne worde) åffskåres; bekymbra. 24 (B. at j) athi; laten; frijheeten; geffua; kötena; tillfelle; vtan. 25 för ty. 26 wardher; fulboordhat; oordh; älska. 27 (B. om j) om så är athi. 28 (B. at j) athi; (B. aff) vthaff; wardhen. 29 sägher idher; (B. så fulkompen j) och fulkompen. 30 (2 g.) begärilse; för ty; kötit; hafuer; twärt emoot. 31 (B. Andan) andanom; (2 g.) twärt emoot; kötit. 32 (B. at j) athi; huadh; (B. Om) Hwar. 33 (B. aff) vthaff; (B. så) thå. 34 the äro; oppenbara; (B. som) såsom; (B. hoor) hoordom. 35 (B. löösachtigheet) kätij; (B. affgudherij) affgudhadyrkan. 36 owenscap; twedrect; awund. 37 druckenskap; (B. frätzerij) fråszning; sådana. 38 (B. tilförenna) tillförenna; affsagt; (B. til förenna) tillförenna. 39 (B. skola icke erffua) wardha icke ärffuandes; rijke; (B. Men) Twert emoot. 40 frucht; kerleck; langmodugheet. 41 sactmodugheet. 42 tilhöra; (B. korsz-festa) the haffua korsz-fest. 43 (B. sitt) theras; köit; samt saknas; thes lustar; begärilse.

Gloss. rad: 24 * tilfelle etc); vtan; förlåta.

S. Pauli Epistel

VI. Capitel.

Om wij nu leffue j Andanom, så låter oss ock wandra j Andanom. Låter oss icke begåra fåfengeligh prijs, til at förtörna och hata hwar annan inbyrdes. Kåre brödher, Om een menniskia råkadhe falla j någhon synd, J som andelige 5 åren, vpretter honom medh sachtmodighom anda, Och see vppå tigh sielff, at tu icke ock frestat warder. Inbyrdes dragher hwar annars byrdo, och så fulborden j Christi Lagh. Therföre om någhor låter sikh tyckia någhot wara, ändoch han intet är, han bedragher sikh sielff. Men hwar och en 10 bepröffue sijn eghen gerning, och så skal han allenast vthi sikh sielff haffua berömelse, och icke vthi androm. Ty hwar och en skal dragha sina byrdo.

(icke vthi androm)
Thet är, han skal icke vphåffua sikh ther aff, at han starkare och fromare är än hans näste, Vtan skodhe sikh sielffuan och så beröme sikh aff sinne troo och aff then nådh han sielff haffuer aff Gudhi.

Then som vnderwisat warder medh ordom, han dele alt gott medh honom, som honom vnderwisar. Farer icke wille, 15 Gudh låter intet gecka sikh. Ty hwadh menniskian såår, thet skal hon ock vpskåra. Then som såår j sitt kött, han skal aff kötet vpskåra förgengelighet. Men then som såår j Andanom, han skal vpskåra aff Andanom ewinnerlight lijff. Och när wij göre gott, lät oss icke ledhas widh. Ty wij skole 20 ock j sinom tijdh vpskåra vthan återwendo. Medhan wij

Text rad: 2-4 *Om wij . . . inbyrdes*. dessa rader äro i N. T. 1526 sammanförda med kap. 5, vilket slutar med dessa rader. 2 (B. Om) Så; leffua; later; (B. wandra) gåå fram ååt. 3 Later. 3-4 (B. til at . . . inbyrdes) förtörnandes hwar annan, och awundandes widh hwar annan. 4 N. T.: Siette Capitel (frfr. Kåre) KAåre. 4-5 (B. Om . . . synd) Om så wore ath någhor menniskia worde becræctat vthaff någhro misgerning. 5 andelighe. 6 vprätter; (B. medh) vthi; (B. sachtmodighom) sachtmodugheetennes. 7 sielffuan; tw; freestat; wardher. 8 byrdho; fulboordhen. 9 later; än doch. 10 *Men* saknas. 11 sin; (B. så) thå. 11-12 (B. skal . . . haffua) wardher han allenast vthi sikh sielff haffuandes. 12 berömelse; ty ath. 13 (B. skal dragha) wardher draghandes; byrdho. 14 wardher; oordhom. 15 (B. vnderwisar) vnderwisat haffuer. 16 later; gäckå. 17 (B. skal . . . vpskåra) wardher hon och skårande; (B. Then) Hoo; köt. 18 (B. skal . . . vpskåra) wardher vthaff kötit vpskårande; förgängelighet. 19 (B. skal vpskåra) wardher vpskårande; (B. aff) vthaff. 20 göra; (B. lät) latom; (B. ledhas widh) tröttas; för ty. 20-21 (B. skole . . . återwendo) wardom och medh tijdhen vpskårande otröttadhe. 21 (B. Medhan) Efter.

Gloss. rad: 12 * icke vthi androm; starkare; (B. så) thå; sina; nadhe.

til the Galater

nu tijdh haffue, lät oss göra gott emoot huar man, Men
alrarest emoot them som wåre medhbrödher äro j troonne.

Seer huru stoort breff iagh idher tillscriffuit haffuer medh
25 mijn eghen hand. The som wilia teckias effter kötet, the
nödhga idher til omskärelsen, allenast för then skul, at the
icke skola förfolgde warda medh Christi korsz. Ty ock the
samme, som läta omskära sigh, hålla intet Laghen, Vthan
the wilia, at j skolen läta omskära idher, På thet the mågha
30 beröma sigh aff idhart kött. Men bortt thet, at iagh aff
någhon ting skulle beröma migh, vthan aff wårs Herras Jesu
Christi korsz, genom hwilken werlden är migh korszfest,
och iagh werldenne. Ty j Christo Jesu är intet, hwarken
omskärelse eller förhudh, vthan itt nytt creatur. Och alle the
35 som effter thenna Reglo wandra, offuer them ware fridh och
barmhertigheet, och offuer Gudz Jsrael. Jngen göre migh
meer bekymmer, Ty iagh dragher på min kropp wårs Herras
Jesu tekn. Wårs Herras Jesu Christi nådh ware medh idhrom
anda, käre brödher, Amen.

(Reglo)

Thenna reglan är icke
menniskio lära, vthan
Euangelium, och
troon på Christum.
Och Christi tekn, ther
han här om talar, är
icke the såår på
Christi lekamen, vtan
allahanda lidhande,
som wij haffuom för
Christi skul.

Til the Galater, Send aff Rom.

Text rad: 22 haffuom; (B. lät) latom; hwar. 23 aldrarest; wåra; medhbrödhra;
troona. 24 hurw; tillscriffuit. 25 effter anseende täckias; (B. effter) j; kötit. 26
nödga; till; vmskärilsen; skull. 27 förfolgde; wardha; för ty; ock saknas. 28
samma; lata; vmskära; the holla; (B. Vthan) men. 29 (B. at j) athi; lata; vmskära;
påå thet ath. 30 kunna beröma; (2 g.) (B. aff) vthaff; köt; bort. 31 herra. 32
kors; hwilkin. 33 För ty. 34 vmskärilsen; förhudhen; creatwr. 35 (B. som)
ther; thenne; reghla; (B. wandra) framgå; öffuer. 36 barmhertugheet. 37 mera;
bekymber; herres. 38 (B. Jesu frfr. tekn) Jesu Christi; teekn; herres; (B. idhrom)
idhar. 39 kära. 40 Till; Sendt; (B. aff) vthaff.

Gloss. rad: 35 *regla etc.); reghlan; vtan (r. 3); öch (!) (ö el. o?); teekn; lecame;
skull.

Förspråk på S. Pauli Epistel til the Epheser.

- I. II. III. **V**thi thenna Epistel lærer S. Paulus j förstonne, hwadh
Euangelium är, Huru thet allena förseedt är aff Gudhi
j ewighetenne, och genom Christum förtient och vthgånget 5
är, At alle the som ther på troo, skola warda retferdighe,
frome, leffuande, salighe, och frij jfrå Laghen, syndena och
dödhen. Thet gör han j the iij. första Cap.
- IIII. Ther effter lærer han skyy alla bijläro och menniskiobodh,
på thet wij bliffue widh itt hoffuudh, wisse, retsinnighe, och 10
fulkomlighe warde j Christo allena, J hwilkom wij thet alt-
samman haffue, så at wij vthan honom intet betorffuom.
Och thetta gör han j iiij. Cap.
- V. VI. Ther effter lærer han at öffua och bewisa trona medh godha
gerningar, och flyy syndena, och strijdha medh andeligh 15
wapn emoot dieffuulen, Medh hwilko wij genom korszet
måghom ståndandes bliffua j hoppet.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; till. 3 thenne;
epistolen; huad. 4 alleena; förseedt. 5 ewoghetenne; vthgångit. 6 wardha; ret-
ferdughe. 7 (B. leffuande) lijffactughe; salughe; (B. jfrå) frå. 8 (B. Thet) Thetta;
capitlen. 9 skyy; (B. och) som är; menniskio budh. 10 på thet ath; huffuudh;
retsinnoghe. 11 warda saknas; (B. J) aff; alt samman. 12 haffuom; betörffuom.
13 fierde; capitelet. 15 gerninga; fly; stridha. 16 dieffuulen; korsit.

Gloss. rad: 3 saknas. 9 saknas. 14 saknas.

S. Pauli Epistel til the Epheser.

Första Capitel.

Paulus Jesu Christi Apostel, genom Gudz wilia.
The helghon som vthi Epheso äro, och troo på Jesum
5 Christum.

Nådth ware medh idher, och fridh aff Gudhi wår om Fadher
och Herranom Jesu Christo.

Welsignat ware Gudh och wårs Herras Jesu Christi Fa-
dher, then oss welsignat haffuer medh all andeligh wel-
10 signelse, j the himmelska ting genom Christum. Såsom han
oss vthwaldt haffuer j honom, förr än werldennes grund
lagder war, at wij skole wara helighe och ostraffelighe för
honom vthi kärleken. Och haffuer taghet oss sigh sielffuom
15 til barn, genom Jesum Christum, effter sins wilias godha
behagh, sina herligha nådh til loff, genom hwilka han haffuer
oss tecka giordt vthi honom som kärkommen är.

J hwilkom wij haffuom förlosning genom hans blodh,
syndernas förlåtelse, effter hans nådz rikedomar, aff hwilka
han oss rundeligha deelachtigha giordt haffuer, vthi all wijs-
20 dom och klookheet, Och haffuer oss låtit få weta sins wilias
hemligheet effter sitt godha behagh, och haffuer thet fram-
hafft jgenom honom, at thet skulle predicat warda, tå tij-

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti. 1, 26, 28, 32, 33, 35
(2 g.), 39, 50 till. 9 welsignilse. 10 (B. the himmelska ting) thet himmelska wä-
sende. 11 förra än. 12 (B. skole) skulle; häloghe; (B. för) före. 13 kerleken.
13-14 (B. taghet . . . Christum) beskärtdt oss till ath han skulle annamma oss för
sin barn, genom Christum vthi sigh sielffuan. 14 (B. sins) hans; wilies. 15 (B.
sina herligha nådh) hans nådhes herligheet; huilka; hafuer. 16 täcka. 17 huil-
kom; (B. förlosning) återlösning; bloodh. 18 syndernes; förlatilse; nådhes; huilka.
19 deelactugha; wijsdom. 20 clookheet; latit; (B. sins) hans; wilies. 21 heem-
ligheet; (B. sitt) hans. 21-23 (B. och haffuer . . . fulkompnat war) huilkit han
sigh sielffuom föresatt hadhe ath * vthskiffas skulle j tijdzens fulheet.

Gloss. rad: 22 (saknas i B.) * vthskiffas(!). Thenne vthskifftilsen är skeed
genom Christum j hans tilkomilse, och än nw daghligha skeer, på hans wegna aff
lärarena, aff huilko the säyas wara vtskiffare till gudz heemligheet. j. Cor. iiij.

S. Pauli Epistel

(samman fattat)

Gudh wil, at Christo skola all ting vndergiffuin, och han för en Herra och hoffuudh hållen warda, Psalmo 8. så at then honom icke haffuer, han skal ingen Gudh haffua.

dhen fulkompnat war, På thet all ting skulle samman fattat warda j Christo, bådhe thet j himmelen och på jordenne är genom then samma. Genom huilken wij ock kompne äre 25 til arffuedelen, beskärde effter hans vpsååt, som all ting werckar effter sin eghen wilias råd, at wij skole wara hans herligheet til loff, wij som tilförenna hoppadoms på Christum.

Genom hwilken ock j hördt haffuen sanningennes ord, som är idhor saligheetz Euangelium, vthi huilkom j ock, 30 sedhan j troodden, ären besigladhe wordne medh löfftesens helgha Anda, hwilken wårt arffs pant är, til wår förlosning, at wij skulle warda hans eghendom, hans herligheet til prijs.

Therföre ock iagh, effter iagh hördt haffuer aff then troo som j idher är til Herran Jesum, och idhar kärleek til all 35 helghon, Wender iagh icke åter at tacka Gudh för idher, altijdh tenckiandes på idher j mina böner, at wårs Herras Jesu Christi Gudh, herlighetennes Fadher, wille giffua idher wijsdomsens och vppenbarelsens Anda til sin kundskap, och vplysa idhars förståndz öghon, At j förstå kunnen hwadh 40 hopp han haffuer kallat idher vthi, och huru rijk hans arffs herligheet är vthi helghonen, och huru offuerswinnerligha stoor hans krafft är til oss, som troom effter hans mechtigha starckheetz werckan, Hwilka han werckadhe j Christo, tå han vpweckte honom jfrå the dödha, och satte honom på sijn 45

Text rad: 23-35 (B. På thet . . . samma) på thet han all ting till sammans * vpretta skulle genom Christum, bådhe thet j himmelen är och så på iordhenne. 25 huilkin; ärom. 26 arffuodelen. 27 werkar; eghin; wilies; skolom. 28 tilförenne; hoppadom. 29 (B. Genom . . . ord) på huilkin j och hoppen, mädhan j hördt haffuen sanningennes oordh. 30 idhar; salugheetz. 31 (B. besigladhe) försigld; *wordne* saknas; löfftenes. 32 huilkin en pant är till wårt arff. 33 (B. at . . . eghendom) wij som hans eghendoom ärom. 34 (B. aff) vthaff. 35 (B. j) vti; herranom; kerlek. 37 tenkiandes; (B. j) vthi; herres. 38 herligheetennes; fader; geffua. 39 oppenbarilsens; kuntscap. 40 idhers; förståndz; huadh. 41 hurw. 42 *är* saknas; hurw; offuersuinnerligha. 43 crafft; (B. til) j; wij som; mectugha. 44 starkheetz; werkan; huilka; werkadhe. 45 (B. jfrå the) aff; (B. satte honom) lot honom sitia; sin.

Gloss. rad: 23 (B. samman fattat) * vpretta etc.); (B. Gudh wil . . . haffua.) Under Christo wordo al ting vprettat och till hopa kommen, som tilförenna j margfalleligh affgudherij och regimente syndrat woro.

til the Epheser

höghra hand j himmelen offuer all Förstadöme, welle, macht, Herradöme, och alt thet som nempnas kan. Jcke allenast j thenna werlde, vthan ock j then tilkommande. Och haffuer all ting lagdt vnder hans fötter, och haffuer satt honom
50 Församlingen til itt hoffuudh offuer all ting, hwilken är hans kropp och hans vpfyllelse, som alt j allom z vpfyller.

(all ting)

Christus är itt sådant hoffuudh til Församlingen, at han likwel en Herre är offuer all ting, offuer dieffuulen, werlden etc.

II. Capitel.

Och idher ock så, tå j dödhe woren genom offuerträdhelse och synder, ther j vthi foordom wandradhen, effter thenna werldennes lop, effter then Förstan som macht haffuer j
5 wädhret, nemligha, effter then Andan som nu werckar vthi otroonnes barn, jbland hwilka wij ock alle foordom wandrat haffue, vthi wår kötz begärelse, och giordom hwadh kötet och sinnet löste, Och worom aff naturen wredzens barn såsom ock the andre.

10 Men Gudh som är rijk j barmhertigheten, för sin stora kärleek skul, ther han oss medh elskat haffuer, then tijdh wij än nu dödhe worom j synderna, haffuer han oss, samt medh Christo giordt leffuande (genom nådhena ären j frelste) och haffuer samt medh honom vpweckt oss, och samt medh
15 honom satt oss j thet himmelska wesendet j Christo Jesu.

z

(vpfyller)

Christus är och werkar all werk j all creatur, therfore äro all creatur vpfylt medh honom, Altså är ock hans Christeligha Församling hans vpfyllelse, så at hon är medh honom en fuldorda kropp.

Text rad 46 hoghre; (B. j himmelen) j thet himmelska wäsendit; (B. offuer) vthöffuer; mact. 47 (B. Jcke) ey. 48 thenne; vtan; tilkommande är. 49 föter. 50 vthöffuer all ting, sine församlinge till itt huffuudh, huilkin som. 51 cropper; och saknas; (B. alt) all ting.

1 Annat; Capitell. 2 (B. Och . . . offuerträdhelse) Och j thå j dödhe woren aff idhor brot. 3 (B. foordom) någhon tijdh; thenne. 4 (B. Förstan) höffdingen; mact. 5 wädhrit; nemligh; *effter* saknas; anden; *nu* saknas; wärkar. 6 (B. otroonnes) wantronas; huilka. 6-7 (B. foordom wandrat haffue) wandrat haffuom j förtidhen. 7 begärlise; huadh; kötit. 8 lyste; (B. såsom) like som. 9 ock saknas. 10 riker; barmhertugheten; stoor. 11 kerlek; *skul* saknas; älsat. 12 *nu* saknas; (B. samt) samfeldt. 13 leffuandes; nådhen. 14 (2 g.) (B. samt) samfeldt; vpwät. 15 (B. satt oss) latit oss sitia; (B. j thet himmelska wesendet) ibland the himmelska.

Gloss. rad: 50 saknas. 51 *vpfyller etc.); wärkar; *all werk* saknas; creatur (r. 3); (B. äro) är; (B. Altså) therfore; (B. är) år (l) (r. 6); församling; (B. hans vpfyllelse) medh honom vpfylt; fuldorda; cropp.

S. Pauli Epistel

På thet han j tilkommande tijdh bewijsa skulle sinne nådz
 offuerswinnerligha rikedom, genom sina mildheet offuer oss
 j Christo Jesu. Ty aff nådhenne ären j frelste genom trona,
 Och thet icke aff idher, Gudz gåffua är thet, icke aff ger-
 ningar, På thet ingen skal beröma sigh. Ty wij äre hans 20
 werck, skapadhe j Christo Jesu til godha gerningar, til hwilka
 Gudh oss tilförenna bereedt haffuer, at wij vthi them wandra
 skole.

Therföre tencker ther på, at j som foordom effter kötet
 haffue warit Hedhningar, och worden kalladhe förhudh, aff 25
 them som kallas omskäreelse effter kötet, then medh handenne
 skeer, At j på then tijdh woren vthan Christum, fremmande
 och vthan Jsraels borgareskap, och fremmande jfrå löfftesens
 Testament, intet hopp haffuandes, och woren vthan Gudh j
 werldenne. 30

Men nu j som j Christo Jesu ären, och foordom fierran
 woren, ären nu när wordne genom Christi blodh. Ty han
 är wår fridh, then aff bådhom haffuer giordt itt, och haffuer
 nedherbrutit medhelbalken, j thet, at han jgenom sitt kött
 borttoogh owenskapen, nemligha, Laghen som j bodhordom 35

(Laghen)

Laghen war owenska-
 pen emellan Judanar
 och Hedhningar,
 Ty ther jgenom wille
 Judanar wara bätre,
 Men nu sedhan alle
 jgenom Christum
 haffua Andan vthan
 Laghen, haffuer then
 owenskapen en enda,
 och then ene är såsom
 then andre.

Text rad: 16 bewisa; (B. sinne) hans; nådhes. 17 (B. offuerswinnerligha)
 ymfnogha; rikedom; (B. genom) medh; sin. 18 (B. j Christo Jesu) genom
 Christum Jesum; (B. aff) vthaff; nådhen; äre; troona. 19 (2 g.) (B. aff) vthaff.
 20 på thet ath; skall; ärom. 21 werk; (B. j Christo Jesu) genom Christum. 21,
 42, 46, 47, 48 till. 21-22 (B. til hwilka . . . haffuer) huilka gudh förberedt hafuer.
 22 wi. 23 skolom. 24 (B. på) vppå. 24-25 (B. j som . . . förhudh) j foordom
 hedningar på kotzens(!), weghna, haffuen hetit förhudh. 26 (B. kallas) heto;
 vmskärilse; (B. effter kötet) på kotzens(!) weghna. 27 påå. 28 (B. och vthan
 Jsraels borgareskap) håldne frå Jsraels vmgångelse; (B. fremmande jfrå) så som
 fremmande till; löfftenes. 29 (B. woren) warandes; vtan. 31-32 (B. j som . . .
 woren) genom Christum Jesum, j som foordom woren fierran. 32 (B. när)
 närkompe; bloodh. 33 (B. aff) vthaff; it. 34 middelbalken. 34-36 (B. j thet . . .

Gloss. rad: 35 (B. Laghen * affkommer etc); (B. Laghen . . . then andre.)
 Christus haffuer icke så aff komma latit laghen, ath man then icke hålla skall, vthan
 han giffuer andan then alt gör vtaff it frijt moodh otwungen aff laghen, så ath man
 intit behöffuer then bescriffna laghen, huilkin driffuer them som kotzlighe(!) äro
 Nw woro Judhana emoot hedninganar för laghen och för laghsens gerninga skul,
 men nw effter bådhom en ande giffuin är, wender then twedtracten åter, och warda
 wener j Christo.

til the Epheser

stoodh. På thet han skulle aff twem skapa ena nyia menniskio
j sigh sielffuom, och fridh göra, och at han skulle försona
them bådh medh Gudhi vthi en kropp genom korszet. Och
haffuer dödhat owenskapen genom sigh sielff. Och är kom-
40 men, och haffuer jgenom Euangelium bodhat idher fridh, j
som fierran woren, så ock them som när woro, Ty genom
honom haffue wij bådh tilgång vthi en Anda til Fadhren.

Så ären j icke nu gester och fremmande, vthan helgha
manna medhborghare, och Gudz hwszfolck, vpbygde på
45 Apostlanars och Propheternars grund, ther Jesus Christus
öffuerste Hörnstenen är, på hwilken hela bygningen tilhopa
föghat, wexer til itt heligt Tempel j Herranom, På hwilkom
ock j medh vpbygde warden, Gudhi til itt heman genom
Andan.

III. Capitel.

För thenna saak skul, iagh Paulus Christi Jesu fånge för
idher Hedhningar, om j ellies hördt haffuen om Gudz nådz
embete som migh giffuit är til idher, at thenna hemligheet
5 är migh genom vppenbarelse förkunnat, såsom iagh tilfö-
renna medh fåå ord screff, Aff hwilko, om j thet läsen, j
måghen merckia mitt förstånd j Christi hemligheet, hwilket
icke kunnogt giordt är j förtijdhen menniskiors barnom,

Text rad: [34-36] . . . stoodh.) som war en gård emellam oss, nemligh then fienscap, ther medh, ath han haffuer genom hans köt *åffkomma latit bodoordens lagh, så mykit scriffteligha begripit war. 36 (B. skulle . . . menniskio) vthaff twem eno nyio menniskio göra skulle. 37 (B. j) vthi; (B. och fridh göra) fridgörandes; (B. at) vppå thet. 38 (B. Gudhi) gudh; cropp; corsit. 39 (B. dödhat) fördödhat; (B. owenskapen) fienskapen; (B. genom) j; sielffuom. 40 *jgenom Euangelium* saknas. 41 för ty. 42 haffuom; tillgången. 43 gäster; vtan. 44 mannas; hwszfolk. 45 apostleners; propheternes. 45-46 (B. ther . . . är) som är öffuerste hörnstenen Christus Jesus. 46 huilkin; (B. hela bygningen) hwar och een bygning; till hopa. 47 helogt; (B. På) vthi; huilkom. 48 (B. ock j) j och.

1 Tridhie. 2 FOör; samma saak; skull; (B. Christi Jesu fånge) fången för Jesu Christi skul. 3 hedningar; elles. 3-4 (B. om Gudz nådz embete) vthaff thet nådhennes embete. 4, 19, 29, 33, 43 till. 4-5 (B. at . . . förkunnat) ath migh är kunnogt wordit aff openbarilse heemligh ting. 5 tillförenna. 6 få; oord; screff; huilko. 6-7 (B. om j . . . förstånd) j måghen läsande forstå min kuntscap. 7 heemligheet; huilkit. 8 förtidhen.

S. Pauli Epistel

såsom thet nu vppenbarat är hans helgha Apostlar och Pro-
pheter genom Andan. Nemligha, at Hedhninganar skola 10
wara medharffuingar, och samma lekamens och hans löfftes
deelachtighe j Christo genom Euangelium, hwilkens tienare
iagh worden är, effter then gåffuo aff Gudz nådh som migh
giffuin är, effter hans krafftz werckning.

Migh som är then alraringaste j bland all helghon, är thenna 15
nådth giffuin, at iagh skal j bland Hedhninganar förkunna
the obegrundeligha Christi rikedomar, och j liwset frambära
för hwar man. Hurudana deelachtigheet är j then hemlig-
heet, som här til dags j werldenne haffuer fördold warit j
Gudhi, then all ting skapat haffuer, genom Jesum Christum. 20
På thet nu skulle kunnogt warda Förstadömen och Herra-
dömen j himmelen på Församlingen, Gudz margfalleligha
wijsheet, effter then försyyn aff werldennes begynnelse,
hwilka han bewijst haffuer j Christo Jesu wårom Herra,
genom hwilken wij haffue dristigheet och tilgång medh all 25
förtröstning genom trona på honom.

Therföre bedher iagh, at j icke vpgiffuens för mijn be-
dröffuelse skul, som iagh lidher för idher, hwilken äro idher
til prijs. För then skul böyer iagh mijn knää til wårs Herras
Jesu Christi Fadher, then ther rette Fadheren är offuer alt 30

(Förstadömen)

Endoch Gudz änglar
äro fulle aff Gudhi, så
förfara the likwel dag-
ligha, på Christenhe-
ten nya nådher och
gåffuor, som Gudh
dagligha vtgiffuer, så-
som ock Christus Luce
15. sägher, at äng-
lanar frögda sigh
ofuer en syndare, som
sigh bättrar.

Text rad: 9 oppenbarat. 10 *Nemligha* saknas; hedninganar. 11 medherffuingar; lecamens; lyfftes. 12 deelactughe; huilkes. 13 (B. aff) vthaff; nadhe. 14 giffuen; crafftz; werkning. 15 aldra ringaste; j bland; (B. all helghon) helgonen; thenne. 16 nådhe; skall; j bland; hedninganar. 17 rikedomar; lyuset. 18 huar; deelactugheet; heemligheet. 19 (B. dags j) dagsj(!); werlden; fördoldt. 20 Christnm(!). 21 på thet ath; kunnogh; wardha; (B. Herradömen) offerheterna. 22 (B. på) genom; församlingen. 22-23 (B. Gudz margfalleligha wijsheet) then margfalleligh wijsdom som gudh giffuer. 23 försyn. 23-24 (B. aff . . . Herra) som han aff ewogheten j Christo Jesu wårom herra giordt hadhe. 25 (B. genom hwilken) aff huilkom; haffuom; dristugheet; tilgång; *all* saknas. 26 (B. förtröstning) tröst; (B. genom . . . honom) som är aff hans troo. 27 vpgeffues; min; bedröffuelse. 28 skull; huilken. 28-29 (B. idher til) idhar. 29 För then samma saak skull; min; Herres. 30-31 (B. then ther . . . heter) aff huilkom såsom aff en almenneligh fadher nempnas huar och en slect.

Gloss. rad: 21 *förstadömen.); En doch; englar; leka wel; dagligha (r. 4, 8); (B. nya) uyia(!); vtgiffuer; (B. såsom) så som; Christus(!); (B. 15.) xv.; englana; offer; sich (r. 13).

til the Epheser

thet Fadher heter j himmelen och på iordenne, At han wille giffua idher krafft effter sinne herligheetz rijkedomar, at j starcke warden genom hans Anda, til then inwertes menniskion, at Christus må boo medh troonne j idhor hierta, stadheligha rotadhe och grundadhe j kärlekenom, at j måghen begripa medh all helghon. Hwadh breedden, lengden och diwpet, och högden är, och ther medh kenna Christi kärleek, then doch all kundskap offuergåår, På thet j måghen vpfylte warda medh allahanda Gudz fulheet.

(fulheet)

Thet är, at Gudh alena rege- rar och werckar vthi ider, och j ären fulle aff honom.

Men honom som rijkeligha förmå göra, offuer alt thet wij bidhiom eller tenckiom, effter then krafft som werkar j oss, ware ära j Församlingen, genom Christum Jesum, j allan tijdh, jfrå ewigheet til ewigheet, Amen.

III. Capitel.

Så förmanar iagh nu idher, iagh fången j Herranom, at j wandren såsom tilbörlighit är, j then kallelse ther j vthi kalladhe ären, medh alla ödhmiukt och sachtmodigheet, medh tolamodh. Vndraghandes then ene them andra j kärlekenom, winleggiandes idher at hålla Andans eenheet, genom fridzens band. En kropp och en Ande, såsom j ock kalladhe ären vthi itt idhars kallelsets hopp. En Herre, een troo, itt doop, en Gudh och allas våra Fadher, hwilken är offuer idher alla, genom idher alla och j idher alla.

Text rad: 31 himmelem (!); iordhenne. 32 geffua. 32-33 (B. krafft . . . warden) effter sine herligheetz rikedomar, ath j medh crafft starke warda. 33 menniskiona. 34 (B. at) på thet; troona; (B. j) vthi. 35 kerlekenom; på thet ath. 36 huadh; (B. breedden) breedheeten; huadh lendgdhen (!). 37 kerlek. 38 kundscap; öffuergåår; på thet ath. 39 fullheet. 40 (B. rijkeligha) alstinges; ath göra; (B. offuer) vthoffuer. 41 bedhiom; tenkiom; crafft. 42 (B. ära) prijs; församlingen. 43 (B. jfrå) frå; (2 g.) ewogheet.

1 Fierde. 2 SAå. 3 så som; kallilse. 4 (B. ödhmiukt) vnderdånugheet; sactmodugheet. 5 tolamoodh; (B. then ene them andra) inbyrdes; (B. j kärlekenom) medh kerlek. 7 cropp. 8 idhers; kallilses; (B. een) en. 9 it; alles våres; huilkin. 10 offuer oss alla, genom oss alla och j oss allom.

Gloss. rad: 36 * breedheeten.; Kerleken; bewiser; rettsinnogh; långt (r. 6, 13); diwpt (r. 6); christus; fructar; huarken; syndena; döden; helwitet; Psal. (?); (B. 138.) cxxxviii; spriritu (!). 38 * gudz fullheet.; wärkar; idher.

(breedden)

Kärleken bewijsar, at troon är retsinnigh, hon begriper tā, at intet är så breedt, longt, diupt, högt, ther Christus icke för- må och kan hielpa, och fructar sigh in- tet, hwarken för syn- denne, dödden eller heluetet, ware sigh breedt, longt, diwpt etc. Såsom j Psalm. 138. scriffuit är, Quo ibo a spiritu tuo.

S. Pauli Epistel

Men hwariorom och enom aff oss är giffuen nådh, effter Christi gåffuos mått. Therföre sägher han, Han är vpstighen j högden, och haffuer fördt fångelset fånget, och haffuer giffuit menniskiomen gåffuor, Men thet han vpfaren är. Hwadh är thet annat än han foor först här nedh, vthi the nedhersta iordennes rwm? Then ther nedherfoor, han är ock then ther vpfoor offuer alla himlar, På thet han skulle all ting vpfylla.

fångelset)
Thet är,
syndena,
döden och
samuetet,
at the oss
icke be-
hecta eller
hålla må-
gha.

(all ting)

At han werckar all ting j allom, och at honom föruthan warder intet giordt, talat eller tenckt.

Han haffuer ock somligha satt til Apostlar, somligha til Propheter, somligha til Euangelister, somligha til Heerder och Lärare, at the helighe skola τ skickelighe wara til embetzens werck, genom hwilket Christi lekamen må vpbygd warda, til tess at wij alle kommom til ena troo, och Gudz Sons kundskap, och wardom en fulkommen man, then ther är vthi Christi fulbordigha ålders mått. På thet wij icke meer skolom wara barn, och låta oss beweka och vmföras aff allahanda lärdoms wådher, genom menniskiors skalckheet och illfundigheet, medh hwilka the falla til, at the mågha be- dragha oss.

25

τ

(skickelighe)

Thet är, wel tilrustadhe, och j allo måtto försörgde och tilreedde, så at intet fattas til Christenhetenes embete.

Men warom retsinnighe j kärlekenom, och wexom til j all stycke j honom som hoffuudhet är, Christus, aff huilkom hele kroppen tilhopa föghes, och en lem henger in til then andra genom all ledhamoten, ther then ene tienar them andra, effter thet werck som hwar lem haffuer j sina måtto,

30

Text rad: 11 hwariorom. 12 gåffues; mååt. 13 hafuer (frfr. fördt); fengilset; fångit. 15 huad; her; nedher; the saknas. 16 (B. rwm) ändar; nidhfoor. 17 (B. offuer) vthöffuer; himblar. 19 hafuer; (2 g.) sombligha. 20 prophetar; (2 g.) sombligha. 21-23 (B. at the . . . warda) ther the helgon alle medh sammanföghde warda, genom huar annors tienste, till Christi lecamens vpbyggilse. 21, 23 (2 g.); 28, 30, 35, 61, 62 till. 23 thes; komma. 24 kundscap; och saknas; (B. wardom) warda. 25 fulboordughe; ållers; mååt; på thet ath; wi. 26 lata; (B. aff) vthaff; alla handa. 27 skalkheet. 28 illfunnogheet; huilka. 30 retzsinnoghe(!); kerlekenom. 30-31 (B. til . . . honom) j all stycke till honom. 31 huffuudit; (B. aff) vthaff. 32 heela; croppen; til hoga. 32-34 (B. en lem . . . them andra) samman hålles, ledh widh ledh, j thet ath huart tienar thet andra. 34 werk; (B. hwar lem) huart ledamotit; motto.

Gloss. rad: 13 * fengilset etc.); samwetit; (B. hålla) behålla; mågho. 18 * all ting vpfyl); wärkar; förutan; wardher; giord. 21 saknas.

til the Epheser

35 och gör at kroppen wexer sigh sielff til förbättring, genom kärleken.

Så sägher iagh nu, och betyggar thet j Herranom, at j icke meer wandren, såsom the andra Hedhningar wandra, j theras sinnes fåfengeligheet, hwilkas förstånd förmörkrat
40 är, och bortkompne jfrå thet lijff, som aff Gudhi är, genom then fåwitsko som j them är, och genom theras hiertas blindheet, Hwilke, sedhan the wordo förstockadhe, gåffuo the sigh sielffua vthi otucht, til at bedriffua all oreenligheet, samt medh girigheet. Men j haffuen icke så lärdt Christum,
45 om j annars honom hördt haffuen, och vthi honom lärde ären, huru itt retsinnigt wesende är j Jesu.

Så legger nu bortt jfrå idher then gamla människion, ther j förra medh vmgingen, hwilken genom lusta j wilfarelse sigh förderffuar, Och förnyier idher j idhar sinnes anda,
50 och jklädher idher then nyia människiona, then effter Gudh skapat är, j sanskylligha retferdigheet och heligheet.

1. Petri 2. Therföre legger bortt lögnen, och taler sanningen, hwar
Sach. 8. och en medh sin nästa, effter wij ärom inbyrdes lemmar.
Psalm. 4. Wredhgens, och synder icke, Läter icke solena gå nedh off-
Jaco. 4. uer idhra wredhe, Giffuer ock icke Lastarenom rwm. Then ther stolet haffuer, han stiele icke meer, vthan heller arbete medh sina hender thet gott är, På thet han någhot skal haffua dela medh then som nödhortfftig är.

Jntet ohöffuiskt taal gånge vthaff idhar munn, vthan thet

Text rad: 35 *gör at* saknas; croppen; (B. wexer . . . förbättring) wexer till, förcoffrandes sigh. 36 kerleken. 38 *meer* saknas; så som; hedningar. 39 (B. j) vthi; theres. 39-40 (B. hwilkas förstånd förmörkrat är) the förmörcradhe äro vthi theras förnufft. 40 (B. bortkompne) förkompne; (B. jfrå) frå; (B. genom) för. 41 (B. fåwitsko) fåwitzheet; (B. j) vthi; (B. genom) för. 42 huilke; (B. wordo förstockadhe) ther till komo ath the ingen fructan hadhe. 43 (B. otucht) käti. 44 *samt* saknas; girugheet; så icke. 46 (B. itt retsinnigt wesende) sanningen; (B. j) vthi. 47 bort; j frå; gambra. 48 huilkin. 48-49 (B. genom . . . förderffuar) förgåås effter willones lusta. 50 inclädher idher vthi en ny människio. 51 (B. j . . . heligheet) genom retferdugheet och sanskyllugh helogheet. 52 bort; huar. 53 (B. lemmar) ledhamoot. 54 vredgens; Later; nidher; vtoffuer. 55 (B. idhra) idher; (B. Giffuer ock icke) och geffuer icke heller. 56 stolit. 57 på thet ath; skall. 58 deela; (B. medh . . . är) them som nödhortfftighe äre. 59 (B. Jntet . . . gånge) Alt ohöffuizt tal gånge aldrih; mun; vtan.

S. Pauli Epistel

nyttigt är til förbättring ther thet behöffues, at thet må them 60
som höra til tacka wara, och bedröffuer icke Gudz helgha
Anda, ther j medh beseglde ären til förlosningennes dagh.
All bitterheet och grymheet och wredhe och roop och hä-
dhelse ware longt jfrå idher, samt medh alla ondsko. Men
warer inbyrdes til hwar annan wenlighe, godhiertighe, Och 65
förlåter then ene them andra, såsom ock Gudh genom Chris-
tum haffuer förlåtet idher.

V. Capitel.

Så warer nu Gudz efterföliare, såsom elskeligh barn, och
wandren j kärlekenom, såsom ock Christus haffuer elskat
oss, och vthgiffuit sigh sielff för oss til gåffuo och offer,
Gudhi til een sööt lucht. Bolerij och all slemheet eller girig- 5
heet låter jbland idher icke eens nemda warda, såsom hel-
ghon tilhörer. Och slem ord, eller geckerij, eller skemt, som
icke höffues, Vthan heller tacksäyelse. Ty j skolen weta, at
ingen bolare, eller oreen, eller giriger (hwilken är en aff-
gudhadyrkare) haffuer arffuedeel vthi Christi och Gudz Rike. 10
Låter idher ingen förföra medh fåfeng ord, Ty för sådana
pläghar Gudz wredhe komma offuer otroonnes barn. Ther-
före warer icke theras stalbrödher, Ty j woren foordom mör-
ker, Men nu ären j liws j Herranom.

Wandren såsom liwsens barn. Ty Andans frucht är vthi 15
all godheet och retferdigheet, och sanning, Och pröffuer

Text rad: 60 nyttigt; (B. ther thet) hwar så. 61 (B. til tacka wara) till
godho komma. 62 (B. beseglde) förseglde; in till. 63 hädhilse. 64 (B. jfrå)
frå; samt saknas; ondsko. 65 (B. til hwar annan) then ene medh then andra;
wenlighe; (B. godhiertighe) godhwilioghe. 66 förlater; så som. 67 förlåtit.

1 Femte. 2 warar (!) (i kustoden); efterfölyare; (B. elskeligh) aldra keresta.
3 kerlekenom. 4 vthgiffuit; (B. för) före; till itt offer och gåffuo. 4, 5, 25 till. 5 en;
luct; girugheet. 6 later; j bland; nempda; så som. 7 sleem; oord; (B. eller frfr.
skemt) och; skempt. 7-8 (B. som icke höffues) thet intit till nytto dragher. 8 vtan.
9 (B. oreen) slemmer; girugher; huilkin. 10 arffdeel. 11 Later; (B. fåfeng ord)
förgiftugt taal; (B. sådana) thessa saak. 12 (B. offuer) vthofuer; them som äro
otrones barn. 13 stalbrödhra. 15 liusens. 15-16 (för ty andans frucht är vthi
allgoodheet (!) och retferdigheet och sanning). 16 (B. Och pröffuer) pröffuandhes.

til the Epheser

hwadh Herranom teckt är. Och haffuer ingen deelachtigheet
 medh the onyttigha mörkersens werck, vthan straffer them
 heller. Ty hwadh hemligha aff them skeer, thet är ock
 20 skemlighit at säya. Men alt thetta warder vppenbart, när
 thet aff liwset straffat warder, Ty alt thet vppenbart warder,
 thet är liws. Therföre sägher han, Waka vp tu som soffuer,
 och statt vp jfrå the dödha, så warder Christus tigh vp-
 lysande.

25 Så seer nu til huru j wandren wijsligha, icke som the
 owijse, vthan som wijse. Och skicker idher effter tijdhen,
 Ty tijdhen är ond. Therföre warer icke oförskändighe, vthan
 förständighe hwadh Herrans wilie är. Och dricker idher
 icke druckna aff wijn, aff hwilko itt oskickelighit wesende
 kommer, Vthan vpfullens medh them helgha Anda, talandes
 emellan idher j psalmar och loff songer, och andeligha wijsor,
 siungandes och spelandes Herranom vthi idhor hierta. Al-
 tijdh tacksäyandes Gudhi och Fadhrenom för hwar man,
 vthi wårs Herras Jesu Christi namn. Ymsom vnderdån-
 ighen then ene them andra j Gudz reddhogha.

Hustrunar ware sina män vnderdånigha såsom Herranom,
 Ty mannen är hustrunnes hoffuudh. Såsom ock Christus
 är Församlingennes hoffuudh, och han är ock sins krops
 helsa. Såsom nu Församlingen är vnderdånigh Christo, så

(tjdhen är ond)
 Enom Christnom mö-
 ta så mongahanda
 hinder och vrsaker,
 til at försuma the ting,
 som godh äro, at
 han eendeels såsom en
 fånge, moste stundom
 slijta sigh löös, och
 såsom stiela tjdhen,
 och emellanåt dyrtt
 lösan medh ogunst
 etc.

(oskickelig-
 git) Som
 wij see the
 drinckare
 äro wille,
 offuerdå-
 dige, skam-
 löse, och
 otuchtighe
 j al ting
 medh or-
 dom, roop
 och skrij,
 och andra
 åthäffuor.

Text rad: 17 huadh; (B. Herranom) gudhi; täckt; deelaktugheet. 18 onyt-
 tughä; mörksens; werk; vtan. 19 huadh; heemligha. 20-21 (B. thetta ... straffat
 warder) thet aff liuset straffat warder, thet warder oppenbart. 21 (B. Ty) och;
 oppenbart. 22 liwset; tw. 23 (B. jfrå) frå. 26 wise; (B. Och ... tjdhen) lösandhes
 tidhen. 27 för ty; (B. tjdhen är ond) daghanar äro * oonde; oförständighe.
 28 (B. förständighe) förständigande; huadh; herrans. 29 drokne; (B. aff) vthaff.
 29-30 (B. aff hwilko ... kommer) vti huilko är * lösactugheet. 30 vtan. 31 (B.
 emellan idher) huar medh annan; psalmer; loffsongar. 32 (B. idhor) idhart.
 33 huar. 34 herres; vnderdånoghe. 35 reddugha. 36 (B. sina) theras; vnder-
 dånugha; (B. Herranom) theras herra. 37 hustrunas; huffuudh. 38 är huffuudhit
 för församlingen; (B. sins krops) cropsens. 39 församlingen; vnderdånugh.

Gloss. rad: 27 (B. tjdhen är ond) * oonde etc.); (B. Enom ... ogunst etc.)
 Ty thenne werlden och thetta leffuernet är full medh oond exempel, äggielse, för-
 argilse, bådhe til andeligha och lekamligha synder. 29 (B. oskickeligit) * lösactug-
 heet.); wilde; (B. offuerdådige) forse; (B. skamlöse) oblyghe; (B. otuchtighe j)
 oförweghne till; oordhom; (B. roop och skrij) skrijande.

S. Pauli Epistel

skola ock hustrunar vthi all ting wara sina män vnderdånigha. 40
 J män, elsker idhra hustrur, såsom ock Christus elskadhe
 Församlingen, och haffuer vthgiffuit sigh sielff för henne,
 På thet han henne helgha skulle, och haffuer giordt henne
 rena j watnsens baadh genom ordet. På thet han skulle
 bestella sigh ena Församling then herligh är, then ingen 45
 fleck eller skrynckio haffuer, eller annat sådant, Vthan at
 hon skulle wara heligh och ostraffeligh.

Så skola ock männenar elska sina hustrur, såsom sina
 eghna kroppar. Then sina hustru elsker, han elsker sigh
 sielff, Ty ingen haffuer någhon tijdh hatat sitt eghit kött, 50
 vthan heller födher och fordrar thet, såsom ock Herren För-
 samlingen, Ty wij äre ledhamoot aff hans krop, aff hans
 kött, och aff hans benom. För then skul skal menniskian
 offuergiffua fadher och modher, och bliffua widh sijn hustru, Gene. 2.
 Och aff twem warder itt kött. Thenna hemligheet är stoor, 55
 Men iagh talar om Christo och Församlingen. Doch ock j,
 hwar j sin stadh elske sina hustru såsom sigh sielff, Men
 hustrun haffue mannen j wyrdning.

(hemligheet)

Sacrament eller mi-
 sterium kallas hem-
 ligheet, eller een för-
 doldt ting, thet doch
 vthwertes haffuer sina
 betydning. Så är ock
 Christus och hans För-
 samling een hemlig-
 heet, itt stort, heligt,
 fördolt ting, thet man
 troo moste och icke
 see kan, Thet warder
 nu med man och
 quinno såsom genom
 sitt vthwertes tekn
 betydt, at såsom
 mannen och quinnan
 äro itt lekamen, och
 haffua alla äghodelar
 meenliga, så haffuer
 ock then Christna
 Församlingen alt thet
 Christus är och haff-
 uer.

Text rad: 40 vnderdånigha. 41 Chritus(!). 42 församlingen. 43-44 (B. och ... rena) reengiorda. 44 watnens; oordhit. 45 (B. sigh ... är) henne sigh sielfuom ena herlegha församling. 45-46 (B. ingen ... haffuer) ingen fleck haffuer, eller ryneckio. 46 (B. annat) någhot; vtan. 47 helogh; ostraffelighen. 48 mennenar; (2 g.) (B. sina) theras. 49 eeghna; croppar. 50 sielffuan; (B. Ty) för ty ath; tidh; kött. 51 foordrar; församlingen. 52 ärom; (2 g.) (B. aff) vthaff; crop. 53 kött; (B. aff) vthaff; För thenne saken skul. 53-54 (B. skal ... bliffua) warder menniskian offuergiffuandes fadher och modher, och bliffuandes. 54 sin; hustrw. 55 (B. aff) vthaff; wardher; kött; Thenne; heemligheet. 56 och om församlingen. 56-57 (B. ock j ... hustru) lekwel göre och så huar och en vthaff idher ath han sin hustru elsker; sielffuan. 58 hustrun hon haffue sin man.

Gloss. rad: 55 * heemligheet.); (B. kallas) heter; heeml gheet (!) (r. 3); en (r. 4); fördoldt (r. 4); *doch* saknas; vtwertes; betydning; (B. een hemligheet) itt heemligh ting; stoort; hälogt; fördoldt (r. 11); medh; qwinno; så som (r. 15, 17); teekn; qwinnan; it (r. 19); lecamen; hafua; hafuer (r. 21); *then* (frfr. Christna) saknas; församlingen.

til the Epheser

VI. Capitel.

Col. 3. I Barn, warer hörighe idhra föräldrar j Herranom, Ty thet
Exodi 20. är retwijst. Hedhra tin Fadher och modher, hwilket är thet
5 första bodh, som löffte medh sigh haffuer, På thet tigh skal
wel gå, och bliffua longlijffuat på jordenne.

J fädher, reeter icke idhor barn til wredhe, vthan vpfödher
them medh tucht och Herrans förmaning.

J tienare, warer hörighe idhrom lekamlighom Herrom,
medh reddhogha och bäffuan, j idhor hiertas enfalligheet,
10 såsom Christo, Jcke tienandes allena för öghonen såsom men-
niskiom til wilia, vthan såsom Christi tienare, görandes thet
Gudh wil vthaff hiertat medh welwiliogheet. Låter idher
tyckia, at j tienen Herranom och icke menniskiom, wetandes,
at hwadh gott hwar och en gör, thet skal han igen få aff
15 Herranom, ehwadh han är tienare eller frij.

Och j Herrar görer ock thet samma emoot them, och
offuergiffuer trugh, wetandes, at ock idhar Herre är j him-
melen, och för honom är intet anseende til personen.

På thet sijdsta, käre brödher, warer starcke j Herranom,
20 och j hans starckheetz macht. Jklädher idher alt Gudz
harnesk, på thet j måghen stå emoot dieffuulsens listigha
anlop. Ty wij haffuom icke strijdh emoot kött och blodh,
vthan emoot Förstar och welligha, nemligha, emoot werlden-
nes Herrar, the som regera j thenna werldennes mörker,
25 emoot the onda Andar vnder himmelen. Therföre tagher

Text rad: 1 Siette. 2 waren; hörughe; föreltra. 3 rettwijst; huilkit. 4 på
thet ath. 5 welgå; långlijffuogh; iordhenne. 6 fädhra. 6, 18, 35, 41, 44, 49 till.
6 vtan. 7 toct. 8 waren; hörughe; (B. lekamlighom) kötzlighom. 9 reddugha;
(B. j) medh; idhar; enfallugheet. 10 så som (frfr. Christo); icke. 10-11 (B.
menniskiom til wilia) wiliandes täckias menniskiom. 11 vtan; så som. 12-13 (B.
Låter . . . tien) tienandes. 14 (B. at) thet ath; huadh; huar; (B. skal . . . få)
warder han igen fångandes. 15 (B. Herranom) gudhi; ee huadh; (B. tienare)
eghin. 16-17 (B. och offuergiffuer) förlatandes. 19 (B. På thet sijdsta) Till thet
yttersta; starke. 20 starkheetz; mact; (B. Jklädher) Uthiclädher. 21 harnisk;
på thet ath; *listigha* saknas. 22 stridh; blodh och kött. 23 vtan; (B. och
welligha) emoot wellugheter; *nemligha* saknas. 24 *j* saknas; thenne. 25 (B. the
onda Andar) andeligha oondz skor(!).

S. Pauli Epistel

til idher alt Gudz harnesk, At j måghen emoot stå j then onda daghen, och j all ting beståndande bliffua.

Så ståår nu vmgiordadhe kring om idhra lender medh sanningenne, och jklädde retferdighetennes kreffuetto, och fötternar skoodde medh fridzens Euangelio, ther medh j 30 redho äre. Men offuer all ting, tagher troonnes sköld, medh hwilkom j kunnen vthsleckia all hins Ondas glödhande skott. Och tagher på idher salighetennes hielm. Och Andans swerd, som är Gudz ord. J all böön och åkallan, altijdh bidhiandes j Andanom, och waker ther til medh all idkeligheet och böön 35 för all helghon, och för migh, at migh måtte giffuit warda tala dristeligha med öpen munn, at iagh måtte kunnogha göra Euangelij hemligheet, hwilkes bodskap iagh är j thenna kådion, På thet iagh ther vthi må frij tala, som migh böör tala. 40

Men på thet j måghen ock weta, huru medh migh tilståår, hwadh iagh gör, skal Tychicus min elskelighe brodher och troghen tienare j Herranom, idher vnderwisa. Hwilken iagh therföre sende til idher, at j skolen få weta, huru medh migh 45 tilståår, och at han skulle trösta idhor hierta. Fridh ware brödherna, och kärleek medh troonne, aff Gudh Fadher och Herranom Jesu Christo. Nådth ware medh allom som wår Herra Jesum Christum retsinneligha kää haffua, Amen.

Send aff Rom, til the Epheser medh Tychicum.

Text rad: 26 harnisk; på thet ath; oonda. 27 al; (B. beståndande bliffua) welferdughe stånda. 28 står; cring. 29 sanningen; (B. jklädde) vthiclädde; (B. retferdighetennes) retwisones; kräuetto. 30 föterna. 30-31 (B. medh fridzens . . . redho äre) på thet ath j måghen beredho wara till fridzens euangelium. 31 *Men* saknas; (B. tagher) taghandes til idher; troonas; skiöld. 32 huilkom; vtsleckia; oondas; glödhendes; skot. 33 salughetennes; swärd. 34 oord; (B. J) vthi; alle; böen; (B. åkallan) förmaning; (B. altijdh) vthi al tidh. 35 (B. all) j all; böen. 36 motte. 37 ath tala; (B. dristeligha . . . munn) medh open mwn medh frijheet; motte. 38 mijns euangelij; heemligheet; (B. hwilkes . . . är) offuer huilkit iach itt sendningabudh är. 39 påå thet ath; (B. vthi) vthinnan; bör. 40 ath tala. 41 på thet ath; huru thet till står medh migh. 42 huadh. 42-43 (B. skal . . . vnderwisa.) wardher Tychicus min käreste brodher och trooen tienare j herranom idher vnderwisande. 43 huilkin. 44 sende therföre. 45 tilstår; wari. 46 kerlek; troona; (B. aff) vthaff. 47 Nadhe. 48 (B. retsinneligha) aff rent hierta. 49 Sendt; vthaff.

Förspråk på S. Pauli Epistel til the Philipper.

- I. II. **J** thenna Epistel prijsar S. Paulus the Philipper, och förmanar them, at the skola bliffua och wandra j een rett 5 troo och wexa til j kärlekenom. Så effter the falske Apostlar och Wercklärare göra altijdh troonne skadha, warnar han them för sådana. Och bär them före mongahanda Predicare, somligha godha och somligha onda, Teslikes ock sigh sielffuan medh sina Läriungar Timotheum och Epaphroditum. Thetta gör han j thet första och ij. Cap. 10
- III. **J** thet iij. bortkastar han then trolösa och menniskligha retferdighetena, hwilken aff the falska Apostlar lärd och hållen warder. Och setter sigh sielff för itt Exempel, at han j sådana retferdigheet herligha leffuat hadhe, och håller doch 15 nu intet ther aff, för Christi retferdigheet skul, then han fick medh troonne.
- IIII. **J** iiij. förmanar han them til fridh och godh vthwertes vmgengelse medh hwar annan, och tackar them för theras skenck, som the honom sendt hadhe.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; sancti. 1, 17 till. 3 (B. J) UThi. 4 en; rätt. 5 (B. wexa til) förkoffras. 6 (B. Wercklärare) gerninga lärare; trona; scadha; (B. warnar) förwarar. 7 (B. bär them före) dragher jn; mångahanda. 8 oonda. 9 läryungar. 10 (B. j) vthi; andra; capitel. 11 (B. J) Uthi; tridhie. 12 retferdugheet; huilken. 13 wardher. 14 retferdugheet; *herligha* saknas. 15 retferdugheet. 16 trona. 17 (B. J) Uthi; fierde; fredh; goodh. 18 vmgängilse; hwan.

S. Pauli Epistel til the Philipper.

Första Capitel.

Paulus och Timotheus Jesu Christi tienare.

Allom helighom j Christo Jesu som äro j Philippis, samt medh Biscopar och tienare. 5

Nådih ware medh idher och fridh aff Gudhi wårom Fader, och Herranom Jesu Christo.

Jagh tackar min Gudh, så offta iagh tencker på idher, hwilket iagh altijdh gör j alla mina böner för idher alla, och gör samma böön medh glädhe, at j ären deelachtighe wordne j Euangelio, jfrå första daghen in til nu, och förseer migh thet samma, at then vthi idher gott werck begynt haffuer, han skal thet ock fulborda in til Jesu Christi dagh. Såsom migh rett är, at iagh then meninghen haffuer om idher alla, Therföre at iagh j minom boyom, j hwilkom iagh förswarar och stadfester Euangelium, haffuer idher j mitt hierta, såsom the ther alle medh migh deelachtighe ären j nådhenne. 10 15

Ty Gudh är mitt witne, huru iagh åstundar idher alla aff hiertans grund j Jesu Christo, och bedher at idhar kärleek jw meer och meer må rijk warda j all kundskap och j alt förstånd, at j måghen bepröffua hwadh betst är. På thet j måghen wara rene, och ingom til förarghelse in til Christi 20

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti. 1, 11, 13, 22 (2 g.), 24, 26, 33, 35, 39, 41, 46, 52, 54, 60, 61 till. 3 Panlus (!). 4 helghom. 5 (B. samt) samfeldt; biscopener; tienarene. 6 Nådhe; wari; (B. aff) vthaff. 8 tenker. 9 (B. hwilket . . . gör) altijdh; *alla* saknas; idher allom. 9-11 (B. och gör . . . Euangelio) bedhiandes medh frögd, offuer idher deelactugheet vthi euangelio. 11 (B. jfrå) frå; (B. och förseer) förseendes. 13 (B. skal . . . fulborda) wardher thet fulbordandes. 14 (B. rett) redhelighit. 15-16 (B. j hwilkom . . . Euangelium) och euangelij försuarilse och stadhfestilse. 16 idher alla; (B. j) vthi; mit. 17 (B. the ther alle) medh them ther; deelactughe; nådhen. 19 j Christo Jesu; thet, ath; kärleek. 20 (B. rijk) ympnogh; (B. j frifr. all) vthi; kundtscap. 21 (B. at j) athi; (B. måghen) må; huad, best; (B. På thet j) athi. 22 (B. rene) vtan flerd; (B. förarghelse) förtörnlice.

til the Philipper

dagh, vpfylte medh retferdighetennes frucht, hwilken genom Jesum Christum kommer til Gudz prijs och loff.

25 Jagh wil at j weta skolen, käre brödher, at thet medh migh skeedt är, thet är meer kommet Euangelio til framgång, så at mina boyor äro vppenbara wordna j Christo offuer hela Rådhuset, och när alla andra, och at monge brödher j Her-
 30 ranom styrckte aff minom boyom äro thes dristigare wordne, til at tala ordet vthan reddhogha. Somlighe predica ock Christum för affuund och trätto skul, Och somlighe vthi een godh mening. Hine predica Christum aff kijff, och icke reenligha, menandes ther medh föröka bedröffuelsen til mijn fängelse, Men thesse aff kärleek, wetandes at iagh här ligger
 35 til Euangelij förswarelse.

Hwadh äret tå? At jw Christus förkunnat warder j hwadh måtto thet skee kan, antingen aff tilfelle eller sanskylligha, ther aff frögdar iagh migh, och jemwel frögda wil. Ty iagh weet, at thet kommer migh til saligheet genom idhra böön,
 40 och Jesu Christi Andas tilhielp, såsom iagh wisseliga wenter och förhoppas, at iagh vthi ingen ting skal til blygd komma, vthan medh alla frijheet, såsom altijdh, så ock nu måtte Christus affhållen warda j minom lekamen, ehwadh thet är genom lijff eller genom död. Ty Christus är mitt lijff, och
 45 dödhen är mijn winning.

Men effter thet at leffua j kötet, tienar meer til at göra frucht, så weet iagh icke hwilket iagh vthwelia skal, Ty

---

Text rad: 23 retferdighetennes; fruct. 23-24 huilkin som kommer genom Jesum Christum. 25 will; (B. at j) athi; kära. 26 kommit. 27 oppenbara; wordne; ofuer; heela. 28 rådhsit; (B. när alla andra) för hwar man; (B. monge) flere; brödhra. 29 störcke; (B. aff) vthaff. 29-30 (B. äro . . . til at) motte thes yttermera. 30 oordhit; vtan; reddugha; ock saknas. 31 för awund skull och trätto. 32 en; goodh; (B. Hine) somlighe; (B. aff) vthaff. 33 föröka; bedröffuelsen. 34 fengelse; (B. Men thesse) och somlighe; (B. aff) vthaff; kärleek. 35 försuarilse. 36 (B. At) Mädhan; (B. förkunnat warder) förkunnas; huad (frfr. måtto). 37 motta; antighen. 38 jemwäl; will. 39 salugheet; böen. 40 (B. tilhielp) ingiffuile. 40-41 (B. såsom . . . förhoppas) effter mijn åstundan och hopp. 41, 47 skall. 41 blygde. 42 motte. 43 (B. ehwadh thet är) antigen. 44 dödhen; för ty; (B. mitt) migh. 45 (B. mijn) migh. 46 kötit. 46-47 (B. tienar . . . frucht) är migh fructsamt till gerningar. 47 hwilkit.

S. Pauli Epistel

bådhe delanar liggia migh hårdt vppå. Jagh åstundar skilias
hädhan, och wara när Christo, hwilket ock mykit bätre wore.
Men thet är meer nödhörfftigt bliffua j kōtet för idhra skul. 50
Och weet iagh wisseligha, at iagh skal bliffua, och medh
idher allom wara, idher til godho och til troonnes frōgd,
På thet j måghen stoorligha berōma idher aff migh j Christo
Jesu, genom mijn igenkommelse til idher.

Allenast wandrer såsom Christi Euangelio werdt är, at 55
hwadh iagh heller kommer och får idher see, eller fråwaran-
des får höra om idher, at j bliffue stāndandes vthi enom
Anda och eenne siäl, samt medh oss kempandes vthi Euange-
lij troo. Och vthi ingen ting förskrecken idher för idhra
mootstāndare, hwilket them är itt tekn til förtapelse, men 60
idher til saligheet, och thet aff Gudhi. Ty idher är giffuit
för Christo, icke allenast at j troon på honom, vthan jemwel
lijdhen för hans skul, haffuandes samma stridhena som j
såghen j migh, och j nu hören om migh.

II. Capitel.

Aär nu någhor förmaning när idher j Christo, Är någhor
trōst j kärlekenom, Är någhor Andans deelachtigheet, Är
någhor hierteligh kärleek och barmhertigheet, Så vpffyller
mina glādhe, at j ären eens til sinnes, lijka kärleek haffuan- 5

Text rad: 48 (B. bådhe . . . vppå) iach wardher twingadh aff bådha delana.
48-49 (B. Jagh . . . hädhan) Jach haffuer lust till ath lossas. 49 huilkit.
50 nödhörffttugt; kōtit; skull. 51 (B. weet iagh) förseer iach migh; (B. skal
bliffua) bliffuer. 52 (B. wara) bliffuandes wardher; (B. til godho) till profijt;
til (frfr. troonnes) saknas; trones. 53 på thet ath. 53-54 (B. j måghen . . .
Jesu) idher berōmilse skall ymnogh wardha j Christo Jesu, på migh. 54 igen
kommilse. 55 Allena; (B. wandrer) handlen; så som; wārdt. 56 huad; får; frå-
uarandes. 57 får; (B. idher) idhra saker; (B. at j) athi. 58 och saknas; ena; (B.
samt) samfeldt; (B. vthi) om. 58-59 then euangeliska troon. 60 huilkit; (B. itt
tekn) en saak. 61 salugheet; För ty. 62 (B. icke) ey; (B. at j) athi; (B. troon)
skolen troo; vtan; jemwål. 63 (B. lijdhen) lidha; skull; stridhen; sådana som j.
64 (B. om) j.

1 Annat. 2 (B. förmaning) hughnat; (B. när) ibland; (B. Är någhor) är nw
någhon. 3 någhon; deelactugheet. 4 någhon; kärleek; barmhertugheet. 5
glādhi. 5, 10, 15, 16, 21, 37, 40, 47 till. 5 kärleek.

til the Philipper

des, endregtighe, samhällighe, at intet skeer medh kijff eller fâfeng äro, vthan medh ödhmiukt rekne hwar then andra yppare än sigh. Seer icke hwar på sitt eghit betsta, vthan hwar och en på eens annars betsta.

- 10 Hwar och en ware så til sinnes, som ock Christus Jesus war, Hwilken än tå han war j Gudz skepelse, reknadhe han icke för rooff, Gudhi jemlijk wara, Vthan förnedradhe sigh, taghandes på sigh en tienares skepelse, och wardt lijka som een annor menniskia, och j åtheffuor funnen som een men-
 15 niskia, ödhmiukadhe sigh sielff, wardt lydhigh in til dödhen, ja, til korszens död. Therföre haffuer ock Gudh förhögt honom, och giffuit honom itt nampn, thet offuer all nampn är, At j Jesu nampn skola sigh böya all knää, thetas som j himmelen, på jordenne, och vnder jordenne äro, och alla
 20 tungor skola bekenna, at Jesus Christus är Herren, Gudh Fadher til äro.

- Så mine elskelighe, som j altijdh haffue warit lydhigh, icke allenast j minne närwaro, vthan ock nu mykit meer j minne fråwaro, skaffer medh fruchtan och bäffuan, at j
 25 salighe warden. Ty Gudh är then som werckar j idher, bådhe wilia och gerning, effter sitt godha behagh.

Görer all ting vthan knorr och twekan, på thet j måghen wara oförtaladhe och rene, och Gudz barn ostraffeligh, mitt

(twekan)

At the icke knorra emoot Gudh medh otoligheet, eller ostadighe äro j troonne.

Text rad: 6 eendrectughe; (B. samhällighe) wiliandes alle itt; så ath. 7 fâfäng; (B. äro) berömilse; vtan; (B. medh ödhmiukt) medh hiertans ödmiwkheet; (B. rekne hwar) huar och en räkne. 8 huar; betzsta; vtan. 9 huar; (B. eens annars betsta) thet annars mandz betzsta är. 10 ock saknas. 11 huilkin; (B. tå) doch; (B. skepelse) hampn; räknadhe. 12 jemlick; vtan; (B. förnedradhe) om intit giorde. 13 (B. skepelse) hampn; (B. wardt lijka) lijck wordhin. 14 (2 g.) en; (B. åtheffuor) scapelsen. 15 (B. ödhmiukadhe) förnedhradhe; sielffuan; (B. wardt lydhigh) lydhiactugh wordhin. 16 korsens. 18 så ath; knä. 19 (B. jordenne frfr. och) jorderike; jordhen (frfr. äro). 20 (B. Herren) en herre. 22 (B. lydhigh) hörsamme. 23 (B. icke) ey; mine; närnaru (!); vtan; nu saknas. 24 mine; fråwaru. 24-25 (B. skaffer . . . warden) begår idher eghin salugheet, medh reddugha och bäffuan. 25 werkar. 26 (B. wilia och gerning) athi wilen och athi fulboorden; (B. sitt) hans. 27 vtan; (B. twekan) trätto. 27-28 (B. på thet . . . rene) sådane ath ingen kan belagha idher, vtan fierd. 28 ostraffeligh barn; mit.

Gloss. rad: 27 saknas.

S. Pauli Epistel

jbland thet wanartigaha och wronga slechtet, Jbland hwilka
lyser såsom liws j werldenne, at j bliffue widh lijffzens ord, 30
migh til een berömelse på Christi dagh, at iagh icke fåfengt
lupet eller fåfengt arbetat haffuer. Och om iagh än offras
offuer idhra troos offer och Gudztienst, så glädher iagh migh
och frögdar migh medh idher alla, För thet samma skul
skolen j ock glädhias, och skolen glädhias medh migh. 35

Men iagh hoppas j Herranom Jesu, at iagh innan kort
warder sendandes til idher Timotheum, at iagh ock må
warda widh itt gott moodh, tå iagh förnimmer huru medh
idher tilståår. Ty iagh haffuer ingen then som så aldeles lijka
medh migh til sinnes är, then så hierteligha vmsorgh haffuer 40
för idher. Ty the sökia alle effter sitt eghit, icke thet Christo
Jesu tilhörer. Men j weten at han bepröffuat är, Ty såsom
itt barn medh fadhrenom, haffuer han medh migh tient vthi
Euangelio, Honom hoppas migh nu senda, thet första iagh
haffuer beseedt mijn ärende. Jagh tröster ock på Herran, at 45
iagh ock sielff snart kommande warder.

Migh haffuer ock syntz nödhtörfftigt wara, senda til idher
Epaphroditum brodheren, min medhielpare, och medh-
strijdhare, och idhar Apostel, then ock migh vthi minne 50
nödhtorfft tienar. Effter han hadhe een åstundan til idher
alla, och war storligha bekymrat ther aff, at j spordt hadhen
honom kranckan, Som han ock wisseligha war dödziwk,

Text rad: 29 (B. jbland) j; (B. wanartigaha) snödha; wrånga; slectit; (B. Jbland) ibland; huilka. 30 (B. såsom) som; (B. liws j werldenne) werldenna liws; (B. at j bliffue widh) vppehållandes; lijffzens; oord. 31 mich; en; berömilse. 32 lupit hafuer, eller fåfengt arbetat; (B. Och . . . än) vtan och om så wore, ath iach; ofras. 33 gudz tieniste; mich. 34 mich; (B. medh) öfuer; (B. thet samma) samma saak. 35 (B. skolen j . . . migh) glädhiens och j, och frögdens medh migh. 36 (B. Herranom) hertanom(!). 37 wardher; (B. at) på thet ath. 38 wardha; (B. förnimmer) förfar. 39 tillstå; aldélis; lika. 40 then som så; (B. hierteligha) innerligha; vmsorg. 41 (B. Ty) För ty. 41-42 Jesu Christo. 42 (B. tilhörer) tillydher; bepröffnat(!); (B. Ty) ath; (B. såsom) som. 43 (B. fadhrenom) sinom fadher. 45 beseet. 46 wardher. 47 Mich; nödhtörfftuget. 48 brodhren; medhstridhare. 49 mina. 50 nödhtörfftuget; (B. hadhe . . . til) åstundadhe. 51 (B. och . . . bekymrat) ångse j hans hogh wordén; (B. at j) athi; sport. 52 (B. dödziwk) kranck så när til död.

Gloss. rad: 32 saknas.

(offras)
Thet är, Om iagh
moste döo, therfore at
iagh genom Euange-
lium och trona haffuer
gjordt idher til Gudz
tienare och offer, så
skal iagh thet göra
medh glädhe, och j
skolen ock thet vnna
migh medh glädhe.

til the Philipper

Men Gudh förbarmadhe sigh offuer honom, och icke allenast
offuer honom, vthan ock offuer migh, at iagh icke skulle
55 få sorgh på sorgh.

Jagh haffuer nu sendt honom thes snarare, At j skolen
få see honom, och thes gladhare warda igen, och iagh thes
mindre sorgh haffua. Så vndfåår nu honom j Herranom
medh alla glädhe, Och the sådana äro, them haffuer j wyrd-
60 ning. Ty för Christi werck skul war han dödhenom så när
kommen, at han fögho tenckte på lijffuet, På thet han skulle
tiena migh j idhar stadh.

III. Capitel.

Yterlighare käre brödher, frögder idher j Herranom. At
iagh idher jw alt thet samma scriffuar, thet förtryter migh
intet, men thet gör idher thes wissare. Wachter idher för
5 the hundar, wachter idher för the onda arbetare, wachter
idher för affskärelsen. Ty wij äre omskärelsen wij som tiene
Gudhi j Andanom, och berömom oss aff Christo Jesu, och
settiom icke tröst på kötet, ändoch iagh ock wel må trösta
på kötet. Hwar en annar sigh tyckia låter, at han må för-
10 trösta sigh på kötet, iagh mykit meer, som på ottonde da-
ghen omskoren är, en aff Jsraels folck och Ben Jamins slechte,
en Ebreer aff Ebreer, effter Laghen en Phariseer, effter nij-

(affskärelsen)

Han kallar the falska
Predicare affskärelse,
therfore at the lärde
omskärelsen wara aff
nödden til saligheten,
med huilko menniskio-
nars hierta affskäras
frå troonne.

Text rad: 53 allena. 54 vtan. 55 (2 g.) sorg. 56 testa; (B. At j) på
thet athi. 57 (2 g.) testa; wardha. 58 sorg; haffua må; vndfänger. 59 glädhi;
sådana. 60 werks; skull. 60-61 (B. dödhenom . . . kommen) så när kommen, ath
han war hart när dödhen. 61 fögha; tencte; lifuet; (B. På thet) på thet ath.
61-62 (B. skulle . . . stadh) han vpfylla skulle thet idher fattadhes vthi mina tienist.

1 Tridhie. 2 (B. Yterlighare) NW; brodher(!); (B. At) Thet. 3 iw; scriffuer.
4 (B. gör . . . wissare) är idher testa tryggare; Wacter. 5 (B. the hundar) hundanar;
(2 g.) Wacter; oonda. 6 affskärilsen; ärom; vmskärelsen; tienom. 8 sätiom; (B.
på) till; kötit; än doch; wäl. 9 kötit; later; (B. må förtrösta) förtröster. 10 kötit;
på (frfr. ottonde) saknas. 11 vmskoren; (B. aff) vthaff; folk; Benjamin; slechte.
12 en Hebreisk vthaff Hebreiskom.

Gloss. rad: 6 * affskärilsen.); predicara; affskärilse; therfore; (B. omskärelsen
wara) ath vmskärilsen war; till; salugheeten; medh; trona.

S. Pauli Epistel

tet förföliandes Församlingen, effter then retferdigheet som är aff Laghen ostraffeligh.

Men thet migh een winning war, thet haffuer iagh reknat 15
 för skadha för Christi skul. Ja, iagh reknar thet alt för skadha
 emoot then offuerswinnerligha mins Herras Christi Jesu
 kundskap, för hwilkens skul iagh alt haffuer för skadha
 reknat, och håller thet för treck, På thet iagh må winna
 Christum, och warda funnen j honom, icke haffuandes mina 20
 retferdigheet som kommer aff Laghen, vthan then som aff
 Christi troo kommer, Nemligha then retferdigheet som aff
 Gudhi kommer genom trona, til at kenna honom, och hans
 vpståndelses krafft, och hans pinos deelachtigheet, lijk wor-
 den hans dödth, om iagh ock måtte komma emoot honom j 25
 the dödhas vpståndhelse.

Jcke at iagh allaredho haffuer thet fattat, eller allaredho
 fulkommen är, Men iagh faar fast ther effter, om iagh thet
 ock fatta må, som iagh ock fattat är aff Christo Jesu. Käre 30
 brödher, Jagh kan icke säya, at iagh än nu sielff thet fattat
 haffuer. Men itt sägher iagh, Jagh förgäter thet til ryggia
 är, och strecker migh til thet som framman til är, iaghandes
 effter målet som föresatt är, til then löön som förehålles offuan
 effter aff Gudz kallelse j Christo Jesu. Så monge wij nu
 fulkompne äre, warom så sinnadhe, och om j någhot annor- 35

Christus haffuer kal-
 lat migh, och alt så
 lätit migh komma in
 til sina nådh, then
 samma wille iagh ger-
 na fultgöra, och fatta
 henne.

Text rad: 13 (B. Församlingen) gudz försambling; retferdugheet. 14
 ostraffelighen. 15 en; räknat. 16 for (frfr. skadha för); (2 g.) scadha; räknar;
thet saknas. 17 (B. emoot then offuerswinnerligha) för then stora offuergång som
 är j; min; Jesu Christi. 18 kuntschap; huilkens; skull; (B. alt) all ting; scadha. 19
 räknat; (B. thet frfr. för) them; träck; på thet ath. 20 wardha; (B. icke) ey. 21
 retferdugheet; *som kommer* saknas; (B. aff frfr. Laghen) vthaff; vtan; (B. aff frfr.
 Christi) genom. 22 nemligh; retferdugheet. 23, 31, 32, 42, 44 till. 24 crafft;
 pines; deelactugheet. 25 motte; (B. komma emoot honom j) hinna till. 26 vp-
 ständilse. 27 allredho (frfr. haffuer). 27-28 (B. allaredho fulkommen är) ath
 iach fulkomen är. 28 (B. faar) trädher; (B. om) om så kunde skee ath. 30-31
 (B. thet fattat haffuer) ther till kommen är. 31 (B. sägher) gör. 32 till (frfr. thet);
 (B. framman til) fram ååt; ieghandes. 33 (B. then löön) seghren; (B. förehålles)
 går. 34 (B. aff) vthaff; kallilse; (B. j Christo Jesu) genom Christum Jesum. 35 äro.
 35-36 (B. någhot . . . vppenbara) annars sinnadhe ären, wardher thet idher och
 gudh oppenbarandes.

Gloss. rad: 30 saknas.

til the Philipper

lunda hålla skolen, så läter Gudh idher thet vppenbara, Doch så, at wij vthi thet ther wij allaredho tilkompne äre, wandrom effter ena reglo, och äre eens sinnadhe.

Warer ock, käre brödher, mine effterföliare, och seer på
40 them som så wandra, som j oss för een effterdömelse haffuen, Ty monge wandra, aff huilkom iagh idher offta sagdt haffuer, Men nu sägher iagh ock gråtandes, fiendar til Christi korsz, hwilkas ende är förtapelse, och theras bwk theras Gudh, och theras ära til skam, the ther achta hwadh iordenne tilhörer.
45 Men vårt vmgengelse är j himmelen, tädhan wij ock wente Frelsaren, Herran Jesum Christum, hwilken vår skröpligha lekamen skal förklara, På thet han skal göra honom lijk medh sinom förklaradha lekamen aff then krafft, ther han medh förmå sikh all ting vnderleggia.

(ena reglo)

Så at then vppenbarelsen icke är emoot tron och then andeligha enighetena.

III. Capitel.

Så mine käre och vnskadhe brödher, mijn frögd och mijn krona, bliffuer så ständandes j Herranom, mine elskelighe. Euodiam förmanar iagh, och Syntythen förmanar iagh, at
5 the äro eens til sinnes j Herranom. Ja, iagh bedher och tigh min retsinnigha maka, war them behielpeligh som medh migh offuer Euangelium strijdt haffua, samt medh Clement, och andra mina medharbetare, huilkas namn äro vthi lijffzens book.
10 Frögder idher j Herranom altijdh, och åter sägher iagh,

Text rad: 37 *så, at wij vthi thet* saknas; allredho; äro. 38 (B. wandrom effter) så later oss alla fölia; ene; (B. och äre) ath wij ärom; (B. sinnadhe) till sinnes. 40 en; effterdömilse. 41-42 ty många wardha, aff huilkom iach idher offta sagt haffuer, men nw sägher iach thet och gråtandes, till fiender Christi korsz. 43 huilkers. 44 (B. ära) herligheet; acta; (B. hwadh) thet; iordhenne. 45 (B. Men) för ty; vmgængelse; wänta. 46 huilkin. 47 lekame; (B. skal förklara) wardher förclarande; på thet ath; skall; (B. honom lijk) thet lijct. 48 (B. förklaradha) ärofulla; (B. krafft) mectugheet.

1 Fierde. 2 önskadhe; (2 g.) (B. mijn) min. 3 crona; (B. mine elskelighe) aldra käreste. 4 Syntythen. 5 (B. äro) ware. 5, 23, 37 (2 g.), 46 till. 6 mijn; retsin-nogha. 7 ofuer; stridt; (B. samt) samfeldt. 8 hwilkers; lijffzens. 10 (B. iagh) iach idher.

Gloss. rad: 38 saknas.

S. Pauli Epistel

Frögder idher. Jdhor sachtmodigheet läter allom men-
niskiom Kunnogha warda. Herren är när. Haffuer ingen
omsorgh, vthan idhart begiär ware kunnogt in för Gudh,
medh all böön, åkallan och tacksäyelse. Och Gudz fridh
som offuer går alt förstånd, förware idhor hierta och idhart 15
sinne j Christo Jesu.

Ytermera, käre brödher, Hwadh sant är, hwadh ärlighit
är, hwadh rett, hwadh kyskt, hwadh liuflighit, hwadh wel
lydher, Är någhor dygd, och är någhot loff, tencker ther
effter, Hwadh j ock lärdt, och vndfått, och hörd och seedt 20
haffuen på migh, thet gören, och så warder fridzens Gudh
medh idher. Men iagh är storligha frögdat j Herranom, at j
ären åter kompne ther til, at j haffuen omsorgh om migh,
ändoch j wel alstädhes omsorgh hafft haffuen, Men tijdhen
sadhe icke så til. Thetta sägher iagh icke therföre, at migh 25
någhot fattas, Ty iagh haffuer lärdt j bland them iagh vm-
gåår, läta migh nöya. Jagh kan lågh wara, iagh kan ock
högh wara, Allestädz och j all ting är iagh skickeligh, bådhe
mätt och hungrogh wara, bådhe noogh haffua och nödh
lijdha. All ting förmå iagh genom Christum som migh mech- 30
tighan gör. Doch haffuen j rett giordt, at j haffuen taghit
idher mijn bedröffuelse til.

Weten j ock wel j Philipper, at aff första Euangelij be-
gynnelse, tå iagh droogh vthu Macedonia, ingen Församling

Text rad: 11 (B. Frögder idher) frögdens; Jdher; (B. sachtmodigheet) sidugheet; later. 12 wardha. 12-13 (B. Haffuer ingen omsorgh) Warer om ingen ting bekymradhe. 13 vtan; (B. idhart . . . kunnogt) idhra böner ware kunnogha; jn. 14 alle; böen; (B. åkallan) förmaning; fredh. 15 offuergår; han förware. 17 Yttermera; (B. Hwadh) Huadh; (B. hwadh) huad; (B. ärlighit) redhelighit. 18 huadh (frfr. rett); huad (frfr. kyskt); (B. kyskt) reenligit; huadh (frfr. liuflighit); huad (frfr. wel); wäl. 19 (B. Är någhor . . . loff) huad dygd är, huad prijs. 20 (B. Hwadh) huilkit. 20-21 (B. lärdt . . . på migh) aff mich lärdt, och vnfångit och hört, och seedt haffuen. 21 wardher. 22 Men saknas; Jach är och frögdat j herranom stoorligha. 22-24 (B. j ären . . . hafft haffuen) idhor act om migh är till sigh komen igen, såsom j tilförenna actadhe. 24-25 (B. tijdhen . . . til) j hadhen icke tilfellen. 26 ibland; (B. them) the; vmgåår. 27 lata; (B. lågh) bådhe föractat. 28 (B. högh) affhollen; Allestedz; allting. 29 mätter; hungrogher; hafua. 30 lidha; Allting; mich. 30-31 (B. mechtighan gör) styrcker. 31 rätt; (B. at j) athi. 32 min; (B. bedröffuelse) berömilse. 33 wäl; begynnilse. 34 vthwr; församling.

til the Philipper

- 35 haffuer någhot delat medh migh, effter rekenskap j vthgiff
och vpbyrd, vthan j allena, Ty j senden ena reso, och så
andro til migh, j Thessalonica til mijn nödhtorfft. Jcke at
iagh söker sådana skencker, Vthan söker ther effter, at vthi
idhar rekenskap, skal een offuerflödigh frucht finnas, Ty iagh
40 haffuer alt och öffuerflödar, och är vpfylt, sedhan iagh vndfick
medh Epaphroditum, thet som jfrå idher sendt war, een
sööt lucht, itt offer, Gudhi teckt och anammelighit. Men
min Gudh skal idher vpfylla alla idhra nödhtorfft, effter sina
rijkedomar j herlighetenne, genom Christum Jesum.
45 Men Gudhi och wårom Fadher ware prijs aff ewigheet
til ewigheet, Amen. Helser all helghon j Christo Jesu.
Jdher helsa the brödher som medh migh äro. Jdher helsa all
helghon, enkannerligha the som äro vthaff Keysarens hws.
Wårs Herras Jesu Christi nådh ware medh idher allom,
50 AMEN.

Scriffuin aff Rom, medh Epaphroditum.

Text rad: 35-36 (B. effter ... vpbyrd) såsom giffuit och taghit. 36 vtan;
för ty. 37 Tessalonica; nödhtorfft; icke. 38 (B. söker) begärar; skencker; vtan. 39
(B. idhar) idher; rekenskap; skall; en; (B. offuerflödigh) ympnogh; fruct. 40
öffuerflödhar; vpfyllat; (B. sedhan) thå; vntfick. 41 (B. jfrå) frå; en. 42 (B.
sööt) wäl rykandes; luct. 43 (B. skal idher vpfylla) wardher idher vpfyllandes;
nödhtorfftugheet; (B. sina) hans. 44 rikedomar; herligheten. 45 *Men* saknas;
ewogheet. 46 ewogheet; (B. all) hwar och en. 47 alle. 48 kesarens. 49 herra.
50 Amen (gemena). 51 Scriffuit; (B. aff) vthaff.

Förspråk på S. Pauli Epistel, til the Colosser.

Såsom then Epistlen til the Galater, skickar sikh effter
then Epistlen til the Romare, och fattar på samma
mening medh få ord, thet then andra widhare vthstrecker. 5
Så skickar sikh thenna til the Colosser, effter then til the
Epheser, och innehåller thet samma medh få ord.

J förstonne prijsar han the Colosser, och vnskar them I.
bliffua j troonne, och förkoffwra sikh. Och vttydher hwadh
Euangelium och Troo är, nemligha, een wijsheet then 10
Christum fören Herra och Gudh kenner, korszfestan för oss,
hwilken här til j werldenne haffuer fördold warit, och nu
genom hans embete framburen är. Och thetta gör han j
första Cap.

J thet ij. Cap. förwarar han them för menniskio läror, II.
hwilka läror altijdh äro troonne emoot, Och målar han them
så herligha vth, at the ingen städz j Scrifftenne finnas så
vthmåladha, och straffar them mesterligha.

J thet iij. förmanar han them, at the vthi klara troonne III.
fructsamme bliffua medh allahanda godha gerningar in- 20
byrdes, och bescriffuar hwadh allahanda standz eghen ger-
ning är.

J thet iiij. befaler han sikh vthi thetas böner, helsar och IIII.
styrcker them.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; sancti. 1, 3,
4, 6 (2 g.), 12 till. 3 ardrar och skickar. 4 (B. Romare) Römerska. 5 mee-
ningen; oordh. 6 (B. skickar) ardrar. 7 (B. och . . . ord) och fattar medh få oordh
samma innehållet. 8 prisar; önskar. 9 trone; förkoffra; huadh. 10 troon;
nemligh; en; wijsheet. 11 (B. fören) för en. 12 hwilkin. 14 capitelet. 15
Uthi thet andra capitelet. 16 huilka; troona. 17 ingenstadz. 18 vthmåladhe.
19 Vthi thet tridhia; clara; trona. 20 fructsamme. 21 huadh; allehandas. (B.
standz) stadgars; eghin. 23 Uthi thet fierde. 24 styrcker.

S. Pauli Epistel til the Colosser.

Första Capitel.

Paulus, Jesu Christi Apostel genom Gudz wilia, och
Timotheus brodheren.

5 The helghon och troghna brödher j Christo som äro j
Colossen.

Nådhe ware medh idher, och fridh aff Gudhi wårom Fa-
dher, och Herranom Jesu Christo.

10 Wij tackom Gudhi och wårs Herra Jesu Christi Fadher,
och bidhiom altidh för idher, Ty wij haffue spordt idhra
troo j Christo Jesu, och idhar kärleek til all helghon, för
thet hopp skul som idher är förwarat j himmelen. Aff
hwilket j tilförenna hördt haffuen, genom Euangelij sanna
15 ord, som til idher kommet är, såsom ock j alla werldena, och
är fruchtsamt, såsom ock j idher, jfrå then dagh j hörden och
förnummen Gudz nådh j sanningenne, Som j ock lärdt haff-
uen aff Epaphra wår elskeligha medhtienare, hwilken är
en troghen Christi tienare för idher, then ock oss vnderwijst
haffuer idhar kärleek j andanom.

20 Therföre ock wij, jfrå then dagh wij thet hördom, wende
wij icke igen bidhia för idher, och vnska, at j måghen vpfylte
warda medh hans wilias kundskap, vthi all andeligh wijsdom
och förstånd, at j måghen wandra werdeligha Herranom, til
alt behagh. Och ären fruchtsamme j alla godha gerningar,
25 Och wexen til j Gudz kundzskap, Och sterckte warden medh

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti. 1, 11, 14, 37, 39, 44
till. 4 brodhren. 5 brödhra. 6 Collossen. 7 Nådhe; wari; (B. aff) vthaff. 10
bedhiom; altidh; (B. Ty) för ty; haffuom; sport. 11 kerlek. 12 skull. 13
hwilkit; *tilförenna* saknas. 14 oord; kommit; werlden. 15 fruchtsamt; (B. jfrå)
frå; hörden. 16 nådhe; sanningena. 17 (B. aff) vthaff; *elskeligha* saknas; huilkin
ther. 18 tienare Christi; vnderwist. 19 hafuer; kerlek. 20 (B. jfrå) frå; daghen;
hördom; wendom. 21 önska. 22 wilies; kuntscap. 22-23 (B. vthi . . . för-
stånd) vthi all wijsdom och andeligh snelheet. 23-24 (B. til alt behagh) ath j
måghen täckelighe wara. 24 (B. Och . . . gerningar) fructgörandes j all godh
werck. 25 (B. wexen til j) wexandes vthi; kuntscap; (B. sterckte) styrkte; warda.

S. Pauli Epistel

allo krafft, effter hans herligha macht, vthi alt tolamodh och longmodigheet medh glädhe. Och tacken Fadhrenom som oss haffuer bequemma giordt til at deelachtighe wara j the helighas arffuedeel j liwset.

Hwilken oss vthtaghet haffuer jfrå mörkersens welligheet, 30
och haffuer försatt oss vthi sins elskeligha Sons Rike. J
hwilkom wij haffue förlosning genom hans blodh, nemligha,
syndernas förlåtelse, hwilken är osynligha Gudz belete, först-
födder för all creatur, Ty genom honom äro all ting skapat,
som j himmelen och på iordenne äro, synlighen och osyn- 35
lighen, ware sigh Thron eller herskap, eller Förstadöme eller
Offuerheet. Alt är skapat genom honom och til honom, och
han är för alla, och all ting bestå j honom.

Och han är hoffuudhet til kroppen, nemligha, til Försam-
lingena, hwilken är begynnelsen, förstfödd jfrå the dödha, På 40
thet han j all ting skal haffua föregången, Ty behagelighit
haffuer warit (Fadhrenom) at all fulheet skulle boo j honom,
och at han genom honom all ting försona skulle medh sigh
sielff, til fridz ställandes genom blodhet på hans korsz, bådhe
thet på iordenne och j himmelen är. 45

Och idher som foordom woren fremmande och fiendar
medh sinnet j onda gerningar, Men nu haffuer han försonat
idher medh sins kötz lekamen genom dödhen, På thet han
skulle ställa idher heligha och ostraffeligha och obesmit-
tadhe j sijn åsynn, om j annars bliffue j troonne, grundadhe 50

Text rad: 26 craft; (B. herligha) herlighheetz; mact; tolamood. 27 langmo-
dugheet; glädhi; (B. Och tacken) tackandes. 28 beqwäma; *til* saknas; deelactughe.
28-29 (B. j . . . arffuedeel) j arffdelen medh helghonen. 30 Huilkin; vthtaghit; (B.
jfrå) frå; mörkrens; wellugheet. 31 försat; (B. sins) hans. 32 huilkom; haffuom;
(B. förlosning) återlösning; nemligh. 33 syndernes; förlatelse; huilkin ther; osyn-
lighs; beläte. 34 är; scapat. 35 j himmelen äro; och the på iordhenne äro. 36
throni; herscap. 38 (B. alla) all ting. 39 huffuudhit; croppen; (B. nemligha) thet
är. 39-40 (B. til Församlingena) församblingennes. 40 huilkin som; (B. jfrå) frå.
41 skall; för ty; behaghelighit. 42 (*Fadhrenom*) saknas. 43 (B. at han . . . skulle)
genom honom all ting försonat warda. 44 *sielff* saknas; blodhit. 45 (B. på . . .
är) på iordenne är och j himmelen. 46 (B. fremmande) förkastadhe; fiender. 47
oonda. 48 (B. sins) sin; på thet ath. 49 (B. skulle ställa idher) idher göra skulle;
häligha. 50 (B. sijn) hans; åsyn. 50-51 (B. j troonne . . . Euangelio är) grundadhe
och faste j trona, och icke laten idher draghas frå thet hopp j euangelio är.

til the Colosser

och faste och örörlighe jfrå thet hopp som j Euangelio är, hwilket j hördt haffuen, och predicat är för all creatur som vnder himmelen äro, hwilkes iagh Paulus är en tienare worden.

- 55 Nu frögdar iagh migh vthi mitt lijdhande för idher, och vpffyller j mitt kött, hwadh som fattas j Christi lijdhande, för hans lekamen, som är Församlingen, Hwilkens tienare iagh worden är, effter Gudz Predicoembete, thet migh giffuit är jbland idher, at iagh Gudz ord rijkeligha predica skal, nem-
60 ligha then hemlighheet, hwilken fördold haffuer warit jfrå werldennes begynnelse, och ewigh tijdh. Men nu är thet vppenbart wordet hans helghon, hwilkom Gudh wille kun-
nugt göra, Hwilken thenna hemlighetennes herligha rijkedom är jbland Hedhninganar (hwilken är Christus vthi idher)
65 herlighetennes hopp, then wij förkunnom, förmanandes hwario menniskio och lärandes hwario menniskio j all wijs-
dom, På thet wij skole stella hwario menniskio fulbordadha j Christo Jesu, ther iagh ock på arbetar och kempar effter hans werckan, som kraffteligha werckar j migh.

II. Capitel.

Så wil iagh at j weta skolen, hwilken kamp iagh haffuer om idher, och om them som äro j Laodicea, och om alla

---

Text rad: 52 huilkit; (B. hördt haffuen) hördden; thet predicat; creatwr. 53 vndet(!); huilkers; wordhen. 55 lidhande. 56 vpffyller huadh som fattas j Christi lidhande, j mitt köt. 57 lecame; församlingen; huilkers iach en tienare. 58 wordhen; *Gudz* saknas; predicara embitet. 59 ibland; (B. at iagh . . . skal) till ath fulfölia gudz oord; nemligh. 60 heemligheet; huilken; fördoldt. 60-61 (B. jfrå . . . tijdh) här til j werldenne, och slect frå slect. 62 oppenbart; wordhit; helghonom. 63-64 (B. Hwilken . . . rijkedom är) hurudana rikedom ära j thenne heemlighetennes herlighheet. 64 j bland; hedninganar; parentestecken saknas; hwilken som. 66 (2 g.) huario; (B. j) vthi. 67 på thet ath; skolom; huaria. 68 (B. på) effter. 68-69 (B. och kempar . . . migh) manligha ståndandes, effter then crefftigheet som han j migh werkar medh mact.

1 Annat. 2 SAå; (B. at j) athi; huilken; (B. kamp) vmsorg; hafuer. 3 (B. om frfr. them) för; (B. om frfr. alla) för; allom.

S. Pauli Epistel

them som mijn person j kötet icke seedt haffua, På thet
theras hierta mågha få någhon hugnat, och sammanfögadhe 5
warda j kärlekenom, til all rijkedom, vthi fulkomlighet för-
stånd, til at kunna besinna Gudz hemligheet, bådhe Fadhrens
och Christi, vthi hwilkom födolda liggia alla wijsdoms och
förståndz håffuor.

(klook ord)
The förnufften gerna
gillar, såsom gerning-
anars lära gör.

Men thetta sägher iagh, På thet ingen skal bedragha idher 10
medh klook ord. Ty ändoch iagh är jfrå idher effter kötet,
är iagh doch när idher j andanom, frögdar migh, och seer
idhor skickelse, och idhar troos stadigheet på Christum. Så-
som j nu anammat haffuen Herran Christum Jesum, så wand-
rer j honom, och warer rotadhe och vpbygde j honom, och 15
warer faste j troonne, såsom j lärde ären, Och warer j henne
rijkeligha tacksamme.

(fulkompne)
Thet är, J haffue thet
altsammans, när j
Christum haffuen, J
torffue icke wijdhare
sökia.

Seer til, at idher icke någhor bortröffuar med Philosophia
och fåfengt bedrägherij, effter menniskiors stadgar, och effter
werldennes stadgar, och icke effter Christum. Ty j honom 20
boor all guddomsens fulheet lekamligha. Och j ären j honom
fulkompne, hwilken är hoffuudhet offuer all Förstadöme och
welligheet, j hwilkom j ock omskorne ären medh then om-
skärelse som skeer vthan hender, tå j afflagden syndakroppen

Text rad: 4 (B. som ... haffua) som mit ansicte ecke seedt haffua j kötit; på thet ath. 5-6 (B. och sammanfögadhe warda) the ther sammansatte äro. 6 kerlekenom. 6, 7, 18, 46 till. 6 (B. rijkedom) ympnogheet. 7 heemligheet; fadhrensens. 8 huilkom; fördolda; wisdoms. 9 (B. förståndz) clokscaps. 10 (B. På thet) ther aff, ath; skall. 11 (B. klook) listughom; oordom; För ty; än doch; (B. jfrå ... kötet) kötzligha frå idher. 12 (B. frögdar) frögdaendes; (B. seer) seendes. 13 skickelse; idhor (frfr. troos); stadugheet; (B. på Christum) j Christo; Så som. 14 annammat; wandren och. 15 (B. och warer rotadhe) så ath j äre stadeligha rotadhe j honom; (B. vpbygde j) bygde på. 16 (B. warer faste) stadhfestens; trona. 16-17 (B. Och .. tacksamme) ympnoghe warandes j henne medh tacksäyelse. 18 någhon; (B. bortröffuar) bortdragher; medh; Philosophiam. 19 (B. fåfengt bedrägherij) lösactugh förförilse; menniskiers. 20 (B. stadgar) element; för ty. 21 fullheet; likamligha. 22 (B. fulkompne) vpfylte; huilkin som; itt huffuudh; förstedöme. 23 (B. welligheet) offuerheet; (B. j hwilkom) genom huilkin; vmskorne; vmskärilse. 24 vthan; åfflagden; (B. syndakroppen) syndernes kropp.

Gloss. rad: 11 saknas. 20 (saknas i B.) *element etc.); Element kallas här the vthwertes laghen, thet är huad som vthwertes skeer effter laghen vthan andan, thet annerstadz kallas effter bokstaffuen. Roma ij. 22 saknas.

til the Colosser

25 j kōtet, nemligha, medh Christi omskäreelse, j thet, at j medh
honom begraffne ären genom dopet, j hwilkom j ock vp-
ståndne ären genom trona, then Gudh werckar, hwilken
honom vpweckt haffuer jfrå the dōdha.

Han haffuer ock giordt idher leffuande medh honom, tå j
30 dōdhe woren j synderna, och vthi idhars kōtz förhudh. Och
haffuer förlätet oss alla synder, och affplānat then hand-
scriffit som oss emoot war, hwilken aff stadganar kom, och
war oss emoot, Och then haffuer han taghet oss aff wāghen,
och näglt widh korszet. Och haffuer blottat Förstadōmen
35 och welligheterna, och fördt them vppenbarligha, och giordt
en ärligh segher aff them, genom sigh sielff.

Så läter nu ingen göra idher samwet offuer maat eller
dryck, eller offuer bestemda Helgedaghar, eller Nymāna-
dher, eller Sabbather, hwilket är skuggen aff thet som til-
40 kommande war, Men kroppen sielff är j Christo. Läter ingen
tagha idher Lönen jfrå, then som wandrar effter eghen god-
tyckio j Ängla ödmiukt och andeligheet, j the ting han
aldrigh seedt haffuer, och är förgeffues vpbläst j sitt kōtzligha
sinne, Och håller sigh icke widh hoffuudhet, aff hwilko hela
45 lekamenen genom ledher och ledhamoot krafft fåår, och

(handscriffit)

Jngen ting äro så
hård emoot oss, som
wårt eghit samwet,
medh hwilko wij så-
som medh wår egen
handscriffit offuer wit-
nadhe wardom, tå La-
ghen vppenbarar oss
syndena, aff hwilko
samma handscriffit
scriffuen är, Men
Christus förlossar oss
jfrå alt sådant, ge-
nom sitt korsz, och
fördriffuer ock så
dieffuulen medh syn-
denne.

Text rad: 25 kōtit; *nemligha* saknas; vmskärilse. 26 (B. dopet) dōpilsen; huilkom; samfeldt medh honom vpståndne. 27 werkar; hwilkin. 28 vpwäct; (B. jfrå the) aff. 29 (B. Han haffuer ock) Och haffuer. 30 dōde; (B. idhars) idhart. 31 förlatit. 32-33 (B. hwilken ... emoot,) genom bescriffuen lagh bewisat, hwilkin som oss emoot war. 33 taghit; (B. aff) vthaff. 34 korsit; (B. Och haffuer blottat) blottandes; the förstadōme. 35 wellogheter; (B. och fördt) förandes; oppenbarligha. 35-36 (B. och giordt ... them) för en segherprijs. 37 (B. Så ... samwet) Så later idher nw intit samwet göra. 38 (B. dryck) offuer dryck; (B. bestemda Helgedaghar) någhon helghe dags deel. 38-39 (B. eller Nymānadher, eller Sabbather) såsom är nymānatz helgd, eller sabbatz. 39 huilkit som; (B. aff) för; tillkommande. 40 Later. 41 (B. Lönen) wādhit; jfrå. 41-44 (B. then som ... sinne) medh föregiffuen ödmiwkheet och ängla andeligheet, j the ting han aldrigh seedt hafuer, wandrandes fāfengeligha vpblāster vthaff sitt kōtz sinne. 44 holler; huffuudhit; (B. aff) vthaff; huilko. 45 lekamenen; får.

Gloss. rad: 31 * handscriffit etc); huilko (r. 5); eghin (r. 6); witnade; oppenbarar; huilka (r. 10); handscriffit (r. 11); scriffuen; Christns(!); (B. förlossar) för-löser; (B. jfrå) frå; (B. sitt) hans; kors; (B. fördriffuer) offuerwinner; (B. ock så) teslikes; dieffuulen.

S. Pauli Epistel

tilsammans henger och tilwexer j then förökelse som Gudh giffuer.

Effter j nu dödhe ären medh Christo, jfrå the werldzligha stadgar, Hwj låte j idher tå begripas medh bescreffna stadgar? Lijka som j än nu leffden j werldenne? The ther säya, Tu 50 skalt icke komma widh thet. Jcke smaka thet. Jcke handtera thet. Hwilket doch alt förgåås j brukningenne, och är effter menniskiors bodh och lärdom, Hwilke haffua wel itt skjinn aff wijsdom, genom sielfftaghen andeligheet och ödhmiukt, och ther igenom at the icke skona kroppen, och göra icke 55 kötena thes äro til thes nödh-torfft.

(äro) Gudh wil, at kroppen skal hållas j äro, Thet är, at han skal haffua sijn födho, klädhe etc. til nödh-torfft, och icke förderffuat warda medh olijdheligha fasto, arbete, eller omöghe-ligo kyskheet, såsom menniskiors läror gö-ra.

III. Capitel.

Om j nu ären vpståndne medh Christo, så söker thet offuan til är, ther Christus är sittandes på Gudz höghra hand. Farer effter thet som offuan til är, icke effter thet som på iordenne 5 är. Ty j ären dödhe, och idhart lijff är fördoldt medh Christo j Gudhi. Men när idhart lijff Christus vppenbarat warder, tå warden ock j vppenbaradhe medh honom j herligheten. Så dödher nu idhra lemmar som på iordenne äro, bo-lerij, orenligheet, lusta, ond begärelse och girigheet (hwilken affgudha dyrkan är) För hwilken stycker skul, Gudz wredhe 10

Text rad: 46 till sammans; hänger; (B. och tilwexer) wexandes til; föröökilse. 48 (B. jfrå) frå. 49 (B. stadgar frfr. Hwj) element; hwi; late; begripa; bescreffna. 50 (B. Lijka) likerwijs; *än nu* saknas. 51 (B. skalt) skall; (2 g.) (B. Jcke) icke; (B. handtera) clädha tigh vthi. 52 huilkit; (B. förgåås j brukningenne) åtgår medh samma brukning. 53 menniskiers; huilke; wäl hafua; it. 54 (B. aff) vthaff; genom sådana; (B. ödhmiukt) ödhmiwkheet. 55 ther genom; (B. kroppen) theras kropp. 55-56 (B. och göra ... nödh-torfft) och ingen wordnat läggia på kötit til thes nödh-torfftuheet.

1 Tridhie. 2 (B. Om) EFter; vpståndne ären. 3, 17 till. 3 sitiandes; höghre. 3-4 (B. Farer effter) Lägger idhart sinne til. 4 *som* (frfr. offuan) saknas; offuantil; och icke; *som* (frfr. på) saknas; iordhenne. 5 *är* (frfr. Ty) saknas. 6 oppenbarat; wardher. 7 oppenbaradhe. 8 (B. lemmar ... äro) iordiska lemmar. 9 orenligheet; oonda; begärilse; girugheet. 9-10 parentestecken saknas. 10 huilke; stycke; skull.

Gloss. rad: 56 saknas.

til the Colosser

kommer offuer otroonnes barn. Vthi hwilken j ock foordom wandradhen, tå j ther vthi leffden.

Men legger ock nu j bortt altsammans, wredhe, grymheet, ondsko, försmädelse, skemligh ord aff idhar munn. Liugher
 15 icke för hwar annan. Affklädher idher then gamla men-
 niskion medh hans gerningar, och jklädher idher then nya,
 then ther förnyias til hans kundskap och belete, som honom
 skapat haffuer. Ther icke Greek och Jude är, omskäreelse
 och förhudh, Barbarsk, Scythisk, eghen, frij, vthan alt j allom
 20 Christus.

Så klädher idher nu, såsom Gudz vthkoradhe helghon och
 elskelighe, vthi hiertans barmhertigheet, wenligheet, ödh-
 miukt, sachtmodigheet, longmodigheet. Och vndragher
 hwar annan, och förlåter hwar androm, om någhor haffuer
 25 någhon klaghomål emoot then andra, Såsom ock Christus
 idher förlåtit haffuer, så görer ock j. Men offuer alt thetta
 jklädher idher kärleken, hwilken är fulkomlighetennes band.
 Och Gudz fridh regere j idhor hierta, til hwilken j ock
 kalladhe ären vthi en lekamen, Och warer tacksamme.

30 Låter Gudz ord rijkeligha boo vthi idher medh all wijsdom.
 Lärer och förmaner idher inbyrdes medh psalmar och loff-
 songer, och andeligha wijsor j nådhenne, och siunger Her-
 ranom j idhart hierta. Och alt thet j gören medh ord eller

(regere)

Thet är, han ware idhar Mestare, och beware idher j alla anfechtningar, at j icke knorren emoot Gudh, vthan trösten på honom.

Text rad: 11 (B. offuer) vthoffuer; otroonas; hwilka; fordom. 12 (B. vthi) vtinnan. 13 lägger; bort; alt sammans. 14 ondzsko; (B. försmädelse) bannor; oord; (B. aff) vthaff; mwn; liugher. 15 hwar annan; (B. Affklädher idher) effter j haffuen idher vthwr clädt; gambla; menniskian. 16 (B. och jklädher idher) och vthi clädde ären. 17 (B. then) huilkin; (B. hans frfr. kundskap) gudz; kundscap; (B. och belete) effter hans beläte. 18 Greker; Judhe; vmskärilse. 19 Scitisk; eghin; vtan; (B. alt) al. 21 clädher; så som. 22 barmhertugheet; (B. ödhmiukt) ödmykheet. 23 sachtmodugheet; långmodugheet; (B. Och vndragher) vndraghanded. 24 (2 g.) (B. hwar) hwar; (B. förlåter) förlatandes; (B. androm) annan; (B. om) om så wore ath. 25 claghamål; så som. 26 förlatit. 27 vthiclädhen; j kerleken; huilken ther. 28 (B. regere) wardher offuerhanden fångandes; huilken. 29 lecammen. (B. tacksamme) tacksamlighe. 30 Later; oord; rikeligha. 31 loffsongar. 32 andelighom wijsom; nadhena; (B. och siunger) siungandes. 33 j (frfr. idhart) vthi; oord.

Gloss. rad: 28 saknas.

S. Pauli Epistel

gerning, thet görer alt j Herrans Jesu nampn, Och tacker Gudhi och Fadhrenom genom honom. 35

J hustrur, warer idhra män vnderdånigha, såsom tilbör-
light är j Herranom. J män, elsker idhra hustrur, och warer
icke bittre emoot them.

J barn, warer idhra föräldrar lydhighes j all ting, Ty thet
teckes wel Herranom. J fädher, reeter icke idhor barn, På 40
thet the icke skola warda kleenmodighe.

J tienare, warer lydhighes idhra kötzligha Herrar j all ting,
Jcke medhienst för öghonen, såsom menniskiom til wilia,
vthan medh hiertans enfälligheet, och medh Gudz fruchtan.
Alt hwadh j gören, thet görer aff hiertat, såsom Herranom, 45
och icke menniskiom. Och weter, at j aff Herranom skolen
få arffsens löön, Ty j tienens Herranom Christo. Men then
som orett gör, han skal vndfå huadh han orett giordt haffuer,
och warder intet anseende til personen.

J Herrar, hwadh lijka och rett är, thet bewiser tienaromen, 50
wetandes, at j haffuen ock en Herra j himmelen.

III. Capitel.

Håller vppå bidhia, och waker ther vthi medh tacksäyelse,
bidhiandes ock så för oss, at Gudh wille vplåta oss Ordzens
dör, til at tala Christi hemligheet (för hwilket iagh ock bun-
den är, at iagh må thet vppenbara) såsom migh bör at tala. 5
Wandrer wijsligha medh them som vthan til äro, Och

Text rad: 34 (B. j) vthi; (B. Och tacker) tackandes. 36 jdhra; vnderdånogha.
39 föreltra; (B. lydhighes) lydhactughe; (B. ting) stycke; ty ath. 40 täckes;
wål; fadhra. 40-41 på thet ath. 41 cleenmodughe. 42 lydughe; al. 43 icke;
tieniste; för öghonen bewisat; så som; (B. menniskiom til wilia) wiliandes täckias
menniskiom. 44 vtan; eenfällugheet; fructan. 45 huadh; (B. görer) gören.
46 (B. Och weter) wetandes. 47 (B. arffsens) arffuodeelsens; löön; för ty. 48
orätt (frfr. gör); (B. skal vndfå) warder vndfångandes. 49 (B. til) på. 50 huadh;
lika; (B. tienaromen) idhra tienare. 51 haffue; *en* saknas.

1 Fierdhe. 2 ath bidhia; (B. vthi) vtinnan. 3 bedhiandes; (B. ock så) och sam-
felleligha; vplata; oordzens. 4 döör. 4, 12, 22 till. 4 heemligheet. 4-5 (B.
för . . . vppenbara) (ther iach och före bunden är) ath iach må thet förkunna. 5
mich. 6 (B. som) ther; vtantil. 6-7 (B. Och . . . effter) igen lösandes.

til the Colosser

skicker idher effter tijdhen. Jdhart taal ware altijdh liufflight och medh salt förmengt, at j wete huru j skolen swara huariom och enom.

- 10 Huru medh migh går, skal Tychycus min elskelighe brodher och troghen tienare och medhtienare j Herranom, idher kungöra, Hwilken iagh haffuer til idher sendt, för then skul, at iagh skal få weta, huru thet haffuer sigh medh idher, och at han må hugswala idhor hierta, samt medh
15 Onesimo minom troghna och elskeligha brodher, hwilken en aff idher är. The skola idher vnderwisa alt, huru här tilståår.

- Helsar idher Aristarchus min medhfänge, och Marcus Barnabe sysling, aff hwilkom j haffuen fått någhra befallningar. Kommer han til idher, så vndfäär honom, och Jesus som kallas Justus, hwilke äro aff omskärelsen. These äro allena mine medhielpare til Gudz Rike, the migh ock warit haffua til hugnat. Helsar idher ock Epaphras, then en aff idher är Christi tienare, altijdh arbetandes för idher j böner,
25 På thet j måghen bliffua ständandes fulkomlighe, och vpfylte j all Gudz wilia, Jagh bär witnesbyrd medh honom, at han haffuer mykin omsorgh om idher, och them j Laodicea, och them j Hierapoli. Helsar idhar Lucas läkiaren then älskelighe, och Demas.

- 30 Helsar the brödher j Laodicea, och Nympham, och then Församling som j hans hws är. Och tå Epistlen är läsen när idher, så besteller, at hon warder ock läsen för then För-

---

Text rad: 7 (B. liufflight) medh nådhe. 8 och saknas; förmengt medh salt; weten; huariom. 10-12 (B. Huru . . . kungöra) Om al min stycke weet idher vnderwisa Tychicus min elskelighe brodher och troghen tienare och medhtienare j herranom. 12 huilkin; hafuer. 13-14 (B. huru . . . idher) huad j göre. 14 måå; hugswala; (B. samt) samfeldt. 15 troghnom; elskelighom; huilkin. 16 en saknas; (B. aff) vthaff; (B. skola idher vnderwisa) warda idher vnderwisandes om. 16-17 (B. huru här tilståår) thet här på ferdhe är. 18 Aristarcus. 19 huilkom (B. fått någhra befallningar) annammat bodhen. 20 (B. vndfäär) vndfänger. 21 (B. kallas) heter; hullke(!); (B. aff) vthaff; vmskärelsen. 23 hugnat; en saknas; (B. aff) vthaff. 25 på thet ath; bliffna(!). 26 witnisbyrd. 27 vmsorg. 28 Hieropoli; läkiare; elskelighe. 30 Nympham. 31 församling; hwss; epistoln. 32 besteller; församling.

S. Pauli Epistel

samling j Laodicea, och at j ock then Laodiska Epistlen läsen. Och sägher Archippo, See på embetet som tu fått haffuer j Herranom, at tu thet vthrettar. Mina helsning 35 medh minne Pauli hand. Tencker på mina boyor. Nådh ware medh idher, AMEN.

Scriffuin aff Rom, medh Tyhycum och Onesimum.

Text rad: 33 epistolan. 34 embetit; (B. fått) annammat. 35 (B. j) aff; (B. vthrettar) fulbordar. 36 (B. minne) mina; Panli(!); Nädhe(!). 37 Amen (gemena). 38 Scriffuit; Tyhicum.

Förspråk på then Första S. Pauli Epistel, til the Thessalonicer.

- I. II. **T**henna Epistlen scriffuar S. Paulus aff synderligh kärleek och Apostolisk vmsorg. Ty han prijsar them vthi
5 the tw första Cap. at the aff honom anammat hadhe Euangelium medh sådana alffuarligheet, at the ther vthi ståndandes bleffuo j lidhande och förfölielse, och woro wordne allom itt gott Exempel j troonne. Och lijka medh Christo och hans Apostlar, lidho aff sina eghna frender och landzmän,
10 förfölielse, som han ock sielff Paulus när them lidhit hadhe, them til itt Exempel. Så tackar han ock nu Gudh, at hans Euangeliska predican, haffuer sådana frucht giordt när them.
- III. J thet iij. bewisar han sina flijt och vmsorgh, at sådana hans arbete och theras lofligha begynnelse, icke skulle warda
15 förstöörd genom dieffuulen och hans Apostlar, medh meniskiors læror. Therföre hadhe han tilförenna sendt til them Timotheum, til at sådant vnderwisa. Och tackar Gudh, at sådant än nu fanz retteligha tilgånget när them, och vnskar them än nu förökas och förkoffwras.
- IIII. J thet iiij. förmanar han them, at the tagha sikh wara för synd, och göra emoot hwar annan thet gott är. Ther til swarar han them til itt spørsmål, som the honom medh Timotheo fråghat hadhe om the dödhas vpståndelse, Om the skulle alle til lijka, eller then ene effter then andra, vpstå.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi. 2, 11, 16, 17, 22, 24, 27 till. 3 THenne; Epistlan; Sanctus; (B. aff) vthaff; kerlek. 4 apostelsk. 5 (B. Cap.) capitlen; annammat. 6 aluarligheet; (B. vthi) vtinnan. 7 allom församblingom. 8 troona; lika. 9 (B. sina) theras; landmen. 12 frucht. 13 (B. J thet iij.) Uthi tridhie; vmsorg. 14 *theras* saknas; begynnelse. 15 förstört. 16 tillförenna. 17 tackar. 18 fandz; tillgångit; önskar. 19 förcoffras. 20 (B. J thet iiij.) Uthi fierde. 21 synden; huan. 23 (B. fråghat) afffråghat; vpståndelse. 24 till lika; (B. eller . . . vpstå) vpstå, eller then ene effter then andra.

Förspråk

J thet v. scriffuar han om Domadagh, huru han skal snar- v. ligha och hasteligha komma. Och giffuer them någhor godh ordning före til at regera the andra, och huru the sikh hålla skulle emoot andra medh leffuerne och lärdom.

Text rad: 25 (B. J thet v.) Uthi femte; (B. Domadagh) yttersta domadaghen; skall. 26 geffuer; (B. någhor) någhra. 27 (B. ordning) skickelse. 28 (B. skulle) skola.

S. Pauli Epistel then Första til the Thessalonicer.

Första Capitel.

5 **P**aulus och Siluanus och Thimotheus.
Then Församling j Thessalonica, vthi Gudh Fadher
och Herranom Jesu Christo.

Nådth ware medh idher och fridh aff Gudhi wårom Fadher och Herranom Jesu Christo.

10 Wij tackom Gudhi altijdh för idher alla, och haffuom
idher j åminnelse j våra böner vthan återwendo, tenckiandes
på idhart werck j troonne, och på idhart arbete j kärleken,
och på idhart tolamodh j hoppet, hwilket är wår Herre
Jesus Christus för Gudhi wårom Fadher, Ty, käre brödher,
15 aff Gudhi elskadhe, wij wete huru j ären vthwalde, at wårt
Euangelium haffuer warit när idher, icke allenast medh or-
dom, vthan bådhe j krafft och j them helgha Anda, och j
fulla wissheet, såsom j weten, hurudana wij worom när idher
för idhra skol.

Och j ären wordne våre effterföliare och Herrans, och
20 haffuen anammat ordet jbland mong bedröffuelse, medh
then helgha Andas frögd, Så at j ären wordne itt effter-
dömelse allom troghnom vthi Macedonia och Achaia. Ty
aff idher är Herrans ord vthgånget, icke allenast j Mace-

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; then första Epistel. 1, 28
till. 5 församling; Tessalonica. 7 Nadhe; wari; (B. aff) vthaff. 9 (B. Gudhi)
gudh. 10 åminnelse; vtan. 10-14 (B. tenckiandes . . . vthwalde) tenkiandes på
idher för idhart werk skull vthi trona, och för idhart arbete skull vthi kerleken, och
för thet j haffue vthhärdad j wårs herres Jesu Christi hopp, för gudhi och wårom
fadher, wetandes käreste brödher idhor vtkorilse vth aff gudhi. 15 (B. icke) ey;
allena; oordhomen. 16 vtan; (B. bådhe) iemwäl; (B. j frfr. krafft) medh; crafft;
(B. j frfr. them) medh. 17 (B. såsom) som. 18 skull. 19 våra. 19-20 (B.
och haffuen anammat) annammandes. 20 oordhit; j bland; mång; bedröffuelse.
21 helghe; andes; effterdömilse. 22 (B. troghnom) them som troo; för ty. 23
(B. aff) vthaff; oord; (B. vthgånget) vthropat; (B. icke) ey.

S. Pauli Epistel

donia och Achaia, vthan ock j all rwm är idhor troo som j
haffuen til Gudh, vthkommen, så at oss är icke behoff at 25
säya någhot. Ty the sielffue förkunna om idher, hurudana
ingång wij hadhom til idher, och huru j vmwende worden
til Gudh jfrå affgudharna, til at tiena then leffuande och
sanna Gudh, och til at wenta hans Son aff himmelen, hwilken
han vpweckt haffuer jfrå the dödha, Jesum, Then oss frelsar 30
jfrå then tilkommande wredhe.

II. Capitel.

Käre brödher, J weten sielffue wår ingång til idher, at han
war icke fåfeng, Vthan såsom wij tilförenna hadhe lidhit
och försmädde warit vthi Philippen (som j weten) worom 5
wij än tå widh godh tröst j wår om Gudh, til at tala när idher
Gudz Euangelium medh mykin kempning. Ty wår för-
maning war icke til wilfarelse, icke heller til oreenligheet,
icke heller med list, Vthan såsom wij aff Gudhi bepröffuadhe
worom, at oss Euangelium betroodt är til at predica, så 10
talom wij, Jcke såsom wij wille teckias menniskiom, vthan
Gudhi, then ther pröffuar wår hierta.

Ty wij haffue icke vmgått medh smeeklighom ordom
(såsom j weten) icke heller medh tilfelle til girigheet, Gudh
är thes witne. Haffuom icke heller sökt prijs aff menniskiom,

---

Text rad: 24 vtan; (B. ock) iemwäl; (B. j all rwm) allestedz; idhar. 25
vtkommen; behooff. 26 säya idher någhot. 28 till (frfr. Gudh); (B. jfrå) frå;
afgudharna. 29 sannom; *til at* saknas; (B. wenta) förbidha; (B. aff) vthaff;
huilkin. 30 vpwäct; (B. jfrå the) aff. 31 (B. jfrå) frå; (B. tilkommande) till-
stundandes.

1 Annat. 2 sielfue; (B. til) när. 3 vtan; (B. såsom) som; hadhom; lidhit ondt.
4 (B. warit) wordhit; parentestecken saknas. 5 goodh; *j wår om Gudh* saknas;
(B. när) för. 6 (B. kempning) strijdh; (B. förmaning) förmanelse. 7 (B. til wil-
farelse) vthaff någhot bedrägherij; (B. icke frfr. heller) ey; (B. til oreenligheet)
vthaff någhon oreenlighet. 8 (B. icke) ey; (B. med list) vthaff någhon list; vtan;
(B. såsom) som; (B. aff) vthaff; gndhi(!). 9 (B. at oss . . . predica) til ath predica
euangelium. 10 icke; så som; menniskiom täckias; vtan. 11 (B. then) huilkin;
pröffuar. 12 (B. Ty . . . icke) ey heller haffuom wij; oordhom. 13 parentestecken
saknas; så som; (B. icke) ey; girugheet. 14 hafuom; (B. aff) vthaf.

til the Thessalonicer

- 15 hwarken aff idher eller androm, ändoch wij wel hadhom
hafft macht at förtunga idher, såsom Christi Apostel. Men
wij worom milde när idher, Lijka som een amma foostrar
sijn barn, Så haffuom wij hiertans lust hafft til idher, at dela
med idher, icke allenast Gudz Euangelium, vthan ock wårt
20 eghit lijff, Ty j ären oss käre wordne.
1. Thess. 3. J minnens wel, käre brödher, wårt arbete och wår mödho,
Acto. 20. Ty dagh och natt arbetadhe wij, På thet wij ingen aff idher
skulle förtunga, och predicadhom jbland idher Gudz Euan-
gelium. Thes ären j witne och Gudh, huru helgeligha, huru
25 retferdeligha, och ostraffeligha wij vmgingom medh idher
som troodden. Såsom j weten, at wij, såsom en fadher sijn
barn, haffue förmanat och tröstat hwar och en jbland idher,
och betyghat, at j werdeligha skullen wandra för Gudhi, then
idher kallat haffuer til sitt Rike och herligheet.
- 30 För hwilket wij ock vthan återwendo tackom Gudhi, at
tå j anammadhen aff oss ordet om Gudh, anammadhen j thet
icke såsom menniskiors ord, vthan (såsom thet sannerligha
är) som Gudz ord, hwilken ock werckar j idher som troon.
Ty j ären wordne, käre brödher, the Gudz Församlingars
35 effterföliare, som vthi Judea äro j Christo Jesu, at j thet samma
lijdhit haffuen aff idhra eghna frender, som the aff Judomen.
Hwilke ock Herran Jesum dråpo och sina eghna Propheter,
och haffua förfölgt oss, och teckias icke Gudhi, och allom
menniskiom äro the emoot, förbiudha oss vnderwisa Hedh-

Text rad: 15 huarken; än doch; wy; wäl. 15-16 hadhom mact hafft. 16 så som; en Christi. 17 (B. när) widh; (B. lijka) likewise; amma hon. 18 lost. 18, 29, 42, 43, 46, 48 till. 18 deela. 19 medh; allena; vtan. 20 för ty. 21 wäl; wort. 22 på thet ath. 23 (B. skulle) wille; ibland. 24 (B. Thes . . . Gudh) J äre witne och gudh teslikes; helgheligha. 26 (B. Såsom) som. 27 haffuom; *hwar och en jbland* saknas. 28 (B. at j) athi. 29 (B. haffuer) hadhe. 30 hwilkit; vtan. 31 (2 g.) annammadhen. 31 oordhet. 32 (B. såsom) så som; oord; vtan. 33 (B. är) war; (B. som frfr. Gudz) för; oord; hwilkin; werkar; (B. j) vthi; (B. som troon) som trona haffua. 34 för ty; församlingers. 35 effterfölyare; (B. äro) äro (!); (B. at j) ther medh athi. 36 lidhit; (B. aff frfr. idhra) vthaff; (B. som) såsom; Judhomen. 37 (B. Hwilke ock) hwilke såsom the; (B. sina) thetas; propheetar. 38 (B. och haffua) så haffua the och; förfölgt; the täckias. 39 (B. förbiudha) förbiwdhandes; (B. vnderwisa) ath wij icke skola vnderwisa; hedninganar.

S. Pauli Epistel

ningomen, ther medh the skola salighe warda, På thet the 40
skola fulkompna sina synder altijdh, Ty wredhen är kommen
offer them in til endan.

Men wij, käre brödher, sedhan wij til någhon tijdh hadhe
mist idher effter ansictet och icke effter hiertat, haffue wij
thes meer hastat til at see idhart ansicte, medh stoor begä- 45
relse. Therföre hadhom wij welet komma til idher (iagh
Paulus) två resor, Och Satanas haffuer oss förhindrat, Ty
hwadh är wårt hopp, eller frögd, eller kronan til wår berö-
melse? Ären ock icke j thet för wårom Herra Jesu Christo
j hans tilkommelse? J ären jw wår prijs och frögd. 50

III. Capitel.

Therföre kundom wij icke lenger haffuat fördragh, och oss
syntes, at wij vthi Athenis allena skulle quarre bliffua. Och Acto. 16.
haffue sendt Timotheum wår brodher, och Gudz tienare,
och wår hielpare j Euangelio Christi, til at styrkia och trösta 5
idher j idhra troo, På thet ingen skulle läta wika sigh vthi
thenna bedröffuelse, Ty j weten at wij ärom ther til satte.
Ty när wij worom när idher, sadhe wij idher thet tilförenna,
at wij moste lijdhä bedröffuelse, såsom ock skeedt är, och j
weten. Therföre kunde iagh ock icke lenger haffuat för- 10
dragh, vthan sende åstadh, på thet iagh skulle förfara idhra

(satte)
Thet är, Thet wil icke
annars wara.

Text rad: 40 ther the medh; (B. skola salighe warda) frelsas skola; på thet
ath. 41 (B. sina) thetas. 42 ändan. 43-44 (B. til . . . idher) worom j frå idher
kompne till någhon tijdh. 44 ansictet; haffuom. 45 testameer; (B. hastat til)
åstundat; (B. idhart) idhor; ansicte; begärilse. 46 (B. welet) willet. 46-47
parentestecken saknas. 47 Sathanas; (B. oss) thet. 48 huad; berömilse. 49 (B.
wårom Herra) herranom. 50 tillkommilse; iw; wort.

1 Tridhie. 2-3 (B. Therföre . . . syntes) Therföre när wij kundom icke lenger
fördragh, syntes oss. 3 (B. skulle quarre bliffua) quarre bleffuom. 4 (B. haffue
sendt) sendom. 5, 7, 14, 16, 25, 26, 27 till. 5 styrkia idher. 6 (B. j) om; på thet
ath; lata. 7 thenne; bedröffuilse; (B. Ty) För then skull; (B. satte) vthsatte. 9
(B. moste) skullom; lidha; bedröffuilse; (B. skeedt är) hende. 10-12 (B. Therföre
. . . idher) Therföre medhan iach thet icke lenger fördragha kunde, sende iach ther
på ath iach skulle förfara idhra troo, ath frestaren icke skulle försökia idher j
någhon motto.

Gloss. rad: 7 saknas.

til the Thessalonicer

troo, at til ewentyrs Frestaren icke hadhe försökt idher, och wårt arbete hadhe tå fåfengt wordet.

Men nu nyligha sedhan Timotheus kommen war til oss
 15 jfrå idher, och vnderwijste oss idhra troo och kärleek, och
 at j altijdh tencken på oss til thet betsta, och åstunden at see
 oss, såsom ock wij idher, wordom wij, käre brödher, hug-
 swaladhe på idher vthi all wår bedröffuelse och nödh, genom
 idhra troo. Ty wij leffue nu, effter j ståån j Herranom. Hwadh
 20 tack kunne wij Gudhi säya för idher, för all then glådhi som
 wij haffue aff idher för wår Gudh? Wij bidhie dagh och
 natt ganska mykit, at wij måghom see idhart ansichte, och
 vpffylla thet j idhro troo fattas.

Men Gudh sielffuer och wår Fadher, och wår Herre Jesus
 25 Christus, skicke wår wägh til idher. Men Herren föröke
 idher, och läte kärleken offuerflödha inbyrdes, och til hwar
 man (såsom ock wij äre til idher) at idhor hierta mågha
 styrkt och ostraffeligh bliffua j heligheet för Gudhi och
 wårom Fadher, vthi wårs Herras Jesu Christi tilkommelse
 30 medh all hans helghon.

Yttermera, käre brödher, bidhie wij idher och förmane, ge-
 nom wår Herra Jesum, såsom j haffue vndfånget aff oss, huru
 j wandra skolen, och teckias Gudhi, at j jw meer fulkomlighe

---

Text rad: 13 wordit. 14 (B. kommen war) kom. 15 (B. jfrå) frå; vnder-
 wiste; (B. kärleek) kerligheet. 16 (B. at j) athi; alltijdh; besta; åstunden effter.
 17 (B. hugswaladhe) hughnadhe. 18 (B. på) aff; bedröffuelse. 19 (B. effter j
 ståån) then stund j bliffue ståndandes. 20 kunnom; säya gudhi. 21 haffuom;
 (B. aff) vthaff. 21-22 (B. Wij bidhie . . . mykit) dagh och natt bedhiandes
 (bedhiandes id- i kustoden) offuer motton. 22 ansichte. 23 j saknas. 25-26 (B.
 Men . . . inbyrdes) och göre idher ympnogha och offuerflödhandes medh inbyrdes
 kerleek. 27 parentestecken saknas; wij och äro. 27-28 (B. mågha . . . bliffua)
 motte stärkias, och ostraffeligh bliffua. 28 helogheeten; och (frfr. wårom) saknas.
 29 herres; tillkommelse.

Fierdhe Capitel. (kapitelrubrik saknas i B.). 1 YTermera; bidhiom. 2
 Jesum Christum; vndfångit; (B. aff) vthaff. 3 täckias; så wandren, ath; iw;
 fulkomblighe.

S. Pauli Epistel

warden. Ty j weten hwadh bodh wij gâffuom idher, genom
 Herran Jesum. Ty thetta är Gudz wilie, idhor helghelse, 5
 at j flyy boferij, och hwar och en aff idher weet behålla sitt
 faat j helghelse och äro, icke vthi lustigh begärelse, såsom
 Hedhningar, the som aff Gudhi intet weta. Och at ingen
 förtrycker eller swiker sin brodher j någhon handel. Ty
 Herren är hempnaren offuer alt thetta, såsom wij ock idher 10
 tilförena sadhom och betygadhom. Ty Gudh haffuer icke
 kallat oss til oreenligheet, vthan til helghelse. Then ther
 nu förachtar, han förachtar icke någhon menniskio, vthan
 Gudh, then sin helgha Anda haffuer giffuit j idher.

Men om brodherligh kärleek görs icke behoff at iagh 15
 scriffuar idher, Ty j ären sielffue lärde aff Gudhi, at j skolen
 elska idher inbyrdes, och thet gören j ock på alla brödherna,
 som j hela Macedonia äro. Men wij förmane idher, käre
 brödher, at j jw meer fulkomlighe warden, och winlegger
 idher, at j ären rolighe, och sköter idhor eghen stycke, Och 20
 arbetar medh idhra hender, såsom wij idher budhit haffue,
 At j haffuen idher ärligha medh them som vthan til äro, och
 at j theras intet betorffuen.

(theras)
 Thet är, Berghen
 idher sielffue, och lig-
 ger icke androm på
 halsen såsom tiggio-
 munkar och landz-
 löpare pläggha, Sådana
 äro onyttigt folk, och
 förarggha the otroghna.

Men wij wilie icke dölia för idher, käre brödher, om them
 som affsompnadhe äro, At j icke sörien såsom the andre ther 25
 intet hopp haffua. Ty om wij troo, at Jesus är dödher och
 vpståndén, så skal ock Gudh them som affsompnadhe äro,
 genom Jesum framhaffua medh honom.

Text rad: 4 huad. 5 wår herra Jesum Christum; (B. helghelse) helogheet.
 6 (B. flyy) haffue återhåld vthaff; (B. huar) ath hwar; (B. aff) vthaff; wete; beholla.
 7 (B. helghelse) helogheet; (B. äro) hedher; lustugh; begärilse. 8 hedningar; (B. aff)
 vthaff; Och saknas. 9 förtrycke; swike; handell. 10 hempnarren. 11 tilförena;
 sagdom; för ty. 12 (2 g.), 35 till. 12 vtan; (B. helghelse) helogheet. 12-13 (B.
 Then ther nu) Therföre then ther. 13 (2 g.) föractar; vtan. 14 (B. idher) oss.
 15 (B. Men . . . behoff) Men käre brödher, om brodherlighen kerleek haffuen j
 icke behoff. 16 (B. aff) vthaff; (B. at j) athi. 17 (B. på) medh; brödhrena. 19
 (B. at j) athi; vinlegger. 20 (B. at j) athi; roolighe. 21 haffuom. 22 (B. At j)
 athi; vtantill. 23 (B. at j) athi; theras saknas; (B. intet) ingen ting; betorffuen.
 24 (B. Men wij wilie) Framdeles wiliom wij. 25 affsompnadhe; (B. At j) athi;
 söryen; (B. såsom) som. 26 För ty. 27-28 (B. så skal . . . framhaffua) så wardher
 och gudh them som affsompnadhe äro genom Jesum, framhaffuandes.

Gloss. rad: 23 saknas.

til the Thessalonicer

Ty thetta säye wij idher, såsom Herrans ord, at wij som
30 leffue och igenbliffue vthi Herrans tilkommelse, skole icke
förekomma them som soffua. Ty sielffuer Herren skal stigha
nedh aff himmelen medh häärskrij, och Offuerängels röst,
och medh Gudz beswn, och the dödhe j Christo skole vpstå
Corin. 15 j förstone, Ther effter wij som leffue och igenbliffue, war-
35 dom til lijka medh them borttaghe j skyyen emoot Herran
j wädhret, och så skole wij bliffua när Herranom alltjdh.
Så tröster idher nu medh thenna orden inbyrdes.

V. Capitel.

Men om tijdher och stunder, käre brödher, är icke behoff
at scriffua idher, Ty j weten wel, at Herrans dagh skal
komma såsom en tiwff om natten. Therföre när the warda
5 säyande, Thet är fridh, och all ting vthan fara, tå skal them
hastelighit förderff offuerkomma, Lijka som födzlopinan
quinnonne på kommer som haffuande är, och the skola icke
kunna vndfly. Men j, käre brödher, ären icke vthi mörkret,
at then daghen, såsom en tiwff skal få idher fatt. Alle j ären
10 liwsens barn, och dagsens barn, Wij hörom icke nattenne til,
icke heller mörkret.

Så låter oss nu icke soffua såsom the andre, vthan låter oss
waka och nöchter wara. Ty the som soffua, the soffua om
natten, och the som druckne äro, the äro druckne om nat-
15 tena. Men wij som daghen tilhöre, skole nöchter wara,

Text rad: 29 säyom; oord. 30 leffuom; igen bliffuom; tillkommilse. 30-31
(B. skole icke förekomma) wij warda ingalunda förekommande. 31 för ty; skall.
32 (B. nedh) nedher; (B. aff) vthaff; (B. häärskrij) vthroop; öffuerängels. 33
baswn; dödha; (B. skole vpstå) wardha vpståndandes. 34 leffuom; (B. igen-
bliffue) igen leeffde ärom. 35 (B. borttaghe) vprycte; skyn. 36 wädhrit; (B.
skole wij bliffua) bliffuom wij; all tijdh. 37 thenne; oordhen.

1 Fente. 2 *Men* saknas; tidhen; stunden; behooff. 3 wäl; then herrans dagh.
3-4 (B. skal komma) wardher kommande. 4 (B. såsom) som; natten; wardha.
5 (B. skal) fkall(!). 6 lika; födzlepinan. 7 qwinnonne. 8 vndfly. 9 (B. skal få)
får. 10 natten. 10, 17, 29 till. 12 låter (frfr. oss nu); andra; vtan; later (frfr.
oss waka). 13 nöctre wara, och waka; för ty. 14 (2 g.) natten; (2 g.) drokne.
15 tillhöra; (B. skole) wij skole; nöctre.

S. Pauli Epistel

jklädde troonnes och kärlekens kreffuetto, och salighetennes hopp för en hielm. Ty Gudh haffuer icke satt oss til wredhe, vthan at förwerffua saligheet, genom wår Herra Jesum Christum, Then för oss dödher är, På thet, ehwadh wij wake eller soffue, skole wij leffua samt medh honom. Therföre 20 förmaner idher inbyrdes, och vpbygger hwar then andra, såsom j ock gören.

Men wij bidhie idher, käre brödher, at j kennen them som arbeta jbland idher, och stå idher före j Herranom och förmana idher, Håller them thes kärare, för theras werck 25 skul, och warer fridhsamme medh them.

(fridhsamme)
Görer them icke ondt
Dömer them icke, och
knorrer icke emoot
them.

Men wij bidhie idher, käre brödher, Förmaner the osidugha, tröster the klenmodigha, hielper the swagha, warer longmodighe widh hwar man. Seer til, at ingen wedhergeller ondt för ondt, Vthan altijdh farer effter thet godha 30 inbyrdes, och medh hwar man.

Warer altijdh gladhe, bidhien vthan återwendo. Warer tacksamme j all ting, Ty thet är Gudz wilie om idher, genom Jesum Christum.

(vthslecker)
Endoch andanar sko-
la sigh döma låta aff
Församlingenne 1. Co-
rint. 14. Så skal man
doch twert emoot icke
bortkasta eller för-
achta them, vthan för-
höra och pröffua them
såsom ock Prophe-
tier och alla läror.

Vthslecker icke andan. Förachter icke prophetier. Men 35 pröffuer all ting, och behåller thet gott är. Flyyr alt thet som ondt synes.

Text rad: 16 vthiclädde; tronas; (B. kärlekens) kerlighetennes; kräweto; salighetennes. 17 (B. Ty) För ty; (B. til wredhe) ther till ath wij skole vpweckia oss wredhe. 18 vtan; salugheet. 19 (B. Then . . . är) hwilkin ther dödher är för oss; på thet ath; (B. ehwadh) huadh. 20 skolom; (B. samt) samfeldt. 21 (B. vpbygger) förbättrer. 22 (B. såsom) som. 23 bedhiom; (B. at j) athi; (B. kennen) kennens widh. 24 ibland. 25 (B. Håller . . . kärare) athi hålla them i högsta wördning genom kerleken; (B. werck) arbete. 26 skull. 27 *Men* saknas; bedhie; (B. osidugha) ostrygha. 28 clenmodugha; (B. hielper) vprätter. 29 langmodughe. 29-30 (B. wedhergeller ondt för ondt) igengeffuer oondt emoot oondt. 30 vtan; all tijdh; (B. farer) söker. 32 alltijdh; bedhien; vtan. 32-33 (B. Warer . . . ting) vthi all ting tack säyandes. 35 Föracter; *Men* saknas. 36 och saknas; beholdher; flyr. 37 oondt.

Gloss. rad: 26 saknas. 35 * Vthslecker icke; En doch; andana; (B. döma) regera; lata; (B. aff) vthaff; församlingenne; (B. 1. Corint. 14.) j. Cor. xiiij.; skall; (B. doch) och; twärt; (B. bortkasta . . . pröffua them;) borthäffua them oactadha.

til the Thessalonicer

hele ande) Men fridzens Gudh helghe idher offuer alt, at idhar hele
Thet är, j ande, och siäl, och kropp, måtte wara behållen vthan straff
all stycker j wårs Herras Jesu Christi tilkommelse. Han är trofast som
säsom j tro- idher kallat haffuer, then thet ock wel fulbordar. Käre brö-
onne, kär- dher, bedher för oss. Helser alla brödherna vthi en heligh
lekenom, kuss. Jagh beswär idher widh Herran, at j thenna Epistlen
hoppet, or- läsa låten för alla helgha brödherna. Wårs Herras Jesu
dom, ger- Christi nådh ware medh idher, Amen.
ningom,
etc.

Til the Thessalonicer then första, scriffuen aff Athenis.

Text rad: 38 (B. Men fridzens Gudh) Sielffuer fridzens gudh han; heele.
39 siel; krop; motte; behålden; vtan. 40 herres; tilkommilse. 41 wäl; ful-
boordar; *Käre* saknas. 42 brödhrena; helogh. 43 (B. at j) athi; epistolan.
44 laten; brödhrena; herres. 46 Till; (B. aff) vthaff.

Gloss. rad: 38-39 saknas.

Förspråk på then andra S. Pauli Epistel til the Thessalonicer.

Vthi then första Epistlen hadhe S. Paulus swarat the Thessalonicer til itt spørsmål om Domedagh, at han skulle komma oförwarande, såsom en tiwff om nattena. Aff 5 hwilko the meente aff itt falskt förstånd, at Domedagh war hardt för handenne. Ther på scriffuar han nu thenna Epistlen, och förklarar sigh sielff.

J thet första Cap. tröster han them medh the ewigha lönen 1. til thetas troo och tolamodh j alt lijdhande, och medh thet 10 straff, som thetas förföliare offuergå skal j ewinnerligh pino.

J thet ij. lärer han, huru för Domedagh, moste thet Ro- II. merska Riket affkomma, och Antichrist sigh vpkasta för Gudh j Christenheten, och medh falska läror och tekn bedragha then otrogna werldena, til tess at Christus kommer, 15 och förstörer honom medh sijn herligha tilkommelse, och dödhar honom tilförenna medh een andeligh predican.

J thet iij. gör han någhra förmaningar, och besynnerligha, III. at the skulle straffa the fäfenga, som icke wilia sigh bergha medh sina eghna hender, och at the skulle flyy them, om the 20 icke bätradhe sigh, Hwilket mykit synes lydha emoot them, som nu kallas andelighe personer.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; sancti. 2, 10, 15 till. 3 UThi; (B. hadhe) haffuer. 4 spørsmål; (B. Domedagh) yttersta domedagh. 5 (B. oförwarande) oförwarat; (B. en tiwff) tiwffuen; (B. om nattena) pläghar komma. 6 (B. aff) vthaff. 7 hart; handena; thenne. 8 förklarar; sielffuan. 9 (B. J) Uthi; Cap. saknas; tröstar; (B. the) then; ewogha. 10 tolamoodh; (B. alt) allo; lidhande. 11 förfölyare; ewinnerligha. 12 (B. J thet ij.) Uthi thet andra; (B. Domedagh) yttersta domedaghen. 13 rijket. 14 teeknom; bedrägha. 15 otrooghna; thes. 16 förstyrer; sina; tillkommilse. 17 tillförennæ; en. 18 (B. J thet iij.) Uthi tridhie; (B. förmaningar) förmanilse. 19 (B. the frfr. fäfenga) them. 20 (B. sina) thetas; fly. 21 hwilkit. 22 andeligha.

S. Pauli Epistel then andra til the Thessalonicer.

Första Capitel.

Paulus och Siluanus och Timotheus.

5 Then Församling j Thessalonica j Gudhi wårom Fader och Herranom Jesu Christo.

Nådth ware medh idher och fridh, aff Gudhi wårom Fader och Herranom Jesu Christo.

Wij skole tacka Gudhi altijdh för idher, käre brödher,
10 såsom tilbörlichit är, Ty idhor troo förökas stoorligha, och
allas idhra kärleek offuerflödher inbyrdes, så at wij sielffue
beröme oss j Gudz Församlingar, aff idhart tolamodh och
troo, vthi all idhor förfölielse och bedröffuelse som j lijdhnen,
såsom itt bewijs til Gudz retwijsa doom, På thet j måghen
15 warda werdighe til Gudz Rike, för hwilket j ock lijdhnen.

Effter thet är retwijst för Gudhi, giffua them bedröffuelse
igen som idher bedröffua, Men idher som bedröffuens, rolig-
heet medh oss, Tå Herren Jesus yppenbar warder aff him-
melen, samt medh sinne krafftz Änglar, och medh eeldz-
20 logha, til at hempnas offuer them som icke kenna Gudh, och
offuer them som icke lydighe äro wårs Herras Jesu Christi

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; then andra Epistel. 1, 15, 24 till. 4 Paulus(!). 5 (B. Then . . . Thessalonica) Then Thessalomske(!) församlinge; (B. j frfr. Gudhi) vthi; fadhre. 7 Nådhe; 9 skolom; (B. Gudhi) gudh. 10 (B. Ty) för thet ath; storligha. 11 (B. kärleek) kerligheet; inbyrdes öfuerflödhar. 12 berömom; (B. j) vthi; församlinger; (B. aff) vthaff; tolamoodh. 13 bedröffuelse; lidhen. 14 it; (B. bewijs) witnesbyrd; retwisa. 15 wardha; verdughe; rijke; (B. för . . . lijdhnen) ther j och före lidhen. 16 (B. Effter . . . retwijst) om thet annars retwist är; geffua; bedröffuelse. 17 (B. Men) och; (B. roligheet) förlosning. 18 oppenbar; wardher. 19 samt saknas; sine; kraffts; englar; (B. och medh eeldzlogha) medh loghanded eeld. 20 (B. til at hempnas) hempnandes. 21 (B. lydighe) hörsamme; herres.

S. Pauli Epistel then II.

Euangelio. Hwilke pijno lijdha skola, thet ewigha förderffuet aff Herrans ansichte, och aff hans herligha macht, tå han skal komma til at förklarar medh sijn helghon, och vnderligh warda medh allom them som troo, Ty vårt wites- 25
byrd til idher om then daghen, haffuen j troodt.

Och för then skul bidhie wij ock altijdh för idher, at vår Gudh wille göra idher werdigha til thenna kallelsen, och vpfylla alt godhetennes vpsåat och troonnes werck j kraff- 30
tenne, På thet wårs Herras Jesu Christi namn må prisat warda på idher, och j på honom, effter vår Gudz och Herrans Jesu Christi nådh.

II. Capitel.

Men wij bidhie idher, käre brödher, för wårs Herras Jesu Christi tilkommelse, och för våra Församlings skul j honom, at j icke snarligha låten beweka idher jfrå idhart sinne, icke heller förskreckia, hwarken genom Anda, eller genom ord, 5
eller genom breff, lijka som thet sendt wore aff oss, såsom Christi dagh för handen wore. Läter ingen förföra idher j någhon måtto.

(afffall)

Afffalla är, at man trädher jfrå troonne til människiors läro, såsom ock 1. Timo. 4 ståår.

Ty Herren kommer icke, vthan tilförenna skeer afffall,

Text rad: 22 (B. Hwilke . . . skola) hwilke som wardha plict lidhandes; (B. thet ewigha förderffuet) then ewogha dödhen. 23 ansicte; *aff* (frfr. hans) saknas; (B. herligha macht) starkheetz herligheet. 24 (B. skal komma) kommande wardher; förclaras; (B. medh) vthi. 25 (B. vnderligh) wnderksam; wardha; (B. medh) vthi. 25-26 (B. Ty . . . troodt) ty ath vårt witesbyrd haffuer när idher betroodt warit på then daghen. 27 (B. Och . . . idher) och ther på bedhiom wij altijdh för idher. 28 verdugha; kallilsen. 29 hans godheetz; vpsåt; troonas; werk; (B. j) medh; krafft. 30 på thet ath; herres; prijsat. 31 wardha; (B. på frfr. idher) j; (B. på frfr. honom) vthi. 32 nådhe.

1 Annat; Capitell. 2 *Men* saknas; bedhiom; (B. för) genom; herra. 3 tilkommilse; (B. för . . . skul) genom våra församling; (B. j) vthi. 4 (B. at j) athi; laten; (B. jfrå frå; (B. icke frfr. heller) ey. 5 (B. förskreckia) förskrecker idher. 5-6 (B. hwarken . . . breff) antingen medh anda, eller oordhom, eller medh breff. 6 (B. lijka) likerwise; (B. aff) vthaff. 7 Later idher ingen förföra. 8 motto. 9 för ty ath; (B. kommer icke) wardher icke kommandes; vtan; (B. tilförenna) först; (B. afffall) affträdhile.

Gloss. rad: 9 (B. affall) * affträdhile etc.; (B. Afffalla är) Thenna affträdhilsen är; (B. jfrå frå; trona; till; (B. 1. Timo. 4) j. Timo iiij.; står.

til the Thessalonicer

- 10 och vppenbar warder syndennes Menniskia, förtapelsens
 Barn. Hwilken är en mootståndare, och vphäffuer sigh
 offuer alt thet Gudh eller Gudz tienst kallas, Så at han setter
 sigh j Gudz Tempel, såsom en Gudh, och giffuer sigh före
 som han wore Gudh. Minnens j icke, at iagh sadhe idher
 15 thetta, tå iagh än nu war när idher? Och hwadh än nu hind-
 rar, weten j, at han skal warda vppenbar j sin tijdh. Ty han
 werckar allaredho ondskona hemligha, Allenast then ther nu
 håller, han moste komma aff wāghen. Och så warder tå then
 Onde vppenbar, Hwilken Herren skal dräpa medh sins munz
 20 Anda, och skal göra en enda med honom, genom sijn til-
 kommelses vppenbarelse, huilkens tilkommelse skeer effter
 Satans werckan, medh alla lögnachtigha kraffter och tekn,
 och Vnder, och medh all förförelse til oretferdigheet jbland
 them som förtapadhe warda. Therföre the icke anammadhe
 25 kärleken til sanningena, at the måtte salighe wordet. För
 then skul skal Gudh senda them krafftigh wilfarelse, så at
 the skola troo lögnenne, På thet the skola alle dömde warda,
 som icke haffua troodt sanningenne, vthan haffua lust til
 oretferdigheten.
- 30 Men wij skole altijdh tacka Gudhi för idher, käre brödher,

(Gudz Tempel)
 Thetta sittandiet är
 Antichrists regement,
 med huilko han gör
 at hans bodh warder
 hållet ofuer gudz bodh
 och tienst.

Text rad: 10 och syndenes menniskia oppenbar wardher. 11 hwilkin som; (B. en mootståndare) geenwerdugh. 12 (B. tienst) dyrkan; (B. kallas) heter; säter. 13-14 (B. såsom . . . wore Gudh) latandes sigh synas som han wore gudh. 14 (B. Minnens) Förtenckie. 15 (B. thetta) sådant; *än nu* (firfr. war) saknas; hwad; förhindrar. 16, 19 skall. 16 wardha; oppenbar; för ty. 17 (B. werckar . . . hemligha) nw bedriffuer wronghetennes heemligheet; allenast ath; *nu* saknas. 18 holler; (B. han moste komma) han holle, till thes han kommer; wardher. 19 oonde; oppenbar; (B. sins) sin; mundz. 20 (B. skal göra) wardher görandes; medh; (B. genom) medh; sin; tilkommilses. 21 (B. vppenbarelse) clarheet; hwilkens; tilkommilse. 22 (B. Satans) dieffuulsens; (B. werckan) werck; lögnactugha; craffter; teekn. 23 (B. all . . . oretferdigheet) all oretferdughetennes förförilse; ibland. 24 (B. förtapadhe warda) förtapas; (B. Therföre) för ty ath; annammadhe. 25, 31, 34 till. 25 motte; salughe; (B. wordet) warda. 25-26 (B. För then skul) Therföre. 26 (B. skal . . . them) wardher gudh them sendandes; krefftugh; (B. wilfarelse) geckerij. 27 på thet ath; wardha. 28 vtan; (B. haffua lust til) haffua hållit aff. 29 oretferdughetenne. 30 skolom.

Gloss. rad: 13 * Gudz tempel; sitiandit; antichristes; regiment; medh; huilka; wardher; hållit; (B. ofuer) vthöffuer; tienste.

S. Pauli Epistel then II.

elskadhe aff Herranom, at Gudh haffuer idher vthwaldt til saligheet aff begynnelsen, genom Andans helghelse, och j sanningennes troo, j hwilko han idher kallat haffuer genom vårt Euangelium, til wårs Herras Jesu Christi herligha eghendom.

35

Så stäär nu, käre brödher, och håller idher widh the stadgar som j lärdt haffuen, ehwadh thet är skeedt aff vårt ord eller breff. Men sielffuer vår Herre Jesus Christus, och Gudh och vår Fadher, then oss elskat haffuer, och giffuit een ewigh tröst och itt gott hopp genom nådhena, Han hugswale idhor hierta, och styrcke idher vthi all lärdom, och godha gerningar.

40

III. Capitel.

Ytermera, käre brödher, bedher för oss, at Herrans ord må haffua framgång, och prijsat warda, såsom ock när idher, Och at wij måghom friyadhe warda jfrå wanartigha och argha menniskior, Ty troon är icke hwars manz, Men Herren är trofast, then idher styrckia skal, och bewara för thet onda. Men wij försee oss til idher j Herranom, at j gören och görandes warden, huadh wij idher budhit haffue. Men Herren styre idhart hierta til Gudz kärleek, och til Christi tolamodh.

5

10

Och biudhom wij idher, käre brödher, j wårs Herras Jesu Christi namn, at j draghen idher jfrå hwar och en brodher,

---

Text rad: 31 (B. elskadhe) som elskadhe ären. 32 salugheet; (B. aff) vthaff; begynnelsen; (B. helghelse) hälogheet; j saknas. 33 sanningenes; (B. j hwilko ... haffuer) till huilkit han kalladhe idher. 34-35 (B. til ... eghendom) till ath få ägha wårs herres Jesu Christi herlighet. 36 står; *idher widh* saknas; (B. the stadgar) then lärdom. 37 (B. ehwadh) huadh; (B. aff) vthaff; oord. 40 en; ewogh; nådhen. 41 (B. hugswale) hughne; styrcke; (B. lärdom) oord.

1 Tridhie. 2 YTermera; oord. 3 framgång haffua; wardha. 4 (B. friyadhe) friyat; wardha; (B. jfrå) frå; (B. wanartigha) vnardugha. 5 För ty; mandz. 6 (B. styrckia skal) styrkiandes wardher; (B. bewara) förwarar. 7 oonda; (B. Men ... Herranom) Wij förtröstom oss genom herran till idher. 7, 9 (2 g.), 16, 18, 20 till. 7 (B. at j) athi. 8 huadh; haffuom. 9 herren han; kerleek. 10 (B. tolamodh) toleligha förbidhile. 11 (B. j) vthi; herres. 12 (B. at j) athi; (B. jfrå) frå.

til the Thessalonicer

som oskickeligha wandrar, och icke effter then stadga, som han haffuer fått aff oss. Ty j weten, huru j skolen oss effter-
 15 fölia, För then skul wij hadhom oss icke oskickeligha jbland idher, Jcke heller taghet brödheth til geffues aff någhrom. Vthan med arbete och mödho, natt och dagh haffue wij brukat oss, På thet wij ingen aff idher skulle wara til tunga. Jcke therföre, at wij thes icke macht hadhom, Vthan at wij
 20 skulle giffua oss sielffua idher til effterdömelse, at effterfölia oss. Och tå wij worom när idher, budhe wij idher sådant, At hoo ther icke wille arbete, han skulle icke heller äta.

Ty wij höre, at somlighe jbland idher vmgåås oskickeligha, och arbete intet, vthan driffua fåfengio. Men them som så-
 25 dana äro, biudhe wij, och förmane genom wår Herra Jesum Christum, at the arbete medh stilheet, och äta sitt eghit brödh. Men j käre brödher, Förtröttens icke göra thet gott är.

Om nu någhor icke wille lydha wårt ord, honom tekner
 30 vp j itt breff, och haffuer ingen vmgengelse medh honom, På thet han skal blyias. Doch håller honom icke såsom en owen, vthan förmaner honom såsom en brodher.

Men fridzens Herre giffue idher fridh altijdh, j allahanda måtto. Herren ware medh idher allom. Helsning medh
 35 minne Pauli hand, huilket är teknet j all Breff. Så scriffuar iagh. Wårs Herras Jesu Christi nådh ware medh idher allom, Amen.

Send aff Athenis.

Text rad: 13 (B. stadga) vnderwijsning. 14 (B. aff) vthaff; för ty. 15 skull; ibland. 16 (B. Jcke) ey; taghit; brödhit; (B. någhrom) någhon idhra. 17 vtan; medh; hafuom. 18 på thet ath; (B. skulle) wille. 19 mact; vtan. 20 geffua; itt effterdömilse. 21 budhom. 22 he ler(!). 23 Ty saknas; hörom; somblighe; ibland; vmgåås. 24 vtan; (B. driffua fåfengio) gå och flancka; *Men* saknas. 25 biwdhom; förmanom. 27 (B. Förtröttens icke) wardher icke förtröttadhe; ath göra. 29 (B. Om nu) Huar så wore ath; oord; (B. honom) then; teckner. 30 (B. j) vthi; it; vmgängilse. 30-31 på thet ath. 31 skäll; holler; (B. såsom) som; (B. en) idhar. 32 vtan; (B. såsom) som; (B. en) idhar. 33 (B. Men) Och; geffne(!). 34 motto. 35 mine; huilkit; (B. all Breff) alla Epistler; scrifuer. 36 herres. 38 (B. Send) Scriffuen; (B. aff) vthaff.

Förspråk på then första S. Pauli Epistel til Timotheum.

Thenna Epistlen scriffuar S. Paulus til een efftersyyn för alla Biscopar, huru the lära och regera skola Christenhetena j all Stand, På thet icke skal behöffuas regera the 5 Christna effter menniskiors sinne.

J thet första Cap. befaler han, at en Biscop skal alstädhes I. lära then retta trona och kärleken, och stå emoot the falska Lagspredicare, hwilke bredhowidh Christum och Euangelium driffua wilia Lagsens gerningar. Och fattar vthi een 10 kort summo then hela Christeligha lärona, Hwar Laghen tiena til, och hwadh Euangelium är. Och setter sikh sielff allom syndarom och bedröffuat samwet, til itt tröstelighit Exempel.

J thet ij. befaler han bidhia för all Stand. Och förbiudher II. quinnom predica, och at the icke heller prydha sikh alt förkosteligha, vthan äro männenar hörigha.

J thet iij. bescriffuar han hwadh för personer, Biscopar III. eller Prester, och theras hustrur wara skola. Sammalunda tienarenar, them man kallar Diaconos, och theras hustrur. 20 Och prijsar, at någhor j sådana måtto begärar Biscop wara.

J thet iiij. förkunnar han the falska Biscopar och theras IIII. hoop, som framdeles komma skulle, the ther ock förbiudha

---

Text rad: 1 (B. på) vthi; Sancti. 2, 34 (2 g.) till. 3 THenne; Sanctus; (B. til) så som; en; efftersyn. 5 (B. all Stand) alla handa stadgar; på thet ath; ath regera. 5-6 (B. the Christna) christna menniskior. 6 (B. menniskiors) wårt eghit menniskligha. 7 (B. J) Uthi; Capitel; befalar. 8 *then retta* saknas; kerleken. 9 lags predicare; huilke; (B. bredhowidh . . . Euangelium) iempt medh Christo och euangelio. 10 lagsens; gerninga. 10-14 *Och fattar . . . Exempel.* saknas. 15 (B. J) Uthi; andra; befalar; ath bedhia; (B. all Stand) alla stadga; förbiwdher. 16 qwinnonar; *at the* saknas. 17 vtan; (B. äro) ware; mennenar; hörughu. 18 (B. J) Uthi; tridhie; huadh. 19 *och theras hustrur* saknas. 20 tienarena; (B. them) the; hustrwr. 21 motto. 22 (B. J) Uthi; (B. thet iiij.) fierde. 23 förbiwdha.

Gloss. rad: 7 saknas. 15 saknas. 18 saknas. 22 saknas.

Förspråk

skulle Ehteskap och maten, och driffua spelet twert emoot
25 thet han lärdt haffuer, medh menniskiors läror.

v. J thet v. befaler han, huru man bestella skal medh änkiör
och vnga quinnor, Och hwilka änkiör man skal vppehålla
aff Församlingennes hielp, Och huru man godha Biscopar
eller Prester j äro hålla skal, Och huru man them straffa skal,
30 som straffelighe äro.

vi. J thet vj. förmanar han Biscopanar, at the bliffua widh thet
klara Euangelium, driffua thet bådhe medh lärdom och
leffuerne, haffua onyttigh och förweten spørsmål fördragh,
hwilken icke til annat företaghas, än til at sökia ther medh
35 werldzligh roos och rijkedomar.

Text rad: 24 äcteskap. 25 *thet han lärdt haffuer* saknas; menniskers. 26 (B. J) Vthi; (B. thet v.) femte; hurw. 26, 27, 29 (2 g.) skall. 27 qwinnor; huilka; vphålla. 28 (B. aff) vthaff; (B. Församlingennes hielp) församblingenne, thet är, medh then menemandz hielp. 31 (B. J) Uthi; (B. thet vj.) siette; biscopana. 32 clara; euangelio. 32-33 (B. lärdom och leffuerne) lära och göra. 33 onyttugh; spørsmål. 34 huilken. 35 werzligh; rikedomar.

Gloss. rad: 26 saknas. 31 saknas.

S. Pauli Epistel then första til Timotheum.

Första Capitel.

Paulus Jesu Christi Apostel, effter Gudz wårs Frelsares
och Herrans Jesu Christi befallning, then wårt hopp är. 5
Timotheo minom retsinnigha son j troonne.

Nåd, barmhertigheet, fridh aff Gudhi wårom Fadher,
och aff Jesu Christo wårom Herra.

Såsom iagh badh tigh, at tu skulle bliffua quarr j Epheso,
tå iagh foor in j Macedonien, så gör ock, at tu må biudha 10
somligom, at the ingen annan lärdom effterfölia, och ingen
acht giffua på Fabeler och Slechtregister the ingen enda
haffua, och åstadh komma spörsmaal, meer än förbättring til
Gudh j troonne. Ty hoffuudsumman aff bodhet, är kärleken 15
aff itt reent hierta, och aff itt gott samwet, och aff een oskrym-
tat troo. Jfrå hwilken somlighe haffua farit wille, och äro
vmwende til onyttigt squaller, och wilia wara Mestare j
Scrifften, och förstå icke hwadh the säya, eller hwadh the
hålla.

Wij wete wel at Laghen är godh, tå man henne retteligha Roma 7.
brukar, wetandes, at them retferdigha är ingen Lagh satt.
Vthan oretferdighom och olydighom, ogudhachtighom och

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Pauli then första Epistel.
1, 13, 37, 41 (2 g.) till. 3 Första Capitel saknas. 4 wår. 4-5 frelsares befallning
och herrans Jesu Christi. 6 min; (B. retsinnigha) sanskyllugha; trona. 7 Nådhe;
barmhertugheet. 9 (B. Såsom) Som; qwar. 10 in saknas; Macedoniam; (B. at)
på thet ath; (B. biudha) vnderwisa. 11 somblighom. 12 act; geffue; (B. Slecht-
register) slecteräkningar; ända. 13 (B. och) huilke ther; åstad; förbetring. 14 (B.
j troonne) som genom trona kommer; För ty; huffuudhsumman; (B. aff) vthaff;
bodhit; kerleken. 15 en. 16-17 (B. Jfrå . . . Mestare) aff huilkom effter somlighe
missfeladhe, wende the sigh til onyttugh squaller, och wille wara mestare. 18
huadh (frfr. the säya). 18-19 (B. hwadh the hålla) huar om the tala. 20 wetom;
wål; goodh. 21 wetandes thet ath; retferdugha; sätt. 22 vtan; them oretferdu-
ghom; (B. olydighom) ohöruighom; ogudactughom.

til Timotheum

syndarom, ohelighom och oandelighom, fadhermördarom
 och modhermördarom, mandråparom, bolarom, drengia-
 25 skendarom; menniskiotiuffuom, liugharom, meenedharom,
 och hwadh annat sådant är, thet en helsosam lärdom emoot
 faller, effter thens saligha Gudz herligha Euangelium, hwil-
 ket migh betroodt är.

Och iagh tackar wårom Herra Christo Jesu, som migh
 30 haffuer giordt mechtigh, och reknat migh troghen, och satt j
 thet embetet, Jagh som tilförenna war en försmådhare, och
 en förföliare, och en woldzwerckare. Men migh är barm-
 hertigheet wedherfaren, Ty iagh haffuer thet giordt owetan-
 des j otroo. Men wårs Herras nådh haffuer thes meer offuer-
 35 flödhat, genom trona och kärleken j Christo Jesu.

Matt. 9. Marci 2. Thet är itt fast ord, och j allo måtto wel werdt at man thet
 anammar, at Christus Jesus är kommen j werldena til at
 frelsa syndare, jbland hwilka iagh är then förnemlighaste.
 Men migh är wedherfaren barmhertigheet, På thet Jesus
 40 Christus skulle på migh förnemligha bewisa alla longmodig-
 heet, them til effterdöme som på honom troo skulle til ewin-
 nerlighit lijff. Men Gudhi them ewigha Konungenom, oför-
 gengelighom, osynlighom, allena wijsom, ware prijs och ära
 j ewigheet, Amen.

Text rad: 23 (B. ohelighom) them owordnom; (B. oandelighom) ore-
 nom; fadhermördharom. 24 modhermördharom; (B. mandråparom) man-
 slågharom; drenggiaskendarom. 25 (B. menniskiotiuffuom) tubbarom; (B. liu-
 gharom) lögnarom; meeneendharom(!). 26 huadh; thet som en; (B. helso-
 sam) salugh. 27 (B. effter . . . Euangelium) effter euangelium om helughe gudz
 herligheet; huilkit. 28 (B. är) år(!). 29-30 (B. wårom . . . reknat) honom som
 migh haffuer giordt mectughan j Christo Jesu wårom herra, ath han haffuer räknat.
 30 satt migh. 31 jach; tillförenna; (B. försmådhare) hädhare. 32 wäldzwerkare;
 barmhertigheet. 34 (B. j) vthi; (B. otroo) otroohetenne; herras Jesu Christi nådh;
 hafuer; testameer. 35 kerleken. 36 it; oord. 36-37 och wäl wärdt ath man thet
 j allo motto annammar. 37 werlden. 38 j bland; huilka; (B. är then förnemlighaste)
 then fremste är. 39 (B. barmhertigheet) miskund; på thet ath. 39-40 Christus
 Jesus. 40 (B. skulle . . . förnemligha) vthi migh som then fremste war skulle;
 langmodugheet. 42 (B. them ewigha Konungenom) ewighetennes konunge;
 (B. oförgengelighom) odödhelighom. 43 (B. prijs) hedher. 44 vthaff ewogheet
 j ewogheet; *Amen* saknas.

S. Pauli Epistel then I.

(befaler iagh)

Thet är, predica om Christum, såsom han här sägher, at han j werldena kommen är.

Thetta bodhet befaler iagh tigh, min son Timothee, effter the förra Prophetier om tigh, at tu brukar tigh ther vthi som en godh krijgsman, haffuandes trona och gott samwet. Hwilket somlighe haffua bortdriffuit, och äro skepbrotta wordne j troonne, aff hwilkom är Hymeneus och Alexander, hwilka iagh Satane antwardat haffuer, På thet the skulle lära icke meer försmädha.

(Prophe-
tier) Thet
är then lä-
ro som tu
tilförenna
vndfätt
haffuer,
hwilken
vthi Pro-
pheterna
scriffuin
ståår.

Jerem. 29

II. Capitel.

Så förmanar iagh nu, at man för all ting haffuer böner, åkallan, föreböner, och tacksäyelse för alla menniskior, för Konungar, och för alla Offuerheet. På thet wij måghe leffua vthi itt rolighit och stilla leffuerne, j all Gudhachtigheet och ärligheet. Ty sådant är gott och tacknemlighit för Gudhi wårom Frelsare, som wil at alla menniskior skola frelsta warda, och til sanningennes kundskap komma. Ty thet är en Gudh, och en Midhlare emellan Gudh och menniskior, nemligha, then menniskian Christus Jesus, hwilken sigh sielff giffuit haffuer för alla til återlösn, at sådant skulle j sin tijdh predicat warda. Ther iagh ock vthi skickat är en Predicare och Apostel (Jagh sägher sanningen j Christo och liugher icke) Hedhninganars Lärare j troonne och sanningenne.

5

10

Text rad: 45 bodhit; effter som. 46 (B. the ... om tigh) prophecier äro om tigh föregångne. 46-47 (B. brukar ... krijgsman) vthi them brukar it gott ridderscap. 48 huilkit; (B. bortdriffuit) j frå sigh kastat. 48-49 (B. äro ... troonne) haffua ther medh wordhit skepbrotne om trona. 49 (B. hwilkom) hwilkin hoop. 50 (B. hwilka) them; (B. Satane) dieffuulenom; (B. antwardat) j hender giffuit; på thet ath; (B. skulle) skola. 51 (B. icke meer försmädha) återwenda aff hädhelse.

1 Annat; (B. Capitel) Epistel(!). 2 (B. man ... haffuer) för all ting haffues. 3 föreböner åkallan. 4 (B. för alla Offuerheet) allom som stadda äro j öffuerheet; påå thet ath; måghom. 5 it; (B. rolighit och stilla) behaghelighit och rolighit; gudhactugheet. 6 (B. ärligheet) redeligheet; (B. Ty) för ty; (B. tacknemlighit) annamelighit; (B. Gudhi) gudh. 8 till; kuntscap. 8-9 Ty en gudh är. 9 midlare; (B. nemligha) som är. 10 huilkin. 11 (B. för alla) allom; återlösn. 11-12 (B. j sin ... warda) betyghat warda j sin tijdh. 13-14 parentestecken saknas. 13 sanniugen(!); Christo Jesu; liwgher. 14 hedninganers; trona; j sanningenne.

Gloss. rad: 45 saknas. 46 saknas.

til Timotheum

15 Så wil iagh nu, at männenar bidhia j all rwm, och vplyffta
 2. Tim. 1. heligha hender vthan wredhe och twekan. Sammalunda ock, wredhe och twekan)
 at quinnonar prydha sikh j höffuelighom klädhebonat, medh At the icke knorra
 blyghachtigheet och kyskheet, icke medh flätat håår, eller emoot Gudh, eller
 gull, eller perlor, eller kosteligh klädhnat, Vthan såsom the tueka om hans nådh
 20 quinnor höffues som gudhachtigheet bewisa medh godha j samwetena, Phil. 2.
 gerningar. Een quinna låte låra sikh j stilheet medh all r. Petri 1.
 1. Cor. 14. vnderdånigheet. Men quinnonne stådher iagh icke, at hon
 andra lærer, och icke heller rådher offuer mannen, vthan ware
 Gene. 1. j stilheet. Ty Adam wardt först skapat, och sedhan Heua.
 Gene. 3. Och Adam wardt icke bedraghen, vthan quinnan wardt
 bedraghen, och kom offuertrådhesen åstadh. Men hon war-
 der likwel saligh genom barns byrden, om hon bliffuer j
 troonne, och kärlekenom, och j helghelse medh kyskheet.

III. Capitel.

Thet är iw itt fast ord, Om någhor begärar itt Biscops
 embete, han åstundar een godh gerning. Så skal nu en
 Biscop wara ostraffeligh, eenne hustrws man, wakande, nöch-
 5 ter, sidugh, gestgiffuare, lärachtigh, ingen drinckare, icke
 bitter, icke snijken, Vthan mild, icke trätosam, icke girigh.
 Then sitt hws wel föreståår. Then ther lydigh barn haffuer
 medh alla årligheet (Hwar nu någhor icke kan förestå sitt

Text rad: 15 will; mennena; (B. j all rwm) allestedz; (B. och vplyffta) vplyfftan-
 des. 16 (B. heligha) rena; vtan; (B. wredhe) förtörnise; (B. twekan) trätto. 17
 qwinnonar; klädhebonat. 18 blyghactugheet. 19 medh gull; kostelighom; klädhnat;
 vtan. 20 (B. som) fom(!); theas gudhactugheet. 21 qwinna; (B. låte låra sikh)
 låre; al. 22 vndirdånogheet; qwinnonne. 23 (B. rådher) regera; öffuer; (B. man-
 nen) mennena; vtan. 24 för ty; wort; (B. skapat) fkapat(!); sedan; Eua. 25
 (2 g.) wort; bedråghin; vtan. 26 bedråghin; (B. offuertrådhesen) öffuertrådningen;
 wardher. 27 lecawel; salugh; (B. genom) medh; byrdh. 28 troona; kerlekenom;
 (B. helghelse) helogheet.

1 Tridhie. 2 oord; (B. Om) Om så är ath. 3 ämbete; (B. een) en; goodh. 3,
 10, 12 skall. 4 ene; hustrues. 5 (B. gestgiffuare) gerna herberghandes; læractugh;
 (B. ingen drinckare) icke wijngirugh. 6 (B. bitter) hatsk; vtan; (B. mild) redheligh;
 (B. trätosam) trätodrygher; girugh. 7 wäll; förståår. 7-8 (B. Then ther ...
 årligheet) then sijn barn haffuer j vnderdånugheet medh alla wyrnding.

Gloss. rad: 16 saknas.

S. Pauli Epistel then I.

eghit hws, huru skal han förestå Gudz Församling?) Jcke Nychristen, På thet han icke skal vpbläsas, och falla j lasta- 10
rens doom. Han moste ock haffua itt gott witnesbyrd aff them som vthan til äro, På thet han icke skal falla vthi lastarens försmädhelse och snaro.

Sammalunda ock tienarenar, skola ärlighe wara, icke tve- 15
talighe, icke drinckare, icke snijkne effter slem winning, hållandes troonnes hemligheet medh itt reent samwet. Och the skola först försökias, och sedhan skola the tiena, när ingen kan straffa them. Theras hustrur sammaledhes skola ock ärligha wara, icke förtalerskor, nöchter, trofasta j all ting. Tienarenar skola wara eenne hustrws män, the sijn barn wel 20
förestå, och sijn eghen hws. Ty the ther wel tiena, förwerffua sigh itt gott vpstegh, och mykin tröst j troonne, som är j Christo Jesu.

Thetta scriffuar iagh tigh, förhoppandes skee skola, at iagh kommer snart til tigh. Och om så hende, at iagh för- 25
töffuar, at tu må weta, huruledhes tu vmgå skalt vthi Gudz Hws, som är leffuande Gudz Församling, en pelare och sanningennes grundwal. Och vthan twiffuel är gudhachtig- hetennes hemligheet stoor, hwilken vppenbar worden är j kötet, retferdighat j Andanom, synt Änglomen, predicat 30
Hedhningomen, troodd j werldenne, vptaghen j herligheten.

(j Andanom)
Then helghe Ande
prisar Christum j E-
uangelio och troonne,
Huilken ellies all werl-
den fördömer och las-
tar.

Text rad: 9 försambling; icke. 10 på thet ath. 11 (B. moste) motte; witnys-
byrd; (B. aff) vthaff. 12 vtan. 12, 25 till. 13 försmädhelse och lastarens snaro.
14 tienarena; (B. ärlighe) höfuitzka; twetalughe. 15 (B. drinckare) wijngirughe.
16 tronas; heemligheet. 17 tiäna; (B. när) så ath. 18 hustrwr. 19 (B. ärligha)
redheligha; (B. förtalerskor) lastgirugha; nöctere. 20 Tienarena; ene; hustrues-
män (!); sin; wäl. 21 sin; eghin; hwss; för ty; wäll; (B. förwerffua) the förwerffua.
22 (B. vpstegh) framstegh; (B. tröst) förtröstelse; trona. 24 wäl skee. 25 såå. 26
(B. skalt) skall. 27 hwss; leffuandes; försambling. 28 sanningennas; (B. grundwal)
fasta grund. 28-29 (B. Och . . . stoor) Och är clart ath gudhachtighetennes heem-
ligheet är stoor. 29 huilken; oppenbar; wordhen. 30 kötit; (B. retferdighat) rett-
ferdugh giord. 31 hedningomen; troodt; (B. j frfr. werldenne) vthaff; herligheten.

Gloss. rad: 30 saknas.

III. Capitel.

Men Anden sägher klarligha, at j ytersta tjdherna skola somlighe falla jfrå troonne, hållandes sigh in til bedrægheligha Andar, och dieffla lärdom, genom them som medh skrymterij tala lögn, och haffua brendt tekn j sijn samwet, och förbiudha echteskap, biudha skona maten, som Gudh skapat haffuer til at tagha medh tacksäyelse, them troghnom och them som haffua förstätt sanningena. Ty alt thet Gudh skapat haffuer, är gott, och intet bortkastandes som
 10 medh tacksäyelse taghit warder. Ty thet warder helghat genom Gudz ord och bönen. När tu sådant giffuer brödherna före, så bliffuer tu en godh Jesu Christi tienare, Såsom tu vpfödder äst j troonnes ordom och godh lärdom, medh hwilken tu altjdh warit haffuer. Men oandeligha och kärlinga fabeler lät fara.

Men öffua tigh sielff til gudhachtigheet, Ty lekamligh öffning är fögho til nytto, Men gudhachtigheet är nyttigh til all ting, och haffuer löffte om thetta lijffuet, och thet tilkommande. Thet är jw itt fast ord, och j allo måtto wel
 20 werdt, at man thet anammar. Ty ther på arbete wij ock, och wardom försmädde, at wij hoppes på leffuandes Gudh, som är alla menniskiors Frelsare, men besynnerligha theras som

---

Text rad: 1 Fierde. 2 clarligha; (B. j) vthi; yttersta; tidherna. 2-3 (B. skola somlighe falla) warda somlighe trädhandes. 3 (B. jfrå) frå; trona. 3, 7, 16, 17, 18, 26 till. 4 (B. dieffla) dieffuulsk. 5 teekn; (B. j) vthi; (B. sijn) theras. 6 förbiwdha; ätescap; (B. biudha) biwdhandes. 7 them trooghnom till ath tagha medh tacksäyelse. 8 förståndit; (B. Ty) ath. 9 scapat; thet är gott. 9-10 (B. intet . . . taghit warder) icke bortcastelighit, om thet taghes medh tacksäyelse. 10 (B. Ty) sör (!) ty. 11 oord; genom bönen; geffuer; brödhrena. 12 goodh. 13-14 (B. Såsom . . . haffuer) vpfödder j tronas och goodh lärdoms oordhom then tu här til folgt haffuer. 16 Men saknas; Ööffua; sielffuan; mykit heller till; gudhaktugheet; för ty; then lecamligha. 17 gudhactugheet; nyttugh. 18 (B. och haffuer . . . tilkommande) huilken och löffte haffuer om thetta närnarandes (!) lijff, och så om thet som tillkommande är. 19 iw; it; oord. 19-20 och wäll wärdt ath man thet j allo motto annammar. 20 (B. på) effter; arbetom; ock saknas. 20-21 och försmädde wardom. 21 (B. hoppes) itt fast hopp haffuom; påå. 22 menniskiers; (B. men besynnerligha) iw aldra mest.

S. Pauli Epistel then I.

troo. Sådant biudh och lär. Jngen förachte tin vngdom, 2. Tim.
Vthan war them troghnom een efftersyyn j ord, j vmgengelse,
j kärleek, j Andanom, j troonne, j kyskheet. 25

Hålt på at läsa, förmana, lära, til tess iagh kommer.
Försuma icke then gåffuo som j tigh är, then tigh giffuen
är genom prophetien, medh Presternars henders ålegning.
Thetta achta, blijff ther vthi, På thet tijn förbättring må hwar-
iom manne vppenbar warda. Haff acht på tigh sielffuan, 30
och på lärdomen, blijff j thessa stycker. Ty om tu så gör,
frelsar tu tigh sielffuan, och them som tigh höra.

V. Capitel.

Then gamla skalt tu icke hårdeligha straffa, vthan förmana
såsom en fadher, The vnga såsom brödher, The gamla
quinnor såsom mödhrar, The vnga såsom systrar, medh
all kyskheet. Hedhra änktionar, the ther retta änkiar äro. 5
Om någhor änkia haffuer barn eller barnabarn, sådana
skola först lära wel regera sitt eghit hws, och göra såsom
förältranar them giordt haffua. Ty thet är welgiordt och
Gudhi tacknemlighit. Men thet är een rett änkia som een-
sam är, then sitt hopp setter til Gudh, och bliffuer altijdh j 10
böner och åkallan natt och dagh. Men then som leffuer j
wellust, hon är leffuandes dödh. Sådant biwdh, at the äro

(eensam)
Then ingen haffuer
föresöria, och är alle-
na.

Text rad: 23 (B. biudh och lär) må tu biwdha och lära; förachte; vngdoom. 24
vtan; trooghnom; efftersyn; oordom; vmgengelse. 25 kerlekenom; trona. 26
(B. Hålt) Acta; thes. 27 som j tigh är saknas; (B. then frfr. tigh) som. 28 pro-
phecien; (B. Presternars) åldersmännenes. 29 (B. achta) bruka; (B. vthi) vtinnan;
på thet ath; thin; huarion. 30 oppenbar; act. 31 (B. j thessa stycker) ther vtinnan;
för ty.

1 Femte. 2 gamla; (B. skalt) skall; *hårdeligha* saknas; vtan; förmana honom.
3 (B. såsom frfr. en) som; så som (frfr. brödher); brödhra; gamla. 4 quinnor;
mödhra; så som (frfr. systrar); systra. 5 al; (B. retta) sannerligha. 6 (B. Om) Om
så är ath. 7 (B. skola) mågha; *wel* saknas; hws. 8 föleldrana; för ty; (B. welgiordt)
redhelighit. 9 (B. tacknemlighit) annammelighit. 9-10 (B. Men . . . altijdh) Men
then som sannerligha änkia är, och ingen föresörya haffuer, hon hoppar på gudh,
allstädhes bliffuanden(!). 12 wällost; (B. Sådant biwdh) Biwdh och sådant; (B.
äro) wara.

Gloss. rad: 9 saknas.

til Timotheum

ostraffeligha. Hwar nu någhor sina (besynnerligha sitt
hwsfolck) icke försörrier, then haffuer försakat trona, och är
15 arghare än en Hedhninge.

Lät inga änkio vthwelias yngre än sextiyo år, then som
haffuer warit eens manz hustru, och witnesbyrd haffuer
om godha gerningar. Om hon haffuer vpfödt barn. Om
hon haffuer herberghat. Om hon haffuer twaghet the he-
20 lighas fötter. Om hon haffuer holpet the bedröffda. Om hon
j alla godha gerningar haffuer idhkeligh warit. Men the
vnga änkior lät fara, Ty när the begynna kätas emoot Chris-
tum, så wilia the giffta sigh, och haffua sin doom, at the then
första troon brutet haffua. Ther til medh äro the fåfenga,
25 och löpa om kring j husen, Ja, icke allenast fåfenga, vthan
ock squaller fulla, och förwitna, och tala thet som icke borde.

Så wil iagh nu, at the vnga änkior giffta sigh, födha barn,
stå hws före, ingen tilfelle giffua mootståndarenom til at
tala illa. Ty någhra haffua allaredho wendt tillbaka effter
30 Satanam. Hwar nu någhor troghen man eller quinna
haffuer änkior, han försörrie them, och läte icke Försam-
lingen förtungas, at thet må them tilreckia som retta änkior
ära.

The Prester som wel förestå, skal man hålla wara dobbel
35 hedher werda, mest the, som arbeta j ordet och lärdomen.
Ty Scrifften sägher, Tu skalt icke binda munnen til på

Deute. 25.
1 Corin. 9
Matt. 10.

Text rad: 13 Huar. 13-14 (B. sitt hwsfolck) hwszfolkit. 14 för sörgher. 15
(B. Hedhninge) otrooghen. 16 ingen; änkia. 17 mandz; och then aff menniskioner
witnesbyrd. 18 hafuer. 19 herbergerat; twaghit; (B. the helighas) helghamanna.
20 föter; hulptit. 21 idkeligh; *Men* saknas. 22 för ty. 23 (B. så wilia the) wilia
the thå; (B. och haffua) haffuandes; (B. sin) thetas; (B. doom) fördömilse. 23-24
(B. then första troon) thetas första troo. 24 brutit. 24-25 (B. Ther . . . husen) och
lära ath löpa om cring j hwsen fåfenga. 25 (B. icke) ey; fåfenga(!); vtan. 26 (B.
förwitna) vndersamma; (B. och tala) talandes; (B. borde) bör ath talas. 28 stå före
hws; geffua; (B. mootståndarenom) fiendenom; till. 29 tala illa på them; för ty.
29-30 (B. någhra . . . Satanam) somligha äro al redho affwekna och fölgt Sathanam
effter. 30 Huar; qwinna. 31 försörghe; församlingen. 32 (B. at) på thet ath;
tillreckia; (B. retta) sannerligha. 33 äro. 34 (B. Prester) åldersmän; wäl; (B. skal
. . . wara) the äro. 35 werde; oord; lärdom. 36 för ty; (B. skalt) skal.

Gloss. rad: 22 saknas.

(kätas)

Aff the godha daghar
som the haffua aff
then menigha manz
hielp, gå fåfenga och
lätias.

S. Pauli Epistel then I.

oxan som tröskar. Och, En arbetare är sijn löön werd. Tilstädh ingen klaghömål emoot en Prest, vthan medh tw eller try witne. The som synda straffa för allom, at andre skola ock fruchta.

Jagh betyghar för Gudhi och Herranom Jesu Christo, och för the vthkoradhe Änglar, at tu håller thetta, vthan eghen godhtyckio, och gör intet effter weeld. Läggh icke hastigt henderna på någhon, Och gör tigh icke heller deelachtigh j annars manz synder. Hålt tigh sielffuan kysk. Drick icke lenger watn, vthan bruka någhot fögho wijn, för tin magha skul, och at tu offta siwk är.

Somligha människiors synder äro vppenbara, at man them tilförenna döma kan, Men somligha warda sedhan vppenbara. Sammalunda äro ock somligha godha gerningar vppenbara, och the andra bliffua ock intet fördolda.

(vppenbara)
Somlighe Kettares och onda människiors wesende är så vppenbart, at ingen kan thet skyla medh någhot skrymterij. Somlighe skylat til en tijdh, men på sidhstonne kommer thet tå j dagsliuset, Atså twert om, somlighe lära och leffua gudeligha, så at thet vppenbart är, och förbättrar hwar man.

Men somligas taal och gerningar, håller man icke för godha, til tess tijdhen thet sedhan vppenbarar, at thet haffuer gott warit.

Text rad: 37 (B. sijn) hans; wärd. 38 claghämål; (B. en Prest) åldersmannen; vtan; (B. medh) vnder. 39 (B. at) på thet ath. 40 andra; (B. fruchta) få en fructan. 41 (B. betyghar) förmanar tigh. 42 vthkoradhe; thetta här. 42-43 (B. vthan . . . weeld) intit görandes aff hastugheet eller titt eghit sinnes tillböyeligheet. 44 hastugt; (B. gör tigh) war; deelactugh. 45 mandz; Halt. 46 (B. lenger) här effter. 47 skull; (B. at . . . är) för thina monga siwkdoma skull. 48 människiers. 48-49 (B. äro . . . kan) äro tilförenna oppenbara, och gå fram före åth till domen. 49-50 (B. warda sedhan vppenbara) fölia och effter. 50-51 (B. äro ock . . . fördolda) och godha gerninga äro tilförenna oppenbara, och the sigh annerlunda haffua the kunna icke dölias.

1 Siette. 2 TRälarena; (B. skola hålla) the holle. 3 ära; på thet ath; (B. försmädd) förlastat. 4 trooghna. 5 föracta; (B. för then skul) för ty; brödhra.

Gloss. rad 43 saknas. 48 saknas.

til Timotheum

vthan wara thes meer tienstachtighe, at the troghne och elskadhe, och deelachtighe vthi welgerningenne äro.

Timo. 1. Sådant läär och förmana. Hoo ther annars lærer, och icke bliffuer widh wårs Herras Jesu Christi helsosamma
10 ord, och widh then lärdom som är om gudhachtigheten,
förmörk- Han är förmörkrat, och weet intet, vthan är siwk j spørsmål
(rat) För- och orda trättor, aff hwilkom födhas affuund, kijff, försmä-
drenckt j dhelse, onde mistanckar, onyttigha disputeringar emellan
sina tanc- the menniskior som j sitt sinne förderffuadhe äro, jfrå hwilko
kar, och the sanningen är borttagghen, the ther mena, at gudhachtigheten
achtar in- är een winning. Draggh tigh jfrå sådana. Men wara gudhe-
gen. ligh, och läta sikh nöya, är winning noogh. Ty wij haffue
Hiob. 1. intet fördt in j werldena, Therföre är thet klart, at wij icke
20 heller kunne någhot föra här vth, Vthan tå wij haffue födho
och klädhe, så lätom oss ther medh nöya.

Men the som wilia rijke warda, falla vthi frestelse och j
snaro, och j mong dåractigh och skadheligh begärelse,
the ther senckia menniskionar vthi förderff och fördömelse.
Ty girigheet är een root til alt ondt, Til hwilka somlighe
25 haffua hafft lust, och äro ther medh wille farne jfrå troonne,
och haffua giordt sikh sielff mykin bedröffuelse. Men tu

(siwk)

Lögnen är altijdh
siwk, och behöffuer
mong hielperedhe.

(een winning)

Thet är, såsom thet
wore en handel, ther
man medh må sökia
äro och äghodelar,
och icke allena tiena
Gudhi.

(bedröffuelse)

Med sorgh och en-
slan och oroo dagh
och natt om pen-
ningen, såsom Chris-
tus för thenna saken
skul lijknar rikkedo-
mar widh törne. Mat.

13.

Text rad: 6 testameer; tienstactughe. 6-7 ath the äro trooghna och käre, och deel-
actughe vthi well gerninganar. 9 (B. bliffuer widh) faller till; herres; (B. helsosamma)
sanskyllugha. 10 oordh; *widh* saknas; gudhactugheten. 11 (B. förmörkrat) vp-
bläster; (B. och weet intet) intit wetandes; vtan; (B. är siwk j) twingar sikh medh.
12 oorda; huilkom; födhes; awund; (B. försmädhelse) bannor. 13 onda; (B. onyt-
tigha disputeringar) fäfeng kempning. 14 (B. sitt) theras; förderffuadhe; (B. jfrå)
frå; huilkom. 15 (B. mena) räkna; gudhactugheten. 16 (B. een winning) för
theras bätan skul; (B. Draggh) Wendt; j frå; (B. sådana) them som sådana äro. 16-17
(B. Men . . . noogh) För ty gudhactugheten medh thet sinne ath man later sikh
nöya är bätan noogh. 17 Ty saknas; haffuom. 18 in medh oss j. 18-19 (B.
Therföre . . . kunne) ey heller kunnom wij. 19 vtan; haffuom; wåra födho. 20 (B.
klädhe) thet wij skylom oss medh; latom. 21 ricke; (B. falla) the falla; frestilse. 22
snaron; (B. mong) mangahanda; dåractugh; begärilse. 23 sänkia; menniskiona;
fördömilse. 24 För ty; gyrughet; en; huilka. 25 (B. jfrå) frå; trona. 26 (B.
haffua . . . sielff) beweffuat sikh sielffua vthi; bedröffuilse.

Gloss. rad: 11 (*förmörkrat*) *Fördrenckt . . . ingen*. saknas. 11 (*siwk*) *Lögnen . . .
hielperedhe*. saknas. 16 saknas. 26 saknas.

S. Pauli Epistel then I.

Gudz menniskia flyy sådant, Faar effter retferdigheten, gudhachtigheten, troon, kärleken, tolamodh, sachtmodh, kempa en godh troonnes kamp, fatta ewinnerlighit lijff, til hwilket tu ock kallat äst, och bekendt haffuer een godh 30
bekennelse för mong witne.

Jagh biudher tigh för Gudhi, som all ting gör leffuande, och för Christo Jesu, som vnder Pontio Pilato betyghat haffuer een godh bekennelse, at tu håller bodhet obesmittat, ostraffeligh, in til wårs Herras Jesu Christi vppenbarelse, 35
Hwilka oss betee skal j sin tijdh then salighe, och allena wellighe, Konungen offuer alla Konungar, och Herren offuer alla Herrar, then ther allena haffuer odödheligheet, then ther boor vthi itt liws ther ingen tilkomma kan, then ingen menniskia seedt haffuer, icke heller see kan, Honom ware 30
ära och ewigt Rike, Amen. Johan. 1

Biwdh them som rijke äro j thenna werld, at the icke äro stoorsinte, icke heller settia sitt hopp på the owissa rikedomar, Vthan på leffuande Gudh, hwilken oss all ting rikeligha giffuer til at nyttia, at the göra wel, och rijke warda 45
på godha gerningar, gerna giffua, äro oförtrötne, sammansamka sikh sielffuom en godh grund framdeles, at the mågha fatta ewinnerlighit lijff.

O Timothee förwara thet tigh betroodt är. Och flyy

Text rad: 27 (B. flyy) sly(!); (B. sådant) sådana; (B. Faar effter) effterfölj; retferdugheetena. 28 gudhachtughetena; troona; kerleken; tolamodhit; sactmodugheten. 29 goodh; trones; (B. fatta) begrip. 29, 35, 45 till. 30 huilkit; (B. kallat) vthkallat; en; goodh. 31 bekennilse; mångom witnom. 32 al; (B. leffuande) lijffactugh. 34 en; goodh; bekennilse; bodhit; obesmittadher. 35 ostraffelighen; herres; oppenbarilse. 36 huilka; (B. betee skal) bewisande warder; (B. salighe) hälughe. 37 wällugher; konnung; konnugar(!); herre. 39 (B. tilkomma) tilreckia. 40 mennilkia(!); (B. icke) ey. 41 ewogt. 42 rike; äro(!) (frfr. j); thenne; werldenne. 43 (B. stoorsinte) höghsinnadhe; (B. icke) ey; sätia; (B. på) til; rikedomar. 44 vtan; (B. på) j; leffuandes; huilkin; rikeligha. 45 geffuer; nytia; wäl; rike. 46 (B. giffua) geffuandes; (B. äro oförtrötne) gerna vntsetiandes; (B. sammansamka) sammansankandes. 47 goodh. 48 (B. fatta) begripa. 49 Timorhee(!); (B. tigh betroodt är) tu äst betrood om; (B. flyy) vntfly.

til Timotheum

50 oandeligh och onyttigh ord och trättor, som gå aff falskeligha berömd konst, hwilka somlighe föregiffua, och fara wille om trona. Nåd h ware medh tigh, AMEN.

Send aff Laodicea, hwilken är hoffuudstadhen j Phrygia Pacatiana.

Text rad: 50 onyttigh; oord; (B. aff) vthaff. 51 berömdan; (B. konst) wijszdom; huilkin; (B. föregiffua) haffua företaghit; (B. fara wille) haffua wille farit. 52 Nådhe; vare; Amen (gemena). 53 Sendt; (B. aff) vthåff; huilken; huffuudhstadhen; Phrigia. 54 Pacaciana.

Förspråk på then Andra S. Pauli Epistel til Timotheum.

J thenna Epistlen förmanar S. Paulus Timotheum, at han I. II.
fulföljer såsom han begynt haffuer, at driffua Euange-
lium. Thet ock wel aff nödhen war, effter monge woro 5
som skulle afffalla, och falske Andar och Lärare vpkomma
allestädz, För hwilka saak enom Biscop tilhörer altjdh at
waka och arbeta vthi Euangelio.

Men besynnerligha förkunnar han j thet iij. och iiij. III. IIII
Cap. then farligha tidhen emoot werldennes enda, j huil- 10
kom itt falskt andelighit leffuerne skulle förföra alla werl-
dena medh vthwertes skjñ, vnder hwilko allahanda ondska
och odygd skulle beskyld warda.

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthj; Sancti. 2 till.
3 (B. J) UThi; thenne; Epistelen; Sanctus. 4 fulföljer; så som; till ath. 5 wäl;
månge. 6 (B. afffalla) äfffallandes (!) warda. 7 allestädhes; huilka; sake; tilhörer.
8 enangelio(!). 9-10 Uthi tridhie och fierde capitel förkunnar han besunnerligha.
10 tidhen; (B. emoot . . . enda) på werldenes ända komma skall; huilko. 11 (B.
skulle) skall. 12 vtwertes; (B. skjñ) fkjñ(!); huilko; ondzsko. 13 (B. skulle)
skall; (B. warda) wara.

Gloss. rad: 3 saknas. 9 saknas.

S. Pauli Epistel then andra til Timotheum.

Första Capitel.

5 **P**aulus Jesu Christi Apostel genom Gudz wilia, til at predica lijffzens löffte j Christo Jesu.

Minom kära son Timotheo.

Nådih, barmhertigheet, fridh aff Gudh Fadher, och Christo Jesu wårom Herra.

Jagh tackar Gudhi then iagh tienar jfrå mina föräldrar,
10 vthi itt reent samwet, at iagh vthan vphåld haffuer tijn åminnelse j mina böner natt och dagh, och migh lengtar effter at see tigh (när iagh tencker på tina tårar) På thet iagh medh glädhe måtte vpfylt warda, och dragher til minnes then
15 oskrymtadha troo som j tigh är, then tilförenna boodde vthi tinne fadhermodher Loide, och j tinne modher Eunica, är iagh wiss at sammalunda ock j tigh.

För hwilka saak skul iagh förmanar tigh, at tu vpwecker Gudz gåffuo som j tigh är, genom mina henders pålegning. Ty Gudh haffuer icke giffuit oss reddhogsans anda, vthan kraftennes och kärlekens och tuchtighetennes. Therföre
Roma. 1. skäm tigh icke widh wårs Herras witnesbyrd, icke heller
nfra 2. widh migh, som är hans fånge, Vthan war deelachtigh vthi Euangelij bedröffuelse, effter Gudz krafft then oss frelsat

---

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti Pauli then andra Epistel. 1, 13, 34, 46 till. 3 Första Capitel saknas. 4 (B. til at predica) effter. 5 lyffte; som är j. 6 Timo theo (!). 7 Nådhe; barmhertugheet. 9 (B. jfrå) frå; föräldra. 10 it; vtan; hafuer; thin; åminnilse. 11-12 (B. och migh . . . see) begärandes ath få see. 12 parentestecken saknas; (B. när . . . tårar) tenkiandes på thin gråt; (B. På thet) på thet ath. 13 glädhi; motte; wardha. 14 (B. j) vthi. 15 (2 g.) thine; Eunika. 16 iach och wiss ath sammalunda j tigh. 17 skull. 18 (B. j) vthi. 19 reddughans; vtan. 20 kerlekens; (B. tuchtighetennes) nöcterhetennes. 21 herres Jesu Christi. 22 (B. är hans fånge) för hans skull fången är; vtan; deelactugh. 23 bedröffuelse.

S. Pauli Epistel then II.

haffuer, och kallat medh een heligh kallelse, Jcke effter våra 1. Timo.
 gerningar, vthan effter sitt vpsåat och nådh, then oss giffuin 25
 är j Christo Jesu för ewigh tijdh. Men nu är hon vppenbar
 worden genom vår Frelsaes Jesu Christi vppenbarelse,
 then ther dödhen borttaghet haffuer, och lifluet och itt oför-
 gengelighit wesende framburit j liwset genom Euangelium,
 vthi hwilket iagh är satter til en Predicare och Apostel, 30
 och Hedhninganars Lärare, för hwilka saak skul iagh ock
 thetta lijdher, och skämmes doch intet. Ty iagh weet på
 hwem iagh troor, och är wiss, at han förmå förwara mitt
 betrodda godz in til then daghen.

Hålt tigh effter the helsosamma ordz efftersynn som tu 1. Timo.
 hört haffuer aff migh, om trona och kärleken j Christo
 Jesu. Thetta godha betrodda godzet bewara genom then
 helgha Anda, then vthi oss boor. Tu weest at alle the som
 j Asia äro, haffua wendt sigh jfrå migh, jbland hwilka är
 Phygellus och Hermogenes. Herren giffue Onesiphori 40
 huse barmhertigheet, Ty han haffuer ofta wedherquekt
 migh, och skämdes icke widh mina kädhio, Vthan tå han Jnfra 4
 war j Rom, sökte han fliteligha effter migh, och fann migh.
 Giffue honom Herren, at han finner barmhertigheet när
 Herranom på then daghen, Och j huru mong stycke han 45
 migh til tienst war j Epheso, weest tu betst.

Text rad: 24 (B. kallat) vthkallat; (B. medh) j; en; hælugh; kallilse; icke.
 25 gerninga; vtan; (B. sitt) hans; vpsåt; nådhe. 26 ewogh; oppenbar. 27 (B.
 vppenbarelse) tilkommilse. 28 borttaghit; lifluet(!). 28-29 (B. itt oförgenge-
 lighit wesende) oförgängelighet. 30 huilkit; (B. til) för; apostell. 31 hedning-
 anas; huilka. 32 lidher. 32-33 (B. på hwem . . . at) och är wiss, ath then
 som iach troodt haffuer. 33 mit. 34 (B. betrodda) insatta. 35 (B. Hålt . . .
 efftersynn) Haff efftersyn vthaff the salugh oord. 36 (B. om) j; kerlekenom.
 37 (B. godha betrodda godzet) merkeligha insatta godz. 38 helga; som saknas.
 39 (B. j) vthi; (B. haffua . . . migh) woro frå migh falne; ibland; huilka. 40 Phi-
 gelus; gifue. 41 barmhertugheet; för ty; ofta; wedherquäckt. 42 vtan. 43 (B.
 war j) kom till; söcte; flitligha; fan. 44 finne; barmhertugheet. 45 mång.
 46 tieniste; aldra bäst.

II. Capitel.

Så sterck tigh nu, min son, genom nådhena som är j Christo Jesu. Och huadh tu aff migh hördt haffuer genom mong witne, thet befala troghna menniskior, som ock duglighe äro
 5 at lära andra. Lijdh och vmgell såsom en godh Jesu Christi Strijdzman. Jngen Strijdzman bewarar sikh medh närings handel, På thet han skal teckias honom, som honom til en Strijdzman vptaghit haffuer. Hwar ock nu någhor kempar, han krönes icke, vthan han redheligha kempar. Åkermannen
 10 som åkren brukar, honom bör först få aff fruchtenne. Merck huadh iagh sägher. Herren skal giffua tigh j all ting förstånd.

Tenck på Jesum Christum, som är vpstånden jfrå the dödha, aff Daudiz sädh, effter mitt Euangelium, vthi hwilket
 15 iagh bedröffuelse lijdhher in til boyor, såsom en ogerningesman, Men Gudz ord är icke bundet. Therföre lijdhher iagh thet alt, för the vthkoradha skul, at the skola ock få saligheet j Christo Jesu medh ewigha herligheet.

Thet är jw itt fast ord, Döo wij medh, så skole wij leffua
 20 medh. Lijdhe wij, så skole wij medh regnera. Om wij försake honom, så försaker ock han oss. Troo wij honom icke,

---

Text rad: 1 Annat. 2 stärk; (B. genom) j; nådhenne. 2-3 (B. j Christo Jesu) genom Christum Jesum. 3 (B. huadh . . . haffuer) j the stycker som tu hördt haffuer aff migh; mång. 4 (B. thet befala) befall thet; trooghna; (B. duglighe) doghse. 5 andra ath lära; (B. såsom) som; goodh. 6 stridzman (frfr. Jngen). 6-7 (B. Jngen . . . närings handel) Jngen menniskia som stridher bekymbrar sikh medh the ärende hans näring tilkomma. 7, 46 skall. 7 täckias; (B. til) för. 8 stridzman. 9 vtan. 10 (B. aff) vthaff; fruchtenne. 11 huad; (B. skal . . . förstånd) wardher tigh j all ting förstånd geffuandes. 13 Tänck; (B. på) vppå; (B. Jesum Christum, som) ath Jesus Christus; (B. jfrå the) aff. 14 säadh; mit; hwilkit. 15 bedröffuelse; lidher. 15, 24 (2 g.), 38, 40, 41, 49 till. 15 ogerningesman. 16 oord; (B. är icke) war intit; bundit; lidher. 17 (B. thet alt) all ting; (B. för . . . skul) för thetas skull som vthkoradhe äro; salugheet. 18 ewogo. 19 (B. Thet . . . ord) Aär jw wisseligha sandt; (B. Döo wij medh) ärom wij medh dödhe. 19-20 (B. skole wij leffua medh) wardom wij och medh leffuande. 20 Lidhom wij medh; (B. skole . . . regnera) wardom wij och medh regnerande; (B. Om) Om så är ath. 21 (B. försaker) försakar.

S. Pauli Epistel then II.

så bliffuer han doch trofast, Han kan icke neka sigh sielff. Sådant förmana och betygha för Herranom, at the icke trätta om ord til ingen nytto, vthan til at affwenda them som på höra.

Titum r.

25

Winlegg tigh at bewisa tigh Gudhi en bepröffuat och ostraffeligh arbetare, som rett delar sanningennes ord. Men oandeligh och onyttigh ord kasta bortt, Ty thet hielper mykit til ogudhachtigheet, och theras taal fräter om kring sigh såsom Kreffuetan. Jbland huilka är Hymeneus och Philetus, the ther om sanningen felat haffua, säyandes vpståndelsen redho skeedd wara, Och haffua förwendt somligha men- niskiors troo.

30

Men then faste Gudz grund bliffuer ståndandes, och haffuer thetta inregel, Herren kenner sina, och hwar och en som åkallar Christi namn, gånge jfrå oretferdighetenne. Men vthi itt stoort hws, äro icke allena gyllene och silfffaat, vthan jemwel träfaat och leerfaat, och somligh til hedher, och somligh til wanhedher. Hwar nu någhor renar sigh jfrå sådant folck, han warder itt helghat faat til hedher, Hwszherranom brukelighit, bereedt til alt gott werck.

35

40

Fly vngdomsens lustar, men faar effter retferdigheten, troon, kärleken, fridh, medh allom them som aff reent hierta åkalla Herran. Men förkasta dårachtigh och offuerdådigh

---

Text rad: 23 tretta. 24 oord; vtan. 24-25 (B. at . . . höra) theras förwendilse som åhöra. 26 (B. Winlegg tigh) Läg tigh win om. 26-27 (B. Gudhi . . . arbe- tare) sielffuan en bepröffuat och ostraffeligh arbetare för gudhi. 27 (B. som rett delar) retteligha delandes; oord. 28 onyttugh; oord; bort. 28-29 (B. thet . . . ogudhachtigheet) the komma mera ogudactugheet åstadh. 29 thet fräter. 30 (B. såsom) som; cräffuetan; ibland; hwilka; Hymenens(!). 31 feelat; vpståndilsen. 32 skeedda; (B. haffua förwendt) förwenda. 35 incigill; Herren han; (B. sina) them som hans äro. 36 (B. åkallar) på kallar; (B. jfrå) frå; oretferdughetenne. 37 *Men* saknas; Uthi; hwsz; (B. och) eller; sylffuerfaat. 38 vtan; jemwäl; (B. hedher) prijs. 39 (B. wanhedher) last; (B. renar) rensar. 40 j frå; (B. sådant folck) them; wardher; (B. hedher) prijs. 42 (B. Fly) Vndfly; vngdomsens(!); lusta; (B. men faar effter) effterfölj; rettferdugheten. 43 trona; kerleken; fredhen; (B. aff) vthaff. 44 (B. åkalla) på kalla; *Men* saknas. 44-45 (B. förkasta . . . spörmål) Hata dåractugh spörmål, och the ther ingen lärdom medh fölyer.

Gloss. rad: 27 saknas.

(delar)
Så at han icke blan-
dar til hopa Laghen
och Euangelium,
Vthan driffuer Laghen
emoot the hårdnac-
kada, och kastar them
vnder werldzligh rett
eller bann, Men the
blödigha, bedröuadha,
froma, tröster han
medh Euangelio.

til Timotheum

45 spørsmål, wetandes, at the födha trätto aff sigh. Men Her-
rans tienare skal icke wara trättoſam, vthan liuffligh widh
hwar man, lärachtigh, then the onda lijdha kan medh ſacht-
modigheet, och ſtraffa them ſom emoot stå. Om Gudh en
gång wil giffua them bätring, til at förſtå ſanningen, och
50 beſinna ſigh jfrå dieffuulsens ſnaro, aff hwilkom the fångne
äro effter hans wilia.

III. Capitel.

1. Timo. 4 Men thetta ſkalt tu weta, at vthi ytterſta daghanar tilſtunda
2. Pet. 3. farlighe tijdher. Ty ther warda kommande menniskior, ſom
elska ſigh ſielffua, girighe, ſtoortalighe, höghferdighe, för-
5 ſmädhare, föräldromen olydighe, otacksamme, ogudhachtighe,
okärlighe, hårdnackadhe, skendare, okyske, omilde, hatandes thet
godha, förrådhare, offuerdådighe, vpbläſte. The ther meer
elska welluſt än Gudh, haffuandes itt ſkijn til gudhachtigheet,
men thes krafft förſaka the. Och flyy
10 ſådana. Aff them äro the ſom löpa vthu thet ena huſet j thet
andra, och föra quinfolck fången, ſom medh ſynder betungada
äro, och driffuas aff mongahanda luſtar, Altijdh læras the, och
kunna doch aldrigh komma til ſanningennes kundſkap.

Text rad: 45 (B. aff) vthaff. 46 (B. wara trättoſam) trätta; vthan; (B. liuffligh) liuff wara. 47 (B. lärachtigh) gerna lärandes; (B. then . . . kan) och lidhandes the oonda; (B. medh) j; ſactmodugheet. 48 (B. och ſtraffa) ſtraffande. 48-49 (B. Om . . . bätring) ath gudh motte doch geffua them rettelse. 50 (B. beſinna) vmwenda; (B. jfrå) frå; (B. aff hwilkom the) the ſom aff honom.

1 Tridhie. 2 (B. ſkalt) ſkall; ytterſta; tilſtundar. 3 wardha. 4 girighe; (B. ſtoortalighe) ſtälte; höghferdighe; (B. försmädhare) iltalughe. 5 förelldromen; (B. olydighe) ohörughe; (B. otacksamme) oſkönyoghe; ogudhactughe. 6 (B. okärlighe) owenlighe; (B. hårdnackadhe, skendare) oordlöſe, laſtare. 7 (B. godha) gott är; (B. offuerdådighe) haſtughe. 8 theſas wälloſt; hafuandes. 9, 13, 17, 31, 32, 33 (3 g.), 34 till. 9 gudhactugheet; retta kraft. 9-10 (B. Och flyy ſådana) Wendt tigh och j frå the ſamma. 10 (B. Aff) Uthaff; vthwr; hwset. 11 qwinfolck; (B. betungada) ladda. 12 ära; (B. driffuas) drägghas; mångahanda; luſta. 13 (B. læras the) lärandes. 13-14 (B. och . . . kundſkap) doch lekawel aldrigh till ſanningennes kuntſcap komma kunnandes.

S. Pauli Epistel then II.

Men såsom Jannes och Jambres stodho emoot Mosi, så stå ock thenne emoot sanningenne. Thet äro menniskior förderffuadhe j sitt sinne, oduglighe til trona, Men the skola icke lenger haffua framgång, Ty theras galenskap warder allom vppenbar, såsom ock hijnas war. Men tu haffuer förnummet min lärdom, mitt sett, mitt vpsååt, mina troo, mijn longmodigheet, min kärleek, mitt tolamodh, mijn förfölielse, mijn bedröffuelse, som migh offueringo j Antiochia, Jconio, Lystris, hurudana förfölielse iagh ther leedh, och aff alt haffuer Herren förlossat migh. Och alle the ther gudheligha wilia leffua j Christo Jesu, moste lijdhä förfölielse. Men medh onda menniskior och bedraghare, warder thet jw lenger jw arghare. The förföra och warda förförde.

Men tu bliff widh thet tu lärdt haffuer, och thet tigh betroodt är, wetandes, aff hwem tu thet lärdt haffuer. Och effter tu aff barndom haffuer kunnet then helgha Scrifft, kan hon tigh vnderwisa til saligheet genom trona på Christum Jesum. Ty all Scrifft aff Gudhi vthgiffuin, är nyttigh til lärdom, til straff, til bättring, til tuchtan j retferdigheet, at een Gudz menniskia skal wara fulborda, til alla godha gerningar skickeligh.

Text rad: 15 *Men* saknas. 16 thenne här; *Thet äro menniskior* saknas. 17 (B. förderffuadhe) arge wordne; (B. j) vthi; (B. sitt) theres; (B. oduglighe) odoghse; troona. 18 (B. icke . . . framgång) ingen meer framgång haffua; för ty; galenskap; warder. 19 oppenbar; (B. hijnas) theras; (B. förnummet) fååt. 20 (B. mitt sett) mijn vnderwisning; mit (frfr. vpsååt); min (frfr. longmodigheet). 21 (B. longmodigheet) sactmodugheet; kerlek; mit; tolamodh; (B. mijn) min; förfölielse (!). 22 min; bedröffuelse. 23 Listris; (B. aff) vthaff. 24 (B. förlossat) löst; (B. gudheligha) gudacteligha. 25 lefua; the moste; lidha. 25-27 (B. Men . . . förförde) Men oonda menniskior och bedräghare the haffua framgång j thet oondt är, j ty ath the sielfue fara wille, och göra andra willa medh sigh. 28 bliff. 29 (B. aff) vthaff. 30-31 (B. effter . . . vnderwisa) ath tu aff barndoom haffuer kunnet then helgha scrifft, hwilkin tigh kan wijsz göra. 31 salugheet; troona. 31-32 (B. på Christum Jesum) j Christo Jesu. 32 För ty; (B. aff) vthaff; nyttugh. 33 (B. bättring) rettilse; (B. tuchtan) tuctilse; som är j rettferdughetenne. 34 en; skall; fullborda; (B. alla godha gerningar) alt gott werk.

III. Capitel.

Så betyghar iagh nu för Gudhi, och Herranom Jesu Christo, then ther döma skal leffuandes och dödha, j sijn tilkommelse och j sitt Rike. Predica ordet, Hålt vppå, j tijdh och j otijdh, 5 straffa, trugha, förmana, medh all sachtmodigheet och lær-
 2. Thess. 2. dom. Ty then tijdh skal komma, at the icke skola kunna lijdha helsosam lärdom, Vthan skola effter sina eghna lustar samla sigh lärare, effter them kliyar j öronen, och skola wenda sijn öron jfrå sanningen, och wenda sigh til Fabeler.
 10 Men tu war waken j all ting, lijdh och vmgell, gör eens Euangelisk predicares werck, vthretta titt embete redheligha.

Ty iagh offras nu, och tijdhen tilstundar, at iagh skal skilias hädhan. Jagh haffuer kempat en godh kamp, Jagh haffuer fulbordat lopet, Jagh haffuer hållet trona. Här effter 15 är migh förwarat retferdighetennes krona, hwilka Herren migh giffua skal, på then daghen then retferdighe Domaren. Men icke migh allenast, vthan ock allom them, som elska hans vppenbarelse. Winlegg tigh, at tu kommer snarligha til migh.

20 Ty Demas haffuer offuergiffuit migh, och fått kärleek til thenna werldena. Och är faren til Thessalonicam. Crescens til Galatiam. Titus til Dalmatiam. Lucas är allena medh migh. Tagh Marcum til tigh, och haff honom medh tigh,

---

Text rad: 1 Fierdhe. 2 SAå. 3 skall; (B. sijn) hans; tilkommilse. 4 (B. sitt) hans; oordhit; (B. Hålt vppå) lägg ååt. 5 trwgha; sactmodugheet. 6 (B. skal komma) wardher kommande. 7 lidha; helsesam; vtan; the skola; (B. sina eghna lustar) theras eghin lusta. 8 sambla. 8-9 (B. skola wenda) wardha wendandes. 9 (B. sijn) theras; (B. jfrå) frå. 9, 19, 22 (2 g.), 23, 24, 25, 38, 45 till. 10 (B. waken) wakandes; (B. lijdh och vmgell) ståå harda; en. 11 euangelisks; predikers; werk; (B. vthretta . . . redheligha) fly thet så ath titt embete redhelighit finnes. 12 För ty; tillstundar. 12-13 (B. skal skilias hädhan) lossas skall. 13 goodh; jach (frfr. haffuer fulbordat). 14 fulboordhat; jach; hafuer; hållit; (B. Här effter) Framdeles. 15 rettferdughetennes; crona; hwilken. 15-16 migh herren. 16 (B. giffua skal) geffuandes wardher; rettferdughe. 17 Men saknas; allena; vtan. 17-18 (B. elska hans vppenbarelse) hans tillkommilse kärkommen är. 18 (B. Winlegg tigh) Lägg tigh win om. 20 (B. fått kärleek til) taghit widh. 21 (B. är faren) foor.

S. Pauli Epistel then II.

Ty han är migh mykit nyttigh til tienst. Tychicum haffuer
iagh sendt til Ephesum. Then mantel som iagh tillbaka lät j 25
Troade när Carpo, haff medh tigh tå tu kommer, och bö-
kerna, och enkannerligha thet pergamentet. Alexander ko-
parsmedhen haffuer migh mykit ondt bewijst, Herren betale
honom effter hans gerningar. Tagh ock tu tigh wara för
honom, Ty han haffuer swårligha ståndet emoot vår ord. 30

Vthi mijn första förswarelse stoodh ingen när migh, vthan
alle offuergåffuo migh, thet warde them icke tilreknat. Men
Herren stoodh medh migh, och styrckte migh, På thet ge-
nom migh skulle Predicanen stadhfest warda, och alle Hedh-
ningar höra skulle. Och iagh är friyat aff Leyonens munn, 35
Men Herren skal förlossa migh aff all ond gerning, och
frelsa migh til sitt himmelska Rike, Hwilkom ware ära jfrå
ewigheet til ewigheet, Amen.

Helsa Priscam och Aquilam, och Onesiphori hwszfolck.
Erastus bleff j Corintho. Men Trophimum lät iagh quarr 40
j Mileto siwk. Winlegg tigh, at tu kommer för wintren.
Tigh helsar Eubulus, och Pudens, och Linus, och Claudia,
och alle brödherna. Herren Jesus Christus ware medh tin
Anda. Nådh ware medh idher, Amen.

Then andra Epistlen til Timotheum, scriffuin aff Rom, tå 45
Paulus åter hadhes fram för Keysar Neronem.

Text rad: 24 nyttugh; tienist. 25 mantill; tillbaka. 26 Carpum. 27 enkan-
neligha; pergamentit; kopersmedhen. 28 oondt; bewisat. 29 efter. 30 för ty;
ståndit; oord. 31 Uthi; min; försuarilse; vtan. 32 öffuergåffuo migh alle; till-
räknat. 33 styrkte; på thet ath. 34 (B. Predicanen stadhfest warda) testa
widhare predicat wardha; hedningar. 35 (B. skulle) fkulle(!); (B. Och iagh är
friyat) ath iach wort friyadher; leonens; mund. 36 (B. Men) och; (B. skal för-
lossa migh) wardher migh friyande; (B. aff) vthaff; allo oondo. 36-37 (B. och
frelsa migh til) görandes migh salugh in vthi. 37 (B. ära) prijs; (B. jfrå) frå.
38 (2 g.) ewogheet. 39 hwszfolk. 40 bleeff; *Men* saknas. 41 (B. siwk) krankan;
(B. Winlegg tigh) Lägg tigh win om; förwintren(!). 43 och brödhrena alle.
44 Nådhe. 45 epistelen. 46 kesaren.

Förspråk på S. Pauli Epistel til Titum.

Thetta är een kort Epistel, men doch likwel een ganska
Christeligh lära, j hwilko mesterligha författat är alt
5 thet en Christen aff nödden är at weta och effterleffua.

- I. J förstonne lærer han hwadh en Biscop eller Soknaprest
wara skal för en man, nemligha, then som fromm och lärd
är til at predica Euangelium, och förleggia the falska Lärare,
som gerningar och menniskio stadgar lära. Hwilke altijdh
10 strijdha emoot trona, och förföra samwetet jfrå then Christe-
ligha frijheten, vthi menniskiors gerningars fängelse, Lijka
som the skulle froma göra för Gudhi, the doch til intet nyt-
tigha äro.
- II. J thet ij. lærer han allahanda Stand, gamla, vnga, quinnor,
15 män, Herrar och tienare, huru the skola sigh hålla, såsom
the ther Christus medh sin dödth til arff och eghendom för-
werffuat haffuer.
- III. J thet iij. lærer han the werldzligha Herskapena hörigh
och lydigh wara, och giffuer åter före then nådh som Christus
20 oss förwerffuat haffuer, at ingen skal mena thet wara noogh,
at man är Offuerhetenne hörigh och lydigh, effter all vår
retferdigheet är intet för Gudhi. Och befaler, at man flyy
skal them, som partij och ketterij åstadh komma.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; sancti. 2, 8, 12,
16 till. 3 (2 g.) en; lekawäl. 4 (B. mesterligha . . . alt) all ting mesterligha
författat är. 6 huad. 7, 23 skall. 7 nemligh. 10 stridha; samwetit; (B. jfrå)
frå. 11 friheten; gerningars; fengsle. 11-12 *Lijka som the skulle froma göra för
Gudhi* saknas. 12 nyttugha. 14 (B. J thet ij.) Vthi thet andra; (B. Stand) stadgar;
gambla; qwinnor. 15 hålla sigh. 16 (B. sin) hans; itt arff; eghendoom. 18 (B.
J thet iij.) Uthi thet tridhie; *the* saknas; werldzligha; herscapena; hörugh. 19
lydugh; geffuer; *åter* saknas; nådhe. 20-22 *B. at ingen . . . Gudhi* saknas. 22
befaler ther medh; fly.

S. Pauli Epistel til Titum.

Första Capitel.

Paulus Gudz tienare, men Jesu Christi Apostel, til at predica Gudz vthwaldom trona och sanningennes kundskap, hwilken til Gudhachtigheet förer j hoppet til ewinnerlighit lijff, thet Gudh, som icke liugha kan, för ewigh tijdh vthloffuat haffuer, Men j sinom tijdh haffuer han vppenbarat sitt ord genom Predicanen then migh betroodd är effter Gudz wår Frelsares befalling.

Minom retsinnigha son Tito, effter begges wåra troo. 10

Nåd, barmhertigheet, fridh aff Gudh Fadher, och Heranom Jesu Christo wårom Frelzare.

För then skul lät iagh tigh quarr j Creta, at huadh som än nu fattadhes, skulle tu fulkomligha bestella, och besettia städherna här och ther medh Prester, såsom iagh tigh befalt haffuer, then som är ostraffeligh, eenne hustrws man. Then ther troghen barn haffuer, oberyctat för offuerflödugheet och genstörtigheet. Ty en Biscop bör wara ostraffeligh, såsom en Gudz Skaffare, icke eensinnigh, icke sticken, icke bitter, icke snijken effter slem winning, vtan gästgiffuare, och elskar thet gott är, tuchtigh, retwijs, heligh, kysk. Och håller sigh widh thet ord, som wist är och lära kan, På thet

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti. 1, 3, 5, 38 till. 2 Första Capitel saknas. 3 (B. men) och. 4 kuntscap. 5 hwilken som; (B. til Gudhachtigheet förer) är effter gudhactugheeten; till (frfr. ewinnerlighit). 6 ewogh. 7 (B. haffuer han vppenbarat) oppenbarat haffuer. 8 oord; betrood. 9 befalling. 10 (B. retsinnigha) sanskyllugha; sonne; (B. begges wåra troo.) meenligha troona. 11 barmhertugheet; (B. aff) vthaff. 13 För then saken skul; huad. 14 (B. fulkomligha bestella) retta; besätia. 15 *här och ther* saknas; (B. Prester) åldersmän; (B. befalt) förelagdt. 16 hafuer; ena. 17 oberyctat; öffuerflödugheet. 18 (B. genstörtigheet) olydugheet; För ty; ostraffelighen wara. 19 (B. en Gudz Skaffare) gudz redheswen. 19-20 (B. icke eensinnigh ... bitter) icke hoghmodugh, icke törnugh, icke wijngirug, icke hatsk. 20 sniken; vtan; (B. gästgiffuare) gern herbergerandes. 21 (B. och elskar) elskande; (B. tuchtigh) nöcter; rettwijs; hälogh. 21-22 (B. Och håller) hållandes. 22 (B. thet ord ... kan) wiss lärdoms oord.

til Titum

han må mechtigh wara at förmana genom helsosam lärdom, och offuerwinna them som ther emoot säya.

- 25 Ty monge äro genstörtighe, onyttighe squalrare, och bedraghare, besynnerligha the aff omskärelsen, hwilkom man moste tilstoppa munnen, The som hela hwsen förwenda, och lära thet intet dogher, för slem winning skul. En aff them haffuer sagdt, thetas eghen Prophet, The Creter äro altijdh
30 liughare, ond diwr, och late bukar. Thetta witnesbyrd är sant. Therföre straffa them skarpligha, at the äro rette j troonne, och icke achta på the Judeska fabeler och menniskiors bodh, som sigh dragha jfrå sanningen. Them som rene äro, äro all ting reen, Men them orenom och otrogh-
35 nom, är intet reent, Vthan bådhe thetas sinne och samwet är oreent. The säya sigh kenna Gudh, men medh gerningar neka the thet, effter the äro styggelighe för Gudh, och olydighe, och til alla godha gerningar oduglighe.

Epimenides.

II. Capitel.

1. Timo. 6. Men tala tu så som tilbörlighit är, effter en helsosam lärdom. The gamla, at the äro nöchter, ärlighe, tuchtighe, rette j troonne j kärlekenom, j tolamodhet. The gamla quinnor
5 teslikes, at the stella sigh såsom helighom höffues, icke förtalerskor, icke drinckerskor, godha Läterskor, At the vnga

Text rad: 23 mectugh; en helsesam. 25 För ty; många; geenstörtughe; onyttughe; bedräghare. 26 (B. aff) vthaff; vmskärilsen; huilkom. 27 (B. moste) motte; (B. tilstoppa munnen) stuppa munnen igen; husen. 28 skull; Een. 29 thetas eghin prophete haffuer sagt. 29-30 (B. The Creter . . . liughare) The vthaff Creta haffua jw lögnare warit. 30 (B. ond diwr) oonde beester; lata. 31 sandt; skarpeligha. 32 troona; acta; judiske; menniskiers. 33 budh; (B. jfrå) frå. 34 rena; (B. äro frfr. all) är; (B. orenom) besmittadhom. 35 (B. intet reent) ingen ting reen; vtan. 36 (B. oreent) besmittat; sich; gerningana. 37 (B. thet) honom; efter; olydughe. 38 (B. oduglighe) odoghse.

1 Annat. 2 (B. Men . . . lärdom) MEn lär tu thet en helsesam lärdom tilhörer. 3 gambla; nöctre; (B. ärlighe) mooghne; (B. tuchtighe) toghlighe. 4 trona; kerlekenom; tolamodhit; gambla. 5 (B. stella . . . höffues) haffua höffueligha åthäffuor; (B. förtalerskor) lastersker. 6 (B. drinckerskor) wijngirugha; (B. godha Läterskor) ath the lära frå sigh thet höffuiskt är.

Gloss. rad: 29 saknas.

S. Pauli Epistel

quinnor lära tucht aff them, elska sina män, haffua sijn barn
 käär, wara sidhugha, kyska, hwszachtigha, froma, sina män
 vnderdånigha. På thet Gudz ord icke skal försmädt warda. 10
 Sammalunda förmana ock the vnga män, at the äro tuchtighe.

Vthi all ting stell tigh sielff för een efftersyyn til godha
 gerningar, medh oförfalskat lärdom, medh ärligheet, medh
 helsosam och ostraffeligh ord, På thet han som emoot stäär,
 må blyias, intet ondt haffuandes, thet han om oss säya kan.
 Tienarenar, at the äro sinom Herrom vnderdånighe, och 15
 vthi all ting behaghelighe, icke genswarighe, icke otroghne,
 Vthan alla godha troheet bewisandes, På thet the mågha
 prydhä Gudz wår Frelsares lärdom j j all stycke.

Ty Gudz nådh helsosam allom menniskiom är vppenbarat,
 och lærer oss at wij skole försaka alla ogudhactigheet, och 20
 werdzligh lusta, och leffua tuchteligha, retferdeligha och
 gudheligha j thenna werlden. Och wenta thet saligha hoppet,
 och then stora Gudz och wår Frelsares Jesu Christi herligha
 vppenbarelse, then sigh sielff gaff för oss, På thet han skulle 25
 förlossa oss jfrå all oretferdigheet, och rena oss sigh sielffuom
 itt folck til eghendom, thet sigh om godha gerningar be-
 fliter Sådant tala och förmana, och straffa medh fult alffuar.
 Lät ingen förachta tigh.

(alffuar)
 At the weta, at thet
 är Gudz bodh, och
 intet skemt.

Text rad: 7 quinnor; tucht; ath the elska; (B. sina) theras; och haffua; (B. sijn) theras. 8 (B. wara) ath the äro; (B. sidhugha) tuctugha; huszactugha; (B. sina) theras; men. 9 vnderdånigha; på thet ath; oord; skall; (B. försmädt) lastat; wardha. 10 (B. tuchtighe) nöctre. 11 Uthi (i kustoden); (B. stell tigh sielff för) bestell tigh som; efftersyn; till. 12-13 (B. medh oförfalskat . . . ord) j lärdom, fullboordenheet, swårheet, helsasamt taal, och ostraffelighen. 13 på thet ath. 14 haffuandes oondt. 15 Tienarena; (B. sinom) theras; vnderdånoghe. 16 behagelighe; (B. icke genswarighe) icke biebbä emoot them; (B. icke otroghne) intit haffuandes them swikligha j frå. 17 vtan; (B. troheet) troo; på thet ath. 18 (B. j j) j. 19 För ty; nådhe; helsesam; (B. är vppenbarat) haffuer sigh skina latit. 20 (B. och lærer) lärandes; skola; ogudhactigheet. 21 werdzlighen; (B. och leffua) på thet ath wij måghom leffua; (B. tuchteligha) nöctreligha. 22 (B. gudheligha) gudhacteligha; (B. j) på; thenne; (B. Och wenta) wentandes; (B. saligha) helgha. 24 oppenbarilse; sielffuan; (B. för) före. 25 (B. jfrå) frå; (B. all oretferdigheet) alla ondzsko; (B. rena) rensa. 26 (B. folck til eghendom) enkannelighit eghit folk; (B. thet sigh . . . befliter) thet godha gerningar efterfölyer. 27 (B. fult alffuar) all wällugheet. 28 föracta.

Gloss. rad: 27 saknas.

III. Capitel.

Förmana them, at the äro Förstanar och Offuerheten vnderdånighe och lydighe, redhoboghne til alla godha gerningar, om ingen illa tala, icke trätosome, Vthan milde, bewisandes
 5 all sachtmodigheet til alla menniskior. Ty wij worom ock foordom owijse, ohörighe, wilfarandes, tienandes begärelsom och mongahanda lustom, och wandradhom j ondsko och affuund, hätske, och hatadhom hwar annan inbyrdes.

Men sedhan Gudz wår Frelsaes godheet och kärligheet
 10 til menniskionar, vppenbaradhes, icke för retferdighetennes gerning skul, som wij giordt hadhe, vthan effter sina barmhertigheet gjorde han oss saligha, genom then nyia födhel-sens baadh, och then helgha Andas förnyelse, hwilken han offuer oss rijkeligha vthguttit haffuer, genom wår Frelsaer
 15 Jesum Christum, På thet wij skole retferdighe warda genom hans nådh, och arffuingar bliffua til ewinnerlighit lijff, effter hoppet, Thet är jw itt fast ord.

Thetta wil iagh at tu lærer såsom thet ther wist är, at the som Gudhi troodt haffua, winleggia sigh j godha gerningar
 20 föregå, Ty sådant är menniskiomen gott och nyttigt. Men dårachtigh spørsmål och Slechtregister, och trättor, och kempning om Laghen, förkasta, Ty the äro onyttigh och fåfeng.

(wist är)

Så at menniskionar merkia och troo, at thet är wist och alffuar huadh tu talar, och icke hållat för sådant, som intet är aff nödhenne, eller för någhot lööst snack.

Text rad: 1 Tridhie. 2 (B. Förstanar och Offuerheten) förstadömen och wellugheeterna; vnderdånoghe. 3 (B. och lydighe) ath the lydha theras öffuersta; (B. redhoboghne) och redhaboghne äro. 3, 5, 16, 27, 28 till. 4 (B. tala) talandes; (B. trätosome) geenstråwoghe; vtan; (B. milde) höffuitzke. 5 (B. all) alla; sactmodugheet; För ty. 6 (B. foordom) en tijdhlång; ohörughe; willfarandes; (B. tienandes) vndergiffne; mångahanda begärilsom. 7 *mongahanda* saknas; ondsko; och (frfr. affuund) saknas. 8 j awund; hatske; (B. och ... inbyrdes) inbyrdhes hatandes hwar annan. 9 goodheet; (B. kärligheet) kerlek. 10 (B. vppenbaradhes) lät sigh skjijna; rettferdughetennes. 11 (B. skul) sknll (!); hadhom; vtan; (B. sina) hans; barmhertugheet. 12 salugha. 13 andes; huilkin. 14 rikeligha; vthgutit. 15 vppå thet ath; skolom; retferdughade; wardha; (B. genom) medh. 16 nådhe; arffwinga. 17 oord. 18 will; (B. lærer ... är) stadheligha drifuer. 19 vinleggia; (B. j) medh; gerninga. 20 (B. föregå) förewara; nyttugt. 21 dåractugh; slecteregister. 22 (B. förkasta) them vndfly; för ty; onyttughe. 23 (B. fåfeng) fåfengelighhe.

Gloss. rad: 18 saknas.

S. Pauli Epistel

Flyy een kettersk menniskio, tå han en gång och annan förmanat är. Wetandes, at en sådana är förwend, och syndar 25 såsom then sigh sielff fördömt haffuer.

Tå iagh til tigh sender Artheman eller Tychicum, så skynda tigh snart til migh til Nicopolim, Ty iagh haffuer satt migh före at bliffua ther offuer wintren. Zenam then 30 Laghkloka och Apollon affoordra medh flijt, at them intet fattas. Men lät ock them som wåre äro, lära j godha gerningar föregå ther thet behöffues, at the icke äro ofructsame. Helsa tigh alle som medh migh äro. Helsa them, som oss elska j troonne. Nådh ware medh idher allom, 35 AMEN.

Scriffuen aff Nicopoli j Macedonia.

Text rad: 24 Fly; en; (B. kettersk) partijsk; (B. en gång och annan) ena och andra reso. 25 (B. en sådana är förwend) then som sådana är han är förwender. 26 fördömt. 27 (B. sender) sendande wardher. 28 (B. snart) snarligha; till (frfr. migh); (B. til frfr. Nicopolim) j; Nicopoli; för ty; hafuer. 29 (B. bliffua ... wintren) haffua ther mitt winterlæghe. 29-30 (B. Zenam then Laghkloka) Then scriftlärde Zenam. 30 (B. affoordra medh flijt) them foordha flitligha aff. 31 *Men* saknas; wåra. 32 gerninga; (B. thet behöffues) nödhstorfften tilsägher; ofructsambblighe. 33-34 *Helsa them ... troonne* saknas. 34 Nådhe. 35 Amen (gemen). 36 (B. aff) vthaff.

Förspråk på S. Pauli Epistel til Philemon.

Thenna Epistel giffuer före itt mesterlighit liufflighit
Exempel om Christelighen kärleek, Ty här see wij,
5 huru S. Paulus vndfåar then fattigha Onesimum, och för-
dagtingar honom för hans Herra ganska kärligha, och steller
sigh icke annars, än som han hadhe warit then samma One-
simus, som brutit hadhe.

Doch gör han thet icke såsom medh wold eller twång,
10 som han wel hadhe mått, vthan låter fara sin rett och macht,
ther medh han endeels twingar Philemonem ther til, at han
ock skal haffua sin rett fördragh. Lijka som Christus giordt
haffuer medh sin fadher, så gör ock Paulus medh Philemon
för Onesimo. Ty Christus haffuer ock låtet fara sin rett,
15 och offuerwunnet sin fadher medh kärleek och ödhmiukt,
at han moste affleggia sina wredhe och godha rett, och tagha
oss til nådher för Christi skul, som så alffuarligha legger
sigh vth för oss, och tagher sigh thet så när om oss.

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; Sancti. 2, 17 till. 2
Philemouem (!). 3 Thenne; (B. giffuer) haffuer; liufflighit. 4 kerlek; wy. 5 Sanc-
tus; vndfår; fördectingar. 6 kerligha. 9 wåld. 10 wål; vtan; (B. låter fara) offuer-
geffuer; sådana sin; mact. 11-12 *ther medh . . . fördragh* saknas. 12 lika. 14
(B. låtet fara) offuer giffuit. 15 offuerwunnit; kerlek; (B. ödhmiukt) ödmwkyheet.
16 afleggia. 17 skull; alwarligha; legger.

S. Pauli Epistel til Philemon.

Första Capitel.

Paulus Christi Jesu fänge, och Timotheus brodheren. Them elskeligha och wårom hielpare Philemoni, och the elskeligha Apphie, och Archippo wår medstridhare, och 5 then församling som j titt hws är.

Nådih ware medh idher och fridh aff Gudhi wårom Fadher, och Herranom Jesu Christo.

Jagh tackar min Gudh, och haffuer tijn åminnelse altijdh j mina böner, effter iagh hörer aff tin kärleek, och then troo 10 som tu haffuer til Herran Jesum, och til all helghon, At tijn troo som wij haffue medh hwar annan, må krafftigh warda, genom kundskapen på alt gott som j haffuen j Christo Jesu. Ty wij haffue stoor glädhe och hugnat aff tin kärleek, at helghonen äro hierteligha wedherqueekt aff tigh, käre brodher. 15

Therföre ändoch iagh haffuer j Christo een stoor tröst, til at biudha tigh thet tigh bör göra, Doch likwel för kärlekens skul bedher iagh heller, iagh som en sådana är, nemligha, then gamle Paulus, och än nu ther vthoffuer en Jesu Christi 20 fänge. Så förmanar iagh tigh för min son Onesimo, then iagh fødde j minom bandom, Then tigh foordom onyttigh war, men nu, bådhe tigh och migh wel nyttigh är, hwilken iagh nu igensendt haffuer, Men anamma tu honom såsom mitt hierta. Jagh hadhe welet behålla honom när migh, at

Onesimos vthtydes nytta. Thet wil S. Paulus, tå han sägher, Han är migh och tigh nyttigh, thet är en Onesimos.

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti. 1, 11 (2 g.), 16, 28 (2 g.), 35, 38 till. 1 Philemonem. 2 Första Capitel saknas. 3 brodhren. 4 (B. Them . . . hielpare) Wårom wen och medhielpare. 5 elskelighe; medhstridhare. 6 församlinge; hwsz. 7 (B. aff) vthaff; fadhre. 9 thin; åminnelse. 10 (B. aff) vthaff; kerlek. 11 Christum Jesum. 12 (B. troo . . . annan) troos deelactugheet; krefftuogh. 13 (B. genom) j; kuntsapen; (B. på . . . Jesu) aff allo godho som vthi idher är till Christum Jesum. 14 För ty; haffuom; glädhi; (B. aff) vthaff; kerlek. 15 wedherqueekte. 16 än doch; en. 17 biwdha; ath gåra (!); lecawel; kerlekens. 18 skull; sådane; nemligh. 19 gamble; nu saknas; vtofuer. 21 båndom; onyttugh. 22 wål; nyttugher; huilken. 23 Men saknas; annamma; tu saknas. 23-24 (B. såsom mitt hierta) (ia mitt hierta). 24 (B. welet) begärat; behålda.

Gloss. rad: 20 saknas.

til Philemon

25 han skulle tient migh j tin stadh, vthi Euangelij bandom,
Men iagh wille intet göra vthan titt samtycke, På thet titt
godha icke skulle wara nödhgat, vthan sielffwiliogt.

Men therföre til ewentyrs foor han sin wägh til en tijdh,
at tu skulle få honom ewighan igen, Jcke nu såsom en tienare,
30 vthan meer än en tienare, Ja, såsom en elskeligh brodher,
Besynnerligha migh, huru mykit meer tigh, bådhe effter
kötet och effter Herran? Hwar tu nu håller migh för tin
medhbrodher, så anamma honom lijka som migh. Om han
tigh någhon skadha giordt haffuer, eller någhot skylligh är,
35 thet rekna migh til. Jagh Paulus haffuer thetta scriffuit
medh minne hand, iagh wil betalat. At iagh icke skal säya,
at tu tigh sielffuan migh plichtigh äst. Ja, käre brodher,
städh til at iagh haffuer lust aff tigh j Herranom, wedherquek
mitt hierta j Herranom.

40 Jagh haffuer scriffuit tigh til, förtröstandes på tina lydh-
achtigheet, wetandes, at tu gör wel meer än iagh sägher.
Ther medh bereedh migh herberge, Ty iagh hoppas, at iagh
medh idhra böners hielp, idher giffuin warder. Helsa tigh
Epaphras min medhfänge j Christo Jesu. Marcus, Aristar-
45 chus, Demas, Lucas, mine hielpare. Wårs Herras Jesu
Christi nådh ware medh idhar anda, Amen.

Send aff Rom, medh Onesimum tienaren.

Text rad: 25 mich; båndom(!). 26 (B. Men iagh wille) doch wille iach;
vtan; (B. titt frfr. samtycke) thin; samtyckio; på thet ath. 27 nödgat; vtan.
28 *Men* saknas; euentyrs. 29 ewoghan; icke; (B. såsom) som. 30 vtan; (B. såsom)
som; (B. elskeligh) karan. 31 mera; (B. effter) j. 32 kötit; (B. effter) j; herranom;
Huar. 33 annamma; (B. lijka) likerwijs; mich; (B. Om) Om så wore ath. 34
(B. någhon skadha giordt) någhot emoot brutit; skyllugh. 35 räkna; Panlus(!).
36 will; (ath iach icke skall säya tigh). 37 plichtugh. 38 (B. städh) lät; (B.
haffuer lust aff) nytiar; wedherquäk. 40 lydhactugheet. 41 wäll; (B. meer) ytter-
mera. 42 herberghe. 42-43 (B. at iagh . . . hielp) medh idher böners hielp,
ath iach. 43 giffuen; wardher. 44 Aristarcus. 45 herre. 47 Sendt; (B. aff)
vthaff; Onesimun.

Förspråk på then Första S. Petri Epistel

Thenna Epistlen haffuer S. Petrus scriffuit til them som Hedningar warit hadhe, och woro Christne wordne, och förmanat them at the stadighe bliffua skulle j troonne, och förkoffwra sigh medh lijdhande och godha gerningar. 5

J thet första Cap. styrker han theras troo, genom Gudz löffte och tillsäyelse, och genom then mechtigha saligheet som tilstundar. Och giffuer före, at samma löffte och saligheet intet förtient är aff oss, vthan tilförenna genom Propheterna förkunnat. Therföre skulle the nu ärligha och dygdeligha leffua vthi itt nytt wesende, och förgäta thet gamla, Såsom the ther nyfödde äro, genom thet leffuande ewigha ord. 10

J thet ij. lærer han kenna hoffuudhet och Hörnstenen, som är Christus. Och at the såsom sanskyllighe Prester offra sigh sielffua Gudhi, såsom Christus sigh offrat haffuer. Och begynnar vnderwisa all Stand. Och j förstonne lærer han almenneligha, at the skola wara thet werdzligha Herskapet vnderdånighe. Ther näst besynnerligha, at tienarenar skola wara sina Herrar vndergiffne, och lijdhä orett aff them för Christi skul, hwilken ock för våra skul orett lijdhit haffuer. 20

J thet iij. lærer han ock hustrunar, at the äro sina män lydigha om the än ochristne wore, och at the mera prydha III.

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; Sancti. 3 Sanctus. 4 hedninga. 5 förmanar; stadighe; skulle saknas; trona. 6 förcoffra; lidhande. 7 (B. J) Uthi; Capitelet. 8 lyffte; tillsäyelse; mectugha; salugheet. 9 tillstundar; (B. Och giffuer före) och dragher ther in; lyffte; sålugheet(!). 10 tillförenna. 11 erligha. 12 lefua; wäsende; gambla. 13 så som. 13-14 (B. genom ... ord) genom gudz leffuandes och ewogha oord. 15 (B. J thet ij.) Vthi thet andra; huffuudhit; hornstenen(!). 16 sanskyllugha. 18 till ath vnderwisa; (B. all Stand) alla handa stadgar; han saknas; (B. almenneligha) j hopen offuer alt. 19 herscapet. 20 vnderdånughe; nest; tienarena. 21 (B. sina) theras; lidha; (B. aff) vt aff. 22 (2 g.) skull; huilken; lidhit. 23 (B. J thet iij.) Uthi tridhie; (B. sina) theras. 24 lydugha.

Förspråk

- 25 sikh medh heligh vmgengelse, än medh vthwertes skrwdh.
Jtem männenar, at the lijdhä och fördragha hustrunar. Och
sedhan offuer hoffuudh, at the skola wara ödmiuke, tolighe
och wenlighe til hwar annan, såsom ock Christus för wära
synder skul warit haffuer.
- III. J thet iiij. lærer han twinga kötet, medh nöchterheet, wa-
kande, måtteligheet, böner och åtanckar på Christi pino etc.
Och vnderwisar the andeligha Regementet, huru man allena
öffua skal Gudz ord och werck j bland Christna menniskior,
och huar then andra medh sinne gäffuo til dienst wara, Och
35 icke förundra, vthan gladhe wara, om wij någhot lijdhä för
Christi nampn skul.
- v. J thet v. förmanar han Biscopar och Prester, huru the
leffua skola, och födhä folcket medh Gudz ord. Och warnar
oss för dieffuulen, at han vthan återwendo går oss effter
40 allestädz.

Text rad: 25 hälugh; vmgengilse; vtwertes; skrudh. 26 mennenar; lidha.
27 sedan; huffuudh; ödmyuke; tolughe. 28 hwan; så som. 29 skull. 30 (B. J
thet iiij.) Uthi thet fierde; lærar; kötit; (B. wakande) wakw. 31 måteligheet;
åtanckar. 32 regimentit. 33 skall; oord; werk; j bland. 34 tieniste. 35 vtan;
lidhe. 36 skull. 37 (B. J thet v.) Uthi femte. 38 folkit; oord; (B. warnar)
förwarar. 39 vtan; går. 40 allestedz.

S. Petri then första Epistel

Första Capitel.

Petrus Jesu Christi Apostel.

Them vthkoradom frem- 5
lingom, som boo här och
ther j Ponto, Galatia, Cap-
padocia, Asia, och Bithy-
nia, Effter Gudz Fadhers 10
försynn, genom Andans hel-
ghelse, til lydnona och Je-
su Christi blodz stenckelse.

Nådih och fridh föröke
sigh j idher.

Welsignat ware Gudh, 15
och vår Herras Jesu Christi
Fadher, som oss för sijn
stora barmhertigheet haff-
uer födt på nytt, til itt

leffuandes hopp, genom Jesu Christi vpståndelse jfrå the 20
dödha, til oförgengelighit, obesmittat, och owanskelighit arff,
Hwilket j himmelen förwarat är til idher, som medh Gudz
macht bewarens genom trona til saligheet, hwilken bereedd
är, at hon skal vppenbar warda j then ytersta tijdhen. J hwil-

(oförgengelighit)

Ther ingen fruchtan
eller sorgh är, at thet
haffuer enda. Obe-
smittat, then medh
ingen sorgh eller olust
bemengd är. Owan-
skeligit, ther man
aldrigh ledhes widh,
Vthan ewigt, reent
och friskt bliffuer.
Werdzligh glädhi är
twert om.

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Then. 5-8 (B. Them . . . Bithynia) Them fremmandom som boo här och ther j Ponto, Galatia, Capadocia, Asia, och Bithynia, them vtwaldom. 10 försynn; (B. genom) j; helghilse. 11, 19, 21, 29, 46, 54, 55, 63 till. 11 lydnona. 12 stenkilse. 13 Nådhe. 15 gndh(!). 17 sin. 18 barmhertugheet. 19 it. 20-21 (B. genom . . . dödha) ther medh ath Jesus Christus stooth vp aff dödha. 21-22 (B. til . . . är) till oförgängeligha obesmittadha och owanskeligha ärrfnodelar (!), huilke j himmelen förwaradhe äro. 23 mact; salugheet. 23-24 huilken; ther är bereed. 24, 27 skall. 24 (B. vppenbar warda) oppenbaras; then; yttersta; tidhen; huilkom.

Gloss. rad 21 saknas.

första Epistel

25 kom j idher frögda skolen, j som nu en liten tijdh lijdhnen
bedröffuelse, j margahanda försökelse, hwar så behöffues,
På thet idhor troo skal retsinnigh och mykit kostelighare
befunnen warda, än thet förgengeligha guld som pröffuas
30 vppenbar. Hwilken j elsken, ändoch j icke seen honom,
then j ock nu troon vppå, och doch icke seen. Så skole j
frögda idher medh osäyeligha och herligha glädhe, och få
idhars troos endalyckt, nemligha, siälanars saligheet.

anie. 9. Effter hwilken saligheet Propheterna haffua sökt och rans-
szakat, som propheterat haffua om then tilkommande nådh
til idher, och haffua ransszakat på hwadh eller hurudana tijdh
Christi Ande vthwijste, then j them war, och tilförenna hadhe
betyghat the lijdhande som j Christo äro, och then herligheet
40 som ther effter fölia skulle, hwilkom thet ock vppenbarat
war, Ty the haffua icke sigh sielffuom, vthan oss ther medh
tient, hwilken stycker idher nu förkunnat äro, genom them
som idher Euangelium predicat haffua, genom then helgha
Anda, som sendes aff himmelen, hwilket Änglomen ock
löster see.

45 Therföre begiorder idhor sinnes lender, och warer nöchter,
och setter fulkomlighit hopp til then nådh, som idher til-
budhen warder, genom Jesu Christi vppenbarelse, såsom
lydhachtigh barn. Och steller idher icke såsom tilförenna,

Text rad: 25 (B. idher frögda skolen) frögdandes worden; (B. lijdhnen) lidha. 26
bedröffuelse; (B. j) medh; margahanda; (B. hwar) vm; behöues. 27 vppå thet ath.
27-28 (B. idhor . . . warda) idhar troos bepröffuelse mykit kosteligharen skall befun-
nen warda. 29 elden; ära. 30 oppenbar; huilken; (B. seen) see. 31-32 (B. Så . . .
idher) och frögdens för trona skul. 32 glädhi. 33 idhers; endalyct; (B. nemligha)
thet är; (B. siälanars) idhres siälas; salugheet. 34 huilkin; salugheet; propheterne.
36 huadh. 37 (B. och) huilkin; tillförenna. 38 (B. betyghat) föresagt; thet lidhande
som är j Christo. 39 huilkom; oppenbarat. 40-41 (B. Ty . . . äro) ath the icke sigh
sielffuom, vthan oss ther medh tiente, j the stycker som edher nw vnderwist ära.
43 vthsendes; på huilkit; änglana. 44 lyster; ath see. 45 idher; inwertes sinnes;
länder; nöchter. 46 sätter. 47 (B. warder) är; (B. genom . . . vppenbarelse) j thy
Jesus Christus idher oppenbarat warder; så som. 48 lydhachtughe; (B. barn) söner.
48-51 (B. Och . . . scriffuit) ath j icke geffuen idher till the förra begärilsen som idher
regeradhe förra än j kenden Christum, vtan så som then hälogh är som idher kallat
haffuer, så warer och j vthi al idhor vmgengelse hälughe, effter scriffuit står.

S. Petri then

tå j vthi fåwitsko leffden effter begärelsen, Vthan effter ho-
nom som idher kallat haffuer, och heligh är, warer ock j 50
helighe vthi all idhor vmgengelse, Ty thet är scriffuit, J Leuit. 19
skolen wara helighe, Ty iagh är heligh.

Och effter j åkallen honom för en Fadher, som dömer effter
hwars och eens gerning, och haffuer intet anseende til perso-
nen, så seer til, at j vthi thetta idhart elende wandren j redd- 55
hogha. Och weter, at j icke medh förgengelighit silff eller
guld igen löste ären jfrå idhart fåfenga leffuerne effter få-
dhernas sett, Vthan medh Christi dyra blodh, såsom medh
itt meenlöst och obesmittat lambs, hwilken förseedd war för
werldennes begynnelse, Men vppenbarat j the ytersta tij- 60
dherna, för idhra skul som genom honom troon på Gudh,
Then honom vpweckt haffuer jfrå the dödha, och giffuit
honom herligheet, På thet j skullen haffua troo och hopp til
Gudh.

Och görer idhra siälur kyska j sanningennes lydhno genom 65
Andan, til oskrymtat brodherligh kärleek. Elsker idher
stoorligha inbyrdes aff reent hierta, såsom the som fødde äro
på nytt, Jcke aff någhor förgengeligh sädh, vthan aff oför-
gengeligh, som är, aff leffuandes Gudz ord, thet ewinnerligha
bliffuer. Ty alt kött är såsom grääs, Och all menniskios 70
herligheet såsom blomster på gräset, Gräset är wisnat, och
blomstret är afffallet, Men Herrans ord bliffuer ewinnerligha. Eccle. 14
Och thet är thet ord som predicat är jbland idher. Jsaie 40.

Text rad: 52 heloghe; ty ath; helogh. 53 (B. Och . . . Fadher) Och som j nw åkal-
len fadhren. 54 huars; (B. gerning) gerninga. 55 (B. thetta idhart elende) thenne
idhor ärende reso; reddugha. 56 (B. Och weter) mädhan j weten; sylff. 57 (B. jfrå)
frå. 57-58 (B. idhart . . . sett) idhart fåfenga leffuerne som j vtinnan uandradhen
effter idhre föräldrars vpsätningar. 58 så som. 59 it; lambs blodh; huilken; för-
seed. 60 werldennas; begynnelse; (B. Men) dock nw; oppenbarat; (B. the ytersta
tjdherna) ytersta tjidhen. 61 skull. 62 (B. Then) som; vpwekt; (B. jfrå the) aff.
63 vppå thet ath. 65-66 (B. Och . . . kärleek) j som idhra siälur rena giordt
haffuen, lydhandes sanningenne j andanom, medh brodherligh kerlek, then ingen
skrymtan haffuer. 67 (B. stoorligha) stadheligha; itt reent; så som. 68 (B. Jcke)
ey; vtan. 69 affleffuandes(!); oord; (B. thet) thet ock. 70 (B. Ty) Effter; kött;
(B. såsom) som; gräs. 71 så som; blomstret; (B. gräset) gräsit; (B. Gräset)
Gräsit. 72 aff fallit; oord. 73 oord; ibland.

första Epistel

II. Capitel.

Så legger nu bortt alla ondsko, och alt swек, och skrymterij, och affuund, och alt förtaal, och åstunder förnuftennes miölk, som intet swек weet, såsom nyfödd barn, På thet at j vpwexen
5 aff henne. Om j annars haffuen smakat, at Herren är godh, til huilken j kompne ären, såsom til then leffuande stenen som aff menniskiom förkastat är, Men när Gudhi vthkorat och kosteligh. J ock såsom leffuande stenaar, vpbygger idher til itt andelighit hws, och til itt heligt Presterskap, til at
10 offra andeligh offer, som Gudhi äro tacknemligh, genom Jesum Christum.

(förnuftennes)
Thet är, Andeligh miölk, hwilket är Euangelium, om man fattar thet med tronne, icke medh kötzlightit sinne, Ty ther medh bliffuer thet falsk och oförnuftennes miölk.

Jsaie 28. Therfore håller ock Scrifften, Sij, iagh legger j Zion en
Psal. 118. vthwald kosteligh Hörnsteen, och hwilken som troor på honom, han skal icke komma på skam. Jdher som troon, är
Jsaie 8. han kosteligh, Men them som icke troo, är stenen som bygningmännenar haffua bortkastat, worden til en Hörnsteen, och en steen ther man stöter sigh på, och een Förarghseklippo, Them som stöta sigh på ordet, och troo icke ther på ther the til skickadhe woro. Men j ären thet vthwalda slechtet, thet Konungsligha Presterskapet, thet heligha folcket, och thet eghendoms folcket, at j skolen kungöra hans dygd, som idher kallat haffuer aff mörkret, til sitt vnderligha liws. J som tilförenna icke woren folck, ären nu Gudz folck.

Exodi 19. Text rad: 1 Annat. 2 SAå; lägher; bort; (B. alla) all; ondzsko. 3 awund; förtal; förnuftenes. 4 (B. såsom) som; (B. nyfödd barn) the barn som nyfödde äro; (B. på) vppå. 5 (B. godh) mild. 6 (2 g.) 9, 16, 22, 35, 38, 55 till. 6 huilkin; j och; (B. såsom) som; in leffuandes steen. 7 menniskionar; (B. Men) och doch; (B. Gudhi) gudh; vthkoradher. 8 kostelighen; så som; leffuandes; (B. vpbygger) görer. 9 till (frfr. itt andelighit); hwss; it (frfr. heligt); helogt; *til* (frfr. at) saknas. 10 (B. andeligh . . . tacknemligh) andelighit thet som gudhi är annammelighit. 12 (B. Therfore) för huilkit; och scrifften håller; Sion. 13 vthwaldan; hörnsteen; (B. hwilken) hoo. 14 (B. icke) ey; (B. komma på skam) skemma sigh; troo. 15 kostelighen. 15-16 (B. är stenen . . . worden) stenen som bygninges mennear haffua bortcastat, han är worden. 16 (B. Hörnsteen) huffuudhsteen j hörnet. 17 till en steen; (B. på) vppå; til en förargilse clippo. 18 oordhet; (B. på frfr. ther) vppå. 19 (B. til skickadhe) tilskickadhe; (B. woro) äro. 19-20 it vtwaldt slechte. 20 it konnungslighit presterscap; itt helogt folk. 21 (B. thet eghendoms folcket) it förwerffuat folk; (B. hans) thes. 22 sit. 23 liwsz. 23 (2 g.) folk.

Gloss. rad: 3 saknas.

S. Petri then

Och j som tilförena icke hadhen fått barmhertigheet, haf- Osee 2.
Roma. 9.
fuen nu fått barmhertigheet.

Käre brödher, Jagh förmanar idher såsom fremmande och
elenda, at j förwaren idher för kötzligh begärelse, hwilken
strijdha emoot siälenne. Och förer itt gott vmgengelse j bland Galat. 5.
Hedhninganar, På thet the som plägga förtala idher såsom
ilgerningsmän, mågga see idhra godha gerningar, och prijsa 30
Gudh, när thet nu j dagsliuset kommer.

Warer vnderdånighe all menniskligh Ordning för Herrans
skul, Ehwadh thet är Konungenom såsom them Öffuersta,
eller Befalningsmännenar, såsom the ther sende äro aff ho- 35
nom, the onda til straff, och the godha til prijs. Ty så är
Gudz wilie, at j medh godha gerningar skolen igenstoppa
munnen aff the galna och oförståndigha menniskior. Såsom
the frije, och icke såsom j haffuen then frijheet til at skyla
ondskona medh, vthan såsom Gudz tienare. Warer hedher-
samme emoot hwar man. Elsker brödherna, Fruchter Gudh, 40
Ärer Konungen.

J tienare, warer vnderdånighe idhrom Herrom med
fruchtan, icke allenast them godhom och sachtmodighom,
vthan ock them genwerdighom. Ty thetta är nådh, om nå- 45
ghor för samwetet skul til Gudh, haffuer bedröffuelse, och
lijdher orett. Ty hwadh prijs är thet, om j för idhra misger-
ningar slagne warden och lijdhen? Men när j för welger-

Text rad: 24 fååt; barmhertugheet. 25 barmhertugheet. 27 älande; begerilse; huilken som. 28 (B. strijdha) stridher; it; vmgengilse; j bland. 29 hedninganar; vppå thet ath; pläghe; (B. såsom) så som. 30 ilgernings män; prijsa. 31 (B. när . . . kommer) then dagh han wardher idher sökiandes. 32 vnderdånughe; (B. Ordning) skickelse. 33 (B. Ehwadh) huadh; konnungenom; (B. såsom) som; (B. them) then aldra. 34 befälningismennena; (B. såsom . . . honom) the aff honom vtsende äro. 35 (B. the onda til straff) them till straff som illa göra; (B. the godha til prijs) them til prijs som wäl göra; ty ath. 36 igen stuppa. 37 oförståndigha; så som. 38 (B. the frije) the ther frij äro; så som. 39 (B. onskona) idher ondzsko; vtan; så som. 40 huar; (B. man) annan; (B. brödherna) brödherkapet; Fructer. 41 Äärer; konnung. 42 (B. vnderdånighe) lydactughe; idhra herrar; medh. 43 fructan; (B. icke) ey; sactmodughom. 44 vtan; geenwerdughom; Ty ath; nådhen. 45 samwetit; bedröuilse. 45-46 (B. och lijdher orett) lidhandes för orett. 46 huadh; misgerninga. 47 (B. slaghe . . . lijdhen) lidhen och slaghe worden, och haffuen ther tolamoodh medh. 47-48 (B. för . . . lijdhen) wäl gören, och lidhen ther ondt före.

första Epistel

ningar skul lijden, och haffuen tolamodh, thet är nådh för Gudhi.

Jsa. 53. 50 Ty ther til ären j kalladhe, effter ock Christus leedh för oss, låtandes oss itt effterdömelse, at j skolen effterfölia hans footspor. Hwilken ingen synd giordt hadhe, Och intet be-
drägerij wardt funnet j hans munn. När han bleff bannat, bannadhe han intet igen, Och när han leedh, hotadhes han
55 intet, Vthan stelte hemden til then som rett dömer. Hwilken wåra synder sielff offradhe j sin lekamen på trädh, På thet wij skulle wara dödhe syndenne, och leffua retferdighetenne,
Jsa. 53. Genom hwilkens såår j ären helbregda wordne. Ty j woren såsom wilfarande fåår, men j ären nu vmwende til Heerdan,
60 och idhra siälars Biscop.

III. Capitel.

Ephe. 5. Sammalunda hustrunar, ware sina män vnderdånigha, På
Colo. 3. thet ock the som icke troo på ordet, mågha aff hustrunars vmgengelse vthan ord bliffua wunne, när the förmerkia idhor
5 kyska vmgengelse medh fruchtan. Hwilkas prydhning icke
2. Timo. 2. skal wara vthwertes medh flätat håår, eller kringhengiandes guld, eller j kosteligh klädher, Vthan om then fördolda
menniskian j hiertat, är vthan wank, med sachtmodighom och stillom anda, thet är kostelighit för Gudhi. Ty j så måtto

(vthan wank)
Så at hon är reen och
retsinnigh j troonne.

Text rad: 48 haffuenthå(!); tolamoodh; nådhen. 49 gudh. 50 För ty j ären ther til; (B. för) före. 51 latandes; it; effterdömilse. 52 huilken som. 53 wort; funnit; mwn; bleff. 54 (B. han leedh) honom bars oondt vppå; (B. hotadhes) trughades. 55 vtan; (B. Hwilken) huilkin som. 56 (B. wåra . . . offradhe) droogh wåra synder; (B. sin) sitt; lecamme; vppå thet ath. 57 retferdighetenne. 58 huilkers; (B. såår) blånat; (B. wordne) giorde. 59 (B. såsom) som; wilfarandes. 60 idhar; siålas.

1 Tridie. 2 (B. sina) theras; vnderdånigha. 2-3 vppå thet ath. 3 oordhet; hustrunas. 4 vmgengilse; oord; wundne. 5 (B. kyska) rena; vmgengilse; fruchtan; huilkers; prydhning. 5-6 (B. icke skal wara) ware icke. 6 vthwertes; (B. medh flätat håår) then ther är j flätat håår; cringhengiandes. 7 klädher. 7-9 (B. Vthan . . . Gudhi) vtan then fördolde menniskian som j hiertat är, om så är ath hon haffner(!) ingen wank, så ath anden är sachtmodigh och stilla, huilkin ande för gudh en kosteligh och dyr ting är. 9 motto.

Gloss. rad: 8 saknas.

haffua ock the helgha quinnor foordom prydt sigh, the ther 10
 satte sitt hopp til Gudh, och woro sina män vnderdånigha,
 Såsom Sara war lydigh Abrahe, kallandes honom Herra.
 Hwilkens döttrar j wordna ären, om j wel gören, och ären
 icke så förfäradhe.

(förfäradhe.)

Quinnor äro natur-
 ligha redda, och äro
 snart förskreckta. Men
 the skola wara sta-
 dighe om någhot lij-
 dande på komme, och
 icke så quinligha för-
 skreckias.

Sammaledhes j män, boor när them medh förnufft, och 15
 giffuer thet τ quinligha kärillet (såsom thet ther swaghast är)
 sina äro, såsom ock medharffuingom til lijffzens nådh, På
 thet idhra böner icke bliffua förhindradha.

Men på sidstonne, Warer alle widh itt sinne, medlijdhande,
 brodherligh kärleek haffuandes til hwar annan, barmhertighe, 20
 wenlighe. Jcke wedhergellandes ondt för ondt, icke bannor
 för bannor, Vthan heller twert emoot, welsigner, wetandes at
 j ären ther til kalladhe, at j skolen erffua welsignelse. Ty
 then ther wil elska lijffuet och see godha daghar, han stille 25
 bedrägherij. Wende sigh jfrå thet ondt är, och sina leppar, at the icke tala
 bedrägherij. Wende sigh jfrå thet ondt är, och göre thet
 gott är. Söke effter fridhen, och gå honom effter. Ty Her-
 rans öghon äro offuer the retferdigha, och hans öron til
 theras böön. Men Herrans ansichte är offuer them som
 ondt göra. 30

 τ

(quinligha)

Quinnan är swaghe
 än mannen, bådhe til
 krop och sinne, Ther-
 före skal man skona
 henne medh förnufft,
 at icke osämia må
 vpkomma, Aff hwil-
 ko alla böner förhin-
 dradha warda.

Och hoo är then som kan göra idher skadha, om j faren
 effter thet godha? Ja, om j än någhot lijden för retferdig-

Text rad: 10 hafua. 10-11 (B. prydt ... Gudh) the ther satte sit hopp
 till gudh, prydt sigh. 11, 23, 28, 36, 37, 53, 55 till. 11 (B. woro) warit;
 (B. sina) theras; vnderdånigha. 12 så som; (B. lydigh) lydhactugh. 13 (B.
 Hwilkens) hvars; wordne; (B. om) när; gören wäl. 13-14 (B. och ären ... för-
 färadhe) och icke förskreckens äff någhor förfärilse. 16 geffuer; så som; (B. swa-
 ghast) swaghlighast. 17 så som; medherffwingom; lifffzens; (B. På) vppå. 18
 bliffua icke; förhindradhe. 19 (B. Men på sidstonne) På ändan. 19-20 (B. med-
 lijdhande ... barmhertighe) brodherligh kerlek haffuandes til hwar annan, mis-
 kundsamme medhlidhandes. 21 (B. Jcke) icke. 21 (2 g.) oondt. 22 (B. wel-
 signer) welsignandes them. 23 welsignilse. 24 lifffuet. 25 (B. jfrå) frå; oondt;
 läppar. 26 j frå; oondt. 27 fredhen; Ty ath. 28 retferdigha. 29 böen; her-
 raus(!); (B. ansichte) tilsende; ofuer. 30 oondt. 31-32 (B. faren effter) effter-
 sökia. 32 (B. om ... lijden) om än idher oondt wedherfores; retferdigheten.

Gloss. rad: 14 saknas. 16 * quinligh etc.); swaghare; till; cropp; skall;
 osämia; huilko.

första Epistel

heten skul, ären j doch likwel salighe. Fructer idher intet för theras trugh, icke heller förskrecken idher, Vthan helgher Herran vthi idhor hierta.

Jsaic 8.

Warer ock altijdh redhoboghne til at swara hwariom och enom, som begärrar skäl til thet hopp som j idher är, och thet medh sachtmodigheet och fruchtan. Och haffuer itt gott samwet, På thet the som wilia förtala idher såsom ogernings-
40 män, skola komma på skam, at the förlastat haffua idhart godha vmgengelse j Christo.

Ty thet är bättre, om Gudz wilie så är, at j för godha gerningar lijdhnen än för onda. Ty Christus leedh ock ena reso för synderna skul, retferdigh för oretferdigha, På thet han
45 skulle offra oss Gudhi. Och är dödhat effter kötet, Men leffuande giord effter Andan.

Gen. 6.

J them samma gick han ock bortt, och predicadhe för Andanar j fångelset, som foordom icke troodde. När Gudh en gång bijdde, och tolamodh hadhe j Noe tijdh, tå Arcken bygdes, J hwilkom fåå (Thet är, otta själar) bliffuo frelste genom watnet, Hwilket nu ock oss saligha gör j dopet, som genom hijnt betydt är, Jcke at kötzens smittor aff leggiar, vthan at man haffuer itt gott samwet til Gudh, genom Jesu Christi vpståndelse. Hwilken är på Gudh Fadhers höghra
55 hand, vpfarem til himla, och honom äro Änglanar, och welligheternar, och kraffternar vnderdånigha.

Text rad: 33 äre; lecawel; salughe; Fructer. 34 (B. icke) ey. 35 idhart. 36 redheboghne. 37 (B. j) vthi. 38 sactmodugheet; fructan; it. 39 vppå thet ath; (B. såsom) så som; ogerninges män. 40 (B. komma på skam) blyias; (B. förlastat) beryctat. 42 (B. Ty) ty ath; gerninga. 43 lidhen; oonda; (B. Ty) ty ath; ledh. 44 skull; retferdugh; oretferdugh; vppå thet ath. 45 (B. skulle) wille; (B. Och är dödhat) dödhadher; kötit. 46 leffuandes. 47 (B. them) thet; (B. bortt) hädhan. 48 (B. j fångelset) som såto j fengilse; (B. som . . . troodde) som hadhe foordom warit otroghne. 48-50 (B. När . . . bygdes) När som en tijdh förbiddes gudz långdirectugheet j Noe tijdh, när archen bygdes. 50 huilken. 51 (B. genom) j genom. 51-52 (B. Hwilket . . . aff leggiar) huilkes figure nw swarar döpilsen, then och os frelsar, medh huilkom ey borttaghes kötzens orenlighheet. 53 (B. at man haffuer) görs. 54 vpståndilse(!); huilkin som; höghre. 55 himbla; änglana(!); wellugheterna. 56 kraffterua(!); vnderdånigha.

III. Capitel.

Medhan nu Christus lijdhit haffuer j kōtet för oss, så skolen j ock wäpna idher medh thet samma sinnet. Ty then ther lijdhher j kōtet, han wender åter aff synden, På thet han then tijdhen som tilbaka är j kōtet, icke leffua skal effter menniskio 5
lusta, vthan effter Gudz wilia. Ty thet är noogh, at wij j förlidhen tijdh haffue vårt leffuerne förslitet effter Hedninganars wilia, tå wij wandradhe j lösachtigheet, j begärelse, j dryckenskap, j frätzerij, j swalgh, och j gruffueligha affgudhadyrkan. 10

Och thet synes them selsynt wara, at j icke löpen medh them vthi samma slemma oskickeligha wesende och försmädhen, Hwilke skola göra rekenskap honom som redho är Acto. 10.
döma leffuandes och dödha. Ty ther til är ock Euangelium predicat för the dödha, at the skola dömde warda effter 15
menniskior j kōtet, Men j Andanom leffua Gudhi. Men nu tilstundar enden på all ting.

Så warer nu nöchter och wakandes til at bidhia. Men offuer all ting haffuer jw en brinnande kärleek inbyrdes. Ty kärleken skyler ock all offuerträdhelse. Warer inbyrdes hwar 10 Pro
annars herberghare vthan alt knorr. Och warer tienstachtighe inbyrdes, hwar och en medh then gäffuo som han haffuer fått, såsom godhe then margfalleligha Gudz nådz

(skyler)
Then sin nästa elskar han warder icke för-törnat, vthan fördragher alt thet honom emoot brytes, thet heter här skyla all offuerträdelse, 1. Cor. 2. Kärleken fördragher all ting.

Text rad: 1 Fierdhe. 2 Mādhan; lidhit; kōtit. 3 wäpua (!); (B. Ty) ty ath. 4 lidher; (B. kōtet) lecamenen; återwender; på thet ath. 5 tidhen; tillbaka; kōtit. 5, 41 skall. 6 vtan; (B. Ty) ty ath. 7 (B. förlidhen tijdh) thenne förlidna tijdh. 7-8 (B. vårt . . . wilia) fulkompat hedningers wilia. 8 (B. tå) mädan; (B. wandradhe) leffde; loszäctugheet (!); begärilsom. 9 druckenskap; fräszserij; swalg. 11 siel-synt; (B. at) thet. 12 (B. slemma oskickeligha wesende) öffuerfödugheetz vnar-dugheet; (B. och försmädhen) the ther illa tala om idher. 13 huilke som; rekenskap. 14 ath döma; (B. Ty ther til) För then skol. 15 (B. at) vppå thet ath; dömpde. 16 kōtit; (B. Men) doch; ändanom; (B. leffua) skola the leffua. 18 nöctere; till. 19 så haffuer; (B. brinnande) stadugh; kerleek; *inbyrdes* saknas; Ty ath. 20 kerleken; (B. skyler . . . offuerträdhelse) hölier hela synda hopen; och warer; huar. 21 her-bergerare; vtan; (B. alt knorr) all knorran; tienstactughe. 23 (B. godhe . . . nådz) godha margfalleligha gudz nådhers.

Gloss. rad: 20 (B. skyler) * hölier etc.); älskar; wardher; vtan; emoot honom; (B. skyla) hölia; (B. all offuerträdelse) hela synda hopen; (B. 1. Cor. 2) j. Cor. ij.; Kerleken; fördragher.

första Epistel

Skaffare. Om någhor talar, han tale såsom Gudz ord. Om
 25 någhor haffuer itt embete, han tiene såsom aff then förmågho
 som Gudh giffuer, På thet Gudh bliffuer ärat j all ting, genom
 Jesum Christum, hwilkom ware ära och wold ewinnerligha,
 Amen.

Mine käreste, Förundrer idher icke på then heta, som
 30 idher wedherfars (then idher wedherfars, at j skolen försökte
 warda) såsom idher hende någhot nytt, vthan glädhens heller,
 at j lijdhnen medh Christo, På thet j ock frögdas och glädhias
 måghen vthi hans herligheetz vppenbarelse. Salighe ären j
 35 om j för Christi namn skul bliffuen försmädde, Ty Anden
 som är herlighetennes och Gudz Ande, hwilas på idher, När
 them bliffuer han försmädd, men när idher beprijsat.

Jngen jbland idher lijdhne såsom en mordare, tiwff, il-
 gerningesman, eller som then ther trädher in j eens annars
 embete. Men lijdhner han såsom en Christen, skemme sigh
 40 intet, vthan prijsse Gudh för then delen. Ty tijdhnen är, at
 Domen skal begynnas på Gudz Hws. Begynnes thet på oss,
 hwadh bliffuer tå theras endalyckt som icke troo Gudz Euan-
 gelio? Och bliffuer then retferdighe medh platz saligh, Hwar
 bliffuer tå then ogudhachtighe och syndaren? Therföre the
 45 ther lijdhna effter Gudz wilia, the skola befala honom sina
 siälär, såsom enom trofastom skapare, medh godha gerningar.

(heta)

Thet är, förfölielsen,
 then oss bepröffuar
 såsom eelden bepröf-
 uar guld.

(annars embete)

Thenna lasten driff-
 uer dieffuulen alra-
 mest vthi the falska
 Christna, the wilia jw
 altid mykit haffua
 til at skaffa och regera,
 ther them intet befalt
 är aff Gudhi.

Text rad: 24 (B. Skaffare) vthskiftare; (B. Om frfr. någhor talar) Om så är
 ath; oord. 25 (B. haffuer itt embete) tienar; (B. såsom) som; (B. förmågho) crafft.
 26 geffuer; vppå thet ath. 27 Jesnm (!); äro; wåld. 29 kärste. 29-31 (B. För-
 undrer ... warda) förundrer icke när j bepröffuens * genom eelden (hwilkitt skeer
 till idhor försökilse). 31 (B. hende) wedherfores; vtan; glädiens. 32 (B. at j) j thet
 athi; (B. lijdhnen medh Christo) ären deelactughe wordne j Jesu Christi pino; (B. På
 thet j) vppå thet athi; glädias. 33 vppenbarilse; Salughe. 34 Jesu Christi; skull.
 34-35 (B. Ty ... idher) ty herlighetennes och gudz ande hwilar sigh offuer idher.
 36 (B. försmädd) förlastat; beprisat. 37 ibland. 38-39 (B. trädher ... embete)
 annars mandz ting begärar. 39 lidher. 40 vtan; (B. Ty) ty ath; tidhen. 41
 (2 g.) (B. på) aff; hwsz. 42 hwad; endalyct; *Gudz* saknas. 43-44 (B. Och ...
 syndaren) Och effter then rettferdighe bliffuer medh platz salugher, then ogudh-
 actughe och syndaren hwar bliffuer han. 45 lidha; (B. the skola befala) the ant-
 warda; *honom* saknas; (B. sina) theras. 46 scapare; gerninga.

Gloss. rad: 29 (B. heta) * genom eelden; (B. förfölielsen) medh förfölielse;
 bepröffuar (r. 3). 38-39 saknas.

V. Capitel.

Presterna som äro jbland idher, förmanar iagh som är ock en Prest och witne til Christi pino, och deelachtigh j then herligheet som vppenbaras skal. Födher Christi Hiord som är jbland idher, och haffuer acht på honom, icke nödighe, vthan sielffwiliandes, icke för slem winning skul, vthan aff en godh wilia, icke heller såsom Herrar offuer sitt folck, vthan warer Hiordenom til effterdömelse. Och sedhan, tå öffuerste Heerden vppenbar warder, skolen j vndfå herlig-
 5 hetennes owanskeligha krono.

(Herrar)
 Cleros vttydhes, lott eller en deel, huilken någhrom genom lott tilkommer. Så kallar nu här S. Petrus folcket, som eenne sokn tillydher, lott, Thet är, en deel then sokn- prestenom är befalter.

Sammalunda j vnge, warer them gamlom vnderdånighe. Warer alle inbyrdes hwar annan vnderdånighe, och håller idher hårdt widh ödhmiuktena. Ty Gudh ståar emoot the högferdigha, Men the ödhmiuka giffuer han nådh. Så ödhmiuker idher nu vnder Gudz mechtigha hand, På thet han idher vphöyer j sinom tijdh. Alla idhra vmsorgh kaster på honom, Ty han haffuer vmsorgh om idher.
 10
 15

Warer nöchter och waker, Ty idhar fiende dieffuulen gåår om kring såsom itt rytande Leyon, och söker hwem han vpsluka må. Ståar honom emoot stadighe j troonne. Och weter, at samma wedhermödha wedherfars idhra brödher j werldenne.
 20

Gudh som all nådh kommer aff, then idher kallat haffuer

Text rad: 1 Femte. 2 (B. Presterna) THE åldersmän; ibland; *ock* saknas. 3 (B. Prest) medhåldersman. 3, 24 till. 3 deelactugh. 3-4 (B. then herligheet) herligheten. 4 (B. vppenbaras skal) skall bliffua oppenbar; Födhen. 5 ibland; act; (B. icke) ey; nödoghe. 6 (2 g.) vtan; sielffuiliandes; (B. icke) ey; någhon slem; skull. 6-7 (B. aff . . . wilia) medh itt frijt moodh. 7 (B. såsom) som; (B. sitt folck) arffuet. 8 (B. vthan . . . effterdömelse) vtan heller så athi ären hiordenom för itt effterdömilse. 9 offuerste; oppenbar; wardher; vntfå; herlighetenes. 10 crona. 11 gamblom; vnderdånughe. 12 vnderdånoghe. 12-13 (B. och håller . . . ödhmiuktena) och bewiser ther medh idhor ödhmiukheet. 13 (B. Ty) för then skull, ath; står. 14 högferdugha; geffuer; ödmiuker. 15 mectugha; på thet ath. 16 vmsorg. 17 ty ath; vmsorg. 18 nöctere; ty ath; dieffuulen. 19 går; (B. såsom) som; (B. hwem) then. 20 (B. vpsluka må) kan vpsluka; Står; stadughe; trona. 20-21 (B. Och weter) wetandes. 21 wedhermödho; (B. idhra brödher) idhart brödhercap. 21-22 (B. werldenne) som j werldenne är. 23 affkommer.

Gloss. rad: 7 saknas.

första Epistel

til sijn ewigha herligheet j Christo Jesu, fulborde idher som
25 en liten tijdh lijdhen, styrcke, stödhie och stadfeste. Honom
ware ära och macht ewinnerligha, Amen.

Medh idhrom troghnom brodher Siluanum (som iagh
menar) haffuer iagh idher tillscriffuit medh få ord, förmanan-
des och betyghandes, at thetta är then retta Gudz nådh som
30 j vthi ståån. Helsar idher then Församling j Babylonia, vth-
wald lijka medh idher, och min son Marcus. Helser idher
inbyrdes medh kärlekens kuss. Fridh ware medh idher al-
lom som ären j Christo Jesu, Amen.

Text rad: 24 sin. 24-25 (B. fulborde . . . lijdhen) j som till en liten tijdh
betungadhe ären, han vprette idher. 25 stödhie, styrcke; stadfeste; (B. Honom)
huilkom. 26 (B. ära) prijs; mact; (B. ewinnerligha) aff ewogheet till ewogheet.
28 tillscriffuit; få; oord. 30 (B. vthi) vthinnan; ståån; församling; Babilonia. 31
lika. 32 (B. kärlekens) kerlighethenes; kusz. Enden på then första Sancti Petri
Epistlen (saknar motsvarighet i B.).

Förspråk på then Andra S. Petri Epistel.

Thenna Epistlen är scriffuen emoot them som mena, at I.
then Christeligha troon kan wara vthan gerningar.
Therföre förmanar han them, at the pröffua sigh j godha 5
gerningar, och warda ther medh wisse om sina troo, lijka
som man kenner trädh aff fruchten. Ther näst tagher han
til at prijsa Euangelium emoot menniskiolärer, at man thet
allena, och ingen menniskioläro höra skal. Ty, som han
sägher, Jngen Prophetia är än nu skeedd aff menniskiors 10
wilia.

Therföre warnar han them j thet ij. Cap. för the falska II.
tilkommande lärare, som medh gerningar vmgå, och ther
medh försaka Christum. Och hotar them medh try gruffue-
ligh Exempel. Och vthmålar them rett såsom the äro medh 15
theras girigheet, hoghmodh, skalckheet, horerij, skrymterij,
at man kan tagha ther på, hwem han menar ther medh, effter
som nu tilgåår j Christenheten.

J thet iij. giffuer han til förstå, at Domedagh warder snart III.
kommande, Och om thet än för menniskiom tyckes wara 20
tusend år, så är thet doch för Gudhi icke vthan som en
dagh. Therföre sägs hwariom och enom Domedagh kommen
wara strax han dödh är. Och bescriffuar han sedhan huru
thet skal tilgå på Domedagh, at all ting skola förtärd warda

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; Sancti. 4 then sak-
nas; vtan; gernigar. 6 (B. sina) theras; lika. 7 (B. aff) vthaff; fructen; nest.
8 till; enangelium (!); menniskiers lärör. 9 menniskios läro; skall. 9-10 (som han
sägher). 10 ingen; prophecia; (B. aff) vthaff. 12 (B. warnar) förwarar; (B. j)
vthi; (B. ij. Cap.) andra capitel. 14 (B. hotar) trughar. 15 (B. vthmålar) målar;
(B. rett såsom) så herligha som. 16 girugheet; hoghmoodh; skalkheet. 18 till-
går. 19 (B. J thet iij.) Uthi thet tridhie; (B. giffuer han til förstå) beteer han;
(B. Domedagh) then ytterste domadagh; wardher. 20-22 (B. Och om . . . dagh)
j så motta, ath alt thet som dödt är, thet är för gudhi, ther ingen tijdh är, vtan tu-
send år äro ther lika som en dagh. 22 säghes. 24 (B. skal tilgå) wardher till-
gångande; (B. Domedagh) yttersta domedaghen; (B. skola) skall; förtärdt; wardha.

Förspråk

25 genom eeld. Men han propheterar ock, at på samma tijdhen skola menniskionar wara ganska spotske, och skola intet hålla aff troonne, Lijka som the Epicurer.

Summa, Thet första Cap. giffuer tilkenna, huruledhes Christenheten skulle stå vthi rena Euangelij tijdh. Thet ij. 30 Cap. giffuer tilkenna, huru hon stå skulle vthi menniskioläros tijdh. Thet iij. Huru menniskionar sedhan skulle förachta, bådhe Euangelium och alla läro, och intet troo. Then tijdhen är nu, och warar in til tess Christus kommer.

Text rad: 25 (B. eeld) elden. 25-33 *Men han ... Christus kommer* saknas.

S. Petri then Andra Epistel.

Första Capitel.

Simon Petrus Jesu Christi tienare och Apostel.
Them som medh oss lijka troo fått haffua, j retferdighetenne som wår Gudh giffuer, och Frelsaren Jesus 5
Christus.

Nådih och fridh föröke sigh j idher, genom Gudz och wårs Herras Jesu Christi kundskap.

Effter thet allahanda aff hans Guddoms krafft (ehuadh som til lijff och gudhachtigheet tienar) oss skenckt är, genom hans 10
kundskap, som oss haffuer kallat genom sina herligheet och dygd, genom hwilka oss the dyra och alrastörsta löffte giffuen äro, nemligha, at j ther jgenom måghen bliffua deelachtighe aff Gudz natur, Om j flyy werldennes förgengeligha lusta.

Så legger idher nu ther om alla winning, at j vthi idhra troo 15
läten finnas dygd, och j dygdenne beskedeligheet, j beskedelighetenne måtteligheet, j måttelighetenne tolamodh, j tolamodhet gudhachtigheet, j gudhachtighetenne brodherligh kärleek, j brodherligh kärleek almenneligh kärleek. Ty när thenna stycker äro rijkeligha när idher, så läta the idher icke 20
finnas fåfenga eller vthan frucht, j wårs Herras Jesu Christi kundskap. Men huilken thenna icke haffuer, han är blind

---

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti. 2 Första Capitel. saknas. 3 och Apostel saknas. 4 haffua fått lika troo. 4-6 (B. j retferdighetenne ... Christus) genom gudz och frelsarens Jesu Christi rettferdigheet. 7 Nådhe. 8 herres; kundskap. 9-10 (B. Effter ... skenckt är) Såsom hans guddoms crafft haffuer oss alt giffuit, som lijff och gudactugheet tilhörer. 11 (B. kundskap) kendzlo. 12 huilka; the saknas; aldra största; lyffte; (B. giffuen) giffne. 13 (B. nemligha) så; (B. jgenom) j genom; deelactughe. 14 natwr; (B. Om) om så är athi; fly; förgängeligha. 15 (B. at j) athi; (B. idhra) idhro. 16 laten; (B. dygd) dygdena; (B. beskedeligheet) beskedeligheet. 17 måteligheet; måtelighetenne; tolamodh; tolamodhit. 18 gudactugheet; gudhactugheten. 19 (3 g.) kerlek; almenne-lighen. 20 thenne; (B. rijkeligha) till fullo; lata. 21 fåfenge; vtan; frucht; herres. 22 kundskap; (B. Men) och; hwilkin; (B. thenna icke haffuer) icke haffuer thenne här; blinder.

andra Epistel

och seer intet, och haffuer förgätet, at han war reen giord aff the synder som han förra hadhe.

25 Therföre käre brödher, Legger idher heller winning om at j gören idhor kallelse och vthkorelse fast, Ty om j thet gören, så fallen j icke någhon tijdh, Ty j så måtto bliffuer idher rikeligha giffuin ingången j wårs Herras och Frelsares Jesu Christi ewigha Rike.

30 Therföre wil iagh icke haffua fördragh, at förmana idher altijdh här om, ändoch j thet weten och ären stadfeste j
Cor. 5. 5. thenna närwarandes sanning. Ty iagh menar thet wara tilbörlichit, så lenge iagh är j thenna hyddo, at vpweckia och förmana idher. Ty iagh weet, at iagh skal snarligha affleggia
35 thenna mina hyddo, såsom ock wår Herre Jesus Christus haffuer migh kungiorde. Men iagh wil winleggia migh, at j effter min dödskolen behålla thetta j åminnelse.

Ty wij haffue icke effterfolgdit någhra kloka fabeler, tå wij kungiorde idher wårs Herras Jesu Christi krafft och
40 tilkommelse. Vthan wij haffue sielffue seedt hans herligheet, tå han fick aff Gudh Fadher äro och prijs, genom ena röst som til honom skeedde aff then stora herligheten, så lydhandes, THENNE är min elskelighe Son, j hwilkom iagh haffuer itt gott behagh. Och thenna röst hörde wij komma aff him-
45 melen, tå wij worom medh honom på thet helgha berghet.

Wij haffuom itt fast prophetiskt ord, Och j gören wel at j achten ther på, lijka som på itt liws som skjvn vthi itt mörkt

Text rad: 23 (B. seer intet) treffuar medh handen effter wäghen; förgätit. 26 idher; vthkallilse; vthkorilse; (B. fast) wissa; (B. om) när. 27 (B. Ty j så måtto) vthi södana (!) motto. 28 rikeligha; herres. 29 ewogha. 30 will; (B. haffua fördragh) förgäta. 31 än doch; (B. j frfr. thet) athi; *thet* saknas; äro. 32 thenne; närwarandes (!); (B. Ty . . . tilbörlichit) doch lecawäl menar iach tilbörlichit wara. 33 (B. thenna hyddo) thetta tabernaculet. 34 skall; (B. affleggia) bortleggia. 35 (B. thenna mina hyddo) thetta mitt tabernakel. 36 (B. Men) Ja; will och. 36-37 (B. at j) athi. 37 thetta här; åminnelse. 38 Ty ath; effterfolgdit; cloka. 39 herres; crafft. 40 tilkommilse; vtan; (B. wij . . . seedt) äro the samme som medh wår öghon haffue seedt; (B. herligheet) maiestat. 41 ära. 42 till; (B. skeedde) sadhes; (B. stora) stoorsectugha. 43 Thenne (gemena) här. 44 hördom. 45 berghit. 46 prophetiskt (!); oord; (B. wel) rett. 47 acten; (B. ther på) thet; (B. lijka) likerwijsz.

S. Petri then

rwm, så lenge thet daghas och morghonstiernan vpgår j idhor hierta. Och thet skole j först weta, at ingen propheta j Scrifftenne, skeer aff eghen vthlegning. Ty ingen propheta 50 är än nu framkommen aff menniskio wilia. Vthan the helgha Gudz menniskior haffua talat, rörde aff them helgha Anda.

II. Capitel.

Men falske Propheter woro ock jbland folcket, som ock jbland idher warda skola falske Lärare, Hwilke medh jbland införa skola förderffueligh partijer, och förneka Herran som them köpt haffuer. Och skola föra offuer sikh sielffua een 5 hastigh fördömelse. Och monge skole effterfölia theas förderff. Genom hwilka sanningennes wägh bliffuer försmädd, och vthi girigheet medh dichtat ord, skola the handla medh idher. Hwilkom domen nu lenge sedhan icke seen är, och theas fördömelse soffuer icke. 10

Ty haffuer Gudh icke skonat Änglomen som syndadhe, vthan haffuer them medh mörkersens kädhior nedherkastat til heluetes, offuerantwardandes til at förwaras til domen. Och haffuer icke skonat then förra werldenne, Vthan bewarat Noe retferdighetennes Predicare sielff ottonde, och lät 15

Text rad: 48 morgonstiernan; vpgår. 49 idhart; (B. Och ... weta) om j först weten. 49-50 (B. propheta j Scrifftenne) prophetisk scrift. 50 (B. skeer ... vthlegning) haffuer vthlegning effter någhor mandz eghit sinne; ty ath; prophecia. 51 *än nu* saknas; fram kommen; (B. wilia) beråd; vtan; *the* saknas. 52 *Gudz* saknas.

1 Annat. 2 (B. Men ... woro ock) Woro och falske propheter; ibland; folkit. 3 ibland (frfr. idher); wardha; (B. skola) kommandes; hwilke och; *jbland* (frfr. införa) saknas. 4 *skola* saknas; förderffueligha. 5 hafuerr (!); (B. skola föra) wardha förandes; sielff; en. 6 (B. hastigh) hasteligh; fördömilse; monga; (B. skole effterfölia) wardha effterföliandes; (B. förderff) förderffuile. 7 (B. försmädd) förlastat. 8 girugheet; dictadhom oordhom; (B. skola the handla) wardha the handlandes. 9 (B. Hwilkom) offuer hwilka; lenge sedhan nw. 10 fördömilse. 11 (B. Ty ... icke) effter thet gudh haffuer icke; änglanar. 12 vtan. 13 (3 g.), 17, 26 (2 g.), 33, 39, 47, 49, 60 till. 13 heluites; öffuerantwardandes. 14 (B. Och ... werldenne) haffuer och icke j förtidhen skonat werldene; vtan; (B. bewarat) bewaradhe. 15 retferdighetennes predicare Noe.

andra Epistel

19. flodhen gå offuer the ogudhachtighas werld. Och haffuer
 giordt the städher Sodoma och Gomorra til asko, vmstört
 och fördömt them, Och satt för itt effterdömelse them ogudh-
 20 achtighom som sedhan komma skulle. Och haffuer frelst
 then retferdigha Lot, som war plåghat aff skemligha men-
 niskior, genom theas skörachtigha vmgengelse. Ty effter
 han war retferdigh och boodde jbland them, och moste doch
 sådana see och höra, plågadhe the daghligha then retferdigha
 siälena med sina onda gerningar. Herren kan frelsa the
 25 ogudhachtigha vthaff frestelsen, men behålla the oretferdigha
 til Domedag, til at pinas.

Men alrimest them som wandra effter kötet vthi orenom
 lusta, och försmå Herskapet, offuerdådighe, eensinnadhe, och
 intet rädhas försmädha Welligheterna. Ändoch Änglanar
 30 som j krafftenne och starckhetenne större äro, icke dragha
 kunna then försmädheligha domen emoot sigh aff Herranom.
 Men the äro såsom the förnufftigha diwr, som aff naturen
 ther til född äro, at the skola fångat och slachtat warda.
 Försmädha thet the intet förstå, och skola vthi sitt förderffue-
 35 ligha wesende förgåås, och få oretferdighetennes löön.

The hållat för wellust, at the leffua j timeligha kräseligheet,

Text rad: 16 (B. gå offuer) öffuergå; ogudhactughars. 16-17 (B. haffuer giordt) giorde. 17-18 (B. vmstört och fördömt them) och medh vmstörtning fördömde them. 18 (B. satt) satte; effterdömelse; (B. ogudhachtighom) som illa göra wille. 19 *som sedhan komma skulle* saknas; (B. haffuer frelst) frelste. 20 retferdigha (!); Loth; (B. plåghat) förtryckt. 21 *theras* saknas; sköractugh; vmgengelse. 22 retferdigh; ibland. 23-24 (B. plågadhe . . . gerningar) plågadhe han sina siäl hwar dagh aff theas onda gerningar. 25 (B. ogudhachtigha) gudhactugh; (B. vthaff) aff; frelstelsen (!); oretferdigha. 26 domedagh; (B. pinas) pina. 27 aldr mest; kötit; (B. orenom) orenlighetennes. 28 herscapet; offuerdådighe; (B. eensinnadhe) höghsinnadhe. 29 (B. rädhas) skemmas widh ath; welligheterna; än doch ath; englanar. 30 starkhetenne. 31 (B. then) then (!). 32 *såsom* saknas. 32-33 (B. som . . . äro) födde vthaff naturen till. 33 (B. the skola . . . warda) fångas och dödhas. 34 (B. Försmädha thet) illa talandes om the ärende som; föstå (!). 34-35 (B. och skola . . . förgåås) och vthi theas förtapelse skola the förgåsz. 35 (B. och få) fåendes; oretferdighetennes; löön. 36 (B. hållat) acta; wällost; (B. leffua j timeligha) till en tijdh leffua j; kräszligheet.

S. Petri then

the äro slemheter och skamflecker, Pråla aff idhra gåffuor, slösa medh idhart, haffua öghonen full medh horerij, läta icke förmena sikh syndena. Och locka til sikh the ostadigha siälar, haffua sijn hierta genomöffuat j girigheet, Förbannat folck, offuergiffua retta wäghen, och gå wille, och effterfölia Balaams Bosor sons wägh, hwilken elskadhe wronghetennes löön. Men han bleff straffat för sijn wrongheet, thet stumma arbetes diwret taladhe med menniskio röst, och förtoogh Prophetens galenskap.

The äro källor vthan watn, och molnskyyr som aff wädhret driffuas, hwilkom förwarat är itt swart mörker til ewig tijdh. Ty the tala stolt ord, som äro fåfeng. Och jgenom otucht locka them til kötzligh lusta, som retzligha vndslopne woro, och än nu wandra j wilfarelse, Och loffua them frijheet, ändoch the sielffue äro förderffuelsens tienare, Ty aff hwem någhor offuerwunnen warder, hans tienare är han worden. Ty sedhan the genom Herrans och Frelsarens Jesu Christi kundskap vndflydt haffua werldennes orenligheet, och haffua åter beweffuat sikh ther vthi, och äro offuerwunne, är them thet yttersta werre wordet, än thet första. Och hadhe

(otucht)

Såsom skeer genom
Echteskaps förbodh
Aff huilko hela werl-
den vpfylles medh
slemt leffuerne och
gruffuelighom kötz-
lighom syndom.

Text rad: 37 *äro* saknas; (B. skamflecker) flecker. 37-39 (B. Pråla ... syndena) slösandes vthi kräszlighit leffuerne, och slå sikh lösz medh idher, haffuandes öghonen full medh horerij, på theras synd är ingen återwendning. 39 (B. locka) lockandes; ostadigha. 40 (B. haffua) haffuandes; (B. sijn) theras; genom öffuat; (B. j) vthi; girugheet. 40-41 (B. Förbannat folck) förbannelsens barn. 41 (B. offuergiffua) haffua offuergiffuit; then retta; (B. gå) gångit; (B. och effterfölia) effterföliandes. 42 Balahams wägh, som war Bosors son; hwilkin ther. 43 löön; bleeff; (B. sijn) hans. 44 medh; (B. förtoogh) äffstyrde. 45 galenskap. 46 vthan; (B. molnskyyr) moln; wädhrit. 47 (B. itt swart mörker) mörkrens swartheet; ewogh. 48-50 (B. Ty ... wilfarelse) för ty när the ganska ståtactugha fåfenglig- hetennes oord föregeffua, locka the medh kätij till kötzens lusta them som retteligha vndkompe woro, frå them som wandra j willone. 50-51 (B. ändoch ... äro) och äro doch sielffue. 51 förderffulseus(!). 52 wardher; (B. hans ... worden) honom wardher han och till en tienare vndergiffuen. 53 För ty; wår frelsares. 54 kuntscap; vndflyt; orenligheet. 54-55 (B. och haffua ... offuerwunne) bewefua the sikh likawäl ther vthinnan och offuerwinnas. 56 (B. är them ... wordet) thå wardher them thet yttersta wärre.

Gloss. rad: 48 saknas.

andra Epistel

them bätre warit intet förståndet retferdighetennes wägh,
än, sedhan the förstodho, wenda sigh jfrå thet helgha bodhet,
som the anammat hadhe. Them är wedherfarit thet som för
60 itt sant ordspråk pläghar säyas, Hunden går åter til sina
Proue. 26. spyio. Och, Swijnet som twaghet är, sölar sigh åter j trecken.

III. Capitel.

Thetta är nu then andra Epistlen, som iagh scriffuar idher
til, mine käreste, j hwilko iagh vpwecker och förmanar idhart
rena sinne, at j ihogkommen the ord som tilförenna sagd
5 äro aff the helgha Propheter, och teslikes wårt bodh, wij som
ärom Herrans och Frelsarens Apostlar.

Och weter thet j förstonne, at j yttersta dagharna warda
kommande bespottare, som wandra effter sin eghen lusta,
och säya, Hwar är nu thet löffte om hans tilkommelse? Ty
Gene. 1. jfrå then dagh fädherner äro affsompnadhe, bliffuer alt såsom
thet aff creatures begynnelse warit haffuer. Men sielff-
Gene. 7. wiliandes wilia the icke weta, at himmelen haffuer ock warit
j förtijdhen, och iorden aff watnet, och j watnena bestånd
hafft genom Gudz ord, Likwel wardt på then tijdh werlden
15 genom the samma, medh flodhenne förderffuat. Samma-
lunda ock nu himlanar och iorden, warda genom hans ord
spard, at the skola warda eeldenom förwarat til Domedagh,
tä the ogudhachtigha menniskior fördömas skola.

(bespottare)

The hwarken troo itt
eller annat, leffua som
them tyckes.

Text rad: 57 (B. förståndet) haffua förståndit; rettferdighetennes. 58 än ath;
j frå. 59 annammat. 60 sandt; oordspråk; går. 60-61 (B. sina spyio) spyionar.
61 swinet; twaghit; träcken.

1 Tridhie. 3, 17, 24, 40, 43, 49 till. 4 (B. at j) athi; (B. ihogkommen) tenckien
på; oord; tillförenna; sagde. 5 på wort; budh. 7 (B. j frfr. yttersta) vthi; wardha.
8 (B. bespottare) geckare; (B. sin) theras; eghin. 9 lyffte; tilkommilse. 10 (B.
jfrå frå; (B. dagh) daghen; fädhranar; affsompnadhe; (B. alt) all ting. 11 creature-
nes; begynnelse. 11-12 (B. Men . . . weta) För ty medh wilia weta the icke. 13
förtijden; jordhen; (B. aff) vthaff. 13-14 (B. j watnena bestånd hafft) watnet haffuer
bestånd hafft. 14 oord. 14-17 (B. Likwel . . . Domedagh) medh hwilken ting
werlden som thå war förgicks j flodhen, Men the himbla som nw äro och iordhen,
the äro och genom hans oord bewaradhe, och eldenom förwaradhe till domedagh.
18 ogudhactugha.

Gloss. rad: 8 saknas.

S. Petri then

Men itt skal idher icke fördoldt wara, mine käreste, At
en dagh för Herranom, är såsom tusende år, och tusende 20
år såsom en dagh. Herren fördröyer intet sitt löffte, såsom
somlighe mena thet wara fördröyelse. Men han haffuer
tolamodh medh oss, Och wil icke, at någhre skola förgåås,
vthan at hwar och en wender sigh til bätring, Men Herrans
dagh warder kommande såsom en tiwff om natten, Och tā 25
skal himmelen medh een stoor hastigheet förgåås, och Ele-
menten skola försmelta aff heta, Och iorden med the werck
som ther på äro, skola affbrennas.

Effter nu alt thetta skal förgåås, hurudana bör idher tā
wara vthi heligh vmgengelse och gudhachtigheet? Så at j 30
wenten och åstunden effter Gudz dags tilkommelse. J
hwilkom himlanar aff eeld förgåås skola, och Elementen för-
smelta aff heta. Men nyia himlar och een nyy iord wentom Jsaie 65.
wij effter hans löffte, ther retferdigheet vthi boor.

Therföre, mine käreste, medhan j thetta weten, så legger 35
idher winning om, at j obesmittadhe och ostraffelighe för
honom finnas måghen j fridh. Och wår Herras Jesu Christi
tolamodh rekner för idhra saligheet, Såsom ock wår käre
brodher Paulus, effter then wijsheet som honom giffuin är,
haffuer scriffuit idher til, såsom han ock j all breff talar om 40
sådana stycker, Jbland hwilka är mykit som är swårt til
förstå, thet the olärde och lösachtighe förwerra, såsom ock
andra Scriffter til sijn eghen förtapelse.

Text rad: 19 (B. itt) en ting; (B. skal) motte; (B. fördoldt wara) fördölias
20 (2 g.) tusend; år. 21 år; (B. såsom) som; Herren han; lyffte. 22-23 (B. haffuer
. . . oss) är langmodugh widh idher. 23 (B. Och wil icke) icke wiliandes; (B. skola)
skulle; förgåsz. 24 vtan; (B. at hwar . . . bätring) tagha hwar och en menniskio
till bätring. 25 wardher; (B. såsom) som. 26 (B. skal . . . förgåås) wardher him-
melen medh en stoor hastugheet gåendes. 27 (B. skola försmelta) wardha försmel-
tande; iordhen; medh; werk. 28 (B. skola affbrennas) warda affbrende. 29 skall;
förgåsz. 30 helogh; vmgengilse; gudactugheet; (B. at j) athi. 31 tilkommilse.
32 himblane; åff; (B. eeld) elden; (B. förgåås skola) förgående wardha; (B. försmelta)
försmeltandes. 33 himblar; een saknas; (B. nyy) nyia. 34 lyffte; rettferdugheeten.
35 kärke; mädhan. 36 (B. at j) athi; (B. för) före. 37 herres. 38 (B. tolamodh)
langmodugheet; salugheet. 39 brödher (!); wijsheet; giffwin. 40 allom breffuom.
41 ibland. 41-42 tillförstå (!). 42 lösactughe. 43 eghin.

andra Epistel

Men j mine käreste, medhan j weten thet tilförenna, så
45 förwaren idher, at j icke förförde warden genom the ogudh-
achtigas wilfarelse, samt medh them, och fallen jfrå idhor
eghen stadigheet. Vthan wexer j nådhenne, och wårs Herras
och Frelsares Jesu Christi kundskap. Honom ware ära,
nu och til ewigh tijdh, Amen.

Text rad: 44 kärste; mädhan. 45 (B. at j) athi; wardhen. 45-46 (B. genom
... wilfarelse) vthi the galna menniskiørs wilheet. 46 *samt medh them* saknas;
j frå. 47 eghin; stadugheet; vtan; wäxer; herres. 48 (B. kundskap) kendzlo;
(B. ära) prijs. 49 (B. til ewigh tijdh) in till ewoghetennes dagh. Enden på
then andra Sancti Petri Epistel (saknar motsvarighet i B.).

Förspråk på the tree S. Johannis Epistler.

Then första S. Johannis Epistel, är een retsinnigh Apostolisk Epistel, och skulle medh retto fölia strax effter hans Euangelium. Ty lijka som han j Euangelio driffuer 5 trona, så motar han ock nu j thenna Epistlen them som beröma sigh aff troonne vthan gerningar. Och lærer margfalleligha, huru gerningandar icke vthebliffua ther troon är. Bliffua the ock vthe, så är icke troon retsinnigh, vthan är lögn och mörker. Men thetta gör han icke medh driffuande 10 på Laghen, såsom S. Jacobs Epistel gör, Vthan vpwecker och lockar oss til kärleek, at wij skole elska, såsom ock Gudh oss elskat haffuer.

Han scriffuar ock ther vthi hårdeligha emoot the Cherinther, och emoot Antichrists anda, then tå allaredho begynte neka Christum wara kommen j lekamenen. Hwilket 15 nu alrarest på ferde är. Ty ändoch man icke vppenbarligha medh munnen nekar Christum wara kommen j lekamenen, Så neka the doch honom medh hiertat, medh läro och leffuerne. Ty then ther wil medh sina gerningar from och 20 saligh warda, han förnekar noogh Christum. Effter Christus är för then skul kommen j lekamenen, at han oss vthan våra gerningar, allenast genom sin blodh skulle froma och saligha göra.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; tre; sancti; Joannis. 3 Joannis; en; (B. retsinnigh) sanskyllugh. 4 föyla (!). 5 (B. lijka) likawisz. 7 (B. aff) vthaff; trona; vtan. 8 gerningana. 9 ock saknas; (B. retsinnigh) sanskyllugh; vtan. 11 (B. såsom) som; vtan. 12 till; kerleek; skolom; (B. såsom) som. 14 (B. vthi) vthinnan; hardeligha; Cherinter. 15 Antichristi; (B. allaredho) redho. 16 (B. wara) ath han icke war; lecamenen; hwilkit. 17 aldrest; ferdhe; än doch; oppenbarligha. 18 nekar Christum medh munnen; (B. wara . . . lecamenen) ath han icke j lecamenen (!) kommen är. 19 lärör. 20 För ty; will; gerninga; from. 21 salugh; (B. han) then. 22 skull; lecamenen; vtan. 23 gerninga; allena; (B. sin) hans; (B. skulle) skall; salugha.

Förspråk

25 Och så strijdher thenna Epistel, bådhe emoot them som
aldeles wilia vthan gerningar wara j troonne, Och emoot
them som medh gerningar wilia frome warda. Och behåller
oss på retta medhelwäghen, at wij genom trona frome, och
ifrå syndenne löse warde. Och sedhan när wij ock nu frome
30 äre, öffuom oss j godha gerningar och kärlekenom, för Gudz
skul aff frij wilia, ingen ting sökiandes ther medh.

The andra två Epistler äro icke Läroepistler, vthan äro
Exempel aff kärlekenom och troonne. Och haffua ock så
en rett Apostolisk anda.

Text rad: 25 stridher; thenne; epistlan. 26 vtan; gerninga; trona. 28 retto.
29 (B. ifrå syndenne löse) syndenne lösz; wardom. 30 ärom; gerninga; ker-
lekenom. 31 skull; (B. aff) vthaff. 32 epistlenar; (B. äro icke Läroepistler, vthan
äro) haffua icke lärör vtan. 33 kerlekenom; tronne; *så* saknas. 34 *rett* saknas;
apostilsk.

S. Johannis första Epistel.

Första Capitel.

Thet som war aff begynnelsen, thet wij haffue 5
hörddt, thet wij haffue
seedt medh wår öghon, thet
wij haffue beskodhat, och
wåra hender handterat haffua
aff lijffzens ord, Och
liffuet är vppenbarat, och 10
wij haffue seedt, och witnom,
och kungörom idher thet ewigha
liffuet, Hwilket war när
Fadhren, och är 15
oss vppenbarat. Huadh wij
haffue seedt och hörddt, thet
förkunnom wij idher, På
thet ock j skolen haffua
selskap medh oss, och wårt
selskap skal wara med Fadhrenom
och hans Son Jesu Christo. 20
Och thetta scriffue wij idher,
På thet idhor glädhe skal wara
fulkommen.

Och thet är bebodhelsen, som wij haffue hörddt aff honom,
och förkunnom idher, at Gudh är itt Liws, och intet mörker
är j honom. Om wij säye oss haffua selskap medh honom, 25
och wandrom j mörkret, tå liughom wij, och görom icke

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Joannis. 3 begynnelsen. 4 haffuom. 5 haffuom. 7 haffuom. 8 medh våra; hanterat; *haffua* saknas. 9 oord. 10 oppenbarat. 11 haffuom; thet seedt; (B. witnom) tillstäm. 13 (B. thet ewigha liffuet) ewinnerlighit lijff; huilkit. 15 oppenbarat; (B. Huadh) Thet. 16 haffuom. 16-17 (B. thet . . . idher) geffuom wij jdher till förstå. 17-18 vppå thet ath. 18 *ock* saknas; selscap. 20 selscap. 21 scriffuom; (B. På) vppå; glädhi; skall. 22 fulkommeligh. 23 (B. thet) thenna här; hafuom. 24 (B. förkunnom idher) geffuom idher til förstå; it. 25 (B. Om) Aär thet så ath; säyom. 26 mörkrena; (B. tå) tha.

första Epistel

sanningen. Men wandrom wij j Liuset, såsom han är j liuset, tå haffue wij selskap inbyrdes, och Jesu Christi hans Sons blodh, renar oss aff alla synder. Säye wij at wij haffue ingen
30 synd, tå bedraghe wij oss sielfua, och sanningen är icke j oss. Men om wij bekenne wåra synder, han är trofast och rettwijs, at han förlåter oss wåra synder, och renar oss aff alla oretferdigheet. Men säye wij at wij haffuom intet syndat, tå göre wij honom til liughare, och hans ord är icke j oss.

II. Capitel.

Mijn barn, Thetta scriffuar iagh idher, at j skolen icke synda. Och om någhor syndar, tå haffue wij en Förswarare när Fadhrenom, Jesum Christum, then retferdigh är, Och han
5 är försoningen för wåra synder, Jcke allenast för wåra, vthan ock för hela werldennes. Och ther på wete wij, at wij kennom honom, om wij hålle hans bodh. Then ther sägher, Jagh kenner honom, och håller icke hans bodh, han är en liughare, och j honom är icke sanningen. Men then som håller hans
10 ord, j honom är sannerligha Gudz kärleek fulkomlighen, Och ther på wete wij, at wij ärom j honom. Then ther sägher sigh bliffua j honom, han skal ock wandra såsom han wandradhe.

Brödher, Jagh scriffuar idher intet nytt bodh, vthan thet
15 gamla bodhet som j hafft haffuen aff begynnelsen. Thet gamla bodhet är thet ord, som j haffuen hörtdt aff begynnelsen.

Text rad: 27 så som. 28 hafuom; inbyrdes selskap medh huar annan. 29 (B. renar) renar; Säyom; haffuom. 30 (B. bedraghe) swike. 31 bekennom; rettwijsz. 32 förlater; (B. renar) renar; oretferdugheet. 33 säyom. 34 görom; till; liughare; oord.

1 Annat. 2 MJn; skole. 3 haffuom; (B. en Förswarare) förswararen. 4 (B. Fadhrenom) gudh; retferdugh. 5 icke; vtan. 6 (B. hela) alla; wetom. 7 hålla. 8 liughare. 9 och sanningen är icke j honom; (B. håller) gömer; (B. hans) gudz. 10 oord; sannerligha j honom är gudz kerlek; fulkommelighen. 11 wetom. 12 (B. bliffua) wara; ock saknas; så som. 14 (B. Brödher) Mine käriste. 15 gamla; bodhet saknas; (B. aff) vthaff. 15-16 (B. Thet . . . ord) Gammalt bodh är thet. 16 (B. aff) vthaff.

S. Johannis

Åter scriffuar iagh idher itt nytt bodh, thet sant är j honom och j idher, Ty mörkret är förgånget, och thet sanna liwset lyser nu. Then som sägher sigh wara j liwset, och hatar sin brodher, han är än nu j mörkret. Then ther elsker sin brodher, han bliffuer j liwset, och ingen förarghelse är j honom. Men then som hatar sin brodher, han är j mörkret, och wandrar j mörkret, och weet icke hwart han går, Ty mörkret haffuer förblindat hans öghon.

Jagh scriffuar idher, kära barn, at idher skola synderna förlåtna warda för hans nampn skul. Jagh scriffuar idher j fädher, Ty j haffuen kendt honom som är aff begynnelsen. Jagh scriffuar idher j ynglingar, Ty j haffuen offuerwunnet then Onda. Jagh scriffuar idher j barn, Ty j haffuen kendt Fadhren. Jagh haffuer scriffuit idher j fädher, Ty j haffuen kendt honom som är aff begynnelsen. Jagh haffuer scriffuit idher j ynglingar, Ty j ären starcke, och Gudz ord bliffuer j idher, och haffuen offuerwunnet then Onda.

Elsker icke werldena, icke heller the ting j werlden äro. Then ther elsker werldena, j honom är icke Fadrens kärleek. Ty alt thet som är j werlden (nemligha, kötzens begärelse, och öghonens begärelse, och högferdigt leffuerne) thet är icke aff Fadrenom, vthan aff werlden. Och werlden för-gåås och hennes luste, Men then som gör Gudz wilia, han bliffuer ewinnerligha.

Kära barn, nu är then ytterste tijdhen, Och såsom j haffuen hört, at Antichrist skal komma, Ja, nu äre allaredho monge Antichrister wordne, Och ther aff wete wij, at then

---

Text rad: 17 Aåter; it. 17-18 (B. thet ... idher) huilkit j honom sandt är, thet och sandt är j idher. 18 (B. Ty) ath; förgångit; (B. sanna) retta; liuset. 21 förarghelse. 22 mörkret. 23 (B. icke) ey; huart; går; (B. Ty) ty ath. 26 förlåtna; skull. 27 fädhrar; (B. Ty) ty ath; haffue; kändt; (B. aff) vthaff; begynnilsen. 28 (B. Ty) ty ath; haffuem (!). 29 oonda; (B. Ty) ty ath. 30 (B. haffuer) hafuer; (B. Ty) ty ath. 31 (B. aff) vthaff. 32 ynglinga; (B. Ty) ty ath; starke; oord. 33 offuerwunnit; oonda. 34 (B. Elsker icke werldena) J skolen icke elska werlden. 35 werlden; fadhersens; kerlek. 36 (B. Ty) Ty ath; werlden. 36-37 parentesteccken saknas. 36 (B. nemligha) så som är; begärilse. 37 öghonnes; begärilse; (B. högferdigt) braskande. 38 fadhren; vtan; för gås (!). 41 så som. 42 Antichristus; ia. 42-43 alredho äro många. 43 wetom.

första Epistel

yterste tijdhen är nu. The äro vthgångne aff oss, men the
45 woro icke aff oss. Hadhe the warit aff oss, tå hadhe the jw
bliffuit när oss. Men på thet the skulle bliffua vppenbare,
at the äro icke alle aff oss.

Men j haffuen smörielse aff them Heligha, och weten alt.
Jagh haffuer icke scriffuit til idher, såsom til them ther icke
50 weta sanningen, Vthan såsom til them som henne weta, Och
at all lögn icke är aff sanningenne. Hoo är en liwghare,
vthan then som nekar at Jesus är Christus? Then är Anti-
christ, som nekar Fadhren och Sonen. Hwar och en som
nekar Sonen, han haffuer icke heller Fadhren. Hwadh j nu
55 hördt haffuen aff begynnelsen, thet bliffue j idher, Om thet
bliffuer j idher, som j hördt haffuen aff begynnelsen, så skolen
ock j bliffua j Sonenom och Fadhrenom. Och thetta är thet
löffte som han oss loffuat haffuer, ewinnerlighit lijff.

Thetta haffuer iagh scriffuit til idher, om them som förföra
60 idher. Och then smörielse som j haffuen fått aff honom,
bliffuer j idher. Och j behöffuen icke, at någhor lærer idher,
Vthan såsom smörielsen lærer idher om all ting, så är thet
sant och icke lögn. Och som hon haffuer lärdt idher, så
bliffuer j henne. Och nu, kära barn, bliffuer j honom, at
65 när han vppenbarat warder, måghe wij haffua förtröstning,
och icke komma på skam för honom j hans tilkommelse.
Om j weten at han är retferdigh, så skolen j ock thet weta,
at hwar och en som rett gör, han är född aff honom.

Text rad: 44 tidhen; (B. vthgångne aff) gångne j frå. 45 iw. 46 vppå thet
ath; (B. vppenbare) oppenbarlighe. 48 hafuen; (B. them Heligha) then helgha
anda; (B. alt) all ting. 49 (2 g.), 59 till. 49 så som. 50 vtan; så som. 50-51
(B. Och at) Och för then skul ath. 51 al; är icke. 52 vtan; (B. at . . . Christus) Je-
sum wara Christum; Antichristus(!). 53 sonnen; Huar. 54 sonnen; (B. Hwadh)
Thet som; *nu* saknas. 55 haffuen hördt; begynnilsen; (B. bliffue) later bliffua fast;
(B. j) vthi; (B. Om) Om så är ath. 56 bliffuer fast; hafuen; begynnilsen. 56-57
(B. skolen . . . bliffua j) bliffuen och j vthi. 57 sonnenom. 58 lyffte. 60 hafuen;
fååt. 61 (B. behöffuen icke) haffuen icke behooff. 62 så som. 63 sandt; (B. hon)
han. 64 käre. 65 (B. vppenbarat warder) oppenbaras; (B. måghe wij) ath wij thå
måghe. 66 (B. komma på skam) blyias; tilkommilse. 67 retferdugh. 68 huar;
(B. rett gör) gör retferdugheeten.

III. Capittl.

Seer til hurudana kärleek Fadhren haffuer bewijst oss, at
 wij kalles Gudz barn. För then skul kenner intet werlden
 idher, Ty hon kenner intet honom. Mine käreste, Wij äre
 nu Gudz barn, och thet är icke än vppenbart hwadh wij 5
 warda skole. Men thet wete wij, när han bliffuer vppenbar,
 tå wardom wij honom lijke, Ty wij få see honom såsom han
 är. Och hwar och en som haffuer thetta hopp j honom, han
 renar sigh, såsom han ock reen är. Hwar och en som gör
 synd, han gör ock orett, och synd är orett. Och j weten at 10
 han war vppenbarat, på thet han skulle borttagga wåra syn-
 der, och ingen synd är j honom. Hwar och en som bliffuer
 j honom, han syndar icke, Hwar och en som syndar, han
 haffuer icke seedt honom, icke heller kendt honom.

Kära barn, Läter ingen bedragha idher. Then som gör 15
 rett, han är retferdigh, såsom ock han retferdigh är. Then
 ther gör synd, han är aff dieffuulen, Ty dieffuulen syndar aff
 begynnelsen. Och för then skul vppenbaradhes Gudz Son,
 at han skulle nedherslå dieffuulsens gerningar. Hwar och
 en som född är aff Gudhi, han gör icke synd, Ty hans sädh 20
 bliffuer j honom, och han kan icke synda, Ty han är född aff
 Gudhi. Ther på kenner man, huilke Gudz barn, eller huilke
 dieffuulsens barn äro. Hwar och en som icke gör rett, han
 är icke aff Gudhi, Och then som icke elskar sin brodher.

Ty thetta är thet bodhskap som j haffuen hördt aff begyn-

Johan. 13
 Gene. 4.

Text rad: 1 Tridie; Capitel. 2 (B. hurudana) huadh; kerlek; (B. bewijst) giffuit.
 3 kallas. 4 (B. Ty) ty ath; käriste. 4-5 nw ärom wij. 5 (B. än) än nw; oppenbart;
 huadh. 6 skole warda; wetom; oppenbar. 7 like; (B. Ty) ty ath; wi (frfr. få); så
 som. 9 reenar; så som; Huar. 10 (B. orett frfr. och) wrånghetena; (B. synd är
 orett) synden är wrongheet. 11 oppenbarat; vppå thet ath. 12 Huar. 13 houom(!);
 Huar. 14 (B. icke heller) ey heller. 15 later; bedrägha. 16 (B. rett) retferdughe-
 ten; (2 g.) retferdugh; så som. 17 (B. Ty) Ty ath. 18 begynnilsen; oppenba-
 radhes. 19 (B. nedherslå) lossa; Huar. 20 är född; (B. Gudhi) gudh; (B. Ty) ty
 ath. 21 (B. Ty) ty ath. 22 (B. Gudhi) gudh; (B. Ther på) Här vtinnan. 23
 Huar; (B. icke gör rett) gör icke retferdugheten. 24 (B. Gudhi) gudh. 25 Ty
 saknas; Thetta här; (B. thet bodhskap) then bebodhelse; begynnilsen.

första Epistel

nelsen, at wij skole elskas inbyrdes. Jcke såsom Cain, som
war aff them Onda, och sloogh sin brodher jhiäl. Och för
hwars skul sloogh han honom jhiäl? Ty hans gerningar
woro onda, Men hans brodhers gerningar retferdigha. För-
30 undrer icke, mine brödher, om werlden hatar idher, Wij wete
at wij ärom förde jfrå dödhen til liffuet, Ty wij elskom brö-
dherna. Then ther icke elskar brodhren, han bliffuer j
dödhenom, Hwar och en som hatar sin brodher, han är en
5. mandråpare, Och j weten at hwar och en mandråpare haffuer
5. icke ewinnerlighit lijff bliffuandes j sigh.

Then på kennom wij kärleken, at han haffuer låtet sitt
lijff för oss, Och skolom ock wij låta vårt lijff för brödherna.
Then som haffuer thenna werldz godz, och seer sin brodher
wara nödstelt, och sluter sitt hierta til för honom, Huru
40 bliffuer Gudz kärleek j honom? Mijn barn, Elskoms icke
medh ordom eller medh tungonne, vthan medh gerning
och sanning.

Then aff wete wij, at wij ärom aff sanningenne, och kun-
nom stilla vår hierta för honom, at om vårt hierta fördömer
45 oss, tå är Gudh större än vårt hierta, och weet all ting. Mine
käreste, Om vårt hierta fördömer oss icke, tå haffue wij een
förtröstning til Gudh, at wij få aff honom alt thet wij bidhie,
Ty wij hållom hans bodh, och görom thet honom liufft är.

Och thetta är hans bodh, at wij skolom troo på hans Sons
50 Jesu Christi namn, och elska oss inbyrdes, såsom han oss
budhit haffuer. Och then ther håller hans bodh, han bliffuer

Text rad: 26 (B. wij skole) j skolen; (B. Jcke) ey; (B. såsom) så som; som sak-
nas. 27 (B. them) then; oonda; sloo; j hääl. 28 huar; skull; sloo; j hääl; (B. Ty)
För ty ath. 29 oonda; gerninga; (B. retferdigha) woro retferdigha. 30 (B. icke)
intit; (B. mine) käre; (B. om) ath; wetom. 31 (B. jfrå) frå; och til; (B. Ty) ty ath;
(B. brödherna) våra brödher. 32 sin brodher. 33 Huar. 34 huar. 36 (B. på)
vppå; kerleken; (B. låtet) giffuit; sit. 37 lata; wort; (B. brödherna) våra brödher.
38 hafuer; thenne. 39 nödsteltan; sit. 39, 47 till. 40 gndz(!); kerleek; Min. 41
oordom; tungon; vtan; medg(!) (frfr. gerning); gerningenne. 42 j sanningenne.
43 wetom. 43-44 (B. och kennom . . . honom) och bepröffuom vår hierta j hans
åsyn. 45 al. 46 kärreste; haffuom; en. 47 (B. wij bidhie) som wij bedhiandes äro.
48 (B. Ty) för then skull ath. 50 (B. såsom) som; oss (frfr. budhit) saknas.

S. Johannis

j honom, och han j honom. Och ther aff wete wij, at han bliffuer j oss, aff Andanom som han oss giffuit haffuer.

III. Capitel.

Mine käreste, J skolen icke troo hwar och en anda, Vthan pröffuer andanar om the äro aff Gudhi, Ty monge falske Propheter äro vthgångne j werldena, Ther på skolen j kenna Gudz Anda. Hwar och en ande som bekenner, at Jesus Christus är kommen j kötet, han är aff Gudhi. Och hwar och en ande som icke bekenner, at Jesus Christus är kommen j kötet, han är icke aff Gudhi. Och thet är Antichrists ande, aff hwilkom j haffuen hördt, at han skulle komma, Och är nu allaredho j werldenne.

Kära barn, J ären aff Gudhi, och haffuen offuerwunnet them, Ty then som är j idher, han är större än then som är j werldenne. The äro aff werldenne, Therföre tala the aff werldenne, och werlden hörer them. Wij ärom aff Gudhi, Then som kenne Gudh, han hörer oss. Then som icke är aff Gudhi, han hörer oss intet. Ther aff kenne wij sanningennes Anda, och willonnes anda.

Mine käreste, Elskom oss inbyrdes, Ty kärleken är aff Gudhi. Och hwar och en som elskar, han är född aff Gudhi, och kenne Gudh. Then som icke elskar, han kenne icke Gudh, Ty Gudh är kärleken. Ther på är Gudz kärleek til oss vppenbar worden, at Gudh haffuer sendt sin eenda Son j werldena, at wij skolom leffua genom honom. Ther vthi ståår kärleken, Jcke thet wij haffuom elskat Gudh, Men thet

---

Text rad: 52 wetom. 53 (B. Andanom) then anda.

1 Fierdhe. 2 käriste; huar; (B. Vthan) Men. 3 (B. pröffuer) bepröffuer; (B. Ty) ty ath. 4 vtgångne; (B. på) vppå; (B. skolen j) skal man. 5 Huar. 6 kötit; gudh; huar. 8 kötit; gudh; Antichristi. 9 huilkom. 10 (B. allaredho) redho; werlden. 11 offueruunnit. 12 (B. Ty) ty ath; idhir; (B. större) starkare. 13 werlden (frfr. The). 13-14 (B. tala . . . werldenne) tala the om werlden. 16 ken- nom; sanningennas. 18 käriste; för ty; kerleken. 21 (B. Ty) ty ath; kerleken; (B. på) vtinnan; kerlec; (B. til) j. 22 oppenbar; (B. Gudh) han; hafuer; (B sendt) vtsendt. 23 werlden; (B. vthi) vtinnan. 24 står; kerleken; icke.

första Epistel

25 han haffuer elskat oss, och sendt sin Son til een försoning för våra synder.

Mine käreaste, Haffuer Gudh så elskat oss, så skolom ock wij elskas inbyrdes. Jngen haffuer någhon tijdh seedt Gudh. Om wij elskoms inbyrdes, så bliffuer Gudh j oss, och hans
30 kärleek är fulkommen j oss. Ther på kennom wij, at wij bliffuom j honom, och han j oss, at han haffuer giffuit oss aff sinom Anda. Och wij såghom och betyghom, at Fadhren haffuer sendt Sonen, werldenne til en Frelsare. Hwar och en som bekänner, at Jesus är Gudz Son, j honom bliffuer Gudh,
35 och han j Gudhi. Och wij haffue kendt och troodt then kärleek, som Gudh haffuer til oss.

Gudh är kärleken, och then som bliffuer j kärlekenom, han bliffuer j Gudhi, och Gudh j honom. Ther på är kärleken fulkommen medh oss, at wij måghom haffua een förtröstning
40 på Domedagh, Ty såsom han är, så ärom ock wij j thenna werld. Reddhoghe är icke j kärlekenom, vthan fulkommeligh kärleek vthdriffuer reddhoghan, Ty reddhoghen haffuer pino. Men then ther rådhes, han är icke fulkommen j kärlekenom.

Elskom honom, Ty han haffuer först elskat oss. Om nå-
45 ghor sägher, Jagh elskar Gudh, och hatar sin brodher, han är en liughare. Ty then ther icke elskar sin brodher som han seer, Huru kan han elska Gudh som han icke seer? Och thetta bodhet haffue wij aff honom, At then ther elskar Gudh, han skal ock elska sin brodher.

Text rad: 25 (B. sendt) sende. 25, 33 till. 25 en. 27 kärste. 28 elfkas(!). 29 (B. Om) Om så är; (B. så) thå. 30 kerlek; (B. fulkommen) fulkompnat; (B. Ther på) J thet; (B. at) arh(!). 31 hafuer. 32 (B. aff sinom) sin. 33 sonnen; Huar. 35 haffuom; kerlek. 36 (B. til) j. 37 kerleken; kerlekenom. 38 blifuer; (B. Ther på) J thet; kerleken. 39 (B. fulkommen) fulkompnat; en. 40 (B. på) om; (B. Ty) ath; (B. såsom) så som; thenne. 41 Reddoghe; kerlekenom; (B. vthan) men; en fulkommeligh. 42 kerlek; driffuer vth; (B. reddhoghan) reddoghan; (B. Ty) ty ath; (B. reddhoghen) reddoghe; pino medh sigh. 43 *Men* saknas; (B. icke) ey; (B. fulkommen) fulkompnat; kerlekenom. 44 (B. Elskom honom) Wij elskom gudh; (B. Ty) ty ath; (B. Om någhor) Then ther. 46 liughare; För ty. 47 hurw. 48 bodhit; (B. haffue) hoffuom(!). 49 skall.

S. Johannis

V. Capitel.

Hwar och en som troor at Jesus är Christus, han är född aff Gudhi. Och hwar och en som elsker honom som födde, han elsker ock then som födder är aff honom. Ther på wete wij, at wij elskom Gudz barn, när wij elskom Gudh, och hållom hans bodh. Ty thet är kärleken til Gudh, at wij hållom hans bodh, och hans bodh äro icke swår. Ty alt thet som är födt aff Gudhi, thet offuerwinner werldena. Och thenne är seghren som offuerwinner werldena, wår troo. Men hoo är then som offuerwinner werldena, vthan then som troor, at Jesus är Gudz Son?

τ
(Anden är sannin.)
Ther Anden är, ther är ingen skrymtan, men alt är medh honom retsinnigt, sanferdigt, thet han talar, gör, lefuer. Ther Anden icke är, ther är skrymterij och lögn.

(the try äro itt)
Thet är, Ther thet ena är, ther är ock thet andra, Ty Christi blodh, döpelse, och then helghe Ande, betygga och predica Euangelium för werldenne, och j huars och eens samwet som troor, j så måtto, at han kenner och förnimmer, at han genom watn och Andan retferdig och saligh warder, genom Christi blodz förwerff.

Thenne är then som kommer medh watn och blodh, Jesus Christus, Jcke medh watn allena, vthan medh watn och blodh. Och Anden är then som betyggar, at τ Anden är sanningen. Ty tree äro som witna j himmelen, Fadhren, Ordet, och then helghe Ande, och the tree äro itt. Och try äro the som witna på iordenne, Anden, watnet, och blodhet, och the try äro itt. Huar wij nu anamme menniskiors witesbyrd, Gudz witesbyrd är större, Ty thetta är Gudz witesbyrd, som han witenadhe om sin Son, Then ther troor på Gudz Son, han haffuer witesbyrd j sigh sielffuom. Then ther icke troor Gudhi, han gör honom til en liughare, Ty han icke troodde thet witesbyrd, som Gudh witenadhe om sin Son. Och thet är witesbyrdet, at Gudh oss giffuit haffuer thet ewigha lifluet, Och thet lifluet är j hans Son. Then So-

---

Text rad: 1 Femte. 2 HUar; (B. at Jesus är Christus) Jesum wara Christum. 3 huar. 4 (B. på) vtinnan; wetom. 6 (B. Ty . . . Gudh) Thetta är gudz kerlek; hal- lom. 7 icke; swår; (B. Ty) Ty ath. 8 ofuerwinner; werldenena (!); (B. thenne) thetta här. 9 Men saknas. 10 vtan. 13 (B. Jcke) ey; vtan. 14 blod. 15 (B. Ty) Ty ath. 16 oordet; it; (B. try) tree. 17 iordhen; blodhit. 18 tree; it; annamme. 19 witenbyrd (frfr. Gudz); För ty. 20 han saknas; (B. Then) Hoo. 21 (B. wites- byrd) gudz witesbyrd; (B. Then) hoo. 22 (B. gör) haffuer giordt; för ty. 23 på thet witesbyrd. 24—25 Och thet . . . hans Son saknas. 25 Then som; sonnen.

Gloss. rad: 14—15 *anden är san); retsinnogt; sanferdugt; leffuer. 18 * the tree äro (!) it); (B. thet ena) then ene; (B. thet andra) then andre; Chrsti (!); döpilse; motto; förnemer; retferdugh; salugh; wardher; (B. förwerff) forwerffuilse.

första Epistel

nen haffuer, han haffuer liffuet, Then icke haffuer Gudz Son, han haffuer icke liffuet.

Thetta haffuer iagh scriffuit idher, som troon j Gudz Sons namn, På thet j skolen weta, at j haffuen ewinnerlighit
30 lijff, Och på thet j skolen troo j Gudz Sons namn. Och thetta är then förtröstning som wij haffue til honom, at om wij bidhie någhot effter hans wilia, så hörer han oss. Och effter wij wete, at han hörer oss, ehwadh wij bidhie, Så wete wij, at wij the böner haffue, som wij haffuom bidhit aff honom.

35 Hwar nu någhor seer sin brodher synda någhon synd, icke til död, han må bidhia, så skal han giffua them liffuet som synda, icke til död. Thet är een synd til död, För sådana sägher iagh icke, at någhor bidhia skal. All orett är synd, Är ock somligh synd, icke til död.

40 Wij wete, at then aff Gudhi född är, han syndar icke, Vthan then som född är aff Gudhi, han förwarar sigh, Och then Onde kommer icke widh honom. Wij wete, at wij ärom aff Gudhi, och hela werlden är stadd j thet onda. Men wij wete, at Gudz Son är kommen, och haffuer giffuit oss sinne,
45 at wij kennom then Sanna, och ärom j them Sanna, j hans Son Jesu Christo. Thenne är sanner Gudh och thet ewigha liffuet. Kära barn, Wachter idher för affgudharna, Amen.

(synd til död)
Synd til dödhen, är then synd emoot then helgha Anda, aff hwilko sägs Mat. 12 at hon icke förlåtes.

Text rad: 26 lijffuit. 27 lijffuet. 29 på thet ath; ewinnerlighit(!). 30 vppå thet ath. 31 (B. then förtröstning) trösten; wi (frfr. haffue) hafnom(!); (B. til) när. 32 bedhiom; (B. så) thå; efter (frfr. wij). 33 (2 g.) wetom; ehwadh; bedhiom. 34 (B. haffue) haffuom. 35 Huar. 36, 37 (2 g.) till. 36-37 (B. må . . . icke til död) wardher bedhiandes, och honom lijff geffuandes, them som icke synda till död. 37 (B. Thet . . . synd) Aär och *synd. 38 (B. icke . . . skal) ath man icke bidhia skal; (B. orett) wrongheet. 39 Aär; sombligh; *icke* saknas. 40 wetom. 41 vtan; födder; sigh sielffuan. 42 oonde; (B. icke) ey; wetom. 43 heela; oonda. 44 wetom. 45 (B. then Sanna) honom som sanner är; (B. them) then. 46 (B. Thenne) han. 46-47 (B. thet ewigha liffuet) ewinnerlighit lijff. 47 vacter; the affgudhar. Enden på then första Sancti Joannis Epistel. (saknar motsvarighet i B.).

Gloss. rad: 37 * synd till död; till (r. 2); huilko; (B. 12) xij., förlåtes.

S. Johannis then andra Epistel.

Then Äldste. Then vthwalda frwnne och hennes barn,
Thwilken iagh elskar j sanningen. Och icke iagh allena,
vthan ock alle som sanningen kendt haffua, för sanningenne
skul som j oss bliffuer, och medh oss wara skal j ewigheet. 5

Nådth, barmhertigheet, fridh aff Gudh Fadher, och aff
Herranom Jesu Christo, Fadhrens Son, j sanningenne, och
j kärlekenom, ware medh idher.

Jagh är mykit gladh, at iagh haffuer funnet jbland tijn
barn, the ther wandra j sanningenne, Såsom wij bodhet aff 10
Fadhrenom fått haffue. Och nu bedher iagh tigh frw, Jcke
scriffuar iagh tigh såsom itt nytt bodh, vthan thet wij hadhom
aff begynnelsen, at wij skolom elska oss imbyrdes. Och
thetta är kärleken, at wij wandrom effter hans bodh.

Thetta är bodhet som j hördt haffuen aff begynnelsen, at 15
j wandren ther vthi. Ty monge bedraghare äro inkompne j
werldena, the som icke bekenna Jesum Christum kommen
wara j kötet, Thenne är bedragharen och Antichrist. Seer
idher wel före, at wij icke borttapom thet wij arbetat haffuom,
vthan at wij fåam full löön. Hwar och en som offuerträdher 20
och icke bliffuer j Christi lärdom, han haffuer ingen Gudh.
Then ther bliffuer j Christi lärdom, han haffuer bådhe Fadh-
ren och Sonen.

Kommer någhor til idher, och icke haffuer thenna lär-

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Joannis. 2 (B. Then Äldste) Aålderlsmannen(!); frw. 3 huilken. 4 vtan; alla; (B. sanningenne) sanningennes. 5 skull. 5, 30 skull. 5 ewogheet. 6 barmhertugheet; aff (frfr. Herranom) saknas. 7 (B. Fadhrens) sadhrens(!). 8 kerlekenom; ware medh idher saknas. 9 funnit; j bland. 10-11 bodhit fångit haffuom aff fadhrenom. 12 (B. såsom) som; it; vtan; thet som wij. 13 (B. aff) vthaff; begynnilsen; inbyrdes. 14 kerleken. 15 bodhit; (B. aff) vthaff; begynnilsen. 16 (B. vthi) vtinnan; För ty; bedråghare. 18 kötit; bedrågharen; Antichristus. 19 (B. idher wel före) på idher sielfua. 19-20 (B. wij icke... löön) j icke borttappa thet j arbethat haffuen, vtan ath j fån full lön. 20 Huar. 21 (B. ingen) icke. 22 (B. Then) Hoo. 23 sonnen. 24, 29 till.

Gloss. rad: 21 saknas.

(ingen Gudh)
Merck, at vthan troon
på Christum, är all
Gudztiens j hela werl-
denne förlorat.

then andra Epistel

25 domen medh sigh, vndfäär honom icke j hws, och helsar
honom icke heller, Ty then honom helsar, han är deelachtigh
j hans onda gerningar. Jagh haffuer wel mykit at scriffua
idher, wille iagh doch icke medh paper eller bleck, Vthan
iagh hoppas at komma til idher, och munligha tala medh
30 idher, På thet wår glädhe skal wara fulkommen. Helsa tigh
tinne vthwalda systers barn, Amen.

Text rad: 25 vntfär. 26 *heller* saknas; för ty; deelactugh. 27 oonda; wäll.
28 papper. 29 (B. munligha) personligha. 30 (B. wår) idhor; glädhi; (B. wara)
bliffua; (B. fulkommen) fulboordhat. 31 thina. Enden på then andra Sancti
Joannis Epistel (saknar motsvarighet i B.).

S. Johannis then tridie Epistel.

Then Äldste. Them elskeligha Gaio, then iagh elsker j sanningenne. Min elskelighe, Jagh vnskar j all stycker at tigh wel gåår och tu helbregda äst, såsom tinne siäl wel-
gåår. Men iagh wardt mykit gladh, tå brödherna komo och
båro witnesbyrd om tina sanning, såsom tu wandrar j san-
ningenne. Jagh haffuer ingen större frögd än then, at iagh
hörer mijn barn wandra j sanningenne.

Min käreste, Tu gör troligha hwadh som helst tu gör
emoot brödherna, och the fremmanda som om tin kärleek
betyghat haffua in för Församlingen, Och tu haffuer wel
giordt, at tu haffuer them afffoordrat werdeligha för Gudhi.
Ty the äro vthfarne för hans namn skul, och haffua intet
taghet aff Hedhninganar. Så skole wij nu sådana vndfå,
På thet wij sanningennes medhielpare warda måghom.

Jagh haffuer scriffuit Församlingen, Men Diotrephe
som jbland them wil affhållen wara, anammar oss intet.
Therföre, när iagh kommer, wil iagh kungöra hans ger-
ningar som han gör, Och squalrar emoot oss medh ondom
ordom, och låter sigh icke ther med nöya. Sielff anammar
han icke brödherna, och förmenar them som thet göra wilia,
och driffuer them vth aff Församlingen.

Min käreste, Effterfölj icke thet ondt är, vthan thet gott

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Joannis. 2 (B. Then Äldste) Aåldersmannen. 3 önskar. 4 welgåår; helbrögda; (B. äst) är; så som; thine; welgåår. 5 *Men* saknas; wort; brödhrena. 6 witisbyrd; (B. om) till; tw. 7 hafuer; *then at* saknas. 8 ath min. 9 (B. Tu) tw; huadh. 10 brödhrena; jw emoot the fremmande; (B. om) vthaff; kerlek. 11 församlingen; tw; wäll. 12 (B. afffoordrat) foordrat. 13 (B. Ty) för ty; vthfarne; hafua. 14 taghit; (B. aff) vthaff; hedninganar; skolom. 15 på thet ath; (B. medhielpare) tilhielpare. 16 församlingen. 17 will; (B. affhållen wara) föregången haffua; han annammar. 18 will; (B. kungöra) dragha honom till minnes; gerninga. 19 (B. gör) giorde; (B. Och squalrar) squalrandes; (B. emoot) påå; oondom. 20 oordhom; later; medh. 20-21 (B. Sielff . . . wilia) vthan han ey allena icke annammar brödhrena, vthan förmenar androm ath annamma them. 22 vthaff; församlingen. 23 oondt; vtan.

then tridie Epistel

är. Then ther wel gör, han är aff Gudhi, och then ther illa
25 gör, han seer icke Gudh. Demetrius haffuer witnesbyrd aff
hwar man, och aff sielffua sanningenne, Och wij witnom
ock, och j weten, at wårt witnesbyrd sant är. Jagh hadhe
mykit til at scriffua, men iagh wille icke medh bleck och
penna scriffua tigh til. Men iagh hoppas snarligha få see
30 tigh, så wilie wij munligha tala medh hwar annan. Fridh
ware medh tigh. Wenerna helsa tigh. Helsa tu wenerna
hwar widh sitt nampn, Amen.

Text rad: 24 wäll. 25 (B. aff) vthaff. 26 huar; (B. Och) ia. 27 sandt. 28,
29 till. 29 *Men* saknas. 30 welom; mwndeligha; (B. hwar) huan. 32 huar.
Enden på then tridie Sancti Joannis Epistel. (saknar motsvarighet i B.).

Förspråk på then Epistel til the Ebreer.

Här til haffue wij hafft the retta och wissa hoffuudhböcker
j Nyia Testamentet. Men thenna fyra som här effter-
fölia, haffua j förtijdhen hafft itt annat anseende. Och först, 5
at thenna Epistlen til the Ebreer, icke är S. Pauli eller någhors
annars Apostels, bewisas ther medh, at j thet ij. Cap. ståår
så, Thenna läran är aff them som sådant sielffue aff Herranom
hördt haffua, in på oss kommen och bliffuen. Aff hwilko
är klart at han talar ther om Apostlanar, såsom en Läriunge, 10
på hwilken sådana lära jfrå Apostlanar kommen är, til ewen-
tyrs longt effter. Men S. Paulus Galat. j betyghar mechte-
ligha, at han haffuer sitt Euangelium aff ingen menniskio,
icke heller genom några menniskio, vthan aff Gudhi sielffuom.

Ther offuer haffuer hon en hårdan knwt, then man nep- 15
ligha lösa kan, thet är, at hon j thet vj. och x. Capit. twert
förnekar synda bättring effter döpelsen. Och j xij. sägher han,
Esau haffuer sökt synda bättring, och haffuer doch ingen
funnet, hwilket emoot alla Euangelia och S. Pauli Epistler
är. Och ändoch man kan göra ther een glosa på, lydha likwel 20
orden så klart, at sådana glosa gör näpligha fyllest. Thet
synes såsom een Epistel then tilhopa satt är aff mong stycker,
och icke enahanda ordentligha handlar.

Men ehuru om alt thetta är, så är thet jw wisseligha een

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; Epistlen. 1, 3, 6,
11 till. 2 Hebreer. 3 haffuom; *retta och* saknas; huffuudhböckerna. 4 nyia
testamentit; *Men* saknas; thenne; (B. som här effterfölia) här effterföliande. 5
förtidhen. 6 (B. at . . . Ebreer) thenne epistlen till the Hebreer, ath hon; sancti,
någhor. 7 thet bewisas; (B. at j) athi; andra; capitelet; står. 8 (B. aff frfr. Her-
ranom) vthaff. 9 (B. in på) vppå. 10 clart; läryunge. 11 (B. jfrå) frå; apostlana;
euentyrs. 12 långt; Gala.; mecteligha. 14 (B. några) någhon; vtan. 15 näpligha.
16 siette; tiyonde; capitel. 17 döpilsen; tolfte. 18 sögt effter. 19 funnit; hwilkit.
20 (B. ändoch) en doch; en; (B. på) vppå; likwäl. 21 oordhen; clart; *Thet* saknas.
22 en; tillhopa; sett; mångom styckiom. 23 (B. ordentligha) skickeligha. 24 *Men*
saknas; Ee huru; (B. om alt thetta) ther om; iw; en.

Förspråk

- 25 ganska kosteligh Epistel, then om Christi Presterskap mes-
terligha och grundeligha talar vthu Scrifftenne, och thet
gamla Testamentet herligha och rijkeligha vthlegger. Så at
thet klart är, at thet haffuer warit en ganska lärd man,
Apostlanars Läriunge, then aff them mykit lärdt haffuer,
30 och j troonne mykit förfaren warit, och j Scrifftenne wel
öffuat. Och ändoch han icke legger troonnes grundwal, som
han sielffuer sägher j vj. Cap. huilket thet retta Apostla-
embetet är, så bygger han doch herligha ther vppå guld,
silffuer, ädhla stenar, som S. Paulus j. Corint. iij. sägher.
35 Therföre skole wij icke sköta, om han än någhot trää, strå
eller höö, ther jband menger, vthan anamma sådana herligha
läro medh alla wyrdning. Vthan at man icke gör henne
alstings lijka medh the andra Apostoliska Epistler.

- Men hoo henne scriffuit haffuer, är owitterlighit, och wil
40 wel itt skiffte owitterlighit bliffua, ther ligger ock ingen
macht vppå. Wij skole läta oss nöya åt läronne, then ther så
fast j Scrifftenne grundat är, och then ther giffuer itt rett
sett och mått, huru man skal läsa och tractera Scrifftena.

Text rad: 25 (B. kosteligh) lärd mandz; then ther; (B. om) vthaff; prester-
scap. 26 och grundeligha saknas; vthwr; (B. Scrifftenne) scrifftenne (!). 27
gambla testamentit; rikligha; Så saknas. 28 clart. 29 läryunge. 30 och
j troonne mykit förfaren warit saknas; wäl. 31 öffuat war; än doch; tronas.
32 siette; capitlet; hwilkit; apostla embetet. 34 edla. 35 skolom; än saknas. 36
ibland; vtan; annamma. 37 vtan. 38 alsztinges; lika; epistlanar. 39 (B. henne)
then; (B. wil) kan. 40 wäl. 41 mact; skolom; lata; lärone. 42 (B. j) vthwr.
42-43 (B. giffuer . . . mått) ena retta måto geffuer. 43 skall.

Then Epistel til the Ebreer.

Första Capitel.

Foordom taladhe Gudh offta, och j mongahanda mätto
til Fädherna genom Propheterna, på thet yttersta j
these daghar haffuer han talat til oss genom Sonen. Hwilken 5
han satt haffuer til arffuinga offuer all ting, genom huilken
han ock werldena giordt haffuer. Hwilken effter han är
hans herlighheetz sken, och hans wesendes retta belete, och
bäär all ting medh sitt krafftigha ord, och haffuer rensat våra
synder genom sigh sielff, Sitter han på Maiestetzens höghra 10
sidho j höghdenne, Så mykit bättre worden än Änglanar, som
han för them höghre namn erffdt haffuer.

Ty, til hwilken aff Änglanar haffuer han någhon tijdh Psalmo 2
sagdt, Tu äst min Son, j dagh haffuer iagh födt tigh? Och Psalm 89
åter, Jagh skal warda hans Fadher, och han skal warda min Psalm. 97
Son. Och åter, tå han införer then förstfödha j werldena,
sägher han, Och alle Gudz Änglar skola tilbiddhia honom.
Men om Änglanar sägher han, Han gör sina Änglar andar, Psal. 104.
och sina tienare eeldzlogha. Men til Sonen, Gudh tin stool Psalm. 45
warar jfrå ewigheet til ewigheet, tins Rikes spira är een ret- 20
wijs spira. Tu haffuer elskat retferdighetena, och hatat oret-

---

Text rad: Jesus (saknar motsvarighet i B.). 1 Epistlen. 1, 4, 5, 13, 20, 30, 33 till. 1 Hebreer. 3-5 (B. Foordom . . . Sonen) Gudh som j förtidhen ofta och j mångahanda motto taladhe till fädhrena genom propheterna, han haffuer nw j thenne yttersta dagharna talat till oss genom sin son. 5 hwilkin. 6 (B. satt . . . arffuinga) haffuer giordt arffwinga; (B. offuer) till; hwilkin. 7 haffner (!); Huilken; efter. 8 sken; wäsandes; (B. retta) clara; beläte. 9 bär; (B. sitt krafftigha ord) sine kraffts oord. 10 maiestettes; höghre. 11 höghden; (B. bättre worden än) offuergångandes; englanar. 12 mykit höghre; erfft. 13 För ty; hwilkin; englanar; någhontijdt. 14 (B. haffuer iagh födt) födde iach. 15 skall; (B. warda hans Fadher) wara honom en fadher. 15-16 (B. warda min Son) wara mich en son. 16 förstfödda. 17 engla. 18 englanar; englar. 19 eeldzens logha; sonnen. 20 (B. jfrå) frå; (2 g.) ewogheet; (B. tins) titt; (B. een retwijs) retferdighetennes. 21 elskar (!); retferdugheeten; (B. oretferdighetena) wrånghheeten.

til the Ebreer

ferdighetena, Therföre haffuer Gudh, tin Gudh smoordt tigh, medh glädhennes olio meer än tina medhbrödher.

sal. 102. Och tu HERRE grundadhe iordena aff begynnelsen, och
25 himlanar äro tina henders werck. The skola förgåås, men tu skalt bliffua, Och the skola alle förältras såsom itt klädhe, och såsom en klädhnat skalt tu förwandla them, och the warda förwandladhe. Men tu bliffuer then samme, och tijn år haffua ingen enda.

30 Men til hwilken aff Änglanar haffuer han någhon tijdh
sal. 110. sagdt, Sett tigh på mina höghra hand, til tess iagh legger tina fiendar tigh til en fotapal? Äro the icke allesammans tienstandar, vthsende til dienst för theras skul som salighetena erfua skola?

II. Capitel.

Therföre skole wij thes bäter tagha wara på thet oss sagdt är, at wij til ewentyrs icke förderffues, Ty wardt thet ordet fast,
xodi 20. som genom Änglanar talat war, och all offuerträdhelse och
5 olydigheet haffuer fått sijn retta löön, Huru skole wij vndfly, om wij sådana saligheet icke achte? Hwilken, sedhan hon först predicat wardt aff Herranom, är kommen in på oss, aff

---

Text rad: 22 smoort. 23 glädhenes; (B. meer än) offuer; alla thina; (B. medhbrödher) lottbrödher. 24 herre (gemena); (B. grundadhe) funderadhe; iorden; (B. aff) vthaff; begynnelsen. 25 himblanar; (B. tina henders werck) thijn handwerk; (B. skola förgåås) wardha förgående. 26 (B. skalt bliffua) wardher bliffuandes; (B. såsom) som; (B. itt klädhe) en klädhebonat. 27 (B. såsom) så som; (B. en klädhnat) itt klädhe; (B. skalt) skall. 28 thin. 29 år. 30 (B. Men) Nw; huilkin; englanar; någhontijdh. 31 (B. Sett tigh) Sitt; (B. mina höghra hand) min höghre sidho; (B. til tess) så lenge. 32 fiender; (B. tigh . . . fotapal) til en fotapal vnder thina föter; (B. Äro) äro (!); alle sammans. 33 tienisteandar; tieniste; theres; skull. 33-34 (B. salighetena erfua skola) salugheetennes erfuingar äro.

1 Annat. 2 skolom; testa; bättre. 3, 33 till. 3 äwentyrs; (B. förderffues) förflyte; För ty; wart; (B. ordet) talet; fast wordhit. 4 (B. som) thet; englanar; (B. war) wart; (B. offuerträdhelse) offuer trädning. 5 olydogheet; fät; sin; lön; skolom. 6 salugheet; (B. icke achte) försumom; huilken. 6-7 (B. sedhan . . . på oss) som först begynte talat warda aff herranom, och är nw befäst på oss. 7 (B. aff frfr. them) vthaff.

Then Epistlen

them som thet hördt hadhe, och Gudh haffuer giffuit witesbyrd ther til medh tekn, Vnder, och mongahanda kraffter, och medh then helgha Andas vthskiffelse, effter hans wilia. 10

Ty han haffuer icke vndergiffuit Änglomen then tilkommande werldena ther wij om tale. Men en betyghar enestädz, och sägher, Hwadh är menniskian, at tu tencker på honom? Eller menniskionnes Son, at tu söker honom? Tu Psalmo
haffuer en liten tijdh låtet honom offuergiffuin wara aff Äng- 15
lanar. Medh äro och prijs haffuer tu krönt honom, och satt honom offuer tina henders werck. All ting haffuer tu lagdt vnder hans fötter. J thet han nu all ting haffuer honom vnderlagdt, haffuer han intet vndantaghet, thet honom icke vnderlagdt är. Doch see wij icke än nu all ting wara honom 20
vnderlagdt. Men Jesum, som en liten tijdh haffuer offuergiffuin warit aff Änglanar, see wij för dödzens lijdhande skul krönt wara medh äro och prijs, På thet han aff Gudz nådh skulle smaka dödden för alla.

(offuergiffuin)
På Ebreisko lydher thenne Vers så, Tu haffuer offuergiffuit honom en liten tijdh aff Gudhi, Thet är, Tu haffuer förlåtet honom j the tree dagar, tå han leedh, såsom ingen Gudh hadde warit när honom. Ther icke Gudh är, ther är ock ingen ängel eller någhon hielp aff Gudhi, såsom til förenna, tå han gjorde stoor iertekn.

Ty thet höffde honom, för hwilkens skul all ting äro, 25
och genom huilken all ting äro, then ther mong barn til herlighheet fördt hadhe, at han theras saligheetz Höffdinga skulle genom lijdhande fulkommen göra. Effter then som helghar, och the som helgadhe warda, äro alle aff enom. Therföre skemmes han ock icke kalla them brödher, säyan- 30

Text rad: 8-9 (B. och Gudh . . . ther til) genom gudz witesbyrd. 9 teekn; mångahanda; craffter. 10 *medh* saknas; helghe; vthskiffelse; efter. 11 För ty; (B. vndergiffuit Änglomen) englomen vndersatt. 12 werlden; tala; men thet betyghar en stedz en. 13 Hwad. 14 menniskiones. 15 latit; englanar. 16 ära. 17 thine; werk; (B. lagdt) vnderlagdt. 18 föter; (B. thet) thy. 19 vndantaghit. 19-20 (B. thet . . . är) thet han honom icke vnderlagt hafuer. 21 vnderlagda. 21-22 (B. Men . . . Änglanar) men honom som en liten tijdh haffuer offuergiffuin warit aff englanar Jesum, then. 22 (B. lijdhande) lidhile; skull. 23 kröntan; på thet ath; (B. aff) vthaff; nådhe. 24 allo. 25 För ty; skull. 26 hwilkin; mång; (B. til) vthi. 27 (B. fördt hadhe) föra skulle; salugheetz. 28 sku le (!); lidhande; (B. fulkommen) fulkomnadhan. 30 (B. Therföre . . . icke) för hwilka saak han och icke blyies.

Gloss. rad: 15 * offuergiffuin.); Hebreisk; wers; hafuer; (B. honom) honö (!) (ö l. ö? r. 5); förlatit; tre; daghar; (B. hielp aff Gudhi) guddomsens hielp; (B. såsom) såsom (!); (B. iertekn) vnderwerk.

til the Ebreer

Psalm. 22. des, Jagh wil förkunna titt namn minom brödhrom, och
Psalm. 18. mitt j Församlingen prijsa tigh. Och åter, Jagh wil settia
saie 8. mijn tröst til honom. Och åter, Sij, Jagh och barnen som
Gudh migh giffuit haffuer.

35 Effter barnen haffua kött och blodh, är ock han thes
deelachtigh worden, På thet han skulle genom dödhen
nedherleggia honom, som dödhen j wold hadhe, thet är
dieffuulen, Och göra them frij, som j alt sitt leffuerne ge-
nom dödzens reddhogha moste trälar wara, Ty han tagher
40 ingenstädz på sikh Änglanar, vthan Abrahams sädh tagher
han på sikh. Therföre moste han j all stycke wara brödherna
lijk, På thet han skulle wara barmhertigh, och en troghen
öffuerste Prest för Gudhi, at försona folckens synder. Ty
ther aff at han wardt pijnt och frestat, kan han hielpa them
45 som frestas.

(tagher)

Thet är, Han toogh
aldrigh på sikh ängla
natur, vthan mandom,
tå han wardt menni-
skia.

III. Capitel.

Therföre j helighe brödher, som deelachtighe ären vthi then
himmelska kallelsen, achter på Apostlen och öffuersta Pres-
ten, then wij bekenom, Christum Jesum, hwilken troghen
5 är, honom som honom giordt haffuer (såsom ock Moses)
j alt hans hws. Så mykit större äro werd än Moses, som han
haffuer större äro som hwset bygde, än sielffua hwset. Ty
hwart och itt hws bygges aff någhon, men Gudh är then som

Text rad: 31 (B. Jagh . . . namn) Titt namn skall iach förkunna. 32 för-
samlingen; skall iach prijsa tigh; will; sätia. 33 min; (B. barnen) mijn barn; (B.
som) huilken. 34 migh gudh. 35 köt. 36 deelactugh. 37 wåld. 38 (B. sitt)
theras. 39 reddugha; (B. moste trälar wara) till trelldom tillbundne woro. 39-40
(B. tagher . . . sikh) annammar icke någhor stadz. 40 englanar; vtan. 40-41 (B.
tagher . . . sikh) anammar han. 41 brödhrena. 42 liker; barmhertugh. 43 öffuer-
ste; prester; folksens; (B. Ty) För ty. 44 wort; pinter; frestadher.

1 Tridhie. 2 (B. Therföre) THER aff; helghe; deelactughe. 3 kallilsen; acter.
5 (B. giordt) skickat. 6 hwsz; (B. större) meer; (B. äro) prijs. 6-7 (B. som . . .
äro som) såsom större äro haffuer han som. 7 (2 g.) hwsit. 8 huart; hwsz; (B.
aff) vthaff; någhrom; som saknas.

Gloss. rad: 39 (B. tagher) * annammar etc.; (B. toogh aldrigh på sikh) annam-
madhe aldrigh; änglanas natwr; vtan; mandomen; wort.

Then Epistlen

all ting giordt haffuer. Och Moses war troghen j alt hans hws, såsom en tienare, the ting til witnesbyrd som fram- 10
deles yppas skulle. Men Christus såsom en Son, j sitt Hws, huilket Hws wij ärom, om wij annars förtröstningen, och hopsens berömelse, in til endan fast behålle.

Therföre, såsom then helghe Ande sägher, Jdagh, om j få höra hans röst, så förherder icke idhor hierta. Såsom Psalm. 9
skeedde j wredhenne på frestelsedaghen j öknenne, tå idhra fädher frestadhe migh, The bepröffuadhe och sågho mijn werck j fyratiyo år. Therföre wardt iagh wreedh på thetta slechtet, och sadhe, Altijdh fara the wille medh hiertat, men the wiste icke mina wäghar. Så at iagh ock swoor j 20
minne wredhe, The skola icke komma vthi mina roligheet. Seer til, käre brödher, at til ewentyrs vthi någhon idhra icke är itt argt och otroghet hierta, som trädher jfrå leffuande Gudh, Vthan förmaner idher sielffua alla daghar, så lenge thet nempnes, Jdagh, at ingen jbland idher bliffuer förherd 25
genom syndennes bedraghelse.

Ty wij ärom deelachtighe wordne aff Christo, om wij annars trona, som wij begynt haffue, fast behålle in til endan, Emedhan thet sägs, Jdagh, om j få höra hans röst, så för- 30
herder icke idhor hierta, såsom skeedde j wredhenne. Ty somlighe som henne hörde, förtörnadhe honom, Men icke alle som farne woro vthaff Egypten genom Mosen. Men hwilkom war han wreedh j fyratiyo år? War han icke them

---

Text rad: 10 hwsz; såsöm (!). 10, 13, 22 (2 g.), 28 till. 12 (2 g.) hwsz; huil-
kit; en fast förtröstning. 13 berömilse; *fast* saknas. 14 (B. Jdagh) J dagh. 15
förhärder. 16 (B. j frfr. wredhenne) vthi; (B. wredhenne) förtörnilsen; frestilsens
dagh; öknen. 17 fädhra. 18 (B. Therföre) hwarföre; wort. 18-19 (B. wreedh . . .
slechtet) thet slectit ogönstugh. 19 (B. medh) j. 21 (B. minne) mina; wredho.
22 äwentyrs. 23 (B. och otroghet hierta) hierta för otrooheten skull; (B. som
trädher) till ath affträdha; (B. jfrå) frå; leffuandes. 24 dagha. 25 J dagh; (B.
jbland) bland; bliffue; för herdhat (!). 26 syndennas; bedräghelse. 27 deelactughe;
(B. aff) medh. 28 (B. trona . . . behålle) fasteligha behållom hans wäsendes begyn-
nelse. 29 emädhan; (B. thet sägs) som säyes (!); (B. Jdagh) J dagh; förhärder.
30 så som; (B. wredhenne) förtörnilsen; för ty. 31 hördhe; the förtörnadhe; (B.
honom) gudh; (B. Men) doch. 32 Egipto. 33 (B. hwilkom) hwem; (B. wreedh)
ogönstugh; fyratiyo.

til the Ebreer

som syndat hadde? Hwilkas kroppar förföllo j öknenne?
35 Men hwilkom swoor han tå, at the icke skulle komma in j
hans roligheet, vthan them otroghnom? Och wij seem, at
the icke kunde ingå, för otroonne skul.

III. Capitel.

Så lät oss nu fruchta, at wij icke försume thet löffte, som är,
at wij skole ingå j hans roligheet, och at jbland oss icke
någhor tillbaka bliffuer, Ty thet är ock oss förkunnat så wel
5 som them. Men thet halp them intet, at the hörde ordet,
effter the som hörde, satte ther icke troo til. Ty wij som
troom, ingååm j rolighetena, som han sadhe, Såsom iagh
swoor j minne wredhe, The skola icke ingå j mina roligheet.

Och tå the werck fulbordat woro aff werldennes begyn-
10 nelse, sadhe han eenstadz om then siwnde daghen altså,
ene. 2. Och Gudh hwiladhe på siwnde daghen aff all sijn werck.
Och åter nu här, The skola icke ingå j mijn roligheet.

Effter thet är än nu för handenne, at somlighe skola ther
ingå, och the som thet j förstonne bebodhat wardt, äro icke
15 kompne ther til, för otroon skul, Legger han åter en dagh
alm. 95 före, effter så long tijdh, och sägher genom Daud, Jdagh,
såsom sagdt är, Jdagh, om j hören hans röst, så förherder
icke idhor hierta. Ty om Josue hadde kommet them til
roligheet, hadde han ingalunda om en annan dagh sedhan
20 sagdt. Therföre stäär Gudz folcke een roligheet tillbaka.

Text rad: 34 hwilkers; kroppar; förfollo; öknen. 35 (B. hwilkom) hwem;
(B. j) vthi. 36 vtan. 37 (B. otroonne) otrohetena; skull.

1 Fierdhe. 2 SAå; fructa; (B. försume) offuergiffue; lyffte. 3 (B. j) vthi;
ibland. 4 (B. någhor tillbaka bliffuer) finnes någhor tillbaka bliffuen; wäl. 5 (B.
halp them intet) kom them intit till gagn; oordhit. 6, 15, 18, 27, 37 till. 6 för ty.
7 (B. troom) troodt haffuom; (B. ingååm j rolighetena) wij wardom ingångandes
vthi hans roligheet; (B. som) såsom. 8 (B. minne) mina. 9 werk; fulboordhat;
(B. aff werldennes begynnelse) j werldennes scapilse. 10 enstadz; (B. om) vthaff;
(B. altså) såledhes. 11 (B. hwiladhe) haffuer hwilat sigh; (B. aff) vthaff; sin; werk.
13 (B. än nu för handenne) jw så; skola saknas. 14 wart; (B. äro) the äro. 15
(B. otroon) otroheeten; skull. 16 longan; sägher J dagh genom Daud. 17 så som;
(B. Jdagh) J dagh; förhårdher. 18 För ty; kommit. 20 står; folke; en.

Then Epistlen

Ty then som ingången är vthi hans roligheet, han haffuer ock fått hwilo aff sijn werck, såsom Gudh aff sijn.

Så winleggiom oss nu, at wij måghom inkomma vthi thenna roligheten, På thet icke någhor skal falla vthi samma otroos effterdömelse. Ty Gudz ord är leffuande och krafftigt, och skarpere än någhot tweäggiat swerd, och gåår jgenom, til tess thet åtskilier siäl och anda, ock mergh och been, Och är en Domare offuer tanckar och hiertans vpsåat, och för honom är intet creatur osynlighet, Vthan all ting äro blott och vppenbar för hans öghon. Om honom tale wij.

Effter wij nu haffue en stoor öffuersta Prest, Jesum Gudz Son, som j himmelen faren är. Så lät oss hålla bekennelsen, Ty wij haffue icke en öffuersta Prest, som icke kan warkunna sigh offuer vår swagheet, vthan then som frestat är j all ting, lijka som wij, doch vthan synd. Therfore lät oss trösteligha framgå til Nådastolen, at wij måghe få barmhertigheet, och finna nådh, på then tijdh oss hielp behöffues.

V. Capitel.

Förty hwar och en öffuerste Prest, then aff menniskiom vthtags, han warder satt för menniskionar j the ting, som Gudhi på röra, at han skal offra gåffuor och offer för synderna, Then ther kan warkunna sigh offuer them, som få-

---

Text rad: 21 för ty. 21-22 haffuer fåt hwilo aff sin werk, såsom och gudh vthaff sijn. 23 (B. winleggiom oss nu) latom nw winleggia oss. 24 (B. thenna) then; på thet ath; skall. 25 (B. otroos) otrohetennes; effterdömilfe (!); oord; crafftugt. 26 swärd. 27 igenom; thes; siälen; andan. 27-28 (B. ock mergh och been) och ledherna, och merghen. 28 (B. Domare) åtskiliare; (B. offuer) på; hiertans tanckar och vpsåt. 29 (B. intet creatur osynlighet) ingen creatura osynligh; vtan. 30 blotte; oppenbara; (B. för) sör (!); (B. Om) för. 30-31 (B. tale wij) haffuom wij ath tala. 32 haffuom; Jesum Christum. 33 then som; (B. j) in vthi; *Så* saknas; (B. bekennelsen) wedherkennelsen. 34 för ty; haffuom. 35 vtan. 36 (B. lijka som wij) effter lijknise; *doch* saknas; vtan. 37 (B. framgå) framträdha; nådhennas stool; (B. måghe) må; barmhertugheet. 38 nådher; (B. behöffues) betörffues.

1 Femte. 2 För ty; offuerste; prester. 3 (B. vthtags) vptaghes; wardher; satter; (B. för) före. 4 skall. 5 (B. som) ther; fåkunnogha.

til the Ebreer

kunnighe äro och wille fara, effter han är ock sielff belagd
 medh swagheet. Therföre moste han ock, såsom för folcket,
 så ock för sigh sielff offra, för synder, och ingen tagher sigh
 sielff äro, vthan then som ock kallat warder aff Gudhi, lijka
 10 som Aaron.

Så haffuer ock icke Christus giordt sigh sielff herlighan,
 at han skulle warda öffuerste Prest, Vthan then som sadhe
 sal. 2 til honom, Tv äst min Son, J dagh haffuer iagh födt tigh.
 sal. 110 Såsom han ock annorstädz sägher, Tu äst en Prest j ewigh
 15 tijdh, effter Melchisedeks sett. Och haffuer på sins kötz
 daghar offrat böön och åkallan medh starckt roop och tårar,
 til honom som honom frelsa kunde jfrå dödhen, och wardt
 bönhörd, Therföre at han hölt Gudh j wyrdning. Och än
 tå han war Gudz Son, haffuer han doch aff thy han leedh,
 20 lärdt lydhno. Och tå han fulkommen wardt, bleff han allom
 them som honom lydha, een orsaak til ewigh saligheet, kallat
 aff Gudhi en öffuerste Prest, effter Melchisedeks sett.

Ther om wij hadhe wel mykit tala, men thet är swårt,
 effter j ären så oförståndighe. Och j som lenge sedhan skulle
 25 warit Lärare, behöffuen åter, at man lærer idher the första
 bokstaffuanar aff Gudz ord, och at man giffuer idher miölk,

Text rad: 6 efter; sielfuer. 7 (B. Therföre) och för then skull; (B. moste)
 skall; *ock* saknas; folket. 8 (B. så) sammaledhes; synderna. 9 (B. äro) then äran;
 vtan och then som kallat; wardher; lika. 12 offuerste prest warda; vtan. 13, 17,
 21, 30 till. 13 Tu äst (gemena); hafuer. 14 (B. annorstädz) på en annan stadh;
 ewogh. 15 Melchisedeks (!); sätt. 15-16 (B. Och . . . tårar) huilkin på hans kötz
 daghar thå han sina böen och åkallan medh starkt roop och tårar offrat hadhe.
 17 (B. jfrå) frå; wort. 18 (B. Therföre . . . wyrdning) för hans wyrdning skull;
Och saknas. 18-19 (B. än tå) En doch. 19 han gudz son war. 20 lerd; (B.
 lydhno) lydhaugheet; (B. Och . . . wardt) och är fulkomnat worden; bleff.
 21 (B. orsaak) saak; ewogh; salugheet; (B. kallat) benempd. 22 (B. aff) vthaff;
 offuerste; Melchisedeks (!); sätt. 23 (B. Ther . . . tala) Ther wij vthaff mykin
 ting hadhe ath säya; (B. men . . . swårt) the ther swår ära till vth leggia. 24 (B.
 så oförståndighe) swaghe wordne till ath höra. 24-26 (B. Och j . . . miölk) Och
 j som skullen lärare wara, som tidhen tilsägghr (!), behöffue j åter ath wij lära
 idher hwad första bookstaffuena och begyennilsen (!) äro til gudz oord, och ären
 wordne sådana ath j betörfue miölk.

Then Epistlen

och icke stadigh maat. Ty hwem man än nu miölk giffua moste, han är oförfaren j retferdighetennes ord, Ty han är itt barn. Men them som fulkompne äro, tilhörer stadigh maat, the som genom wanan öffuadhe äro j sinnen, til at 30 åtskilia gott och ondt

VI. Capitel.

Therföre wilie wij läta bestå then lärdom, som lydher på begynnelsen til itt Christelighit leffuerne, och tagha thet före, som til fulkomligheten dragher, Jcke på nytt leggiandes grunden til bätring aff dödha gerningar, til trona på Gudh, 5 til döpelsen, til lärdom, til henders pålegning, til the dödhas vpståndelse, och til then ewigha domen. Och thet wilie wij göra, om Gudh annars thet tilstädher.

Ty thet är omöghelighit, at the som en gång vplyste äro, och smakat haffua then himmelska gåffuon, och deelachtighe 10 wordne äro aff then helgha Anda, och smakat haffua thet godha Gudz ord, och then tilkommande werldennes krafft, om the afffalla (och på nytt sigh sielffuom korsz festa Gudz Son, och för spott hålla) at the skola igen förnyias til bätring.

Ty iorden som indricker regnet, som offta kommer på 15 henne, och bär them bequemma örter, som henne bruka,

---

Text rad: 27 stadughan. 27-28 (B. Ty . . . moste) för ty hoo som helst som än nw miölk äter. 28 retferdighetennes; oordhom. 29 (B. tilhörer) them tilhörer; stadugh. 30 (B. genom wanan) wane och; (B. sinnen) theras sinne. 31 oondt.

1 Siete. 2 wiliom; (B. läta bestå) till ryggia lata; (B. then lärdom) thet taal. 3 första begynnelsen. 3, 5, 14, 20, 25, 35, 39, 41, 43 till. 3 (B. itt Christelighit) christna menniskiors. 4 (B. fulkomligheten) fulboordugheten; icke. 5 (B. til frfr. bätring) på; (B. til trona på) eller på trona till. 6 (B. til döpelsen) eller på döpelse; (B. til frfr. lärdom) på; *til* (frfr. henders) saknas; (B. pålegning) vplägning; *til* (frfr. the) saknas. 7 vpståndelse; *til* saknas; ewogha; wiliom. 8 om så annars gudh tilstädher. 9 (B. är omöghelighit) kan icke wara; (B. gång) tijdh. 10 deelactughe. 11 (B. aff) vthaff. 12 oord; (B. tilkommande) tillstundandes; crafft. 13 (B. afffalla) falla. 13-14 parentestecken saknas. 13-14 (B. och . . . bätring) ath the skola igen förnyias till bätring, the ther på nytt sigh sielffuom korsz festa gudz son och för spott haffua. 15 För ty; jorden; (B. indricker) insuper. 16 (B. them . . . som) sådana gräs z som them tienar ther; brwka.

til the Ebreer

hon får welsignelse aff Gudhi. Men then torn och tistel bär,
 hon är odugheligh och närmest förbannelsen, hwilkens endal-
 yckct är, at hon skal brennas. Men wij försee oss, j elskelighe,
 20 til idher thet bätre är, och thet salighetenne närmer är, än-
 doch wij så talom. Ty Gudh är icke oretwijs, at han förgäter
 idhra gerning och arbete j kärlekenom, som j bewisat haffuen
 på hans namn, tå j tienten helghonen, och än nu tienem.
 Men wij begäre, at hwar och en aff idher then samma flijt
 25 bewisar til at hålla hoppet fast alt in til endan, At j icke tröghe
 bliffuen, vthan theras effterföliare, som genom trona och
 longmodigheet få thet arff som vthloffuat är.

Ty när Gudh loffuadhe Abrahe, tå han ingen större hadhe,
 ther han om swäria kunde, swoor han om sigh sielff, och
 30 sadhe, Sannerligha, iagh wil welsigna tigh och föröka tigh.
 Och så, effter han j tolamodh förbijdde, fick han thet som
 vthloffuat war. Men menniskionar swäria om then ther
 större är än the, och them emellan bliffuer en ende på alla
 trättor, om thet stadhfest bliffuer medh en eedh. Men tå
 35 Gudh wille rijkeligha bewisa arffuingomen til löfftet sins
 vpsåätz fastheet, ladhe han ther en eedh vppå, at wij genom
 tw owikeligh ting (j hwilkom omöghelighit är, at Gudh
 liugha skulle) ena starcka tröst haffua skullom, wij som ther
 til flydt haffue, at wij måtte få thet hopp som tilbudhit är,
 40 hwilket wij hålle såsom itt säkert och fast wår siäls ankare,

Text rad: 17 (B. hon) then; får; welsignilse; tiszla. 18 (B. odugheligh)
 odoghse; förbannelsen nemmest; (B. hwilkens) hwes; endalyct. 19 skall; *Men*
 saknas; (B. j elskelighe) doch käre brödher. 20 (B. thet salighetenne närmer är)
 salughetenne nemmare; än doch. 21 För ty; (B. oretwijs) oretferdugh. 22 (B.
 idhra) idhor; (B. j kärlekenom, som j) som j aff kerlekenom annammat och;
 beuisat; hafuen. 23 (B. på hans namn) för hans namn skull; helgonen. 24 (B.
 aff) vthaff; (B. flijt) vmsorg. 25 (B. bewisar) än nw bewisa motte; (B. til at ...
 fast) på thet ath hoppet motte inkomnat (!) warda; *alt* saknas; (B. At j) athi. 26
 vtan; (B. theras effterföliare) them effterföliandes. 27 långmodigheet; fåå; (B.
 thet arff) then arffuodeel. 28 För ty. 29 sielffuan. 30 will; tigh wälsighna.
 31 (B. tolamodh) långmodigheet; *som* saknas. 32 menniskiorna. 33 blifuer; ände.
 34 (B. Men) J huilko ärende. 35 (B. rijkeligha) ymneligha. 35-36 (B. arffuingo-
 men ... fastheet) sitt vpsätz fastheet, them som arffuinga skulle wara till lyfftet.
 37 huilkom; omöghelighit. 38 liwga; starka. 39 flyt; haffuom; mottom; fåå; (B.
 tilbudhit) före satt. 40 huilkit; itt wåra siels fasta ankar sekirt och fast.

Then Epistlen

thet ock ingår in til thet som innan för förloten är, tijt Förelöparen för oss ingången är, Jesus, en öffuerste Prest worden til ewigh tijdh, efter Melchisedeks sett.

VII. Capitel.

Thenne Melchisedek war Konung j Salem, högsta Gudz Prest, then Abrahe mötte, tå han igenkom jfrå then Konunga slacting, och welsignadhe honom, hwilkom ock Abraham gaff tiyend aff all ting. Först vttholkas han, retwissones Konung, Men sedhan är han ock Salems Konung, thet är, fridzens Konung, vthan fadher, vthan modher, vthan slecht, Och haffuer hwarken begynnelse på daghanar, eller enda på liffuet. Men han är lijk worden widh Gudz Son, och bliffuer Prest j ewigheet.

(vttholkas)
Melchisedek, vtthydhes retferdighetennes Konung. Melchi Salem, vtthydhes fridzens Konung, Ty Christus giffuer retferdigheet och fridh, och hans Rike är retferdigheet och fridh för Gudhi genom tro-na. Roma. 1. 5.

Men seer huru stoor then är, som ock Abraham Patriarchen gaff tiyend aff bytet. Men Leui söner, tå the Presterskapet anamma, haffua befalning tagha tiyend aff folcket, thet är, aff sina brödher, efter Laghen, än tå the ock aff Abrahams lender kompne äro. Men then, hwilkens slechte icke reknas jbland them, han toogh tiyend aff Abraham, och welsignadhe honom som löfftet hadhe. Nu nekar thet ingen,

---

Text rad: 41 ingår; (B. förloten) tempelduken; (B. tijt) ther; 42 (B. för) före; *en* saknas; prester. 43 ewogh; Melchisedeks; sätt.

1 Siunde. 2 Melchisedec; en konnung; högste. 3 prester; (B. jfrå) frå; konnunga. 4 slacting; wälsignadhe. 5 tiyonde; (B. aff) vthaff; (B. Först vttholkas han) hwilkin först vthaff vtthydelse heter; (B. retwissones) retferdighetennes. 6 konnung. 6-7 *Men sedhan . . . fridzens Konung* saknas. 7 (3 g.) vtan; slechte. 8-9 (B. Och . . . liffuet) intit begynnelse haffuandes på sina daghar, ey heller hans lijffs enda. 9 (B. Men han) vtan; blifuer. 10 prester; (B. ewigheet) ewogh tijdh. 11 *Men* saknas; Seer vppå; (B. then) thenne här; (B. är) war; (B. som) hwilkom; patriarcha. 12 tiyonde; (B. aff) vthaff; (B. Men) Och sannerligha; presterscapet. 13 annamna (!); (B. haffua befalning) wardher them mact giffuen; tiyonde; (B. aff) vthaff; folkit. 14 (2 g.) (B. aff) vthaff; (B. sina) thetas; (B. än tå) en doch; *ock* saknas. 15 (B. then) han; (B. hwilkens) hwes; slechte. 16 ibland; tiyonde; (B. aff) vthaff. 17 wälsignadhe; lyfftet; (B. hadhe) skeedt war.

Gloss. rad: 5 saknas.

til the Ebreer

at thet som mindre är, tagher welsignelse aff thet som större är.

20 Och här tagha the menniskior tiyend som dödhelighe äro.
 Men ther betygar han, at han leffuer. Och om iagh så säya skal, Leui, som tiyendena pläghar tagha, wardt ock tiyendat j Abraham, Ty han war än tå j sins fadhers lender, tå Melchisedek honom mötte. Är nu fulkomligheet skeedd genom thet
 25 Leuitiska Presterskapet (Ty ther vnder fick folcket Laghen) hwadh behöffde säyas, at en annar Prest vpkomma skulle effter Melchisedeks sett, och icke effter Aarons sett? Ty ther Presterskapet förwandlat warder, ther moste ock Laghen förwandlas. Ty then som thetta sägs om, är aff itt annat
 30 slechte, aff hwilko aldrih någhor skötte Altaret. Ty thet är jw vppenbart, at wår Herre är kommen aff Juda slechte, til hwilkens slechte Moses intet talat haffuer om Presterskapet.

Och är thet än nu klarare, Medhan en annar Prest effter
 35 Melchisedeks sett vpkommer, hwilken icke är giord effter kötzligh bodhordz Lagh, vthan effter oendeligh lijffs krafft, Ty han betyghar, Tu äst en Prest ewinnerligha effter Melchisedeks sett. Ty ther medh skeer, at then förra Lagh affkommer för hennes swagheet och onytto skul (Ty Laghen
 40 kunde intet göra fulkomlighit) och warder itt bättre hopp infördt, genom hwilket wij nalkoms Gudhi.

Text rad: 18 (B. tagher) thet tagher; wälsignelse; (B. aff) vthaff. 20 (B. the . . . äro) the dödheligha menniskior tiyonden. 21 (B. betygar han) then aff witnat är. 22, 45 skall. 22 tiyondene; han wort; tiyondadher. 23 (B. j frfr. Abraham) vthi; för ty; (B. sins) hans; länder; Melchisedec. 24 (B. honom mötte) mötte Abraha. 25 presterscapit; ty folket fick laghen vnder thet. 26 hwad; (B. behöffde) war nw behooff; säyas saknas; prester. 27 Melchisedecs; (2 g.) sätt; för ty. 28 prestascapit; wardher; aff nödhen laghen. 29 för ty; (B. som . . . om) thetta aff säghes; han är; (B. aff frfr. itt) vthaff. 30 slechte; (B. skötte) tiente till; Ty thet saknas. 31 (B. jw) noogh; oppenbart; (B. aff) vthaff; Jude; slechte. 32, 60 till. 32 slechte; (B. talat) sagt; presterscapit. 34 (B. klarare) clarlighare; (B. Medhan) effter nw; prester. 35 Melchisedecs; sätt; hwilkin. 36 budzordz; vtan; efter; oändeligh; craft. 37 Melchisedecs. 38 (B. Ty) ty ath. 39 (B. hennes) thes; skull. 39-40 parentestecken saknas. 39 För ty. 40 (B. kunde . . . fulkomlighit) haffuer ingen ting kommit till fulkommelse. 40-41 (B. och . . . infördt) men hon war en inleding till itt bättre hopp. 41 (B. genom hwilket) medh huilko.

Then Epistlen

Och så mykit meer, at thet icke skeedde vthan eedh, Ty hijne äro vthan eedh Prester wordne, Men thenne medh eedh, genom then som sadhe til honom, HERREN swoor, och thet skal icke ångra honom, Tu äst en Prest ewinnerligha 45 effter Melchisedeks sett. Så mykit bättre Testament haffuer Jesus vthrettat.

Och hijne äro monge Prester wordne, therföre at dödhen lät them icke bliffua. Men thenne, effter han bliffuer ewinnerligha, haffuer itt oförgengelighit Presterskap. Hwarföre 50 han ock kan ewinnerligha saligha göra them som genom honom komma til Gudh, och leffuer altijdh, och bedher altijdh för them.

Ty en sådana öffuersta Prest höffdes oss haffua, then ther heligh wore, oskyligh, obesmittat, skild jfrå syndare, och 55 höghre än himmelen, Hwilken icke dagligha behöfde såsom the andre öffuerste Prester, först för sina eghna synder offra, och sedhan för folckens synder, Ty han gjorde thet ena reso, tå han sigh sielff offradhe. Ty Laghen setter menniskior til öffuersta Prester som swagheet haffua. Men eedzens ord, 60 som effter Laghen sagdt är, thet setter Sonen ewigh och fulkomligh.

Roma. 8.

Text rad: 42 (B. thet . . . eedh) en eedh sworn är; Ty saknas. 43 (B. hijne) The andre; (B. äro) woro; vtan. 44 (B. genom then) om honom; Herren (gemena). 45 (B. ewinnerligha) j ewogh tijdh. 46 Melchisedeks; testamente; (B. haffuer) hadhe. 47 (B. vthrettat) vthloffuat. 48 (B. hijne) the andre; (B. äro) woro; månghe. 49 (B. lät them icke) förtoogh them ath; bliffuer then samme; (B. ewinnerligha) till ewogh tijdh. 50 haffuer han; it; (B. Hwarföre) ther aff. 51 salugh. 52-53 (B. och leffuer . . . för them) altijdh leffuandes, på thet han skall fördagtinga oss. 54 öffuerstaprest; höffde; ath haffua. 55 hälugh; oskyligh; (B. skild) fråskild; (B. jfrå) frå. 56 höghre worden; huilkom; dagligha; så som. 57 andra; öffuersta. 58 folkfens (!); (B. Ty) för ty. 59 sätia. 60 offuerstaprester; oord. 61 (B. effter . . . är) öffuer laghen war. 61-62 (B. thet . . . fulkomligh) thet gör sonnen ewinnetligha (!) fulkomligh.

VIII. Capitel.

Men summan aff thet wij tale, är thetta. Wij haffuom en sådana öffuersta Prest, som sitter på höghra handen på Maiestetzens stool j himmelen, och är en Skaffare offuer the heligha håffuor, och offuer thet sanskylligha Tabernaklet, huilket Gudh vpreest haffuer, och ingen menniskia. Ty hwar och en öffuerste Prest warder skickat til at offra gåffuor och offer, Therföre är thet aff nödhén, at thenne ock någhot haffuer thet han offra skal. Hwar han nu wore på iordenne, så wore han icke Prest, ther Prester äro, the ther effter Laghen offra gåffuor, hwilke tiena efftersynenne och skugganom til the himmelska ting, såsom Mosi aff Gudhi swarat wardt, tå han skulle fulkompna Tabernaklet, See til (sadhe han) at tu gör alt effter then efftersyyn som tigh wijst är på berghet.

Exodi. 25.
Acto. 7.

Jerem. 31.

Men nu haffuer han fått itt bättre embete, såsom han eens bättre Testamentz Midlare är, thet ock på bättre löffte satt är. Ty om thet första hadhe warit ostraffelighit, hadhe ingalunda wordet sökt rwm til itt annat, Ty han straffar them, och sägher, Sij, the daghar skola komma (sägher HERREN) at iagh

Text rad: 1 Ottonde. 2 (B. aff) vthaff; (B. wij tale) sagt är; ath wij haffuom. 3 öffuerstaprest; (B. sitter) besitiandes är; höghre; (B. handen) sidhon. 3-4 (B. på Maiestetzens stool) maiestatennes stools. 4 är saknas; (B. Skaffare) tienare. 4-5 (B. the heligha håffuor) thet * Helgha. 5 sanskyllugha; tabernaculet; hwilkit. 6 (B. ingen) icke; huar. 7 offuersteprest; (B. skickat) vpsetter. 8 (B. Therföre) ther medh; (B. thenne) han; (B. ock) iw. 9, 21, 35 skall. 9 Huar; iorden. 10 såå; (B. icke) ingen; ther som prester äro. 11 huilke; sannerligha tiäna. 11-12 (B. efftersynenne . . . ting) för en efftersyn, och en skugga för thet himmelska wäsendit. 12 så som. 13 wort; tabernaculet; Se. 13, 19 till. 14 eftersyn. 15 berghit. 16 fät; it; så mykit bättre; ämbete; (B. såsom) som; (B. eens) itt. 17 (B. på) vppå; lyffte. 18 För ty; (B. warit ostraffelighit) sådant warit ath thet vthi intit straffas kunde; thå ingalunda. 19 (B. wordet sökt) efftersökt wordit; (B. rwm) ath rwm finnas skulle; it. 20 dagha; (B. skola komma) warda kommande; herren (gemena).

Gloss. rad: 4-5 (saknas i B.) * helgha etc.) Här tags thet oordhit Thet helgha, för itt rwm j tabernaculit, thet på latina kalladhes Sanctum, Thet helghasta heet it annat rwm ther offuerste presten allena ingick, och ingen annan, på latina Sanctum-sanctorum.

Then Epistlen

skal fulkompna offuer Jsraels hws och Juda hws itt nytt Testament, Jcke effter thet Testamentet, som iagh theras fädher giorde, på then dagh, tå iagh toogh them widh theras hand, at vthföra them aff Egyptj land, Effter the bleffuo icke ståndande j mitt Testament, så haffuer iagh ock giffuit 25 them vthu mitt sinne, sägher HERREN.

Ty thetta är thet Testament, som iagh wil göra Jsraels huse effter thessa daghar, sägher HERREN, Jagh wil giffua mijn Lagh vthi theras sinne, och vthi theras hierta wil iagh scriffua them, Och iagh wil wara theras Gudh, och the skola 30 wara mitt folck. Och skal ingen lära sin nästa, eller sin broder, och säya, Kenn HERRAN, Ty the skola alle kenna migh, jfrå then minsta jbland them, och til then största. Ty iagh warder förblidkat offuer theras oretferdigheter och theras synder, och theras ondsko skal iagh icke meer jhogh- 35 komma. J thet han sägher, Jtt nytt, föräldradhe han thet första, Thet nu äldrogt och gammalt är, thet är hardt widh endan.

IX. Capitel.

Hadhe ock wel thet första sina retter och Gudztienst och vthwertes heligheet. Ty thet fremre Tabernaklet war ther vpsatt, vthi hwilko woro Liwsastakanar och Boordet, och Skodhobrödhen, Och thetta kalladhes thet Helgha. Men 5

Text rad: 21 iuda; it. 22 icke; (B. Testamentet) tistamentit (!). 23 fädhra. 24 (B. vthföra) vthledde (!); vth aff; Egipti. 25 stöndande; (B. j) vthi; mit; testamente. 26 vthw; herren (gemena). 27 testamentit; will. 28 (B. thessa) the; (sägher herren) (gemena); will; geffua. 29 min; will. 30 (B. theras Gudh) them en gudh. 31 (B. mitt folck) migh itt folk; (B. skal ingen) the skola icke; huar sin nästa; eller naghon. 32 brodher; Kend; herran (gemena); för ty; alla (i kustoden). 33 (B. jfrå) frå; j bland; (B. största) forsta. 34 för ty; förblidkat warder; (B. offuer) vthöfuer; oretferdugheet. 35 (B. ondsko) wrängheet; (B. meer) lenger; (B. jhoghkomma) minnas. 36 Jt. 37 (B. äldrogt) föräldras; (B. gammalt) framledhit; hart. 37-38 (B. widh endan) ther widh ath thet skall förgåås.

1 Niyondhe. 2 wäll. 2-3 (B. sina . . . heligheet) gudz dyrkans retferdning, och werdzlighit hälogt. 3-4 (B. fremre . . . vpsatt) war giordt it tabarnakel först. 4 huilkit; liusastakanar; boordhit. 5 (B. Skodhobrödhen) the framlagda brödh; (B. Och thetta) huilkin part som.

til the Ebreer

baak then andra Förloten war thet Tabernaklet, som man kalladhe thet Alrahelghasta, huilket hadhe thet gyllene Rökelsekaret, och Testamentzens Arck, på alla sidhor beslaghen medh guld, vthi hwilko war thet gyllene Embar, ther
 10 thet himmelsbrödheth vthi war, och Aarons staff som blomstras hadhe, och Testamentzens Tafflor, Men ther offuan vppå woro herlighetennes Cherubim, som offuerskygde Nådastolen, aff hwilken stycker på thenna tijdh icke besynnerligha är säyandes.

Leuit. 16.   Tå nu thetta så bereedt war, gingo Presterna altijdh in j thet fremre Tabernaklet, och vthrettadhe Gudztiensten. Men vthi thet andra, gick allena then öfferste Presten, en tijdh om året, icke vthan blodh, then han offradhe för sina eghna och för folckens synder, ther then helghe Ande med betydde,
 20 at helighetennes wägh än tå icke vppenbar war, medhan thet första Tabernaklet stoodh. Hwilket war een lijknelse j then tijdhen, j hwilkom gåffuor och offer offradhes, och kunde icke göra honom fulkommen effter samwetet som then Gudztiensten gjorde, allenast medh maat och dryck, och monga-
 25 handa twagning och vthwertes heligheet som pålagda woro, in til bätringennes tijdh.

Men Christus är kommen, at han skal wara öfferste Prester til thet tilkommande godha, genom itt större och ful-

---

Text rad: 6 (B. Förloten) tempelduken; tabernakell. 7 (B. thet Alrahelghasta) Aldrahelgest; huilkit ther; rökilse karet. 8 testamentsens; ark. 9 huilko; (B. thet) it. 10 (B. thet himmelsbrödheth) himmelska drödhit (!); (B. staff) rijs; blomstrat. 12 Cherubin; (B. som offuerskygde) förskylandes. 13 (B. aff) vthaff; huilkom; (B. stycker . . . besynnerligha) på thenne tijdh icke serdeles aff huario. 14 säyandes år (!). 15 (B. j) vthi. 16 (B. fremre) första; tabernaculet; (B. vthrettadhe) fulboordadhe; gudz tienste; *Men* saknas. 17 presten in. 18 och doch icke; vtan. 18-19 (B. sina . . . synder) sigh sielff och för folksens fäkunnogheter. 19 andhe; medh; (B. betydde) tydde. 20 ath än thå icke oppenbar war helighetennes wägh; mädhan. 21 tabernaculum; (B. stoodh) beständandes bleeff; huilkit; en; lijknelse; (B. j) widh. 21-22 then tidhen som thå lopp. 22 huilkom; offer och gåffuor; ofradhes. 22-24 (B. och kunde . . . gjorde) the ther icke kunde sin dyrkare fulkomligha göra j samwetit. 24 (B. medh) j; dryk; mångahanda. 25 (B. vthwertes heligheet) kötzens retferdningar. 26, 28, 35, 38, 67, 71 till. 26 (B. bätringennes) rettilsens. 27-28 (B. är kommen . . . godha) then öfferste presten till thet tilkommande godha är framgången.

Then Epistel

komlighare Tabernakel, thet medh hender icke giordt är, thet är, thet icke så bygd är, Jcke heller genom bockablodh 30
 eller kalffuablodh, vthan han är genom sitt eghit blodh ena
 reso ingången vthi thet Helgha, och haffuer funnet een
 ewigh förlosning.

Ty haffuer oxabloodh, och bockabloodh, och strödd aska
 aff koonne helghat the orena, til kötzligh reenheet, huru 35
 mykit meer skal Christi blodh, som haffuer sigh sielff obe-
 smittat genom then helgha Anda Gudhi offrat, rena vårt
 samwet aff the dödha gerningar, til at tiena leffuandes Gudh.

Therföre är han ock nya Testamentzens Medhlarer, På
 thet the som kalladhe äro, skulle få thes ewigha arffzens 40
 löffte, j thy, at hans död gick ther emellan, til förlosning jfrå
 the offuerträdhelse, som vnder thet förre Testamentet woro.
 Ty hwar itt Testament är, moste ock hans död medh wara,
 som Testamentet gjorde. Ty Testamentet bliffuer gilt genom 45
 dödhen, annars haffuer thet än nu ingen macht, så lenge han
 leffuer, som Testamentet gjorde. Therföre war ock icke thet
 första stichtat vthan blodh. Ty tå Moses alla folckena före- Exodi 24.
 giffuit hadhe hwart och itt bodhord effter Laghen, toogh han
 kalffuabloodh och bockabloodh medh watn, och purpur vll,
 och Hysop, och bestenckte bokena och alt folcket, och sadhe, 50
 Thetta är Testamentzens blodh, thet Gudh haffuer idher
 budhit. Och teslikes Tabernaklet, och all kärille ther Gudz

Text rad: 30 (B. icke så bygd är) aff thenne bygning icke är; (B. Jcke) och ey; bokkabloodh. 31 kalffuabloodh; vtan; bloodh. 32 funnit; en. 33 ewogh; (B. förlosning) återlösning. 34 oxabloodh. 35 (B. koonne) ene koo; (B. helghat the orena) reengjordt them ther besmittadhe woro. 36-37 (B. skal . . . , rena) Christi blodh som sigh sielffuan haffuer obesmitadhan (!) genom then helgha anda gudhi offrat, haffuer reentgiordt. 37 vår. 38 gerninga; gudh. 39 nyie; midlare. 39-40 på thet ath. 40 (B. kalladhe) vt kalladhe; (B. thes ewigha arffzens) then ewogha arffdelens. 41 lyffte; (B. förlosning) återlösning; (B. jfrå) aff. 42 offuerträdilse; testamentit. 43 För ty; huar. 44 testamentit (!) (frfr. gjorde); testamentit (frfr. bliffuer). 44-45 (B. gilt genom dödhen) gilt hållet effter the dödha. 45 (B. annars) och; thet saknas; (B. än nu) iw; mact. 46 testamentit; (B. Therföre) ther aff. 46-47 thet första icke. 47 (B. stichtat) framgiordt; vtan; blod; alla saknas; folckena; föregifuit. 48 huart; it; budhoord. 49 boka-bloodh. 50 Hisop; bestencte; boken; folkit. 51 testamentsens. 52 tabernaculet; (B. och) ach (!) (i kustoden); (B. kärille) kaar.

til the Ebreer

55 tienst pläghade medh göras, bestenckte han sammalunda med blodh. Och warda mest all ting effter Laghen reen giord j blodh, och vthan blodz vthgiutelse skeer ingen för-
lätelse.

Så är nu aff nödden, at the himmelska tings efftersyner skola medh sådant renat warda. Men the himmelska tingen 60
moste bättre offer haffua än thessa woro. Ty Christus är icke ingången j thet Helgha, som medh hender giordt är (hwilket är een efftersyyn til thet sanskylligha) uthan in vthi sielffua himmelen, På thet han skal nu wara j Gudz åsyyn för oss. Jcke at han skal offta offra sigh, såsom öffuerste Presten gick hwart 65
åår in vthi thet Helgha medh annars blodh, ellies moste han skolet offta lijdh aff werldennes begynnelse. Men nu på werldennes endalyckt, är han en gång vppenbarat genom sitt eghit offer, til at borttagha syndena.

1. Petri 3. Och såsom menniskiomen är förelagdt en gång döo, men
70 sedhan domen, Så är ock Christus ena reso offrat, til at borttagha mongs manz synder. Men en annan gång skal han låta see sigh vthan synd, them som honom wenta til saligheet.

Text rad: 53 tieniste; pläghadhe; bestencte. 54-55 (B. Och . . . giord) Och mest all ting effter laghen reengöras. 55 vtan; (B. blodz vthgiutelse) blodh; förlatelse. 57 tinges. 58 (B. renat) reengiort; the sielffua himmelska. 59 (B. moste . . . woro) motte medh bättre offer reengöras; för ty. 60 (B. j) vthi. 60-61 parentestecken saknas. 60 (B. hwilket) huilkit som. 61 en; efftersyn; sanskylligha; vtan. 62 skall; (B. wara . . . åsyyn) framgå in för gudz ansicte. 63 icke; ofta; så som; offuerste. 64 huart. 64-65 (B. ellies . . . begynnelse) (annars moste han haffua skulet offta lidhit aff werldennes begynnelse). 66 endalyct. 66-67 (B. är . . . syndena) haffuer han ena reso framgångit offrandes sigh sielffuan till syndernes borttaghelse. 68 så som; (B. förelagdt) på kommit; (B. en gång döo) ath the en tijdh skola döo; (B. men) och. 69 sidhan. 69-70 (B. til . . . synder) på thet han mången mandz synder skulle borttagha. 70 (B. en annan gång) på en annor reso. 70-71 (B. skal . . . sigh) wardher han sigh see latandes. 71 synde; (B. wenta) förbijdh. 72 salugheet.

Then Epistel

X. Capitel.

Ty Laghen haffuer skuggan aff thet tilkommande godha, och icke sielffua warelsen. Ärligha moste man offra altijdh enahanda offer, och kan icke göra them fulborda som thet offra. Annars hadhe thet återwendt offras, effter the som så offra, 5 hadhe sedhan intet samwet haft aff synder, när the hadhe ena reso warit rene giorde. Vthan ther medh skeer een åminnelse på synderna hwart år, Ty omöghelighit är, genom oxablodh och bockablodh borttagga synder.

Therföre tå han kommer j werldena, sägher han, Offer och gåffuor haffuer tu icke welet, Men kroppen haffuer tu migh bereedt. Brenneoffer och syndoffer behagha tigh icke. Tå sadhe iagh, Sij, Jagh kommer, J bokenne är scriffuit om migh, at iagh skal göra tin wilia o Gudh. Tilförenna tå han sadhe, Offer och gåffuor, brenneoffer och syndoffer haffuer 15 tu icke welet, icke behagha the tigh heller (hwilken effter Laghen offras) Tå sadhe han, Sij, Jagh kommer til at göra o Gudh tin wilia. Ther tagher han thet första bort, at han thet andra insettia skal, J hwilkom wilia wij helghade ärom ena reso, genom Jesu Christi krops offer. 20

Och hwar och en Prest är insatt, at han daghliga skal sköta Gudztiensten, och offta offra enahanda offer, huiken aldrih kunna borttagga synder. Men thenne, tå han hadhe

---

Text rad: 1 Tiyonde. 2-4 (B. Ty Laghen . . . thet offra) FOör ty laghen som haffuer skuggan aff thet tilkommande godha, och icke sielffua warilsen, ther altijdh enahanda offer är som iw huart år ofras kan aldrih göra them fulboorda som ther till gånga. 5 ath offras; (B. offra) offradhe. 6 sidhan; syndernar. 7 rena; vtan; skeer ther medh. 8 åminnilse; huart; omöghelighit. 9 oxablod; borttaggas; synderna. 10 (B. kommer) wardher kommande; (B j) till. 11 gåffuor; (2 g.) hafuer; wiliet; (B. kroppen) en lecamen. 12 synda offer; (B. behagha tigh icke) haffuer tu icke wiliet annammat. 13 (B. J) Uthi; (B. bokenne) bokennes begynnelse. 14, 72, 73 skall. 15 och brenneoffer; syndaoffer. 16 wiliet; (B. icke behagha . . . heller) icke heller annammat. 16-17 parentestecken saknas. 16 huilken. 17-18 Sy gudh iach kommer, till ath göra thin wilia. 17, 36, 38, 75 till. 18 (B. at) på thet. 19 insetia; (B. J) vthi; huilkom. 20 wårs herres Jesu Christi; (B. krops) lecammens. 21 huar. 21-22 (B. är insatt . . . offer) är huar dagh j gudz dyrkelse och offta offrar enahanda offer. 22 (B. huiken) thet doch. 23 (B. kunna) kan; synderna.

til the Ebreer

Psal. 110. offerat itt offer för synderna, thet ewinnerligha geller, sitter han på Gudz höghra hand och wenter nu, til tess hans owener lagde warda, honom til en fotapal. Ty medh itt offer haffuer han ewinnerligha fulkompnat them som helighe warda.

Jerem. 31. Thet betyghar oss ock then helghe Ande, Ty tå han til förenna sagdt hadhe, Thet är thet Testamentet som iagh them göra wil effter the daghar, sägher HERREN, Jagh wil giffua mijn Lagh j theras hierta, och j theras sinne wil iagh scriffua them, Och theras synder och oretferdigheet wil iagh icke meer jhoghkomma. Ther nu sådana förlåtelse är, ther 35 är icke meer offer för synder.

Effter wij nu haffue, käre brödher, frijheet, til at ingå vthi thet Helgha genom Jesu blodh, hwilken han oss bereedt haffuer, til en ny och leffuandē wegh genom Förloten, thet är, genom sitt kött, och haffuom en öffuersta Prest offuer 40 Gudz Hws. Så lät oss framgå medh itt sanskylligt hierta, vthi een fulkomligh troo, bestenckte j hiertan jfrå itt ondt samwet, och twagne om kroppen medh reent watn. Och lät oss hålla hopsens bekenelse owickligha, Ty han är trofast som thet loffuat haffuer. Och lät oss achta på oss inbyrdes, 45 til at vpweckia til kärleek och godha gerningar, icke offuer-giffuandes wår Församling, såsom somlighe för sedh haffua, Vthan förmaner idher inbyrdes, och thet thes meer, at j seen huru daghen nalkas.

Text rad: 25 höghre; (B. hand) sidho; (B. och wenter nu) forbidhandes ytermera; thes. 26 lagda; (B. honom . . . fotapal) för en fotapal vnder hans föter; (B. Ty) för ty ath; it. 27 (B. fulkompnat) fulkomnadha giordt. 27-28 (B. helighe warda) helghas. 30 testamentit. 31 will (frfr. effter); (sägher herren) (gemena). 32 geffua; min; (B. j frfr. theras hierta) in vthi; (B. j frfr. theras sinne) vthi; will. 33 oretferdigheet. 34 (B. jhoghkomma) läggia på sinnet; förlatelse. 35 sinderna. 36 haffuom. 37 (B. hwilken) then. 38 wägh; (B. Förloten) tempelduken. 39 (B. sitt) hans; kööt; (B. öffuersta) stoor; (B. offuer) vthöffuer. 40 *Så* saknas; (B. framgå) gå fram; (B. sanskylligt) sandt. 41 en; fulkommeligh; bestencte; hiertat; (B. jfrå) frå; it; oondt. 42 twaghne; croppen; itt reent. 43 holla. 44 acta; (B. oss inbyrdes) huar annan. 45 (B. til kärleek) kerleken; offuergeffuandes. 46 församblig (!); så som; somblighe (!); sidh. 47 vthanförmaner (!); (B. thes meer) testameer. 48 (B. huru) ath.

Then Epistel

Ty om wij sielffwiliandes syndom sedhan wij förstätt
 haffue sanningen, tå ståår oss intet offer igen för synderna, 50
 vthan een förskreckeligh domsens förbijdhelse, och eeldzens
 nijt, som mootståndarenar förtära skal. Hoo som bryter
 Mosi Lagh, han moste döo vthan barmhertigheet effter tw Deute. 17
 eller try witne. Huru mykit större nepst (menen j) förtienar
 then, som Gudz Son förtrampar, och Testamentzens blodh, 55
 såsom oreent achtar, genom hwilket han helghat är, och
 försmädher nådhennes Anda? Ty wij kennom then som
 sadhe, Hemden är mijn, Jagh skal wedhergellat, sägher Deute. 32
 HERREN. Och åter, HERREN skal döma sitt folck. Thet är
 gräselighit falla vthi leffuande Gudz hender. 60

Men kommer jhogh the framledhna daghar, j hwilkom j
 vplyste woren, och stodhen en stoor törning j bedröffuelsen,
 tå j endeels sielffue genom hädhelse och bedröffuelse itt
 widhunder worden, och endeels tå j selskap hadhen medh
 them som thet så gåår. Ty j haffuen deelachtighe warit aff 65
 the bedröffuelse som aff minom boyom gingo, och medh
 frögd lijdhit idhra äghodelars försköffling, wetandes at j när
 idher sielffua bätre och bliffuande äghodelar haffuen j him-
 melen. Så kaster icke nu bort idhra tröst, som een stoor löön
 haffuer. Ty tolamodet är idher behooff, På thet j måghen 70
 göra Gudz wilia, och få thet som loffuat är. Ty än nu en Abac. 2.

Text rad: 49 För ty; förståndit. 50 hafuom; sanningena; står; (B. för) före.
 51 vtan; en; (B. domsens) fördömsens; förbidhelse. 52 (B. nijt) swårheet; (B. moot-
 ståndarenar) the geenstrewugha; (B. Hoo som) Hoo ther; (B. bryter) föreactar.
 53 *vthan barmhertigheet* saknas. 54 mene. 54-55 (B. förtienar then) warder han
 medh plåghat. 55 (B. som) then; (B. förtrampar) nedherträdher. 56 så som;
 actar; huilkit; (B. helghat är) haffuer helghat warit. 57 nadhennas. 58 Hempden;
 min. 59 (2 g.) herren (gemena); han skal; folk. 60 gräszelighit; leffuandes. 61
Men saknas; (B. kommer jhogh) Förtencker på; huilkom. 62 (B. bedröffuelsen)
 twängen. 63 en deels; *sielffue* saknas; (B. genom) till; hädhilse; bedröffuelse.
 63-64 (B. itt widhunder worden) för itt widhunder allom vtsatte woren. 64 en
 deels; selscap. 65 (B. thet så gåår) medh sådana handel vmgingo; deelactughe.
 66 bedröffuelse. 67 (B. lijdhit) taghit; äghodelas; (B. försköffling) sköffling. 67-
 68 (B. wetandes . . . sielffua) så som the ther weta j idher sielff ath j. 69 (B. som)
 then; (B. een stoor löön) en stoor lööns förgellilse. 70 för ty; tolamodhit; på thet
 ath. 70-71 (B. j måghen . . . är) när j haffue fulboordhat gudz wilia, måghen
 vntfånga thet loffuat är. 71 för ty. 71-72 (B. en liten) litit wetta.

til the Ebreer

liten tijdh, så kommer then som komma skal, och fördröyer icke. Men then retferdighe skal leffua aff troon. Och hwilken sikh vndandragher, han skal icke behagha minne siäl.
75 Men wij ärom icke the som oss vndandraghe til förtapelse, vthan aff them som troo, och frelsa siälena.

(vndandragher)
Then som icke ståår manligha, vthan wijker bortt, och dragher sikh vndan.

XI. Capitel.

Men troon är een wiss förlåtelse på thet som man hoppas, och intet twiffa om thet man icke seer. Genom henne haffua the gamle fått witesbyrd.

5 Genom trona besinnom wij, at werlden är fulbordat genom Gudz ord, så at alt thet man seer, är wordet aff intet.

Gene. 4. Genom trona offradhe Abel Gudhi större offer än Cain, medh hwilko han fick witesbyrd, at han war retferdigh, tå Gudh gaff om hans gåffuor witesbyrd, Och genom henne
10 talar han än nu, ändoch han dödh är.

Gene. 5. Genom trona wardt Enoch borttagghen, så at han icke skulle see dödden, och fanz intet, therföre at Gudh borttogh honom, Ty förr än han borttagghen war, hadhe han fått witesbyrd, at han tecktes Gudhi. Ty vthan trona är omöghe-
15 lighit teckias Gudhi, Ty then til Gudh komma wil, han moste troo at Gudh är, och at han lönar them som sökia honom.

Text rad: 72 (B. så kommer then) och then warder kommande. 72-73 (B. fördröyer icke) skall icke dröyat. 73 retferdughe; (B. aff) vthaff. 73-74 (B. Och . . . siäl) och om han sikh vndandragher skal mitt sinne intit behagh haffua j honom. 75 vndandragha; förtapelse. 76 vtan; (B. aff . . . siälena) till sielenas behollise.

1 Elloffte. 2 *Men* saknas; en; förlatelse; (B. man hoppas) hoppande är. 3 (B. och . . . seer) en wiss rettilse till thet som icke synes. 4 gamble; fångit. 5 fulboordhat. 6 oord; (B. så . . . intet) ath the synligha ting wordo vthaff them som osynligh äro. 7 (B. större) yppare. 8 huilko; rettferdugh. 9 (B. om hans gåffuor) hans gåffuom. 10 ännw; (B. ändoch) en doch. 11 wort; Enoc. 12 fandz; ther före; (B. borttogh) förförde. 13 för ty; förra än; (B. borttagghen war) bortfördes; fåt. 14 omögghighit. 15 tekias. 16 (B. moste) motte; är til; (B. lönar) är lönare. 17 efter honom.

Gloss. rad: 74 saknas.

Then Epistel

Genom trona äradhe Noe Gudh, och bereedde Arcken til Gene. 6.
sins hwsz saligheet, tå han fick Gudz befaling om the ting
som icke syntes, Genom hwilken Arck han fördömde werl- 20
dena, och wardt then retferdigheetz arffuinge, som aff
troonne är.

Genom trona wardt Abraham lydigh, til at vthgå j thet Gene. 12.
land, som han få skulle til arffs. Och foor vth och wiste
icke hwart han komma skulle. 25

Genom trona war han en fremling vthi thet landet honom
loffuat war, lijka som vthi itt fremmande land, boodde vthi
Tabernakel medh Jsaac och Jacob, som medharffuingar woro
til samma löffte. Ty han wente effter en stadh som grund
hadhe, hwilkens Byggiomestare och Skapare är Gudh. 30

Genom trona fick ock Sara krafft til at affla, och fødde Gene. 21.
offuer sin ålders tijdh, Ty hon hölt honom trofastan som thet
loffuat hadhe.

Therföre wordo ock aff enom, som j then måtton dödth Gene. 15.
war, monge fødde, såsom stiernonar på himmelen, och som 35
sanden är j haffstrandenne, then otaligh är.

J troonne äro thenne alle dödhe, och haffua doch intet
fått aff löfftet, vthan seedt thet fierran effter, och troodt ther

---

Text rad: 18-20 (B. Genom . . . syntes) Genom trona thå Noe gudz befaling
fick om the ting som icke än thå syntes, äradhe han gudh och bereedde Archen
till sit husfolks frelsning. 18, 23, 24, 50, 64 till. 20 huilken; ark; (B. han) gudh;
werlden. 21 wort han; retferdighetennes; erffwinge. 22 (B. troonne) gudhi.
23 (B. wardt Abraham lydigh) then som kallas Abraham wort lydhactugh; (B.
vthgå) vtfara. 23-24 (B. j thet land) till then stadh. 24 (B. arffs) erffuodeel.
24-25 (B. och wiste icke) icke wetandes. 25 huart; (B. komma skulle) foor. 26
(B. fremling) fremmande man; landit. 27 (B. lijka) likerwisz; it. 28 tabernachel;
medherffuinga; woro medh honom. 29 (B. til) j; lyfftet; (B. en stadh) then
stadhen. 30 (B. hwilkens) hwes; (B. Byggiomestare) vpbyggjare; (B. Skapare)
skpare (!). 31 crafft; (B. til at affla) j sädhenes afing; (B. och fødde) ath hon wort
medh barn. 32 (B. offuer) emoot; (B. sin) hennes; ållers. 34 (B. Therföre) för
then skull; (B. wordo) wort; 34-35 (B. som . . . dödth war) then ther och för
ålderskull (!) half dödher war. 35 (B. monge fødde) åfffödd all slecten; (B. såsom
stiernonar) j så stoort taal som stiernonar äro; himmelem (!). 36 (B. är) år (!); (B. j
haffstrandenne) widh haffsens brädd; *then otaligh är* saknas. 37 (B. J . . . dödhe)
Efter trona dödde thenne alle; (B. haffua) hadhe. 38 fät; (B. aff) vthaff, lyfftet;
(B. fierran effter) långt j frå.

til the Ebreer

vppå, och låtet sigh nöya, bekennandes sigh wara gäster och
 40 fremmande på iordenne. Ty the som sådant säya, giffua til
 kenna at the sökia itt fädhernes land. Och om the hadhe thet
 meent ther the vthgångne woro, hadhe the wel hafft tijdh
 at wenda til baka. Men nu begära the itt bättre, thet är, thet
 himmelska. Therföre skemmes icke Gudh at kallas theras
 xodi 3. Gudh, Ty han haffuer bereedt them en stadh.

Genom trona offradhe Abraham Jsaac, när han försökt
 wardt, och offradhe eenda sonen, tå han hadhe fått löfftet, om
 ene. 22. hwilken sagdt war, Vthi Jsaac skal tigh tijn sädh kallat
 warda. Och tenckte at Gudh kunde ock wel vpweckia jfrå
 50 the dödha, ther aff toogh han ock honom igen til een lik-
 nelse.

Genom trona welsignadhe Jsaac Jacob och Esau om til-
 kommande ting. Genom trona tå Jacob dödde, welsignadhe
 ene. 48. han bådh Josephs söner, Och tilbadh thet öffuersta på hans
 55 spiro.

Genom trona, tå Joseph döo skulle, taladhe han om Jsraels
 ene. 50. barns vthgång, Och gaff befallning om sijn been.

Genom trona wardt Moses fördold j tree månader aff
 xodi 2. sina föräldrar, tå han född war, therföre at the sågho, at
 60 han war itt deghelighit barn, och fruchtadhe intet Konungens
 bodh.

Genom trona, tå Moses war stoor worden, nekadhe han
 sigh wara Pharaos dotter son, och wille mykit heller lijdh
 bedröffuelse medh Gudz folck, än til en tijdh haffua lust j

Text rad: 39 (B. låtet sigh nöya) helsadhe thet; (B. gäster) äende. 40 iorden;
 för ty; geffua. 42 menat; vtgångne; wäll. 43 (B. at wenda til baka) igen
 komma; it. 44 skämmas. 46 försöct. 47 wort; sonnen; (B. tå) j huilkom;
 fät; lyfftet. 47-48 (B. om hwilken) ther aff. 48 Uthi; skall; thin; (B. kallat)
 benempd. 49 tencte; at saknas; wäll. 49-50 (B. jfrå the) aff. 50 thes till
 en liknielse. 55 spira. 56 (B. taladhe han) giorde han fömanilse(!). 57 (B.
 barns) söners; (B. befallning) bodh vth; (B. sijn) hans. 58 wort; fördold(!); tre;
 månadha; (B. aff) vthaff. 59 (B. sina) hans; föreldra; ther före. 60 dāghelighit;
 (B. fruchtadhe) actadhe; konnungens. 61 budh. 63 Pharaonis; dotterson; lidha.
 64 bedröffuilse; folk; lost.

Then Epistel

sydenne. Och hölt Christi försmädhelse för större rikedom, än the håffuor vthi Egypten, Ty han sågh effter lönen. 65

Genom trona offuergaff han Egypten, intet fruchtandes Konungens wredhe, Ty han hölt sigh widh then han icke sågh, såsom han honom seedt hadhe.

Genom trona hölt han Päscha, och blodz vthgiutelse, På thet han som drap alt thet förstfödt war, skulle intet komma widh them. Exodi 12

Genom trona gingo the genom thet Rödha haffuet, såsom på torra landet, hwilket the Egyptier ock försökte, och drucknadhe. Exodi 14

Genom trona föllo muranar j Jericho, tå man j siw daghar om kring gånget hadhe. Josue 6. 75

Genom trona förgicks icke then skökian Rahab medh the otroghna, tå hon the speyare anammat hadhe medh fridh. Josue 2. 80

Och hwadh skal iagh meer säya? Tijdhen worde migh förstackot när iagh förtelia skulle, om Gedeon, om Barac, och Samson, och Hiephthae, och Daudid, och Samuel, och Propheterna. Hwilke genom trona haffua wunnet Konungarrike, giordt retferdigheet, fått löffte, igenstoppat Leyons munn, eeldz krafft vthsleckt, swerdz ägg vndkommet, Äro krafftighe wordne aff swaghetenne, äro starcke wordne j stridhenne, haffua nedherlagdt fremmande härar. Quinno- 85
nar haffua igenfått sina dödha vthaff vpståndelsen.

(swaghetenne)

Vthi lijthande äro the krafftighare wordne. 2. Corint. 12
Mijn krafft warder starck j swaghetenne.

Text rad: 65 syden; försmädhelse; rikedom. 66 håffuor; Egypti land. 67 Egyptiland; fruchtandes. 68 konnungens. 68-69 (B. then han icke sågh) then osynligha. 69 (B. såsom) likerwiz som. 70 påskana; vthgiutelse. 70-71 (B. På thet) ath. 71 som förstfödt. 73 rödha haff. 74 (B. på) genom; landit; huilkit; ock saknas; (B. försökte) försökia wille. 75 drucknadhe. 76 muraner; Jerico. 76-77 (B. man . . . hadhe) the j siw daghar om cring gångna woro. 78 förgik; (B. skökian) lösquinnan; Raab. 79 them otroognom; annammat. 81 huadh; Tidhen; mich. 83 Jephthe. 84 huilke; (B. genom) gonon (!); (B. wunnet) intaghitt; konnunga rike. 85 retferdigheet; fångit; lyffte; leyoners. 86 mund; eeldzens; crafft; vthslect; swerdzens; (B. ägg) skarpheet; vndkommit. 87 crafftughe; (B. aff) vthaff; (B. swaghetenne) theras swagheet; starke. 88 striden; (B. nedherlagdt fremmande härar) affwärdt fremmande folks angrip. 89 (B. igenfått) fått; (B. sina) theras; vpståndilsen.

Gloss. rad: 87 saknas.

til the Ebreer

90 Somlighe wordo sönderslagne och haffua ingen förlosning
welet anamma, På thet the skulle få vpståndelsen som bättre
är. Somlighe haffua lijdhit spott och hudhflengning, och
ther til boyor och fångelse, Wordo stenadhe, sönderhugne,
genomstungne, dödhe för swerd, haffua gånget j fårskin och
95 geetskin, fattighe, trengde, bedröffuadhe, Hwilkom werlden
icke werdigh war, och haffua gått elende j öknar, och j bergh,
och j skreffuor, och j iordkular.

Alle thenne haffua genom trona fått witnesbyrd, och
haffua doch icke fått löfftet, Therföre at Gudh hadhe för-
100 seedt om oss någhot thet bättre war, at the icke vthan oss
skulle fulkompnadhe warda.

XII. Capitel.

Efter wij nu haffue om oss en så stoor hopp medh witne, lät
oss affleggia syndena, som altijdh lodher widh oss, och gör
oss trögha. Och lät oss medh tolamodh löpa j then kamp
5 som oss förelagd är, och see på Jesum som trona begynt och
fulkompnat haffuer. Hwilken, tå han måtte hafft glädhi,
leedh korszet, och achtadhe intet småleken, och är sittandes
på höghra handen på Gudz stool.

Tencker på honom, som aff syndarom sådana gensäyelse
10 leedh emoot sigh, at j icke tröttens j idhor sinne, giffuandes

---

Text rad: 90 (B. sönderslagne) vthtande; förlösning. 91 wiliet; annammat;
på thet ath; then vpståndilse. 92 (B. haffua lijdhit) försöcte; (B. spott) hädhelse.
93 (B. til) vthöffuer; fenxle; (B. sönderhugne) hugne. 94 (B. genomstungne)
frestadhe; swärdh; (B. gånget) cringgånget. 95 huilkom. 96 werdugh; (B. och
haffua gått elende) wille gångandes; öknen; berghen. 97 skrewor; iordkwlor.
98 fångit. 99 fāt; lyfftet; förseet. 101 (B. skulle) fkulle (!).

1 Tolfte. 2 (B. hopp) sky. 3-4 (B. syndena . . . trögha) alt thet oss nedher-
trycker, och syndena then mykit lodher widh oss. 4 lat; (B. medh) meh (!); j
saknas. 5 förelagder; seem; vppå. 5-6 (B. Jesum . . . haffuer) tronas höffuitzman,
och fulkompnaren Jesum. 6 huilkin; (B. han måtte hafft) honom förelagd war.
7 (B. leedh korszet) leedh han korszfestningen; (B. och achtadhe intet småleken)
föractandes blygden; (B. är) wort; sitiandes. 8 höghre; (B. handen) sidhon; (B.
på frfr. Gudz) widh. 9 (B. gensäyelse) motsäyelse. 10 geffuandes.

Then Epistel

idher vthoffuer, Ty j haffuen icke än nu alt in til blodz emoot-
 ständet, kempandes emoot syndenne, Och haffuen redho
 förgätit then tröst som til idher talar, lijka som til sijn barn.
 Min son, förachta icke HERRANS agha, och giff tigh icke
 vthoffuer, tå tu nepses aff honom. Ty hwem HERREN elskar, then aghar han, Men han gislar hwar och en son, han anammar.

Prouer.

Hwar j nu lijdhnen aghan, så biudher sigh Gudh til idher
 såsom til barn. Ty hwilken är then son, som hans fadher
 icke aghar? Ären j vthan agha, j hwilkom alle deelachtighe
 wordne äro, så ären j oechta och icke barn. Haffue wij nu
 kötzligha fädher som oss agha, och fruchte them, Skole wij
 tå icke mykit meer vnderdånighe wara them andeligha
 Fadhrenom, at wij må leffua? Och hijne haffua aghat oss j
 någhra fåå daghar effter som them syntes, men thenne til
 thet som nyttigt är, at wij måghe få hans helghelse. All
 aghe synes nu icke wara til frögd vthan til ångest, men sedhan
 wedhergeller han een fridsam retferdighetennes frucht, them
 som ther vthi öffuadhe äro.

Therföre lyffter vp idhra lata hender, och trötta knää, och
 stigher wiss stegh medh idhra fötter, at icke någhor haltar
 såsom en oferdigh, vthan heller helbregda warder. Farer

Text rad: 11 för ty. 11-12 (B. alt ... syndenne) ständit emoot syndenne, kempandes in til blodhit. 12 *redho* saknas. 13 (B. tröst) förtröstning; (B. til idher talar) han idher tilltalar; lika. 13, 18, 19, 25, 27 (2 g.), 40, 42, 43, 51 (2 g.), 52, 53, 55, 56, 58 till. 14 föracta; herrans (gemena). 15 (B. honom) hanom(!); För ty; Huem; herren (gemena). 16 (B. Men han) och; (B. hwar och en) then. 16-17 som han annammar. 18 Huar; lidhe. 19 så som; sijn barn; huilken; fadhet(!). 20 Aäre; vtan; huilkom; deelactughe. 21 (B. ären) äre; (B. oechta ... barn) oäcta barn, och icke the sanskyllughe barn. 21-22 (B. Haffue ... them) Och som wij kötzligha fädhrar haffuom the oss agha, och wij wyrda them. 22 skolom. 23 vnderdånughe. 23-24 (B. them andeligha Fadhrenom) andenars fadher. 24 (B. at wij må) och; lefua; (B. hijne) the; hafua. 25 få. 25-26 (B. til thet ... få) så mykit oss nyttugt kan wara till ath få. 26 (B. helghelse) helugheet. 27 vtan; (B. sedhan) här effter. 28 en; retferdighetennes; fruct. 29 (B. vthi) vthinnan. 30 (B. lata) nedherslagna; (B. trötta) lösa; knä. 31 (B. stigher ... fötter) görer idhrom fotom retta wäghar. 31-32 (B. at ... oferdigh) ath lamheten icke skall aff wäghen dragha. 32 vtan; (B. helbregda warder) botat wardha; (B. Farer) Söken.

til the Ebreer

Deute. 21. effter fridh medh allom, och effter helghelse, vthan hwilken
 35 ingen fåår see Herran. Och seer til, at ingen försumar Gudz
 nådh, at icke vpwexer någhon bitter root, och gör någhot
 hinder, och monge måtte genom henne besmittadhe warda.
 At ingen ware en bolare eller oheligh, såsom Esau, hwilken
 för een måltijdh bortsålde sin förstfödzlorett. Men j weten,
 at tå han wille sedhan medh arffzrett få welsignelse, wardt
 40 han bortdriffuen, och war honom tå intet rwm til någhon
 boot, ändoch han medh tårar ther effter sökte.

Exodi 19. Ty j ären icke gångne til thet berghet, ther man på tagha
 kunde, och medh eeld bran, eller til töknonne och mörkret,
 och stormen, och basuns klanget, och til orda rösten, hwilka
 45 the wedhersakadhe, som henne hörde, begärandes, at ordet
 skulle them jw icke sagdt warda, Ty the förmåtto icke lijdh
 thet som ther sadhes. Om någhot diwr kom widh berghet,
 skulle thet stenas eller skiutas jgenom. Och så förskreckeligh
 war then synen, at Moses sadhe, Jagh är förskreckt och
 50 bäffuar.

Vthan j ären kompne til Zions bergh, och til leffuandes
 Gudz stadh, thet himmelska Jerusalem, och til then otaligha
 Ängla skaran, och til the förstföddas Församling, som j
 himmelen äro bescreffne, och til Gudh som alla dömer, och
 till the fulkomligha retferdighas andar, och til nyia Testa-
 55 mentzens Midlare Jesum, och til stenckelse blodhet, som
 bättre talar än Abels blodh.

Taggai 2.
 Gene. 4.

Text rad: 33 (B. helghelse) helogheeten; vtan; hwilka. 34 får; (B. Herran) gudh; (B. Och seer til) tilseendes; (B. ingen) icke någhor; (B. försumar) faller vthaff. 35 nådhe. 36 många; motte; wardha. 37 ohelugh; huilkin. 38 en; förstafödzles rett; Men saknas. 39 och ath; arffsrett; wälsignelse; wort. 41 en doch; söchte. 42 till itt berg. 43 (B. kunde) kan; (B. medh . . . mörkret) till then vptenda eeld, och wädherhwirffuar. 44 (B. basuns klanget) basunens lyudh; (B. til orda rösten) iordhens röst. 44-46 (B. hwilka . . . warda) hwilke henne hördhe begäradhe ath talet skulle icke komma till them. 46 för ty; förmotte; lidha. 47 ther saknas; (B. sadhes) vthsadhes; berghit. 48 skiwtas; j genom; förskräckelighit. 49 (B. then synen) thet ther syntes; förskræct. 50 (B. bäffuar) bäffuandes. 51 Utan; Sions; berg. 52 (B. thet) then; Hierusalem; then saknas. 53 scara; församling. 55 till (frfr. the); (B. fulkomligha retferdighas andar) rettferdighas fulbordugha menniskiors anda. 56 stänckelse; blodhit. 57 Abels blodh taladhe.

Then Epistel

Seer til, at j icke wedhersake honom som medh idher talar, Ty kunde icke the vndfly som wedhersakadhe honom som taladhe på iordenne, Huru mykit mindre wij, om wij wedhersake honom som aff himmelen talar? Hwilkens röst på then tijdh giorde iordena bäffuande. Men nu loffuar han, och sägher, Än nu en tijdh skal iagh göra bäffuande, icke allena iordena, vthan ock himmelen. Thet han sägher, än nu en tijdh, thet giffuer tilkenna the tings förwandling som bäffua, såsom the ther giord äro, På thet the ting bliffua skola som obäffuande äro. Therföre effter wij få thet Rike som icke bäffua kan, haffue wij nådh, genom hwilka wij tiene Gudhi, til at teckias honom medh tuchtigheet och fruchtan. Ty wår Gudh är en förtärande eeld.

Deute. 4.
70

XIII. Capitel.

Bliffuer faste j brodherligh kärleek. Förgäter icke at herbergha, Ty ther medh haffua somlighe fått Änglar owetandes til herberghes. Tencker på them som bundne äro, såsom med bundne, och på them som bedröffuelse lijdh, såsom the ther ock aff lekamenen äro. Äcteskabet skal hållas ärlighet jbland alla, och Äcteskaps säng obesmittat, Men bolare och hoorkarlar skal Gudh döma. Vmgengelsen ware vthan girigheet, och låter idher nöya medh thet j haffuen. Ty han

Gene. 18.
19.
5
Josue 1.

Text rad: 58 (B. at j) athi; (B. wedhersake) wedhersäyen. 59 (B. Ty ... the) ty thå the icke kunde; (B. wedhersakadhe) föractadhe. 60 jordhenne; (B. mindre ... wedhersake) meer wij som föracte. 61 (B. aff) vthaff; (B. talar) är; (B. Hwilkens) hwers. 62 iordhena. 63 skall; bäffuande. 64 (B. icke) ey; vthan. 65 (B. giffuer tilkenna) betydher; tingers. 66 (B. bäffua) bäffuande äro; giorde; på thet ath. 68 haffuom. 69 (B. tiene Gudhi) dyrkom gudh; (B. til ... honom) honom behaghelighe; (B. tuchtigheet) wyrdning; fructan.

1 Trettonde. 2 (B. Bliffuer ... kärleek) BRödherlighen kerlek bliffue; och förgäter. 3 englar; owittandes. 4-5 (B. såsom med bundne) likerwijsz som j medh them bundne woren. 5 (B. bedröffuelse) twång; lidha. 6 (B. the ther ... äro) j och sielfue ären j lecamenen; Aäctescapit; (B. skal hållas) är. 7 ibland; (B. och ... obesmittat) och en obesmittat sengecamar. 8 hoorkarla; (B. skal Gudh döma) wardher gudh fördömandes; (B. Vmgengelsen) Jdhor wandring; vthan. 9 girigheet; och saknas; Later; för ty.

10 sadhe, Jagh skal icke offuergiffua eller förlåta tigh. Så at
 Psal. 118. 36. wij dristeligha måghe säya, HERREN är min hielpare, och
 iagh wil icke fruchta, Hwadh kan een menniskia göra migh?
 Tencker på idhra Lärare, the idher Gudz ord sagdt haffua,
 och effterföljer theras troo, skodandes hwadh enda theras
 15 vmgengelse hadhe.

Jesus Christus jgåår och jdagh, och han teslikes j ewigheet.
 Läter idher icke vmföras medh mongahanda och fremmande
 lärdom. Ty thet är gott at stadfesta hiertat, medh nådhenne,
 icke medh maten, huilken intet gagnat haffuer them, som
 20 ther medh vmgått haffua. Wij haffue itt Altare, aff hwilko
 the haffua icke macht at äta, som tiena j Tabernaklet. Ty
 ehwadh diwrs blodh, som öffuerste Presten för syndenne
 inbär vthi thet Helgha, theras kroppar vpbrennas vthan
 19. läghret. Therföre ock Jesus, på thet han skulle helgha
 25 folcket medh sitt eghit blodh, haffuer han lijdhit vthan por-
 ten. Så lät oss nu gå vth til honom vthu läghret, och bära
 hans smäleek, Ty wij haffue här ingen warachtigh stadh,
 vthan wij sökiom effter then tilkommande.

Så lät oss nu genom honom altijdh offra Gudhi loffoffer,
 30 thet är, leppanars frucht, the hans namn bekenna. Förgäter
 icke göra wel, och medhdela, Ty sådana offer teckes Gudhi.
 Warer idhra Lärare lydighe, och följer them, Ty the waka
 offuer idhra siälar, såsom the ther rekenskap göra skola,

Text rad: 10 skall; offuergiffua; förlata. 11 måghom; Herren (gemena). 12
 will; fructa; hwad; (B. kan ... migh?) en menniskia gör migh. 13 (B. idhra
 Lärare) them som idher förestå; oord. 14 (B. och ... troo) hwilkers troo j
 skolen efterfölya; skodhandes; huad; (B. enda) vtgång. 15 vmgängilse. 16 j går;
 j dagh; j ewogheet. 17 Later; mångahanda. 18 För ty; stadhfesta. 19 hwilkin
 ther. 20 vmgått; (B. haffue) haffuom; (B. aff) vthaff; hwilka. 21 mact; tabernacu-
 let. 22 ee hwad; syndena. 23 croppar; vtan. 24 läghrit. 25 folkit; hafuer;
 lidhit; vtan. 26 her vth; vthwr; läghrit. 27 smäleek; haffuom; her; waractugh.
 28 vtan. 29 (B. loffoffer) prisens offer. 30 läppeners; frucht. 30-31 (B. Förgä-
 ter ... medhdela) Godhwiliogheet och medhdeling förgäter icke. 31 ty medh
 sådana offer teckes man gudhi. 32 (B. Lärare) förståndare; lydughe; (B. följer)
 vndragen för. 33 vthoffuer; siäla; rekenskap.

Then Epistel

På thet the mågha thet göra medh frögd, och icke medh
suckan, Ty thet är idher icke nyttigt. Bedher för oss. 35

Wår tröst är then, at wij itt gott samwet haffue, och win-
legge oss haffua itt gott vmgengelse när alla. Men alrarest
bedher iagh idher, at j sådant gören, at iagh medh thet
snaresta måtte komma til idher.

Men fridzens Gudh, som igenfördt haffuer jfrå the dödha 40
then stora Fåraheerdan, genom thes ewigha Testamentzens
blodh, wår Herra Jesum, han göre idher skickeligha vthi
alt gott werck, til at göra sin wilia, och skaffe vthi idher
hwadh honom teckelighit är, genom Jesum Christum, Hwil-
kom ware ära aff ewigheet j ewigheet, Amen. 45

Jagh förmanar idher, käre brödher, tagher förmanelsens
ord til godho, Ty iagh haffuer idher medh fåå ord tilscriffuit.
Weter, at brodhren Timotheus löös är, medh huilkom, om
han snart kommer, wil iagh see idher. Helser alla idhra
Lärare, och all helghon. Jdher helsa brödherna vthi Walland. 50
Nådih ware medh idher allom, AMEN.

Scriffuen aff Walland medh Timotheo.

Text rad: 34 på thet ath. 35 (B. suckan) ångest; (B. Ty) för ty; nyttugt. 36 (B. Wår . . . then) Wij förtröste oss; haffue j all ting. 36-37 (B. och . . . alla) actandes godh vmgengelse haffua. 37 (B. alrarest) mest. 38 (B. at j) athi; (B. sådant gören) så begåth. 38-39 (B. at iagh . . . idher) athi mätten snarligha få migh igen. 40 *Men* saknas; hafuer; (B. jfrå) frå. 41 fåra heerdan; (B. thes) thet; ewogha. 42 Jesum Christum. 43 werk. 43, 47 till. 43 (B. sin) hans. 43-44 (B. och skaffe . . . är) görandes vthi idher ath huadh j gören, motte täckelighit wara j hans åsyn. 45 (B. ära) prijs; (B. aff) vthaff; (2 g.) ewogheet. 47 (2 g.) oord; få; tilscreffuit. 48 (B. Weter . . . är) J weten wår brodher Timotheum lösan wara; hwilkom. 49 will. 50 (B. Lärare) föreståndare; brödhrena; Ualland. 51 Nådhe; Amen (gemena). 52 (B. aff) vthaff; Ualland.

Förspråk på S. Jacobs och S. Jude Epistler.

Thenna S. Jacobs Epistel, haffua en part aff the Gamla förkastat, och icke welet hålla för någhors Apostels scriffuelse, effter hon synes endeels lydha emoot Scrifftenne, ther hon tileghnar gerningomen retferdighetena etc. Ändoch S. Paulus, Roma. iiij. och annorstädz, så klarligha bewisar, at troon gör menniskiona retferdigha. Så talas här icke heller om Christum så mykit och så fljteligha, som thet sikh borde, och eens Apostels embete retzligha kräffuer, Vthan Laghen driffs här fast och strengeligha, så gott som alt jgenom.

Doch medhan här inga menniskio stadgar, vthan rena Gudz bodh och Lagh föregiffuas, Och then delen behöffues ock vthi een Christeligh Församling, kastas thenna Epistel

---

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 (B. på) vthi; Jacobi. 2 S. saknas. 3-12 Thenna Jacobi epistel haffuer warit bortkastat aff the gamla, och icke hållen för någhon apostolisk epistel, för thessa saker skull. Först för ty ath hon twerdt emoot S. Paulum och alla scriffter sägher, ath man rettferdugh wardher vthaff gerningar, och sägher, Abraham wort rettferdugh giord medh hans gerningar, än dogh S. Paulus Roma. iiij. lærer och bewisar ath han wort allena rettferdughat genom trona, Och är wäl så clart ath här emoot ingen glosa hielpa kan, För ty, thet talet Gene. xv. är iw oppenbarligha sagt om Abrahams troo allena, och icke om hans gerningar. Och än doch han gifuer sikh vth för en Christen lärare, likwäl rörer han intit om Christi lidhande, dödh, och vpståndilse, vthan allena om then meenligha trona till gudh, Men en rett apostels embete är ath predica om Christi lidhande, och hans vpståndilse, och embete, och lära then samma tronas grund som han sielffuer sägher Jo. xvij., J skolen bära witnesbyrd om migh, och Paulus. j. Corin. ij. sägher sikh intit weta annat än Christum, therföre är icke lijct ath then epistlan är apostolisk, Ty hwad icke lærer Christum, thet är icke apostoliskt. Och kallar han laghen frijhetennes lagh, then doch Paulus kallar tråldomsens, wredhenes, dödzens lagh etc. Ther vthöffuer dragher han in någhor oord aff S. Petri och Pauli epistler, och S. Jacob apostlen war dräpen bitidha aff Herode j Hierusalem, förra än S. Petrus dödhath war, är för then skull lijct ath thenne är en annar Jacobus, then longt effter S. Petrum och Paulum warit haffuer. 13-17 Doch effter han haffuer mång godh oord ibland, kastar man thenne Epistlen icke platt bort, en doch man icke reknar henne ibland the huffuudhböcker j Biblien.

Förspråk

icke så slett bortt, än tå, at man henne icke reknar lijka
widh the andra böker j Scrifftenne.

Men S. Jude Epistel är (som wel merckias kan) draghen
vthu then andra S. Petri Epistel, och äro orden fast hwar
annor lij. Och talar han om Apostlanar såsom en Läriunge, 20
longt effter them, Och dragher någhor ord och ärende in,
ther man intet aff finner j Scrifftenne, För hwilka saker skul,
thenna Epistel icke heller kan reknas jbland the retta hoff-
uudhböker j Scrifftenne.

Text rad: 18 *Men* saknas; Sancti; wäl; merkias. 19 vthwr; oorden; huar. 20
läryunge. 21 långt; dragher han; oord. 22-24 (B. För . . . Scrifftenne)
hwilka saker the gamla fädher rördt haffua till ath bortkasta thenne epistel frå
the huffuudhböker j scrifftenne, så ath hon icke wordher aldeles the andra apo-
stoliske epistler lij hållen.

S. Jacobs Epistel.

Första Capitel.

Jacobus Gudz och Herrans Jesu Christi tienare.

5 Them tolff slechtom, som äro här och ther förskingradhe. Helso.

10 Mine brödher, Håller thet för all glädhe, när j fallen j mongahanda frestelse, Och weter, at idhor troos bepröffuelse gör tolamodh, Men låter tolamodhet haffua itt fulbordat werck, På thet j skolen wara fulkompne och hele, och intet feel haffua.

15 Hwar nu någhrom jbland idher fattas wijsdom, han bidhie aff Gudhi, then ther giffuer enfalleligha allom, och förwijter icke, och han skal honom giffuin warda. Men han bidhie j troonne intet tuijflandes, Ty then ther twijfflar, han är såsom haffzens wâgh, som aff wâdhret driffs och föres. Sådana menniskia tencke icke, at hon får någhot aff Herranom. En man som twijfflar, är ostadigh j alla sina wâghar.

20 Men en broder som ringa är, beröme sigh aff sijn vp-höyelse, och then som rijk är aff sijn förnedring, Ty såsom blomstret aff gräset, skal han förgåås. Solen går vp medh heta, och gräset förwisnar, och blomstret faller aff, och thes

(twijfflar)

Then icke fast är j troonne, tagher sigh mykit och mongahanda före, och bliffuer doch icke ther widh, 2. Tim. 3. Lära altijdh, och komma doch intet til sannigena.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Jacobi. 4 slectom. 6 (B. brödher) käreste; (B. Håller) acter; glädhi. 7 mångahanda; frestilse; (B. Och weter) wetandes; idher; trooes; bepröfuelse. 8 tolamoodh; later; tolamodhit; hafua; it; fulboordhat. 9 werk; (B. På thet j) på thet athi; och (frfr. intet) saknas. 10 (B. haffua) haffuandes j någhon deel. 11 ibland; wijszdoom. 11-12 (B. han ... Gudhi) bedhie aff honom som geffuer, nemligh gudhi. 12 geffuer; enfalleligha; förwiter. 13 (B. icke) intit; (B. och han ... warda) och honom skall giffuit warda; Men saknas; bedhie. 14 trona; twiflandes; För ty; twiflar; (B. såsom) som. 15 wâdhrit; driffues; (B. föres) vmföres. 16 (B. hon) han; får. 17 (B. En ... twijfflar) En twehoghadher man; ostadugh. 18 Men saknas; brodher; han beröme; (B. aff) j; (B. sijn) hans. 19 (B. och then ... förnedring) Och twert emoot, then höghbesitten är, j hans nedherfall. 20 blomstret; (B. aff) vthaff; gräsit; (B. skal han förgåås) wardher han förgåendes; går. 21 gräsit; (B. förwisnar) förtörkas; (B. aff) vthaff. 21-22 (B. thes sköna fågrind) then fågrind thes anseendes.

Gloss. rad: 17 saknas.

S. Jacobs

sköna fågrind förgåås, Så skal ock then rijke förwisna vthi
sina wäghar.

Saligh är then man som toleligha lijdhher frestelse, Ty tå
han bepröffuat är, skal han få liffzens krono, then Gudh 25
loffuat haffuer them som honom elska. Ingen säye, tå han
frestat warder, at han aff Gudhi frestat warder, Ty Gudh
är ingen frestare til ondt, Han frestar ingen. Vthan hwar
och en warder frestat, tå han aff sijn eghen begärelse draghen
och lockat warder, Ther effter, sedhan begärelsen haffuer 30
afflat, födher hon synden. Men tå synden är fulbordat,
födher hon dödhen.

Farer icke wille, mine käre brödher. All godh gåffua, och
all fulkomligh gåffua kommer offuan effter jfrå liwszens
Fadher, När hwilkom ingen förwanding är, eller liwsz och 35
mörkers vmskiffelse, Han haffuer oss födt effter sin wilia
genom sanningennes ord, På thet wij skulle wara förstlingen
aff hans creatur.

Therföre, mine käre brödher, Hwar och een menniskia
ware snar til höra, och seen til tala, och seen til wredhe, Ty 40
manzens wredhe gör icke thet rett är för Gudhi.

Legger för then skul bortt alla oreenligheet och alla ond-
sko, och anammer ordet medh sachtmodigheet, som j idher
plantat är, thet idhra siälar kan saligha göra. Men görer
ordet, och icke allenast hörer thet, bedraghandes idher 45

Text rad: 22 förgåås; (B. skal . . . förwisna) wardher och then rike förwis-
nande. 24 Salugh; (B. toleligha lijdhher) fördragher; frestilse; för ty. 25 (B. skal
han få) får han; crona. 27 (2 g.) wardher; (B. aff) vthaff; för ty. 28, 40 (3 g.) till.
28 oondt; (B. Han frestar ingen) ey heller frestar han någhon; vtan. 29 wardher;
(B. aff) vthaff; eghin; begärilse. 30 wardher; begäriisen. 31 aflat; fulbordhat.
33 Faren; *mine* saknas. 34 (B. fulkomligh) fulbordha; (B. kommer offuan effter)
är offuan effter, nedherkommandes; (B. jfrå) frå; liwsens. 35-36 (B. liwsz och
mörkers vmskiffelse) omskiffelsens mörker. 37 oord; på thet ath; (B. skulle)
skolom; (B. förstlingen) thet första. 38 (B. aff) vthaff; creatwr. 39 *mine* saknas; en.
40 ath höra; ath tala; för ty. 41 (B. manzens) menniskionnas. 42 skull; bort;
all (frfr. oreenligheet); (B. alla frfr. ondsko) ofuerflödhande; oondzsko. 43 annam-
mer; oordhet. 43-44 (B. medh . . . plantat är) latandes thet medh sactmodugheet
inplantat wardha. 44 siäla; salugha; *Men* saknas; Görer effter. 45 oordhet;
allena; bedräghandes.

Epistel

sielffua. Ty ther någhor är allenast ordzens hörare och icke görare, han är lijk then man, som sitt lekamligha ansichte skodhar j en speghel, Ty tå han sikh skodhat haffuer, gåår han ther jfrå, och förgäter strax hurudana han war. Men then ther skodhar vthi frijhetennes fulkomligha Lagh, och bliffuer ther vthi, och är icke en glömsker hörare, vthan en görare, then samme warder saligh vthi sijn gerning.

Hwar nu någhor jbland idher låter sikh tyckia, at han tienar Gudhi, och icke styrer sina tungo, vthan bedragher sitt hierta, hans Gudztienst är fáfeng. Thetta är för Gudhi och Fadhren een reen och obesmittat Gudztienst, sökia faderlöös och modherlöös barn och änkiör, vthi theras bedröffuelse, och behålla sikh obesmittat aff werldenne.

II. Capitel.

Mjne brödher, Håller thet icke ther före, at troon på Jesum Christum wår Herra til herlighetena, kan lijdha personers anseende. Ty om vthi idhra Församling komme en man medh en gullring, och medh en herligh klädhnat. Komme ock en fattigh man j snypligh klädhnat, och j såghen på then som haffuer the herligha klädhen, och sadhen til honom, Sitt här wel. Och them fattigha sadhen j, Statt ther, eller, sitt här widh mina fötter, Och betencken thet icke rett, vthan warden domare, och gören en ond åtskilnat.

Text rad: 46 sielfua; för ty; allena; oordzens. 47 them manne; sit; ansikte. 48 (B. en speghel) speyelen; hafuer; går. 49 j frå. 50 (B. fulkomligha) fulkommen. 51 (B. vthi) inne; vtan. 52 wardher; salugh; sin. 53-54 Hwar nw någhor later sikh tyckia ath han tienar gudhi ibland idher. 54 vtan; bedrågher (!). 55 gudz tieniste; (B. fáfeng) om intit. 56 *een* saknas; gudz tieniste; faderlös. 57 modherlös; bedröffuelse.

1 Annat. 2 therföre. 3 (B. wår ... herlighetena) wår och herligheetennes herra; lidha. 4 (B. Ty) therföre; församling. 5 (B. en herligh klädhnat) herlighen clädhe; kome. 6 (B. j frfr. snypligh) vthi; (B. snypligh) vsull; (B. klädhnat) clädhe; (B. på) vppå. 7 clädhen. 7, 11, 22, 34, 49 till. 8 wäl. 9 her; (B. widh mina fötter) vnder min fotapal. 9-10 (B. Och ... åtskilnat) gören j icke thå åtskilnat widh idher sielf, och dömen effter oskäligha tankar?

Hörer til mine käre brödher, Haffuer icke Gudh vthwaldt
 the fattigha j thenna werldenne, the ther rijke woro på trona,
 och arffuingar til Riket som han loffuat hadhe them som ho-
 nom elska? Men j haffuen förachtat then fattigha. För-
 tryckia icke the rijke idher medh wold, och dragha idher 15
 fram för retten? Försmädha icke the thet godha nampnet, Leuit. 19.
 ther j aff nemde ären?

Fulborden j then Konungsligha Laghen effter Scriffen,
 Elska tin nästa såsom tigh sielff, så gören j wel. Men see j
 effter personen, tā synden j, och warden straffadhe aff La- 20
 ghen, såsom offuerträdhare. Ty om någhor håller hela La-
 ghen, och syndar på itt, han är saker til alt. Ty then som
 sadhe, Tu skalt icke göra hoor, Han haffuer ock sagdt, Tu
 skalt icke dräpa. Hwar tu nu icke gör hoor, och dräper lik-
 wel, ästu Lagsens offuerträdhare. Så taler och så görer, som 25
 the ther skola genom frijhetennes Lagh dömde warda. Ty
 doom vthan barmhertigheet skal honom offuergå, som barm-
 hertigheet icke giordt haffuer. Och barmhertigheten be-
 römer sikh emoot domen.

Hwadh hielper thet, mine brödher, om någhor sägher 30
 sikh haffua trona, och haffuer doch icke gerningana? Kan
 ock troon göra honom saligh? Om en brodher eller syster
 wore nakot, och fattadhes dagligh födha, och någhon idhra
 sadhe til them, Gåår j fridh, wermen idher, och mätten idher,
 och giffuen them likwel intet hwadh lekamenen behöffuer, 35

Text rad: 11 (B. Haffuer ... vthwaldt) Uthwalde icke gudh. 12 (B. the fattigha ... werldenne) thenne werldennes fattigha; rike. 13 erffuinga; rikit. 14 then fattigha föractat. 15 rike; wåld. 16 (B. Försmädha) För-lasta. 17 (B. ther ... ären) som offuer idher åkallat är. 18 Fulboorden; kon-nunxligha. 19 (B. såsom) som; wäl. 20 (B. straffadhe) straffat. 21 thes offuer-trädhare; heela. 22 För ty. 23 (B. skalt) skall. 24 (B. skalt) skal; likwål. 25 (B. ästu Lagsens offuerträdhare) hafuer tu gångit vth offuer laghen; (B. som) såsom. 26 frijheetennes; dömpde; (B. Ty) Ja. 27 en doom; vtan; (2 g.) barmhertugheet; (B. skal honom offuergå) wardher honom offuergåendes. 28 barmhertugheten. 30 Hwad; (B. mine) käre. 30-31 (B. sägher sikh haffua) sägher, Jach haffuer. 31 gerningana. 32 ock saknas; salugh. 32-33 (B. Om en ... nakot) Wäre thin brodher eller syster nakudhe. 33 (B. och frfr. fattadhes) eller; daghligh. 34 Går. 35 giffuin; huad; lecamenen; (B. behöffuer) torftugt är.

Epistel

Hwadh holpe them thet? Så ock troon, tå hon icke haffuer gerningar, är hon dödth j sigh sielff.

Nu måtte någhor säya, Tu haffuer trona, och iagh haffuer gerningar, Wisä migh tina troo med tina gerningar, så
40 wil iagh ock wisä tigh mina troo medh mina gerningar. Tu troor at en Gudh är, ther gör tu rett vthi, Diefflanar troo thet ock, och bäffua.

Wilt tu fåfengeligh menniskia weta, at troon vthan ger-
ningar är dödth? Wardt icke Abraham wår Fadher aff ger-
ninganar retferdighat, tå han sin son Jsaac offradhe på Al-
taret? Seer tu, at troon haffuer medwerckat j hans gerningar,
och at troon är fulkommen worden aff gerningar. Och
Scriffthen är fulkomnat som sägher, Abraham troodde Gu-
dhi, och thet wardt honom reknat til retferdigheet, och wardt
50 kallat Gudz wen. See j nu, at aff gerningar retferdighas
menniskian, och icke aff troonne allena. Sammalunda ock
then skökian Rahab, wardt hon icke aff gerningom retfer-
dighat, tå hon vndfick sendningabodhen, och slepte them
sue 2.
pre. 11.
en annan wägh vth? Therföre såsom kroppen vthan anda,
55 är dödth, så är ock troon vthan gerningar dödth.

III. Capitel.

Mjne brödher, Fare icke huar man effter at wara Lärare, wetandes, at wij thes större doom få. Ty j mong stycke fele wij alle. Men then ther icke felar vthi itt ord, han är en

Text rad: 36 huad; hulpe; (B. tå . . . haffuer) hafuer hon icke. 37 gerningana; sielffua. 38 (B. måtte någhor säya) sägher någhor; hafuer (frfr. gerningar). 39 gerningana; (B. med) vthaff. 40 will; (B. medh) vthaff; gerninga. 41 rätt; (B. vthi) vthinnan; diefflanar the; *thet* saknas. 43 (B. Wilt) Will; gerninga. 44 (B. Wardt . . . Fadher) Abraham wår fadher wort han icke; (B. aff) vthaff. 45 rettferdighat. 46 troon hon; medhwerkat haffuer. 47 (B. fulkommen) fulkomnat; (B. aff) vthaff. 48 (B. fulkomnat) vpfylt. 49 (2 g.) wort; rettferdighheet. 50 ven; (B. aff) vthaff; rettferdighas. 51 (B. aff) vthaff; trona. 52 (B. then skökian Rahab) Raab lösqwinnä; wort; (B. aff) vthaff; rettferdighat. 53 (B. slepte) vndslepte. 54 kroppen; vtan. 55 vtan; gerningana.

1 Tridhie. 3 (B. thes större doom) testameer fördömilse. 3-4 (B. Ty . . . alle) ty wij syndom j mång stycke alle. 4 *Men* saknas; (B. then) Hoo; (B. felar) syndar; oord.

fulkommen man, och kan regera hela lekamen medh betzl. 5
 Sij, wij leggiom hestomen betzl j munnen, at the skola lydha
 oss, och vmkastom theras hela kropp. Sij ock skepen, ehuru
 stoor the äro, och aff starckt wädher driffuas, warda the doch
 likwel vmwend medh itt litet rodher, ehwart Rodermannen
 wil. Så är ock tungan en kleen lem, och kommer stoor ting 10
 åstadh. Sij, en liten eeld huru stoor skoogh han vptender?
 Och tungan är ock en eeld, een werld full medh orett. Så är
 ock tungan jbland wåra lemmar, och besmittar hela leka-
 menen, och vptender all wår vmgengelse, tå hon vptend
 är aff heluete. 15

Ty all natur, bådhe diwrs och foglars, och ormars, och
 theras som j haffuet äro, warder tam, och är tamd aff men-
 niskiors natur. Men tungon kan ingen menniskia tämia, thet
 oroligha onda, full medh dödheligh förgiffit. Medh henne
 prise wij Gudh och Fadhren, och medh henne bannom wij 20
 menniskionar, som äro skapadhe effter Gudz lijknelse. Aff
 samma munn går prijs och bannor. Thet bör icke, mine
 brödher, så wara. Jcke giffuer een kella aff itt holl, bådhe
 sött och beeskt watn? Jcke kan fikonatradh, mine brödher,
 bära olio, eller wijnträdh fikon? Så kan ock ingen kella salt 25
 och sött watn giffua.

Hoo är wijs och klook jbland idher, han bewise medh
 sijn godha vmgengelse sina gerningar vthi sachtmodigheet
 och wijsdom. Om j haffuen bittert nijt och trätto vthi idhart

Text rad: 5 fulkomen; (B. regera) hålla; heela; lekamenen; (B. medh) vnder. 6 så
 ath; (B. skola lydha) lydha. 7 krop; ee huru. 8 (B. aff) vthaff; starka wädhre.
 9 likwål; (B. vmwend) vmkastat; litit; e hwart; rodhermannen. 10 will; cleen;
 lemme; (B. stoor ting) mykit. 11 affstadh; (B. stoor skoogh) stoort bål. 12 (B.
 een) en; (B. orett) wrongheet. 13 ibland; lecamenen. 14 (B. all wår vmgengelse)
 alla wår wandring. 15 (B. aff) vthaff; heluete. 16 alle nature. 17 wardher;
 (B. tamd) tampd; (B. aff) vthaff; menniskiones. 18 natwr; tungan; (B. menniskia)
 man. 19 (B. oroligha) owinneligha; oonda. 20 (B. prise) wälsighnom; gudhi;
 fadhrenom. 21 menniskiomen; lijknilse; (B. Aff) Uthaff. 22 then samma munnen;
 går; (B. prijs) wälsignilse; bannonar; (B. mine) käre. 23 (B. wara) skee; geffuer;
 (B. een kella) keldan; (B. aff) vthaff; hol. 24 fikona trädh; (B. mine) käre. 25
 (B. olio) oliebar; *ock* saknas; kelda. 26 geffua. 27 wijsz; (B. klook) kunstugh;
 ibland. 27-29 (B. medh . . . wijsdom) sijn vmgengilse medh godha gerningar vthi
 wijszdomens sactmodugheet. 29 (B. Om) Om så är.

Epistel

30 hierta, berömer idher icke, och liwgher icke emoot san-
ningen, Ty then wijsdom är icke offuan effter kommen, vthan
är iordesk, menniskligh och dieffuulsk, Ty hwar nijt och
trätta är, ther är ostadigheet och alt ondt. Men then wijsdom
som offuan effter är, han är först kysk, och sedhan fridsam,
35 sachtmodigh, läter säya sigh, full medh barmhertigheet och
godha fructer, opartijsk, oskrymteligh. Men retferdig-
hetennes frucht, warder sådd j fridh them som fridh hålla.

III. Capitel.

Hwadhan äro örligh och krijgh jbland idher? Äro the icke
ther aff, aff idhrom begärelsom som strijdha j idhra lemmar?
J begären och fåän intet, J haffuen affuund och nijt, och
5 kunnen intet winna, J strijdhen och örlighen, och haffuen
intet, therfore at j intet bidhien. J bidhien och fåän intet,
Ty j bidhien illa, nemligha, at j thet vthi idhra wellust för-
tära skolen. J hoorkarlar och hoorkonor, weten j icke, at
werldennes wenscap är Gudz owenscap? Hoo som werl-
10 dennes wen wil wara, han warder Gudz owen. Menen j at
Galat. 5. Scrifften sägher fåfengt? Anden som boor vthi idher, be-
gärrar emoot hatet, och giffuer rijkeligha nådh.

Så warer nu Gudhi vnderdånighe, Ståår emoot dieffuulen,
så flyyr han jfrå idher. Nalkens Gudhi, så nalkas han idher.

(lemmar)

Thet är icke settet til
at förwerffua ägho-
delar och rijk warda,
om then ene hatar
then andra, affuundas
och skinna huar an-
nan, strijda, girighas,
och bedrägha etc.

(rijkeligha)

Medh nijt, slagh,
roof, bedrägherij, sko-
le j intet få thet j be-
gären, Vthan fölier
Andan, så få j alla
nådth och fulheet.

Text rad: 31 wijszdomen; vtan. 32 är saknas; iordisk; nijtt. 33 ostadugheet;
(B. alt ondt) all oond handel; wijszdom. 35 (B. sachtmodigh) toghligh; (B. läter
säya sigh) styrugh; barmhertugheet. 36 fructer; oskrymtelighen; retferdughe-
tennes. 37 fruct; wardher; sååt.

1 Fierde. 2 (B. krijgh) kijff; ibland. 3 (B. aff frfr. idhrom) vthaff; idrom;
begärilsom; stridha. 4 (B. fåän) haffuen; awund. 5 (B. winna) få; stridhen;
örloghen. 6 bedhiens (frfr. J); bedhien (frfr. och). 7 (B. Ty j) för ty athi; bedh-
ien; (B. at j) athi; idhar; wällusta. 8 hoorkonnor. 9 werldennas (frfr. wenscap);
wenscap; owenscap; werldenas (frfr. wen). 10 wardher. 11 han begärrar. 12 (B.
emoot hatet) till awund; geffuer; (B. rijkeligha) större; nådhe. 13 vnderdånughe;
Står. 14 och så (frfr. flyyr); flyr; (B. jfrå) frå; (B. Gudhi) til gudh; (B. så nalkas
han idher) och han wardher nalkandes idher.

Gloss. rad: 3 saknas. 12 saknas.

S. Jacobs

Renner idhra hender j syndare, och renser idhor hierta j osta- 15
dighe. Warer elende och söryer och gräter, Jdhart löye
wende sikh j gråat, och glädhen j sorgh. Förnedhren idher
för HERRANOM, så skal han idher vphöya. Förtaler icke hwar 1. Petri 5.
annan, käre brödher. Then som förtalar sin brodher, och
dömer sin brodher, han förtalar Laghen och dömer Laghen. 20
Men dömer tu Laghen, så ästu icke Lagsens görare, vthan
domare. Ty en är Laggiffuaren, som kan saligh göra, och
fordöma. Hoo ästu som dömer en annan?

Nu wel, j som säyen, Jdagh eller j morghon wilie wij gå
vthi then eller then stadhen, och wilie ther liggia itt åar, 25
och handla och winna, Och weten icke hwadh j morghon
skee kan. Ty hwadh är idhart lijff? Jtt damb äret, som en
liten tijdh warar, och sedhan förswinner. För thet j säya
skullen, Leffue wij, och wil Gudh, så wilie wij göra thet eller
thet. Men nu beröme j idher j idhart hogmodh, All sådana 30
berömelse är ond. Then ther kan göra gott, och gör icke,
honom är thet synd.

V. Capitel.

Nu wel j rijke, Gräter och tiuter offuer idhor vselheet som
idher offuerkomma skal. Jdhra rikedomar äro förrotnadhe,
Jdhor klädher äro vpäten aff maal, Jdhart gull och silffuer
är förrostat, och theras rost skal wara idher til witnessbyrd, 5
och skal vpäten idhart kött såsom en eeld. J haffuen församlat

---

Text rad: 15 (B. Renner) Reengörer; (B. ostadighe) twehghade. 16 Wa-
ren; (B. elende och söryer) j twång; gräten. 17 gråt; (B. j sorgh) vthi sorg.
18 herranom (gemena); (B. skal . . . vphöya) wardher han idher vphöyandes; hwar.
21 Men saknas; laghsens; (B. görare) fulboordare; vtan. 22 laghsens domare; ty
ath; (B. Laggiffuaren) laghföraren; (B. som) huilkin ther; salugh. 24 wäl; (B.
Jdagh) J dagh; wiliom. 25 wiliom. 26 (B. Och) Men j; huadh. 27 (B. kan)
skall; För ty; huadh; (B. äret) ärith; som vthi en. 28 lithen. 28-29 (B. För . . .
skullen) Therföre skole j säya. 29 will; wiliom. 30 (B. j frfr. idhart) vthi; hogh-
moodh. 31 berömelse; oond.

1 Femte. 2 NW; wäl; rike; tiwter; vtoffuer; idher; vsulheet. 3, 5, 6, 45 skall
3 rikedom. 4 clädhe; vpätne; sylffuer. 5, 14 till. 6 idhar; kött; så som. 6-7
(B. församlat idher äghodelar) idhra häffuer till hoga samlat.

Epistel

idher äghodelar j yttersta dagharna. Sij, arbetarenars löön
 som idhart land affborghet haffua, hwilken j them swikligha
 jfrå hafft haffuen, ropar, och theras roop som affbyrgde, är
 10 inkommet j Herrans Sabaoth öron. J haffuen leffuat j kräse-
 ligheet på iordenne, och hafft idhra wellust, och vpfödt idhor
 hierta, såsom på en Slactedagh, J haffuen dömdt och dödhat
 then retferdigha, och han haffuer idher intet emootståndet.

Så warer nu tolighe, käre brödher, in til Herrans tilkom-
 15 melse. Sij, åkermannen wenter effter then kosteligha ior-
 dennes frucht, toleligha bidhanded, så lenge han får itt
 morghonregn och afftonregn. Så warer ock j tolighe, och
 styrcker idhor hierta, Ty Herrans tilkommelse är när. Sucken
 icke käre brödher, emoot hwar annan, På thet j icke warden
 20 fördömde. Sij, Domaren är för dörenne. Tagher, mine
 brödher, Propheterna för effterdömelse, til bedröffuelse och
 tolamodh, hwilke til idher talat haffua j Herrans nampn, Sij,
 wij hälle them saligha som lijdhit haffua. Hiobs tolamodh
 haffuen j hördt, och Herrans enda haffuen j seedt, Ty Her-
 25 ren är barmhertigh och en förbarmare.

Matt. 5. Offuer all ting, mine brödher, swärier icke, huarken widh
 himmelen, eller widh iordena, eller någhon annan eedh.
 Men idhor ord skola wara, Ja, ja, Ney, ney, På thet j icke
 skolen falla vthi skrymterij. Lijdher någhor jbland idher
 30 bedröffuelse? han bidhie. Är någhor widh gott moodh?
 han siunge Psalmar. Är någhor siwk jbland idher? han kalle

(Slactedagh)

Såsom man slachtar
 til bryllop, eller til een
 högtijdh, Luce 15.
 Matt. 21.

Text rad: 7 arbetarenas; löön. 8 affburghit; (B. hwilken) then. 9 j frå; theres.
 9-10 (B. är inkommet) äro inkompane. 10 (B. j frfr. Herrans) in vthi; sabaotz; kräsz-
 ligheet. 11 wällost. 12 så som; slactedagh; dömp. 13 retferdigha; emoot ståndit.
 14 tolughe; tillkommelse. 15-16 (B. iordennes frucht) frucht på iordhen. 16 bidhan-
 des ther effrer (!); får. 17 morghon regn; affton regn; tolughe. 18 sterker; till-
 kommelse. 19 hwar; på thet ath; wardhen. 20 dören; (B. mine) käre. 21 pro-
 phetanar; it effterdömelse; (B. bedröffuelse) twång. 22 tolamodh; huilke. 23 hålla;
 salugha; någhot lidhit; Jobs; tolamodh. 24 ända. 25 han är; ganska barmhertugh;
 (B. förbarmare) miskuudare (!). 26 (B. mine) käre; swerier. 26-27 (B. huarken
 ... någhon) icke widh himmelen, icke widh iordhena, ey heller någhon. 28
 oord; på thet ath. 29-30 (B. Lijdher ... bedröffuelse) Haffuer någhor j bland
 idher twång. 30 Aär; någhon. 31 siwng; Aär; någhon; j bland.

Gloss. rad: 12 saknas.

S. Jacobs

til sikh Presterna j Församlingenne, och läte them bidhia
offuer sikh, och smöria medh olio vthi Herrans namn.
Och troonnes böön skal hielpa them siwka, och Herren vp-
retter honom, och om han är stadd j synder, warda the honom 35
förlätna.

Bekenner inbyrdes synderna then ene them andra, och
bedher för idher inbyrdes, at j helbregda warden. Ty eens
retferdigs manz böön förmå mykit, ther hon alffuar är. 40
Helias war een menniskia såsom wij, och han badh ena 40
böön, at thet icke skulle regna, och thet regnde ock intet Luce 4.
på iordena, j try år och sex månadher. Och badh åter, och 3. Reg. 4.
himmelen gaff regn, och iorden baar sijn frucht.

Käre brödher, Om någhor jbland idher fore will jfrå san-
ningen, och någhor vmwende honom, han skal weta, at then 45
ther vmwender en syndare, aff hans waghars willo, han frelsar
ena siäl jfrå dödhen, och skyler all offuertrådelse.

Text rad: 32 (B. Presterna) the åldersmän; församlingenne; late; them saknas; bidia. 33 smöria sikh. 34 troonas; (B. skal . . . siwka) wardher them siwka hielpandes. 35 stadd saknas; wardha. 36 förlätna. 37 (B. Bekenner) Bekennens. 38 (B. helbregda warden) skolen frelste bliffua; (B. eens) en. 39 retferdugs; mandz; böen; förmåår; alwara. 40 en; så som. 41 böen; reghna; regnade. 42 påå; iordhena; månadha. 43 iordhen; bar; sin; fruct. 44 j bland; (B. fore will) wore wilfarande; j frå. 47 (B. ena siäl) sielena; (B. jfrå) frå; (B. skyler) wardher skylande; (B. all offuertrådelse) heela synda hoopen. Enden på Sancti Jacobi Epistel. (saknar motsvarighet i B.).

S. Jude Epistel.

Jvdas Jesu Christi tienare, Jacobs brodher.
Them kalladhom som j Gudh Fadher helgadhe äro,
och j Jesu Christo behäldne.

5 Mykin barmhertigheet och fridh, och kärleek ware medh idher.

Mine käreeste, Effter thet iagh toogh migh före scriffua idher til om allas wåra saligheet, syntes migh behöffuas förmana idher medh scriffuelse, at j kempa måtten för trona, som ena reso helghonen föregiffuin war. Ty thet äro någhra menniskior medh jbland inkompna, om hwilka foordom scriffuit war til thetta straff, The äro ogudhachtighe, och dragha wår Gudz nådh til lösachtigheet, och neka Gudh som allena är Herre, och wår Herra Jesum Christum.

Petri 2.

ume. 14. Men iagh wil minna idher vppå, at j en tijdh thetta skolen weta, at tå Herren hadhe vthfördt folcket aff Egypten, se-

Petri 2. dhan förgiorde han them som icke troodde. Och the Änglar som icke behöllo sijn Förstadöme, vthan offuergåffuo sijn heman, them förwaradhe han medh ewigha boyor j

ene. 19. mörkret, til then stora dagsens doom. Såsom ock Sodoma och Gomorra, och the städher ther om kring, hwilke j samma måtto som the, j skörheet syndat hadhe, och haffua gånget

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Epistell. 2 IUdas; Jacobi. 3 vthkalladhom; fadhre. 4 huilke och j; behäldne äro. 5-6 Barmhertugheet och fridh och kerligheet ware mykin medh idher. 7-10 (B. Mine ... föregiffuin war.) Mine käriste thå iach alla flijt giorde idher till ath scriffuandes om then menogha salugheet, war nötroftught (!) scriffua idher till och förmana, ath j then trone beståndughe wara skullen som ena reso helghonen giffwin war. 8, 13, 20, 50 (2 g.), 59 till. 10 (B. Ty) för ty ath. 10-11 (B. thet ... menniskior) någhre ogudhactugha menniskior äro och. 11 jbland saknas. 11-12 (B. om ... war) huilke tillförenna haffua bescriffne warit. 12 (B. til thetta straff) vthi thenne doom; *The äro ogudhachtighe* saknas. 13 nadhe; (B. lösachtigheet) kätij. 15 will; (B. minna idher vppå) idher till minnes dragha; (B. at) effter; *thetta* saknas. 15-16 (B. skolen weta) weten. 16 (B. vthfördt) frelst och vthleedt; folkit; (B. aff) vthåff; Egypto. 17 them ighen som; Och ath; englar. 18 behöldo; (B. sijn) theras; vtan. 19 (B. sijn) theras; ewogha; (B. j) vnder. 20 daghsens; Så som. 21 huilke; 22 motto. 22-23 (B. och haffua gånget effter) effterföliandes.

effter fremmande kött, the äro satte för itt effterdömelse, och lidha ewigh eeldz pino. Sammalunda ock these drömare som besmitta kötet, förachta Herskapet, och försmädha 25
Maiestetet.

Men Michael then Offuerängelen, tå han trätte medh dieffuulen, och disputeradhe medh honom om Mosi krop, toorde han icke vthsäya försmädhelsens doom, vthan sadhe, 30
HERREN straffe tigh. Men thenne försmädha, ther the intet aff weta. Och hwadh the aff naturen, som annor oskäligh diwr weta, thet förwerra the. Wee them, Ty the gå j Cains wägh, och falla j Balaams wilfarelse för löön skul, och för- Gene. 4.
gås j Chore vproor. Nume. 2
Nume. 1

These skamflecker slösa aff idhra gåffuor vthan fruchtan, och födha sikh sielffua, The äro skyyr vthan watn, som drif- 2. Petri
fuas om kring aff wädhret, skallot ofruchtsam trää, två resor dödh, och medh röter vpryckt. Haffzens willa wäghar, som sijn eghen skam vthskuma, wilfarande stiernor, hwilkom thet swarta mörkret förwarat är j ewigheet. 40

Haffuer ock Enoch then siunde jfrå Adam propheterat tilförenna om thenna, och sagdt, Sij, HERREN kommer medh mong tusend helghon, til at sittia doom offuer alla, och straffa alla them som ogudhachtighe äro, för alla theras

Text rad: 23 kött; (B. satte) framsatte; it; (B. effterdömelse) effterdöme. 24 lidha; ewogh; (B. these) the. 25 kötit; herskapir föracta; (B. försmädha Maiestetet) maiesttet(!) förhädha. 27 (B. then Offuerängelen) offuerängel. 28 medh honom saknas; kropp. 29 (B. toorde . . . doom) betröste han icke förekasta honom någhor hädhilse eller bannor; vtan. 30 Straffe tigh herren (gemena). 30-31 (B. Men . . . weta) Men thenne thet the icke weta thet straffa the. 31 huadh; åff (frifr. naturen). 32-34 (B. Ty . . . vproor) för ty vthi Caijns wägh äro the ingångne, och äro vth geffne beswikne aff lönen ther Balaam medh beswikin war, och äro förgångne medh Chore j gensäyelsen. 35-37 (B. These . . . trää) Thenne äro smitilse j bland idar kerlek, och tära till hopa vthan någhor mandz fructan, leffuandes effter sin eghin wilia, och äro så som the skyr som intit watnet haffua, vthan föras om cring medh wädrit, som trä ther om hösten borttwina ofruchtsam. 37 reszor. 38 (B. röter) ro- tom; (B. vpryckt) vpdra ghen; wägher; (B. som) the. 39 (B. sijn) theras; willfarande; huilkom. 40 (B. thet swarta mörkret) mörkrens swartheet; (B. j) til; ewogheet. 41 siwnde; (B. jfrå) frå. 42 tilförenna; thenna här; (B. och sagdt) säyandes; herren (gemena). 43 mångatusend; (B. til . . . doom) på thet han wil doom sitia; (B. offuer) emoot. 44 aff them; ogudhactughe. 44-45 theras ogudhachtighe saknas.

Epistel

45 ogudhachtigha gerningar, medh hwilka the haffua illa giordt, och för alt thet hårda som the ogudhachtighe syndare emoot honom talat haffua. Thenne knorra och klagha altijdh, och wandra effter sin eghen lusta, Och theras munn talar stålt ord, och achta på personer för nytto skul.

(klagha)

Thet går aldrih som the wilia, the weta all ting döma och straffa, och intet är them gott noogh, the weta alt bätre.

50 Men j mine käreste, Dragher til minnes the ord som tilförenna haffua idher sagd warit aff wårs Herras Jesu Christi Apostlar, at the sadhe idher, Vthi ytersta dagharna skola
1. Timo. 4. komma bespottare, the ther gå skola effter sijn eghen ogudh-
2. Timo. 3. achtigha begärelse. Thenne äro the som partij göra, kötz-
2. Petri 3. lighe, icke haffuandes Andan.

Men j mine käreste, Vpbygger idher sielffua på idhra alrahelghasta troo, genom then helgha Anda, och bedher, och behåller idher j Gudz kärleek, och wenter effter wårs Herras Jesu Christi barmhertigheet til ewigt lijff. Och håller
60 thenna åtskildnat, at j förbarmen idher offuer somligha, Men somligha görer medh fruchtan saligha, och rycker them vthu eelden, hatandes then besmittadha kötzens kiortel.

(offuer somligha)

Thet är, Somligha tröster, somligha straffer, Doch medh fruchtan, icke medh wold, På thet j måghe frelsa them vthu then euigha eeldzens farligheet.

Men honom som förmå förwara idher vthan synd, och stella idher för sitt herligheetz ansichte ostraffeligha, medh
65 frögd, allena wijsom Gudhi wårom Frelsare, ware ära och Maiestet, och welle och macht, nu och j alla ewigheet, AMEN.

Text rad: 45 gerninga; (B. medh hwilka) som. 46 *alt* saknas; *the* saknas; ogudhactughe. 47-48 (B. Thenne . . . wandra) Thenne äro knorrare, claghare, wandrandes. 48 (B. sin) theras; eghin; mwnd. 49 oord; (B. och . . . personer) hållandes sigh effter anseendit; eghin nytto; skull. 50 (B. mine käreste) käre brödher; draghen; oord; till förenna. 51 (B. aff) vthaff; herres. 52 Uthi; yttersta. 53 (B. bespottare) geckare; (B. sijn) theras; eghin; ogudhactugha. 54 begärilse; (B. kötzlighe) sinlighe. 55 (B. icke haffuandes) haffuandes ingen. 56 (B. käreste) käreste(!); påå; (B. idhra) wår. 57 (B. alrahelghasta) alla helghasta; (B. och bedher) bedhiandes. 58 (B. och behåller . . . kärleek) Förwarer idher inbyrdes j kerlekenom; (B. och wenter effter) förbidhandhes. 59 herres; barmhertugheet; ewogt. 59-60 (B. Och . . . somligha) Och warkunnen idher offuer thenne här, och åffskilien them. 61 (B. somligha) the andra; salugha medh fructan; (B. och rycker) ryckiandes. 62 vthur; (B. kötzens kiortel) clädhebonat som aff kötit är. 63 (B. vthan synd) aff syndenne. 64 ansicte; (B. ostraffeligha) obesmittadha. 65 (B. ära) prijs; *och* saknas. 66 maiestat; (B. och welle och macht) och rike, och wellugheet; (B. alla ewigheet) ewogh tijdh; Amen (gemena). Enden på Sancti Jude Epistel. (saknar motsvarighet i B.).

Gloss. rad: 47 saknas. 60 saknas.

S. Johannis Theologi vppenbarelse.

Första Capitel.

Thetta är Jesu Christi vppenbarelse, then Gudh haffuer giffuit honom, til at förkunna sinom tienarom, hwadh 5
innan kort tijdh skee skal. Och haffuer beteknat och sendt medh sin Ängel til sin tienare Johannem, hwilken betyghat haffuer Gudz ord och witesbyrd om Jesum Christum, hwadh han seedt hadhe. Saligh är then som lääs, och hörer
thenna Propheties ord, och håller thet ther vthi scriffuit är, 10
Ty tijdhen är när.

Johannes, The siw Församlingar j Asia. Nådh ware medh idher, och fridh aff honom som är, och som war, och som komma skal, och aff the siw Andar, som för hans stool äro, och aff Jesu Christo, som är itt troghet witne, förstfödder jfrå the dödha, och en Förste offuer Konunganar på iordenne. Then oss elskat haffuer, och twaghet oss aff våra synder medh sitt blodh, och giordt oss til Konungar och Prester för Gudhi, och sinom Fadher, Honom ware ära och welle jfrå ewigheet til ewigheet, Amen. Sij, han kommer medh skyyyn, och all öghon skola see honom, och the honom Ebre. 9.
1. Johan. 1.
1. Petri 2.
Matt. 24.
Jude 1.
Zacha. 12.

Johannes Uppenbarelse föregås i Nya Testamentet 1526 av ett förspråk, som finnes återgivet på sid. 824 nedan.

Text rad: Jesus. (saknar motsvarighet i B.). 1 Sancti; Joannis; oppenbarilse. 4 oppenbarilse. 5, 18, 20, 41, 44, 56, 58, 60 till. 5 förkänna (!); huadh. 6 betecknat; (B. och sendt) sendandes. 7 engil; Joannem; huilkin. 8 oord; witesbyrdh; (B. om Jesum Christum) till Jesu Christo. 9 (B. hwadh) huadh som helst; Salugh; (B. som) ther; (B. hörer) then ther hörer. 10 thenne; prophecies; oord; (B. vthi) vthinnan. 11 tidhen; hart när. 12 Joannes; församblinger; som äro j; Nådh; wari. 13 fredh; (B. aff) vthaff; (B. som war) then som war. 13-14 (B. som komma skal) then som komma. 14, 63 skall. 14 (B. aff) vthaff. 15 (B. aff) vthaff; (B. som) huilkin ther; it; (B. troghet) trofast; och förstfödder. 16 (B. jfrå) frå; konnungarna; iordhenne. 17 twaghit; (B. aff) vthaff. 18 (B. medh) j; konnungar. 19 (B. sinom) hans; (B. ära) prijs; (B. welle) rike. 20 (B. jfrå) frå; (2 g.) ewogheet. 21 skyn; (B. skola see honom) warda honom seende.

stunget haffua, och all slechte
 på iordenne skola jemra sigh,
 Ja, Amen. Jagh är A och O,
 25 begynnelsen och enden, sä-
 gher Herren, som är, som
 war, och som komma skal,
 then Alsmechtighe.

Jagh Johannes idhar bro-
 30 der, och deelachtigh j be-
 dröffuelsen, och j Riket, och
 j Jesu Christi tolamodh, war
 på then öön Pathmos, för
 Gudz ord skul, och för Jesu
 35 Christi witnesbyrd skul, Jagh
 war j andanom på en Sön-
 dagh, och hörde effter migh
 een stoor röst, såsom en ba-

swn, säyandes, Jagh är A och O, then förste och then
 40 sidste. Hwadh tu seer, thet scriff vthi ena book, och sendt
 til the Församlingar som äro j Asia, j Epheso, och j Smir-
 nen, och j Pergame, och j Thyatiras, och j Sardis, och
 j Philadelphia, och Laodicea.

Och iagh wende migh om til at see effter rösten som med
 45 migh taladhe. Och som iagh migh wende, sågh iagh siw
 gyllene liwsastakar, och mitt jbland the gyllene liwsastakar,
 en, som lijk war menniskionnes Son, klädd j en sijdh kiortel,
 och begiordat kring om bröstet medh itt gyllene belte. Men
 hans hoffuudh och hans håår war hwitt som een hwijt vl,

Text rad: 22 stungit; slechte. 23 iordhenne; (B. skola jemra sigh) warda sigh
 gråtandes. 26-27 (B. som är . . . skal) then som är, och then som war, och then
 som tillkommande är. 28 alszmectughe. 29 Joannes; brodher. 30 deelactugher;
 bedröffuelsen. 31 riket. 32 j tolamodhit j Jesu Christo. 33 benempd Pathmos.
 34 oord; skull. 36 (B. på) om. 37 mich. 38 en; så som. 39 (B. säyandes) och
 sadhe. 40 (B. sidste) ytterste; huad; eno. 41 the siw församblinger. 44 mich;
 medh. 46 (B. gyllene liwsastakar frfr. och) liwsastakar aff guld; j bland; gyldene
 (frfr. liwsastakar, en). 47 war lijk; klädd; (B. j) vthi; (B. en sijdh kiortel) it sidt
 lijnclädhe hengiandes nedher på foten. 48 begiordhat; cring om; brystet; it; bälte;
 Men saknas. 49 huffuudh; (B. hwitt) hwit; en.

S. Johannis

och såsom sniö. Och hans öghon woro såsom en eeldzloghe, 50
och hans fötter woro såsom glödhande messing j vgnen.
Och hans röst såsom en dön aff mykit watn. Och han hadhe
j sijn höghra hand siw stiernor, och aff hans munn vthgick
itt skarpt tweäggiat swerd, Och hans ansichte skeen såsom
klara solen. 55

Och tå iagh sågh honom, föll iagh til hans fötter, såsom
iagh hadhe warit dödth. Och han ladhe sijn höghra hand på
migh, och sadhe til migh, War icke förfärat, Jagh är then
förste och then sidste, och then leffuande, Och iagh war
dödth, och sij, iagh är leffuande jfrå ewigheet til ewigheet, 60
och haffuer nycklanar til heluetet och dödhen. Så scriff nu
hwadh tu seedt haffuer, och hwadh nu är, och hwadh här
effter skee skal. Hemligheten aff the siw stiernor som tu
seedt haffuer j minne höghra hand, och the siw gyllene liwsa-
stakar. The siw stiernor, äro the siw Församlingars Änglar, 65
Och the siw liwsastakar som tu seedt haffuer, äro the siw
Församlingar.

II. Capitel.

Och scriff then Församlings Ängel j Epheso, Thetta sägher
han som haffuer siw stiernor j sinne höghra hand, then ther
wandrar mitt jbland the siw gyllene liwsastakar. Jagh weet 70
tina gerningar och titt arbete, och titt tolamodh, och at tu
icke må lijdhä the onda, och haffuer försökt them som säya 5

Text rad: 50 (2 g.) så som; snyö; öghen. 51 föter; så som; en glödhande;
(B. messing) malm; j *vgnen* saknas. 52 så som. 53 sin; höghre; (B. aff) vthaff;
mwn; (B. vthgick) gick. 54 it; (B. skarpt tweäggiat swerd) swerd huast på bådha
sidhor; ansicte; så som. 55 clara solen vthi hennas crafft. 56 föter; så som.
57 dödher; lagde; sin; påå. 58 mich (i kustoden) (frfr. War). 59 (B. sidste)
ytterste; (B. then leffuande) leffuandes. 60 leffuandes; (B. jfrå) frå; (2 g.) ewog-
heet. 61 hafuer; nycklanar; heluitet. 62 (3 g.) huad; som här. 63 Heemlighe-
ten; (B. aff) vthaff. 64 höghre; (B. gyllene) gylden. 65 församlingers; englar.
67 församlingar.

1 Annat. 2 (B. scriff) scriff(!); församlinges; engel. 3 sine; höghre; (B. then)
hwilkin. 4 mit; ibland; gyldene. 5 *titt* (frfr. arbete) saknas; tolamodh. 6 (B.
icke må) kan icke; lidha; oonda; försöct.

vppenbarelse

at the äro Apostlar, och äro doch icke, och haffuer befunnet
 them liwghare, och tu lijdher och haffuer tolamodh, och ar-
 betar för mitt nampn skul, och är icke trött worden. Men
 10 iagh haffuer emoot tigh, at tu then första kärleken offuer-
 giffuit haffuer. Betenck hwar aff tu fallen äst, och bätra tigh,
 och gör the första gerningar. Hwar thet icke skeer, tå
 warder iagh tigh snarligha kommandes, och skal bortstöta
 tin liwsastaka aff sitt rwm, vthan tu bättrar tigh. Men thetta
 15 haffuer tu, at tu haffuer hatat the Nicolaiters werck, hwilka
 iagh ock hatar. Then ther öra haffuer, han höre hwadh
 Anden sägher Församlinganar. Then ther winner, honom
 wil iagh giffua äta aff lijffzens trää, som är j Gudz Paradijs.

Och scriff then Församlings Ängel j Smirnen, Thetta
 20 sägher then förste och then sidste, then dödh war, och är
 leffuande worden. Jagh weet tina gerningar och tijn be-
 dröffuelse, och tin fattigdom (men tu äst rijk) och hädhelse
 aff them som sikh säya wara Judar, och äro icke, vthan äro
 Satans hoop. Fruchta intet för någhot som tu lijdha skalt.
 25 Sij, dieffuulen skal kasta någhra aff idher j fängelse, På thet
 j skolen försökte warda, och haffua bedröffuelse j tiyo daghar.
 War trofast in til dödden, så skal iagh giffua tigh lijffzens
 krono. Then ther öra haffuer, han höre hwadh Anden sägher
 Församlinganar. Then ther winner, han skal ingen skadha
 30 få aff then andra dödden.

Och scriff then Församlings Ängel j Pergamen, Thetta

Text rad: 7 befunnit. 8 (B. liwghare) löghnare; (B. lijdher . . . arbetar) haff-
 uer lidhit och tolamoodh hafft, och arbetat. 9 mit; skull. 10 kerleken. 11
 betenk; (B. äst) är. 12 gerningana; (B. tå) så. 13 wardher. 13, 27, 29, 42,
 59, 70, 71, 72 skall. 13 (B. bortstöta) röra. 14 (B. aff) vthaff; (B. sitt) hans;
 vtan. 15 werk; huilka. 16 huadh. 17 församlinganar; (B. honom) then.
 18 will; geffua; (B. aff) vthaff; lijffzens; mitt j. 19 församblinges; engel. 20 (B.
 sidste) ytterste. 21 leffuandhe; wordin; (B. tijn) thin; bedröffuile. 22-23 (B. hä-
 dhelse aff them) theras hädhilse. 23 Judhar; vtan. 24 (B. Satans hoop) dieffuulsens
 försambling; Fructa; lidha. 25 (B. skal kasta) wardher kastandes; (B. aff) vthaff;
 fengsle. 26 försöcte; wardha; (B. haffua) j skolen få; bedröffuile. 27 (B. in til)
 j; (B. så skal iagh) och iach skall; geffua; lijffzens. 28 crono; huadh. 29 församb-
 linganar; scadha. 30 (B. aff) vthaff. 31 församblinges; engel; Pergame.

S. Johannis

sagher han som haffuer thet skarpa tweäggiadhe swerdet,
 Jagh weet tina gerningar, och hwar tu boor, at ther Satans
 säte är, och tu håller mitt namn, och haffuer icke nekat mina
 troo. Och j mina daghar är Antipas mitt troghna witne dö- 35
 dadher när idher, ther Satan boor. Men iagh haffuer någhot
 litet emoot tigh, Ty tu haffuer ther them som hålla Balaams Nume. 2
 lärdom, Hwilken lärde genom Balak åstadkomma förarghelse
 för Jsraels barn, til at äta aff thet affgudhom offrat war, och
 bedriffua bolej. Så haffuer tu ock them som hålla the Nico- 40
 laiters lärdom, hwilket iagh hatar. Bättra tigh, Annars skal
 iagh tigh snarligha komma, och skal stridha medh them
 medh mins munz swerd. Then ther öra haffuer, han höre
 hwadh Anden sägher Församlinganar. Then ther winner,
 honom wil iagh giffua äta aff thet fördolda Manna, och wil 45
 giffua honom itt gott witesbyrd, och medh thet witesbyrd
 itt nytt namn bescriffuit, thet ingen kenner, vthan then thet
 fåår.

Och scriff then Församlings Ängel j Thyatira, Thetta
 sägher Gudz Son, som öghon haffuer såsom eeldzloghe, och 50
 hans fötter lijka som messing, Jagh weet tina gerningar, och
 tin kärleek, och tina tienst, och tina troo, och titt tolamodh,
 och tina gerningar, the sidsta flere än the första. Men iagh
 haffuer någhot litet emoot tigh, at tu tilstädher then quinnan
 Jesabel, som sägher, at hon är een prophetissa, lära och 55
 bedragha mina tienare, bedriffua bolej, och äta aff thet
 affgudhom offrat är. Och iagh haffuer giffuit henne tijdh,

Text rad: 32 (B. thet . . . swerdet) thet skarpa swerdh på båda sidhor. 33-34
 (B. ther . . . är) ther är dieffuulsens säte. 34 (B. mitt) mit. 35 (B. är Antipas . . .
 dödader) Antipas mitt troghna witne then ther dödader är. 36 (B. Satan)
 dieffuulen. 37 litit. 38 hwilkin ther; Balaach; affstadh komma; itt förarghelse.
 39, 70 till. 40 Sää; (B. tu ock) och tu; (B. them) the. 41 hwilkit. 41-42 (B.
 skal . . . komma) wardher iach tigh snarligha kommandes. 42 stridha. 43 min;
 mundz. 44 huad; församlinganar. 45 (2 g.) will; gefua; (B. aff) vthaff; (B.
 Manna) himmelska brödh. 46 gefua. 46-47 (B. itt gott . . . bescriffuit) en huitan
 steen, och vppå then huita stenen itt nytt namn scriffuit. 47 vtan. 49 för-
 samblinges; engel. 50 (B. såsom) som; eeldzlogha. 51 föter; lika; (B. messing)
 malm. 52 kerlek; tienist; tolamoodh. 53 gerninga; (B. sidsta) yttersta. 54 litit;
 quinnan.

vppenbarelse

at hon skulle bätra sigh aff sitt bojerij, och hon haffuer intet
bättrat sigh. Sij, iagh skal leggia henne j sängena, och the
60 som medh henne hoor bedriffua, skola komma vthi alrastörsta
bedröffuelse, om the icke bätra sigh aff sina gerningar, och
hennes barn skal iagh dräpa. Och alla Församlingar skola
weta, at iagh är then som ranszakar niurar och hierta. Och
Psalm. 7. skal giffua hwarion och enom aff idher effter hans gerningar.
65 Men idher sägher iagh, och androm som j Thyatira ären,
som icke haffua sådana lärdom, och icke haffua förstätt
Satans diwphheet, såsom the säya, Jagh skal icke leggia på
idher någhra andra byrdo, Doch huadh j haffuen, thet håller
så lenge iagh kommer. Och then ther winner, och håller
70 mijn werck in til endan, honom skal iagh giffua macht offuer
Hedhninganar, Och han skal regera them medh jernrijsz,
Psalm. 2. och han skal sönderkrossa them, såsom en Pottomakares
käril, såsom iagh ock fått haffuer aff minom Fadher, och
wil giffua honom morghonstiernona. Then ther öra haffuer,
75 han höre huadh Anden sägher Församlinganar.

III. Capitel.

Scriff ock Församlingennes Ängel j Sardis, Thetta sägher
then som haffuer the Gudz Andar, och the siw stiernor, Jagh
weet tina gerningar, Ty tu haffuer nampnet at tu leffuer,
5 och äst dödh. War waken, och sterck thet andra som döo
wil, Ty iagh haffuer icke befunnet tina gerningar fulkomligha
för Gudhi. Så tenck nu på hwadh tu fått och hördt haffuer,
Thessa. 2. och hålt thet, och bätra tigh. Ästu icke waken, så skal iagh
Petri 2.

Text rad: 58 (B. bätra sigh) återwenda. 59 sengena. 60 som saknas; (B. hoor) horerij; aldra största. 61 bedröffuelse; (B. aff) vthaff; (B. sina) theras. 62 (B. hennes) theras; (B. dräpa) dödh medh dödden; församlingar. 63 nywrar. 64 (B. skal giffua) wardher giffuandes; (B. aff) ibland. 65 Thyatire. 66 hafua (frfr. förstätt); förständit. 67 (B. Satans) dieffuulsens. 68 huad. 70 werk; geffua; mact. 71 hedninganar; (B. regera) styra; jern rijs. 72 söndercrossa; pottomakers. 73 (B. aff) vthaff; 74 will; geffua. 75 huad; församlinganar.

1 Tridhie. 2 församlingennes; engel. 3 (B. som) ther; hafuer; the siw gudz andar. 5 stärk. 6 will; befunnit. 7 huadh; (B. fått) annammat. 8 äst tu; så saknas. 8, 13, 14, 15, 35, 36, 46, 57, 58 skall.

S. Johannis

komma til tigh som en tiwff pläghar komma, och tu skalt
 icke weta på hwadh stund iagh kommer til tigh. Tu haffuer 10
 ock fåå nampn j Sardis, som sijn klädher icke besmittat
 haffua, och the skola wandra medh migh j hwijt klädher, ty
 the äro thes werde. Then som winner, han skal så klädder
 warda medh hwijt klädher. Och iagh skal icke vthskrapa
 hans nampn aff lijffzens book, Och iagh skal wedherkenna 15
 hans nampn för min Fadher, och för hans Änglar. Then
 ther öra haffuer, han höre hwadh Anden sägher Försam-
 liganar.

Scriff ock then Församlings Ängel j Philadelphia, Thetta
 sägher then Helghe, och then Sanferdige, som haffuer Da- Jsaie 22.
 uidz nyckel, then ther vpläter, och ingen menniskia igenläter,
 Then ther igenläter, och ingen menniskia vpläter, Jagh weet
 tina gerningar. Sij, iagh haffuer giffuit för tigh een öpen dör,
 och ingen kan läta henne igen, Ty tu haffuer liten krafft,
 och tu haffuer hållet mijn ord, och haffuer icke nekat mitt 25
 nampn. Sij, iagh wil giffua tigh vthu Satans hoop, the sigh
 säya wara Judar, och äro icke, vthan liwgha. Sij, iagh wil
 driffua them ther til, at the skola komma och tilbidhia för
 tina fötter, och skola weta, at iagh haffuer elskat tigh.

Effter tu haffuer hållet mitt tolamodz ord, skal iagh ock 30
 bewara tigh för frestelsens stund, hwilken tilstundar allo
 werldenne, til at frelsa them som boo på iordenne. Sij, iagh
 kommer snarligha, hålt thet tu haffuer, at ingen tagher tina

---

Text rad: 9, 28, 34, 43, 56 till. 9 *pläghar komma* saknas; (B. skalt) skall.
 10 (B. på hwadh stund) hwilkin stunden; (B. kommer) kommande wardher; *til*
tigh saknas. 11 *ock* saknas; (B. fåå) få; (B. som) the som; (B. sijn) theas; clädher.
 12 (B. skola . . . migh) wardha medh migh wandrande; hwit; *klädher* saknas. 13
 (B. werde) werdughe; clädder. 14 (B. medh) j; hwit; clädher. 15 (B. aff) vthwr;
 lifzens. 16 englar. 17 huadh; församlinganar. 19 församblings; engill. 20
 sanferdughe; (B. som) then som. 21 nykil; igen läter. 23 hafuer; (B. giffuit för)
 lätit; tich; en; ypen; döör. 24 lata; crafft. 25 hållit; oordh. 26 will; geffua;
 vthwr; (B. Satans) dieffuulsens; (B. hoop) försambling. 27 Judhar; vtan; liwga;
 will. 29 föter. 30 hafuer; hållit; mit; tolamoodz; oord; (B. skal) wil; *ock* saknas.
 31 frestilsensstund (!); huilken. 32 (B. til at frelsa) på thet han skal fresta; (B.
 them) the; iordhenne. 33 håldt; (B. tagher) borttagher.

vppenbarelse

krono. Then ther winner, honom wil iagh göra til en Pelare
 35 vthi mins Gudz Tempel, och han skal icke meer vthgå.
 Och iagh skal scriffua på honom mins Gudz namn, och
 mins Gudz stadz thes nya Jerusalems namn, som nedher-
 kommer aff himmelen jfrå min Gudh, och mitt nya namn.
 Then ther öra haffuer, han höre hwadh Anden sägher För-
 40 samlinganar.

Scriff ock then Församlings Ängel j Laodicea, Thetta
 sägher, Amen, thet troghna och sanferdigha witnet, begyn-
 nelsen til Gudz creatur. Jagh weet tina gerningar, at tu äst
 hwarken kall eller warm, Jagh wille at tu wore antingen kall
 45 eller warm. Men effter tu äst liom, och huarken kall eller
 warm, skal iagh tigh vthspyy vthu min munn. Ty tu sägher,
 Jagh är rijk och haffuer noogh, och behöffuer intet, Och weest
 icke at tu äst elende och jemmerligh, fattigh och blind, och
 nakot. Jagh rådher tigh, at tu köper gull aff migh, thet
 50 genomeeldat och bepröffuat är, at tu må bliffua rijk, och
 hwijt klädher, som tu må klädha tigh vthi, På thet tinne
 nakenheetz blygd icke skal synas, och smör tijn öghon medh
 ögnasaluo, at tu må få see.

The iagh elskar, them aghar iagh och nepser. Så war nu
 flijtigh, och bätra tigh. Sij, iagh ståår för dörenne och klap-
 par, Then ther hörer mina röst och vpläter dörena, til honom
 skal iagh ingå, och hålla natward medh honom, och han
 medh migh. Then ther winner, honom skal iagh sittia låta
 medh migh på min stool, såsom ock iagh wunnet haffuer,

Ebre. 12
 Prouer. 3.

Text rad: 34 crono; (B. honom) then; will. 35 (B. mins) min. 36 (B. mins)
 min. 37 (B. mins . . . namn) then min gudz nya stadz Hierusalems namn; (B.
 som) then ther. 38 (B. aff) vthaff; (B. jfrå) frå; mit. 39 hwadh; församblinganar.
 41 församblinges; engil. 42 (B. sanferdigha) sanna; begynnisen. 43 creatur;
 (B. äst) är. 44 huarken; (2 g.) käll. 45 (B. Men) Så; efter; lyom; käll. 46 vth-
 spyya; vthwr; mund. 47 riker; (B. och haffuer noogh) och riker wordhen; (B.
 intet) ingo. 48 (B. elende och jemmerligh) en armling och iemmerligh men-
 niskia; (B. fattigh) och fattigh. 49 (B. aff) vthaff. 50 (B. genomeeldat) eeldhat.
 50-51 (B. och hwijt . . . vthi) och clädh tigh vthi whit clädher (!). 51 thine. 52
 blygde; thin. 53 öghna salua. 54-55 (B. war nu flijtigh) nijtelska nw. 55
 clappar. 56 (B. Then ther) om någhor. 56-57 skall iach ingå till honom. 58
 sitia; lata. 59 wunnit.

S. Johannis

och är sittandes worden medh minom Fadher på hans stool. 60
Then ther öra haffuer, han höre hwadh Anden sägher För-
samlinganar.

III. Capitel.

Sedhan sågh iagh, och sij,
Een dör wardt vpläten j him-
melen, och then första rösten
som iagh hörde, såsom en 5
baswn medh migh tala, sadhe,
Stijgh här vp, iagh wil wisa
tigh huadh skee skal här
effter.

Och strax war iagh j an- 10
danom. Och sij, en stool
wardt satt j himmelen, och
på stolen satt en. Och then
ther satt, han war påseende
såsom then stenen Jaspis och 15
Sardis, och en regnboghe war
om stolen, påseendes såsom
en Smaragd, och kring om

stolen woro fyra och tiughu stolar, och på the stolar såto
fyra och tiughu Äldste, klädde medh hwijt klädher, och 20
på theras hoffuudh woro gyllene kronor.

Och aff stolenom vthgingo liwngemeld, tordön och röster,
och siw eeldzlampor brunno för stolen, hwilke äro the siw

Text rad: 60 sitiandes. 61 huadh; församlinganar.

1 Fierdhe. 3 en; döör; (B. wardt) war. 5 hördhe. 6 basun; (B. tala) talandes;
och sadhe. 7 Stigh; will. 8 huad. 12 (B. wardt) war; (B. satt) sett. 13 (B. på)
vppå. 14-15 (B. war påseende såsom) war j anseende lijk widh. 15 Jaspid. 16
Sardio. 17 (B. påseendes såsom) lijk j anseende widh. 18 *en* saknas; Smaragdo;
kring saknas. 19 then stolen. 20 tiughu; (B. Äldste) åldersmän; clädde; (B. medh)
vthi; clädher. 21 huffuudh; (B. gyllene kronor) gullcronor. 22 (B. aff) vthaff;
(B. tordön) och tordön. 23 (B. eeldzlampor) lampor; (B. brunno) brinnandes.

vppenbarelse

- 25 Gudz Andar. Och fram för stolen war såsom itt glashaff, lijkt widh Cristal, och mitt j stolen och kring om stolen, fyra diwr full med öghon, bådhe före och baak. Och thet första diwret war lijkt itt Leyon, och thet andra diwret lijkt enom kalff, och thet tridie diwret hadhe itt ansichte såsom een menniskia, och thet fierde diwret lijkt enom flyghande örn. Och the fyra diwr hadhe hwart thera sex wingar, och the woro vthan och innan full medh öghon. Och hadhe ingen roo dagh eller natt, och sadhe, Heligh, heligh, heligh är HERREN Gudh Alszmechtigh, som war, och som är, och som komma skal.
- 35 Och tå the diwren gäffuo honom prijs, och äro, och tack som satt på stolen, then ther leffuer jfrå ewigheet til ewigheet, föllo the fyra och tiwghu Äldste fram för honom som satt på stolen, och tilbådho then ther leffuer jfrå ewigheet til ewigheet, Och kastadhe sina kronor för stolen, och sadhe,
- 40 HERRE, tu äst werdigh tagha prijs och äro och kraft, Ty tu haffuer skapat all ting, och för tin wilia skul haffua the war-else, och äro skapt.

V. Capitel.

- ch. 2. Och iagh sågh j hans höghra hand som satt på stolen, ena book scriffuin innan och vthan, besegld medh siw insigel. Och iagh sågh en starck Ängel, som predicadhe medh högha 5 röst, Hoo är werdigh vplåta bokena, och vpbryta hennes insigel? Och ingen j himmelen, eller på iordenne, eller vnder

---

Text rad: 24 it; glaashaff. 25 mit; cring. 27 it. 28 kalf; tridhie; it; (B. ansichte) andlete; sösom (!). 29 fierdhe. 31 (B. vthan och innan) vthan om och innantill. 32 Helugh, helugh, helugh. 33 herren (gemena); alszmecctugher (!); (3 g.) (B. som) then ther. 34 (B. komma skal) tillkommande är. 35 (B. the diwren) the fyra diwr; gäffuo (!); (B. äro) ära. 36 (B. jfrå) frå; (2 g.) ewogheet. 37 fullo; tiwghu; (B. Äldste) åldersmän; (B. för) före. 38 (B. tilbådho) bådho till; (B. jfrå) frå; ewogheet; till. 39 ewogheet; (B. sina) theras; cronor. 40 Herre (gemena); (B. äst) är; werdugh; (B. äro) ära; kraft. 41 skull; warilse. 42 skapte.

1 Femte. 2 påå. 3 innan till; vtan; besigld; incigle. 4 starkan; engil; en högh. 5 verdugh; vplata; hennas. 6 incigle; (2 g.) (B. eller) och ey heller; iordenne.

S. Johannis

iordenne kunde vpläta bokena, och icke heller see på henne. Och iagh greet swärligha, at ingen wardt funnen werdigh til at vpläta bokena, och läsa henne, eller see på henne.

Och en aff the Äldsta sadhe til migh, Gråat icke. Sij, 10
Leyonet aff Juda slechte Daudz root haffuer wunnet, til at vpläta bokena, och vpbryta hennes siw insigel. Och iagh sågh, och sij, mitt j stolen och jbland the fyra diwren, och mitt jbland the Äldsta, stoodh itt Lamb, såsom thet hadhe slachtat warit, och hadhe siw horn, och siw öghon, hwilke 15
äro the siw Gudz Andar sende j all land, och thet kom och toogh bokena vthaff hans höghra hand som satt på stolen.

Och tå thet hadhe taghet bokena, föllo the fyra diwr, och the fyra och tiwghu Äldste fram för Lambet, haffuandes hwar och en harpor och gyllene skålar fulla med rökwerck, 20
hwilket är the helighas böner, och sungo en ny song, och sadhe, Tu äst werdigh at tagha bokena, och vpläta hennes insigel. Ty tu äst dödhat, och haffuer igenlöst oss medh titt blodh, aff allahanda slechte och tungomål, och folck, och Hedhningar, och haffuer giordt oss wårom Gudhi til Konungar och Prester, och wij skole regnera på iordenne. 25

Och iagh sågh, och hörde een röst aff monga Änglar, kring om stolen, och kring om diwren, och kring om the Äldsta, och talet på them war mong sinnom tusende tusend, säyandes medh högha röst, Lambet som dödhat är, thet är 30
werdigt at haffua krafft, och rijkedom, och wijsdom, och

Text rad: 7 iordhenne; vplata; (B. icke) ey. 8 grät; ath ther; wart; werdugh. 8, 10, 11, 25, 34, 35, 36, 39 till. 9 vplata. 10 (B. aff) vthaff; (B. Äldsta) åldersmän; Grät. 11 (B. aff) vthaff; slecte; wunnit. 12 vplata; incigler. 13 mit; ibland. 14 mit; ibland; (B. Äldsta) åldersmän; it. 15 slachtat; huilke. 17 (B. vthaff) vthwr. 18 taghit; (B. föllo) thå föllo. 19 (B. Äldste) åldersmän; lambit. 20 (B. gyllene skålar) gullskålar; full; medh; (B. rökwerck) wälluctandes röök. 21 (B. hwilket är) hwilke som äro; (B. helighas) helghens; siwngo; sång. 22 werdugh; (B. vpläta) vpbryta. 23 incigle; för ty; igen löst. 24 (B. titt) thin; (B. aff) vthaff; slecte; tungomåål; folke. 25 (B. Hedhningar) landzskap; konnungar. 26 (B. skole regnera) wardom reghnerandes; iordhenne. 27 (B. een) ena; många; englar. 28 (3 g.) cring. 29 (B. Äldsta) åldersmän (B. talet på them) theras taal; *mong sinnom* saknas; tusendetusend. 30 ene högha; dödath. 31 werdugt; rikedom; wijsdom.

vppenbarelse

starckheet, och äro, och prijs, och loff. Och all creatur som
j himmelen äro, och the på iordenne, och the vnder iordenne,
och j haffuet, och alt thet vthi them är, hörde iagh säya til
35 honom som satt på stolen, och til Lambet, Loff och ära, och
prijs, och krafft jfrå ewigheet til ewigheet. Och the fyra
diwren sadhe, Amen. Och the fyra och tiwghu Äldste föllo
nedh på sijn ansichte, och tilbådho honom som leffuer jfrå
ewigheet til ewigheet.

VI. Capitel.

Och iagh sågh, at Lambet
vpbröt itt aff insiglen, Och
iagh hörde itt aff the fyra
5 diwren säya, såsom medh tor-
döns röst, Kom och see. Och
iagh sågh, Och sijn, en hwijt
hest, och then ther på satt,
hadh een bogha, Och honom
10 wardt giffuin een krona, och
han foor vth til at winna,
och få segher.

Och tå thet vpbröt thet
andra insiglet, hörde iagh
15 thet andra diwret säya, Kom
och see. Och ther vthgick en
annar hest, rödh, och honom
som ther på satt, wardt giffuit
at han skulle borttagga fridhen aff iordenne, och at the

Text rad: 32 starkheet; (B. äro) ära; (B. loff) wälsignilse; creatwr. 33 (2 g.) iordhenne. 34 hördhe; (B. säya) säyandes. 35 (B. Loff) Wälsignilse. 36 (B. jfrå) frå; (2 g.) ewogheet. 37 (B. Äldste) åldersmän. 38 nedher; (B. sijn) theras; ansicte; bådho till; (B. jfrå) frå. 39 (2 g.) ewogheet.

1 Siette. 2 ath thå. 3 inciglen. 4 hördhe; (B. aff) vthaff. 5-6 en tordönsröst. 6-7 ochiach (!) sågh. 7 hwit. 9 han hadhe. 10 wort; gifuin; krona. 10-12 (B. och han . . . segher) och gick vth winnandes till ath winna. 11, 52, 54 till. 13 (B. thet frfr. vpbröt) han. 14 inciglet; hördhe. 15 (B. säya) säyandes. 16-17 (B. vthgick . . . hest) gick en annan hest vth. 17-18 (B. honom . . . satt) them ther satt vppå honom. 18 wort. 19 fredhen; (B. aff) vthaff; iordhenne.

skulle slå sikh jhiäl inbyrdes, 20
Och honom wardt giffuit itt
stoort swerd.

Och tå thet vpbröt thet
tridie insiglet, hörde iagh
thet tridie diwret säya, Kom 25
och see. Och iagh sågh, Och
sij, en swart hest, och then
ther satt på honom, hadhe
ena wägskäl j sinne hand.
Och iagh hörde ena röst mitt 30
jbland the fyra diwr, säyan-
des, Jtt mått hwete om en
penning, och try mått biwgg
om en penning, och olionne
och winet gör ingen skadha.

Och tå thet vpbröt thet
fierde insiglet, hörde iagh thes
fierde diwrsens röst säya,
Kom och see. Och iagh sågh. Och sij, en black hest,
och then som på honom satt, hans namn war Döden, och
heluetet folgde honom effter. Och honom wardt macht
giffuin offuer the fyra parter på iordenne, at dödha medh
swerd, och medh hunger, och medh dödhen aff the wildiwr
på iordenne äro.

Och tå thet vpbröt thet femte insiglet, sågh iagh vnder
Altaret theras siälar som dödadhe woro för Gudz ord skul,
och för thet witnesbyrd skul, som the hadhe. Och the
ropadhe medh högga röst, och sadhe, Herre, tu som äst
heligh och sanferdigh, huru lenge dömer tu icke, och hempo-
nas icke wårt blodh på them som boo på iordenne? Och them

Text rad: 20 j hääl. 21 wort. 24 tridhie; inciglet. 25 tridhie. 28(B. på) vppå.
29 wägskäl; sina. 30 hördhe; mit. 31 ibland. 32 måat. 33 måat. 35 scadha. 37
inciglet; (B. thes) thet; (B. säya) säyandes. 38 blackot. 39 dödhen. 40 heluitet;
fölgede; wort; mact. 41 giffuen; vthoffuer; (B. the fyra parter) fyra hörn;
iordhenne. 42 dödhenom; (B. aff) vthaff; willdiwr. 43 iordhenne. 44 inciglet.
45 oord. 46 (B. thet) then. 47 (B. äst) är. 48 hälugh; sanferdugh; hempo-
nas. 49 wort; iordhenne.

Gloss. rad: 32 saknas.

50 wardt giffuit hwarior och
 enom itt hwitt klädhe. Och
 til them wardt sagdt, at the
 skulle än nu huilas en liten
 55 aff theras medtienare och
 brödher, the ther ock skola
 dödadhe warda såsom ock
 the.

Och iagh sågh, at thet
 60 vpbröt thet siette insiglet,
 Och sij, tå wardt en stoor
 iordbäffuing, och solen wardt
 swart som en håårsäck, och
 65 månen wardt all sammans så-
 som blodh, och stiernonar
 föllo aff himmelen nedh på

iordena, såsom fikonaträdh sijn fikon nedherslepper, tå thet
 ristes aff stoort wädher. Och himmelen gick bort, såsom
 een tilslaghen book, Och all bergh och öyar wordo rörd aff
 70 sijn rwm. Och Konungarna på iordenne, och the Öffuerste,
 och rijke, och Höffuitzmän, och wellighe, och alle eghne,
 och alle frije fördolde sigh vthi iordkulor, och j bergskreff-
 wor, och sadhe til bergh och klippor, Faller offuer oss och
 skyler oss, för hans ansichte som sitter på stolen, och för
 75 Lamsens wredhe, Ty then store hans wredhes Dagh är
 kommen, Och hoo kan bestå?

Text rad: 50 wort. 51 hwit; högtidhes clädhe. 52 wort. 53 hwilas. 54
 thes. 55 medhtienare. 56 brödhra. 60 inciglet. 61 Och sij saknas; wart. 62
 wort. 63 (B. som) såsom; hårsek. 64 wort. 65 itt blodh; stiernerna. 66 (B. aff)
 vthaff; nedher. 67 iordhena; fikona trädh; sin; nedher slepper. 68 (B. aff) vthaff.
 69 en; tillslaghen; berg; rörde; (B. aff) vthaff. 70 (B. sijn) theras; konnungarna;
 iordhenne. 71 the rike; the höffuitzmän; (B. wellighe) the wälloghe; eeghne. 72
 (B. fördolde) the dolde; iordkwlor; bergskrewor. 73 (B. sadhe) the säya; (B. til
 ... klippor) berghomen och clippomen; (B. offuer) vthoffuer. 74 ansicte. 75 för ty.

VII. Capitel.

(Teknom)
Eller beseglom.

Sedhan sågh iagh fyra Änglar stå på fyra iordennes hörn, hållandes fyra iordennes wädher, At intet wädher skulle 5 blåsa på iordena, eller på haffuet, eller på någhot trää. Och iagh sågh en annan Ängel vpstigha jfrå solennes vpgång, han hadhe leffuandes 10 Gudz tekn, och ropadhe med högga röst til the fyra Änglar, hwilkom giffuit war skadha göra iordenne och haffuena, och sadhe, Görer icke iordenne 15 skadha, eller haffuena, eller trään, så lenge wij teknom wår Gudz tienare på theras anlete.

Och iagh hörde talet på them som teknadhe woro, hundradhe fyra och fyratiyo tusend, som teknadhe woro aff all 20 Jsraels barnas slechter.

Aff Juda slechte, tolff tusend teknadhe.

Aff Ruben slechte, tolff tusend teknadhe.

Aff Gad slechte, tolff tusend teknadhe.

Aff Asser slechte, tolff tusend teknadhe.

Aff Nephthali slechte, tolff tusend teknadhe. 25

Text rad: 1 Siwnde. 2 englar. 3 (B. stå) ständandes; (B. iordennes hörn) hörn åå iordhenne. 4 (B. iordennes) iorderikes. 6 (B. blåsa) blåsa; iordhena. 9 engel; (B. vpstigha) vpstighandes; (B. jfrå) frå; solenas. 11 teekn; medh. 12, 44, 45, 47, 48, 55 till. 12 englar. 14 iordhenne; haffuena. 15 (B. och sadhe) säyandes; iordhenne. 16 (2 g.) (B. eller) ey heller. 17 teeknom. 18 andlete. 19 hördhe; teeknadhe. 19-20 hundradhefyratiyofyra. 20 teeknadhe; (B. aff) vthaff; alla. 21 barns; slechte. 22 (B. Aff) Uthaff; slechte; teeknadhe. 23 (B. Aff) Vthaff; ruben; slechte; teeknadhe. 24 (B. Aff) Vthaff; slechte; tusent; teeknadhe. 25 (B. Aff) Vthaff; Aser; slechte; tusent; teeknadhe. 26 (B. Aff) Vthaff (Uthaff i kusten); Neptalims; slechte; teeknadhe.

Gloss. rad: 17 saknas.

vppenbarelse

Aff Manasse slechte, tolff tusend teknadhe.

Aff Simeon slechte, tolff tusend teknadhe.

Aff Leuj slechte, tolff tusend teknadhe.

30 Aff Jsaschar slechte, tolff tusend teknadhe.

Aff Zabulon slechte, tolff tusend teknadhe.

Aff Josephs slechte, tolff tusend teknadhe.

Aff Ben Jamin slechte, tolff tusend teknadhe.

Sedhan sågh iagh, Och sij, en stoor skare then ingen rekna
 35 kunde, aff allom Hedhningom och slechtom och folckom
 och tungomålom, ståndandes för stolen och för Lambena,
 klädd j hwijt klädher, och palmar j theras hender, ropandes
 medh högga röst, och sadhe, Saligheet honom som sitter på
 stolen wårom Gudhi och Lambena. Och alle Änglar stodho
 40 kring om stolen, och the Äldsta, och the fyra diwren, och
 föllo på sijn ansichte fram för stolen, och tilbådho Gudh,
 och sadhe, Amen. Loff och ära, och wijsheet, och tack, och
 prijs, och krafft, och starckheet ware wårom Gudh jfrå ewig-
 heet til ewigheet, Amen.

45 Och en aff the Äldsta swaradhe, och sadhe til migh, Hoo
 äro thenne som vthi the hwita klädher klädde äro? Och
 hwadhan äro the kompne? Och iagh sadhe til honom, Herre,
 tu weest thet. Och han sadhe til migh, Thenne äro the som
 kompne äro vthu stoor bedröffuelse, och haffua twaghet sijn
 50 klädher, och giordt them hwijt j Lambsens blodh. Therföre
 äro the för Gudz stool, och tiena honom dagh och natt vthi

Text rad: 27 (B. Aff) Uthaff; slechte; tusent; teeknadhe. 28 (B. Aff) Vthaff;
 slechte; tusent; teeknadhe. 29 (B. Aff) Uthaff; Leui; slechte; tusent; teeknadhe. 30
 (B. Aff) Vthaff; Jsachar; slechte; teeknadhe. 31 (B. Aff) Vthaff; slechte; teeknadhe.
 32 (B. Aff) Uthaff; slechte; teeknadhe. 33 (B. Aff) Uthaff; Beniamin; slechte;
 teeknadhe. 35 hedningom; och slechtom saknas; folkom. 37 clädde; (B. j frfr.
 hwijt) vthi; höghtidhes clädher. 38 Salugheet. 39 gudh; lambeno; englar. 40
 cring; (B. the Äldsta) om the åldersmän; om the fyra. 41 (B. sijn) theras; an-
 sikte; (B. tilbådho) bådho till. 42-43 (B. Loff . . . starckheet) Welsignilse och
 prijs och wijsheet, och tack, och ära, och craft, och starkheet. 43 gudhi; (B.
 jfrå) frå; ewogheet. 44 ewogheet. 45 (B. Och . . . swaradhe) Och swaradhe en
 aff the åldersmän. 46 höghtidhes clädher (!); clädde. 47 huadhan. 48 (B. som)
 ther. 49 vthwr; bedröffuelse; hafua; tuaghit; (B. sijn) theras. 50 höghtidhes
 clädher.

S. Johannis

hans Tempel. Och then på stolen sitter, skal boo offuer
them, The skola intet meer hungra eller törsta, Jcke heller
skal solen falla på them, icke heller någhon hete, Ty Lambet
som mitt j stolen är, skal regera them, och ledha them til
leffuande watukellor, och Gudh skal afftorka alla tårar aff
theras öghon. 55
Jsaie 2

VIII. Capitel.

Och tå thet vpbröt thet
siwnde insiglet, wardt een
tysta j himmelen widh een
halff stund. Och iagh sågh 5
siw Änglar stå för Gudh,
och them wordo giffne siw
basuner. Och en annan Ängel
kom, och stoodh för Altaret,
och hadhe itt gyllene rökelse- 10
kaar, och honom wardt giffuit
mykit rökwerck, På thet han
skulle giffua aff all helghons
böner på gyllene Altaret, som
är för stolenom. Och rök- 15
wercksens rök aff helgho-
nens böner, gick vp aff Änge-
lens hand för Gudh. Och
Ängelen toogh rökelsekaret,
och vpfylte thet medh eeld
aff Altaret, och kastadhe nedh på iordena. Och ther skeedde 20
tordön, röster och liungeeld, och iordbäffuing.

Text rad: 52 han skal; vthoffuer. 53 (B. The skola) them skall; (B. Jcke)
ey. 54, 55 skall. 54 (B. icke) ey; för ty. 55 mit. 56 leffuandes; watns kellor;
(B. skal afftorka) wardher bort torkandes; (B. aff) vthaff. 57 ögon.

1 Ottonde. 3 inciglet; wort. 4 (B. tysta) tystheet; (B. j) vthi; ena. 5 halfua.
6 englar; (B. stå) ståndandes; (B. för) före. 7 giffuen. 8 annan; engel. 10 it; rö-
kelse kaar. 11 wort. 12 (B. rökwerck) rökilse. 13 geffua; (B. aff) vthaff; alle;
helghens. 14 altarit. 15-16 (B. rökwercksens rök) rökilsens röker. 17 (B. aff)
vthaff; engelens. 18 gudhi. 19 engelen; rökilse karit. 19-20 (B. eeld aff Altaret)
altarens eeld. 20 nedher; iordhena. 21 liwngeld.

Och the siw Änglar medh the siw basuner, skickadhe sigh
 til at basuna. Och then förste Ängelen basunadhe, och
 wardt itt haghel och eeld bemengt medh blodh, och thet
 25 wardt kastat på iordena. Och tridie parten aff trään wardt
 vpbrend, och alt grönt grääs brann vp.

Och then andre Ängelen basunadhe, Och vthi haffuet
 wardt kastat såsom itt stoort brinnande bergh. Och tridie
 parten aff haffuet wardt blodh, och tridie parten aff the
 30 leffuande creatur som j haffuet woro, bliffuo död, och tridie
 parten aff skepen förgingos.

Och then tridie Ängelen besunadhe, Och een stoor stierna
 föll nedh aff himmelen, brinnande som itt bloss. Och föll
 vthi tridie parten aff elffuenar, och vthi watukellonar, och

---

Text rad: 22 englar; (B. medh the) som hadhe. 23 till; engelen. 24 wort.
 25 (2 g.) wort; iordhena; tridhie; (B. aff) vthaff. 26 (B. vpbrend) förbrendt;
 bran; vpp. 27 engelen. 28 wort; (B. brinnande) brennandes; berg; tridhie.
 29 (2 g.) (B. aff) vthaff; wort; tridhie. 29-30 (B. the leffuande . . . död) the
 creatwr som j haffuet woro bliffuo dödh, the som lijff hadhe. 30 tridhie. 31
 (B. aff) vthaff. 32 tridhie; engelen; basunadhe. 33 (B. nedh) nedher; (B. aff)
 vthaff. 34 tridhie; (B. aff) vthaff; (B. watukellonar) watnens kellor.

S. Johannis

stiernonnes nampn kallas Malört. Och tridie parten wendes 35
j Malört, Och monga menniskior bliffuo dödhe aff watnet
som förbittrat wardt.

Och then fierde Ängelen basunadhe, Och tridie parten
aff solenne wardt slaghen, och tridie parten aff månan, och
tridie parten aff stiernonar, så at tridie parten aff them 40
wardt förmörkrat, och tridie delen aff daghen intet skina
kunde, och aff nattenne sammalunda. Och iagh såg, och
hörde en Ängel som flögh mitt genom himmelen, och sadhe
medh högga röst, Wee, wee, wee them som boo på iordenne,
för the andra röster aff the tree Änglars basuner, som än nu 45
basuna skola.

IX. Capitel.

Och then femte Ängelen basunadhe, Och iagh sågh ena
stierno falla aff himmelen på iordena. Och honom wardt
giffuin nyckelen til affgrundens brun. Och han vplät aff-
grundens brun, och ther vpgick en röök, såsom aff en stoor 5
vgn, Och solen och wädhret wordo förmörkrat aff brunzens
röök. Och vthu röken komo gräszhopper på iordena, Och
them wardt giffuin macht, såsom Scorpioner på iordenne
macht haffua. Och wardt sagdt til them, at the icke skulle
göra gräset på iordenne skadha, icke heller någhot thet 10
grönt war, icke heller någhot trää, vthan allena menniskionar,
the som icke hadhe tekn j sijn anlete. Och them wardt

Text rad: 35 stiernones; Målyrt; och wendes tridhie parten. 36 målyrt; många; (B. aff) vthaff. 37 wort. 38 engelen. 39 (2 g.) (B. aff) vthaff; wort; tridhie. 40 (2 g.) (B. aff) vthaff. 41 wort; (B. aff) vthaff. 42 (B. aff nattenne) nattenes; sågh. 43 engel. 44 We, we, we; påå. 45 (B. nu) thå. 46 (B. skola) skulle.

1 Niyonde. 2 engelen. 3 (B. falla) fallen; (B. aff) vthaff; iordhena; wort. 4 nyckelen. 4, 26, 33, 35, 43, 50 (3 g.), 51 till. 4-5 Och han vplät affgrundens brun saknas. 5 (B. och ther . . . röök) och brunzens röök gick vp; (B. aff) vthaff. 6 wädhrit; förmörkradhe; (B. aff) vthaff; brunzens. 7 vthur; iordhena. 8 wort; gifuin; mact; (B. Scorpioner på iordenne) iordhennes scorpioner. 9 mact; wort. 10 göra scadha på iordhennes grääs; (B. icke) ey. 11 alleena; menniskioner. 12 teekn; (B. sijn) theras; anleter; wort.

vppenbarelse

giffuit, at the icke skulle
 15 skulle quella them j fem må-
 nadher, och theras quaal war
 såsom quaal aff Scorpion, tå
 han haffuer stunget men-
 20 skola menniskionar sökia eff-
 ter dödhen, och skola icke
 finna honom, Och the skola
 begära döö, och dödhen skal
 fly jfrå them.

25 Och the grässhoppor äro
 lijke the hestar som til krijgs
 bereedde äro, och på theras
 hoffuudh såsom kronor gulle
 30 lijka, och theras ansichte så-
 som menniskiors ansichte, Och the hadhe håår såsom quin-
 nohåår, och theras tender woro såsom Leyons, och hadhe
 pantzar såsom jernpantzar, och bulret aff theras wingar
 såsom wagns buller, ther monge hestar löpa til krijgs, och
 hadhe stiertar såsom Scorpioner, och gaddar woro j theras
 35 stiertar, och theras macht war til at quella menniskionar j
 fem månadher. Och hadhe offuer sikh en Konung, en Ängel
 aff affgrunden, hwilkens namn på Ebreisko heter Abaddon,
 på Grekesko Apollyon. Jtt wee är framfaret, Och sij, här
 komma än nu tw annor wee effter.

Abaddon, Apollyon,
 på Swensko förderff-
 uare.

40 Och then siette Ängelen basunadhe, och iagh hörde ena

Text rad: 14 vtan. 15 (B. quella them) quelias; fäm; månadhe. 17 så som;
 (B. quaal aff Scorpion) scorpions quaall; (B. tå) then tidh. 18 stungit. 21 the
 skola. 23 skall. 24 fly; (B. jfrå) frå. 26 like; krijgh. 27 påå. 28 huffuudh;
 så som; cronor. 29 lijke; ansichte; så som. 30 ansicte; så som. 31 så som;
 leyoners. 32 panzare; såsom; iernpanzar; (B. bulret) rösten; (B. aff) vthaff. 33
 såå som; thet waghna buller; många. 34 så som; woro gaddar. 35 mact. 36
 fäm; månadhe; konnung. 37 (B. aff) vt haff (!); huilkers; Hebreisko. 38 Gre-
 kisko; Apollion; Jt. 39 kommer; (B. annor) onnor (!). 40 engelen.

Gloss. rad: 37 Abaddon Apollion.

S. Johannis

röst aff the fyra hörn aff thet
 gyllene Altaret, som är för
 Gudz öghon, och sadhe til
 then siette Ängelen som ba-
 sunen hadhe, Löös the fyra 45
 Änglar som bundne äro vthi
 then stora elffuen Euphrate.
 Och the fyre Änglar wordo
 löse, hwilke bereedde woro
 til ena stund, til en dagh, til 50
 en månat, och til itt år, at
 the skulle dödha tridie parten
 aff menniskionar. Och talet
 på thet resigh tyghet, war
 mong sinnom tusende tusend, 55
 Och iagh hörde theras taal.
 Och så sågh iagh ock hestanar

j synenne, och the som såto på them, the hadhe glödhande,
 gohl, och swaffuels pantzar, och hoffuudhen på hestanar 60
 woro såsom Leyona hoffuudh, och aff theras munn vthgick
 eeld, och rök, och swaffuel. Aff thenna tree plåghor wardt
 dödhat tridie parten aff menniskionar, aff eelden och röken,
 och swafflet som vthaff theras munn gick, Ty theras macht
 war j theras munn och j theras stiertar. Och stierterna woro
 ormom lijke, och hadhe hoffuudh ther the skadha medh 65
 giorde.

Och woro än nu menniskior som icke woro dödhadhe aff
 thenna plåghor, och icke bätradhe sigh aff sina henders

Text rad: 41 (B. aff frfr. the) vthaff; (B. the fyra hörn) fyra hörnen. 44 enge-
 len. 46 englar. 47 Euftrate. 48 engla. 49 huilka. 51 månadh. 52 tridhie. 53
 (B. aff) vthaff. 54 (B. resigh tyghet) ridhandes krigs folk. 54-55 (B. war ...
 tusend) många tusende tusend. 56 hördhe. 57 hestana. 59 goll; swawelsk pan-
 zare; huffuudhen; (B. på) vthaff. 60 så som; huffuudh; (B. aff) vthaff; mwn.
 61 swawel; (B. Aff) Uthaff; thenne; wort. 62 (B. aff frfr. eelden) vthaff. 63 swa-
 welet; mwn; för ty; mact. 64 mwn; (B. stierterna) stirterna. 65 like; huffuudh.
 67 (B. Och ... menniskior) Och the andra menniskionar; dödhadhe; (B. aff) vthaff
 68 thenne; (B. aff) vthaff; (B. sina) theras.

vppenbarelse

70 werck, at the icke tilbådho dieffuulskap och affgudhar aff
guld, silffuer, koppar, steen och trää, the ther hwarken see
kunna, eller höra, eller gå, och icke giorde boot för sitt
moord, truldom, skörheet och tiuffuerij.

X. Capitel.

Och iagh sågh en annan
starck Ängel nedherkomma
aff himmelen, han war klädd
5 medh en skyy, och en regn-
boge offuer hans hoffuudh,
och hans ansichte såsom so-
len, och hans fötter såsom
eeldpelare. Och han hade
10 j sinne hand een öpen book,
Och han satte sin högra foot
på haffuet, och then wenstra
på iordena, och ropade medh
högha röst, såsom itt rytande
15 Leyon. Och tå han ropadhe,
taladhe siw tordöner sina rös-
ter. Och tå the siw tordöner
talat hadhe sina röster, wille
iagh scriffuit them. Tå hörde iagh ena röst aff himmelen,
20 säya til migh, Besigla thet the siw tordöner talat haffua, och
scriff thet intet.

Och Ängelen som iagh sågh stå på haffuet och på ior-

Text rad: 69 (B. werck) gerningar; dieffuulscap; (B. aff) som giorde woro
vthaff. 70 och vthaff sylfuer; och vthaff koppar; och vthaff steen. 71 (B. giorde
boot för) ladhe boot på; (B. sitt) thetas. 72 (B. moord) mandrâp; eller thetas trul-
dom; eller thetas skörheet; eller thetas tiuffuerij.

1 Tiyonde. 2 sågh iach. 3 starkan; engel; (B. nedherkomma) nedherkomman-
des. 4 klädd. 5 (B. medh en skyy) vthi skyn; regnboghe. 6 huffuudh. 7
(B. ansichte) andlete; (B. solen) een sool. 8 föter. 9 eeldpelare; hadhe. 10 sina;
en. 11 höghra. 12 hafuet. 13 iordhena; ropadhe. 16 (B. sina) thetas. 18 (B.
talat hadhe) taladhe; (B. sina) thetas. 19 scriffuit; hördhe; (B. aff) vthaff. 20 (B.
säya) säyandes; (B. til) till (!); Besigla; tordöna. 22 engelen; (B. sågh) så; (B. stå
stånda; hafuet; iordhena.

S. Johannis

denne, hooff sina hand vp til himmelen, och swoor om honom som leffuer jfrå ewigheet til ewigheet, then ther himmelen skapat haffuer och hwadh ther vthi är, och iordena och hwadh ther vthi är, och haffuet och hwadh ther vthi är, at ingen tijdh skal wara meer, Vthan j the daghar, tå then siwnde Ängelens röst höres, tå han warder basunandes, tå skal Gudz hemligheet fulkompnat warda, såsom han förkunnat hadhe genom sina tienare och Propheter.

Och iagh hörde åter ena röst aff himmelen tala medh migh, och säya, Gack, och tagh then öppna bokena aff Ängelens hand, som ståår på haffuet, och på iordenne. Och iagh gick til Ängelen, och sadhe, Få migh bokena. Och han sadhe til migh, Tagh bokena och äät vp henne, och hon skal rijffua tigh j buken, men j tin munn skal hon wara sööt som hannogh. Och iagh toogh bokena aff Ängelens hand, och äät henne vp, Och hon wardt j min munn sööt som hannogh. Och tå iagh hadhe ätit henne, reeff hon migh j buken. Och han sadhe til migh, Tu moste åter prophetera folckom, Hedhningom, och tungomålom, och mongom Konungom.

Och migh wardt fången een röö såsom en kepp, och migh wardt sagdt, Statt vp, och määł Gudz Tempel och Altare, och the som tilbidhia ther inne. Men then indra Choren aff Templet kasta vth, och määł honom intet, Ty han är giffuin Hedhningomen, Och the skola förtrampa then helgha stadhen, j twå och fyratiyo månadher.

Text rad: 23, 24, 34, 35, 40 till. 23 swor. 24 (B. jfrå) frå; (2 g.) ewogheet. 25 (2 g.) huadh; (B. vthi) inne; iordhena. 26 (2 g.) (B. vthi) inne; hafuet; huadh. 27, 28, 35, 36 skall. 27 vtan. 28 engelens; wardher. 29 heemligheet; (B. hadhe) haffuer. 31 åter saknas; (B. aff) vthaff. 32 (B. säya) sadhe; Gaak; (B. aff) vthaff; engelens. 33 står; iordhenne. 34 engelen; ath han skulle få migh bokena. 35-36 (B. rijffua . . . buken) göra thin bwk förbittradhan. 36 (B. j frfr. tin) vthi; mwn; sööt wara; (B. som) såsom; en honnogh. 37 (B. aff) vthaff; engelens; åt. 38 wort; mwn; söt; en honnogh. 39 (B. reeff . . . buken) wort min bwk förbittrat. 40-41 (B. folckom . . . tungomålom) hedningomen, och tungomålom, och folkono. 41 mångom; konnungom. 42-47 (B. Och . . . månadher) är i N. T. 1526 öfverfört till följ. kap., som börjar med dessa rader. (N. T. Ellofte Capitel). 42 mich; wort; (B. een) en; (B. röö) röö; (B. en kepp) it spödh. 43 wort; Stat; (B. määł) määł. 44 (B. Men) och. 45 koren; (B. aff) j; (B. määł) määł; för ty. 46 hedningomen; (B. förtrampa) trampa. 47 fyratiyo; månadha.

XI. Capitel.

Och iagh skal giffua tw minom witnom, och the skola prophetera j tusende twhundradhe och sextiyo daghar, klädde j säcker. Thenne äro tw Olioträä och tw bloss, ständandes för iorderikes Gudh.

10 Och hwar någhor wille göra them skadha, så går eelden vthaff theas munn, och förtärer theas fiendar, Och hwar någhor wille göra
15 them ondt, så moste han dödhäs. Thenne haffua macht til at igenlyckia himmelen, at intet regnar vthi the daghar, tå the prophetera, och haffua macht offuer watnet,
20 at förwenda thet j blodh, och slå iordena medh allahanda plågho, så offta the wilia.

Och tå the haffua lychtat sitt witnesbyrd, skal thet Wildiwret som vpstigher aff affgrunden, hålla ena strijdh medh them, och skal offuerwinna them och dödhä them. Och
25 theas lekamen skola bliffua liggiandes på gatorna j then stora stadhen, som heter andeligha Sodoma och Egypten, ther wår Herre korszfest är. Och skola någhre aff slechterna och folcken, och tungomålen, och aff Hedningarna, see the-

Text rad: 2 skall; geffua. 3 (B. och) ath. 4 tuhundradhe. 6 clädde; (B. j säcker) vthi säckiawäff. 7 olioträ; (B. tw frfr. bloss) twä; (B. bloss) bloss stakar. 11 scadha. 12 mwn. 14 (B. wille) will. 15 oondt; (B. moste) motte. 16 mact. 17, 37, 48 till. 17 (B. igenlyckia) lyckia åter. 19 hafua; mact. 20 iordhena; alla handa. 22 lyctat; (B. sitt) theres; (B. skal) thå skal. 23 (B. aff) vthaff; stridh. 24 (B. skal offuerwinna them) wardher them offuerwinnandes; (B. dödhä) dödhär. 25 lecame; gaterna. 26 Egiptus. 27 corsfester. 27-28 (B. Och skola ... see) Och vthaff slechterna och folkena och vthaff tungomålen och vthaff hedningarna, skola see.

S. Johannis

ras lekamen j tree daghar och en halff, och skola icke wilia
 tilstādhia theras lekamen leggiās j graffuer. Och the på 30
 iordenne boo, skola frögda sigh offuer them, och skola gläd-
 dhias och senda hwar androm gåffuor, Ty thenne två Pro-
 pheter twingadhe them som boo på iordenne.

Och effter tree daghar och en halff, kom lijffzens Ande aff
 Gudhi vthi them, och the stodho på sina fötter, Och een stoor 35
 förskreckelse föll på them som sågho them. Och the hörde
 een högh röst aff himmelen, säya til them, Stigher hijt vp.
 Och the stegho vp j himmelen vthi en skyy, och theras owener
 sågho them. Och j samma stundenne wardt en stoor iord-
 bäffuing, och tiyonde delen aff stadhen föll nedh. Och 40
 bliffuo j iordbäffuingen dödadhē siw tusend människiors
 namn, och the andra wordo förfäradhe, och gåffuo gudhi j
 himmelen prijs. Thet andra wee gick offuer, och sij, thet
 tridie wee kommer snart.

Och then siwnde Ängelen basunadhē, och j himmelen 45
 hördes högha röster, the ther sadhe, Thenna werldennes
 Rike äro worden wår Herras och hans Christs, Och han
 skal regnera aff ewigheet til ewigheet, Amen. Och the fyra
 och tiwghu Äldste som för Gudhi på sina stolar såto, föllo
 på sijn ansichte och tilbådho Gudh, och sadhe, Wij tackom 50
 tigh HERRE Alzmechtigh Gudh, tu som äst och warit haffuer,
 och tilkommande äst, Ty tu haffuer taghit tina stora krafft
 och regnerat, och Hedhninganar äro wredhe wordne. Och
 tijn wredhe är kommen, och the dödhas tijdh, at the skola

Text rad: 29 lecamen; tre. 30 tilstedhia; lecamen; graffuerna; påå. 31
 iordhenne; (B. skola frögda sigh) warda frögddandes sigh; vthoffuer; the skola
 glädhias. 32 (B. hwar androm) huar annan; för ty; prophetar the. 34 lijffzens;
 (B. aff) vthaff. 35 the saknas; (B. sina) theras; föter; en. 36 förskräckilse; påå;
 hördhe. 37 (B. aff) vthaff; (B. säya) säyandis. 38 stighu; sky. 39 then samma;
 (B. stundenne) stunden; wort. 40 nedher. 41 dödhadhe j iordbäffuingen. 44
 tridhie. 45 engelen. 46 hördhes; Thenne; werldennas. 47 (B. worden) wordne;
 herres; Christis. 48 (B. skal regnera) wardher reghnerandes; (2 g.) ewogheet.
 49 tiwghu; (B. Äldste) åldersmän; (B. sina) theras. 50 (B. sijn) theras; ansyctē;
 (B. tilbådho) bådho till; (B. Wij) Wy. 51 herre (gemena); alzmechtigh; (B. äst)
 är; (B. haffuer) haffuet (!). 52 tilkommandes; (B. äst) är. 53 reghnerat; hedning-
 anar. 54 thin; (B. dödhas) dödher.

vppenbarelse

55 dömas, och at tu skalt löna tina tienare, Propheter och helghon, och them som fruchta titt namn, små och stora, och förderffua them som iordena förderffuat haffua.

Och Gudz Tempel wardt vplåtet j himmelen, och hans Testamentz Arck wardt seedd j hans Tempel, Och ther
60 skeedde liwngæld och röster, och tordöner, och iordbäffuing, och stoort haghel.

XII. Capitel.

Och j himmelen syntes itt stoort tekn, Een quinna beklädd med solenne, och månen vnder hennes fötter, och
5 på hennes hoffuudh een krona aff tolff stiernor. Och hon war haffuande, ropadhe och pintes medh barn, och hadhe stoort
10 qual til at föda.

Och så syntes itt annat tekn j himmelen, och sij, en stoor rödh drake, som hadhe siw hoffuudh och tiyo horn,
15 Och på hans hoffuudh siw kronor, och hans stiert droogh tridie parten aff himmelens stiernor, och kasta-dhe them nedh på iordena.

20 Och draken stoodh för quinnonne som födha skulle, På thet, när hon födt hadhe, skulle han vpåta hennes barn.

Text rad: 55 (B. skalt) skal. 56 fructa. 57 iordhenaförderffuat (!). 58 wort; vplåtit; himmelem (!). 59 testaments; ark; wort. 60 skedde.

1 Tolffte. 2 it. 3 teekn; beklädd. 4 medh. 5 föter. 6 henues (!); huffuudh; en. 7 (B. aff) vthaff. 7-8 (B. war haffuande) war medh barn. 8 och ropadhe. 8-10 (B. och pintes . . . föda) och qualdes till barns fenge. 10, 24 (2 g.), 41, 43 till. 12 teekn. 13 röödh. 14 huffuudh. 15 huffuudh. 16 cronor. 17 (B. droogh) dragher; tridhie. 19 *them* saknas; (B. nedh) nidher; påå. 20-21 på thet ath. 21 (B. vpåta) ätit vp; (B. hennes barn) barnet.

S. Johannis

Och hon födde itt swenbarn, som regera skulle alla Hedhningar medh jernrijsz. Och hennes barn wardt borttaghet til Gudh och til hans stool. Och quinnan flydde vthi öknena ther hon rwm hadhe, bereedt aff Gudhi, at hon ther 25 födhas skulle j tusende twhundradhe och sextiyo daghar.

Och thet wardt een stoor strijdh j himmelen, Michael och hans Änglar stridde medh Drakan, och Draken stridde och hans Änglar, och the wunno intet, Och theras rwm wardt icke meer funnet j himmelen. Och then store Dra- 30 ken, then gamle Ormen, then ther heter dieffuul och Satanas, wardt vthkastat, then ther bedragher hela werldena, och han wardt kastat på iordena, och hans Änglar wordo ock bortkastadhe medh honom.

Och iagh hörde een stoor röst som sadhe j himmelen. 35 Nu är wår Gudz saligheet, och krafft, och Rike, och macht, hans Christs worden, effter wåra brödhers beklaghare är förkastat, then them beklagadhe för Gudh dagh och natt. Och the wunno honom för Lambsens blodh skul, och för thes witnesbyrdz ord skul, och the haffua icke elskat sitt 40 lijff alt in til dödhen. Therföre glädhens j himlar, och the som boo j them. Wee them som boo på iordenne och på haffuet, Ty dieffuulen stigher nedh til idher, och haffuer een stoor wredhe, wetandes, at han icke long tijdh haffuer.

Och tå Draken sågh, at han förkastat war på iordena, 45 förfolgde han quinnona, som swenbarnet födt hadhe. Och quinnonne wordo giffne två wingar, såsom aff en stoor örn, at hon skulle flygha vthi öknena vthi sitt rwm, ther hon

---

Text rad: 22 (B. som) then ther; hedningar. 23 iernrijss; wort; borttaghit. 25 (B. aff) vthaff. 27 wort; en; stridh. 28 engla; (B. Drakan) drakanom. 29 englar; (B. wunno) förmotte; theres. 30 wort; (B. icke) ey; mera; funnit. 31 gamble; Dieffuul. 32 *wardt vthkastat* saknas; (B. then ther) som; (B. werldena) iorderikes creetz. 33 *och* (frfr. han) saknas; wort; påå; englar; worde. 34 bortkastade. 35 en; (B. stoor) högh. 36-37 (B. Nu ... worden) Nw är worden salugheet och crafft och wår gudz rike och hans Christes mact. 37 (B. effter) för ty; beklaghare. 38 beklaghadhe. 39 skull. 40 oord; skull. 41 glädhiens; himblar. 42 We bliffuer them; iordhenne. 43 För ty; nidh. 44 ena; stora; lång. 45 påå; iordhena. 46 förfögde. 47 *såsom* saknas; (B. aff) vthaff. 48 (B. sitt) hennas.

vppenbarelse

födhes en tijdh, och två tijdher, och en halff tijdh, jfrå
50 Ormsens ansichte. Och Ormen sputadhe vthu sin munn
watn såsom en ström effter quinnona, På thet han skulle
fördrenckia henne. Men iorden halp quinnonne, och vp-
lät sin munn, och vpswalgh strömen som Draken aff sin
55 munn vthsputat hadhe. Och Draken wardt wreedh på quin-
nona, och gick bortt, at han skulle örligha medh the andra
aff hennes sädh, the som hålla Gudz bodh, och haffua
Jesu Christi witnesbyrd. Och han stoodh på haffzens sand.

XIII. Capitel.

Och iagh sågh itt Wildiwr vpstigha vthu haffuet, thet
hadhe siw hoffuudh och tiyo horn, och på thes horn tiyo
kronor, och på thes hoffuudh hädhelsens namn. Och
5 Wildiwret som iagh sågh, thet war lijkt enom Pardel, och
thes fötter såsom Biörnafötter, och thes munn såsom Leyons
munn. Och Draken gaff thy sina krafft, och sin stool,
och stora macht. Och iagh sågh itt aff hans hoffuudh,
såsom sarghat til död, och thes dödssäår wardt igenläkt.
10 Och hela iorden förundradhe sigh på Wildiwret, och til-
bådho Drakan, som Wildiwrena hadhe macht giffuit, och
the tilbådho Wildiwret, säyandes, Hoo är Wildiwret lijck?
Eller hoo förmå strijdh emoot thy?

Och thy wardt giffuit en munn, til at tala stoor ting och
15 hädhelse, och thy wardt giffuit macht, til at bruka sigh j

---

Text rad: 49 (B. tijdher) tidher; half; (B. jfrå) frå. 50 ansycte; vthur; mwn.
52 (B. fördrenckia henne) latit henne borttagas vthaff strömenom; (B. Men) och;
quinnona. 53 mwn; vpswalg; then strömen; (B. aff) vthaff. 54 mwn; wort; (B.
på) emoot; quinnonna. 55 bort; (B. at) thet; skolle; (B. the andra) flere. 56 (B.
aff) vthaff.

1 Trettonde. 2 willdiwr; vthur. 3 huffuudh; (B. på) vppåå. 4 huffuudh;
hädhilsens. 5 lijct; (B. Pardel) Pardo. 6 (2 g.) thess; föter; (2 g.) så som; biörna
föter; mwn. 7 mwn; stool; 8 ena stora; mact; (B. aff) vthaff; huffuudh. 9 så
som thet wore sarghat. 9, 14, 15, 18, 19, 41, 46 till. 9 död; död säår; wort;
(B. igenläkt) lääct. 10 (B. Och . . . sigh) och på allo iordhenne wort förundrat;
tillbådho. 11 mact. 12 tillbådho; willdiwret (frfr. lijck); lijck. 13 stridha. 14
wort; mwn. 15 hädhilse; wort; giffuen; mact.

S. Johannis

två och fyratiyo månadher.
 Och thet vplyffte sin munn,
 til at tala hädhelse emoot
 Gudh, til at hädha hans
 nampn och hans Tabernakel, 20
 och them som boo j himme-
 len. Och thy wardt medh-
 giffuit strijdha medh helgho-
 nen, och winna them. Och
 thy wardt giffuin macht offuer 25
 all slechter, och folck, och
 tungomål, och Hedhningar,
 Och alle the som på iordenne
 boo, tilbådho thet, hwilkas
 nampn icke scriffuen äro j 30
 Lamsens lijffz book, hwilket

dödhat är jfrå werldennes be-
 gynnelse. Then ther öra haffuer, han höre. Then ther
 ledher j fängelse, han skal gå j fängelse. Then ther drä-
 per medh swerd, han moste dödhas medh swerd. Här är 35
 the helighas tolamodh och troo.

Och iagh sågh itt annat Wildiwr vpstigha vthu iordenne,
 och thet hadhe tw horn lijka som Lambet, och thet taladhe
 som Draken, Och thet gör alla thes första Wildiwrrens
 macht, j thes åsyyn, Och thet kommer iordena och them 40
 ther på boo, til at tilbidhia thet första Wildiwret, hwilkes
 dödzsåår igenläkt war. Och thet gör stoor tekn, så at thet
 ock läter eeld falla nedh aff himmelen på iordena j men-

Text rad: 16 fyretiyo, månadha. 17 mwn. 18 hädhilse. 20 tabernakell.
 22 wort. 23 ath stridha. 25 wort; mact. 26 alla; slechter; folk. 27 tungomäll.
 28 iordhenne. 29 (B. tilbådho) the skola tilbidhia; huilkers. 31 (B. Lamsens
 lijffz book) lijffzens book lamsens; (B. hwilket) som. 32 dödat; (B. jfrå) frå;
 werldenas. 34 (2 g.) fengsle; (B. skal gå) kommer; (B. dräper) dödhar. 36 (B.
 helighas) helghons; tolamoodh. 37 willdiwr; (B. vpstigha) vpstighandes; vthur.
 38 lika; lambit. 39-40 (B. alla . . . macht) all then mact som thet första will-
 diwret. 40 (B. j thes åsyyn) för thes ansicte; iordhena; (B. them) the. 41 huil-
 kers. 42 dödzsåår; igenläkt; teekn; såå. 43 *ock* saknas; later; eelden; (B. falla)
 komma; (B. nedh) nedher; (B. aff) vthaff; iordhena.

vppenbarelse

45 niskiors åsynn, Och thet bedragher them som boo på iordenne, för the tekn skul som thy giffuin äro, at göra för Wildiwret, säyandes til them som boo på iordenne, at the skola göra Wildiwrena, som sarghat war aff swerd, och war leffuande wordet, itt belete.

50 Och thy wardt giffuit, at thet skulle giffua Wildiwrens belete anda, och at Wildiwrens belete skulle tala, och så bestellat, at huilke som helst icke tilbådho Wildiwrens belete, skulle dödhas. Och thet lät alla, små och stora, rijka och fattigha, friya och eghna tagha wedhertekn vthi theras höghra hand, eller på theras anlete, at ingen skal må
55 köpa eller sälia, vthan then ther haffuer wedherteknet, eller Wildiwrens nampn, eller thes nampns taal. Här är wijsdomen. Then ther förstånd haffuer, han rekne Wildiwrens taal, Ty thet är eens menniskios taal, Och thes taal är sexhundredat sextiyo och sex.

XIII. Capitel.

Och iagh sågh, och sij, Jtt Lamb stoodh på Zions bergh, och medh thy hundradhe fyra och fyratiyo tusend, the hadhe thes Fadhers nampn bescriffuit på sijn anlete. Och
5 iagh hörde ena röst aff himmelen, såsom aff itt stoort watn, och såsom ena röst aff en stoor tordön. Och rösten som iagh hörde, war såsom harpolekares, the ther leekte på sina harpor. Och the sungo såsom en ny song för stolen, och

---

Text rad: 44 åsyn; bedrägher; iordhenne. 45 teekn; giffuen. 46 iordhenne. 47-48 (B. göra . . . belete) göra itt beläte effter wildiwret som sarghat war aff swerd, och bleeff leffuandes. 49 wort; geffua, willdiwrens. 50 (2 g.) beläte. 51 (B. huilke) hoo; willdiwrens. 52 beläte; the skulle; (B. lät) later. 53 rika; fatigha; frijer; eeghner; widhertekn. 54 andlete; skall; (B. må) mågha. 55 selia; wedherteknet. 56 willdiwrens; eller thes nampns taal saknas. 58 taall (frfr. Ty); (B. eens) en; taall (frfr. Och). 59 sextiyo sex.

1 Fiortonde. 2 itt; påå; Sions; berg. 3 fyretiyofyratusend. 3-4 (B. the hadhe) haffuandes. 4 (B. sijn) theras; andlete. 5 hördhe; (2 g.) (B. aff) vthaff; så som. 6 så som; (B. aff) vthaff. 6-7 (B. Och rösten . . . såsom) och iagh hörde ena röst likerwisz som. 7 (B. sina) theras. 8 (B. sungo) siwnga; så som; sång.

för the fyra diwren, och för
 the Äldsta. Och ingen kunde 10
 lära then songen, vthan the
 hundradhe fyra och fyratiyo
 tusend, som köpte äro aff
 iordenne. Thenne äro the, 15
 som medh quinnor icke be-
 smittadhe äro, Ty the äro
 Jungfrwr, och fölia Lambet
 ehwart thet går. Thenne
 äro köpte jfrå menniskionar,
 til en förstling Gudhi och 20
 Lambena, och j theras munn
 är intet swек funnet, Ty the
 äro vthan smitto för Gudz
 stool.

Och iagh sågh en annan 25
 Ängel flygha mitt genom himmelen, han hadhe itt ewigt
 Euangelium, thet han förkunna skulle them som på iordenne
 boo, och allom Hedhningom, och slechtom, och tungomålom,
 och folckom, och sadhe medh högga röst, Fructer
 Gudh, och giffuer honom äro, Ty stunden är kommen 30
 til hans Doom, och tilbedher honom, som haffuer giordt
 himmel och iord, haffuet och watukellonar. Och en annar
 Ängel folgde effter, och sadhe, Fallen, fallen är then store
 stadhen Babylon, Ty han haffuer dricka giffuit allom Hedh-
 ningom aff wredhennes wijn sins bolerijs. 35

Och tridie Ängelen folgde them, och sadhe medh högga

Text rad: 10 (B. Äldsta) åldersmän. 11 sången. 12-13 hundradhafyretiyofyrtusend. 13 (B. aff) vthaff. 14 iordhenne. 16 för ty. 17 iomfrwr; lambit. 18 ee huart; går. 19 j frå. 20 (B. en förstling) fremsta fruct. 21 mwn. 22 funnit. 23 (B. äro) äro (!). 26 engel; (B. flygha) flyghande; ewogt. 27 förkuna; påå (!); iordhenne. 28 (B. boo) boodde; hedningom; slecter; tungomål. 29 folke; Och han sadhe; en högh röst; Fructer. 30 geffuer; ära; (B. stunden är kommen) thet kommer stunden. 31, 49, 57, 65 (2 g.), 68, 73, 74, 76 till. 31 (B. tilbedher) bedher till. 32 (B. watukellonar) watnsens kellar. 33 engel; fölgde. 34 Babilon; (B. Ty) för ty ath; hedningom. 35 (B. aff) vthaff; wredhenes; (B. sins) hans; (B. bolerijs) skörheetz. 36 tridhie; engelen.

röst, Huar någhor tilbedher
 Wildiwret, och thes belete,
 och tagher thes wedhertekn
 40 på sitt anlete, eller på sijn
 hand, han skal ock dricka
 aff Gudz wredhes wijn, thet
 inskenckt och klart är j hans
 wredhes kalk, och han skal
 45 warda plåghat medh eeld och
 swaffuel j helgha Änglars
 åsyyn, och j Lamsens åsyyn.
 Och röken aff theras plågho,
 skal vpstigha aff ewigheet til
 50 ewigheet. Och the haffua
 huarken dagh eller natt roo,
 som tilbidhia Wildiwret och
 thes belete, och ther någhor

taghet haffuer thes nampns wedhertekn. Här är the heli-
 55 ghas tolamodh, Här äro the som hålla Gudz bodh och
 Jesu troo.

Och iagh hörde ena röst aff himmelen, säya til migh,
 Scriff, Salighe äro the dödhe, som j Herranom döo här
 effter, Ja, Anden sägher, at the skola hwila sigh jfrå sitt
 60 arbete, Ty theras gerningar fölia them effter.

Och iagh sågh, och sij, en hwijt skyy, och på skynom
 satt en, som lijk war menniskionnes Son, och hadhe på
 sitt hoffuudh ena gulkrono, och j hans hand en hwass liye.
 Och en annar Ängel kom vthu Templet, och ropadhe medh
 65 högga röst til then som satt på skynom, Hugg til medh

Text rad: 37 Huar någhor wore som. 38 beläte. 39 wedhertekn. 40 andlete;
 sin. 42 (B. aff) vthaff. 43 inskenct; clart. 44 calk; skall. 45 (B. warda plåghat)
 plåghas; (B. medh) j. 46 helgho. 47 (2 g.) åsyn. 48 (B. aff) vthaff. 49 (B.
 skal vpstigha) warder vpstighandes. 49 ewogheet. 50 ewogheet; the som. 52 till-
 bidhia. 53 beläte; (B. ther) om. 54 (B. taghet haffuer) hadhe taghit; wedhertekn;
 (B. helighas) helghans. 55 tolamoodh. 57 (B. aff) vthaff; (B. säya) säyandes. 58
 Salughe; dödha. 59 huila; (B. jfrå) vthaff; (B. sitt) theras. 60 (B. Ty) men;
 gerninga; fölya. 61 hwit; sky; påå. 63 huffuud; gullcrono; liya. 64 engell; vthwr.

S. Johannis

tin liya, och skäär, Ty tijdhen är tigh kommen, at tu skalt skära, ty sädhen på iordenne är torr worden. Och han som satt på skyyn, högg til medh sin liya på iordena, och iorden wardt affskoren.

Och en annar Ängel kom vthu Templet som j himmelen 70 är, then ock en hwass liya hadhe. Och en annar Ängel kom vthu Altaret, then macht hadhe offuer eelden. Och ropadhe medh högga röst til honom som hadhe then hwassa liyan, och sadhe, Hugg til medh tin hwassa liya, och skäär vp wijnquistanar på iordenne, Ty hennes wijnbär äro moghen. 75 Och Ängelen högg til medh sin skarpa liya på iordena, och skaar vp wijngårdanar på iordenne, och kastadhe them vthi Gudz wredhes stora press. Och wardt pressen trampat vthan stadhen, och blodhet gick vth aff pressen, alt in til betzlen på hestanar, vthoffuer tusende sexhundred stadier wägs. 80

XV. Capitel.

Och iagh sågh itt annat tekn j himmelen, stoort och vnderlighit, Siw Änglar som hadhe siw the yttersta plåghor, Ty medh them är fulkompnat Gudz wredhe. Och iagh sågh såsom itt glaszhaff beblandat medh eeld, och them stå på 5 samma glaszhaff, som segher wunnet hadhe på Wildiwret och thes belete, och wedhertekn, och på thes nampns taal, Och the hadhe Gudz harpor, och sungo Mosi Gudz tienares song, och Lambsens song, säyandes, Stoor och vnderligh 10 äro tijn werck, HERRE Gudh alzwolligh, retferdighe och sanne äro tine wäghar, tu helghonens Konung. Hoo skulle icke

---

Text rad: 66 tidhen; (B. skalt) skall. 67 (B. ty) för ty ath; iordhenne. 68 påå; skyn; (B. högg) slogh; (B. iordena) iordhena. 69 wort. 70 engell; vthur; templit. 71 annan; engel. 72 vthur; mact; vthöffuer; och han ropadhe. 74 skär. 75 wijnquistana; iordhenne; hennas. 76 engelen; påå. 77 wijngårdana; iordhenne. 78 (B. press) groop; wort; (B. pressen) gropen. 79 (B. vth aff) vthur; (B. pressen) gropenne; bezelen. 80 hestana; tusendesexhundredadhe.

1 Femtonde. 2 it; teekn. 3 englar. 5 (B. såsom) som; it; glasshaff; (B. stå) ståndandes. 6 glasshaff; wunnit; (B. på) vthoffuer. 7 thes (frfr. belete); beläte; och wedhertekn saknas; (B. på) vthoffuer. 8 siwngho. 9 (2 g.) sång. 10 thin; werk; HERRE saknas; alzwällugh; retferdighe. 11 thina; tu saknas; konnung.

vppenbarelse

fruchta och prijsa titt nampn,
HERRE? Ty tu äst allena he-
ligh, och alle Hedhningar
15 skola komma och tilbidhia j
tijn åsyyn, Ty tine domar
äro vppenbare wordne.

Sedhan sågh iagh, och sij,
Witnesbyrdzens Tabernakels
20 Tempel wardt öpnat j him-
melen, och gingo ther vth
aff Templet the siw Änglar
som the siw plåghor hadhe,
klädde vthi reen, hwijt lijn-
25 klädher, och vmgiordadhe
kring om bröstet medh gyl-
lene belte. Och itt aff the
fyra diwren, gaff the siw

Änglar siw gyllene skålar, fulla medh Gudz wredhe, then
30 ther leffuer aff ewigheet til ewigheet. Och Templet wardt
vpfylt medh rök aff Gudz herligheet, och aff hans krafft,
och ingen kunde gå in j Templet, til tess the siw plåghor,
som the siw Änglar hadhe, fulkomnadhe wordo.

XVI. Capitel.

Och iagh hörde ena stora röst vthu Templet, Then sadhe
til the siw Änglar, Gåår, och vthgiwter the Gudz wredhes
skålar på iordena.

5 Och then förste Ängelen gick åstadh, och gööt sina skåål

Text rad: 12 fructa. 13 herre (gemena); hælugh. 14 hedningar. 16 thin; åsyn; thina. 17 oppenbara. 19–20 (B. Witnesbyrdzens . . . öpnat) templet wort öpnat vthaff witnesbyrdzens tabernakel. 21–22 (B. gingo ther vth aff) ther vthgingo vthwr. 22 englar. 24 clädde; (B. reen) reenligh och; linclädher. 26 cring; brystet. 26–27 (B. gyllene belte) gulbelte. 27 it; (B. aff) vthaff. 29 englar; (B. gyllene skålar) gulskålar. 30 (2 g.) ewogheet. 30, 32 till. 30 wort. 31 crafft. 32 (B. j) vthi; thes. 33 englar.

1 Sextonde. 2 (B. stora) högha; vthur. 3, 37 till. 3 englar; Går; vthgiwten; the siw gudz. 4 iordhena. 5 engelen; åfstadh; giöt.

S. Johannis

vth på iordena, och thet wardt itt ondt och skadhelighit såår på menniskiomen, the som Wildiwrrens wedhertekn hadhe, och på them som tilbådho thes belete.

Och then andre Ängelen gööt vth sina skåål j haffuet. Och thet wardt såsom eens dödz manz blodh, och alt thet 10 lijff hadhe j haffuet, bleff dödt.

Och then tridie Ängelen gööt vth sina skåål j elffuenar, och j watukellonar, och thet wardt blodh. Och iagh hörde en Ängel säya, Retferdigh ästu HERRE, som äst, och warit haffuer, och heligh, at tu thetta dömdt haffuer. Ty the haffua 15 vthgutit helghonens och Propheternars blodh, och blodh haffuer tu ock giffuit them dricka, Ty the äro thes werde. Och iagh hörde en annan Ängel säya, Ja HERRE Gudh alzwolligh, sanne och rette äro tine domar.

Och then fierde Ängelen gööt vth sina skåål j solena, och 20 honom wardt giffuit at pläggha menniskionar medh heta aff eeld. Och menniskionar wordo brinnande vthi stoor heta, Och the hädde Gudz namn som machtena hadhe offuer thenna plägghor, och giorde inga syndabättring, at the måtte giffuit honom äro. 25

Och then femte Ängelen gööt vth sina skåål på Wildiwrrens stool, och thes Rike wardt förmörkrat, och the sönderbitto sina tungor för werck skul, och hädde Gudh j himmelen för sin werck och sijn såår skul, och bättradhe sigh intet aff sina geningar. 30

Och then siette Ängelen gööt vth sina skåål, på then stora

Text rad: 6 wort; oondt. 7 menniskionar; wildiwrrens; wedhertekn. 8 beläte. 9 engelen; giöt. 10 wort; (B. såsom) som; (B. eens dödz manz) en dödh mandz. 11 thet bleeff. 12 tridhie; engelen; giöt; skål. 13 (B. watukellonar) watnsens kellar; (B. thet wardt) the wordo; hördhe. 14 engel; (B. säya) säyandes; Retferdigh; herre (gemena); (B. äst) är. 15 dömdt; för ty. 16 propheternes. 18 engell; (B. säya) säyandes; herre (gemena); alszwällugh. 19 (B. rette) retferdughe; thina. 20 engelen; giöt; (B. j) emoot; solenne. 21 wort. 22 brennandes; en stoor. 23 mactena; (B. offuer) vthoffuer. 24 motte. 25 (B. äro) prijs. 26 engelen; giöt; skål. 27 stool; wort. 28 (B. sönderbitto) åto; (B. sina) theras; werk; skull; hedde. 29 (B. sin) theras; werk; (B. sijn) theras; *skul* saknas. 30 (B. aff) vthaff; (B. sina) theras. 31 engelen; giöt; skåål.

vppenbarelse

elffuena Euphraten, Och watnet borttorkadhes, På thet wä-
ghen skulle beredhas för the Konungar östan effter. Och iagh
sågh vthu Drakans munn, och vthu Wildiwrrens munn, och
35 vthu then falska Prophetens munn, vthgå tree orena andar
såsom paddor. Och thet äro dieffuulsens andar, som tekn
göra, och vthgå til Konunganar på hela iordenne, at församla
them til strijdz, på then stora alzwolligha Gudz dagh. Sij,
iagh kommer som tiuffuen pläghar komma, Saligh är then
40 som wakar och förwarar sijn klädher, at han icke går naken,
och the få see hans skam. Och han församladhe them på itt
rwm, thet heter på Ebreisko Harmagedon.

Och then siwnde Ängelen gööt vth sina skåål j wädhret,
och gick een stoor röst vthaff himmelen jfrå stolen, som
45 sadhe, Thet är giordt. Och thet wardt liungeeld, och röster,
och tordön, och stoor iordbäffuing, sådana at thes lijke icke
warit hadhe, sedhan menniskionar på iordenne warit hadhe,
sådana iordbäffuing, så stoor. Och then store stadhen wardt
j tree delar, och Hedhninganars städher föllo. Och then
50 stora Babylon kom j åminnelse för Gudhi, at han wille
giffua honom kalken aff sinne grymma wredhes wijn. Och
alla öyar flydde, och berghen funnos intet. Och stoort ha-
ghel såsom en Centener, kom nedher aff himmelen på men-
niskionar. Och menniskionar hädde Gudh, för then stora
55 plägho aff haglet, Ty thes plägha war ganska stoor.

(Harmagedon)
Vthtydhes fördömde
krijghare, förbannat
krijgsrusting, eller
olyckosamt krigs-
folck, aff Herem et
Gad.

Text rad: 32 Eufraten; (B. borttorkadhes) torkadhes bort; på thet ath. 33
beredhas; konnungar; 34 (2 g.) vthur; (2 g.) mwnd. 35 vthur; falske; mwnd;
(B. orena) fula. 36 så som; (B. Och) ty; teekn. 37 (B. och) till ath; konnungana;
heela; iordhenne; försambla. 38 stridz; alszwällugs. 39 (B. tiuffuen) en tiuff;
pläghar komma saknas; Salugh. 40 sin; klädher. 41 (B. skam) slemheet; församb-
ladhe. 42 Hebreisko; Armagedon. 43 engelen; giöt; wädhrit. 44 gick vth; en;
(B. stoor) högh; *jfrå stolen* saknas. 44-45 (B. som sadhe) säyandes. 45 (B. thet
wardt) thå wort; liwngeld. 46 iordbäffuande; (B. thes) hans; like. 47 menniskio-
ner; iordhenne. 48 iordbäffuande; wort. 49 hedninganars. 50 Babilon; (B. j)
till; åminnelse. 51 geffua; (B. kalken . . . wijn) dricka thet wijn vthaff hans grymma
wredhe; *Och* saknas. 53 så som; (B. en Centener) it pundatunga; 54 menniskioner;
the hedde. 55 (B. plägho) plagho; (B. aff) vthaff; haghlet; ganszca.

Gloss. rad: 42 saknas.

XVII. Capitel.

Och kom en aff the siw
 Änglar som hadhe the siw
 skålar, och taladhe medh
 migh, och sadhe til migh, 5
 Kom, iagh wil wisa tigh then
 stora skökionnes fördömelse,
 som sitter på mykin watn,
 medh hwilka Konunganar på
 iordenne bolat haffua, och 10
 the ther på iordenne boo, äro
 druckne wordne aff hennes
 bolerijs wijn. Och han förde
 migh j Andanom vthi ök-
 nena. Och iagh sågh quin- 15
 nona sittia på itt rosenfergho
 Wildiwr, thet war fult medh
 hädhelse nampn, och hadhe

siw hoffuudh och tiyo horn. Och quinnan war klädd medh
 purpur och rosenfergho, och offuergylt medh gull och ädhla 20
 stenar, och perlor, och hadhe en gyllene kalk j sinne hand,
 full medh styggelse, och sins bolerijs oreenligheet. Och på
 hennes anlete scriffuit thet nampn, Hemligheet, then stora
 Babylon, modhren til bolelij och til styggelse på iordenne.
 Och iagh sågh quinnona drukna aff helghonens blodh, och 25
 aff theras blodh som Jesu witne woro. Och iagh förundradhe
 migh stoorligha tå iagh sågh henne.

Och Ängelen sadhe til migh, Hwj förundrar tu tigh?

Text rad: 1 Siwttonde. 2 (B. aff) vthaff. 3 englar. 7 skökiones; fördömelse.
 8 påå; mykit. 9 huilka; konnungarna. 11 iordhenne; (B. äro) the äro. 12 (B.
 aff) vthaff. 16 (B. sittia) sitiandes; it. 16-17 (B. rosenfergho Wildiwr) wil-
 diur som rosenfergha hadhe. 17 (B. thet) och; ful. 18 hädelse; (B. och hadhe)
 haffuandes. 19 huffuudh; clädd. 20 (B. purpur) purpurclädh; edla. 21 perler;
 (B. gyllene kalk) gulkalk. 22 styggelse (!); (B. sins) hennas; (B. oreenligheet) sleem-
 heet. 23 (B. hennes) henne; andlete; heemligheet. 24 Babilon. 24 (2 g.), 28, 52,
 59 till. 24 iordhenne. 25 drokna; (B. aff) vthaff. 26 (B. aff) vthaff. 28 engelen;
 Hwi; tigh saknas.

vppenbarelse

Jagh wil säya tigh hemligheten om thenna quinnona, och
 30 om Wildiwret som bäär henne, och haffuer siw hoffuudh och
 tiyo horn. Wildiwret som tu haffuer seedt, haffuer warit,
 och är icke, och thet skal åter vpkomma vthaff affgrunden,
 och skal gå vthi fördömelse, Och the som på iordenne boo,
 skola förundra sigh, hwilkas namn icke scriffuen äro j
 35 lijffzens book jfrå werldennes begynnelse, tå the see Wil-
 diwret som haffuer warit, och icke är, ändoch thet är. Och
 här är sinnet, ther wijsdom tilhörer.

The siw hoffuudh äro siw bergh, ther quinnan sitter vppå,
 och thet äro siw Konungar. Fem äro falne, en är, och then
 40 andre är icke än nu kommen, Och när han kommer, skal han
 icke lenge bliffua. Och Wildiwret som haffuer warit, och
 icke är, then är then ottonde, och han är vthaff the siw, och
 han går vthi fördömelse. Och the tiyo horn som tu seedt
 haffuer, äro tiyo Konungar, som än nu icke haffua fåat Rike,
 45 vthan skola såsom Konungar på een stund få macht medh
 Wildiwret. Thenne haffua alle itt råd, och skola giffua
 Wildiwrena sina macht och krafft. The skola strijdha medh
 Lambena, och Lambet skal winna them, Ty thet är en Herre
 offuer alla Herrar, vch en Konung offuer alla Konungar,
 50 och medh thy äro the vthkalladhe, och vthkoradhe och
 troghne.

Och han sadhe til migh, Watnet som tu sågh, ther skökian
 sitter på, är folck och skarar, och Hedhningar, och tungomål.
 Och the tiyo horn som tu seedt haffuer på Wildiwret, skola

Text rad: 29 will; heemligheten. 30 (B. om) vthaff; wildiuret; (B. och) thet ther;
 huffuudh. 31 thet haffuer warit. 32 (B. är) thet är; (B. skal åter vpkomma) war-
 der vpstighande. 33 (B. skal gå) wardher gångandes; fördömelse; iordenne. 34
 huilkers. 35 (B. jfrå) frå; werldhennes. 36 *ändoch thet är* saknas. 37 (B. ther
 wijsdom tilhörer) som wijsdomen haffuer. 38 huffuudh; berg. 39 konnungar.
 40 (B. när) ner. 40, 48 skall. 42 ottende. 43 går; fördömelse. 44 thet äro;
 konnungar; fått. 45 vthan; the skola; så som; konnungar; på; (B. een) enne;
 mact. 46 wildiwret; (B. skola giffua) warda geffuandes. 47 (B. sina) thetas; mact;
 (B. skola strijdha) warda stridhande. 48 för ty; (B. en Herre) herren. 49 (2 g.)
 (B. offuer) vthoffuer; (2 g.) *alla* saknas; (B. vch) och; *en* saknas; konnung;
 konnungar. 53 *på* saknas; thet är; folk; hedningar; tungomål. 54—55 (B.
 skola hata skökiona) the warda skökiona hatandes.

S. Johannis

hata skökiona, och leggia henne ödhe och naken, och the 55
skola vpäta hennes kött, och brenna henne vp j eeld, Ty
Gudh haffuer giffuit them j hiertat, at the skola göra thet
honom behaghar, och göra alle ena mening, at the skulle
giffua Wildiwrena Riket, til tess Gudz ord warda fulkomnat.
Och quinnan som tu seedt haffuer, är then stora stadhen, 60
som Rike haffuer offuer iordennes Konungar.

XVIII. Capitel

Och sedhan sågh iagh en annan Ängel komma nedher aff
himmelen, then stora macht hadhe, och iorden wardt vplyst
aff hans klarheet. Och han ropadhe medh macht och högga
röst, säyandes, Fallen, Fallen är then stora Babylon, och är
worden dieffla boning, och alla orena Andars behåll, och
alla orena och ohyggeligha foglars behåll, Ty alle Hedh-
ningar haffua drucket aff wredhennes wijn hennes bolerijs,
och Konunganar på iordenne, haffua bolat medh henne, och
köpmännerar på iordenne, äro rijke wordne aff hennes stora 10
wellust.

Och iagh hörde ena andra röst aff himmelen, som sadhe
J mitt folck, gåår vth jfrå henne, at j icke deelachtighe war-
den j hennes synder, och at j icke fåån någhot aff hennes plå-
ghor, Ty hennes synder reckia alt vp j himmelen, Och Her- 15

Text rad: 56 (B. skola . . . kött) warda hennes kööt vpätandes; (B. brenna)
brennandes; eelden; För ty. 58 (B. skulle) skola. 59 geffua; rikit; thes; oord.
60 quinnan; stadh. 61 (B. offuer) vthoffuer; iordhennas; konnungar.

1 Adhertonde. 2 engel; (B. komma) kommandes; (B. aff) vthaff. 3 iordhen;
wort. 4 (B. aff) vthaff; clarheet; mact. 5 (B. Fallen, Fallen är) Fallen är, fallen
är; Babilon. 6 (B. dieffla boning) diefflars wåning; *alla* saknas; (B. orena) fula;
(B. behåll) bewarilse. 7 (B. orena) fula; foghlars; (B. behåll) tillflyct; för ty; hed-
ningar. 8 druckit; (B. aff) vth aff; wredennes; (B. hennes bolerijs) för hennes bo-
lerij skull. 9 konnungana; iordhenne. 10 köpmennena; iordhenne; (B. äro) åro (!);
rike; (B. aff) vthaff. 10-11 (B. stora wellust) cräszligheetz krafft. 12 (B. aff) vthaff;
(B. som) hon. 13 mit; folk; j frå; deelactughe. 14 (2 g.) hennas; (B. at j) athi;
(B. fåån) få. 15 hennas; (B. reckia) äro kompne; *alt* saknas; (B. j) till.

vppenbarelse

ren haffuer draghet til minnes hennes oretferdigheter. Betaler henne, såsom hon haffuer betalat idher, och görer henne dubbelt effter hennes gerningar. Och medh samma kalk som hon haffuer skenckt idher, skencker henne dubbelt. Så mykit hon sigh haffuer herligha hållet och j wellust warit, så mykit skencker henne pino och gråat. Ty hon sågher j sitt hierta, Jagh sitter, och är een Drottning och icke änkia, och haffuer ingen sorgh. Therföre skola hennes plåghor komma på en dagh, dödh, gråat och hunger, och hon skal warda vpbrend j eeld, Ty Herren Gudh är starck, som henne döma skal.

Och iordennes Konungar skola gråta henne, och beklagha sigh offuer henne, the som medh henne bolat, och j wellust leffuat haffua, tå the få see röken aff hennes brand, Och skola stå longt jfrå för hennes plåghos redhogha skul, och säya, Wee, wee then stora stadhen Babylon, then starcka stadhen, Ty vthi een stund är tin doom kommen. Och köpmännemar

Text rad: 16 draghit; till. 17 hennas; (B. oretferdigheter) wrångheter. 19 gören. 20 dubbelt; (B. hennes) hennas. 21 gerninga. 22 (B. kalk) drycken; som saknas. 23 (B. skenckt) blandat; (B. skencker) blanden j. 24 dubbelt. 25 hållit. 26 (B. wellust) cråszligheet. 27 (B. skencker) blander. 29-30 Jach sitter en drottning och är icke änkia. 31 sorg. 32-33 (B. skola . . . komma) wardha hennas plåghor kommande. 33 dödh. 33, 71, 72, 76, 77, 78 skall. 34 eelden; stark. 35 (B. döma skal) dömandes wardher. 36 iordhennas; konnungar; (B. skola gråta henne) wardha henne gråtandes; beclagha. 37 (B. offuer) vthoffuer; bolat haffua; (B. wellust) cråszligheet. 38 (B. leffuat haffua) leeffde; (B. aff) vthaff; hennas; Och saknas. 38-39 (B. skola stå) ståndandes. 39 långt; j frå; för reddugha skull för hennes plågho; (B. och säya) säyandes. 40 Wee we; (B. stadhen frfr. Babylon) stadh; Babilon; starka. 41 ty ath; en; köpmennena.

S. Johannis

på iordenne skola gråta och sörya widh sigh sielffua, at ingem
 köper theras waror meer, gull och silffuer, och ädhla stenar,
 och perlor och silke, och purpur och skarlakan, och alt Thy-
 nen trää, och all kärill aff Elpenbeen, och all kärill aff koste- 45
 lighit trää, och aff koppar, och jern, och marmor, och kaneel,
 och timian, och saluo, och rökelse, och wijn, och olio, och
 semlor, och hwete, och booskap, och fåår, och hestar, och
 wagnar, och kroppar, och menniskiors siälär.

Och the äple som tijn siäl begärar, äro bortkomen jfrä 50
 tigh, och alt thet fett och herlighit war, är förgånget jfrä
 tigh, och tu skalt icke nu finnat här effter. Köpmännerar
 som sådana waror plägha haffua, och äro rijke wordne aff
 honom, skola stå longt jfrå för reddhogha skul aff hans
 plägho, gråta och sörya, och säya, Wee, wee then stora sta- 55
 dhen, som medh silke och purpur, och skarlakan beklädd
 war, och offuergylt war medh gull och ädhla stenar och perlor,
 Ty vthi eenne stund äro förödde sådana rijkedomar.

Och alle Skepare, och alle the som på skepen wistas, och 60
 siömän, och the som til siöös handla, stodho longt jfrå, och
 ropadhe tå the sågho röken aff hans brand, säyandes, Hwar
 är thens stora stadzens lijke? Och the kastadhe mull på sijn
 hoffuudh, och ropadhe gråtandes och söryandes, och sadhe,
 Wee, wee then stora stadhen j hwilkom alle äro rijke wordne,
 som j haffuet haffua hafft sijn skep aff hans waror, Ty vthi 65
 een stund är han ödhe worden.

Text rad: 42 iordhenne; (B. skola . . . sörya) the wardha gråtandes och
 söryandes vthöffuer henne; *widh sigh sielffua* saknas; (B. at) ty ath. 43 *meer* saknas;
 gull waror, och sylffuers, och edla stenars. 44 (B. och perlor) ey heller perlor.
 45 (2 g.) (B. aff) vthaff; kosteligh. 46 kopar; marmore; (B. kaneel) canelebark.
 47 (B. saluo) smörielse; rökilse. 48 sembler; booscap. 49 wagnar; (B. kroppar)
 öök; menniskios. 50 thin; (B. bortkomen) bortkompne; j frå. 51 feet; (B. herlighit)
 clart; förgångit; j frå. 52 (B. skalt) skall; köpmennena. 54 (B. honom) henne;
 (B. skola stå) the wardha ståndandes; långt; j frå; reddugha; skull; (B. hans) hennas.
 55 plägha; (B. gråta) gråtandes; (B. sörya) söryandes; (B. säya) säyandes; We we;
 (B. stadhen) stadh. 56 puppur (!); beklädd. 57 edla. 58 enne; (B. sådana) så
 stora; rikedom. 60 (B. siömän) båtmen; (B. til siöös handla) j haffuet arbeta;
 (B. stodho) the stodho; långt; j frå. 61 (B. aff) vthaff. 62 (B. thens) then; store;
 like; muld; (B. sijn) theras. 63 huffuudh. 64 We we; (B. stadhen) stadh; rike.
 65 (B. sijn) theras; skip; (B. aff hans waror) för hans waror skull; ty ath. 66 em.

vppenbarelse

Frögda tigh offuer honom himmel, och j helghe Apostlar
och Propheter, Ty Gudh haffuer dömdt idhar doom på ho-
nom. Och en starck Ängel toogh vp en stoor steen som en
70 quernsteen, och kastadhe j haffuet, och sadhe, Medh sådana
hastigheet skal förkastat warda then store stadhen Babylon,
och han skal icke nu meer warda funnen. Och harparers
röst, och songarers, och piparers, och basunarers röst skal
icke meer hörd warda j tigh, och alle handwercks män
75 ehwadh handwerck thet är, skola icke meer warda fundne j
tigh. Och quernaröst skal icke meer höras j tigh, och liws
på liwsastaka skal icke meer lysa j tigh, och Brudgummas och
Brudz röst skal icke meer hörd warda j tigh. Ty tine köpmän
woro Förstar på iordenne, Ty j tinom truldom haffua alle
80 Hedningar wille farit, och j honom wardt funnen Prophe-
ternars och Helghonens blodh, och allas theras som dräpne
äro på iordenne.

XIX. Capitel.

Sedhan hörde iagh såsom een stoor röst, aff en stoor skara
j himmelen, som sadhe, Halelua. Saligheet och prijs, ära
och krafft ware Gudhi wårom Herra, Ty hans domar äro
5 sanne och rette, Ty han haffuer dömdt om then stora skökion,
then medh sitt bojerij haffuer förderffuat iordena, och haffuer
hempnat sina tienares blodh vthu hennes hand. Och åter

Text rad: 67 j saknas. 68 för ty; hafuer; dömdt; idhan; (B. på) om. 69 stark; engel; storan. 71 hastugheet; wardha; (B. stadhen) stadh; Babilon. 72 (B. meer warda funnen) finnas meer; harparenars. 73 sångarenars; piparenars; basunernas; *röst* (frfr. skal) saknas. 74 (B. meer hörd warda j tigh) hörd wara j tich här effter; alla; handwerks; men. 75 ee huad; handwerk; (B. skola) skall; (B. warda) wara; funnen. 76 (B. meer höras j tigh) höras j tigh här effter. 77 (B. meer lysa j tigh) lysa j tigh här effter; brudhgummas. 78 brudhennas; (B. meer . . . tigh) höras j tigh meer; för ty; köpmen. 79 iordhenne; ty ath. 80 wort; propheternes. 82 (B. äro) wordo; iordhenne.

1 Nittonde. 2 (B. een) en; (B. aff) vthaff. 3 Alleluya; Salugheet; (B. ära) och ära. 4 doma. 5 (B. rette) rettferdughe; för ty; hafuer; dömdt; skökian. 6 iordhena; hafuer (frfr. hempnat). 7 sine; vthwr; hennas; (B. hand) hender.

S. Johannis

sadhe the Halelua. Och rö-
ken gick vp aff ewigheet til
ewigheet. Och the fyre och 10
tiwghu Äldste och the fyra
diwr, föllo nedher och til-
bådho Gudh som satt på stol-
len, och sadhe, Amen, Hale-
lua. Och een röst gick aff 15
stolen, och sadhe, Loffuer
wår Gudh, j alle hans tienare,
och j som fruchten honom,
bådhe små och store.

Och iagh hörde ena röst 20
aff en stoor skara, och såsom
een röst aff mykit watn, och
såsom een röst aff stoor tor-
dön, säya, Halelua, Ty wår

HERRE Alzmechtigh Gudh haffuer intaghet Riket. Lät oss 25
glädhias och frögdas, och giffua honom äro, Ty Lamsens
bröllop är kommet, och thes hustru haffuer sigh tilreedt.
Och henne wardt giffuit at klädha sigh vthi reent och ski-
nande silke (Men silket är Helghonens retferdigheet) Och
han sadhe til migh, Scriff, Salighe äro the som kalladhe äro 30
til Lamsens natward. Och han sadhe til migh, Thenna äro
sann Gudz ord. Och iagh föll för hans fötter, at tilbidhia
honom, Och han sadhe til migh, See til at tu thet icke gör,
Ty iagh är tin och tina brödhers medtienare, som Jesu wit-

Text rad: 8 Alleluya. 9 ewogheet. 9, 30, 31 (2 g.), 33 (2 g.), 53, 54, 60 till.
10 ewogheet; fyra. 11 (B. Äldste) åldersmän. 12 bådho till. 14 Alleluya. 15
(B. een) en; (B. aff) vthaff. 16 (B. och sadhe) säyandes. 17 wår saknas; (B.
j alle hans tienare) j all hans helghon. 18 fruchten. 22 (B. aff) vthaff. 23 (B. een)
en; (B. aff) vthaff. 24 (B. säya) säyandes; Alleluya. 25 herre (gemena); alzmec-
tugh; intaghit; rikit. 26 geffua; (B. äro) prijs; för ty. 27 kommit; (B. thes)
hans; tillreedt. 28 wort; clädha. 29 parentestecken saknas; Men saknas; helghenes;
(B. retferdigheet) rettferdningar. 30 Salughe. 31 och sadhe han; mich. 31-32
(B. Thenna . . . ord) Thenne gudz oord äro sann. 32 (B. för) före; fötter. 33
tw. 34 (B. tina) thine; medhtienare.

vppenbarelse

35 nesbyrd haffua, Tilbedh Gudh (Ty Jesu witnesbyrd är Pro-
pheties Ande)

Och iagh sågh himmelen öpen, och sij, En hwijt hest, och
then som satt på honom, han heet Trofast och Sanferdigh,
och han dömer och strijdher medh retferdigheet. Och hans
40 öghon såsom eeldzloghe, och på hans hoffuudh monga kro-
nor, och hadhe itt namn scriffuit thet ingen kende, vthan
han sielffuer. Och han war klädd j itt klädhe, som med
blodh bestenckt war, och hans namn heter, Gudz ord. Och
honom effterfolgde then häär som j himmelen är, medh hwijta
45 hestar, klädde vthi hwitt och reent silke. Och vthu hans
munn vthgick itt skarpt tveäggiat swerd, at han ther medh
skal slå Hedhningar, Och han skal regera them medh
jernrijsz. Och han trampar Alzmechtigh Gudz grymma
wredhes press, och han haffuer på sijn klädher och på sina
50 lend itt namn, scriffuit altså, Konung offuer alla Konungar,
och Herre offuer alla Herrar.

Och iagh sågh en Ängel stå j solenne, och han ropadhe
medh högga röst, och sadhe til alla foglar som flugho vnder
himmelen, Kommer, och församlens til then stora Gudz
55 natward, at j skolen äta Konunganars kött, och Höffuitz-
männenars kött, och the starckas kött, och hestars kött, och
theras kött som sittia på them, och allas theras kött som frij
och eghne äro, och bådhe små och storas kött.

Text rad: 35 (B. Tilbedh) Bidh till. 35-36 parentestecken saknas. 35 pro-
pheties. 38 sanferdigh. 39 stridher; (B. medh retferdigheet) genom rett-
fetedghetena (!); (B. Och) men. 40 ögon woro; (B. såsom) som; en eeldzloghe;
huffuudh; många; cronor. 41 *itt* saknas; (B. scriffuit) scriffuit (!); vtan. 42 sielf-
uer; klädd; *itt* saknas; klädhe; medh. 43 (B. bestenckt) bespränckt; oord. 44
effterfolgde; hwita. 45 klädde; hwit; vthwr. 46 mwnd; (B. vthgick) går vth;
(B. skarpt tveäggiat swerd) swerd skarpt på bådha sidhor. 47 skall (frfr. slå);
hedningar; *han skal* saknas. 48 jern rijsz; (B. trampar) trodher; alzmechtigh;
grymme. 49 (B. wredhes) förtörnises; (B. press) wijnpres; klädher; (B. sina)
sine. 50 länd; (B. itt) thet; *altså* saknas; En konnung; konnungar. 52 engel;
(B. stå) ständandes. 53 enne högga; (B. och sadhe) säyandes; foghlar; mit vnder.
54 församlens. 55 natward; (B. at j) athi; konnungarnas; kööt; höffuitzmen-
nenars. 56 (3 g.) kööt; starkers; hestans. 57 (2 g.) kööt; sitia; alles; frije äro.
58 (B. eghne) theras som eeghne; stores; kööt.

S. Johannis

Och iagh sågh Wildiwret, och iordennes Konungar och
theras härar församladha, til at hålla ena strijdh medh honom 60
som satt på hesten, och medh hans häär. Och Wildiwret
wardt fonget, och medh thy then falske Propheten som tekn
giorde för thy, medh hwilko han bedroogh them, som togho
Wildiwrsens wedhertekn, och them som tilbådho thes belete.
Thenne två wordo leffuande kastadhe vthi en brinnande 65
siö, som brann medh swaffuel. Och the andre wordo dräpne
medh hans swerd, som satt på hesten, thet vthu hans munn
gick, Och alle foglar wordo mättadhe aff theras kött.

XX. Capitel.

Och iagh sågh en Ängel nedherkomma aff himmelen, han
hadhe nykelen til affgrunden, och ena stora kädhio j sinne
hand. Och han greep Drakan then gamla Ormen, som är 5
Dieffuulen och Satan, och bandt honom j tusende åar, och
kastadhe honom vthi affgrunden, och lät åter om honom,
och besiglede ther offuan vppå, at han icke meer bedragha
skulle Hedhninganar, til tess fulkompnat wordo tusende
åar, och sedhan moste han löös warda til någhon liten tijdh.

Och iagh sågh stolar, och the såto på them, och them 10
wardt giffuin doom, och theras siälur som halszhugne woro
för Jesu witnesbyrd, och för Gudz ord skul. Och the ther
icke tilbådho Wildiwret eller thes belete, Ey heller togho
thes wedhertekn på sijn anlete, eller j sina hender, och the
leffde och regneradhe medh Christo j tusende åar. Men 15

Text rad: 59 willdiwret; iordhennas; konnungar. 60 försambladha. 61 will-
diwret. 62 wort; fånget; (B. medh thy) ther medh; tekn. 63 (B. för) före. 64
wedhertekn; beläte. 65 twa; brennande. 66 syöö. 67 vthwr; (B. munn) mwu (!).
68 (B. gick) gåår; foghlar; mettadhe; (B. aff) vthaff; kööt.

1 Tiwghonde. 2 engel; (B. nedherkomma) nedherkommandes; (B. aff) vthaff.
2-3 (B. han hadhe) haffuandes. 3, 8, 9, 17, 41 till. 3 (B. sinne) hans. 4 draken;
gambla; (B. Ormen) orm. 5 satanas; tusend. 6 (B. lät åter om honom) läste honom
igen. 7 offuen. 8 hedninganar; thes; (B. wordo) wore; tusend. 9 (B. löös warda)
lösas; litin. 11 wort. 12 oord; *skul* saknas. 13 beläte. 14 widhertekn; (B.
sijn) theras; andlete; (B. j) på; (B. sina) theras. 15 leeffde; tusend.

vppenbarelse

the andre dödhe fingo icke
lijff igen, til tess tusende år
fulkompnat wordo. Thenna
är then första vpståndelsen.

20 Saligh och heligh är then
som deel haffuer vthi första
vpståndelsen, offuer them
haffuer then andre dödhen
ingen macht, vthan the warda

25 Gudz och Christi Prester, och
skola regnera medh honom
j tusende år. Och tå tu-
sende år fulkompnat äro,
warder Satanas löös vthu sijn
30 fängelse, och skal vthgå til
at bedragha Hedhninganar,
som äro på fyra iordennes

parter, Gog och Magog, På thet han skal församla them j
strijdh, hwilkas taal är såsom sanden j haffuet. Och the
35 gåffuo sikh vppå iordennes breedheet, och kringhverffde
Helghonens läghre, och then elskeligha stadhen. Och ne-
dher aff himmelen föll eeld aff Gudhi, och förtärde them.
Och dieffuulen som them bedraghet hadhe, wardt kastat
vthi then brinnande siön och swafflet, ther bådhe Wildiwret
40 och then falske Propheten, skola plåghas dagh och natt,
jfrå ewigheet til ewigheet.

Och iagh sågh en stoor hwijt stool, och en sittia på honom,

Text rad: 17 thes; tusend. 18 Thenne. 19 then saknas; vpståndilsen. 20
Salugh; hälugh. 21 hafuer. 22 vpståndilsen; (B. offuer) vthi. 24 mact; wardha.
26 the skola. 27 tusend (frfr. år. Och); twsend (frfr. år fulkompnat). 28
fullkompnat; (B. äro) wardha. 29 wardher; Sathanas; vthur; (B. sijn) hans. 30
fengsle; (B. skal vthgå) wardher vthgåendes. 31 hedninganar. 32 på. 32-33
(B. iordennes parter) iorderikes hörner. 33 på thet ath; skall; församla. 34
hwilkers; (B. sanden j haffuet) haffzens sand. 35 gåffuo; iordhennas; breedheet;
cringhverffde. 36 (B. elskeligha) behagheligha. 36-37 (B. Och . . . Gudhi) och
aff himmelen föll eeld nedher aff gudhi. 38 bedräghit; wort. 39 brennande;
syöö; swaffuel. 40 (B. then falske Propheten) the falske prophet; nat. 41 (B.
ifrå frå; (2 g.) ewogheet. 42 storan; hwitan; (B. sittia) sitiandes.

S. Johannis

för huilkens ansichte flydde iord och himmel, och them
wardt intet rwm funnet. Och iagh sågh the dödha stora och
små, stå j Gudz åsyn, och bökerna wordo vplätne. Och een 45
annor book wardt vpläten, som är lijffzens. Och the dödhe
wordo dömde, effter som scriffuit war j bökerna, effter theras
gerningar. Och haffuet gaff igen the dödha, som ther vthi
woro, och dödhen och heluetet gåffuo igen the dödha, som
vthi them woro, och thet bleff dömdt om hwar och en effter 50
theras gerningar. Och heluetet och dödhen wordo kastadhe
vthi then brinnande siön. Thenne är then andre dödhen.
Och then ther icke wardt funnen scriffuen j lijffzens book,
han wardt kastat j then brinnande siön.

XXI. Capitel.

Och iagh sågh en ny himmel och een ny iord, Ty then
första himmelen och then första iorden förgingos, och haffuet
är icke meer. Och iagh Johannes sågh then helgha stadhen,
thet nya Jerusalem nedherkomma aff himmelen, jfrå Gudhi, 5
tilreedd, såsom een prydd Brudh til sin man. Och iagh Jsaie 43
hörde ena stora röst aff stolen säya, Sij, Gudz Tabernakel
jbland menniskionar, och han skal boo medh them, och the
skola wara hans folck, och sielffuer Gudh medh them, skal
wara theras Gudh. Och Gudh skal afftorka alla tårar aff 10
theras öghon, och ingen dödth skal sedhan wara, icke heller

Text rad: 43 hwilkens; ansykte. 44 wort. 45 (B. stå) ståndandes; åsyn;
böker; vplätne; en. 46 wort; vplaten; lifzens; dödha. 49 heluitet. 50 bleeff;
dömpt; hwan. 51 heluitet. 52 brennande; syö. 53 wort; lifzens. 54 wort;
brennande; syön.

1 Jtt och tiwghonde. 2 (B. een) en. 3 (2 g.) (B. första) förra; iordhen; (B.
förgingos) komo bort. 3-4 (B. haffuet . . . meer) intit haff är nw meer. 4 Joannes;
stadh. 5 (B. thet nya Jerusalem) Hierusalem nyian; (B. nedherkomma) nedher-
kommandes; (B. aff) vthaff. 5-6 (B. jfrå Gudhi, tilreedd) tillreedd aff gudhi.
6 (B. een prydd Brudh) en brwdh beprydda. 6, 18, 20, 28, 35, 46, 74 till. 6
(B. sin) hnas (!). 7 (B. stora) höggha; (B. aff) vthaff; (B. säya) säyandes. 8 ibland;
menniskiorna; (B. skal boo) wardher boendes. 8-10 *och the . . . theras Gudh* saknas.
10, 11, 23, 28, 29, 32 skall. 10 (B. aff) vthaff.

vppenbarelse

grååt, icke heller roop, icke
heller någhon werck warder
meer. Ty thet första är för-
15 gånget. Och then ther satt
på stolen, sadhe, Sij, iagh
gör all ting ny. Och han
sadhe til migh, Scriff, Ty
thenna ord äro wiss och sann.

20 Och han sadhe til migh,
Thet är giordt. Jagh är A
och O, begynnelsen och en-
den, Jagh skal giffua honom
som törster aff leffuande
25 watnens kello förgeffues.
Then som winner, han skal
alt thetta få ägha, och iagh
skal wara honom hans Gud,

och han skal wara min son. Men them reddom, och otrogh-
30 nom, och gruffuelighom, och mandråparom, och bolarom,
och trulkarlom, och affgudhadyrkarom, och allom lögn-
achtighom, theras deel skal wara vthi then siön som
brinner med eeld och swaffuel, Huilket är then andre
dödhen.

35 Och til migh kom en aff the siw Änglar, som hadhe siw
skålar fulla medh the siw ytersta plåghor, och han taladhe
medh migh, och sadhe, Kom, och iagh wil wisa tigh Brudhena
Lambsens hustru. Och han förde migh j andanom på itt

Text rad: 12 gråter, (2 g.) (B. icke) ey. 13 wardher. 14 (B. första) förra; (B. förgånget) framfarit. 16 han sadhe. 19 thenne; oord. 22 begynnelsen; (B. enden) endalycten. 23 geffua; (B. honom) them. 24 (B. aff) vthaff; (B. leffuande) lijffzens. 25 watns; kellar. 26-27 (B. skal... ägha) wardher thetta alt äghande. 28 gudh. 29 (B. min son) migh en son; *Men* saknas; (B. otroghnom) wantrooghnom. 30 gruffighom. 31 (B. trulkarlom) trullarom; lögnactughom. 32-33 (B. then siön... med) then brennande syöö. 33 hwilkit. 35 (B. aff) vthaff; englar; (B. hadhe) haffua. 36 *the* saknas; yttersta; plåghorna. 37 (B. wil) skall. 38 *han* saknas; (B. på) vppå.

S. Johannis

stoort och högt bergh, och wijste migh then stora stadhen
 thet helgha Jerusalem, nedherkomma aff himmelen jfrå 440
 Gudh, och hadhe Gudz herligheet. Och hans liws war lijka
 som then alraädhlasta stenen, en klar Jaspis. Och han hadhe
 en stoor och högh mwr, then ther toloff portar hadhe, och j
 portanar toloff Änglar, och inscriffuen namn, hwilken äro
 the toloff Jsraels söners slechters namn. Östan til tree portar, 445
 Nordan til tree portar, Sunnan til tree portar, Westan til
 tree portar. Och stadzmuren hadhe toloff grundwalar, och j
 them the toloff Lambsens Apostlars namn.

Och then som taladhe medh migh, hadhe ena gyllene röö,
 ther han medh mäla skulle stadhen och hans portar, och 550
 hans mwr. Och stadhen ligger fyrkant, Och hans lengd är
 så stoor som bredden. Och han mälte stadhen medh gyl-
 lene röön, toloff tusend stadier. Och hans lengd och bredd
 och högd äro lijka. Och han mälte hans mwr hundradhe
 fyra och fyratiyo alnar, effter eens menniskios mått som Änge- 555
 len hadhe. Och hans mwrs bygning war aff Jaspis, men
 sielffue stadhen aff klart gull, lijk widh reent glasz. Och
 stadzmwrens grundwalar woro prydd medh all dyrbar steen.
 Första grundwalen war en Jaspis, Then andre en Saphir,
 Then tridie en Calcedonier, Then fierde en Smaragd, Then 660
 femte en Sardonyx, Then siette en Sardis, Then siwnde en

Text rad: 39 berg. 39-40 (B. stadhen thet helgha) helgha stadhen. 40 Hierusalem; (B. nedherkomma) nedherkommandes; (B. aff) vthaff; (B. jfrå) frå. 41 (B. herligheet) clarheet; lika. 42 (B. then . . . Jaspis) en dyrbergxsten, som är Jaspis cristallerat. 43 poorta. 44 englar; inscriffuen; huilken. 45 slectes; poortar. 46 till (efter Nordan); (2 g.) poortar; sunnantil; westantil. 47 poortar; stadzmwren; gtundwalar (!). 48 (B. the toloff . . . namn) toloff namn aff the toloff apostlar. 49 han hadhe; (B. gyllene röö) gull röör. 50 mäla; poortar. 51 (B. fyrkant) fyrahörn; (B. lengd) längheet. 52 (B. bredden) bredheten. 52-53 (B. gyllene röön) gulrören. 53 till toloff tusende; Stadier; (B. lengd) längheet. 53-54 (B. bredd och högd) högheet, och bredheet. 54 lika. 55 (B. fyra och fyratiyo) fyratiyo fyra; alna; (B. eens) en; mååt; engelen. 56 (B. hans mwrs) mwrsens; (B. aff) vthaff; Jasper steen. 57 (B. aff klart gull) clara gullet; (B. reent) reenlighit; glaas. 58 (B. dyrbar steen) dyrbergxsten. 59 *war en saknas*; *en* (frfr. Saphir) saknas; Saphirus. 60 tridhie; (2 g.) *en* saknas; Calcedonius; Smaragdus. 61 (3 g.) *en* saknas; Sardonix; Sardius.

vppenbarelse

Chrysolit, Then ottonde en Berill, Then niyonde en Topazier,
Then tiyonde en Chrysoprass, Then elloffte en Hyacinth,
Then toloffte en Amethyst.

- 65 Och the toloff portar, woro toloff perlor, hwar för sigh, Och
hwar port war aff eenne perlo, och stadzens gator woro klart
gull, såsom genomskinande glasz. Och iagh sågh ther intet
Tempel vthi, Ty Herren alzwolligh Gudh är Templet ther
vthi, och Lambet. Och stadhen behöffuer icke sool eller
70 måna, at the skola lysa ther vthi, Ty Gudz herligheet vplyser
honom, och hans liws är Lambet. Och Hedhninganar som
60. salighe warda, skola wandra j hans liws, och Konunganar på
iordenne skola föra sina herligheet in vthi honom. Och hans
portar låtas intet til om daghen, Ty ther warder ingen natt.
75 Ther skal intet inkomma som besmittelighit är, eller thet
styggelse gör och lögn, Vthan the som scriffne äro j Lamb-
sens leffuande book.

XXII. Capitel.

- Och han wijste migh ena klara elff medh leffuande watn,
klaar som Crystall, then gick jfrå Gudz stool och Lambsens,
mitt vppå hans gator. Och på bådha sidhor widh elffuena
5 stoodh lijffzens trää, bärandes toloff fäll frucht, och baar sina
frucht alla månadher, Och löffuen aff trädh tiente til Hedh-
ninganars helbregdo. Och intet förbannat skal wara meer,

Text rad: 62 Crisolitus; (2 g.) *en* saknas; Berillus; Topazius. 63 (2 g.) *en* saknas; Crisoprassus; Hyacinthus. 64 *en* saknas; Amethystus. 65 poortar. 66 (B. aff) vthaff; ene; gatur; *woro* saknas. 66-67 (B. klart gull) rena guldit. 67 genomskinandes; glaas. 68 (B. vthi) vthinnan; gudh alzwällugh; 69 (B. vthi) inne. 70 (B. vthi) inne; för ty; (B. herligheet) clarheet. 71 hedningana. 72 (B. salighe) frelste; wardha. 72-73 (B. Konunganar på iordenne) iordhennas konnungar. 73 (B. skola föra) wardha förandes; (B. sina) thetas. 74 poortar; latas; wardher. 75 (B. skal intet inkomma) wardher intit inkommande. 76 (B. styggelse) gruffueligheet; vtan. 77 (B. leffuande book) lijffzbook.

1 Annat och tiwghonde. 2 clara; (B. medh) aff; leffuandes. 3 (B. klaar) skinandes; (B. som) såsom; cristall; (B. jfrå) frå; (B. stool) säte. 4 gatwr. 5 lijffzens; trä; toloffäl; frucht; (B. baar) gaff. 6 frucht; månadhe. 6, 13, 14, 21 (2 g.), 25, 30, 35, 44, 49 till. 6 hedninganars. 7 helbrögda; (B. intet förbannat) ingen förbannelse; (B. skal wara) wardher; (B. meer) lenger.

S. Johannis

vthan Gudz och Lambsens stool, skal bliffua ther vthi, och hans tienare skola honom tiena, och the skola see hans ansichte, och hans namn skal wara på theras anlete. Och 10
natt bliffuer icke meer, och the behöffua icke liws, icke heller solennes liws, Ty Herren Gudh vplyser them, och the skola regnera jfrå ewigheet til ewigheet.

Och han sadhe til migh, Thenna ord äro wiss och sann, Och Gudh the helgha Propheters Herre sende sin Ängel, 15
at wijsa sina tienare hwadh skeep skal innan kortt tijdh, Och sij, iagh kommer snarligha. Saligh är then som håller Prophe- tiennes ord j thesso book. Och iagh är Johannes som hörde och sågh thetta. Och sedhan iagh hadhe thet hördt och seedt, 20
föll iagh nedh at tilbidhia för Ängelens fötter, som migh thetta wijste. Och han sadhe til migh, See til at tu gör thet icke, Ty iagh är tin medhtienare och tina brödhers Prophe- ternars, och theras som hålla thenna books ord, Tilbedh Gudh.

Och han sadhe til migh, Besegla icke thenna Propheties 25
ord j thesso book. Ty tijdhen är när. Then som onder är, han ware onder. Och then som oreen är, han ware oreen. Men then som from är, han warde än nu fromare, Och then heligh är, warde än nu helighare. Och sij, iagh kommer snart, och mijn löön medh migh, til at wedhergella hwariom 30

Text rad: 8 vtan; (B. Gudz . . . stool) gudz säte och lambsens; (B. skal bliffua) bliffuer; (B. vthi) inne. 9 (B. skola honom tiena) wardha honom tienande; ansycte. 10 skal wara saknas; andlete. 11 liws på liwsastaka; (B. icke heller) ey heller. 12 solenas; han vplyser. 12-13 (B. skola regnera) wardha regnerande. 13 (B. jfrå) frå; (2 g.) ewogheet. 14 Thenne; oord. 15 (B. Gudh . . . Herre) herren helghe prophets gudh han; engel. 16 wisa; (B. sina) hans; huadh som. 16, 33 skall. 16 kort. 17 Salugh; (B. håller) gömer. 17-18 (B. Prophe tiennes . . . book) thesse books prophecies oord. 18 är saknas; Joannes; hördhe. 20 nidh; tilbiedhia; engelsens; föter. 22 (B. tina) thine; brödhers; propheternes. 23 (B. hålla) göma; thenne book prophecies oord; Tilbidh. 25 Besigla. 25-26 (B. thenna . . . book) thenne books prophecies oord. 26 för ty; tidhen; (B. som) ther; (B. onder är) skadhar. 27 (B. ware onder) skadhe än nw; (B. som) ther; (B. oreen är) besölat är; (B. ware oreen) besöle sigh än nw. 28 (B. Men) Och; (B. som) ther; (B. from) rettferdugh; (B. warde än nu fromare) rettferdughes än nw. 28-29 (B. then heligh är) then häloghe. 29 (B. warde än nu helighare) han helghes än nw. 30 (B. snart) snarligha; min; lön.

vppenbarelse

och enom såsom hans gerning är. Jagh är A och O, then
 förste och then sidste, begynnelsen och enden. Salighe äro
 the som hålla hans bodh, På thet theras macht skal wara j
 lijffzens trää, och ingå genom portanar j stadhen. Ty vthan
 35 til äro hundar och trulkarlar, och bolare, och mandråpare,
 och affgudhadyrckare, och alle the som elska och göra lögnen.

Jagh Jesus sende min Ängel, at han skulle betyggha idher
 thetta j Församlinganar, Jagh är aff Daudz root och slechte,
 een klaar morghonstierna. Och Anden och Brudhen säya,
 40 Kom. Och then thet hörer, han säye, Kom. Och then ther
 törster, han komme, Och then ther wil, han taghe lijffzens
 watn för intet.

Men iagh betygghar hwar och en som hörer Prophetiennes
 ord j thesso book, Hoo som legger någhot här til, på honom
 45 skal Gudh leggja the plåghor, som screffna äro j thenna book.
 Och om någhor tagher någhot jfrå thenna books Propheties
 ord, hans deel skal Gudh borttaggha vthu lijffzens book, och
 vthu then helgha stadhen, och vthu thet scriffuit är j thenna
 book. Thet sägher han som witnesbyrd bäär här til, Ja, Jagh
 50 kommer snart, Amen, Ja, kom Herre Jesu. Wårs Herras
 Jesu Christi nådh ware medh idher allom, Amen.

Enden på S. Johannis vppenbarelse.

Text rad: 32 (B. sidste) ytterste; begynnilsen; Salughe. 33 på thet ath; mact.
 34 lijffzens; trä; portarna; (B. j) in vthi; vtan. 35 (B. äro) bliffua; hundana; (B.
 trulkarlar) trollare; (B. bolare) oblyie. 36 (B. affgudhadyrckare) the som tienä
 affgudhom; lögnena. 37 engel. 38 församblingarna; aff saknas; (B. slechte) art.
 39 en; clar. 41 will; lijffzens. 43 (B. Men) Ty. 43-44 (B. Prophetiennes . . .
 book) thenne books prophecies oord. 44 (B. som) ther; (B. på) offuer. 45 (B.
 skal Gudh leggja) wardher gudh leggiandes; thenne. 46 (B. tagher någhot jfrå)
 förminskar; thenne; prophecies. 47 oord; (B. hans . . . borttaggha) honom wardher
 gudh borttagghandes hans deel; vthwr; lijffzens. 48 (2 g.) vthwr; thenne. 49 bär.
 50 (B. snart) snarligha; (B. Herras) herra. 51 (B. Amen) Am. 52 Enden på
 sancti Joannis oppenbarilse, och ther medh, på alt nya testamentit.

Correctura.

- På ix. blad. j. sidh. xxxix. radh sannernerligha, läs sann-
nerligha.¹
På xiiij. bl. j. sidh. iiij. ra. stadgar, läs stadga.²
På liij. bl. j. sidh. xvij. ra. är, läs än.³
På lxj. bl. ij. sidh. xlij. ra. än, läs en.⁴
På xciiij. bl. j. sidh. xij. ra. förtaghar, läs förtagher.⁵
På cix. bl. j. sidh. xvj. ra. dher, läs idher.⁶
På cl. bl. ij. sidh. xlviij. ra. frijhetennes, läs frijhetennes.⁷

Tryckt j Vpsala, aff
Georgen Richolff.

1541.

---

¹ = sid. 37, rad 31. ² = sid. 56, rad 13. ³ = sid. 254, rad 123. ⁴ = sid. 297, rad 54. ⁵ = sid. 450, rad. 479. ⁶ = sid. 534, rad 3. ⁷ = sid. 752, rad 26.

Jesus.

* **H**är haffuer tu nw christelige läsare thet nya testametzens¹ böcker på Swenskt måål, huilkit först vthscriffuit war vth aff the helgha Euangelister och Apostlar på Grekiskt måål, för vthan S. Matthei euangelium och S. Pauli epistel till the Hebreer, hwilka man menar på Hebreiskt måål scriffna wara, Och woro samma nya testamentzens böcker sedhan wende in på latinisk, thå christendomen war kommen till Rom och vthi Walskaland ther thet målet brukas, Och effter christendomen är tädhan effter kommen till Tyszland, Engeland, Danmark och Suerige, och andra land flere the här till dags vnder Romerska kyrken lydt haffua, wort then helgha scriff och tidhegierden oss fången på thet målet som the brukadhe, thet war på latina, thet doch wäl hadhe boort sikh ath vthfåås skulle på hwars landens eghit tungomåål, ther troon annammat wort, ath såsom Christus är kommen rill² ath frelsa alla, så moste och hans oord the han för wår salugheet skull lärdt haffuer wara almennelighen och ingom fördold, Här aff är nw kommit ath ingen haffuer tient till ath wara prest j the land vnder Romerska kyrkena lydt haffua, vtan then ther kunde latina, en doch ther S. Paulus bescriffuar huadh dygder en prest haffua skall j. Timo. iij. intit vpräknar ath han skall kunna latina, vtan hwar han elles haffuer the dygder som ther bescriffna äro, är han godh nogh för prest ee huadh tungomåål han vthi är.

Finnes och wäl j. Cor. xiiij. ath S. Paulus icke will athi christeligha församlingar skall annat talas än thet förstås kan, och till wår nästes förbättring komma må, så ath han sägher sikh heller wilia tala fäm oord j församlingen som förståndelighen äro, än tiyotusend oord medh fremmåde tungor, som nw skeer medh Latinen.

Så effter the som nw för prester vpsatte äro hafua en stoor part litit förstånd på latino, är efterfolgt ath the ganska skröpligha hafua lärdt, och än nw lära then menegheman, och somblighe ganska siellan eller aldrih, en doch prestens yppersta embete är ath lära sin almogha gudz oord, För thenna saak skul är nw i förstonne thet Nyia Testamentit här vthsatt på swensko, thet gambla kan medh gudz hielp wäl snarligha

* Fortsättning från sid. 9 ovan av förspråket på Nya Testamentet 1526.

¹ testamentzens.   ² till.

Förspråk

effterkomma, ath fatighe eenfäldughe prester som fögo latina kunna, och oförfarne äro j scrifftenne, och teslikes andra christna menniskior som j book läsa kunna, mågha här åt minsto haffua enfalleligha texten, såsom han vthaff euangelisterna och apofllana¹ scriffuen är.

Ääro och någhor förespråk och små vthtydhilse medh satta ther och hwar j brädderna, för theras skull som än nw oförfarne äro j scrifftenne, och kunna för then skull icke strax förstå huad the läsa, doch skall tu enfällugh menniskia icke hålla the förnemda förespråk och vthtydhilse likamoot² texten, ty ath texten är euangelisternas och apostlanas oord, j hwilkom intit twiffuel är ath then helghe ande taladhe, men förespråken och vthtydhilsen skall man så läsa, ath man granne-ligha må påsee om the grundadhe äro j texten, antighen ther the satte äro eller annerstadz, Och må man wäl vnfalla samma vthtydhilse, om en annan bättre och tettare³ förstånd kan finna än som the innehålla.

Och skall ingen förarghas eller förundra om oorden j scrifftenne finnas stundom icke så liwsligha satt, ath man all ting clarligha förstår, för ty samma oord woro sagd på itt annat måål, och när thet sedhan wendes på swensko, funnos stundom icke sådana oord på svenskt mål, som gjorde fyllest emoot the Latiniska eller Grekiska oorden, Haffuer icke heller scrifften j en lång tijdh warit offuer alt brukat, vtan allenast någhon stycke ther och hwar som man j tidhegerden haft haffuer, och äro för then skull icke vpkommen sådana oord som scrifften brukar, och skola vthan twiffuel wäl tyckias mångom wara selsyn j förstonne, till thes man wardher mera öffuat j scrifftenne, Så skall man doch icke för then skull strax styggias widh scrifftena, vtan öffua sigh iw meer och meer ther vthinnan, så lenge then selsynheet wäl förgås, och förståndet aff förfarenheetenne tillwexer, och wardher samma öffning så medh tijdhen förandes tigh vthi förståndet, ath tu icke mykin vthtydhilse skal behöffua, Doch effter icke hwar man haffuer ther tillfelle till ath så öffua sigh j scrifftenne, ey heller haffua alle lijka skarpt förstånd, wardha wäl nest gudz hielp framdeles vthgångandes någhor yttermera vthtydhilse, på förnemda nyia testamentzens böker.

Kan och wäl medh tijdhen thenne förtolkilse förbättras, och clararen vthsatt wardha, och medh mindre omaak än thet nw skeedt är, thå scriften wardher mera brukat, och oorden kunna medh brwkningenne vpkomma, the nw synas selsyn wara, therförinnan är thenne förtol-

¹ apostlana.

² lika moot.

³ rettare.

Förspråk

kilse wäl sådana ath man henne nytia kan, Och är icke förbudhit ath hwar någhot finnes här vthinnan förseet wara, antigen aff tolkenom eller aff prentarenom, thet icke så skickeligha stäär som thet sigh boorde, ath thå then som rett förstånd haffuer må thet retta, j hwilko tolken intit räknar sigh wara skeedt för när, vthan bedher ther om, Doch ath man j slijke rettilse icke förhastugh är, vthan offuerwäghe först granneligha huadh saak tolken kan hafft haffua ther till ath han så satt haffuer, elles motte henda ath någhot bliffue rettat thet ingen rettilse behöffde, hwilkit skee kunde om någhor wille hålla sigh allenast widh then book som han seedt haffuer, och menar all ting rettas skola effter henne och effter hans huffuudh, ther doch tolken flere böker och flere lärares lecturer seedt haffuer.

Och effter somligh oorden som sagt är wäl skola synas selsyn, äro här någhon aff them satte j hoop, såsom vthi itt register, och vthtydhes huadh meningén är medh samma oord, för the eenfällughä skull, så lenge the begynna wänias ther widh.

Menniskiörs läro &c., Om menniskiörs läro, menniskiörs stadgar, eller menniskiörs budh talas mykit bådhe j euangelisterna och j epistlo-
nar, ath man icke torff acta them, thet är icke förståndandes om the stadgar eller budh som werdzligh offuerheet gör och lydha på thet vthwertes regimentit, ty them är man plictugh ath lydha widh synd, Ro. xiiij., vthan thet skall förståås om the stadgar som biwdhas vppå vthaff någhon menniskio, icke till thet vthwertes regimentet, vthan biwdhas vppå såsom en gudz tieniste, eller såsom en godh gerning för gudh, thet doch gudh aldrigh budhit haffuer, Sådana menniskio budh straffar offta scrifften och sägher, ath thet är en fåfeng gudz tieniste Matt. xv., therfore syndar man intit när man gör ther emoot, ty intit är synd, vthan thet gudh förbudhit haffuer, och intit är godh gerning vthan thet oss gudh budhit haffuer, doch hender ath man syndar när man icke håller samma stadgar, som är thå man troor sigh wara plictug för gudhi ath man skall hålla them, gör man thå ther emoot, så är thet synd, ty alt thet som icke är aff tronne, thet är synd, Roma. xiiij., Jtem är och synd om wår näste förarghas ther medh som icke förståndugh är om then frijheten, som j samma xiiij. capitel läres, Och komma sådana stadgar gudz lagh mykit till föractilse, likerwijsz som the icke sadhe oss fyllest före huadh wij skolom göra och lata till

Förspråk

vår salugheet, Sådana stadgar hadhe pharisei mykit giordt ther gudz lagh medh föractadhe wordo, Matt. xv. och många annerstadz.

Trääl.

Trääl, Ther thet oordhet Seruus står på latina, är stundom satt trääl, och stundom eghen, och stundom tienare, aff hwilko och satt är trældomsens ande Romm. viij., och finnes minst för lecamlighen trældom eller eghendom, vtan mest för andelighen, j hwilkom wij görom thet gudh budhit haffuer såsom the ther nödde och twingadhe äro vthaff laghen, thet är, såsom träler och eeghne, och icke vthaff en frij godhwilia, som godh barn gerna plägha göra theras fadhers wilia onödde och otwingadhe, Så effter wij bliffuom gudz barn medh tronne, få wij en sådana frij anda, ath wij icke som trälar för rädzlo skull, vthan som godh barn, gerna och aff kerlek göra vår kära fadhers wilia, och säyom till gudh som S. Pael sägher, Abba pater, thet är, käre fader.

Första.

Första, Ther thet oordhet ståår på latina Primicie, ther emoot fandz icke wäl itt oord på swensko som fyllest giorde, vtan wort satt Thet Första, och sommestadz Första afftaghilsen, och war Primicie thet först åftogs fordomdags vthaff sädhen, bakning, och annat sådant, och offradhes gudhi, Widh thet sättit kallas Christus j. Corint. xv. Primicie dormientium, för ty han war then förste som vpstoodh, Sägher och S. Paulus ath wij haffne¹ Primicias spiritus, thet är andans första. Roma. viij.

Nöctern.

Nöctern &c., Ther thet oordhet Sobrius ståår på latina, är satt på swensko Nöcter, doch effter thet oordhet är icke allstinges menigt, mågha the som icke förstådh weta ath thet är så mykit som Odrucken, doch taghes thet mest för then som är wäl widh sin sinne, och medh ingen ting beswårat eller hindrat, ther han medh kan oskickeligh wara till thet gudh biudher, ee huadh ther är aff dryck maat eller annat, och therföre syntes likare wara setia Nöcter än Odrucken.

Epistel

Epistel, Epistel på latina är icke annat än itt sendebreff, doch effter thet namnnet Epistel war nw så vpkommit j sidhweniona, wort thet och nw så här satt.

Gudhactugheet.

Gudhactugheet &c., Ther thet oordhet Pietas ståår på latina är satt Gudhactugheet, så ath then är Pius som actar gudh och håller sigh in till honom och hans oord, såsom the göra som then sanskyllugha trona haffua, then thet icke gör han heter Impius, eller Ogudhactugh, then intit actar gudh, Och motte här wäl warit satt Gudheligheet och

¹ haffue.

Förspråk

Ogudheligheet om icke hadhe varit then osedhen vpkomen, ath man intit annar¹ kallar Gudheligheet, vtan vthwertes skrymterij för människior.

Phariseus, Pharisei woro itt partij vthaff Judhomen, mykit myndughe, the sigh therföre höllo ath the enkanneligha för annat folk höllo gudz bodh och lagh, en doch (som Christus lærer) the höllo them aldra minst, för ty the höllo them icke vthaff hiertat som them bör ath hållas, vtan allenast vthwertes och för människior, och hadhe ther effter clådhebonat och många andra åthäffuor medh huilko the skulle synas vara the samme som höllo gudz bodh.

Phariseus

Saducei woro itt annat partij the höllo j somligh stycke twert emoot the phariseer, såsom thet war ath the sadhe ath ingen vpståndelse war, och ingen engel, och ingen ande, Act. xxiiij.

Saducei

Publicani woro the som the Romerskers rento och toll vpbåro, och woro mestadelen hedningar, the ther intit fructadhe gudh.

Publicani

Rettferdugheet, thet är fromheet, godheet, dandesheet, Gudz rettferdughet, är then rettferdugheet² som för gudhi geller, then j hiertat är, hwilkin menniskian icke kan affstadh komma vthaff sigh sielff, vtan ther aff ath hon medh trona faller in till gudh, och fåår godhetennas anda then oss Christus förwerffuat haffuer.

Rettferdug-
heet

Förfölia, thet är hata, eller gå någhrom effter medh argho

Förfölia

Tetrarcha är en förste vthoffuor fierda parten j någhot land.

Tetrarcha

Beröma är hålla mykit vthaff någhon ting, prisa, rosa

Beröma

Förgeffues thet är för intit, om suss, geffuandes, oförtient, och stundom så mykit som fåfengt.

Förgeffues

Förargha är geffua tilfelle till synd eller förtörna

Förargha

Förarghas är tagha till oondo, förtörnas, förwerras

Förarghas

Sabbatzdaghen war then höghtidhes daghen som judhanar hadhe j huario wiku, kalladhes och alla siw dagharna j påskanar sabbatzdaghar

Sabbatz-
daghen.

Sötzbrödzdaghar heto påska dagharna, j hwilkom intit brödh war loflicht äta ther swrdeeg vthi war.

Sötzbröd-
daghar

Kyrkia, Ther thetta oordhet Ecclesia ståår på Grekisko och Latinski är stundom satt kyrkia och stundom försambling, doch merkes ther icke annat medh än försambling, samqwend, eller menegheet, ändoch nw vpkommit är, ath man brukar thet oordhet för templet, ther aff, ath församblingen pläghar ther skeep, men j scriffenne taghes

Kyrkia

¹ annat.

² rettferdugheet.

Förspråk

thet icke annerlunda än som nw sagt är, och taghes mest för then christna församlingen, besynnerligha j thet nya testamentit, thet man och nw pläghar kalla then helgha christeligha kyrkio som man lääs j Credo.

- Församb-
ling   Försambling, thet oordhet taghes mest för then christna försam-
lingen, hwar thet och tags för Judhanas försambling, wisa thet wäl
oorden vth som före off effter ståå.
- Calk   Calk, För thet oordhet Calix på latina, är sommestadz satt drycke-
kar, sommestadz skåål, sommestadz drycker, efter som the syntes best
lydha, men ther om sacramentet talas, ther är satt kalk, effter thet nw
så ther vthinnan mest pläghar nempnas, doch merker icke annat calix,
än itt dryckekar som sagt är.
- Tilbidhia   Tilbidhia thet är på latina adorare, och merker icke annat än
göra wyrdning, medh bughan eller knäfall, ee huadh heller thet
skeer för gudh eller menniskiom, doch effter sådana tilbidhning
kan stundom skee medh skrymterij, sägher Christus Joan. iiij. ath
the sanskyllughe tilbidiare skola tilbidhia fadhren j andanom och j
sanningenne.
- Sathanas   Satanas merker fiende, eller motståndare, och ståår mest för dieffu
len, kalladhe och Christus Petrum¹ Sathanam, för ty han stoodh honom
emoot.
- Eebräker-
ska slectit.   Eebräkersta slectet, så kallar Christus Judhanar, thet är hoorac-
tugt eller troobräkerskt slecte, och thet sinom brudgumma (thet är
gudhi) ingen troo hölt.
- Taberna-
kel   Tabernakel, thet är en hydda, itt pawlun eller annat ringa hws
thet man j markenne brukar.
- Skatt   Skatt ståår stundom för dyra håffuor eller äghodelar.
- Säädh   Säädh står mångestadz för afffödho såsom ther, vthaff Daidz sädh,
och aff Abrahams sädh.
- Kött   Kööt ståår stundom för menniskia, såsom Jo. j. oordhet är wordhet
köt, och Matt. xxiiij. hadhe intit köt salugt wordhit, Stundom står
thet för thet menniskian är vthaff sigh sielff vtan then helgha anda,
så som Jo. iij. kötit dogher intit, och mångestadz j sancti Pauli epistler,
ther han säter kötet twert emoot andan.
- Siäl   Siäl står stundom för hela menniskiona, Act. ij., och stundom för
then ädlare delen j menniskionne, och stundom för lijff Matt. xx.

¹ Petrum.

Förspråk

Huggorma, Thetta oordhet är satt ther som på latina står vipera, Huggorma och är icke ödla som somlighe vthtydha vtan (som Plinius sägher) är itt aff thet wersta orma slectet, och haffuer thenne natwr, athi natwrlighe samblendingen biter thet hon är mannenom huffuudet aff, och vngana bita sigh vth genom sidhona aff modhrenne, och dräpa henne, weet man icke fulleliga om thet slectet är nampnkunnogt på swensko, therföre wort thet här kallat huggorma.

Sinagoga, Ther thet oordhet stäär skall man förstå Judhanas församling, Finnes och ther thet stäär för rumet eller hwset ther sådana församling pläghade skee Lu. vj. Sinagoga

Prester, Ther thet oordhet sacerdos stäär på latina är på swensko satt prester, och war sådana presters embete j gamla testamentit ath göra gudhi lecamlighit offer för folket, som war fåår, geter, kalffuar &c., men thet war en figura till thet j nyia testamentit skeer, ath hwar christen menniskia skall offra sin eghin lecamme Ro. xij. aff hwilko alle christne och heta prester j the måttonne j. Pe. ij., och ther aff ath huar och en är plictugh ath lära sin nästa, som och ther sammastadz finnes. Prester

Aåldersman, Ther thet oordhet stäär på Grekisko presbiter, är allestadz satt åldersman, som thet och så på latina mestadeels är satt Senior, och taghes j euangelijs för Judhanas åldersmän som regementet hadhe ibland them, men j then bokenne som kallas Apostlagerningar, och mångastadz j epistlener tags thet mest för them som woro åldersmän för the christna församlingar, the man och nw kallar prester, hwilkers embete war ath vphålla gudz oord för församlingen, och kan wäl merkias hwar thet oordhet tags före vthaff them oordom som vmståndandes äro antighen för the Judiska åldersmän, eller för the christna. Aåldersman

Biscop, Ther thet oordhet stäär Episcopus, såsom j Apostla geringana finnes j xx. capitel, thet betydher en åtwactare, och merkes doch icke annat ther medh än åldersmennena huilka nw kallas prester, the ther och wactare och heerdar äro för gudz fåår, och wacta på them ath the få theras födho medh gudz oord, och icke komma j vlffuanas thet är j falfka¹ lärares och dieffuulsens hender, therföre äro alla kyrkeprester biscopa efter scrifftenne, såsom och Hieronimus sägher, Men effter sidhwenion äro nw allenast the offuerste presterna biscopa. Biscop

Nijt, Ther emulatio elle Zelus står på latinisk, är platz ath finna Nijt

¹ falska.

Förspråk

itt swenst oord ther emoot som thet retzligha vttyder, doch är therföre satt Nijt och Nijtelska, och är nijt någhot när så mykit som affuund eller ogunst, doch affuund är alltijd oond, men nijt är stundom j thet gott är, och then prisas i scrifftenne, Och är nijt thå man elskar någhon deel medh otolugheet, och eendels medh haat och wredhe, såsom thå man haffuer sin hustrw käär, och är doch altijdh illa till fridz medh henne, ther aff ath han icke kan lidha någhon annan lika medh sigh j then kerleken, Sammalunda säghes och offta j scrifftenne ath gudh haffuer nijt om sitt folk, j thy han så elskar them, ath han icke må lidha ath the haffua någhon ting så käär som honom, Och Judhana scriffuas sommestadz haffua hafft nijt om laghen, j thy ath the så hårda höllo sigh in till laghen, ath the icke måtte lidha ath ther någhot emoot skeedde, Scriffuar och S. Paulus Ro. xj. ath medh tidhen skola Judhana wardha nitiske widh hedningana, j thy ath the icke skola kunna lidha ath hedningana hålla sigh in till gudh och icke the, Finnes och så nijt j thet oondt är, thå man så elskar thet oonda ath man wredgas på thet godha.

Proselit. Proselit, Proseliti kalladhes the som wende sigh frå hedhendomen in till Judiska laghen.

Hälugh. Hälugh, Ther thet oordhet Sanctus ståår, thet betydher reen, såsom står j Cor. vij. Annars wore idhor barn oreen, men nw äro the hälugh, och pläghar thet oordhet mest brukas j Sancti Pauli epistler för the christna, för ty the äro rene giorde aff syndenne genom then helgha anda.

Brodher. Brodher taghes offta för christen, såsom j. Cor. v. Om någhor wore Syster. som kallas en brodher, thet är then som kallas christen, Sammalunda och Syster j. Corin. ix. Haffuom wij icke mact om cring föra en syster, thet är en christen qwinna, och många annarstadz, såsom j. Cor. vij. Non est seruituti subiectus frater & soror in huiusmodi.

Soffua. Soffua eller åffsoffua¹ på latina dormire eller obdormire, tags mest åffsoffua. j scrifftenne för then lecamligha dödhen.

Döödh. Döödh j scrifftenne tags mest för siälennas dödh, hwilkin är synden nas löön, ty menniskionar äro medh syndenne kompne frå gudhi som är liffuet, och j dödhden, then och ewinnerlighen är för them som icke medh troone kunna komma till gudh jgen.

Lijff. Lijff tags och så mest för siälenas lijff, thet och ingen menniskia

¹ åffsoffua.

Förspråk

fåår, vtan hon medh troona håller sigh in till gudh, hwilkin thet gör in till endan, han haffuer samma lijff ewinnerligha.

Vmskäreelse, Gudh hadhe budhit Abrahe ath han skulle vmskära sigh och hans slecte, thet är, ath han skulle bortskära förhudhena vthaff hans heemligh ting, och therföre wardher j scrifftenne offta vmskärilse taghit för Judha almoghan som vmskorne woro och förhudh tags för hedningana som oumskorne woro. Umskä- rilse.

Uthkorat barn, Ther thet oordhet står adoptio är satt barna kor, och är när man tagher eller korar någhon till sitt barn och erfvinga, j sådana motto äro alle gudz barn som troo på gudh, och få arfuet medh Christo som är hans natwrlighe son, och räknas hans brödher, thet är the wardha rettferdughe och få ewinnerlighit lijff medh honom. Vthkorat barn.

AMEN.

Jesus.

Förspråk vthi Sancti Joannis oppenbarilse.*

Thessa book som kallas Sancti Joannis oppenbarilse haffua och the gamble icke fulleligha wiliat rekna j bland the huffuudhböcker j Biblien, och ther till haffua the thenne saker, Först ath them synes thenna book icke wara apostolisk, mest för ty ath apostlanar icke pläghadhe vmgå medh syner, vthan medh clarom och torrom oordhom säya grunden vth om Christo, såsom Sanctus Petrus Paulus och Christus sielff j euangelio giordt haffua, Woro och apostlanar icke til annat vthsendhe än ath bära clart witesbyrd om Christo Joan. xviiij., och hadhe Christus öpnat them sinnet på thet som scriffuit war om honom j prohhecien¹, och icke besynnerligha till ath någhra nyia prophecier föra.

Finnes och ingen prophete så alstinges j genom alt hans taal handlat haffua medh syner som thenna Joannes giordt haffuer.

Ther vthöffuer synes alt för mykit wara, ath han så medh trugh hårdeligha befaler thenna sin book ath hålla, mera än någhor annor helogh book gör, ther mykit meer macht på ligger, så ath han sägher, ath om någhor legger här någhot bort, frå honom skulle och gudh borttaga hans lott vthur lijffzens book, och om någhor legger här någhot till, på honom skulle gudh leggja the plåghor som scriffna äro j bokenne, och twerdt emoot, ath salughe äro the som hålla huadh ther vthi står, en doch ingen weet huadh thet är, huru skal man thå hållat, och är en deels som wij thet intit hadhe, och äro doch många andra helgha böcker för handen som man hålla skall.

Wardher och Christus här vthinnan intit lårdher eller kender, huilkit doch en apostel tilhörer ath göra som sagt är, och är för then skul lijct ath thenna book haffuer icke Sanctus Joannes apostel giordt, vthan en annan Joannes Theologus, s² j Grekiska böckerna finnes scriffuit wara.

Äär thet och itt annat teekn til, ath thet är icke S. Joannis apostels

* Johannes Uppenbarelse föregås i Nya Testamentet 1526 av detta förspråk, om saknar motsvarighet i B. Jfr ovan sid. 762, not.

¹ prophecien^{er}.   ² som.

Förspråk

book, ath han här så offta nempner sitt namn, thet han doch icke pläghar j euangelio eller sine Epistler, vtan heller tigher sitt namn och sägher, Then discipulen som Jesus elskadhe.

Wäl är sandt ath Sanctus Jeronimus håller mykit aff thenna book och sägher ath ther är såå mång heemligh ting vthi såå som oord &c. Doch sägher han ther icke bewijsning till, vtan elles rundeligha prijsar henne, som han och finnes mångastadz varit mykit rund j hans prijs.

Bekenner han doch likwel ath om thenna book haffuer en twekan varit huilkit bådhe han och Eusebius Cesarienn och flera göra, ey allenast här om, vtan iamwäl om the Epistler, Jacobi, Jude, och till the Hebreer, Doch effter the nw mest annammadhe äro och brukas j kyrkenes tidher och aff många lärare, sätias the och såå här medh the andra böker, ath huar och en må ther aff tagha och besinna huadh hans ande honom geffuer.

Register.

PÅå thet ath man må kunna finna the stycker aff Euangelijs och Epistlenar som läsas j tidhegierdhen cring om alt året äro här upteeknat huar som huart och itt stycket står bådhe vth aff Euangelio och Epistlenar, så mykit som j nya testamentit finnes, och är ther medh vthtryckt huad thet är först j capitlet, mit vthi, eller widh endan, så ath om ther når ståår then bookstaffuen A så är thet först j capitlet, Står ther B så är thet mitt j capitlet, Står C såå är thet emoot ändan.

På första söndaghen j Aduentit Euange. Och när som the nalkadhes Hierusalem, Matt. xxj. A, Epistlen, Mådhan wij thet wetom nemligh tidhen ath nw är tijdh Ro. xiiij. C.

Then annen söndaghen i Aduentit, Och skola skee teekn j solenne och j månan, Luc. xxj. B, Epistlen, För ty ath huadh som helst förescriffuit är Ro. xv. A.

Then tridhie söndaghen i Aduentit Euan. När Joannes som thå war j fengilse hörde Christi gerningar Mat. xj. A, Epistlen, Ther skall man hålla oss före j. Cor. iiij. A.

Odhensdagen Quateremper Euange. Uthi siette månadhen wort Gabriel engel, Luce j. B.

Freghedaghen Euange. Uthi the daghar stoodh Maria vp och gick vp j bergxbygdena Luce j. B.

Lögherdaghen Euan. På femtonde året sedhan kesaren Tiberius war kesare worden Lu. iiij. A, Epistlen, Wij bedhiom idher kere brödher genom vårs herres, ij. Thes. ij. A.

Fierde söndaghen j Aduentit, Euange. Och thetta är Joannis witnesbyrd thå Judhana sende Prester och Leuiter Joan. j. B, Epistlen, Frögder idher j herranom altijdh Phil. iiij. A.

Jula affton Euan. När som Maria hans modher war trolofuat Joseph Matt. j. B., Epist. Paulus Jesu Christi tienare. Ro. j. A.

Jula dagh j första messonne Euan. Thet begaff sikh j the daghar ath vthaff kesaren Augusto wort vthbodhat Lu. ij. A., Epist. För ty gudz nådhe helsesam allom menniskiom haffuer sikh skina latit, Tit. ij. C.

J andra messonne, Och heerdana begynte säya emellan sikh, Lät

Register

oss nw gå till Bethlehem Lu. ij. B., Epist. Men sedhan gudz och vår frelsares godheet och kerleck till menniskionar lät sikh skina, Tit. iij. B.

J höghmessonne Euan. J begynnilsen war oordhet, Jo. j. A., Epistlen, Gudh som j förtidhen offta och j mångahanda motto. Hebre. j. A.

Söndaghen nest effter Juladaghen, Och thå the sågho honom förundradhe the sikh Lu. ij. C., Epistlen, Så lenge arffuingen är barn, Gala.

Nyåårs dagh, Och thå otta daghar woro förgångne Lu. (iij. A. ij. B., Epistlen, men sedhan gudz och vår frelsares godheet, Tit. iij. B.

Trettonde dagh Julia Euan. När Jesus war födder j Bethlehem, Matth. ij. A.

Söndaghen effter trettonde daghen, Euan. Och thå han wort tolfv åra gammal Lu. ij. C., Epistlen. Så förmanar iach nw idher käre brödher widh gudz barmhertugheet Ro. xij. A.

Första söndaghen effter tiwghonde dagh Julia, Euan. Och om tridhie daghen wort itt bröllop j Cana Johan. ij. A., Epist. Och haffuom huar för sikh besynnerligha nådhe, Ro. xij. B.

Annan söndaghen effter xx daghen Euan. När han gick nedher aff berghit, folgde honom mykit folk, Matth. viij. A., Epistlen, Håller idher sielffue icke förcloka jn för huar man, Ro. xij. C.

Tridhie söndaghen Euange. Och thå han steegh j skepet, Mat. viij. C., Epistlen, Warer ingom någhot skyllughe vtan thet athi elskens inbyrdes, Ro. xij. B.

Fierde söndagen Euange. Himmelriket är lijct ene menniskio som sådde godha sädh j sin åker, Matt. xij. B. Epistlen, Så clädher idher nw såsom gudz vthkoradhe helghon Colo. iij. B.

Femte söndaghen, Jach prisar tigh fadher himmelens och iordhennas herre, Mat. xj. C., Epistlen, Så clädher idher nw såsom gudz vthkoradhe helghon Col. iij. B.

Söndaghen Septuagesime Euan. Himmelriket ät¹ lijct enom huszbon da som gick vth bittidha, Matt. xx. A. Epistlen, Weten j icke ath the som löpa på wädhiebanen j. Cor. ix. C.

Söndaghen Sexagesime Euan. Thå mykit folk kom till hopa, och vthaff alla städher söchte till honom &c. Lu. viij. A, Epistlen, Ty j gerna fördraghen the fåwitzska ij. Cor. xj. B.

¹ är.

Register

Fastelags söndag Euan. Thå toogh Jesus till sikh the tolff och sadhe till them, Sy, wij gångom &c. Lu. xvij. A, Epist. Om iach talar medh menniskiors och ängla tungor &c. j. Cor. xij. A.

Aska odhensdagh Euan. När som j fasten skolen j icke wara som j woren bedröffuadhe &c. Matt. vj. B.

Torsdagh ther nest effter Euan. När Jesus gick in vthi Capernaum. Matt. viij. A.

Fredaghen ther nest Euan. I haffuen hördt huad them gamblom sagt war Matt. v. B.

Lögherdaghen Euan. Och thå afftonen kom war skepet mit på haffuet Marci vj. C.

Första söndaghen j fastonne Euan. Thå wort Jesus förd aff andanom j öknena &c. Matt. iiij. A., Epist. Ja wij såsom en medhielpare förmana idher athi icke vndfängen gudz nådhe fåfengt ij. Cor. vj. A.

Måndaghen Euangeli. När som menniskionnes som¹ kommer j sitt maiestat Matth. xxv. B.

Tisdaghen Euan. Och när han kom in j Hierusalem berörde sikh hela stadhen &c. Matth. xxj. A.

Odhensdaghen Euangeli. Thå fråghade honom någhre vthaff the scrifftlärde och Phariseer &c. Matth. xij. C.

Torsdagh Euan. Thå sadhe Jesus till the Judhana som troodde honom &c. Joan. viij. B.

Fredaghen Euange. Ther effter war en Judhahögtidh och Jesus foor vp &c. Joan. v. A.

Lögherdaghen Euangelium, Och sex daghar ther effter, toogh Jesus Petrum och Jacobum och Joannem, Matth. xvij. A.

Annan Söndaghen j fastonne Euangelium, Och gick Jesus tädan, och kom j the landzendar Tyri och Sidonis Mat. xv. B. Epist, Ytermera käre brödher bedhiom wij idher &c., j. Thessa. iiij. A.

Måndaghen Euange, Thå sadhe åter Jesus till them, Jach går bort och j skolen sökia migh, Joan. viij. B.

Tisdaghen² Euange, Thå taladhe Jesus till folkit och till sina läryngar säyandes, På Mosi stool &c., Matth. xxij. A.

Odhensdaghen Euangelium, Och så droogh Jesus vp till Hierusalem, och toogh sina tolff läriungar &c., Matth. xx. B.

¹ son.   ² I kustoden Tisdaghen; skall vara Tisdaghen.

Register

Torsdaghen Euangelium, Thet war en riker man som clädder war j purpur och kostelighit linclädhe, Luce xvj. C,

Fredaghen Euangelium¹, Thet war en husbonde som planteradhe en wijngård &c., Matth. xxj. C,

Lögherdaghen Euangelium, En man hadhe två söner, och then yngre aff them sadhe till fadheren, Luce xv. B.

Tridhie söndaghen j fastonne Euangelium, Och han war vthdriffuandes en dieffuul som war en dumbe, Luce xj. B, Epistlen, Så warer nw gudz effterföliare, Ephese. v. A,

Måndaghen Euangelium, Thå sadhe han till them, Wisseligha må j säya till migh thenna lijknilsen, Luce iiij. B.

Tisdaghen Euangelium, Men är thet så ath thin brodher syndar tigh emoot &c, Matth. xvij. B,

Odensdaghen Euangelium, Thå komo till Jesum the scrifftlärde och the Phariseer aff Hierusalem, Matth. xv. A

Torsdaghen Euangelium, Thå Jesus vpstoodh vthur sinagogan gick han in vthi Simonis hws, Luce iiij. C,

Fredaghen Euangelium, Och när han kom till en stadh j Samarien som kallas Sychar, Joan, iiij. A,

Lögherdaghen Euangelium, Thå gick Jesus vth på olioberghit, och om morghonen j lysningen &c., Joan. viij. A

Fierde Söndaghen j fastonne Euangelium, Ther effter foor Jesus offuer thet Galileeska haffuet, Joan. vj. A, Epistlen, Ty thet är scriffuit ath Abraham hadhe två söner, Gala. iiij. C.

Måndaghen, Euange. Och war Judhanas påscha hart när och Jesus foor vp till Hierusalem, Joan. ij. B.

Tisdaghen, Euange. Thå som nw halff höghtidhen war offuerstånden, gick Jesus vp j templit &c. Joan. vij. B.

Odhensdaghen, Euange. Och gick Jesus fram vm, och sågh en man som war blind född, Joan. ix. A.

Torsdaghen, Euange. Thå nw många aff folket hörde thetta talet sadhe the, Joan. vij. C.

Fredaghen, Euan. Och lågh en man kranck benempd Lazarus aff Bethanien Joan. xj. A.

Lögherdaghen, Euan. Aåter taladhe Jesus till them säyandes, Jach är werldennas liws, Joan. viij. B.

¹ Euangelium.

Register

Femte söndaghen j fastonne, Euan. Huilkin aff idher straffar migh för synd? Joan. viij. C, Epistlen, Men Christus then öffuerste presten till thet tilkommande godha Hebre. ix. B.

Måndaghen, Euan. Och sende samma phariseer och the öffuerste presterna tienarena ath the skulle gripa honom Joan. vij. B.

Tisdaghen, Euan. Ther effter wistadhes Jesus i Galileeland ty han wille icke &c. Joan. vij. A.

Odhensdaghen, Euan. Så wort thå j Hierusalem kyrkmessa och thet war winter, Joan. x. B.

Torsdaghen, Euan. Sannerligha sannerligha sägher iach idher, Vtan j äten menniskiones sons kött, Joan. vj. C.

Fredaghen, Euan. Thå försambladhe the öfuerste presterna och pharisei itt rådth och sadhe Joan. xj. C.

Lögherdaghen, Euan. Thetta taladhe Jesus och lyffte vp sijn öghon j himmelen och sadhe Joan. xvij. A.

Palm söndag, Euan. Och thet begaff sigh ath när han kom till Betphage och Bethaniam Lu. xix. B, Epistlen, Hwar och en ware så till sinnes som Christus Jesus war, Phil. ij. A.

Måndaghen, Euan. Sex daghar för påschana kom Jesus till Bethanien, Joan. xij. A.

Tisdaghen, Euan. Thå afftonen kom effter thet war tillredhilde daghen, Mar. xv. C.

Odhensdaghen, Euange. Och sy en man benempd Joseph en råddherre Lu. xxij. C.

Skära torsdaghen, Euan. För påscha hoghtidhen effter Jesus wiste ath hans tijdh war kommen, Joan. xij. A.

Långafredaghen, Euan. Thå Jesus hadhe thetta sagt, gick han vth medh sina läryungar, Joan. xvij. A.

Påscha affton Euan. Om sabbatzafftonen som begynnadhe lysa om then ena sabbatzdaghen, Matt. xxvij. A, Epist, Effter j nw vpståndne ären medh Christo &c. Coloss. iij. A.

Päscadagh, Euangelium, Och thå sabbatzdaghen framgången war gingo Maria Magdalene &c., Mar. xvj. A, Epistlen, Renser för then skull vth then gamla swrdeghen, j. Cor. v. B.

Annan dagh Påsca, Euange. Och sy twå vthaff them gingo samma daghen till en stadh, Lu. xxiiij. B, för Epistlen, Thå öpnadhe

Register

Petrus sin mwn och sadhe, Nw förfar iach j sanningen, Apostla ger. x. B.

Tridhie daghen, Euange. Som the nw här vm taladhe stooth Jesus sielff mitt j bland them, Lu. xxiiij. C, Epistlen, I män och brödher Abraham slectes söner, Apostla ger. xiiij. B.

Fierde dagh påsca, Euange. Ther effter oppenbaradhe åter Jesus sigh widh Tiberias haff, Joan. xxj. A, för Epist. Thå Petrus thet sågh swaradhe han till folkit, J män aff Jsrael, Apost.ger. iij. B.

Söndaghen Quasimodogeniti, Euange. Thå nw affton kom vppå then samma första sabbatzdaghen, Joan. xx. B, Epistlen, Ty ath alt thet som är födt aff gudhi offuerwinner werldena, j. Joan. v. A.

Annan söndaghen effter Påsca, Euange. Jach är then godhe heerden, Een godher heerde. &c. Joan. x. B, Epistlen, För ty j ären ther till kalladhe, effter och Christus leedh för oss, j. Pe. ij.

Tridhie söndaghen, Euan. Någhon liten tijdh och j see migh intit, och åter &c. Joan. xvj B, Epist. käre brödher iach förmanar idher såsom fremmande och älende j Pet. ij. B.

Fierdhe söndaghen, Euan. Men nw går iach till honom som migh vthsendt haffuer, Joan. xvj. A, Epist. Faren icke wille käre brödher, All godh gåffua, Jaco. j. B.

Femte söndaghen, Euange. Sannerligha sannerligha sägher iach idher Alt thet j bedhien fadhren, Joan. xvj. B, Epistlen, Görer effter oordhet och icke allenast hörer thet Jaco. j. C.

Måndaghen första gångdagh, Euan., Och sadhe han til them, huilken är j bland idher som haffuer en ven, Luce xj. A, Epistlen, Bekenens in byrdis synderna, Jaco. v. C.

Tisdaghen, Euange. och Epistlen som thet war daghen tilförena.

Odhensdaghen, Euan. Thetta taladhe Jesus och lyffte vp sin öghen j himmelen och sadhe Joan. xvij. A, Epistlen, Men huarior och enom aff oss är giffuin nådh effter Christi &c., Ephe. iiij. A.

Helghetorsdagh, Euangel. Sedhan när the elloffua¹ såto til bordz, Mar. xvj. C, För Epistlen, Först haffuer iach talat min godhe Theophile, Apostla ger. j. A.

Siette söndaghen effter Påsca, Euangeli. Men när hughswalaren wardher kommande then iach skall senda, Joan. xv. C, Epistlen, Så warer nöctre och wakandes till ath bidhia, j. Pe. iiij. B.

¹ elloffua.

Register

Pingisdagha affton, Euange. Elskén j migh så håller min bodh, och iach skall bedhia fadhren, Joan. xiiij. B, för Epistlen, Och begaff sikh medh Apollos war j Corintho, Apostla ger. xix. A.

Pingisdaghadagh, Euange. Then migh elskar han wardher hållandes mijn oord, Joan. xiiij. C, för Epistlen, Och thå Pingisdagharna fulboardadhe woro, Apostla ger. ij. A.

Annan dagh Pingisdagha, Euangelium. Ty så haffuer gudh elskat werldena ath han gaff vth sin eenda son, Joan. iij. B, för Epistlen, Och han bödh oss ath wij skulle predica för folkit, Apostla ger. x. C.

Tridhie daghen, Euange. Sannerligha sägher iach idher, hwilken icke går j genom dörena, Joan. x. A, för Epistlen, Thå nw apostlana som j Hierusalem woro fingo höra ath Samaria, Apost. ger. viij. B.

Fierdedaghen, Euan. Jngen kan komma til migh vtan fadhren som mich vthsendt haffuer dragher honom, Joan. vj. B, för Epistlen, Och j genom apostlanas hender giordes mång teekn och widuuder¹, Apost. ger. v. B.

Helghetrefallugheetz söndagh, Euange. Och war en man vthaff the Phariseer som heet Nicodemus, Joan. iij. A, Epistlen O huilkin diwphheet aff then ympnoghert², Ro. xj. C.

Helghe Lecamedagh, Euangelium. Jach är lifzens brödh, Jdhra fadhra åto himmelskt brödh. Joan. vj. B, Epistlen, För ty iach haffuer fåt aff herranom huilkit iach och idher giffuit haffuer j. Cor. xj. B.

Första söndaghen effter Trinitatis, Euan. Sadhe han och till sina läriungar, Thet wår³ en riker man, Luce xvj. A, Epist. Ty ath gudh är kerleken, ther vtinnan är gudh j oss oppenbar worden, j. Joan. iij. B.

Annan söndaghen effter trinitatis, Euang. En man hadhe tillreedt en stoor natward och bödh många, Luce xiiij. B, Epistlen, Förundrer intit käre brödher ath werlden hatar idher, j. Joan. iij.⁴ B.

Tridhie söndaghen, Euangeli. Och till honom gingo alle publicaner och syndare på thet ath the wille höra honom, Luce xv. A, Epist. Så odmywker idher nw vnder gudz mectugha hand, j. Pe. v. B.

Fierde söndaghen, Euan. Warer för then skull barmhertughe så som och idhar fadher barmhertugher är, Luce vj. C, Epist, For ty iach håller thet så före ath thenne tidzens wedhermödhor, Ro. viij., B.

¹ widunder.

² ympnogheet.

³ war.

⁴ iij.

Register

Femte söndågghen, Euange. Thet begaff sikh thå folkit föll honom offuer, Luce v. A, Epistlen, På ändan Warer alle widh itt sinne, j. Petri iij. B.

Siette söndågghen¹, Euange. För ty sägher iach idher, ath vtan idhor retferdugheet går vthoffuer the scrifftlärdes, Matth. v. B, Epistlen, Weten j icke brödher ath alle wij som äro döpte till Christum Jesum, Roma. vj. A.

Siwnde söndagghen, Euange. Uthi the daghar thå folkit war ganzca mykit, och hadhe intit &c., Mar. viij. A, Epistlen, Jach taler her om effter menniskio sett, för idhart kötz skröpligheet skull, Ro. vj. C.

Ottonde söndagghen, Euan. Wacter idher för the falska propheter som komma till idher i fåraclädher, Matth. vij. B, Epistlen, Så ärom wij nw käre brödher werdzskyllughe icke kötena, Ro. viij. B.

Niyonde söndagghen, Euan. Sadhe han och til sina läriungar, Thet war en riker man, Lu. xvj. A, Epistl, Men thetta war våra figurer, ath wij icke skola haffua begärilse till thet oondt är, j. Cor. x. A.

Tiyonde söndagghen, Euan, Och thå han kom fram och fick see stadhen, grät han öffuer honom, Lu. xix. C, Epistlen, Vm the åndeligha gåffuor wil iach käre brödher icke fördölia idher, j. Cor. xij. A.

Elloffte söndagghen, Euan. Sadhe han och til somligha som tröste på sikh sielffua ath the woro retferdughe, Lu. xvij. B, Epistlen, Käre brödher iach gör idher kunnogt Euangelium som iach idher förkunnat haffuer, j. Cor. xv. A.

Tolffte söndagghen, Euan. Och thå han åter ingick frå then grenszen Tyri och Sidonis, Mar. vij. C, Epist. Men en sådana förtröst haffuom wij till gudh genom Christum, ij. Cor. iij. B.

Trettonde söndagghen, Euang. Och han wende sikh om till sina läriungar affsidhes och sadhe, Luce x. B, Epistlen, Nw är iw Abrahe och hans sädh lyffter² tillsagt, Gala. iij.³ B.

Fiortonde söndagghen, Euan. Och thet begaff sikh thå han gick till Hierusalem, foor han mitt genom Samarian, Lu. xvij. B, Epistlen, Men iach sägher idher, Wandrer j andanom, Gala. v. B.

Femttonde söndagghen, Euan. Jngen kan tiena två harrar⁴, ty ath han antighen skall hata &c., Matth. vj. B, Epistlen, Så wij nw leffua j andanom, så later oss och gå fram ååt j andanom, Gala. v. C.

¹ söndagghen.   ² lyfftet.   ³ iij.   ⁴ herrar.

Register

Sextonde söndaghen, Euange. Så begaff thet sigh sidhan ath han gick vthi then stadhen söm¹ kallas Nain, Lu. vij. B, Epistlen, Therföre bedher iach ath j icke vpgeffues för min bedröffuise skull, Ephe. iij. B.

Siwttonde söndaghen, Euange. Och thet hende sigh ath han kom vthi eens manz hws som war en öffuerste &c., Lu. xiiij. A, Epistlen. Så förmanar iach nw idher iach fången j herranom, Ephe. iij. A.

Adhertonde söndaghen, Euan. När the Phariseer sågho ath han hadhe stuppat the Saduceer munnen till, Matth. xxij. C, Epistlen, Jach tackar min gudh altijdh för idhra skull, j. Cor. j. A.

Nittonde söndaghen, Euan. Thå steegh han j skepet och foor vthöffuer, och kom vthi sin stadh, Mat. ix. A, Epist. Så legger nw bort jfrå idher then gambla menniskion thet j förra medh umgingen, Ephe. iij. B.

Tiwghonde söndaghen, Euan. Himmelriket är lijct enom konnung som giorde bröllop åat sin son, Matth. xxij. A, Epistlen, Så seer nw till huru j wandren wijsligha, Ephe. v. B.

Förste och tiwghonde söndaghen, Euan. Och thet war en höffuitzman hwes son war siwk j Capernaum, Joan. iij. C, Epist. Till thet yttersta käre brödher Warer starke j herranom, Ephe. vj. B.

Annan och tiwghonde söndaghen, Euan, för then skull är himmelriket lijct enom konnung, som wille hålla rekenscap, Matt. xvij. C, Epist. Jach tackar min gudh så ofta iach tencker på idher, Philip. j. A.

Tridhie och tiwghonde söndaghen, Euan. Thå gingo the phariseer bort och ladhe råd, Matth. xxij. B, Epistlen, Warer och käre brödher mine effterfoliare, Philip. iij. C.

Fierdhe och tiwghonde söndaghen, Euan. Wedh han thetta taladhe till them, Sy, thå kom en öffuerste, Matth. ix. B, Epist. Therföre och wij frå then daghen wij thet hördom Coloss. j. B.

Femte och tiwghonde söndaghen, Euan. Thå lyffte Jesus vpp sin öghon och sågh ath mykit folk kom till honom, Joan. vj. A.

Uppå kyrknesso daghen, Euan. Sedhan gick han thå jn och foor genom Jerico, Lu. xix. A, för Epist. Och iach Joannes sågh then helgha stadh Hierusalem nyian, S. Joan. Oppen. xxj. A.

¹ som.

Register

Sancti Andree dagh, Euange. När Jesus gick vth medh thet Galileeska haffuet, sågh han två brödher, Matt. iiij. B, Epistlen, Ty medh hiertans troo wardher man rettferdugh, Roma. x. B.

Sancte Barbare dagh, Euan. Thå wardher himmelriket lijct tiyo jomfrwr som togho theras lampor, Matt. xxv. A.

Sancti Nicolai dag, Euan. Låter idhra lender wara vmgiordadhe, och idhor liws brinnande, Lu. xij. B.

Vårfrw dagh Conceptionis, Euan. Thetta är boken aff Jesu Christi byrd, Matt. j. A.

Sancte Anne dagh, Euan. Widh han nw taladhe till folket, Sy, hans modher och brödhra, Matt. xij. C.

Sancti Thome dagh, Euan. Thomas en vthaff the tolf huilkin som kallas didimus, Joan. xx. B, Epist. Så ären j icke nw gester och fremmande, vtan helghamanna medhborgare, Ephe. ij. C.

Sancti Stephani dagh, Euan. Therfore, Sy, iach sender till idher prophetar och wijsa, och scrifflärda, Mat. xxij. C, for Epistlen, Men Stephanus som war full medh nådh och starkheet, Apost. ger. vj. A.

Sancti Joannis Euangeliste dagh, Euan. Och thå han hadhe thetta sagt, sadhe han till honom, Fölg migh, Joan. xxj. C.

The meenlösa barns dagh, Euan. När the woro bortfarne, Sy, thå oppenbaradhes herrans engill Joseph Matt. ij. B, för Epist. Och iach sågh, och sy, itt lamb stoodh på Sions berg, S. Jo. Oppenba. xxij.¹ A

Sancti Henrici dagh, Euan. Min maat är thet ath iach gör hans wilia som migh vthsendt haffuer, Joan. iiij. B.

Sancti Pauli Conuersionis dagh, Euan. Thå swaradhe Petrus och sadhe honom, Sy, wij haffuom offuergiffuit all ting, Matth. xix. C, för Epistlen, Saulus hadhe än nw j sinnet trwgh och slaghe emoot herrans läryungar. Apost. ger. ix. A.

Kyndelsmesso dagh, Euan. Och sedhan theras rensilse daghar woro vpfylte effter Mosi lagh, Lu. ij. B.

Sancti Blasij dagh, Euan. Sannerligha sannerligha sägher iach idher, ath vtan så är ath hwetekornet, Joan xij. B.

Sancti Sigfridi dagh, Euan. Ty likawisz som en menniskia farandes j fremmande land, Matt. xxv. A.

¹ xiiij.

Register

Sancti Petri Cathedag, Euan. Thå kom Jesus j then landzendan
widh then stadhen Cesarea, Matt. xvj. B. Epistlen, Petrus Jesu Christi
apostel. j. Pet. j. A.

Sancti Matthie dagh, Euan. J then tidhen swaradhe Jesus och
sadhe, Jach prijsar tigh fadher, Matt. xj. C. för Epist. Vthi the
daghar stoodh Petrus vp mit ibland läryungana och sadhe, Apost.
ger. j. B

Sancti Gregorij dagh, Euan. Warer för then skull wakne ty j
weten icke huad tijdh, Matt. xxiiij. C.

Uårfrw dagh j fastonne, Euan. Vthi siette månadhen wort Gabriel
engel vthsend aff gudhi, Lu. j. B.

Sancti Ambrosij dagh, Euan. såsom på sancti Gregorij dagh.

Sancti Georgij dagh, Euan. Thå sadhe Jesus till sina läryunga,
hwilkin som will fölia migh, Matt. xvj. C.

Sancti Marci Euangeliste dagh, Euan. Sedhan talde herren och
vth andra siwtiyo, Lu. x. A, Epist. Hwarom och enom vthaff oss
är giffuin nådh effter Christi gåffuos mååt, Ephe. iiij. A.

Sancti Philippi och Jacobi dagh, Euan. Och sadhe han till sina
läryungar, Jdhor hierta ware icke bedröffuat, Joan. xiiij. A.

Helgha korss dagh, Euan. Och war en man vthaff the phariseer
som heet Nicodemus, Joan. iij. A, Epist. Jach förseer migh till idher j
herranom, ath j taghen idher icke annat sinne, Gala. v. B.

Sancti Erics dagh, Euan. Thå sadhe Jesus till sina läryungar,
Hwilkin som will fölia migh, Matt. xvj. C.

Sancti Eskilli dagh, Euan. Jach är then godhe heerden, Een godher
heerde, Matt.¹ x. B, Epistlen, För ty huar och en offuerste prester then
aff menniskiom vptaghes, Hebre. v. A.

Sancti Botolphi dagh, Euan. Thå swaradhe Petrus² och sadhe ho-
nom, Sy, wij haffuom offuergiffuit all ting, Matth. xix. C.

Tiyotusend riddare dagh, Euan. Men när j hören örligh och
vplop, warer icke förfäradhe, Lu. xxj. B, Epist. Weten j icke brödher
ath alle wij som ärom döpte till Christum Jesum, Roma. vj. A.

Sancti Joannis Baptiste dagh, Euan. Så wort thå Elizabeth tidhen
fulbordat ath hon skulle födha, Lu. j. C.

Sancti Petri Apost. dagh, Euan. Thå kom Jesus j then landzendan
widh then stadhen Cesarea Mat. xvj. B, för Epist. På samma tidhen

¹ Joan.

² Petrus.

Register

toogh konnung Herodes fatt på någhra aff församlingen, Apost. ger. xij. A.

Vårfrw dagh Uisita. Euange. Uthi the daghar stoodh Maria vp, och gick vp j bergsbyhdena¹, Lu. j. B.

Swerighes patroners dagh, Euan. När han sågh folket steegh han vp på itt berg, Matt. x.² A.

Sancte Marie Magdalene dagh, Euangelium, Så badh honom en vthaff the phariseer ath han skulle få sigh maat medh honom, Lu. vij. C.

Sancti Jacobi dagh, Euange. Thå steegh Zebedei söners modher fram till honom medh sina söner, Matt. xx. B, Epistlen, Så ären j icke nw gester och fremmande, Ephe. ij. C.

Sancti Botwidi dagh, Euan. Hoo som helst migh will fölia, han försake sigh sielfuan, Mar. viij. C, Epist. Tenck vppå ath Jesus Christus är vpstånden aff dödha. ij. Timo. ij. B.

Sancti Olaffs dagh, Euan. Sannerligha sannerligha sägher iach idher ath vtan så är ath huetekornet Joan. xij. B, Epist. Mine käriste acter thet för all glädhi när j fallen j mångahanda frestelse Jaco. j. A.

Sancti Laurentij dagh, Euan. såsom på sancti Olaui dagh, Epist. Then som sparligha såår, han wardher och sparligha vpskärande. ij. Cor. ix. B.

Dyra vår frw dagh, Euan. Thet begaff sigh thå the wandradhe, gick han vthi en liten stadh, Lu. x. C.

Sancti Bartholomei dagh, Euange. Så wort och en trätta emellan them, hwilken thera skulle synas wara ypperst, Lu. xxij. B, Epist. Så ären j icke nw gester och fremmande, Ephe. ij. C.

Wårfrw dagh sedhermeer, Euan. Thetta är boken aff Jesu Christi byrd, Matt. j. A.

Helghe kors exalta. dagh, Euan. Nw gåår domen offuer thenne werldena, Joan. xij. B, Epist. Förnedhradhe sigh sielfuan lydactug worden in till dödhen, Phil. ij. B.

S. Matthei dagh. Euan. Och när Jesus gick tädhan sågh han en man sitiandes widh tolbodhen, Matt. ix. A, Epist. Hwariom och enom vthaff oss är giffuin nådh effter Christi gåffuos mååt, Ephe. iiij. A.

S. Michaelis dagh, Euan. J then tidhen gingo läriungarna till

¹ bergsbyhdena.   ² v.

Register

Jesum och sadhe, Hwilkin är then störste j himmelrikit, Matt. xviii. A, för Epistlen, Thetta är Jesu Christi oppenbarilse, S. Jo. Oppen. j. A.

S. Francisci dagh, Euan. J then tidhen swaradhe Jesus och sadhe, Jach prijsar tigh fadher, Matth. xj. C, Epist. Men bort thet ath iach vthaff någhon ting skulle beröma migh, Gala. vj. C.

Sancte Birgitte dagh, Euan. På samma stundena frögdadhe sigh Jesus j andanom, Lu. x. B.

Sancti Luce Euangelistes dagh, Euan. Sedhan talde herren och vth andra siwtiyo, Lu. x. A.

Elloffuatusende jomfrwes dagh, Euan. Thå wardher himmelrikit lijct tiyo jomfrwr, Matt. xxv. A.

Sanct Simonis och Jude dagh, Euan. Thessa tolff sende Jesus vth och bödh them och sadhe, Matt. x. A, Epist. Wij wetom och ath them som haffua gudh kääar tiena all ting till thet betzsta, Ro. viij. C.

Alla helghona dagh, Euan. När han sågh folket steeg han vp på itt berg, Matt. v. A, för Epistlen, Och iach sågh en annan engel vpstighandes frå solennas vpgång, S. Jo. Oppen. vij. A.

Sieladaghen, Euan. Sannerligha sannerligha sägher iach idher ath then tijdh skall komma, Joan. v. B, Epist. Framdeles wiliom wij icke dölia för idher käre brödher, j. Thessa. iiij. C.

Sancti Martini dagh, Euan. Later idhra lender wara vmgiordadha, Lu. xij. B.

Sancte Katherine dagh, Euan. Aåter är himmelrikit lijct en skatt som fördold war, Matt. xij. B, Epist. Men then sigh berömer, han beröme sigh j herranom, ij. Cor. x. C.

Enden på Registrit.

Thetta är forseet vthi Euangelistenar

På tridhie blad, försto sidho, xxij radh, står barmherheet, läs barmher-
tugheet.¹

På samma blad, andra sidhon, ix radhen, står hafuet läs hafuer.²

På vij bladit, förste sidhone, xxj radhen, står frö läs för.³

På tiende bladit, försto sidhone, xvij radhen, står åkten läs åkren.⁴

På xxj blad, andra sidhone, andro radhene, står Jesum läs Jesus.⁵

På xxxiij bladit, försto sidhen, xlv radhen, står rredde läs tredde.⁶

På xxxvj bladit, andro sidhone, j xvi radhen står nyndugh läs myndugh.⁷

På samma blad, andro sidhone, femte radhen frå then yttersta står
troloffuadha läs troloffuadha.⁸

På xl bladhit, andro sidhone, j xl radhen står stoppat läs sammanskuddat.⁹

På xliij blad, förste sidhone, femte radhen frå then yttersta står gelst
läs helst.¹⁰

På xlix blad, andro sidhon ottonde radhene står nan läs män.¹¹

På lxiiij bladit, andro sidhone, ytterste radhene står tu fuldoordat, läs
nw fulbordat.¹²

På lxxv blad, andro sidhone fierde radhen, står fadh läs fadher.¹³

På lxxix bl. andro sidhone xxvij radhen står dadhe läs hadhe.¹⁴

¶ Uthi S. Pawels epistel till the Römerska.

På förste blad, andra sidhone, ix radhen står baffuer läs haffuer.¹⁵

På fierde blad, förste sidhone, x radhen står äto läs äro.¹⁶

Kan och henda ath flere stadz finnes förseedt warit besunnerligha
medh the bokstaffuar å ä ö ath then ene står för then andra thet medh
en ringa ting kan rettas.

¶ Prentat j Stocholm Aår effter gudz byrd.

Mdxxvj. på femtonde dagh Augusti.

¹ = sid. 20, rad 10. ² = sid. 22, rad 49. ³ = sid. 37, rad 36. ⁴ = sid.
51, rad 99. ⁵ = sid. 103, rad 21. ⁶ = sid. 156, rad 100. ⁷ = sid. 167,
rad 75. ⁸ = sid. 171, rad 10. ⁹ = sid. 189, rad 84. ¹⁰ = sid. 200, rad 7.
¹¹ = sid. 227, rad 25. ¹² = sid. 287, rad 15. ¹³ = sid. 293, rad 84. ¹⁴ =
sid. 355, rad 13. ¹⁵ = sid. 457, rad 65. ¹⁶ = sid. 469, rad 6.

Tryckfel i originaltexten av Nya Testamentet 1541

(inklusive de i Correctura s. 814 upptagna tryckfelen)

- Sid. 5, rad 80: Reg. vij i st. f. xvij
» 15, rad 56: åro i st. f. äro
» 17, glossa rad 28 (rad 4): all-rettferdigheet i st. f. all rettferdigheet
» 19, glossa rad 38 (rad 2): Ther i st. f. Thet
» 22, rad 47: skydigh i st. f. skyldigh
» 26, glossa rad 50 (rad 4): haffna i st. f. haffua
» 36, rad 80: sen der i st. f. sender
» 37, rad 31: Sannernerligha i st. f. Sannerligha (upptaget i Correctura, sid. 814)
» 43, rad 21 (parallellhänvisningen): Lnce i st. f. Luce
» 55, rad 4: stadgar i st. f. stadga (upptaget i Correctura)
» 66, rad 68: talamoodh i st. f. tolamoodh
» 162, rad 12: förfaradha i st. f. förfäradha
» 170, rad 162: vppen baras i st. f. vppenbaras
» 170, rad 162: jmörkret i st. f. j mörkret
» 171, rad 14: honomj i st. f. honom j
» 178, rad 77 till höger: Hwiken i st. f. Hwilken*
» 178, rad 91 till vänster: Hwiken i st. f. Hwilken*
» 178, rad 9: vhan i st. f. vthan
» 219, rad 125: blåså i st. f. blåsa
» 245, rad 78 (parallellhänvisningen): Eodi i st. f. Exodi
» 251, rad 38: niya i st. f. nyia*
» 254, rad 123: är i st. f. än (upptaget i Correctura)
» 273, rad 7 (parallellhänvisningen): Geue. i st. f. Gene.
» 280, rad 80: wit nat i st. f. witnat
» 297, rad 54: än i st. f. en (upptaget i Correctura)
» 320, rad 4: föklarar i st. f. förklarar*

* Kan vara uttalsform, men troligen tryckfel.

Tryckfel

- Sid. 361, rad 19:.tiförenna i st. f. tilförenna
- » 387, rad 61: vtghångne i st. f. vthgångne
- » 400, rad 61: föwendt i st. f. förwendt*
- » 420, rad 28: tå i st. f. så? (i kustoden står *så*)
- » 450, rad 479: förtaggar i st. f. förtaggher (upptaget i Correctura)
- » 465, glossa rad 35 (1 raden): sädhenue i st. f. sädhenne
- » 487, rad 1: *Ej punkt* efter *Capitel*
- » 496, rad 42: haff uer i st. f. haffuer
- » 504, rad 11: Gudzkrafft i st. f. Gudz krafft
- » 506, glossa rad 25 (rad 5-6): förminskelselärda i st. f. förminskelse lärda
- » 511, rad 1: *Ej punkt* efter *Capitel*
- » 526, rad 58: sieffuom i st. f. sielffuom
- » 531, rad 14: komo i st. f. kome
- » 534, rad 3: dher i st. f. idher (upptaget i Correctura)
- » 536, rad 47 (i kustoden): hen i st. f. han
- » 536, rad 51 (parallellhänvisningen): Psam. i st. f. Psalm.
- » 540, glossa rad 18 (rad 4): Euangeliuz i st. f. Euangelium
- » 567, rad 63: torst. . i st. f. torst.
- » 572, rad 22: *punkt* efter *och*
- » 599, rad 27: oförskändighe i st. f. oförståndighe
- » 618, rad 8: födolda i st. f. fördolda*
- » 631, över rad 1: *kapitelrubrik* saknas
- » 633, rad 33: beswn i st. f. baswn*
- » 647, rad 26: offuerträdhesen i st. f. offuerträdhelsen
- » 652, glossa rad 48 (rad 11): Atså i st. f. Altså
- » 657, rad 12: *Ej punkt* efter parentesen
- » 668, rad 27: *Ej punkt* efter *befliter*
- » 674, rad 2: *Ej punkt* efter *Epistel*
- » 676, rad 1: *Ej punkt* efter *Epistel*
- » 684, glossa rad 20 (rad 4): vhtan i st. f. vthan
- » 693, rad 25: ogudhachtigha i st. f. gudhachtigha
- » 704, rad 1: Capittl i st. f. Capitel
- » 710, rad 13: imbyrdes i st. f. inbyrdes*
- » 715, rad 36: jband i st. f. jbland

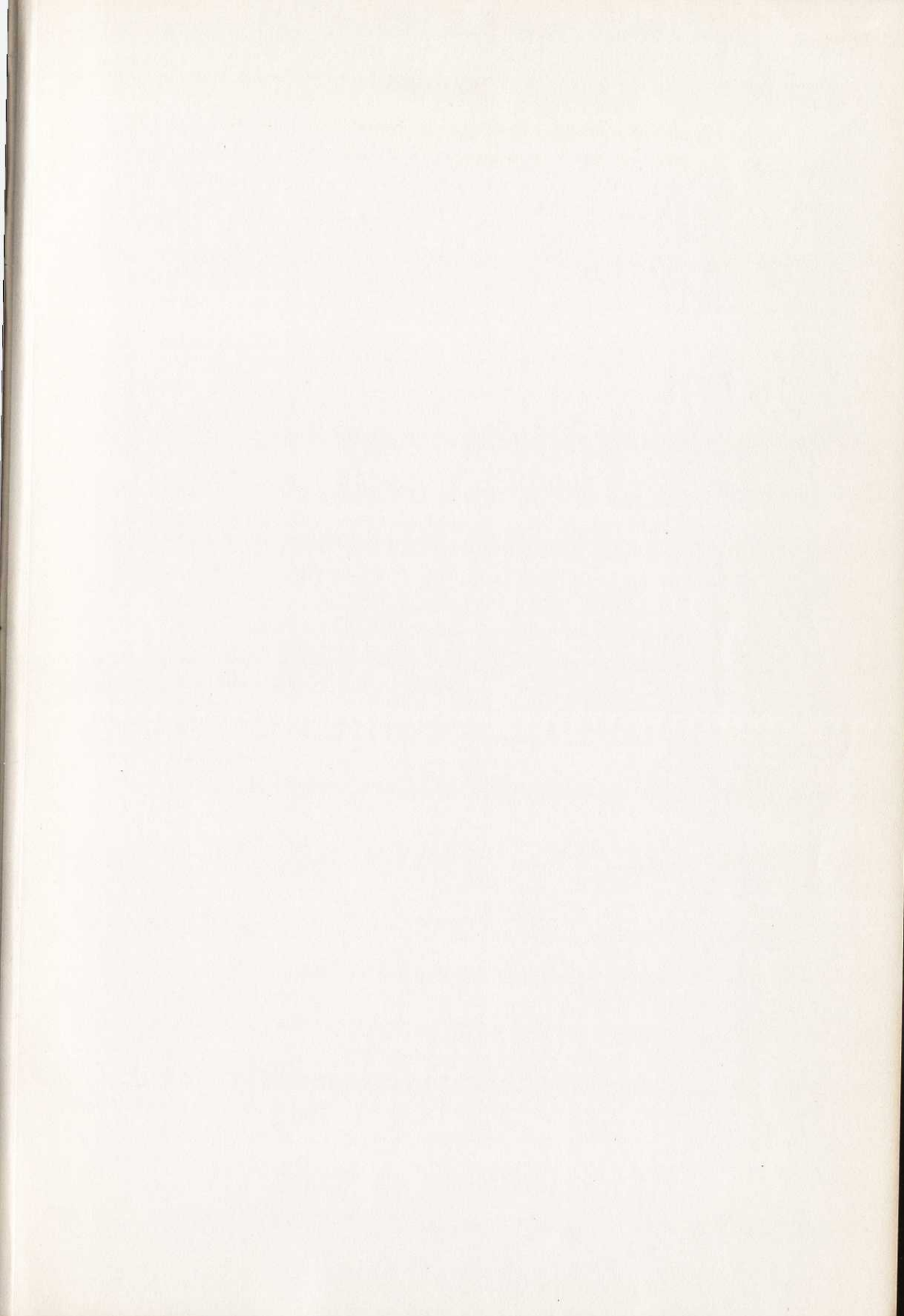
* Kan vara uttalsform, men troligen tryckfel.

Tryckfel

- Sid. 734, rad 22: huiken i st. f. huilken*
- » 752, rad 26: frijhetetennes i st. f. frijhetennes: (upptaget i Correctura)
  - » 768, rad 32: frelsa i st. f. fresta
  - » 779, rad 32: besunadhe i st. f. basunadhe*
  - » 799, rad 49: vch i st. f. och

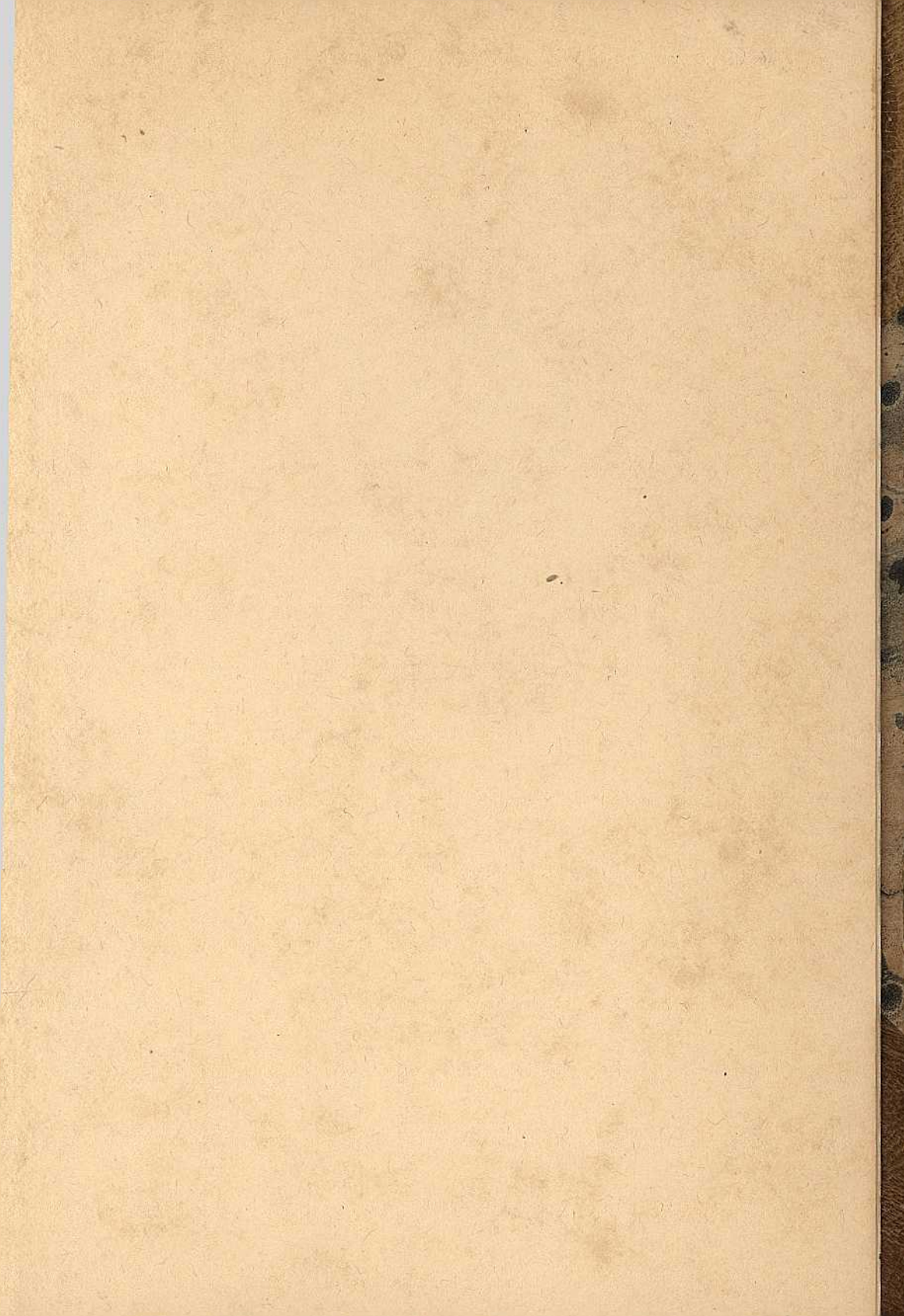
* Kan vara uttalsform, men troligen tryckfel.

stds 9/3-54.
28 photos

ALMQVIST & WIKSELLS

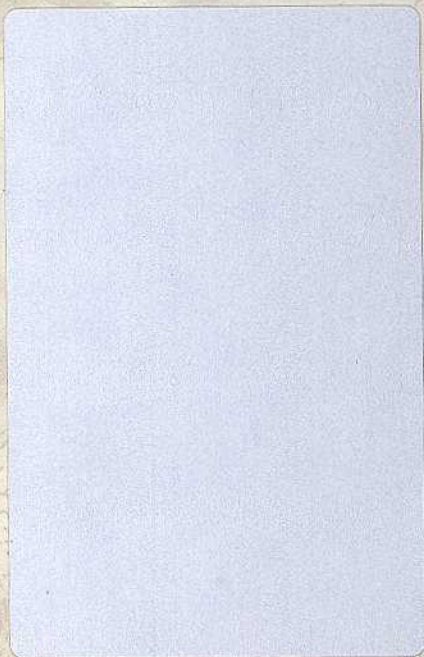
BOKTRYCKERI-A.-B.

U P P S A L A

1 9 4 1

Pris häftad Kr. 14:—, vävband Kr. 18:—,
helt skinnband med guldsnitt Kr. 50:—

30.35

VASASTADENS
Bokbinderi
GÖTEBORG

